

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

ENDERUNLU HASAN YÂVER DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ

[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

FADİMANA YETİŞ MEŞE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ İNCİNUR ATIK GÜRBÜZ

KONYA - 2018

 <p>KONYA</p>	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
---	--	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fadimana YETİŞ MEŞE		
	Numarası	158107011006		
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi İncinur ATİK GÜRBÜZ		
Tezin Adı	ENDERUNLU HASAN YÂVER DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı

 (İmza)

Fadimana YETİŞ MEŞE

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fadimana YETİŞ MEŞE
	Numarası	158107011006
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi İncinur ATİK GÜRBÜZ
	Tezin Adı	ENDERUNLU HASAN YÂVER DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **ENDERUNLU HASAN YÂVER DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]** başlıklı bu çalışma 28/12/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Semra TUNÇ	
2	Doç. Dr.	Fatih BAŞPINAR	
3	Dr. Öğr. Üyesi	İncinur ATİK GÜRBÜZ	

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fadimana YETİŞ MEŞE		
	Numarası	158107011006		
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi İncinur ATİK GÜRBÜZ		
Tezin Adı	Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]			

ÖZET

Bir dilin söz varlığı, o dili kullanan toplumun maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı ve dünya görüşünün bir kesitidir. Eserlerde kullanılan kelimelerin metin içerisindeki bağlamlarından hareketle, o eserin yazıldığı dönemin söz varlığı tespit edilip dönemin pek çok özelliği ortaya çıkarılabilir. “*Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]*” adlı çalışmamız iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada TEBDİZ adıyla klasik şiirin mana dünyasını ortak bir platformda toplayan elektronik sistem kullanılmıştır. Bu sisteme Kaplan Üstüner tarafından tenkitli metin olarak yayımlanan *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı* yüklenmiş, *Dîvân* içinde yer alan bütün şiirlerin kelimelerinin tamamı, şiirlerin mana dünyası içerisinde anlamlandırılmıştır. TEBDİZ sistemine yüklenen *Dîvân* üzerinden anlamlandırılan bu kelimeler, sistemin alt yapısı sayesinde bağlamlı dizin haline getirilmiştir. İkinci aşamada ise bağlamlı dizinden elde edilen sonuçlar ışığında şairin söz varlığı çeşitli başlıklar altında ortaya konulmuş, inceleme ve değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde 18. yüzyıl şairi Enderunlu Hasan Yâver’in kaynaklarda bulunan hayatı, yaşadığı dönem ve sanatı ile ilgili bilgilere yer verilmiş ve şairin edebî şahsiyeti ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Enderunlu Hasan Yâver, Dîvân, Bağlamlı Dizin, TEBDİZ, 18. yüzyıl.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

Öğrencinin	Name Surname	Fadimana YETİŞ MEŞE		
	Student Number	158107011006		
	Department	Türk Dili ve Edebiyatı		
	Study Programme	Master's Degree (M. A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph. D.)		
	Supervisor	Dr. Öğr. Üyesi İncinur ATİK GÜRBÜZ		
Title of the Thesis/Dissertation	Enderunlu Hasan Yâver's Diwan Glossary [Concordance and Functional Glossary]			

ABSTRACT

The power of expression of a language is a mirror of the world view that reflects the material and spiritual culture of the society using it. Based on the contexts of the words used in the literary works, the vocabulary of the period in which the works were produced by is determined and many features of the period can be revealed. Our study work called “*Enderunian Hasan Yâver's Diwan Glossary [Contextual Directory and Functional Dictionary]*” consists of two stages. In the first stage, the electronic system that collects the signification world of classical poetry on a common platform is called *TEBDİZ*. The version of *Enderunian Hasan Yâver's Diwan* that is published as a critical text by Kaplan Ustuner has been uploaded on this electronic system and entire words of all the poems in the *Diwan* has been interpreted according to the realm of the poem. These words, which are interpreted through the *Diwan* loaded into the *TEBDİZ* system, have been converted into contextual indexes through the infrastructure of the system. In the second phase, in the light of the results obtained from the contextual index, the expressive power of the poet was put under various headings, and inspections and evaluations were made. Furthermore, In this section, the documented life of 18th century poet Enderunian Hasan Yâver, the information about his era and art as well as the literary personality of the poet have been illustrated and expressed.

Keywords: Enderunian Hasan Yaver, Diwan, Contextual Directory, *TEBDİZ*, 18th Century.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
ÖN SÖZ	xv
GİRİŞ.....	1
Yöntem.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

ENDERUNLU HASAN YÂVER

1.1. Hayatı.....	6
1.2. Edebî Kişiliği	9
1.3. Eserleri	12
1.3.1. Fenniyye-i Eş'âr	12
1.3.2. Gül-i Sad-berg	14
1.3.3. Dîvân	15

İKİNCİ BÖLÜM
DİVÂN'IN İNCELENMESİ

2.1. Dil Özellikleri	17
2.1.1. Kelime Türleri	17
2.1.1.1. Fiiller	17
2.1.1.1.1. Birleşik Fiiller	19
2.1.1.2. İsimler	22
2.1.1.3. Sıfatlar	24
2.1.1.4. Zarflar	26
2.1.1.5. Zamirler	28
2.1.1.6. Ünlemler	30
2.1.1.7. Edatlar	36
2.1.1.8. Bağlaçlar	41
2.1.2. Deyimler	47
2.1.3. Dua ve Beddua Cümleleri	89
2.1.4. Halk Söyleyişleri	90
2.1.5. İkilemeler	90
2.1.6. Kalıp İfadeler	97
2.1.7. Konuşma Dili	98
2.1.7.1. Argo	99
2.1.8. Tamlamalar	99
2.1.8.1. Türkçe Tamlamalar	100
2.1.8.2. Arapça Tamlamalar	101
2.1.8.3. Farsça Tamlamalar	102
2.1.9. Tekrarlar	119

2.1.10. Arkaik Kelimeler	121
2.2. Kelimelerin Anlam Açısından Değerlendirilmesi	123
2.2.1. Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler	123
2.2.1.1. Korku	123
2.2.1.2. Sevinç	124
2.2.1.3. Üzüntü	126
2.2.1.4. Kızgınlık	127
2.2.1.5. Dua ve Beddua.....	128
2.2.1.6. Şaşkınlık	130
2.2.1.7. Sitem.....	131
2.2.1.8. Pişmanlık	133
2.2.1.9. Özlem.....	134
2.2.1.10. Yakınma.....	135
2.2.1.11. Nefret	136
2.2.1.12. Çaresizlik	137
2.2.1.13. Utanma.....	138
2.2.1.14. Beklentiler	139
2.2.1.14.1. Vuslat Beklentileri	139
2.2.1.14.2. Yardım ve İhsan Beklentisi	141
2.2.1.15. Hayal Kırıklıkları.....	142
2.2.1.16. Şikâyet	143
2.2.1.16.1. Felekten ve Dünyadan Şikâyet	143
2.2.1.16.2. Kendinden Şikâyetler.....	144
2.2.1.16.3. Rakipten Şikâyet.....	145
2.2.1.16.4. Sevgiliden Şikâyet	146
2.2.2. Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler	148

2.2.2.1. Ağlama.....	148
2.2.2.2. Hastalık ve Ölüm.....	150
2.2.2.3. Konuşma.....	151
2.2.2.4. Sarhoşluk.....	152
2.2.2.5. Usanma.....	154
2.2.2.6. Uyku ve Rüya.....	154
2.2.2.7. Vuslat ve Hicran.....	156
2.2.2.8. Yazı Yazma.....	157
2.2.2.9. Yorgunluk.....	158
2.2.2.10. Yürüme.....	158
2.3. Şekil İncelemesi.....	159
2.3.1. Divan Tertibi.....	160
2.3.2. Nazım Şekilleri.....	160
2.3.2.1. Gazel.....	162
2.3.2.2. Kıt'a.....	166
2.3.2.3. Murabba.....	167
2.3.2.4. Rubai.....	168
2.3.2.5. Tahmis.....	169
2.3.2.6. Terkib-i bend.....	169
2.3.3. Nazım Türleri.....	170
2.3.3.1. Münacat.....	170
2.3.3.2. Na't.....	170
2.3.3.3. Medhiye.....	171
2.3.3.4. Fahriye.....	172
2.3.3.5. Tarih Düşürme.....	174

2.3.4. Nazire.....	175
2.3.5. Kafiye ve Redif Tercihi	178
2.3.5.1. Kafiye Çeşitleri.....	178
2.3.5.2. Redif Çeşitleri.....	179
2.3.6. Vezin Tercihi	187
2.4. Şahsiyetler ve Kahramanlar	189
2.4.1. Dinî Şahsiyetler ve Kahramanlar.....	189
2.4.1.1. Peygamberler	189
2.4.1.1.1. Hz. Muhammed	189
2.4.1.1.2. Hz. İsa	190
2.4.1.1.3. Hz. Nuh.....	191
2.4.1.1.4. Hz. Süleyman.....	192
2.4.1.1.5. Hz. Yakûb	193
2.4.1.1.6. Hz. Yûsuf.....	194
2.4.1.2. Sahabeler ve Âlimler	195
2.4.1.2.1. Hz. Ali.....	195
2.4.1.2.2. Hz. Mevlânâ.....	196
2.4.1.3. Diğer Dinî Unsurlar	197
2.4.1.3.1. Azrail	197
2.4.2. Aşk Hikâyesi Kahramanları.....	198
2.4.2.1. Ferhâd ile Şîrîn	198
2.4.2.2. Leylâ ile Mecnûn	199
2.4.2.3. Vâmık ile Azrâ.....	201
2.4.2.4. Yûsuf ile Züleyhâ	202
2.4.3. Mitolojik Kahramanlar	204

2.4.3.1. Behrâm.....	204
2.4.3.2. Behzâd	205
2.4.3.3. Cem.....	206
2.4.3.4. Eflâtun	206
2.4.3.5. Firavun.....	207
2.4.3.6. Lokman	208
2.4.3.7. Zâloğlu Rüstem.....	209
2.4.4. Gerçek Şahsiyetler	210
2.4.4.1. Ali	210
2.4.4.2. Enderunlu Nedîm.....	211
2.4.4.3. Hamdullah Ağa.....	212
2.4.4.4. Mustafa	213
2.4.4.5. Nedîm	214
2.4.4.6. Pertev Efendi	215
2.4.4.7. Râif Bey	217
2.4.4.8. Rüstem Ağa	218
2.4.4.9. Seyyid Abdullah Ağa.....	218
2.4.4.10. Sultan Selim.....	219
2.5. Üslup Özellikleri.....	219
2.5.1. Yâver'in Şiir ve Şaire Dair Görüşleri	222
2.5.2. Yâver'in Gelenek Dışı Kullanımları.....	226

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK**

3.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu.....	229
A.....	231
B.....	263
C.....	320
Ç.....	335
D.....	345
E.....	382
F.....	339
G.....	407
H.....	451
I.....	488
İ.....	489
J.....	518
K.....	519
L.....	548
M.....	554
N.....	588
O.....	615
Ö.....	640
P.....	642
R.....	650
S.....	663
Ş.....	702
T.....	714
U.....	731
Ü.....	734
V.....	737
Y.....	747
Z.....	773
SONUÇ.....	783
KAYNAKÇA.....	784
ÖZ GEÇMİŞ.....	798

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Ünlem, Edat ve Bağlaç Sıklık Tablosu.....	46
Tablo 2.2. Deyim Kullanım Sıklık Tablosu.....	88
Tablo 2.3. Türkçe İkilemeler Tablosu.	93
Tablo 2.4. Arapça İkilemeler Tablosu.	94
Tablo 2.5. Farsça İkilemeler Tablosu.	95
Tablo 2.6. Arapça Terkipler.....	102
Tablo 2.7. Farsça Terkipler Analiz Tablosu.	102
Tablo 2.8. Farsça Tamlamalar.	103
Tablo 2.9. Redd-i Matlalar.....	120
Tablo 2.10. Arkaik Kelimeler Analiz Tablosu.	123
Tablo 2.11. Zü'l-Metâli Gazeller.....	163
Tablo 2.12. Gazellerde Kafiye Kullanım Sıklığı.	179
Tablo 2.13. Alfabetik Redif Analiz Tablosu.....	184
Grafik 2.1. Vezin Analiz Grafiği.	187
Tablo 2.14. Vezin İstatistik Tablosu.....	188

KISALTMALAR

bk.	Bakınız
b.t.y.	Basım tarihi yok
C	Cilt
çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
G	Gazel
H	Hicri
haz.	Hazırlayan
Hz.	Hazret, Hazreti
K	Kaside
Kt	Kıt 'a
M	Miladi
mec.	Mecaz
Mdh	Medhiye
Md.	Madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Mr	Murabba
öl.	Ölüm tarihi
R	Rubai
s.	Sayfa
Tr	Tarih
Th	Tahmis
TDK	Türk Dil Kurumu
Tb	Terkib-i bend
TEBDİZ	Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü
vb.	ve başkası, ve başkaları, ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi.
vd.	Ve diğerleri
vs.	Vesaire
yy.	Yüzyıl

ÖN SÖZ

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük] adını taşıyan çalışmamız; bağlamli dizin ve işlevsel sözlükten, anlam ve üslup ağırlıklı bir incelemeden oluşmaktadır. Klasik Türk edebiyatının son döneminde kısa bir ömür yaşamış olan şairimiz Enderunlu Hasan Yâver, erken yaşta vefat etmesinden dolayı çok fazla tanınmamıştır. 18. yüzyılın gelenek dışı tarzına uygun şiirler yazan; mahallî bir üslup benimseyen; halk söyleyişlerinden, deyimlerden fazlaca yararlanan; Türkçe ağırlıklı bir dil kullanan; gazel şairi olarak nitelendirilebilen; şiirine ve şairliğine karşı özgüveni fazla olan ve daha pek çok vasfa sahip Yâver'in *Dîvânı*'nda kullandığı kelimelerden ve bağlamlarından hareketle; şairliğine, hayal dünyasına, yaşadığı coğrafyaya ve dönemine ışık tutmaya çalıştık.

İncelememiz üç bölümden oluşmaktadır. “*Enderunlu Hasan Yâver*” başlıklı birinci bölüm; “*Hayatı*”, “*Edebî Kişiliği*”, “*Eserleri*” isimli alt başlıklardan; “*Dîvân'ın İncelenmesi*” başlıklı ikinci bölüm; “*Dil Özellikleri*”, “*Kelimelerin Anlam Açısından Değerlendirilmesi*”, “*Şekil İncelemesi*”, “*Şahsiyetler ve Kahramanlar*”, “*Üslup Özellikleri*” ana başlıklarından; “*Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük*” isimli üçüncü bölüm “*Sözlük Kullanım Klavuzu*”ndan ve Kaplan Üstüner'in tenkitli metni (Üstüner, 2010) esas alınarak TEBDİZ sistemine girilen kelimelerin sözlüğünden oluşmaktadır. Çalışmamızın tüm bölümlerinde temel amaç Enderunlu Hasan Yâver'in söz varlığını ortaya koymak olmuştur.

Çalışmamızın sonucunda ortaya koyduğumuz bu ürünün klasik edebiyatımızın anlam dünyasına ufakta olsa fayda sağlayacağı kanaatindeyiz. Ayrıca genç yaşta hayata veda eden şairimiz hakkında, detaylı araştırmalar yapan Kaplan Üstüner'in çalışmalarına ek bilgiler sunmuş olmayı ümit ediyoruz.

Bu naçizane ürünün ortaya çıkmasında en başta yoğun iş temposuna rağmen maddi, manevi desteklerini; bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi İncinur Atik Gürbüz'e ve yüksek lisans sürecimin aşamalarında

edebiyat disiplini adına bana kattığı değerlerden dolayı dersime giren değerli hocalarıma ve kıymetli büyüğüm Bekir Şahin'e de teşekkür ediyorum.

Teşekkürlerin en değerlisini ise bu fani dünyada, evlatlarına kendisine emanet edilmiş en değerli hazineler olarak bakan, arkalarında koca bir çınar gibi duran, saygı değer babam Ferudun Yetiş'e; hayatını evlatlarına adanmış, onların etrafında âdeta pervane olan annem Elife Yetiş'e; süreç boyunca her daim yanımda olan çok değerli kardeşlerime ve ömür arkadaşım Yunus Meşe'ye armağan ediyorum.

GİRİŞ

Osmanlı medeniyetinin yapı taşlarından olan klasik edebiyatın altı yüzyıllık köklü mazisine nüfuz etmek mahiyetinde yapılan her çalışma Osmanlı Devleti'nin edebiyatına, sosyal yaşamına, sanatsal faaliyetlerine ışık tutmaktadır. Belli bir gelenek çerçevesinde gelişen, kendisine biçilmiş bir kaftan olan mazmunların çizdiği sınırlarda varlığını sürdüren klasik Türk şiirinde, şairin estetik anlayışı, üslubu, özgünlüğü son derece önem arz eder. Kendisine yüzyıllar boyunca çizilen sınırların içinde hayal dünyasıyla, diliyle, orijinalliği yakalamış olmak son derece meşakkatli bir vazifedir. O dönemin ruhuna hâkim olmadan yakalanan orijinallikleri de fark etmek elbet mümkün değildir.

Divan edebiyatı geleneğini anlamak için günümüzde modern çağın imkânları da kullanılmaya başlanmıştır. Araştırmacılar tarafından TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü) adıyla klasik edebiyatın mana dünyasını ortak bir platformda toplayan elektronik bir sistem geliştirilmiştir.

Metin merkezli olan TEBDİZ, bilgisayar destekli bir sistemdir. Sistemin kullanılabilmesi için çeşitli ön hazırlıklar gerekmektedir. Öncelikle çalışma yapacak kişi tarafından tebdiz@yahoo.com'a e-posta atılarak eser talebinde bulunulur. Bu siteden gelen eser istek formu doldurularak siteye gönderilir. Kabul edilen eser istek formuna göre TEBDİZ'de kişiye özel sayfa açılır. Sisteme veri girişi yapmadan önce yine bir ön hazırlık gerekmektedir. Araştırmacıya e-posta yoluyla atılan metin Word dosyası haline getirilmelidir. Bu şekilde dosya halinde bulunan metnin yazı fontu "*gentium plus*" şeklinde ayarlanıp transkripte edilir. Bu aşamalardan sonra sistemin kullanılmasına başlamak için incelenecek olan metin, şekil ve tür özellikleri dikkate alınarak sırasıyla ve düzenli bir şekilde sisteme yüklenir. Bu şekilde yüklenen eserler artık işlenmeye hazır hale getirilmiştir. Eserde yer alan tüm kelimeler istisnasız olarak anlamlandırılır. Kelime grupları parçalamayacağı için birden fazla kelime seçilip gruplandırma yapılır ve anlam öyle verilir. Bu anlamlandırma yapılırken en önemli nokta kelimenin kullanıldığı bağlamdır ve doğru bağlamı vermek için

oldukça titiz hareket edilir. Sözlük, ansiklopedi, tez, tarih kitapları, sosyal hayatla ilgili kaynaklar vb.den yararlanılarak doğru anlamlandırma yapılmaya çalışılır. Kelimeler anlamlandırıldıktan sonra TEBDİZ sistemi tarafından sözlük formatında alfabetik olarak dizinlenir. Bu dizine künyeler kısmında yer alan aşamalar gerçekleştirilerek ulaşılır. Bu dizin aynı zamanda bağlamı barındırır.

Bu şekilde oldukça sistematik bir şekilde elde edilen bağlamlı dizin, araştırmacıya oldukça kolaylık sağlamaktadır. Araştırmacı, kelimenin geçtiği yeri ve bağlamı tüm detayları ile ekranda görmekte ve inceleme konusu olan şairin kullandığı kelimelerden, bağlamdan hareketle onun şahsiyeti, sanatı, hayal dünyası, orijinalliği, üslup ve dil özellikleriyle vb. ilgili tespitlerde kolayca bulunabilmektedir.

Ayrıca bu sistemde araştırmacı sadece kendi verdiği manayı görmemektedir. Kelime tıklanıp anlamlandırma yapılacağı zaman daha önce bu kelimeye başka araştırmacılar ne mana vermiş onu da görebilmektedir. Eğer bir kelime aynı bağlamda başka bir metinde kullanılmış ve başka bir araştırmacı tarafından anlamlandırılmış ise araştırmacı, bu bağlam kendi bağlamına uygunsuzsa onu da seçebilmektedir.

Tarafımızdan oluşturulan bu çalışma TEBDİZ tarafından dizinlenen bir bağlamlı dizinden hareketle oluşturulmuştur. 18. yüzyıl şairlerinden Enderunlu Hasan Yâver'in, Kaplan Üstüner tarafından hazırlanan *Dîvânı*'nı yukarıdaki aşamaları uygulayarak sisteme yükledik ve *Dîvân*'ın söz varlığını ortaya çıkarmaya çalıştık. Üç bölümden oluşan *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]* isimli çalışmamızla şairin kullandığı kelimelerden hareketle hayal dünyasına, yaşadığı coğrafyaya, dönemine, sanat anlayışına, hayatına ışık tutmaya çalıştık.

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı ilgili yapılan bu çalışma neticesinde elde edilen bilgilerin klasik Türk edebiyatına naçizane de olsa katkı sağlaması temenni edilmektedir.

Yöntem

- *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]* başlığını taşıyan çalışmamızda, Kaplan Üstüner'in yayımladığı *Enderunlu Hasan Yâver Dîvân* isimli eser esas alınmıştır.

- Öncelikle çalışmamızın inceleme kısmı için gereken kaynaklar (ansiklopedi, tez, kitap, makale, sözlük vb.) taranarak ortak bir bilgi havuzu oluşturulmuştur.

- Ayrıca çalışmamızın bağlamli dizininden edinilen veriler, literatür taraması sonucunda elde edilen verilerle birlikte harmanlanmış ve yeni yorumlar, tespitler yapılmıştır.

- *Dîvân*'da şiirlere sıra numarası verilirken Kaplan Üstüner tarafından hazırlanan *Dîvân*'daki numaralandırma ve isimlendirme sistemi aynen kullanılmıştır. Üstüner, *Dîvân*'ın baş kısmında yer alan medhiye muhtevalı sekiz şiiri *Dîvân*'ın aslında böyle bir başlık olmamasına rağmen “*medhiyeler*” olarak başlıklandırmıştır. Üstüner tarafından *Dîvân*'ın diğer bölümlerinde Yâver'in isimlendirmesine sadık kalınmıştır.

- Ayrıca nazım şekli ve türü konusunda *Yâver Dîvânı*'nda yer alan farklı kullanımlar “*Şekil Bilgisi*” alt başlığı altında detaylandırılmıştır. *Dîvân*'ın şekil olarak incelenmesi konusunda Üstüner'in isimlendirmeleri temel alınmış ancak tür ve şekil konusunda ihtilafli olan kullanımlar da tarafımızdan detaylı şekilde irdelenmiştir.

- İnceleme içinde kullanılan örnek beyitlerin bulunduğu yeri, parantez içinde sırasıyla nazım şeklinin kısaltılması, şiir numarası ve beyit numarası şeklinde gösterdik. Örnek: (G 12/5).

- Çalışmamızda modern kaynakça verme (soyisim, yıl, sayfa numarası) yönteminden istifade edilmiştir. Aynı zamanda dipnotta açıklamaya gidildiği vakit geleneksel dipnot gösterimi yöntemine de başvurulmuştur.

- Çalışmamız “Giriş” ve “Yöntem” başlıkları dışında üç ana başlıktan oluşmaktadır.

- “Enderunlu Hasan Yâver” başlığını taşıyan birinci bölümde üç alt başlığa yer verilmiştir. Bu alt başlıklar şunlardır: “Hayatı”, “Edebî Kişiliği”, “Eserleri”. Bu bölümlerde başta şair tezkireleri olmak üzere tarih kaynakları, tezler, ansiklopedi maddeleri, *Yâver Dîvânı* üzerine yapılan diğer çalışmalar ve *Dîvân*’daki bilgilerden istifade edilmiştir. Yâver’in hayatı, tarihî ve edebî kaynaklardan elde edilen yeni bilgiler ışığında detaylandırılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde mümkün merteye şairin şahsiyetinin ve döneminin ortaya konulması amaçlanmıştır.

- “*Dîvân*’ın İncelenmesi” başlığını taşıyan ikinci bölüm ise kendi içinde beş alt bölümden oluşmuştur. Bunlardan “*Dil Özellikleri*” başlıklı ilk bölümde, Yâver’in dili kullanımındaki inceliklerini, önceliklerini, ses dünyasını, özgün kullanımlarını, şiirlerinde öne çıkan üslup hususiyetlerini ortaya koymak amacıyla “*Kelime Türleri*”, “*Deyimler*”, “*Dua ve Beddua Cümleleri*”, “*Halk Söyleyişleri*”, “*İkilemeler*”, “*Kalıp İfadeler*”, “*Konuşma Dili*”, “*Tamlamalar*”, “*Tekrarlar*”, “*Arkaik Kelimeler*” başlıkları altında detaylı taramalar yapılmıştır. “*Kelimelerin Anlam Açısından Değerlendirilmesi*” başlıklı ikinci alt bölümde “*Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler*”, “*Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler*” başlıkları aracılığıyla, şairin psikolojik durumunun tespiti yapılmaya çalışılmıştır. “*Şekil İncelemesi*” başlığını taşıyan üçüncü alt bölümde *Yâver Dîvânı*’ndaki dış yapıya ait unsurlar “*Dîvân Tertibi*”, “*Nazım Şekilleri*”, “*Nazım Türleri*”, “*Nazire*”, “*Kafiye ve Redif Tercihi*”, “*Vezin Tercihi*” başlıkları altında değerlendirilmiştir. “*Şahsiyetler ve Kahramanlar*” adlı dördüncü alt bölümde, *Yâver Dîvânı*’nda yer verilen şahsiyetlerin Yâver’in yaşamında, edebî zevkindeki yerleri değerlendirilmiştir. Şahsiyetlerin ve kahramanların özellikleri verilmiştir. Bu bölüm kendi içinde “*Dinî Şahsiyetler ve Kahramanlar*”, “*Aşk Hikâyesi Kahramanları*”, “*Mitolojik Kahramanlar*”, “*Gerçek Şahsiyetler*” başlıklardan oluşmuştur. İkinci bölümün son alt başlığı olan “*Üslup Özellikleri*”nde ise *Dîvân* hakkında oluşturulan bilgi havuzundan hareketle Yâver’in üslubuna dair bilgiler süzölmüş, *Dîvân*’da tespit edilen bilgilerle örtüşen taraflar sentezlenerek şairin üslup hususiyetleri hakkında sahipsiz bilgilere ulaşılmaya

çalışılmıştır. İkinci bölümün son alt başlığı olan bu bölüm “*Yâver’in Şiir ve Şaire Dair Görüşleri*”, “*Yâver’in Gelenek Dışı Kullanımları*” başlıklarında incelenmiştir.

- “*Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*” başlıklı üçüncü ana bölümde çalışmamızın şekillenmesinde rolü olan bağlamlı dizine yer verilmiştir. Bu bölümde *Dîvân*’da bulunan şiirlerin tamamının bağlamlı dizini oluşturulmuştur. Oluşturulan dizinde, kaynakçada belirtilen sözlükler ve edebî kaynaklardan istifade edilmiştir. Aynı zamanda bağlama göre kelime ve kelime gruplarının şiir içerisinde kazandığı manalar tespit edilmiştir.

- *Yâver Dîvânı*’nda bulunan edatlar, bağlaçlar-ünlemler-ikilemeler, tamlamalar, arkaik kelimeler, redd-i matlalar, zü’l metâli gazeller, vezinler, kafiyeler ve rediflerin istatistiki tabloları geliştirilmiştir. Ayrıca *Dîvân*’da kullanılan bütün deyimler listelenmiştir.

- Deyimlerin geçtiği beyitlerden ortalama ikişer tane örnek alınmıştır. Deyimin geçtiği diğer tüm beyitler ise anlamın yanında parantez içinde verilmişlerdir.

- Çalışmamızın üçüncü ana bölümündeki bağlamlı dizinin kendi içerisinde bir sistematığı vardır. Bu sistem hakkında “*Sözlük Kullanım Kılavuzu*”nda bilgi verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENDERUNLU HASAN YÂVER

1.1. Hayatı

XVIII. yüzyıl Osmanlı siyasi ve kültürel hayatı hakkındaki genel bilgilerden de bilindiği gibi Osmanlı Devleti için gerileme devri olarak kabul edilir. Bu yüzyılda sosyal, toplumsal ve ekonomik hayatta görülen gerilemeye karşılık bilim, kültür ve edebiyat hayatı gelişimini sürdürmüştür. Bu yüzyıl, edebiyatın artık doruğa çıktığı dönem olmuştur. Şair kadrosu bakımından klasik edebiyatın en zengin olduğu evresidir. Yapılan araştırmalara göre bu yüzyılda 1322 şair yetişmiş ve bunlardan 168 tanesinin divanı bulunmaktadır. Buna rağmen diğer yüzyıllara oranla üstat sayılabilecek şairlerin sayısı çok azdır. Şiir olgunluk seviyesine ulaştığı için şairler yeni şeyler bulmakta zorlanmaya başlamıştır (Kut, 2010: 125-129).

Bu asrın başında Nâbî'nin etkisi devam etmektedir. Onu üstat görerek duygu ve sesin yerine, fikri ve manayı öne çıkaran “hikemî tarz”ı benimseyen şairler, o vadide şiir söylemeye devam etmişlerdir. Bunda hiç şüphesiz içtimai hayattaki kargaşa ve onun sebep olduğu huzursuzluklar da önemli bir etken olmuştur. Nedîm; acı, ıstırap ve düşünceden uzak, coşkulu, neşeli ve şûhane edasıyla ortaya çıkıp şiire yeni bir nefes ve soluk vermiştir. Kısa sürede kendisini kabul ettirmiştir. Bunun üzerine Nâbî tarzında şiir söyleyenlerin bir kısmı onun tarzını benimseyerek o vadide şiirler söylemişlerdir (Şentürk ve Kartal, 2015: 532-533).

XVIII. yüzyıl şairlerinden olan Enderunlu Hasan Yâver'in asıl adı da Hasan'dır. Hasan, H 1179/M 1765 yılında doğmuştur. Babası Silâhdar Abdurrahman Ağa'dır (Kılıcı, 2001: 39; Oğraş, 2001: 192; Tayyazâde Ahmed Atâ, C 5, 1876: 358; Şener, 2013: 499). Enderun'da yetişmiş, Sultan III. Mustafa zamanında kiler-i hassa ve hazine-i hümayun kethudalığı yapmıştır. Daha sonra rikâbdar, çuhâdar ve silâhdarlık görevinde bulunan Abdurrahman Ağa, silâhdarlık görevinde iken azledilmiş ve H 1184/M 1770 yılında vefat etmiştir (Kılıcı, 2001: 39; Oğraş, 2001: 192).

Babasının ölümünden sonra Hasan, Enderun'daki Kiler Odası'na alınmıştır. Şairin çocukluk ve ilk gençlik yılları burada geçer. Bir süre on iki kişiden ibaret “*bıçaklı*” denilen sınıfa dâhil olan şair, H 1204/M 1789/1790'da Enderun kademelerinin sonuncusu olan Has Oda'ya kadar yükseltilmiştir (Kılıcı, 2001: 39-40; Oğraş, 2001: 192). “*Rikâbdar*” unvanıyla anılan şair, Has Oda'da rikâbdarlık görevinde de bulunmuştur (Tayyazâde Ahmed Atâ, C 5, 1876: 358; Şener, 2013: 499).

Elimize ulaşan kaynaklarda, Yâver mahlasını kullanan iki şair bulunmaktadır. Bunlardan biri, Enderun'da yetişmiş olan Hasan Yâver Bey, diğeri de Trabzonlu Yâver Efendi'dir. Hasan Yâver Bey hakkında bilgi veren kaynaklarda şiirlerine örnek olarak gösterilen gazellerinin tamamına yakını elimizdeki *Dîvân*'da mevcuttur.

Şairin öğrenimi konusunda kaynaklarda çok az bilgi vardır. İnceleme sonucunda Yâver'in adının geçtiği beş kaynağa ulaşılmıştır. Bunlar: Âkif, *Mir'ât-ı Şi'r*; Esâd Mehmet Efendi, *Bağçe-i Safâ-endûz*; Tayyazâde Ahmed Atâ, *Târih-i Atâ* ve Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*'dir.

Ârif Hikmet Bey'in *Tezkiretü's-Şuarâ*'sında haklarında bilgi vermeyi düşünüp de ömrü yetmediği için tanıtamadığı şairlerin arasında Yâver mahlaslı bir şairin adı verişmiştir. Ancak Yâver'in ismi karşısına 1139 yazılmıştır (Çınarcı, 2007: 117). Bu doğum tarihi Enderunlu Yâver'in doğum veya ölüm tarihi ile aynı değildir. Bu bilgi bize 18. yy. başlarında Yâver mahlasını kullanan bir başka şairinde var olduğunu akla getirmektedir.

Yâver hakkında en geniş bilgiyi veren kaynak, Âkif'in *Mir'ât-ı Şi'r* adlı eseridir (Kılıcı, 2001: 39-43).

Hasan, ilk zamanlar “Perteve” mahlasıyla şiirler yazmıştır. Dönemin divan şairlerinden Muvakkizâde Perteve Efendi, şairlik konusunda ona rehberlik yapmış; Farsçanın inceliklerini ve şiir yazmanın kurallarını öğretmiş; mahlaslarının karışmaması için de “Yâver” mahlasını vermiş ve onun adına bir de mahlasname yazmıştır (Kılıcı, 2001: 40-41; Oğraş, 2001: 193; Bektaş, 2004: 16).

Şairin ömrünün sonlarını nasıl geçirdiği ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmıyor. Yâver, *Gül-i Sad-berg* isimli eserinin telif sebebi kısmında, ömrünün sonlarına doğru çok yemekten kaynaklanan bir hastalığa yakalandığından bahsetmiştir (Üstüner, 2009b: 262).

Şairin ölüm tarihi hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. *Dîvân*'ında bulunan iki tarih kıt 'asında H 1210/M 1795 ve H 1212/M 1797 yıllarını vermesinden, şairin bu yıllarda hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Hayatının son yıllarını hastalıkla geçirdiğini bildiğimiz şairin fazla yaşamadığını ve 18. yüzyılın sonlarında genç yaşta iken vefat ettiğini söyleyebiliriz.

Yâver'in aile hayatı ile ilgili tezkirelerde "Yâver" maddesinde sadece babası ile ilgili bilgi verilmektedir. Ancak Nâil Tuman'ın *Tuhfe-i Nâilî* isimli eserinde "Emîn" isimli bir şairden şu şekilde bahsedilmektedir: "*Mehmed Emîn Beg, rikâbdâr, Yâver Hasan Begin oğludur. Enderûnlu, sîpâhi yüzbaşısı.*" Ayrıca bu şairin iki beyitlik şu kıt 'ası verilmiştir (Gündüz, 2009: 193-194).

Sen şeh-i nâzûk-edâsın ey perî
Ben senin mecbûrunum çokdan beri

Haylî demdir gezerim ben serseri
Ağlamakdan kalmadı çeşmim teri

Kaynak olarak da *Târih-i Atâ*'yı göstermiştir. Bu bilgiden hareketle *Târih-i Atâ* detaylı şekilde incelendiğinde: "*Cennetmekân sultan Mahmud hân-ı sâni asr-ı âliyyesinden şâ'ir-i mâhir rikâbdâr Yâver Hasan beyzâde yigirmi yaşında sipâhî yüzbaşısı iken Trablusgarba katılan şehid Mehmed Emîn Bey Efendî*" (Tayyârzâde Ahmed Atâ, 1876: 308) diye tanıtilan "pervane" ve "ağlamakdan kalmadı çeşmim teri" redifli sekiz beyitlik şarkıları verilen şair Emîn'e ulaştık. Bunun dışında tezkirelerde yeniden bir tarama yaptık, ancak bu eserlerin dışında Emîn Bey hakkında ek bilgiler ulaşamadık. Ancak bu iki eserden hareketle dönem ve meslek konusunda tutarlılığı da göz önünde tutarak Emîn'in Yâver'in oğlu olduğuna kanaat getirdik.

1.2. Edebî Kişiliği

Enderun'da yetişen şairlerden biri olan Yâver, genç yaşta hayata veda etmesinden dolayı çok fazla tanınmamıştır. Edebiyat tarihlerinde de adından fazla söz edilmeyen şairin edebî kişiliği hakkında sadece Akif'in tezkiresinde değerlendirme yapılmıştır. Akif, Yâver hakkında tezkiresinde yer alan diğer şairlere yaptığı gibi övgü dolu nitelermelerde bulunmuştur. Akif'e göre latif yaratılışlı, nazik mizaçlı ve övülen sıfatlara sahip bir kişiliği olan Yâver'in, akranları arasında seçkin bir yeri vardır. Yâver, duru ve yalın bir üslubu olan, mazmunları yerinde kullanan, yeni mazmunlar icat eden, aşk şiirleri yazan, belâgatı üstün bir şairdir (Kılıcı, 2001: 40- 42).

Bağçe-i Safâ-Endûz'da Yâver'in şiirlerine hiç yer verilmemiştir (Oğraş 2001: 192). Bunun dışında Yâver'den söz eden kaynaklar, şairin *Dîvân*'ında bulunan üç gazeli ve üç beyti örnek olarak vermişlerdir. Ancak kaynaklarda verilen şiirler arasında bazı kelime farkları mevcuttur. Kaynaklarda Yâver'e ait olarak verilen şiirler şunlardır:

Ne cânlar yakduğın ol âfetün dil-gîr olandan sor

Nasıl sihr etdiüğün 'uşşâkına teshîr olandan sor

Ne bilsün zâhid-i nâ-dân anun nakş-ı dil-ârâsın

O şûhun sûretin bir kalbine tasvîr olandan sor

Felâtûnlar olur 'âciz bilinmez 'akl ile hâlüm

Benüm rüsvâlıgım 'aşk içre pür-tedbîr olandan sor

Degil nân-hârgân gam-hârgânun ekseri bilmez

Bu 'aşkun mâyesin sen 'aşk ile tahmîr olandan sor

Çekilmez bir kemân-ı sahtdur Yâver belâ-yı 'aşk

Felek hamyâzesin çekmiş anı bir pîr olandan sor

(Üstüner, 2010: 105; Kılıcı, 2001: 42; Tayyârzâde Ahmed Atâ, 1876: 358; Şener, 2013: 499)

Ey hasret-i cânân senün yandum elünden
Yakdun beni el-ân senün yandum elinden

Aşkun beni bîmâr ideli hayli zamândur
Ey derdüme dermân senün yandum elinden

Gördükçe tutarsın beni destün yüze cânâ
Ey mihr-i dirahşân senün yandum elinden

Urdun dil-i mecrûhumı açdun yine yâre
Ey nâvek-i müjgân senün yandum elinden

Dil-sûzi-i firkatle dil-i Yâver'i yakdun
Ey âteş-i hicrân senün yandum elinden
(Üstüner, 2010: 177; Kılıcı, 2001: 42; Şener, 2010: 499-500)

Zuhûr-ı mûy-ı nev-hîzün ruhunda nûrdan gördüm
Şikest ol hurde hattı 'aynek-i billûrdan gördüm
O meh-rûnun hilâl-i yek-şebe bârîk-i ebrûsın
Yakın gelmezden evvel kimseye ben dûrdan gördüm

Meger bûs-ı leb-i sâkî sabûh-ı subh-ı 'işretmiş
Bu tarz-ı tâzeyi bir müdmin-i mahmûrdan gördüm

Didüm yâre dehân-ı tengini gördükde hat-âver

O şekker-pâreyi hâlâ hücûm-ı mûrdan gördüm

Hemân gûyâ ki Yâver kadre irdüm nûra gark oldum

Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh semmûrdan gördüm

(Üstüner, 2010: 157; Kılıcı, 2001: 42- 43; Tayyârzâde Ahmed Atâ 1876: 359)

İhtiyârumla kazandum senün ‘aşkun cânâ

Ne kadar cevr ü cefâ eyler isen az bana

(Üstüner, 2010: 65; Tayyârzâde Ahmed Atâ, 1876: 359)

El-amân ey çeşm-i hasret bir gice olsun n’olur

Hâba varsan belki rü’yâda görürsin ol mehi

(Üstüner, 2010: 203; Tayyârzâde Ahmed Atâ, 1876: 359)

Felek Mecnûn serin itdiyse has-pûş

Benüm başımda da mantar bitirdi

(Üstüner, 2010: 204; Kılıcı, 2001: 40)

Ayrıca *Târih-i Atâ*’da ve *Mir’ât-ı Şi’r*’de Yâver’e ait olarak gösterilen; ancak Kaplan Üstüner tarafından hazırlanan *Yâver Dîvânı*’nda yer almayan iki beyitlik bir tane kıt’a ve dört tane beyit örnek olarak verilmiştir. Bu durum, *Dîvân*’ın başka bir nüshasının olabileceğini düşündürdüğü gibi, Trabzonlu Yâver Efendi’ye ait olabileceğini de akıllara getirmektedir. *Dîvân* içinde geçmeyip *Âkif*’in *Mir’ât-ı Şi’r*’inde yer alan şiirlerde şunlardır:

Pek âteş ile kopdı tıfl-ı benden ırâg olsun

Sarây-ı şehri-yâr-ı aşka virdüm bir çerâg olsun

Neler çeker güzelim nerdübân-ı aşkında

Çıkınca kasr-ı visâle kadem kadem âşık

Hayâlî-i hayâli bu müzerkeş-târ edalarla

Ne evrengler çıkarmış kâle-i zer-beft-i irfâne

(Kılıcı, 2001: 39-40)

Dîvân içinde geçmeyip *Târih-i Atâ*'da yer alan kıt 'a ve beyit şunlardır:

Ey kaşı yâ gâlibâ bağrum hedef zanneyledün

Sînem üzre bin kadar ok var geçenden mâ'adâ

Nice câm olmuş şikeste nice Cem olmuş harâb

Kalmamış bezm-i cihânda az içenden mâ'adâ

Bî-cân olayum gamze-i hûn-rîz-i müjenle

Cânım gibi sevmezsem eger ben seni cânâ

(Tayyârzâde Ahmed Atâ, 1876: 359)

1.3. Eserleri

Yâver'in bilinen üç eseri vardır. Bu eserler İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 5458 numarada kayıtlı nüshada bir arada bulunmaktadır. Bu nüsha toplam 84 varaktır.

1.3.1. Fenniyye-i Eş'âr

Fenniyye-i Eş'âr, Yâver'in şiir, şair ve edebî kurallara dair yazdığı önemli bir eseridir. Yâver, usta bir şairin konuyla ilgili bir eser yazması konusunda ısrar etmesi

üzerine, H 27 Recep 1211/M Aralık 1796 yılında *Fenniye-i Eş'âr*'ı kaleme almıştır. Müellif, eserinde şiir yazmanın incelikleri ve şairin dikkat etmesi gereken kurallarla ilgili çok önemli tespitler yapmıştır. Eserde, edebî sanatlar ve nazım şekilleri gibi edebî konular hakkında bilgi verilmiş ve açıklayıcı örnekler sunulmuştur (Üstüner, 2009a: 828).

Hasan Yâver'in bu eserinin elimizde iki nüshası vardır. Bunlardan ilki İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 5458 numarada bulunan *Dîvân*'ının sonuna eklenmiştir. 59b-78b varakları arasında kayıtlı bulunmaktadır. Diğer nüsha da yine İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. bölümünde 2987 numarada kayıtlıdır. Bu nüshada eser "*Gunye-i Eş'ar*" ismiyle kaydedilmiştir (Kaçar, 2009: 96-98).

Fenniyye-i Eş'âr, mesnevi nazım şeklinde, aruzun serî bahrinin "*müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün*" kalıbı ile kaleme alınmıştır. Mesnevilerin genel planına uygun olarak giriş bölümü, konunun işlendiği bölüm ve bitiş bölümü olmak üzere üç bölümden meydana gelmiştir. Toplam 429 beyitten meydana gelen eserde sade bir dil kullanılmıştır (Üstüner, 2009a: 849). Eser üzerine yapılan diğer çalışmada beyit sayısı 441 olarak tespit edilmiştir (Kaçar, 2009: 98).

Edebiyatımızda şiire ve şaire dair kısa manzumeler olmakla birlikte, bu şekilde şiiri ve söz sanatlarını konu edinen mesnevi tarzında yazılmış başka bir eser şu an için mevcut değildir. Eserde hem şiirin ve şairliğin mahiyeti hakkında önemli açıklamalar hem de belli başlı söz sanatları hakkında ders niteliğinde bilgiler mevcuttur (Kaçar, 2009: 96).

Eserin içeriği şu şekilde düzenlenmiştir: Öncelikle, şiir yazmaya başlayacak birinin mutlaka yapması gerekenler ve şiirin temel kuralları anlatılır. Daha sonra şiirde kullanılacak kelimelerin nasıl seçileceği, şiirin insana kazandırdıkları, şiirin ve şairin faziletleri genişçe açıklandıktan sonra söz sanatlarına geçilmektedir. Şiirin birçok kaidesi olduğunu, güzel söz söylemenin sayısız yolu bulunduğunu dile getiren Yâver, bunların bazılarını ifade edeceğini belirterek bu bölümde alt başlıklar halinde *teşbih*, *cinas*, *kinaye*, *tezad*, *teşbiğ-i belîğ*, *tevriye*, *iham*, *iltifat*, *terdid*, *ıslâh-ı şi'r*, *ilmâm*, *ta'lîk-i muhâl* ve *fıkr-i iddi'âi* gibi sanatları açıklamakta ve bunlara dair

orijinal örnekler vermektedir. Bu bölümden sonra nazım şekillerine geçen Yâver, öncelikle mısra bütünlüğünün önemini vurgulamakta ve ardından rubai, kıt'a, kaside, tahmis, tesdis ve terci-i bend hakkında bilgi vermektedir. Hatime kısmında da Yâver, şiir için gerekli sanatlardan özet olarak bahsettiğini, arif olan kişinin bundan da istifade edebileceğini belirtir. Bu bölümün ve eserin son beyti şöyledir: “*Oldu bu nazm ey şeh-i âlî-cenâb/Yâverî zârün eseri bir kitâb*” (Kaçar, 2009: 96-98).

1.3.2. Gül-i Sad-berg

Gül-i Sad-berg, Yâver’in ölümünden bir süre önce, H 1212/M 1797 yılında kaleme aldığı bir eseridir.

Mesnevi nazım şekli ile kaleme alınan *Gül-i Sad-berg*, yüz beyitten oluşmuştur. Eser, mesnevilerin genel yazılış planına uyularak üç bölümden oluşmuştur, bölüm başlıkları bulunmamaktadır (Üstüner, 2010: 22).

Çok yemekten kaynaklanan bir hastalığa yakalanan şair, bu durumunun insanlar tarafından bilinmesi için eserini yazmıştır. Eserde, çok yemenin zararları ve az yemenin yararları anlatılır (Üstüner, 2009b: 270).

Eserin giriş bölümünde üzüntülü ve kederli halinden, hastalığından, tedavi bulunamayışından, acılar içinde düşünüp dururken, çektiği bütün bu sıkıntıların çok yemekten kaynaklandığını anlamasından bahseder. Konunun işlendiği bölüme Yâver “*Ey Gönül!*” nidasıyla başlar ve bu bölümün temel konusu, açlığın yararları ve tokluğun zararlarıdır (Üstüner, 2009b: 270):

Dinle benüm pendümi sen ey gönül
Aglar isen şimdi biraz sonra gül

Bitiş bölümünde ise eserinin adını zikreder, şiirdeki bütün sözlerin hikmetli anlamlar içerdiğinden bahseder ve sözlerinin “*kelâm-ı kibâr*” değerinde olduğunu

dile getirip eserinin dikkatli okunmasını ve dostlarına yadigâr olmasını isteğinden bahseder, eserini sonlandırır (Üstüner, 2009b: 282):

Nazmumı ben hoşca makâl eyledüm
Bir gül-i sad-berge misâl eyledüm

Hasbihâl türünde yazılan eserde, sade ve yalın bir dil kullanılmıştır. Hasbihâllerde şairler kendileriyle konuşur bir havada eserlerini oluştururlar. Bu durum anlatıma samimi ve içten bir sohbet havası katar. Eser aruzun serî bahrinin “*Müfte’ilün Müfte’ilün Fâ’ilün*” kalıbı ile kaleme alınmıştır.

Gül-i Sad-berg’in bilinen tek nüshası, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 5458 numarada, 79b-83b varakları arasında kayıtlı bulunmaktadır (Üstüner, 2009b: 261-267).

1.3.3. Dîvân

Enderunlu Hasan *Yâver Dîvânı*’nın bilinen tek nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 5458 numarada kayıtlıdır. *Dîvân*, bu nüshanın 1b-55b varakları arasında bulunmaktadır. Talik yazı ile yazılmıştır. Nüshanın 59b-78b varakları arasında *Yâver*’e ait olan *Fenniye-i Eş’âr*, 79b-83b varakları arasında ise yine *Yâver*’e ait olan *Gül-i Sad-berg* isimli eser yer almaktadır. Nüshanın müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir.

Yâver, *Dîvân*’ın iç kapağında *Mesnevî*’yi şerh eden ünlü mutasavvıf Ankaravî İsmail Efendi’nin adını zikreder (Okutan, 2009: 7-9):

Li-cenâb-ı şârih-i Mesnevî
Ankaravî İsmâîl Efendi

Daha sonra kütüphanenin resmî mührü basılı olup mesnevi şârihî İsmail Ankaravî'nin 1. ve 3. mısraları Türkçe, 2. ve 4. mısraları Arapça olan mülemma niteliğinde iki beyti yazılıdır. *Dîvân*'da toplam 218 şiir yer almaktadır (Üstüner, 2010: 23).

Dîvân'ın nüshasında imla konusunda görülen bazı ikili yazımlar şu şekildedir: Yazma nüshada kimi zaman med ve imale yapılacak yerler işaretle belirtilmiştir. Yazma nüsha, kelimelerin doğru okunabilmesi amacıyla kimi zaman harekelenmiştir. Yazma nüshada, bazı kelimeler klasik imlaya aykırı olarak ikili şekilde yazılmıştır (Üstüner, 2010: 24).

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı hakkında diğer bilgiler çalışma içinde verilmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

DÎVÂN'IN İNCELENMESİ

2.1. Dil Özellikleri

Edebiyatın ana malzemesi dildir. Sanatkâr, dili güzel kullandığı ölçüde başarılıdır. Dilin inceliklerinden istifade ile sanat yapar, üslup edinir. Darb-ı meseller, vecizeler, tabirler, deyimler vs. ile zenginleşen bir şiir, anlatımda eşsiz ufuklar yakalar. Malzemesi dil olan şair, şiir kalesini kullandığı dile ait kelimelerle inşa eder. Şairin eserinde kullandığı kelimeler, dünya algısını ortaya koyar. Şairin kullandığı dil, onu tanımak açısından son derece net bilgileri barındırır. Yâver'in dil hususiyetleri aşağıda yer alan başlıklarda detaylı bir şekilde incelenmiştir.

2.1.1. Kelime Türleri

2.1.1.1. Fiiller

Dîvân'da yardımcı fiiller hariç, fiil ya da fiil soylu (filimsi) kelime sayısı 1281 adettir. Fiil ya da fiil soylu kelimelerin bu sıklığı şairin hareketli bir üslubu benimsediğini gösterir. Şiirlerde anlamı üstlenen, harekete geçiren kelime türü fiildir.

En fazla kullanılan fiil 308 kez kullanımla “ol-” fiili; ikinci en fazla kullanılan fiil ise 147 kez kullanımla “gör-” fiili; üçüncü olarak *Dîvân*'da kendisine en fazla yer bulan fiil 100 defa kullanımıyla “gel-” fiili olmuştur. Bu fiiller haber kiplerinin tamamıyla ve dilek kiplerinin şart, istek ve emir kipiyle çekimlenmişlerdir.

Gice olunca dahı uyku bana düşmen **olur**

Çeşm-i hasret göremez bizleri hiç râhatda

(G 167/4)

Bana öğretti ol meh fenn-i aşkı bir nigâh ile
Temâşâ bundadır kim böyle bir sâhib-nazar **gördüm** (G 128/2)

Eşk-i çeşmânuma nisbet Yâver
Âb-ı deryâ gözüme nem **geliyor** (G 53/5)

Olumsuzluk eki, kullanım oranına göre en fazla “*bil-*” fiilinde yer almıştır. 79 kez kullanılan bu fiilin 43 tanesi olumsuz olarak kullanılmış ve “*-ma -me; -maz – mez*” olumsuzluk ekini almışlardır.

Kasdı cevri itme midür **bilmem** o meh-pâremüzün
Yâver-i zârına her demde küser n’olsun bu (G 154/5)

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı’nda günümüzde kullanımı olmayan veya şekil değişikliğine uğramış fiillere de rastlamış bulunuyoruz. “*söndür-*” manasına gelen “*sövündür-*” fiili *Yâver Dîvânı*’nın kelime haznesi içinde kullanılmış ve hatta bu kelime redif olarak tercih edilmiştir.

Vücûdum nâr-ı aşkundan tutuşdukça ziyâlandı
Çerâgundur bu Yâver zâr u nâ-çârı **sövündürme** (G 161/5)

Bunun yanında *Dîvan*’da Türkçenin arkaik kelimeleri olan “*suvar-*”, “*ur-*” ve “*ir-*” fiilinin kullanımı tespit edilmiştir.

Kad çekmededür serv-i sehî bâg-ı dilümde
Çeşmümden akan yaş ile dâim **suvarınca** (G 175/3)

Zahm **ur**mag için âşika hancer be-kef olma

Ser-tûz-i nigâhun gibi tîg-ı ecel olmaz (G 79/3)

Hemân gûyâ ki Yâver kadre **irdüm** nûra gark oldum

Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh semmûrdan gördüm (G 121/5)

Yâver Divanı'nda fiiller en çok tercih edilen redifler arasında yer almaktadırlar. Detaylı bilgi “*Redif Tercihî*” başlığı altında verilmiştir.

2.1.1.1.1. Birleşik Fiiller

Birleşik fiil, bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiil şeklinin meydana getirdiği kelime grubudur. İsim veya fiil unsuru önce, yardımcı fiil sonra getirilir. Yardımcı fiilin başına getirilen unsurun isim veya fiil olmasına göre birleşik fiiller ikiye ayrılır: İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller, fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller. Bu iki birleşik fiilin yardımcı fiilleri de ayrı ayrıdır (Ergin, 1962: 364).

Birleşik fiilleri, taşıdıkları birbirinden ayrı yapı ve anlam özelliklerine göre kendi içinde dört alt sınıfa ayırmak mümkündür.

Birinci grupta yer alanlar, bir ad ya da bir sıfat ile “*et-, ol-, bul-, bulun-, buyur-, eyle-, kıl-, yap-*” yardımcı fiillerin birleştirilmesi yoluyla kurulan birleşik fiillerdir (Korkmaz, 2017: 199). *Hasan Yâver Dîvânı*'nda yer alan birleşik fiillerin çoğunluğu bu grupta yer alır.

Kârum benüm **âh ile figân** eyleme yâ Rab

Seyl-âb-ı sirişk-âbumı **kan** eyleme yâ Rab (G 28/1)

Ne hâlüm arz idebildüm ne nutka kudretüm oldı

Hemân gördükde ol meh-rûyı **hayrân** olduğum kaldı (G 183/4)

Dîvân'da isim+yardımcı fiil yapılarına ek olarak, birden fazla isim+ yardımcı fiil yapılarını da görmekteyiz.

Câygâhum Kaysveş **kûh u beyâbân** oldı âh

N'eyledi gördün mi ey Leylâveşüm sevdâ bana (G 6/4)

Gül ruhun yâd eyleyüp **âh u figân** itdükçe ben

Andelîbân-ı çemen hayrân olur feryâduma (G 171/4)

Arapça ve Farsça tamlamalardan sonra da yardımcı fiillerin kullanımına *Dîvân*'da oldukça fazla rastlanmaktadır. Ayrıca *Yâver Dîvânı*'nda “ol-” yardımcı fiilinin, tamamına yakın diyebileceğimiz bir oranda Arapça ve Farsça isimlerle birleştirildiğine şahit oluruz.

İtdi sükût hâl-i perîşânımı görüp

Bilmem niçün ki **feth-i kelâm** olmadı bana (G 9/2)

Dem-be-dem hûn-ı dilümden neş'e-yâb olmaktadır

Sevdüğüm **mest-i müdâm** olsa sezâdur gözlerün (G 111/4)

Birleşik fiil kullanımında oldukça zengin olan *Dîvân*'da, redifleri birleşik fiil olan gazeller de mevcuttur.

Benüm o sayf u şitâ andelîb-i nâliškâr
Figânı bülbül-i şeydâ **zamân zamân eyler** (G 58/3)

Nedür bu Yâver-i bî-cürme itdüğün bî-dâd
Senün bu âteş-i aşkun ciger **kebâb idiyor** (G 59/5)

Bu grupla ilgili yaptığımız son tespit ise “*ol-*” ve “*eyle-*” yardımcı fiilleriyle kurulan bazı birleşik fiillerin vezin gereği olarak “*ne*” ismine ait olan son ünlü harfin yok edilip kelimenin direk *ol-* ve *eyle-* fiilleriyle birleştirilmiş olduğudur.

Âh kim **n’eyledi** ol dil-ber-i tannâz bana
Çeşm-i mahmûrı güzel gamzesi gammâz bana (G 3/1)

El-amân ey çeşm-i hasret bir gice olsun **n’olur**
Hâba varsan belki rû’yâda görürsin ol mehi (G 184/2)

İkinci grupta yer alanlar, karmaşık fiil diye adlandırılan birleşik fiillerdir. Bunlar değişik zaman kesimi içindeki sıfat fiillerin, “*ol-*” yardımcı fiili ile birleşmesinden oluşmuştur (Korkmaz, 2017: 200). *Yâver Dîvânı*’nda bu çeşit bir kullanım tespit edilememiştir.

Üçüncü gruptaki birleşik fiiller, iki fiilin birleşmesinden oluşmuştur. Burada birinci fiil bir zarf fiil kuruluşundadır. Buna esas fiilin anlamını tasvir eden ve ona yeni bir anlam özelliği katan yardımcı fiil eklenir. Bu tür birleşik fiiller tasvir edici yardımcı fiil olarak kullanılan *bil-*, *ver-*, *dur-*, *yaz-*, *gel-*, *gör-*, *kal-* fiilleri ile karşılanır (Korkmaz, 2017: 200).

Dergeh-i Hakk'a varup **yalvaragör** ey Yâver

Devr-i ebvâb idersen sana izzet gelmez (G 78/5)

Dördüncü gruptaki birleşik fiiller ise anlamca kaynaşmış ve deyimleşmiş birleşik fiillerdir (Korkmaz, 2017: 201).

Pençe-i cevrün beni gâyet eyle itdi zebûn

Çok görünmez derd ile böyle **helâk** olmak bana (G 8/3)

Dimez miydüm gönül duş olma gel bu aşk u sevdâya

Bulur elbet belâsın **dil viren** ol kaddi bâlâya (G 170/1)

Yâver Dîvânı'nda bir beyitte birden fazla birleşik fiilin bulunduğunu da görmekteyiz.

Cân **fidâ eyler** imiş herkes metâ-ı vuslata

Ben **harîdâr** olmadum yokdur bahâsı vâkîâ (G 7/4)

Afv eyle dilersen de dilersen de **helâk it**

Ey gamzesi cellâd meşîyyet sana kaldı (G 199/2)

2.1.1.2. İsimler

İsimler, nesnelere karşılayan kelimelerdir. Nesne tabirini, hareket dışında kalan şeylerin hepsi için kullanıyoruz. Nesnelere canlı cansız bütün varlıklar, mefhumlar, vasıflar, şahıslar, durumlar, hülâsa zaman ve mekân içinde ve insan kafasında mevcut olan bütün maddi ve manevi varlıklardır (Ergin, 1962: 207).

Yâver Dîvan'ı özel isimler konusunda oldukça zengin bir *Dîvân*'dır. Biz bu bölümde özel isimlerden bahsetmek istiyoruz. Eserde tarihî, mitolojik pek çok isme rastlanır. Şair, döneminde ona kol kanat geren ve örnek aldığı büyüklerinin adlarını çeşitli vesilelerle anmayı ihmal etmemiştir.

Zâl-i zamâne gâlib-i mutlak vücûhla

Yanî cenâb-ı **Rüstem Aga**'nın şecâati (G 201/9)

Husûsâ kethudâ **Hamdullâh Aga**'nın zamânında

Gürûh-ı bendegâmı bu keremle şâd-mân oldu (Kt 1/6)

Şairin, kullandığı her kelime onun hayal dünyasına, sosyal yaşamına tutulan bir ayna mahiyetindedir. *Dîvân*'da İslam'ın kutsal mekânı olan Hicaz bölgesinin isminin üç kez geçmesi ve sevgilinin Hicazlı olarak anılması şairin zihin dünyasını açığa çıkaran bir mahiyette olmuştur. Tasavvufî pencereden bakıldığında sevgili, Allah ve Hz. Muhammed'dir. Allah'ın evi olarak kabul edilen Kâbe ve Hz. Muhammed'in makamı olan Mescîd-i Nebevî, Hicaz bölgesindedir. Bu bağlamda Hicaz'ın anılması İslami çerçevede gelişen bir edebiyat ürünü için tesadüfi bir kullanım değildir.

Esmerü'l-levnün olur şîrîn edâsı vâkıâ

Pek güzel semt-i **Hicâz**'un dil-rübâsı vâkıâ (G 7/1)

Hicâzî bir melek-sîmâ güzel bugdayi esmerdür

Îzârı sebz-i tih gülgündür Yâver yine oldu duş aşka (G 52/1)

Son olarak isimlerin kullanımı ile ilgili şunlar söylenebilir: Eserde kullanılan kelimelerin şairin anlam dünyasına ışık tuttuğunun kanıtı olduğunu biliyoruz.

Örneğin, aşağıda yer alan beyitlerden hareketle bir çıkarım yapacak olursak. Şair bu beyitlerde sevgiliyi tasvir etmektedir ve sevgili görüldüğü gibi hep esmer bir güzel olarak tasavvur edilmiştir. Sevgilinin esmer olarak telakkisi klasik edebiyatın standart bir kullanımudur. Ancak bu anlayış, 18. yy. ile birlikte kırılmaya başlamış ve sarışın güzeller de şiirlerde görülmeye başlamıştır. Döneminde kadın algısı gerçek kadınlar üzerinde şekillenmeye başlamışken Yâver'in hâlâ klasik kurallar çerçevesinde bir güzel algısı olduğunu gösteren bir mahiyettedir.

Hicâzî bir melek-sîmâ güzel bugdayi esmerdür
İzârı sebz-i tih gülgündür bir verd-i ahmerdür (G 52/1)

2.1.1.3. Sıfatlar

Sıfatlar, vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelerin çeşit çeşit vasıfları, çeşit çeşit belirtileri vardır. İşte sıfatlar bu vasıfların ve belirtilerin isimleridir. Demek ki sıfatlar nesnelere vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. Nesnelerin kendilerinin isimleri asıl isimlerdir. Sıfatlar ise nesnelerin kendilerinin değil vasıflarının isimleridir (Ergin, 1962: 232).

Belirtme sıfatları, nesnelere belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar nesnenin bünyesinde olan bir vasfı göstermez. Nesnenin ya yerine işaret edilir ya sayısı gösterilir ya da nesne soru şeklinde belirtilir veya belirsiz şekilde ifade edilir (Ergin, 1962: 233-235).

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı'nda en fazla kullanılan belirtme sıfatı çeşidi, belgisiz sıfattır. 192 kez kullanımla en fazla kullanılan belgisiz sıfat ise “*bir*” kelimesidir.

Sihir ile meshûr iden **bir** çeşm-i fettândur beni
Kayddan âzâd iden bir serv-i kâmetdür beni (G 192/1)

İkinci olarak en fazla kullanılan belirtme sıfatı çeşidi, 159 kez kullanımla “ol” işaret sıfatıdır.

Meşrebümce bir kadeh nûş eyledüm gâyet lezîz

Buldum **ol** demde dilümde başka bir hâlet lezîz (G 47/1)

Bu işaret sıfatının “o” şekli 105 kez kullanılmıştır. *Dîvânı*'nda arkaik kelimelere de yer veren Yâver bu sıfatın eski Türkçede kullanım şekli olan “şol” zamirini de bir kereye mahsus olarak kullanmıştır.

Bir nokta kadar lokmaya kâni olup ey dil

Şol süfre-i nimetde olan kâse-i nûn ol (G 120/3)

Üçüncü olarak en fazla kullanılan belirtme sıfatı çeşidi yine işaret sıfatı olan “bu”dur. Bu sıfat 128 kez kullanılmıştır.

Çeken bilür **bu** gam-ı firhati ne mihnetdür

Esîr-i hasret olanlar azâbı n'eyler imiş (G 87/4)

Yâver Dîvânı'nda kullanılan belirtme ve niteleme sıfatlarının sayısı oldukça fazladır. Betimlemelerle, benzetmelerle kurulu divan edebiyatında kelime türü olarak sıfatların fazlaca yer alması oldukça olağan bir durumdur. Ancak bu kullanımlardan en çok dikkatimizi çeken Farsça bir sayı olan “dü”nün sayı sıfatı olarak beş kez kullanımıdır. Ve bu sıfat kullanımlarının tamamında sıfat, çeşm ismini belirten sıfat olarak yer almıştır. Farsça kelimelere tamlamalar dışında çok fazla yer vermeyen Yâver'in bu sığata aynı tamlamayla yer vermesini tesadüfi olarak değerdendiriyoruz. Özel bir kullanım olduğu kanaatindeyiz.

‘ Aceb bilmem dökünmez mi gözümde eşk-i hasretle

Dü çeşmüm çifte havz olmuş akar fevvâredür cânâ (G 22/2)

Ser-â-pâ kâmetüm ol kâmet-i cânâna hasretdür

Dü çeşmüm de benüm ol dîde-i fettâna hasretdür (G 70/1)

2.1.1.4. Zarflar

Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir (Korkmaz, 2017: 427). Tek başına sıfat olmadığı gibi tek başına zarf da yoktur (Ergin, 1962: 244). *Yâver Dîvânı*’nda yer-yön zarfları hariç, diğer zarf çeşitlerinden çeşitli örnekler tespit edilmiştir.

Divan edebiyatında değişmeyen bir durum varsa o da vefa göstermeyen sevgili; ona her türlü cefasına rağmen âşık olan âşık; sevgiliden murat almak isteyen bir ağyar ve bunların çerçevesinde gelişen tekrar edilen durumlar “*yine*” durum zarfı ile *Dîvân*’da kendine yer bulmuştur.

Yine pek serseri-i vâlih ü ser-gerdânsın

Yine sihr itdi mi ol dîde-i sehâr sana (G 14/3)

Yâver **yine** oldu duş aşka

Sevdi **yine** bir meh-i Hicâz’ı (G 196/5)

Miktar zarfı olarak en fazla kullanılan kelime “*çok*” zarfıdır. Âşık, sevgiliye olan sevgisini “*Seni çok seviyorum! Acaba bu da günah mı? Sana karşı yaptığım hatayı inkâr etmiyorum.*” diyerek ortaya koyar. Âşığa yakışan *çok* sevmektir.

Pençe-i cevrün beni gâyet eyle itdi zebûn
Çok görünmez derd ile böyle helâk olmak bana (G 8/3)

Seni pek **çok** severem bu da güneş mi ‘acebâ
 İtdüğüm cürmümi ben eylemem inkâr sana (G 14/4)

Divan edebiyatında genel olarak soruların muhatabı ya sevgilidir ya da âşıktır. Yâver, sevgiliye ve âşığa çeşitli soruları kimi zaman “*nice*”; kimi zaman “*nasıl*”; kimi zaman da “*niçün*” vb. soru zarfları ile sormuştur.

Ne cellâd-ı kazâdur kim bilinmez **nice** kan eyler
 Kimin ihyâ ider gamzen kimin ihlâk-i cân eyler (G 73/1)

Bilmem ki **nasıl** şâd olacak bu dil-i mahzûn
 Günden güne müzdâd oluyor hüzn ü melâlüm (G 133/2)

Niçün ol meh beni rencîde-hâtır eyliyor dirsin
 ‘Aceb bir var mıdur hoşnûd olmuş dil-rübâsından (G 150/3)

Hasan Yâver Dîvânı’nda fiillerin anlamını zaman yönünden tamamlayan zaman zarfları da bolca kullanılmıştır.

Evvelâ izzet ü rifatde iken
 Yâverâ **sonra** tezellül güç olur (G 69/5)

2.1.1.5. Zamirler

Zamirler, nesnelere temsil veya işaret suretiyle karşıl原因 kelimeselendir. Zamirler, nesnelere dildeki gerçek karşılıkları olmayan fakat gerekince onları ifade edebilen kelimelerdir. Bu işi zamirler, nesnelere temsil etmek veya göstermek suretiyle yaparlar. Bu bakımdan isim cinsinden diğere kelimelerle zamirler arasında büyük bir fark vardır. Zamirler temsil ettikleri veya gösterdikleri nesnelere gerçek karşılıkları olmadıkları için, ancak o nesnelere ilk ve gerçek isimlerinin yerini geçici olarak tuttukları için tek başlarına bir şey ifade etmezler. Yani zamirlerin tek başlarına kelime olarak anlamları yoktur. Bir zamir tek başına hiçbir nesneyi karşılamaz, hiçbir şeyin adı değildir. Ancak nesne biliniyor ve bir zamirle ifade ediliyorsa o nesne ile zamir arasında bir bağ kurulur, zamir o nesneyi karşılar (Ergin, 1962: 249-250).

Şairin *Divân*'da en fazla kullandığı zamir çeşidi şahıs zamirleridir. Bunlardan “ben” şahıs zamiri 342 kez kullanımla birinci olmuştur. Zamir ve kişi eki olarak ben'in kullanımı özellikle âşıklık halinin derinliğinin, yoğunluğunun en önemli göstergesidir.

Hâhişger-i nezzâre-i çeşmânı iken **ben**

Agyâra nigâh itmiş o meh-rû haberüm yok (G 98/2)

Bulamam çâresini **ben** gam u endûh-ı dilün

Zevk ider halk-ı cihân ben elem ü mihnetde (G 167/2)

Kendi şiirini, şairliğini ve âşıklığını övmekten geri durmayan Yâver'in “ben” zamirini kullanımına kendi âşıklık hünerini överkende rastlarız.

Cihâna binde bir gelmez benüm gibi sana âşık

Gidersem derd-i aşkunla eger **ben** dâr-ı ukbâya (G 170/4)

Dîvân'da kullanılan şahıs zamirlerinden “*sen*” şahıs zamiri ise 250 kez kullanımla ikinci sıradadır. Sevgiliyi karşılayan bu zamirin kullanım oranının bu kadar fazla olması divan şiiri geleneği içinde olağandır.

Bezm-i vaslunda **sen**ün câm-ı lebün nûş ideli
Tevbe itdüm âkıbet ben nûşa da hem işe de (G 163/3)

Güzergâhunda beklerdüm **seni** görmek için cânâ
Yolunda hâk-sâr olmak o da bir resm-i âdet mi (G 186/3)

Ayrıca 148. gazelin muhatabı olan “*sen*”, zamir görevindedir ve hiç değişmemektedir. Hâl böyle olunca konu da aynı çerçevede şekillenmek zorunda kalmaktadır. Bu durum konuya bakılmaksızın yek-ahenkliği şekli olarak sağlayan unsurlardan biridir. Bunun yanında gazelin bütün beyitlerinde aynı özneye atıf yapılması da yek-ahenklik için uygun şartları oluşturmaktadır.

Ey hasret-i cânân **sen**ün yandum elünden
Yakdun beni el-ân **sen**ün yandum elünden (G 148/1)

Dil-sûzi-i firkatle dil-i Yâver'i yakdun
Ey âteş-i hicrân **sen**ün yandum elünden (G 148/5)

Dîvân'da en az kullanılan şahıs zamirleri ise bir kez kullanımla “*siz*” şahıs zamiri olmuştur. Bu şahıs zamirinin kullanımının bir kez olması divan edebiyatının âşık, maşuk ve ağyar çerçevesinde oluşan genel yapısında normal olarak karşılanmıştır.

Diyemem binde birin derdümün eyvâh size

Neler itdi neler ol şûh-ı cihân bendenize

Geldi bin gûne felâket reh-i aşkunda bize

“Virmemiş ruhsat-ı hâb dîde-i gam-dîdemüze

Öyle gamz eyledi ol gamze-i gammâz bana”

(Th 2/3)

2.1.1.6. Ünlemler

Ünlemler, konuşanın korku, sevinç, acıma, şaşkınlık gibi her türlü duygu ve heyecanını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya, seslenmeye, çağırmaya yarayan ve kısmen bağımlı kelimeler sınıfına giren kelime veya kelimelerdir (Korkmaz, 2003: 224).

Eski kitaplarda ünlem karşılığı olarak “*nida*” kelimesi kullanılmıştır. Muallim Naci Efendi, Arapça bir kelime olan nidayı “*çağırmaq, bağırmaq; ses, savı*” şeklinde açıklamaktadır (Naci, 1978: 894).

Ünlemler, tek başlarına bir anlam taşımayabilir. Onlar, birlikte kullanıldıkları kelimelere bağlı olarak anlam kazanan veya herhangi anlamları çağrıştıran seslerdir. Bu yönüyle bazı ünlemler uzakta olan bir kimseye hitabı, bazı ünlemler de bir sistemi, şaşkınlığı ve sevinci dile getirirken kullanılabilir. Bu nedenle şairin kullandığı ünlemlerin ve bu ünlemlerin sıklık oranlarının tespit edilmesi şairin psikolojik hüviyetine dair deliller oluşturabilir (Gök, 2017: 123).

Ünlemler cümle içerisinde yer aldıkları gibi, tek başlarına da cümle görevini üstlenebilirler. Bu edatlar umumiyetle geniş bir ifade kabiliyeti taşımakta ve bazıları gerektiğinde bir cümlenin yerini bile tutabilmektedir. Bir kısmı da bu ifade kabiliyetini ihtiva ettikleri ses unsurlarından, kendi ses yapılarından, bir kısmı ise bir arada kullanıldıkları cümlelerden alırlar. İfadeleri ses yapılarına dayanan, ses yapıları bir şeye delalet edenler tek başlarına da vazife görebilir, kullanılabilir, bir şeyler ifade edebilirler. İfadeleri bir arada kullandıkları cümlelere dayananlar tek başlarına bir şey ifade etmez ve kullanılamazlar (Ergin, 1972: 331).

Hasan Yâver Dîvânî'nda kullanılan ünlemler çoğunlukla yapı olarak “*asli nidalar*” grubunda yer almaktadırlar.

“*Ey*” ünlemi, seslenme ifade eden ve yakında olmayan kimselere hitap için kullanılan bir ünlemdir. Yâver, “*ey*” seslenme ünlemini sıklıkla kullanmaktadır. “*ey*” i Yâver’de özel kılan, şiirlerinin birden fazla beytinde bu ünlemi kullanmasıdır. Bu yönüyle “*ey*” dikkati üzerine çekme ve sesi duyurma işlevini taşımaktadır. Seslerin gücünü kullanmayı seven bir şair olan Yâver tarafından “*ey*” ünlemi *Dîvân*’da 112 kez kullanılarak en fazla kullanılan ünlem olmuştur.

Mahzûn iken firâk-ı cemâl ile **ey** hayâl

Gam-hâne-i derûnuma geldün şen eyledün

(G 106/3)

Klasik şiirde veznin gerektirdiği asgari şartları sağlamak amacıyla “*ey*” seslenme ünlemi, sonda da kullanılabilir. Özellikle kelimelerin sonuna eklenen “-â” sesi “*ey*” seslenme ünleminin verdiği manayı taşımaktadır.

Taglara düşmek mukarrerdür ne çâre Yâverâ

Âh kim bir gözleri âhûya oldum mübtelâ

(G 15/5)

Genellikle sevgiliyi ifade eden bir tamlama grubundan önce “*ey*” ünleminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ünlem kullanılarak, dikkati çekilmek istenen elbet sevgiliden başkası değildir.

Salun nâz ile **ey** serv-i revânım

Görün uşşâka âşûb-ı cihânım

(G 129/1)

Yâver, vurguyu güçlendirmek için seslerin nerede kullanılacağını iyi bilmektedir ve en ahenkli kullanımı bulma adına şiirin sesini kuvvetlendirecek edat, bağlaç ve ünlemleri uygun şekilde şiire yerleştirmektedir. Farklı kullanımları ve orijinalliği seven Yâver'in, "ey" ünleminin 148. gazelde mısra başında sistemli şekilde kullandığı da tespit edilmiştir.

Ey hasret-i cânân senün yandum elünden

Yakdun beni el-ân senün yandum elünden (G 148/1)

Dil-sûzi-i firkatle dil-i Yâver'i yakdun

Ey âteş-i hicrân senün yandum elünden (G 148/5)

Nida olarak kullanılan muhtelif kelimeler de ünlem görevi üstlenebilirler: *Ahmet, çocuk, arkadaşlar, şimdi, çabuk, buraya, yaşa, yaşasın, dur* vb. (Banguoğlu, 1940: 42-43). *Dîvân*'da kullanılan "*bak, bak bak, begüm, dikkat et, efendim, hayfa, sakın, sevdiğim, tur hele tur, yeter, yetiş*" ünlemleri bu grupta yer alır. Yâver'in nida olarak kullandığı muhtelif kelimelerden 14 kez kullanımla "*begüm*"; 13 kez kullanımla "*efendim*"; 5 kez kullanımla "*sevdiğim*" ünlemleri en fazla kullanılan muhtelif ünlemlerdir.

Üftâdeligüm halk-ı cihân tuydı bilürsin

Hâcet mi **begüm** hâlümi ben şerh ü beyâna (G 166/2)

Meclisündür bâde-i telha halâvet-bahş olan

Firkatünle **sevdüğüm** gûyâ tolu kandur kadeh (G 43/3)

Bazı nidalar, muhatabı; çağırma, teşvike, tasdiğe, redde yarayan yahut onun alakasını celbetmek, düşüncesini sormak ve ona bir şey göstermek için kullanılan

kelimelerdir: *Hey, bana bak, haydi, gidelim, ha, anladım* vb. (Banguoğlu, 1940: 42). *Yâver Dîvânı*'nda bu tarz ünlemlerle ilgili de örnek kullanımlar mevcuttur.

Ne hâle girdi gam-ı aşkun ile **bak** Yâver
Bu zulmi sensin iden bendene a zâlim sen (G 139/5)

Ey dost **yetiş yetiş** ki öldüm
Gönlümde hemîşe intizârün (G 107/3)

Bazı ünlemler de ruhun teessürlerini, şiddetli duyguları, sevinçleri, acıları bildirmeye yarar: *vah vah, başınız sağolsun* vb. (Banguoğlu, 1940: 42). *Dîvân*'da kullanılmış olan “*yâ*” ünlemi tasdik, korku, endişe, alay, küçümseme, üzüntü, acıma, kızgınlık, sitem, öfke, şaşkınlık, beğenme, takdir, seslenme, tehdit, beğenmeme duygularını ifade eder. *Dîvân*'da en fazla kullanılan ikinci ünlemdir.

“*Ey*” manasını taşıyan “*yâ*” kelimesi 26, 27. ve 28. gazellerin rediflerinde görüldüğü üzere “*Rab*” kelimesi ile birleşerek “*yâ Rab*” olarak kalıplaşmıştır. “*Ey Rab*” yerine “*yâ Rab*” kullanımının yaygınlaşmasının sebebi de kanaatimizce ses hususiyetidir.

Sensin idecek bendene imdâd u îânet
Kimden bulayum derdüme dermânımı **yâ Rab** (G 27/3)

Bu kalıplaşma *Dîvân*'da kendine sıklıkla yer bulmuştur. “*Yâ*” ünleminin *Dîvân*'da en fazla kullanımı, ünlem grubu şeklinde olmuştur. “*Yâ Hazret-i Mevlânâ*”, “*yâ Resûlallâh*” ve “*yâ Rab*” şeklinde kullanım söz konusudur.

Der-i devlet-me'âbuna kulun da intisâb itse
Olur hâsıl niçe yüz bin dilekler **yâ Resûlallâh** (M 5/4)

Yâver, “yâ”yı redif olarak da kullanmaktadır. Tabii ki burada şairin tercihi önemlidir. Vurguyu daha etkili hissettirme gayesi ile Yâver, seslenme ünlemini ya mısra başları yahut mısra sonlarında kullanmayı tercih etmiştir.

Şerha şerha yâreler açdun efendim sîneme
Dâglarla sînemüz çün gülsitân olmaz mı **yâ** (G 25/4)

“Yâ” ünlemi bazı beyitlerde anlamı pekiştiren, kuvvetlendiren bir görev de üstlenmiştir.

Ketm idersin sırr-ı aşkı râygân olmaz mı **yâ**
Sen bu keyfiyyetdesin hâlün ıyân olmaz mı **yâ** (G 25/1)

“A” ünlemi; şaşkınlık, itiraz, kızgınlık, öfke, sitem, beğenme, takdir, çaresizlik, hatırlatma, ihtimal, alay, küçümseme ifade eden bir ünlemdir. Bu ünlem hem seslenme hem de vurguyu güçlendirme göreviyle kullanılan bir ünlemdir. “A zâlim” gibi kalıp hitap ifadelerinin oluşmasında bu ünlemin etkisi büyüktür.

Bu zulmi sensin iden bendene **a zâlim** sen
Tegâfûl itme yeter tuymadun mı hâlüm sen (G 139/1)

Yâver, sevgiliye itirazını dile getirirken anlamı kuvvetlendirmek için “a” ünlemini “değil ya” anlamına gelecek şekilde “değil a” biçiminde 158. gazelin redifi olarak kullanır.

Bir nigâh itme dahı bendene zahmet **degil a**
Anladum ben seni şimden girü hâcet **degil a** (G 158/1)

Yâver'in en çok kullandığı ünlemlerden biri olan “âh” ünlemi, üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder. Bunun yanında özlem, kızgınlık, sitem, öfke, istek, küçümseme de ifade etmektedir. “Âh” âşğın içinde bulunduğu durumun sözlü bir ifadesidir. O çektiği sıkıntıları bir “âh” ile anlatmakta ve sevgiliye aşikâr etmektedir. Bu durum ızdıraptan kaynaklı bir kişinin inlemesine benzetilebilir. İniltinin bir manası olmasa da ifade ettiği şey ızdırap, üzüntü, acı ve derttir.

Ayb olunmaz itsem efgân kumri-i kû kû gibi

Sana oldum âh ey serv-i çemânım mübtelâ (G 16/3)

Bazen duyulan üzüntünün şiddeti aynı beyitte “âh”ların artması ile daha çok gözler önüne serilir.

Cânım seni âh pek sevdi gâyet

Vaslun bize âh olmaz mı kısmet (G 37/2)

Ünlem grubu, bir seslenme edatı ile bir isim unsurundan meydana gelen kelime grubudur. Seslenme edatı önce, isim sonra gelir. Eksiz bir birleşme olur (Ergin, 1962: 368). *Dîvân*'da 24 kez kullanılan “âh” ünleminin kendisinden sonra gelen isimle ünlem grubu oluşturduğu örneklere de rastlanmıştır.

Âh zâlim bana Nîl-i vuslatun çeşmânımı

Girye-i hasretle pür-nem itmeyince olmadı (G 200/4)

Yâver, sıklıkla ünlemleri ve ünlem bildiren kalıpların çoğunu kullanmaktadır. Kullanılan ünlemler, genellikle seslenmeyi ve hitabı karşılamaktadır. Bu yönüyle şairin kullandığı ünlemler, beyitte söz ve mana etkisini kuvvetlendirmektedir.

Yâver'in kullandığı ünlemler, aynı zamanda günlük konuşma diliyle ilgili kullanımları da ortaya koymaktadır.

Vurgu ve ses, coşkunlukla birden duygulanmanın etkisiyle ağızdan çıkıveren ünlemlere ve ünlem gibi kullanılan sözcüklere, türlü duygu değerleri kazandırır; onları birer tümce gibi geniş anlamlı kılar (Gencan, 1979: 48). Sonuç olarak ünlemler, cümle içerisinde yer aldıkları gibi, tek başlarına da cümle görevini üstlenebilirler. *Yâver Dîvânı*'nda bu kurula uygun da kullanım söz konusudur.

Bu zulmi sensin iden bendene a zâlim sen
Tegâfûl itme **yeter** tuymadun mı hâlüm sen (G 139/1)

Yeter cevri eyledün rahm eyle ey bî-dâd cândur bu
Sana da cevri ider bir bî-vefâ bir gün cihândur bu (G 155/1)

Son olarak *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*'nda 25, 26, 27, 28, 156, 157. ve 158. gazellerin rediflerinin içinde ünlemlerin yer aldığını da belirtmemiz gerekmektedir.

2.1.1.7. Edatlar

Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlenin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlerdir: *için, ile, gibi, kadar, göre, doğru, başka, dolayı, beri, ötürü, öte, yana, itibaren, nazaran vb.* (Korkmaz, 2009: 1052).

Edatların cümle içinde kurdukları anlam ilişkileri geçicidir. Bunlar benzerlik, beraberlik, başkalık, miktar, sebep, vasıta, zaman, mekân, yön gösterme vb. ilişkilerdir. Edatlar, eklendikleri ad, sıfat, zamir gibi ad soylu kelime veya kelime grupları ile bir edat grubu oluştururlar. Bu edat grupları cümlede adlardan önce sıfat,

zarf görevi yaparlar. İyelik ve durum ekleri alarak ad gibi kullanılırlar (Korkmaz, 2009: 1052).

Edat grubu bir isim unsuru ile bir soru çekim edatının meydana getirdiği kelime grubudur. İsim unsuru önce, son çekim edatı sonra getirilir. İsim unsuru zamir veya isim olmasına ve edatın cinsine göre çeşitli çekim ekleri alır. Edat ise, grubun eksiz, değişmez unsuru olarak kalır: benim için, eve doğru, su gibi, bundan dolayı, oynamaktan başka (Ergin, 1962: 370).

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı'nda Türkçe kökenli edatlardan en fazla kullanılanlar arasında 185 kez kullanımla “*mi; mi*”; 170 kez kullanımla “*ile*”; 59 kez kullanımla “*gibi*”; 37 kez kullanımla “*değil*” edatı sayılabilir.

Hasan Yâver Dîvânı'nda en fazla kullanılan edat 185 kez kullanımla “*mi*” soru edatı olmuştur.

Bâd-ı âhum yine bâdî mi perîşânlığına
Zülf-i pür-pîçîş ü hamdan haberün var **mi** sabâ (G 17/3)

Gördünüz **mi** o güzel gözleri sâhir nerede
Gideli hayli zamân gelmedi vâfir nerede (G 177/1)

İki olumsuz ekin aynı cümle içinde yer alması, cümlenin şekilce olumsuz olmasına rağmen anlamca olumlu olmasını sağlar. Yâver “*mi, mi*” soru edatını “*olmaz mı yâ*” “*olduğun bilmez miyüz*”; “*-maz mısın*” vb. şekillerde kullanarak anlamların olumlu olmasını sağlamıştır. Şiirde azımsanamayacak kadar çok beyitte bu tarz kullanıma rastlanmıştır.

Şerha şerha yâreler açdun efendim sîneme
Dâğlarla sînemüz çün gülsitân **olmaz mi** yâ (G 25/4)

İltifât-ı gâh gâhun ile olmam dil-firîb

Ey felek-meşreb sitem-kâr **olduğın bilmez miyüz**

(G 75/2)

Dîvân'da sıklık oranı yüksek olan bir diğer edat ise Türkçe kökenli ve beraberlik ve vasıta ilişkisi kuran bir edat olan “*ile*” edatıdır. Bu edat kelimeleri ve mısraları bir bütün olarak ifade etmekte kolaylık sağlamaktadır. “*İle*”, kelimeler arası ilgi kurmayı sağlayan bir edattır. Baştan beri edat olarak kullanıla gelmiştir (Ergin, 1962: 348). Bu edat, *Yâver Dîvânı*'nda 170 defa kullanılmıştır. Fakat “*ile*”nin yaygın kullanımı dışında *Yâver*'de öne çıkan tarafı, *Dîvân*'da bu edatın sıklıkla tamlamalardan sonra gelmesidir. Bu kullanım vurguyu güçlendiren bir etken olmuştur. Buna ek olarak kelimeleri ustaca kullanan şair, 76. gazelin dokuzuncu ve onuncu; 127. gazelin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü; 154. gazelin birinci, ikinci ve dördüncü beyitlerinde beyit içi bir ahenk oluşturmak amacıyla “*ile*” edatını art arda gelecek şekilde sistematik bir şekilde kullanmıştır.

Safvet-i rûy **ile** üns eyleyen âyîne-i dil

Keder-i yâr **ile** *Yâver* nice tekdîr olmaz

(G 76/5)

Şule-i âhum **ile** nüh felegi döndüreyüm

Dem-i serdüm **ile** deryâları da dondurayum

(G 127/1)

“*Gibi*” edatı, klasik şiirin belki de en çok kullanılan edatlarının başında gelmektedir. Türkçe kökenli olan, yalın durum isteyen ve benzerlik, tıpkılık, denklik ilişkisi kuran bu edat *Yâver Dîvânı*'nda 59 defa kullanılmıştır. “*Gibi*” benzetmelerin ve misallerin temelini oluşturan önemli bir role sahiptir. Bu nedenle “*gibi*” şairlerin sahip oldukları psikolojik tasvirlerin ifadesinde, sıklıkla başvurulan bir edat olma özelliği taşımaktadır. Sevinç, korku, abartma, benzerini söyleme vb. durumlarda başvurulan gibi edatı, aslında söz veya söz grupları arasında ilgiyi kurmayı kolaylaştırmakta ve şiirin şekillenmesine yardımcı olmaktadır.

Klasik Türk edebiyatında özellikle sevgiliyi anlatırken yapılan benzetmelere en çok katkı sağlayan edat “*gibi*” edatıdır. Sadece sevgilisini değil aynı zamanda kendini anlatırken de benzetmelere başvuran Enderunlu Hasan Yâver, *Dîvân*’ında bu edata sıklıkla yer vermiştir. Toplam 59 kez kullanılan bu edatın 27 tanesi makta beytinde geçmektedir ve burada benzetme edatı olarak kullanmıştır.

Murg-ı dilümüz gitdi hemân yanına yârin

Kumrî **gibi** ol serv-i hırâmânı görince (G 160/2)

Ümmîd idiyor cân u dilüm bûse-i lalün

Yâver **gibi** şimdi ne ‘aceb fikr-i muhâlüm (G 133/5)

Yâver Dîvânı’nda yabancı kökenli edatlar da kullanılmıştır. Bunlardan en fazla kullanılanları, 47 kez kullanımla “*aceb*”; 28 kez kullanımla “*-veş*”; 27 kez kullanımla “*gayri*” ve 5 kez kullanımla “*misal*” edatları olmuştur.

Arapça kökenli olan “*aceb*” edatı soru için kullanılan edatlardan biridir. Sorma edatları söz arasında başlı başına, başka kelimelere bağlanmadan kullanılır ve soru ifade ederler. Bu edatta, vurgu başta ve ilk hece üzerindedir (Ergin, 1962: 331). *Dîvân*’da *aceb* edatı 47 kez, bu edattan türemiş olan “*acaba*” edatı iki kez kullanılmıştır.

O hûnî gamzelerle var idi ünsiyetüm evvel

Görinmez hayli demlerdür ‘**aceb** ol kandadur şimdi (G 194/3)

Olmaz mı niyâzum ‘**aceb** ihsânına bâis

Gûyendeligüm sebzi-i bûstânına bâis (G 40/1)

“*İçin*” edatı, sebep, maksat, gaye, hedef ilişkisi kuran bir edattır. Bu edat da geçici olmakla birlikte bazen ekleşme temayülü gösterir. Eskiden beri vezin icabı

şiiirde bu ekleşme görülebilir. *Dîvân*'da 24 kez tekrarlanmıştır. Klasik şiiirin kurgusunda sevgiliye ulaşma fikri şairlerin ortak gayesidir. Bu nedenle “*için*” edatı, sevgiliye ulaşma amacıyla yazılan şiiirlerde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

Zahm urmag **içün** âşika hancer be-kef olma

Ser-tîz-i nigâhun gibi tîg-ı ecel olmaz (G 79/3)

Derd-i aşkun yana yana eylemek **içün** beyân

Gâhice cânân ile tenhâ mekân ister gönül (G 116/4)

Edat, *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te sebep bildiren edatlardan biri olarak “*uçun*” şeklinde verilmektedir (Ölker, 2014: 174). “*İçin*”, “*uç*” isminin instrumental şekline dayanır. “*Uç-u-n*” eski Türkçede böyle olan edat batı Türkçesine de *uçun* şeklinde geçmiş, sonra *üçün*, *içün* şekillerini aldıktan sonra Osmanlı Türkçesinin sonlarında bugünkü “*için*” şekline girmiştir. Eskiden beri vezin icabı şiiirde bu ekleşme görülebilir (Ergin 1962: 349). Bu edatın tarihî gelişiminde en fazla kullanım şekli *fîl+isim-fîl+edat* şeklinde seyretmektedir. İsim fiillerden en fazla *-mAk/-mAgI+UçUn/içün/için* şeklindeki kullanım mevcuttur (Ölker: 2014: 186). Bu kullanım da *Yâver Dîvânı*'nda tespit edilmiştir.

Gülveş açılıp **gülmeçiçün** bir çemenüm yok

Şem-i gam olup **yanmangiçün** encümenüm yok

Ölsem gam ile hâlüme rahm eyleyenüm yok

“Yakûb-ı gamem Yûsuf-ı gül-pîrehenüm yok

Hüzn ile figân itmege Beytü'l-hazenüm yok” (Th 3/1)

Edatlar içinden de tıpkı ünlemlerde olduğu gibi, redif olarak kullanılanları da vardır. Bu yargı “*Redif Tercihî*” başlığı altında detaylı şekilde işlenmiştir.

2.1.1.8. Bağlaçlar

Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine başlayan ve yükledikleri işlevleriyle, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir (Korkmaz, 2007: 923).

“*Kim*” bağlacı *ki*’nin Türkçesi olarak Osmanlı Türkçesinin sonuna kadar onunla yan yana kullanılmış, sonunda yerini tamamen *ki*’ye bırakarak Türkiye Türkçesinde kullanıştan kalkmıştır (Ergin, 1962: 343). *Yâver Dîvânı*’nda 59 kez tekrar edilmiş ve en fazla kullanılan bağlaç olmuştur.

Gözler seni çü necm-i semâ dîde-dûz olup
Gör **kim** ne itdi Yâver-i hayrâna gözlerün (G 113/5)

Bir dakîka ben seni hâtırdan ihrâc eylemem
Ben dahı zannum budur **kim** hâtır-ı devletdeyüm (G 125/4)

“*Ki*” bağlacı tipik bir bağlama ve kuvvetlendirme edatıdır. Sonuna geldiği unsuru kendisinden sonra gelen bir unsura bağlar. Bu bağlama izah ve netice ifadesi içinde olur. “*Ki*” bağlacından önce isim de fiil de edat da gelebilir. Kendisinden önceki unsorda fiil olunca bu kelime iki fiili, iki cümleyi birbirine bağlamış olur (Ergin, 1962: 340-341). *Yâver Dîvânı*’nda bu kullanımların tamamı mevcuttur.

Eşk-i çeşmüm **ki** ider âb-ı ruh-ı yâra meded
Âteş-i aşkum ider şule-i ruhsâra meded (G 45/1)

Sâkî piyâleyi mey ile ben pür isterem
Sahbâ getir **ki** neş’e tamâm olmadı bana (G 9/4)

“*De, da*” bağlacı, bağlandığı ögenin anlamını güçlendiren sıradan bir pekiştirme işlevi görür (Korkmaz, 2017: 941). “*De, da*” bağlacı *Dîvân*’da müstakil vaziyette 37 defa kullanılmıştır. *Hasan Yâver Dîvânı*’nda “*de, da*” bağlacı cümleye pek çok farklı anlamlar katmıştır. Bazen soru ekleriyle kullanılıp şaşkınlık bildirmiş, bazen cümleye direnme anlamı katmış, bazen de ümitsizlik anlamı yüklemiştir.

Seni pek çok severem bu **da** güneş mi ‘acebâ
İtdüğüm cürmümi ben eylemem inkâr sana (G 14/4)

Yâverâ terk eylemem ol yâri pâ-mâl itse **de**
Hâk-sâr olmak yolında iftihârumdur benüm (G 122/5)

Ne kadar say-i belîğ itse **de** bir fâ’ide yok
Bulamaz derd-i dil-i zârına bir çâre gönül (G 117/2)

Dîvân’da 42, 62, 74. ve 193. gazellerin redifini oluşturan kelimeler içinde de “*de, da*” bağlacına yer verildiği tespit edilmiştir.

Yokdur ol mâhveşün hüsn-i Hudâ-dâdına söz
Ancak esbâb-ı hasen zîb ile zîverde **de** var (G 74/4)

Bizi bezmünden istiskâl gûne tarh idüp cânâ
Rakîbân vaslun ile kâm-yâb olsun **da** kalsun mı (G 193/3)

“*Dahi*” bağlacı 37 kez kullanılmış bir bağlaçtır. Bu bağlacın “*da*”dan daha kuvvetli bir pekiştirme işlevi vardır. Ancak bağlama işlevi daha zayıftır.

O cefâ-pîşe dahı gelmedi mi merhamete

Hîç duâmuz **dahı** itmez mi eser n' olsun bu

(G 154/4)

“İle” bağlacı “*il- bağlamak, birleştirmek*” fiilinin “*il-e*” zarf-fiil biçiminden kalıplaşmıştır. Aynı nitelikte eş, yakın veya zıt anlamlı kelimeleri birbirine bağlayan bir sıralama bağlacıdır (Korkmaz, 2017: 933). *Yâver Dîvânı*'nda 26 defa kullanılmıştır. Bu nedenle benzer türdeki kelime veya kelime gruplarını ayırırken “*ile*” bağlacı “*ve*” göreviyle kullanılmıştır.

El-hak semâhat **ile** şecâatle misli yok

Vasf olma lâyıkınca ne mümkün mürüvveti

(G 201/8)

Yâver gibi bizâr ider ol halk-ı cihânı

Üftâdelertün sabr **ile** sâ mânı ne bilsün

(G 151/5)

“*U, ü, vü*”, aynı cinsten kelime, kelime grupları ve cümleleri bağlayan bağlaçlardan biridir. Türkiye Türkçesinde kullanılan “*ve*” ile aynı görevdedir.

Bir kimseyi bâr-ı gam **u** hicrân **u** sitemle

Yâver gibi bî-tâb **ü** tûvân eyleme yâ Rab

(G 28/5)

Bu bağlaca, kalıp ifadeler olan deyim, atasözü, ayet, hadislerin dışında kullanılan söz öbeklerinin meydana getirilmesinde sıklıkla başvurulmaktadır. Kalıp ifadeler “*dil ü cân, derd ü bela*” gibi kalıplaşmış kelime gruplarıyla örneklendirilebilir. Bu yönüyle klasik şiirde bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken “*kalıp ifadeler*” kendilerini oluşturan kelimeler sayesinde kazandıkları müşterek ahenkle manaya katkı sağlamaktadırlar.

Hasretünle **cân u dil** pür-âteş ü sûzân olur

Her zamân her ân yakan ol âh-ı hasretdür beni (G 192/2)

Yâr ise pek bî-vefâ aşkı ise **derd ü belâ**

Bir gedâ-yı bî-nevâya böyle çok mihnet de güç (G 42/4)

“*Gâh ... geh, geh ... gâh, geh ... gehî, geh ... gâhî, geh gâhice, gâh... gâh...*” farklı varyantları olan, Yâver’in hem aynı durumları hem de farklı iki veya daha fazla durumu kıyaslarken sıklıkla başvurduğu bağlaçlardır. Aynı zamanda bu bağlaç, *Yâver Dîvânî*’nda ahenk sağlama işlevine de sahiptir. Bağlaç, “*bazen...bazen (de)...*” manasındadır.

Sünbül ü reyhân gibi **gâhî** nihân **geh** âşikâr

Zîr-i fesde zülf-i anber-bûya oldum mübtelâ (G 15/4)

Ebr-i kâkûl açılır **geh gâhice** rû-pûş olur

Mâh-tâbum geh ıyân u geh nihân gördüm seni (G 197/4)

“*Ne... ne...*” bağlacını olumsuz mana ifade eden aynı cinsten iki kelimeyi, kelime grubunu veya cümleyi bağlamakta kullanmaktadır. Yâver bu bağlacı cümleleri birbirine bağlamak için kullanmıştır.

Ne nûş-ı bâde itdüm ben **ne** bir mey-hâneye vardum

Mey-i lalün ile sekrân iden sensin Şerîf’üm hû (G 157/3)

Buna benzer bir kullanımı olan “*hem... hem*” bağlacı da aynı cinsten kelimeleri veya benzer kelime gruplarını birbirine bağlarken kullanılan bir bağlaçtır.

Tâk-ı mihrâb-ı dü ebrû içre san kandîldür

Hem mey içmez **hem** yine ser-hoş edâdur gözlerün

(G 111/3)

Sonuç olarak diyebiliriz ki ünlem, edat ve bağlaçlar, bir mana ifade etmekten ziyade kurgulanan mananın kuvvetini arttırmaya yarayan yardımcı unsurlar olarak kullanılmıştır. Ayrıca Yâver, kullandığı ünlemlerle yaşadığı yüzyılın dil ve üslup özelliklerine dair incelikleri yansıtmaktadır. Yâver; genellikle ünlemleri işaret etme, seslenme ve manayı kuvvetlendirme vb. maksadıyla kullanmaktadır. Mesela şairin kullandığı “*a, hey, begüm, efendim vb.*” gibi ünlemler ve hitaplar günlük hayatta var olan seslerin bir üslup kisvesi ile şiire aktarılması neticesinde edebî birer malzeme haline gelmişlerdir.

Aynı zamanda Yâver bu ünlemleri *Dîvân*'da bazı mısralara pekiştirme görevini göreceğ şekilde yerleştirmiştir. Bu nedenle ses veya seslerin mısraya veya beyte verdiği doğal vurgular şiirlere bu yörelerin karakteristik özelliklerini sindirmiştir. Bunun yanında “*ey*” seslenme ünlemi, matla beyitlerinin ilk mısrasında kullanılmıştır. Bu bir şiire girişte ilk hitap olma özelliği taşımaktadır. Buna ek olarak kullanılan bağlaçlar, kalıp ifade olarak adlandırabileceğimiz söz gruplarının oluşturulmasına imkân tanımıştır. Bu kalıp ifadeler kimi zaman da edatlar vasıtasıyla meydana getirilmiştir. Örneğin “*aşk ile, bin can ile*” gibi kalıp ifadeler, “*ile*” edatının bir söz öbeği oluşturacak şekilde diğer kelimelerle kaynaşması ve deyimle yakın bir anlam taşıması neticesinde oluşmuştur.

Tablo 2.1. Ünlem, edat ve bağlaç sıklık tablosu.

Ünlemler	Sıklık	Edatlar	Sıklık	Bağlaçlar	Sıklık
<i>a (ey)</i>	3	<i>'aceb</i>	47	<i>amma</i>	24
<i>a (ya)</i>	6	<i>'aceba</i>	2		
<i>âh</i>	24	<i>ancak</i>	2		
<i>aman</i>	16				
<i>bak</i>	1	<i>beri</i>	5	<i>bari</i>	2
<i>bak bak</i>	1			<i>bile</i>	2
<i>begüm (beyim)</i>	14				
		<i>çü</i>	2	<i>çünkü</i>	2
		<i>çün</i>	13	<i>çünküm</i>	3
<i>dikkat it</i>	1	<i>değil</i>	37	<i>da, de</i>	37
		<i>diyü (diye)</i>	9	<i>dahı</i>	37
		<i>dek</i>	3	<i>dahı...dahı</i>	3
<i>el-aman</i>	3	<i>gibi</i>	59	<i>eger</i>	21
<i>ey</i>	112	<i>gibice</i>	2	<i>egerçi</i>	5
<i>eyvah</i>	1	<i>gayrı (başka)</i>	27		
<i>efendim</i>	13				
<i>hey</i>	1	<i>hemen(sadece)</i>	1	<i>gah geh</i>	2
<i>hü</i>	12	<i>hem çü</i>	2	<i>gâhî...geh</i>	1
<i>hayfa</i>	8	<i>hem çün</i>	2	<i>gâhî</i>	2
				<i>geh...gâhî</i>	1
				<i>gehî gahî</i>	2
				<i>gâhî...gâhîce</i>	3
				<i>gâhîce</i>	6
				<i>gâhîce...gehi</i>	1
				<i>geh...gehî</i>	1
				<i>geh gâhice</i>	3
				<i>geh...geh</i>	1
				<i>gerek</i>	1
<i>meded</i>	1	<i>ile</i>	170	<i>hasılı</i>	7
		<i>ilen</i>	2	<i>hele</i>	14
		<i>İçün</i>	24	<i>hem</i>	12
		<i>İşte</i>	3	<i>hem...hem</i>	4
<i>sakın (sakın, asla)</i>	6	<i>kadar</i>	4	<i>ise</i>	12
<i>sevdiğim</i>	5	<i>ki</i>	14	<i>ile</i>	26
<i>tur hele tur</i>	1	<i>mi, mi</i>	185	<i>ki</i>	40
		<i>misal</i>	5	<i>kim</i>	59
				<i>lik</i>	3
				<i>likin</i>	1
<i>vah vah</i>	1	<i>sanki</i>	4	<i>meger</i>	3
		<i>sankim</i>	1		
<i>yâ (ya)</i>	54	<i>üzre (üzere)</i>	2	<i>ne...ne</i>	6
<i>yeter</i>	6				
<i>yetiş</i>	1				
		<i>-veş</i>	28	<i>u, ü</i>	3
		<i>yalnuz(sadece)</i>	5	<i>vu, vü</i>	3
				<i>yahud</i>	1
				<i>yohsa</i>	4

2.1.2. Deyimler

Türkçede deyim terimi dil devriminden önce “*tabir*” sözcüğü ile karşılanmakta idi. Arapça sözlüklerde “*tâbir ve mesel*”; TDK’nin *Türkçe Sözlük*’ünde ise “*Öz bakımından az çok ayrı bir anlam taşıyan klişeleşmiş söz; tabir.*” diye tanımlanmıştır.

Gerek atasözleri ve gerekse deyimlerin ortak kültür mirası içinde kendine özgü yeri ve önemi vardır. XV - XIX. yüzyıllar arasında yaşamış klasik şairlerimiz arasında pek çoğu atasözleri ve deyimlerden faydalanmışlar bunları milli varlığın güçlü sembolleri olarak ve söylediklerine inandırıcı bir hava verebilmek isteğiyle rahatça kullanmışlardır. Şairler bunları türlü edebiyat sanatları ile bezemişler, çeşitli nedenlerle söz dizelerinde, ya da sözcüklerde yaptıkları değişikliklerle onları daha da güzelleştirmişler, çekiciliklerini arttırmışlardır. Sanatçıların, manzumeleri arasında atasözlerini ve deyimleri almaları onların duygu ve düşünce güçlerini daha da geliştirmiş, etkili kılmıştır (Karahan, 1981: 165-174).

XV. asırda Safî mahlaslı Cezerî Kâsım Paşa ile başlayan şiirde atasözü ve deyim kullanma geleneği, gerek bu asırda gerekse XVI. asırda birçok şairde görülür. Bu geleneğin edebiyatımızda en önemli temsilcisi Necâfî’dir. Klasik edebiyatımızın büyük şairlerle doruk noktasına ulaştığı ve en güzel örneklerini verdiği XVI. yüzyılda şairler, dile son derece hâkimdirler. Bu asırda başlayan yerlileşme cereyanı ile birlikte atasözü ve deyimler sıkça kullanılır. Türkçenin ifade imkânlarını, kelimelerin değişik manalarını iyi bilen şairler, atasözü ve deyimleri kullanırken büyük ustalık gösterirler (Kılıç, 2013: 285).

Şiirde deyim ve atasözü kullanmaya *mesel-gûyluk*, bu yolda yazılan gazellere de *mesel-i âmîz/emsal-âmîz gazel* denir (Mermer, 2010: 100).

Tarafımızdan yüksek lisans tezi olarak hazırlanan *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı Sözlüğü* deyimler konusunda oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. Bu bölümün gayesi Hasan Yâver’in hangi deyimleri kullandığını tespit etmek ve onun deyimler konusunda özgünlüğünü, orijinalliğini ortaya koymaktır. Hasan Yâver’in şiirlerinde 199 tane farklı deyim tespit ettik. Deyimlerin kullanım sıklıkları farklıdır. Aynı

deyimin farklı mısralarda kullanımlarını da hesaba kattığımızda *Dîvân*'da 377 deyim içeren mısra vardır. Bunlar arasında belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve sıfat tamlaması biçiminde oluşanlar mevcuttur. Deyimler arasında dikkati çeken bir husus da anlamca kaynaşmış birleşik fiil yapılarının çoğunluğu oluşturmalarıdır. Kimi beyitlerde ise birden çok deyim yer alabilmektedir.

Hasan Yâver Dîvânı'nda redifi deyim olan şiirler de mevcuttur. Bu bölüm "*Redif Tercihî*" bölümünde detaylı bir şekilde işlenmiştir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki XVIII. yüzyılda mahallîleşme akımının da etkisiyle, şairlerin divanlarındaki kelime haznelerinde değişiklikler ortaya çıkmış, atasözleri ve deyimler divanlara girmeye başlamıştır. Mahallîleşme akımının izlerini gördüğümüz Yâver'in şiirlerinde, halk dilinin önemli söz varlıkları olan deyimleri kullanması onun şiir gücüne katkı sağlamıştır.

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı'nda yer alan deyimler metinden hareketle, kaynaklardan¹ yararlanılarak şu şekilde verilmiştir.

---

¹ Abdülbaki Gölpınarlı, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*; Ahmet Turan Sinan, *Necati Beg Dîvânı'ndaki Deyimler Üzerine*; Bayram Ali Kaya, *Atasözleri ve Deyimlerin Divan Şiirinde Kullanımı ile Divanların Bu Söz Varlıkları Bakımından Önemi ve Azmî-zâde Hâletî Dîvânı'nda Atasözleri ve Deyimler*; Dehri Dilçin, *Edebiyatımızda Atasözleri*; Dilek Batislam, *Nedîm'in Şiirindeki Atasözleri ve Deyimler*; E. Kemal Eyüpoğlu, *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-Tabirler*; Emin Özdemir, *Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü*; Erdal Çakıcıoğlu, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Erol Yılmaz, *Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler*; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*; Fikret Akdağ, *Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü*; H. Fethi Gözler, *Örnekleriyle Türkçemizin Açıklamalı Büyük Deyimler Sözlüğü [A-Z]*; Haldun Şeker, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Hüseyin Ünlü-Mehmet Ünlü, *Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; İ. Hilmi Soykut, *Türk Atalar Sözü Hazinesi*; Şinasi, *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye*; Kudret Yüksel, *Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*; M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*; *Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler*; *Örnekleriyle Cumhuriyet Şiirinde Deyimler*; Mehmet Aydın, *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*; Mehmet Gürbüz, *Rezmî Dîvânı'nda Deyimler*; Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*; M. Ertuğrul Saraçbaşı, *Örnekli ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*; Metin Gül- İlhan Yalçın, *Atasözleri ve Özdeyişler Sözlüğü*; Necmiye Dönmez, *Açıklamalı Türkçe Deyimler ve Atasözleri*; Numan Kartal, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*; Numan Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*; Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Sabahat Emir, *Atasözleri ve Vecizelerin Açıklamaları*; Sevim Yörük-Yaşar Yörük, *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*; Ülkü Kuşçu-Hüseyin Kuşçu, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*; Yusuf Ziya Bahadınlı, *Türkçe Deyimler ve Kaynakları*; Zeynep Pınar Salan, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*.

-A-

âciz olmak: Çok uğraşmasına karşın bir işi yapamamak.

Felâtûnlar **olur âciz** bilinmez akl ile hâlüm

Benüm rüsvâligum aşk içre pür-tedbîr olandan sor (G 56/3)

âdet olmak: Alışılmış olmak.

Oldı âdet derdün ile derdnâk olmak bana

Sûz-ı hicrânunla cânâ sûznâk olmak bana (G 8/1)

âh etmek: Acı ile içini çekmek || ilenmek. (Tb 1/19)

Bilürsin derd-i hicrânı pezîrâ-yı devâ olmaz

Çeküp bu derd-i hicrânı hemân bî-hûde **âh itme** (G 168/4)

Yâverâ yâ ben niçün **âh itmeyem** her subh u şâm

Nâzlı nâzlı söyleyen cânân geldi hâtıra (G 172/5)

aklum almak: Bir şey birini düşünemeyecek bir duruma getirmek, çok şaşırtmak. (Tb 1/9)

Bir nigâh eyledi ol dil-ber-i nâzende bana

Aklımı alur iken eyledi bir hande bana (G 4/1)

Meczûb idiyor bir güzelün cezbe-i aşkı

Aldı benüm **aklum** ile izânımı yâ Rab (G 27/4)

aklum başuma yâhû eylemek: Akli başından gitmek.

Sıhr itdi bana gamze-i câdû haberüm yok

Aklum başuma eyledi yâhû haberüm yok (G 98/1)

aklum gitmek: Çok beğenmek, bayılmak.

Hayret-zedeyüm ol şeh-i hûbânı görünce

Aklum gidiyor kâmet-i cânânı görünce (G 160/1)

Üftâdeligüm vardı ki ol rütbeye Yâver

Aklum gidiyor kâmet-i cânânı görünce (G 160/5)

Allâh aşkına: Allah'ını seversen.

Hâlümü bildür gönül ol yâre **Allâh aşkına**

Hayli demdür teşneyem dîdâra Allâh aşkına (G 173/1)

Nişter-i gamzenle gelsen bir kan alsan ey tabîb

Aşk ile dil-hûn olan bîmâra **Allâh aşkına** (G 173/2)

Allâh'a emânet: Tanrı esirgesin, anlamında birini överken söylenen bir söz.

Sarsar mı anı âh benüm sarsar-ı âhum

Nev-reste fidandur dahı **Allâh'a emanet** (G 38/4)

ârâm idmek: Ruhsal yönden rahatlamak.

Âhsuz bir kerre **ârâm idemem** hicrûnle ben

Derd ü gam çünkim ezelden âh kısmetdür bana (G 2/3)

âşinâ olmak: İlgilenmek, tanıdığını belli etmek.

O hûnî gamze-i hûn-hâra Yâver **âşinâ oldum**

Kesildüm ben cihânun cünbiş ü zevk u safâsından (G 136/5)

aşkına düşmek; aşka düşmek: Âşık olmak. (G 34/2)

Ez-kazâ **aşkına düşdüm** senün ammâ bilmem

Çeşm-i mestünde mi gamzende mi teshîr-i kazâ (G 24/4)

Düşdün aşka çâresi olmaz anun bilmez misin

Sen bu derd-i âteş-i hicrânı yana yana çek (G 102/3)

âteşe düşmek: Ateş içine sokmak || aşırı telaşa ve sıkıntıya düşürmek.

Ben aşka giriftâr olalı **âteşe düşdüm**

Sûzân idiyor cismümi bu nâr-ı muhabbet (G 33/3)

ayaguna düşmek: Çok yalvarmak.

Düşüp ayaguna rû-mâla iktidârum yok

O rütbe kesdün efendim benüm mecâlüm sen (G 139/2)

ayyûka çıkmak: Sesin yükselmesi.

Her vakt sehergâhum

Ayyûka çıkar âhum

Yanmışdı cigergâhum

Yâ Hazret-i Mevlânâ (M 8/6)

azm-i râh itmek: Bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak, harekete geçmek.

Reh-i aşka eger sâlik isen pâdâş-ı akl olma
 Refik-i nâ-muvâfikla sakın sen **azm-i râh itme** (G 168/3)

-B-

bağrı yanmak: Üzüntü çekmek, çok acı duymak.

Bagrı yanar bu âşık-ı zârın neler çeker
 Dâg-ı derûmî lâle-i hamrâ güzel bilür (G 65/3)

bahâr etmek: Şenlendirmek, çok mutlu ve mesrur hale getirmek.

Beklerüm reh-güzerin şimdi güzâr ide diyü
 Cismümi pây-ı semendinde gubâr ide diyü
 Sînem üstinde gelüp cây-ı karâr ide diyü
 âşıkândan beni de add ü şümâr ide diyü
 Gülşen-i hüsn ü cemâline hezâr ide diyü
 Murg-ı dil murg-ı gülistân gibi zâr ide diyü
 Gül-i dâg âb-ı sirişkümle **bahâr ide** diyü
 Belki feryâd-ı dilüm kalbine kâr ide diyü
 Âteşüm eşk ile teskîn iderüm bir pâre
 Gayrı gûne bulamam derd-i derûna çâre (Tb 1/3)

bahs etmek: Bir konu üzerinde söz söylemek, konuşmak.

Safvetinden sâkiyâ **bahs itmem** ammâ bâdenün
 Sâidün destindeki billûr sâgardan latîf (G 96/4)

bâr olmak: Birine zahmetli bir iş gördürmek.

Beytü'l-ahzâna misâl oldu mekânüm şimdi
 Bana **bâr oldu** bu şeb Yûsuf-ı Kenân-ı firâk (G 100/2)

baş üstünde yeri var: Büyük bir saygı ve ilgi ile karşılanır veya ağırlanır.

Dâg-ı muhabbetün **başum üstinde var yeri**

Olsun ser-i rakîb-i denîden irag dâg (G 95/4)

başdan aşmak: Bunaltacak kadar çok olmak, haddini aşmak.

Bahr-ı eşkün cûş kılmış **başdan aşmış** gavtası

Yâverâ n'oldı sana gâyet yamân gördüm seni (G 197/5)

başına kakmak: Yapılan bir iyiliği yüzüne vurarak birini üzme.

Senünle âh bir gün bâga gitsem de biraz çaksam

Temâşâ-yı gülistân-ı cemâle cû gibi aksam

Turuncun gösterüp nârenc-i bâgun **başına kaksam**

“‘ Aceb pistânına benzer mi dikkat üzre bir baksam

Sen açsan sîneni bâg içre birkaç da enâr olsa” (Th 1/4)

bedîd olmak: Yokken var olmak, meydana çıkmak, türemek.

Cümlesi bir peyker ü hey'etde **olmuşken bedîd**

Birbirine benzemez sun-ı Hudâ'dur laleler (G 49/2)

belasını bulmak: Hak ettiği cezayı görmek.

Dimez miydüm gönül duş olma gel bu aşk u sevdâya

Bulur elbet **belâsın** dil viren ol kaddi bâlâya (G 170/1)

bîdâr idmek: Uyuyamamak.

Beni **bîdâr ider** her şeb amân ol eşk-i hasretler

Dü çeşmümden anuçündür benüm hâb-ı girân geçmiş (G 89/7)

Beni **bîdâr iden** kendi figânım

Bilelden kendümi ben hâb bilmem (G 132/4)

bî-hûş kalmak: Bilinci işlemez olmak, kendini kaybetmek, bayılmak || bir şey karşısında coşkuya kapılmak, duygulanmak.

Sabâh-ı haşre degin dil **kalur** mı kim **bî-hûş**

Sabûh-ı neş'e ile bî-humâr olur mı 'aceb (G 29/4)

Gönül **bî-hûş kaldı** nişter-i gamzenle bir kan al

Girifte-hûn olan elbet olur fassâddan mahzûz (G 93/3)

bîmâr eylemek/ idmek: Hasta olmasına yol açmak.

Firâş-ı gamda **bîmâr eyleyüp** gel gitme cânım gel

Îlâcın eyle revhânî gel ey rûh-ı revânım gel (G 119/1)

Aşkun beni **bîmâr ideli** hayli zamândur

Ey derdüme dermân senün yandum elünden (G 148/2)

bir kûşeye çekilmek: Hiçbir işe karışmayarak yaşamak.

Ben **çekildüm** Yâverâ **bir kûşeye** gönlüm ile

Akl u fikr ü zihn ü tab'un cümlesi cânânede (G 162/5)

-C-

cân fidâ; cân fidâ eylemek; cânlar fidâ; cânım fidâ olmak; cânı fidâ etmek: Kendini feda etmek || hiçbir şey esirgememek || bir şeye çok düşkün olmak, çok sevmek. (G 46/1) (G 62/4) (G 89/10) (G 161/3)

Cân fidâ eyler imiş herkes metâ-ı vuslata

Ben harîdâr olmadum yokdur bahâsı vâkıâ (G 7/4)

Sana **itsün** mi **fidâ cânını** bu âşık-ı zâr

Kan bahâsı mı ‘aceb lal-i lebün kıymetine

(G 178/3)

cân virmek: Canını feda etmek.

Eylemez âşık-ı âvâresine arz-ı cemâl

Cân virürsem dahı itmez yine kerre su’âl

Görmede lîk rakîbânumuz itmez ihmâl

Virsün insâf hemân ana Hudâ-yı müteâl

Bilürüm vaslunı hakkumda benüm emr-i muhâl

Ez-kazâ düşdi ne çâre ana tab’-ı meyyâl

Bahs-i aşkında dahı pek uzadı kîl ile kâl

Kalması çekmege de firkatini dilde mecâl

Yâverâ çâresi aglayalum sabr idelüm

Âh-ı cânkâh idelüm cânumuza cebr idelüm

(Tb 1/5)

cân(ından) geçmek: Hayatından vazgeçmek.

Ne cellâd-ı kazânun zîr-i destinde kalup şimdi

Firâkunla hayâtından begüm bu haste **cân geçmiş**

(G 89/14)

cânını almak: Öldürmek.

Âh kim ol nâzenînüm mihrbân olmaz bana

Cânımı alur benüm ârâm-ı cân olmaz bana

(G 11/1)

cânlar yakmak: Zulmetmek, eziyet etmek || bir kimseyi büyük zarar ve ziyana sokmak || üzme, acı vermek.

Ne **cânlar yakduğun** ol âfetün dil-gîr olandan sor

Nasıl sihr itdüğün uşşâkına teshîr olandan sor

(G 56/1)

cânuma kasd itmek: Birini öldürmeye hazırlanmak.

Kec-nümâlık varsa bende **cânuma kasd it** begüm

İki kat olsun elünde kâmet-i şemşîrümüz (G 83/2)

cânımı yakmak: Çok acı duymak.

Cânımı yakdı benüm âteş-i sûzân-ı firâk

Ne ‘aceb sönmez olur sûziş-i hicrân firâk (G 100/1)

cânundan usanmak: Ölümü göze alacak kadar sıkıntı içinde olmak.

Va‘d itdi visâlin sana ol vadine durmaz

Sen öyle yalan sözlere gerçekten inandun

Mevlâ’dan utanmaz

Cânundan usandun (G 112/3)

cefâ eylemek/ itmek: Eziyet etmek, üzmemek, acı içinde bırakmak, zulmetmek.

İhtiyârümle kazandım senün aşkun cânâ

Ne kadar cevri ü **cefâ eyler** isen az bana (G 3/2)

Gâhice Yâver-i bî-çâreni tatyîb eyle

Âşika cevri ü **cefâ itme** de âdet degil a (G 158/5)

cefa çekmek: Zulüm görmek.

Bizlere dâim sitignâ gayrıya her dem vefâ

Bu **cefâyı çekmede** Yâver’de tâkat kalmadı (G 188/5)

ciger kebâb idmek: Dert vermek, dertlendirmek.

Kirişme mest-i nigâhun beni harâb idiyor

Senün bu âteş-i aşkun **ciger kebâb idiyor** (G 59/1)

cûş idmek: Coşmak, eğlenmek, gaza gelmek. (G 104/2)

Bizde olmaz hemîşe sabr u sükûn

Cûş ider cûy-bâr-ı aşkuz biz (G 82/10)

Eyledi te'sîr-i âhum **cûş iderken** bahr-ı eşk

Keşti-i cismi düşürdük biz dahı eyyâmına (G 165/3)

-Ç-

çâre bulmak: Sıkıntıyı çözümlenmek, atlatmak, çaresizliği yenmek. (G 102/3)
(G 117/2) (G 167/2) (Tb 1/3)

Söndürmege bir vech ile **çâre bulamam** hiç

Sînemde olan âteş-i sûzânımı yâ Rab (G 27/2)

Arasam derd-i firâkın **bulamam çâresini**

Elem-i aşkı derûnumda nümâyân bulurum (G 134/2)

çare olmak: Birçok şeye çare olmak.

Kime şekvâ ideyüm **olmadı** bir **çâre** meded

Söylesem hâl-i dilüm kâl ile takrîr olmaz (G 76/3)

-D-

davâ eylemek: Şikâyet etmek.

Egerçi abes ismet ile **davâ eyler** ol kâfir

Rakîbün dest-i cevrinden gürîzân çıkdugın gördük (G 101/3)

dem urmak: Bir şeyden söz etmek, konu açmak.

Muhabbetden vefâdan **dem urursın** hey sitem-kârum

Hakîkatsüz mürüvvetsüz efendim mihrbânım gel (G 119/2)

Hümânun sâyesi bî-hûde **dem urmuş** saâdetden

Türâbı sâye-i eltâf-ı şâhî kîmyâ eyler (Kt 2/8)

dem çekmek: Bazı varlıkların uzun ve güzel ezgiler çıkarması.

Ejder gibi **dem çekmededür** âşık-ı zâra

Ol zülf-i siyeh-târını başdan çıkarınca (G 175/2)

derd kazanmak: Bir sorunu veya durumu üzüntü konusu yapmak.

Geh eşk gehî hûn-ı dil-i zâra boyandun

Gâhî durulup gâhice ammâ ki bulandun

Bin **derd kazandun**

Hayli oyalandun (G 112/1)

derde giriftar (olmak): Sorunla karşılaşmak.

Yâver gibi bîmârum

Bir **derde giriftârum**

Uşşâk-ı dil-efgârum

Yâ Hazret-i Mevlânâ (M 8/9)

derdine dermân aramak: Soruna çözüm bulmaya çalışmak.

Sen aşka düşüp **derdine dermân** mı ararsın

Merg ü ecel olmaz mı ser-encâm-ı muhabbet (G 34/2)

derman bulmak: Kuvvet bulmak || çare, ilaç bulmak.

Efgende-i nâlânun

Bîmâri-i hicrânun

Hîç **bulmadı dermânun**

Yâ Hazret-i Mevlânâ (M 8/5)

destin açmak: Başkasının yardımını isteyecek durumda olmak.

Şeh Selîm'ün Yâverâsâ hep duâ-hânı olup

Kalsa ol şâha **açup destin** sezâdur lâleler (G 49/9)

devr eylemek/ itmek: Uzun süre gezmek || arayış içinde olmak, her çareye başvurmak.

O bir zıll-ı İlâhîdür ki rûy-ı arz u dünyâda

Huzûrında felek **devr eyleyüp** kaddin dü-tâ eyler (Kt 2/7)

Bir karâr üzre olmazuz dâim

Devr ider rûzgâr-ı aşkuz biz (G 82/2)

devr-i ebvâb idmek: Bir yerlere sürekli girip çıkmak.

Dergeh-i Hakk'a varup yalvaragör ey Yâver

Devr-i ebvâb idersen sana izzet gelmez (G 78/5)

dîde-dûz olmak: Dikkatle bakmak, gözünü ayırmadan bir yere veya bir kimseye bakmak.

Gözler seni çü necm-i semâ **dîde-dûz olup**

Gör kim ne itdi Yâver-i hayrâna gözlerün (G 113/5)

dil virmek; meftûn olmak/eylemek): Sevmek, âşık olmak || bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek, eğinmek, meyletmek || düşkün olmak. (G 105/1) (G 170/1) (G 181/2)

Dil virelden lal-i nâba hat görünmez çeşmüme

Yâverâ itdüm tabîat nûşa da hem nîşe de (G 163/5)

Nâz u refâtârı da **eyler** dil ü cânım **meftûn**

Yalunuz çeşmi degil sihr ü füsûn-sâz bana (G 3/3)

dil-firîb olmak: Hoşça vakit geçirmek || gönlü avutmak.

İltifât-ı gâh gâhun ile **olmam dil-firîb**

Ey felek-meşreb sitem-kâr oldugın bilmez miyüz (G 75/2)

dil-gîr olmak: Gönlü kırılmak, üzülmek, incinmek, yerinmek.

Ne cânlar yakdugın ol âfetün **dil-gîr olandan** sor

Nasıl sihr itdüğün uşşâkına teshîr olandan sor (G 56/1)

dil-hûn olmak: Derinden acı duymak, çok üzülmek, yüreği kan ağlamak.

Nişter-i gamzenle gelsen bir kan alsan ey tabîb

Aşk ile **dil-hûn olan** bîmâra Allâh aşkına (G 173/2)

dirîg eylemek/etmek: Boş yere zarar vermek. (G 60/4)

El-amân kesme **dirîg itme** nigâh-ı hışmını

Zahm-ı tîg-ı çeşm-i şûhun dahı nimetdür bana (G 2/4)

Nigâh-ı hışmını senden **dirîg eyler** kıyâs itme

O bir sehm-i kazâdur Yâver-i gam-hâr için saklar (G 72/5)

dîvâne eylemek: Bir kimseyi, bir şeyi çıldırasıya sevmek.

Bir nîm-nigâh iderse o mestâne gözlerün

Eyler cihâmı sihr ile **dîvâne** gözlerün (G 113/1)

dü-tâ itmek: Yorgunluk, hastalık, yaşlılık vb. nedenlerle beli bükülmek, öne doğru eğilmek, iki büküm olmak.

Kaddini **itmiş dü-tâ** aşkunla böyle var midur

Hâsılı Yâver gibi bir mübtelâ ey serv-kad

(G 46/5)

-E-

elinden gelmek: Yapabilmek.

Gelmez ise lutf itmek eger yârün **elinden**

Şekvâ katı bî-câ olur agyârün elinden

Geçdüm hele ben yâr-ı dil-ârânun elinden

“Bî-hûde ne feryâd ideyüm hârün elinden

Bu bâgda bir gonce-gül-i nesterenüm yok”

(Th 3/4)

elinden tutmak: Yardım etmek.

Tut elinden rehber ol fenn ü maârif semtine

Tıfl-ı endek-sâlûni sen mekteb-i irfâna çek

(G 102/2)

esîr olmak: Tutsak olmak.

Hüner bu derde **esîr olmamakdur** Yâver

Olinca âşık-ı rüsvâ hicâbı n’eyler imiş

(G 87/5)

eş‘âr söylemek: Şiir yazmak veya söylemek.

İhtirâ-ı şî‘ri Yâver sen kolay zanneyleme

Herkesün tab‘ınca **eş‘âr söylemek** gâyet de güç

(G 42/5)

-F-

fârig olmak/itmek: Vazgeçmek.

Fârig ol dünyâdan ey dil kendüni bir yana çek

Çekme dehrün mihnetün mey-hânedede peymâne çek

(G 102/1)

Ger hâkim olsa mesned-i izz ü gurûrda

Bir hükm iderse **fârig ider** dâveri Alî (G 190/4)

fark idmek: Görmek, seçmek || anlamak, sezmeK || ayırt etmek.

Dâmenüm **fark idemem** şimdi girîbânımdan

Dâmen-i ismetümi çâk-i girîbân bürüdi (G 202/4)

farz eylemek: Varsaymak.

Farz eyle ki bir kâfir imiş kâkül-i cânân

Rahm itmeye mi âşıkâ kalbi kararınca (G 175/4)

fehM itmek/eylemek; fikr idmek: Akıl erdirmek, anlamak, kavramak. (G 70/9)
(G 109/3) (G 125/2) (G 167/2)

Hâlümü söyler iken **fehM idemez**

Sözi nâ-dâna taakkul güç olur (G 69/3)

O mâhun **fikr iderken** hey'et-i hüsn-i cihân-sûzın

Derûnumdan yine sûzişli bir âh u figân geçmiş (G 89/6)

ferâgat itmek: Hakkından vazgeçmek, el çekmek.

Ferâgat itmege tedbîr arar şûhum seni lîkin

Nasıl tedbîr nasıl temkîn kalur âşıkda âh ammâ (G 19/3)

fidâ eylemek/itmek: Kıymak, gözden çıkarmak. (G 20/4) (G 150/5)

Ol siyeh zülf-i semen-bûyı hayâl eyler isem

Çeşm-i giryânım **ider** hâb-ı perîşânı **fidâ** (G 20/2)

Gerdeni tavk-ı muhabbetle mukayyed olalı

İtmedi murg-ı dilüm serv-i hırâmânı **fidâ** (G 20/3)

figân itmek/eylemek; feryâd itmek; nâlân itmek; efgân itmek: Yüksek sesle haykırmak. (G 16/3) (G 117/5) (G 127/5) (G 151/4) (G 157/2) (G 171/4) (Th 3/1) (Th 3/19)

Kârum benüm âh ile **figân eyleme** yâ Rab

Seyl-âb-ı sirişk-âbumı kan eyleme yâ Rab (G 28/1)

Feryâd idelüm bülbül-i nâlân ne turursın

Vakti mi degil seyr-i gülistân ne turursın (G 140/1)

-G-

gâlib olmak: Yenmek, üstün gelmek.

Cezbe-i hüsnî anun **gâlib olur**

Bi' t-tab esmer olanı severem (G 131/3)

gam çekmek: Tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek.

Nûş-ı mey idüp giryen için **gam** mı **çekersin**

Handân idecek miydi seni câm-ı muhabbet (G 34/3)

gam yimek: Tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek.

Geçer hışm u gazabdan sanma sen ol âfet-i ser-keş

Kül oldunsa ne **gam yirsin** yine üfler ider âteş (G 88/1)

Âşıkânun **gam yiyüp** hûn-ı dilin nûş eylesün

Ol rakîb-i bed-likâ lutfun ile memnûn iken (G 146/4)

gam yimemek: Tasa etmemek, kaygılanmamak, üzülmemek.

Derdini nimet bileli **gam yimem**

Hûn-ı dil-figâra banar aglaram (G 126/4)

Gam yimezdüm ben de bu rütbe ferâmûş itmesen

Gayrıya lutfun firâvân Yâver'e olsa gehî (G 184/5)

gark itmek/olmak: Gömülmek, batmak || boğulmak. (G 121/5)

Âlemi **gark itdüğün** tûfân-ı Nûh'un Yâverâ

Eşk-i çeşm-i dîde-i hûn-bârdan kıldum kıyâs (G 84/5)

Tâli-i Firavn'ı gör kim nimete **gark olmuş** âh

Öyle kâfir şâd-mân-ı nimetün olmuş senün (G 114/4)

giriftâr olmak: Tutsak olmak.

Ben aşka **giriftâr olah** âteşe düşdüm

Sûzân idiyor cismümi bu nâr-ı muhabbet (G 33/3)

(birini veya bir şeyi) görmez olmak: Artık ona değer vermemek.

Düşinmeden gece gündüz cihânı **görmez olur**

Olur mı âşık-ı zârün gözinde râhat-ı hâb (G 31/2)

gubâr idmek: Ezip harap etmek, ortadan kaldırmak.

Beklerüm reh-güzerin şimdi güzâr ide diyü

Cismümi pây-ı semendinde **gubâr ide** diyü

Sînem üstinde gelüp cây-ı karâr ide diyü

âşıkândan beni de add ü şümâr ide diyü

Gülşen-i hüsn ü cemâline hezâr ide diyü

Murg-ı dil murg-ı gülistân gibi zâr ide diyü
 Gül-i dâg âb-ı sirişkümle bahâr ide diyü
 Belki feryâd-ı dilüm kalbine kâr ide diyü
 Âteşüm eşk ile teskîn iderüm bir pare
 Gayrı gûne bulamam derd-i derûna çare (Tb 1/3)

gûş eylemek/idmek/kılmak: Dikkatlice dinlemek, işitmeye çalışmak. (Kt 2/10)
 (G 147/5)

Gûş idüp insâf idersen var huzûra bir sözüm
 Hâk-pây-ı pâkine ferş iderek cânâ yüzüm
 Hasretünle giryenâk olmakdadur iki gözüm
 Fark olunmaz eşk-i hûn-âlûd ile peymânedan (Mr 1/2)

Meclis-i uşşâka gelüp **gûş kıl**
 Bahsün ile feth-i kelâm oldu gel (G 115/3)

güç olmak: Bir şeyin yapılmasında zorluk ve sıkıntı ile karşılaşmak.

Âşıkâ sabr u tahammül **güç olur**
 Böyle etvâra tahammül **güç olur** (G 69/1)

gül gül olmak: Allanmak.

Gülistân-ı dilümde cilve-ger serv-i hırâmândur
 İzârı **gül gül olmuşdur** ruhı bir verd-i handândur (G 60/1)

gün görmemek: Esenlik içinde huzurlu günler geçirmemek.

Zerrece **gün göremez** hasret-i dîdârun ile
 Zulmet-i gamda kodı Yâver'i zindân-ı firâk (G 100/5)

-H-

hâcet kalmamak: Gereği olmamak.

Âşkun aldı aklımı gönlümde râhat kalmadı

Hâlümi tahrîre vü takrîre **hâcet kalmadı** (G 188/1)

hâk olmak; türâb olmak: Toprak olmak, ölmek.

Zîr-i pâyun belki bu takrîb ile bûs eylerem

Dergehünde iktizâ eyler ki **hâk olmak** bana (G 8/4)

Kûy-ı dil-dâra **türâb olmaga** hasret-keş imiş

Gülşen ü bâg-ı İrem'den haberün var mı sabâ (G 17/4)

halel virmek: Bozmak, sarsmak.

Gerçi düşvâr idi tahsîl seni ammâ kim

Virmedi Yâver-i bî-çâre **halel** himmetine (G 178/5)

hâlüm harâb olmak: Bitkin, perişan olmak, kötü duruma düşmek.

Ey aşk ülfetün ile **hâlüm harâb olup**

Rüsvâ beni bu âleme bak hep sen eyledün (G 106/4)

harâb itmek/eylemek/olmak/kılmak: Sıkıntı veya üzüntüden perişan olmak. (G 71/3) (G 173/3)

Rûzgâr-ı hasretün esdi dilüm **itdi harâb**

Âkıbet oldun sebab bu rütbede ber-bâduma (G 171/3)

Müzeyyen hâne-i dil dest-i lutfunla yapılmışken

Yine bu seng-i cevrünle **harâb olsun** da kalsun mı (G 193/2)

hâsıl olmak: Amaca ulaşılmak, amaç gerçekleşmek.

Der-i devlet-me'âbuna kulun da intisâb itse

Olur hâsıl niçe yüz bin dilekler yâ Resûlallâh (K4/4)

Rakîb ile keş-â-keşden murâdum **olmadı hâsıl**

Ne kaldı âzim-i semt-i müdârâ olmadan gayrı (G 182/2)

hasret olmak: Özlem duymak.

Huzûra **hasret olur** tâ sabâh-ı haşr gözüm

Eger ki düzd-i nigâhı iderse gâret-i hâb (G 31/3)

hasretün çekmek: Gereksinim duyduğu şeyi elde edememenin üzüntüsü içinde bulunmak.

Yanayum yakılayum derd-i firâkunla senün

Hasretün ben çekeyüm halk ile sen ülfetde (G 167/3)

Görmezem hayli zamândur **hasretin çekmekdeyüm**

Tûtyâdur gözlerümde hâk-i râh-ı dergehi (G 184/4)

hayâl eylemek/itmek: Gerçekleşmesi istenen, özlenen şeyi düşünmek. (G 39/3)
(G 68/5)

Ol siyeh zülf-i semen-bûyı **hayâl eyler** isem

Çeşm-i giryânım ider hâb-ı perîşânı fidâ (G 20/2)

O güzel gözlerinün fitnessin **itdükçe hayâl**

Giceler tâ-be-seher dîdemi giryân bulurum (G 134/3)

hayât bulmak: Dirilmek, canlanmak.

Bulsa çok mı yine mevtâsı **hayât**

Ne var ol İsi-i Meryem geliyor (G 53/2)

Hele ben kendümi bir kâleb-i bî-cân bulurum

Ne zamân görsem o rûhum yeniden **cân bulurum** (G 134/1)

hayrân olmak: Çok beğenmek.

Gül ruhun yâd eyleyüp âh u figân itdükçe ben

Andelîbân-ı çemen **hayrân olur** feryâduma (G 171/4)

Ne hâlüm arz idebildüm ne nutka kudretüm oldu

Hemân gördükde ol meh-rûyî **hayrân olduğum** kaldı (G 183/4)

hayretde koymak: Şaşmasına sebep olmak.

Sürme çekmiş kudret-i Hak dîde-i bâdâmına

Serviyi **hayretde koymış** kâmet ü endâmına (G 165/1)

hâzır olmak: Bir yerde var olmak, kendi bulunmak || bir şeyi hemen yapabilecek durumda olmak.

Gelüp meclisde cânân **hâzır oldu**

Sürûrumdan cünûnum zâhir oldu (G 180/1)

helâk eylemek/itmek; ihlâk eylemek: Öldürmek, ortadan kaldırmak || mec. Aşırı derecede yormak, bitkin duruma getirmek. (G 38/1) (G 66/2) (G 82/7) (G 186/2) (G 198/2) (G 199/2)

Eyler cihânı fitneyle **ihlâk**

Hışm-ı nigâha gel virme ruhsat (G 37/4)

Helâk itdi beni sehâre çeşmün

Füsûn-ı gamzen ile mekr ü âlün (G 104/4)

helâk olmak: Yok olmak, ölmek.

Pençe-i cevrun beni gâyet eyle itdi zebûn

Çok görünmez derd ile böyle **helâk olmak** bana (G 8/3)

hırâm itmek: Boy göstermek.

Kadd-i zîbâsı hayâlümde **hırâm itdükçe**

Gülşen-i fikretümi serv-i hırâmân bürüdi (G 202/3)

hisâb itmek: Bir işin kazancıyla giderini karşılaştırarak bir sonuca varmak || düşünmek, tasarlamak.

Anun üftâde-i hüsn ü cemâli olduğum vakti

Geçen günler **hisâb itdüm** ki Yâver çok zamân olmuş (G 86/5)

hoş tutmak: Birine iyi ve sevecenlikle davranmak.

Enîs-i nâ-sezâyân olmadur bâdî-i rüsvâyî

Erâzilden tehâşî eyle nâm u şânunı **hoş tut** (G 35/2)

Düketme mâl ü emvâlünü itlâf ü izââtle

Te'emmül ile sarf it servet ü sâmânunı **hoş tut** (G 35/4)

hoşnûd olmak; mahzûz olmak: Memnun olmak.

Niçün ol meh beni rencîde-hâtır eyliyor dirsın

'Aceb bir var mıdur **hoşnûd olmuş** dil-rübâsından (G 150/3)

Gönül bî-hûş kaldı nişter-i gamzenle bir kan al
Girifte-hûn olan elbet **olur** fassâddan **mahzûz** (G 93/3)

hûn oldu: Kan dolmak.

İşte **hûn oldu** dilüm gamzelerün zahmından
Merhamet itme misin ey nige-h-i nâz bana (G 3/4)

hükm idmek: İyice düşündükten sonra bir karara varmak.

Ger hâkim olsa mesned-i izz ü gurûrda
Bir **hükm iderse** fârig ider dâveri Alî (G 190/4)

-î-

îd etmek: Çok sevinmek.

Ne **îd itdük** ne bayramlaşduk ol bî-gâne-ülfetle
Alanlar bûsesin varsun disün îdün saîd olsun (G 141/4)

Cihân vaslunla mesrûr olup **îd itsün** de biz böyle
Dükenmez mi ‘aceb bu hasret ü firkat Şerîf’üm hû (G 156/2)

ifşâ etmek: Delilleriyle göstermek, ispat etmek.

Hat ber-âver olmayınca aşkum **ifşâ itmezem**
Âkıbet oldu sebab gördün mi keşf-i râza hat (G 92/3)

Dâg-ı dil-i zârum **itdi ifşâ**
Bu gizlice dilde sûz u sâzı (G 196/2)

ihrâc eylemek: Çıkarmak, dışarı atmak.

Bir dakika ben seni hâtırdan **ihrâc eylemem**
Ben dahı zannum budur kim hâtır-ı devletdeyüm (G 125/4)

ihtirâ itmek: İlk kez yeni bir şeyi ortaya çıkarmak.

Gazeller **ihtirâ itdün** belî aşkıyla cânânun

‘ Aceb Yâver senün de bir kitâb olmaz mı âsârun (G 110/5)

imtihân eylemek: Denemek, sınamak.

Sitem-kâr olduğın ol nâzenînün sen tehî sanma

Gürûh-ı âşıkânı cevri ile **imtihân eyler** (G 73/4)

insâf itmek; insâfa gelmek: Acımasız ve haksız tutumdan vazgeçmek. (Mr 1/5)

Sen **insâf it** bu cevri çekmenün hîç var mı imkânı

Eger var ise sultânun berây-ı imtihândur bu (G 155/3)

Gayrı yeter rahme gel **insâfa gel**

Lutfun ile eyle kerem Mustafâ (G 191/4)

iştibâh itmek: Kuşkulananmak.

Meded lutf it dil-i bî-çârenün hâlin tebâh itme

Bilürken hâl-i zâr-ı âşıkânı **iştibâh itme** (G 168/1)

iştihâr bulmak: Ün sahibi olmak, üne kavuşmak, ünlenmek.

İtse ne var nezârem ile iftihâr ruh

Buldu benüm nigâhum ile **iştihâr** ruh (G 44/1)

itimâd itmek: Güven duymak, güvenmek. (G 19/4) (G 155/5)

İnanma **itimâd itme** ne kâfir kişidür ol şûh

Visâlün vad ider gerçek gibi ammâ yalan söyler (G 63/2)

Perçemün ey murg-ı pervâzî-i kalbün lânesi
 Kendi hâlün şem-i hüsnün olsa da pervânesi
İtimâd it kavlüme ey Yâver'ün cânânesi
 Kalmazam nâr-ı gamunla yanmada pervânedem (Mr 1/4)

izhâr eylemek: Görünür kılmak, zahir etmek, ifşa etmek, ortaya dökmek, göstermek.

Cevâba kâdir olmaz belki **eyler** derdini **izhâr**
 Muhabbetden su'âl eylersem ol Mecnûn-ı şeydâya (G 170/3)

-K-

kadrin bilmek: Değerini bilmek, yararlanmak.
 Çekdüğü cevr ü sitemdür dil-rübâlardan anun
 Âşıkun **kadrin bilür** bir mihrbân ister gönül (G 116/2)

kalbi kararmak: İncancını kaybetmek, yüreği kararmak.
 Farz eyle ki bir kâfir imiş kâkül-i cânân
 Rahm itmeye mi âşıkâ **kalbi kararınca** (G 175/4)

kâm-yâb olmak: İsteğine kavuşmak, dileği gerçekleşmek, arzusu yerine gelmek.
 Bizi bezmünden istiskâl gûne tarh idüp cânâ
 Rakîbân vaslun ile **kâm-yâb olsun** da kalsun mı (G 193/3)

kan ağlamak: Kanlı gözyaşı dökmek. (G 71/3) (Tb 1/37)
 Firâk-ı yâre sabr itmez dem-â-dem dîde **kan aklar**
 Begüm hasret-keş-i dîdârun olmışdur hemân aklar (G 57/1)

Hemîşe yanarum **kan aqlaram** ben
 Dem-â-dem çeşm-i giryânun elinden (G 149/4)

kan dökme: Ölüme yol açmak, cana kıymak.

Kan döker her çeşm-i zahmun dîde-i giryân gibi

Ne urıldun Yâverâ ol gamzesi hûn-hâreye (G 164/5)

kan eylemek: Çok ızdırap çektirmek.

Ne cellâd-ı kazâdur kim bilinmez nice **kan eyler**

Kimin ihyâ ider gamzen kimin ihlâk-i cân eyler (G 73/1)

kan idmek: ızdırap çektirmek, acı vermek.

Dilüm sûzân tenüm biryân iden sensin Şerîf'üm hû

Sirişküm hasretünle **kan iden** sensin Şerîf'üm hû (G 157/1)

kana boyanmak: Kan içinde bırakmak.

Reşk-âver olur lal-i lebün gördüğü demler

Kana boyanur bâde-i sahbâ hevesinden (G 153/3)

kanâat itmek; kâni olmak: Kanmak, aklı yatmak, inanmak.

Bir nokta kadar lokmaya **kâni olup** ey dil

Şol süfre-i nimetde olan kâse-i nûn ol (G 120/3)

Dîdârünü görmekle **kanâat mi ider** dil

Yâ n'eylesün ol Yâver-i şeydâ hevesinden (G 153/5)

karneyn takmak: Kadın başka erkekle ilişki kurarak kocasını aldatmak.

Âşıkânunu alup zevk u safâya gidicek

Didi agyâruna **takdun** mı o **karneyni** bana (G 10/4)

keder virme: Üzüntü vermek, kederlendirmek, tasalandırmak.

Nush u pendün beni tekdîr idiyor pek nâsih
Hâl-i dil böyle iken **virme keder** sen de bana (G 4/3)

Vaslunı itmeden ümmîd ü recâ uşşâkun
Firkatün gâyet ile **viridi keder** n'olsun bu (G 154/2)

kendini bilmek: Durum ve onuruna yakışacak biçimde davranmak.

Her şeb ki geçer fikr ü hayâliyle zamânı
Bî-çâre gönül **kendini** bir ân **bilür** mi (G 203/4)

kırdı geçürmek: Yakıp yıkarak, öldürerek, baskı veya etki yaparak büyük zarar vermek.

Ser-asker itdi gamze-i ceng-âveri Alî
Kırdı geçürdi hışm ile âlemleri Alî (G 190/1)

kul olmak: Bir kimseye karşı büyük bir saygı ve bağlılıkla fedakârlık yapmaya hazır olmak.

Yâver sana **kul olduğu** bakma efendim
Olmaz mı senün şöhretine şânına bâis (G 40/5)

kül olmak: Bütünüyle yanmak, varını yoğunu yitirmek.

Geçer hışm u gazabdan sanma sen ol âfet-i ser-keş
Kül oldunsa ne gam yirsin yine üfler ider âteş (G 88/1)

-M-

mât eylemek: Bir tartışma sonunda karşısındakini cevap veremez duruma düşürmek || kötü duruma düşürmek, bozmak.

Niçe ferzâneyi **mât eylerem** nat-ı muhabbetde

Bana dirsın yine sevdâ -yıaşkumla deli sensin

(G 135/3)

mecâl kalmamak: Güç kalmamak, güçsüzleşmek.

Eylemez âşık-ı âvâresine arz-ı cemâl

Cân virürsem dahı itmez yine kerre su'âl

Görmede lîk rakîbânumuz itmez ihmâl

Virşün insâf hemân ana Hudâ-yı müteâl

Bilürüm vaslunı hakkumda benüm emr-i muhâl

Ez-kazâ düşdi ne çâre ana tab'-ı meyyâl

Bahs-i aşkında dahı pek uzadı kîl ile kâl

Kalması çekmege de firkatini dilde **mecâl**

Yâverâ çâresi aglayalum sabr idelüm

Âh-ı cânkâh idelüm cânumuza cebr idelüm

(Tb 1/5)

mehcûr olmak: Birbirinden uzakta kalmak, uyuşmamak.

Yâver gibi **mehcûr olalı** âh o gülümden

Dîdemden akar kan ile enhâr-ı muhabbet

(33/5)

merhamet itmek: Acıma veya şefkat duygusu uyanmak veya kabarmak.

İşte hûn oldı dilüm gamzelerün zahmından

Merhamet itme misin ey nigeş-i nâz bana

(G 3/4)

Söylesem hâl-i dil-i zârımı ısgâ itmez

Yüregüm yâresin açsam da temâşâ itmez

Merhamet bende-i efgendeye aslâ **itmez**

Hışmla dahı nigeş-i hâlüme katâ itmez

Var mı bir gün ki gelüp sabrumı yagma itmez

Bunı bir âşıkâ bir dil-ber-i ranâ itmez
 Vâmık olsam bu cefâyı bana Azrâ itmez
 Belki Mecnûn dahı olsam bunı Leylâ itmez
 Hâlûme âh iderüm yok dehenümden gayrı
 Bakanum yok bana dâg-ı kühenümden gayrı (Tb 1/2)

merhamete gelmek; rahme gelmek: Acıma duygusuna kapılmak.

O cefâ-pîşe dahı **gelmedi** mi **merhamete**
 Hîç duâmuz dahı itmez mi eser n'olsun bu (G 154/4)

Gayrı yeter **rahme gel** insâfa gel
 Lutfun ile eyle kerem Mustafâ (G 191/4)

mest idmek/itmek: Kendinden geçirmek. (G 98/5) (G 152/5)

Bûse düzd olmağlıga Yâver olur belki sebeb
 Yâri **mest itmek** içündür devr-i sâgardan garaz (G 91/5)

Mest idiyor tâ-be-kıyâmet beni
 Lal-i lebün bâde-i ser-şâresi (G 198/4)

mest olmak: Kendinden geçmek, sarhoş olmak. (G 87/1)

Sen bu nâz u şîve-i güftâr ile ey nâzenîn
Olmasın mı meclisünde Yâver-i hayrân **mest** (G 39/5)

Mey-i aşk ile **mest oldum** humâr-ı derd-i ser gördüm
 Der-i mey-hânede ben kendümi pek der-be-der gördüm (G 128/1)

meydâna çıkmak: Ortaya çıkmak, görünmek || belli olmak || yetişmek, büyüme.

Meydâna çıkup nâz ile reftâr idiyorken

Görmezlenür ol âşık-ı hayrânı görince (G 160/4)

meyl eylemek/itmek: Hevesi, isteği, eğilimi olmak, bir şeyi yapmanın potansiyel ihtimali durumu. (G 170/5)

Kaddi arar bir güzel görmez ki dil **meyl eylesün**

Her zamân ol kâmet-i bâlâyı eyler ittihâz (G 48/4)

Serv-i nâzum sâyeveş dil düşdi hâk-i pâyine

Meyl ider zanneyleme her gördüğü meh-pâreye (G 164/3)

mısra-ı târîh düşürmek: Önemli sayılan bir olayın, çoğunlukla nazım biçiminde söylenen sözlerle, ebcet hesabına göre tarihini belirtmek.

Düşürdüm Yâverâ tamîrine bir **mısra-ı târîh**

Yapıldı himmet-i şehle ne zîbâ câme-kân oldu (Kt 1/9)

Düşürdüm Yâverâ sâl-i cedîde bir güzel **târîh**

Hilâl-i sâl-i nev el kaldurup şâha duâ eyler (Kt 2/12)

mihnete düşmek: Darlık, yokluk içinde olmak.

Yâver gibi gönül dahı âzâde-ser iken

Sevdâ-yı aşka duş olalı **düşdi mihnete** (G 179/5)

mübtelâ olmak: Alışmak, alışkanlık kazanmak, bir şeyi alışkanlık haline getirmek. (G 23/4) (G 135/2)

Bir nefes mümkün degil olmak cemâlinden cüdâ

Sâyeveş bir dil-ber-i meh-rûya **oldum mübtelâ** (G 15/3)

Saklamam râzum bütün âlem duyarsa gam değil

Hâsılı **oldum** sana nev-res fidânum **mübtelâ** (G 16/4)

müşârün bi'l-benân olmak: Parmakla gösterilen olmak, ünlü olmak.

Cenâb-ı şeh-r-yâr-ı kâmkârı sevk idüp hayra

Înâyetle mürüvvetle **müşârün bi'l-benân oldu** (Kt 1/5)

-N-

nâil olmak: Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.

Giryende görüp dün bana cânân didi yolda

Sabr eyle ki matlûbuna **nâ'il olacaksın** (G 145/4)

Rü'yâda bu şeb gördün ise yârini Yâver

Müjde sana bir bûseye **nâ'il olacaksın** (G 145/5)

nâm koymak: Adlandırmak.

Gamzene sehm-i kazâ **nâm koyup**

Müjene nâvek-i terkeş didiler (G 61/3)

nâ-ümîd olmak: Umutsuzluğa düşmek.

Böyle mi feryâd u zâr eyler benüm gönlüm meger

Hasretünde vuslatundan **nâ-ümîd olsun** da gör (G 62/2)

nâz itmek/eylemek: Nazlanmak, cilvelenmek. (G 97/5)

Nâz iderse âşık-ı zârün sana sanma tehî

Vakt olur Mecnûn dahı Leylâ'ya itmez iltifât (G 32/2)

Ne rütbe ser-keş olmuşsin amân ey serv-i âzâdum
Hırâm-ı dil-keşün **nâz eyler** oldu nahl-ı Tûbâ'ya (G 170/2)

nazar eylemek: Bakmak, bakış atmak.

San nümû-dâr-ı riyâz u sebzêzâr-ı hulddur
Eyle bir kerre **nazar** ibret-nümâdur lâleler (G 49/6)

ne mümkün: Olacak şey değil, imkânsız. (G 42/3) (G 57/5) (G 70/5) (G 109/4)

El-hak semâhat ile şecâatle misli yok
Vasf olma lâyıkınca **ne mümkün** mürüvveti (G 201/8)

Kemâliyle **ne mümkün** vasfın itmek ol şehensâhun
Hulâsa lutf u ihsânıyla âlem kâm-rân oldu (Tr 1/2)

ne çâre: Çaresi yok, elden ne gelir. (G 23/1) (Tb 1/5)

Taglara düşmek mukarrerdür **ne çâre** Yâverâ
Âh kim bir gözleri âhûya oldum mübtelâ (G 15/5)

Ne çâre eylesem bilemem aslâ
O hûnî gamzenün zahmı onılmaz (G 81/2)

nevâsı kesilmek: Bir şey söylemeyerek susmak.

Kesildi âşık-ı zârün **nevâsı** kalmadı hiç
Şehîd-i gamzen olanlar hisâbı n'eyler imiş (G 87/3)

nimet bilmek: Bir şeyi lütuf kabul etmek.

Derdini **nimet bileli** gam yimem
Hûn-ı dil-figâra banar aglaram (G 126/4)

nûş itmek/idmek/eylemek: İşret etmek, içki içmek, cümbüş etmek. (G 47/4) (G 48/2) (G 54/3) (G 88/4) (G 102/4) (G 114/2) (G 128/3) (G 146/4) (G 149/3) (G 165/5)

Meşrebümce bir kadeh **nûş eyledüm** gâyet lezîz

Buldum ol demde dilümde başka bir hâlet lezîz (G 47/1)

Bezm-i vaslunda senün câm-ı lebün **nûş ideli**

Tevbe itdüm âkıbet ben nûşa da hem îşe de (G 163/3)

nutka gelmek: Konuşmaya başlamak, bir konuya girmek.

Nutka geldükde nisâr itmededür dürr ü güher

Hande-fermâ olıcak lü' lü-i meknûn görünür (G 51/4)

-P-

pâ-mâl eylemek/itmek/olmak: Önem verilmesi gereken şeyleri hiçe saymak, çığnemek.

Nihâl-i kadd-i bâlâsını yâ Rab ser-firâz eyle

Beni çün sâye **pâ-mâl eyledi** ol kâmet-i dil-keş (G 88/3)

Yâverâ terk eylemem ol yâri **pâ-mâl itse** de

Hâk-sâr olmak yolında iftihârumdur benüm (G 122/5)

peydâ itmek/olmak: Ortaya çıkmak, belirmek, görünmek. (G 19/2)

En evvel meşrebinde mezhebinde vüs'at **it peydâ**

Her emrinde muti' ol dil-ber-i fettânunı hoş tut (G 35/3)

Safha-i rûyunda **peydâ oldu** tâze tâze hat

Bagladı mecmûa-i hüsne güzel şîrâze hat (G 92/1)

pîçtâb idmek: Zorluk veya yoksulluk içinde yaşamak.

Tutuldu dâm-ı hat u mûy-ı rûyuna çünkim

Girifte-dil ser-i zülfünde **pîçtâb idiyor** (G 59/3)

-R-

râhata varmak; râhat bulmak: Rahatlamak.

Üftâde oldu dil yine bir serv-i kâmete

Düşdi zemîne sâye gibi **vardı râhata** (G 179/1)

Buldu âsâyış ü **râhat** dil-i vîrânında

Hâne-i dilde yatar gitmedi mihmân-ı firâk (G 100/3)

ruhsat virmek: İzin vermek.

Urıldum tîr-i müjgâna dilüm pür-pâredür cânâ

Amân gel **virme ruhsat** gamzene hûn-hâredür cânâ (G 22/1)

Eyler cihânı fitneyle ihlâk

Hışm-ı nigâha gel **virme ruhsat** (G 37/4)

rüsvâ eylemek: Toplum içinde ayıplanacak bir duruma düşmek.

Ey aşk ülfetün ile hâlüm harâb olup

Rüsvâ beni bu âleme bak hep sen **eyledün** (G 106/4)

rüsvây idmek/olmak: İsteyerek veya istemeyerek birini çok utanacak güç bir duruma sokmak.

Öyle **rüsvây idiyor** kim beni bu mihnet-i aşk

Güliyor hâlüme âlem acıram ben de bana (G 4/4)

Sen beni tayîb idersin zâhidâ bilmem niçün
Halka **rüsvây olmama** hep yine cânândur sebeb (G 30/4)

-S-

sararup solmak: Sağlığı bozulmak.
Benzüm **sararup** aşkun ile **soldı** efendim
Ben bâg-ı firâkunda senün berg-i hazânum (G 130/2)

sâye-rîz olmak: Kol kanat germek, himayesi altına almak.
Ana müjgânı çün irâb eger kim **sâye-rîz olsa**
Ruhı ol hurde hatlarla sanursın levh-i Kur'ân'dur (G 60/3)

Tâk-ı ebyât-ı metînüm çarha reşk-endâz iken
Sâye-rîz olmaz zemîne kubbe-i tasvîrümüz (G 83/3)

sıklet olmak: Tedirgin etmek, bunaltmak.
Meclis-i rindâna gelse Yâverâ **sıklet olup**
Zâhidün her sohbeti halka girân olmaz mı yâ (G 25/5)

söz yok: Kusur yok!, laf yok.
Hüs-n-i hatına safha-i ruhsârına **söz yok**
Tasvîrini yazmış ne güzel hâme-i kudret (G 38/3)

-Ş-

şehîd olmak: Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölmek.
Cân fidâlar sevdüğüm kurbâniyân-ı îdveş
Ser-be-ser îd-i visâlünde **şehîd olsun** da gör (G 62/4)

şekvâ idmek: Yakınmak, şikâyet etmek.

Kime **şekvâ ideyüm** olmadı bir çâre meded

Söylesem hâl-i dilüm kâl ile takrîr olmaz (G 76/3)

Kime **şekvâ ideyüm** derd-i dil-i zârumdan

Bana zulmi kim ider pâdişehümden gayrı (G 195/3)

şeref bulmak: Onurlanmak, gururlanmak.

Pây-mâl olmagıla **buldı şeref** Yâver-i zâr

Zillet-i aşkı virür izzet-i dâreyni bana (G 10/5)

şeydâ eylemek/idmek: Çılgına çevirmek. (Tb 1/8)

Ne cânlar **eyledi şeydâ** nigâhı

Füsûn-ger gamzesi pek sâhir oldu (G 180/4)

O şûhun cılve-i nâzı o güftâr-ı füsûn-sâzı

Niçe dâna-dili **şeydâ ider** âheste âheste (G 176/3)

-T-

taglara düşmek: Büyük bir üzüntü dolayısıyla insanlardan kaçıp ıssız yerlerde yaşamak.

Taglara düşmek mukarrerdür ne çâre Yâverâ

Âh kim bir gözleri âhûya oldum mübtelâ (G 15/5)

Nâzenînüm **taglara düşdüm** gam-ı aşkunla ben

Dîde-i âhûların sahrâya itmez iltifât (G 32/4)

tahammül eylemek/idmek: Bir olaya veya bir kimseye katlanmak. (G 118/2)
(G 183/3)

Tahammül eylesün mi dil nigâh-ı çeşm-i hûn-rîze
Cigergâhumda her bir nâvek-i müjgân hancerdür (G 52/3)

Mâ'il olduk o gülün serv-i sehî kâmetine
Hîç **tahammül idemez** cân u dilüm hasretine (G 178/1)

tâkat kalmamak; tâkati yok: Gücü azalmak, bitmek.

Gönül hâl-i dil-i zârı o şâha arz-ı hâl eyle
Cemâl-i pür-celâle zannum ol kim **tâkatun yokdur** (G 50/2)

Bizlere dâim sitignâ gayrıya her dem vefâ
Bu cefâyı çekmede Yâver'de **tâkat kalmadı** (G 188/5)

te'sîr itmek: Etki bırakmak. (G 54/2) (G 181/3)

'Aceb âhum mı **te'sîr itdi** kim oldu hat-âverde
Anun âyîne-i sâfında Yâver bir keder gördüm (G 128/5)

Şöyle **te'sîr itdi** kim aşkun efendim cânuma
Lal-i meygûnun gamıyla çıkmadum mey-hâneden
Bir nifâk-âmîz söz mi didiler sultânuma
Bu tegâfûl bu tecâhül bu cefâ âyâ neden (Mr 1/1)

tesellî itmek/virmek: Avutmak, avundurmak.

Tesellî itmek isterler bana yârân gelmişler
Ki bilmezler cigergâhumda zahm-ı hûn-feşân aglar (G 57/2)

Ben de bu gamla begüm hâne-i vîrânemde

Bir **tesellî virecek** hâlûme yârân bulurum (G 134/4)

-Ü-

ülfet itmek; üns eylemek: Yakınlık kurmak, dost gibi candan davranmak. (G 51/9)
(G 183/9)

Bâde-i aşkunla mestem bilmezem işret nedür

Sâki-i gül-çihrelerle **itdügüm ülfet** nedür (G 71/1)

Safvet-i rûy ile **üns eyleyen** âyîne-i dil

Keder-i yâr ile Yâver nice tekdîr olmaz (G 76/5)

ümîd kesmek: Bir şeyin artık gerçekleşmeyeceği inancına varmak, ummaz olmak.

Dâim umarum **kesmem ümîdüm** gelür elbet

Teşrîfi o şûhun bize ikrâra mı mahsûs (G 90/2)

-V-

vad idmek: Söz vermek.

İnanma itimâd itme ne kâfir kişidür ol şûh

Visâlün **vad ider** gerçek gibi ammâ yalan söyler (G 63/2)

vadine durmak: Verdiği sözü yerine getirmek, verdiği sözden dönmek, verdiği sözü tutmak.

Va'd itdi visâlin sana ol **vadine** durmaz

Sen öyle yalan sözlere gerçekden inandun

Mevlâ'dan utanmaz

Cânundan usandun (G 112/5)

-Y-

yâda gelmek: Hatırlamak, aklına gelmek. (G 171/1)

Füsûmı **yâda gelür** eyleyince niyyet-i hâb

O âhuvâne nigâh itdi çeşmi hasret-i hâb (G 31/1)

Yâverâ hâl-i gül ü bülbül **gelür** hep **yâduma**

Her kaçan kim agladup uşşâkını cânân güler (G 55/5)

yanayum yakılayum: Sızlanmak, şikâyet etmek.

Yanayum yakılayum derd-i firâkunla senün

Hasretün ben çekeyüm halk ile sen ülfetde (G 167/3)

yâresine merhem olmak: Zorunlu ihtiyacı karşılamak.

Sarsalar üstine sîmîn-ber-i kâfûrun

Merhem olmaz mı ‘aceb tîr-i müjen **yâresine** (G 174/4)

yâre açmak: Büyük üzüntü vermek.

Bir nigâhun **açdı yâre** bu dil-i bî-çâreye

Kim ider tîmâr yâ Rab bu onılmaz yâreye (G 164/1)

yüz sürmek: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

O benüm pâdişehümdür ben anun bendesiyem

Ol mehün pâyine **yüz sürmek** ise kanda bana (G 4/2)

Gülşen ü bâg-ı İrem’dür ravza-i şâh-ı cihân

Hâkine **yüz sürdügümçün** dil-güşâdur lâleler (G 49/8)

yüze çıkarmak: Belli olmak, açığa çıkmak, belirlemek.

Hatt-ı benefşegûnına sünbüllerin döküp

Üşkûfesin **çıkardı yüze** nev-bahâr ruh

(G 44/4)

-Z-

zerre kadar: Bir parça, çok az.

Yûsuf'un yâd iderek verd-i ruh-ı handânun

Gül virür hâr-ı mugaylânı reh-i Kenân'un

Hoş gelür cevri bile âşıkına cânânun

“Rûz u şeb tavr u edâsında çekersem anun

Gelemez **zerre kadar** hâlet-i icâz bana”

(Th 2/4)

zindân idmek: Bir yeri yaşanmaz, huzursuz, rahatsız, zevk alınmaz bir duruma getirmek.

Tutalum nev-bahâr olmuş gözümde hâr olur sensüz

Gülistânı bana **zindân iden** sensin Şerîf'üm hû

(G 157/4)

zindân olmak: Yaşanmaz, huzursuz, rahatsız, zevk alınmaz duruma gelmek.

Zerrece gelmez ferah ey mâh-ı mihr-ârâ bana

Hasret-i rûyun ile **zindân olur** dünyâ bana

(G 6/1)

Tablo 2.2. Deyim kullanım sıklık tablosu.

1 kez	âciz olmak âdet olmak nâm koymak aklum başuma eylemek Allâh'a emânet âşinâ olmak âteşe düşmek ayaguna düşmek mehcûr olmak ayyûka çıkmak bağı yanmak bahâr etmek bahis etmek başdan aşmak kakınc etmek baş üstünde yeri var belasını bulmak bir kûşeye çekilmek hırâm itmek boynuzdikmek cân geçmiş cânuma kasd itmek canını almak cân(umu) yakmak) cân virmek cânlar yakmak cefa çekmek çiger kebâb itmek davâ eylemek) dem çekmek derde (derdine) derman olmak derde giriftar derman bulmak derd kazanmak dîvâne eylemek düşmen olmak destin açmak elinden gelmek elinden tutmak giriftâr olmak esîr olmak fark idmek farz eylemek ferâgat itmek nâlân itmek efgân itmek gâlib olmak gam çekmek sâye-rîz olmak dil-gîr olmak dil-firîb olmak görmez olmak gözüne uyku girmemek dîde-dûz olmak gül gül olmak gün görmemek hâcet kalmamak hâlel virmek hasret olmak hayretde koymak hâzır olmak helâk olmak çare olmak hisâb itmek ârâm idemem hüküm itmek hûn olmak ihtirâ itmek ihrâc eylemek dü-tâ itmek imtihân eylemek izhâr eylemek kadrin bilmek kalbi kararmak kana boyanmak kan dökmek kan itmek devr-i ebvâb kendini bilmek kırıp geçirmek kul olmak kül olmak mât eylemek mecâl kalmamak meydâna çıkmak kâm-yâb olmak nazar eylemek nimet bilmek müşârün bi'l-benân râhata varmak râhat bulmak rüsvây itmek sararup solmak nevâsı kesilmek sevk idmek piçtâb itmek sıklet olmak mihnete düşmek nutka gelmek vadine durmak söz yok şehîd olmak şeref bulmak eş'âr söylemek iştihâr bulmak iştibâh itmek gubâr itmek ümîd kesmek nâ-ümîd olmak vad itmek yanayum yakılayum yâre açmak yaraya merhem olmak azm-i râh itmek bâr olmak dil-hûn olmak yüze çıkarmak zerre kadar zindân itmek zindân olmak.
2 kez	aklu gitmek pâ-mâl eylemek, itmek, olmak îd itmek hayât bulmak cefâ eylemek taglara düşmek dem urmak devr eylemek, itmek fârig olmak, itmek gam yimek gam yimemek hâlüm harâb olmak hasretün çekmek bîmâr eylemek, itmek hayrân olmak fehm itmek, eylemek kan eylemek kanâat itmek; kâni olmak keder virmek bî-hûş kalmak hâsıl olmak merhamet itmek merhamete gelmek; rahme gelmek) nâil olmak ifşâ itmek bedîd olmak rüsvâ eylemek, olmak ruhsat virmek şekvâ itmek tâkat kalmamak; yok mısra-ı târîh düşürmek tesellî itmek, vermek) hâk olmak; türâb olmak bîdâr itmek yüz sürmek.
3 kez	âh etmek aklum almak aşka düşmek cûş itmek şeydâ eylemek, itmek feryâd itmek gark itdügin, olmak harâb itmek, eylemek, kılmak) yâda gelmek fikr itmek insâf itmek; insâfa gel mest olmak meyl eylemek, itmek nâz itmek, eylemek peydâ itmek, olmak dirîg eylemek, etmek.
4 kez	ülfet itmek; üns eylemek cevri eylemek, itmek fidâ eylemek figân itmek, eylemek hayâl eylemek, itmek itimâd it kan ağlamak gûş eylemek, itmek, kılmak mest idmek ne çare tahammül eylemek, etmek te'sîr itmek.
5 kez	dil virmek; meftûn olmak, eylemek.
6 kez	Allâh aşkına cân fidâ; cân fidâ eylemek; cânlar fidâ; cânım fidâ olmak; cânı fidâ etmek çâre bulmak güç olmak hoş tutmak ne mümkün.
7 kez	hoşnûd olmak; mahzûz olmak.
8 kez	helâk etmek; ihlâk eylemek.
12 kez	nûş itmek, eylemek.
14 kez	müptelâ olmak.

2.1.3. Dua ve Beddua Cümleleri

Gerçekleşmesi istenen bir şeyi Allah'tan istemek, “*yalvarış, yakarış, niyaz, dilek dileme, halini arz etme*” manalarına gelen dua, *Dîvân*'da ilk medhiyeler kısmında münacat ve na't bölümlerinde, yer almıştır. Aşağıda örnek olarak verilen ilk beyitte şair: “*Ey Allah'ım! Aczini anlayan, kimsesiz ve çaresiz bir zavallı olarak senden yardım diliyorum.*” diyerek dua etmiş. İkinci beyitte: “*Ey Allah'ın resulü! Ey efendim! Kulun Yâver, (bütün varlığıyla) sana sığınmıştır. Onun kusurlarına bakma, ona yardım et!*”; üçüncü beyitte: “*Ey Allah'ın resulü! Ahiret gününde, zavallı Yâver'e şefahtçi olmazsan o, sırat köprüsünden geçemez, çabalayıp durur.*” demiş ve Hz. Peygamberin şefaatine talip olmuş, duasını dile getirmiştir.

Meded senden İlâhî âcizâne

Gedâ-yı müstmend ü bî-kesâne

(M 1/1)

Înâyet kıl efendim Yâver'ün isyânına bakma

Cenâbundan kulun pür-ilticâdur yâ Resûlallâh

(M 3/5)

Şefî olmaz isen rûz-ı cezâda Yâver-i zâra

Sırât üzre geçemez ol emekler yâ Resûlallâh

(K 5/5)

Klasik şiirde dua, çoğu kez sevgiliye ulaşmak amacıyla edilmiştir. Yâver'in şiirinde medhiyeler bölümü dışında edilen dualarda amaç tam olarak budur.

Bî-vefâlıkla misâl olsa sezâdur billâh

Sen o hercâyî vü bî-rahma vefâ vir yâ Rab

(G 26/4)

Eylemez âşık-ı âvâresine arz-ı cemâl

Cân virürsem dahı itmez yine kerre su'âl

Görmede lîk rakîbânımız itmez ihmâl
 Vîrsün insâf hemân ana Hudâ-yı müteâl
 Bilürüm vaslunı hakkumda benüm emr-i muhâl
 Ez-kazâ düşdi ne çâre ana tab‘-ı meyyâl
 Bahs-i aşkında dahı pek uzadı kîl ile kâl
 Kalmadı çekmege de firkatini dilde mecâl
 Yâverâ çâresi aglayalum sabr idelüm
 Âh-ı cânkâh idelüm cânumuza cebr idelüm (Tb 1/5)

2.1.4. Halk Söyleyişleri

Hasan Yâver, sade bir Türkçe ile kaleme aldığı *Dîvânı*’nda, halk söyleyişlerinden de yararlanmıştır.

Bu bâzâr-ı muhabbetde **alan almış satan satmış**
 Metâ‘-ı cânı ‘uşşâkun ne rütbe râygân geçmiş (G 89/11)

Hele hûn-ı dilüm nûş eylediye mest-i hâb oldı
 O şûhun haste çeşmânını **benden beş beter** gördüm (G 128/3)

2.1.5. İkilemeler

İkilemeler, özellikle şiirde ses açısından bir uyum meydana getirerek anlamın daha etkili bir şekilde sunulmasını sağlar. Sözcük tekrarı; ses açısından bir etkileme sağlamakta, bir uyum, bir ritim oluşturmakta tıpkı müzik yapıtlarında zaman zaman esas melodinin yinelenmesinde olduğu gibi dinleyende uyanan ses imgesini pekiştirmektedir (Aksan, 1999: 218). Divan şiiri geleneğinde ikilemeler, özellikle gazelerde sık sık kullanılmıştır. Hatta tamamen ikilemelerle yazılmış gazeller de vardır (Ünver, 1988: 296-297).

Yâver, sesler vasıtasıyla bir ahenk oluşturma gayretindedir. O, şiirde işlenmiş bir sanat meydana getirme ve estetik bir üslup yakalama gayretinde olmuştur. Bunun için ikilemeler ve onların yarattığı sesin gücünden fazlasıyla yararlanmışır. Eserde, tespit edilen ikilemelerin, sözcük türü bakımından genelde isimlerden oluştuğu görülmüştür.

Yâver'in bir beyitte bazen birden fazla ikileme kullandığı görülür. Bu tür beyitlerde de ikilemenin diğer sözcüklerle oluşturduğu ses ve söz uyumuna dikkat etmiştir. Şair, ikilemeden oluşan redifler kullanarak şiirinde güçlü bir ahenk oluşturmuştur.

Son olarak *Divân*'da ikilemelerin kullanımı konusunda en çarpıcı örneklerden biri de 58. gazelde görülür "eyler" redifli gazelin her beytinde ikileme kullanılmıştır.

Cefâyı âşık-ı zâra ıyân ıyân eyler
Vefâyı gayrıya ammâ **nihân nihân** eyler

Adûya lutf u atâyı cihân cihân eyler
Bana gelince o zâlim **yegân yegân** eyler

Benüm o sayf u şitâ andelîb-i nâliškâr
Figânı bülbül-i şeydâ **zamân zamân** eyler

Yeniçeri güzelidür ki sîm bâzûsın
Çenâr dalı gibi hep **nişân nişân** eyler

Eger ki kûh-ı gama eyler ise aks âhum
Muîn olup bana Yâver **figân figân** eyler

(G 58)

Yâver Dîvânî'nda anlamı kuvvetlendirmek, ifadeye daha çarpıcı bir anlam vermek için ikilemeler oldukça fazla kullanılmıştır. Sevgili ve âşığın tasviri yapılırken ikilemelerden yararlanılmıştır. Sevgili; âşığın sinesinde “*şerha şerha*” yaralar açan ve “*nazlı nazlı*” konuşan bir dilberdir.

Şerha şerha yâreler açdun efendim sîneme
Dâğlarla sînemüz çün gülsitân olmaz mı yâ (G 25/4)

Yâverâ yâ ben niçün âh itmeyem her subh u şâm
Nâzlı nâzlı söyleyen cânân geldi hâtıra (G 172/5)

Âşık da sevgili ve onun zülmü karşısında; “*çak çak*” olmuş bir gönle sahip olan ve tutulduğu aşk yüzünden “*der-be-der*” olan bir konumdadır.

O gül-ruhsârı gördükde gönüller **çâk çâk** olmuş
Kemâl-i hayretinden kendüsinden bâgbân geçmiş (G 89/3)

Mey-i aşk ile mest oldum humâr-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-hânede ben kendümi pek **der-be-der** gördüm (G 128/1)

Aşağıda örnek olarak verilen beyitlerde şair, anlatacağı önemli şeyi “*bir bir*” bildirmektedir. Bu Türkçe ikileme sayesinde olayların önemli olduğunu belirtmiş ve anlatacağı şeye daha çok dikkat gerektiğini vurgulamıştır.

Beni rüsvâ-yı aşk itdün duyıldı âleme vakam
Rakîbün hâlümi **bir bir** cihâna dâstân eyler (G 73/2)

Sana **bir bir** beyân itdüm hakîkatde nedür hâlüm
Su'âl eylersin ey zâhid bu aşkun mâ-cerâsından (G 136/4)

Tablo 2.3. Türkçe ikilemeler tablosu.

SIRA	İKİLEME	SIKLIK	YÂVER DÎVÂNI'NDA TÜRKÇE İKİLEMELER
B	<i>bak bak</i>	1	Yansa da hiç âh u zâr eyler mi bak bak ey gönül Hâl-i aşkı görmedün mi sen dahı pervânede (G 162/2)
	<i>bir bir</i>	3	Beni rüsvâ-yı aşk itdün duyıldı âleme vakam Rakîbün hâlümü bir bir cihâna dâstân eyler (G 73/2) Sana bir bir beyân itdüm hakikatde nedür hâlüm Su'âl eylersin ey zâhid bu aşkun mâ-cerâsından (G 136/4) Olurken Yâver'ün eş'ârı bir bir cümle manzûrun Benüm bu ser-güzeştüm bir kitâb olsun da kalsun mı (G 193/5)
G	<i>günden güne</i>	1	Olur günden güne efzûn figân u âh u vâ-veylâ Beni bu hâle koymışken bana rahm eylemez hâlâ (G 19/1)
S	<i>sagdan saga</i>	6	Bir şehün hasret-keş-i dîdâriyam sagdan saga âşık-ı dil-haste vü gam-hâriyam sagdan saga (G 159/1) Dâimâ mahmûr olur çeşm-i siyâhı ol mehün Ol siyeh-mestün de ben bîmâriyam sagdan saga (G 159/2) Nûş-ı sahbâ-yı lebüden öyle ser-mest olmuşam Bezm-i aşkun sâgar-ı ser-şâriyam sagdan saga (G 159/3) Ol saçı Leylâ için gezmem beyâbân-gerd olup Ben esîr-i turre-i tarrâriyam sagdan saga (G 159/4) Yâverâsâ çâker-i dîrîniyem cânânenün âşık-ı dil-haste vü gam-hâriyam sagdan saga (G 159/5)
T	<i>tatlı tatlı</i>	1	Tatlı tatlı ol mehün güftârını dinler iken Halk ile şimden girü gelmez bana sohbet lezîz (G 47/2)
Y	<i>yana yana</i>	2	Düşdün aşka çâresi olmaz anun bilmez misin Sen bu derd-i âteş-i hicrânı yana yana çek (G 102/3) Derd-i aşkun yana yana eylemek için beyân Gâhice cânân ile tenhâ mekân ister gönül (G 116/4)
	<i>yer yer</i>	1	Temâşâ-yı çemense maksadun ey Yâver'ün cânı Güşâd oldu bütün yer yer gül-i dâg-ı nihânum gel (G 119/5)
	<i>yetiş yetiş</i>	1	Ey dost yetiş yetiş ki öldüm Gönlümde hemîşe intizârun (G 107/3)

Tablo 2.4. Arapça ikilemeler tablosu.

SIRA	İKİLEME	SIKLIK	YÂVER DÎVÂNÎ'NDA ARAPÇA İKİLEMELER
K	<i>katre katre</i>	1	Katre katre yaşuma rahm itmiyorsun sevdüğüm Seyl-i eşküm âh kim bahr-ı sefid olsun da gör (G 62/3)
Ş	<i>şerha şerha</i>	1	Şerha şerha yâreler açdun efendim sineme Dâglarla sînemüz çün gülsitân olmaz mı yâ (G 25/4)
V	<i>vâh vâh</i>	1	Yog imiş hiç rahm u şefkat u lutf vâh vâh Merhametle itmedün efgendene bir kez nigâh (Mr 1/3)
Z	<i>zamân zamân</i>	1	Benüm o sayf u şitâ andelîb-i nâlišîkâr Figâmî bülbül-i şeydâ zamân zamân eyler (G 58/3)

Tablo 2.5. Farsça ikilemeler tablosu.

SIRA	İKİLEME	SIKLIK	YÂVER DÎVÂNI'NDA FARŞÇA İKİLEMELER
A	<i>âheste âheste</i>	6	<p>Ne âteşdür derûnumda yanar âheste âheste ‘Aceb dinmez mi eşkümde akar âheste âheste (G 176/1)</p> <p>Muattardur dimâgum bûy-ı zülfünle senün cânâ O bûlarla sabâ her dem eser âheste âheste (G 176/2)</p> <p>O şûhun cilve-i nâzı o güftâr-ı füsûn-sâzı Niçe dâna-dili şeydâ ider âheste âheste (G 176/3)</p> <p>Hezârân nâz ile ol kâmet-i serv-i sehî nâzum Çemenzâra çıkup gâhî gezer âheste âheste (G 176/4)</p> <p>Sana iş u tarab zevk u safâlar itdürür ammâ Felek câm-ı gamı Yâver sunar âheste âheste (G 176/5)</p>
C	<i>cihân cihân</i>	1	<p>Adûya lutf u atâyı cihân cihân eyler Bana gelince o zâlim yegân yegân eyler (G 58/2)</p>
Ç	<i>çâk çâk</i>	5	<p>Eylerdi çâk çâk o dâmân-ı ismeti İtse nigâh Yûsuf-ı Kenân’a gözlerün (G 113/2)</p> <p>Çâk çâküm zâhidâ ben pençe-i hicrandan İntizâm-ı hâl umarsın âşık-ı dîvânede (G 162/3)</p> <p>Şâneye reşk iderek şimdi gelür hep hâtıra Perçemi fikriyle Yâver çâk çâk olmak bana (G 8/5)</p> <p>O gül-ruhsârı gördükde gönüller çâk çâk olmuş Kemâl-i hayretinden kendüsinden bâgbân geçmiş (G 89/3)</p> <p>Çâk çâk-i sînesinden iltihâbın arz ider Nûr-ı bîdârî-i şeble rûşenâdur lâleler (G 49/4)</p>
D	<i>dâg dâg</i>	3	<p>Gördükde rûy-ı yâri olup bâg u râg dâg Güller kızardı reşk ile hep oldu dâg dâg (G 95/1)</p> <p>Yâver görünce ol gül-i gülzâr-ı behceti Güller kızardı reşk ile hep oldu dâg dâg (G 95/5)</p> <p>Dâg dâg olmuş derûnı nâr-ı hasretle yanar Hem yine sîr-âb çün tîg-ı kazâdur lâleler (G 49/5)</p>

	<i>dem-â-dem</i>	4	Firâk-ı yâre sabr itmez dem-â-dem dide kan ağlar Begüm hasret-keş-i dîdârün olmışdur hemân ağlar (G 57/1)
	<i>dem-be-dem</i>	3	Hemîşe yanarum kan aqlaram ben Dem-â-dem çeşm-i giryânun elinden (G 149/4)
			Dem-â-dem gayrılarla ülfet ider ol perî şimdi Benüm Yâver gibi mehcûr-ı cânân olduğum kaldı (G 183/5)
			Girye vü zâr-ı dem-â-dem den bu nâ-bînâlığa Hem-çü Yakûb oldu çeşm-i hûn-feşânun mübtelâ (G 16/2)
			Iztırâb-ı dilden eyler dem-be-dem cûş u hurûş Eşk-i çeşm-i hasretüm âb-ı revân olmaz mı yâ (G 25/2)
			Dem-be-dem hûn-ı dilümden neş'e-yâb olmaktadır Sevdüğüm mest-i müdâm olsa sezâdur gözlerün (G 111/4)
			Nakd-ı eşki dem-be-dem râh-ı visâle sarf idüp Hiç tahammül eylemez bî-sabr u sâ mânâsın gönül (G 118/2)
	<i>der-be-der</i>	1	Mey-i aşk ile mest oldum humâr-ı derd-i ser gördüm Der-i mey-hânedede ben kendümi pek der-be-der gördüm (G 128/1)
F	<i>figân figân</i>	1	Eger ki kûh-ı gama eyler ise aks âhum Muîn olup bana Yâver figân figân eyler (G 58/5)
G	<i>gâh gâh</i>	1	İltifât-ı gâh gâh un ile olmam dil-firîb Ey felek-meşreb sitem-kâr olduğun bilmez miyüz (G 75/2)
	<i>gül gül</i>	1	Gülistân-ı dilümde cilve-ger serv-i hırâmândur İzârı gül gül olmışdur ruhı bir verd-i handândur (G 60/1)
H	<i>ham-be-ham</i>	1	O zülf-i ham-be-ham âşiyân itmişken olmışdur Kebûtervâri murg-ı dil yine âvâredür cânâ (G 22/4)
K	<i>keş-â-keş</i>	2	Rakîb ile keş-â-keş den murâdum olmadı hâsıl Ne kaldı âzim-i semt-i müdârâ olmadan gayrı (G 182/2)
			Nâ-dân ile Yâver sakınup itme keş-â-keş Güç bahs ile sen bilme misin kim cedel olmaz (G 79/5)
	<i>kû kû</i>	1	Ayb olunmaz itsem efgân kumri-i kû kû gibi Sana oldum âh ey serv-i çemânun mübtelâ (G 16/3)
L	<i>leb-be-leb</i>	1	Yâverâ gördün mi sen meclisde olmuş leb-be-leb Mehveşân bir yire gelmiş râz-ı pinhân söyleşür (G 67/5)

N	<i>nâzlı nâzlı</i>	1	Yâverâ yâ ben niçün âh itmeyem her subh u şâm Nâzlı nâzlı söyleyen cânân geldi hâtıra (G 172/5)
	<i>nihân nihân</i>	1	Cefâyı âşık-ı zâra ıyân ıyân eyler Vefâyı gayrıya ammâ nihân nihân eyler (G 58/1)
	<i>nişân nişân</i>	1	Yeniçeri güzelidür ki sîm bâzûsın Çenâr dalı gibi hep nişân nişân eyler (G 58/4)
S	<i>ser-â-ser</i>	1	O mir'âtu's-safânun Yâverâ bir lutfını görmem Ser-â-ser cismine mahv-ı ser-â-pâ olmadan gayrı (G 182/5)
	<i>ser-â-pâ</i>	1	O mir'âtu's-safânun Yâverâ bir lutfını görmem Ser-â-ser cismine mahv-ı ser-â-pâ olmadan gayrı (G 182/5)
	<i>ser-be-ser</i>	1	Cân fidâlar sevdüğüm kurbâniyân-ı îdveş Ser-be-ser îd-i visâlünde şehîd olsun da gör (G 62/4)
	<i>ser-te-ser</i>	1	Rûşen itdi ser-te-ser rûy-ı zemîni talatün Ben şeb-i firkatdeyem bir gün ziyâsın görmedüm (G 124/4)
T	<i>tâze tâze</i>	1	Safha-i rûyunda peydâ oldı tâze tâze hat Bağladı mecmûa-i hüsne güzel şîrâze hat (G 92/1)
Y	<i>yegân yegân</i>	1	Adûya lutf u atâyı cihân cihân eyler Bana gelince o zâlim yegân yegân eyler (G 58/2)
Z	<i>zâr zâr</i>	2	Aglaram ben çeşm-i giryânım elinden zâr zâr İtdi lü'lü gibi eşk-i dür-nisârumdan cüdâ (G 23/3) O hûnî gamze-i nâ-mihrbândan zâr zâr oldum Katı pür-yâre mecrûhum urıldum tîr-i müjgândan (G 143/4)

2.1.6. Kalıp İfadeler

Dil, kelimelerin bir bağlam çerçevesinde kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Daha önceki bahislerde ifade ettiğimiz gibi sınırları belirlenmiş bir edebiyatın yapı taşları olarak değerlendirebileceğimiz kalıp ifadeler, bir yönüyle mazmun oluşturmada ve mecaz kurmada şairlere kolaylık tanıyan söz grupları veya ikilemelerdir.

Dîvân'da pek çok kalıp ifade vardır. Bunlardan “*âb u hava || âh u figân || âh u zâr || akl u fikr || akl u fikrüm || cân u dil || feryâd u figân || feryâd u zâr || gam u mihnet || lutf u ihsân || nâm u şân || rûz u şeb || rûy u dîdâr || sabr u tahammül || subh u şâm || sûzân u giryân || zâr u efgân || zâr u giryân || zevk u safâ*” gibi bazı örnek kalıp ifadeler grubunda yer alır.

Ez-kazâ oldum ne çâre nâzlı yârümden cüdâ

Olmadum bir lahza hayfâ **âh u zâr**umdan cüdâ (G 23/1)

Güzel tasvîr olunmuş **hatt u hâlün**

Gözümden nakşı hiç gitmez cemâlün (G 104/1)

Yâver Dîvânı'nda en fazla kullanılan kalıp ifade “*can u dil*” yapısıdır. “*Aşk*” üzerine temellenmiş divan edebiyatı metni olan *Yâver Dîvânı*'nda bu kalıp ifadenin fazla kullanılması oldukça olağan karşılanmıştır.

Âteşüm ihfâ iderdüm halka itmezdüm ıyân

Cân u dille yanmaga bu nâr-ı hicrândur sebab (G 30/3)

Hasretünle **cân u dil** pür-âteş ü sûzân olur

Her zamân her ân yakan ol âh-ı hasretdür beni (G 192/2)

2.1.7. Konuşma Dili

Yâver Dîvânı'nda “*efendim, gülüm, sultanım*” gibi konuşma dilinde kullanılan ve ifadeye saygı, incelik veren kelimelere sık sık rastlarız. *Yâver*, rahatça konuşuyor gibi yazmıştır. Bu kullanımlar onun şiirine canlı ve hareketli bir hususiyet getirmiştir.

Matlab u maksad-ı dil sensin **efendim** sensin
Virselers istemezem devlet-i kevneyni bana (G 10/2)

Geçdi bu gönül vasl-ı dil-ârâ hevesinden
Geçmez o **gülüm** nâz u sitignâ hevesinden (G 153/1)

Sen insâf it bu cevri çekmenün hîç var mı imkânı
Eger var ise **sultânım** berây-ı imtihândur bu (G 155/3)

2.1.7.1. Argo

Argo, kullanılan ortak dilden ayrı olarak belirli toplulukların, sesbilgisi, yapıbilgisi, sözdizimi ve anlam bakımından özelliklerini gösteren dili veya sözcük dağarcığıdır. Tasvir edilen muhitte ve konu ile ilgili hususi halk tabirleri, zamanın argosu sayılacak kelimelerden “çak- (iç-)” kelimesi *Yâver Dîvânı*’nda kendisine yer bulmuştur. Günümüz argosunda bile hâlâ var olan bu yapının halk söyleyişlerine sıklıkla yer veren *Yâver* tarafından kullanılması olağan karşılanmıştır.

Senünle âh bir gün bâga gitsem de biraz **çaksam**
Temâşâ-yı gülistân-ı cemâle cû gibi aksam
Turuncun gösterüp nârenc-i bâgun başına kaksam
“Aceb pistânına benzer mi dikkat üzre bir baksam
Sen açsan sîneni bâg içre birkaç da enâr olsa” (Th 1/4)

2.1.8. Tamlamalar

Divan edebiyatının son döneminde yetişen ve eserini kaleme alan Enderunlu Hasan *Yâver*’in dili oldukça sadedir. *Dîvân*’da, Arapça yapılar çok az kullanılmış, Bu tamlamalar daha çok yer isimlerinde ve kişilerin veya objelerin özellikleri

belirtirken kullanılmıştır. Yâver, üstat olarak kabul ettiği Nedîm'e göre Farsça tamlama oranı fazladır ancak oluşturulan tamlamalar genellikle alışılmış terkiplerdir. Yâver tarafından uzun Farsça tamlamalar ise kısalmıştır.

2.1.8.1. Türkçe Tamlamalar

Türkçe tamlamalar, isim tamlaması ve sıfat tamlaması olarak iki grupta değerlendirilir. *Dîvân*'da Türkçe tamlamalara fazlaca yer verilmiştir.

Aşkun rehünde cân u dil üftâdedür sana
Haylî zamân bende vü dil-dâdedür sana (G 13/1)

Böyle mi feryâd u zâr eyler **benüm gönüm** meger
Hasretünde vuslatundan nâ-ümîd olsun da gör (G 62/2)

Dîvân'da Türkçe ve Farsça müşterek tamlamalar da kullanılmıştır. Bazen tamlayanın, bazen de tamlananın Farsça isim tamlaması olduğu Türkçe isim tamlamaları da mevcuttur.

Senün ol künc-i gamda **hüzn-i aşkun** ile üftâden
Görürse iltifâtun yâ nasıl memnûndur cânâ (G 21/4)

Fidâ eyler dil ü cânın **o şühun râh-ı aşkında**
'Aceb Yâver gibi bir var mı anun mübtelâsından (G 150/5)

Feryâd idiyor **aşkı** ile **ol şeh-i hüsnün**
Bî-çâre gönül kendine şâyânı ne bilsün (G 151/4)

Dîvân'da Türkçe isim tamlamaları ile Türkçe sıfat tamlamalarının iç içe olduğu örnekler de mevcuttur.

Eger peyk-i sabâ ile nesîm-i lutfun olmazsa

Açılmaz goncenün beste dehâni yâ Resûlallâh (K 4/4)

Dîde-i gûyâsınun **ol âfetün**

Her müjesi tîg-ı zebândur bana (G 5/4)

Yâver Dîvânı'nda genellikle sıfat tamlamalarının üç kelimededen oluşan formları kullanılmıştır.

Yâver gibi ben de oldum ey dil

Üftâdesi **bir cefâhî yârün** (G 107/5)

Pek güzel bakışlıdır pek hûş-rübâdur gözlerün

Dîde-i âfetle varsa âşinâdur gözlerün (G 111/1)

2.1.8.2. Arapça Tamlamalar

Yâver Dîvânı'nda toplam yedi tane Arapça tamlama kullanılmıştır.

Tablo 2.6. Arapça terkipler.

beytü'l-ahzân	G 100/2
beytü'l-hazen	G 70/3, Th 3/1
esmerü'l-levn	G 7/1
ma'âz-Allah	M 4/6
müşârün bi'l-benân	Kt 1/5
vâsi'ü'l-mezheb	G 78/4
zü'l-fekâr	G 119/4, G 135/1

2.1.8.3. Farsça Tamlamalar

Klasik edebiyatta şairlerin Arapça tamlamadan ziyade Farsça tamlama kullanmaya yöneldikleri görülmektedir. Bunun bazı sebepleri vardır. Fars etkisi ile klasik şiirin Türk şairleri arasında yayılması, Farsça terkiplerin Türkçe cümle yapısına daha kolay uyum sağlaması, tamlamayı oluşturmadaki kolaylık Farsça tamlamalara yönelmenin temel nedenlerindedir. Bu tercihler, klasik şairlerin sanat görüşlerini tespit etmekte önemli veriler haline gelmiştir.

Yâver Dîvânı'nda kullanılan Farsça tamlamaların ikili, üçlü, dördü ve beşli şekillerde olduğu görülmektedir. Bu nedenle yabancı tamlama tercihleri bakımından Farsça terkipler Arapça terkiplere göre oldukça fazladır. Ayrıca yukarıda da bahsettiğimiz gibi uzun terkipten ziyade kısa terkipler daha fazla tercih edilmiştir.

Tablo 2.7. Farsça terkipler analiz tablosu.

2'li	%	3'lü	%	4'lü	%	5'li	%	Toplam
1223	78,14	281	17,95	52	3,32	9	0,57	1565

Bu oranlamaya da bakıldığında görmekteyiz ki Hasan Yâver'in terkip tercihi kısa olanlardan yana olmuştur. Çok az uzun terkipler kurmuştur.

Tablo 2.8. Farsça tamlamalar.

İki Kelimededen Oluşan Tamlamalar	
A	
âb-ı deryâ (G 53/5)	âteş-i aşk (G 45/1) (G 57/3) (G 59/1) (G 59/5) (G 62/1) (G 126/1) (G 126/5) (G 152/3) (G 154/1) (G 183/1)
âb-ı revan (G 5/3) (G 25/2) (G 122/2)	âteş-i dil (G 127/2)
âb-ı sirişk (G 118/5) (Tb 1/3)	âteş-i firkat (G 158/4)
âciz-i nâ-çâr (G 80/2)	âteş-i hasret (G 199/5)
âfet-i cân (G 142/2)	âteş-i hicrân (G 70/4) (G 151/1) (G 148/5)
âfet-i devrân (G 39/1) (G 70/5) (G 144/1)	âteş-i sevdâ (G 153/4)
âftâb-ı ruh (G 162/1)	âteş-i sûzân (G 27/2) (G 160/3) (G 172/4) (G 202/1)
agyâr-ı dün (G 63/3)	âyîne-i dil (G 76/5)
âh-ı cânkâh (Tb 1/5)	âyine-i râz (Th 2/2)
âh-ı hasret (G 192/2)	âyîne-i sâf (G 128/5)
aks-i cemâl (G 169/3)	aynek-i billûr (G 121/1)
âlâm-ı muhabbet (G 34/1)	
âlem-i âb (G 39/6)	
âlem-i hasret (M 8/7)	
alev-i aşk (G 41/3)	
andelîbân-ı çemen (G 122/1) (G 171/4)	
andelîb-i nâlişkâr (G 58/3)	
ârâm-ı cân (G 11/1)	
arar-ı bâlâ (G 68/1)	
arar-ı ser-keş (G 68/1)	
arz-ı cemâl (Tb 1/5)	
arz-ı dîdâr (G 141/5)	
arz-ı gülşen (G 49/3)	
arz-ı hâl (G 50/2)	
âşık-ı âvâre (Tb 1/5)	
âşık-ı bî-çâre (G 174/1)	
âşık-ı dîdâr (G 24/2)	
âşık-ı dîvâne (G 4/5)	
âşık-ı efgende (G 4/5)	
âşık-ı hayrân (G 160/4)	
âşık-ı mahzûn (G 188/3)	
âşık-ı miskîn (G 140/3)	
âşık-ı nâlân (G 20/1)	
âşık-ı rüsvâ (G 87/5)	
âşık-ı şeydâ (G 36/2)	
âşık-ı zâr (G 31/2) (G 32/2) (G 58/1) (G 59/2) (G 65/3) (G 87/3) (G 89/4) (G 131/5) (G 175/2) (G 178/3) (Tb 1/1)	
aşk-ı cüvânân (G 120/1)	
âşûb-ı cihân (G 129/1)	
âteş-i âh (G 83/4)	
B	
bâd-ı âh (G 17/3)	
bâd-ı sabâ (G 9/5)	
bâd-ı semûm (G 28/2)	
bâd-ı subh (G 182/4)	
bâde-i aşk (G 71/1) (G 152/5)	
bâde-i bî-gaş (G 88/4)	
bâde-i bî-gış (G 61/4)	
bâde-i hamrâ (G 36/1)	
bâde-i telha (G 43/3)	
bâde-i sâfi (G 21/1)	
bâde-i sahbâ (G 153/3)	
bâdî-i rüsvâ (G 35/2)	
bâdî-i ülfet (G 37/5)	
bâg-ı cennet (G 2/1)	
bâg-ı dil (G 46/3) (G 68/1) (G 116/1) (G 175/3)	
bâg-ı firâk (G 130/2)	
bâg-ı hicr (G 123/2)	
bâg-ı hüsn (G 23/5)	
bâg-ı irem (G 17/4) (G 49/8)	
bâg-ı rûy (G 105/3)	
bahâr-ı âlem (G 124/1)	
bahâr-ı aşk (G 82/11)	
bahâr-ı köhne (G 119/3)	
bahr-i eşk (G 32/5) (G 165/3) (G 197/5)	
bahr-ı gam (G 29/3)	
bahr-ı muhîr (G 203/2)	
bahr-ı sefid (G 62/3)	

baht-ı siyeh (G 195/1)
bâis-i gufrân (M 6/2)
baht-ı siyâh (G 125/4)
bâlâ-yı arar (G 91/1)
bâr-ı gam (G 28/5)
bârîk-i ebru (G 121/2)
bâzâr-ı muhabbet (G 33/4) (G 89/11)
bedr-i ruhum (G 61/2)
bedr-i tamâm (G 115/1)
belâ-yı aşk (G 56/5)
belâ-yı âsmân (G 155/2)
bend-i gam (G 47/5)
bend-i sînen (G 138/3)
bende-i efgende (G 79/4) (Tb 1/2)
bende-i zâr (G 97/4)
berây-ı imtihân (G 155/3)
berg-i gül (G 1/2) (G 2/1)
berg-i ter (G 108/1)
berg-i hazân (G 25/3) (G 130/2)
bezl-i sirişk (G 18/2)
bezm-i aşk (G 159/3)
bezm-i dil (G 39/3) (G 39/4)
bezm-i vasl (G 163/3)
bihzâd-ı kazâ (G 181/2)
bî-tâb-ı gam (G 135/4)
bîmâr-ı aşk (G 124/5)
bîmâri-i hicrân (M 8/5)
bisât-ı îşi (Th 1/3)
bûy-ı anber (G 91/4)
bûy-ı gül (M 4/3)
bûy-ı latîf (G 74/2)
bûy-ı zülf (G 176/2)
bülbül-i nâlân (G 140/1) (G 187/5) (G 203/1) (M 8/8)
bülbül-i nâlende (G 94/4)
bülbül-i şeydâ (G 58/3) (G 67/4)
bûse-i lal (G 133/5)
bûs-ı dehân (G 165/2)
bûs-ı leb (G 80/5) (192/4)
bülbül-i gûyâ (G 65/4)
büt-i çîn (G 57/5)
büt-i ranâ (G 65/1)

C
câme-i îd (G 141/2)
câm-ı cem (Th 2/4)
câm-ı gam (G 176/5)
câm-ı leb (G 163/3)
câm-ı muhabbet (G 34/3)
cân-ı nâ-tüvân (G 16/1) (G 194/2)
cây-ı karâr (Tb 1/3)
cedel-i gayr (G 36/5)
cellâd-ı kazâ (G 73/1) (G 89/14)
cemâl-i bâ-kemâl (M 3/2)
cemâl-i pür-celâl (G 50/2)
cemâl-i yâr (G 44/5)
cemâl-i yûsuf (G 139/4)
cenâb-ı rüstem aga (G 201/9)
cezbe-i aşk (G 27/4)
cezbe-i hüsn (G 99/2) (G 131/3)
cilve-i aşk (G 99/1) (G 99/2) (G 99/3) (G 99/4) (G 99/5)
cilve-i nâz (G 176/3)
cism-i nâ-tüvân (G 57/3) (G 144/4)
cûra-i câm (G 34/4)
cüvân-ı şîvekâr (Th 1/1)
cüyende-i hakk (G 192/5)
Ç
çâh-ı zekan (G 181/4)
çâk çâk-i sîne (G 49/4)
çâker-i dirîn (G 159/5)
çâk-i girîbân (G 67/3) (G 202/4)
çeh-i gam (Th 3/5)
çeşmân-ı fettân (G 105/1)
çeşm-i âhû (G 48/3) (G 114/1)
çeşm-i cân (G 192/3)
çeşm-i dil (G 11/2) (G 164/2)
çeşm-i fettân (G 30/2) (G 67/1) (G 192/1)
çeşm-i fitne (G 21/3)
çeşm-i gazâlân (G 203/1)
çeşm-i giryân (G 20/2) (G 23/3) (G 32/5) (G 127/2) (G 149/4)
çeşm-i giryenâk (G 168/2)
çeşm-i gûyâ (G 45/2)
çeşm-i hasret (G 167/4) (G 184/2)
çeşm-i mahmûr (G 3/1)
çeşm-i mestân (G 32/3)

<p> çeşm-i mest (G 63/1) (G 24/4) çeşm-i sehîâr (G 110/4) çeşm-i siyâh (G 159/2) (G 181/3) çeşm-i terüm (G 152/4) çeşm-i Yâver (G 60/5) çeşm-i zahm (G 164/5) </p>
D
<p> dâgdâg-ı aşk (G 1/1) dâg-ı derun (G 65/3) dâg-ı kühen (Tb 1/2) dâg-ı muhabbet (G 95/4) dâg-ı nihan (G 130/4) dâg-ı sevdâ (G 154/1) dâm-ı hat (G 59/3) dâmân-ı ismet (G 113/2) dâmân-ı yâr (G 149/2) dâmen-i hasret (G 82/7) dâmen-i ismet (G 202/4) dâne-i eşk (G 152/4) dâne-i hâl (G 15/2) dâr-ı ukbâ (G 170/4) davi-i aşka (G 168/2) dehân-ı tenG (G 121/4) dehân-ı yâr (G 54/3) dem-i serd (G 127/1) derd-i aşk (G 7/2) (G 14/2) (G 22/5) (G 116/4) (G 170/4) (G 194/2) (Th 1/5) derd-i derûn (G 171/2) (G 186/5) (Tb 1/3) derd-i dil (G 34/1) (G 62/5) (G 71/4) (G 146/1) derd-i firâk (G 134/2) (G 167/3) derd-i firkat (G 1/4) derd-i hasret (G 48/1) derd-i hicrân (G 129/4) (G 168/4) (G 168/4) (Mr 1/3) derd-i muhabbet (G 199/1) derd-i ser (G 108/3) (G 152/5) dergeh-i hakk (G 78/5) der-i mevlâ (G 132/5) der-i mey-hâne (G 128/1) derûn-ı cân (G 108/2) derûn-ı sîne (G 73/3) destân-ı devran (G 147/4) dest-i cevri (G 101/3) (G 138/4) </p>

<p> dest-i kesân (G 101/2) dest-i lutf (G 193/2) dest-i sâkî (G 43/5) (G 53/4) devâ-yı derd (G 65/5) devlet-i aşk (G 6/3) devlet-i kevneyn (G 10/2) devr-i ebvâb (G 78/5) devr-i makûs (G 181/1) devr-i sâgar (G 91/5) dîdâr-ı yâr (G 103/3) dîde-i âfet (G 38/1) (G 111/1) dîde-i âhû (G 32/4) dîde-i bâdâm (G 165/1) dîde-i bî-dâr (G 90/1) dîde-i dâg (G 5/5) dîde-i fettân (G 70/1) (G 172/2) dîde-i giryân (G 164/5) (G 172/1) dîde-i güya (G 5/4) dîde-i mahmûr (G 47/4) dîde-i sehîâr (G 14/3) dîde-i ter (G 140/2) dîde-i yâver (G 141/5) dil-i bî-çâre (G 164/1) (G 168/1) dil-i bîmâr (G 144/3) (G 161/2) dil-i bî-tâb (G 33/1) dil-i gam-zede (G 76/1) dil-i mahzûn (G 26/3) (G 133/2) (M 1/1) dil-i mecrûh (G 148/4) dil-i nâ-çâr (G 51/2) dil-i nâlân (G 85/1) dil-i nâ-şâd (G 68/5) (G 171/1) dil-i pür-sûz (M 4/5) dil-i sâfa (G 82/9) dil-i şeydâ (G 48/1) (G 75/1) (G 89/2) dil-i uşşâk (G 80/1) dil-i vîrân (G 100/3) dil-i Yâver (G 29/5) (G 74/5) (G 148/5) dil-i zâr (G 18/1) (G 73/3) (G 87/1) (G 98/4) (G 98/5) (G 153/2) (G 156/4) (G 169/4) (M 3/4) duâ-yı bî-riyâyî (M 3/11) duâ-yı devlet (M 3/2) duâ-yı hayr (G 54/2) dürr-i şehvâr (G 110/1) düzd-i nigâh (G 31/3) </p>
--

E
ebr-i âh (G 154/3)
ebr-i kâkül (G 197/4)
efgende-i nâlân (M 8/5)
efkâr-ı muhabbet (G 33/1)
ehl-i kerem (G 72/1)
ehl-i aşk (G 184/1)
ehl-i cünun (G 82/6) (G 120/4)
ehl-i hakikat (G 179/2)
ehl-i islâm (G 177/2)
ehl-i kerem (G 72/1)
elem-i aşk (G 134/2)
elfâz-ı mülâyim (G 130/5)
emr-i muhâl (Tb 1/5)
enderûn-ı dil (Th 2/5)
endûh-ı dil (G 167/2)
enhâr-ı muhabbet (G 33/5)
enîs-i nâ-sezâyân (G 35/2)
envâr-ı ilâhî (M 2/1)
erbâb-ı hıred (G 120/4)
erbâb-ı şefâat (M 8/3)
esbâb-ı hasen (G 74/4)
esb-i nâz (G 13/3) (G 101/5) (G 138/2)
esîr-i hasret (G 87/4)
eşk-i çeşm (G 45/1) (G 55/2)
esrâr-ı aşk (G 11/5)
eşk-i çeşmân (G 53/5)
eşk-i firâvân (G 202/5)
eşk-i hasret (G 22/2) (G 89/13)
etfâl-i cihân (G 85/2)
etvâr-ı mecâzib (G 80/4)
evc-i hüsn (G 92/4)
F
fahr-ı âlem (M 6/1)
fânûs-ı cân (G 89/5)
fasl-ı şitâ (G 82/11)
fenn-i aşk (G 127/4) (G 128/2)
feryâd-ı bî-câlar (G 186/5)
feryâd-ı bülbül (G 1/)
feryâd-ı dil (Tb 1/3)
feryâd-ı hezâr (G 3/5)
feth-i kelâm (G 9/2) (G 115/3)
fıkr-i muhâl (G 133/5)
fıkr-i vasl (G 106/2)

fıkr-i yâr (G 108/2)
fırâk-ı cemâl (G 106/3)
fırâk-ı yâr (G 57/1)
fırâş-ı gam (G 119/1)
füzûn-ı ömr (M 3/11)
füsûn-ı gamze (G 104/2)
füzûn-ı ömr (Kt 2/11)
G
gâlib-i mutlak (G 201/9)
gam-ı aşk (G 8/2) (G 32/4) (G 139/5) (G 150/1)
gam-ı cânân (G 35/1)
gam-ı firkat (G 87/4)
gamze-i câdû (G 98/1)
gamze-i cânân (G 28/4)
gamze-i gammâz (G 30/2) (Th 2/3)
gamze-i mest (G 119/4)
gamze-i nâ-mihrbân (G 143/4)
gâret-i hâb (G 31/3)
gazâl-i vahşi (G 200/2)
gedâ-yı aşk (G 92/4)
gedâ-yı bî-nevâ (G 42/4)
gedâ-yı müstmend (M 1/1)
gıdâ-yı rûh (G 81/4)
giriftâr-ı muhabbet (G 33/1)
girye-i hasret (G 200/4)
gonce-i fem (G 17/2) (G 29/2)
gonce-i zibâ (Tb 1/1)
gubâr-ı akl (G 109/2)
güftâr-ı nâz (G 39/2) (G 65/1)
gül-i dâg (Tb 1/3)
gül-i dâim (G 82/11)
gül-i gülzâr (G 90/6)
gül-i handân (G 55/1) (G 70/4)
gül-i nevân (G 64/3)
gül-i ruhsâr (G 90/6) (185/3)
gül-i ter (G 68/2) (G 75/1) (G 96/1) (G 99/4) (G 152/1) (G 197/1)
gül-i zibâ (G 102/5)
gül-i handân (G 40/2) (G 55/1)
gül-i ruhsâr (G 185/3)
gülşen-i hüsn (Tb 1/3)
gülşen-i cân (G 51/5)
gülşen-i fikret (G 202/3)

<p>gülşen-i hüsn (G 117/3) (Tb 1/3) gülşen-i kûy (G 94/5) gülsitân-ı âlem (G 67/4) gülistân-ı dil (G 60/1) gülistân-ı hayâl (G 89/1) gülistân-ı ruh (G 185/3) gülzâr-ı cemâl (G 40/2) gürûh-ı âşıkân (G 73/4) (G 89/5) gürûh-ı bendegân (Kt 1/6) güstâh-ı mahabbet (G 80/4)</p>
H
<p>hâb-ı girân (G 89/3) hâb-ı perîşân (G 20/2) hâb-ı perişamı (G 20/2) hâk-i dergâh (Th 2/1) hâk-i mezellet (G 161/4) hâk-i pây (G 164/3) hâlet-i aşk (G 108/4) (G 109/1) hâlet-i icâz (Th 2/4) hâl-i aşk (G 162/2) (Th 2/11) hâl-i dil (G 4/3) (G 76/3) (G 86/3) hâl-i gül (G 55/5) hâl-i perîşân (G 9/2) hâl-i vâsıf (G 125/5) halk-ı cihân (G 51/3) (G 151/5) (G 166/2) (G 167/2) (Kt 2/4) hâme-i kudret (G 38/3) hancer-i cellâd (G 64/1) hande-i şîrîn (G 85/1) hâne-i dil (G 100/3) (G 133/3) (G 151/2) hâne-i dil (G 114/2) (G 193/2) hâne-i kalb (G 162/4) hâne-i vîrâne (G 134/4) (G 162/4) hân mân-ı sabr (G 16/5) (G 183/3) harem-i cân (G 24/3) (G 156/3) hâr hâr-ı gam (G 1/1) hâr-ı fırkat (G 2/1) hâr-ı gam (Th 3/5) hâr-ı mugaylân (G 202/2) (Th 2/4) harîm-i cân (G 156/3) hasret-i cânân (G 27/1) (G 102/5) (G 148/1) (G 151/1) hasret-i dîdâr (G 100/5) (G 170/5) hasret-i hâb (G 31/1)</p>

<p>hasret-i rûy (G 6/1) (G 191/2) hasret-i vuslat (G 71/2) hasret-i yâr (G 26/2) (G 140/2) haste-i bî-tâb (G 97/2) haste-i hicrân (G 86/3) (G 137/3) hat-ı rûy (G 187/1) hâtır-ı devlet (G 125/4) hâtır-ı mahzûn (G 173/3) hatt-ı benefşegûn (G 44/4) hatt-ı nev (G 122/1) hatt-ı rûy (G 84/3) havf-ı agyâr (G 20/5) (G 197/1) hayâl-i yâr (G 72/1) (G 163/2) hayât-ı câvidân (G 129/4) (G 147/1) hazret-i mevlânâ (M 8/1) (M 8/2) (M 8/3) (M 8/4) (M 8/5) (M 8/6) (M 8/7) (M 8/8) (M 8/9) hey'et-i hüsn (G 66/3) (G 152/3) hezâr-ı nâz (G 119/3) hîrâmende-i nâz (G 174/5) hîrâm-ı nâz (G 46/4) (G 81/1) (G 89/1) (G 91/1) (G 186/1) hîrâş-ı cân (G 161/1) hîşm-ı nigâh (G 37/4) hicrân-ı cânân (G 143/1) hicri-i ruhsâr (G 25/2) himmet-i şeh (Kt 1/9) hokka-i lal (G 96/2) hûbân-ı zamân (G 49/3) hudâ-yı müteâl (Tb 1/5) hûn-ı dil (G 47/4) (G 48/2) (G 102/4) (G 111/4) (G 114/2) (G 112/4) (G 128/3) (G 146/4) husûl-ı matlab (G 182/3) hücûm-ı mûrdan (G 121/4) hüsn-i beyân (G 131/4) hüsn-i hat (G 38/3) hüsn-i itibâr (G 179/4) hüzn-i aşk (G 21/4)</p>
İ
<p>ibtîlâ-yı aşk (G 135/2) îd-i visâl (G 62/4) ifşâ-yı râz (G 86/2) ihlâk-i cân (G 73/1) ihtizâz-ı nâz (G 39/2)</p>

ihtirâ-ı şî'r (G 42/5)
ihtizâz-ı nâz (G 39/2)
ikrâm-ı muhabbet (G 34/1)
ilm-i cemâl (G 179/2)
iltifât-ı gâh gâh (G 75/2)
imrâr-ı nazar (G 203/5)
intizâm-ı hâl (G 162/3)
intizâr-ı vuslat (G 77/1)
îrâd-ı muayyen (G 107/4)
îsi-i meryem (G 53/2)
işret-i aşk (G 109/3)
itâat-i emr (G 113/4)
izhâr-ı muhabbet (G 33/2)
iztrâb-ı dil (G 25/2)
izzet-i dâreyn (G 10/5) (G 30/5)
K
kadd-i mevzû (G 184/1)
kadd-i zîbâ (G 202/3)
kadr-i hüsn (G 92/5)
kâf-ı kanâat (G 6/3)
kâfir-i fâcir (G 177/2)
kâkül-i cânân (G 175/4)
kâleb-i bî-cân (G 134/1)
kâle-i vasl (G 33/4)
kâmet-i bâlâ (G 48/4)
kâmet-i cân (G 142/1)
kâmet-i cânân (G 70/1) (G 160/5) (G 172/1)
kâmet-i sabrum (G 21/2)
kâmet-i şemşîr (G 83/2)
kâmet-i tûbâ (G 36/1)
kâmet-i zîbâ (G 6/5) (G 65/1)
kand-ı leb (Th 2/2)
kân-ı kerem (G 17/5) (G 199/4)
kân-ı mürüvvet (M 8/3)
kar-ı deryâ (M 5/3)
kâr-ı encâm (G 69/4)
karîn-i merhamet (G 190/5)
kâse-i nûn (G 120/3)
kasr-ı cinân (Kt 1/8)
katre-i eşk (G 101/4)
kayd-ı cihân (G 64/2)
kayd-ı ser (G 140/3)
kebg-i kûhsârân (G 55/2)

keder-i yâr (G 76/5)
kemâl-i hayret (G 89/3)
kemâl-i izz (G 201/12)
kemâl-i izzet (G 193/4)
kemân-ı ebruvân (G 136/2)
kemân-ı saht (G 56/5) (G 172/3) (G 188/2)
kesb-i safâ (Kt 2/5)
kesret-i agyâr (G 42/3)
keşf-i râza (G 92/3)
keşti-i cism (G 165/3)
keşti-i dil (G 29/3)
keyfiyyet-i aşk (G 109/5)
keyfiyyet-i neş'e (G 74/3)
kıymet-i cân (G 142/3)
kıymet-i hüsn (G 141/2)
kibâr-ı aşk (G 82/3)
kilk-i hüner (G 41/5)
kilk-i şî'r (G 66/6)
kitâb-ı hüsn (G 89/9)
kubbe-i tasvîr (G 83/3)
kudret-i hak (G 165/1)
kûh-ı gam (G 58/5)
kulûb-ı mü'minân (M 4/2)
kumri-i kû kû (G 16/3)
kurbâniyân-ı îdveş (G 62/4)
kûs-ı adl (M 3/3)
kûşe-i gam (G 115/2)
kûy-ı dil-dâr (G 17/4)
külhen-i sûzân (G 80/1)
künc-i gam (G 14/2)
künc-i gam (G 21/4) (G 23/2) (G 26/3) (G 146/5) (Th 2/2)
künc-i uzlet (G 177/4)
L
laht-ı ciger (G 146/2)
lâle-i hamrâ (G 65/3)
lal-i cân-bahşâ (G 96/5)
lal-i dil-ber (G 99/3)
lal-i gül-fâm (G 32/1)
lal-i leb (G 34/4) (G 135/3) (G 146/3) (G 178/3) (G 198/4)
lal-i meygûn (Mr 1/1)
lal-i nâba (G 163/5)

leb-i handân (G 85/1)
leb-i lal (G 129/4) (G 144/3)
levh-i dil (G 104/2)
levh-i kur'ân (G 60/3)
lezzet-i aşk (G 174/2)
lezzet-i dîdâr (G 50/4)
libâs-ı nâz (G 72/3)
lisân-ı hâl (G 63/5) (M 5/3) (G 73/5)
lutf-ı nihân (G 41/1)
lû' lû-i meknûn (G 51/4)
M
macûn-ı cevher (G 96/5)
mahbûb-ı zîbâ (G 170/5)
mâh-ı mihr-ârâ (G 6/1)
mâh-ı ruh (G 115/1)
mâh-ı tâbân (G 105/4)
mahrûm-ı dîdâr (G 89/17)
mahv-ı ser-â-pâ (G 182/5)
maksad-ı dil (G 10/2)
mâl-i firâvân (G 177/4)
ma'nâ-yı muakkad (G 83/4)
mânende-i terkeş (G 88/5)
mânend-i ebr (G 105/4)
mânend-i kıyâmet (G 83/2)
mânend-i şeb-nem (G 200/3)
mâye-i aşk (G 127/4)
mazmûn-ı ebyât (G 73/5)
meclis-i cânân (G 20/5)
meclis-i germiyet (G 114/2) (G 178/2)
meclis-i rindân (G 25/5)
meclis-i uşşâk (G 115/3) (G 146/3)
mecmûa-i hüsn (G 92/1)
mecnûn-ı dil (G 151/3)
mecnûn-ı mübtelâ (G 65/2)
mecnûn-ı şeydâ (G 170/3)
mehcûr-ı cânân (G 183/5)
meh-i hicâz (G 196/5)
meh-i mihr (Tb 1/1)
meh-i rahşen (G 133/1)
meh-i tâbân (G 112/7)
mekteb-i irfân (G 102/2)
melce-i me'vâ (G 168/5)
me'lûf-ı gam (G 151/2)
merhem-i kâfûrveş (G 60/4)

mesned-i izâz (G 92/5) (G 89/8) (Th 2/1)
mesned-i izz (G 190/4)
mest-i hâb (G 128/3) (G 193/1)
mest-i müdâm (G 111/4)
mest-i nâz (G 47/4) (G 67/1) (Th 1/1) (Th 1/3)
mest-i nigâh (G 59/1) (G 181/3)
metâ-ı cân (G 89/11)
metâ-ı hüsn (G 178/4)
metâ-ı vuslat (G 7/4)
metn-i hüsn (G 24/2)
mezdân-ı ceng (G 201/10)
mezdân-ı muhabbet (G 89/12)
mey-i aşk (G 128/1) (Th 1/5)
mey-i ikbâl (G 69/4)
mey-i lal (G 157/3)
mey-i nahvet (G 47/4)
mey-i sâgar (G 47/3)
me'yûs-ı visâl (G 133/4)
mihmân-ı firâk (G 100/3)
mihnet-i aşk (G 4/4) (G 109/1) (G 115/2)
mihr-i cihân-tâb (G 112/4)
mihr-i dırâşân (G 43/2) (G 148/3)
mihr-i gerdûn (Kt 2/6)
mihr-i îd (G 141/1)
mihr-i muhabbet (G 37/1)
mihr-i ruh (G 5/2) (G 87/2) (G 106/2)
mihr-i ruhsâr (G 200/3)
mihr-i tâbân (G 101/1)
minnet-i hâb (G 31/5)
mir'ât-ı cemâl (G 38/1)
mir'ât-ı derûn (G 142/5)
mir'ât-ı dil (G 169/3)
mir'ât-ı sâf (G 44/5)
mir'ât-ı sînesi (G 201/3)
mir'âtu's-safâ (G 182/5)
mîve-i hâm (G 115/4)
mîve-i vasl (G 175/5)
mûcib-i vuslat (G 158/3)
murg-ı dil (G 160/2) (G 198/3)
murg-ı dil (G 15/2) (G 20/3) (G 22/4) (G 93/4) (G 94/1) (Tb 1/3)
murg-ı gülistân (Tb 1/3)
murg-ı revân (G 13/2)
murg-ı seher (G 137/5)

mûris-i gam (G 89/16) mutâd-ı cefâ (G 137/2) mûy-ı cism (G 109/4) mûy-ı miyân (G 41/4) (G 129/3) (G 131/1) (G 166/4) mûy-ı rûy (G 59/3) müdmin-i lâ-yak (G 47/5) müdmin-i mahmûr (G 121/3) mümtâz-ı cihân (G 195/4) müstagrak-ı aşk (G 51/3) müşg-i ter (G 96/3)
N
nâfe-i tâtâr (G 45/3) nahl-ı hırâmân (G 175/5) nahl-ı nâz (G 108/1) nahl-ı tûbâ (G 170/2) nâ'îl-i vasl (G 83/1) nakd-ı dil (G 178/4) nakd-ı eşk (G 118/2) nara-i mestâne (G 102/4) nârenc-i bâg (Th 1/4) nâr-ı aşk (G 49/1) (G 123/1) (G 161/5) nâr-ı dûzah (G 1/4) nâr-ı firkat (G 25/3) (G 158/4) nâr-ı gam (Mr 1/4) nâr-ı hasret (G 2/1) (G 49/5) nâr-ı hicrân (G 30/3) nâr-ı muhabbet (G 33/3) nat-ı muhabbet (G 135/3) nâvek-i müjgân (G 52/3) (G 70/2) (G 85/3) (G 148/4) nâvek-i terkeş (G 61/3) nazar-ı rahmet (M 7/2) necm-i seher (G 154/3) necm-i semâ (G 113/5) nesîm-i lutf (M 4/4) neş'e-i sahbâ (G 68/2) neş'e-i şeb-gîr (G 83/1) nevk-i müjgân (G 172/3) nevk-i sûzen (G 1/2) neyl-i merâm (G 9/1) nigâh-ı feyzmen (Kt 1/3) nigâh-ı hışm (G 2/4) (G 72/5) (G 147/1) nigâh-ı iltifât (G 21/5) (G 63/3) (G 89/18)

(G 156/1) (Kt 2/6) nigâh-ı kahramân (G 71/3) nigâh-ı merhamet (G 60/5) (G 135/4) nigâh-ı mest (G 110/4) nigeh-i hâl (Tb 1/2) nigeh-i lutf (Tb 1/4) nigeh-i nâz (G 3/4) nigeh-i sâde (G 13/4) nikâb-ı rûy (G 105/4) nîl-i merâma (G 182/3) nîl-i vuslat (G 200/4) nimet-i aşk (G 109/4) nimet-i cân (G 142/2) nişter-i gamze (G 93/3) (G 173/2) niyâz-ı büse (G 29/2) niyyet-i hâb (G 31/1) nukûd-ı vâfir (G 72/1) nûr-ı mücessem (G 53/1) nûr-ı siyâh (G 89/2) nûr-ı zât (M 6/1) nûş-ı bâde (G 109/5) (G 157/3) nûş-ı mey (G 34/3) nûş-ı yâr (G 39/3) nutk-ı hudâ (M 4/1) nûkhet-i zülf (G 91/4) nukûd-ı vâfir (G 72/1)
P
pâdâş-ı akl (G 168/3) pây-ı semend (Tb 1/3) pençe-i aşk (G 89/12) pençe-i cevri (G 8/3) pençe-i hicrân (G 162/3) pençe-i mercân (G 187/4) perde-i zülf (G 177/2) pertev-i devlet (Kt 2/6) peyk-i sabâ (M 4/4) pezîrâ-yı devâ (G 168/4) pîr-i mugân (G 63/4) (G 89/15)
R
ragbet-i hâb (G 31/4) râhat-ı hâb (G 31/2) râh-ı aşk (G 150/5) râh-ı hak (G 168/5) râh-ı visâl (G 118/2)

râz-ı pinhân (G 67/5)
 refâh-ı hâl (G 103/2)
 reh-i aşk (G 77/2) (G 168/3) (Th 2/7)
 reh-i kenân (Th 2/4)
 reh-i zühd (G 24/5)
 resm-i âdet (G 186/3)
 rîş-i derûn (Tb 1/4)
 riyâz-ı cennet (M 3/2)
 rûbâh-ı kûh (G 54/4)
 ruh-ı bî-nûr (Kt 2/10)
 rûh-ı musavver (G 52/4)
 ruh-ı pür-tâb (G 142/5)
 rûh-ı revân (G 119/1) (G 144/4)
 ruhsat-ı hâb (Th 2/3)
 rûy-ı arz (Kt 2/7)
 rûy-ı celâl (G 104/3)
 rûy-ı yâr (G 95/1)
 rûy-ı zemîn (G 124/4)
 rûzgâr-ı aşk (G 82/2)
 rûzgâr-ı hasret (G 171/3)
 rûz-ı cezâ (M 5/5)
 rûsvâ-yı âlem (G 200/1)
 rûsvâ-yı aşk (G 73/2)
 rûtbe-i fakra (G 82/3)
 rüyet-i dîdâr (G 72/4)
 rüyet-i rûy (G 62/1)

S

sabâh-ı haşr (G 29/4) (G 31/3)
 sabûh-ı neş'e (G 29/4)
 sadme-i bâd (G 82/13)
 safâ-yı hâtır (G 35/1)
 safha-i ruhsâr (G 38/3)
 safha-i rûy (G 92/1)
 safvet-i cân (G 142/4)
 safvet-i rûy (G 76/5) (G 152/2) (G 169/3)
 sâgar-ı lal (G 74/3)
 sahbâ-yı lal (G 158/2)
 saht-ı dil (G 12/1)
 sâki-i devrân (G 88/4)
 sâki-i dil-cû (G 98/3)
 sâl-i cedîde (Kt 2/12)
 sarây-ı kalb (G 106/1) (G 144/5) (G 156/3) (G 190/2)
 sarây-ı mihnet (G 161/2)

sarsar-ı âh (G 38/4)
 savt-ı hezâr (G 118/5)
 savt-ı şiven (G 1/5)
 say-i belîg (G 117/2)
 sebû-yı mey (Th 1/5)
 sebzêzâr-ı huld (G 49/6)
 sebz-i tih (G 52/1)
 sebzi-i büstân (G 40/1)
 seher-i vasl (G 34/5)
 sehm-i kazâ (G 61/3) (G 72/5) (G 136/2)
 semt-i gülistân (G 137/5)
 semt-i habîbe (G 106/5)
 semt-i hicâz (G 7/1)
 semt-i vasl (G 111/2)
 semt-i yâr (G 29/5) (G 118/3)
 semt-i yâre (G 29/5)
 seng-i cevri (G 193/2)
 seng-i sitem (G 138/4)
 ser-i hâr (G 94/5)
 ser-i kûy (G 127/3) (G 156/4)
 ser-i zülf (G 56/3) (G 117/4)
 serîr-i behcet (G 144/2)
 serseri-i vâlih (G 14/3)
 ser-tûz-i nigâh (G 79/3)
 serv-i âzâd (G 170/2)
 serv-i çemân (G 16/3)
 serv-i hîrâmân (G 20/3) (G 60/1) (G 66/5)
 (G 77/2) (G 85/5) (G 149/2) (G 160/2) (G 202/3) (G 203/3)
 serv-i irem (G 191/1)
 serv-i kâmet (G 179/1)(G 186/1)(G 192/1)
 serv-i nâz (G 201/2) (G 164/3)
 serv-i revân (G 119/3)(G 129/1) (G 130/3)
 serv-i sehî (G 51/1) (G 166/3) (G 175/3)
 (G 178/1) (G 184/1)
 sevdâ -yı aşk (G 135/3) (G 179/5)
 seyl-i eşk (G 62/3)
 seyr-i gülistân (G 140/1) (G 11/4)
 seyr-i gülzâr (Th 1/2)
 sırr-ı aşk (G 25/1) (G 81/3) (G 86/2)
 silâhdâr-ı keremkâr (Kt 1/3)
 sîm-i eşk (G 178/4)
 sîmîn-ber-i kâfûr (G 174/4)
 sîne-i billûr (G 192/3)
 sîne-i mecrûh (Tb 1/4)

sîne-i sâf (G 167/5)
sîne-i sâf (G 8/2) (G 167/5)
sîne-i uryân (G 40/4)
sirişk-i çeşm (G 147/5)
sirişk-i dü çeşm (G 12/1)
sirişk-i hasret (G 72/1)
sûfi-i har (G 179/2)
sun-ı hudâ (G 49/2)
sûret-i aşk (G 109/2)
sûret-i cân (G 142/5)
sûret-i dîvâr (G 90/5)
surhî-i ruhı (G 175/1)
sûz-ı hicrân (G 8/1)
sûziş-i hicrân (G 100/1)
süfre-i nimet (G 120/5)
Sülayman-ı zaman (Kt 2/5)
sünbül-i bûyâ (G 68/4)
sünbül-i kâfir (G 177/3)
sünbül-i ter (Tb 1/1)
sürûr-ı vasl (G 31/5)
sürûşân-ı semâ (Kt 2/2)
süveydâ-yı derûn (G 89/5)
Ş
şâdân-ı hicrân (G 89/16)
şâh-ı cihân (Kt 1/1)
şâh-ı hüsn (G 108/4)
şâh-ı rüsûl (M 7/1)
şâh-ı zî-şân (Kt 2/4)
şâ'ir-i mâhir (G 177/5)
şâm-ı muhabbet (G 34/5)
şeb-i fırkat (G 124/4)
şeb-i hicrân (G 75/4)
şeb-i vuslat (G 41/2)
şehenşâh-ı zamân (Kt 1/1)
şeh-i hûbân (G 140/3) (G 160/1)
şeh-i hüsn (G 151/4) (G 198/5)
şeh-i mümtâz (Th 2/1)
şeh-i peygamberân (M 6/1)
şehîd-i gamze (G 87/3)
şem-i bezm (G 55/3)
şem-i dil (G 34/5)
şem-i gam (Th 3/1)
şem-i hüsn (G 173/4) (Mr 1/4)
şem-i ruh (G 41/2)

şem-i süzân (G 105/5)
şems-i lutf (Kt 2/9)
şemşîr-i ebruvân (G 113/4)
şerâre-i dil (G 82/14)
şir-i bî-misl (Th 1/6)
şir-i musanna (G 38/5)
şir-i ner (G 163/4)
şir-i selis (G 37/5)
şîve-i güftâr (G 39/5) (G 45/2) (G 142/3)
şîve-i reftâr (G 46/1)
şuâ-ı hüsn (G 95/3)
şûh-ı cihân (G 36/3) (G 123/2) (G 133/3) (Th 2/3)
şûh-ı müselleme (G 53/1)
şule-i âh (G 82/1) (G 127/5) (G 127/1)
şule-i âteş (G 61/5)
şule-i hüsn (G 172/4)
şule-i ruhsâr (G 45/1) (G 112/3) (G 160/3)
T
tab-ı meyyâl (Tb 1/5) (Th 1/3)
tâb-ı mihr (M 3/2)
tâb-ı muhabbet (G 57/3)
tabîb-i cân (G 18/3) (G 86/3)
tabîb-i dil (G 14/2)
tahsîl-i ulûm (G 78/1)
taht-ı hümâyûn (Kt 2/3)
takdîr-i kazâ (G 24/1) (G 24/5)
tâli-i firavn (G 114/4)
tan-ı agyâr (G 17/2)
tarf-ı cûybâr (Th 1/1)
târ-ı zülf (G 76/2)
tarîk-ı cevri (G 13/3)
târik-i hâb (G 203/3)
tarz-ı gazel (G 201/5)
tarz-ı tâze (G 121/3)
tavk-ı muhabbet (G 20/3)
tayy-ı mazmûn (G 83/5)
tedbîr-i kazâ (G 24/1)
tefsîr-i kazâ (G 24/2)
temâşâ-yı çemen (G 119/5)
ten-i nâzikter (G 52/4)
terk-i âh (G 20/4)
terk-i aşk (G 42/1)
teshîr-i kazâ (G 24/4)
te'sîr-i âh (G 165/3)
tıfl-ı nâz (G 138/4)

tîg-ı agyâr (G 28/4) tîg-ı bürrân (G 149/1) tîg-ı ecel (G 79/3) tîg-ı gamze (G 13/4) (G 75/3) tîg-ı hicrân (G 60/4) tîg-ı kazâ (G 49/5) tîg-ı nigâh (G 201/4) tîg-ı sitem (Tb 1/4) tîg-ı zebân (G 5/4) tîh-ı âteş (G 132/1) tîr-ı âh (G 82/8) tîr-ı gamze (G 123/3) tîr-ı duâ (G 127/3) tîr-ı kazâ (G 24/3) tîr-ı müje (G 146/2) (G 174/4) tîr-ı müjgân (G 22/1) (G 105/2) (G 143/4) tûfân-ı nûh (G 84/5) tûl-ı dirâz (G 45/3) turre-ı tarrâre (G 198/3) tûti-ı dil (Th 2/2)
U
uryân-ı aşk (G 81/5) uşşâk-ı hayrân (G 88/2) uşşâk-ı zâr (G 55/3)
Û
üftâdegân-ı derbeder (G 108/4) üftâde-ı hüsn (G 86/5) ülfet-ı dil-dâr (G 14/5) (G 165/4) ülfet-ı yârân (G 151/2)
V
vad-ı visâl (G 155/5) (G 161/3) vâdi-ı aşk (G 24/5) (G 157/5) (G 159/5) (G 199/1) (Mr 1/3) vâdi-ı hicrân (G 111/2) vâdi-ı mihnet (G 120/1) vâ-reste-ı kayd (Th 2/2) vasf-ı güzîde (G 201/6) vasl-ı dil-ârâ (G 153/1) vech-ı esmer (G 99/2) verd-ı ahmer (G 52/1) verd-ı hamrâ (Tb 1/1) verd-ı handân (G 1/5) (G 60/1) (G 105/3)
Y
yâd-ı lal (G 39/4) yâd-ı leb (G 108/2) yakûb-ı gamem (Th 3/1)

yâr-ı dil-ârâ (Th 3/4) yâr-ı yâver (G 135/5) yâver-ı âvâre (G 64/5) (G 174/5) yâver-ı bî-çâre (G 116/5) (G 158/5) (G 178/5) (G 181/5) (M 6/2) yâver-ı bî-cürm (G 59/5) yâver-ı hayrân (G 39/5) (G 113/5) yâver-ı nâ-çâr (G 200/5) yâver-ı nâ-kâm (G 35/5) yâver-ı nâlân (G 35/5) yâver-ı nalen (G 111/5) (G 177/5) yâver-ı şeydâ (G 112/9) (G 153/5) yâver-ı sûzen (G 105/5) yâver-ı yâver (G 64/5) yâver-ı zâr (G 10/5) (G 22/5) (G 26/5) (G 117/5) (G 146/5) (G 154/5) (G 169/5) (G 177/5) (M 5/5) yem-ı aşk (G 29/3) yem-ı eşk (G 132/1) yûsuf-ı kenân (G 70/3)(G 113/2)(G 114/1)
Z
zâhid-ı nâ-dân (G 56/2) zahm-ı dil (G 11/3) (G 53/3) (G 174/3) zahm-ı hicrân (G 143/5) zahm-ı müje (G 193/1) zahm-ı müjgân (G 114/3) (G 117/1) zahm-ı nâsûr (G 89/7) zahm-ı zeban (G 166/1) zalâm-ı zenbi (M 4/3) zâl-ı zamân (G 201/9) zât-ı bî-hemtâ (Kt 1/4) zât-ı bî-muâdil (G 201/6) zebân-ı kilk (G 201/11) zevk-ı hezâr (G 29/1) zevk-ı ma'nâ (G 89/9) zill-ı ilâhî (Kt 2/7) zillet-ı aşkı (G 10/5) zindân-ı firâk (G 100/5) zîr-ı dest (G 89/14) zîr-ı fesde (G 15/4) zîr-ı pây (G 8/4) zûlf-ı müşgîn (G 146/2) zûlf-ı perîşân (G 112/8) zûlf-ı siyâh (G 44/2)

zülfi siyeh (G 140/5) (G 153/4) zülfi zencîr (G 61/1)
Üç Kelimededen Oluşan Tamlamalar
A
âfet-i dil-cûya (G 15/1) âfet-i ser-keş (G 88/1) âhû-çeşm-i mest (G 156/1) ârzû-yı iştiyâk-ı mehveşân (G 89/16) âşık-ı dil-haste (G 159/1) (G 159/5) âşık-ı gam-hâre (G 198/5) âşık-ı hasret-keşi (G 116/3) âteş-i derd-i firâk (G 124/2) âteş-i ehl-i nifâk (G 127/2) âteş-i sûzân-ı firâk (G 100/1) âzim-i semt-i müdârâ (G 182/2) aks-i mir'ât-ı kadeh (G 39/4) âftâb-ı rûy-ı sâkî (G 43/2) âb-ı ruh-ı yâr (G 45/1) aks-i mir'ât-ı ruh (G 66/3) aks-i mir'ât-ı kadeh (G 39/4) âşiyân-ı murg-ı dile (G 82/4)
B
bâde-i ser-şâresi (G 198/4) bâde-i şîrîn-güvâr (Th 1/3) bâliş-i zer-târ (G 18/4) bezl-i râh-ı yâr (G 91/2) bûs-ı leb-i sâkî (G 121/3) büt-i çînî-hüsn (G 45/2) bûse-i lal-i leb (G 54/1) bûy-ı ser-i zülf (G 68/4) berg-i gül-i ter (G 74/1) bâis-i bârân-ı eşk (G 84/3)
C
cebîn-i şeh-r-yârî (Kt 2/6) cem-i zülf-i perîşân (G 85/4) cûy-bâr-ı aşk (G 82/10) cûyende-i eltâf-ı mevlâ (G 182/3)
Ç
çâr-çeşm-i intizâr (Th 1/5) çarh-ı sitem-ger (G 108/5) çeşm-i hâb-âlûde (G 163/4) çeşm-i hasret-pîşe (G 163/2) çeşm-i hasret-zede (G 76/1)

çeşm-i hûn-feşân (G 16/2)
D
dâg-ı dil-i zâr (G 196/2) der-âgûş-ı miyân (G 41/4) der-i devlet-me'âb (M 5/4) derd-i aşk-ı yâre (G 128/4) derd-i âteş-i hicrân (G 102/3) derd-i dil-i zâr (G 117/2) (G 195/3) dîde-i gam-dîde (Th 2/3) dîde-i merdüm-şikâr (G 31/4) dil-ber-i fettân (G 35/3) dil-ber-i mümtaz (G 92/2) dil-ber-i nâzen (G 4/1) dil-ber-i ranâ (G 79/1) (Tb 1/2) dil-ber-i tannâz (G 3/1) dil-i mecrûh-ı zârûm (G 70/2) dil-i mir'ât-ı sâf (G 109/2) dil-i uşşâk-ı zâr (G 50/1) dil-i vîrân-şode (G 18/5) (G 202/1) dil-sûzi-i firkat (G 148/5) dürûg-ı maslahat-âmîz (G 19/4)
E
elem-i hasret-i cânân (G 202/5) esâs-endâz-ı mülk (147/1) esîr-i pâ-y-mâl (G 161/4) esîr-i turre-i tarrâr (G 159/4) esîr-i zülf-i zencîr (G 93/1) eşk-i çeşm-i hasret (G 25/2) eşk-i dür-nisâr (G 23/3) eşk-i hûn-âlûd (G 46/3) (Mr 1/2)
F
fasl-ı nev-bahâr (Th 1/2) fetîl-i dâg-ı aşk (G 89/5) firâk-ı lal-i meygûn (G 185/5)
G
gam-hâne-i derûn (G 106/3) gamze-i ceng-âver (G 190/1) gamze-i hûn-hâr (G 136/5) (G 174/3) (198/2) giyâh-ı gülşen-i ruhsâr (G 92/2) gonce-gül-i nesteren (Th 3/4) gurre-i garrâ-yı ebrû (G 141/3) güftâr-ı füsûn-sâz (G 176/3)

gül-bâng-ı nâle (G 187/3) gül-berg-i handân (G 30/1) gül-çihre-i hûbân (G 40/3) gül-gonce-i fem (G 191/1) gül-gonce-i handân (G 187/1) gül-i dâg-ı nihan (G 119/5) gül-i gülzâr-ı behcet (G 95/5) gül-nihâl-i kadd (G 94/4) gül-nihâl-i kâmet (G 46/1) gülsitân-ı dil-i yâver (Th 2/5)
H
hâhişger-i nezzâre-i çeşmân (G 98/2) hâk-i râh-ı dergeh (G 184/4) hâk-pây-ı pâk (M 1/2) hâl-i dil-i zâr (G 50/2) hâl-i dige-gûn (G 57/4) (G 86/1) (G 183/2) hâl-i nizâr-ı aşk (G 82/5) hâl-i dil-i zârum (Tb 1/2) hâl-i zâr-ı âşıkân (G 168/1) hâne-i kılâr-ı hâss (Kt 1/7) hâne-i mülk-i dil (G 188/4) harîm-i zahm-ı cân (G 70/2) hasret-keş-i dîdâr (G 57/1) (G 159/1) hayret-efzâ-yı derûn (G 122/3) hayret-efzâ-yı derûn (G 122/3) haste-i bî-tâb-ı aşkam (G 138/1) (G 138/5) haste-i çeşm-i bîmâr (G 51/2) hayâl-i dil-rübâ (G 162/4) hazân-ı bâg-ı dil (G 29/1) hazret-i mahbûb-ı hudâ (M 7/2) hem-civâr-ı aşk (G 82/6) hem-dem-i hâr (G 75/1) heves-i zülf-i siyâh (G 68/3) hilâl-i sâl-i nev (Kt 2/12) hilâl-i yek-şeb (G 121/2) hırâm-ı dil-keş (G 170/2) humâr-ı derd-i ser (G 128/1) hûn-âb-ı eşk (G 186/4) hûn-ı dil-figâr (G 126/4) hûn-ı dil-i zâr (G 112/1) (G 126/2) hüsn-i hudâ-dâd (G 74/4)
İ
izhâr-ı şerer-pâş (G 41/3)

K
kader-i hazret-i hakk (G 80/2) kadd-i dil-ber (G 91/1) kadd-i nev-res (G 46/3) kâmet-i dil-keş (G 88/3) kâmet-i serv-i revân (G 89/1) kâmet-i serv-i sehî (G 171/2) (G 176/4) kâm-kâr-ı aşk (G 82/1) katre-i nîsân-ı sirişk (G 40/2) kelâm-ı hikmet-âmîzin (G 72/2) keyfiyyet-i lal-i leb (G 90/4)
L
lal-i leb-i kevser (G 190/3) lal-i revân-bahş (G 41/1) lâne-i dâg-ı derûn (G 13/2) leb-i cân-bahş (G 20/1) leb-i gül-fâm (G 112/3) leb-i rengîn-i yâr (G 52/5) leb-i rûh-âver (G 43/4) lutf-ı hoş-bûy (G 74/2) lü' lü' -i dendân-ı yâr (G 96/2)
M
mâh-ı nev-i şevvâl (G 141/3) marîz-i derd-i hicr (G 161/2) mazzûn-ı nev-îcâd (G 171/5) manzûr-ı dü dîde (G 137/3) mâye-bahş-ı izz (Kt 1/4) mazhar-ı hışm-ı nigâh (G 124/3) meh-i rahşende-peyker (G 136/2) mekr ü âl-i gamze-i sehîr (G 84/4) mest-i şarâb-ı leb (G 98/3) mevsim-i evvel-bahâr (G 84/3) mey-hâne-i vahdet (G 120/5) mir'ât-ı sâf-ı yâver (G 108/5) murg-ı hoş-elhân (G 30/1) (G 187/3) murg-ı pervâzî-i kalb (Mr 1/4) mûris-i ekdâr-ı humâr (G 61/4)
N
naîm-i rüyet-i dîdâr (G 156/5) nakş-ı dil-ârâ (G 56/2) nâm-dâr-ı aşkuz (G 82/16) nâr-ı gam-ı firkat (Th 3/2) neş'e-i lal-i leb (G 45/4)

neş'e-i bezm-i cem' (Th 2/2) nigâh-ı hısm-ı çeşm (G 135/1) nigâh-ı çeşm-i fettân (G 143/1) nigâh-ı ehl-i dünyâ (G 182/1) nigâh-ı çeşm-i mest (G 22/3) nigâh-ı rûh-bahş (G 66/2) nihâl-i bâg-ı cennet (G 186/1) nihâl-i kadd-i bâlâ (G 88/3) nûm-nigâh-ı iltifât (G 116/5) nûr-ı mihr-i ruh (G 177/2) nûr-ı bîdârî-i şeb (G 49/4) nûş-ı sahbâ-yı leb (G 159/3) nûmû-dâr-ı riyâz (G 49/6)
P
pâdişâh-ı kâm-rân (G 89/8) pend-i men-i aşk (G 91/3) perde-keş-i ruhsâr (G 154/3) peymâne-i ser-şâr (G 185/5) pür-neş'e-i rûhânî (M 8/2) pür-sûz-ı külhen (G 1/1) pür-şûri-i meftûnluk (G 30/1)
R
rakîb-i bed-likâ (G 146/4) (G 165/4) rakîb-i bed-meniş (G 19/4) (G 180/3) (G 189/3) rakîb-i bed-zebân (G 89/18) ravza-i şâh-ı cihân (G 49/8) râz-ı pinhân-ı dil (G 62/5) (G 168/2) râz-ı nihân-ı dil (G 14/1) refik-i nâ-muvâfik (G 168/3) rîş-hand-ı yâr (G 129/5) ruh-ı hoy-kerde (G 74/1) ruhsâr-ı dil-ber (G 102/4)
S
sabûh-ı subh-ı işret (G 121/3) sâgar-ı ser-şâr (G 45/4) (G 90/4) (G 159/3) sakf-ı pür-nukûş (Kt 1/8) sâki-i gül-çihre (G 71/1) (G 146/3) (G 162/1) sâye-i eltâf-ı şâhî (Kt 2/8) ser-âgâz-ı kelâm (G 110/1) ser-encâm-ı muhabbet (G 34/2) ser-halka-i uşşâk (G 145/1) ser-mest-i nâzum (G 114/5) ser-pûş-ı levend (G 49/7) ser-i rakîb-i deni (G 95/4)

serv-i dil-ârâ (G 68/1) (G 69/2) serv-i dil-cûy (G 110/2) serv-i hırâmân-ı firâk (G 100/4) serv-i sehî-kad (G 142/1) seyl-âb-ı eşk (G 122/2) seyl-âb-ı sirişk-âb (G 28/1) seyr-i hûbân-ı nedîm (G 83/5) sihr-i nev-îcâd (G 64/1) sirişk-i çeşm-i giryân (G 93/5) sultân selîm hân-ı kerem-bahşâ (Kt 1/1) sûznâk-i şerâr-ı aşk (G 82/15)
Ş
şâh-sâr-ı aşk (G 82/13) şâ'ir-i ashâb-ı aşk (G 64/4) şâd-mân-ı nimet (G 114/4) şarâb-ı eşk-i hasret (G 186/4) şeb-i târk-i hicrân (M 3/3) şeh-i âlî-cenâb (G 42/2) şem-i ruh-ı cânâne (G 145/3) şûh-ı cefâ-pîşe (G 74/5) (G 130/1) şûh-ı pür-cefân (G 7/3)
T
tabîb-i cân-perver (G 71/4) tâli-i ber-geşt (G 188/3) tâk-ı mihrâb-ı dü (G 111/3) tâk-ı ebyât-ı mefîn (G 83/3) tarz-ı nigeş-âmûz (G 36/2) tef-i sûz-ı ciger (G 28/2) temâşâ-yı leb-i bahr (G 36/4) temâşâ-yı gülistân-ı cemâl (Th 1/4) tevsen-i reftâr-ı teng (G 138/2) tıfl-ı endek-sâlûni (G 102/2) tûl-ı emel-i zülf (G 79/2) turre-i zülf-i siyeh (G 177/3)
U
uşşâk-ı dil-efgâr (G 79/2) (G 141/5) (G 137/5) (M 8/9) uşşâk-ı dil-figâr (G 65/2) uşşâk-ı hasret-keş (G 141/1)
V
vâkîf-ı lehce-i nigâh (G 123/4) vakt-i şâd-mân (G 89/17) velvele-ârâ-yı cihân (G 38/2) verd-i ruh-ı handân (Th 2/4)

Y
yâver-i bîmâr-ı dil (G 2/5) yâver-i derd-i derûn (G 138/5) yâver-i dil-hûn (G 111/5) yâver-i hasret-keşe (G 156/5) yâver-i gam-hâr (G 72/5) yûsuf-ı gül-pîrehen (Th 3/1) yûsuf-ı kenân-ı firâk (G 100/2)
Z
zahm-ı ciger-sûz (G 130/4) zahm-ı hûn-feşân (G 57/2) (G 89/7) zânû-zede-i kurb (G 158/3) zâr-ı dem-â-dem (G 16/2) zât-ı ber-güzîn (G 201/7) zevk-i cân-fezâ (G 81/4) zûlf-i anber-bûy (G 15/4) zûlf-i ham-be-ham (G 22/4) zûlf-i pür-pîç (G 181/4) zûlf-i pür-pîçiş (G 17/3) zûlf-i semen-bûy (G 20/2) zûlf-i siyeh-târ (G 175/2) zûlf-i şeb-bûy (G 45/3)
Dört Kelimeden Oluşan Tamlamalar
B
bâd-ı hazân-ı âh-ı âşık (G 105/3) bâde-i hoş-güvâr-ı aşk (G 82/9) bâis-i dest-res-i vuslat (G 18/2)
C
cây-gîr-i bezm-i rindân (G 43/1) cenâb-ı hazret-i şâh-ı cihân (Kt 2/1) cenâb-ı şehr-yâr-ı kâmkâr (Kt 1/5)
D
dâg-ı pür-hûn-ı firâk (G 74/5) der-bend-i ubûdiyyet-i hüsn (G 76/2) der-zîr-i tîg-ı kahramân (G 147/4) dil-ber-i meh-rûy (G 15/3)
F
fîrne-i çeşm-i cihân-âşûb (G 84/4) fîrne-i çeşm-i suhan-sâzı (G 60/2)
G
gül-berg-i ruh-ı yâr (G 28/2) (G 44/3) gül-i sad-berg-i handân (G 118/4)
H
hâl-i ten-zû-fâmın (G 96/3) hâl-i zâr-ı dil-i yâver (G 190/5)

hancer-i ser-tîz-i gamze (G 66/1) hâr-zâr-ı vâdi-i gam (G 122/4) hasret-i lal-i leb-i meygûn (G 126/3) hem-dem-i bezm-i kibâr (G 94/3) hem-dem-i bezm-i ekâbir (G 42/2) hey'et-i hüsn-i cihân-sûz (G 89/6)
K
kâkül-i târ-mâr-ı aşk (G 82/4) kasd-ı tanzîr-i zemîn-i mîr (G 66/6)
L
lal-i leb-i gül-fâm (G 165/5) lâle-i dâg-dâr-ı aşk (G 82/12)
M
mahmûm-ı aşk-ı tâbiş-i ruhsâr (G 190/3) mâtem-kede-i dehr-i denî (G 80/3) mûy-ı ser-tâ-pây-ı cism (G 1/2)
N
nâvek-i kâr-zâr-ı aşk (G 82/4) niğâh-ı çeşm-i bed-manzar (G 141/2) niğâh-ı çeşm-i hûn-rîz (G 52/3) niğâh-ı zü'l-fekâr-âsâr (G 119/4) nihâl-i işve-i hâtır-nişân (G 116/1) nihâl-i çemenistân-ı letâfet-pîrâ (Tb 1/1)
P
pâ-mâl-i şeh-râh-ı edâ (G 101/5)
R
renc-i humâr-ı bâde-i lal (G 108/3) reşk-âver-i serv-i çemen (Th 3/4) revnak-ı bezm-i mey-i cem (G 53/4)
S
sahn-ı bâg-ı dil-i dâgdâg (G 201/2) seng ü hâk-i ser-i kûy (G 18/4)
Ş
şevk-ı aşk-ı dil-berân (G 55/3) şu'â vü şule-i mihr-i cemâl (G 189/2) şûh-ı nemek-rîz-i şütûm (G 53/3) şule-endâz-ı nâr-ı aşk (G 82/14)
T
tâb-ı mihr-i rûy-ı yâr (G 49/1) tâb u teb-i sûz-ı derûn (G 40/4) tâs-ı çeşmesâr-ı âb-ı hayvân (G 43/4)

Ü
üftâde-i kûy-ı aşk-ı cânân (G 196/3)
Y
yemm-i gevher-nisâr-ı aşk (G 82/7)
Z
zahm-ı tîg-ı çeşm-i şûh (G 2/4)
Beş Kelimededen Oluşan Tamlamalar
B
bâde-i lal-i leb-i şîrîn-güvâr (G 54/3)
Ç
çâşnî-senc-i leb-i meygûn-ı cânân (G 43/1)
D
deryâ-nûş-ı sahbâ-yı mey-i aşk (G 6/2)

E
eşk-i çeşm-i dîde-i hûn-bâr (G 84/5)
G
gül-i gül-bün-i nev-reste-i gülzâr-ı safâ (Tb 1/1)
M
merhem-resân-ı zahm-ı nâsûr-ı nihân (G 147/3)
N
neş'e-yâb-ı bûs-ı meygûn-ı leb (G 200/5)
T
tâb-âverî-i mihr-i ruh-ı enver (G 190/2)
tesbîh-i riyâ-pîşe-i sad-dâne (G 137/4)

2.1.9. Tekrarlar

Şiirlerde tekrara düşmenin sanat bakımından doğru olmadığı görüşü yaygın bir kanaattir. Çünkü özgün bir üslup, her zaman yenilenen hayaller ve kurgular neticesinde oluşmaktadır. Lakin tekrara düşmekle ilgili olumsuz olan yaygın görüşün aksine; tekrarları şairin dimağında bulunan en hazır kurgular olarak yorumlamak, şairin hayat ve sanatıyla ilgili klişeleri tespit açısından farklı bir pencere aralayabilir (Gök, 2017: 229).

Aşağıda örnek olarak verilen ilk beyitte “aşk” kelimesinin tekrarı hissedilen aşkın gücünü ve “sana” kelimesinin de tekrarı âşık olunana güçlü bir seslenmeyi; ikinci örnekte “ko-” fiilinin tekrarı yaşanan durum karşısında çaresizliğin yoğunluğunu; son beyitte ise “bak-” eyleminin tekrarı âşığın çaresiz, üzüntülü bekleyişini gözler önüne serer. Kısacası yapılan tekrarlar âşığın ruh halini ortaya çıkaran örneklerdir.

Âşıkam âşık efendim **sana** ey yâr **sana**

Eylerem râz-ı nihân-ı dili ikrâr sana (G 14/1)

Âşıkı derde **kodı** cilve-i aşk

Hüsni bir perde **kodı** cilve-i aşk (G 99/1)

Serve **bakdum** kâmet-i cânân geldi hâtıra

Nehre **bakdum** dîde-i giryân geldi hâtıra (G 172/1)

Yâver Dîvânı'nda, 203 gazelin on tanesinde *redd-i matlaya* yer verilmiştir. On redd-i matlanın beş tanesi, matla beytinin birinci mısrasının; beş tanesi de ikinci mısrasının tekrarıyla oluşmuştur. Redd-i matla ilgili bilgiler “*Şekil Bilgisi*” bölümünde detaylı şekilde incelenmiştir.

Şairimizin gazellerinde kullandığı redd-i matla sayısı ile 15. yüzyıldan 18. yüzyıl sonlarına kadar yaşayan on beş divan şairinin gazellerinde kullandığı redd-i matla sayısı karşılaştırıldığında, Yâver'in gazellerinde kullandığı redd-i matla sayısının fazla olduğu görülür (Üstüner, 2010: 17). Redd-i matlalarda tekrarlanan beyitler *Dîvân*'da "*Tekrarlar*" başlığının en açık örneklerini teşkil eder.

Tablo 2.9. Redd-i matlalar.

<p>Bir fidâkâra kazârâ oldu cânım mübtelâ/Mübtelâ oldu bu cân-ı nâ-tüvânım mübtelâ (G 16/1) Hân mân-ı sabrumı yagmaya virdüm Yâverâ/Bir fidâkâra kazârâ oldu cânım mübtelâ (G 16/5)</p>
<p>Olur gündün güne efzûn figân u âh u vâ-veylâ/Beni bu hâle koymışken bana rahm eylemez hâlâ (G 19/1) Ana bakmaga yokdur tâkatum Yâver gibi billah/Beni bu hâle koymışken bana rahm eylemez hâlâ (G 19/5)</p>
<p>Her kaçan kim agladup uşşâkını cânân güler/Bülbülün giryân idüp sankim gül-i handân güler (G 55/1) Yâverâ hâl-i gül ü bülbül gelür hep yâduma/Her kaçan kim agladup uşşâkını cânân güler (G 55/5)</p>
<p>Kirişme mest-i nigâhun beni harâb idiyor/Senün bu âteş-i aşkun ciger kebâb idiyor (G 59/1) Nedür bu Yâver-i bî-cürme itdügün bî-dâd/Senün bu âteş-i aşkun ciger kebâb idiyor (G 59/5)</p>
<p>Gördükde rûy-ı yâri olup bâg u râg dâg/Güller kızardı reşk ile hep oldu dâg dâg (G 95/1) Yâver görünce ol gül-i gülzâr-ı behceti/Güller kızardı reşk ile hep oldu dâg dâg (G 95/5)</p>
<p>Mâh-ı ruhun bedr-i tamâm oldu gel/Geçdi günüm âh ile şâm oldu gel (G 115/1) Yâver'e gündüz gelemezsen eger/Geçdi günüm âh ile şâm oldu gel (G 115/5)</p>
<p>Şule-i âhum ile nüh felegi döndüreyüm/Dem-i serdüm ile deryâları da dondurayım (G 127/1) Bâri bî-hûde figân itmeyelüm gel Yâver/Şule-i âhum ile nüh felegi döndüreyüm (127/5)</p>
<p>Haste-i bî-tâb-ı aşkam hâtırum sormaz mısın/Nâzenînüm ahdüne peymânuna turmaz mısın (G 138/1) Yâver-i derd-i derûnum ol tabîbüm gel amân/Haste-i bî-tâb-ı aşkam hâtırum sormaz mısın (G 138/5)</p>
<p>Bu zulmi sensin iden bendene a zâlim sen/Tegâfûl itme yeter tuymadun mı hâlüm sen (G 139/1) Ne hâle girdi gam-ı aşkun ile bak Yâver/Bu zulmi sensin iden bendene a zâlim sen (G 139/5)</p>
<p>Hayret-zedeyüm ol şeh-i hûbânı görünce/Aklum gidiyor kâmet-i cânânı görünce (G 160/1) Üftâdeligüm vardı ki ol rütbeye Yâver/Aklum gidiyor kâmet-i cânânı görünce (G 160/5)</p>

Türkçede anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanmasına dayanan ikilemelerde tekrar grubuna girmektedir. Ancak yukarıda “*İkilemeler*” başlığı altında bu konuyu detaylı işlediğimiz için burada sadece örnek beyitler vermeyi uygun bulduk.

Katre katre yaşuma rahm itmiyorsun sevdiğüm
Seyl-i eşküm âh kim bahr-ı sefid olsun da gör (G 62/3)

Temâşâ-yı çemense maksadun ey Yâver’ün cânı
Güşâd oldu bütün **yer yer** gül-i dâg-ı nihânım gel (G 119/5)

Tekrar yapısı *Dîvân*’da karşımıza tek bir kelimenin aynen tekrarı veya mısranın aynen tekrarı olarak karşımıza çıktığı gibi, ayrıca iki eş anlamlı, iki yakın anlamlı veya iki zıt anlamlı kelimenin tekrarıyla da yapılabilir.

Her bir sadâ idince virür başka nagmeyi
Feryâd u zârı bülbül-i gûyâ güzel bilür (G 65/4)

Benüm o **sayf u şitâ** andelîb-i nâliškâr
Figânı bülbül-i şeydâ zamân zamân eyler (G 58/3)

2.1.10. Arkaik Kelimeler

Fransızca kökenli olan *arkaik* sözcüğü, *Türkçe Sözlük*’te şu şekilde tanımlanmıştır: 1. Güzel sanatlarda klasik çağ öncesinden kalan. 2. Arkaizmle ilgili, eskimiş söz veya eser (Türkçe Sözlük, 2012: 121). Arkaik sözcükler; eski zamanlara ait, bugün yazı dilinde kullanımdan düşmüş olan ancak bazı Anadolu ağızlarında varlığını hâlâ sürdürmekte olan eski sözcüklerdir. Günümüzde arkaik olarak değerlendirilen sözcükler, ait olduğu dönemin hem yazı dili hem de konuşma dilinde sıklıkla kullanılan sözcüklerdir. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da bu sözcüklerin geçmişle

ilgisidir. Arkaik sözcükler; eski Türkçede, tarihî lehçelerde, batı Türkçesinin ilk dönemlerinde kullanılmışlardır (Ekşioğlu, 2015: 379).

Enderunlu Hasan Yâver, hünerini ortaya koymak, okuyucunun dikkatini çekmek için bir yandan halk deyim ve atasözlerine, konuşma diline başvururken bir yandan da arkaik sözcüklere başvurmuştur. Hatta arkaik bir kelime olan “sövün-” kelimesinin 161. gazelin redifi olarak tercih etmiştir. *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*'nda yer alan arkaik sözcüler *Yeni Tarama Sözlüğü*'nden (Dilçin, 2009) yararlanılarak şu şekilde verilmiştir.

ilen [ilem]: İle, birlikte, -leyin, -le, -likle.

kaçan [haçan]: Ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, vaktaki, nasıl, ne suretle.

kanda [handa]: Nerede, nereye.

kangı [kankı]: Hangi.

onulmak: Şifa bulmak, iyileşmek, yara kapanmak.

savılmak (savulmak): 1. Savuşturulmak, geçiştirilmek, atlatılmak, bertaraf edilmek. 2. Dağılmak, uzaklaşmak, bir tarafa çekilmek, yol vermek üzere çekilmek. 3. Çağı, vakt, geçmek.

sövünmek (sögünmek, söyünmek): Sönmek, parlaklığı gitmek.

suvarmak (sıvarmak): Sulamak, su vermek.

urmak: 1. Vurmak, çarpmak. 2. Baskın yapmak, gasb ve yağma etmek. 3. Belli bir sesi yüksek olarak çıkarmak, haykırmak. 4. Giydirmek, giyinmek, takmak. 5. Vazgeçmek, koymak. 6. Sokmak, batırmak, delmek, yaralamak. 7. Nişan alarak atmak. 8. İfade etmek, beyan etmek, bildirmek. 9. Sürmek. 10. Etkilemek.

Yâver Dîvânı'nda kullanılan Türkçe arkaik kelimelerin kullanım sıklığı şu şekilde belirlenmiştir.

Tablo 2.10. Arkaik kelimeler tablosu.

ilen	G 9/5, Th 1/6
kaçan	G 55/1, G 55/5
kanda	G 4/2, G 11/2, G 45/4, G 51/1, G 117/4, G 192/5, G 194/1, G 194/3
kangı	G 127/2
on-	G 81/2, G 164/1
savıl-	G 53/1
sövün-	G 161/1, G 161/2, G 161/3, G 161/4, G 161/5
suvar-	G 175/3
ur-	G 22/1, G 79/3, G 103/3, G 106/1, G 138/4, G 143/4, G 148/4, Kt 2/8

2.2. Kelimelerin Anlam Açısından Değerlendirilmesi

2.2.1. Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler

2.2.1.1. Korku

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı'nda, âşğın en büyük korkularından biri sevgiliden ayrılma korkusudur. Bu korku klasik divan şiiri anlayışı etrafında şekillenmiştir. Pek çok insan için cehennem azabı en çok korku duyulan şey iken âşık için hiç önem arz etmez. Cehennem ateşi, sevgiliden ayrılmanın verdiği ateşin yanında çok hafif kalır. Eğer Şeyh Efendi, âşğı korkutmak istiyorsa sevgiliden ayrılmanın verdiği ateşten bahsetmelidir. Çünkü âşıklar için bu ateş cehennem ateşinden çok daha yakıcıdır.

Şeyh efendi bizi tahvîf ile tazîb itme

Nâr-ı firkat didügin âteş-i firkat degil a

(G 158/4)

Bir şairin ele alabileceği konular, şiirinin dolaşabileceği ilham sahaları gelenek tarafından asırlar öncesinden belirlenmiş, bunların hangi unsurlarla ve nasıl işleneceği de değişmez estetik prensiplere bağlanmıştır (Akün, 2014: 154). Divan

şiiirinde sevgilinin adı, fiziksel vasıfları alenen anılmaz. Geleneğin belirlediği ölçülerde sevgili methedilir. Âşık; güzel, nazlı, genç birini sevdiğini itiraf eder ancak bu sevgilinin adını anmaya korkar. Sevgilinin adını anmak, onu dillere düşürmektir. Bu durumda sevgili asla kendisini dile düşüren âşığa yüz vermeyecektir. Bu onun âşıktan yüz çevirmesi ve artık her şeyin, her ümidin bitmesi demektir.

Korkarum ismini yâd eylemege

Bir güzel nâzlı cüvânı severem

(G 131/2)

Rakip, âşığın ezeli ve ebedî düşmanıdır. Çünkü her an sevgilinin çevresindedir ona iltifatlar eder ve onun aklını çelmeye çalışır. Âşık onunla kıyasıya mücadele içindedir ancak bazen de öyle bir an gelir ki hiç mümkün değilken rakiplerin korkusundan sevgilinin meclisini terk eden ya da rakiplerin korkusuyla sevgiliye saklanarak bakan bir âşık profili çizilir.

Eyledüm ben dahı nâ-mümkin iken ey Yâver

Havf-ı agyâr iderek meclis-i cânânı fidâ

(G 20/5)

Bir mahalde ey gül-i ter nâ-gehân gördüm seni

Havf-ı agyâr ile ammâ kim nihân gördüm seni

(G 197/1)

2.2.1.2. Sevinç

Sevgiliye dūçâr olan âşık için “sevinç” kavramı oldukça uzak bir olgudur. Sevgili yıldızların süsü olarak nitelendirilir ve onun ulaşılmaz olduğu gözler önüne serilir. Ulaşılmaz olan sevginin özlemi ile bu dünya âşığa ancak zindan olur ve zindanda olan bir insanın sevinç duyması beklenemeyeceği gibi, sevgiliyi özleyen âşığında sevinç duygusunu tatması mümkün değildir.

Zerrece gelmez ferah ey mâh-ı mihr-ârâ bana

Hasret-i rûyun ile zindân olur dünyâ bana

(G 6/1)

Sevgili, her zaman eza ve cefanın merkezidir. Âşık olan bir kalbin feraha kavuşması, sevinç duyması beklenemez. Çünkü sevgili bu duyguları âşığa asla tattırmamıştır.

Bir ferah gelmez mi yâ Rab bu dil-i nâ-şâduma

İtdüğü cevr ü eziyyetdür gelen hep yâduma

(G 171/1)

Nedîm'den etkilendiği bilinen Yâver, kimi zamanda şuh bir âşık portresi çizer. Sevgiliden bedenî bir zevkle murat almak isteyen ve bunun sonucunda sevineceğini dile getiren bir âşıkla karşılaşılır. Âşık, sevgilinin beline sarılmayı, kucaklayıp onu bir kez olsun öpmeyi ve bu öpücük sonunda yanaklarda oluşacak kızarıklığın mahşer gününe kadar gitmemesini arzular.

Seni bir kerrecik öpsem sevinsem

Sarılsam sana ey mûy-ı miyânım

(G 129/3)

Divan şiiri geleneğinin temelinde amaç sevgiliden râm almak değil, sevgi duygusunu tatmaktır. Âşıklar çektikleri sıkıntılardan dolayı kimi zaman vuslat beklentisi içine girerler ancak tam bu durumda şair, âşığa seslenir: “(Ey âşık!) ‘O vefasız beni vuslatla sevindirmez.’ dersin. Acaba yârine kavuşmakla mutlu olmuş bir kişi var mıdır?” diyerek ona esas gayesini hatırlatır.

Beni ol bî-vefâ vuslatla mesrûr eylemez dirsın

‘Aceb bir var mıdur vaslıyla yârün şâd-mân olmuş

(G 86/4)

Şiirinde tasavvufi etkileri de gördüğümüz Yâver, sevinmek için sevilenlerin en sevilenine murat bağlar. Na't türünde yazılmış şiirinden alınan bu beyitte Hz. Muhammed'den mahşer gününde şefaât talep eder. Bu onun için sevinç kaynağı olacaktır. Bu talep klasik divan terkihiyle eserini oluşturan şairlerin hepsinde görülen ortak bir taleptir.

Şefâat eyle lutfundan anı şâd eyle mahşerde

Kulun Yâver garîb ü nâ-tüvânı yâ Resûlallâh (M 4/7)

2.2.1.3. Üzüntü

Yâver'in şiirinde genel olarak üzüntünün kaynağı, merkezi sevgilidir. Gönül, çektiği üzüntü yüzünden hamam ocağı gibi olmuştur. Hamam ocağının ateşi nasıl uzun süre yanıyorsa aynı şekilde gönül de düştüğü bu sevda ateşi yüzünden sürekli yanmaktadır. Gönülün bu şekilde yanması göğsü yara bere içinde bırakmıştır ancak bundan dolayı âşık gam yemez. Bu yaralı göğüs ona gül bahçesi gibi görünmektedir.

Dâgdâg-ı aşk ile bu sîne gülşendür bana

Hârâr-ı gamla dil pür-sûz-ı külhendür bana (G 1/1)

Divan şiirinde âşğın gıdası üzüntüdür. Âşık sevgiliden gelen çeşitli üzüntülerden dolayı kimi zaman bir gece olsun uyuyamaz, kimi zaman da dağlara düşer.

Gamun uyutmıyor ey şûh Yâver'i bir şeb

Virür mi nâleleri bilmem ıztrâb sana (G 12/5)

Nâzenînüm taglara düşdüm gam-ı aşkunla ben

Dîde-i âhûların sahrâya itmez iltifât (G 32/4)

Sevgili, âşık, rakip üçlüsü divan şiirinin merkezinde yer almaktadır. Rakip; çirkin suratlı, kötü niyetlidir ancak buna rağmen sevgili ona lutf eder, bu durum çok gariptir ancak âşıklar sevgilinin aşkıyla üzülp acı çekerken; o rakip, kötü suratıyla sevgiliden murat alır.

Âşıkânun gam yiyüp hûn-ı dilin nûş eylesün

Ol rakîb-i bed-likâ lutfun ile memnûn iken

(G 146/4)

Gelenek içinde zaten âşık tamamiyle sevgilinin ona meyl etmesini beklemez. Ancak en azından ara da sırada da olsa rakiplere yaptığı iyiliklerden ona da yapsa ve onu bu denli unutmasa âşık için yeterli bir teselli olacaktır. Onu üzen bu umursamamazlıktır.

Gam yimezdüm ben de bu rütbe ferâmûş itmesen

Gayrıya lutfun firâvân Yâver'e olsa gehî

(G 184/5)

2.2.1.4. Kızgınlık

Yâver'in sıklıkla üzerinde durduğu bir eylem değildir. Şairin aşk duygusunu şiirine mihver yapması, kendini muhakkak âşık pozisyonunda göstermesi bu edebiyatın uyulması şart olan adabındandır. Sevgili, âşık onun uğrunda ne yaparsa yapsın hiçbir şekilde onu anlamaz, onun âşıklıktan gelen tavırlarına öfke ve kızgınlıkla bakar ve onu azarlar.

Bilmedi hâlini hiç Yâver-i bî-çâre senün

Gazab-âlûde nigâh eyledi tekdîr itdi

(G 181/5)

Savaş meydanındaki yiğitlikleriyle “Allah’ın Kılıcı” unvanıyla bilinen sahabe Hz. Ali’nin benzetme unsuru olarak kullanıldığı bu beyitte Hz. Ali, sevgilinin gamzesini

ordu kumandanı yapar ve kumandanlığı da eline alan gamze kızgınlıkla savaş meydanındaki herkesi kırıp geçirir. Gamzenin savaşçı olarak tasavvuru söz konusudur.

Ser-asker itdi gamze-i ceng-âveri Alî

Kırdı geçürdi hışm ile âlemleri Alî (G 190/1)

Aşk acısı ve ateşi ile âşığın göğsünde oluşan yaraların baş kısımlarının göze benzetilmesi alışılmış bir benzetmedir. Özellikle çıban şeklinde oluşan yaraların en tepe kısımlarında nokta şekilde bir açıklık vardır. Yaranın iltihabının aktığı noktadır. Bu nokta şekli itibariyle göze benzetilir. Acı ile inleyen âşık, olur da sevgiliye verdiği acıdan dolayı kızar diye hemen bu göze benzeyen yaralar âşığa bakarlar. Âşığın, sevgiliye kızmasını bu yaralar engel olurlar.

Yâre kızan diyü hemân Yâverâ

Dîde-i dâgum nigerândur bana (G 5/5)

2.2.1.5. Dua ve Beddua

Yâver Dîvânı'nda medhiyeler bölümünde olağan bir şekilde dua cümleleri yer almaktadır. “*Göklerde ve yerde olanlar Allah'ı tesbih eder. Ve O; Aziz'dir, Hâkim'dir.*” (Haşr/1). Ayetini akla getiren bu beytinde Yâver, Hz. Muhammed için denizin derinliklerinde yüzen balıkların da hal dili ile sürekli dua ettiklerini dile getirmiştir.

Lisân-ı hâl ile anlar sana dâim salât eyler

Yüzerken kar-ı deryâda semekler yâ Resûlallâh (M 5/3)

Yâver, “*Ey Rabbim! Zavallı Yâver'in şiirleri ne kadar sade ise de güzellik ve eda ver; güzel bir şekilde ifade edeyim.*” diyerek kendi şiiri için de dua etmediği ihmal etmez.

Ne kadar sâde ise Yâver-i zârun suhanı

Hoşca ta'bir ideyüm hüsn ü edâ vir yâ Rab (G 26/5)

Ancak *Dîvân*'da çoğunlukla duaların merkezinde devrin padişahı 3. Selim vardır. Zengin ve yoksul herkes, sabah ve akşam ellerini açıp cihan padişahı Sultan Selim Han'a dua ederler. Devlet/mutluluk duasını, yeryüzündeki insanlar sesli şekilde dile getirdikçe gökyüzündeki melekler de “âmin” derler. Yâver, sultanın ömrünün uzun olmasını samimiyetle ve gönülden istediğini ve bu şekilde ettiği gösterişsiz duanın elbette Allah tarafından kabul edileceğine inanır.

Cenâb-ı Hazret-i şâh-ı cihân Sultân Selîm Hân'a

Açup bay u gedâ subh u mesâ destin duâ eyler (Tr 2/1)

Duâ-yı devletin yirde beşer cehr ile itdükçe

Sürûşân-ı semâ âmînini gökden nidâ eyler (Tr 2/2)

Hulûs üzre füzûn-ı ömrinün da'vâtı dil-hâhum

Duâ-yı bî-riyâyî müstecâb elbet Hudâ eyler (Tr 2/11)

Şair, “*O zalim (sevgili), daha merhamete gelmedi mi? Duamız da hiç tesir etmez mi? Başka ne yapalım!*” sözleriyle sevgiliye kavuşmak için dua ettiğini dile getirir.

O cefâ-pîşe dahı gelmedi mi merhamete

Hîç duâmuz dahı itmez mi eser n'olsun bu (G 154/4)

Hatta *Dîvân*'da yer alan tek beddua cümlesi de yine sevgilinin konu edinildiği bir beyitte geçmektedir. Şair'in “*beyim*” diye halk söyleyişle hitap ettiği kişi

sevgiliden başkası değildir. Sevgilinin, zalim konumunda âşığın mazlum konumunda işlendiği bu beyitte, mazlumların bedduasının tutacağı yönündeki inanca gönderme yapılmış ve sevgili âdeta uyarılmıştır.

Begüm havf eylemezsın âşıkânun bed-duâsından
Cigergâhı anun yanmış gam-ı aşkun hevâsından (G 150/1)

2.2.1.6. Şaşkınlık

Sosyal hayatla iç içe olan divan şiirinde hayvanlar ve onların belli özellikleri sıklıkla yadedilir. Tilki, divan şiirinde hilenin simgesi olarak anılan bir hayvandır ve genellikle rakibin benzetileni olarak kendine yer bulur. Aslan ise heybetiyle liderlik vasıflarıyla övülecek kişi için benzetme unsurudur. Yâver'e göre aşk, çok yüce bir duygudur ve bu duygu gönle gelince dağların tilkisini aslan eder! Bu, anlatılması mümkün olmayan şaşılacak bir durumdur. Normalin dışında olan bu şaşkınlık verici büyük olay ancak “aşk” duygusu ortaya çıktığında mümkündür.

Bir ‘aceb hâlet-fezâdur kim beyân mümkün degil
Âşk geldükde dile rûbâh-ı kûhı şîr ider (G 54/4)

Sevgilinin yan bakışı, keskinliği hasebiyle pek çok kesici unsura benzetilir. Neştere benzetilen yan bakış karşısında gönül şaşırıp kalmıştır. Âşık, neştere benzeyen bu bakıştan biraz kan almasını talep eder çünkü bilinen bir gerçektir ki kana tutulanlar elbette kan alıcıdan hoşlanırlar.

Gönül bî-hûş kaldı nişter-i gamzenle bir kan al
Girifte-hûn olan elbet olur fassâddan mahzûz (G 93/3)

Aşk insanın aklını başından alan bir olaydır ve âşıklar bu duruma düştükten sonra normalin dışına çıkarlar. Şaşkın halde gezip ayaklarının ucundan başka yeri göremez hale gelirler.

Şöyle vâlih gezerüm kendümi aslâ bilmem

Dahı bir yir göremem pîşgehümden gayrı

(G 195/2)

Divan şiiri estetiğinde sevgilinin en tesir edici taraflarından biri endamlı boyudur. Âşık, o güzeller padişahını görünce güzelliği karşısında şaşka kalır. Sevgilinin boyunu görünce aklı gider. Bu durum aşkın hallerindedir.

Hayret-zedeyüm ol şeh-i hûbânı görünce

Aklum gidiyor kâmet-i cânânı görünce

(G 160/1)

2.2.1.7. Sitem

Bu dönemde, geleneğin şair tasarrufuna verdiği imkânlar ölçüsünde alışılmışın dışına çıkılarak yapılan orijinal benzetmeler ve mazmunlar divanlardaki yerini almaya başlamıştır. Sevgilinin bütün eza ve cefasına razı olan âşığın yerine bunları istemeyen âşık tipi yerleşmeye başlamış, bunun neticesinde sevgilinin nazı hafiflemiştir (Şentürk ve Kartal, 2015: 534). *Yâver Dîvânı*'nda şairin sitemi çoğunlukla sevgiliye, daha sonra onu zelil eden gönlüne, feleğe ve diğer insanlara olmuştur.

Divan şiirinde gönül muhatap olarak kabul edilir. Sanki tüm suç onunmuş gibi ona sitemler edilir. Aşk vadisinin sıkıntılarıyla kalan, sevgi derdine düşen gönle âşık sitem eder. “*Ne yazık!*” diyerek düştüğü bu kötü duruma karşı sitemini belirtir.

Hayfâ ki dilâ derd-i muhabbet sana kaldı

Bu vâdi-i aşk içre meşakkat sana kaldı

(G 199/1)

Sevgili; nazıyla çocuğa benzetilmiş, çocuğun taşlarla oynama sahnesi canlandırılmış ve bu sahnede sevgilinin cefa veren eliyle bin tane sitem taşını atması arzulanmaktadır. Sevgiliden beklenen bu taşlar sevgilinin iyilik ve bağış yaptığının göstergesi olacaktır. Çünkü sevgiliden gelen her türlü eylem onun âşığa iltifatıdır.

Lutf u ihsânun zamânında bana ey tıfl-ı nâz

Dest-i cevrün ile bin seng-i sitem urmaz mısın

(G 138/4)

Evet, sevgili naz makamıdır ve âşık ona niyaz etmekten usanmaz. Ancak öyle bir an da gelir ki sevgiliden gelen umursamazlıklar, bilmezlikler, eziyetler, vefasızlıklar âşığın sitemine sebep olur çünkü bunlar, bazen olsa önemli değildir ama her zaman olur. Yukarıda bahsettiğimiz gibi bu durum, 18. yüzyılın âşığa verdiği bir ruh halidir.

Tegâfüller tecâhüller sitemler bî-vefâlıklar

Eger gâhice olsaydı ne mâni her zamândur bu

(G 155/4)

Aşk hâlinin ortaya çıkardığı durumlar karşısında kimi insanlar âşığın hâline karışır ve saldırırlar, kimileri de ayıplarlar. Şair bu durumlar karşısında “*Devrin zulmeden bakışlarından usandım!*” diyerek devre, devrin insanlarına sitemini dile getirir.

Kimi tayîb ider hâlüm kimi dahl u taarruzda

Usandum hâsılı dehrün sitem-kâr aşinasından

(G 136/3)

Enderunlu Hasan Yâver, ömrünün sonlarına doğru yemeden kaynaklanan bir hastalığa tutulur ve bunun için uzun süre hasta yatar bu sürede kendisini arayıp sormayan dostlarına da *Dîvân*'ın da sitem eder.

O mahzûnum ki âlemde benüm bir çâre-sâzum yok

Bana bir merhamet eyler bulunmaz oldu yârândan

(143/3)

2.2.1.8. Pişmanlık

Divan şiirinde, sevgili âşığın kendine olan ilgisinden habersizmiş gibi davranır, bazen de bu ilgiyi fark eder âşığa zulümler eder. Sonunda ise âşığın düşkünlüğünü görünce pişmanmış gibi bir tavır takınır. Çünkü o cilveli güzel son derece zalim, son derece kâfirdir.

Âh kim bilsen ne zâlimdür ne kâfirdür o şûh

Zulm ider uşşâka hem kendin peşîmân gösterür

(G 66/4)

Divan şiiri, çektiği ıstıraplara rağmen bunları isyan etmeden kabullenen ve lütuf gibi karşılayan, aşkın yüksek bir ruh ve tevekkül terbiyesine erişmiş bir âşık imajını aksettirir. Bütün eziyetler karşısında âşığın aşktan el çekmesi, isyan edip sevgiliden kopması gibi bir tavrı yoktur. Ancak şairin pişmanlığı burada da kendi yaptıklarınadır. Âşık olarak, sevgiliden gelen her türlü cefaya karşı sabırlı olması gerekirken o, bu durumlara tahammül etmemiş ve elleri boş kalmıştır. Pişmandır, çünkü tahammülsüzlüğünün sonunda servetsiz ve sabırsız kalmıştır.

Bütün yagmaya virdüm hân mân-ı sabr u tedbîri

Tahammül itmeyüp bî-sabr u sâ mân oldugum kaldı

(G 183/3)

2.2.1.9. Özlem

Klasik divan şiirinde sevgilisine kavuşan âşık olgusu yoktur. Âşık daima özlem duyan bir ruh hali içindedir. Sevgili, çağının en güzeli, en ulaşılmazıdır. Ona karşı ancak özlem duyulur. Başka türlü bir durum zaten mümkün de değildir.

Ne mümkündür o şûhun vaslını fikr eylesün Yâver

Visâli mümteni bir âfet-i devrâna hasretdür (G 70/5)

Kanlı gözyaşı dökmek âşıklığın göstergelerindedir. Fazla ağlama sonucu insanların gözleri kanlanır ve ağlamanın şiddetine göre kanlanma oranı da artar. Bu görüntü, gözden gözyaşı değil kan aktığı şeklinde tasvir edilir. Bu özlemin de aşkıında en büyük göstergelerinden biridir. Şarap rengi itibariyle kana, kadeh şekli itibariyle göze benzetilmiştir. Âşık, özlem sebebiyle dökülen bu kanlı gözyaşlarının, kadehi doldurduğunu ileri sürmüştür. Ancak elindeki kadehe bakar tecahülârif sanatından yararlanıp “İki gözümde akan kanım, özlem sebebiyle dökülen gözyaşı şarabı mıdır?” diyerek durumun sebebinin özlem olduğunu bilmemezlikten gelir.

Olur hûn-âb-ı eşkümle elümde sâgarum pür-hûn

Dü çeşmümden akan kanum şarâb-ı eşk-i hasret mi (G 186/4)

Cennet ve sevgiliye kavuşma sık sık karşılaştırma yapılan unsurlardır. Müslüman bir insan için en üstün arzulanan olgu cennete girmek ve cennet bahçesinde bulunmaktır. Âşık için eğer sevgili orada değilse cennet bahçesi, özlem ateşi; orada insanların giyineceği eşsiz güzellikteki elbiseler de gül yaprağından dahi olsa ayrılık dikenini gibidir. Sevgiliye duyulan özlemin yüceliği bu benzetme içinde ortaya konulur.

Berg-i gülden olsa câmem hâr-ı firkatdür bana

Bâg-ı cennet sensüz ey gül nâr-ı hasretdür bana (G 2/1)

Şair, âşığın ruh halinin ancak bir başka âşık tarafından anlanabileceğini iddia eder. Ona göre vuslatla olan biri ayrılık ateşini, keyfi yerinde olan biri sevgilinin özleminin ne olduğunu bilemez. Bunun için aşk duygusuyla hemhâl olmayan birine özleminden bahsetmeye gerek de yoktur.

Vuslatda olan âteş-i hicrânı ne bilsün

Zevkinde olan hasret-i cânânı ne bilsün

(G 151/1)

Yâver Dîvânı'nda, klasik divan edebiyatında var olan özlem algısının farklılaşmış olduğu örneklere de rastlarız. Âşık, için sevgiliyle buluşup sohbet etmek çok sıradan hale gelmiştir.

Her vakit ülfet olur mı ol gül-i zîbâ ile

Bir zamân da Yâverâsâ hasret-i cânâne çek

(G 102/5)

2.2.1.10. Yakınma

Yakınma eyleminin kullanıldığı beyitlerde genellikle kelime türü olarak ünlemlere yer verilmiştir. Ünlemler duyguların en saf haliyle dışarı çıkışını sağlayan kelimelerdir. Âşık kimi zaman “*ah!*” der kimi zaman “*vah vah!*” kimi zaman da “*ne yazık!*” diyerek sevgiliden, onun sitemlerinden, bazen de gönlünden bu sevdaya düştüğü için yakınır.

Sevgiliden âşığın isteği murat almaktır ancak bu durum mümkün değildir. Bu beyitte âşık “*Ne yazık ki o cilveli güzel, bana ‘evet’ demedi! Gönlümce isteğime ulaşamadım Ah!*” diyerek sevgiliden yakınır.

Hayfâ o nâzenîn ise râm olmadı bana

Gönlümce âh neyl-i merâm olmadı bana

(G 9/1)

Bu beyitte de yine âşığın yakınması sevgiliye karşıdır. “*Vah vah*” diyerek âşık sevgilisinden yakınır. Sevgilide acıma da şefkat de yoktur. Âşığa bir kez olsun merhametle bakmaz, âşık ayrılığın derdinden seçilmez olur. Deliler arasına girer. Diğer mısradaki yine bir sosyal durum gözler önüne serilir. “*Aşkın yolunda delilikten zincirini sürer.*” cümlesiyle delilerin zincire bağlanmasından bahsedilir. Delilik hastalığı çok zor tedavi edilen bir hastalıktır. Eskiden bu hastalığa tutulan insanlar, normale göre çok daha fazla kontrolsüz bir fiziksel güce sahip oldukları için etrafa zararlarını engellemek için zincire bağlanırlarmış.

Yog imiş hîç rahm u şefkat u lutf vâh vâh
 Merhametle itmedün efgendene bir kez nigâh
 Derd-i hicrânunla bak işte seçilmez oldum âh
 Vâdi-i aşkunda zencîrûn sürer dîvânedan (M 1/3)

Şair, bu beyitte gönlünün aciz bir hasta gibi yatmasından ve onun bu derdine çare arayan kimsenin olmayışından yakınır. Yine yakınmasını “*ne yazık*” ünlemini kullanarak kuvvetlendirmiştir.

Hayfâ ki dilâ haste-i bî-tâb yatarsun
 Bî-çâre senün derdüne bir çâre-gerün yok (G 97/2)

2.2.1.11. Nefret

Nefret kelimesi, olumsuzluk ihtiva eden kelimeler içinde en olumsuzlarındandır. Bu kelime *Yâver Dîvânı*'nda sadece bir beyitte kullanılmıştır. Divan sanatçısı için âşık olmak, aşk eliyle elem çekmek en büyük arzulanandır. Aşk, aşk merkezi üzerine kurulan bu edebiyat için temel şarttır. Âşıklığın verdiği cezbe haliyle âşık, bazen sitem eder bazen pişmanlıktan dem vurur bazen üzüntüsünü en çarpıcı şekilde gözler önüne serer ancak tüm bunlara

rağmen o âşık olduğu için mutludur. Yukarıda örneğini de verdiğimiz gibi sevgilisiz cennet bahçesi bile ona en kötü yerdir. Bu gibi durumlar karşısında bazı kimseler için özellikle zahit tipli şahıslar için bu durum günah olarak adledilir ve âşığın tövbe etmesi gerektiği vurgulanır. Âşık, bu beyitte “*Eğer benim hakkımda tövbe-kâr olmuş, derlerse insanların bu çeşit iftirasından nefret ederim.*” diyerek âşıklıktan asla vazgeçmeyeceğini dile getirmiştir.

Eger dirlerse hakkumda benüm de tevbe-kâr olmuş

Teneffür eylerem halkun bu gûne iftirasından

(G 150/4)

2.2.1.12. Çaresizlik

Divan şiirinde iradesi elinden gitmiş âşık, bu cefalı sevgilinin tam kelimesiyle mahkûmu ve mecburudur. Bu beyitte “*Söylemesem ölürüm; söylesem sır açığa çıkar. Sabrı güç, çaresi ise yoktur. Kısacası bu durumun başka yolu yoktur.*” diyerek çaresizliğini gözler önüne serer.

Söylemesem ölürüm söyler isem râz açılır

Sabrı güç çâresi yok hâsılı tedbîr olmaz

(G 76/4)

Aşk, çaresi olmayan bir durumdur. Kavuşmak da mümkün değildir. Âşık, acısını gönlünde en açık bir şekilde bulur. Ancak sevgiliden ayrı düşmesinin çaresini arasa da bulamaz. Zaten ilk beyitte de izah ettiği gibi âşık, bu derdin çaresini bulmak için herhangi bir çabaya dahi girmez. Çünkü sonuçtan emindir. Bu konuda çaresiz olduğunu çoktan kabullenmiştir.

Arasam derd-i firâkın bulamam çâresini

Elem-i aşkı derûnumda nümâyân bulurum

(G 134/2)

Bu beyitte de yine aşk derdi karşısında çaresizlik kabullenilmiştir. Lokman Hekim ve Eflâtun ilimleriyle, hikmetleriyle ve pek çok hastalığa şifa bulmalarıyla bilinen iki şahsiyettir. Ancak âşğın bunlardan da beklentisi yoktur. Çünkü aşk derdinin bir ilacı olmadığı gerçektir.

Olsa Lokmân u Felâtûn çâre-sâzı n'eylesün

Derd-i aşkun olmayınca bir devâsı vâkiâ (G 7/2)

2.2.1.13. Utanma

Utanma eylemi, en fazla sevgiliye yakışan bir eylemdir. Sevgilinin dudakları; şekli, rengi itibariyle gül goncasına benzetilir. Gonca ağızlı sevgili, ağlayan âşğı görünce hemen utanır, gonca olan ağız tamamen açılmaz olur. Utanan çocuklar ağızlarını buruşturup kafalarını önlerine eğler, sevgili âdeta utangaç bir çocuk gibi tasvir edilmiştir.

Açılmaz oldu tekellüm idüp o gonca-femüm

Görince âşık-ı zârı hemân hicâb idiyor (G 59/2)

Utanma durumunda yüzü kapatmak en doğal eylemlerden biridir. Bazen başörtüsünün ucuyla bazen şapkayla bazen bir bezle bazen saçlarla bazen de sadece ellerle yüz saklanır. Bu beyitte utangaç sevgili saçlarını kullanmıştır. Divan şiirinde sevgilinin zülüfleri siyah olarak tasavvur edilir. Bu siyahlığıyla örtüyü (peçeyi) andırır. Sevgilinin her uzvu aynı utangaçlık seviyesine sahiptir. Şair, sevgilinin yanaklarının üzerine düşen zülüflerinin sebebini utanmış olmasına bağlar. Ona göre sevgilinin yanağı, âşıkların bakışlarından utandığı için siyah zülüflerini örtü olarak kullanmıştır.

Pûşîde itdi rûyına zülf-i siyâhını

Her bir nîgehden olmaya tâ şermsâr ruh

(G 44/2)

Sevgilinin güneşe, parlak aya benzetilmesi en sık karşılaşılan benzetmelerdendir. Şair, ikinci beyitte ay gibi bazen açıldın bazen kapandın diyerek ay tutulmasına atıf yapmaktadır. Sevgilinin saçlarının darmadağın olmasını bir şeyden saklanma çabasına bağlamakta ve bu durumu ay tutulması esnasında ayın gökte görülmemeye durumuna benzetmektedir.

Ey mihr-i cihân-tâb u felek ey meh-i tâbân

Gâhî açılıp meh gibi gâhîce kapandun

Ey zülf-i perîşân

Kimlerden utandun

(G 112/4)

2.2.1.14. Beklentiler

2.2.1.14.1. Vuslat Beklentileri

Klasik Türk edebiyatında sıklıkla karşımıza çıkan konulardan bir diğeri de vuslat beklentisidir. Bu konu daha çok aşk ekseninde çevrelenmiştir. Âşığın gönlünün hastalığının sebebi sevgilinin hasretinin elemidir ve âşık “*Ey Rabbim! Lütufta bulun! Derdime vuslat ile deva ver.*” diyerek vuslat beklentisini dile getirmekten geri durmaz.

Hasret-i yâr elemi eyledi dil-haste beni

Kerem it derdüme vasl ile devâ vir yâ Rab

(G 26/2)

Sevgilisini de bu vuslata yaklaştırmaya çalışır. Açık açık sevgiliye hitap eder ve: “*Düşüncem, gece gündüz senin vuslatındır! Rüyalarım da hep sen; hayallerimde hep sen varsın! Bu söylediklerimin hepsi gerçektir, inan!*” sözleriyle onu aşkına inandırmaya çalışır. Ayrıca beyitte “*inan*” kelimesine yapılan vurgu, sevgilinin âşığa karşı güven duygusunu kaybettiğini gösterir.

Tefekkürüm gece gündüz senün visâlündür

İnan sahîhi bu hep hâb u hep hayâlüm sen (G 139/3)

Kavuşma beklentisi ile ağlayıp sızlayan âşık karşısında âşığı hâlâ anlamayan bir sultan (sevgili) vardır.

Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi sultânım henüz

İntizâr-ı vuslat ile zâr u giryânım henüz (G 77/1)

Âşık daima aşk ve ayrılık derdiyle ızdırap çeken, ah ve feryat eden, kanlı gözyaşları döken, vücudu ve bağı yaralar içinde zayıf düşmüş, yüzü sararıp solmuş olarak görülür. Aşk onulmaz bir derttir. Onun için âşık doktorların kendisini tedavi etmelerini bile istemez. O, bu dertten memnundur. Bu derdin dermanı da bu derdin kendisidir. Bu yüzden onun zulmünü hoş görür. Âşık her şeye rağmen vuslat beklentisinden vazgeçmez, ümidini kesmez. Zaten âşığa da yakışan ancak budur.

Dâim umarum kesmem ümîdüm gelür elbet

Teşrîfi o şûhun bize ikrâra mı mahsûs (G 90/2)

Âşık, sevgilinin geleceğine dair beklentisini kaybetmez. Çünkü bu arzusu en az bir kere gerçekleşmiştir. Bu beyitte “*yine*” zarfının kullanımı bu teşrifin daha

önceden gerçekleştiğini kanıtlar niteliktedir. Bu durum yine dönem özelliğinden kaynaklanır.

Yâver'e var mı 'aceb niyyeti teşrîfe yine
Meded ol kân-ı keremden haberün var mı sabâ (G 17/5)

Bu beyitte, farklı bir kurguyla âşığa vuslat için söz veren bir sevgili profili ortaya çıkar. Ancak söz verse de sonuç değişmez sevgili sözünde durmaz, oysa âşık yalan sözlere gerçekten inanmıştır.

Va'd itdi visâlin sana ol vadine durmaz
Sen öyle yalan sözlere gerçekten inandun
Mevlâ'dan utanmaz
Cânundan usandun (G 112/3)

2.2.1.14.2. Yardım ve İhsan Beklentisi

Yâver Dîvânı'nda münacat içerikli 26, 27. ve 28. gazellerde şair, kimi zaman kendi ile ilgili beklentilerini, kimi zaman vuslat, kimi zaman bağışlanma ve daha pek çok beklentisini dile getirir. Allah'a dua eder.

Fakr ile fahr ideyüm kalbe gınâ vir yâ Rab
Kâmet ü hâlüme çesbân kabâ vir yâ Rab (G 26/1)

Yâver gibi lutfun umarum kesmem ümîdüm
Afv eyle benüm cürm ile isyânımı yâ Rab (G 27/5)

2.2.1.15. Hayal Kırıklıkları

Âşık; zamanını (ömrünü), gül bahçesinin seyrini arzulamakla; yeşilin resmini cisimlerde temaşa etmekle; kış mevsimini soğuk sebebiyle şikâyetlerle geçirmiştir. Ancak tüm bu hayallerle geçen ömrün sonunda hâlâ sevgili yanında yoktur. Artık hayallerinin hepsi yıkılmıştır ve bir an önce ilkbahar mevsiminin gelmesini arzulamaktadır. Sevgili gül bahçesine benzetilmiştir ve ona kavuşma arzusunun sonu hayal kırıklığı olmuştur.

Geçirdüm seyr-i gülzârı temennâlarla evkâtum

Çemen nakşın mücessemde temâşâlarla evkâtum

Şitâ faslı sovuğdan geçdi şekvâlarla evkâtum

“Yeter geçdi bu gûne mâlihulyâlarla evkâtum

Amân bir gün mukaddem âh fasl-ı nev-bahâr olsa”

(Th 1/2)

Cilveli güzellerden murat almak hayaliyle ona yaklaşan âşığın elleri hep boş kalır. Gönüllerinin istediğine ulaşamayıp ah etmek onlara düşmüştür.

Hayfâ o nâzenîn ise râm olmadı bana

Gönlümce âh neyl-i merâm olmadı bana

(G 9/1)

Divan şiirinde gamze; yalnızca bakışa dayanmayıp göz, kaş ve kirpiğin birlikte ortaya koyduğu bir harekettir. Yine sevgiliden şikâyetin işlendiği bu beyitte şair, hayal kırıklıklarının bazen o kadar çok derin olduğunu ve dertlerinin binde birini bile dışa vuramadığından bahseder. Âşığın, aşkı yolunda çektiği binlerce felaket vardır. Bunlardan birini örnek verecek olursa o dedikoducu gamze, âşığa öyle bir kaş göz yapmıştır ki, âşığın hüznünlü gözüne bir daha uyku girmemiştir.

Diyemem binde birin derdümün evvâh size

Neler itdi neler ol şûh-ı cihân bendenize

Geldi bin gûne felâket reh-i aşkunda bize

“Virmemiş ruhsat-ı hâb dîde-i gam-dîdemüze

Öyle gamz eyledi ol gamze-i gammâz bana”

(Th 2/3)

2.2.1.16. Şikâyet

2.2.1.16.1. Felekten ve Dünyadan Şikâyet

Klasik metinlerde felek, kaderi kötü yönde etkilediği için sıklıkla ele alınan bir konu hâline gelmiştir ve daha çok şikâyet unsuru olarak kullanılır. *Dîvân*'da çoğu beyitte feleğin kararsızlığı üzerine durulmuş ve feleğin âşığı sevgiliye kavuşturmadığından şikâyet edilmiştir.

Kâmverlikde felek bir tünd-hûdur Yâverâ

Bir karâr üzre degil geh zûd u gâhî dîr ider

(G 54/5)

Ben ol mahrûm-ı dîdârum beni şâd itmedi devrân

Ben ol mahzûn u nâlânım ki vakt-i şâd-mân geçmiş

(G 89/17)

Feleğin bir özelliği de âşıkla sanki dost gibi ülfet kurması ancak gam kadehini yavaş yavaş sunmasıdır.

Sana iş u tarab zevk u safâlar itdürür ammâ

Felek câm-ı gamı Yâver sunar âheste âheste

(G 176/5)

Felekten şikâyet edilen bu beyitte ise onun farklı bir vasfı gözler önüne serilir: “*Ey Mecnûn! Felek, başını çalı çırpı ile örttüyse, benim başımda da mantar bitirdi.*” diyerek âşık, kendisini aşkın simgesi haline gelen Mecnûn’la kıyaslar. Leylâ ve Mecnûn kıssasına telmih yaparak feleğin Mecnûn’un başına çalı çırpı örtme hâdisesini hatırlatır. Feleğin ona

karşı daha zalim olduğunu ve onun başında *mantar bitirdiğini* dile getirir. Mantar bitirmekten kast edilen şeyin başta çıkan mantar hastalığı olduğu kanaatindeyiz. Bu beyit ayrıca günümüzden yüzyıllar öncede bu hastalığın var olduğunun göstergesi olmuştur.

Felek Mecnûn serin itdiyse has-pûş

Benüm başumda da mantar bitürdi

(G 185/4)

2.2.1.16.2. Kendinden Şikâyetler

Divan edebiyatında kirpik yaralayıcı ve öldürücü vasıflara sahiptir. Sevgili kirpik oklarını âşğın gönlüne nişan alır. Âşğın gönlü, kirpik oklarıyla yaralanmış, acınacak bir vaziyettedir. Ancak âşık ders almaz. Bu oklarla gönlü yaralanmasına rağmen aşk ile her sevgiliye kapılır gider. Ayrıca bu şekilde âşğın tek bir sevgilide karar kılmayıp her sevgilinin ardından gitmesi 18. yy. ile birlikte değişen âşık tipinin özelliğini yansıtmaktadır.

Zahm-ı müjgân ciger-sûz ile pür-yâre gönül

Kapılır hayfâ yine aşk ile her yâre gönül

(G 117/1)

“*Bu aşk belası beni öyle rezil ediyor ki dünya hâlîme gülüyor. Ben bile kendime acıyorum!*” diyerek kendinden şikâyetini dile getirir.

Öyle rüsvây idiyor kim beni bu mihnet-i aşk

Güliyor hâlûme âlem acıram ben de bana

(G 4/4)

Bu beyitte âşık, gözlerinin yaş tanelerini hasretle döktüğünü, hiç kurumayan ıslak gözlerinden kendisinin de rahatsız olduğunu dile getirir ve ağlayıp durmasından dolayı kendi kendinden şikâyetçi olur.

Hasretle döker dîdelerüm dâne-i eşkin

Kendüm dahı bîzâr olurum çeşm-i terümden (G 152/4)

Âşık, Yâver'e seslenir. Nida sanatıyla başlayan cümle de sürekli aşk derdiyle yersiz feryat eden, inleyip ah vah eden Yâver azarlanır: "Gönül derdini yine insanlara şikâyet mi ediyorsun?" diyerek ona bu şikâyet etmenin yanlış olduğu söylenir.

Nedür bu âh vâh u nâle vü feryâd-ı bî-câlar

Yine derd-i derûndan Yâverâ halka şikâyet mi (G 186/5)

2.2.1.16.3. Rakipten Şikâyet

Sevgilinin etrafındaki diğer âşıklar, âşık için korkulu birer rakiptir. Rakipler yüzünden sevgilinin yanında hiçbir itibarı kalmamak, onun gözünden düşmek, onu büsbütün kaybetmek âşığı kemiren azap ve korkulardandır. Rakibi sevgiliye şikâyet ederek onu sevgilinin gözünden düşürmeye çalışır. Ağyarın sürekli şikâyetçi olmasını eleştirir ve kendisi ile onu kıyaslar.

Yâver gibi teşekkür ider var mı cevruüne

Agyâr durma hâlini şekvâdadur sana (G 13/5)

Sevgilinin âşıkları oldukça fazladır. Çünkü sevgili eşsiz güzelliklere sahiptir ve rakiplerin sayısı konusunda şairlerce çeşitli benzetmeler oluşturulur. Yâver, rakiplerin sayısının dikenlerden daha fazla olduğunu iddia eder. Âşık, kendini diğerleri ile karşılaştırır ve ne yazık ki sevgilinin ağyara iyilik ettiğini, kendisini ise incittiğini görür.

Gayra lutfun bendene âzârdan kıldum kıyâs

Ey gülüm çokdur rakîbün hârdan kıldum kıyâs (G 84/1)

Divan edebiyatında rakip bütün kötü vasıflara layıktır. Şair, kötü huylu rakibin, önceden de kâfir olduğunu ancak sevgilinin güzelliğini gördükten sonra daha da kâfirleştiği iddia eder.

Rakîb-i bed-meniş kâfirdi evvel

Görüp hüsnün dahı pek kâfir oldı

(G 180/3)

Aşığın sevgiliye yaklaşmasının, onunla konuşmasının ve ona aşkını ilan etmesinin önündeki en büyük engel rakiptir. Sevgiliyi bir yerde ansızın gören âşık, ona rahat rahat bakamamıştır bile çünkü etrafta rakipler vardır ve onların korkusuyla saklanarak bakmak zorunda kalmıştır.

Bir mahalde ey gül-i ter nâ-gehân gördüm seni

Havf-ı agyâr ile ammâ kim nihân gördüm seni

(G 197/1)

2.2.1.16.4. Sevgiliden Şikâyet

Sevgiliye karşı yapılan şikâyetlerin en temelinde onun ağyarla ülfet kurmasıdır. Bu *Yâver Dîvânı*'nda en fazla işlenen şikâyet konularındandır. Âşık, ayrılık derdiyle yanıp yakılırken özlem çekerken sevgili başka insanlarla içli dışlı olup sohbet eder. Bu durum âşık için en üzücü durumlardandır.

Yanayum yakılayum derd-i firâkunla senün

Hasretün ben çekeyüm halk ile sen ülfetde

(G 167/3)

Sevgilinin bakışı âşık için büyük lütuftur. Ancak sevgili âşığı bu bakışından uzaklaştırıp ağız bozuk olan rakibi ise yanında tutmaya devam eder. Âşık, bu duruma hem hayret eder hem de durumdan şikâyetçi olur.

Nigâh-ı iltifâtından bizi dûr eyledi Yâver

Beni ol nâzlı cânâne rakîb-i bed-zebân geçmiş

(G 89/18)

Aşk derdiyle acınacak duruma düşen âşık, halini sormayan sevgiliden şikâyetçidir ve bu şikâyetini şu sözlerle dile getirir: “*Ey can (sevgili)! Ağlayıp duran Yâver’in halini hiç sormadın? Unuttun! Hâlbuki o, senin aşkının üzüntüsü ile acınacak bir hale düşmüştür.*”

Ferâmûş eyledün hiç sormadun sen Yâver-i zârı

Ne rütbe derd-i aşkunla senün bî-çâredür cânâ

(G 22/5)

Aşığın sevgiliye yaptığı eleştirilerin ardı arkası kesilmez: “*(Sevgiliye), sözünde durmayan, uçarı bir güzel, derlerdi; bu söz gerçekmiş. Evet, onun vefası Yâver’e yok ama başkalarına vardır.*”

Bî-vefâ bir dil-rübâ dirler idi gerçek imiş

Yâver’e yok gayrıya vardur vefâsı vâkiâ

(G 7/5)

Azrail, can almakla görevli olan melektir ve âşığın canını alması yönüyle sevgili sık sık Azrail’e benzetilir. Sevgilinin âşığın, aşkını anlamamazlıktan gelerek onu Azrail gibi öldürdüğünü, kimi zaman da can bağıslayan bakışlarını derde derman olduğunu dile getirir.

Geh helâk eyler tegâfûl ile hem-çün Azra’îl

Geh nigâh-ı rûh-bahşun derde dermân gösterür

(G 66/2)

Şair, âşığa seslenir: “*O ay (gibi parlak güzel), benim gönlümü niçin incitiyor? dersin. Acaba şu dünyada sevgilisinden memnun olmuş biri var mıdır?*” diyerek sevgili ve âşık olmanın ne demek olduğunu tekrar gözler önüne serer. Âşıksa eğer ezaya mahkûmdur.

Niçün ol meh beni rencîde-hâtır eyliyor dirsin

‘Aceb bir var mıdur hoşnûd olmuş dil-rübâsından

(G 150/3)

2.2.2. Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler

2.2.2.1. Ağlama

Klasik metinlerde sıkça karşımıza çıkan ağlama eylemi, âşığın sevgilisine karşı çaresizliğini etkili bir biçimde ortaya koymasını sağlar. *Yâver Dîvânı*’nda bu eylemi gelenek gereği yine âşık yapar, bunun sebebi ise sevgilidir. Ağlama eyleminin geçmediği divan kuvvetle muhtemel yoktur.

Ağlama eylemi denince akla ilk gelen tarihî olay elbet Yûsuf kıssasıdır. Yakûb Peygamber, hüznüyle anılan bir peygamberdir. Hz. Yûsuf kıssasından hatırlanacağı gibi, Hz. Yakûb, Hz. Yûsuf’un öldürüldüğü haberinden sonra yıllarca ağlamış ve en sonunda ağlamaktan gözleri görmez olmuştur. Âşık, sürekli ağlamasından ve gözyaşından dolayı kendisini Yakûb Peygamber’e benzetmiş ve kan çanağına dönen âdeta kan saçan gözlerinin Yakûb gibi görmez olduğunu dile getirmiştir.

Girye vü zâr-ı dem-â-demden bu nâ-bînâlığa

Hem-çü Yakûb oldu çeşm-i hûn-feşânım mübtelâ

(G 16/2)

Eskiden beri gül ile bülbül arasında bir bağ olduğuna inanılmış ve bu konuda eserler yazılmıştır. Gül, naz; bülbül, niyaz için yaratılmış gibidir. Bülbül, şakıyışlarıyla ağlayıp inleyen, durmadan sevgilisinin güzelliklerini anlatan âşığın

timsalidir. Şair, ey gönül diye seslendiği gönlüne bülbül gibi gözyaşı dökmesini ve ağlayıp sızlamayı unutmamasını tembih eder. Gönül, ağlamanın da etkisiyle parça parça olmuş haliyle bülbülüne gülen yüz yapraklı bir güle benzemiştir.

Bülbülâsâ girye vü zârî ferâmûş eyleme

Şerhalarla çün gül-i sad-berg-i handânsın gönül

(G 118/4)

Aşğın gıdası üzüntüdür. Sevgili ona ne kadar sıkıntı verirse aşk hali o denli artar ve bu durum âşğın istediği bir durumdur. Ağlayıp inleyen Yâver, ayaklar altında kalıp ezilmekle şeref bulur. Aşğın zilleti, ona iki dünyanın izzetini verir.

Pây-mâl olmagıla buldı şeref Yâver-i zâr

Zillet-i aşkı virür izzet-i dâreyni bana

(G 10/5)

Divan şiirinde aşkı temsil eden pervane, muma âşık olarak kabul edilir. Bu bağlamda oluşturulmuş beyitler *Dîvân*'da mevcuttur. Ancak aşağıda yer alan beyitte âşık kendisini muma benzetir. Mumun yanmasıyla, aşğın kendisini yakması arasında ilgi kurar. Sevgiliye duyduğu aşğın ateşi onu tutuşturmuştur. Mumun yanmasıyla kenarlarından gözyaşı biçiminde damlacıklar süzülür ve mum yavaş yavaş erir. Kendisini muma benzeten âşık, bu damlaların da onun gözyaşı olduğunu söyler. Âşıkların acı konusunda ısrarcı olduklarını biliyoruz âşık, yanmaktan ve yavaş yavaş bu sevda uğrunda eriyip yok olmaktan oldukça memnundur. Sevgiliye “*Ağlayıp duran çaresizi söndürme!*” diyerek niyaz eder.

Vücûdum nâr-ı aşkundan tutuşdukça ziyâlandı

Çerâgundur bu Yâver zâr u nâ-çârı sövündürme

(G 161/5)

2.2.2.2. Hastalık ve Ölüm

Hastalık eylemi, aşkın zuhurundan sonra meydana çıkan bir eylemdir. Sevgilinin süzgülün yan bakışı olan gamze, divan şiirinde en çok ok ve kılıca benzetilir. Bu okları âşığa atma konusunda oldukça mahir olan sevgili, âşığı yaralar. Gamzeyle yaralanan âşık, derdine derman bulamaz. Onun içine bu yaralarla birlikte artık hastalık, aşk, girmiştir.

Mecrûh olalı gamzen ile bu dil-i zârûm

Dermân bulamaz derdine illet var içinde (G 169/4)

Âşık için hastalıktan kurtulmanın tek çözümü vuslattır. Âşık bu aşk hastalığına devayı Allah'tan ister.

Hasret-i yâr eleme eyledi dil-haste beni

Kerem it derdüme vasl ile devâ vir yâ Rab (G 26/2)

Aşğın düştüğü bu hastalığın humma hastalığı olduğu işlenmiştir. Humma hastalığı; aşırı şekilde ateşin yükseldiği, yüksek ateşin etkisiyle titremenin fazlaca olduğu ve aklın baştan gittiği bir hastalıktır ve Yâver humma hastalığına düştüğünü pek çok beyitte tekrarlamıştır. Ayrıca Yâver'in gerçek yaşamında da düştüğü hastalık yüzünden ara ara hummaya da yakalanmış olabileceği kanaatine vardık.

Dil-haste olup Yâver-i zârûn gibi cânâ

Mahmûm olalı hayli harâret var içinde (G 169/5)

Divan şiirinin geleneksel “*hastalık*” olgusuna ek olarak Enderunlu Hasan Yâver'in *Gül-i Sad-berg* eserinin telif sebebi kısmında, ömrünün sonlarına doğru çok

yemekten kaynaklanan bir hastalığa yakalandığını öğreniriz (Üstüner, 2009b). *Dîvânî*'nda yer yer bu hastalığın bahsettiğine şahit oluruz. Bu beyitte hastalığın dolaylı dostlarının onun yanına gelip onu teselli etmek istemelerinden bahsederler.

Tesellî itmek isterler bana yârân gelmişler
Ki bilmezler cigergâhumda zahm-ı hûn-feşân ağlar (G 57/2)

2.2.2.3. Konuşma

Sadece insanlara has bir özellik olan konuşma eylemi, divanlarda kendisine en fazla yer bulan eylemlerden biridir. Genellikle bu konuşma sevgilinin konuşması şeklinde karşımıza çıkar. Sevgilinin, âşık için etkileyici yanlarından biri de nazlı nazlı konuşmasıdır.

Yâverâ yâ ben niçün âh itmeyem her subh u şâm
Nâzlı nâzlı söyleyen cânân geldi hâtıra (G 172/5)

Divan edebiyatında sevgili konuşma eylemini sadece ağzı ile gerçekleştirmez. Ya da konuşmak sadece sözle yapılan bir eylem değildir. Sevgilinin diğer uzuvları da konuşur. Örneğin aşağıdaki beyitte: “*O Çin putu gibi güzelliğe (sahip olan sevgili); naza başlayınca, konuşan gözleri sözünün işvesine yardım eder.*”

Nâza âgâz idicek ol büt-i Çînî-hüsnüm
Çeşm-i gûyâsı ider şîve-i güftâra meded (G 45/2)

Bu beyitte ise konuşma eylemini yapan sevgilinin kaşlarıdır. Bu beyitte de şairin açıkça dile getirdiği gibi konuşmak sadece sözle yapılan bir eylem değildir. Çünkü sevgilinin kaşları, işaret ve îmâ ile konuşmaktadır. “*Sohbet, sadece ses ve*

söze mi mahsustur?” diyerek Yâver, soru yöneltir ve sohbetin, konuşmanın sadece sözlerden ibaret olmadığını kendi cümleleriyle dile getirir.

Ebrûları îmâ ile itmekte tekellüm

Sohbet yalunuz savt ile güftâra mı mahsûs

(G 90/3)

2.2.2.4. Sarhoşluk

Divan edebiyatı çerçevesinde sıklıkla karşımıza çıkan eylemlerden bir diğeri de sarhoşluktur. Sarhoşluk eylemi, bazen tasavvufî açıdan bazen de gerçek manası ile kullanılmaktadır. Sarhoşluğa sebep olan temel unsur ise şaraptır.

Aşk şarabını içip sarhoş olan âşık kendisine *Yâver Dîvân*'ında fazlasıyla yer bulmuştur. Şarap, içerken neşe veren ancak daha sonra şiddetli baş ağrısına sebep olan bir içecektir. Yâver, bu bağlamda aşkı şaraba benzeterek somutlaştırır. Nasıl şarap içtikten sonra baş ağrısı peydah oluyorsa âşık olduktan sonra da baş ağrısı ortaya çıkar. İçkiye tutulan insanların bundan kurtulması çok zordur ve sarhoş olmaktan geri duramayan insanlar kendilerini meyhane kapısında derbeder bulurlar. Meyhane kapısı denen şey sevgilinin dudağından başka bir yer değildir.

Mey-i aşk ile mest oldum humâr-ı derd-i ser gördüm

Der-i mey-hânede ben kendümi pek der-be-der gördüm

(G 128/1)

Osmanlı Devleti döneminde, İstanbul'daki sokak serserilerine külhanbeyi derlerdi. Aşağıda yer alan beyitte bizi tam bir külhanbeyi tasviri karşılıyor. Sevgili; elde hançer, yarı sarhoş, eğri külahlı, kollar açık ve pek acımasız bir vaziyette cadde üzerinde yürüyen bir külhanbeyine benzetiliyor. Sevgilinin külhanbeyine benzetilmesi oldukça etkileyici bir teşbihtir.

Dünki gün bir reh-güzerde hancer elde nîm-mest

Kec-küleh bâzû açık pek bî-amân gördüm seni

(G 197/3)

Dudağın renk ve şekil yönünden şaraba benzetilmesi yaygın bir kullanımdır. Âşığın sarhoş olmasının temel sebebi bu dudaktır. Sevgilinin dudağıyla sarhoş olan âşığın şarapla işi kalmaz.

Lebünle mest olan âşık şarâbı n'eyler imiş

Yanar pişer dil-i zârı kebâbı n'eyler imiş

(G 87/1)

Âşık, aşk sarhoşudur. Çünkü sevgiliye âşık olanlar içmeden sarhoş olurlar. Şarap sevgilinin dudağına benzediğinden, âşık meyhaneyi mesken edinmiştir. Sofinin nasibine ibadet köşesi, onunkine de meyhane köşesi düşer (İsen, vd., 2014: 322). Sarhoşluk hali aklın baştan gittiği bir haldir ve şair, son umut çareyi sevgiliyi sarhoş etmekte arar. Meyhane ortamında içi şarap dolu kadehlerin biri dolar, biri boşalır çok sık ve hızlı bir işleyiş söz konusudur. Şair, bu şekilde kadehlerin dönmesinin sebebinin sevgiliyi sarhoş etmek ve ondan öpücük almak olduğunu söyler.

Bûse düzd olmağına Yâver olur belki sebeb

Yâri mest itmek içündür devr-i sâgardan garaz

(G 91/5)

Şarap ve meyhane kelimeleri, *Yâver Dîvânı*'nda tasavvufi olarak da ele almışlardır. Şair bu beyitte bir köşeye çekilerek vahdet meyhanesinde gizemli aşk şarabını yudumlamaktan söz eder. Şarap kelimesi ilahi aşkı simgelemektedir.

İç bâdeni çek kendini bir kûşeye şimdi

Yâver gibi mey-hâne-i vahdetde masûn ol

(G 120/5)

2.2.2.5. Usanma

Kendisini seven insana karşı kendisi de sevgi ve şefkat duyguları ile dolu, âşığını mesut etmek isteyen yahut onunla birlikte olmanın sevincini yaşayan bir sevgili tipi divan şiirinde mevcut olmamıştır. Aşk, zor olana bile bile talip olmaktır. Ancak öyle bir an gelir ki âşğın tamamen sabrı tükenir ve sevgiliye yaptığı zulümlerden usandığını açık açığa söyler. Çünkü âşğın sinesi, ok kutusu gibi sevgilinin keman kaşlarından attığı oklarla dolmuştur.

Usandık ol kemân-ebîrû gamından Yâverâ artık
Yeter tîr ile oldu sîneler mânende-i terkeş (G 88/5)

Bazen usandığı şey sevgili değil kendi halidir. Sözünde durmaz sevgilinin vuslat sözüne inandığı için kendisine kızar. Çektiği acılar yüzünden canından usandığını açıkça dile getirir.

Va'd itdi visâlin sana ol vadine durmaz
Sen öyle yalan sözlere gerçekden inandun
Mevlâ'dan utanmaz
Cânundan usandun (G 112/3)

2.2.2.6. Uyku ve Rüya

Uyumak eylemi, divan şiirinde genellikle gaflet ve habersizlik durumunu anlatan bir eylemdir. Sevgili naz uykusundadır, âşğın görmez. Âşık ise içine düştüğü aşk derdinden dolayı devamlı uykusuz ve bitkindir. Uykusuzluk, nerede ise âşıklığın göstergelerinden biri haline gelmiştir. *Divân*'da, âşğın bu uykusuzluk halinden de habersiz olan bir sevgili profili mevcuttur.

Ben tâ-be-seher fâhteveş târik-i hâbum

Bilmem ‘aceb ol serv-i hırâmân bilür mi

(G 203/3)

Bazen âşığın uyuma eylemini vuslat için yaptığını da görürüz ancak yine sonuç hüsrandır. Çünkü divan edebiyatı âşığı için kavuşmak imkânsız bir eylemdir. Bu beyitte şair: “*Ey dîvâne Yâver! Senin bahtın ne kadar karaymış! Uykuda vuslata eriştiğin anda uyandın! Son derece harap olmuş! Kavuşma anını andın!*” diyerek ona uykunun da hayır getirmediği, sevgili ile rüya âleminde bile kavuşmanın imkânsız olduğu gözler önüne serilir.

Bahtun senün ey Yâver-i şeydâ ne siyehmiş

Hâb içre visâle irüp ol demde uyandun

Gâyetle tebehmiş

Vuslat demin andun

(G 112/5)

Bu beyitte ise âşık, neden uykuya hasret kaldığının sebebini açıklar. Rüyalar âlemi sevgili ile kavuşmak için bir çıkış yoludur. Sevgilinin ağlayan gönüle rüyada teşrif ettiği yönünde bir algı vardır. Uykunun gözüne düşman olmasının sebebinin bu kavuşmaya engel olmak için olduğuna inanılır. Âşıklar sürekli uykusuzluk hali içindedirler.

Teşrîfünü rü’yâda dil-i zâra işitdüm

Düşmen gözüme her gice uyku haberüm yok

(G 98/4)

Yâver Dîvânı’nda 31. gazelin redifi “*hâb*”dır. Gazelde, sevgilinin ahu gibi bakan gözlerinin âşığı uykuya hasret bıraktığından, ağlayan âşığın gözünde uykunun rahatlığının olmadığından, sevgilinin uykuyu darmadağın etmesinden vb. uyku ile ilgili olan tasavvurlar işlenmiştir. Uyku; görülmesi güç olan sevgiliyi rüyada görmeyi sağladığından âşık için çok önemli bir eylemdir. Eğer sevgilinin insanı avlayan

gözleri uykuyu isterse âşıkların gözü o gece kötü rüya görmez. Çünkü o rüyada görülecek olan şey ancak sevgilidir.

O gice gözleri kem düş görür mi uşşâkun
İderse dîde-i merdüm-şikârı ragbet-i hâb (G 31/4)

2.2.2.7. Vuslat ve Hicran

Aşığın en büyük derdi ve dert kaynağı hasrettir. Âşık daima sevgiliden ayrıldır ve hicrân içindedir. Âşıklar, sevgiliden ayrı düşmektense onun tüm cefasını çekmeye razıdırlar. Onlar, âdeta “âh etmek” için yaratılmış gibidirler. Ezel meclisinde, dert ve gam arasından onların kısmetine “âh”ın düştüğüne inanırlar ve hicranı kabullenmişlerdir.

Âhsuz bir kerre ârâm idemem hicrûnle ben
Derd ü gam çünkü ezelden âh kısmetdür bana (G 2/3)

Gönül evinde yatan ayrılık misafirinin gitmeye niyeti yoktur. Çünkü rahat ve huzuru âşığın viran gönlünde bulmuştur.

Buldu âsâyış ü râhat dil-i vîrânümde
Hâne-i dilde yatar gitmedi mihmân-ı firâk (G 100/3)

Bazı anlar da gelir ki âşık, sevgiliden ayrı düşmesini cehennem ateşi ile kıyaslar ve ayrılığın daha şiddetli bir azap olduğuna kanaat eder ve ayrılık derdi çekmektense ölmeyi yeğler.

Nâzenînüm nâr-ı dûzahdan eşeddür firkatün
Derd-i firkat çekmedense ölmek ehvendür bana (G 1/4)

Divan şiirinde âşığın en belirgin hedefi vuslattır. Ağlayıp inleyişi hep vuslata ermek içindir. Ayrılık acısıyla yani hicranla yaşayan âşığı sonunda vuslat beklemektedir. Ancak Yâver, bu beyitte kendisinin vuslat metası için can verenlerden olmadığını, sevgilinin vuslatının hiçbir şeyle ölçülemeyecek kadar değerli olduğunu dile getirmiştir.

Cân fidâ eyler imiş herkes metâ-ı vuslata

Ben harîdâr olmadum yokdur bahâsı vâkîâ

(G 7/4)

Sevgilinin arada sırada vuslat sözü verdiği görülse de hiç sözünde durmadığı kesin olan bir gerçektir. Çünkü o, uçarı güzel kâfirdir, ona inanılmaz ve güvenilmez. O, gerçek gibi vuslat vaat eder; ama yalan söyler. Âşık sevgilinin vuslat vaatlerine artık inanmamaktadır.

İnanma itimâd itme ne kâfir kişidür ol şûh

Visâlün va‘d ider gerçek gibi ammâ yalan söyler

(G 63/2)

2.2.2.8. Yazı Yazma

Yâver, yazı yazmak eylemini kullandığı beyitlerin tamamına yakınında kendi şiirini anmıştır diyebiliriz. Yazı yazma eylemi insana verilmiş lütuflardan biridir. Yâver bu beytinde sevgilinin aşkıyla benzeri görülmemiş gâzeller yazdığından ve eserlerinin bir kitapta toplanmasını istediğinden bahseder. Yazı yazma eylemi hiç şüphesiz insanın bâkî olmak isteğinin de bir göstergesidir.

Gazeller ihtirâ itdün belî aşkıyla cânânun

‘Aceb Yâver senün de bir kitâb olmaz mı âsârun

(G 110/5)

Dîvânı'nın sonlarına doğru kendi şiirine karşı övgüsünü biraz daha arttıran şair, külfetsiz ve yapmacıksız gazeller yazdığından bahseder ve kendi gazellerine nazire söyleyecek usta bir şair arar.

Bî-tekellüf dinilen Yâver-i zârun gazelin

Gele tanzîr ide bir şâ'ir-i mâhir nerede

(G 177/5)

Yazdığı şiirlere övgüsünü eksik etmeyen Yâver'in kendisine seslenerek: "*Ey Yâver! Sen de usta kalemle yazdığın şiirlerini, çoktan beri, beyan ilminin gerektirdiği tarzda edebî sanatlarla süslemedin.*" diyerek bir öz eleştiri yaptığına da şahit oluruz.

Çokdan beri kilik-i hünerün sen dahı Yâver

Zîbiş-figen-i silk-i beyân eylemedün hiç

(G 41/5)

2.2.2.9. Yorgunluk

Dîvân'da tek bir beyitte kullanılan bir eylemdir. Sevgiliye seslenen bu beyitte yine âşık usanmadan merhamet dilemeye devam eder. Kendi durumunu yeniden izah eder ve sevgilinin gören gözü, tutan eli olmasını ister.

Ayaklandur nigâh-ı merhametle dest-gîrüm ol

Ki bî-tâb-ı gamun bînâ gözi gîrâ eli sensin

(G 135/4)

2.2.2.10. Yürüme

Divan şiirinin başkişisi olan sevgili, en güzel vasıflarla donatılmıştır ve onun endamlı yürüyüşü âşığı kendine hayran bırakan bir tarzdadır. Sevgilinin sadece

gözleri âşığı büyülemez, nazı ve salınarak yürüyüşü de âşığın gönlünü ve canını kendisine hayran bırakır.

Nâz u refâtı da eyler dil ü cânım meftûn

Yalunuz çeşmi degil sihr ü füsûn-sâz bana (G 3/3)

Sultan olan sevgili, yürüme eylemini de aelade yapmaz. Nazla ve salına salına yürür, onun bu hali âşığa sanki hayat kaynağıdır. Onu yaşama bağlayan güçtür.

Şîve vü refât idişi ol şehün

Sanki hemân âb-ı revândur bana (G 5/3)

Divan edebiyatında, *ab(su)*, birçok yönlerden ele alınmış ve çeşitli benzetmelere konu olmuştur. Aynı şekilde sevgilinin yürüyüşünün güzelliği, pek çok benzetmelerle şairlerce anlatılmaya çalışılmıştır. Genellikle “*âb-ı revân*” tamlaması sevgilinin boyuna işaretir. Ancak bu beyitte şair sevgilinin güzel boyunu düzgün servi ağacına, yürüyüşünü de kıvrıla kıvrıla akan suya benzetmiştir.

Bâlâ-kadüni benzedürem serv-i sehîye

Refâtarını teşbîh iderem âb-ı revâna (G 166/3)

2.3. Şekil İncelemesi

Eserde divan tertibiyle ilgili problemin dışında nazım şekli tanımlamalarına ilişkin sorunlar da bulunmaktadır. Bu çerçevede kimi şiirlerin başlıklarındaki isimlendirmelerin şiirin şekil özellikleriyle uyuşmadığı görülmektedir.

2.3.1. Divan Tertibi

Bir divanın nasıl bir tertiple meydana konacağı, şiirlerin onda hangi grup ve sıralar içinde yer alacağı, gelenekçe önceden tayin edilmiş bir protokole tabidir. Bir divanın nazım şekilleri itibariyle ideal kadrosu, grupların adlarıyla birlikte muhteva bakımından sıralanmalarını da içine alacak surette şöyle teşekkül etmektedir: *Tevhid-münacat- na' t- mi'raciyye- dört halife, İslam ve tarikat büyükleri üzerine medhiyeler- hükümdar ve devlet büyükleri için medhiyeler, tercî-i bend ve terkib-i bendler, küçük mesneviler, tarih manzumeleri, musammatlar, şarkılar, gazeller, mukâtaât: rubai- kıt 'a- nazım- metâli- müfredât- mesâri* (Akün, 2014: 54-57).

Bazı nazım şekillerinin tertip sırasında farklar olabilmektedir. Tarih manzumeleri ve küçük mesnevi parçaları ile şarkıların yeri kesin olmayıp bazı divanlarda gazellerden önceki kısımda, bazılarının ise gazellerden sonra gelirler (Akün, 2014: 58). *Hasan Yâver Dîvânı*'nda iki tane olan tarih kıt 'ası *Dîvân*'ın en sonunda yer alır.

Divan edebiyatının son devirlerinde Enderunlu Fazıl, Enderunlu Vasıf, İzzet Molla gibi şairlerin divanlarında; musammatların, gazellerden sonra yer aldığı görülmüştür (Akün, 2014: 58). *Yâver Dîvânı*'nda da bu yeniliğe uyulmuş ve musammatlar, gazellerden sonra verilmiştir.

Biz çalışmamızın TEBDİZ'e girerken şekil ve tür konusunda Kaplan Üstüner tarafından hazırlanan *Enderunlu Hasan Yâver Divanı* isimli çalışmada yaptığı tasnifi temel aldık. *Yâver Dîvânı*'nın tertibi şu şekildedir: “*medhiyeler/8, gazeller/203, terkib-i bend/1, tahmis/3, murabba/1, kıt 'a/2*”

2.3.2. Nazım Şekilleri

Nazım şekli, manzum metnin dış yapısını, fiziki görüntüsünü, şeklini, biçimini ifade eden bir kavramdır. Nazım şeklini belirleyen ise kafiye düzeni ve nazım birimidir. Bunun kuralları da bellidir. Şair, şiirine farklı şekil isimleri verebilir, bu onun tercihidir. Ancak araştırmacı bilimsel verilere göre davranmalıdır. Nazım

şekillerini güvenilir objektif ölçülere göre değerlendirmeli, şiirin şekli hangi nazım şekliyle örtüşüyorsa ona o şekil adını vermelidir (Çeltik, 2007: 198).

Klasik şiirde kafiye'nin belirli bir düzende tekrarı nazım birimini, nazım biriminin tekrarı ise nazım şeklini meydana getirir. Şiirin nazım şeklini belirlemede, o şiirde işlenen konu ve konuların aslında bir önemi yoktur. Burada tamamen şiirin dış yapısına bakılır. Şiire, muhteva özellikleri, içeriği veya konusuna göre verilen mersiye, medhiye, hicviye gibi isimler, nazım şeklini değil, nazım türünü gösterir. Şiiri işlenen konuya göre isimlendirme, tür isimlendirmesi olup şekil veya biçim ile doğrudan bir ilgisi yoktur.

Nazım şekli, mısraların kafiye'ye dayalı olarak oluşturduğu sistemli, düzenli birliğin adıdır. Klasik nazım şekillerinin oluşumu, kafiye'ye bağlıdır. Klasik nazım şekilleri, kafiye tarafından belirlenen nazım birimleriyle meydana gelir. Nazım şekillerini tarif ederken, kafiye ve nazım biriminin durumunu dikkate almak gerekir. Şiirin klasik tanımı “*manzum ve mukaffa söz*”dür. Mısra birimiyle yazılan manzumeler, belirli bir kafiye düzeni göstermez ve serbest şiir ortaya çıkar. Klasik şiir anlayışı kafiye'yi zorunlu kıldığı ve kafiye de en az iki mısra arasında bulunduğu için klasik şiirin temel nazım birimi beyit ile onun genişlemesiyle oluşan benttir.

Nazım şekillerini belirlemede matla beyti önem arz eder. Matla tabiri daha çok “*matla beyti*” şeklinde kullanılır. Matla beyti genellikle ilk beyittir; bazen şiirin ikinci, üçüncü beyitleri de matla gibi kafiyeli olabilir. İlk birimi mâtla beyit olan şiirler; gazel, kaside, rubai, tuyuk ve nazım gibi isimlerle anılır. Nazım şeklini meydana getiren nazım birimi ve kafiye düzeni açısından bu şiirler arasında fark yoktur; bunlar gazel/kaside tipinin türevlerine verilen isimlerdir yani hepsi de aynı şeklin değişik isimleridir. Bunların ilk birimi matla olmadığı takdirde, hepsinin şekil adı kıt'a olur. İlk birimi matla bentle yazılan tek kafiyeli şiirler, bentteki mısra sayısına göre isimlendirilir. İlk birimi müfret bentle başlayan tek kafiyeli şiirler de tercî-i bend olur (Kurnaz ve Çeltik, 2001: 22-41).

2.3.2.1. Gazel

Her devirde olduğu gibi bu dönemde de en çok rağbet gören nazım şekli gazeldir. Gazelleriyle tanınmış şairlerin ekseriyeti Lâle Devri'nde yaşamıştır (Şentürk ve Kartal, 2015: 534). *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*'nın 218 şiiri içinde 203 tanesinin gazel olması bu yargıyı doğrular niteliktedir. Gazel sayısından hareketle Yâver'e “*gazel şairidir*” demek yanlış bir tespit olmayacaktır. Yâver, *Dîvânı*'nda şiirlerini gazel şeklinde yazmasının sebebinin de şu şekilde açıklamaktadır:

Tarz-ı gazelden itmesi âgâz Yâver'ün

Zeyl eylemek imiş meger anlandı niyyeti

(G 201/5)

Gazel, ilk beyti kendi içinde diğer beyitleri daima ilk beyitle kafiyeli, en az iki beyitlik tek kafiyeli bir nazım şeklidir. Gazelin *maksûd* ve *duâ* adlı en az iki bölüm içeren çeşidine “*kaside*”; iki beyit olarak aruzun ahreb ve ahrem kalıplarıyla yazılanlarına “*rubai*”; *fâilâtün fâilâtün failün* başta olmak üzere, 11 heceye karşılık gelen aruz kalıplarıyla yazılanlara “*tuyuk*” adı verilir (Kurnaz ve Çeltik, 2001: 48).

Gazelde en fazla işlenen konu kadın, şarap ve aşktır. Bunun yanında şehir ve mekân övgüsü, tasavvufî ve felsefî düşünce, tevhit, münacat, mersiye, na't, medhiye, fahriye, hiciv ve hezel konularının da işlendiği gazellere rastlamak mümkündür (Turan, 2000: 99-116). *Yâver Dîvânı*'nda gazellerin konuları da çeşitlilik arz eder. Örneğin: 26, 27. ve 28. gazellerin konusu münacattır.

Gelenekte beyit sayısı beşin altında bulunan gazellere *nâ-tamam gazel* denir. *Yâver Dîvânı*'nda beş beyitten daha az olan bir gazel örneğine rastlanmamıştır.

Gazellerin yaygın olarak kabul edilen beyit sayısı 5-10 beyit arasındadır. Beyit sayısı on beş ve bunun üzerinde olan gazellere *gazel-i mutavvel* denir (Mermer, 2010: 94). Mutavvel gazeller daha çok 18. ve 19. yüzyıllarda da görülür (Arı, 2000: 1-5). Uzun gazellere daha ziyade mutasavvıf şairlerde rastlanır (Turan 2000: 51).

Yâver Dîvânı'nda iki tane mutavvel gazel vardır. Bunlardan 82. gazel on altı beyitten, 89. gazel on sekiz beyitten oluşmaktadır.

Divan şiirinin ilk dönemlerinde, 15. Yüzyılda, mutavvel gazeller çoğunlukta iken, 17. yüzyıldan itibaren beyit sayıları giderek azalmış, genellikle 5-7 beyitli gazeller yazılmış; gelenek olarak 5, 7, 9 gibi tek sayılara rağbet edilmiş, çift sayılar nadiren kullanılmıştır (Dilçin 1986: 88). *Yâver Dîvânı*'nda da bu kural yüksek ölçüde geçerli olmuştur. 203 gazele yer veren *Dîvân*'da 197 gazel beş beyitten oluşmaktadır ayrıca 49. gazelin beyit sayısı dokuzdur. Çift sayıların nadiren kullanımı *Yâver Dîvânı*'nda da kullanılmıştır ve 66. ve 90. gazel altı; 82. gazel on altı; 89. gazel on sekiz; 201. gazel on iki beyitten oluşmaktadır. Toplamda beş gazelin beyit sayısı çifttir.

Gazelde birden fazla musarra, birbiriyle kafiyeli, beyit varsa yani gazelin matladan sonra gelen birkaç beyti kafiyeli ise böyle gazellere *zü'l-metâli* adı verilir. İlk iki beyti musarra olan gazeller *gazel-i dü-matla* olarak adlandırılır (Mermer, 2010: 94). *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*'nda 37, 58, 65, 72. ve 144. gazellerin ikinci beyitleri de musarradır. Bu gazeller *zü'l-metâli* gazel olarak isimlendirilirler. İkiser tane mukaffa beytin bulunduğu bu şiirler şairin üslubunun yansımasıdır.

Tablo 2.11. Zü'l-metâli gazeller.

Kalbe toğınca mihr-i muhabbet/Geldi berâber derd ile mihnet (G 37/1) Cânım seni âh pek sevdi gâyet/Vaslun bize âh olmaz mı kısmet (G 37/2)
Cefâyı âşık-ı zâra ıyân ıyân eyler/Vefâyı gayrıya ammâ nihân nihân eyler (G 58/1) Adûya lutf u atâyı cihân cihân eyler/Bana gelince o zâlim yegân yegân eyler (G 58/2)
Güftâr-ı nâzi ol büt-i ranâ güzel bilür/Dil-keş hırâmı kâmet-i zîbâ güzel bilür (G 65/1) Uşşâk-ı dil-figârı dil-ârâ güzel bilür/Mecnûn-ı mübtelâsını Leylâ güzel bilür (G 65/2)
Sirişk-i hasreti çeşmüm hayâl-i yâr için saklar/Nukûd-ı vâfirin ehl-i kerem îsâr için saklar (G 72/1) Suhan-sencân olan güftârını eş'âr için saklar/Kelâm-ı hikmet-âmîzin kişi âsâr için saklar (G 72/2)
Cihânun âfet-i devrânı sensin/Bu asrun Yûsuf-ı Kenân'ı sensin (G 144/1) Vücûdum mülkinün sultânı sensin/Serîr-i behcetün hâkânı sensin (G 144/2)

Mahlas kimi zaman gazelin daha önceki beyitlerinde bulunabilir. Bu durumda mahlas beytinden sonraki birkaç beyitte şair, zamanın padişahı, devlet büyükleri, din

büyükleri ya da tarikat ulularını över. Böyle gazellere *gazel-i müzeyyel* denir (Dilçin, 2013: 108). *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*'nda iki tane gazel-i müzeyyel vardır. Altı beyitten oluşan 66. gazel, gazel-i müzeyyeldir ve mahlas beşinci beyitte geçmiştir. Altıncı beyitte şair Râif'in övgüsü yapılmaktadır. Diğer gazel-i müzeyyel ise on iki beyitten oluşan 201. gazeldir. Beşinci beyitte şair mahlasına yer vermiştir ve bu beyitten sonra gelen beyitler, Rüstem Ağa'nın övgüsünü içerir bu şiirde kasidenin bölümleri olan: nesib, girizgâh, medhiye, fahriye ve dua bölümleri vardır. Bu yönüyle kaside olarak da nitelendirebiliriz. Bu tarz bir örneğe *Nâbî Dîvânı*'nda Ali Paşa adına yazılan bir gazelde de rastlanır (Kurnaz ve Çeltik, 2001: 73).

Bir şairin daha önce söylenilmiş bir gazelle aynı vezin ve kafiyede ve o gazeli andıracak bir üslupla yeni bir gazel yazmasına tanzir etme, bu şekilde yazdığı gazele de nazire denir. Yâver, Nedîm'in güzeller ile ilgili yazdığı şiirlerine nazire yazdığını, şu beytinde dile getirir.

İddi'â'î tayy-ı mazmûn ile olsun Yâverâ

Seyr-i hûbân-ı Nedîm'ün şî'rine tanzîrümüz

(G 83/5)

Gazellerde, matla beytinin bir mısrasının, maktada tekrarlanmasına *redd-i matla* denilmiştir. Redd-i matla ahenge katkı sağlayan bir unsurdur (Saraç, 2012: 125). Matladan başka bir mısra, maktada tekrarlanırsa buna da redd-i mısra ismi verilmiştir. Redd-i matla, matlanın tekrarı demek olduğundan hatalı bir terimdir. Çünkü tekrar eden matla değil, matlanın bir mısrasıdır (Kurnaz ve Çeltik, 2001: 58). *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*'nın 16, 55, 127, 138. ve 139. gazellerinin matla beyitlerinin birinci mısraları, makta beyitlerinin ikinci mısralarında; 19, 59, 95, 115, 126, 159. ve 160. gazellerinin matla beyitlerinin ikinci mısraları, maktanın ikinci mısrasında aynen tekrarlanmıştır.

Gazelde redifin oluşturduğu kavram birliği dışında beyitler arasında anlam birliği ve bütünlüğü bulunan, diğer bir ifade ile konu bütünlüğü ile söylenmiş olan gazellere *yek-ahenk gazel* denir (Mermer, 2010: 91). Bu tip gazellerde; tabiat tasvirleri,

küçük çapta münacat, tevhit ve na'lar, hikemi düşünceler, şahıs ve şehir medhiyeleri bir konu bütünlüğü içindedir (Akün, 2014: 91-93). *Yâver Dîvânı*'nda bu tür gazeller de mevcuttur.

Divan edebiyatında *yek-ahenk gazeller*, işledikleri konulara göre çeşitli adlarla anılır. Aşkla ilgili her türlü acı, sıkıntı, mutluluk, sevgi, yakarış vb. içli duyguların anlatıldığı gazeller *âşıkane gazel*; içki ile ilgili çeşitli düşünceler, dünya ve hayata aldırış etmeme, yaşamaktan zevk alma vb. konulu gazellere *rindâne gazel*; kadın ve ten zevklerinin ağır bastığı bir aşkı anlatan gazellere *şühâne gazel*; hayat dersi veren, öğretici ve veciz söyleyişli gazellere de *hâkimâne gazel* denir (Pala, 2011: 59). Bunları kullanma oranı şairin üslubuyla ilgilidir.

Yâver, gazellerinin tamamına yakını âşıkane gazel tarzında yazmıştır. Bu durum onun üslubunun yansımasıdır. *Dîvân*'ında 35. ve 78. gazeller hikemi tarzda yazılmış gazel örnekleridir. Hikemî tarzda yazmış gazelin her beytinde hayata dair öğütler yer almaktadır.

Gazeller divanlarda son harflerine göre sıralanırlar ve şairler divanlarında her harften şiir bulunmasına gayret ederler. Divanlarda gazellerin harflerin başlangıçları "*Gazeliyyât-ı der-harfü'l-elif*" ve "*Gazeliyyât-ı harfû'l-bâ*" vb. şekillerde belirtilir. *Dîvân*'da harflere göre gazel sayıları şu şekildedir: *elif*(25) *be*(6), *te*(8), *se*(1), *cim*(2), *ha*(1), *hı*(1), *dal*(2), *zel*(2), *ra*(26), *ze*(9), *sin*(1), *şın*(5), *sad*(1), *dad*(1), *tı*(1), *zı*(1), *ayn*(1), *gayn*(1), *fe*(1), *gaf*(4), *kef*(14), *lam*(6), *mim*(14), *nun*(19), *vav*(4), *he*(22), *ya*(24).

Müstezat, *Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Feûlün* vezniyle yazılan bir gazelin mısraları arasına *Mefûlü/Feûlün* vezninde bir veya iki mısra ilave edilerek yazılan bir nazım şeklidir. Müstakil bir nazım şekli değildir. Ziyade kelimesinden gelen müstezat sözcüğünün anlamı arttırılmış, eklenmiş, ilave yapılmış demektir. Beyitlerin uzun mısralarına, o mısranın vezninin ilk ve son tef'ilesine uygun vezinde eklemeler yapılan gazellere, "*müstezat gazel*" denir. Eklenen mısraların kafiye düzeni de şiire göre farklılık gösterir. Bazen uzun mısra ile eklenen mısraların kafiyeler aynı; bazen de eklenen mısraların kafiyesi kendi içinde ayrı bir gazel gibi olabilir. Bazen tek mısra,

bazen çift mısra eklenebilir (Kurnaz ve Çeltik, 2001: 72-406). Hasan Yâver'in tek müstezat gazelinde, mısranın devamına eklenen ziyadelerle gazelin kafiyesi aynıdır.

XIV. yüzyılda Nesîmî'de görülen örneklerinden başlayarak XIX. asrın sonrasına kadar divan edebiyatının devamı boyunca müstezatta kalem oynatan şairlerin sayılarının azlığına bakılarak denilebilir ki, müstezat divan şiirinde bir fantezi olmaktan ileri gidemeyen bir nazım şeklidir (Akün, 2014: 97). Az rağbet edilen bu şekle *Yâver Dîvânı*'nda 112. gazeli müstezâd şeklinde yazarak bir defa yer vermiştir.

2.3.2.2. Kıt 'a

Kıt 'a, iki ya da daha çok beyitten oluşan, matla ve mahlas beyti bulunmayan nazım şeklinin adıdır. Beyit sayısı ikiden fazla olan kıt 'alara *kıt 'a-ı kebîre* adı verilir. Edebiyatımızda kıt 'a-ı kebîreler; dinî şiirlerde, övgü ve hicivlerde, özellikle de tarih düşürmede kullanılır. Kıt 'alarda mahlas kullanılmaması genel bir kaide olmasına rağmen şairler özellikle kıt 'a-ı kebîrelerde mahlas kullanmışlardır (Mermer, 2010: 106).

Dîvân'da medhiyeler başlığı altında bulunan 6. ve 7. şiirlere "*Kıt 'a Der-Na 't-ı Şerîf*" adı verilmiştir. Bu iki şiirinde matla beyti vardır. Birincisinde mahlas kullanılmış, ikincisinde kullanılmamıştır. Ancak biliyoruz ki şiirde mahlasın varlığı veya yokluğu, şiirin nazım biçimini belirlemez (Kurnaz ve Çeltik, 2001: 55). Hasan Yâver'in kıt 'a başlıklı bu şiirleri kıt 'a nazım şekline uymaz. Çünkü bazı divanlarda kıt 'a veya rubai adıyla yer alan şiirlerin kıt 'a ya da rubai olmadıkları görülmektedir. Kıt 'a nazım şekli, ilk beyti musarra olmayan "*ba ca ...*" kafiye düzeniyle yazılır. Dolayısıyla divanlarda kıt 'a adıyla verilen "*aa xa...*" kafiye düzenindeki şiirler kıt 'a değildir (Çeltik, 2007: 194). Sonuç olarak bu iki şiirin kafiye şemalarının kıt 'a olmalarına uygun olmadığı tespit edilmiştir. Kanaatimizce beş beyitten az olduğu için buradaki kıt 'a, Yâver tarafından şiir parçası anlamında kullanılmıştır.

Kıt 'a nazım şekliyle genellikle üç tür şiir yazılır: 1. Tarih, 2. Muamma, 3. Lugaz (Pala, 2011: 67). *Yâver Dîvânı*'nda en son iki şiir tarih kıt 'asıdır. Her ikisi de kıt 'a-ı kebîredir. "*Târîh-i berây-ı tamîr-i hammâm u tevsî-i câme-kân-ı hâne-i kîlâr-ı*

hâssa” isimli dokuz beyitlik, “*ba ca ...*” şeklinde kafiyeli birinci kıt’ada Sultan Selim Han döneminde 1210 tarihinde Seyyid Abdullah Ağa tarafından has odada yapılan tamirata tarih düşülmüştür. On iki beyitten oluşan ve yine “*ba ca ...*” biçiminde kafiyeli olan *Dîvân*’ın son şiiri “*Târîh-i sâl-i cedîd*” başlıklı kıt’a da ise Sultan Selim döneminde girilen yeni yıla (1212) tarih düşürülmüştür. Her iki kıt’ada da matla beyti yoktur ancak mahlas bulunur. Kıt’alarda mahlasın bulunup bulunmaması hakkında yukarıda bilgi vermiştik.

2.3.2.3. Murabba

İlk bendi kendi içinde, diğer bentlerin sonları daima ilk bentle kafiyeli dörder mısralık bentlerden oluşan tek kafiyeli bir nazım şeklinin adıdır (Kurnaz ve Çeltik, 2001: 158).

Murabbalar genellikle 5-7 bend olarak yazılırlar. Ancak daha az veya daha çok bendli murabbalar da vardır. Murabbaların son bendinde mahlas söylenir. Murabbalarda ilk dört mısra birbirleriyle kafiyelidir. Kafiye şeması “*aaaa bbba ccca ...*” şeklindedir. Murabbalara, bendlerin dördüncü mısraları ilk bende yalnızca kafiye ile bağlanıyorsa *murabba-ı müzdevic* “*aaaa bbba ccca ...*”, birinci bendin dördüncü mısrası diğer benlerin son mısrası olarak aynen tekrarlanıyorsa *murabba-ı mütekerrir* “*aaaA bbbA cccA ...*” adı verilir (Mermer, 2010: 123). İlk mütekerrir ve müzdevic murabba örnekleri 14. yüzyıl şairlerinden Nesîmî’ye aittir (Ayan, 1990).

Dîvân’da iki murabba örneği vardır. Medhiyeler bölümünde bulunan “*Der-İstimdâd-ı Hazret-i Mevlânâ*” başlıklı şiirin nazım şekli murabbadır. Dokuz bendden oluşur. Mahlas bulunur. Kafiye şeması “*bAbA cccA dddA...*” şeklindedir. Bu şiir, murabba-ı mütekerrirdir. Muhammesler başlığının altında yer alan “*murabba*” başlıklı şiirin nazım şekli de murabbadır. Mahlas bulunur ve dört bendden oluşur. “*baba ccca ddda...*” şeklinde kafiyelidir ve murabba-ı müzdevidir. Bu şekilde ilk bendi “*bAbA cccA ...*” biçiminde mütekerrir veya “*baba ccca...*” düzenince müzdevic murabba çeşitlerine çapraz kafiyeli murabba denir (İpekten, 1994: 78). İki

murabba da kafiye şeması ve bend sayısı olarak klasik murabba şeklinden farklılık arz etmiştir.

Her konuda murabba yazılabilir. Ancak dinî ve didaktik konular ile övgü yergi vb. konularda murabba şekli daha çok kullanılmıştır (Pala, 2011: 82). Murabbalarda konular çok değişik olmakla birlikte en çok işlenen konu aşktır. *Dîvân*'da yer alan ikinci murabbanın konusu aşktır. “*Der-İstimdâd-ı Hazret-i Mevlânâ*” isimli murabbanın konusu ise Mevlânâ'nın övgüsüdür. *Dîvân* hakkında daha önceki çalışmalardan birinde (Okutan, 2009: 8) “*Der-İstimdâd-ı Hazret-i Mevlânâ*” başlığıyla yazılan şiirin kaside nazım biçimiyle yazıldığı fikri savunulmuştur.

2.3.2.4. Rubai

Terim olarak aslında iki beyitlik gazel olduğu halde, kendine özgü 24 vezinden biri veya birkaçı kullanılmış, gazel kafiyesinde dört mısralık veya tek bentlik bir nazım şeklidir (Kurnaz ve Çeltik, 2001:108). Kafiye düzeni “*aaxa*”dır. Hezec bahrinin özel rubai kalıpları ile yazılır. *Yâver Dîvânı*'nın ikinci şiiri bir rubaidir ve *aaxa* şeklinde kafiyelenip ahreb kalıplarından olan “*Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlün/Fâ*” vezniyle yazılmıştır.

Nazım şeklini belirleyici unsur olmamakla birlikte, rubailerde de diğer kısa şiirler gibi genellikle mahlas bulunmaz. Ancak mahlas kullanılmış rubailer de vardır. *Fehîm-i Kadîm Dîvânı*'nda yer alan 56 rubaiden 26'sında mahlas vardır (Üzgör 1991: 704). *Yâver Dîvânı*'nda bulunan rubaide ise mahlas kullanılmamıştır.

Rubaide önemli bir fikri özlü, güzel ve ahenkli olarak dört mısra içinde söylemek esastır. Bu nazım şekliyle felsefî, dinî, tasavvufî fikirler, bir dünya görüşü bir hiciv ya da nükte özlü olarak söylenir (Mermer, 2010: 120). *Dîvân*'da yer alan tek rubai, münacat muhtevalıdır.

2.3.2.5. Tahmis

Tahmis, edebiyatımızda çok kullanılan bir musammat çeşididir. Nazım şekilleri içinden en çok gazeller tahmis edilmiştir. Kafiye düzeni “aaa (aa) bbb (ba) ccc (ca)...” şeklindedir. Tahmisin bend sayısı tahmis edilen gazelin beyit sayısı kadar olur (Mermer, 2010: 127). *Yâver Dîvânı*’nda en sonda musammatlar başlığı altında üç tane tahmis bulunur. Birinci tahmis örneği Nedîm’in yedi beyitlik “olsa” redifli gazelinin üçüncü beytini atlayarak altı beytini tahmis ettiği “*Tahmîs-i gazel-i merhûm Nedîm*”dir. İkincisi Enderunlu Nedîm’in beş beyitlik “bana” redifli gazelinin “*Tahmîs-i gazel-i Mîr Nedîm ez-tâze-gûyân-ı enderûn-ı hümayun*” başlıklı tahmisidir. Son tahmis ise Seyyid Pertev Efendi’nin beş beyitlik “yok” redifli gazelinin “*Tahmîs-i gazel-i Seyyid Pertev Efendi*” isimiyle yapılan tahmisidir. Kafiye düzeni hepsinde “aaa (aa) bbb (ba) ccc (ca)...” şeklindedir.

Tahmis genellikle çok beğenilen, çok tanınan gazeller üzerine yapılır (Kurnaz ve Çeltik, 2001: 202). Yâver de aynı düşünceden hareketle 18. yüzyılda zirve ismi Nedîm’in, ona Yâver mahlasını veren hocası Pertev’in ve kendisi gibi Enderun şairlerinden olan Enderunlu Nedîm’in şiirlerini tahmis etmiştir.

2.3.2.6. Terkib-i bend

Genellikle 5-7 bend arasında yazılan hemen her konunun işlenebildiği vasıta beyitlerinin her bendin sonunda değiştiği, kafiyesi bendden bende değişen bir nazım şeklidir (Mermer, 2010: 140). İki türlü uyak düzeni vardır: birincisi bendler kendi içlerinde gazel biçiminde uyaklanabilirler, ikinci olarak ise bütün dizeleri her bentte ayrı ayrı olmak üzere kendi aralarında uyaklanır (Dilçin, 2013: 233).

Yâver Dîvânı’nda, “*Terkîb-i bend-i âşıkâne*” başlığıyla bir terkib-i bend yer almaktadır. Kafiye şeması Dilçin’in yukarıda verilen tasnifinin ikincisine girer. Adından da anlaşılacağı üzere âşıkane tarzda yazılmış olan bu terkib-i bend, vasıta beytiyle on mısradan oluşan beş bentten oluşmaktadır.

2.3.3. Nazım Türleri

Edebî tür, manzum veya mensur olarak kaleme alınmış olan edebî eserlerin konusu ile ilgili bir terimdir. Manzum olanlarda, nazım şekilleri onun şeklini belirlerken konu da edebî türü belirler (Mermer, 2010: 251). Nazım türünde belli bir nazım şekline bağlı kalınma şartı aranmaz. Ancak bazı konuların yine bazı nazım şekilleriyle çokça anlatıldığı görülür: mersiyelerin terkiib-i bend nazım şekliyle anılması gibi (Pala, 2011: 105).

2.3.3.1. Münacat

Allah'a yakarışı konu edinen türe verilen addır. *Münacatlar*; *kaside*, *gazel*, *mesnevi*, *kıt'a*, *rubai* gibi hemen hemen bütün nazım şekilleri ile yazılmışlardır (Mermer 2010: 263).

Genellikle münacatlarda, kaside nazım şekli kullanılmış olmakla birlikte *gazel*, *mesnevi*, *kıt'a*, *rubai*, *terkiib-i bend* ve *tercî-i bend* gibi nazım şekilleriyle yazılmış örnekler de vardır (Canım, 2014: 168).

Yâver Dîvânı'nın ilk şiiri “*Münâcât-ı be-dergâh-ı Kâdû'l-hâcât*” başlıklı iki beyitlik bir münacattır. Ardından gelen rubainin de türü yine münacattır. *Dîvân* içinde 26, 27. ve 28. gazellerin türü de münacattır. Bu şiirlerde şair, doğrudan Allah'a yönelmiş günahının affedilmesini istemiş. Pişmanlıklarını ve yardım taleplerini sıralamıştır.

2.3.3.2. Na't

Hız. Peygamberin hayatını anlatmak, fiziki ve ahlaki özelliklerini övmek, maksadıyla kaleme alınan şiirlerin genel adıdır. Divan şairlerimiz, divanlarının baş tarafına tevhid ve münacatlarından sonra mutlaka bir veya birkaç na't koymayı âdet haline getirmişlerdir (Canım, 2014: 174-175).

Divan edebiyatında 13. asırdan itibaren ilk örneklerini gördüğümüz na‘tlar; yaygınlığı ve muhteva genişliği nispetinde, şekil yönündende çeşitlilik arz etmesiyle dikkati çekerler. Özellikle kaside, gazel ve mesneviden başlayarak müfrede kadar uzanan nazım şekilleri, başlıkları ve redifleri yönünden; medhiye türündeki diğer şiirler ile na‘tlar arasında belirgin bir fark vardır (Yeniterzi: 1993: 88).

İncelenen *Dîvân*’ın ilk başında münacat türlü iki şiirden sonra sırasıyla “*Na‘t-ı Şerîf*” başlıklı iki şiir, “*Ve lehü [Na‘t-ı Şerîf]*” başlıklı bir şiir, “*Kıt‘a Der-Na‘t-ı Şerîf*” başlıklı iki şiir na‘t türünde yazılmıştır. Bu na‘tlarda medhedilen kişi Hz. Muhammed’dir.

Ayrıca Hz. Peygamberi öven na‘tlar dışında dört halifenin medhine dair yazılan manzumelere de “*na‘t-ı çâr-yâr*” denilmiştir (Canım, 2014: 172). Bununla birlikte dört halife, Mevlânâ gibi şahsiyetler için de na‘t yazılmıştır (Mermer, 2010: 290). Na‘tlardan hemen sonra yer alan “*Der-İstimdâd-ı Hazret-i Mevlânâ*” başlıklı murabba şekliyle yazılmış şiirin türü de na‘ttır. Başlığından da anlaşılacağı gibi şiir, Hz. Mevlânâ’ya övgü ihtiva etmektedir.

Divanlarda yer alan na‘t türündeki şiirlere ait yaygın kanaat; klasik tertibe göre mukaddime, tevhid ve münacattan sonra na‘t bölümünün yer aldığıdır. Ancak divanlar tarandığı zaman bu görüşün kısmî olduğunu, na‘tların mukaddimededen başlayarak müfredlere kadar divanların hemen bütün bölümlerinde yer aldığını görmekteyiz. Çünkü na‘tlar kaside, gazel, mesnevi, kıt‘a, murabba, muhammes gibi pek çok şekilde yazılabilmektedir ve bu sebeple divanlarda yerleri değişkenlik gösterebilmektedir (Yeniterzi, 1993: 46-47). *Yâver Divanı*, na‘tlar konusunda bu klasik tertibe uygun olarak sıralanmıştır diyebiliriz.

2.3.3.3. Medhiye

Arapça “*medh*”, birinin iyiliğini söyleme, övme anlamına gelir. Medhiye edebî tür olarak kasidenin bir bölümüdür ve kasidenin sunulduğu kişiye bu bölümde övgü yer alır (Mermer 2010: 410). Bir kimseyi övmek için yazılan şiir veya yazı

anlamına gelen medhiye kasidenin asıl amacı olmakla birlikte, mesnevi, gazel, musammat, tercî-i bend gibi farklı nazım şekilleri ile de yazılmıştır (Akkuş, 2006: 146). Medhiyelerde; padişahlar, veziriazamlar, şeyhülislam, kazaskerler, defterdarlar, paşalar ve daha birçok devlet adamı, adillik, cömerlik, ihsan, lütuf ve himmet etme gibi özellikleri ile övülmüştür.

Dîvân'da üçü gazel, ikisi kıt'a olmak üzere toplam beş tane medhiye türüyle yazılmış şiir vardır. Ayrıca bunlara ek olarak sadece makta beytinde methin yapıldığı iki gazel de vardır. Gazellerden ilki “*Alî*” redifli 190. gazel ve ikincisi ise “*Mustafa*” redifli 191. gazel ve sonuncusu 201. gazeldir. Türü medhiye olan 201. gazelde Rüstem Ağa isimli bir devlet büyüğünün meziyetleri sıralanır. *Dîvân*'ın en son iki şiiri olan kıt'alardan “*Târîh-i berây-ı tamîr-i hammâm u tevsî-i câme-kân-ı hâne-i kilâr-ı hâssa*” başlıklı olanında Sultan Selim Han ve devlet büyükleri Seyyid Abdullah Ağa ile kethüdâ Hamdullah Ağa'nın medhi yapılır. “*Târîh-i sâl-i cedîd*” başlıklı olanda ise sadece Sultan Selim Han'ın övgüsü yapılır. Ayrıca *Dîvân*'da dokuz beyitten oluşan 49. gazelin makta beyti de Sultan Selim'in övgüsünü içeren bir medhiyedir. Buna ek olarak altı beyitten oluşan 66. gazelin makta beyti de medhiyedir, burada da devrin şairlerinden Râif'in methedilir.

2.3.3.4. Fahriye

Kelime anlamıyla övünme, büyüklenme, böbürlenme, şöret, erdem gibi anlamlara gelen ve “*fahr*” kökünden gelen fahriye, edebiyat terimi olarak genellikle kaside, bazen de gazel ve mesnevi gibi türlerde şairin kendini övdüğü, felekten yakındığı, durumunu kaside sunduğu kişiye ilettiği, yardım dilediği bölümün adıdır (Aydemir, 1994: 54). Şairin kendi üstünlük ve erdemlerini anlattığı şiirlere fahriye denir. Abartmalı bir övünme esası taşıyan fahriyelerde şair daha çok şiirdeki ustalığından bahseder ve çeşitli abartmalarla kendisinin diğer şairlerden üstün olduğunu söyler (Pala, 2011: 113).

Divan edebiyatında ilk fahriye örnekleri 14. yüzyılda görülmeye başlanmıştır (Mermer, 2010: 407). Her dönemde ve koşulda sanatçı kendini

toplumdaki kişilerden üstün bir konumda değerlendirmiş ve sanatı ile övünmeyi neredeyse büyük sanatçılığının bir gereği saymıştır.

Divan şiiri geleneği boyunca devam eden fahriye örnekleri gözden geçirildiğinde, şairin bu bölümlerde ifade ettiği övgü kalıplarıyla ideal şair nasıl olmalıdır sorusuna cevap verdiği görülmektedir (Işinsu İsen, 2002: 63).

Şair; iyi olduğunu, kendisini bu konuda tanınan ünlü birine benzeterek veya onunla eş tutarak ifade eder (Işinsu İsen, 2002: 45). Fahriye bölümlerinde şair bazen de kendisini benzettiği kişinin sadece adını vermekle yetinmez, aynı zamanda bu kişinin vasıflarından da bahseder. Şair kendisini yerine koyduğu şahsın özellikleri de söyleyerek, bir anlamda neden bu şahsı seçtiğini açıklamış olur. 17. yy.dan önce şairlerin kendilerini karşılaştırdıkları şair İran ve Arap şairler iken, 17. yy. itibari ile Osmanlı şairleri artık meslektaşları tarafından mukayese yapılabilecek konumda görülüp örnek alınmışlardır. Fahriyelerden yola çıkılarak ideal şiir ve şair portresine ulaşılabilir (Işinsu İsen, 2002: 47-79).

Şairler, müstakil manzumelerin dışında zaman zaman beyitlere de konu olmuşlardır. Bazı şairler şiire yeni başladıkları dönemde kendilerine üstat olarak seçtikleri ve şiirlerine nazire yazdıkları şairleri manzumelerinde methetmişlerdir. Şairler kendilerinin bir takipçi olduklarını söylemekle kalmamış, nadiren de olsa söz konusu ettikleri şaire yetişemeyeceklerini de dile getirmişlerdir (Coşkun, 2005: 167-169).

Kasd-ı tanzîr-i zemîn-i Mîr Râ'if eylesem

Kilk-i şîrüm kendüsin nâlân u giryân gösterür

(G 66/6)

Kendi şairliğini överken üstat şairi kıyas ve nükte malzemesi olarak kullanma durumuna kasidelerin fahriye bölümlerinde ve gazellerin makta bölümlerinde rastlarız (Coşkun, 2005: 170). *Hasan Yâver Dîvânı*'nda bütün bölümleri barındıran müstakil bir kaside örneği olmadığı için fahriye bölümü de yoktur. Ancak Yâver gazellerin makta bölümlerinde kendisini övmekten geri durmamıştır. *Dîvân*'da 38, 41, 42, 73, 82, 110, 130, 171. ve 177. gazellerin matla bölümlerinde şair kendisini, şiirini methetmiştir.

Ayrıca beş beyitlik 83. gazelin son üç beyti fahriye türünde yazılmıştır. Yaver, fahriye kullanımını üslup özelliği haline getirmiştir. Bu konu araştırmanın “*Üslup Özellikleri*” başlığı altında detaylı incelenmiştir.

2.3.3.5. Tarih Düşürme

Tarih düşürme, belagat kitaplarında edebî sanatlardan biri sayılmış. Kültür ve edebiyat dünyamızla ilgili çok sayıda manzum ve mensur tarihler düşürülmüştür (Karabey, 1983: 12).

Klasik edebiyatımızda, ister büyük ister küçük olsun hemen hemen bütün şairler mutlaka tarih söylemişlerdir. Hatta “*tarih söylemek*”, ya da “*tarih düşürmek*” şairliğin bir şartı haline gelmiştir. Bu nedenle tarih manzumeleri divanlarda kendilerine özel bir yer bile bulmuştur. Örneğin *Şeyh Gâlib Dîvânı*’nda, kasideler kısmında içlerinde yirmi, otuz beyte kadar uzanan 38, gazeller kısmında da 32 olmak üzere toplam 70 tarih manzumesi vardır. Tarihler ya matlalı “*kaside*” ve “*gazel*” şeklinde, ya matlasız “*kıt’a*” hâlinde, yahut da müstakil “*beyt*” olarak yazılmışlardır.

Birçok edebî türün altın çağlarını yaşadığı 16. asırdan itibaren tarihlerin de konuları çok genişlemiş ve çok sayıda şairin ilgi alanı haline gelmiştir. Savaşlar, zaferler ve antlaşmalardan başka saray, köşk, yalı, kışla gibi binalara; cami, medrese, mescid gibi dinî eserlere; han, köprü, imaret, şadırvan, çeşme, sebil gibi hayır eserlerine; ölüm, doğum, düğün, yılbaşı tebriği, hatta sakal bırakılması gibi hâdiselere tarihler söylenmiştir (Canım, 2014: 326-327).

Yâver Dîvânı’nda en son iki şiir tarih kıt’asıdır. Her ikisi de “*kıt’a-ı kebîre*”dir. “*Târîh-i berây-ı tamîr-i hammâm u tevsî-i câme-kân-ı hâne-i kilâr-ı hâssa*” isimli dokuz beyitlik birinci kıt’ada, Sultan Selim Han döneminde 1210 tarihinde Seyyid Abdullah Ağa tarafından has odada yapılan tamirata tarih düşürmüştür. On iki beyitten oluşan ve *Dîvân*’ın son şiiri olan “*Târîh-i sâl-i cedîd*” başlıklı kıt’a da ise Sultan Selim döneminde girilen yeni yıla (1212) tarih düşürülmüştür. Her iki tarih de kıt’a nazım şeklinde yazılmıştır.

Yâver tarihlerinde, hakkında tarih düşürdüğü olayı anlatmıştır. İnşasının tamamlanması üzerine tarih yazdığı binanın niçin ve nasıl yapıldığı hakkında bilgi vermiştir. Bu tarz onun, hâdiseleri eserlerinde gördüğü gibi tespit etmesinden ileri gelmektedir. Bu onun üslup özelliğidir.

2.3.4. Nazire

Bir şiirin başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiye ile yazılmış benzerlerine nazire denir. Nazire beğenilen bir şiire karşı yazılır. Yeni yazılan şiirde orijinal şiirin biçimi ile konusu yeniden ele alınmış olur (Pala, 2011: 72).

Klasik Türk edebiyatında nazire geleneğinin önemli bir yeri vardır. Nazire geleneği şairin yetiştiği okul işlevini yerine getirdiği gibi aynı zamanda bu şiir geleneğinin önemli bir yanını teşkil eder. Nazire geleneği, bir yandan şairler için geçmiş büyük sanatkârlara, şiir ustalarına tanzim ve hürmet anlamı taşımakta diğer yandan ise şairlere sanat kudretlerini gösterme fırsatı sunmaktadır (Gültekin, 2013: 1514).

Önceki devirlerde oluşan edebî zevklere ve anlayışlara paralel olarak gelişimini devam ettiren bu dönem edebiyatı, daha çok “nazire edebiyatı” görünümündedir. Asrın başında Nedîm’in, sonunda Şeyh Gâlib’in yetişerek farklı bir ses ve tarzda ortaya çıkmalarıyla, dönem şairleri yeni bir ivme yakalamışlardır. Özellikle Nedîm, kendisine en çok nazire yazılan şair hüviyeti kazanmıştır. Salim gibi şiirinde ziyade tezkiresiyle tanınan bir şairin gazeline 150 nazire yazılması, nazire geleneğinin bu asırda ulaştığı durumu yansıtması bakımından önemlidir. Klasik edebiyatın gelişmesinde önemli bir yeri bulunan ve şair yetiştiren bir mekteb konumunda olan nazire geleneği, bu dönemde alelade bir eğlence vasıtasına dönüşmüştür (Şentürk ve Kartal, 2015: 531). Bu gelenekle yazılmış şiirler meraklılarınca toplanarak nazire mecmuaları meydana getirilmiştir.

Yâver Divânı’nda ilk olarak 66. gazel, Mir Râ’if’e nazire olarak yazılmıştır. Yâver: “*Râif Bey’in yazdığı şiire nazire yazmayı kastetsem, kalemim kendini ağlayıp inleyen bir durumda gösterir.*” diyerek Râif’in şiirini yüceltmektedir. Bu şekilde

nazire yazan kişinin zemin şiirin sahibini yüceltmesi çok sık rastlanan bir hususiyettir (Köksal, 2018: 47-48).

Kasd-ı tanzîr-i zemîn-i Mîr Râ'if eylesem
Kilk-i şîrüm kendüsin nâlân u giryân gösterür (G 66/6)

Yâver, devrinin ve sonrasının en çok nazire yazılan şairlerinden biri olan Nedîm'in güzellere ile ilgili yazdığı şiirlerine nazire yazdığını, şu beytinde dile getirir:

İddi'â'î tayy-ı mazmûn ile olsun Yâverâ
Seyr-i hûbân-ı Nedîm'ün şî'rine tanzîrümüz (G 83/5)

Nazire tanımlamalarında genel olarak şu üç özellik üzerinde ittifak edildiğini görüyoruz.

- Örnek alınan şiirler, yani zemin şiirlerle vezin birliği,
- Zemin şiirler kafiye, varsa redif birliği,
- Zemin şiirler söyleyiş (edâ), anlam ve hayal benzerliği.

Bu üç unsur ile ilgili olarak bakıldığında bazı uygulamaların tam olarak örtüşmediği görülür (Köksal, 2018: 37). Köksal tarafında etraflıca incelenen bu konudan hareketle diyebiliriz ki nazire için tespit edilen bu genel üç madde onlarca örnekte olduğu gibi şairlerin tercihi göre değişebilmektedir. İncelediğimiz *Dîvân*'da ne kadar ismi anılmasa da 148. gazelin Ahmet Paşa'nın "*yandum elinden*" redifli şiirine nazire olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Bu gazel de zemin şiirle kafiye birliği olmasına rağmen, hayal benzerliği ve vezin birliği mevcuttur. Tek eksik olan nokta ise redif birliğidir. Ahmed Paşa'nın gazeli "*yandum elinden*" şeklinde rediflenmişken Hasan Yâver'in gazeli "*senin yandum elinden*" şeklinde rediflenmiştir.

Ey hasret-i cânân senün yandum elünden
Yakdun beni el-ân senün yandum elünden

Aşkun beni bîmâr ideli hayli zamândur
Ey derdüme dermân senün yandum elünden

Gördükçe tutarsın beni destün yüze cânâ
Ey mihr-i dırâhşân senün yandum elünden

Urdun dil-i mecrûhumı açdun yine yâre
Ey nâvek-i müjgân senün yandum elünden

Dil-sûzi-i firkatle dil-i Yâver'i yakdun
Ey âteş-i hicrân senün yandum elünden (G 148)

Ayrıca Yâver, *Dîvân*'ın sonlarına doğru yer alan gazelinde kendi şiirlerini külfetsiz ve yapmacıksız olarak niteler ve gazellerine nazire yazacak usta bir şairin bulunmadığını iddia eder.

Bî-tekellûf dinilen Yâver-i zârün gazelin
Gele tanzîr ide bir şâ'ir-i mâhir nerede (G 177/5)

Bu konuyla ilgili son olarak şuna da değinmeliyiz. Araştırmacılar tarafından nazirenin, tahmisle olan ilişkisine bakılarak tahmis nazım şekliyle nazirenin iç içe olduğuna işaret edilir (Köksal, 2018:63-64). Tahmis başlığı altında detaylı şekilde incelediğimiz bu şiirler; “*Tahmîs-i gazel-i merhûm Nedîm*”, “*Tahmîs-i gazel-i Mîr Nedîm ez-tâze-gûyân-ı enderûn-ı hümayûn*”, “*Tahmîs-i gazel-i Seyyid Pertev Efendi*”dir.

2.3.5. Kafiye ve Redif Tercih

2.3.5.1. Kafiye Çeşitleri

Kafiye, en az iki dizenin sonunda tekrarlanan, yazılışları aynı, ama anlamları farklı olan ses benzerliğidir. Divan edebiyatında şairler daha çok tam kafiye ve zengin kafiye kullanırlar. Tek bir ses ile yapılmış kafiyeler oldukça azdır (Pala, 2011: 29).

Şiirde anlamın kuvvetlendirilmesi, kafiyenin zenginleşmesi ve ahengin artması çoğu zaman redife bağlıdır. Ancak unutmamak gerekir ki divan şiirinde redif, mutlaka kafiyeden sonra gelir. Yani kafiye olmayan mısranın sonundaki ses benzerlikleri redif sayılmaz. Zaten eski şairler de bunu bir hata kabul ettiklerinden bu tür söyleyişten daima kaçınmışlardır (Pala, 2011: 29-30). Buna örnek olarak Hasan *Yâver Dîvânı*'nın ilk şiiri olan “*Münâcât-ı be-dergâh-ı Kâdiü'l-hâcât*” isimli kaside de kafiye olmadığı için farsça ek olan “-âne” yi redif olarak kabul etmedik.

Dîvân'daki manzumelerde -â (23 kez) -ân (64 kez), -âr (24 kez) ve -et (20 kez) ve en çok kullanılan kafiyeler olarak dikkat çekerler.

Birleşik fiil kullanımında oldukça zengin olan *Dîvân*'da 58. gazelin kafiyesi “-ân”dır ancak bu şiiri özel yapan nokta hiç şüphesiz kafiyeyi oluşturan bu seslerin içinde buldukları kelimelerin tamamen ikilemelerden oluşmuş olmasıdır. İkilemlerin tamamı “eyler” redifi ile birleşik fiil oluşturmuştur. “*İkilemeler*” başlığı altında da bahsettiğimiz gibi bu kullanım şairin farklılık arayışından kaynaklanmaktadır.

Cefâyı âşık-ı zâra ıyân ıyân eyler

Vefâyı gayrıya ammâ nihân nihân eyler (G 58/1)

Eger ki kûh-ı gama eyler ise aks âhum

Muîn olup bana Yâver figân figân eyler (G 58/5)

Dîvân'da “*Münâcât-ı be-dergâh-ı Kâdiü'l-hâcât*” isimli kaside de ve 81. gazelde kafiye bulunmamakta, 192. gazelin ilk beyitlerinde kafiye bulunmamaktadır. Bu durum, şairlerin kafiyelerinde kafiye bilgisini çokça dikkate almayıp birbiriyle

kafiyeli görünmeyen, ama kulağın öyle duyması mümkün kelimeleri alt alta getirmelerini cehaletleriyle değil yenilik arayışında olmaları şeklinde yorumlanabilir (Özgül, 2006: 191-205).

Kafiye, şiirde vezinle birlikte ahengi sağlayan unsurlardan biridir. Eserde dikkate değer kafiye hatasına rastlanmaz. Genellikle zengin ve tam kafiye kullanılır. *Dîvân*'da toplamda üç tane yarım kafiye mevcuttur.

Ser-asker itdi gamze-i ceng-âveri Alî

Kırdı geçürdi hışm ile âlemleri Alî

(G 190/1)

Tablo 2.12. Gazelerde kafiye kullanım sıklığı.

Kafiye	Şiir Sayısı	Kafiye	Şiir Sayısı	Kafiye	Şiir Sayısı
â	23	at	4	hen	1
âb	6	at	2	i	1
âd	3	âz	4	îd	2
âde	1	az	1	il	1
âg	1	de	1	îm	1
âh	3	eb	1	lî	1
ak	2	eh	1	r	1
âk	1	ehî	1	îr	6
âl	5	ek	1	ir	3
alı	1	el	2	îşe	1
âm	4	em	7	iz	1
an	3	en	6	on	1
ân	64	ende	1	û	1
âna	1	er	12	ûn	4
âne	3	erd	1	ol	1
ar	1	eş	2	ûr	2
âr	24	et	24	ûş	2
âre	6	eyn	1	z	1

2.3.5.2. Redif Çeşitleri

Şiirde ses ve anlamın odak noktası rediftir. Bu odak noktası şiirin kendi içinde bütünlüğünü sağlar (Macit, 2007: 39). Redif, divan şiirinin en sevdiği bir kafiye tarzıdır. Redif, simetrik tekerrürü ile şiiri belirli bir kavram veya bir konu etrafında toplayan, bir atmosfer yaratan mihver olmuştur. Kafiyeyi, redifle daha zengin ve cazip kılmak isteyen divan şairi yeni ve gösterişli redifler bulmaya dikkat

etmiştir. Divan şiirinin redifleri Arapça ve Farsça kelimelerden çok Türk dilinin malzemesi üzerine kurulmuştur (Akün, 2014: 75-76). *Yâver Dîvânı*'nda redifler, daha çok Türkçe kelime ve eklerden seçilmiştir. Özgün redife de yer verilmiştir. Bu yargıyla ilgili en çarpıcı örnek *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*'nda günümüzde kullanımı olmayan veya şekil değişikliğine uğramış fiillerden olan ve “söndür-” manasına gelen “sövündür-” fiilidir. *Yâver Dîvânı*'nda bu kelime bir kez kullanılmakla kalmayıp redif olarak da tercih edilmiştir.

Hırâş-ı cân ile cânâ bu bîmârı sövündürme

Firâkunla Züleyhâ-yı dil-i zârı sövündürme (G 161/1)

Redifsiz olarak yazılan gazeller gayr-i müreddef gazel olarak adlandırılır (Mermer, 2010: 95). İncelenen *Dîvân*'da 19, 37, 38, 81, 88. ve 184. gazeller haricinde 203 gazelin 197'si rediflidir. Görüldüğü gibi redifsiz şiirlerin sayısı sadece altı tanedir. Bu bilgiden hareketle *Yâver*'in tercihi daha ziyade redifli gazel yazma yönünde olmuştur tespitini yapabiliriz.

Ayrıca yukarıda kafiye başlığı altında bahsettiğimiz gibi, kafiyenin olmadığı şiirde redif aranmaz. Bu bilgiden hareketle diyebiliyoruz ki, 81. gazelde kafiye olmadığı için redif de yoktur. Ayrıca 1. methiyede kafiye olmadığı için redif de yoktur.

Dîvân'da: -de(3), bana(3), -de(5), -dur(3), -e(2), eyler(3), gördüm(2), -ı muhabbet(2), -i(2), itdi(2), mustafa(2), oldu(2), olmaz(3), sana(2), -sından(2), -si(2), -um(3), -uma(2), -un(4), -üm(3) kez diğer redifler ise birer kez kullanılmıştır.

Yâver Dîvânı'nda rediflerin çoğu Türkçe kelimelerden oluşmaktadır. Oran itibarıyla bakıldığında ise kelime türlerinden en fazla kullanılan fiiller olmuştur. Başlangıçta da bahsettiğimiz gibi fiillerin kullanımı şiire hareket ve canlılık veren bir unsurdur. *Yâver*, redif seçiminde fiilleri aktif bir şekilde kullanmış. Hatta birleşik fiillere sıklıkla yer vermiştir.

Firâk-ı yâre sabr itmez dem-â-dem dîde kan aglar
Begüm hasret-keş-i dîdârun olmuşdur hemân aglar (G 57/1)

Güftâr-ı nâzı ol büt-i ranâ güzel bilür
Dil-keş hırâmı kâmet-i zîbâ güzel bilür (G 65/1)

Ayrıca *Divan*'da fiillerin kullanımında “*emir kipinin*” kullanım sıklığı dikkat çekmiştir. 120. gazelin redifi “*ol-*”; 62. gazelin redifi “*gör-*”; 115. ve 119. gazellerin redifi “*gel-*” emir kipidir.

Ey aşk-ı cüvânân derûnumda füzûn ol
Bu vâdi-i mihnetde bana râh-nümûn ol (G 120/1)

Firâş-ı gamda bîmâr eyleyüp gel gitme cânım gel
İlâcın eyle revhânî gel ey rûh-ı revânım gel (G 119/1)

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı'nda 25, 26, 27, 28, 156. ve 157. gazellerin rediflerinin içinde ünlemlerin yer aldığını da belirtmemiz gerekmektedir. “*hû*” nida ünlemi de bunlardan biridir. Yâver, art arda gelen iki şiirinde redif içinde sonda bu ünlemi kullanmıştır. Bu kullanım Yâver'in vurgulu redif arayışının tezahürüdür.

O âhû-çeşm-i mestünde ne bu hâlet Şerîf'üm hû
Nigâh-ı iltifâtun yok ne bu nahvet Şerîf'üm hû (G 156/1)
Dilüm sûzân tenüm biryân iden sensin Şerîf'üm hû
Sirişküm hasretünle kan iden sensin Şerîf'üm hû (G 157/1)

Edatlar içinden de tıpkı ünlemlerde olduğu gibi, redif olarak kullanılanları da vardır. *Yâver Dîvânı*'nda 72. gazelin redifinde “*içün*” edatı; 94, 159. ve 189. gazellerin rediflerinde “*değil*” edatı; 182. ve 195. gazellerin rediflerinde “*gayri*”

edatı ve kullanılmıştır. *Dîvân*'da en fazla yer alan edat olan “*mi*” soru edatı ise 17, 25, 29, 68, 75, 90, 108, 138, 186, 189, 193, 203. gazellerde redif grubu içinde yer alarak en fazla kullanılan redif olma hakkına da sahip olmuştur.

Çekdüğüm derd ü elemden haberün var mı sabâ
Tan-ı agyâr u sitemden haberün var mı sabâ (G 17/1)

Sirişk-i hasreti çeşmüm hayâl-i yâr için saklar
Nukûd-ı vâfirin ehl-i kerem îsâr için saklar (G 72/1)

Dîvân'da 42, 62, 74. ve 193. gazellerin redifini oluşturan kelimeler içinde de “*de, da*” bağlacına yer verildiği tespit edilmiştir.

Rüyet-i rûyun ile aşkum mezîd olsun da gör
Tur hele tur âteş-i aşkum şedîd olsun da gör (G 62/1)

Yalunuz sanma tarâvet ruh-ı hoy-kerdede var
Jâle-âlûde olan berg-i gül-i terde de var (G 74/1)

Yâver, ikilemeli redifler kullanarak şiirde güçlü bir ahenk oluşturmuştur. En fazla kullanılan Türkçe ikileme olan sağdan sağa ikilemesi 159. gazelin redifini, en fazla kullanılan Farsça ikileme olan aheste aheste 176. gazelin redifini oluşturmaktadır.

Bir şehün hasret-keş-i dîdâriyam sagdan saga
Âşık-ı dil-haste vü gam-hâriyam sagdan saga (G 159/1)

Ne âteşdür derûnumda yanar âheste âheste
‘Aceb dinmez mi eşkümde akar âheste âheste (G 176/1)

Hasan Yâver Dîvânı'nda redifi deyim olan şiirler de mevcuttur. Deyimlerin yapısında mevcut olan armoni, onların diğer kelime ve söz tekrarları gibi redif olarak kullanılmalarını sağlamıştır (Macit, 1996: 91). Bu şekilde tespit ettiğimiz beş gazel vardır. Bunlar: 15. gazel, redifi “*oldum mübtelâ*”; 16. gazel, redifi “*oldum ... müptelâ*”; 69. gazel, redifi “*güç olur*”; 93. gazel, redifi “*olur ... mahzuz*”; 173. gazelin redifi “*Allah aşkına*”dır.

Âh kim bir âfet-i dil-cûya oldum mübtelâ
Çeşmi bir sehâra vü câdüya oldum mübtelâ (G 15/1)

Hâlümi bildür gönül ol yâre Allâh aşkına
Hayli demdür teşneyem dîdâra Allâh aşkına (G 173/1)

Redif olarak deyimlere sıklıkla başvuran Yâver'in, farklı redif arayışına en güzel örneklerden biri 93. gazeldir. Burada “*mahzûz olmak*” deyimini bütün olarak kullanmamıştır. Yâver ve deyim “*mahzûz*” kelimesini redif yapıp “*olmak*” kelimesini beyit içinde ancak redif dışında kullanmıştır.

Gönül bî-hûş kaldı nişter-i gamzenle bir kan al
Girifte-hûn olan elbet olur fassâddan mahzûz (G 93/3)

Yazık murg-ı dilüm efgânla rahm itdürmek istermiş
O bir güldür kim olur dâ'imâ feryâddan mahzûz (G 93/4)

Sonuç olarak *Yâver Dîvânı*'nda en fazla kullanılan redif tarzı “*ek+kelime*” şeklinde kurulan redifler olmuştur. Bunun dışında yapılabilecek her şekilde redif yapmaya çalışmış ve oldukça renkli bir redif analiz tablosu karşımıza çıkarmıştır.

Tablo 2.13. Alfabetik redif analiz tablosu.

A	
a (G 166) a Allâh aşkına (G 173) a düşdük (G 103) aglar (G 57) a gözlerün (G 113) a hasretdür (G 70) a hat (G 92) âheste âheste (G 176)	a ider istigna (G 18) Alî (G 190) a meded G 45) a mı mahsûş (G 90) ar aglaram (G 126) a oldum mübtela (G 15) a virilmiş (G 85)
B	
bana (G 3) bana (G 6) bana (Th 2) bilmem (G 132) bilür mi (G 203)	bitürdi (G 185) bitürdi (G 187) bulurum (G 134) bürüdi (G 202)
C	
çekilsün (G 137)	çıkduğun gördük (G 101)
D	
dâg (G 95) dan (G 143) dan gördüm (G 121) dan kıldum kıyâs (G 84) dan mahzûz (G 93) de (G 162) de (G 163) de (G 167) de (M 8) de (Th 2) de bana (G 4) de de var (G 74) de güç (G 42) de kodı cilve-i aşk (G 99) dedür şimdi (G 194) degil a (G 158) degil mi (G 189) den (Mr 1) den garaz (G 91) den haberün var mı sabâ (G 17) den latîf (G 96) deyüm (G 125)	didiler (G 61) duk (Th 1) dum (Th 3) dun (G 112) dur (G 60) dur (M 7) dur (M 8) durayum (G 127) dur bana (G 5) dur bu (G 155) dur cânâ (G 21) dur gözlerün (G 111) dur kadeh (G 43) dur lâleler (G 49) dur sebab (G 30) dur yâ Resûlallah (M 3) dür (G 52) dür bana (G 2) dür bana (G 1) dür beni (G 192) dür cânâ (G 22) dür sana (G 13)
E	
e (G 179) e (Th 2) e çek (G 102) ey serv-kad (G 46) eyle (R1) eyledün (G 106)	eyleme yâ Rab (G 28) eylemedün hiç (G 41) eyler (G 58) eyler (G 73) eyler (Kt 2)

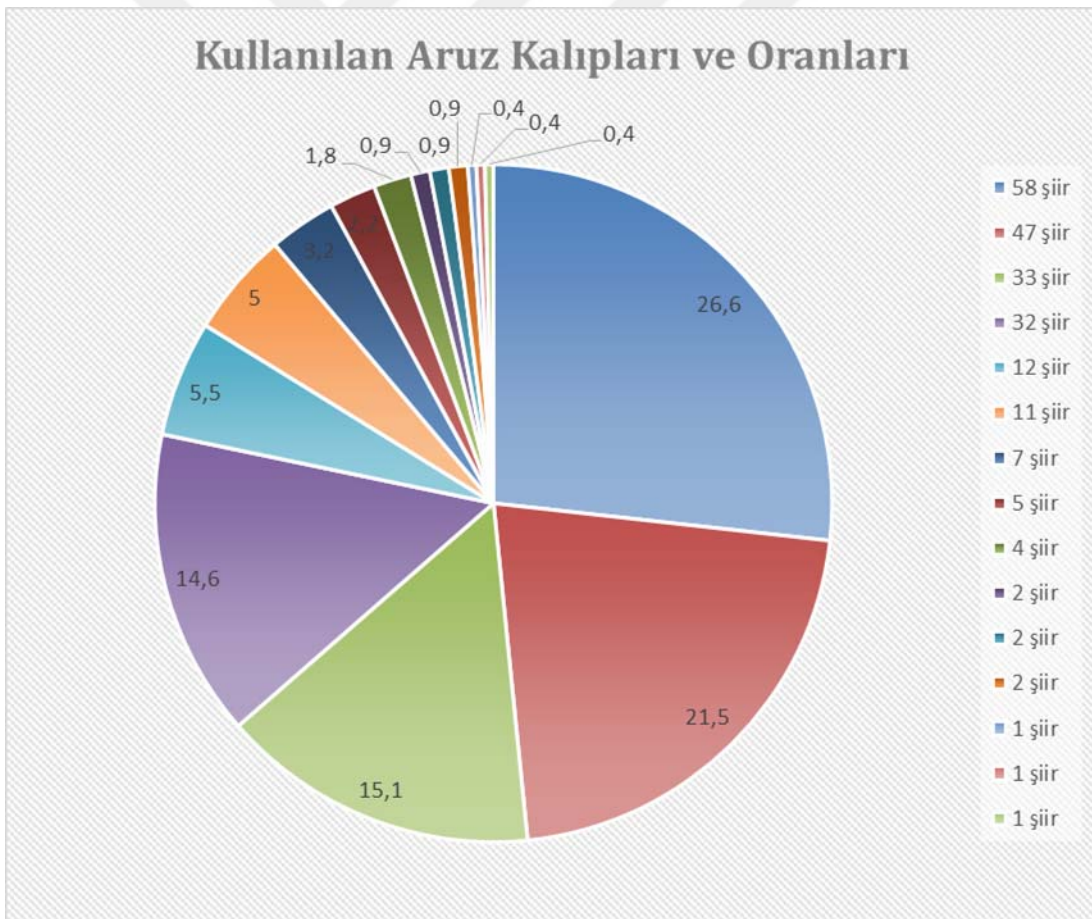
G	
geçmiş (G 89) geldi hâtıra (G 172) geliyor (G 53) gelmez (G 78) gönül (G 117) gördüm (G 128) gördüm (Th 1)	gördüm seni (G 197) görünür (G 51) gösterür (G 66) güç olur (G 69) güler (G 55) güzel bilür (G 65)
H	
hâb (G 31) haberüm yok (G 98)	hevesinden (G 153)
I	
ı (G 196) ı sensin (G 144) ı aşkuz biz (G 82) ı fîda (G 20) ı firâk (G 100) ı görince (G 160) ına (G 165) ına bâis (G 40) ınca (G 175)	ı n'eyler imiş (G 87) ı ne bilsün (G 151) ı severem (G 131) ı sövündürme (G 161) ı yâ Resûlallâh (M 4) ıdur gönlüm (G 123) ılmaz (G 81) ıyam sagdan saga (G 159)
î	
î (M 8) î (G 201) î aşkun (G 109) î bana (G 10) î cânsın (G 142) îçün saklar (G 72) îde diyü (Tb 1) îdelüm (Tb 1) îden sensin Şerîf'üm hû (G 157) îder (G 54)	îdiyor (G 59) îken (G 146) îne (G 178) îster gönül (G 116) îtdi (G 181) îtdi (Tb 1) îtme (G 168) îtmeğiçün (Th 2) îtmez (Tb 1) îtmeyince olmadı (G 200)
K	
kalmadı (G 188)	kaza (G 24)
L	
larla evkâtum (Th 1) ler yâ Resûlallâh (M 5)	lezîz (G 47)
M	
maz mısın (G 138) mest (G 39) mi (G 186) mı gelür (G 68)	muhabbet (G 33) muhabbet (G 34) Mustafâ (G 191) Mustafa (M 6)
N	
ne turursın (G 140) nedür (G 71)	nerede (G 177) n'olsun bu (G 154)
O	
ol (G 120) olacaksın (G 145) olandan sor (G 56) oldı (G 180)	olmaz (G 79) olmaz (G 80) olmaz bana (G 11) olmaz mı ya (G 25)

oldı (Kt 1) oldı gel (G 115) olduğın bilmez miyüz (G 75) olduğum kaldı (G 183) olmadan gayrı (G 182) olmadı bana (G 9) olmak bana (G 8) olmaz (G 76)	olmuş (G 86) olsa (Th 1) olsa degildür mâni (G 94) olsun (G 141) olsun da gör (G 62) olsun da kalsun mı (G 193) olur (G 64) olur mı 'aceb (G 29)
R	
ruh (G 44)	
S	
sam (Th 1) sana kaldı (G 199) sana (G 12) sana (G 14) sensin (G 135) senün yandum elünden (G 148) sin (M 8) sın gönül (G 118) sın görmedüm (G 124)	sından (G 136) sından (G 150) sı vâkıa (G 7) si (G 198) si (Mr 1) sine (G 174) si oldum şimdi (Tb 1) söyler (G 63) söyleşür (G 67)
Ş	
Şerîf'üm hû (G 156)	
U	
um (G 129) um (G 130) um (M 8) uma (G 171) uma (Mr 1) umdan cüdâ (G 23) umdur benüm (G 122) um gel (G 119) um henüz (G 77) um mübtelâ (G 16)	umı yâ Rab (G 27) umsın (G 147) un (G 107) un (G 110) un (M 8) un (Th 2) un elinden (G 149) un senün (G 105) un yokdur (G 50) umı hoş tut (G 35)
Ü	
üm (G 133) üm (Th 1) üm (Mr 1) ümden (G 152) ümden gayrı (G 195) ümden gayrı (Tb 1) üm sen (G 139)	ümüz (G 83) üm yok (Th 3) ün (G 104) ün elinden (Th 3) ün olmuş senün (G 114) ün yok (G 97) ün yok mıdır senün (G 108)
V	
var içinde (G 169)	vir yâ Rab (G 26)
Y	
ya (G 170) yâ Hazret-i Mevlâna (M 8) ya itmez iltifât (G 32)	ya ne minnet (G 36) ye (G 164) yı eyler ittihâz (G 48)

2.3.6. Vezin Tercihi

Yâver, vezin kullanımı konusunda oldukça maharetlidir. *Fenniyye-i Eş'ar* isimli mesnevisinde olduğu gibi *Dîvân*'ında da mükemmel yakın bir vezin kullanımı söz konusudur (Üstüner, 2009a: 828). Yâver, *Dîvân*'ında on altı farklı vezin kullanmıştır. Ancak 58 şiirini “*Fâilâtün, Fâilâtün, Fâilâtün, Fâilün*”; 47 şiirini ise “*Mefâilün, Mefâilün, Mefâilün, Mefâilün*” vezinleriyle oluşturmuştur ve bu sayı toplam şiir sayısının hemen hemen yarısıdır. Bu durum onun vezin tercihini gözler önüne sermektedir.

Grafik 2.1. Vezin analiz grafiği.

Tablo 2.14. Vezin istatistik tablosu.

	Vezinler	Methiye	Gazel	Terkib-i bend	Tahmis	Murabba	Kit'a	Toplam	%
1	Fâilâtün, Fâilâtün, Fâilâtün, Fâilün	1	56	-	-	1	-	58	26,6
2	Mefâilün, Mefâilün, Mefâilün, Mefâilün	3	41	-	1	-	2	47	21,5
3	Mefûlü, Mefâilü, Mefâilü, Feûlün	-	32	-	1	-	-	33	15,1
4	Feilâtün, Feilâtün, Feilâtün, Feilün	1	29	1	1	-	-	32	14,6
5	Mefâilün, Mefâilün, Feûlün	1	11	-	-	-	-	12	5,5
6	Mefûlü, Fâilâtü, Mefâilü, Fâilün	-	11	-	-	-	-	11	5
7	Mefâilün, Feilâtün, Mefâilün, Feilün	-	7	-	-	-	-	7	3,2
8	Feilâtün, Feilâtün, Feilün	-	5	-	-	-	-	5	2,2
9	Müfteilün, Müfteilün, Fâilün	-	4	-	-	-	-	4	1,8
10	Fâilâtün, Fâilâtün, Fâilün	-	2	-	-	-	-	2	0,9
11	Feilâtün, Mefâilün, Feilün	-	2	-	-	-	-	2	0,9
12	Mefûlü, Mefâilün, Feûlün	-	2	-	-	-	-	2	0,9
13	Müstefilâtün, Müstefilâtün	-	1	-	-	-	-	1	0,4
14	Mefûlü, Mefâilün	1	-	-	-	-	-	1	0,4
15	Mefûlü, Mefâilü, Mefâilün, Fâ	1	-	-	-	-	-	1	0,4
	Toplam	8	203	1	3	1	2	218	100

2.4. Şahsiyetler ve Kahramanlar

2.4.1. Dinî Şahsiyetler ve Kahramanlar

2.4.1.1. Peygamberler

2.4.1.1.1. Hz. Muhammed

İslam peygamberi ve Allah'ın son elçisidir. Mekke'nin soylu ailelerinden Haşimoğulları'ndandır. Babası Abdullah, annesi Amine'dir. M 571 yılında rebiülevvel ayının on ikinci gecesini sabaha yakın Mekke'de dünyaya gelmiştir. Hz. Muhammed dünyaya gelmeden altı ay önce babası vefat eder. Doğumundan sonra sütanesi Halime'ye verilir. Altı yaşında annesini kaybeder. Sekiz yaşında da bakımını üstlenen dedesi ölür. Dedesinin ölümünden sonra amcası Ebu Talip O'nu yanına alır. Çocukluğundan başlayarak özü sözü bir insan olup yalan söylemediği için "Emîn" sıfatı ile anılan Hz. Muhammed ticaretle uğraşır. İlk evliliğini Hz. Hatice ile yapar ve Hz. Hatice'den altı çocuğu olur.

Hz. Muhammed kırk yaşına geldiğinde (M 610) kendisine peygamberlik verilir. Peygamberliğinin on birinci yılında (M 622) Medine'ye hicret eder. İslam dinini yayma uğraşında müşriklerle üç önemli gaza yapar. İslam dininin geniş kitlelere yayılmasını sağlar hicretin on birinci yılında hastalanır ve rebiülevvel ayının 12'sinde (M 632) pazartesi günü vefat eder (Zavotçu, 2013: 500-504).

Türklerin İslam medeniyeti dairesine girmesi ile birlikte İslam'ın din anlayışı, Allah ve Peygamber gibi birtakım kutsal mefhumlar da şairlerin heyecanla işledikleri konular arasında girmiştir. Divan edebiyatında Hz. Peygamberi öven, ona olan sevgiyi dile getiren şiirlere na't denir. Na'tlarda Hz. Peygamberin risaletinden, mucizelerinden, hicretinden, Allah'ın dinini yeryüzüne yayma yolunda çektiklerinden, inanmayanları dine davet ederken uğradığı zulümlerden ve şefaat ümitlerinden en içli, en samimi kelimelerle bahsedilir (Canım, 2014; 173-176).

Hz. Peygamber'in sayısı bine ulaşan ve hepsi övgü mahiyetinde olan isimleri vardır. Bu isimlerin bir kısmı *Kur'ân-ı Kerîm*'de, hadislerde, kendisinden önce gelen mukaddes kitap ve sayfalarda belirtilmiş, bir kısmı Esmâülhüsna ve diğer

peygamberlerin isimleriyle ortak olmuş, diğerleri de dinî edebî kültürümüzde yalnızca ona has özel adlar olarak kullanılmıştır.

Na‘tların kaynağı bizzat *Kur’ân-ı Kerîm*’deki Hz. Peygamberi över mahiyetteki ayetlerdir. Dolayısıyla şairlere en büyük ilham kaynağı *Kur’ân-ı Kerîm* olmuş, Cenab-ı hakk’ın diliyle övülen bir zatı medhetmek kutsal bir vazife olarak telakki edilmiştir (Yeniterzi: 1993: 163-343).

Enderunlu Hasen Yâver Dîvânı’nda “*Na‘t-ı şerîf*” başlığı altında üç, “*Kıt‘a Der-Na‘t-ı Şerîf*” başlığı altında iki şiir bulunmaktadır.

En evvel âşıkun olmuş Hudâ’dur yâ Resûlallâh
Ki sonra âşıkânun enbiyâdur yâ Resûlallâh (M 3/1)

Şefâat eyle lutfundan anı şâd eyle mahşerde
Kulun Yâver garîb ü nâ-tüvânı yâ Resûlallâh (M 4/7)

2.4.1.1.2. Hz. İsa

İsrailoğullarının son peygamberidir. Kendisine İncil indirilmiş olan İsa Peygamber annesi Meryem’den babasız olarak dünyaya gelmiştir. *Kur’ân-ı Kerîm*’de İsa Peygamberin yaşamından 22 farklı yerde bahsedilmiştir. 30 yaşında kendisine peygamberlik verilen Hz. İsa üç yıl peygamberlik yapmıştır ve kendisine sadece on iki kişi inanmıştır. Bu kişilerden bir tanesi kendisine ihanet eder ve Hz. İsa’yı ele verir. Ancak Yahudilerin gözüne bu havari Hz. İsa gibi görünür ve çarmıha gerilen bu kişi o olur. Hz. İsa, Melekler tarafından dördüncü kat göğe kaldırıldı. Kendisine kıyamete dek ömür verilir. Doğumu gibi ölümü de mucizevi olan Hz. İsa’nın bebekken konuşma, ölüleri diriltme, körlerin gözünü açma, çamurdan kuşlar yapıp can verip uçurma ve su üzerinde yürüme gibi daha pek çok mucizesi zuhur etmiştir (Pala, 2015: 235).

Edebiyatımızda Hz. Meryem'in babasız bir şekilde ona gebe kalışı, doğum esnasında gerçekleşen olağanüstü hâller, bebekken konuşması ve peygamberlik mucizeleriyle geniş yer tutan Hz. İsa'ya incelenen *Dîvân*'da sadece bir beyitte teşbih unsuru olarak yer verilmiştir. Beyitte sevgili ölüleri diriltme yönüyle Hz. İsa'ya benzetilmiştir.

Bulsa çok mı yine mevtâsı hayât

Ne var ol İsi-i Meryem geliyor

(G 53/2)

2.4.1.1.3. Hz. Nuh

Hz. İdris'ten sonra gönderilen peygamberdir. Uzun yıllar kavmini sabırla imana çağırmıştır ancak kendi yakın akrabaları ve pek az kişi dışında imana gelen olmamıştır. Sonunda ümitsizliğe düşmüş ve kavmine beddua etmiştir. Allah tarafından duası kabul olur ve gemi yapması söylenir. Hz. Nuh, müminleri gemiye bindirir ve her çeşit hayvandan birer çift alır. Tufan başlar ve tüm yeryüzünü kaplar, Nuh'un iman etmeyen oğlu Yâm'da dâhil olmak üzere iman etmeyen tüm insanlar ayrıca hayvanlar yok olur. Tufanın bu hali altı ay kadar sürer daha sonra sular çekilir ve gemi Cudi dağının üzerine oturur. Ondan sonra insanlar Hz. Nuh'un gemide olan üç oğlundan türemiştir (Zavotçu, 2013: 569-572). Peygamberler arasında en uzun yaşayan peygamber olma özelliğine sahip olan Hz. Nuh, divan şiirinde gemi ve tufan ile birlikte anılır. Enderunlu Hasan Yâver'de Nuh Tufanı'nın şiddeti ile âşığın gözünden düşen kanlı yaşı kıyaslamıştır. Şair, bu telmihi mübalağa unsuru olarak kullanmıştır.

Âlemi gark itdüğün tûfân-ı Nûh'un Yâverâ

Eşk-i çeşm-i dîde-i hûn-bârdan kıldum kıyâs

(G 84/5)

2.4.1.1.4. Hz. Süleyman

İsrail oğullarının peygamberlerinden olan Hz. Süleyman peygamberlik ve saltanatıyla birlikte, hayvanların dilini bilme, insanlara, cinlere ve bütün varlıklara hükmetme vs. gibi mucizevi pek çok vasfı olan bir peygamberdir. *Kur'ân-ı Kerîm*'de onun bu vasıflarına yer verilmiştir. Ayrıca onun hayatı ile ilgili Tevrat ve İsrailiyyat kaynaklı efsanevî içerikli bilgiler mevcuttur.

Divan şiirinde “*Süleyman*” kelimesi güce, eşsiz bir saltanata sahip olma, insanlara, hayvanlara, cinlere ve devlere hükmetme, rüzgara emir verip onu istediği şekilde kullanma, kuşların dilini bilme, Belkıs ile olan kısa macerası, yüzüğü, mührü ve karınca ile muhabbeti hasebiyle sıklıkla telmih unsuru olarak kullanılmıştır (Zavotçu, 2013: 679-688).

Hz. Süleyman ile en fazla anılan şey şüphesiz karınca ile olan diyalogudur. *Kur'ân-ı Kerîm*'de Neml suresinin 17-18. ayetlerinde geçen olay şu şekilde gelişmiştir: “*Süleyman'ın Cinlerden, insanlardan ve kuşlardan müteşekkil orduları toplandı. Bunların hepsi onun tarafından yönetiliyordu. Hatta karınca vadisin geldikleri zaman, bir karınca şöyle dedi: 'Ey karıncalar! Haydi yuvalarınıza girin, Süleyman'ın ordusu farkına varmadan sizi kırıp geçirmesin!'* karıncanın bu söylediğini duyan Hz. Süleyman verdiği nimetler için Rabbine şükreder ve atından inip karınca ile görüşür. Karıncadan öğütler alır. Onun o kadar yüce bir şan ve debdebeye sahip olmasına karşın karınca ile hasbihâl etmesi şanını daha da yücelten bir hâdise olmuştur.” (Elmalılı Hamdi Yazır, 1942: 379). Aşağıda örnek olarak verilen bu beyitte de yine karınca ile olan kıssası konu edinilmiştir. Yâver, Sultan Selim için düştüğü tarihte onu en yüce hükümdar olan Hz. Süleyman'a benzetir. Hz. Süleyman nasıl karıncanın bile halini sordu ise Sultan Selim'de halkı ile ilgilenir, onların dilek ve temennilerini dinleyip sıkıntılarını çözüm bulur.

Süleymân-ı zamândur mûrun istifsâr ider hâlin

Reâyânun refâhın gûş idüp kesb-i safâ eyler

(Kt 2/5)

2.4.1.1.5. Hz. Yakûb

İbrahim Peygamberin torunu ve İshak Peygamberin oğludur. Dayısının iki kızı ile evlenmiş ve bunlardan on iki oğlu dünyaya gelmiştir. Oğullarından Yûsuf ve Bünyamin aynı anneden doğmuşlardır. Abileri tarafından kıskanıldığı için kuyuya atılan oğlu Yûsuf'un hasretiyle “*beytü'l ahzen*” denilen kulübesinde yıllarca ağlamış ve bu yüzden gözleri kör olmuştur. *Kur'ân-ı Kerîm*'de onunla ilgili 15 âyet vardır (Pala, 2015: 478). Mezarı günümüzde Kudüs'ün El-Halil şehrinde Hz. İbrahim'in kabri yanındadır.

Edebiyatımızda daima Yûsuf ile ilgili olarak anılır. Gözlerinin görmez oluşu, yıllarca ağlaması, Külbe-i Ahzan'ı, gözlerinin açılışı, Hz. Yûsuf'a olan sevgisi vs. telmih konuları ile ele alınmıştır. Aşağıda verilen beyitte şair sürekli ağlama ve gözyaşından dolayı, kan çanağına dönen ve kan saçan gözlerinin Yakûb gibi görmez olduğunu söyleyerek bu yönüyle kendisini Hz. Yakûb'a benzetmiştir.

Girye vü zâr-ı dem-â-demden bu nâ-bînâlığa
Hem-çü Yakûb oldı çeşm-i hûn-feşânım mübtelâ (G 16/2)

Hz. Yakûb, oğlu Yûsuf'un kaybolması üzerine çok üzülür ve sürekli ağlar. Bu nedenle yaşadığı eve hüznler evi anlamına gelen *Beytü'l-ahzen* adı verilir (Zavotçu, 2013: 777). Edebiyatımızda bu hüznüyle sıklıkla anılır. Yâver kendisini yine Hz. Yakub' a benzetmiş, benzetme yönü olarak hüznünü seçmiştir.

Yûsuf gibi her dil-ber-i ranâ güzel olmaz
Yakûb nebî hüznine hîç bir bedel olmaz (G 79/1)

Hz. Yûsuf kıssasından hatırlanacağı üzere Hz. Yakûb'un gözleri, Hz. Yûsuf'un kardeşi Bünyamin ile gönderdiği gömleği sürmesi ile açılır ve baba Mısır'a oğlunun yanına gelir, sonunda vuslat gerçekleşir ve ömrünün son günlerini Hz.

Yakûb gözleri açılmış olarak geçirir (Pala, 2015: 478). Şair aşağıda verilen beyitte kendisini aşk acısıyla duyduğu üzüntüden dolayı Hz. Yakûb'a benzetir ancak çok ümitsizdir. Çünkü Yakûb'un ulaştığı vuslata o ulaşamayacaktır. *“Gül gibi gülüp açılacak yeşilliklerde dolu bir bahçem yok. Yanmak için keder mumu olacak meclisim yok. Gam ile ölsem acıyanım yok. Yakûb gibi üzüntülüym; fakat gül (kokulu) gömlekle Yûsuf'um yok. Sıkıntı ile feryat etmeye hüzn evim yok.”* diyerek ümitsizliğini dile getirir.

Gülveş açılıp gülmeğiçün bir çemenüm yok
Şem-i gam olup yanmağiçün encümenüm yok
Ölsem gam ile hâlûme rahm eyleyenüm yok
“Yakûb-ı gamem Yûsuf-ı gül-pîrehanüm yok
Hüzn ile figân itmege Beytü'l-hazenüm yok”

(Th 3/1)

2.4.1.1.6. Hz. Yûsuf

Hz. Yakûb'un oğlu ve İshak Peygamber'in torunudur. Yûsuf Peygamber'in hayatı ve kıssası *Kur'ân*'da anlatılan en ayrıntılı, en güzel kıssadır. Kardeşleri tarafından kuyuya atılması, kervancılar tarafından kuyudan çıkarılıp Mısır Azizi'ne satılması, Aziz'in karısı Züleyhâ'nın Hz. Yûsuf'a âşık olması, zindana atılması, rüya yorumlaması, hapisten çıkıp maliye bakanı olması, kardeşlerinin yanına gelmesi, babası ile kavuşması Yûsuf Suresi'nde detaylı bir biçimde anlatılır. Yûsuf kıssası *Kur'ân*'ı *Kerîm*'in en güzel kıssası olup *“Ahsenü'l- kasâs”* olarak vasıflandırılır. *Kur'ân*'dan başka İslami kaynaklarda da Yûsuf kıssası ile ilgili bilgiler vardır. Bu kıssanın parçaları yüzyıllar boyunca şairler tarafından değişik sebeplerle işlenmiş, Arap, İran ve Türk şairleri tarafından pek çok Yûsuf Züleyhâ mesnevisi yazılmıştır (Pala, 2015: 483-484).

Yûsuf, divan şiirinde adı çok anılan peygamber ve hikâye kahramanıdır. Hayatındaki pek çok özelliği hasebiyle şiire konu olmuştur. Hz. Yûsuf, *Yâver Divânı*'nda kimi zaman, eşsiz ve büyüleyici bir güzelliğe sahip olması nedeniyle sevgiliye benzetilir.

Cihânun âfet-i devrânı sensin

Bu asrun Yûsuf-ı Kenân'ı sensin

(G 144/1)

Kimi zaman babası Hz. Yakub'un "*beytü'l-ahzân*"ı ve "*Kenanlı*" olması ile:

Beytü'l-ahzâna misâl oldu mekânım şimdi

Bana yâr oldu bu şeb Yûsuf-ı Kenân-ı firâk

(G 100/2)

Kimi zaman da Züleyhâ tarafından uğradığı iftira karşısında iffetini korumasıyla anılmıştır.

Eylerdi çâk çâk o dâmân-ı ismeti

İtse nigâh Yûsuf-ı Kenân'a gözlerün

(G 113/2)

2.4.1.2. Sahabeler ve Âlimler

2.4.1.2.1. Hz. Ali

İlk Müslümanlardan olup Hicret'ten yaklaşık 22 yıl önce Mekke'de doğdu. Hz. Muhammed'in amcası Ebu Talib'in oğludur. Hz. Muhammed'in peygamberliğine ilk inananlardandır. Bu sırada yaşının dokuz, on veya on bir olduğu söylenir. Hicretten önceki hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Hz. Ali Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen bütün gazve ve seriyyelere katıldı. Bu savaşlarda İslamın sancaktarlığını yaptı. Bilgiye değer veren bilgin ve yiğit bir kişiliğe sahiptir (Zavotçu, 2013: 62-63). "*Allah'ın arslanı, şîr-i yezdân, Esedullah, şîr-i Hudâ, haydâr, haydâr-i kerrâr, Dürr-i Necef*" vb. pek çok unvanı vardır. Hz. Fatıma ile evlidir. Peygamber kızından Hasan, Hüseyin ve Zeynep olmak üzere üç çocuğu olmuştur. Hz. Osman'ın şehit edilmesi üzerine dördüncü halife olmuştur. Hz. Osman'ın kanının yerde kaldığına dair çıkan isyanlar neticesinde savaşlar meydana gelmiştir ve Hariciler adı verilen terörist grup tarafından suikastle şehit edilmiştir.

Onun edebiyatımızda gerek kahramanlık, gerekse velilik ve imamlık yönleriyle, birçok teşbihlere konu edildiğini görürüz. Şairler övecekleri kişileri birçok bakımdan Ali'ye benzetirler. Atı Düldül ve çatal uçlu kılıcı Zülfikâr dolayısıyla da çokça anılır (Pala, 2015: 19).

Kirişmen şîve vü nâzun kerâmetdür velî sensin
Nigâh-ı hışm-ı çeşmün Zü'l-fekâr'undur Alî sensin (G 135/1)

Înâyet merhamet kıl şeh-levendüm yâr-ı Yâver ol
Ki ecdâdun dahı gâzîdür ammâ çün Alî sensin (G 135/5)

2.4.1.2.2. Hz. Mevlânâ

Bugünkü Afganistan'ın kuzeyinde Özbekistan sınırına yakın bir yerde bulunan Belh şehrinde 1207'de doğar. Mevlânâ'nın babası Bahâüddîn Veled, Belh bilginlerinin önde gelenlerindedir. Bir süre sonra Mevlânâ'nın ailesinin Anadolu'ya göçü gerçekleşir. Anadolu şehirlerinden Konya'ya yerleşirler. Mevlânâ'nın ününü duyarak Konya'ya gelen Şems, onun hayatında bir dönüm noktası teşkil eder. Şems geldikten sonra Mevlânâ, ortalıkta görünmez olur ve zamanını Şems'le birlikte olduğu hücrede geçirir. Mevlânâ'nın vaktinin büyük kısmını Şems'le birlikte geçirmesinden rahatsız olan müridleri bu duruma bir anlam veremezler. Bir süre sonra bu rahatsızlık kıskançlığa dönüşür. Bu durum Şems'e sataşmalara kadar varır ve Şems'in öldürülmesi ile son bulur. Mevlânâ arkasında *Mesnevî-i Ma'nevî*, *Dîvân-ı Kebîr*, *Fîhi mâ-fîh* vd. değerli eserler bırakarak 1273'te ölür.

Mevlânâ Celaleddin Rumi, Anadolu'da âdeta bir medeniyetin temelini kurmuş, bir fikir, inanış, kültür ve sanat çığırının kaynağı olmuştur. Tarikatini kendisi kurmadığı halde onun en sosyal eseri, bütün ilhamını Celaleddin'den alan Mevlevîlik'tir. Bu tarikat yalnız mistik bir teşekkül olmakla kalmamış aynı zamanda bir kültür, sanat ve medeniyet değeri kazanmıştır (Banarlı, 2016: 312).

Yâver'in herhangi bir tarikata intisap edip etmediğini bilmiyoruz. Pertev Efendi'nin, çağının tarikat ve tasavvuf düşüncesini, tasavvuf neşvesiyle yetişen şairlerin şiirlerinden örnekler vermesinin etkisiyle Yâver, Mevlevîlik yolunun öncüsü Mevlânâ'ya sevgi beslemiş ve onun ruhaniyetinden yardım dilemiştir (Kılıcı, 2001: 40-41). Mevlevîlik yoluna bağlandığı konusunda kaynaklarda bir bilgi yoktur. *Yâver Dîvânı*'nda, sadece Mevlânâ övgüsünü içeren bir *mütekerrir murabba* yer almakta; Mevlevîlik düşüncesini çağrıştıracak başka şiir bulunmamaktadır. Bundan dolayı şairin, Mevlevî muhibbî olduğundan söz edilebilir (Üstüner: 2010: 6-7). *Dîvân*'da, “*Der-İstimdâd-ı Hazret-i Mevlânâ*” başlıklı dokuz bendlik bir murabba da şair Hz. Mevlânâ'nın övgüsünü ve ondan yardım talebini içerir.

Dil âlem-i hasretde

Her dem gam u mihnetde

Kılsan beni vuslatda

Yâ Hazret-i Mevlânâ

(M 8/7)

2.4.1.3. Diğer Dinî Unsurlar

2.4.1.3.1. Azrail

Dört büyük melekten can almakla görevli olanı. *Kur'ân* ve sahîh hadislerde Azrail hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. Sadece Secde Suresi'nde insanların canını almakla görevli melek “*Melekü'l-mevt*” (ölüm meleği) olarak anılır (Zavotçu: 2013: 94). Rivayete göre Allah, Hz. Âdem'i yaratacağı zaman sırasıyla dört büyük meleğe yeryüzünün çeşitli bölgelerinden toprak almalarını söylemiş, ilk üçü toprağın inleyişine ve yalvarmasına dayanamayıp elleri boş dönünce sıra Azrail'e gelmiş. Azrail yere bunun bir emir olduğunu ve Allah'ın emrini yerine getirmek zorunda olduğunu söyleyerek, onun yalvarmalarına önem vermeden toprağı alıp getirmiş. Allah'da bundan sonra can alıcılık ile onu görevlendirmiştir (Pala, 2015: 50).

Yâver Dîvânî'nda can alıcı yönü ile sevgili Azrail'e benzetilmiştir. Sevgili, kimi zaman anlamamazlıktan gelerek Azrail gibi öldüren, kimi zamanda derde derman olan bir varlıktır.

Geh helâk eyler tegâfûl ile hem-çün Azra'îl

Geh nigâh-ı rûh-bahşun derde dermân gösterür

(G 66/2)

2.4.2. Aşk Hikâyesi Kahramanları

2.4.2.1. Ferhâd ile Şîrîn

İran edebiyatı mesnevi konuları arasında önemli yer tutan bir hikâyedir. Hüsrev ü Şîrîn olarak da bilinen hikâye divan edebiyatında da mesnevi konusu olarak işlenmiştir. Divan edebiyatındaki mesnevilerde Hüsrev'in Şebdiz; Şîrîn'in de Gülgûn adlı birer atları vardır. Konu değişik şekillerde birçok kez işlenmiştir. Ancak ilk "*Hüsrev ü Şîrîn*" mesnevisi Genceli Nizâmî tarafından ele alınmıştır. Şiirlerde Hüsrev, Ferhâd ile Şîrîn adları Leylâ ve Mecnûn kadar sık kullanılmıştır. Halk edebiyatında manzum veya mensur olarak işlenen konu divan şiirinde manzum olarak özellikle hamse müellifleri tarafından sık sık ele alınmıştır.

Şirin kelimesinin tatlılıkla ilgili anlamlarından faydalanılarak daha çok dehan kelimesi ile birlikte kullanımı hayli yaygındır. Sevgilisinin şîrin-dehen oluşu onun başlıca özelliklerindedir. Bu meşhur aşk hikâyesinin diğer kahramanları da şiirlerde çeşitli yönleriyle anılırlar. Hüsrev'in Şîrîn'e kavuşması, Ferhâd ile Hüsrev arasındaki rekabet Ferhâd'ın ızdıraplar arasında ölüşü ve Mecnûn gibi gerçek bir âşığı temsil etmesi vs. olaylar da söz konusu edilir.

Önemli başka bir husus da bu hikâyede geçen isimlerin daha çok tevriye oluşturmasıdır. Hüsrev, padişah, hükümdar anlamlarıyla sevgiliyi ve kudreti; Şîrîn, "*tatlı*" anlamıyla sevgilinin dudağı, ağzı ve sözü ile bazen âşığın canını; şebdiz, "*gece renkli*" anlamıyla sevgilinin yanağını ve âşığın kanlı gözyaşlarını karşılar.

Telmih, tenasüb, tevriye ve irsal-i mesel sanatlarına zemin hazırlanması bakımından da Ferhâd ile Şîrîn hikâyesi önem kazanır (Pala, 2015: 152-153).

İncelenen *Dîvân*'da tek bir beyitte geçen bu telmih unsurunda sevgili edasıyla Şîrîn'e, sevgilinin tutkunu olmasıyla âşık, Ferhâd'a benzetilmiştir.

Gönül hoşlandı gâyetle o Şîrîn'ün edâsından

Sayıldum ben dahı Ferhâdveş bir mübtelâsından

(G 137/1)

2.4.2.2. Leylâ ile Mecnûn

Aslında bir Arap çöl efsanesi olan Leylâ Mecnûn hikâyesi, Arap edebiyatında bedevî geleneklerine uygun bir gelişme çizgisi takip eder. Bu acılı aşk ve ıstırap serüveni Arap edebiyatından daha ziyade İran ve Türk edebiyatlarında akis bulmuş ve nihayet en güzel ve muhteşem meyvesini büyük şairimiz Fuzûlî'nin kaleminden vermiştir.

Türk edebiyatında bu konu 15. yy.dan itibaren işlenmeye başlamıştır. Edebiyatımızda ismi geçen Leylâ ve Mecnûn sayısı otuzu bulmaktadır. Hiç şüphe yok ki "*Leylâ ve Mecnûn*" vadisinde yazılmış mesnevilerin eşsiz örneği, Fuzûlî'nin eseridir. Bu eser üslup ve ifade özelliği bir çöl menkıbesini tasavvufun duyguları coşturan ve insan ruhunu kanatlandıran açılımları ile yoğurup bambaşka bir güzellikle takdim ederken beşeri özü korumasındaki başarısı ve insanı gerçekten etkileyen samimiyeti ile bütün dünya edebiyatlarının şaheserleri arasında ilk sırada yer almayı hak etmiştir denebilir (Doğan, 2015: 11-12).

Hikâyenin konusu kısaca şudur: Necid çöllerinde, Benî Âmir kabilesinden Kays ile Leylâ daha çocukken birbirlerini severler. Dedikodular çoğalınca Leylâ'nın annesi kızını çadırına kapatır. Kays ise sevgilisini göremeyince, üzüntü ile aklı başından gider ve sahralara düşer. Bir müddet sonra da Mecnûn (deli) diye anılmaya başlar. Kays'ın babası oğlunun derdini öğrenince Leylâ'yı ailesinde istese de Kays mecnun olduğu için kızı vermezler. Bunun üzerine babası, iyileşmesi için onu Kâ'be'ye dua etmeye götürür. Fakat Kays, derdinin çoğalması ve aşkının artması için

duada bulunur. Duası kabul olunmuştur. Babası çaresizlik içinde evine döner. Mecnûn ise çöllerde yabani hayvanlarla dostluk kurup arkadaşlık eder. Bu arada yanık aşk şiirleri yazmaktadır. Nevfel adlı bir Arap beyi onun şiirlerini okur ve acıklı hâline bir son vermek için Leylâ'yı babasından tekrar ister. Kızı iyilikle alamayınca da ordusunu toplayıp Leylâ'nın kabilesi ile savaşa girer. Mecnûn, Leylâ'yı o denli sevmektedir ki ona ait hiçbir şeye zarar gelmesini istemez ve Leylâ'nın kabilesi, savaşı kazansın diye duada bulunur. Nevfel yenilir. Ancak bu mağlubiyeti nefesine yediremeyip tekrar savaşa başlar. Bu defa galip gelir ama Mecnûn'un duasını öğrendiği için kızı almadan çekip gider. Sonra Leylâ'yı İbn Selâm adlı biri ile evlendirirler. Leylâ ise Mecnûn'un aşkına sadık kalmak için bir yalan uydurur ve kocasına, çocukluğundan beri bir cin tarafından sevildiğini, eğer ona el sürerse cinin her ikisini de öldüreceğini söyler. Böylece adamı kandırıp kendisinden uzak tutar. Bir müddet sonra Mecnûn'un intizarları sonucu İbn Selâm ölür. Serbest kalan Leylâ Mecnûn'u aramaya çıkar. Çölde onu bulursa da Mecnûn onu tanımaz ve visale gücü olmadığını bildirir. Çünkü artık bütün maddi varlıklarla ilgisini kesmiş ve manevi bir aşk ile sarhoş gezer olmuştur. Leylâ umutsuz bir halde geri döner. Bir müddet acı çektikten sonra da ölür. Bunu haber alan Mecnûn Leylâ'nın mezarına koşar ve orada kendisinin de ölmesi için Tanrı'ya yakarır. Yakarışı kabul edilir ve son nefesinde "*Leylâ!*" diyerek can verir. Sevgilisi ile cennette buluşurlar (Pala, 2015: 288-290).

Hemen bütün şairler Leylâ ve Mecnûn kelimeleri üzerinden sanatlar yapmışlar ve sevgilinin saçını ve âşıklığı birer mazmun haline getirmişlerdir. Tenasüb, tevriye, telmih gibi sanatlarda da sık sık Leylâ ve Mecnûn'dan bahsetmişlerdir. Mecnûn âşığın, Leylâ sevgilinin sembolü olmuştur. Mecnûn'a benzeyen âşıkların yeri dağlar ve çöllerdir.

Câygâhum Kaysveş kûh u beyâbân oldı âh

N'eyledi gördün mi ey Leylâveşüm sevdâ bana

(G 6/4)

Sîne-i sâfun temâşâsıyla Mecnûn olmışam

Bu gam-ı aşkunla azdur sîne-çâk olmak bana

(G 8/2)

2.4.2.3. Vâmık ile Azrâ

İran ve Türk edebiyatlarında klasik mesnevi konularındandır. Aslı Pehlevîce olan bu aşk hikâyesi Sasanîler zamanında yazıya geçirilmiş ilk defa “*Unsurî*” tarafından mesnevi biçiminde yazılmıştır. Vâmık ile Azrâ hikâyesi yazıldığı dönemden itibaren geniş bir ilgi uyandırmış. İranlı ve Türk şairlerinin bu hikâyeyi yeniden kaleme almalarına neden olmuştur. Hikâyenin çıkış noktasındaki değişik görüşlere rağmen, eser ilk defa Doğulu bir cephe ile ve gittikçe İslam’a adapte edilerek işlenegelmiştir.

Mesnevî'nin konusu kısaca şu şekildedir: Birçok defa evlenmesine rağmen çocuğu olmayan Çin hakanı Talmus, özel ressamı Beşir'in seyahatleri esnasında görerek yaptığı resimlerinden Turan şahının kızını beğenir ve onu eş olarak alır. Allah onlara bir oğlan çocuk verir ve adını Vâmık koyarlar. Vâmık'ın olağanüstü güzelliği dünyaca duyulur. Bu güzellik Gazne padişahının biricik kızı Azrâ'nın da kulağına gider. Azrâ daha görmeden Vâmık'a âşık olur. Azra'nın dadısı onun resimlerini Vâmık'a göndererek Vâmık'ında Azrâ'yı sevmesini sağlar. Vâmık, Azrâ'ya kavuşmak için sırdaşı Behmen ile yola çıkar (Pala, 2015: 471). Aşk uğruna yollara düşer bazen Frenk askerleriyle savaşır bazen de ateşperestlere esir olur. Vâmık, Hz. Süleyman'dan evlilik yadigârı bir sandıkla ödüllendirilip Hz. Peygamberin lütfuna mazhar olur. Usta bir savaşçı olur. Olağanüstü güce sahip efsanevî hayvanlarla konuşur, onları kolaylıkla yener. Azrâ için savaşır ona kavuşur.

Vâmık ile Azrâ mesnevisi Türk edebiyatında Leylâ ve Mecnûn ve Ferhad ve Şîrîn kadar yaygınlık kazanamaz. Fakat divan şairleri âşğın simgesi olarak Vâmık'ı şiirlerinde sık sık anarlar. Divan şiiri ve nesrinde Vâmık'da; Mecnûn ve Ferhad gibi şairler için âşğın simgesi bir kişiliktir. Sevgili Azrâ ise yanak manasına gelen ızar kelimesi ile olan benzerliğinden dolayı sevgilinin yanağı için tevriyeli olarak kullanılır. Vâmık da bir âşık sembolüdür (Zavotçu, 2013: 758-763).

Yâver Dîvânı'nda tek bir bendde adları geçmiştir. Burada âşık, sevgilinin çektiği cefaları arka arkaya sıralar. Kendisini ünlü aşk hikâyelerinin kahramanları

ile kıyaslar ve bu kadar zulmün ne Azra'dan Vâmık'a ne Leylâ'dan Mecnûn'a yapılmadığını iddia eder.

Söylesem hâl-i dil-i zârımı ısgâ itmez
 Yüregüm yâresin açsam da temâşâ itmez
 Merhamet bende-i efgendeye aslâ itmez
 Hışmla dahı nıgeh-i hâlüme katâ itmez
 Var mı bir gün ki gelüp sabrumı yagma itmez
 Bunı bir âşıkâ bir dil-ber-i ranâ itmez
 Vâmık olsam bu cefâyı bana Azrâ itmez
 Belki Mecnûn dahı olsam bunı Leylâ itmez
 Hâlüme âh iderüm yok dehenümden gayrı
 Bakanum yok bana dâg-ı kühenümden gayrı

(Tb 1/2)

2.4.2.4. Yûsuf ile Züleyhâ

Doğu edebiyatlarında konusunu *Kur'ân*'dan alan klasik aşk mesnevisi. Dünyanın en güzel insanı olarak bilinen Yûsuf peygamberin kıssasını anlatan Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi *Kur'ân*'da 111 ayet halinde anlatılan kıssanın aşk ağırlıklı olarak edebiyata yansımış şeklidir. Yûsuf u Züleyhâ mesnevileri genelde şu üç tema üzerinde kurulur. Birinci, Yûsuf'un kardeşlerinin ona karşı hasetleri ve sonuçta Yûsuf'un başına gelenler. İkinci; Züleyhâ'nın tek taraflı beşeri aşkı, ayrılık ve özlemi. Üçüncü; Allah'a tevekkül, sevgi ve Allah korkusu bunlardan başka Yakûb'un sabrı inanç sahibi kişilerle diğerleri arasında farklar, Yûsuf'un güzelliği, ilahi aşk, beşer, duygular ve toplum hayatı gibi konularda Yûsuf u Züleyhâ mesnevilerinin başlıca konularındandır.

Kıssanın özetini şu şekilde verebiliriz: Peygamberlerden Yakûb'un on iki oğlu vardır. Bunlardan Râhil adlı çok sevdiği karısından doğan Yûsuf çok güzeldir ve babası onu çok sever. Diğer kardeşleri onu çekemezler. Bir gün av bahanesiyle kıra çıkarıp Yûsuf'u bir kuyuya atarlar. Gömleğini bir tavşan kanına batırıp Yakûb'a

getirirler ve Yûsuf'u kurt yediğini söylerler. Oradan geçmek üzere olan bir kervan Yûsuf'u kuyudan çıkarıp köle olarak satmak için şehre götürür. Firavun'un baş veziri olan Aziz onu satın alır. Büyüdüğünde Aziz'in karısı Züleyhâ ona gönül verir. Mısır kadınları bu aşkı çekiştirmeye başlarlar. Züleyhâ bir gün bunları davet eder. Önlerine meyve koyar ve ellerine birer keskin bıçak verir. Bunlar meyveleri ve rivayete göre turuncu soyarken Yûsuf'u ortaya çıkarır ve kadınlar onu görünce: “*În hâzâ melekün kerîmün*” diyerek ellerini keserler.

Bir gün evde kimse yokken Züleyhâ, Yûsuf'a ilişki teklif eder. Yûsuf bu ahlaksızlığı kabul etmeyerek kaçmak ister ve kadın arkasından koşup kapıdan çıkmak üzere olan Yûsuf'un eteğini tutup yırtar. Durum öğrenilince, Züleyhâ Yûsuf'un kendisine tecavüzde bulunmak istediğini söyleyip ona iftira atar. Bu iftira üzerine Yûsuf'u zindana atılır ve yedi yıl orada kalır. O zindanda mahpusların rüyalarını tabir eder. Mısır hükümdarının gördüğü rüyayı yorumlaması üzerine Yûsuf nihayet zindandan kurtulur. Ve hükümdar onu maliye danışmanı yapar.

Hükümdarın rüyasının yorumundaki yedi yıl bolluk, yedi yıl kıtlık dönemi başlar. Kıtlık münasebetiyle kardeşleri Mısır'a gelirler. Yûsuf onları tanır ve yardım eder. Çeşitli olayların sonunda Yûsuf, onun hasreti ile ağlamaktan kör olan babasına gömleğini gönderir. Yakûb, bu gömleği gözlerine sürünce gözleri açılır. Nihayet Yûsuf babasını Mısır'a getirtir ve Yûsuf kardeşlerini affeder.

Yûsuf, birgün şehri gezmeye çıkınca yaşlanmış olan Züleyhâ onu görür. Yûsuf önce onu tanımaz. Ancak bu yaşlı kadının bir dileğini getirmeye söz verir. Züleyhâ kendisinin eski güzelliğine kavuşması için Yûsuf'un dua etmesini ister. O da dua eder. Züleyhâ eski güzelliğine kavuşur ve Yûsuf'un dinini kabul eder. İkisi bu olay üzerine evlenirler (Pala, 2015: 484-485).

Yûsuf, divan şiirinde adı çok anılan bir peygamber ve hikâye kahramanıdır. Kıssası içinde geçen pek çok olayla birlikte sık sık telmih unsuru olarak kullanılır. Eşsiz ve büyüleyici bir güzelliğe sahip olması hasebiyle sevgili, Yûsuf'a; Yûsuf'a olan aşkının büyüklüğüyle Züleyhâ, âşığa benzetilmiştir (Zavotçu, 2013: 796). *Yâver Dîvânı*'nda bu tasavvur aynen işlenmiştir.

Anunçündür ider Beytü'l-hazende zâr u efgânlar
Züleyhâ-yı dilüm bir Yûsuf-ı Kenân'a hasretdür (G 70/3)

Hırâş-ı cân ile cânâ bu bîmârı sövündürme
Fîrâkunla Züleyhâ-yı dil-i zârı sövündürme (G 161/1)

2.4.3. Mitolojik Kahramanlar

2.4.3.1. Behrâm

İran'ın Sasani hükümdarlarındanır. Gûr denilen yabani eşek avına meraklı olduğundan “*Behrâm-ı gûr*” denilmiştir. Kuvveti, cesareti ve adaleti ile meşhurdur (Levend, 2015: 164). Sasani hükümdarının oğludur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Taht mücadelesine girer ve kazanır. Yiğitlik, adalet ve kahramanlığıyla ünlü bir padişah olur. Söylentiye göre Behrâm zamanında saz, söz ve eğlence çok yaygınlaşır. İnsanlar vakitlerinin çoğunu yiyip içmekle geçirirler. Yönetim altındaki ülkelerde dört yıl boyunca kimse ölmez. Vaktinin çoğunu yaban eşiği avlamakla geçirdiği için “*gûr*” sözcüğü Behrâm'a sıfat olarak verilir. Behrâm-ı Gûr'un yaşamı av ve aşk maceraları pek çok eser ve minyatüre konu olur. Arapça ve Farsça güzel şiirler de yazan Behrâm bazı kaynaklara göre ilk Farsça beyti söyleyen kişidir.

Behrâm, divan şiirinde cesareti, adaleti, gücü ve yiğitliği ile anılır. Şair; bazen övdüğü kişiye, Behrâm'ı örnek olarak gösterir. Bazen de onu Behrâm'dan üstün görür (Zavotçu, 2013: 115-116). Yâver aşağıdaki verilen beyitte: “*Aşk pençesine, değil Behrâm hiç kimse karşı koyamaz. Bu sevgi meydanından binlerce pehlivan gelip geçmiş.*” diyerek gücüyle, yiğitliğiyle tanınan Behrâm'ın bile aşk karşısında aciz kalacağını dile getirmiştir.

Biri tâkat getirmez pençe-i aşka değil Behrâm
Bu meydân-ı muhabbetden niçe bin pehlevân geçmiş (G 89/12)

Yâver, Behrâm'ın adını zikrettiği bir başka beyitte de yine cesaretiyle ünlenen Behrâm'ı, yiğitliğini övdüğü Rüstem Ağa'nın cesaretinin yanında küçük görür ve “*Onun savaş meydanına girmeye, bin canı olsa Behrâm'da cesaret edemez.*” diyerek Rüstem Ağa'yı yüceltir.

Bin cânı olsa girmege meydân-ı cengüne

Behrâm-ı Gûr olsa da itmez cesareti

(G 201/10)

2.4.3.2. Behzâd

Divân şiir ve nesrinde yaptığı resimler ve resimlerdeki yeteneğiyle övülen resim ve minyatür sanatçısı. Mânî gibi sanatı ile efsaneleşmiş kişiliklerdendir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 1450'den sonra dünyaya geldiği sanılmaktadır. Behzâd'ın olağanüstü sanat yeteneği konusunda bütün kaynaklar birleşirler. Yaşadığı dönemde ve ölümünden sonra onun eserlerine pek çok kişinin sahip olmak istediği ve bu eserlere yüksek ücretler ödediği söylenir.

Behzâd'ın nakşî ve resimleri sevgilinin güzelliği ve şairin kaleminin nakşî ile kıyaslanır. Çoğu kez Behzâd, şairin kaleminin nakşî ve sevgilinin güzelliği karşısında aciz kalır (Zavotçu, 2013: 116-117).

Behzâd, İran'ın en meşhur ressamıdır (Levend, 2015: 171). Onun çizdiği resimler dillere destandır. Örnek olarak verilen aşağıdaki beyitte âşık, sevgiliye bin can ile tutulmasının sebebini, sevgilinin resminin kalbine Behzâd tarafından yapılmış olmasına bağlar.

Göricek vechini bin cân ile oldum meftûn

Çünkü Bihzâd-ı kazâ kalbüme tasvîr itdi

(G 181/2)

2.4.3.3. Cem

Pişdâdiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı olup İran mitolojisine göre yedi yüz yahut bin yıl yaşamıştır. Nuh Peygamber zamanında yaşadığı söylenir. Yakışıklı ve şanı yüce padişahlar hakkında sıfat olarak kullanılır. Cem; halkını âlim ve zahitler, askerler, çiftçiler ve sanatkârlar olmak üzere dört kısma ayırmış. İnsanlara faydalı olan birçok sanatı o icat etmiş. Güneşin hareketi esasına dayanan güneş yılını o kabul etmiş ve nevrüz u yılbaşı ittihaz etmiştir. Efsaneye göre Cem dünyayı dolaşırken Azerbaycan'a gelince burayı beğenip gündeğusunda yüksek bir yere mücevherlerle süslü bir taht koydurmuş. Güneşin doğuşuna yakın kendisi de mücevher işlemeli kaftanlarını giyip bu tahta oturmuş. Güneş doğunca taht, tâc ve kaftan parlamaya başlamış. Halk bunu görünce o güne Nevruz; Cem'e de Cemşid demişler.

Bazılarına göre Cemşid, Süleyman Peygamber'dir. Cem, bu yüzden rüzgar veya yüzük ile anılır. Şarabı bulanın da o olduğu söylenir. İslam edebiyatlarında zevk ve eğlence sembolü olarak adı efsaneleşmiştir (Pala, 2015: 86-87). *Yâver Dîvânı*'nda da bu vasıfları ile anılmıştır.

Dest-i sâkîde gül oldu sâgar

Revnağ-ı bezm-i mey-i Cem geliyor

(G 53/4)

Aşk vâ-reste-i kayd itdi dili bir demde

Aramam neş'e-i bezm-i Cem'i câm-ı Cem'de

Telh-kâm olalı hicrân ile künc-i gamda

“İstemez kand-ı lebün tûti-i dil âlemde

Rû-nümâ olsa da ger âyine-i râz bana”

(Th 2/2)

2.4.3.4. Eflâtun

Milattan 430 sene önce Ekine adasında doğdu. Asıl ismi Aristoklis'tir. Geniş omuzlu manasında Platon denildi. Sokrat'ın öğrencisidir. Eski filozofların en büyüğüdür. Edebiyatımızda akıl, hikmet ve zekâ timsali olarak geçmiştir (Onay,

2016: 150). İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilk çağ Yunan düşünürünün kaynaklarda, kırka yakın eseri olduğu söylenir (Zavotçu, 2013: 236).

Divan şairleri, kasidelerinde Yunan filozoflarından Eflâtun'u, akıl, hikmet ve doğru rey timsali olarak zikredeler (Levend, 2015: 171). *Yâver Dîvânı*'nda gazeller içinde adı anılan Eflâtun, akıl timsali olması yönüyle ancak farklı bir bakış açısı ile ele alınmıştır. Âşık: “*Benim halim akıl ile bilinmez; Eflâtunlar dahi aciz kalır. Rûsvâlîğimin sebebini, aşk içinde çareler arayanlardan sorunuz.*” diyerek onun ilmini küçümsemiştir.

Felâtûnlar olur âciz bilinmez akl ile hâlüm
Benüm rûsvâlîğum aşk içre pür-tedbîr olandan sor (G 56/3)

Yâver, Eflâtun'un âşîğın derdi karışışında çaresiz kaldığı görüşünü aynen bu beyitte de devam ettirir.

Çâre-sâz olmayıcak âşık-ı bî-çâresine
Sad Felâtûn ola mı çâre-geri çaresine (G 174/1)

2.4.3.5. Firavun

Azamet ve ceberut sahibi olmak anlamına geliyorsa da eski Mısır kavimlerinden Amalika hükümdarlarına lakap olarak verilmiştir. Birçok Firavunlar olmasına rağmen içlerinden en meşhuru Hz. Musa zamanında yaşamış olandır. *Kur'ân-ı Kerîm*'de Hz. Musa ve kavmine zulmeden bu Mısır kralının hikâyesi Yûsuf suresinde anlatılır. Buna göre Hz. Musa'nın imana davetini reddeden Firavun Tanrılık iddiasında bulunur ve kavmini de buna inandırır. Hz. Musa'nın gösterdiği mucizelere de inanmaz. Kendisine inananları onun zulmünden kurtarmak için Mısır'dan ayrılan Musa'yı takip ederken Kızıl denizde boğularak ölür. Son anda iman ettiğine dair rivayetler varsa da kendisinin ve kavminin cehenneme gidecekleri

görüşü daha kuvvetlidir. Edebiyatta daha çok Hz. Musa ile olan ilişkisi yüzünden yer edinmiştir. Zalimliği, kahrolması, boğulması yönleriyle rakibe benzetilip bedduada bulunulur. Sevgilinin acımasızlığı ve âşığa karşı zalimce davranışları nedeniyle sitem içinde anılır (Pala, 2015: 157).

Yâver Dîvânı'nda tek bir beyitte geçen Firavun, rakibin benzetilene konumundadır. “*Nimetlere boğulmuş Firavun’un talihini gör! Ah! Kâfir, senin nimetlerinle çok sevinmiş.*” manasındaki bu beyitte sevgilinin iltifat ettiği rakipler, Firavun’a benzetilmiş ve Firavun’un denizde boğulmasına atıf yapılarak, rakibinde sevgilinin nimetleriyle boğulacağı söylenmiştir.

Tâli-i Firavn’ı gör kim nimete gark olmuş âh

Öyle kâfir şâd-mân-ı nimetün olmuş senün

(G 114/4)

2.4.3.6. Lokman

Halk ve divan edebiyatında fırsat düştükçe işlenen bazı yazar ve din adamlarınca dinî hüviyetinin olduğu söylenen tarihî bir kişidir. Hangi milletten olduğu, ne kadar yaşadığı, nerede ve ne zaman öldüğü hakkında ihtilaf ve belirsizlik vardır. *Kur’ân-ı Kerîm*'de de adına bir sure vardır. Eski Araplar arasında da ünlü olan Lokman’ın bir peygamber veya nebi olduğu hakkında tefsirlerde söylentiler vardır. Ancak çoğunluk onun salih bir kul olduğunu kabul eder. Anlatılanlara göre o hikmet ve hekimliğin piri ve simgesi olarak bilinir. *Kur’ân*'da da oğluna öğütler verişini onu tevhid ve ahiret konusunda uyarması ilahi emirlere aracı oluşu ile adı anılır. Lokman hakkında Hristiyan ve Museviler arasında da yaygın inanışlar vardır. Bitkilerin dilini bildiği hangi bitkinin hangi hastalığa iyi geldiği hususunda engin bir bilgiye sahip olduğu rivayet edilir (Zavotçu, 2013: 454-455).

Yâver’e göre her derde deva bulmasıyla ünlenen Lokman ve Eflâtun’un ilmi bazı konularda yetersizdir. Bu konulardan en önemlisi elbet aşktır. Bunu “*(Âşık) Lokman Hekim ve Eflâtun gibi dertlere çare bulanları ne yapsın? Çünkü aşk derdinin bir ilacı olmadığı gerçektir.*” sözleriyle dile getirir.

Olsa Lokmân u Felâtûn çâre-sâzı n'eylesün

Derd-i aşkun olmayınca bir devâsı vâkiâ

(G 7/2)

2.4.3.7. Zâloğlu Rüstem

Zâloğlu Rüstem, Firdevsî'nin *Şeh-nâme*'sinde adı çok geçen meşhur bir kahramandır. Birçok efsanevî kahramanlıklar kendisine isnat olunmuştur (Levend, 2015: 168). İran'ın milli kahramanı olan Zâloğlu Rüstem Sâm'ın torunu olan Zâl'in oğlu Sührâb ve Ferâmuz'un babası Bijen'in dedesidir. Şehnâme'ye göre hamile olan Zâl'in karısı bir türlü doğum yapamaz. Çaresiz kalan Zâl kendisini büyüten Simurg'un darda kaldığı zaman yakması için kendisine verdiği tüyleri yakar ve hemen Simurg imdadına yetişir. Ona bunun normal bir hamilelik olmadığını doğacak çocuğun olağanüstü bir çocuk olduğunu söyler. Çocuğun normal yollarla doğmayacağını akıllı bir adam getirerek karısının karnını yardımasını ve çocuğun bu suretle dışarı çıkarılmasını, kendisine vereceği ilaçlarla da doğum sonrası bir tedavi uygulamasını söyler ve gider. Uygulanan bu yöntemle Zâl'in çocuğu olur. Doğum yapan kadın sıkıntıların sonunda oh kurtuldum der ve çocuğa kurtuldum anlamına gelen Rüstem adını verirler. Çocuk gerçekten de normal bir çocuk değildir. Başındaki saçlar kırmızı, yüzü kan gibi, elleri de kanlıdır. Bir günlük olduğu halde bir yıllıkmış gibi görünmektedir. Firdevsî'nin *Şehnâme*'sindeki efsanevî yaşam öyküsü anlatılan Rüstem, Keykubat zamanında Keyhüsrev'in ölümüne kadar cihan pehlivanı yani "*Emîrü'l-Ümerâ*" olarak anılır. Divan şiir ve nesrinde Cem *bezm*, Rüstem'de *rezm* simgesidir. Gücü, yiğitliği ve destanı ile anılır (Zavotçu, 2013: 615).

Rüstem, Yâver'in şiirinde de bilinen vasıfları ile karşımıza çıkmıştır. "*Zulmünün çilesini, Zâloğlu Rüstem gibi bir pehlivan da olsa çeker mi? (Çilen) sıkı bir yay imiş, kolda kuvvet kalmadı.*" diyerek onu güç ve kuvveti ile ele almıştır.

Çille-i cevrün çeker mi Rüstem-i Zâl olsa da

Bir kemân-ı saht imiş bâzûda kuvvet kalmadı

(G 188/2)

2.4.4. Gerçek Şahsiyetler

Dîvân'ın içinde geçen isimler hakkındaki bilgilere, başta tezkireler olmak üzere farklı kaynaklar aracılığıyla ulaşmaya çalıştık. *Yâver Dîvânı*'nda geçen isimler için 18. yy. tezkirelerinden *Râmiz, Âdab-ı Zurefâ; Silahdârzâde, Tezkire-i Şu'arâ; Safvet, Nuhbetü'l-âsâr fi fivâ'idi-eş'âr; Esrar Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye; Âkif, Mir'ât-i Şi'r*'de ve 19. yy. tezkirelerinden *Şefkat, Tezkire-i Şu'arâ; Es'ad, Bağçe-i Safâ-endûz; Ârif Hikmet, Tezkire-i Şu'arâ; Fatîn, Hâtimetü'l- Eş'âr, Tevfik, Mecmû'a-i Terâcim; Mehmet Tevfik, Kâfile-i Şu'arâ*'da ve 20. yy. tezkirelerinden *Faik Reşad, Eslaf; Ali Emîrî, Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şâirleri; Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî*'de taramalar yaptık.

Sonuç olarak 18. yy. tezkirelerinden *Mir'ât-i Şi'r* (Kılıcı, 2001) ve *Tezkire -i Silâhdâr-zâde*'de (Öztürk, 2018); 19. yy. tezkirelerinden *Tezkire-i Şu'arâ-yı Şefkat-i Bagdâdî* (Kılıç, 2017); *Bağçe-i Safâ-endûz* (Oğraş,2001); *Tezkire-i Şu'arâ* (Çınarcı, 2001); *Kâfile-i Şu'arâ* (Koncu, vd., 2017); *Hâtimetü'l- Eş'âr*'da (Çifçi, 2017) ve 20. yy. tezkirelerinden *Tuhfe-i Nâilî*'de (Şener, 2013) adı geçen şairlere rastladık. Ayrıca *Târih-i Atâ*'nın (Tayyârzâde Ahmed Atâ, 1876) tezkire özelliği taşıyan 4. ve 5. ciltlerinde, Mehmed Süreyya'nın *Sicill-i Osmânî*'sinde (Akbayar, 1996) ve Bursalı Mehmed Tâhir'in, *Osmanlı Müellifleri*'nde (Özen, 1975) bu şairlerin isimlerine rastladık.

2.4.4.1. Ali

Dîvân'da Alî redifli bir gazel yer almaktadır. Bu gazelde yer alan Alî'nin kim olduğuna dair elimizde herhangi bir veri bulunmamaktadır. Kişi hakkında bildiğimiz şeyler Yâver'in beş beyit boyunca anlattıklarından ibarettir. Yâver'in kahramanlığı ile övdüğü bu kişi onun *mahbûb* olarak gördüğü kişilerden biridir.

Ser-asker itdi gamze-i ceng-âveri Alî

Kırdı geçürdi hışm ile âlemleri Alî

Kıldı sarây-ı kalbümü nûrıyla pür-şuâ
Tâb-âverî-i mihr-i ruh-ı enveri Alî

Mahmûm-ı aşk-ı tâbiş-i ruhsârunum senün
Sun teşnegâna lal-i leb-i kevseri Alî

Ger hâkim olsa mesned-i izz ü gurûrda
Bir hükm iderse fârig ider dâveri Alî

İtdi karîn-i merhamet ü lutf u iltifât
Gördükde hâl-i zâr-ı dil-i Yâver'i Ali

(G 190)

2.4.4.2. Enderunlu Nedîm

Kapıcı başlarından Genç Halil Ağa'nın oğludur. Asıl ismi Mahmut'tur. Babasının ölümünden sonra hazine-i hümayuna alınmıştır (Kılıcı, 2001: 68-69; Oğraş, 2001: 179; Çifçi, 2017: 400; Şener, 2013:159). Turunç Mustafa Ağa'nın kardeşidir (Mehmed Süreyyâ, 1996: 1248). Kanarya Mahmûd Nedîm Bey demekle meşhurdur (Şener, 2013: 159; Tayyârzâde Ahmed Atâ, 1876: 300). “Eğimli-zâde” lakabıyla da anılır (Mehmed Süreyyâ, 1996: 1248; Bursalı Mehmed Tahir, 1975: 114). İlk başta Saray-ı Hümayûn'a çırak olarak alınmış, daha sonra duhân gümrüğü görevine geçirilmiştir (Çifçi, 2017: 401; Mehmet Süreyyâ, 1996: 1248). Kasap başı ve İskodralı Mustafa Paşa Kapu Kethudâsıdır (Çifçi, 2017: 401; Şener, 2013: 159; Tayyârzâde Ahmed Atâ, 1876: 300; Mehmet Süreyya, 1996: 1248). IV. Mustafa zamanına kadar mabeynci olup, cülusundan sonra sürgün edildi. Sonra Validenin Yeni Cami'nin vakfının tevliyeti verilir (Oğraş, 2001: 179-180). Daha sonra 1255 yılında surre emini olur. Mısır İhtilâl'i gerçekleşince, Şam'da kalmak zorunda kalır (Oğraş, 2001: 179-180; Şener, 2013: 159).

Vefatı Zilkâde 1253 M 1837'dir ve Şam'da medfundur (Tayyârzade Ahmed Atâ, 1876: 300; Şener, 2013: 159). *Sicill-i Osmanî*'de ve *Osmanlı Müellifleri*'nde

İstanbul'da öldüğü ve mezarının Eyüp'te olduğu yazmaktadır (Mehmed Sürayyâ, 1996: 1248; Bursalı Mehmed Tahir, 1975: 114; Şener, 2013: 159). Esad Efendi, *Tezkiresi*'nde metin içinde vefatını 1257 yazdığı halde hâşiyesinde 1252 tarihini: “Çerâgî-i hâcegândan sır kâtibi yamaklığından olup kuyûd müdürü iken bin iki yüz elli ikide fevt olan Nedîm Begdir. Su'âl oluna.” şeklinde vermiştir (Oğraş, 2001: 180).

Ârif Hikmet Bey'in *Tezkiretü's-Şuarâ*'sında sadece ismini verdiği şairlerden biri de 261. sıradaki Nedîm Mahmud Bey'dir (Çınarcı, 2007: 116). *Tuhfe-i Nâilî*'de “hâtîb” olarak kaydedilen altı şairden biri Enderunlu Nedîm Bey'dir (Şener, 2013: 45). Şiiri ve şairliğinin üstünlüğü konusunda en geniş bilgileri *Mir'ât-ı Şi'r* ihtiva eder (Kılıcı, 2001: 68).

Bağçe-i Safâ-Endûz'da şiiri verilmez. Tek bir kaynakta “dur” ve “oldu gittikçe” redifli beş beyitlik iki gazeline yer verilmiştir (Kılıcı, 2001: 69-70). Bazı kaynaklarda “oldu gittikçe” redifli tek bir şiiri yer almaktadır (Tayyârzade Ahmed Atâ, 1876: 300-301; Şener, 2013: 159-160; Çiftçi, 2017: 400-401). Ayrıca tek bir kaynakta “Kendi zamanında meydana gelen günlük hâdiseler, divan tayinleri, mülkiyeye ait arızalardan zabt ve yazılmağa değer olayları seçerek bir tarihçe yazmıştır ki basılmamıştır. Dîvançesi de vardır.” (Bursalı Mehmet Tahir, 1975: 115) şeklinde bilgi geçmektedir.

Dîvân'da yer alan “*Tahmîs-i gazel-i Mîr Nedîm ez-tâze-gûyân-ı enderûn-ı hümayûn*” başlıklı “bana” redifli tahmisin kaynaklarda geçen Enderunlu Mahmut Nedîm'e ait olduğu kanaatine; tahmisin başlığından, Yâver'in enderunda yetişmiş olmasından, Enderunlu şairleri ihtiva eden Âkif, *Mir'ât-ı Şi'r*'inde adının anılmasından ve kaynaklar da geçen bilgilerin tutarlılığından hareketle ulaşılmış bulunuyoruz.

2.4.4.3. Hamdullah Ağa

Kethüdâ, Osmanlı devlet ve esnaf teşkilâtlarındaki bazı görevliler için kullanılan bir unvandır. Bu terimin Türk devletlerinde en erken kullanımı XIII.

yüzyılda Anadolu Selçuklularında görülmektedir Osmanlılar da ise kuruluş yıllarından itibaren mevcut olduğu anlaşılacakla birlikte bilinen en eski kullanımına XV. yüzyıla ait kaynaklarda rastlanır. Kethüdâ tabiri, Osmanlı devlet teşkilatında XV. yüzyıldan itibaren “bazı devlet görevlilerinin işlerini yürüten yardımcı” anlamını da kazanmıştır. Devletin en üst kademesinde görev yapan sadrazamdan en alt seviyedekine kadar mülki ve askeri erkândan pek çok görevlinin kethüdâ unvanını taşıyan yardımcısı bulunmaktaydı. Hazine kethüdâsı, bostancılar kethüdâsı, kapıcılar kethüdâsı, baltacılar kethüdâsı, defter kethüdâsı, sadaret kethüdâsı, tersane kethüdâsı ve kul kethüdâsı şeklinde çeşitleri vardır (Canatar, 2002: 332). *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*’nın ilk tarih kıt’ası olan “*Târîh-i berây-ı ta’mîr-i hammâm u tevsî-i câme-kân-ı hâne-i kilâr-ı hâssa*”da kethudâ Hamdullah Ağa cömertliği ile anılmıştır.

Husûsâ kethudâ Hamdullâh Aga’nun zamânında

Gürûh-ı bendegânı bu keremle şâd-mân oldu

(Kt 1/6)

2.4.4.4. Mustafa

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı’nda 191. gazelin redifi “*Mustafa*”dır. *Yâver Dîvânı* ile ilgili Yasemin Okutan, tarafından yapılan çalışmada bu şiir: “*Hz. Peygamber’e duyulan sevgi ve özlem işlenmiştir.*” (Okutan, 2009: 14) denilerek övülen kişinin Hz. Muhammed olduğuna kanaat getirilmiştir. Ancak bizim görüşümüz “*Alî*” redifli gazelle art arda verilen bu gazelde de övülen gerçek bir şahıstır.

Kâmeti ey serv-i İrem Mustafâ

Ruhları gül-gonce-i fem Mustafâ

Hayli zamân hasret-i rûyun ile

Çekmedeyüm mihnet ü gam Mustafâ

Âşık olaldan beri dîdâruna

Aglamadan ben gülemem Mustafâ

Gayrı yeter rahme gel insâfa gel
Lutfun ile eyle kerem Mustafâ

Niçeye dek gayra nevâziş idüp
Yâver'üne cevır ü sitem Mustafâ

(G 191)

2.4.4.5. Nedîm

Asıl adı Ahmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Kesin olarak bilinmemekle birlikte 1681 yılında doğduğu sanılmaktadır. Kültürlü bir ailenin çocuğu olan Nedîm, iyi bir eğitim görmüştür. Çeşitli müderrislik görevlerinde bulunmuştur (Zavotçu, 2013: 545).

Lale Devri denilen 1718 ile 1730 yılları arasını kapsayan dönemin gözde isimlerinden olmuştur. Nedîm, Osmanlı şairleri arasında devriyle birlikte anılan, hatta özdeşleşen müstesna şairlerdendir. Damat İbrahim Paşa'nın Osmanlı kültür ve sanat hayatında gerçekleştirmeye çalıştığı hamleye Nedîm şiirleriyle, İtrı besteleriyle, Levni nakışlarıyla katkıda bulunmuştur. Nedîm yaşadığı dönemden itibaren etrafında takipçiler toplayabilen, etkisi birkaç nesle intikal eden müstesna ustalardandır (Macit, 2007: 16-29).

O meydana getirdiği “*Nedîmâne*” üslubuyla, söylediği coşkun gazelleriyle benzersiz bir şair olduğunu göstermiştir (Mermer, 2010: 499-500). Nedîmâne denilen tarzın önemli özelliklerinden biri yerlilik merakıdır. Nedîm, divan şiirinde Necati'yle belirginleşen, Bâkî ve Şeyhülislâm Yahya gibi şairlerin eserlerinde mükemmelleşen mahallîleşme deneyiminin, 18. yüzyıldaki en büyük temsilcisidir. Onun şiirlerinde halk edebiyatına yakınlaşması, İstanbul hayatından sahneler sunması, gerçek hayattan alınan unsurları kullanması, günlük dilden gelen konuşma kalıplarına ve deyimlere yer vermesi yerlilik arzusunun gösteren unsurlar olarak görülmektedir (Macit, 2007: 16-29).

Şiirlerine konu edindiği doğallığın yanında hayallerinde zenginlik ve incelik göze çarpar. *Sebk-i Hindî*'nin etkisiyle özgün benzetmeler içeren beyitler söyler. Şiirlerinde külfetli söyleyişi göremeyiz. “*Mahallîleşme*” cereyanı onun şiirleriyle

daha da gelişmiştir. Nedîm, yaşadığı dönemde üstat olarak kabul edilmesinin yanında kendinden sonraki şairleri de derinden etkilemiştir. Birçok takipçisi çıkmıştır (Mermer, 2010: 499-500).

Nedîm'in şiirinde zevk, neşe ve coşkunluk vardır. O, üzüntü, acı ve kederi şiire sokmamıştır. Coşkun, ateşli yaradılışından gelen isteklerini ve duygularını olduğu gibi söylemekten çekinmemiş bu yüzden de samimiyeti eleştirilmiş, hatta şiirleri müstehcenlikle suçlanmıştır.

Nedîm, hayatı bütün zevk ve nimetleriyle yaşamayı gaye edinmiş ve bu gerçek hayatı eserlerinde, klasik telakkileri aşarak, serbestçe aksettirmiş bir şairdir (Mazıoğlu, 1992: 42).

Yâver'in üslup olarak etkilendiği en önemli Türk şairlerinden biri Nedîm'dir. Yâver'in yaşadığı dönemde etkisi devam eden iki büyük şair vardır. Bunlar “*hikemî tarz*”ın Türk edebiyatındaki temsilcisi Nâbî ve “*Nedîmâne*” olarak adlandırılan tarzın kurucusu Nedîm'dir. *Yâver Dîvânı*'nda yapılacak en yüzeysel bir incelemede bile Nedîm etkisi hemen hissedilmektedir. Kullanılan dil ve ifade tarzı, şairin Nedîm'den ne derece etkilendiğini gösteren en önemli husustur. Özellikle gazellerinde ve murabbalarında Nedîm etkisi çok belirgindir.

“*Tahmîs-i gazel-i merhûm Nedîm*” isimli tahmisi Nedîm'in “*olsa*” redifli gazeline naziredir.

2.4.4.6. Pertev Efendi

XVIII. yüzyılın ikinci yarısı ve XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış bir divan şairi olan Muvakkitzâde Pertev'in hayatı hakkındaki en geniş ve en güvenilir bilgi, şairin yakın arkadaşı *Beylikçi İzzet Târihi*'nde (Wilkinson Gibb, 1991: 415) *Pertev Dîvânı*'na yazdığı “*dibâce*”de mevcuttur (Bektaş, 2004: XVI). Bu birinci derece kaynak dışında *Tezkire-i Silâhdâr-zâde* (Öztürk, 2018: 62-63); *Bağçe-i Safâ Endûz* (Oğraş, 2001: 75-76); *Hâtimetü'l Eş'âr* (Çifçi, 2017: 65-66); Şefkat, *Tezkire-i Şu'ârâ* (Kılıç, 2017: 17); Ârif Hikmet Bey, *Tezkiretü's Şu'ârâ* (Çınarcı, 2007: 32);

Kafîle-i Şu'ârâ (Koncu, 2017: 122); *Tuhfe-i Nâilî* (Şener, 2013: 298) adlı tezkirelerde şair hakkında bilgi mevcuttur.

Sultan Ahmet Muvakkiti Çelebi Efendi'nin oğludur (Şener, 2013: 298). Babasının bu görevinden dolayı “*Muvakkitzâde*” lakabıyla anılmıştır. Bazı kaynaklarda *vak'a-nüvis Muhammed Pertev* (Çifçi, 2017: 65), *Vak'a-nüvis Pertev* (Oğraş, 2001: 75), *Vak'a-nüvis Mehmet Pertev* (Koncu, 2017: 122) olarak geçmektedir. Pertev'in doğum tarihi, 1159'dur. İstanbul'da doğmuştur. Şairin asıl adı Muhammed'dir. Kendisine Pertev mahlasını hocası, Hoca Neş'et vermiştir (Oğraş, 2001: 75; Çifçi, 2017: 65; Çınarcı, 2007: 32). Pertev'in Hoca Neş'et'in derslerine katılmış ve Anadolu Muhâsebe Kalemî'ne devam ederek kendisini yetiştirmiştir (Çifçi, 2017: 65). Şairin Pertev mahlasını almadan önce “*Nûrî*” mahlasıyla şiirler yazdığını da biliyoruz (Şener, 2013: 298; Çınarcı, 2007: 32). Anadolu Muhâsebe Kalemî'nde memuriyet görevi yapmıştır. Kısa bir süre sonra buradan da Beylikçi İzzet Bey dairesine geçen Pertev, İzzet Bey'in yardımıyla önce Âmedî Odası'nda “*hâcegânlık*”, 1220'de vak'a-nüvislik görevine atanır (Oğraş, 2001: 75; Çınarcı, 2007: 32).

Esâd Efendi, Pertev'in İzzet Bey'in yardımıyla değil de Hoca Neş'et'in yardımıyla Âmedi Odası'nda işe başladığını söyler (Oğraş, 2001: 75)

Pertev 1222 tarihinde Edirne'de vefat etmiştir (Oğraş, 2001: 75, Çifçi, 2017: 65; Çınarcı, 2007: 32; Şener, 2013: 298; Kutlar Oğuz, 2017: 122). Pertev'in ölümü için Sürûrî tarafından düşülen tarih kıt'ası *Ârif Hikmet Tezkiresi*'nde mevcuttur (Çınarcı, 2007: 32).

Pertev'in, *Dîvân*'ı ve *Şu'ara Tezkiresi* vardır (Oğraş, 2001: 75; Çifçi, 2017: 66; Çınarcı, 2007: 32; Kutlar Oğuz, 2017: 122). Pertev, Nedîm'in takipçisi olan bir sanatçıdır (Oğraş, 2001: 75-76; Çınarcı, 2007: 32).

İncelenen kaynaklardan *Tuhfe-i Nâilî*'de ve *Ârif Hikmet Tezkiresi*'nde şiirine yer verilmemiştir. *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*'de (Öztürk, 2018: 62-63) ve *Tezkire-i Şu'arâ*'da (Kılıç, 2017: 59-60) “*var*” ve “*sana*” redifli şiirlerine yer verilmiştir. Diğer üç kaynakta ise “*eylerdi yâr*” redifli şiiri yer alır (Oğraş, 2001: 75-76; Çifçi, 2017: 65; Kutlar Oğuz, 2017: 122).

Yâver'in "*Tahmîs-i gazel-i Seyyid Pertev Efendi*" isimli tahmisi Pertev Efendi'nin "*-üm yok*" redifli gazeline naziredir.

2.4.4.7. Râif Bey

Sadrazam Damad İbrahim Paşa'nın soyundan gelmektedir. Genç Mehmed Paşazâde Hacı İbrahim Bey'in oğludur. Asıl adı Ahmed'dir (Kaya, 2008: 37; Kılıcı, 2001: 102; Oğraş, 2001: 124). Şairin doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. Enderunlu Ahmed Râif Bey diye tanınır. Galata Sarayı'na aga yazılıp bir seneden sonra kilere alınmıştır (Kılıcı, 2001: 102; Oğraş, 2001: 124). Enderun'da yetişti ve Kiler-ı Hassa'da görev yaptı. Vefat tarihi bilinmemektedir. Nesir yazarı olduğundan bahsedilip şiirleri "*rengîn edâ*" gibi pek çok sıfatla övülmüştür. Eserlerine dair bir bilgi bulunmamaktadır. En dataylı bilginin yer aldığı *Mir'ât-i Şi'r*'de "*oldum*" redifli bir gazeli ile "*itmeyeyim*" redifli beş bendden oluşan bir müseddesi ayrıca biyografi içinde 4 beyti örnek olarak yer almıştır (Kılıcı, 2001: 102-105). *Tuhfe-i Nâilî*'de kısa bir bilgidен sonra *Mir'ât-i Şi'r*'de geçen "*oldum*" redifli gazelinin matla ve makta beyitleri, yine *Mir'ât-i Şi'r*'de yer alan "*itmeyelim*" redifli müseddesin sadece ilk bendi örnek olarak verilmiştir (Kaya, 2008: 37).

Râif hakkında en geniş bilgiye *Mir'ât-i Şi'r*'de (Kılıcı, 2001: 102-106) rastlarken, sadece babasının ve kendi adından oluşan tek cümlelik bilgiye Ârif Hikmet Bey'in *Tezkiretü's Şu'ârâ*'sında: "*Genc Mehmed Pâşâ-zâde Eh-hac İbrâhîm Begin necl-i necibidir.*" (Çınarcı, 2007: 53) şeklinde ve Bağçe-i Safâ- Endûz'da: "*Nâmi Ahmeddir. Genc Mehmed Paşa-zâde İbrâhîm Begin oğludur. İbtidâ Galata Sarâyına aga yazılıp bir seneden sonra kilere alınmıştır.*" (Oğraş, 2001: 124) şeklinde kısa bilgilere ulaşmış bulunuyoruz.

Yâver *Dîvânı*'nda 66. gazelde "*Râif Bey'in yazdığı şiire nazire yazmayı kastetsem, kalemin kendini ağlayıp inleyen bir durumda gösterir.*" diyerek onun şairliğini övmüştür. Râif Ahmed Bey ile ilgili dört kaynaktan birbiriyle tutarlı bilgiler elde ettik. *Dîvân*'da geçen Râif'in, Enderunlu şairleri ihtiva eden Âkif'in, *Mir'ât-ı*

Şi'r'inde adının anılmasından ve kaynaklar geçen bilgilerin tutarlılığından hareketle Enderunlu Ahmed Râif Bey olma ihtimali kuvvetle muhtemeldir.

Kasd-ı tanzîr-i zemîn-i Mîr Râ'if eylesem
Kilk-i şîrüm kendüsin nâlân u giryân gösterür (G 66/6)

2.4.4.8. Rüstem Ağa

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânî'nin on iki beyitlik 201. gazelinin son yedi beyti Rüstem Ağa'nın övgüsünü ihtiva eder. Tek bir şiirde yer alan bu şahıs hakkında çeşitli tarihi kaynaklarda taramalar yapılmış ancak hakkında net bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Zâl-i zamâne gâlib-i mutlak vücûhla
Yanî cenâb-ı Rüstem Ağa'nun şecâati (G 201/9)

2.4.4.9. Seyyid Abdullah Ağa

Sözlükte "*silah taşıyan*" manasında Farsça bir kelime olan "*silâhdar*", Büyük Selçuklu Devleti'nden itibaren bazı Türk-İslam devletlerinde askerî ve idarî bir görevi ifade etmek için kullanılmıştır. Silâhdarların Osmanlılara gelinceye kadar daha çok sultanların silahlarını taşıma göreviyle sınırlı olan askeri mükellefiyetleri zamanla idari bir mahiyet alarak büyük önem kazanmıştır. Osmanlı uygulamasında silâhdarlık, bir saray kurumu olmanın yanı sıra devlet adamlarının maiyetlerinden bir kısmıyla kapıkulu bölüklerinden birinin adıdır. Silâhdarlık makamında bulunan kişiye "*Silâhdar Ağa*" denilir. Padişahların özel hizmetlerine bakan Has Oda mensuplarından biri olan silahdar ağa, Fatih Kanunnâmesi'ne göre bu oda ağalarının has odabaşından sonra ikinci büyük idarecisi olarak belirtilmiştir. Padişaha ait bütün silahların muhâfazasıyla yükümlü tutulan kişidir (Turan, 2009: 191).

Hasan Yâver tarafından Silâhdar Seyyid Abdullah Ağa, "*Târîh-i berây-ı ta'mîr-i hammâm u tevsî'-i câme-kân-ı hâne-i kîlâr-ı hâssa*" isimli tarih kıt'asında

methedilmiştir. Seyyid Abdullah Ağa hakkında çeşitli kaynaklarda taramalar yapılmış ancak hakkında net bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Ki yanî Seyyid Abdullâh Aga ol zât-ı bî-hemtâ
Niğâh-ı feyzmendi mâye-bahş-ı izz ü şân oldu (Kt 1/4)

2.4.4.10. Sultan Selim

1761’de İstanbul’da doğmuştur. III. Mustafa’nın oğludur. Yeniliğin Batı’dan faydalanarak yapılabileceğini savunan padişahlardandır. Devletin düştüğü zor durumdan kurtulması için ekonomik, sosyal, siyasi yenilikler yapmıştır. Tahta geçişinden birkaç ay sonra patlayan Fransız Devrimi’nden de esinlenen padişahın, şiir ve mûsikînin her koluna yakın bir bağlılığı olmuştur. Meclisi her gece ozanlar, bestecilerle dolup taşmıştır. Kendisi de *Dîvân*’ı olan güçlü bir şairdir. Şiirlerinde İlhamî mahlasını kullanmıştır. Döneminin pek çok şairinin hamiliğini üstlenmiştir (Şardağ, 1982: 242-243). Hasan Yâver, kendisini koruyup gözeten Sultan III. Selim zamanında güzel günler geçirmiş ve refah içinde yaşamıştır. Şair de yüzyılın genel özelliğine uygun şekilde davranarak, hakkında kaside yazmadığı sultanın adını *Dîvânı*’nda anmış, onun için övgü dolu sözler söylemiş ve dua etmiştir.

Şeh Selîm’ün Yâverâsâ hep duâ-hânı olup
Kalsa ol şâha açup destin sezâdur laleler (G 49/9)

Şehenşâh-ı zamân Sultân Selîm Hân-ı kerem-bahşâ
Cihânı eyledi ihyâ o kim şâh-ı cihân oldu (Kt 1/1)

2.5. Üslup Özellikleri

18. yüzyıl tezkire yazarlarından Enderunlu Mehmet Âkif, Enderun’da yetişmiş 23 şairin biyografisini ihtiva eden tezkiresi *Mir’at-i Şi’r*’de Yâver’den

oldukça geniş bahsetmiştir. Mehmet Akif, Yâver'in üslubundan bahsederken onu, “*üslup sahibi*” olarak nitelendirmiş ve övgü dolu sözlerle övmüştür.

Kaynaklarda şiir asrı olarak kabul edilen 18. yüzyıl, şair kadrosu bakımından klasik edebiyatın en geniş ve zengin dönemidir. Bu zenginliğe rağmen üstat sayılabilecek şairler oldukça azdır. Bundan dolayı kaynaklar özellikle Sâbit'ten itibaren “*Her kaldırım taşının altından bir şair çıkar.*” ifadesiyle bu durumu sık sık eleştiri konusu etmişlerdir. Sünbülzâde Vehbî'nin şiirin ayaklar altına alındığı bir dönemde kendisine şair denmesinden utandığını ifade etmesi, durumu yansıtması bakımından ilginçtir. Çünkü bu durum geleneğin sunduğu imkân dâhilinde söyleyecek bir şey bulamayan şairlerin, eskileri takip ederek onların sözlerini tekrardan öte bir şey yapamadıklarını ve kısırdöngü içine düştüklerini göstermektedir. Şiirin bir söz ve söyleyiş cambazlığı olduğunun farkında olan birkaç şairi mevcut türlerde bazı yenilikler yaparak ve söyleyişlerine canlılık ve samimiyet getirerek “*nâzım*”lıktan “*şair*”liğe çıkmayı başarmıştır (Şentürk ve Kartal, 2015: 530-531). İncelemelerimiz sonucunda Yâver'in de kendine has üslubuyla şairliğe çıkmayı başarabildiği kanaatindeyiz.

Yâver, kendi sözleriyle de ifade ettiği gibi şiirlerini sade bir Türkçe ile kaleme almıştır. Bu tutumu onun yaşadığı dönemin eğilimlerinden etkilendiği görüşünü ortaya çıkarır. İncelememizin içinde, detaylı bir şekilde irdelediğimiz gibi Yâver, halk söyleyişlerine, ikilemelere, kalıp ifadeler, arkaik kelimelere, konuşma diline ve özellikle deyimlere sıklıkla yer vermiştir. Bunları kullanımı onun üslubunun inceliklerini göstermektedir. Ayrıca Yâver, redd-i matlaları ve zü'l-metâli gazelleri sıklıkla kullanmıştır. Yâver'in zü'l-metâli gazel ve yek-ahenk gazeldeki maharetli kullanımları yine onun üslubunun yansımalarıdır².

Kalbe toğınca mihr-i muhabbet

Geldi berâber derd ile mihnet

(G 37/1)

---

² Bu konular “*Nazım Şekilleri*” başlığı altında detaylı şekilde incelenmiştir.

Cânum seni âh pek sevdi gayet

Vaslun bize âh olmaz mı kısmet

(G 37/2)

Belli sınırları olan ve gelenek etrafında şekillenen divan edebiyatında özellikle 18. yüzyılda söylenmemiş söz söylemek diğer asırlara göre daha da zorlaşmış ancak en çok istenen şey olmuştur. Yâver, mazmunlar konusunda iddialıdır yeni mazmunlar icat ettiğini kendi ağzıyla söylemiş ve bu sayede orijinal olduğunu gözler önüne sermek istemiştir.

Gerçi şirüm sâde ammâ manisî bî-gânedür

Hîç söz olmaz Yâverâ mazmûn-ı nev-îcâduma

(G 171/5)

Yâver dil ve üslup bakımından deyimleri başarı ile ve oldukça bol kullanabilen yetenekli ve güçlü bir şairdir. Mahallîleşme akımının etkin olduğu on sekizinci asırda Enderunlu Hasan Yâver şiirinde deyimleri sıklıkla kullanmıştır. Deyim kullanımı oldukça fazla iken, atasözü hiç kullanmamıştır. Bu şekilde bir yol izleyerek mahallîleşme akımından etkilenen ve deyimlerle atasözlerine sıklıkla yer veren şairlerden farklı olma yolunu seçmiştir. Bu kullanımın üslup özelliği olduğu kanaatindeyiz.

Hemân gûyâ ki Yâver kadre irdüm nûra gark oldum

Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh semmûrdan gördüm

(G 121/5)

Gazel tarzının Yâver'in sanatkâr mizacına uygun gelmesi yüzündendir ki şevke geldiği zaman gazelleri içinde memdûhunu övmeyi ihmal etmez. 201. gazel Rüstem Paşa'nın methini ihtiva eden bir gazeldir ve gazel nazım şekliyle bu övgüyü yapmak üslup özelliğidir.

Zâl-i zamâne gâlib-i mutlak vücûhla

Yanî cenâb-ı Rüstem Aga'nun şecâati

(G 201/9)

Sebk-i Hindi'nin Türk edebiyatında büyük üstadı Şeyh Gâlib, *Dîvânı*'nda yer yer kendi üslubunu anlatmış ve kendinden önceki şairlerin kullandıkları ağır, ağdalı ve tamlamalı sözcükleri kınamış, bunların ancak inşa tarzında kullanılabileceğini, kendisinin Türkçe sözlere ağırlık verdiğini söylemiş, hatta 16. yüzyıldaki *basit Türkçecilik* cereyanını desteklediğini, tamamen öz Türkçe ile yazdığı bir gazelle de belirtmiştir (Kut, 2010: 130). Şeyh Galib gibi Yâver'de kendi üslubunu *Divanı*'nda detaylıca anlatmıştır.

2.5.1. Yâver'in Şiir ve Şaire Dair Görüşleri

Divan edebiyatında şairlerin kendi mahlaslarını kullandıkları beyitler, şairin kendisi ve şiiri hakkında bazı değerlendirmelerde bulunduğu bölümdür. Bu değerlendirmeler daha çok kendini ve şiirini övgüye yöneliktir. Bu nedenle şairin kendi şiirinde nelere önem verdiğini, kendisini nasıl değerlendirdiğini, bizzat kendi söylemlerinden öğrenebileceğimiz kısımlardır. Mahlas beyitlerinin çoğu zaman fahriye amacıyla kullanıldığı bir gerçektir (Kurmuş, 2008; 219). Yâver'in gazellerindeki mahlas beyitlerinden yola çıkarak kendisiyle ilgili saptamalarını; şiir ve şair ile ilgili görüşlerini, şairlerle ilgili eleştirilerine ulaşabiliriz.

Yâver'de övünme kavramı irdelenirken öncelikle şairin kendi şiirine duyduğu beğeniden bahsetmek gerekmektedir. Yâver, kendi oluşturduğu manaları beğenmekte ve bu manalarla övünmektedir. Çünkü onun şiirlerinin anlamını, içten gelen ahının ateşi tutuşturmaktadır.

Âteş-i âhum yakar eş'ârımın ma'nâsını

Yohsa ma'nâyı muakkad eylemez takrîrümüz

(G 83/4)

Bu beyitte yine Yâver, kendi şiirini açıklar. Sade bir dille yazdığı şiirinin anlam dünyasının hayallere sığmayacak kadar geniş olduğundan ve yeni mazmunlar icat ettiğinden bahseder.

Gerçi şirüm sâde ammâ manisi bî-gânedür
Hîç söz olmaz Yâverâ mazmûn-ı nev-îcâduma (171/5)

Yâver, *Dîvânı*'nda kendi gazellerini külfetsiz, yapmacıksız olarak nitelemiş ve âdeta meydan okuyup, gazellerine nazire yazacak usta şair olmadığını dile getirmiştir.

Bî-tekellûf dinilen Yâver-i zârûn gazelin
Gele tanzîr ide bir şâ'ir-i mâhir nerede (G 177/5)

Şiirlerinin sade olduğunu her fırsatta sözleriyle de ifade eden Yâver, şiirine güzellik ve eda vermesi için dua etmeyi de ihmal etmez. Sade dil üzerinde bu denli duruşu Yâver'in ideal şiir anlayışının sadelikten yana olduğu gerçeğini gözler önüne serer. Yâver, bu anlayışı uygulamalı olarak *Dîvân*'ında göstermiştir.

Ne kadar sâde ise Yâver-i zârûn suhanı
Hoşca ta'bir ideyüm hüsn ü edâ vir yâ Rab (G 26/5)

Yâver'in en büyük hayallerinden biri de hiç şüphesiz, şiirlerinin bir divanda toplanmasıdır. Bunu *Dîvân*'ında iki beyitte dile getirir. Yâver, bu isteğini dışa vururken de mütevazı davranmaz. O, sevgilinin aşkıyla benzeri görülmemiş gazeller yazan bir şairdir ve gazellerinin bir gün divan olacağı yönündeki inancı tamdır.

Gazeller ihtirâ itdün belî aşkıyla cânânun
'Aceb Yâver senün de bir kitâb olmaz mı âsârün (G 110/5)

Olurken Yâver'ün eş'ârı bir bir cümle manzûrun

Benüm bu ser-güzeştüm bir kitâb olsun da kalsun mı (G 193/5)

Sade bir üslupla şiirini oluşturan Yâver olması gereken ideal şiir hakkında da görüşlerini dile getirmiştir. Ona göre içinde çok terim olan sözlerle şiire tatlılık gelmez. Terim anlamın kullanımı günümüzde olduğu gibi o dönemde de metne belli bir ağırlık vermektedir ve şiirin hitap ettiği kitleyi daraltmaktadır. Bu kullanımı eleştiren Yâver, şiir dilinin sade olmasının bir kez daha altını çizmiş olur. Ayrıca bu beyitte “*şairlik*” yeteneği konusunda görüşlerini de açıklar. Divan şiiri geleneğinde şairliğin doğuştan gelen bir meziyet olduğuna inanılır ve bu yeteneğin ilimle desteklenmesi gerektiği üzerinde sıklıkla durulur. Yâver de bu gerçeği kabul etmektedir ancak bunda temel olan şeyin şairin yaratılışının olduğunu vurgular. Yaratılıştaki şairlik vasfı iyi değilse ne kadar da ilim öğrense de sonunda o şiire akıcılık gelmeyecektir.

Mustalah sözler ile şi're halâvet gelmez

Tab'a tahsîl-i ulûm ile selâset gelmez (G 78/1)

Bu görüşüne paralel olarak anlatımın güzelliğinin önemini Yâver, şu beyitle de dile getirmiştir.

Ne kadar olsa güzel ta'bîrün

O kadar hüsn-i beyânı severem (G 131/4)

Şairin üslubunda en belirleyici noktalardan biri de hiç şüphesiz edebî sanatlardaki ustalığıdır. Yâver, şiirde sağlamlığın “*sanat*”la olacağını kanaatindedir. Burada Yâver'in şiir, şair ve edebî kurallara dair yazdığı eseri *Fenniyye-i Eş'âr* unutulmamalıdır.

Yâver ne ‘aceb olsa metîn şî‘r-i musanna‘

Lâzım mı degil şî‘rde san‘atla metanet

(G 38/5)

Yâver, kendi kaleminin ustalığına güvenen bir şairdir. Ancak kendisini bir konuda eleştirir. Çoktan beridir beyan ilminin gerektirdiği tarzda edebî sanatlarla şiirini süslememiştir. Bu konuyu eleştirirken şiir anlayışının ve ideal şiirin çerçevesini de çizmiştir.

Çokdan beri kilik-i hünerün sen dahı Yâver

Zîbiş-figen-i silk-i beyân eylemedün hiç

(G 41/5)

Son olarak şairin “âşıklık” meziyetindeki üstünlüğünü gözler önüne serdiği bir beyitten bahsetmek istiyoruz. Divan şairlerinin Mecnûn’a üstünlük iddiaları her devirde göze çarpar. Şairler, âşığın sembolü olan Mecnûn’a karşı imrenmeyle birlikte kıskançlık duygusu da beslemişlerdir. Bu duyguların neticesinde kurgusal şahıstan üstün olduklarını iddia etmişlerdir (Üstüner, 2007: 164). Fahriye şairi olarak sıfatlandırdığımız Yâver’in de böyle bir kullanımdan geri kalması elbet beklenemezdi. Ancak Yâver sıradışı bir benzetmeyle üstünlüğünü ortaya koymuştur. Âşıklık haliyle Mecnûn’dan daha üstün olan Yâver’i felekte fark etmiş ve zulm olarak Mecnûn’un başına çalı çırpı örterken ona daha kötüsünü yapmıştır ve onun başında mantar bitirmiştir. Yâver bu şekilde Mecnûn’a karşı yaptığı üstünlük iddiasıyla da kendisine olan özgüveni gözler önüne sermiştir.

Felek Mecnûn serin itdiyse has-pûş

Benüm başumda da mantar bitürdi

(G 185/4)

Sonuç olarak diyebiliriz ki *Yâver Dîvânı*’nda kendi şairliğine, şiir ve şaire dair görüşlerini açık açık beyan etmiştir. Ona göre şiir en temelde sade olmalıdır, sadelik temeline kurulan şiir akıcı, doğal ve sağlam olup edebî sanatlarla

süslenmelidir. Şairde ise en temelde olması gereken vasıf şairlik yeteneğidir. Ve bunların tamamının kendisinde olduğunu iddia eder.

2.5.2. Yâver'in Gelenek Dışı Kullanımları

18. yüzyıl divan şiiri geleneğinin duvarlarının yıkılmaya başladığı bir dönemdir. Bunun en büyük temsilcilerinden biri de Nedîm olarak kabul edilir. Yâver de şiirlerinde Nedîm gibi dünyevi aşkı anlatır; sevgiliyi evine davet eder, ondan öpücük ister; sevgili de bu istekleri geri çevirmez. Bu durumun ne kadar gelenek dışı bir kullanım olduğu gözler önündedir. Yüzyıllarca, gizemini koruyan, daima ulaşılmaz olan sevgili ete kemiğe bürünmüş ve tüm maddi vasıflarıyla ortaya çıkmıştır. O, artık kendisinden öpücük isteyen âşığı geri çevirmeyen bir hâlde sunulmaktadır.

İddi'â'î tayy-ı mazmûn ile olsun Yâverâ

Seyr-i hûbân-ı Nedîm'ün şi'rine tanzîrümüz

(G 83/5)

Sevgili uğrunda ağlamaktan usanan âşık, sevgiliye iltifattan vazgeçer. Bu konuda sevgiliyi uyarmayı ihmal etmez. Mecnûn'unda Leylâ'ya iltifat etmediği zamanların olduğunu söyleyerek ondan tamamen vazgeçmediğini, sevgiliye naz yaptığını dile getirir. Bu beyitte yer alan âşığın sevgiliye karşı nazlanma durumu, divan şiirinde 18. yüzyılda meydana gelen değişimlerin bir sonucudur. Sevgiliye iltifat etmemek veya naz yapmak geleneğin çerçevesinde mümkün olmayan bir hayaldir.

Nâz iderse âşık-ı zârün sana sanma tehî

Vakt olur Mecnûn dahı Leylâ'ya itmez iltifât

(G 32/2)

Divan şiirinde, âşığın maşuğa tamamen mahkûm ve mecbur olduğu aşk anlayışı, XVII ve XVIII. yüzyıllardan itibaren önemli bir kırılmaya maruz kalmıştır.

Bu kırılmada ilk safhalardan birinin, Farsça şiirde “*Vâsûht*” adı verilen şiir tarzının Türk şiirinde yansımaları olduğu düşünülür. Vâsûht tarzının ana temaları, sevgiliden yüz çevirme, onun cefasından usanma ve onu terk etmektir (Babacan, 2010: 57). Bu tarzın örneklerine Yâver’de rastlarız.

Usandık ol kemân-ebrû gamından Yâverâ artık
Yeter tîr ile oldı sîneler mânende-i terkeş (G 88/5)

Ayrıca Yâver, divan şairlerince, mahmur ve her derde deva olan sevgilinin bakışını “*hasta*” olarak tasvir eder. Sevgilinin bakışına yüklenen anlam da değişmiştir.

Hele hûn-ı dilüm nûş eylediyse mest-i hâb oldı
O şûhun haste çeşmânını benden beş beter gördüm (G 128/3)

“*Aşk*” bu yüzyılda daha gerçekçi, yer yer müstehcenlik ve bayağılık boyutlarında ifade edilmeye başlanmıştır (Horata, 2009: 54). En orijinal hayallerini içeren ve tam manasıyla şuh bir eda ile yazılmış mısraları yer aldığı Nedîm’in “*olsa*” redifli gazelinin tahmis edildiği bu bendde Yâver: (*Ey sevgili!*) *Ah! Seninle bir gün bahçeye gitsem de biraz şarap içsem; güzellik gül bahçesinin seyrine ırmak gibi aksam; senin memeni gösterip, bahçenin narenciye türündeki meyvelerin başına kaksam! “Dikkatle baksam, acaba memelerine benzer mi? Bahçe içinde sineni açsan, birkaç da nar olsa!”* der. Bu argo ve müstehcen sayılabilecek kelimelerin, hayallerin kullandığı bu tahmiste 18. yüzyılın gelenek dışı kullanımlarını tam olarak yansıtmıştır. Onun Nedîmâne bir üslup benimsediğini gözler önüne sermiştir.

Seninle âh bir gün bâga gitsem de biraz çaksam
Temâşâ-yı gülistân-ı cemâle cû gibi aksam
Turuncun gösterüp nârenc-i bâgun başına kaksam
“Aceb pistânına benzer mi dikkat üzre bir baksam

Sen açsan sîneni bâg içre birkaç da enâr olsa”

(Kt 1/4)

Şiirde argo sayılabilecek kelimelerin kullanılması da yine gelenek dışı bir kullanımdır. Günümüzde herkesçe bilinen “boynuzlan-” eylemini *Yâver Divanı*’nda “*karneyn tak-*” şeklinde dile getirilmiştir.

Âşıkânunı alup zevk u safâya gidicek

Didi agyâruna takdun mı o karneyni bana

(G 10/4)

Yâver, orijinal manalar bulma peşinde olmuştur. Eski şiirimizde taze bir ruh ve yeni bir söyleyiş kazanmış olan Nedîm’in izinden yürümüştür. Onun şiirlerinde gerçek hayatın sesini, yaşadığı devrin ruhunu görmekteyiz. Ancak Nedîm’in aşırı uçarılığına karşı o daha gelenekçidir. *Nedîm Dîvânı*’nda tek bir tane bile tevhit, münacat, na’t ve mersiye yoktur (Mazıoğlu, 1992: 80). *Yâver Divanı*’nda ise münacat, na’t örnekleri bulunmaktadır. Daha pek çok konuda yeri geldikçe üzerinde durduğumuz gibi Yâver kendine has bir kullanım yakalamaya çalışmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

3.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu

1. Sözlük alfabetik sıra esas alınarak dizilmiştir.
2. Kelime ilk kez geçtiği zaman altı çizilmiş ve kalın punto olarak verilmiştir ve daha sonra o kelime ile ilişkili kurulan diğer tüm kelime grupları sadece kalın punto ile gösterilmiştir.
3. Kelimelere gelen ekler italik ve normal punto ile verilmiştir.
4. Bağlamli dizin ve işlevsel sözlüklerin amacı, kelimelerin kökenlerini ya da türlerini ortaya koymak olmadığı için örnek alınan bağlamli dizin sözlüklerinde köken bilgisi verilmemiştir.
5. Sözlüklerde taranan terkipler bulunamayınca anlamlar tarafımızca en uygun şekilde verilmiştir.
6. Söz varlığı verilirken kaynaklara yer verilmemiş fakat yararlanılan tüm kaynaklara çalışmamızın kaynakça bölümünde yer verilmiştir.
7. *Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı*'nda yer alan ayetler, hadisler, kelimeler, kibarlar, atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler ve argo ifadeler TEBDİZ sisteminde anlam verilmeden önce özel olarak belirtilmiştir.
8. Sözlüğü oluştururken “etmek, kılmak, eylemek, olmak...vs.” yardımcı eylemlerle kurulan kelimeler “birleşik fiil” şeklinde anlamlandırılmıştır. Yardımcı eylemler, birleşik fiil özelliği göstermediği durumlarda tek başına anlamlandırılmıştır.
9. Kullanım kolaylığı sağlamak amacıyla deyimlerin veya söz gruplarının sonlarındaki ekler ayrılmıştır. Fakat sözlükte birleşik konumda olan kelimelerin aralarına gelen ekler ayrılmamıştır.
10. İstisnalar -me/-ma olumsuzluk eki göz ardı edilerek anlamlandırma yapılmıştır.
11. “dil ü can”, “âb u gil” şeklinde kalıplaşmış ifadeler parçalanmadan anlamlandırılmıştır.

12. Beyit içerisinde bağlama unsuru olarak kullanılan; kelimeleri, dizeleri veya beyitleri birbirine bağlayan ifadeler bir arada anlamlandırılmıştır. (geh ... geh; de ... de vb.)
13. Bağlamalı dizinde verilen kimi anlamlar eksik veya yanlış anlamlandırılmış olabilir. Bu yönüyle bağlamalı dizin yoruma, geliştirmeye açıktır. Ayrıca farklı bağlamlarda bazı kelimelerin yeniden anlamlandırılması gerekebilir.

-A-**a: O, kişi zamiri.****a: -nuñ**

O benüm pādişehümdür ben **anuñ** bendesiyem
Ol mehüñ pāyine yüz sürmek ise kıanda baña
(G 4/3)

Çāşnī-senc-i leb-i meygün-ı cānāndur kıadeh
Anuñ için cāy-gır-i bezm-i rindāndur kıadeh
(G 43/2)

Ne bilsün zāhid-i nā-dān **anuñ** naqş-ı dil-ārāsın
O şūhuñ şüretin bir kıalbine taşvır olandan şor
(G 56/3)

Çü zāhid mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl ammā
Anuñ bī-gānelerle ‘işretin pır-i muğān söyler
(G 63/8)

Bir zamān vaşlını Yāver **anuñ** itmişdi hayāl
Dil-i nā-şāduma bilmem ki o hūlyā mı gelür
(G 68/9)

Anuñ üftāde-i hūsn ü cemāli olduğum vaqti
Geçen günler hısāb itdüm ki Yāver çok zamān olmuş
(G 86/9)

Düşdüñ ‘aşka çāresi olmaz **anuñ** bilmez misin
Sen bu derd-i āteş-i hicrānı yana yana çek
(G 102/5)

Çeşm-i āhūlarla cānā ülfetüñ olmuş seniñ
Anuñ için ‘aşıkāndan vahşetüñ olmuş seniñ
(G 114/2)

Çekdüğü cevri ü sitemdür dil-rübālardan **anuñ**
‘Aşkuñ kıadrin bilür bir mihrbān ister gönül
(G 116/3)

‘Aceb āhum mı te’sir itdi kim oldu haţ-āverde
Anuñ āyine-i şāfında Yāver bir keder gördüm
(G 128/10)

Cezbe-i hūsnī **anuñ** ğālib olur
Bi’ṭ-ṭab‘ esmer olanı severem
(G 131/5)

Alduqça hayāle ruḥ-ı pür-tābuñı Yāver
Mir’āt-ı derūmında **anuñ** şüret-i cānsın
(G 142/10)

Begüm havf eylemezsin ‘aşıkānuñ bed-du‘āsından
Cigerğāhı **anuñ** yanmış ğam-ı ‘aşkuñ hevāsından
(G 150/2)

Fidā eyler dil ü cānın o şūhuñ rāh-ı ‘aşkında
‘Aceb Yāver gibi bir var mı **anuñ** mübtelāsından
(G 150/10)

Yār olmaz **anuñ** ‘aklı kim eyler ise tedbir
Mecnūn-ı dilüm derdine dermānı ne bilsün
(G 151/5)

Cān evine geldi müjeñ yāresi
Bildüm anı yoqdur **anuñ** çāresi
(G 198/2)

Rüz u şeb ṭavr u edāsında çekersem **anuñ**
Gelemez zerre kıadar hālet-i i’cāz baña
(T 2/19)

a: -n, -da
Şecā‘at **anda** hūsn ü hūlk u luṭf u merḥamet **anda**
Bütün halk-ı cihān ol şāh-ı zī-şānı senā eyler
(Kt 2/7)

Şecā‘at **anda** hūsn ü hūlk u luṭf u merḥamet **anda**
Bütün halk-ı cihān ol şāh-ı zī-şānı senā eyler
(Kt2/7)

a: Seslenme ünlemi.

Ḥasretüñle seniñ **a** şūḥ-ı cihān
Bāğ-ı hicrūñ ḥazānidur gönülüm
(G 123/3)

Bu zulmi sensin iden bendeñe **a** zālīm sen
Teğāfül itme yeter ṭuymaduñ mı hālüm sen
(G 139/1)

Ne hāle girdi ğam-ı ‘aşkuñ ile baq Yāver
Bu zulmi sensin iden bendeñe **a** zālīm sen
(G 139/10)

āb: Su.

Yem-i eşk içreyüm hem **āb** bilmem
Tih-i āteşdeyüm hem tāb bilmem
(G 132/1)

āb u havā: Su ve hava.**āb u havā: -sı**

Hüb olduğı bu şehrmüzüñ **âb u havâsı**
Olmuş gibi gül-çihre-i hübanına bâ'is

(G 40/5)

âb-ı deryâ: Deniz suyu.

Eşk-i çeşmânuma nisbet Yâver
Âb-ı deryâ gözüme nem geliyor

(G 53/10)

âb-ı revân: Akar su.

İzîrâb-ı dilden eyler dem-be-dem cüş u hurüş
Eşk-i çeşm-i hasretüm **âb-ı revân** olmaz mı yâ

(G 25/4)

âb-ı revân: -a

Eylemem şimden girü **âb-ı revâna** i'tibâr
Bu akan seyl-âb-ı eşküm cüy-bârumdur benim

(G 122/3)

Bâlâ-kadıñı beñzedürem serv-i sehîye
Reftârũñı teşbih iderem **âb-ı revâna**

(G 166/6)

âb-ı revân: -dur

Şive vü reftâr idiş ol şehũñ
Şanki hemân **âb-ı revândur** baña

(G 5/6)

âb-ı ruḡ-ı yâr: Sevgilinin yanağının suyu.**âb-ı ruḡ-ı yâr: -a**

Eşk-i çeşmüm ki ider **âb-ı ruḡ-ı yâra** meded
Âteş-i 'aşkum ider şu'le-i ruḡsâra meded

(G 45/1)

âb-ı sirişk ü nâleler: Gözyaşı ve inleme.**âb-ı sirişk ü nâle: -ler**

Cüylar **âb-ı sirişk ü nâleler** şavt-ı hezâr
Dâğlarla Yâverâsâ çün gülistânsın gönül

(G 118/9)

âb-ı sirişk: Gözyaşı suyu.**âb-ı sirişkümle: -üm, -le**

Gül-i dâğ **âb-ı sirişkümle** bahâr ide diyü
Belki feryâd-ı dilüm ḡalbine kâr ide diyü

(Tb 1/27)

âbâdânî: Mâmuruluk, şenlik, bayındırlık.

Yâverâ buldı ḡarâbâtda **âbâdânî**
Dil-i vîrân-şode mi'mâra ider istîgnâ

(G 18/9)

'abes: Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

Yâver-i nâlede ḡâlin aña 'arż itmek **'abes**
Ben ne ḡâle girdüğü bilmez mi sulḡânım henüz
(G 77/9)

Egerçi **'abes** 'işmet ile da'vâ eyler ol kâfir
Raḡibũñ dest-i cevrinden gürizân çıḡduğın gördük
(G 101/5)

aç: Açmak.

Aç niḡâb-ı rüyuñı mânend-i ebr ey mehveşüm
'Âlemi ḡılsun münevver mâh-ı tâbânũñ senũñ
(G 105/7)

aç: -ar

Zülf-i müşğünũñ siyeh-tâb eylemiş peyḡânım
Zaḡm **açar** tîr-i müjeñ laḡt-ı ciger pür-ḡün iken
(G 146/4)

aç: -du, -ñ

Şerḡa şerḡa yâreler **açduñ** efendim sineme
Dâğlarla sinemüz çün gülsitân olmaz mı yâ
(G 25/7)

Urduñ dil-i mecrũḡumı **açduñ** yine yâre
Ey nâvek-i müjğân senũñ yandum elüñden
(G 148/7)

aç: -ma, -duñ

ḡaḡ gelince bir daḡıka bend-i sineñ **açmaduñ**
İşte aḡşam oldu artık sâ'atũñ ḡuramaz mısın
(G 138/5)

aç: -up

Cenâb-ı ḡazret-i şâh-ı cihân Sulḡân Selim ḡân'a
Açup bay u gedâ şubḡ u mesâ destin du'â eyler
(Kt 2/2)

aç: -sa, -ñ

'Aceb pistânına beñzer mi diḡḡat üzre bir baḡsam
Sen **açsañ** sineni bâğ içre birḡaç da enâr olsa
(Th1/20)

aç: -sa, -m

Söylesem ḡâl-i dil-i zârımı işḡâ itmez
Yüregüm yâresin **açsam** da temâşâ itmez
(Tb 1/12)

aç: -dı

Açdı nigeḡũñ tâze zaḡım tâ cigerüñden

Var mı haberüñ ey gül-i ter yârelerümden
(G 152/1)

‘aceb: 1. Acaba.

Sâyesinde h’âb u râhât mı görür Yâver ‘aceb
‘îşve-gerlik eylese ol kâmet-i zibâ baña
(G 6/9)

Merhametsüz böyle zâlim hiç görilmiş mi ‘aceb
Zahm-ı dil pür-hûn iken merhem-resân olmaz baña
(G 11/5)

Gerçi kim gonce-güşâlıklarımı duydum hep
‘Aceb ol gonce-i femden haberüñ var mı şabâ
(G 17/4)

Yâver'e var mı ‘aceb niyyeti teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden haberüñ var mı şabâ
(G 17/9)

O tîr-endâz gâmzeñ mi ‘aceb çeşmüñ midür bilmem
Olur her bir nigâhuñdan cigerde şerhalar peydâ
(G 19/3)

‘Aceb bilmem dökinmez mi gözümde eşk-i hasretle
Dü çeşmüm çifte havz olmuş aqar fevvâredür cânâ
(G 22/3)

Hazân-ı bâğ-ı dilümde bahâr olur mı ‘aceb
O gül-nihâl ile zevk-i hezâr olur mı ‘aceb
(G 29/1)

Hazân-ı bâğ-ı dilümde bahâr olur mı ‘aceb
O gül-nihâl ile zevk-i hezâr olur mı ‘aceb
(G 29/2)

Niyâz-ı büse iderken o gonce-i femden
‘Aceb bu giryelerüm de medâr olur mı ‘aceb
(G 29/4)

Niyâz-ı büse iderken o gonce-i femden
‘Aceb bu giryelerüm de medâr olur mı ‘aceb
(G 29/4)

Selâmeti bula mı bahr-ı gâmda keşti-i dil
Bu kûlzüm ü yem-i ‘aşka kenâr olur mı ‘aceb
(G 29/6)

Şabâh-ı haşre degin dil qalür mı kim bî-hüş
Şabûh-ı neş’e ile bî-humâr olur mı ‘aceb
(G 29/8)

Hemân gider tûramaz semt-i yâre dil-i Yaver
Göñül didükleri şeyde qarâr olur mı ‘aceb
(G 29/10)

Yâver ne ‘aceb olsa metîn şîr-i muşanna‘
Lâzım mı degil şîrde şan‘atla metânet
(G 38/9)

Olmaz mı niyâzum ‘aceb îhsânına bâ‘is
Güyendeligüm sebzi-i büstânına bâ‘is
(G 40/1)

Dil-i nâ-çâr olalı haste-i çeşm-i bîmâr
Derdmendüñ ne ‘aceb hâli diger-gün görünür
(G 51/4)

Leb-i rengin-i yâri Yâverâ yâkûta beñzetme
Ki ol nâ-yâb u nâ-dîde ‘aceb pâkîze gevherdür
(G 52/10)

Bir ‘aceb hâlet-fezâdur kim beyân mümkün degil
‘Aşk geldükde dile rübâh-ı kûhî şîr ider
(G 54/7)

Hande-riz olmağıla ol gül-i ter ‘uşşâka
O tebessümden ‘aceb neş’e-i şahbâ mı gelür
(G 68/4)

Bu gelen râyiha büy-ı ser-i zülfüñ mi ‘aceb
Cân dimâğına yahûd sünbül-i büyâ mı gelür
(G 68/7)

Büs-ı lebüñi itse taleb Yâver ‘aceb mi
Dîvâne göñül her ne iderse edeb olmaz
(G 80/9)

Benüm hâl-i diger-günüm cihâna râygân olmuş
Ġarib bî-çârenüñ hâli ‘aceb bir dâstân olmuş
(G 86/2)

Beni ol bî-vefâ vuşlatla mesrûr eylemez dirsın
‘Aceb bir var mıdur vaşlıyla yârüñ şâd-mân olmuş
(G 86/8)

Yâver ne ‘aceb sen dalı pek nâz idiyorsun
Çoqdan beridür semtine yârüñ seferüñ yok
(G 97/9)

Cânımı yaqdı benüm âteş-i süzân-ı firâk
Ne ‘aceb sönmez olur süziş-i hicrân firâk
(G 100/2)

- Yazıldıḡ defterine ‘āşıkānuñ
‘**Aceb** Yāver gibi divāna düşdüḡ
(G 103/10)
- Renc-i ḡumār-ı bāde-i la’l ile ḡasteyem
Zāhid ‘**aceb** ki derd-i serüñ yoḡ mıdur senüñ
(G 108/6)
- Ġazeller iḡtirā’ itdüñ belī ‘āşıkıyla cānānuñ
‘**Aceb** Yāver senüñ de bir kitāb olmaz mı āsarüñ
(G 110/10)
- Bir zamān ḡülşen-i ḡüsnüñde senüñ bülbül iken
Düşdi şimdi ne ‘**aceb** ḡasret ile zāra ḡöñül
(G 117/6)
- ‘**Aceb** āhum mı te’sir itdi kim oldı ḡaḡ-āverde
Anuñ āyine-i şāfında Yāver bir keder ḡördüm
(G 128/9)
- Saña baḡdumsa ḡüstāḡhāne ‘afv it
‘**Aceb** divāneyem ādāb bilmem
(G 132/4)
- Ümmid idiyor cān u dilüm büse-i la’lün
Yāver gibi şimdi ne ‘**aceb** fikr-i muhālüm
(G 133/10)
- Kemān-ı ebruvānuñ ey meh-i raḡşende-peyker āh
Rehā bulmuş ‘**aceb** bir var mıdur sehm-i ḡazāsından
(G 136/4)
- Niçün ol meh beni rencide-ḡāḡır eyliyor dırsin
‘**Aceb** bir var mıdur ḡoşnüd olmuş dil-rübāsından
(G 150/6)
- Fidā eyler dil ü cānın o şūḡuñ rāh-ı ‘āşıkında
‘**Aceb** Yāver gibi bir var mı anuñ mübtelāsından
(G 150/10)
- Ebr-i āhum mı ‘**aceb** perde-keş-i ruḡsāruñ
ḡoḡmadı bu gice ol necm-i seḡer n’olsun bu
(G 154/5)
- Cihān vaşluñla mesrūr olup ‘id itsün de biz böyle
Dükenmez mi ‘**aceb** bu ḡasret ü firḡat Şerifüm hū
(G 156/4)
- Merḡamet eyler bulunmaz mı ‘**aceb** kim Yāverā
Ben ḡarib ü bi-kes ü nā-ḡāra Allāh ‘āşıkına
(G 173/9)
- Şarsalar üstine simin-ber-i kāfüruñ
Merhem olmaz mı ‘**aceb** tır-i müjeñ yāresine
(G 174/8)
- Ne āteşdür derünümde yanar āheste āheste
‘**Aceb** dinmez mi eşkümde aḡar āheste āheste
(G 176/2)
- Saña itsün mi fidā cānını bu ‘āşık-ı zār
ḡan bahāsı mı ‘**aceb** la’l-i lebün ḡıymetine
(G 178/6)
- ‘**Aceb** bu ḡāmeti zibā nihāl-i bāḡ-ı cennet mi
ḡırām-ı nāz ile reftār iden ol serv-i ḡāmet mi
(G 186/1)
- ḡaberdārum gel inkār itme ḡöñlüm sendedür şimdi
‘**Aceb** sen ḡandasın bilmem ḡayālün bendedür şimdi
(G 194/2)
- O ḡünī ḡamzelerle var idi ünsiyetüm evvel
ḡörinmez ḡayli demlerdür ‘**aceb** ol ḡandadır şimdi
(G 194/6)
- Ben tā-be-seḡer fāḡteveş tārik-i ḡābum
Bilmem ‘**aceb** ol serv-i ḡırāmān bilür mi
(G 203/6)
- ‘**Aceb** pistānına beñzer mi diḡḡat üzre bir baḡsam
Sen aḡsañ sineni bāḡ içre birḡaç da enār olsa
(Th1/19)
- 2. Acayip, tuhaf, şaşirtıcı.**
ḡāresüz derdüm benüm yār olduḡiçün n’eylesün
Ġāşikārı ketmi ḡüç ben bir ‘**aceb** ḡāletdeyüm
(G 125/6)
- ‘acebā: Acaba.**
Yoluñda çünki senüñ ḡāk-pāydur ‘uşşāk
Neden düşer ‘**acebā** böyle ictināb saña
(G 12/4)
- Seni pek çok severem bu da ḡüneḡ mi ‘**acebā**
İtdüḡüm cürmümi ben eylemem inkār saña
(G 14/7)
- acı: Acımak.**
acı: -r, -a, -m
Öyle rüsvāy idiyor kim beni bu miḡnet-i ‘āşık
ḡüliyor ḡālümde ‘ālem **acıram** ben de baña
(G 4/8)

açık: Açık.

Dünki gün bir reh-güzerde hancer elde nîm-mest
Kec-küleh bâzû **açık** pek bî-amân gördüm seni
(G 197/6)

açıl: Açılmak.

Sevdüğüm lâyık midur sen gül **açıl** ağyâr ile
Künc-i gamda Yâver-i zâruñ senüñ maḥzûn iken
(G 146/9)

açıl: -maz

Açılmaz oldı tekellüm idüp o gonce-femüm
Görince ‘aşık-ı zârı hemân hicâb idiyor
(G 59/3)

Eger peyk-i şabâ ile nesim-i luḥfûn olmazsa
Açılmaz gönecenüñ beste dehâni yâ Resûlallah
(M 4/8)

açıl: -up

Ey mihr-i cihân-tâb u felek ey meh-i tabân
Gâhî **açılıp** meh gibi gâhice ḳapanduñ
(G 112/14)

Yâver **açılıp** gül gibi ‘uşşâk-ı dil-efgâr
Çün murğ-ı seḫer semt-i gülîstâna çekilsün
(G 137/9)

Gülveş **açılıp** gülmeğiçün bir çemenüm yok
Şem‘-i gam olup yanmağiçün encümenüm yok
(Th3/1)

açıl: -ur

Ebr-i kâkûl **açılır** geh gâhice rû-püş olur
Mâh-tâbum geh ‘iyân u geh nihân gördüm seni
(G 197/7)

Söylemesem ölüürüm söyler isem râz **açılır**
Şabrı güç çâresi yok ḥâşılı tedbîr olmaz
(G 76/7)

açıl: -miş

Eṭrâfumu ḥâr-ı gam alup kendümi şandum
Bir şâḫçeyüm tâze **açılmış** semenüm yok
(Th 3/10)

Şolmasın bād-ı ḥazân-ı âh-ı ‘aşıkdan begüm
Bâğ-ı rüyuñda **açılmış** verd-i ḥandânuñ senüñ
(G 105/6)

‘âciz ol: Güçsüz olmak.

‘âciz ol: -ur

Felâṭunlar **olur ‘âciz** bilinmez ‘aql ile ḥâlüm
Benüm rüsvâlîğüm ‘aşḳ içre pür-tedbîr olandan şor
(G 56/5)

‘âcizâne: Güçsüzcisine.

Meded senden ilâhî **‘âcizâne**
Gedâ-yı müstmend ü bî-kesâne
(M 1/1)

‘âciz-i nâ-çâr u dil-efgâr: Çaresiz ve gönlü yaralı âşık.

Maḥlûb içtin ey **‘âciz-i nâ-çâr u dil-efgâr**
Yalvar ḳader-i Ḥazret-i Ḥaḳḳ’a sebep olmaz
(G 80/3)

‘âdâb: Edep, erkân, usul.

Saña baḳdumsa güstâḫâne ‘afv it
‘Aceb divâneym **‘âdâb** bilmem
(G 132/4)

‘add ü şümâr: Sayma ve hesaplama.

Sinem üstinde gelüp cây-ı ḳarâr ide diyü
‘Aşıkândan beni de **‘add ü şümâr** ide diyü
(Tb 1/24)

‘âdem: İnsan, kişi.

Raḫmı yok zerrece Allâhu Te‘âlâ a‘lem
Böyle bî-dâda nice şabr idebilsün **‘âdem**
(Tb 1/36)

‘âdem: -e

İtdürür mi işini herkese tedbîr-i ḳazâ
Ne murâd itse ider **‘âdeme** taḳdir-i ḳazâ
(G 24/2)

‘âdet: Alışkanlık haline getirilen davranış.

Gâhice Yâver-i bî-çâreñi taṭyîb eyle
‘Aşıkâ cevr ü cefâ itme de **‘âdet** degil a
(G 158/10)

‘âdet ol: Alışık olmak.

‘âdet ol: -dı
Oldı ‘âdet derdüñ ile derdnâk olmaḳ baña
Süz-ı hicrânuñla cânâ süznâk olmaḳ baña
(G 8/1)

‘adü: Düşman, rakip.

‘adü: -y, -a
‘Adüya luṭf u ‘aṭâyı cihân cihân eyler
Baña gelince o zâlim yegân yegân eyler
(G 58/3)

‘adū: -y, -i

Tir-i āhum ider ‘adūyī helāk
Nāvek-i kār-zār-ı ‘aşkuz biz

(G 82/15)

āfet-i cān: -sım

Ol serv-i sehī-quad ile sen kāmēt-i cānsın
Mestāne nıgehlerle begüm āfet-i cānsın

(G 142/2)

āfet: Akli baştan alan güzel, sevgili.

Bir çeşmi āhū bir kaddi dil-cū
Yoğ misli yā Hū bir böyle āfet

(G 37/6)

āfet-i devrān: Dünya güzel.

Her ne hāletdür kim olmuş āfet-i devrān mest
Ġamzeler ser-ħoş ‘işve hem yine müjgān mest

(G 39/1)

Nigāhuñla sarāy-ı kālbumi pür-fitne itmişken
Bırağduñ bu ħarım-i cānuma āfet Şerif’üm hū

(G 156/6)

āfet-i devrān: -a

Ne mümkindür o şūhuñ vaşlını fikr eylesün Yāver
Vişāli mümteni‘ bir āfet-i devrāna ħasretdür

(G 70/10)

Bağma o mehūñ çeşmine āfet var içinde
Bağdukça seni almağa hālet var içinde

(G 169/1)

āfet-i devrān: -ı

Cihānuñ āfet-i devrānı sensin
Bu ‘aşruñ Yūsuf-ı Ken‘ān’ı sensin

(G 144/1)

āfet: -ūñ

Dide-i güyāsınuñ ol āfetüñ
Her müjesi tiğ-ı zebāndur baña

(G 5/7)

āfet-i dil-cūy: Gönlü alan afet, sevgili.

āfet-i dil-cūy: -a

Āh kim bir āfet-i dil-cūya oldum mübtelā
Çeşmi bir sehħāra vü cādūya oldum mübtelā

(G 15/1)

Ne cānlar yağduğın ol āfetüñ dil-gir olandan şor
Naşıl sıhr itdüğün ‘uşşākına teşhīr olandan şor

(G 56/1)

āfet-i ser-keş: Dik başlı güzel.

Geçer ħışm u ħāzabdan şanma sen ol āfet-i ser-keş
Kül olduña ne ħam yirsın yine üfler ider āteş

(G 88/1)

Ĥayrānı olmamağ nice mümkin ol āfetüñ
Mir’āt-ı sīnesi dilüme virdi ħayreti

(G 201/5)

āfet: -e

Cān-dādelik ey āfete ħarz-ı nıgeh-āmüz
Rāhuñda senüñ ‘āşık-ı şeydāya ne minnet

(G 36/3)

āftāb: Güneş.

āftāb: -ı

Žiyā bulur dil ü cānum görince ruħsāruñ
Gören o mihr-i ruħı āftābı n’eyler imiş

(G 87/4)

Şūhān ile pek ülfeti artdurduñ efendim
Kendüñ gibi bir āfete mā’il olacağsın

(G 145/4)

āftāb-ı ruħ: Yanağın güneşi.

āftāb-ı ruħ: -ları, -nuñ

Sākı-i gül-çihreler gördüm bugün mey-ħānede
Āftāb-ı ruħlarınıñ ‘aksi var peymānede

(G 162/2)

Kimse bilmez ħālümü bir āfete meftün iken
Ben niçe āh itmeyem derd-i dilüm ezfün iken

(G 146/1)

āfet: -ı

Kad çekdi şağn-ı bağ-ı dil-i dāğdāğda
Bir serv-i nāz ħadlice bostāncı āfeti

(G 201/4)

āftāb-ı rüy-ı sākı: Sakinin yüzünün güneşi.

Āftāb-ı rüy-ı sākı olmuş ‘aks-endāz āña

Kim nazarda böyle çün mihr-i dirahşāndur ħadeğ

(G 43/3)

āfet-i cān: Eziyet veren, ıztırap çektiren güzel.

‘afv eyle: Affetmek, bağışlamak.

Yāver gibi luğfuñ umarum kesmem ümüdüm

‘**Afv eyle** benim cürm ile ‘işıyanımı yâ Rab
(G 27/10)

‘**Afv eyle** dilersen de dilersen de helâk it
Ey gamzesi cellâd meşîyyet saña kaldı
(G 199/3)

Oldum ise ben her ne kadar da ‘aşî
‘işıyanımı ‘**afv eyle** de mağfûr eyle
(M 2/4)

‘**afv it: Affetmek, bağışlamak.**

Saña bakdumsa güstâhâne ‘**afv it**
‘Aceb divâneym âdâb bilmem
(G 132/3)

âgâh: Uyanık, basiretli.

Âgâh ider insânı
Yâ Hazret-i Mevlânâ
(M 8/15)

âgâz: Başlama.

Ne hâkâret kim ider ol şeh-i mümtâz baña
Ben dirüm eyledi lûtf itmege **âgâz** bana
(Th 2/2)

âgâz id: Başlamak.

âgâz id: -*icek*
Nâza **âgâz idicek** ol büt-i Çînî-ñüsñüm
Çeşm-i güyâsı ider şîve-i güftâra meded
(G 45/3)

âgâz it: Başlamak.

âgâz it: -*me, -sî*
Târz-ı gâzelden **itmesi âgâz** Yâver’ün
Zeyl eylemek imiş meger anlandı niyyeti
(G 201/9)

ağla-: Ağlamak, gözyaşı dökmek.

Gülse eşk-i çeşmümi gördükde ol dil-ber ne var
Kühlarda cûlar **ağlar** kebg-i kühsârân güler
(G 55/4)

Firâk-ı yâre şabr itmez dem-â-dem dide kan **ağlar**
Begüm hasret-keş-i didârûn olmuşdur hemân **ağlar**
(G 57/2)

Tesellî itmek isterler baña yârân gelmişler
Ki bilmezler cigergâhumda zañm-ı hûn-feşân **ağlar**
(G 57/4)

Ne rütbe yakdı ey meh-rû beni bu âteş-i ‘aşkuñ
Teb ü tâb-ı muhabbetden bu cism-i nâ-tüvân **ağlar**
(G 57/6)

Belâ-dide olanlar hep görüp hâl-i diger-günüm
Unutdı kendünün derdin benimçün ‘âşıkân **ağlar**
(G 57/8)

Beyâna hâlîni Yâver ne mümkün ol büt-i Çîn’e
Belî ifrâñ-ı hüzñümden yanumda tercemân **ağlar**
(G 57/10)

Bu bahâr-ı ‘âlemün dil-keş havâsın görmedüm
Bülbül **ağlar** gül güler ben bir şafâsın görmedüm
(G 124/2)

ağla: -*r, -am*

Ağlaram ben çeşm-i giryânüm elinden zâr sar
İtdi lü’lü gibi eşk-i dür-nisârumdan cüdâ
(G 23/5)

Ol mehi ben her dem añar **ağlaram**
Âteş-i ‘aşkıyla yanar **ağlaram**
(G 126/1)

Ol mehi ben her dem añar **ağlaram**
Âteş-i ‘aşkıyla yanar **ağlaram**
(G 126/2)

Hancerinün zañmına dil-teşneyem
Hûn-ı dil-i zâra kınar **ağlaram**
(G 126/4)

Hasret-i la’l-i leb-i meygünuyam
Çam tölusun câna şunar **ağlaram**
(G 126/6)

Derdini nî‘met bileli gam yimem
Hûn-ı dil-figâra banar **ağlaram**
(G 126/8)

Ben dañı Yâver gibi ol zâlimün
Âteş-i ‘aşkıyla yanar **ağlaram**
(G 126/10)

Bâğ-ı hüsñün yâd idüp bülbül misâli **ağlaram**
Olmışam Yâver gibi ol gül-‘izârumdan cüdâ
(G 23/9)

ağla: -*sa, -m*

Ağlasam derd ü gamı ile olur ol hurrem

Şād olur her ne kadar olsam eger ben pür-ğam
(Tb 1/33)

ağla: -r, -sın

Ne **ağlarsın** amān ey dil taħammül yoğ mı hiç sende
‘Alil oldı niçe bī-şabr u ʔākat zār u giryāndan
(G 143/3)

ağla: -ma, -dan

‘Āşık olaldan beri didāruña
Ağlamadan ben gülemem Muştafā
(G 191/6)

ağla: -r

Seherī **ağlar** idüm gözlerümi ʔan bürüdi
Dil-i virān-şodemi ateş-i süzān bürüdi
(G 202/1)

ağla: -y, -alum

Yāverā çāresi **ağlayalum** şabr idelüm
Āh-ı cānkāh idelüm cānumuza cebr idelüm
(Tb 1/49)

ağlat: Gözyaşı döktürmek.

ağlat: -mak

Yine **ağlatmak** mı ʔasduñ başladuñ cevri itmege
Dinmedi çeşmümden ey zālīm ağan ʔanum henüz
(G 77/5)

ağlat: -up

Her ʔaçan kim **ağladup** ‘uşşāqımı cānān güler
Bülbülün giryān idüp şankim gül-i ʔandān güler
(G 55/1)

Yāverā ḫāl-i gül ü bülbül gelür hep yāduma
Her ʔaçan kim **ağladup** ‘uşşāqımı cānān güler
(G 55/10)

ağlat: -ma, -y, -up

Fütādegānımı **ağlatmayup** ider küşte
Benüm o nāzlı efendim güzel sevāb idiyor
(G 59/7)

ağyār: Rakip, yabancı, başkaları.

Sevdügüm lāyık mıdır sen gül açıl **ağyār** ile
Künc-i ğamda Yāver-i zāruñ senün maḫzün iken
(G 146/9)

Yāver gibi teşekkür ider var mı cevriñe
Ağyār durma ḫālını şekvādudur saña
(G 13/10)

Ta‘yīb olunur mı cedel-i ğayr ile Yāver
Ol şülḫ için **ağyār** ile ğavğāya ne minnet
(G 36/10)

Raḫībāna olan çeşbān degildür ‘āşıka lāyık
Libās-ı nāzımı ol nāzenin **ağyār** için saḫlar
(G 72/6)

Baña ʔatdurmadı şahbā-yı la‘lün
O bezmün ‘işretin **ağyār** bitürdi
(G 185/4)

ağyār: - uñ, -a

‘Āşıkānuñı alup zevḫ u şafāya gidicek
Didi **ağyāruña** ʔađduñ mı o ʔarneyini baña
(G 10/8)

ağyār: -a

Ḥ‘āhişger-i nezzāre-i çeşmāni iken ben
Ağyāra nigāh itmiş o meh-rü ḫaberüm yoğ
(G 98/4)

Gör ʔayd-ı serün sen daḫı ey ‘āşık-ı miskīn
Ağyāra gider ol şeh-i ḫübān ne ʔurursın
(G 140/6)

ağyār: -dan

Geçmedi **ağyārdan** ḫayfā o düşmen-āşinā
Ḥār-zār-ı vādi-i ğam reh-ğüzārumdur benüm
(G 122/7)

ağyār: - uñ

Şekvā ʔatı bī-cā olur **ağyāruñ** elinden
Geçdüm hele ben yār-ı dil-ārānuñ elinden
(Th 3/17)

ağyār-ı dūna: Alçak rakip.

Nigāh-ı iltifāt itdüklerin ol ketm ider ammā
İşāret itdüĝin **ağyār-ı dūna** ebruvān söyler
(G 63/6)

āh: 1. Āşığın keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figān etmesi.

Ṭāĝlara düşmek muḫarrerdür ne çāre Yāverā
Āh kim bir gözleri āhüya oldum mübtelā
(G 15/10)

Şarşar mı anı **āh** benüm şarşar-ı āhum
Nev-reste fidandur daḫı Allāh'a emānet
(G 38/7)

Ne hiç bir kimseye ifşâ-yı râz itdüm ne **âh** itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı ‘aşkum hep ‘ıyân olmuş
(G 86/3)

Mâh-ı ruhuñ bedr-i tamâm oldı gel
Geçdi günüm **âh** ile şâm oldı gel
(G 115/2)

Yâver’e gündüz gelemeseñ eger
Geçdi günüm **âh** ile şâm oldı gel
(G 115/10)

Gelmez misüñ ey şüh-ı cefâ-pişe cüvânım
Geçdi benüm **âh** ile figân ile zamânım
(G 130/2)

Kimse bilmez hâlümü bir âfete meftün iken
Ben niçe **âh** itmeyem derd-i dilüm efzün iken
(G 146/2)

O şühü **âh** kim baht olsa Yâver
Halâş itseñ raķibânunuñ elinden
(G 149/9)

Derünümde muhabbet nâr bitürdi
Dilümde **âh** âteş-zâr bitürdi
(G 185/2)

âh: -um
Her vaķt sehergâhum
‘Ayyüķa çıkar **âhum**
(M 8/22)

Eger ki küh-ı ğama eyler ise ‘aks **âhum**
Mu‘in olup baña Yâver figân figân eyler
(G 58/9)

‘Aceb **âhum** mı te’sir itdi kim oldı haķ-âverde
Anuñ âyine-i şâfında Yâver bir keder gördüm
(G 128/9)

âh: -suz
Âhsuz bir kerre ârâm idemem hicrünüñle ben
Derd ü ğam çünkim ezelden âh kısmetdür baña
(G 2/5)

2. Âhl (Ünlem)
Bir nigâhum ol ğazâli itdi vaķset-pişe **âh**
Âh kim kendi nigâhum daķı düşmendür baña
(G 1/6)

Bir nigâhum ol ğazâli itdi vaķset-pişe **âh**

Âh kim kendi nigâhum daķı düşmendür baña
(G 1/5)

Âh kim n'eyledi ol dil-ber-i ğannâz baña
Çeşm-i maķmürü güzel ğamzesi ğammâz baña
(G 3/1)

Giceler tâ-be-seher nâleler itdüm Yâver
Âh feryâd-ı hezâr olmadı dem-sâz baña
(G 3/10)

Yeter geçdi bu ğüne mâlihulyâlarla evķâtum
Amân bir ğün muķaddem **âh** faşl-ı nev-bahâr olsa
(Th 1/10)

Dimişsin yok dimezdüm bâde-i şirin-ğüvâr olsa
Senünüñle **âh** bir ğün bāğa gitsem de biraz çaķsam
(Th1/16)

Kemân-ı ebruvânunuñ ey meh-i raķşende-peyker **âh**
Rehâ bulmuş ‘aceb bir var midur sehm-i kaķâsından
(G 136/3)

Ferâğat itmege tedbîr arar şühüm seni likin
Naşil tedbîr naşil temķin ķalır ‘aşıķda **âh** ammâ
(G 19/6)

Yâver gibi mehcür olalı **âh** o ğülümden
Dîdemden aķar ķan ile enhâr-ı muhabbet
(G 33/9)

Cânım seni **âh** pek sevdi ğâyet
Vaşluñ bize **âh** olmaz mı kısmet
(G 37/3)

Cânım seni **âh** pek sevdi ğâyet
Vaşluñ bize **âh** olmaz mı kısmet
(G 37/4)

Kaķre kaķre yaşuma raķm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i eşküm **âh** kim baķır-ı sefid olsun da gör
(G 62/6)

Câyğâhum Kaķsveş küh u beyâbân oldı **âh**
N'eyledi gördüñ mi ey Leylâveşüm sevdâ baña
(G 6/7)

Hayfâ o nâzenin ise râm olmadı baña
Ğöñlümce **âh** neyl-i merâm olmadı baña
(G 9/2)

Āh kim bir āfet-i dil-cūya oldum mübtelā
Çeşmi bir şehhāra vü cādūya oldum mübtelā
(G 15/1)

Āh kim bilseñ ne zālimdür ne kāfirdür o şūḥ
Zulm ider ‘uşşāka hem kendin peşimān gösterür
(G 66/7)

Ṭālī‘-i Fir‘avn’ı gör kim ni‘mete garḫ olmuş **āh**
Öyle kāfir şād-mān-ı ni‘metüñ olmuş senüñ
(G 114/7)

Söylesem derd-i derūnum ḥālūme raḥm eylemez
Āh kim ol kāmēt-i serv-i sehī āzāduma
(G 171/4)

Āh zālīm baña Nīl-i vuşlatuñ çeşmānumı
Giryē-i ḥasretle pūr-nem itmeyince olmadı
(G 200/7)

Derd-i hicrānuñla baḫ işte seçilmez oldum **āh**
Vādi-i ‘aşkuñda zencirüñ sürer divāneden
(Mr1/11)

‘Ayb olunmaz itsem efgān kumri-i kū kū gibi
Saña oldum **āh** ey serv-i çemānum mübtelā
(G 16/6)

Meskenümde bir cūvāna mübtelā olmuşdum **āh**
Eyledi āḫir beni dār u diyārumdan cūdā
(G 23/7)

Āhsuz bir kerre ārām idemem hicrūñle ben
Derd ü ḡam çünkim ezelden **āh** kısmetdür baña
(G 2/6)

Āh kim ol nāzeninüm mihrbān olmaz baña
Cānumı alur benüm ārām-ı cān olmaz baña
(G 11/1)

āh id: Ah eylemek.

āh eyle: -me, -m

Ṭālī‘üm ṭālī‘ degildür kimseden **āh eylemem**
Fikr idüp baḫt-ı siyāhum dā‘imā ḫayretdeyüm
(G 125/3)

āh id: Ah etmek.

āh id: -er, -üm

Ḥālūme **āh iderüm** yoḫ dehenümdeñ ḡayrı
Baḫanum yoḫ baña dāḡ-ı kühenümdeñ ḡayrı
(Tb 1/19)

āh ile fiḡān eylemek: Ah ile feryat etmek.

āh ile fiḡān eyleme: -me

Kārum benüm **āh ile fiḡān eyleme** yā Rab
Seyl-āb-ı sirişk-ābumı ḫan eyleme yā Rab
(G 28/1)

āh it: Ah etmek.

āh it: -me

Bilürsin derd-i hicrānı pezirā-yı devā olmaz
Çeküp bu derd-i hicrānı hemān bī-hūde **āh itme**
(G 168/8)

āh it: -me, -y, -em

Yāverā yā ben niçün **āh itmeyem** her şubḫ u şām
Nāzlı nāzlı söyleyen cānān geldi ḫaṭıra
(G 172/9)

āh u fiḡān: Ah ve feryat.

O māhuñ fikr iderken hey‘et-i ḫüsn-i cihān-sūzın
Derūnumdan yine sūzişli bir **āh u fiḡān** geçmiş
(G 89/12)

āh u fiḡān: -ı

Ṭuyup būy-ı güli rūyuñ gülān bülbül bu güşende
Kesilmez ḫaşre dek **āh u fiḡānı** yā Resülallah
(M 4/6)

āh u fiḡān it: Ah ve feryat etmek.

āh u fiḡān it: -dükçe

Gül ruḫuñ yād eyleyüp **āh u fiḡān itdükçe** ben
‘Andelibān-ı çemen ḫayrān olur feryāduma
(G 171/7)

āh u şerer ü nāle: Ah, kıvılcım ve inleme.

āh u şerer ü nāle: -ler, -üm, -den

‘Aşkuñla senüñ āteşe yandım ḫaberüñ yoḫ
Āh u şerer ü nālelerümden ḫaberüñ yoḫ
(G 97/2)

āh u vā-veylā: Ah ve çığlık.

āh u vā-veylā: -y, -ı

Derd-i ḫasret bu dil-i şeydāyı eyler ittiḫāz
Dil ise bu **āh u vā-veylāyı** eyler ittiḫāz
(G 48/2)

āh u zār eyle: İnlemek ve ağlamak.

āh u zār eyle: -r

Yansa da hiç **āh u zār eyler** mi baḫ baḫ ey gönül
Ḥāl-i ‘aşkı görmedüñ mi sen daḫı pervānede
(G 162/3)

āh u zār: İnleme ve ağlama.**āh u zār:** -um, -danEz-każā oldum ne çāre nāzlı yārūmden cüdā
Olmadum bir laħza ħayfā **āh u zārūmdan** cüdā

(G 23/2)

āh vāh u nāle vü feryād-ı bī-cā: Ah vah, inleme ve yersiz feryat.**āh vāh u nāle vü feryād-ı bī-cā:** -larNedür bu **āh vāh u nāle vü feryād-ı bī-cālar**
Yine derd-i derūndan Yāverā ħalkā ŧikāyet mi

(G 186/9)

ahbāb: Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.**ahbāb:** -umBen bī-kes ü bī-tābum
Var mı benüm **ahbābum**

(M 8/6)

Raķib oldı baña ‘aşķuñda ‘ālem
Ki sırdaş itmege **ahbāb** bilmem

(G 132/6)

‘ahd: Ahd, söz, yemin.**‘ahd:** -üñ, -eĤaste-i bī-tāb-ı ‘aşķam ħāķırūm ŧormaz mısın
Nāzeninüm **‘ahdüñe** peymānuña ŧurmaz mısın

(G 138/2)

āheste āheste: Yavaş yavaş. Ne āteşdür derūnumda yanar **āheste āheste**
‘Aceb dinmez mi eşķümde aķar **āheste āheste**

(G 176/1)

Ne āteşdür derūnumda yanar **āheste āheste**
‘Aceb dinmez mi eşķümde aķar **āheste āheste**

(G 176/2)

Mu‘aĥtardur dimāğum bü-yı zülfüñle senüñ cānā
O bularla ŧabā her dem eser **āheste āheste**

(G 176/4)

O ŧüĥuñ cilve-i nāzı o güftār-ı füsün-sāzı
Niçe dānā-dili ŧeydā ider **āheste āheste**

(G 176/6)

Hezārān nāz ile ol ķāmet-i serv-i sehī nāzum
Çemenzāra çıķup gāhī gezer **āheste āheste**

(G 176/8)

Saña ‘iŧ u ŧarab zevķ u ŧafālar itdürür ammā
Felek cām-ı ħamı Yāver ŧunar **āheste āheste**

(G 176/10)

āh-ı cānkāh id: Can evinden ah etmek.**āh-ı cānkāh id:** -elüm

Yāverā çāresi ağlayalum ŧabr idelüm

Āh-ı cānkāh idelüm cānumuza cebr idelüm

(Tb1/50)

āh-ı ħasret: Özlem āhı.**āh-ı ħasret:** -dür

Ĥasretüñle cān u dil pür-āteş ü süzān olur

Her zamān her ān yaķan ol **āh-ı ħasretdür** beni

(G 192/4)

āķir: En son, sonunda. Bir göñül vardı yanumda ol da gitdi yār ile
Künc-i ħamda oldum **āķir** ħam-güsārūmdan cüdā

(G 23/4)

Meskenümde bir cüvāna mübtelā olmuşđum āh
Eyledi **āķir** beni dār u diyārūmdan cüdā

(G 23/8)

āķiret ü dīn: Ahiret ve dīn.**āķiret ü dīn:** -ı, -n, -iŧaymayan **āķiret ü dīnini** bī-ğayret olur

Vāsi‘ü’l-mezhebe ħiç ‘ār u ħamiyyet gelmez

(G 78/7)

ahşam: Akşam.Ĥaĥ gelince bir daķıķa bend-i sineñ açmaduñ
İşte **ahşam** oldı artık sā‘atüñ ķurmaz mısın

(G 138/6)

āhū: Ceylan; sevgili.‘Arz ider mihr ü mehi ruĥları nūreyni baña
İki **āhū** görünür sihr ile ‘ayneyni baña

(G 10/2)

Bir çeşmi **āhū** bir ķaddi dil-cū
Yoķ misli yā Hū bir böyle āfet

(G 37/5)

Gāhice teğāfül gehi bī-gāne nigāhuñ
‘Uşşāķuña ey gözleri **āhū** nelerüñ yoķ

(G 97/6)

O **āhū** gözlerüñ sāķir degil mi
Füsün u fitnede māķir degil mi

(G 189/1)

Senüñ **âhû** nigâhuñ mest-i h'âb olsun da kıalsun mı
Gönül za'ım-ı müjeñle pür-azâb olsun da kıalsun mı
(G 193/1)

âhû: -y, -a

Tağlara düşmek mu'karrerdür ne çâre Yâverâ
Âh kim bir gözleri **âhûya** oldum mübtelâ
(G 15/10)

âhû: -lar, -ı

Nigâh-ı mest ü nâzuñdur iden **âhûları** meftûn
Cihâna sıhr iderse çok degildür çeşm-i seh'haruñ
(G 110/7)

âhû-çeşm-i mestüñde: Sarhoş ceylan göz.

âhû-çeşm-i mest: -üñ, -de

O **âhû-çeşm-i mestüñde** ne bu hâlet Şerif'üm hû
Nigâh-ı iltifâtuñ yok ne bu na'vvet Şerif'üm hû
(G 156/1)

âhuvân: Ceylanlar.

Füsûmî yâda gelür eyleyince niyyet-i h'âb
O **âhuvâne** nigâh itdi çeşmi hasret-i h'âb
(G 31/2)

ak: 1.Akmak, coşmak.

ak: -sa, -m

Temâşâ-yı gülistân-ı cemâle cû gibi **aksam**
Turuncuñ gösterüp nârenc-i bâğuñ başına kıaksam
(Th 1/17)

2. Göz yaşı dökmek.

ak: -an

Didemden **akan** kandur
Yâ Hazret-i Mevlânâ
(M 8/31)

ak: -ar

'Aceb bilmem dökinmez mi gözümde eşk-i hasretle
Dü çeşmüm çifte havz olmuş **akar** fevvâredür cânâ
(G 22/4)

Yâver gibi mehcür olalı âh o gülümden
Didemden **akar** kıan ile enhâr-ı mu'habbet
(G 33/10)

ak: -an

Katı bî-ra'ım imişsin böyle bilmezdim seni cânâ
Nigâh-ı merhamet kııl çeşm-i Yâver'den **akan** kandur
(G 60/10)

Yine ağlatmak mı kıasduñ başladuñ cevri itmege
Dinmedi çeşmümden ey zâlim **akan** kıanum henüz
(G 77/6)

Eylemem şimden giri' âb-ı revâna i'tibâr
Bu **akan** seyl-âb-ı eşküm cüy-bârumdur benüm
(G 122/4)

Gördükde bu çeşmümden **akan** kıanlı sirişki
Olma didi ol meh bâña me'yûs-ı visâlüm
(G 133/7)

Kad çekmededir serv-i sehî bâğ-ı dilümde
Çeşmümden **akan** yaş ile dâ'im şuvarınca
(G 175/6)

Olur hün-âb-ı eşkümler elümde sâğarum pür-hün
Dü çeşmümden **akan** kıanum şarâb-ı eşk-i hasret mi
(G 186/8)

Her kıatresi reşk-âver olur ba'ır-ı mu'hibe
Çeşmümden **akan** eşkümler 'ummân bilür mi
(G 203/4)

ak: -sa

Sirişküm çağlasa cüş itse **aksa**
Gider mi levh-i dilden ba' kıayâlün
(G 104/3)

ak: -dı

Akarşular gibi **akdı** gönüller rüy-mâl oldu
Amân ey serv-i dil-cüyum görince nâz u ref'târüñ
(G 110/3)

ak: -ar

Ne âteşdür derünümde yanar âheste âheste
'Aceb dinmez mi eşkümde **akar** âheste âheste
(G 176/2)

ak: -ma'kıda

Sirişküm çağlayup **akma'kıda** ammâ südmend olmam
Ki bād-ı şubh ile cüşende deryâ olmadan ğayrı
(G 182/7)

'akârât: Gelir getiren mülkler.

'akârât: -ı, -n

'Akârâtın sirişk-i çeşm-i giryân kesmesün Yâver
Olur dil bî-nevâdur n'eylesün irâddan ma'şüz
(G 93/9)

akarsu: Akarsu.**akarsu:** *-lar***Akarsular** gibi aklı gönüller rüy-mâl oldıAmân ey serv-i dil-cüyum görünce nâz u reftârûñ
(G 110/3)**âkıbet: Nihayet, sonunda.**

Hâş ber-âver olmayınca ‘aşkum ifşâ itmezem

‘Âkıbet oldı sebep gördüñ mi keşf-i râza hâş
(G 92/6)

Bezm-i vaşluñda senüñ cām-ı lebüñ nüş ideli

Tevbe itdüm **‘âkıbet** ben nûşa da hem ‘işe de
(G 163/6)

Rüzgâr-ı hasretüñ esdi dilüm itdi hârâb

‘Âkıbet olduñ sebep bu rütbede ber-bāduma
(G 171/6)**‘âkil: Akıllı kimse.**‘Aşkuñ yitirüp sonra mı **‘âkil** olacağsınSer-halka-i ‘uşşâka mı dâhil olacağsın
(G 145/1)**‘âkil: Akıl.**

‘Aşkuñ istilâsı vardur hâne-i mülk-i dile

Ey **‘âkil** şimden girü sende hükümet kalmadı
(G 188/8)**akıt: Akıtmak, dökmek.****akıt:** *-ma, -dı*Benümçün kaçre yaş **akıtmadı** dirmiş o hercâyîGözümden kaçre-i eşküñ hezârân çıkduğın gördük
(G 101/7)**akıt:** *-dı*

Dil aldı hayâle gül-‘izârûñ

Çeşmânum **akıtdı** eşk-bârûñ
(G 107/2)**‘âkl: Akıl.**Felâñunlar olur ‘âciz bilinmez **‘âkl** ile hâlümBenüm rüsvâlîğum ‘aşk içre pür-tedbîr olandan şor
(G 56/5)**‘âkl:** *-uñ*

Erbâb-ı hîred gibi şakın fikrete düşme

‘Akluñ var ise sen dağı var ehl-i cünün ol
(G 120/8)**‘Akluñ** yitirüp sonra mı ‘âkil olacağsın

Ser-halka-i ‘uşşâka mı dâhil olacağsın

(G 145/1)

‘âkl: *-ı*Yâr olmaz anuñ **‘âklı** kim eyler ise tedbîr
Mecnün-ı dilüm derdine dermânı ne bilsün
(G 151/5)**‘âkl:** *-um*Meczûb idiyor bir güzeliñ cezbe-i ‘aşkı
Aldı benüm **‘aqlum** ile iz‘ânımı yâ Rab
(G 27/8)

Hayret-zedeyüm ol şeh-i hûbânı görünce

‘Aqlum gidiyor kâmet-i cânânı görünce
(G 160/2)

Üftâdeliğüm vardı ki ol rütbeğe Yâver

‘Aqlum gidiyor kâmet-i cânânı görünce
(G 160/10)**‘âkl u fikr ü zihn ü tab‘uñ: Akıl, fikir, zihin ve güç.**Ben çekildüm Yâverâ bir küşeye gönüm ile
‘Akl u fikr ü zihn ü tab‘uñ cümlesi cânânedede
(G 162/10)**‘âkl u fikr ü zihn: Akıl, fikir ve zihin.****‘âkl u fikr ü zihn:** *-üm, -i***‘Akl u fikr ü zihnümi** başumdan itdüñ târ-mâr
Hüsniñi ‘arz itdi ol kâkül-perişânım henüz
(G 77/7)**‘âkl u fikr: Akıl ve düşünce.****‘âkl u fikr:** *-üm*Ne tedbîr idebilsün **‘âkl u fikrüm** yoğ iken başda
Dil ü cânım o çeşm-i fitneye meftündür cânâ
(G 21/5)**‘aqlum al: Bir şeyi, birini düşünemeyecek bir duruma getirmek, aklını başından almak.****‘aqlum al:** *-dı***Aldı ‘aqlum** beni âvâre vü medhüş itdi
Bir nazarda beni üftâde vü bî-hüş itdi
(Tb1/9)‘Aşkuñ **aldı ‘aqlumı** gönümde râhat kalmadıHâlümü tahrîre vü takrîre hâcet kalmadı
(G 188/1)**‘aqlumı al:** *-ur*

Bir nigâh eyledi ol dil-ber-i nâzende baña

‘Aqlumı alur iken eyledi bir hānde baña
(G 4/2)

‘aqlum başuma eyle: Davranışlarının yanlışlığını
sezerek doğru yolu bulmak.

‘aqlum başuma eyle: -*dī*
Silhr itdi baña gamze-i cādū haberüm yok
‘Aqlum başuma eyledi yā Hū haberüm yok
(G 98/2)

akrān u emsāl: Akranlar ve yaşitlar.

akrān u emsāl: -*üm*
Hemān teşrif kıl kim reşk ide akrān u emsālüm
Bize geldükde inkār eyleme ikrāruñi zālīm
(Th 1/13)

‘aks: Akis, yansıma, görüntü.

‘aks: -*i*
Sāki-i gül-çihreler gördüm bugün mey-hānede
Āftāb-ı ruhlarınun ‘aksi var peymānede
(G 162/2)

‘aks eyle: Yansımak.

‘aks eyle: -*r*
Eger ki küh-ı gama eyler ise ‘aks āhum
Mu‘in olup baña Yāver figān figān eyler
(G 58/9)

‘aks eyle: -*se*
‘Aks eylese mir’āt-ı cemālindeki hālet
Eylerdi helāk kendüsini dide-i āfet
(G 38/1)

‘aks it: Yansımak.

‘aks it: -*düg, -i, -dür*
‘Aks itdügüdür táb u teb-i sūz-ı derūnum
Ol sim-tenün sine-i ‘uryānma bā‘is
(G 40/7)

‘aks-endāz: Yansıyan, akseden.

Cemāl-i bā-kemālün táb-ı mihr-i olsa ‘aks-endāz
Riyāz-ı cennete behcet-nümādur yā Resūlallāh
(M 3/3)

‘aks-endāz olmuş: Çarpmak, yansımak.

‘aks-endāz ol: -*mış*
Āftāb-ı rüy-ı sāki olmuş ‘aks-endāz aña
Kim nazarda böyle çün mihr-i dirahşāndur kadeh
(G 43/3)

‘aks-i cemāl: Güzel yüzünün yansıması.

‘aks-i cemāl: - *ün*

Düşdi yine mir’āt-ı dile ‘aks-i cemālün
Kim şafvet-i rüyün ile hayret var içinde
(G 169/5)

‘aks-i mir’āt-ı kadeh: Kadeh aynasının yansıması.

‘aks-i mir’āt-ı kadeh: -*de*
Bezm-i dilde yād-ı la‘lün ile dil mey-nüş iken
‘Aks-i mir’āt-ı kadehde görmişem cānān mest
(G 39/8)

‘aks-i mir’āt-ı ruḥ: Yanağın aynasının yansıması.

‘aks-i mir’āt-ı ruḥ: -*uñ*
Hey’et-i hüsñ ile memlū olmasın mı cān u dil
‘Aks-i mir’āt-ı ruḥuñ gönülümde cānān gösterür
(G 66/6)

al: Almak.

Zāhidānuñ almadan ise du‘ā-yı hayrını
‘Aşkuñ da‘vātını al kim güzel te’sir ider
(G 54/4)

al: -*dī*

Meczüb idiyor bir güzelün cezbe-i ‘aşkı
Aldı benüm ‘aqlum ile iz‘ānumı yā Rab
(G 27/8)

Dil aldı hayāle gül-‘izāruñ
Çeşmānum ağıttı eşk-bāruñ
(G 107/1)

O gülün seyrine ben gitmiş idüm gülşende
Aldı eṭrāfumu hep hār-ı muḡaylān bürüdi
(G 202/4)

al: -*an, -lar*

Ne ‘id itdük ne bayramlaşduḡ ol bī-gāne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün ‘idün sa‘id olsun
(G 141/8)

al: -*dukça*

Aldukça hayāle ruḥ-ı pür-tābuñı Yāver
Mir’āt-ı derūnında anuñ şüret-i cānsın
(G 142/9)

al: -*ma, -ğa*

Bakma o mehüñ çeşmine āfet var içinde
Bağdukça seni almağa hālet var içinde
(G 169/2)

al: -*mış, -du, -m*

Tatlı bir būs-ı lebin rüyāda almışdum bu şeb

Pür-ḥarâret eyleyen ḥâlâ o lezzetdür beni
(G 192/7)

al: -miş, -di

Ḥârveş eṭrâfuñ **almışdı** raḳībân gerçi kim
Nev-şüküfte gül gibi ḥânde-künân gördüm seni
(G 197/3)

al: -up

‘Aşıkânunı **alup** zevk u şafâya gidicek
Didi aḡyârûña ṭaḳduñ mı o ḳarneyni baña
(G 10/7)

Cân naḳdin **alup** kâle-i vaşlın virecekmiş
Senden baña oldı yine bâzâr-ı muḥabbet
(G 33/7)

a‘lâ: Daha yüksek, en yüksek, pek yüce.

Dimâğumdan gider mi lezzet-i didârûñ ey mâhum
Baña hiç bundan **a‘lâ** nâzeninüm ni‘metün yoḳdur
(G 50/6)

alan almış satan satmış: Alan almış satan satmış.

Bu bâzâr-ı muḥabbetde **alan almış satan satmış**
Metâ‘-ı cânı ‘uşşâkuñ ne rütbe râygân geçmiş
(G 89/21)

‘âlem: 1. Âlem, dünya.

‘âlem: -de

İstemez ḳand-ı lebün ṭüti-i dil **‘âlemde**
Rû-nümâ olsa da ger âyine-i râz baña
(Th 2/9)

2. Dünya, herkes.

Aç niḳâb-ı rüyuñ mânend-i ebr ey mehveşüm
‘Âlemi ḳılsun münevver mâh-ı tâbânunı senün
(G 105/8)

Şaḳlamam râzum bütün **‘âlem** duyarsa ḡam degil
Ḥâşılı oldum saña nev-res fidânun mübtelâ
(G 16/7)

‘Âlem ṭotalum şüh-i cihân ile pür olmuş
Sen kim olasın gayrı dil-ârâya ne minnet
(G 36/5)

Feryâd u fiḡân ile ṭolarsa n’ola **‘âlem**
Mâtem-kede-i dehr-i denide ṭarab olmaz
(G 80/5)

Bahâr-ı köhnedür bir başḳa **‘âlem** var bu gülşende
Ḥırâmân ol hezâr-ı nâz ile serv-i revânun gel
(G 119/5)

Cünbiş itse cümle **‘âlem** ben yine miḥnetdeyüm
Vâşıl olsa yâre herkes ben yine ḥasretdeyüm
(G 125/1)

Raḳīb oldı baña ‘aşḳuñda **‘âlem**
Ki sırdaş itmege aḥbâb bilmem
(G 132/5)

Kemâliyle ne mümkün vaşfın itmek ol şehenşahuñ
Ḥulâşa luṭf u iḥsâmyla **‘âlem** kâm-rân oldı
(Kt 1/4)

Öyle rüsvây idiyor kim beni bu miḥnet-i ‘aşḳ
Güliyor ḥâlüme **‘âlem** acıram ben de baña
(G 4/8)

‘âlem: -i

Düşürdüñ **‘âlemi** ‘aşḳa teraḥḥumuñ yoḳdur
Fütâde ḥaḳḳımı ister nedür cevâb saña
(G 12/5)

İhtizâz-ı nâz ile ser-ḥoş iderdi **‘âlemi**
N’eyleyem ḡüftâr-ı nâzı olmasa yârân mest
(G 39/3)

‘Âlemi ḡarḳ itdüḡin ṭüfân-ı Nüh’uñ Yâverâ
Eşḳ-i çeşm-i dide-i ḥün-bârdan ḳıldum ḳıyâs
(G 84/9)

‘âlem: -iñ

Vâḳıf-ı lehce-i niḡâhuñdur
‘Âlemün nükte-dânidur ḡönlüm
(G 123/8)

‘âlem: -ler, -i

Ser-‘asker itdi ḡamze-i ceng-âveri ‘Alî
Ḳırdı geçürdi ḥışm ile **‘âlemleri** ‘Alî
(G 190/2)

‘âlem: -de

Ne rütbe eylemiş Yâver seni meftün ol zâlim
Bu **‘âlemde** anuñcündür ki aşlâ râḥatuñ yoḳdur
(G 50/10)

O maḥzünun ki **‘âlemde** benim bir çâre-sâzum yoḳ
Baña bir merḥamet eyler bulunmaz oldı yârândan
(G 143/5)

Var midür hüsün ile mümtâz-ı cihân **‘âlemde**
Şeh-levendâne edâ kec-külehumden gayrı
(G 195/7)

‘âlem: -e
Beni rüsvâ-yı ‘aşk itdüñ duyıldı **‘âleme** vak‘am
Raķibüñ hâlümü bir bir cihâna dâstân eyler
(G 73/3)

Ey ‘aşk ülfetüñ ile hâlüm hârâb olup
Rüsvâ beni bu **‘âleme** bak hep sen eyledüñ
(G 106/8)

a‘lem: Daha, pek çok bilen, bilgin.

Raķımı yok zerrece Allahu Te‘âlâ **a‘lem**
Böyle bî-dâda nice şabr idebilsün adem
(Tb 1/35)

‘âlem-i âb: Su alemi.

Bezm-i dilde ‘ayş u nüş-ı yâri eylerken hayâl
‘**Âlem-i âb** içre gördüm sinem içre cân mest
(G 39/6)

‘âlem-i hasret: Hasret alemi.

‘âlem-i hasret: -de
Dil **‘âlem-i hasretde**
Her dem gam u miñnetde
(M 8/25)

‘alev-i ‘aşk: Aşk alevi.

Dil mülketin itdüñ **‘alev-i ‘aşk** ile süzân
İzhâr-ı şerer-pâş u duñhân eylemedüñ hiç
(G 41/5)

‘alî: Dördüncü halife Hz. Ali.

Kirişmeñ şive vü nâzuñ kerâmetdür velî sensin
Niğâh-ı hışm-ı çeşmüñ Zü‘l-feķâr’uñdur **‘Alî** sensin
(G 135/2)

‘İnâyet merhamet kıl şeh-levendüm yâr-ı Yâver ol
Ki ecdâduñ dañı gâzîdür ammâ çün **‘Alî** sensin
(G 135/10)

‘alî: Özel isim, Ali; sevgili.

Ser-‘asker itdi gamze-i ceng-âveri **‘Alî**
Kırdı geçürdi hışm ile ‘âlemleri **‘Alî**
(G 190/1)

Ser-‘asker itdi gamze-i ceng-âveri **‘Alî**
Kırdı geçürdi hışm ile ‘âlemleri **‘Alî**
(G 190/2)

Qıldı sarây-ı kalbümi nûriyla pür-şu‘â
Tâb-âveri-i mihr-i ruħ-ı enveri **‘Alî**
(G 190/4)

Maħmûm-ı ‘aşk-ı tâbiş-i ruħsârûñum sentüñ
Şun teşnegâna la‘l-i leb-i kevseri **‘Alî**
(G 190/6)

Ger hâkim olsa mesned-i ‘izz ü gurûrda
Bir hûkm iderse fâriğ ider dâveri **‘Alî**
(G 190/8)

İtdi qarîn-i merhamet ü luţf u iltifât
Gördükde hâl-i zâr-ı dil-i Yâver’i **‘Alî**
(G 190/10)

‘alî: Hasta.

Ne ağlarsın amân ey dil taħammül yok mı hiç sende
‘Alil oldı niçe bî-şabr u tākāt zâr u giryândan
(G 143/4)

‘âlimân: Alimler.

Kitâb-ı hüsünini görmez ki varsun zevķ-i ma‘nâya
Bu fenne olmamış vâķif hezârân **‘âlimân** geçmiş
(G 89/18)

‘alî-siretli: Hz. Ali ahlaklı.

Niğâh-ı Zü‘l-feķâr-âsarî çeķsün gamze-i mestüñ
‘Alî-siretli sulţânüm benüm ey kaħramânüm gel
(G 119/8)

allâh: Allah; her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hudâ.

Ol nev-nihâlüme şaķın itme hıyâneti
Ey bâğbân saña bu **Allâh** emâneti
(G 201/2)

Allâh ‘ömr ü devletin itsün füzünter
Bulsun kemâl-i ‘izz ile iķbâl ü devleti
(G 201/23)

allâh ‘aşk: Ant vermek veya yalvarmak için "Allah'ımı seversen" anlamında kullanılan bir söz.

allâh ‘aşk: -ı, -nı, -a

Hâlümü bildür gönül ol yâre **Allâh ‘aşkına**
Hayli demdür teşneyem didâra **Allâh ‘aşkına**
(G 173/1)

Hâlümü bildür gönül ol yâre **Allâh ‘aşkına**

Hayli demdür teşneyem didära **Allāh ‘aşkına**
(G 173/2)

Nişter-i gamzeñle gelseñ bir kan alsañ ey tabib
‘Aşk ile dil-hün olan bīmāra **Allāh ‘aşkına**
(G 173/4)

Hâtır-ı mañzūnumı kılduñ gamuñla pek harāb
Haste-i hicrānuña bir çāre **Allāh ‘aşkına**
(G 173/6)

Şem‘-i hūsnūñ pertev ü envārına her şubḥ u şām
Yanmasun pervāneveş dil nāra **Allāh ‘aşkına**
(G 173/8)

Merḥamet eyler bulunmaz mı ‘aceb kim Yāverā
Ben ğarīb ü bī-kes ü nā-çāra **Allāh ‘aşkına**
(G 173/10)

allāh'a emānet: Yüce Allah'a emanet etmek; Allah'a emanet, Allah'a emanet ol gibi "Tanrı esirgesin" anlamında birini överken söylenen bir söz.

Şarşar mı anı āh benüm şarşar-ı āhum
Nev-reste fidandur dañı **Allāh'a emānet**
(G 38/8)

allāhu te‘ālā: Yüce Allah.

Raḥmı yok zerrece **Allāhu Te‘ālā** a‘lem
Böyle bī-dāda nice şabr idebilsün ādem
(Tb 1/35)

āmāc: Ar. Atılacak şey ile vurmak üzere dikilen nişan, nişan tahtası.

Zaḥm-ı dil teşne olur gelse diyü peykānuñ
Cānı **āmāc** ideli ğamze-i hün-h‘āresine
(G 174/6)

āmāde: Hazır, hazırlanmış.

āmāde: -dür
Murğ-ı revān lāne-i dāğ-ı derūndan
Pervāza bāl açdı vü **āmādedür** saña
(G 13/4)

amān: Aman, imdat, medet.

Urıldum tır-i müjgāna dilüm pür-pāredür cānā
Amān gel virme ruḥşat ğamzeñle hün-h‘āredür cānā
(G 22/2)

Müjenüñ zaḥmı görünmez beni ol yāreledi

Harem-i cānuma geçdi **aman** ol tır-i każā
(G 24/6)

Diriğ itme **amān** ol merhem-i kāfürveş sineñ
Cigergāhum benüm şad şerḥa iden tiğ-ı hicrāndur
(G 60/7)

Beni bīdār ider her şeb **amān** ol eşk-i ḥasretler
Dü çeşmümden anuñcündür benüm h‘āb-ı girān geçmiş
(G 89/25)

Akarşular gibi aqdı gönüller rüy-māl oldu
Amān ey serv-i dil-cüyüm görince nāz u reftāruñ
(G 110/4)

Serv-kaç ğonce-dehānı severem
Amān ol müy-ı miyānı severem
(G 131/2)

Yāver-i derd-i derūnum ol tabibüm gel **amān**
Haste-i bī-tāb-ı ‘aşkam hātırum şormaz mısın
(G 138/9)

Ne ağlarsın **amān** ey dil taḥammül yok mı hiç sende
‘Alil oldu niçe bī-şabr u taḥat zār u giryāndan
(G 143/3)

Amān raḥm eyle söylet derdümi ğuş eyle sen hālüm
Benüm merhem-resān-ı zaḥm-ı nāsür-ı nihānumısın
(G 147/5)

Amān ber-geşte müjgānuñ elinden
O hūnı tiğ-ı bürrānuñ elinden
(G 149/1)

Yitişmez destümüz dāmān-ı yāre
Amān serv-i hırāmānuñ elinden
(G 149/4)

Şarmış bele kāmūn kuşağın püskülü şarşar
Ğāyetle yaqışmış **aman** ol müy-ı miyāna
(G 166/8)

Ne rütbe ser-keş olmışsın **amān** ey serv-i āzādum
Hırām-ı dil-keşüñ nāz eyler oldu naḥl-ı Tübā‘ya
(G 170/3)

Görinmezsin **amān** ey nāzeninüm ḥaylim demlerdür
Beni bu derd ü miḥnetle helāk itmek mürüvvet mi
(G 186/3)

Amān ol mest-i nāzum bezme gelse neş'edār olsa
Keder gitse derūnumdan biraz zevke medār olsa
(Th 1/1)

Yeter geçdi bu güne mālihulyalarla evkātum
Amān bir gün muḳaddem āh faşl-ı nev-bahār olsa
(Th 1/10)

**āmīn: Duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra,
"Allah kabul etsin, öyle olsun!" anlamında kullanılan
söz.**

Āmīn: -i, -n, -i
Du'ā-yı devletin yirde beşer cehr ile itdükçe
Sürüşān-ı semā **āmīnini** gökden nidā eyler
(Kt2/4)

ammā: Ama, ancak, fakat.

Ferāgat itmege tedbīr arar şūhūm seni likin
Naşıl tedbīr naşıl temkīn ḳalur 'āşıkda āh **ammā**
(G 19/6)

Egerçi tarz u tavruñ şūfiyāne gösterür **ammā**
Nigāh-ı çeşm-i mestüñ ise pek sehḫāredür cānā
(G 22/5)

Ez-ḳazā 'aşkına düşdüm senüñ **ammā** bilmem
Çeşm-i mestüñde mi ḡamzeñde mi teşhīr-i ḳazā
(G 24/7)

Cefāyı 'āşık-ı zāra 'ıyān 'ıyān eyler
Vefāyı ḡayrıya **ammā** nihān nihān eyler
(G 58/2)

O şūhuñ çeşm-i mesti 'āşıkā ḡāhī nihān söyler
O hūñi ḡanzeler tiḡ elde **ammā** kim 'ıyān söyler
(G 63/2)

İnanma i'timād itme ne kāfir kişidür ol şūh
Vişālüñ va'd ider gerçek gibi **ammā** yalan söyler
(G 63/4)

Nigāh-ı iltifāt itdüklerin ol ketm ider **ammā**
İşāret itdüğün aḡyār-ı dūna ebruvān söyler
(G 63/5)

Çü zāhid mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl **ammā**
Anuñ bī-gānelerle 'işretin pīr-i muḡān söyler
(G 63/7)

Gerçi çeşmüñ ḫaste **ammā** eylemiş ḫalkı ḫarāb

Ol nigāh-ı Ḳahramānuñda olan ḳudret nedür
(G 71/5)

Şafvetinden sākīyā baḫs itmem **ammā** bādenüñ
Sā'idüñ destindeki billür sāḡardan laṭif
(G 96/7)

Geh eşk gehi hūn-ı dil-i zāra boyanduñ
Ḡāhī durulup ḡāhice **ammā** ki bulanduñ
(G 112/2)

Mazhar-ı ḫışm-ı nigāhum bilmezem cürmüm nedür
Oldı pūr-hūn zaḫmum **ammā** mā-cerāsın görmedüm
(G 124/6)

'İnāyet merḫamet ḳıl şeh-levendüm yār-ı Yāver ol
Ki ecdāduñ daḫı ḡāzidür **ammā** çün 'Alī sensin
(G 135/10)

Kimi mehi kimi mihri ider misāl **ammā**
Cemāl-i Yūsuf'a cānā benüm misālüm sen
(G 139/7)

Göñül ol serv-ḳaddi gördüğü dem meyl ider **amma**
Zuhūr-ı 'aşkı ḫübānuñ bilinmez ibtidāsından
(G 150/3)

O meh va'd-i vişāl itmiş işitdüm Yāver'e **ammā**
İnanmam i'timād itmem ki gerçekden yalandur bu
(G 155/9)

Şimdilik ḫāli ḫoş **ammā** ülfet-i dil-dār ile
Ol raḳīb-i bed-liḳānuñ baḫ hele encāmına
(G 165/7)

Gerçi şī'rüm sāde **ammā** ma'nisi bī-gānedür
Hiç söz olmaz Yāverā mazmūn-ı nev-icāduma
(G 171/9)

Saña 'ış u ṫarab zevḳ u şafālar itdürür **ammā**
Felek cām-ı ḡamı Yāver şunar āheste āheste
(G 176/9)

Āteşüm çok benüm **ammā** ki havālar da şovuk
N'ola varsam o mehüñ meclis-i germiyyetine
(G 178/3)

Gerçi düşvār idi taḫşil seni **ammā** kim
Virmedi Yāver-i bī-çāre ḫalel himmetine
(G 178/9)

Sirişküñ çağlayup aḳmaḳda **ammā** sūdmen olmam

Ki bād-ı şubh ile cüşende deryā olmadan ğayrı
(G 182/7)

Beni bu hāle kıymışken baña rahm eylemez hālā
(G 19/9)

Dağlı feryādi kesmez Yāver **ammā**
Fiğām bülbül-i nālān bitürdi
(G 187/9)

Āftāb-ı rüy-ı sākī olmuş ‘aks-endāz **aña**
Kim nazarda böyle çün mihr-i dirahşāndur kadeh
(G 43/3)

Bir maħalde ey gül-i ter nā-gehān gördüm seni
Ĥavf-ı aġyār ile **ammā** kim nihān gördüm seni
(G 197/2)

Beni bir rütbede müstağrağ-ı ‘aşk itmiş kim
Aña bu hāl-ı cihān cümlesi meftūn görinür
(G 51/6)

an: 1. Vakit, zaman.

Sensin hemen ey şūh-ı cihān hāne-i dilde
Her laħza vü her **ān** benüm fikr ü ĥayālüm
(G 133/6)

Aña müjgānı çün i‘rāb eger kim sāye-riz olsa
Ruħı ol ĥurde ĥatlarla şanursın levħ-i Ĥur‘ān'dur
(G 60/5)

Ĥasretüñle cān u dil pür-āteş ü sūzān olur
Her zamān her **ān** yaķan ol āh-ı ĥasretdür beni
(G 192/4)

Yāver-i nālede hālın **aña** ‘arz itmek ‘abes
Ben ne hāle girdüğüm bilmez mi sultānum henüz
(G 77/9)

Her şeb ki geçer fikr ü ĥayāliyle zamānı
Bî-çāre göñül kendini bir **ān** bilür mi
(G 203/8)

Enderün-ı dilümi **aña** ĥarim itmeğičün
Ĥāne-i dilde **aña** nāz u na‘im itmeğičün
(Th 2/21)

2. Hatırlamak, anmak.

an: -du, -m
Şu‘le-i ĥüsnüñle tende yanmaduk yir kılmadı
Añdum ‘aşkuñ āteş-i sūzān geldi ĥātıra
(G 172/8)

Enderün-ı dilümi **aña** ĥarim itmeğičün
Ĥāne-i dilde **aña** nāz u na‘im itmeğičün
(Th2/22)

Ĥüzn ile fiğān itmege Beytü'l-ĥazenüm yok
Hicrinde ben ol gül-bedenüñ vaşlını **andum**
(Th 3/6)

Görmede lik raķibānumuz itmez ihmāl
Virşün inşāf hemān **aña** Ĥudā-yı müte‘āl
(Tb 1/44)

añ: -ar
Ol mehi ben her dem **añar** aġlaram
Āteş-i ‘aşkıyla yanar aġlaram
(G 126/1)

‘anber: Maruf güzel kokulu madde.

Bilürüm vaşluñı ĥaķkumda benüm emr-i muħāl
Ez-ķazā düşdi ne çāre **aña** şab‘-ı meyyāl
(Tb1/46)

añ: -du, -ñ
Ġāyetle tebehmiş
Vuşlat demin **añduñ**
(G 112/20)

‘anber: -de
Luşf-ı ĥoş-büyına terciħ olur mı ĥālün
Gerçi kim büy-ı lařif ‘ūd ile **‘anberde** de var
(G 74/4)

aña: Anne.

ana: -dan
Nazar-ı rahmetüñ ey ĥazret-i maħbüb-ı Ĥudā
Anadan hem babadan ümmetüñe eşfaķdur
(M 7/4)

‘anber: -den
Bilmem ancak ĥāl-i ten-zū-fāminuñ eczāsını
Müşg-i terden büyü elřāf kendi **‘anberden** laşif
(G 96/6)

aña: Ona, üçüncü tekil şahıs zamirinin yönelme eki almış hali.

Aña baķmaġa yokdur řākatum Yāver gibi billāh

ancak: Ama, fakat, lakin.

Yokdur ol māhveşüñ ĥüsn-i Ĥudā-dādına söz
Ancak esbāb-ı ĥasen zib ile ziverde de var
(G 74/8)

Bilmem **ancak** hâl-i ten-zû-fâminuñ eczâsını
Müşg-i terden büyü elîf kendi ‘anberden laîf
(G 96/5)

‘andelibân: Bülbüller.

Terk-i âh eyleme mümkin mi efendim ‘uşşâk
‘**Andelibân** ide mi nâle vü efgânı fidâ
(G 20/8)

Çonciler eyler tebessüm bülbül-i şeydâlara
Gülsitân-ı ‘âlem içre ‘**andelibân** söyleşür
(G 67/8)

Çemende ‘**andelibân** eyledükçe nâle vü feryâd
Derûn-ı sinede cânâ dil-i zârüm figân eyler
(G 73/5)

‘andelibân-ı çemen: Bahçe bülbülleri.

Haţt-ı nev ruhsârda evvel bahârumdur benüm
‘**Andelibân-ı çemen** efgân u zârumdur benüm
(G 122/2)

Gül ruhuñ yâd eyleyüp âh u figân itdükçe ben
‘**Andelibân-ı çemen** hayrân olur feryâduma
(G 171/8)

‘andelib-i nâlişkâr: İnleyen bülbül.

Benüm o şayf u şitâ ‘**andelib-i nâlişkâr**
Figânı bülbül-i şeydâ zamân zamân eyler
(G 58/5)

anı: Üçüncü tekil şahıs zamirinin belirtme hâli almış şekli.

Nigâh-ı iltifât u luţfuña mazhar iken Yâver
Ne hikmetdür **anı** gördüm ki ben maḥzündür cânâ
(G 21/10)

Şarşar mı **anı** âh benüm şarşar-ı âhum
Nev-reste fidandur daḥı Allâh'a emânet
(G 38/7)

Çekilmez bir kemân-ı saḥtdur Yâver belâ-yı ‘aşk
Felek ḥamyâzesin çekmiş **anı** bir pîr olandan şor
(G 56/10)

Cân evine geldi müjeñ yâresi
Bildüm **anı** yokdur anuñ çâresi
(G 198/2)

İder ihyâ kelâmuñ mürdegâni yâ Resûlallâh

Sözün nuţk-ı Ḥudâ’dur bildüm **anı** yâ Resûlallâh
(M 4/2)

Şefâ‘at eyle luţfuñdan **anı** şâd eyle maḥşerde
Kuluñ Yâver ğarib ü nâ-tüvânı yâ Resûlallâh
(M 4/13)

‘ankâ: Anka kuşu.

Devlet-i ‘aşkuñda ben kâf-ı kânâ‘at beklertüm
Öyle bir müstağniyem kim reşk ider ‘**ankâ** baña
(G 6/6)

añla: Anlamak, idrak etmek.

añla: -r
Keyfiyyet-i la‘l-i lebüñi añlayan **añlar**
Bu neş’e hemân sāğar-ı ser-şâra mı maḥşüş
(G 90/7)

Lezzet-i ‘aşkı daḥı **añlar** idüñ ey zâhid
Bir nazar kılsañ eger sen daḥı ruhsâresine
(G 174/3)

añla: -y, -an
Keyfiyyet-i la‘l-i lebüñi **añlayan** añlar
Bu neş’e hemân sāğar-ı ser-şâra mı maḥşüş
(G 90/7)

añla: -du, -m
Bir nigâh itme daḥı bendeñe zaḥmet degil a
Añladum ben seni şimden girü ḥâcet degil a
(G 158/2)

añla: -mak
‘İlm-i cemâli şüfi-i ḥar **añlamak** muḥâl
Ma‘lumdur ḥaқиқati ehl-i ḥaқиқate
(G 179/3)

añla: -n, -di
Tarz-ı ğazelden itmesi âğâz Yâver’üñ
Zeyl eylemek imiş meger **añlandı** niyeti
(G 201/10)

añla: -t, -a, -ma, -m
Ḥâlümi **añladamam** kimseye ben firâtdur
Vaşluñi fikr iderüm böyle ḳalup ḥasretde
(G 167/1)

añla: -t, -du, -m
Saña ben sırr-ı ‘aşkı **añladurdum**
Raқibâni gibi sineñ öpilmez
(G 81/5)

anlar: Onlar, üçüncü çoğul şahıs zamiri.

Lisân-ı hâl ile **anlar** saña dâ'im şalât eyler
Yüzerken kaçır-ı deryâda semekler yâ Resulallah
(M 5/5)

anufiçün: Onun için.

anufiçün: -dür
Ne rütbe eylemiş Yâver seni meftûn ol zâlim
Bu âlemde **anufiçündür** ki aşlâ râhatuñ yoçdur
(G 50/10)

Anufiçündür ider Beytü'l-hazende zâr u efğanlar
Züleyhâ-yı dilüm bir Yûsuf-ı Ken'ân'a hasretdür
(G 70/5)

Beni bidâr ider her şeb amân ol eşk-i hasretler
Dü çeşmümden **anufiçündür** benim h`âb-ı girân
geçmiş
(G 89/26)

âar u hamiyyet: Utanma ve gayret.

Şaymayan âhîret ü dînini bî-gayret olur
Vâsî'ül-mezhebe hiç **âar u hamiyyet** gelmez
(G 78/8)

ara: Aramak, bir şeyi bulmaya çalışmak.

ara: -r
Ferâgat itmege tedbîr **arar** şühüm seni likin
Naşıl tedbîr naşıl temkîn çalır 'aşıkda âh ammâ
(G 19/5)

ara: -sa, -m
Arasam derd-i firâkın bulamam çâresini
Elem-i 'aşkı derünümde nümâyân bulurum
(G 134/3)

ara: -ma, -m
Aramam neş'e-i bezm-i Cem'i cām-ı Cem'de
Telh-kām olalı hicrân ile künc-i gamda
(Th 2/7)

ārām id: Rahat ve huzur içinde olmak.

ārām id: -e, -me, -m
Âhsuz bir kerre **ārām idemem** hicrûñle ben
Derd ü gam çünkim ezelden âh kısmetdür baña
(G 2/5)

ārām u qarār it: Durmak ve istikrarlı olmak.

ārām u qarār it: -mez
Bir nefes ü bir per **ārām u qarār itmez** misin
Semt-i yâri çün şabâ cüyân u püyânsın gönül
(G 118/5)

ārām u rāhat: Huzur ve rahat.

Giryenāk olmaçdadur her dem hayâl-i yâr ile
Görmedüm **ārām u rāhat** çeşm-i hasret-pişede
(G 163/4)

ārām-ı cān ol: Sevgili olmak.

ārām-ı cān ol: -maz
Âh kim ol nâzeninüm mihrbân olmaz baña
Cānumı alur benim **ārām-ı cān olmaz** baña
(G 11/2)

aran: Aramak, bir şeyi bulmaya çalışmak, araştırmak.

aran: -du, -m
Nār-ı gam-ı firkat ile âteşlere yandum
Ol gonce-lebi bulmağičün hayli **arandum**
(Th3/8)

ar'ar: Servi, dağ servisi.

Çaddi **ar'ar** bir güzel görmez ki dil meyl eylesün
Her zamân ol kâmet-i bālâyı eyler ittiñaz
(G 48/7)

Bu cihân bir özge gülşendür ki baçsañ Yâverâ
Niçe **ar'ar** niçe biñ serv-i hıramân gösterür
(G 66/10)

ar'ar-ı bālâ: Uzun boylu selvi.

Bâğ-ı dilde şalınan serv-i dil-ārâ mı gelür
Bilemem yoçsa ki bir **ar'ar-ı bālâ** mı gelür
(G 68/2)

ar'ar-ı ser-keş: Dik başlı selvi.

Çaddüñe **ar'ar-ı ser-keş** didiler
Zülf-i zencirüñe dil-keş didiler
(G 61/1)

arş: Gökyüzü; dokuzuncu gök, göğün en yüksek katı.

arş: -a
Yâverâ **arşa** çıkdı pâyesi tâ
Bir şehüñ âsitâmdur gönlüm
(G 123/9)

art: Fazlaşmak, çoğalmak.

art: -dı
Tîğ-ı nigâhı itdi beni gerçi zağmnāk
Hün-rizlikde gamzesinüñ **artdı** şöñreti
(G 201/8)

art -dur,-du, -ñ
Şühân ile pek ülfeti **artdurduñ** efendim

Kendüñ gibi bir âfete mâ'îl olacaksın
(G 145/3)

artık: Bundan böyle, bundan sonra.

Uşandıķ ol kemân-ebrü ğamından Yâverâ **artık**
Yeter tir ile oldı sîneler mânende-i terkeş
(G 88/9)

Haķ gelince bir daķıķa bend-i sîneñ açmaduñ
İşte aķşam oldı **artık** sâ'atüñ ķuramaz mısın
(G 138/6)

‘arz id: Arz etmek, sunmak.

‘arz id: -ebil, -dü, -m
Ne hâlüm ‘arz **idebildüm** ne nuķķa ķudretüm oldı
Hemân gördükde ol meh-rüyı hayrân olduğum
ķaldı
(G 183/7)

‘arz id: -ebil, -se
Böyle bî-hüde fiğân itmesede Yâver-i zâr
Hâlini ‘arz **idebilse** n’ola dil-dâra gönül
(G 117/10)

‘arz id: -er
‘Arz **ider** mihr ü mehi ruğları nüreyini baña
İki âhü görünür sihr ile ‘ayneyni baña
(G 10/1)

Çâķ çâķ-i sînesinden iltihâbın ‘arz **ider**
Nür-ı bîdârî-i şeble rüşenâdur lâleler
(G 49/7)

‘arz it: Arz etmek, sunmak.
Şîr-i selisüñ yârâna ‘arz **it**
Yâver olur ol bâdî-i ülfet
(G 37/9)

‘arz it: -di
‘Aķl u fikr ü zihnümi başumdan itdüñ târ-mâr
Hüsni ‘arz **itdi** ol kâkül-perişânum henüz
(G 77/8)

‘arz it: -mek
Yâver-i nälende hâlîni aña ‘arz **itmek** ‘abes
Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi sulţânım henüz
(G 77/9)

‘arz-ı cemâl eyle: Yüzünün güzelliğini sunmak.

‘arz-ı cemâl eyle: -mez
Eylemez ‘aşık-ı âvâresine ‘arz-ı **cemâl**

Cân virürsem dağı itmez yine kerre su’âl
(Tb 1/41)

‘arz-ı didâr eyle: Yüzünü göstermek.

Kaçınma ‘arz-ı **didâr eyle** ‘uşşâķ-ı dil-efğâra
Efendim dîde-i Yâver ruğuñla müstefid olsun
(G 141/9)

‘arz-ı gülşen eyle: Gül bahçesini sunmak.

‘arz-ı **gülşen eyle**: -miş
‘Arz-ı **gülşen eylemiş** güyâ ki hûbân-ı zamân
Surğ u sebzîni câmelerle dil-rübâdur lâleler
(G 49/5)

‘arz-ı hâl eyle: Halini anlatmak.

Gönül hâl-i dil-i zârı o şâha ‘arz-ı **hâl eyle**
Cemâl-i pür-celâle zannım ol kim tākātüñ yokdur
(G 50/3)

‘arz-ı iştîyâķ-ı mehveşân: Ay yüzlü güzelleri özleme arzusu.

Benüm şādân-ı hicrân müris-i ğamdur baña vuşlat
Dilümden ‘arz-ı **iştîyâķ-ı mehveşân** geçmiş
(G 89/32)

‘arz-ı rüy u didâr: Güzel yüzünün arzusu.

‘arz-ı **rüy u didâr**: - uñ
Eger gitdüñse yanumdan benüm ey nâzenînum sen
Dilümden hiç gider mi ‘arz-ı **rüy u didârüñ**
(G 110/6)

‘asâr: Eserler.

Suĥan-sencân olan ğüftârımı eş‘âr için saķlar
Kelâm-ı ĥikmet-âmizin kişi ‘asâr için saķlar
(G 72/4)

‘asâr: -uñ

Ġazeller iĥtirâ‘ itdüñ beli ‘aşķıyla cânânuñ
‘Aceb Yâver senüñ de bir kitâb olmaz mı ‘asârüñ
(G 110/10)

‘asâyîş ü rāĥat bul: Huzur ve rahat bulamak, ruhsal yönden rahatlamak.

‘asâyîş ü **rāĥat bul**: -di
Buldı ‘asâyîş ü **rāĥat** dil-i vîrânımda
Hâne-i dilde yatar gitmedi mihmân-ı firâķ
(G 100/5)

‘asî: İsyân eden, itaat etmeyen.

Oldum ise ben her ne ķadar da ‘asî

‘İşyānumı ‘afv eyle de mağfūr eyle
(M 2/3)

‘āşi vü mücrim: İsyankar ve günahkar.

Ben her ne kadar ‘āşi vü mücrim de olursam
Setr eyle benüm ‘aybum ‘iyān eyleme yā Rab
(G 28/5)

‘āşık: Āşık.

‘Āşıkam ‘āşık efendim saña ey yār saña
Eylerem rāz-ı nihān-ı dili ikrār saña
(G 14/1)

Cihāna biñde bir gelmez benüm gibi saña ‘āşık
Gidersem derd-i ‘aşkuñla eger ben dār-ı ‘uqbāya
(G 170/7)

‘Āşık olaldan beri didāruña
Ağlamadan ben gülemem Muştafā
(G 191/5)

Lebüñle mest olan ‘āşık şarābı n’eyler imiş
Yanar pişer dil-i zārı kebābı n’eyler imiş
(G 87/1)

‘Āşık: -am
‘Āşıkam ‘āşık efendim saña ey yār saña
Eylerem rāz-ı nihān-ı dili ikrār saña
(G 14/1)

‘Āşık: -da
Ferāgat itmege tedbīr arar şūhum seni likin
Naşıl tedbīr naşıl temkīn qalur ‘āşıkda āh ammā
(G 19/6)

‘Āşık: -lar, -uñ
Hicr-i ruhsāruñla cānā çihresi ‘āşıklarūñ
Nār-ı firqatden şolup berg-i hazān olmaz mı yā
(G 25/5)

Birbiriyle ceng ider ‘āşıklarūñ ey mehveşüm
Çeşm-i mestānuñ senüñ gavgāya itmez iltifāt
(G 32/5)

Şanma ey Leyliveşüm tenhā qalur ‘āşıklarūñ
Gāhice Mecnūn ile şahrāda murgān söyleşür
(G 67/3)

‘Āşık: -ları, -nuñ
‘Āşıklarūñı kaṭre-i nīsān-ı sirişki
Gülzār-ı cemālūñ gül-i ḥandānına bā‘is
(G 40/3)

‘Āşık: -a
O şūhuñ çeşm-i mesti ‘āşıkā gāhī nihān söyler
O ḥūnī gānzeler tiğ elde ammā kim ‘iyān söyler
(G 63/1)

‘Āşıkā şabr u taḥammül güç olur
Böyle eṭvāra taḥammül güç olur
(G 69/1)

Raḫībāna olan çeşbān degildür ‘āşıkā lāyık
Libās-ı nāzımı ol nāzenin aḡyār içün saḫlar
(G 72/5)

Zaḫm urmaḡ içün ‘āşıkā ḫancer be-kef olma
Ser-tiz-i nigāhuñ gibi tiğ-i ecel olmaz
(G 79/5)

O gülüm ‘āşıkā yār olsa degildür māñi‘
Murḡ-ı dil ‘aşḡ ile zār olsa degildür māñi‘
(G 94/1)

Gāhice Yāver-i bi-çāreñi taṭyīb eyle
‘Āşıkā cevr ü cefā itme de ‘ādet degil a
(G 158/10)

Farz eyle ki bir kāfir imiş kākül-i cānān
Raḫm itmeye mi ‘āşıkā ḫalbi ḫararınca
(G 175/8)

Var mı bir gün ki gelüp şabrımı yağma itmez Bunı
bir ‘āşıkā bir dil-ber-i ra‘nā itmez
(Tb 1/16)

‘Āşık: -ı
‘Āşıkı derde ḫodı cilve-i ‘aşḡ
Ḥüsni bir perde ḫodı cilve-i ‘aşḡ
(G 99/1)

‘Āşık: -lar, -ı, -y, -uz
Nażar-bāzuz cemāl ‘āşıklarıyuz
Nedür bi-ḥüde bu rüy-ı celālūñ
(G 104/5)

‘Āşık: -uñ
Zāhidānuñ almadan ise du‘ā-yı ḫayrını
‘Āşıkūñ da‘vātını al kim güzel te‘şir ider
(G 54/4)

Çekdügi cevr ü sitemdür dil-rübālardan anuñ
‘Āşıkūñ ḫadrin bilür bir mihrbān ister göñül
(G 116/4)

Her lahza seni **‘aşıkuñ** eylerse temāšā
Didāruña toymaz yine sen ni‘met-i cānsın
(G 142/3)

Derüñde bu dil-i zārum niçün kıalsun rezāletle
Ser-i küyuñda buldı **‘aşıkuñ** ‘izzet Şerif’üm hū
(G 156/8)

Çeşm-i dille geh hayālūñ geh cemālūñ seyr ider
‘Aşıkuñ olmaqdadır didāruñı nezzāreye
(G 164/4)

Yok dimez būs-ı dehānuñ itseler daħı taleb
Hiç çayanmaz **‘aşıkuñ** ol nāzenin ibrāmına
(G 165/4)

Eñ evvel **‘aşıkuñ** olmış Hudā’dur yā Resūlallāh
Ki şoñra **‘aşıkanuñ** enbiyādur yā Resūlallāh
(M 3/1)

‘aşıq: -ı, -n, -a
Gül virür hār-ı muğaylāñ reh-i Ken‘an’uñ
Hoş gelür cevri bile **‘aşıkuña** cānānuñ
(Th 2/18)

‘aşıq ol: Aşık olmak.

‘aşıq ol: -an
Saña **‘aşıq olan** cānā cihāna iltifāt itmez
Ġaribāne nigāhın rü‘yet-i didār için saqlar
(G 72/7)

‘aşıkan: Aşıklar.

Belā-dide olanlar hep görüp hāl-i diger-günüm
Unutdı kendüñüñ derdin benümçün **‘aşıkan** aqlar
(G 57/8)

‘aşıkan: -uñ, -ı
‘Aşıkanuñı alup zevk u şafāya gidicek
Didi aġyāruña taqduñ mı o karneyni baña
(G 10/7)

‘aşıkan: -dan
Çeşm-i āhūlarla cānā ülfetüñ olmış senüñ
Anuñ için **‘aşıkandan** vaħšetüñ olmış senüñ
(G 114/2)

Sinem üstinde gelüp cāy-ı karār ide diyü
‘Aşıkandan beni de ‘add ü şümār ide diyü
(Tb1/24)

aşıkan: -uñ

Yazıldıķ defterine **‘aşıkanuñ**
‘Aceb Yāver gibi divāna düşdüķ
(G 103/9)

‘Aşıkanuñ ġam yiyüp hūn-ı dilin nüş eylesün
Ol rakīb-i bed-likā luṭfuñ ile memnūn iken
(G 146/7)

Eñ evvel **‘aşıkuñ** olmış Hudā’dur yā Resūlallāh
Ki şoñra **‘aşıkanuñ** enbiyādur yā Resūlallāh
(M 3/2)

Begüm hāvf eylemezsin **‘aşıkanuñ** bed-du‘āsından
Cigergāhı anuñ yanmış ġam-ı ‘aşıkuñ hevāsından
(G 150/1)

aşıkar: Belli, meydanda, açık.

Sünbül ü reyhān gibi ġahı nihān geh **aşıkar**
Zir-i fesde zülf-i ‘anber-būya oldum mübtelā
(G 15/7)

Nim-nigāh-ı iltifātuñ Yāver-i bī-çāreñe
Aşıkar ister ġehı ġahı nihān ister ġönül
(G 116/10)

aşıkar: -ı

Çāresüz derdüm benüm yār olduġiçün n’eylesün
Aşıkarı ketmi ġüç ben bir ‘aceb hāletdeyüm
(G 125/6)

‘aşıq-ı āvāre: Perişan aşık.

‘aşıq-ı āvāre: -sı, -n, -e
Eylemez **‘aşıq-ı āvāresine** ‘arz-ı cemāl
Cān virürsem daħı itmez yine kerre su‘āl
(Tb 1/41)

‘aşıq-ı bī-çāre: Zavallı aşık.

‘aşıq-ı bī-çāre: -sı, -n, -e
Çāre-sāz olmayıcaķ **‘aşıq-ı bī-çāresine**
Şad Felātün ola mı çāre-geri çāresine
(G 174/1)

‘aşıq-ı didār: Yüzünün aşığı.

‘aşıq-ı didār: -uñ
Ben senüñ **‘aşıq-ı didāruñ** olup kıalmış iken
Metn-i hūsnüñ yine şerħ itmede tefsir-i każā
(G 24/3)

‘aşıq-ı dil-haste vü ġam-h’ār: Hüznülü ve ġönlü hasta aşık.

- ‘āşık-ı dil-ḥaste vü ḡam-ḥ’ār:** -ı, -y, -am
Bir şehüñ ḥasret-keş-i didāriyam şağdan şağa
‘Āşık-ı dil-ḥaste vü ḡam-ḥ’āriyam şağdan şağa
(G 159/2)
- Yāverāsā çaker-i diriniyem cānānenüñ
‘Āşık-ı dil-ḥaste vü ḡam-ḥ’āriyam şağdan şağa
(G 159/10)
- ‘āşık-ı divāne: Deli āşık.**
‘āşık-ı divāne: -de
Çāk çāküm zāhidā ben pençe-i hicrāndan
İntizām-ı ḥāl umarsın **‘āşık-ı divānede**
(G 162/6)
- ‘āşık-ı efgende: Çaresiz, düşkün āşık.**
Yāverā çünkü ben üftādesiyem dil-dāruñ
N'ola dirlerse eger **‘āşık-ı efgende** baña
(G 4/10)
- ‘āşık-ı ḡam-ḥ’ār: Dertli āşık.**
‘āşık-ı ḡam-ḥ’ār: -e, -sı
Ol şeh-i ḥüsne gönül üftādedür
Yāver ise **‘āşık-ı ḡam-ḥ’āresi**
(G 198/10)
- ‘āşık-ı hasret-keş: Hasret çeken āşık.**
‘āşık-ı hasret-keş: -i
Rüyına bakmaqla toymaz **‘āşık-ı hasret-keş**
Ḥāşılı ol meh-liḡāyı her zamān ister gönül
(G 116/5)
- ‘āşık-ı ḥayrān: Hayran, tutulmuş āşık.**
‘āşık-ı ḥayrān: -ı
Meydāna çıkup nāz ile reftār idiyorken
Görmezlenür ol **‘āşık-ı ḥayrānı** görünce
(G 160/8)
- ‘āşık-ı mahzūn: Hüzünlü āşık.**
‘āşık-ı mahzūn: -ı, -n, -ı
Öyle dil-teng eyledüñ kim **‘āşık-ı mahzūnını**
Ṭālī‘-i ber-geşteden dilde şikāyet ḡalmadı
(G 188/5)
- ‘āşık-ı miskīn: Āciz, zavallı āşık.**
Gör ḡayd-ı serüñ sen daḡı ey **‘āşık-ı miskīn**
Aḡyāra gider ol şeh-i ḥübān ne ṭurursın
(G 140/5)
- ‘āşık-ı nālān: İnleyen āşık.**
‘āşık-ı nālān: -ı
- Ben idersem leb-i cān-baḡşuñ için cānı fidā
Hele sen eyleme bu **‘āşık-ı nālānı** fidā
(G 20/2)
- ‘āşık-ı rüsvā: İtibarsız āşık.**
Hüner bu derde esir olmamaḡdur Yāver
Olinca **‘āşık-ı rüsvā** ḥicābı n’eyler imiş
(G 87/10)
- ‘āşık-ı şeydā: Çılgın, divāne āşık.**
‘āşık-ı şeydā: -y, -a
Cān-dādelik ey āfete ṭarz-ı nıgeh-āmüz
Rāhuñda senüñ **‘āşık-ı şeydāya** ne minnet
(G 36/4)
- ‘āşık-ı zār: Ağlayan āşık.**
Yāverā **‘āşık-ı zār** oldum ise
Dimedüm ben de fülānı severem
(G 131/9)
- Saña itsün mi fidā cānını bu **‘āşık-ı zār**
Ḳan bahāsı mı ‘aceb la‘l-i lebüñ ḡıymetine
(G 178/5)
- ‘āşık-ı zār:** -a
Cefāyı **‘āşık-ı zāra** ‘ıyān ‘ıyān eyler
Vefāyı ḡayrıya ammā nihān nihān eyler
(G 58/1)
- Ejder gibi dem çekmededür **‘āşık-ı zāra**
Ol zülfi siyeh-tārını başdan çıkarınca
(G 175/3)
- ‘āşık-ı zār:** -ı
Açılmaz oldu tekellüm idüp o ḡonce-femüm
Görince **‘āşık-ı zārı** hemān ḥicāb idiyor
(G 59/4)
- ‘āşık-ı zār:** -ı, -n
Baḡrı yanar bu **‘āşık-ı zārın** neler çeker
Dāḡ-ı derümü lāle-i ḡamrā güzel bilür
(G 65/5)
- Bir niḡāh u müje vü dideleri fitne-nümā
Bir baḡış ile iden **‘āşık-ı zārın** şeydā
(Tb 1/8)
- ‘āşık-ı zār:** -uñ
Düşünmeden gece gündüz cihānı görmez olur
Olur mı **‘āşık-ı zārıñ** gözinde rāḡat-ı ḡ’āb
(G 31/4)

Nâz iderse **‘aşık-ı zâruñ** saña şanma tehi
Vaqt olur Mecnûn dahı Leylâ'ya itmez iltifât
(G 32/3)

Kesildi **‘aşık-ı zâruñ** nevâsı kalmadı hiç
Şehid-i ğamzeñ olanlar hisâbı n'eyler imiş
(G 87/5)

Mukavves ebruvânın seyr iderken **‘aşık-ı zâruñ**
O ħünî ğamzenüñ tiri cigerden nâ-gehân geçmiş
(G 89/7)

âşinâ: Bildik, tanıdık, dost.

âşinâ: -dur
Nâr-ı ‘aşkuñ şu‘lesidür pür-ziyâdur lâleler
Tâb-ı mihr-i rüy-ı yâre **âşinâdur** lâleler
(G 49/2)

Âşinâdur nükhet-i zülfüñle gerçi min-vecih
Ħâlüñi yâd eylemekdür büy-ı ‘anberden ğarâz
(G 91/7)

Pek güzel bağışlıdur pek hüş-rübâdur gözlerüñ
Dide-i âfetle varsa **âşinâdur** gözlerüñ
(G 111/2)

âşinâ: -sı, -n, -dan
Kimi ta‘yib ider ħâlüm kimi dahı u ta‘arruzda
Uşandum ħâşılı dehrüñ sitem-kâr **âşinâsından**
(G 136/6)

âşinâ ol: Tanımak, bilmek.

âşinâ ol: -du, -m
O ħünî ğamze-i ħün-ĥ‘âra Yâver **âşinâ oldum**
Kesildüm ben cihânuñ cünbiş ü zevċ u safâsından
(G 136/9)

âşinâlık: Tanıma, tanışıklık.

âşinâlık: -lar
Birbiriyle **âşinâlıklar** ezelde var imiş
Dâmenümle eldeki çâk-i giribân söyleşür
(G 67/5)

âsitân: Kapı, eşik.

âsitân: -ı, -dur
Yâverâ ‘arşa çıkdı pâyesi tâ
Bir şehüñ **âsitânıdur** gönlüm
(G 123/10)

‘âşiyân: Asiler, isyankarlar.

‘âşiyân: -ı
Ma‘âz-Allâh eger düzaĥda ıalsaydum bu âteşle
Mu‘azzeb eylemezdi **‘âşiyânı** yâ Resülallâh
(M 4/12)

âşiyân itmişken: Ev edinmek.

O zülf-i ĥam-be-ĥam **âşiyân itmişken** olmışdur
Kebütervâri murġ-ı dil yine âvâredür cânâ
(G 22/7)

âşiyân-ı murġ-ı dil: Göñül kuşunun evi.

âşiyân-ı murġ-ı dil: -e
Şarılır **âşiyân-ı murġ-ı dile**
Kâkül-i târ-mâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/7)

‘aşk: Aşk.

Bir ‘aceb ĥâlet-fezâdur kim beyân mümkün degil
‘Aşk geldükde dile rübâh-ı küñi şır ider
(G 54/8)

Felâṭınlar olur ‘âciz bilinmez ‘aql ile ĥâlüm
Benüm rüsvâlıġum **‘aşk** içre pür-tedbir olandan şor
(G 56/6)

Degil nân-ĥ‘ârgân ğam-ĥ‘ârgânüñ ekseri bilmez
Bu ‘aşkuñ mâyesin sen **‘aşk** ile tahmîr olandan şor
(G 56/8)

O gülüm ‘âşıkâ yâr olsa degildür mâñi‘
Murġ-ı dil **‘aşk** ile zâr olsa degildür mâñi‘
(G 94/2)

Ey **‘aşk** ülfetüñ ile ĥâlüm ĥarâb olup
Rüsvâ beni bu ‘âleme baċ hep sen eyledüñ
(G 106/7)

Ben niyâz eylerem eylerse dahı nâz baña
‘Aşk vâ-reste-i ĥayd itdi dili bir demde
(Th 2/6)

‘aşk: -a
Düşürdüñ ‘âlemi **‘aşka** teraĥĥumuñ yoċdur
Fütâde ĥaċkıñı ister nedür cevâb saña
(G 12/5)

Ben **‘aşka** giriftâr olalı âteşe düşdüm
Süzân idiyor cismümi bu nâr-ı muĥabbet
(G 33/5)

Yâver yine oldu duş **‘aşka**

- Sevdi yine bir meh-i Hicâz'ı
(G 196/9)
- ‘aşk:** - *uñ*
İhtiyarumla kazandum senüñ **‘aşkuñ** cānā
Ne kadar cevır ü cefā eyler iseñ az baña
(G 3/3)
- ‘Aşkuñ** rehüñde cān u dil üftādedür saña
Haylı zamān bende vü dil-dādedür saña
(G 13/1)
- Değil nān-ḥ̣'ārgān gam-ḥ̣'ārgānuñ ekseri bilmez
Bu **‘aşkuñ** māyesin sen ‘aşk ile taḥmīr olandan şor
(G 56/8)
- Yāver-i āvārenüñ **‘aşkuñ** ile
Kārī hemān nāle vü feryād olur
(G 64/9)
- Oturmuş mesned-i i'zāza **‘aşkuñ** nāz u şevketle
Dilüm evrengine bir pādīşāh-ı kām-rān geçmiş
(G 89/15)
- Beñzüm şararup **‘aşkuñ** ile şoldı efendim
Ben bāğ-ı firāḡuñda senüñ berg-i ḥazānum
(G 130/3)
- ‘Aşkuñ** edeb-āmūz olalı Yāver'e cānā
Elfāz-ı mülāyim ile zeyn oldı zebānum
(G 130/9)
- Gördükde seni ey meh-i raḥşende hilālüm
Qalmazdı benüm **‘aşkuñ** ile zerre mecālüm
(G 133/2)
- Saña bir bir beyān itdüm ḥaḳīkatde nedür ḥālüm
Su'al eylersin ey zāhid bu **‘aşkuñ** mā-cerāsından
(G 136/8)
- ‘Aşkuñ** beni bīmār ideli ḥayli zamāndur
Ey derdüme dermān senüñ yandum elünden
(G 148/3)
- Şu'le-i ḥüsnüñle tende yanmaduḡ yir qalması
Añdum **‘aşkuñ** āteş-i sūzān geldi ḥāḫıra
(G 172/8)
- ‘Aşkuñ** aldı ‘aqlumı gōñlümde rāḫat qalması
Ḥālümü taḥrīre vü taḫrīre ḥācet qalması
(G 188/1)
- ‘Aşkuñ** istilāsı vardur ḥāne-i mülk-i dile
Ey ‘aḳıl şimden girü sende ḥükümet qalması
(G 188/7)
- Şöyle te'sir itdi kim **‘aşkuñ** efendim cānuma
La'l-i meygüñüñ ḡamıyla çıkmadum mey-ḥāneden
(Mr 1/1)
- ‘aşk:** - *um*
Rü'yet-i rüyuñ ile **‘aşkum** mezīd olsun da gör
Ṭur hele ṭur āteş-i **‘aşkum** şedīd olsun da gör
(G 62/1)
- ‘Aşkum** ikrār idüp ol şūḫ-ı cefā-pīşe dimiş
Dāğ-ı pür-ḥün-ı firāḡum dil-i Yāver'de de var
(G 74/9)
- Ḥaṭ ber-āver olmayınca **‘aşkum** ifşā itmezem
‘Āḳıbet oldı sebep gördüñ mi keşf-i rāza ḥaṭ
(G 92/5)
- ‘aşk:** - *uñ, -la*
Ḳaddini itmiş dü-tā **‘aşkuñla** böyle var mıdur
Ḥāşılı Yāver gibi bir mübtelā ey serv-ḳad
(G 46/9)
- ‘Aşkuñla** senüñ āteşe yandum ḥaberüñ yoḡ
Āḫ u şerer ü nālelerümden ḥaberüñ yoḡ
(G 97/1)
- ‘aşk:** - *-ı, -y, -la*
Ḡazeller iḫtirā' itdüñ belı **‘aşkıyla** cānānuñ
‘Aceb Yāver senüñ de bir kitāb olmaz mı āsāruñ
(G 110/9)
- Zaḥm-ı müjḡān ciger-süz ile pür-yāre gōñül
Ḳapılır ḥayfā yine **‘aşk** ile her yāre gōñül
(G 117/2)
- ‘aşk:** - *uñ, -da*
Raḳīb oldı baña **‘aşkuñda** ‘ālem
Ki sırdaş itmege aḫbāb bilmem
(G 132/5)
- ‘aşk:** - *-ı*
Yār ise pek bī-vefā **‘aşkı** ise derd ü belā
Bir gedā-yı bī-nevāya böyle çok miḡnet de güç
(G 42/7)
- Feryād idiyor **‘aşkı** ile ol şeh-i ḥüsnüñ

Bî-çäre gönül kendine şâyânı ne bilsün
(G 151/7)

‘aşk: -ı, -n, -a
Nişter-i gamzeñle gelseñ bir çan alsañ ey tabib
‘Aşk ile dil-hün olan bîmāra Allāh **‘aşkına**
(G 173/4)

‘aşk u sevdā: Aşk ve sevdā.

‘aşk u sevdā: -y, -a
Dimez miydüm gönül duş olma gel bu **‘aşk u sevdāya**
Bulur elbet belāsın dil viren ol çaddi bālāya
(G 170/1)

‘aşka düş: Aşık olmak.

‘aşka düş: -dū, -ñ
Düşdüñ **‘aşka** çaresi olmaz anuñ bilmez misin
Sen bu derd-i āteş-i hicrānı yana yana çek
(G 102/5)

‘aşka düş: -üp
Sen **‘aşka düşüp** derdine dermān mı ararsın
Merg ü ecel olmaz mı ser-encām-ı muhabbet
(G 34/3)

‘aşk-ı cüvānān: Gençlerin aşkı.

Ey **‘aşk-ı cüvānān** derūnumda füzün ol
Bu vādi-i miñnetde baña rāh-nümün ol
(G 120/1)

‘aşkına düş: Aşık olmak.

‘aşkına düş: -dū, -m
Ez-każā **‘aşkına düşdüm** senüñ ammā bilmem
Çeşm-i mestüñde mi gamzeñde mi teşhîr-i każā
(G 24/7)

aşl: Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşe.

aşl: -ı, -n
Pek perişān-hāl olup sen böyle nālānsın gönül
Bilmem **aşlın** yā neden sūzān u giryānsın gönül
(G 118/2)

aşlā: Asla, hiç bir zaman.

Ne rütbe eylemiş Yāver seni meftün ol zālīm
Bu ‘ālemde anuñçündür ki **aşlā** rāhatuñ yoçdur
(G 50/10)

Ne çäre eylesem bilemem **aşlā**
O hünî gamzenüñ zaħmı oñılmaz
(G 81/3)

Hayli dem bîmār-ı ‘aşkam Yāverā hālüm yamān
Ugradum bir derde kim **aşlā** devāsın görmedüm
(G 124/10)

Şöyle vālih gezerüm kendümi **aşlā** bilmem
Daħı bir yir göremem pişgehümden ğayrı
(G 195/3)

Merhamet bende-i efgendeye **aşlā** itmez
Hışmla daħı nıgeh-i hālüme kaç‘ā itmez
(Tb1/13)

āsmān: Gök, sema.

Senüñ ey şāh-ı rūsül cümle kelāmuñ haçdur
Āsmān ile zemīn olsa muṭī‘ elyaçdur
(M 7/2)

‘aşr: Devir, zaman.

‘aşr: -uñ
Cihānuñ āfet-i devrānı sensin
Bu **‘aşruñ** Yūsuf-ı Ken‘ān’ı sensin
(G 144/2)

āşüb-ı cihān: Dünyayı karıştıran güzel.

āşüb-ı cihān: -um
Şaluñ nāz ile ey serv-i revānum
Görüñ ‘uşşāka **āşüb-ı cihānum**
(G 129/2)

āşüfte eyle: Karıştırmak.

āşüfte eyle: -r
Nıgāh-endāz-ı nāz olsa cihānı **eyler āşüfte**
O şühuñ fitne-i çeşm-i suħan-sāzi ne fettāndur
(G 60/3)

āşüfte-hāṭır eyle: Baştan çıkarmak.

āşüfte-hāṭır eyle: -dū, -ñ
Beni sen **eyledüñ āşüfte-hāṭır**
Bu dil dīvānelikte māhir oldı
(G 180/3)

āteş: Ateş; gönül ateşi.

Geçer hışm u ğāzabdan şanma sen ol āfet-i ser-keş
Kül olduña ne gam yirsın yine üfler ider **āteş**
(G 88/2)

āteş: -e

‘Aşkuñla senüñ **āteşe** yandum haberüñ yoç
Āh u şerer ü nālelerümden haberüñ yoç
(G 97/1)

āteş: -de

Beni evvel nazarda müyi **āteşde** na'1-veş kılduñ
Naşıl perçem naşıl kākül belā-yı āsmāndur bu
(G 155/3)

āteş: -dür

Ne **āteşdür** derūnumda yanar āheste āheste
‘Aceb dinmez mi eşkümde açar āheste āheste
(G 176/1)

āteş: -üm

Āteşüm ihfā iderdüm hālka itmezdüm ‘ıyān
Cān u dille yanmağa bu nār-ı hicrāndur sebeb
(G 30/5)

Āteşüm çok benüm ammā ki havālar da şovuk
N’ola varsam o mehūñ meclis-i germiyyetine
(G 178/3)

Āteşüm eşk ile teskīn iderüm bir pāre
Ġayrı gūne bulamam derd-i derūna çāre
(Tb 1/29)

āteş: -le

Ma‘āz-Allāh eger dūzaħda ҡalsaydum bu **āteşle**
Mu‘azzeb eylemezdi ‘aşıyānı yā Resūlallāh
(M 4/11)

āteş: -ler, -e

Nār-ı ğam-ı firķat ile **āteşlere** yandum
Ol ğonce-lebi bulmağičün ğayli arandum
(Th 3/7)

āteşe düş: Yanmak, kavrulmak.

āteşe düş: -dū, -m
Ben ‘aşķa giriftār olalı **āteşe düşdüm**
Süzān idiyor cismūmi bu nār-ı muħabbet
(G 33/5)

āteş-i āh: Ah ateşi.

āteş-i āh: -um
Āteş-i āhum yaķar eş‘ārumuñ ma‘nāsını
Yoħsa ma‘nā-yı mu‘aķķad eylemez takrīrümüz
(G 83/7)

āteş-i ‘aşķ: Aşķ ateşi.

Maħrūr olalı **āteş-i ‘aşķ** ile vücūdum
Ġitmez o mehūñ hey’et-i ğusni nazaramdan
(G 152/5)

āteş-i ‘aşķ: -ı, -y, -la

Ol mehi ben her dem añar ağlaram
Āteş-i ‘aşķıyla yanar ağlaram
(G 126/2)

Ben daħı Yāver gibi ol zālīmūñ
Āteş-i ‘aşķıyla yanar ağlaram
(G 126/10)

āteş-i ‘aşķ: -um

Eşķ-i çeşmüm ki ider āb-ı ruħ-ı yāra meded
Āteş-i ‘aşķum ider şu‘le-i ruħsāra meded
(G 45/2)

Rü’yet-i rüyuñ ile ‘aşķum mezīd olsun da ğor
Ŧur hele Ŧur **āteş-i ‘aşķum** şedīd olsun da ğor
(G 62/2)

āteş-i ‘aşķ: -uñ

Ne rütbe yaķdı ey meh-rū beni bu **āteş-i ‘aşķuñ**
Teb ü tab-ı muħabbetden bu cism-i nā-tüvān ağlar
(G 57/5)

Kirişme mest-i nigāhuñ beni ğarāb idiyor
Senüñ bu **āteş-i ‘aşķuñ** ciger kebab idiyor
(G 59/2)

Nedür bu Yāver-i bī-cürme itdüğüñ bī-dād
Senüñ bu **āteş-i ‘aşķuñ** ciger kebab idiyor
(G 59/10)

Ateş-i ‘aşķuñ ile yandı ciger n’olsun bu
Dāğ-ı sevdāñ ile zeyn oldı bu ser n’olsun bu
(G 154/1)

āteş-i ‘aşķ: -uñ, -la

Begüm bu **āteş-i ‘aşķuñla** süzān olduğum ҡaldı
Ġiceler şubħa dek derdüñle nālān olduğum ҡaldı
(G 183/1)

āteş-i derd-i firāk: Ayrılık derdinin ateşi.

Cānuma kār itdi ğayfā **āteş-i derd-i firāk**
Bu ‘azāb u miħmetüñ bir intihāsın ğor-medüm
(G 124/3)

āteş-i dil: Gönül ateşi.

Āteş-i ehl-i nifāk ile yanar **āteş-i dil**
Çeşm-i giryānum ile ķanğısını söndüreyüm
(G 127/3)

âteş-i ehl-i nifâk: Fitne sahiplerinin ateşi.

Âteş-i ehl-i nifâk ile yanar âteş-i dil
Çeşm-i giryânüm ile kağısını söndüreyüm

(G 127/3)

âteş-i firakat: Ayrılık ateşi.

Şeyh efendi bizi ta'vîf ile ta'zîb itme
Nâr-ı firakat didüğün **âteş-i firakat** değil a

(G 158/8)

âteş-i hasret: Özlem ateşi.

Geldünse eger görmek için yârünü Yâver
Girdi o güzel **âteş-i hasret** saña kaldı

(G 199/10)

âteş-i hicrân u gam: Gam ve ayrılık ateşi.

Gönülde **âteş-i hicrân u gam** pür-hâr-hâr oldu
Le'âfet gülşeninde bir gül-i hândâna hasretdür

(G 70/7)

âteş-i hicrân: Ayrılık ateşi.

Dil-süzi-i firakatle dil-i Yâver'i yakduñ
Ey **âteş-i hicrân** senüñ yandum elünden

(G 148/10)

âteş-i hicrân: -ı

Vuşlatda olan **âteş-i hicrânı** ne bilsün
Zevkünde olan hasret-i cânânı ne bilsün

(G 151/1)

âteş-i sevdâ: Sevda ateşi.

Zülf-i siyehin rûyına dökdükçe o meh-rû
Başumda yanar **âteş-i sevdâ** hevesinden

(G 153/8)

âteş-i süzân: Yakıcı ateş.

Şu'le-i hüsnüñle tende yanmaduk yir kalmadı
Añdum 'aşkuñ **âteş-i süzân** geldi hâtırâ

(G 172/8)

Seherî ağlar idüm gözlerümi kan büdüdi
Dil-i virân-şodemi **âteş-i süzân** büdüdi

(G 202/2)

âteş-i süzân: -ı

Tâkat mı gelür şu'le-i ruhsârüña cânâ
Yandı cigerüm **âteş-i süzânı** görünce

(G 160/6)

âteş-i süzân-ı firak: Ayrılığın yakıcı ateşi.

Cânümü yakdı benim **âteş-i süzân-ı firak**

Ne 'aceb sönmez olur süzîş-i hicrân firāk

(G 100/1)

âteş-i süzân: Yakıcı ateş.

âteş-i süzân: -um, -ı

Söndürmege bir vech ile çäre bulamam hiç
Sînemde olan **âteş-i süzânımı** yâ Rab

(G 27/4)

âteşin: Ateşten, ateşli, yakıcı.

Âteşin ruhsâr-ı dil-berden gönül oldu kebâb
Hün-ı dil nüş eyle ey dil na'ra-i mestâne çek

(G 102/7)

âteş-zâr: Ateş bahçesi, ateşi çok olan yer.

Derünümde muhâbbet nâr bitürdi
Dilümde âh **âteş-zâr** bitürdi

(G 185/2)

âvâre: Serseri, boş gezen.

Ser-i zülfünde va'şan itdüğünü tuymuş idüm
Kandadur kanda yine şimdi o **âvâre** gönül

(G 117/8)

âvâre: -dür

O zülf-i ham-be-ham âşiyân itmişken olmuşdur
Kebütervâri murğ-ı dil yine **âvâredür** cânâ

(G 22/8)

âvâre: -sî

Olaldan bir cefâ-cü dil-berün **âvâresi** Yâver
Ğarib ü pây-mâl üftâde vü nâlenededür şimdi

(G 194/9)

âvâre vü medhûş: Perişan ve şaşkın.

Aldı 'aqlum beni **âvâre vü medhûş** itdi
Bir nazarda beni üftâde vü bi-hüş itdi

(Tb1/9)

âvâre-dil: Başiboş gönül.

Çeşm-i âhûlar ile Leylâ'sına nisbet ider
Kaysveş **âvâre-dil** şahrâyı eyler ittihâz

(G 48/6)

âyâ: Acaba.

Sen misin üftâde **âyâ** yolhsa herkes böyle mi
Hâlün olmuşdur perişân Yâverâ hikmet nedür

(G 71/9)

Divânuma imrâr-ı nazâr itmeden **âyâ**

Yāver bu benüm hālümü yārān bilür mi
(G 203/9)

Bir nifāk-āmiz söz mi didiler sulṭānuma
Bu teğāfül bu tecāhül bu cefā āyā neden
(Mr 1/4)

ayağuña düş: Yalvar yakar olmak, ayağına kapanmak.

ayağ düş: *üip*
Düşüp ayağuña rū-māla iktidārum yok
O rütbe kesdüñ efendim benüm mecālüm sen
(G 139/3)

ayaklandır: Ayağa kaldırmak.

Ayaklandır nigāh-ı merḥametle dest-girüm ol
Ki bi-tāb-ı ğamuñ binā gözi girā eli sensin
(G 135/7)

‘ayb: Ayıp.

‘ayb: *-um*
Ben her ne kadar ‘āşı vü mücrim de olursam
Setr eyle benüm ‘aybum ‘ıyān eyleme yā Rab
(G 28/6)

‘ayb ol: Ayıp olmak.

‘ayb ol: *-m, -maz*
‘Ayb olunmaz itsem efgān kumri-i kũ kũ gibi
Saña oldum āh ey serv-i çemānum mübtelā
(G 16/5)
‘Ayb olunmaz itsem efgān kumri-i kũ kũ gibi
Saña oldum āh ey serv-i çemānum mübtelā
(G 16/5)

āyine: Ayna.

Sīne-i şāfımı gördükde o şūḥuñ Yāver
Dilüm āyine gibi ḳodı beni ḥayretde
(G 167/10)

āyine-i dil: Gönül aynası.

Şafvet-i rūy ile üns eyleyen āyine-i dil
Keder-i yār ile Yāver nice tekdır olmaz
(G 76/9)

āyine-i rāz: Sırlı ayna.

İstemez ḳand-ı lebüñ tũti-i dil ‘ālemde
Rũ-nümā olsa da ger āyine-i rāz baña
(Th 2/10)

āyine-i şāf: Saf ayna.

āyine-i şāf: *-i, -n, -da*

‘Aceb āhum mı te’sir itdi kim oldu ḥaṭ-āverde
Anuñ āyine-i şāfında Yāver bir keder gördüm
(G 128/10)

āyine-şifat: Ayna gibi.

Ḥayretle nigāh eyleye herkes saña cānā
Āyine-şifat sen daḥı bir şāf-derün ol
(G 120/4)

āyineveş: Ayna gibi.

Oldı dil āyineveş timsālüne ümmidvār
Ḥayret-efzā-yı derünüm intizārumdur benüm
(G 122/5)

Sīne-i billürü kim duş oldu çeşm-i cānuma
Eyleyen āyineveş şāfı bu ḥayretdür beni
(G 192/6)

‘aynek-i billür: Şeffaf ayna.

‘aynek-i billür: *-dan*
Zuhūr-ı müy-ı nev-ḥizüñ ruḥuñda nürdan gördüm
Şikest ol ḥurde ḥaṭṭı ‘aynek-i billürdan gördüm
(G 121/2)

‘ayneyn: İki göz.

‘ayneyn: *-i*
‘Arz ider mihr ü mehi ruḥları nüreyni baña
İki āhü görünür sihr ile ‘ayneyni baña
(G 10/2)

‘ays u nüş-ı yār: Sevgilinin zevki ve eğlencesi.

‘ays u nüş-ı yār: *-i*
Bezm-i dilde ‘ays u nüş-ı yāri eylerken ḥayāl
‘Ālem-i āb içre gördüm sinem içre cān mest
(G 39/5)

‘ayyūka çıkar: Göğe ulaşmak, yükselmek.

Her vaḳt seḥergāhum
‘Ayyūka çıkar āhum
(M 8/22)

az: Az, azıcık.

İḥtiyārumla ḳazandum senüñ ‘aşḳuñ cānā
Ne ḳadar cevr ü cefā eyler iseñ az baña
(G 3/4)

Ḥāk-i dergāhı olur mesned-i i‘zāz baña
O hemān cevr ideğörsün bu cefā az baña
(Th 2/4)

az: *-dur*

Sine-i şāfuñ temāşāsıyla Mecnūn olmuşam
Bu ğam-ı ‘aşkuñla **azdur** sine-çāk olmak baña
(G 8/4)

Baña ger itmez iseñ Yāver'e luţf it zālīm
Kalmadı şabra taħammül yeter **āzāra** meded
(G 45/10)

‘azāb: Eziyet, işkence, keder.

‘azāb: -i
Çeken bilür bu ğam-ı firqati ne miħnetdür
Esir-i ħasret olanlar **‘azābı** n’eyler imiş
(G 87/8)

āzār: -dan
Ġayra luţfuñ bendeñe **āzardan** kıldum kıyās
Ey gülüm çokdur raķībūñ ħārdan kıldum kıyās
(G 84/1)

‘azāb u miħnet: Eziyet ve sıkıntı.

‘azāb u miħnet: -üñ
Cānuma kār itdi ħayfā āteş-i derd-i firāk
Bu **‘azāb u miħnetüñ** bir intihāsın görmedüm
(G 124/4)

‘āzim-i semt-i müdārā: İkiyüzlülük semtine gitme.

Raķīb ile keş-ā-keşden murādum olmadı ħāşil
Ne kaldı **‘āzim-i semt-i müdārā** olmadan ğayrı
(G 182/4)

āzād: Serbest bırakılmış, kurtulmuş, hür.

Bend-i ğamdan kendini **āzād** için Yāver gibi
Müdmin-i lā-ya‘ķıla her dem gelür ‘işret lezīz
(G 47/9)

‘azm id: Yönelmek, yola çıkmak, niyetlenmek.

‘azm id: -ecek
Ey dil yine bir semte mi **‘azm idecek** ol şeh
Yollarda ķalup böylece ħayrān ne ŗurursın
(G 140/7)

āzād: -um, -a
Söylesem derd-i derūnum ħālūme raħm eylemez
Āħ kim ol ķāmet-i serv-i sehī **āzāduma**
(G 171/4)

‘azm-i aġyār eyle: Başkalarına gitmeye niyetlenmek.

‘azm-i aġyār eyle: -miş
‘Azm-i aġyār eylemiş reftār ider gördüm yine
Bir levendāne edālī ķanlı zālīm eşbehi
(G 184/5)

āzād: -dan
Egerçi şayd der-ķayd olmamış şayyāddan maħzūz
Esir-i zülfi zencirüñ degil **āzāddan** maħzūz
(G 93/2)

‘azm-i rāħ it: Yola düşmek, yola çıkmak.

‘azm-i rāħ it: -me
Reh-i ‘aşķa eger sālīk iseñ pādāş-ı ‘aql olma
Refīķ-i nā-muvāfiķla şaķın sen **‘azm-i rāħ itme**
(G 168/6)

āzād id: Serbest bırakmak, salıvermek.

āzād id: -en
Silır ile meşhūr iden bir çeşm-i fettāndur beni
Ķayddan **āzād iden** bir serv-i ķāmetdür beni
(G 192/2)

‘azrā: Meşhur Arap aşk hikayesinin kadın karakteri .

Vāmīķ olsam bu cefāyı baña **‘Azrā** itmez
Belki Mecnūn daħı olsam bunı Leylā itmez
(Tb 1/17)

āzād ol: Kurtulmak.

āzād ol: -ur
Saña fütāde olan ey serv-ķad
Ķayd-ı cihāndan daħı **āzād olur**
(G 64/4)

‘azrā’ıl: Tanrı buyruġu ile insanların canını almakla görevlendirilen melek, alıcı, can alıcı.

Geh helāk eyler teġāfıl ile hem-çün **‘Azra’ıl**
Geh nigāħ-ı rüħ-baħşuñ derde dermān gösterür
(G 66/3)

āzāde-ser: Başında gaile olmayan, kayıtsız.

Yāver gibi gönül daħı **āzāde-ser** iken
Sevdā-yı ‘aşķa duş olalı düşdi miħnete
(G 179/9)

āzār: Azarlama, incitme, kırma, üzme.

āzār: -a

-B-

baba: Baba.**baba:** -dan

Nazar-ı rahmetüñ ey hazret-i maḥbüb-ı Hudā
Anadan hem **babadan** ümmetüñe eşfaḳdur

(M 7/4)

bāde: Şarap.

Ḥayfā ki dilüñ şu'le-i ruḥsārıla yaḳdı
Yārüñ leb-i gül-fāmını sen **bāde** mi şanduñ

(G 112/6)

Ecel meyini nüş itmezden evvel
İçeydüm **bāde** cānānuñ elinden

(G 149/6)

bāde: -nün

Şafvetinden sākiyā baḥs itmeme ammā **bādenüñ**
Sā'idiñ destindeki billür sāğardan laṭif

(G 96/7)

bāde: -ñ, -i

İç **bādeñi** çek kendini bir küşeye şimdi
Yāver gibi mey-ḥāne-i vahdetde maşūn ol

(G 120/9)

bāde-i 'aşk: Aşk şarabı.

Mest itdi beni ol güzelüñ **bāde-i 'aşkı**
Yāver haberüñ var mı benüm derd-i serümden

(G 152/9)

bāde-i 'aşk: -uñ, -la

Bāde-i 'aşkuñla mestem bilmezem 'işret nedür
Sāki-i gül-çihrelerle itdügüm ülfet nedür

(G 71/1)

bāde-i bî-ğaş: Saf, katkısız şarap.

Baña tih cür'adur hep şunduğuñ ey sāki-i devran
N'olur bir kerre nüş itsem elüñden **bāde-i bî-ğaş**

(G 88/8)

bāde-i bî-ğış: Saf şarap.

Ḥaṭṭuña müris-i ekdār-ı ḥumār
Lebüñe **bāde-i bî-ğış** didiler

(G 61/8)

bāde-i ḥamrā: Kırmızı şarap.**bāde-i ḥamrā:** -y, -a

Ḳaddüñ var iken ḳāmet-i Ṭübā'ya ne minnet
La'lüñ var iken **bāde-i ḥamrāya** ne minnet

(G 36/2)

bāde-i ḥoş-güvār-ı 'aşk: Aşkın tatlı şarabı.**bāde-i ḥoş-güvār-ı 'aşk:** -uz

Dil-i şāfa sözüñ virtür neş'e

Bāde-i ḥoş-güvār-ı 'aşkuz biz

(G 82/18)

bāde-i la'l-i leb-i şirîn-güvār: Tadı hoş olan dudağın kırmızı şarabı.**bāde-i la'l-i leb-i şirîn-güvār:** -ı, -ñ**Bāde-i la'l-i leb-i şirîn-güvārın** nüş idüp

'Aşık oldur kim dehān-ı yārini zih-gir ider

(G 54/5)

bāde-i şāfi: Saf şarap.

O serv-endām olan ḳaddüñ ḳatı mevzundur cānā

Lebüñ bir **bāde-i şāfi** ruḥuñ gülgündür cānā

(G 21/2)

bāde-i şahbā: Kırmızı şarap.

Reşk-āver olur la'l-i lebüñ gördüğü demler

Ḳana boyanur **bāde-i şahbā** hevesinden

(G 153/6)

bāde-i ser-şār: Ağzına kadar dolu şarap.**bāde-i ser-şār:** -e, -si

Mest idiyor tā-be-ḳiyāmet beni

La'l-i lebüñ **bāde-i ser-şāresi**

(G 198/8)

bāde-i şirîn-güvār: Tadı hoş olan şarap. Dimişsin yok dimezdüm **bāde-i şirîn-güvār** olsa

Senüñle āh bir gün bāğa gitsem de biraz ḳaşsam

(Th 1/15)

bāde-i telḫ: Acı şarap.**bāde-i telḫ:** -aMeclisüñdür **bāde-i telḫa** ḫalāvet-baḥş olan

Firḳatüñle sevdüğüm güyā ṭolu ḳandur ḳadeḫ

(G 43/5)

bādī: Rüzgār.Bād-ı āhum yine **bādī** mi perişānlığına

Zülf-i pür-piçiş ü ḫamdan haberüñ var mı şabā

(G 17/5)

bād-ı āh: Ah rüzgarı.**bād-ı āh:** -um**Bād-ı āhum** yine bādī mi perişānlığına

Zülf-i pür-piçiş ü ḫamdan haberüñ var mı şabā

(G 17/5)

bād-1 hazān-1 āh-1 ‘āşık: Aşğın ahının hazan rüzgarı.

bād-1 hazān-1 āh-1 ‘āşık: -dan

Şolmasın **bād-1 hazān-1 āh-1 ‘āşıkdan** begüm

Bāğ-1 rüyuñda açılmış verd-i hāndānuñ senüñ

(G 105/5)

bād-1 şabā: Sabah rüzgarı.

Yāver dilüm o şūha gidüp qaldı gelmedi

Bād-1 şabā ilen de peyām olmadı baña

(G 9/10)

bād-1 semüm u tef-i süz-1 ciger: Kavurucu rüzgar ve ciğer ateşinin sıcaklığı.

bād-1 semüm u tef-i süz-1 ciger: -üm, -le

Bu **bād-1 semüm u tef-i süz-1 cigerümle**

Gül-berg-i ruḥ-ı yāri hazān eyleme yā Rab

(G 28/3)

bād-1 şubḥ: Sabah rüzgarı.

Sirişküm çağlayup aqmaqda ammā sūdmend olmam

Ki **bād-1 şubḥ** ile cüşende deryā olmadan ğayrı

(G 182/8)

bādi-i rüsvāyi: Perişanlık sebebi.

Enis-i nā-sezāyān olmadur **bādi-i rüsvāyi**

Erāzilden teḥāşī eyle nām u şānuñı hoş tūt

(G 35/3)

bādi-i ülfet: Dostluk sebebi.

Şi‘r-i selisüñ yārāna ‘arz it

Yāver olur ol **bādi-i ülfet**

(G 37/10)

bāğ: Bağ, bahçe.

‘Aceb pistānına beñzer mi diqqat üzre bir baqsam

Sen açsañ sineni **bāğ** içre birqaç da enār olsa

(Th 1/20)

bāğ: -ı, -n, -da

Sirişk-i çeşmile perverde itmişdür seni Yāver

Göñül **bāğında** qad çekmiş benüm bir gül-fidanumsın

(G 147/10)

bāğ: -a

Bāğa vardum nergisüñ gördüm bugün maḥmürluğın

El-amān ol dide-i fettān geldi ḥāṭıra

(G 172/3)

Dimişsin yoq dimezdüm bāde-i şirin-güvār olsa

Senüñle āh bir gün **bāğa** gitsem de biraz qaçsam

(Th 1/16)

bāğ: -da

Gelmedüñ inşāfa virüp büseñi

Bāğda her mive-i ḥām oldı gel

(G 115/8)

Bī-hüde ne feryād ideyüm ḥāruñ elinden

Bu **bāğda** bir ğonce-gül-i nesterenüm yoq

(Th 3/20)

bāğ u rāğ: Bahçe ve çimenlik.

Gördükde rüy-ı yāri olup **bāğ u rāğ** dāğ

Güller kızardı reşk ile hep oldı dāğ dāğ

(G 95/1)

bāğbān: Bağcı, bahçıvan.

O gül-ruḥsarı gördükde göñüller çak çak olmuş

Kemāl-i ḥayretinden kendüsinden **bāğbān** geçmiş

(G 89/6)

Ol nev-nihālümē şaḥın itme ḥıyāneti

Ey **bāğbān** saña bu Allāh emāneti

(G 201/2)

bāğ-1 cennet: Cennet bahçesi.

Berg-i gülden olsa cāmē ḥār-ı firkaṭdür baña

Bāğ-ı cennet sensüz ey gül nār-ı ḥasretdür baña

(G 2/2)

bāğ-1 dil: Göñül bahçesi.

bāğ-1 dil: -de

Bāğ-1 dilde eşk-i ḥün-ālūd ile besler idüm

Buldı qadd-i nev-resüñ neşv ü nemā ey serv-qaḍ

(G 46/5)

Bāğ-1 dilde şalınan serv-i dil-ārā mı gelür

Bilemem yoḥsa ki bir ‘ar‘ar-ı bālā mı gelür

(G 68/1)

Bir nihāl-i ‘işve-i ḥāṭır-nişān ister göñül

Bāğ-1 dilde qad çeken ser-keş fidān ister göñül

(G 116/2)

bāğ-1 dil: -üm, -de

Qad çekmededür serv-i seḥī **bāğ-1 dilümde**

Çeşmümden aqan yaş ile dā‘im şuvarınca

(G 175/5)

bāğ-1 firāk: Ayrılık bahçesi.

bāğ-1 firāk: -uñ, -da

Beñzüm şararup ‘aşkuñ ile şoldı efendim

Ben **bâğ-1 firâkuñda** senüñ berg-i hazânum
(G 130/4)

bâğ-1 hicr: Ayrılık bahçesi.

bâğ-1 hicr: -üñ
Hasretüñle senüñ a şüh-1 cihân
Bâğ-1 hicrünüñ hazânidur gönülüm
(G 123/4)

bâğ-1 hüsn: Güzellik bahçesi.

bâğ-1 hüsn: -üñ
Bâğ-1 hüsnünüñ yâd idüp bülbül misâli aqlaram
Olmışam Yâver gibi ol gül-‘izârumdan cüdâ
(G 23/9)

bâğ-1 rüy: Yüzünün bahçesi.

bâğ-1 rüy: -uñ, -da
Şolmasın bād-1 hazân-1 âh-1 ‘âşıkdan begüm
Bâğ-1 rüyüñda açılmış verd-i handânuñ senüñ
(G 105/6)

bağla: Bağlamak, dolamak.

bağla: -di
Şafha-i rüyüñda peydâ oldı tâze tâze haṭ
Bağladı mecmü‘a-i hüsnе güzel şîrâze haṭ
(G 92/2)

bağr: Göğüs, sine, gönül, yürek.

bağr: -u, -muz
Bağrumuz hün derünümüz yanmış
Lâle-i dâğ-dâr-1 ‘aşkuz biz
(G 82/23)

bağrı yan: Çok acı çekmek.

bağrı yan: -ar
Bağrı yanar bu ‘âşık-ı zârın neler çeker
Dâğ-ı derüñi lâle-i hamrâ güzel bilür
(G 65/5)

bahâ: Kıymet, değer, bedel.

bahâ: -sı
Saña itsün mi fidâ cânını bu ‘âşık-ı zâr
Kan **bahâsı** mı ‘aceb la‘l-i lebüñ kıymetine
(G 178/6)

bahâne eyle: Herhangi bir şeyi sebep olarak ileri sürmek, kusur bulmak.

bahâne eyle: -r
Yâver ideyüm dirse daḥı va‘dine incâz

Eyler yine ‘uşşâkına biñ dürlü **bahâne**
(G 166/10)

bahâr: Bahar mevsimi.

Hazân-1 bâğ-1 dilümde **bahâr** olur mı ‘aceb
O gül-nihâl ile zevk-i hezâr olur mı ‘aceb
(G 29/1)

Gül-i dâğ âb-1 sirişkümle **bahâr** ide diyü
Belki feryâd-ı dilüm ḡalbine kâr ide diyü
(Tb1/27)

bahâr: -um, -dur

Haṭṭ-ı nev ruḡsârda evvel **bahârumdur** benüm
‘Andelibân-ı çemen eḡgân u zârumdur benüm
(G 122/1)

bahâr-1 ‘âlem: Alemin bahar mevsimi.

bahâr-1 ‘âlem: -üñ
Bu **bahâr-1 ‘âlemünüñ** dil-keş havâsın görmedüm
Bülbül aḡlar gül güler ben bir şafâsın görmedüm
(G 124/1)

bahâr-1 ‘aşk: Aşk baharı.

bahâr-1 ‘aşk: -uz
Bizde olmaz zamân faşl-ı şitâ
Gül-i dâ‘im **bahâr-1 ‘aşkuz** biz
(G 82/22)

bahâr-1 köhne: Zamanı geçmiş bahar mevsimi.

bahâr-1 köhne: -dür
Bahâr-1 köhnedür bir başka ‘âlem var bu gülşende
Hürâmân ol hezâr-ı nâz ile serv-i revânüm gel
(G 119/5)

bahâsı yok: Fiyatı yok.

bahâsı yok: -dur
Cân fidâ eyler imiş herkes metâ‘-ı vuşlata
Ben ḡarîdâr olmadum **yoḡdur bahâsı** vâḡı‘â
(G 7/8)

bahr-1 eşk: Gözyaşı denizi.

Eyledi te‘sir-i âhum cüş iderken **bahr-1 eşk**
Keşti-i cismi düşürdük biz daḥı eyyâmına
(G 165/5)

bahr-1 eşk: -üm

Bahr-1 eşküm eylerem her dem temâşâ Yâverâ
Çeşm-i giryânüm benüm deryâya itmez iltifât
(G 32/9)

baħr-1 ešk: -*üñ*

Baħr-1 ešküñ cüş kılmuş başdan aşmış gavtaşı
Yāverā n'oldı saña gāyet yamān gördüm seni

(G 197/9)

baħr-1 ğam: Gam denizi.

baħr-1 ğam: -*da*

Selāmeti bula mı **baħr-1 ğamda** keşti-i dil
Bu kılzüm ü yem-i 'aşka kenār olur mı 'aceb

(G 29/5)

baħr-1 muhîṭ: Okyanus.

baħr-1 muhîṭ: -*e*

Her kaṭresi reşk-āver olur **baħr-1 muhîṭe**
Çeşmümden ağan eškümi 'ummān bilür mi

(G 203/3)

baħr-1 sefid: Akdeniz.

Kaṭre kaṭre yaşuma raħm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i ešküm āh kim **baħr-1 sefid** olsun da gör

(G 62/6)

baħs: Üzerinde konuşulan şey, konu.

Nā-dān ile Yāver şakınup itme keş-ā-keş
Güç **baħs** ile sen bilme misin kim cedel olmaz

(G 79/10)

baħs: -*üñ*

Meclis-i 'uşşāka gelüp güş kıl
Baħsüñ ile fetḥ-i kelām oldu gel

(G 115/6)

baħs it: Bir konu üzerinde söz söylemek, konuşmak.

baħs it: -*me, -m*

Şafvetinden sāküyā **baħs itmem** ammā bādenüñ
Sā'idüñ destindeki billür sāğardan laṭif

(G 96/7)

baħs-i 'aşk: Aşk mevzusu.

baħs-i 'aşk: -*i, -n, -da*

Baħs-i 'aşkında daħı pek uzadı kıl ile kāl
Kalmadı çekmege de firkaṭini dilde mecāl

(Tb 1/47)

baħs-i hirās id: Korkudan söz etmek.

baħs-i hirās id: -*er*

Yāver-i dil-ḥüna ğamzeñveş **ider baħs-i hirās**
Gerçi cānā cān-fezādur ğam-zidādur gözlerüñ

(G 111/9)

baħt: Şans, talih.

O şühı āh kim **baħt** olsa Yāver
Ḥalās itseñ raķibānuñ elinden

(G 149/9)

baħt: -*uñ*

Baħtuñ senüñ ey Yāver-i şeydā ne siyehmiş
Ḥ'āb içre vişāle irüp ol demde uyanduñ

(G 112/17)

baħt-1 siyāh: Kara baht, kötü talih.

baħt-1 siyāh: -*um*

Ṭālī'üm ṭālī' degildür kimseden āh eylemem
Fikr idüp **baħt-1 siyāhum** dā'imā ḥayretdeyüm

(G 125/4)

baħt-1 siyeh: -*üm, -den*

Kim baķar ḥālüme cānā nighümden ğayrı
Hem-dem olmaz baña **baħt-1 siyehümden** ğayrı

(G 195/2)

ba'fid: Uzak, irak.

Müzeyyen cāme-i 'id itsün ezfün kıymet-i ḥüsünüñ
Niġāh-ı çeşm-i bed-manzar cemālinden **ba'fid** olsun

(G 141/4)

bā'is: Sebep, neden.

Olmaz mı niyāzum 'aceb iḥsānına **bā'is**
Güyendeligüm sebzi-i büstānına **bā'is**

(G 40/2)

'Aşıklarınüñ kaṭre-i nisān-ı sirişki

Güzlār-ı cemālün gül-i ḥandānına **bā'is**

(G 40/4)

'Aks itdügidür tāb u teb-i süz-ı derünüm

Ol sım-tenüñ sine-i 'uryānına **bā'is**

(G 40/8)

bā'is ol: Sebep olmak.

bā'is ol: -*maz*

Olmaz mı niyāzum 'aceb iḥsānına **bā'is**
Güyendeligüm sebzi-i büstānına **bā'is**

(G 40/1)

Yāver saña kıl olduġı baķma efendim

Olmaz mı senüñ şöretine şānına **bā'is**

(G 40/10)

bā'is ol: -*mış*

Hüb olduğı bu şehrimüzüñ āb u havāsı
Olmuş gibi gül-çihre-i hūbānına **bā'is**
 (G 40/6)

bā'is-i bārān-ı eşk: Gözyaşı yağmurunun sebebi.

bā'is-i bārān-ı eşk: -üm
 Haṭṭ-ı rüyuñ **bā'is-i bārān-ı eşküm** olduğın
 Mevsim-i evvel-bahār enhārdan kıldum kıyās
 (G 84/5)

bā'is-i dest-res-i vuşlat: Kavuşma isteğine ulaşan sebep.

Bā'is-i dest-res-i vuşlat iken bezl-i sirişk
 Çeşmümüz naḳdini isāra ider istignā
 (G 18/3)

bā'is-i gufrān: Rahmet sebebi.

bā'is-i gufrān: -sın
 Yāver-i bī-çāregānsın **bā'is-i gufrānsın**
 Ey şalāt ile selāmi farz u elzem Muştafā
 (M 6/3)

bak: Bakmak.

Bak tiğ-i ğamzeler saña ey dil ne iş keser
 Bu iltifāt bir nıgeh-i sādeditür saña
 (G 13/7)

Sirişküm çağlasa cūş itse aḳsa
 Gider mi levḫ-i dilden **bak** hayālün
 (G 104/4)

Ey aşḳ ülfetün ile hālüm harāb olup
 Rüsivā beni bu āleme **bak** hep sen eyledün
 (G 106/8)

Begüm **bak** diḳkat it bu şirümün maẓmün-ı ebyātı
 Lisān-ı hāl ile Yāver ḳuluñ hālın beyān eyler
 (G 73/9)

Şimdilik hālī hoş ammā ülfet-i dil-dār ile
 Ol raḳīb-i bed-liḳānuñ **bak** hele encāmına
 (G 165/8)

Derd-i hicrānuñla **bak** işte seçilmez oldum āh
 Vādi-i aşḳuñda zencirün sürer divāneden
 (Mr 1/11)

bak: -ma, -ğa
 Aña **bakmağa** yokdur ṭākatum Yāver gibi billāh
 Beni bu hāle ḳoymışken baña raḥm eylemez hālā
 (G 19/9)

bak: -sa, -m
 Öyle olmuş kim hayālī çeşm-i dilde mürtesem
 Ḳanda **bakşam** ol mehün şekli nihān olmaz baña
 (G 11/4)

Ḳanda **bakşam** baña ol ruḫları gülgün görünür
 Ḳāmeti serv-i sehiden daḫı mevzün görünür
 (G 51/1)

bak: -maz, -sın
 Ṭabīb-i cān u dilsin haste-i hicrāna **bakmazsın**
 Teraḫḫum eyle zālīm ḫāl-i dil ğāyet yamān olmuş
 (G 86/5)

bak: -du, -ñ
 Seyrānına **bakduñ**
 Hün-ı dile ḳanduñ
 (G 112/7)

bak: -maḳ, -la
 Rüyına **bakmaḳla** toymaz aşḳ-ı hasret-keşi
 Hāşılı ol meh-liḳāyı her zamān ister göñül
 (G 116/5)

bak: -du, -m, -sa
 Saña **bakdumsa** güstāḫāne 'afv it
 'Aceb divāneyem ādāb bilmem
 (G 132/3)

bak: -duḳça
 Bakma o mehün çeşmine āfet var içinde
Bakduḳça seni almağa hālet var içinde
 (G 169/2)

bak: -ma
 Yāver saña ḳul olduğı **bakma** efendim
 Olmaz mı senün şöhretine şānına bā'is
 (G 40/9)

Bakma o mehün çeşmine āfet var içinde
 Bakduḳça seni almağa hālet var içinde
 (G 169/1)

'İnāyet ḳıl efendim Yāver'ün 'işyanına **bakma**
 Cenābuñdan ḳuluñ pür-ilticādur yā Resülallāh
 (M 3/9)

bak: -ar
 Kim **bakar** hālūme cānā nıgehümden ğayrı
 Hem-dem olmaz baña baḫt-ı siyehümden ğayrı
 (G 195/1)

bak: -sa, -m

‘Aceb pistānma beñzer mi diġkat üzre bir **baġsam**
Sen aġsañ sineni bāġ içre birġaç da enār olsa
(Th 1/19)

bak: -du, -m

Serve **baġdum** kâmet-i cānān geldi ħātırā
Nehre **baġdum** dide-i giryān geldi ħātırā
(G 172/1)

Serve **baġdum** kâmet-i cānān geldi ħātırā
Nehre **baġdum** dide-i giryān geldi ħātırā
(G 172/2)

bak: -sa, -ñ

Bu cihān bir özge gülşendür ki **baġsañ** Yāverā
Niçe ‘ar‘ar niçe biñ serv-i ħirāmān gösterür
(G 66/9)

bak: Bak! (Ünlem edat)

Ne ħāle girdi ġam-ı ‘aġıuñ ile **baġ** Yāver
Bu zulmi sensin iden bendeñe a zālīm sen
(G 139/9)

baġ baġ: Bak bak! (Ünlem edat)

Yansa da ħiç āh u zār eyler mi **baġ baġ** ey gönül
Ĥāl-i ‘aġı görmedüñ mi sen daġı pervānede
(G 162/3)

bakan: Yoklayan, araştıran, kontrol eden kimse.

bakan: -um
Ĥālūme āh iderüm yoġ dehenümden ġayrı
Bakanum yoġ baña dāġı kühenümden ġayrı
(Tb1/20)

bakın: Bakınmak.

bakın: -dı
Henüz mest yatarsun o dīdeler maġmūr
Bakındı n'eyledi māhum bu rütbe ħāb saña
(G 12/8)

baġış: Bakma şekli, nazar.

baġış: -da
Vādi-i hicrāna vāşil itdi hep rāhum benüm
Bir **baġışda** semt-i vaşla reh-nümādur gözlerüñ
(G 111/4)

Bir niġāh u müje vü dīdeleri fitne-nümā
Bir **baġış** ile iden ‘aġıġı-zārın şeydā
(Tb 1/8)

baġışlı: Bakışa sahip.

baġışlı: -dur
Pek güzel **baġışlıdur** pek ħüş-rübādūr gözlerüñ
Dīde-i āfetle varsa āşinādūr gözlerüñ
(G 111/1)

bāl aç: Kanat açmak.

bāl aç: -dı
Murg-ı revān lāne-i dāġ-ı deründan
Pervāza **bāl açdı** vü āmādedür saña
(G 13/4)

bālā: Yüksek, yüce, âlî.

Bālā: -y, -a
Dimez miydüm gönül duş olma gel bu ‘aġı u
sevdāya
Bulur elbet belāsin dil viren ol ħaddi **bālāya**
(G 170/2)

bālā-ġad: Uzun boylu; sevgili.

bālā-ġad: -iñ, -i
Bālā-ġadüñi beñzedürem serv-i sehīye
Reftāruñı teşbih iderem āb-ı revāna
(G 166/5)

bālā-yı ‘ar‘ar: Selvinin uzunluğu.

bālā-yı ‘ar‘ar: -dan
Şīve vü ħüsn ü edādūr ħadd-i dil-berden ġarāz
Hep ħirām-ı nāzdur **bālā-yı ‘ar‘ardan** ġarāz
(G 91/2)

bālīş-i zer-tār: Sırma yastık.

bālīş-i zer-tār: -a
Seng ü ħāk-i ser-i küyuñ ile me‘lūf olalı
Serümüz **bālīş-i zer-tāra** ider istiġnā
(G 18/8)

ban: Katı bir şeyi sulu veya tuz, biber vb. toz durumundaki maddelerin içine batırıp çıkarmak, bandırmak.

ban: -ar
Derdini ni‘met bileli ġam yimem
Ĥün-ı dil-figāra **banar** aġlaram
(G 126/8)

baña: Ben, 1. tekil şahıs zamiri.

Nāz u reftārı da eyler dil ü cānum meftün
Yaluñuz çeşmi degil siġr ü füsün-sāz **baña**
(G 3/6)

bār ol: Yük olmak, eziyet olmak.**bār ol:** *-di*

Beytü'l-aḥzāna misāl oldı mekānum şimdi
Baña **bār oldı** bu şeb Yūsuf-ı Ken'ān-ı firāk

(G 100/4)

bārān: Yağmur.

Seni eşküm ḥaṭ-āver eylemez mi
Çemende sebzeyi **bārān** bitürdi

(G 187/4)

bārī: Bari, hiç olmazsa.

Bize nevbet irişse **bārī** ebrüsü çehār olsa
Niçe ḥüsn eyledüm seyrān niçe ra'nā güzel gördüm
(Th 1/25)

Bārī bī-ḥüde fiğān itmeyelüm gel Yāver
Şu'le-i āhum ile nüh felegi döndüreyüm

(G 127/9)

bār-ı ğam u hicrān u sitem: Dert, ayrılık ve sitem yükü.**bār-ı ğam u hicrān u sitem:** *-le*

Bir kimseyi **bār-ı ğam u hicrān u sitemle**
Yāver gibi bī-tāb ü tüvān eyleme yā Rab

(G 28/9)

bārīk-i ebrü: Kaşın inceliği.**bārīk-i ebrü:** *-si, -i*

O meh-rünüñ hilāl-i yek-şebe **bārīk-i ebrüsün**
Yağın gelmezden evvel kimseye ben dürdan gördüm
(G 121/3)

baş: Baş, kafa.**baş:** *-da*

Ne tedbīr idebilsün 'aql u fikrüm yoğ iken **başda**
Dil ü cānum o çeşm-i fitneye meftündür cānā

(G 21/5)

Başda reng-ā-reng ü reng-āmiz ser-püş-ı levend
Bu müsellemler tarz ile pek hoş-edādur lāleler

(G 49/13)

baş: *-um, -dan*

'Aql u fikr ü zihnümi **başumdan** itdün tār-mār
Ḥüsnini 'arız itdi ol kākül-perişānum henüz

(G 77/7)

Felek Mecnūn serin itdiyse ḥas-püş
Benüm **başumda** da mantar bitürdi

(G 185/8)

Zülf-i siyehin rüyına dökdükçe o meh-rü
Başumda yanar āteş-i sevdā hevesinden

(G 153/8)

baş: *-um, -a*

Heves-i zülf-i siyāhuñ ne belālar getirür
Kākülün fikri ile **başuma** sevdā mı gelür

(G 68/6)

başdan aş: Çok fazla, haddinden fazla.**başdan aş:** *-mış*

Baḥr-ı eşküñ cüş kılmış **başdan aşmış** ğavṭası
Yāverā n'oldı saña ğāyet yamān gördüm seni

(G 197/9)

başdan çıkar: Doğru yoldan saptırmak.**başdan çıkar:** *-ınca*

Ejder gibi dem çekmededür 'āşık-ı zāra
Ol zülf-i siyeh-tārını **başdan çıkarınca**

(G 175/4)

başına kaç: Yapılan bir iyiliği yüzüne vurarak birini üzmemek.**başına kaç:** *-sa, -m*

Temāşā-yı gülistān-ı cemāle cū gibi aksam
Turuncuñ gösterüp nārenc-i bağūñ **başına kaksam**

(Th 1/18)

başka: Başka, farklı.

Meşrebümce bir kadeḥ nüş eyledüm ğāyet leziz
Bulduñ ol demde dilümde **başka** bir ḥālet leziz

(G 47/2)

Her bir şadā idince virür **başka** nağmeyi
Feryād u zārı bülbül-i güyā güzel bilür

(G 65/7)

Bahār-ı köhnedür bir **başka** 'ālem var bu gülşende
Ḥırāmān ol hezār-ı nāz ile serv-i revānum gel

(G 119/5)

başla: Başlamak.**başla:** *-di*

Sāyesinde çok gedā-yı 'aşk olur ikbālmend
Evc-i ḥüsnünde hümāveş **başladı** pervāza ḥaṭ

(G 92/8)

başla: *-du, -ñ*

Yine ağlatmak mı kāsduñ **başladuñ** cevri itmege
Dinmedi çeşmümden ey zālim ağan kanum henüz

(G 77/5)

başum üstinde yeri var: "Büyük bir saygı ve ilgi ile karşılır veya ağırlanır" anlamında kullanılan bir söz.

Dâğ-ı muhabbetüñ **başum üstinde var yeri**
Olsun ser-i raķib-i deniden ırağ dâğ
(G 95/7)

bay u gedā: Zengin ve fakir.

Cenāb-ı Hāzret-i şāh-ı cihān Sulţān Selīm Hān'a
Açup **bay u gedā** şubh u mesā destin du'ā eyler
(Kt 2/2)

bayram: Bayram; çok mutlu olunan gün ve zaman.

bayram: -a
Bayrama degin cāma bedel rindüñ elinde
Tesbih-i riyā-pişe-i şad-dāne çekilsün
(G 137/7)

bayramlaş: Bayramlaşmak.

bayramlaş: -du, -k
Ne 'id itdük ne **bayramlaşduğ** ol bī-gāne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün 'idüñ sa'id olsun
(G 141/7)

bāzār-ı muhabbet: Muhabbet pazarı.

Cān naķdin alup kāle-i vaşlın virecekmiş
Senden baña oldı yine **bāzār-ı muhabbet**
(G 33/8)

bāzār-ı muhabbet: -de

Bu **bāzār-ı muhabbetde** alan almış şatan şatmış
Metā'-ı cānı 'uşşākuñ ne rütbe rāygān geçmiş
(G 89/21)

ba'zı: Bazı, kimi.

Niçün dāmānuñı dest-i kesāna girmedir dırsın
Senüñ biz **ba'zı** yirden pek perişān çıķduğın gördük
(G 101/4)

bāzū: Pazu, kol.

Dünki gün bir reh-güzerde hāncer elde nīm-mest
Kec-külele **bāzū** açık pek bī-amān gördüm seni
(G 197/6)

bāzū: -sı, -nı

Yeñiçeri güzelidür ki sīm **bāzūsın**
Çenār dalı gibi hep nişān nişān eyler
(G 58/7)

bāzū: -da

Çille-i cevriñ çeker mi Rüstem-i Zāl olsa da

Bir kemān-ı saht imiş **bāzūda** kuvvet kalmadı
(G 188/4)

bed-du'ā: Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme, ilenç, kargış.

bed-du'ā: -sı, -nı, -dan
Begüm havf eylemezsin 'aşıkānuñ **bed-du'āsından**
Cigergāhı anuñ yanmış gam-ı 'aşkuñ hevāsından
(G 150/1)

bedel: Karşılık, denk.

Yüsuf gibi her dil-ber-i ra'nā güzel olmaz
Ya'ķüb nebī hüznine hiç bir **bedel** olmaz
(G 79/2)

Bayrama degin cāma **bedel** rindüñ elinde
Tesbih-i riyā-pişe-i şad-dāne çekilsün
(G 137/7)

bedid: Görünür, açık, meydanda.

Nümāyān olmasa māni' degil mäh-ı nev-i şevvāl
Hemānā ğurre-i ğarrā-yı ebrūlar **bedid** olsun
(G 141/6)

bedid ol: Görünmek, ortaya çıkmak.

bedid ol: -miş, -ken
Cümlesi bir peyker ü hey'etde **olmuşken bedid**
Birbirine beñzemez şun'ı Hudā'dur lāleler
(G 49/3)

bedr-i ruḥ: Yüzi dolunay.

bedr-i ruḥ: -um
Çār-deh-sālesin ey **bedr-i ruḥum**
O vechden saña mehveş didiler
(G 61/3)

bedr-i tamām: Dolunay.

Mäh-ı ruḥuñ **bedr-i tamām** oldı gel
Geçdi günüm āh ile şām oldı gel
(G 115/1)

beg: Bey, efendi; sevgili.

beg: -üm
Fırāk-ı yāre şabr itmez dem-ā-dem dide kan ağlar
Begüm ḥasret-keş-i didāruñ olmışdur hemān ağlar
(G 57/2)

Her kim ola şā'ir-i aşḥāb-ı 'aşķ
Nāmı cihān içre **begüm** yād olur
(G 64/8)

Begüm bak dikkat it bu şî'rümün maẓmün-ı ebyâtı
Lisân-ı hâl ile Yâver ıulunu hâlin beyân eyler
(G 73/9)

Kec-nümâlık varsa bende cânuma kaçd it **begüm**
İki kat olsun elüñde kâmet-i şemşîrümüz
(G 83/3)

Ne cellâd-ı kazânuñ zîr-i destinde kalup şimdi
Fırâkuñla hayâtından **begüm** bu haste cân geçmiş
(G 89/28)

Şolmasın bād-ı hazân-ı âh-ı aşıkdan **begüm**
Bâg-ı rüyuñda açılmış verd-i handânuñ senüñ
(G 105/5)

Begüm evvel nigâhuñla gubâr-ı 'aklı maḥv itdüm
Dil-i mir'ât-ı şâfumda görindi şüret-i 'aşkuñ
(G 109/3)

Ben de bu gamla **begüm** hâne-i virânemde
Bir teselli virecek hâlûme yârân bulurum
(G 134/7)

Ol serv-i sehî-quad ile sen kâmet-i cânısın
Mestâne nigherle **begüm** âfet-i cânısın
(G 142/2)

Cihân der-zîr-i tîg-ı qahramân u ebruvânuñdur
Begüm destân-ı devrânsın benüm şahib-kırânusın
(G 147/8)

Begüm havf eylemezsin 'aşıkânunñ bed-du'âsından
Cigergâhı anuñ yanmış gam-ı 'aşkuñ hevâsından
(G 150/1)

Üftâdeligüm halk-ı cihân tıydı bilürsün
Hâcet mi **begüm** hâlûmi ben şerḥ ü beyâna
(G 166/4)

Begüm bu âteş-i 'aşkuñla süzân olduğum qaldı
Giceler şubḥa dek derdüñle nâlân olduğum qaldı
(G 183/1)

Çeker cevruñ gönül feryâd kılmaz
Sen inşâf it **begüm** şâbir degil mi
(G 189/8)

behcet-nümâ: Sevinçli olma.
behcet-nümâ: -dur

Cemâl-i bâ-kemâlün tâb-ı mihri olsa 'aks-endâz
Riyâz-ı cennete **behcet-nümâdur** yâ Resûlallah
(M 3/4)

behişt: Cennet.
Efendim gel fakîrün hânesine
Kudümüñle **behişt** olsun mekânüm
(G 129/4)

behrâm: Sasaniyan sülalesinden, Yezdگرد'in oğlu olan ve Behram-ı Gur adıyla anılan padişah.
Biri tâkat getürmez pençe-i 'aşka degil **Behrâm**
Bu meydân-ı muḥabbetden niçe biñ pehlevân geçmiş
(G 89/23)

behrâm-ı gür: Sasaniyan sülalesinden, Yezdگرد'in oğlu olan ve Behram-ı Gur adıyla anılan padişah.
Biñ cânı olsa girmege meydân-ı cengüñe
Behrâm-ı Gür olsa da itmez cesâreti
(G 201/20)

be-kef: Elde, el içinde, avuçta.
Zahm urmağ için 'aşıka hâncer **be-kef** olma
Ser-tîz-i nigâhuñ gibi tîg-ı ecel olmaz
(G 79/5)

bekle: Beklemek.
bekle: -r, -üm
Devlet-i 'aşkuñda ben kâf-ı kanâ'at **beklerüm**
Öyle bir müstağniyem kim reşk ider 'ankâ baña
(G 6/5)

bekle: -yor
Munḫazır teşrifüñe üftâdegânuñ **bekliyor**
Gel hırâm-ı nâz ile itme edâ ey serv-quad
(G 46/7)

bekle: -r, -dü, -m
Güzergâhuñda **beklerdüm** seni görmek için cânâ
Yoluñda hâk-sâr olmağ o da bir resm-i 'âdet mi
(G 186/5)

bekle -r, -üm
Beklerüm reh-güzerin şimdi güzâr ide diyü
Cismümi pây-ı semendinde gubâr ide diyü
(Tb1/21)

bel: Bel.
bel: -i
Ol müy-ı miyânunñ dime ey dil **beli** vardur

Bir kerre der-âgûş-ı miyân eylemedüñ hiç
(G 41/7)

bel: -e

Şarmış **bele** kânün kuşağın püskülü şarşar
Gâyetle yaqışmış aman ol müy-ı miyâna
(G 166/7)

belâ: Musibet, felaket, dert, gam, keder.

belâ: -lar

Heves-i zülfi siyâhuñ ne **belâlar** getürür
Kâkülün fikri ile başuma sevdâ mı gelür
(G 68/5)

belâ-dide: Felaket saçan göz.

Belâ-dide olanlar hep görüp hâl-i diger-günüm
Unutdı kendünün derdin benümçün ‘aşıkân ağlar
(G 57/7)

belâsın bul: Hak ettiği cezayı görmek.

belâsın bul: -ur

Dimez miydüm gönül duş olma gel bu ‘aşk u sevdâya
Bulur elbet **belâsın** dil viren ol kaddi bâlâya
(G 170/2)

belâ-yı ‘aşk: Aşk belası.

Çekilmez bir kemân-ı sahtdur Yâver **belâ-yı ‘aşk**
Felek hamyâzesin çekmiş anı bir pîr olandan şor
(G 56/9)

belâ-yı âsmân: Gökyüzü belası.

belâ-yı âsmân: -dur

Beni evvel nazarda müyi âteşde na‘l-veş kılduñ
Naşıl perçem naşıl kâkül **belâ-yı âsmândur** bu
(G 155/4)

beli: Evet, doğrusu.

Beyâna hâlini Yâver ne mümkin ol büt-i Çin'e
Beli ifrâ‘-ı hüznümden yanumda tercemân ağlar
(G 57/10)

Ğazeller ihtirâ‘ itdüñ **beli** ‘aşkıyla cānānuñ
‘Aceb Yâver senüñ de bir kitâb olmaz mı âsāruñ
(G 110/9)

belki: Belki, bir ihtimal.

Zir-i pāyuñ **belki** bu takrib ile būs eylerem
Dergehünde iktizâ eyler ki hâk olmağ baña
(G 8/7)

Büse düzd olmağığa Yâver olur **belki** sebep
Yâri mest itmek içündür devr-i sâğardan gāraz
(G 91/9)

Cevāba kâdir olmaz **belki** eyler derdini izhâr
Muhabbetden su‘âl eylersem ol Mecnün-ı şeydāya
(G 170/5)

El-amān ey çeşm-i hasret bir gice olsun n’olur
H‘āba varsañ **belki** rü‘yāda görürsin ol mehi
(G 184/4)

Vāmıķ olsam bu cefāyı baña ‘Azrā itmez
Belki Mecnün dağı olsam bunı Leylā itmez
(Tb 1/18)

Gül-i dāğ āb-ı sirişkümlle bahār ide diyü
Belki feryād-ı dilüm qalbine kār ide diyü
(Tb 1/28)

ben: Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Dergāhuña geldüm **ben**
Yā Hazret-i Mevlānā
(M 8/1)

Şeb-i tārık-i hicrānuñda da bi-nür kalamam **ben**
Hayālün qalbüme nür u ziyādur yā Resülallāh
(M 3/5)

Oldum ise **ben** her ne kadar da ‘āşī
‘İşyānumı ‘afv eyle de mağfūr eyle
(M 2/3)

N’olur tab‘umca bir gün bir müsā‘id rüzgār olsa
Ben olsam bir de muṭrīb bir de ṭarf-ı cūybār olsa
(Th 1/4)

O benüm pādişehümdür **ben** anuñ bendesiyem
Ol mehüñ pāyine yüz sürmek ise qanda baña
(G 4/3)

Öyle deryā-nüş-ı şahbā-yı mey-i ‘aşkām ki **ben**
Neş‘e virmez sākīyā destüñdeki şahbā baña
(G 6/3)

Devlet-i ‘aşkuñda **ben** kâf-ı kanā‘at beklerüm
Öyle bir müstağniyem kim reşk ider ‘ankā baña
(G 6/5)

Cān fidā eyler imiş herkes metā‘-ı vuşlata

- Ben** h̄aridār olmadum yoƒdur bahāsı vākı‘ā
(G 7/8) Ol mehi **ben** her dem añar aƒlaram
Āteş-i ‘aşkıyla yanar aƒlaram
(G 126/1)
- Ben** ne h̄āle girdüğüm bilmez mi sultānum henüz
İntizār-ı vuşlat ile zār u giryānum henüz
(G 77/1) **Ben** daħı Yāver gibi ol zālīmüñ
Āteş-i ‘aşkıyla yanar aƒlaram
(G 126/9)
- H̄āk-pāy u pāy-māl oldum reh-i ‘aşkuñda **ben**
Sāye-endāz olmadı serv-i h̄ıramānum henüz
(G 77/3) **Ben** bī-kes ü bī-tābum
Var mı benüm aħbābum
(M 8/5)
- Yāver-i nālede h̄ālin aña ‘arz itmek ‘abes
Ben ne h̄āle girdüğüm bilmez mi sultānum henüz
(G 77/10) Āhsuz bir kerre ārām idemem hicrūñle **ben**
Derd ü ğam çünkim ezelden āh kısmetdür baña
(G 2/5)
- Saña **ben** sırr-ı ‘aşkı añladurdum
Raķībānı gibi sineñ öpilmez
(G 81/5) Öyle rüsvāy idiyor kim beni bu miħnet-i ‘aşk
Güliyor h̄ālüm’e ‘ālem acıram **ben** de baña
(G 4/8)
- O meh-rūnuñ hilāl-i yek-şebe bārık-i ebrūsın
Yaķın gelmezden evvel kimseye **ben** dūrdan gördüm
(G 121/4) Yāverā çünki **ben** üftādesiyem dil-dāruñ
N’ola dirlerse eger ‘aşık-ı efgende baña
(G 4/9)
- Bu bahār-ı ‘ālemüñ dil-keş havāsın görmedüm
Bülbül aƒlar gül güler **ben** bir şafāsın görmedüm
(G 124/2) **Ben** neş’e-yāb-ı cām-ı leb-i la‘lūñ olalı
Mey-h̄ānelerde zevķ devām olmadı baña
(G 9/5)
- Rüşen itdi ser-te-ser rüy-ı zemini t̄al‘atüñ
Ben şeb-i firķatdeyem bir gün ziyāsın görmedüm
(G 124/8) Sākı piyāleyi mey ile **ben** pür isterem
Şahbā getür ki neş’e tamām olmadı baña
(G 9/7)
- Cünbiş itse cümle ‘ālem **ben** yine miħnetdeyüm
Vāşıl olsa yāre herkes **ben** yine ħasretdeyüm
(G 125/1) **Ben** senüñ ‘aşık-ı didāruñ olup ħalmış iken
Metn-i ħüsünüñ yine şerħ itmede tefsir-i ħazā
(G 24/3)
- Cünbiş itse cümle ‘ālem **ben** yine miħnetdeyüm
Vāşıl olsa yāre herkes **ben** yine ħasretdeyüm
(G 125/2) Nāzeninüm taƒlara düşdüm ğam-ı ‘aşkuñla **ben**
Dide-i āhūlaruñ şahrāya itmez iltifāt
(G 32/7)
- Çāresüz derdüm benüm yār olduĒiçün n’eylesün
Āşikārı ketmi güç **ben** bir ‘aceb h̄āletdeyüm
(G 125/6) **Ben** idersem leb-i cān-baħşuñ için cāmı fidā
Hele sen eyleme bu ‘aşık-ı nālānı fidā
(G 20/1)
- Bir daķıķa **ben** seni h̄ātırdan iħrāc eylemem
Ben daħı zannum budur kim h̄ātır-ı devletdeyüm
(G 125/7) Eyledüm **ben** daħı nā-mümkin iken ey Yāver
Ĥavf-ı aĒyār iderek meclis-i cānānı fidā
(G 20/9)
- Bir daķıķa ben seni h̄ātırdan iħrāc eylemem
Ben daħı zannum budur kim h̄ātır-ı devletdeyüm
(G 125/8) NiĒāh-ı iltifāt u luţfuña mazħar iken Yāver
Ne ħikmetdür anı gördüm ki **ben** maħzūndur cānā
(G 21/10)

- Ağlaram **ben** çeşm-i giryānum elinden zār zār
İtdi lü'lü gibi eşk-i dūr-nisārumdan cüdā
(G 23/5)
- Ben** aşka giriftār olalı āteşe düşdüm
Süzān idiyor cismümi bu nār-ı muḥabbet
(G 33/5)
- Ben** ol maḥrūm-ı dīdārum beni şād itmedi devrān
Ben ol maḥzūn u nālānum ki vaḫt-i şād-mān geçmiş
(G 89/33)
- Ben** ol maḥrūm-ı dīdārum beni şād itmedi devrān
Ben ol maḥzūn u nālānum ki vaḫt-i şād-mān geçmiş
(G 89/34)
- Pend-i men'-i aşk iderken **ben** didüm kim nāşiḫe
Bir fidākāra fidādur cān ile serden ğarāz
(G 91/5)
- H'āhişger-i nezzāre-i çeşmāni iken **ben**
Ağyāra nigāh itmiş o meh-rū ḫaberüm yok
(G 98/3)
- Ben** mest-i şarāb-ı leb iken bir tolu sunmuş
Mey-ḫānede bir sāki-i dil-cū ḫaberüm yok
(G 98/5)
- Ben** de Yāver gibi nālendesiyem
Beni bu derde ḫodı cilve-i aşk
(G 99/9)
- Beñzüm şararup aşkuñ ile şoldı efendim
Ben bāğ-ı firāḫuñda senüñ berg-i ḫazānum
(G 130/4)
- Yāverā aşık-ı zār oldum ise
Dimedüm **ben** de fülāni severem
(G 131/10)
- Yāver-i süzendeyi bir şeb müşerref eyleseñ
Ben şebistānuñda olsam şem'-i süzānuñ senüñ
(G 105/10)
- Ben** yār ğamın kazandım ey dil
Olma z m senüñ de kesb ü ḫāruñ
(G 107/3)
- Yāver gibi **ben** de oldum ey dil
- Üftādesi bir cefālı yārūñ
(G 107/9)
- Mey-i aşk ile mest oldum ḫumār-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-ḫānede **ben** kendümi pek der-be-der gördüm
(G 128/2)
- Düşelden derd-i aşk-ı yāre **ben** ḫayli zamāndur kim
İlācın görmedüm derdüñ devāyı bī-eser gördüm
(G 128/7)
- Beni bīdār iden kendi fiğānum
Bileden kendümi **ben** ḫ'āb bilmem
(G 132/8)
- Der-i Mevlā'dan özge Yāverā **ben**
Teşebbüs itmege esbāb bilmem
(G 132/9)
- Hele **ben** kendümi bir ḫāleb-i bī-cān bulurum
Ne zamān görsem o rūḫum yeñiden cān bulurum
(G 134/1)
- Ben** de bu ğamla begüm ḫāne-i virānemde
Bir teselli virecek ḫālūme yārān bulurum
(G 134/7)
- O cefā-cū seni Yāver gibi terk itdi ise
Sen elem çekme gönül **ben** saña cānān bulurum
(G 134/10)
- Gönül hoşlandı ğāyetle o Şirīn'ün edāsından
Şayıldım **ben** daḫı Ferḫādveş bir mübtelāsından
(G 136/2)
- O ḫūni ğamze-i ḫūn-ḫ'āra Yāver āşinā oldum
Kesildüm **ben** cihānuñ cünbiş ü zevḫ u safāsından
(G 136/10)
- Kimse bilmez ḫālūmi bir āfete meftūn iken
Ben niçe āh itmeyem derd-i dilüm e fzūn iken
(G 146/2)
- Hemīşe yanarum ḫan ağlaram **ben**
Dem-ā-dem çeşm-i giryānuñ elinden
(G 149/7)
- Bir nigāh itme daḫı bendeñe zaḫmet degil a
Añladım **ben** seni şimden girü ḫācet degil a
(G 158/2)

- Ben** de zānū-zede-i kurbuñ olursam ne olur
Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat degil a
(G 158/5)
- Dā'imā maḥmūr olur çeşm-i siyāhı ol mehüñ
Ol siyeh-mestüñ de **ben** bīmāriyam şağdan şağa
(G 159/4)
- Ol şacı Leylā için gezmem beyābān-gerd olup
Ben esir-i turre-i țarrāriyam şağdan şağa
(G 159/8)
- Hālūmi añladamam kimseye **ben** firqatde
Vaşluñı fikr iderüm böyle qalup ḥasretde
(G 167/1)
- Bulamam çāresini **ben** ğam u endüh-ı dilüñ
Zevk ider ḥalk-ı ciḥān **ben** elem ü miḥnetde
(G 167/3)
- Bulamam çāresini **ben** ğam u endüh-ı dilüñ
Zevk ider ḥalk-ı ciḥān **ben** elem ü miḥnetde
(G 167/4)
- Yanayum yaqılayum derd-i firākuñla senüñ
Ḥasretüñ **ben** çekeyüm ḥalk ile sen ülfetde
(G 167/6)
- Cihāna biñde bir gelmez benüm gibi saña 'āşık
Gidersem derd-i 'aşkuñla eger **ben** dār-ı 'uqbāya
(G 170/8)
- Gül ruḥuñ yād eyleyüp āh u fiğān itdükçe **ben**
'Andelibān-ı çemen ḥayrān olur feryāduma
(G 171/7)
- Yāverā yā **ben** niçün āh itmeyem her şubḥ u şām
Nāzlı nāzlı söyleyen cānān geldi ḥātıra
(G 172/9)
- Merḥamet eyler bulunmaz mı 'aceb kim Yāverā
Ben ğarib ü bī-kes ü nā-çāra Allāh 'aşkına
(G 173/10)
- Çāk çäküm zāhidā **ben** pençe-i hicrāndan
İntizām-ı ḥāl umarsın 'aşık-ı divānede
(G 162/5)
- Ben** çekildüm Yāverā bir küşeye gönüm ile
- 'Aql u fikr ü zihñ ü ṭab'uhñ cümlesi cānānede
(G 162/9)
- Bezm-i vaşluñda senüñ cām-ı lebüñ nüş ideli
Tevbe itdüm 'āqıbet **ben** nūşa da hem 'işe de
(G 163/6)
- Üftādeligüm ḥalk-ı cihān ṭuydı bilürsin
Ḥācet mi begüm ḥālūmi **ben** şerḥ ü beyāna
(G 166/4)
- Ne nüş-ı bāde itdüm **ben** ne bir mey-ḥāneye vardum
Mey-i la'lüñ ile sekrān iden sensin Şerifüm hū
(G 157/5)
- 'Aşık olaldan beri didāruña
Ağlamadan **ben** gülemem Muşafā
(G 191/6)
- Ğam yimezdüm **ben** de bu rütbe ferāmüş itmeseñ
Ğayrıya luṭfuñ firāvān Yāver'e olsa gehi
(G 184/9)
- Medḥ ü senāsı ile ki **ben** itdüm iştiğāl
Düşdi zebān-ı kilküme da'vātı ḥıdmeti
(G 201/21)
- O gülüñ seyrine **ben** gitmiş idüm gülşende
Aldı eṭrāfumu hep ḥār-ı muğaylān bürüdi
(G 202/3)
- Ben** tā-be-seḥer fāḥteveş tārik-i ḥ'ābum
Bilmem 'aceb ol serv-i ḥurāmān bilür mi
(G 203/5)
- Ne ḥaḳāret kim ider ol şeh-i mümtāz baña
Ben dirüm eyledi luṭf itmege āğāz baña
(Th 2/2)
- Ben** niyāz eylerem eylerse daḥı nāz baña
'Aşk vā-reste-i ḳayd itdi dili bir demde
(Th 2/5)
- Hüzñ ile fiğān itmege Beytül-ḥazenüm yok
Hicrinde **ben** ol gül-bedenüñ vaşlımı andum
(Th 3/6)
- Şekvā ḳatı bī-cā olur ağıyaruñ elinden
Geçdüm hele **ben** yār-ı dil-ārānuñ elinden
(Th 3/18)

- Ağlasam derd ü ğamı ile olur ol hürrem
Şād olur her ne kadar olsam eger **ben** pür-ġam
(Tb 1/34)
- Diyemem hālümü kan ağlayamam **ben** bir dem
Korqarum söyleyemem derd ü ğamından ölsem
(Tb 1/37)
- Seni pek çok severem bu da güneş mi ‘acebā
İtdüğüm cürmümi **ben** eylemem inkār saña
(G 14/8)
- baña: -a**
Dil bülbül-i nālāndur
Gülşen **baña** zindāndur
(M 8/30)
- Dāğdāğ-ı ‘aşk ile bu sine gülşendür **baña**
Ĥārĥār-ı ğamla dil pür-süz-ı küllĥendür **baña**
(G 1/1)
- Dāğdāğ-ı ‘aşk ile bu sine gülşendür **baña**
Ĥārĥār-ı ğamla dil pür-süz-ı küllĥendür **baña**
(G 1/2)
- Berg-i gülden cāme-ĥ‘ābum olsa cānā ĥār olup
Müy-ı ser-tā-pāy-ı cismüm nevk-i süzendür **baña**
(G 1/4)
- Bir nigāhum ol ğazāli itdi vaĥşet-pişe āh
Āh kim kendi nigāhum daĥı düşmendür **baña**
(G 1/6)
- Nāzeninüm nār-ı dūzaĥdan eşeddür firqatüñ
Derd-i firqat çekmedense ölmek ehvendür **baña**
(G 1/8)
- Yāverā mātem gülidür verd-i ĥandān yārsüz
Nāle vü feryād-ı bülbül şavt-ı şivendür **baña**
(G 1/10)
- Berg-i gülden olsa cāmem ĥār-ı firqatdür **baña**
Bāğ-ı cennet sensüz ey gül nār-ı ĥasretdür **baña**
(G 2/1)
- Berg-i gülden olsa cāmem ĥār-ı firqatdür **baña**
Bāğ-ı cennet sensüz ey gül nār-ı ĥasretdür **baña**
(G 2/2)
- Ülfetüñ mümkün degildür vaşluñı itmem ümīd
- Nā-ümīd olmaĥ daĥı bir ğüne rāĥatdur **baña**
(G 2/4)
- Āhsuz bir kerre ārām idemem hicrūñle ben
Derd ü ğam çünkim ezelden āh kısmetdür **baña**
(G 2/6)
- El-amān kesme dirīğ itme nigāh-ı ĥışmını
Zaĥm-ı tīğ-ı çeşm-i şūhuñ daĥı ni‘metdür **baña**
(G 2/8)
- Yāver-i bīmār-ı dil gibi nedendür ey ĥakīm
Hiç devā itmez eser bilmem ne ĥikmetdür **baña**
(G 2/10)
- İĥtiyārumla ĥazandum senüñ ‘aşkuñ cānā
Ne kadar cevr ü cefā eyler iseñ az **baña**
(G 3/4)
- İşte ĥūn oldı dilüm ġamzelerüñ zaĥmından
Merĥamet itme misin ey nigh-i nāz **baña**
(G 3/8)
- Giceler tā-be-seĥer nāleler itdüm Yāver
Āh feryād-ı hezār olmadı dem-sāz **baña**
(G 3/10)
- Āh kim n'eyledi ol dil-ber-i ĥannāz **baña**
Çeşm-i maĥmūrı güzel ġamzesi ġammāz **baña**
(G 3/1)
- Āh kim n'eyledi ol dil-ber-i ĥannāz **baña**
Çeşm-i maĥmūrı güzel ġamzesi ġammāz **baña**
(G 3/2)
- Bir nigāh eyledi ol dil-ber-i nāzende **baña**
‘Aĥlumı alur iken eyledi bir ĥande **baña**
(G 4/1)
- O benüm pādişehümdür ben anuñ bendesiyem
Ol mehüñ pāyine yüz sürmek ise ĥanda **baña**
(G 4/4)
- Nuşĥ u pendüñ beni tekdür idiyor pek nāşiĥ
Ĥāl-i dil böyle iken virme keder sen de **baña**
(G 4/6)
- Hem-çü perī şanki nihāndur **baña**
Gelmeyeli ĥayli zamāndur **baña**
(G 5/1)

Hem-çü perî şanki nihândur baña Gelmeyeli hayli zamândur baña	(G 5/2)	Zîr-i pâyuñ belki bu takrib ile bûs eylerem Dergehünde iktizâ eyler ki hâk olmağ baña	(G 8/8)
Ġamzeleri zaħm-zen ü haste-dil Mîhr-i ruħı sinede cândur baña	(G 5/4)	Şâneye reşk iderek şimdi gelür hep hâtırâ Perçemi fikriyle Yâver çâk çâk olmağ baña	(G 8/10)
Şîve vü reftâr idişi ol şehüñ Şanki hemân âb-ı revândur baña	(G 5/6)	Hayfâ o nâzenîn ise râm olmadı baña Gönlümce âh neyl-i merâm olmadı baña	(G 9/2)
Dîde-i güyâsınuñ ol âfetüñ Her müjesi tîğ-ı zebândur baña	(G 5/8)	İtdi sükût hâl-i perişânumı görüp Bilmem niçün ki fetħ-i kelâm olmadı baña	(G 9/4)
Yâre kızan diyü hemân Yâverâ Dîde-i dâğum nigerândur baña	(G 5/10)	Ben neş'e-yâb-ı câm-ı leb-i la'lüñ olalı Mey-hânelerde zevk devâm olmadı baña	(G 9/6)
Zerrece gelmez feraħ ey mâh-ı mîhr-ârâ baña Hasret-i rüyuñ ile zindân olur dünyâ baña	(G 6/1)	Sâķi piyâleyi mey ile ben pür isterem Şahbâ getür ki neş'e tamâm olmadı baña	(G 9/8)
Zerrece gelmez feraħ ey mâh-ı mîhr-ârâ baña Hasret-i rüyuñ ile zindân olur dünyâ baña	(G 6/2)	Yâver dilüm o şüħa gidüp kaldı gelmedi Bâd-ı şabâ ilen de peyâm olmadı baña	(G 9/10)
Öyle deryâ-nüş-ı şahbâ-yı mey-i aşķam ki ben Neş'e virmez sâķiyâ destüñdeki şahbâ baña	(G 6/4)	Arz ider mîhr ü mehi ruħları nüreyni baña İki âhü görünür sihr ile ayneyni baña	(G 10/1)
Sâyesinde h'âb u râħat mı görür Yâver aceb İşve-gerlik eylese ol kâmet-i zibâ baña	(G 6/10)	Arz ider mîhr ü mehi ruħları nüreyni baña İki âhü görünür sihr ile ayneyni baña	(G 10/2)
Oldı âdet derdüñ ile derdnâk olmağ baña Süz-ı hicrânuñla cânâ süznâk olmağ baña	(G 8/1)	Mağlab u mağşad-ı dil sensin efendim sensin Virselere istemezem devlet-i kevényni baña	(G 10/4)
Oldı âdet derdüñ ile derdnâk olmağ baña Süz-ı hicrânuñla cânâ süznâk olmağ baña	(G 8/2)	Her daķıķa seni görsem de firâķ el virse Yine biñ yılca gelür hâşılı mâ-beyni baña	(G 10/6)
Sîne-i şâfuñ temâşâsıyla Mecnûn olmuşam Bu Ġam-ı aşķuñla azdur sîne-çâk olmağ baña	(G 8/4)	Aşķânuñı alup zevk u şafâyâ gidicek Didi aġyârûña taķduñ mı o ķarneyni baña	(G 10/8)
Pençe-i cevrüñ beni Ġâyet eyle itdi zebün Çoğ görünmez derd ile böyle helâk olmağ baña	(G 8/6)	Pây-mâl olmağıla buldı şeref Yâver-i zâr Zillet-i aşķı virür izzet-i dâreyni baña	(G 10/10)

Åh kim ol nāzeninüm mihrbān olmaz **baña**
Cānumı alur benüm ārām-ı cān olmaz **baña**

(G 11/1)

Dimāğumdan gider mi lezzet-i didāruñ ey māhum
Baña hiç bundan a'lā nāzeninüm ni'metüñ yoğdur

(G 50/6)

Åh kim ol nāzeninüm mihrbān olmaz **baña**
Cānumı alur benüm ārām-ı cān olmaz **baña**

(G 11/2)

Çanda bağsam **baña** ol ruğları gülgün görünür
Kāmeti serv-i sehiden dağı mevzün görünür

(G 51/1)

Öyle olmuş kim hayāli çeşm-i dilde mürtesem
Çanda bağsam ol mehüñ şekli nihān olmaz **baña**

(G 11/4)

Çayr ile cilve-künān ülfet ider de Yāver
Niçün ol gülşen-i cānum **baña** mağzün görünür

(G 51/10)

Merhametsüz böyle zālim hiç görilmiş mi 'aceb
Zağm-ı dil pür-hün iken merhem-resān olmaz **baña**

(G 11/6)

Teselli itmek isterler **baña** yārān gelmişler
Ki bilmezler cigergāhumda zağm-ı hün-feşān ağlar

(G 57/3)

Firçatinde dağlarla sīnemi zeyn eyledüm
Sensüz ey nev-reste seyr-i gülsitān olmaz **baña**

(G 11/8)

'Adūya luğf u 'ağāyı cihān cihān eyler
Baña gelince o zālim yegān yegān eyler

(G 58/4)

Ketm ider esrār-ı 'aşkı söylemez bir ferde hiç
Yāver-i nālendenuñ hāli 'ıyān olmaz **baña**

(G 11/10)

Eger ki küh-ı ğama eyler ise 'aks āhum
Mu'ın olup **baña** Yāver fiğān fiğān eyler

(G 58/10)

Olur günden güne efvün fiğān u āh u vā-veylā
Beni bu hāle koymışken **baña** rağm eylemez hālā

(G 19/2)

Kirişme mest-i nigāhuñ **beni** hārāb idiyor
Sentüñ bu āteş-i 'aşkuñ ciger kebāb idiyor

(G 59/1)

Aña bağmağa yoğdur tākātum Yāver gibi billāh
Beni bu hāle koymışken **baña** rağm eylemez hālā

(G 19/10)

Hāsret-i vuşlat **baña** çan ağladur her şubh u şām
Şorsalar bilmem yine ol yār ile vuşlat nedür

(G 71/3)

Dūzağda çoma firçat ile cānumı yā Rab
Çekdürme **baña** hāsret-i cānānumı yā Rab

(G 27/2)

Baña tih cür'adur hep şunduğūñ ey sākī-i devrān
N'olur bir kerre nüş itsem elüñden bāde-i bī-ğaş

(G 88/7)

Cān nağdin alup kāle-i vaşlın virecekmiş
Senden **baña** oldu yine bāzār-ı muğabbet

(G 33/8)

Benüm şādān-ı hicrān müris-i ğamdur **baña** vuşlat
Dilümden ārzü-yı iştıyāk-ı mehveşān geçmiş

(G 89/31)

Yoğlar beni her gün ğam u ālām-ı muğabbet
Derd-i dilüm oldu **baña** ikrām-ı muğabbet

(G 34/2)

Sihr itdi **baña** ğamze-i cādū hāberüm yoğ
'Ağlum başuma eyledi yā Hū hāberüm yoğ

(G 98/1)

Baña ger itmez iseñ Yāver'e luğf it zālim
Kālmadı şabra tağammül yeter āzāra meded

(G 45/9)

Beytü'l-ağzāna misāl oldu mekānum şimdi
Baña bār oldu bu şeb Yūsuf-ı Ken'ān-ı firāk

(G 100/4)

Çatlı çatlı ol mehüñ güftārını diñler iken
Hālk ile şimden girü gelmez **baña** şöhet leziz

(G 47/4)

Miğnet-i 'aşkuñ ile zār itmege
Küşe-i ğam **baña** mağām oldu gel

(G 115/4)

Ey aşk-ı cüvânân derûnumda füzûn ol
Bu vâdi-i miñnetde **baña** râh-nümün ol
(G 120/2)

Baña öğretti ol meh fenn-i aşkı bir nigâh ile
Temâşâ bundadır kim böyle bir şâhib-nazar gördüm
(G 128/3)

Raķib oldı **baña** aşkuñda âlem
Ki sırdaş itmege aħbâb bilmem
(G 132/5)

Gördükde bu çeşmümden akan kanlı sirişki
Olma didi ol meh **baña** me'yûs-ı visâlüm
(G 133/8)

Niçe ferzâneyi mât eylerem na'f-ı muħabbetde
Baña dirsın yine sevdâ -yı'aşkımla deli sensin
(G 135/6)

Luţf u ihsânüñ zamânında **baña** ey tıfl-ı nâz
Dest-i cevruñ ile biñ seng-i sitem urmaz mısın
(G 138/7)

Ne olduysa **baña** oldı nigâh-ı çeşm-i fettândan
Bu meftûnluķ degildür yaluñuz hicrân-ı cânândan
(G 143/1)

O maħzûnum ki âlemde benüm bir çâre-sâzum yok
Baña bir merħamet eyler bulunmaz oldı yârândan
(G 143/6)

Giryende görüp dün **baña** cânân didi yolda
Şabr eyle ki maţlûbuña nâ'il olacaķsın
(G 145/7)

Niyâzum budur ey meh-rû **baña** va'd-i vişâl eyle
Saña cânüm fidâ olsun bu ğam-h'arı sövündürme
(G 161/5)

Ṭotalum nev-bahâr olmış gözümde hâr olur sensüz
Gülistâñı **baña** zindân iden sensin Şerif'üm hû
(G 157/8)

Hayâl-i serv-ķadd ü nâr u reftâr-ı hırâmuñla
Beni şeb tâ-seħer nâlân iden sensin Şerif'üm hû
(G 157/4)

İltifât it **baña** imâ ile olsun cânâ
Kaş u göz ile işâret daħı şoħbet degil a
(G 158/3)

Gice olunca daħı uyku **baña** düşmen olur
Çeşm-i ħasret göremez bizleri hiç râħatda
(G 167/7)

Görüp hâl-i diger-günüm **baña** raħm itmedüñ cânâ
Niçe demdür ğamuñla zâr u giryân olduĝum ķaldı
(G 183/3)

Baña tatdurmadı şahbâ-yı la'lüñ
O bezmüñ 'işretin aĝyâr bitürdi
(G 185/3)

Kim baķar hâlüme cânâ nigeħümden ğayrı
Hem-dem olmaz **baña** baħt-ı siyehümden ğayrı
(G 195/2)

Kime şekvâ ideyüm derd-i dil-i zârümdan
Baña zulmi kim ider pâdişehümden ğayrı
(G 195/6)

Ol ğazâl-i vahşi vü ol gül-nihâlüm **baña** râm
Nâle vü feryâdı her dem itmeyince olmadı
(G 200/3)

Âh zâlim **baña** Nil-i vuşlatuñ çeşmânımı
Girye-i ħasretle pür-nem itmeyince olmadı
(G 200/7)

Ne ħaķâret kim ider ol şeh-i mümtâz **baña**
Ben dirüm eyledi luţf itmege aĝâz **baña**
(Th 2/1)

Ne ħaķâret kim ider ol şeh-i mümtâz **baña**
Ben dirüm eyledi luţf itmege aĝâz **baña**
(Th2/2)

Ĥâk-i dergâhı olur mesned-i i'zâz **baña**
O hemân cevri ideĝörsün bu cefâ az **baña**
(Th 2/3)

Ĥâk-i dergâhı olur mesned-i i'zâz **baña**
O hemân cevri ideĝörsün bu cefâ az **baña**
(Th 2/4)

Ben niyâz eylerem eylerse daħı nâz **baña**
'Aşķ vâ-reste-i ķayd itdi dili bir demde
(Th 2/5)

İstemez ķand-ı lebüñ ṭüti-i dil âlemde
Rû-nümâ olsa da ger âyine-i râz **baña**
(Th 2/10)

Öyle ğamz eyledi ol ğamze-i ğammāz **baña**
Yüsuf'ün yād iderek verd-i ruḥ-ı ḥandānuñ

(Th 2/15)

Pençe-i cevruñ **beni** ğāyet eyle itdi zebūn
Çok görünmez derd ile böyle helāk olmaḡ baña

(G 8/5)

Rüz u ŧeb ḡavr u edāsında çekersem anuñ
Gelemez zerre ḡadar ḡālet-i i'cāz **baña**

(Th 2/20)

Olur ğünden ğüne efzūn fiġān u āh u vā-veylā
Beni bu ḡāle ḡoymıŧken baña raḡm eylemez ḡālā

(G 19/2)

Sīnesin itdi felek ḡāşılı dem-sāz **baña**

(Th 2/25)

Aña bakmaġa yoḡdur ḡāḡatum Yāver gibi billāh
Beni bu ḡāle ḡoymıŧken baña raḡm eylemez ḡālā

(G 19/10)

Vāmıḡ olsam bu cefāyī **baña** 'Azrā itmez
Belki Mecnūn daḡı olsam bunı Leylā itmez

(Tb 1/17)

Müjenüñ zaḡmı görünmez **beni** ol yāreledi
ḡarem-i cānuma geçdi aman ol tīr-i ḡazā

(G 24/5)

ḡālūme āh iderüm yoḡ dehenümden ğayrı
Baḡanum yoḡ **baña** dāġ-ı kühenümden ğayrı

(Tb 1/20)

ḡālḡa ta'lim idiyorken reh-i zühdi Yāver
Vādi-i 'aşḡa düŧürdi **beni** taḡdir-i ḡazā

(G 24/10)

Bir nigāḡ eyledi ol dil-ber-i nāzende **baña**
'Aḡlumı alur iken eyledi bir ḡande **baña**

(G 4/2)

Sen **beni** ta'yib idersin zāhidā bilmem niçün
ḡālḡa rüsvāy olmama hep yine cānāndur sebeb

(G 30/7)

Yāverā çünki ben üftādesiyem dil-dāruñ
N'ola dirlerse eger 'aşḡıḡ-ı efgende **baña**

(G 4/10)

Yoḡlar **beni** her ğün ğam u ālām-ı muḡabbet
Derd-i dilüm oldı baña ikrām-ı muḡabbet

(G 34/1)

Devlet-i 'aşḡuñda ben ḡāf-ı ḡanā'at beklerüm
Öyle bir müstaġniyem kim reŧk ider 'anḡā **baña**

(G 6/6)

Yāver seḡer-i vaŧla çıkarmaz **beni** ḡālī'
ŧem'-i dilümi rüŧen ider ŧām-ı muḡabbet

(G 34/9)

ḡayfā o nāzenin ise rām olmadı **baña**
Ġöñlümce āh neyl-i merām olmadı **baña**

(G 9/1)

Beni bir rütbede müstaġraḡ-ı 'aşḡ itmiŧ kim
Aña bu ḡālḡ-ı cihān cümlesi meftūn ğörinür

(G 51/5)

Öyle rüsvāy idiyor kim beni bu miḡnet-i 'aşḡ
Ġüliyor ḡālūme 'ālem acıram ben de **baña**

(G 4/8)

Beni pek nā-tüvān itdi tecāhül-ġüne eḡvāruñ
Senüñ kārūñ teġāfüldür benüm ḡālüm mükedderdür

(G 52/3)

Cāyġāhum ḡaysveŧ küḡ u beyābān oldı āh
N'eyledi ğördüñ mi ey Leylāveŧüm sevdā **baña**

(G 6/8)

Ne rütbe yaḡdı ey meh-rū **beni** bu āteŧ-i 'aşḡuñ
Teb ü tāb-ı muḡabbetden bu cism-i nā-tüvān aġlar

(G 57/5)

ben: -i

ḡılsañ **beni** vuŧlatda

Yā ḡazret-i Mevlānā

(M 8/27)

Beni rüsvā-yı 'aşḡ itdüñ duyıldı 'āleme vaḡ'am
Raḡibüñ ḡālūmi bir bir cihāna dāstān eyler

(G 73/3)

Öyle rüsvāy idiyor kim **beni** bu miḡnet-i 'aşḡ
Ġüliyor ḡālūme 'ālem acıram ben de baña

(G 4/7)

Beni der-bend-i 'ubüdiyyet-i ḡüsn eylemeġe
Tār-ı zülfüñ gibice boynuma zencir olmaḡ

(G 76/3)

Beni bidār ider her şeb amān ol eşk-i ḥasretler
Dü çeşmümden anuñçündür benüm ḥ̣āb-ı girān geçmiş
(G 89/25)

Beni ol bī-vefā vuşlatla mesrūr eylemez dirsın
‘Aceb bir var mıdur vaşlıyla yārūñ şād-mān olmuş
(G 86/7)

Nihāl-i kıdd-i bālāsını yā Rab ser-firāz eyle
Beni çün sāye pā-māl eyledi ol kāmēt-i dil-keş
(G 88/6)

Ben ol maḥrūm-ı dīdārum **beni** şād itmedi devrān
Ben ol maḥzūn u nālānum ki vaqt-i şād-mān geçmiş
(G 89/33)

Nigāh-ı iltifātından bizi dūr eyledi Yāver
Beni ol nāzlı cānāne raķīb-i bed-zebān geçmiş
(G 89/36)

Ben de Yāver gibi nālendesiyem
Beni bu derde ḳodı cilve-i ‘aşk
(G 99/10)

Helāk itdi **beni** seḥḥāre çeşmüñ
Füsün-ı ğamzeñ ile mekr ü ālūñ
(G 104/7)

Gerçi kim siḥr-āferīn zülfi-perişānuñ senüñ
Eyleyen meftūn **beni** çeşmān-ı fettānuñ senüñ
(G 105/2)

Ey ‘aşk ülfetüñ ile ḥālüm ḥarāb olup
Rüsvā **beni** bu ‘āleme baķ hep sen eyledüñ
(G 106/8)

Beni bidār iden kendi fiğānum
Bilelden kendümi ben ḥ̣āb bilmem
(G 132/7)

Ey ḥasret-i cānān senüñ yandum elüñden
Yaḳduñ **beni** el-ān senüñ yandum elüñden
(G 148/2)

‘Aşkuñ **beni** bīmār ideli ḥayli zamāndur
Ey derdüme dermān senüñ yandum elüñden
(G 148/3)

Gördükçe ḫatarsın **beni** destüñ yüze cānā
Ey mihr-i dıraḥşān senüñ yandum elüñden
(G 148/5)

Niçün ol meh **beni** rencide-ḥāḫır eyliyor dirsın
‘Aceb bir var mıdur ḥoşnūd olmuş dil-rübāsından
(G 150/5)

Mest itdi **beni** ol güzelüñ bāde-i ‘aşkı
Yāver ḥaberüñ var mı benüm derd-i serümden
(G 152/9)

Düşürdüñ vādi-i ‘aşka **beni** Yāver gibi ḥālā
Ĝamuñla böylece pūyān iden sensin Şerifüm ḥü
(G 157/9)

Meded cānā **beni** ḥāk-i mezelletde ḳoyup gitme
Esir-i pāy-māl olmuş giriftāri sövündürme
(G 161/7)

Sīne-i şāfını gördükde o şūḫuñ Yāver
Dilüm āyine gibi ḳodı **beni** ḥayretde
(G 167/10)

Beni sen eyledüñ āşüfte-ḥāḫır
Bu dil divānelikte māhir oldı
(G 180/3)

Siḥr ile meshūr iden bir çeşm-i fettāndur **beni**
Ḳayddan āzād iden bir serv-i kāmētdür **beni**
(G 192/1)

Siḥr ile meshūr iden bir çeşm-i fettāndur **beni**
Ḳayddan āzād iden bir serv-i kāmētdür **beni**
(G 192/2)

Ḥasretüñle cān u dil pür-āteş ü sūzān olur
Her zamān her ān yaķan ol āh-ı ḥasretdür **beni**
(G 192/4)

Sīne-i billürü kim duş oldı çeşm-i cānuma
Eyleyen āyineveş şāfi bu ḥayretdür **beni**
(G 192/6)

Ṭatlı bir būs-ı lebin rü’yāda almışdum bu şeb
Pür-ḥarāret eyleyen ḥālā o lezzetdür **beni**
(G 192/8)

Ḳanda varsam Yāverā cūyende-i Ḥaķķ’am hele
Eyleyen dervişveş kesretde vaḫdetdür **beni**
(G 192/10)

Görinmezsın amān ey nāzeninüm ḥayli demlerdür
Beni bu derd ü miḥnetle helāk itmek mürüvvet mi
(G 186/4)

Mest idiyor tā-be-kiyāmet **beni**
La'l-i lebūn bāde-i ser-şāresi

(G 198/7)

Beni bir hāle koyduñ kim ecelden ğayrı yok çāre
N'olur bir kerre gelseydūñ ki cānum tendedür şimdi
(G 194/7)

Tiĝ-ı nigāhı itdi **beni** gerçi zaḥmnāk
Hūn-rizlikde ğamzesiniñ artdı şöhreti

(G 201/7)

Ben yāri görelden beri bir şeyde gözüüm yok
Geçdi dil-i zārum hele dünyā hevesinden

(G 153/3)

Beni evvel nazarda müyi āteşde na'l-veş kıldıñ
Naşıl perçem naşıl kākül belā-yı āsmāndur bu
(G 155/3)

Nuşḥ u pendūñ **beni** tekdir idiyor pek nāşih
Hāl-i dil böyle iken virme keder sen de baña
(G 4/5)

Aldı 'aqlum **beni** āvāre vü medhūş itdi
Bir nazarda **beni** üftāde vü bī-hūş itdi
(Tb 1/9)

Aldı 'aqlum **beni** āvāre vü medhūş itdi
Bir nazarda **beni** üftāde vü bī-hūş itdi
(Tb 1/10)

Sīnem üstinde gelüp cāy-ı qarār ide diyü
'Aşıkāndan **beni** de 'add ü şümār ide diyü
(Tb 1/24)

Meskenümde bir cüvāna mübtelā olmuşdum āh
Eyledi āhir **beni** dār u diyārumdan cüdā
(G 23/8)

Hasret-i yār eleme eyledi dil-ḥaste **beni**
Kerem it derdüme vaşl ile devā vir yā Rab
(G 26/3)

ben: -den

Hele hūn-ı dilüm nūş eylediyse mest-i ḥ'āb oldı
O şūhuñ ḥaste çeşmānımı **benden** beş beter gördüm
(G 128/6)

Gel ey rūḥ-ı revānum kaçma **benden**

Bu cism-i nā-tüvānuñ cānı sensin
(G 144/7)

ben: -de, -dür

Haberdārum gel inkār itme gönüm sendedür şimdi
'Aceb sen kıdasın bilmem ḥayālūñ **bendedür** şimdi
(G 194/2)

ben: -üm

O **benüm** pādişehümdür ben anuñ bendesiyem
Ol mehüñ pāyine yüz sürmek ise kıanda baña
(G 4/3)

Āh kim ol nāzeninüm mihrbān olmaz baña
Cānumı alur **benüm** ārām-ı cān olmaz baña
(G 11/2)

Meczüb idiyor bir güzelüñ cezbe-i 'aşkı
Aldı **benüm** 'aqlum ile iz'ānumı yā Rab
(G 27/8)

Yāver gibi luḥfuñ umarum kesmem ümidüm
'Afv eyle **benüm** cürm ile 'işyānumı yā Rab
(G 27/10)

Ben her ne kıadar 'āşi vü mücrim de olursam
Setr eyle **benüm** 'aybum 'ıyān eyleme yā Rab
(G 28/5)

Kārum **benüm** āh ile fiĝān eyleme yā Rab
Seyl-āb-ı sirişk-ābumı kıan eyleme yā Rab
(G 28/1)

Ben her ne kıadar 'āşi vü mücrim de olursam
Setr eyle **benüm** 'aybum 'ıyān eyleme yā Rab
(G 28/6)

Baḥr-ı eşküm eylerem her dem temāşā Yāverā
Çeşm-i giryānum **benüm** deryāya itmez iltifāt
(G 32/10)

Şarşar mı anı āh **benüm** şarşar-ı āhum
Nev-reste fidandur daḥı Allāh'a emānet
(G 38/7)

İtse ne var nezārem ile iftiḥār ruḥ
Buldı **benüm** nigāhum ile iştiḥār ruḥ
(G 44/2)

Beni pek nā-tüvān itdi tecāhül-ĝüne eṭvāruñ

Senüñ kârûñ teğâföldür **benüm** hâlüm mükedderdür
(G 52/4)

Felâṭunlar olur ‘âciz bilinmez ‘aql ile hâlüm
Benüm rüsvâlîğum ‘aşk içre pür-tedbir olandan şor
(G 56/6)

Ƙapuñda hâkim ü vâli senüñ üftâdeñ olmışdur
Benüm gibi hezârân mübtelâya rağbetüñ yokdur
(G 50/8)

Benüm o şayf u şitâ ‘andelib-i nâlişkâr
Fiğânı bülbül-i şeydâ zamân zamân eyler
(G 58/5)

Fütâdegânımı ağlatmayup ider küşte
Benüm o nâzlı efendim güzel sevâb idiyor
(G 59/8)

Dirîğ itme amân ol merhem-i kâfürveş sîneñ
Cigergâhum **benüm** şad şerha iden tiğ-ı hicrândur
(G 60/8)

Böyle mi feryâd u zâr eyler **benüm** gönülüm meger
Ėasretüñde vuşlatuñdan nâ-ümîd olsun da gör
(G 62/3)

Ser-â-pâ kâmetüm ol kâmet-i cânâna Ėasretdür
Dü çeşmüm de **benüm** ol dîde-i fettâna Ėasretdür
(G 70/2)

Benüm hâl-i diger-günüm cihâna râygân olmuş
Ėarîb bî-çârenüñ hâli ‘aceb bir dâstân olmuş
(G 86/1)

Beni bîdâr ider her şeb amân ol eşk-i Ėasretler
Dü çeşmümden anunçündür **benüm** h’âb-ı girân geçmiş
(G 89/26)

Felek bilmem Ėarâbâtî olanlardan ne istersin
Benüm şimdi Ėesâbumdan dağı pîr-i muğân geçmiş
(G 89/30)

Benüm şâdân-ı hicrân müris-i Ėamdur baña vuşlat
Dilümden ârzü-yı iştîyâğ-ı mehveşân geçmiş
(G 89/31)

Cânımı yağdı **benüm** âteş-i süzân-ı firâğ
Ne ‘aceb sönmez olur süzîş-i hicrân firâğ
(G 100/1)

O mağzünüm ki ‘âlemde **benüm** bir çâre-sâzum yok
Baña bir merĖamet eyler bulunmaz oldı yârândan
(G 143/5)

Eger gitdüñse yanumdan **benüm** ey nâzeninüm sen
Dilümden hiç gider mi ârzü-yı rüy u didâruñ
(G 110/5)

Vâdi-i hicrâna vâşıl itdi hep râhum **benüm**
Bir bağışda semt-i vaşla reh-nümâdur gözlerüñ
(G 111/3)

ĖaĖĖ-ı nev ruğsârda evvel bahârumdur **benüm**
‘Andelibân-ı çemen efgân u zârumdur **benüm**
(G 122/1)

ĖaĖĖ-ı nev ruğsârda evvel bahârumdur **benüm**
‘Andelibân-ı çemen efgân u zârumdur **benüm**
(G 122/2)

Eylemem şimden girü âb-ı revâna i’tibâr
Bu ağan seyl-âb-ı eşküm cüy-bârumdur **benüm**
(G 122/4)

Oldı dil âyîneveş timsâlüne ümmîdvâr
Ėayret-efzâ-yı derünüm intîzârumdur **benüm**
(G 122/6)

Geçmedi ağyârdan Ėayfâ o düşmen-âşinâ
Ėâr-zâr-ı vâdi-i Ėam reh-güzârumdur **benüm**
(G 122/8)

Yâverâ terk eylemem ol yâri pâ-mâl itse de
Ėâk-sâr olmağ yolında iftiğârumdur **benüm**
(G 122/10)

Çâresüz derdüm **benüm** yâr olduğiçün n’eylesün
Âşikârı ketmi güç ben bir ‘aceb Ėâletdeyüm
(G 125/5)

Hâl-i vâşıfdur nümüne hâlüme Yâver **benüm**
Ėâle gelmez sır olınmaz özge keyfiyyetdeyüm
(G 125/9)

İnanma riş-Ėand-ı yâre Yâver
Vefâsuzdur **benüm** nâ-mihrbânüm
(G 129/10)

Gelmez misüñ ey şüh-ı cefâ-pîşe cüvânüm
Geçdi **benüm** âh ile fiğân ile zamânüm
(G 130/2)

Gördükde seni ey meh-i rahşende hilâlüm
Kalmazdı **benüm** aşkuñ ile zerre mecâlüm
(G 133/2)

Sensin hemen ey şüh-ı cihân hâne-i dilde
Her lahza vü her ân **benüm** fikr ü hayâlüm
(G 133/6)

Düşüp ayağuña rû-mâla iktidârum yok
O rütbe kesdüñ efendim **benüm** mecâlüm sen
(G 139/4)

Kimi meli kimi mihri ider misâl ammâ
Cemâl-i Yüsuf'a cânâ **benüm** misâlüm sen
(G 139/8)

Görinmez çeşmüme sensüz cihân bir zerre miqdârı
Cihânı n'eyleyem cânâ **benüm** sen tende cânımsın
(G 147/4)

Amân rahm eyle söylet derdümi güç eyle sen hâlüm
Benüm merhem-resân-ı zağm-ı nâsür-ı nihânımsın
(G 147/6)

Cihân der-zîr-i tiğ-ı kâhramân u ebruvânuñdur
Begüm destân-ı devrânsın **benüm** şahib-ķırânımsın
(G 147/8)

Sirişk-i çeşmile perverde itmişdür seni Yâver
Göñül bâğında kad çekmiş **benüm** bir gül-fidanımsın
(G 147/10)

Eger dirlerse haqqumda **benüm** de tevbe-kâr olmuş
Teneffür eylerem halkuñ bu güne iftirâsından
(G 150/7)

Mest itdi beni ol güzelün bâde-i aşkı
Yâver haberün var mı **benüm** derd-i serümden
(G 152/10)

Cihâna biñde bir gelmez **benüm** gibi saña aşık
Gidersem derd-i aşkuñla eger ben dâr-ı uqbâyâ
(G 170/7)

Âteşüm çok **benüm** ammâ ki havâlar da şovuk
N'ola varsam o mehün meclis-i germiyyetine
(G 178/3)

Dem-â-dem gayrılarla ülfet ider ol perî şimdi
Benüm Yâver gibi mehcür-ı cânân olduğum kaldı
(G 183/10)

Felek Mecnün serin itdiyse has-püş
Benüm başumda da mantar bitürdi
(G 185/8)

Divânuma imrâr-ı nazar itmeden âyâ
Yâver bu **benüm** hâlümü yârân bilür mi
(G 203/10)

Bildüm ki **benüm** hâlüme bir rahm idenüm yok
Ey kân-ı kerem luğf u inâyet saña kaldı
(G 199/7)

Olurken Yâver'ün eş'arı bir bir cümle manzürüñ
Benüm bu ser-güzeştüm bir kitâb olsun da kılsun mı
(G 193/10)

Çün oldı saht-ı dilüm puhte bir kebâb saña
Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter şarâb saña
(G 12/2)

Bilürüm vaşluñ haqqumda **benüm** emr-i muhâl
Ez-ķazâ düşdi ne çäre aña tab'-ı meyyâl
(Tb 1/45)

ben: -üm, -çün
Belâ-dide olanlar hep görüp hâl-i diger-günüm
Unutdı kendünün derdin **benümçün** aşıkân ağlar
(G 57/8)

Benümçün kaatre yaş akitmadı dirmiş o hercâyî
Gözümde kaatre-i eşküñ hezârân çıķduğın gördük
(G 101/7)

ben: -de
Bir devâ bilmez misin derd-i dilüm oldı füzün
Ey tabib-i cân-perver **bende** bu illet nedür
(G 71/8)

Kec-nümâlık varsa **bende** cânuma kaşd it begüm
İki kat olsun elüñde kâmet-i şemşirümüz
(G 83/3)

bende: Kul, köle.

bende: -sî, -y, -e, -m
O benüm pâdişehümdür ben anuñ **bendesiyem**
Ol mehün pâyine yüz sürmek ise kında baña
(G 4/3)

bende: -î, -e
Sensin idecek **bendeñe** imdâd u i'ânet

Kimden bulayum derdüme dermānumı yā Rab
(G 27/5)

Gayra lutfuñ **bendeñe** āzārdan kıldum kıyās
Ey gülüm çoqdur raqıbüñ hārdan kıldum kıyās
(G 84/1)

Bu zulmi sensin iden **bendeñe** a zālīm sen
Teğāfūl itme yeter tuymaduñ mı hālüm sen
(G 139/1)

Ne hāle girdi ğam-ı ‘aşkuñ ile baq Yāver
Bu zulmi sensin iden **bendeñe** a zālīm sen
(G 139/10)

Bir nigāh itme dañı **bendeñe** zaħmet degil a
Añladum ben seni şimden girü hācet degil a
(G 158/1)

bende: -ñiz, -e
Diyemem biñde birin derdümüñ eyvāh size
Neler itdi neler ol şūh-ı cihān **bendeñize**
(Th 2/12)

bende: -sı
Böyle bir mähveşüñ **bendesı** oldum şimdi
Şöyle bir ser-keşüñ efgendesı oldum şimdi
(Tb 1/39)

bende vü dil-dāde: Bağlı ve âşik.

bende vü dil-dāde: -dür
‘Aşkuñ rehüñde cān u dil üftādedür saña
Haylı zamān **bende vü dil-dādedür** saña
(G 13/2)

bende-i efgende: Zavallı köle.

bende-i efgende: -ñ, -e
Gülşen ne gerek **bende-i efgendeñe** cānā
Kapuñ gibi ‘uşşākuña ra‘nā maħal olmaz
(G 79/7)

bende-i efgende: Zavallı köle.

bende-i efgende: -y, -e
Merħamet **bende-i efgendeye** aşlā itmez
Hışmla dañı nıgeh-i hālüme kaç‘ā itmez
(Tb 1/13)

bende-i zār: Ağlayan köle.

bende-i zār: -a
Bir kerre nigāh eylemediñ **bende-i zāra**

Üftādelerüñ hāline ey meh nazaruñ yok
(G 97/7)

bend-i ğam: Dert bağı.

bend-i ğam: -dan
Bend-i ğamdan kendini āzād içün Yāver gibi
Müdmīn-i lā-ya‘kıla her dem gelür ‘işret lezīz
(G 47/9)

bend-i sīne: Gönül bağı.

bend-i sīne: -ñ
Hağ gelince bir daķıka **bend-i sīneñ** açmaduñ
İşte aħşam oldı artık sā‘atüñ kırılmaz mısın
(G 138/5)

beñiz: Yüz rengi, yüz.

beñiz: -üm
Beñzüm şararup ‘aşkuñ ile şoldı efendim
Ben bāğ-ı firākuñda senüñ berg-i hāzānum
(G 130/3)

beñze-: Benzetmek.

beñze: -mez
Cümlesi bir peyker ü hey’etde olmuşken bedīd
Birbirine **beñzemez** şun‘ı Hūdā’dur lāleler
(G 49/4)

benze: -r

‘Aceb pistānma **beñzer** mi diķkat üzre bir baķsam
Sen açsañ sīneni bāğ içre birkaç da enār olsa
(Th 1/19)

beñzet: Benzetmek.

beñzet: -me
Leb-i rengin-i yāri Yāverā yāķūta **beñzetme**
Ki ol nā-yāb u nā-dīde ‘aceb pākize gevherdür
(G 52/9)

beñzed: -ür, -em

Bālā-ķadıñi **beñzedürem** serv-i sehīye
Reftāruñı teşbīh iderem āb-ı revāna
(G 166/5)

berāber: Birlikte, beraber.

Ķalbe çoğınca mihr-i muħabbet
Geldi **berāber** derd ile miħnet
(G 37/2)

ber-āver ol: Bitmek, büyümek.

ber-āver ol: -ma, -y, -ınca

Haṭ **ber-āver olmayınca** ‘aşkum ifşā itmezem
‘Aķıbet oldı sebep gördüñ mi keşf-i rāza haṭ
(G 92/5)

berāy-ı imtiḥān: İmtihan için.

berāy-ı imtiḥān: -dur
Sen inşāf it bu cevri çekmenüñ hiç var mı imkānı
Eger var ise sultānum **berāy-ı imtiḥāndur** bu
(G 155/6)

ber-bād: Perişan, virane, helak olmuş.

ber-bād: -um, -a
Rüzgār-ı ḥasretüñ esdi dilüm itdi ḥarāb
‘Aķıbet olduñ sebep bu rütbede **ber-bāduma**
(G 171/6)

ber-geşte: Perişan, düşkün.

Amān **ber-geşte** müjgānuñ elinden
O ḥünī tīg-ı bürrānuñ elinden
(G 149/1)

berg-i gül: Gül yaprağı.

berg-i gül: -den
Berg-i gülden cāme-ḥ‘ābum olsa cānā ḥār olup
Müy-ı ser-tā-pāy-ı cismüm nevk-i süzendür baña
(G 1/3)

Berg-i gülden cāme-ḥ‘ābum olsa cānā ḥār olup
Müy-ı ser-tā-pāy-ı cismüm nevk-i süzendür baña
(G 1/3)

Berg-i gülden cāme-ḥ‘ābum olsa cānā ḥār olup
Müy-ı ser-tā-pāy-ı cismüm nevk-i süzendür baña
(G 1/3)

Berg-i gülden olsa cāmem ḥār-ı firķatdür baña
Bāğ-ı cennet sensüz ey gül nār-ı ḥasretdür baña
(G 2/1)

berg-i gül-i ter: Taze gül yaprağı.

berg-i gül-i ter: -de
Yaluñuz şanma ṭarāvet ruḥ-ı ḥoy-kerdede var
Jāle-ālūde olan **berg-i gül-i terde** de var
(G 74/2)

berg-i ḥazān: Hazan yaprağı.

Hicr-i ruḥsāruñla cānā çihresi ‘aşıklarüñ
Nār-ı firķatden şolup **berg-i ḥazān** olmaz mı yā
(G 25/6)

berg-i ḥazān: -um
Beñzüm şararup ‘aşkuñ ile şoldı efendim
Ben bāğ-ı firāķuñda senüñ **berg-i ḥazānum**
(G 130/4)

berg-i ter: Taze, yeni açmış yaprak.

berg-i ter: -üñ
Ey naḥl-ı nāz **berg-i terüñ** yok mıdur senüñ
Ey gül-nihāl mīvelerüñ yok mıdur senüñ
(G 108/1)

beri: Bu yana, beri.

Çokdan **beri** kilc-i hünerüñ sen daḥı Yāver
Zibiş-figen-i silk-i beyān eyledüñ hiç
(G 41/9)

Ben yāri görelen **beri** bir şeyde gözüm yok
Geçdi dil-i zārüm hele dünyā hevesinden
(G 153/3)

‘Aşıķ olaldan **beri** didāruña
Ağlamadan ben gülemem Muştafā
(G 191/5)

beri: -dür
Künc-i ğamda kaṭı çokdan **beridür** ğamgındür
Dil-i maḥzūnuma luṭfuñla şafā vir yā Rab
(G 26/5)

Yāver ne ‘aceb sen daḥı pek nāz idiyorsun
Çokdan **beridür** semtine yārüñ seferüñ yok
(G 97/10)

ber-vech: Olduğu gibi, aynen.

Ber-vech ile iṭ‘at-i emr itmek muḥāl
Fermān iderse ḥusrev ü ḥāķāna gözlerüñ
(G 113/7)

beş: Beş, sayı sıfatı.

Hele ḥün-ı dilüm nüş eylediye mest-i ḥ‘āb oldı
O şūḥuñ ḥaste çeşmānını benden **beş** beter gördüm
(G 128/6)

beşer: İnsan.

Du‘ā-yı devletin yirde **beşer** cehr ile itdükçe
Sürüşān-ı semā āminini ğokden nidā eyler
(Kt 2/3)

besle: Beslemek.

besle: -r

Bağ-ı dilde eşk-i hün-âlüd ile **besler** idüm
Buldi kıdd-i nev-resüñ neşv ü nemā ey serv-kaç
(G 46/5)

beste: Bağlanmış, bağlı; kapalı.

Eger peyk-i şabā ile nesim-i luḫfuñ olmazsa
Açılmaz gönecenüñ **beste** dehāmı yā Resülallāh
(M 4/8)

beter: Çok fena, daha fena, çok kötü.

Hele hün-i dilüm nüş eylediyse mest-i ḫ'āb oldu
O şūḫuñ ḫaste çeşmānımı benden beş **beter** gördüm
(G 128/6)

beyābān-gerd: Dönen çöl.

Ol şacı Leylā için gezmem **beyābān-gerd** olup
Ben esir-i ṭurre-i ṭarrāriyam şağdan şağa
(G 159/7) (Th 3/5)

beyān: Anlatmak, bildirmek.

Bir 'aceb ḫālet-fezādür kim **beyān** mümkün degil
'Aşk geldükde dile rübāh-ı kūhı şır ider
(G 54/7)

beyān: -a

Beyāna ḫālını Yāver ne mümkün ol büt-i Çin'e
Beli ifrāt-ı ḫüznümden yanumda tercemān ağlar
(G 57/9)

beyān eyle: Anlatmak, açıkça söylemek.

beyān eyle: -mek
Derd-i 'aşkuñ yana yana **eylemek** için **beyān**
Gāhice cānān ile tenhā mekān ister gönül
(G 116/7)

beyān eyle: -r

Begüm bağ dikkāt it bu şirümün mazzmün-ı ebyātı
Lisān-ı ḫāl ile Yāver ḫuluñ ḫālın **beyān eyler**
(G 73/10)

beyān it: Açıklamak, anlatmak.

beyān it: -dü, -m
Saña bir bir **beyān itdüm** ḫaḫīkatde nedür ḫālüm
Su'āl eylersin ey zāhid bu 'aşkuñ mā-cerāsından
(G 136/7)

beyāz: Beyaz.

Hemān güyā ki Yāver ḫadre irdüm nūra ḫarḫ oldum
Beyāz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm
(G 121/10)

**beytü'l-aḫzān: Hüzünler evi; Hz.Yusuf'tan ayrılan Hz.Ya
'kūb'un gönül üzgünlüğü yaşadığı ve gözyaşı döktüğü
ev.**

Beytü'l-aḫzān: -a

Beytü'l-aḫzāna misāl oldu mekānum şimdi
Baña bār oldu bu şeb Yūsuf-ı Ken'an-ı firāk
(G 100/3)

beytü'l-ḫazen: -de

Anuñcündür ider **Beytü'l-ḫazende** zār u efgānlar
Züleyḫā-yı dilüm bir Yūsuf-ı Ken'an'a ḫasretdür
(G 70/5)

beytü'l-ḫazen: -üm

ḫüzn ile fiğān itmege **Beytü'l-ḫazenüm** yok
Hicrinde ben ol gül-bedenün vaşlını andum
(Th 3/5)

bezl-i rāh-ı yār: Sevgilinin yoluna saçma.

Nef' u sūd kesb ü kārı iddiḫār itmek degil
Bezl-i rāh-ı yār içündür sim ile zerden ḫarāz
(G 91/4)

bezl-i sirişk: Gözyaşı saçma.

Bā'is-i dest-res-i vuşlat iken **bezl-i sirişk**
Çeşmümüz naḫdini isāra ider istiğnā
(G 18/3)

bezm: İcki meclisi, dostlar toplantısı, meclis.

bezm: -üñ

Baña ṭatdurmadı şahbā-yı la'lüñ
O **bezmün** 'işretin aḫyār bitürdi
(G 185/4)

bezm: -üñ, -den

Bizi **bezmünden** istisḫāl gūne ṭarḫ idüp cānā
Raḫībān vaşluñ ile kām-yāb olsun da ḫalsun mı
(G 193/5)

bezm: -üm, -e

Bezmüme rindānı maḫrem itmeyince olmadı
Kendümi rüsvā-yı 'ālem itmeyince olmadı
(G 200/1)

bezm: -e

Amān ol mest-i nāzum **bezme** gelse neş'edār olsa
Keder gitse derünümün biraz zevḫe medār olsa
(Th 1/1)

bezm-i 'aşk: Aşk meclisi.

bezm-i aşk: -uñ

Nüş-ı şahbâ-yı lebüñden öyle ser-mest olmuşam

Bezm-i aşkuñ sâgar-ı ser-şarıyam şağdan şağa

(G 159/6)

bî-çäre: -nüñ

Benüm hâl-i diger-günüm cihâna râygân olmuş

Ğarib **bî-çärenüñ** hâli ‘aceb bir dâstân olmuş

(G 86/2)

bezm-i dil: Gönül meclisi.

bezm-i dil: -de

Bezm-i dilde ‘ayş u nüş-ı yâri eylerken hayâl

‘Âlem-i âb içre gördüm sinem içre cân mest

(G 39/5)

bî-dād: Zulüm, işkence.

Nedür bu Yâver-i bî-cürme itdüğün **bî-dād**

Senüñ bu âteş-i ‘aşkuñ ciger kebab idiyor

(G 59/9)

Bezm-i dilde yâd-ı la‘lûñ ile dil mey-nüş iken

‘Aks-i mir’ât-ı kadehde görmişem cânân mest

(G 39/7)

Yeter cevri eyledün rahm eyle ey **bî-dād** cāndur bu

Saňa da cevri ider bir bî-vefâ bir gün cihāndur bu

(G 155/1)

bezm-i vaşl: Kavuşma meclisi.

bezm-i vaşl: -uñ, -da

Bezm-i vaşluñda senüñ cām-ı lebüñ nüş ideli

Tevbe itdüm ‘âkıbet ben nüşa da hem ‘işe de

(G 163/5)

bî-dād: -a

Rahmı yok zerrece Allāhu Te‘âlâ a‘lem

Böyle **bî-dāda** nice şabr idebilsün âdem

(Tb 1/36)

bî-amân: Amansız, aman vermeyen, insafsız, merhametsiz.

Dünki gün bir reh-güzerde hancer elde nîm-mest

Kec-küle hâzû açk pek **bî-amân** gördüm seni

(G 197/6)

bîdār id: Uykusuz bırakmak.

bîdār id: -en

Beni **bîdār iden** kendi figānum

Bileden kendümi ben h‘âb bilmem

(G 132/7)

bî-cā: Yersiz, uygun düşmeme.

Şekvâ katı **bî-cā** olur ağıaruñ elinden

Geçdüm hele ben yâr-ı dil-ârānuñ elinden

(Th 3/17)

bîdār id: -er

Beni **bîdār ider** her şeb amân ol eşk-i hasretler

Dü çeşmümden anuñcündür benüm h‘âb-ı girān geçmiş

(G 89/25)

bî-çäre: Çaresiz, düştün, zavallı.

Hayfâ ki dilâ haste-i bî-tâb yatursun

Bî-çäre senüñ derdüñe bir çäre-gerüñ yok

(G 97/4)

bî-eser: Etkisiz.

Düşelden derd-i ‘aşk-ı yâre ben hayli zamāndur kim

‘İlacın görmedüm derdüñ devâyı **bî-eser** gördüm

(G 128/8)

Feryād idiyor ‘aşkı ile ol şeh-i hüsnüñ

Bî-çäre gönül kendine şâyāmı ne bilsün

(G 151/8)

bî-gāne: 1. Yabancı.

Gāhice teğāfül gehi **bî-gāne** nigāhuñ

‘Uşşākuña ey gözleri āhū nelerüñ yok

(G 97/5)

Her şeb ki geçer fikr ü hayāliyle zamānı

Bî-çäre gönül kendini bir ān bilür mi

(G 203/8)

Refāh-ı hālümüz var iken evvel

Faķır olduķda biz **bî-gāne** düşdük

(G 103/4)

bî-çäre: -dür

Ferāmüş eyledün hiç şormaduñ sen Yâver-i zârı

Ne rütbe derd-i ‘aşkuñla senüñ **bî-çāredür** cânā

(G 22/10)

bî-gāne: -ler, -le

Çü zāhid mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl ammā

Anuñ **bî-gānelerle** ‘işretin pîr-i muğān söyler

(G 63/8)

2. Bilinmedik.

bī-gāne: -dür

Gerçi şî'rüm sâde ammâ ma'nisi **bī-gānedür**
Hiç söz olmaz Yâverâ mazmûn-ı nev-îcāduma
(G 171/9)

bī-gāne-ülfet: Yabancı dost.

bī-gāne-ülfet: -/e
Ne 'id itdük ne bayramlaşduğ ol **bī-gāne-ülfetle**
Alanlar büsesin varsun disün 'idüñ sa'îd olsun
(G 141/7)

bī-ğayret: Gayretsiz, cansız, tembel.

Şaymayan âhîret ü dînini **bī-ğayret** olur
Vâsi'ül-mezhebe hiç 'âr u hamiyyet gelmez
(G 78/7)

bī-ğnâ: Fakir, yokluk içinde olan.

Bī-ğnâ mâl-i firāvân bulan kimse ile
Künc-i 'uzletde olan hâline şâkir nerede
(G 177/7)

bī-ğ'âb u nâlân: Uykusuz ve inleyen.

Dilüñ biz tâ şehër **bī-ğ'âb u nâlân** çıktuğın gördük
O mâhuñ pisterinden mihr-i tâbân çıktuğın gördük
(G 101/1)
Dilüñ biz tâ şehër **bī-ğ'âb u nâlân** çıktuğın gördük
O mâhuñ pisterinden mihr-i tâbân çıktuğın gördük
(G 101/1)

bī-hüde: Boşuna, boş yere.

Pek de **bī-hüde** degildür neş'e-i şeb-gürümüz
Nâ'îl-i vaşl olmağa vâ-bestedür tedbirümüz
(G 83/1)

Nażar-bâzuz cemâl 'aşıklaryuz
Nedür **bī-hüde** bu rüy-ı celâlüñ
(G 104/6)

Böyle **bī-hüde** fiğân itmese de Yâver-i zâr
Hâlini 'arz idebilse n'ola dil-dâra göñül
(G 117/9)

Bâri **bī-hüde** fiğân itmeyelüm gel Yâver
Şu'le-i âhum ile nüñ felegi döndüreyüm
(G 127/9)

Bilürsin derd-i hicrâni pezirâ-yı devâ olmaz
Çeküp bu derd-i hicrâni hemân **bī-hüde** âh itme
(G 168/8)

Hümânüñ sâyesi **bī-hüde** dem urmuş sa'âdetden
Türâbî sâye-i eltâf-ı şâhî kimyâ eyler
(Kt 2/15)

Bī-hüde ne feryâd ideyüm hâruñ elinden
Bu bâğda bir gonçe-gül-i nesterenüm yok
(Th 3/19)

bī-humâr: Ayık, mahmur olmayan.

Şabâh-ı haşre degin dil çalır mı kim **bī-hüş**
Şabûh-ı neş'e ile **bī-humâr** olur mı 'aceb
(G 29/8)

bī-hüş: Akli başından gitme, kendinden geçme.

Şabâh-ı haşre degin dil çalır mı kim **bī-hüş**
Şabûh-ı neş'e ile **bī-humâr** olur mı 'aceb
(G 29/7)

Göñül **bī-hüş** kaldı nişter-i gamzeñle bir çan al
Girifte-hüñ olan elbet olur faşşâddan mahzûz
(G 93/5)

bī-hüş eylerse: Akli kaybetmek, sersemleşmek.

bī-hüş eyle: -r, -se
Bülbülleri nâlem n'ola **eylerse de bī-hüş**
İtdürsem olur fâhteye zârî ferâmüs
(Th 3/13)

bihzâd-ı kazâ: Kazânın Behzad'ı, XV. yüzyılda yaşamış
İranlı ünlü bir minyatürcü.

Göricik vechini biñ cân ile oldum meftûn
Çünkü **Bihzâd-ı kazâ** kalbüme taşvîr itdi
(G 181/4)

bī-kes: Kimsesiz, çaresiz.

Ben **bī-kes** ü bī-tâbum
Var mı benüm aḥbâbum
(M 8/5)

bil: 1. Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Ümid ü melce-i me'vâñî râh-ı Ḥaḡ **bil** ey Yâver
Ḥudâ'nuñ dergehinden ğayrı dergâñı penâh itme
(G 168/9)

bil: -ür, -ken

Meded luḡ it dil-i bī-çârenüñ hâlin tebâh itme
Bilürken ḥâl-i zâr-ı 'aşıkânı iştibâh itme
(G 168/2)

bil: -ür, -sin

Haṭṭuñ gelicek düşmen ile dostı **bilürsin**
Herkes saña şimdi ider izhâr-ı muḥabbet
(G 33/3)

Üftâdeligüm halk-ı cihân tıydı **bilürsin**
Hâcet mi begüm ḥâlümi ben şerḥ ü beyâna
(G 166/3)

Bilürsin derd-i hicrânı pezirâ-yı devâ olmaz
Çeküp bu derd-i hicrânı hemân bî-hüde âh itme
(G 168/7)

bil: -me, -m
Yâver-i bîmâr-ı dil gibi nedendür ey ḥakîm
Hiç devâ itmez eser **bilmem** ne ḥikmetdür baña
(G 2/10)

İtdî sükût ḥâl-i perîşanımı görüp
Bilmem niçün ki fetḥ-i kelâm olmadı baña
(G 9/4)

Şeh-râhda ol şâhı görüp pâyine düşdüm
Züill olsa da **bilmem** yine ‘izzet var içinde
(G 169/4)

Haberdârum gel inkâr itme gönlüm sendedür şimdi
‘Aceb sen kandasın **bilmem** ḥayâlün bendedür şimdi
(G 194/2)

Şöyle vâlih gezerüm kendümi aşlâ **bilmem**
Daḥı bir yir göremem pişgehümden ğayrı
(G 195/3)

Ben tâ-be-seḥer fâḥteveş târik-i ḥ’âbum
Bilmem ‘aceb ol serv-i ḥırâmân bilür mi
(G 203/6)

Ġamuñ uyutmıyor ey şüh Yâver'i bir şeb
Virür mi nâleleri **bilmem** ıztırâb saña
(G 12/10)

O tîr-endâz ğamzeñ mi ‘aceb çeşmün midür **bilmem**
Olur her bir nigâhuñdan cigerde şerḥalar peydâ
(G 19/3)

‘Aceb **bilmem** dökinmez mi gözümde eşk-i ḥasretle
Dü çeşmüm çifte ḥavz olmuş aḥar fevvâredür cânâ
(G 22/3)

Ez-każâ ‘aşkına düşdüm senün ammâ **bilmem**

Çeşm-i mestüñde mi ğamzeñde mi teşhîr-i każâ
(G 24/7)

Sen beni ta‘yib idersin zâhidâ **bilmem** niçün
Halka rüsvây olmama hep yine cânândur sebep
(G 30/7)

bil: -ür, -üm
Bilürüm vaşluñı ḥaḥḥumda benüm emr-i muḥâl
Ez-każâ düşdi ne çäre aña ṭab‘-ı meyyâl
(Tb 1/45)

bil: -mez, -ler
Tesellî itmek isterler baña yârân gelmişler
Ki **bilmezler** cigergâhumda zaḥm-ı ḥün-feşân ağlar
(G 57/4)

bil: -mez, -dî, -m
Kaṭı bî-raḥm imişsin böyle **bilmezdüm** seni cânâ
Nigâh-ı merḥamet kıl çeşm-i Yâver'den aḥan ḥandur
(G 60/9)

bil: -ür
Çeken **bilür** bu ğam-ı firḥati ne miḥnetdür
Esîr-i ḥasret olanlar ‘azâbı n’eyler imiş
(G 87/7)

Herkes devâ-yı derdi **bilür** mi ki Yâverâ
Ḥâzîk ṭabîb olursa müdâvâ güzel **bilür**
(G 65/9)

Ol gül-ruḥumı bülbül-i nâlân **bilür** mi
Nergislerini çeşm-i ğazâlân **bilür** mi
(G 203/1)

Ol gül-ruḥumı bülbül-i nâlân **bilür** mi
Nergislerini çeşm-i ğazâlân **bilür** mi
(G 203/2)

Her kaṭresi reşk-âver olur baḥr-ı muḥîṭe
Çeşmümden aḥan eşkümi ‘ummân **bilür** mi
(G 203/4)

Ben tâ-be-seḥer fâḥteveş târik-i ḥ’âbum
Bilmem ‘aceb ol serv-i ḥırâmân **bilür** mi
(G 203/6)

Divânuma imrâr-ı nażar itmeden âyâ
Yâver bu benüm ḥâlümi yârân **bilür** mi
(G 203/10)

Güftâr-ı nâzî ol büt-i ra'nâ güzel **bilür**
Dil-keş hırâmı kâmet-i zibâ güzel **bilür**

(G 65/1)

Güftâr-ı nâzî ol büt-i ra'nâ güzel **bilür**
Dil-keş hırâmı kâmet-i zibâ güzel **bilür**

(G 65/2)

‘Uşşâk-ı dil-figârî dil-ârâ güzel **bilür**
Mecnûn-ı mübtelâsını Leylâ güzel **bilür**

(G 65/3)

‘Uşşâk-ı dil-figârî dil-ârâ güzel **bilür**
Mecnûn-ı mübtelâsını Leylâ güzel **bilür**

(G 65/4)

Bağrı yanar bu ‘aşık-ı zârın neler çeker
Dâğ-ı derünü lâle-i hâmrâ güzel **bilür**

(G 65/6)

Her bir şadâ idince virtür başka nağmeyi
Feryâd u zârı bülbül-i gūyâ güzel **bilür**

(G 65/8)

Herkes devâ-yı derdi **bilür** mi ki Yâverâ
Hâzık tabib olursa müdâvâ güzel **bilür**

(G 65/10)

bil: -se, -ñ

Âh kim **bilseñ** ne zâlimdür ne kâfirdür o şüh
Zulm ider ‘uşşâka hem kendin peşimân gösterür

(G 66/7)

bil: -me, -m

Bir zamân vaşlını Yâver anuñ itmişdi hayâl
Dil-i nâ-şâduma **bilmem** ki o hūlyâ mı gelür

(G 68/10)

Felek **bilmem** harâbâti olanlardan ne istersin
Benüm şimdi hesâbumdan dağı pîr-i muğân geçmiş
(G 89/29)

Bilmem ancak hâl-i ten-zū-fâminuñ eczâsını
Müşg-i terden büyü eltâf kendi ‘anberden laţif
(G 96/5)

Pek perişân-hâl olup sen böyle nâlânsın gönül
Bilmem aşlın yâ neden sūzân u giryânsın gönül
(G 118/2)

Yem-i eşk içreyüm hem âb **bilmem**
Tih-i âteşdeyüm hem tâb **bilmem**

(G 132/1)

Yem-i eşk içreyüm hem âb **bilmem**
Tih-i âteşdeyüm hem tâb **bilmem**

(G 132/2)

Sañâ bağdumsa güstâlhâne ‘afv it
‘Aceb dîvâneyem âdâb **bilmem**

(G 132/4)

Raķib oldu baña ‘aşkuñda ‘âlem
Ki sırdaş itmege aħbâb **bilmem**

(G 132/6)

Beni bîdâr iden kendi figânum
Bilelden kendümi ben hū‘âb **bilmem**

(G 132/8)

Der-i Mevlâ’dan özge Yâverâ ben
Teşebbüs itmege esbâb **bilmem**

(G 132/10)

Bilmem ki naşıl şâd olacak bu dil-i maħzûn
Günden güne müzdâd oluyor hūzn ü melâlüm

(G 133/3)

Kaşdı cevri itme midür **bilmem** o meh-pâremüzüñ
Yâver-i zârına her demde küser n’olsun bu

(G 154/9)

bil: -e, -me, -m

Bâğ-ı dilde şalınan serv-i dil-ârâ mı gelür
Bilemem yoħsa ki bir ‘ar‘ar-ı bâlâ mı gelür

(G 68/2)

Hâsret-i vuşlat baña kan ağladur her şubh u şâm
Şorsalar **bilmem** yine ol yâr ile vuşlat nedür
(G 71/4)

Ne çâre eylesem **bilemem** aşlâ
O hūnî gamzenüñ zaħmı oñılmaz
(G 81/3)

bil: -mez, -em

Bâde-i ‘aşkuñla mestem **bilmezem** ‘işret nedür
Sâķi-i gül-çihrelerle itdügüm ülfet nedür
(G 71/1)

Mazhar-ı hışm-ı nigāhum **bilmezem** cürmüm nedür
Oldı pür-hün zaḥmum ammā mā-cerāsın görmedüm
(G 124/5)

bil: *-mez*

Degil nān-ḥ̄ārgān ḡam-ḥ̄ārgānuñ ekseri **bilmez**
Bu ‘aşkuñ māyesin sen ‘aşk ile taḥmır olandan şor
(G 56/7)

Ol gül-i ter hem-dem-i ḥār olduḡın **bilmez** miyüz
Ey dil-i ŝeydā senüñ zār olduḡın **bilmez** miyüz
(G 75/1)

Ol gül-i ter hem-dem-i ḥār olduḡın **bilmez** miyüz
Ey dil-i ŝeydā senüñ zār olduḡın **bilmez** miyüz
(G 75/2)

İltifāt-ı ḡāh ḡāhuñ ile olmam dil-fırīb
Ey felek-meşreb sitem-kār olduḡın **bilmez** miyüz
(G 75/4)

Ḥ̄āba varsa gözlerüñ şimşirin itmez der-niyām
Tiḡ-ı ḡamzeñ bir ḡazā kār olduḡın **bilmez** miyüz
(G 75/6)

Meh-cemālün olmaduḡça māh-tāb itmez gönül
Biz şeb-i hicrānınuñ tār olduḡın **bilmez** miyüz
(G 75/8)

Nāle vü zār itmemüz nā-çārdur Yāver bizüm
Yoḡsa bizden cümle bızār olduḡın **bilmez** miyüz
(G 75/10)

Ben ne ḥāle girdüḡüm **bilmez** mi sulṭānum henüz
İntizār-ı vuşlat ile zār u giryānum henüz
(G 77/1)

Yāver-i nālede ḥālın aña ‘arz itmek ‘abes
Ben ne ḥāle girdüḡüm **bilmez** mi sulṭānum henüz
(G 77/10)

Kimse **bilmez** ḥālümü bir āfete meftün iken
Ben niçe āh itmeyem derd-i dilüm efvün iken
(G 146/1)

Düşdüñ ‘aşka çāresi olmaz anuñ **bilmez** misin
Sen bu derd-i āteŝ-i hicrāmı yana yana çek
(G 102/5)

bil: *-me*

Nā-dān ile Yāver şakınup itme keş-ā-keş
Güç baḡs ile sen **bilme** misin kim cedel olmaz
(G 79/10)

bilel: *-den*

Beni bīdār iden kendi fiḡānum
Bilelden kendümi ben ḥ̄āb bilmem
(G 132/8)

bil: *-sün*

Ne **bilsün** zāhid-i nā-dān anuñ naḡŝ-ı dil-ārāsın
O ŝüḥuñ şüretin bir ḡalbine taşvır olandan şor
(G 56/3)

Vuşlatda olan āteŝ-i hicrāmı ne **bilsün**
Zevḡinde olan ḥasret-i cānāmı ne **bilsün**
(G 151/1)

Vuşlatda olan āteŝ-i hicrāmı ne **bilsün**
Zevḡinde olan ḥasret-i cānāmı ne **bilsün**
(G 151/2)

Mihmānum iken ḥāne-i dilde ḡamuñ ey ŝüḡ
Me’lūf-ı ḡamuñ ülfet-i yārāmı ne **bilsün**
(G 151/4)

Yār olmaz anuñ ‘aḡlı kim eyler ise tedbir
Mecnün-ı dilüm derdine dermāmı ne **bilsün**
(G 151/6)

Feryād idiyor ‘aşkı ile ol şeh-i ḥüsnüñ
Bī-çāre gönül kendine ŝāyānı ne **bilsün**
(G 151/8)

Yāver gibi bızār ider ol ḥaḡḡ-ı cihāmı
Üftādelerüñ şabr ile sāmāmı ne **bilsün**
(G 151/10)

bil: *-me, -di*

Bilmedi ḥālını hiç Yāver-i bī-çāre senüñ
Ġazab-ālūde nigāh eyledi tekdır itdi
(G 181/9)

bil: *-dii, -m*

Cān evine geldi müjeñ yāresi
Bildüm anı yoḡdur anuñ çāresi
(G 198/2)

Bildüm ki benüm ḥālüme bir raḡm idenüm yoḡ
Ey kån-ı kerem luṭf u ‘ināyet saña ḡaldı
(G 199/7)

İder ihyâ kelâmuñ mürdegâni yâ Resûlallâh
Sözüñ nuṭṭı-ı Ḥudâ'dur **bildüm** anı yâ Resûlallâh
(M 4/2)

bil: -me, -y, -üz
Olaldan mübtelâ bu derd-i 'aşka **bilmeyüz** n'olduk
O şühuñ hasretinden çâr-çeşm-i intizâr olduk
(Th 1/23)

bil: Bildirmek.

bil: -dür
Hâlümü **bildür** gönül ol yâre Allâh 'aşkına
Hayli demdür teşneyem didâra Allâh 'aşkına
(G 173/1)

bile: Bile, dahi, de/da.

Kendi müjgânum **bile** püşide şan çeşmânuma
Öyle meshûr olmışam ol gözleri sehâhâreye
(G 164/7)

Gül virür hâr-ı muğaylâni reh-i Ken'an'ın
Hoş gelür cevri **bile** 'aşkına cânânun
(Th 2/18)

bilin: Anlaşılmak, idrak edilmek.

bilin: -mez
Felâṭunlar olur 'âciz **bilinmez** 'aql ile hâlüm
Benüm rüsvâlîğüm 'aşk içre pür-tedbir olandan sor
(G 56/5)

Ne cellâd-ı kazâdur kim **bilinmez** nice kan eyler
Kimin ihyâ ider gamzeñ kimin ihlâk-i cân eyler
(G 73/1)

Ne nüş-ı bâde eylersin ne hüşyârânedür ṭavruñ
Bilinmez mi senün de Yâverâ keyfiyyet-i 'aşkuñ
(G 109/10)

Gönül ol serv-ḳaddi gördüğü dem meyl ider ammâ
Zuhûr-ı 'aşkı hûbânun **bilinmez** ibtidâsından
(G 150/4)

billâh: "Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.

Aña baḳmağa yokdur ṭâḳatım Yâver gibi **billâh**
Beni bu hâle ḳoymuşken baña raḳım eylemez hâlâ
(G 19/9)

Bî-vefâlıḳla misâl olsa sezâdur **billâh**
Sen o hercâyı vü bî-raḳıma vefâ vir yâ Rab
(G 26/7)

Görürsem yâri Yâver söylerüm bu 'ı **billâh**
Ölürsem ḳâtilüm sensin eger bu zaḳım-ı hicrândan
(G 143/9)

Meclis-i 'uşşâḳda **billâhi** ḳalmaz hüşyâr
Sâḳi-i gül-çihrenün la'l-i lebi meygün iken
(G 146/5)

billür: Kristal, şeffaf cam.

Şafvetinden sâḳiyâ baḳs itmeme ammâ bâdenün
Sâ'idün destindeki **billür** sağardan laṭif
(G 96/8)

bîmâr: Hasta.

'Aşkuñ beni **bîmâr** ideli hayli zamândur
Ey derdüme dermân senün yandum elünden
(G 148/3)

bîmâr: -um

Yâver gibi **bîmârum**
Bir derde giriftârum
(M 8/33)

bîmâr: -i, -y, -am

Dâ'imâ maḳmûr olur çeşm-i siyâhı ol mehuñ
Ol siyeh-mestün de ben **bîmâriyam** sağdan şağa
(G 159/4)

bîmâr: -a

Nişter-i gamzeñle gelseñ bir kan alsañ ey ṭabîb
'Aşk ile dil-hün olan **bîmâra** Allâh 'aşkına
(G 173/4)

bîmâr: -uñ

Oldı dil-efgende nâvekinde **bîmârıñ** senün
Olmıyor sâyeñ gibi senden cüdâ ey serv-ḳad
(G 46/3)

bîmâr: -ı

Hırâş-ı cân ile cânâ bu **bîmârı** sövündürme
Fırâḳuñla Züleyhâ-yı dil-i zârı sövündürme
(G 161/1)

bîmâr eyle: Hastalandırmak.

bîmâr eyle: -y, -üp

Fırâş-ı gamda **bîmâr eyleyüp** gel gitme cânım gel
'İlacın eyle revhâni gel ey rûḳ-ı revânım gel
(G 119/1)

bîmâr-ı 'aşk: Aşk hastası.

bīmār-ı ‘aşk: -am

Hayli dem **bīmār-ı** ‘aşkam Yāverā hālüm yamān
Uğradum bir derde kim aślā devāsın görmedüm

(G 124/9)

bīmāri-i hicrān: Ayrılık hastası.

Bīmāri-i hicrān: -uñ

Efgende-i nālānuñ

Bīmāri-i hicrānuñ

(M 8/18)

bī-māye: İlimsiz, cevhersiz.

bī-māye: -ler, -i

Fenn-i ‘aşkı hele ta‘līm ideyüm ‘uşşāka
Māye-i ‘aşk ile **bī-māyeleri** ondurayum

(G 127/8)

biñ: Bin, sayı sıfatı.

Her daķıka seni görsem de firāk el virse
Yine **biñ** yılca gelür hāşılı mā-beyni baña

(G 10/6)

Bu cihān bir özge gülşendür ki baķsañ Yāverā
Niçe ‘ar‘ar niçe **biñ** serv-i hırāmān gösterür

(G 66/10)

Biri tākāt getürmez pençe-i ‘aşka degil Behrām
Bu meydān-ı muħabbetden niçe **biñ** pehlevān

geçmiş

(G 89/24)

Ey şāh-ı hūsin hālet-i ‘aşkuñla **biñ** kadar
Üftādegān-ı derbederüñ yok mıdur seniñ

(G 108/7)

Biñ derd kazandıñ

Hayli oyalandıñ

(G 112/3)

Luţf u iħsānuñ zamānında baña ey tıfl-ı nāz
Dest-i cevruñ ile **biñ** seng-i sitem urmaz mısın

(G 138/8)

Yāver ideyüm dirse daħı va‘dine incāz
Eyler yine ‘uşşāķına **biñ** dürlü bahāne

(G 166/10)

Göricek vechini **biñ** cān ile oldum meftün
Çünkü Bihzād-ı każā kalbūme taşvır itdi

(G 181/3)

Biñ cānı olsa girmege meydān-ı cengüñe
Behrām-ı Gür olsa da itmez cesāreti

(G 201/19)

Geldi **biñ** güne felāket reh-i ‘aşkuñda bize
Virmemiş ruħşat-ı hū‘āb dide-i ğam-didemüze

(Th 2/13)

bīnā: Gören, görücü.

Ayaķlandur nigāh-ı merħametle dest-gürüm ol
Ki bī-tāb-ı ğamuñ **bīnā** gözi ğirā eli sensin

(G 135/8)

biñde bir: Nadir, az bulunan.

Cihāna **biñde bir** gelmez benim gibi saña ‘aşık
Gidersem derd-i ‘aşkuñla eger ben dār-ı ‘ukbāya

(G 170/7)

biñde bir: -i, -n

Diyemem **biñde birin** derdümün eyvāh size
Neler itdi neler ol şūh-ı cihān bendeñize

(Th 2/11)

bī-nevā: Sessiz sedasız, zavallı.

bī-nevā: -dur

‘Aķārātın sirişk-i çeşm-i giryān kesmesün Yāver
Olur dil **bī-nevādur** n’eylesün irāddan maħzūz

(G 93/10)

bī-nūr: Işıksız, nursuz.

Şeb-i tārik-i hicrānuñda da **bī-nūr** kalamam ben
Hayālün kalbūme nūr u ziyādur yā Resūlallāh

(M 3/5)

bir: Bir, sayı sıfatı.

Görinmez çeşmüme sensüz cihān **bir** zerre miķdārı
Cihānı n’eyleyem cānā benim sen tende cānumısın

(G 147/3)

bir: Belgisiz sıfat.

Bir nigāh eyledi ol dil-ber-i nāzende baña
‘Aķlumu alur iken eyledi **bir** hānde baña

(G 4/2)

Ġamuñ uyutmıyor ey şūh Yāver'i **bir** şeb
Virür mi nāleleri bilmem ıztırāb saña

(G 12/9)

Nā-refte rāh-ı semt-i vefā esb-i nāzuña
Güyā tārīķ-ı cevride **bir** cāddedür saña

(G 13/6)

- Āh kim **bir** āfet-i dil-cūya oldum mübtelā
 Çeşmi **bir** seḥḥāra vü cādūya oldum mübtelā
 (G 15/1)
- Āh kim **bir** āfet-i dil-cūya oldum mübtelā
 Çeşmi **bir** seḥḥāra vü cādūya oldum mübtelā
 (G 15/2)
- Bir nefes mümkün değil olmak cemālinden cüdā
 Sāyeveş **bir** dil-ber-i meh-rūya oldum mübtelā
 (G 15/6)
- Tağlara düşmek muḳarrerdir ne çāre Yāverā
 Āh kim **bir** gözleri āhūya oldum mübtelā
 (G 15/10)
- Bir** fidākāra ḳazārā oldı cānum mübtelā
 Mübtelā oldı bu cān-ı nā-tüvānum mübtelā
 (G 16/1)
- Hānmān-ı şabrumı yağmaya virdüm Yāverā
Bir fidākāra ḳazārā oldı cānum mübtelā
 (G 16/10)
- O tır-endāz gāmzeñ mi ‘aceb çeşmüñ midür bilmem
 Olur her **bir** nigāhuñdan cigerde şerḥalar peydā
 (G 19/4)
- O serv-endām olan ḳaddüñ ḳatı mevzūndur cānā
 Lebüñ **bir** bāde-i şāfī ruḥuñ gülgūndur cānā
 (G 21/2)
- Bir** gönül vardı yanumda ol da gitdi yār ile
 Künc-i gāmda oldum āḥir gām-güsārumdan cüdā
 (G 23/3)
- Meskenümde **bir** cüvāna mübtelā olmuşdum āh
 Eyledi āḥir beni dār u diyārumdan cüdā
 (G 23/7)
- Söndürmege **bir** vech ile çāre bulamam hiç
 Sinemde olan āteş-i sūzānumı yā Rab
 (G 27/3)
- Meczüb idiyor **bir** güzelüñ cezbe-i ‘aşkı
 Aldı benüm ‘aḳlum ile iz‘ānumı yā Rab
 (G 27/7)
- Bir** cür‘a-i cāmı bize degmez ḫtatum kim
 La‘l-i lebüñ olmuş mey-i gül-fām-ı muḥabbet
 (G 34/7)
- Bir** çeşmi āhū bir ḳaddi dil-cū
 Yoḳ misli yā Hū bir böyle āfet
 (G 37/5)
- Bir çeşmi āhū **bir** ḳaddi dil-cū
 Yoḳ misli yā Hū **bir** böyle āfet
 (G 37/5)
- Bir çeşmi āhū **bir** ḳaddi dil-cū
 Yoḳ misli yā Hū **bir** böyle āfet
 (G 37/6)
- Mānend-i ḳiyāmet dile **bir** gülgüle virdi
 Bir velvele-ārā-yı cihān ḳadd-ḳiyāmet
 (G 38/3)
- Mānend-i ḳiyāmet dile bir gülgüle virdi
Bir velvele-ārā-yı cihān ḳadd-ḳiyāmet
 (G 38/4)
- Terk-i ‘aşḳ itmek de müşkil cevrine ḫāḳat de güç
Bir nefes ol dil-rübāsuz olmamız gāyet de güç
 (G 42/2)
- Yār ise pek bī-vefā ‘aşkı ise derd ü belā
Bir gedā-yı bī-nevāya böyle çok miḫnet de güç
 (G 42/8)
- Pūşide itdi rüyına zülf-i siyāhını
 Her **bir** nigeḥden olmaya tā şermsār ruḥ
 (G 44/4)
- Ḳaddini itmiş dü-tā ‘aşḳuñla böyle var mıdur
 Hāşılı Yāver gibi **bir** mübtelā ey serv-ḳad
 (G 46/10)
- Meşrebümce **bir** ḳadeḫ nūş eyledüm gāyet lezīz
 Buldum ol demde dilümde başḳa **bir** ḫālet lezīz
 (G 47/2)
- Ḳaddi ‘ar‘ar **bir** güzel görmez ki dil meyl eylesün
 Her zamān ol ḳāmet-i bālāyı eyler ittiḫāz
 (G 48/7)
- Cümlesi **bir** peyker ü hey’etde olmuşken bedīd
 Birbirine beñzemez şun‘-ı Ḥudā’dur lāleler
 (G 49/3)
- Beni **bir** rütbede müstaḡraḳ-ı ‘aşḳ itmiş kim
 Aña bu ḫaḳ-ı cihān cümlesi meftūn görinür
 (G 51/5)

Hicāzī **bir** melek-simā güzel buğdayi esmerdür
 ‘İzārī sebz-i tih gülgündür **bir** verd-i aḥmerdür
 (G 52/1)

Hicāzī **bir** melek-simā güzel buğdayi esmerdür
 ‘İzārī sebz-i tih gülgündür **bir** verd-i aḥmerdür
 (G 52/2)

Taḥammül eylesün mi dil nigāh-ı çeşm-i ḥün-rīze
 Cigergāhumda her **bir** nāvek-i müjgān ḥancerdür
 (G 52/6)

Bir ‘aceb ḥalet-fezādur kim beyān mümkin degil
 ‘Aşk geldükde dile rūbāh-ı kühī şir ider
 (G 54/7)

Kāmverlikde felek **bir** tünd-ḥüdur Yāverā
 Bir karar üzre degil geh zūd u gāhī dir ider
 (G 54/9)

Kāmverlikde felek bir tünd-ḥüdur Yāverā
Bir karar üzre degil geh zūd u gāhī dir ider
 (G 54/10)

Ne bilsün zāhid-i nā-dān anuñ naqş-ı dil-ārāsın
 O şūḥuñ şüretin **bir** ḳalbine taşvır olandan şor
 (G 56/4)

Çekilmez **bir** kemān-ı saḥtdur Yāver belā-yı ‘aşk
 Felek ḥamyāzesin çekmiş anı **bir** pır olandan şor
 (G 56/9)

Çekilmez **bir** kemān-ı saḥtdur Yāver belā-yı ‘aşk
 Felek ḥamyāzesin çekmiş anı **bir** pır olandan şor
 (G 56/10)

Gülistān-ı dilümde cilve-ger serv-i ḥırāmāndur
 ‘İzārī gül gül olmuşdur ruḥı **bir** verd-i ḥandāndur
 (G 60/2)

Dehānı gerçi kim ḥāmūş ol gül-göncenüñ Yāver
 Lisān-ı ḥāl ile her **bir** müje hem-çün lisān söyler
 (G 63/10)

Her **bir** şadā idince virür başka nağmeyi
 Feryād u zārī bülbül-i güyā güzel bilür
 (G 65/7)

Bu cihān **bir** özge gülşendür ki baksañ Yāverā
 Niçe ‘ar‘ar niçe biñ serv-i ḥırāmān gösterür
 (G 66/9)

Yāverā gördüñ mi sen meclisde olmuş leb-be-leb
 Mehveşān **bir** yire gelmiş rāz-ı pinḥān söyleşür
 (G 67/10)

Bāğ-ı dilde şalınan serv-i dil-ārā mı gelür
 Bilemem yoḥsa ki **bir** ‘ar‘ar-ı balā mı gelür
 (G 68/2)

Bir zamān vaşlını Yāver anuñ itmişdi ḥayāl
 Dil-i nā-şāduma bilmem ki o ḥülyā mı gelür
 (G 68/9)

Şöyle **bir** serv-i dil-ārā var iken
 Gayrı maḥbūba temāyül güç olur
 (G 69/3)

Anuñcündür ider Beytül-ḥazende zār u efgānlar
 Züleyḥā-yı dilüm **bir** Yūsuf-ı Ken‘ān’a ḥasretdür
 (G 70/6)

Gönülde āteş-i hicrān u ḡam pür-ḥarḥār oldı
 Leṭāfet gülşeninde **bir** gül-i ḥandāna ḥasretdür
 (G 70/8)

Ne mümkündür o şūḥuñ vaşlını fikr eylesün Yāver
 Vişāli mümteni‘ **bir** āfet-i devrāna ḥasretdür
 (G 70/10)

Bir devā bilmez misin derd-i dilüm oldı füzün
 Ey ṭabīb-i cān-perver bende bu ‘illet nedür
 (G 71/7)

Nigāh-ı ḥışmını senden diriğ eyler kıyās itme
 O **bir** sehm-i ḳazādur Yāver-i ḡam-ḥ‘ār için saḳlar
 (G 72/10)

Özge **bir** neş’e virür sāğar-ı la‘lün cāna
 Gerçi keyfiyyet-i neş’e mey-i sāğarda da var
 (G 74/5)

Ḥ‘āba varsa gözlerüñ şimşirin itmez der-niyām
 Tiğ-ı ḡamzeñ **bir** ḳazā kār olduḡın bilmez miyüz
 (G 75/6)

Kime şekvā ideyüm olmadı **bir** çāre meded
 Söylesem ḥāl-i dilüm ḳāl ile taḳrİR olmaz
 (G 76/5)

Yūsuf gibi her dil-ber-i ra‘nā güzel olmaz
 Ya‘ḳüb nebī ḥüznine hiç **bir** bedel olmaz
 (G 79/2)

- Elif kaddüne **bir** nokta konılmaz
Hürâm-ı nâzınıñ misli bulunmaz
(G 81/1)
- Şöyle **bir** kâm-kâr-ı ‘aşkuz biz
Güiyâ şeh-r-yâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/1)
- Bir** karar üzre olmazuz dâ'im
Devr ider rûzgâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/3)
- Nice eyler şikeste şadme-i bād
Tāze **bir** şālî-sār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/26)
- Benüm hāl-i diger-günüm cihāna rāygān olmuş
Ġarīb bî-çārenüñ hāli ‘aceb **bir** dāstān olmuş
(G 86/2)
- Ne hiç **bir** kimseye ifşā-yı rāz itdüm ne āh itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı ‘aşkum hep ‘iyān olmuş
(G 86/3)
- Beni ol bî-vefā vuşlatla mesrūr eylemez dirsın
‘Aceb **bir** var mıdur vaşlıyla yārūñ şād-mān olmuş
(G 86/8)
- Gülistān-ı hayālümnden yine **bir** mihrbān geçmiş
Hürâm-ı nāz ile **bir** kām-et-i serv-i revān geçmiş
(G 89/1)
- Gülistān-ı hayālümnden yine **bir** mihrbān geçmiş
Hürâm-ı nāz ile **bir** kām-et-i serv-i revān geçmiş
(G 89/2)
- Sen ol nūr-ı siyāhı görmedüñ mi ey dil-i şeydā
Yanumdan **bir** siyeh-çerde güzel **bir** nev-cüvān geçmiş
(G 89/4)
- Sen ol nūr-ı siyāhı görmedüñ mi ey dil-i şeydā
Yanumdan **bir** siyeh-çerde güzel **bir** nev-cüvān geçmiş
(G 89/4)
- Süveydā-yı derünümde fetil-i dāğ-ı ‘aşkuñdur
Muḥabbet şem'ine güyā ki **bir** fānūs-ı cān geçmiş
(G 89/10)
- O māhuñ fikr iderken hey'et-i hüsni cihān-süzın
Derünümnden yine süzişli **bir** āh u figān geçmiş
(G 89/12)
- Oturmuş mesned-i i'zāza ‘aşkuñ nāz u şevketle
Dilüm evrengine **bir** pādīşāh-ı kām-rān geçmiş
(G 89/16)
- Pend-i men'ı ‘aşk iderken ben didüm kim nāşihē
Bir fidākāra fidādur cān ile serden ġaraž
(G 91/6)
- Göñül bî-hūş kaldı nişter-i ġamzeñle **bir** kan al
Ġirifte-hūñ olan elbet olur faşşāddan maḥzūz
(G 93/5)
- Yazık murğ-ı dilüm efgānla raḥm itdürmek istermiş
O **bir** güldür kim olur dā'imā feryāddan maḥzūz
(G 93/8)
- Bir** tatlı büsesin alup ol sükkerin lebüñ
Oldı o lezzetiyle dehān u dimāğ dāğ
(G 95/3)
- Elmās-pāre **bir** güzele dāğ-ber-dilüm
Görse şu'ā'ı hüsniñ olur şeb-çirāğ dāğ
(G 95/5)
- Bir** lebi var ol gülüñ kim gül-be-şekkerden laṭif
Öyle bir ruḥsārı da var kim gül-i terden laṭif
(G 96/1)
- Bir lebi var ol gülüñ kim gül-be-şekkerden laṭif
Öyle **bir** ruḥsārı da var kim gül-i terden laṭif
(G 96/2)
- Rūḥ-perver ol dehende lü'lü'-i dendān-ı yār
Bir müdevver ḥoḳka-i la'l içre gevherden laṭif
(G 96/4)
- Hayfā ki dilā haste-i bî-tāb yatarsun
Bî-çāre senüñ derdüñe **bir** çāre-gerüñ yok
(G 97/4)
- Ben mest-i şarāb-ı leb iken **bir** tolu sunmuş
Mey-hānede **bir** sāki-i dil-cü ḥaberüm yok
(G 98/5)
- Ben mest-i şarāb-ı leb iken **bir** tolu sunmuş
Mey-hānede **bir** sāki-i dil-cü ḥaberüm yok
(G 98/6)
- ‘Aşığı derde ḳodı cilve-i ‘aşk
Hüsni **bir** perde ḳodı cilve-i ‘aşk
(G 99/2)

Fâriğ ol dünyâdan ey dil kendüni **bir** yana çek
Çekme dehrüñ miñnetüñ mey-hânedey peymâne çek
(G 102/1)

Her vaqit ülfet olur mı ol gül-i zîbâ ile
Bir zamân da Yâverâsâ ħasret-i cânâne çek
(G 102/10)

Bizi yâd itdi **bir** köhne sepedle
Mürüvvet şâhibi cânâna düşdük
(G 103/7)

Yâver-i süzendeyi **bir** şeb müşerref eyleseñ
Ben şebistânuñda olsam şem'î süzânuñ senüñ
(G 105/9)

Yağduñ sarây-ı kalbümü **bir** küllhen eyledüñ
Urduñ derüna dâğlaruñ gülşen eyledüñ
(G 106/1)

Yâver gibi ben de oldum ey dil
Üftâdesi **bir** cefalî yârüñ
(G 107/10)

Ser-â-pâ müy-ı cismüm **bir** zebân olsa edâ itmez
Ne mümkün şükriñ itmek nâzeninüm ni'met-i 'aşkuñ
(G 109/7)

Ėazeller ihtirâ' itdüñ belî 'aşkıyla cânânuñ
'Aceb Yâver senüñ de **bir** kitâb olmaz mı âsârüñ
(G 110/10)

Vâdi-i hicrâna vâşil itdi hep râhum benüm
Bir bağışda semt-i vaşla reh-nümâdur gözlerüñ
(G 111/4)

Bir nîm-nigâh iderse o mestâne gözlerüñ
Eyler cihânî sıhr ile divâne gözlerüñ
(G 113/1)

Dil esirüñ zağm-ı müjgânuñla oldı zağmnâk
Tütalum **bir** nîm-nigâha niyyetüñ olmuş senüñ
(G 114/6)

Bir nihâl-i 'işve-i ħâtır-nişân ister gönül
Bâğ-ı dilde kad çeken ser-keş fidân ister gönül
(G 116/1)

Çekdüği cevri ü sitemdür dil-rübâlardan anuñ
'Aşkuñ kâdrin bilür **bir** mihrbân ister gönül
(G 116/4)

Ne kadar sa'y-i belîğ itse de **bir** fâ'ide yok
Bulamaz derd-i dil-i zârına **bir** çâre gönül
(G 117/3)

Ne kadar sa'y-i belîğ itse de **bir** fâ'ide yok
Bulamaz derd-i dil-i zârına **bir** çâre gönül
(G 117/4)

Bir zamân gülşen-i ħüsnünde senüñ bülbül iken
Düşdi şimdi ne 'aceb ħasret ile zâra gönül
(G 117/5)

Bahâr-ı köhnedür **bir** başka 'âlem var bu gülşende
Ėırâmân ol hezâr-ı nâz ile serv-i revânüm gel
(G 119/5)

Ėayretle nigâh eyleye herkes saña cânâ
Âyine-şifât sen dağı **bir** şâf-derün ol
(G 120/4)

Bir nokta kadar loğmaya kânî' olup ey dil
Şol süf're-i ni'metde olan kâse-i nün ol
(G 120/5)

İç badeñi çek kendini **bir** küşeye şimdi
Yâver gibi mey-ħâne-i vahdetde maşün ol
(G 120/9)

Meger bûs-ı leb-i sâkî şabûħ-ı şubħ-ı 'işretmiş
Bu tarz-ı tâzeyi **bir** müdmin-i maħmûrdan gördüm
(G 121/6)

Yâverâ 'arşa çıkdı pâyesi tâ
Bir şehüñ âsitâmdur gönüm
(G 123/10)

Bu bahâr-ı 'âlemüñ dil-keş havâsın görmedüm
Bülbül ağlar gül güler ben **bir** şafâsın görmedüm
(G 124/2)

Cânuma kâr itdi ħayfâ âteş-i derd-i firâk
Bu 'azâb u miñnetüñ **bir** intihâsın görmedüm
(G 124/4)

Rüşen itdi ser-te-ser rüy-ı zemîni tal'atüñ
Ben şeb-i firâkatdeyem **bir** gün ziyâsın görmedüm
(G 124/8)

Ėayli dem bîmâr-ı 'aşkam Yâverâ ħâlüm yamân

- Uğradum **bir** derde kim aślā devāsın görmedüm
(G 124/10)
- Çāresüz derdüm benüm yār olduğıçün n'eylesün
Āşikārı ketmi güç ben **bir** 'aceb hāletdeyüm
(G 125/6)
- Baña öğretti ol meh fenn-i aşkı **bir** nigāh ile
Temāşā bundadır kim böyle **bir** şāhib-nazar gördüm
(G 128/3)
- Baña öğretti ol meh fenn-i aşkı **bir** nigāh ile
Temāşā bundadır kim böyle **bir** şāhib-nazar gördüm
(G 128/4)
- 'Aceb āhum mı te'sir itdi kim oldı haṭ-āverde
Anuñ āyine-i şāfında Yāver **bir** keder gördüm
(G 128/10)
- Korqarum ismini yād eylemege
Bir güzel nāzlı cüvāni severem
(G 131/4)
- Hele ben kendümi **bir** kaleb-i bī-cān bulurum
Ne zamān görsem o rūḥum yeñiden cān bulurum
(G 134/1)
- Ben de bu gamla begüm hāne-i virānemde
Bir teselli virecek hālūme yārān bulurum
(G 134/8)
- Gönül hoşlandı gāyetle o Şirin'ün edāsından
Şayıldum ben daḥı Ferhādveş **bir** mübtelāsından
(G 136/2)
- Meclisde o gül-rū ile peymāne çekilsün
Şimden girü hicrān gamı **bir** yana çekilsün
(G 137/2)
- Ey dil yine **bir** semte mi 'azm idecek ol şeh
Yollarda ḳalup böylece ḥayrān ne ṭurursın
(G 140/7)
- O maḥzūnum ki 'ālemde benüm **bir** çāre-sāzum yok
Baña **bir** merḥamet eyler bulunmaz oldı yārāndan
(G 143/5)
- O maḥzūnum ki 'ālemde benüm **bir** çāre-sāzum yok
Baña **bir** merḥamet eyler bulunmaz oldı yārāndan
(G 143/6)
- Şühān ile pek ülfeti artdurduñ efendim
Kendüñ gibi **bir** āfete mā'il olacaḳsın
(G 145/4)
- Rü'yāda bu şeb gördüñ ise yārini Yāver
Müjde saña **bir** büseye nā'il olacaḳsın
(G 145/10)
- Kimse bilmez hālūmi **bir** āfete meftūn iken
Ben niçe āh itmeyem derd-i dilüm eفزūn iken
(G 146/1)
- Sirişk-i çeşmile perverde itmişdür seni Yāver
Gönül bāğında ḳad çekmiş benüm **bir** gül-fidanumsın
(G 147/10)
- Ben yāri görelden beri **bir** şeyde gözüm yok
Geçdi dil-i zārüm hele dūnyā hevesinden
(G 153/3)
- Yeter cevr eyledüñ raḥm eyle ey bī-dād cāndur bu
Saña da cevr ider **bir** bī-vefā **bir** gün cihāndur bu
(G 155/2)
- Yeter cevr eyledüñ raḥm eyle ey bī-dād cāndur bu
Saña da cevr ider **bir** bī-vefā **bir** gün cihāndur bu
(G 155/2)
- Ne nūş-ı bāde itdüm ben ne **bir** mey-hāneye vardum
Mey-i la'lūñ ile sekrān iden sensin Şerif'üm hū
(G 157/5)
- Bir** nigāh itme daḥı bendeñe zaḥmet degil a
Añladum ben seni şimden girü ḥācet degil a
(G 158/1)
- Bir** şehüñ ḥasret-keş-i didāriyam şağdan şağa
'Āşık-ı dil-ḥaste vü gam-ḥ'āriyam şağdan şağa
(G 159/1)
- Zülfüñ içre çeşm-i ḥ'āb-ālūdeñi gördüm senüñ
Güyiyā **bir** şir-i nerdür şöyle yatmış bişede
(G 163/8)
- Bir** nigāhuñ açdı yāre bu dil-i bī-çāreye
Kim ider timār yā Rab bu oñılmaz yāreye
(G 164/1)
- Bir** feraḥ gelmez mi yā Rab bu dil-i nā-şāduma
İtdügi cevr ü eziyyetdür gelen hep yāduma
(G 171/1)

Nişter-i ğamzeñle gelseñ **bir** kan alsañ ey şabib
‘Aşķ ile dil-hün olan bımāra Allāh ‘aşķına

(G 173/3)

Hāřır-ı maħzūnumı kıldıñ ğamuñla pek ħarāb
Haste-i hicrānuña **bir** çāre Allāh ‘aşķına

(G 173/6)

Lezzet-i ‘aşķı daħı añlar idüñ ey zāhid
Bir nazār kılsañ eger sen daħı ruhsāresine

(G 174/4)

Farz eyle ki **bir** kāfir imiş kākül-i cānān
Raħm itmeye mi ‘āşķa şalbi şararınca

(G 175/7)

Bī-tekellūf dinilen Yāver-i zāruñ ğazelin
Gele tanzir ide **bir** şā‘ir-i māhir nerede

(G 177/10)

Üftāde oldu dil yine **bir** serv-i ķāmete
Düşdi zemine sāye gibi vardı rāħata

(G 179/1)

İderdüñ **bir** nevāzişle ri‘āyet
Bu luřfuñ Yāver’e pek nādir oldu

(G 180/9)

O mir‘ātu’ş-şafānuñ Yāverā **bir** luşfını görmem
Ser-ā-ser cismine maħv-ı ser-ā-pā olmadan ğayrı

(G 182/9)

El-amān ey çeşm-i ħasret **bir** gice olsun n’olur
H’āba varsañ belki rü’yāda görürsin ol mehi

(G 184/3)

‘Azm-i ağyār eylemiş reftār ider gördüm yine
Bir levendāne edālī şanlı zālīm eşbehi

(G 184/6)

Güzergāhuñda beklerdüñ seni görmek için cānā
Yoluñda ħāk-sār olmaķ o da **bir** resm-i ‘ādet mi

(G 186/6)

Çille-i cevruñ çeker mi Rüstem-i Zāl olsa da
Bir kemān-ı saħt imiş bāzūda ķuvvet ķalmadı

(G 188/4)

Ger ħākim olsa mesned-i ‘izz ü ğurūrda
Bir ħüküm iderse fāriĝ ider dāveri ‘Alī

(G 190/8)

Siħr ile meşhūr iden **bir** çeşm-i fettāndur beni
Kayddan āzād iden **bir** serv-i ķāmetdür beni

(G 192/1)

Siħr ile meşhūr iden **bir** çeşm-i fettāndur beni
Kayddan āzād iden **bir** serv-i ķāmetdür beni

(G 192/2)

Tatlı **bir** būs-ı lebin rü’yāda almışdum bu şeb
Pür-ħarāret eyleyen ħālā o lezzetdür beni

“(G 192/7)

Olurken Yāver’üñ eş‘arı **bir** bir cümle manzūruñ
Benüm bu ser-ğüzeştüm **bir** kitāb olsun da ķalsun mı

(G 193/10)

Beni **bir** ħāle koyduñ kim ecelden ğayrı yok çāre
N’olur **bir** kerre gelseydüñ ki cānum tendedür şimdi

(G 194/7)

Olaldan **bir** cefā-cü dil-berüñ āvāresi Yāver
Ĝarib ü pāy-māl üftāde vü nālendedür şimdi

(G 194/9)

Şöyle vālih gezerüm kendümi aşlā bilmem
Daħı **bir** yir göremem pişgehumden ğayrı

(G 195/4)

Vādi-i ‘aşķa düşüp böylece ķaldum Yāver
Bir řarīķa gidemem kendi rehümden ğayrı

(G 195/10)

Yāver yine oldu duş ‘aşķa
Sevdi yine **bir** meh-i Ħicāz’ı

(G 196/10)

Bir maħalde ey gül-i ter nā-gehān gördüm seni
Ħavf-ı ağyār ile ammā kim nihān gördüm seni

(G 197/1)

Dünki ğün **bir** reh-ğüzerde ħancer elde nīm-mest
Kec-küleħ bāzū açık pek bī-amān gördüm seni

(G 197/5)

Bildüm ki benüm ħālūme **bir** raħm idenüm yok
Ey kām-ı kerem luřf u ‘ināyet saña ķaldı

(G 199/7)

Ķad çekdi şaħn-ı bāĝ-ı dil-i dāĝdāĝda
Bir serv-i nāz ķadlice bostāncı āfeti

(G 201/4)

- Bir** zāt-ı bî-mu‘ādili medh itmek istemiş
Vaşf-ı güzidesiyle bula nazmı gâyeti
(G 201/11) (Th 1/19)
- Muķarın itdi Mevlâ **bir** silâhdâr-ı keremkâra
Ki luţf u cûd u ihsân ile dilde dâstân oldı
(Kt 1/5) (Th 1/29)
- Der ü dîvâr u saķf-ı pür-nuķûşuñ yapdurup zîbâ
Müzeyyen muntazam gûyâ ki **bir** ķaşr-ı cinân oldı
(Kt1/16) (Th 2/6)
- Düşürdüm Yâverâ ta‘mîrine **bir** mışra‘-ı târiķ
Yapıldı himmet-i şehle ne zîbâ câme-kân oldı
(Kt 1/17) (Th 3/1)
- O **bir** zıll-ı îlâhîdür ki rüy-ı arz u dünyâda
Huzûrında felek devr eyleyüp ķaddin dü-tâ eyler
(Kt 2/13) (Th3/10)
- Düşürdüm Yâverâ sâl-i cedîde **bir** güzel t̄ariķ
Hilâl-i sâl-i nev el ķaldurup şâha du‘â eyler
(Kt 2/23) (Th 3/20)
- Bir** nifâķ-âmîz söz mi didiler sulţânuma
Bu teġâfûl bu tecâhûl bu cefâ âyâ neden
(Mr 1/3) (Tb 1/1)
- Güş idüp inşâf iderseñ var huzûra **bir** söziüm
Hâķ-pây-ı pâkine ferş iderek cânâ yüzüm
(Mr 1/5) (Tb 1/2)
- N’olur t̄ab‘umca **bir** gün **bir** müsâ‘id rûzgâr olsa
Ben olsam **bir** de muţrib **bir** de t̄arf-ı cûybâr olsa
(Th 1/3) (Tb 1/3)
- N’olur t̄ab‘umca **bir** gün **bir** müsâ‘id rûzgâr olsa
Ben olsam **bir** de muţrib **bir** de t̄arf-ı cûybâr olsa
(Th1/3) (Tb 1/4)
- Hoş imdi **bir** de farzâ **bir** cûvân-ı şîvekâr olsa
Geçirdüm seyr-i gülzârı temennâlarla evķâtum
(Th 1/5) (Tb 1/5)
- Yeter geçdi bu gûne mâliħulyâlarla evķâtum
Amân **bir** gün muķaddeñ âh faşl-ı nev-bahâr olsa
(Th 1/10) (Tb 1/6)
- Dimişsin yoķ dimezdüm bâde-i şîrin-güvâr olsa
Senüñle âh **bir** gün bâġa gitsem de biraz ķaķsam
(Th 1/16) (Tb 1/7)
- ‘Aceb pistânına beñzer mi diķķat üzere **bir** baķsam
Sen aķsañ sineni bâġ içre birķaç da enâr olsa
(Th 1/19)
- Nedim’üñ olmaķ üzere **bir** neşât-âver ġazel gördüm
Olursa tâze eş‘âr öyle pâķ ü âb-dâr olsa
(Th 1/29)
- Ben niyâz eylerem eylerse daħı nâz baña
‘Aşķ vâ-reste-i ķayd itdi dili **bir** demde
(Th 2/6)
- Gülveş açılıp gülmeġiçün **bir** çemenüm yoķ
Şem‘-i ġam olup yanmaġiçün encümenüm yoķ
(Th 3/1)
- Eţrâfumu hâr-ı ġam alup kendümi şandum
Bir şâħçeyüm tâze açılmış semenüm yoķ
(Th3/10)
- Bî-hüde ne feryâd ideyüm hâruñ elinden
Bu bâġda **bir** ġonce-gül-i nesterenüm yoķ
(Th 3/20)
- Bir** gül-i gül-bün-i nev-reste-i gülzâr-ı safâ
Bir nihâl-i çemenistân-ı letâfet-pîrâ
(Tb 1/1)
- Bir** gül-i gül-bün-i nev-reste-i gülzâr-ı safâ
Bir nihâl-i çemenistân-ı letâfet-pîrâ
(Tb 1/2)
- Bir** lebi ġonce-i zîbâ ruħı verd-i ġamrâ
Bir şaçı sünbül-i ter ķaddi bülend ü bâlâ
(Tb 1/3)
- Bir** lebi ġonce-i zîbâ ruħı verd-i ġamrâ
Bir şaçı sünbül-i ter ķaddi bülend ü bâlâ
(Tb 1/4)
- Bir** meh-i mihr ü vefâ semen ü sîmîn-sîmâ
Bir siħir-perver ü efsün-ger ü şûriş-efzâ
(Tb 1/5)
- Bir** meh-i mihr ü vefâ semen ü sîmîn-sîmâ
Bir siħir-perver ü efsün-ger ü şûriş-efzâ
(Tb 1/6)
- Bir** nigâh u müje vü dideleri fitne-nümâ
Bir baķış ile iden ‘âşık-ı zârın şeydâ
(Tb 1/7)

Bir nigāh u müje vü dideleri fitne-nümā
Bir bakiş ile iden ‘aşıq-ı zārın şeydā

(Tb 1/8)

Aldı ‘aqlum beni āvāre vü medhūş itdi
Bir nazarda beni üftāde vü bī-hūş itdi

(Tb 1/10)

Var mı **bir** gün ki gelüp şabrumı yağma itmez
 Bunı **bir** ‘aşıka **bir** dil-ber-i ra’nā itmez

(Tb 1/15)

Var mı **bir** gün ki gelüp şabrumı yağma itmez
 Bunı **bir** ‘aşıka **bir** dil-ber-i ra’nā itmez

(Tb 1/16)

Var mı **bir** gün ki gelüp şabrumı yağma itmez
 Bunı **bir** ‘aşıka **bir** dil-ber-i ra’nā itmez

(Tb 1/16)

Diyemem hālūmi kan ağlayamam ben **bir** dem
 Korkarum söyleyemem derd ü gamından ölsem

(Tb 1/37)

Böyle **bir** mähveşüñ bendesi oldum şimdi
 Şöyle **bir** ser-keşüñ efgendesi oldum şimdi

(Tb 1/39)

Böyle **bir** mähveşüñ bendesi oldum şimdi
 Şöyle **bir** ser-keşüñ efgendesi oldum şimdi

(Tb 1/40)

bir: Sayı sıfatı.

Ülfetüñ mümkün degildür vaşluñı itmem ümīd
 Nā-ümīd olmağ daḥı **bir** güne rāḥatdur baña

(G 2/4)

Āhsuz **bir** kerre ārām idemem hicrūñle ben
 Derd ü gam çünkim ezelden āh kısmetdür baña

(G 2/5)

Ketm ider esrār-ı ‘aşıqı söylemez **bir** ferde hiç
 Yāver-i nälendenüñ ḥālī ‘ıyān olmaz baña

(G 11/9)

Çün oldı saḥt-ı dilüm puḥte **bir** kebāb saña
 Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter şarāb saña

(G 12/1)

Bağ tiğ-ı gamzeler saña ey dil ne iş keser

Bu iltifāt **bir** nigeh-i sādedür saña

(G 13/8)

Bir nefes mümkün degil olmağ cemālinden cüdā
 Sāyeveş bir dil-ber-i meh-rūya oldum mübtelā

(G 15/5)

Ez-każā oldum ne çāre nāzlı yārūmden cüdā
 Olmadum **bir** laḥza ḥayfā āh u zārūmdan cüdā

(G 23/2)

Hiç la’l-i revān-baḥşuñ ‘ıyān eylemedüñ hiç
Bir kerre bize luḥf-ı nihān eylemedüñ hiç

(G 41/2)

Ol müy-ı miyānuñ dime ey dil beli vardur
Bir kerre der-āğūş-ı miyān eylemedüñ hiç

(G 41/8)

Meşrebümce **bir** kaḍeḥ nūş eyledüm gāyet lezīz
 Buldum ol demde dilümde başka **bir** ḥalet lezīz

(G 47/1)

Şan nümū-dār-ı riyāz u sebzezār-ı ḥulddur
 Eyle **bir** kerre nazār ‘ibret-nümādur lāleler

(G 49/12)

Baña tih cür‘adur hep şunduğuñ ey sāki-i devrān
 N’olur **bir** kerre nūş itsem elüñden bāde-i bī-gaş

(G 88/8)

Bir kerre nigāh eylemedüñ bende-i zāra
 Üftādelerüñ ḥālīne ey meh nazaruñ yok

(G 97/7)

Bir daḳıka ben seni ḥāṭırdan iḥrāc eylemem
 Ben daḥı zannum budur kim ḥāṭır-ı devletdeyüm

(G 125/7)

Seni **bir** kerrecik öpsem sevinsem
 Şarılsam saña ey müy-ı miyānum

(G 129/5)

Ḥaṭ gelince **bir** daḳıka bend-i sineñ açmaduñ
 İşte aḥşam oldı artık sā‘atüñ kırmaz mısın

(G 138/5)

Bir kerre o gül-ruḥlaruñ öpsem kızarınca
 Surḥi-i ruḥı gitmeye tā ḥaşre varınca

(G 175/1)

Yāver viremez **bir** daḥı ol mīve-i vaşluñ
Ol naḥl-ı ḥıramānı yirinden ḳoparınca
(G 175/9)

Beni **bir** ḥāle ḳoyduñ kim ecelden ḡayrı yoḡ çāre
N'olur **bir** kerre gelseydüñ ki cānum tendedir şimdi
(G 194/8)

Her şeb ki geçer fibr ü ḥayāliyle zamānı
Bī-çāre göñül kendini **bir** ān bilür mi
(G 203/8)

Yoḡ imiş hiç raḥm u şefḳat u luṭf vāh vāh
Merḥamete itmedüñ efgendeñe **bir** kez niḡāh
(Mr 1/10)

bir: Belgisiz sıfatı.

Bir niḡāhum ol ḡazāli itdi vaḥşet-pişe āh
Āh kim kendi niḡāhum daḥı düşmendür baña
(G 1/5)

Bī-vefā **bir** dil-rübā dirler idi gerçek imiş
Yāver'e yoḡ ḡayrıya vardur vefāsı vāḳı'ā
(G 7/9)

bir: Belgisiz zamir.

Bir kimseyi bār-ı ḡam u hicrān u sitemle
Yāver gibi bī-tāb ü tüvān eyleme yā Rab
(G 28/9)

Kemān-ı ebruvānuñ ey meh-i raḥşende-peyker āh
Rehā bulmuş 'aceb **bir** var mıdur sehm-i ḳazāsından
(G 136/4)

Niçün ol meh beni rencide-ḥāṭır eyliyor dirsın
'Aceb **bir** var mıdur ḥoşnüd olmuş dil-rübāsından
(G 150/6)

Fidā eyler dil ü cānın o şūḥuñ rāh-ı 'aşḳında
'Aceb Yāver gibi **bir** var mı anuñ mübtelāsından
(G 150/10)

Yāver gibi bīmārum
Bir derde giriftārum
(M 8/34)

Bir niḡāh eyledi ol dil-ber-i nāzende baña
'Aḳlumı alur iken eyledi bir ḥande baña
(G 4/1)

Devlet-i 'aşḳuñda ben ḳāf-ı ḳanā'at beklerüm
Öyle **bir** müstaḡniyem kim reşḳ ider 'anḳā baña
(G 6/6)

Olsa Loḳmān u Felāṭün çāre-sāzı n'eylesün
Derd-i 'aşḳuñ olmayınca **bir** devāsı vāḳı'ā
(G 7/4)

Beni rüsvā-yı 'aşḳ itdüñ duyıldı 'āleme vaḳ'am
Raḳıbuñ ḥālümü **bir bir** cihāna dāstān eyler
(G 73/4)

Saña **bir bir** beyān itdüñ ḥaḳıḳatde nedür ḥālüm
Su'al eylersin ey zāhid bu 'aşḳuñ mā-cerāsından
(G 136/7)

Olurken Yāver'ün eş'arı **bir bir** cümle manzürüñ
Benüm bu ser-ḡüzeştüm bir ḳitāb olsun da ḳalsun mı
(G 193/9)

bir de: Ve olana katarak, fazladan, bir de.

N'olur ṭab'umca bir ḡün bir müsā'id rüzḡār olsa
Ben olsam **bir de** muṭrıb **bir de** ṭarf-ı cüybār olsa
(Th 1/4)

N'olur ṭab'umca bir ḡün bir müsā'id rüzḡār olsa
Ben olsam **bir de** muṭrıb **bir de** ṭarf-ı cüybār olsa
(Th 1/4)

Ḥoş imdi **bir de** farzā bir cüvān-ı şivekār olsa
Geçirdüm seyr-i ḡülzārı temennālarla evḳātüm
(Th 1/5)

bir küşeye çekil: Hiçbir işe karışmayarak yaşamak.

bir küşeye çekil: -dū, -m
Ben **çekildüm** Yāverā **bir küşeye** göñlüm ile
'Aḳl u fibr ü zıhn ü ṭab'uñ cümlesi cānānede
(G 162/9)

bir nefes ü bir per: Bir an ve bir parça.

Bir nefes ü bir per ārām u ḳarār itmez misin
Semt-i yāri çün şabā cüyān u püyānsın göñül
(G 118/5)

bir pāre: Biraz, azıcık, çok az, bir parça.

Āteşüm eşḳ ile tesḳin iderüm **bir pāre**
ḡayrı ḡüne bulamam derd-i derüna çāre
(Tb 1/29)

bī-rahm: Acımasız, merhametsiz.

Katı **bî-raḥm** imişsin böyle bilmezdim seni cānā
Nigāh-ı merḥamet kıl çeşm-i Yāver'den akan ḳandur
(G 60/9)

birak: Bırakmak.

birak: -du, -ñ
Nigāhuñla sarāy-ı ḳalbümü pür-fitne itmişken
Bırakduñ bu ḫarīm-i cānuma āfet Şerif'üm hū
(G 156/6)

biraz: Biraz, bir parça, azıcık.

Ne bulduñ ḡayrılarla itdüğün bu üns ü ülfetden
Biraz da ey cefā-cū Yāver-i nālānuñı ḫoş tut
(G 35/10)

Amān ol mest-i nāzum bezme gelse neş'edār olsa
Keder gitse derūnumdan **biraz** zevḳe medār olsa
(Th 1/2)

Dimişsin yok dimezdüm bāde-i şīrīn-güvār olsa
Senüñle āh bir gün bāḡa gitsem de **biraz** çaksam
(Th 1/16)

birbiri: Birbiri ile, karşılıklı olarak.

birbiri: -y, -le
Birbiriyle ceng ider 'aşīḳlaruñ ey mehveşüm
Çeşm-i mestānuñ senüñ ḡavgāya itmez iltifāt
(G 32/5)

Birbiriyle āşīnālīḳlar ezelde var imiş
Dāmenümle eldeki çāk-i giribān söyleşür
(G 67/5)

birbir: -n, -e
Cümlesi bir peyker ü hey'etde olmişken bedid
Birbirine beñzemez şun^c-ı Ḥudā'dur lāleler
(G 49/4)

birden bire: Ansızın.

Mu'tād-ı cefāyam ḡamı **birden bire** virdüñ
Bugün dükedüp cevruñi ferdā ne çekilsün
(G 137/3)

biri: Belgisiz zamir.

Biri ḫāḳat getirmez penēe-i 'azḳa degil Behrām
Bu meydān-ı muḫabbetden niçe biñ pehlevān geçmiş
(G 89/23)

birkaç: Çok olmayan, az sayıda, az.

'Aceb pistānına beñzer mi diḳḳat üzre bir baḳsam
Sen açsañ sineni bāḡ içre **birkaç** da enār olsa
(Th1/20)

biryān: Kebap gibi; yanmış, kavrulmuş.

Dilüm sūzān tenüm **biryān** iden sensin Şerif'üm hū
Sirişküñ ḫasretüñle ḳan iden sensin Şerif'üm hū
(G 157/1)

bî-şabr u sāmān: Sabırsız ve huzursuz.

Bütün yağmaya virdüm ḫānmān-ı şabr u tedbiri
Taḫammül itmeyüp **bî-şabr u sāmān** olduğum ḳaldı
(G 183/6)

bî-şabr u sāmān: -sın

Naḳd-ı eşḳi dem-be-dem rāh-ı vişāle şarf idüp
Hiç taḫammül eylemez **bî-şabr u sāmānsın** göñül
(G 118/4)

bî-şabr u tāḳat: Sabırsız ve güçsüz.

Ne ağlarsın amān ey dil taḫammül yok mı hiç sende
'Alil oldı niçe **bî-şabr u tāḳat** zār u giryāndan
(G 143/4)

bisāt-ı Ğişi: Eğlence hayatı.

bisāt-ı Ğişi: -i
Saña meyl eyledi ey mest-i nāzum ḫab^c-ı meyyālüm
Bisāt-ı Ğişi tezyīn eylemekte yokdur ihmālüm
(Th 1/12)

bîşe: Orman, meşelik.

bîşe: -de
Zülfüñ içre çeşm-i ḫ'āb-ālūdeñi gördüm senüñ
Güyyiyā bir şīr-i nerdür şöyle yatmış **bîşe**
(G 163/8)

bî-tāb: Takatsız, dermansız, mecalsiz.

bî-tāb: -um
Ben bî-kes ü **bî-tābum**
Var mı benüm aḫbābum
(M 8/5)

bî-tāb ü tüvān eyleme: Takatsız ve güç eylemek.

bî-tāb ü tüvān eyle: -me
Bir kimseyi bār-ı ḡam u hicrān u sitemle
Yāver gibi **bî-tāb ü tüvān eyleme** yā Rab
(G 28/10)

bî-tāb-ı ḡamuñ: Dert yorgunu.

Ayāḳlandur nigāh-ı merḥametle dest-girüm ol
Ki **bî-tāb-ı ḡamuñ** binā gözi girā eli sensin
(G 135/8)

bî-tekellüf: Külfetsiz, sıkıntısız, doğal olarak.

Bî-tekellûf dinilen Yâver-i zâruñ gâzelin
Gele tanzîr ide bir şâ'ir-i mâhir neredede

(G 177/9)

Gözümünden kan gelince girye itdüm
Sirişküm pençe-i mercân **bitürdi**

(G 187/8)

bi't-tab': Doğal olarak, tabiatıyla, tabii, elbette.

Cezbe-i hüsni anuñ gâlib olur
Bi't-tab' esmer olanı severem

(G 131/6)

Dağı feryadı kesmez Yâver ammâ
Fiğânı bülbül-i nâlân **bitürdi**

(G 187/10)

bitür: Bitirmek, ortaya çıkarmak; yetiştirmek, büyütmek; sona erdirmek.**bit:** -ür, -di

Derūnumda muhabbet nâr **bitürdi**
Dilümde âh âteş-zâr **bitürdi**

(G 185/2)

bî-vefâ: Vefasız, sadakatsiz.

Bî-vefâ bir dil-rübâ dirler idi gerçek imiş
Yâver'e yok gayrıya vardur vefâsı vâkı'â

(G 7/9)

Baňa şatdurmadı şahbâ-yı la'lüñ
O bezmüñ 'işretin ağıyar **bitürdi**

(G 185/4)

Yâr ise pek **bî-vefâ** 'aşkı ise derd ü belâ
Bir gedâ-yı bî-nevâya böyle çok mihnet de güç

(G 42/7)

Gül-i ruhsârını ümmid iderken
Gülistân-ı ruhında hâr **bitürdi**

(G 185/6)

Bî-vefâ yâd-âşinâ hercâyi zâlim olduğın
Hep geçen gün itdüğün etvârdan kıldum kıyâs

(G 84/3)

Felek Mecnûn serin itdiyse has-püş
Benüm başumda da mantar **bitürdi**

(G 185/8)

Beni ol **bî-vefâ** vuşlatla mesrûr eylemez dirsin
'Aceb bir var mıdur vaşlıyla yârüñ şâd-mân olmuş

(G 86/7)

Firâk-ı la'l-i meygūnuñla Yâver
Niçe peymâne-i ser-şâr **bitürdi**

(G 185/10)

bî-vefâlık: Vefasızlık.**bî-vefâlık:** -la

Derūnumda muhabbet nâr **bitürdi**
Dilümde âh âteş-zâr **bitürdi**

(G 185/1)

Bî-vefâlıkla misâl olsa sezâdur billâh
Sen o hercâyi vü bî-rahma vefâ vir yâ Rab

(G 26/7)

Lebüñ gül-ğonce-i handân **bitürdi**
Haţ-ı rüyuñ gelüp reyhan **bitürdi**

(G 187/1)

bî-vefâlık: -lar

Teğâfüller tecâhüller siteimler **bî-vefâlık**lar
Eger gâhice olsaydı ne mâni' her zamândur bu

(G 155/7)

Lebüñ gül-ğonce-i handân **bitürdi**
Haţ-ı rüyuñ gelüp reyhan **bitürdi**

(G 187/2)

biz: Biz, birinci çoğul şahıs zamiri.

Şöyle bir kâm-kâr-ı 'aşkuz **biz**
Güyyâ şeh-r-yâr-ı 'aşkuz **biz**

(G 82/1)

Seni eşküm haţ-âver eylemez mi
Çemende sebzeyi bârân **bitürdi**

(G 187/4)

Şöyle bir kâm-kâr-ı 'aşkuz **biz**
Güyyâ şeh-r-yâr-ı 'aşkuz **biz**

(G 82/2)

Gülistânı şutup gül-bâng-ı nâlem
Fiğânı murğ-ı hoş-elhân **bitürdi**

(G 187/6)

Bir qarâr üzre olmazuz dâ'im
Devr ider rüzgâr-ı 'aşkuz **biz**

(G 82/4)

Rütbe-i fakra olmuşuz vâşıl O vecihden kibâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/6)	Şimdi olduk cihânda şöhret-yâb Yâverâ nâm-dâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/32)
Şarılr âşiyân-ı murğ-ı dile Kâkül-i târ-mâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/8)	Dilün biz tâ seher bi-ğ’âb u nâlân çıkdüğün gördük O mâhuñ pisterinden mihr-i tâbân çıkdüğün gördük	(G 101/1)
Derdümüzdür bizi bu hâle koyan Böyle hâl-i nizâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/10)	Niçün dâmânuñı dest-i kesâna girmedi dirsün Senüñ biz ba’zı yirden pek perişân çıkdüğün gördük	(G 101/4)
Hem-dem oldı bizümle ehl-i cünün Kays ile hem-civâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/12)	Refâh-ı hâlümüz var iken evvel Faķır olduğda biz bî-gâne düşdük	(G 103/4)
Dâmen-i hasreti dilüm pür ider Yemm-i gevher-nisâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/14)	Cihân vaşluñla mesrûr olup ‘id itsün de biz böyle Dükenmez mi ‘aceb bu hasret ü firķat Şerifüm hû	(G 156/3)
Tîr-i âhum ider ‘adüyü helâk Nâvek-i kâr-zâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/16)	Eyledi te’sîr-i âhum cüş iderken baħr-ı eşk Keşti-i cismi düşürdük biz daħı eyyâmına	(G 165/6)
Dil-i şâfa sözüüm virtür neş’e Bâde-i hoş-güvâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/18)	Meh-cemâlün olmaduķça mâh-tâb itmez gönül Biz şeb-i hicrânıñuñ târ olduğın bilmez miyüz	(G 75/8)
Bizde olmaz hemîşe şabr u sükün Cüş ider cüy-bâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/20)	biz: -i Derdümüzdür bizi bu hâle koyan Böyle hâl-i nizâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/9)
Bizde olmaz zamân faşl-ı şitâ Gül-i dâ’im bahâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/22)	Bizi yakmaz cehennemün nârı Süznâk-i şerâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/29)
Bağrumuz hûn derünümüz yanmış Lâle-i dâğ-dâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/24)	Nigâh-ı iltifâtından bizi dür eyledi Yâver Beni ol nâzlı cânâne raķib-i bed-zebân geçmiş	(G 89/35)
Nice eyler şikeste şadme-i bād Tâze bir şâh-sâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/26)	Bizi yād itdi bir köhne sepedle Mürüvvet şāhibi cānāna düşdük	(G 103/7)
Hâzer eyle şerâre-i dilden Şu‘le-endâz-ı nâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/28)	Şeyh efendi bizi taħvîf ile ta‘zîb itme Nâr-ı firķat didüğün âteş-i firķat degil a	(G 158/7)
Bizi yakmaz cehennemün nârı Süznâk-i şerâr-ı ‘aşkuz biz	(G 82/30)	Bizi bezmünden istiskâl güne tarħ idüp cānā	

Raķībān vaşluñ ile kām-yāb olsun da ҡalsun mı
(G 193/5)

biz: -e

Bir cür‘a-i cāmı **bize** degmez ʈatalum kim
La‘l-i lebūñ olmış mey-i gül-fām-ı muħabbet
(G 34/7)

Cānum seni āh pek sevdi ğāyet
Vaşluñ **bize** āh olmaz mı ҡismet
(G 37/4)

Hıç la‘l-i revān-baħşuñ ‘ıyān eylemedūñ hıç
Bir kerre **bize** luṭf-ı nihān eylemedūñ hıç
(G 41/2)

Dā‘im umarum kesmem ümidüm gelür elbet
Teşrifı o şūħuñ **bize** ikrāra mı maħşūş
(G 90/4)

Hemān teşrif ҡıl kim reşk ide akrān u emsālüm
Bize geldükde inkār eyleme ikrāruñı zālüm
(Th 1/14)

Bize nevbet irişse bārı ebrūsı çehār olsa
Niçe hūsin eyledüm seyran niçe ra‘nā güzel gördüm
(Th1/25)

Geldi biñ ğüne felāket reh-i ‘aşkuñda **bize**
Virmemiş ruḫşat-ı h‘āb dide-i ğam-didemüze
(Th 2/13)

biz: -den
Nāle vü zār itmemüz nā-çārdur Yāver bizüm
Yoħsa **bizden** cümle bızār olduğın bilmez miyüz
(G 75/10)

biz: -üm
Nāle vü zār itmemüz nā-çārdur Yāver **bizüm**
Yoħsa bizden cümle bızār olduğın bilmez miyüz
(G 75/9)

biz: -de
Bizde olmaz hemişe şabr u sükün
Cūş ider cüy-bār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/19)

Bizde olmaz zamān faşl-ı şitā
Gül-i dā‘im bahār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/21)

biz: -üm, -le
Hem-dem oldı **bizümle** ehl-i cünün
Kays ile hem-civār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/11)

Hem-nişin olmaz **bizümle** ol şeh-i āli-cenāb
Hem-dem-i bezm-i ekābir yār ile ülfet de ğüç
(G 42/3)

biz: -ler, -i
Gice olunca daħı uyku baña düşmen olur
Çeşm-i ḫasret göremez **bizleri** hıç rāħatda
(G 167/8)

Sifle-perverligidür **bizleri** rencide iden
Hem-dem-i bezm-i kibār olsa degildür mānif
(G 94/5)

biz: -ler, -e
Bizlere dā‘im sitignā ğayrıya her dem vefā
Bu cefayı çekmede Yāver‘de ṭāḫat ҡalmadı
(G 188/9)

bızār id: Bıktırmak, usandırmak.

bızār id: -er
Yāver gibi **bızār ider** ol halk-ı cihānı
Üftādelerün şabr ile sāmānı ne bilsün
(G 151/9)

bızār ol: Bıkmak, usanmak.

bızār ol: -duğ, -ı, -n
Nāle vü zār itmemüz nā-çārdur Yāver bizüm
Yoħsa bizden cümle **bızār olduğın** bilmez miyüz
(G 75/10)

bızār ol: -ur, -um
ḫasretle döker didelerüm dāne-i eşkin
Kendüm daħı **bızār olurum** çeşm-i terümden
(G 152/8)

bı-zıb ü fer ol: Süssüz ve parlak.

bı-zıb ü fer ol: -ur
Her ne dem ʈıtsa tehı Yāver **olur bı-zıb ü fer**
Dest-i sākıde niğin-i la‘l-i rümmāndur ҡadeħ
(G 43/9)

boşal: Boşalmak.

boşal: -duğ
Mey-i ‘aşk ile revnaḫ-yāb olup geh ğāhice şolduğ
Sebū-yı mey gibi ya‘ni **boşalduğ** ğāh geh ʈolduğ
(Th1/22)

bostāncı: Bostanda sebze yetiştiren kimse.

Ƙad çekdi şahn-ı bāğ-ı dil-i dāğdāğda
Bir serv-i nāz Ƙadlice **bostāncı** āfeti
(G 201/4)

boyan: Boyanmak.

boyan: -du, -ī
Geh eşk gehī hūn-ı dil-i zāra **boyandı**
Gāhī durulup gāhice ammā ki bulandı
(G 112/1)

böyle: Böyle, bu şekilde.

Nuşh u pendūn beni tekdır idiyor pek nāşih
Hāl-i dil **böyle** iken virme keder sen de baña
(G 4/6)

Pençe-i cevruñ beni gāyet eyle itdi zebūn
Çoğ görünmez derd ile **böyle** helāk olmağ baña
(G 8/6)

Merhametsüz **böyle** zālīm hiç görilmiş mi ‘aceb
Zaħm-ı dil pür-hūn iken merhem-resān olmaz baña
(G 11/5)

Yoluñda çünki senūñ hāk-pāydur ‘uşşāk
Neden düşer ‘acebā **böyle** ictināb saña
(G 12/4)

Kendi hālūñde gezerken niçün olduñ **böyle**
Yāverā n'eyledi gör ülfet-i dil-dār saña
(G 14/9)

Bir çeşmi āhū bir Ƙaddi dil-cū
Yoğ misli yā Hū bir **böyle** āfet
(G 37/6)

Yār ise pek bi-vefā ‘aşkı ise derd ü belā
Bir gedā-yı bi-nevāya **böyle** çoğ miħnet de güç
(G 42/8)

Āftāb-ı rüy-ı sākī olmuş ‘aks-endāz āña
Kim nazarda **böyle** çün mihr-i dıraħşāndur Ƙadeħ
(G 43/4)

Ƙaddini itmiş dü-tā ‘aşkuñla **böyle** var mıdur
Hāşılı Yāver gibi bir mübtelā ey serv-Ƙad
(G 46/9)

Ƙatı bi-raħm imişsin **böyle** bilmezdim seni cānā
Nigāh-ı merhamet Ƙıl çeşm-i Yāver'den aƘan Ƙandur
(G 60/9)

Böyle mi feryād u zār eyler benüm göñlüm meger
Hāsetüñde vuşlatuñdan nā-ümüd olsun da gör
(G 62/3)

‘ĀşıƘa şabr u taħammül güç olur
Böyle eṯvāra taħammül güç olur
(G 69/2)

Sen misin üftāde āyā yoğsa herkes **böyle** mi
Hālūñ olmuşdur perişān Yāverā ģikmet nedür
(G 71/9)

Derdümüzdür bizi bu hāle Ƙoyan
Böyle hāl-i nizār-ı ‘aşƘuz biz
(G 82/10)

Böyle bi-hūde fiğān itmese de Yāver-i zār
Hālīni ‘arz idebilse n'ola dil-dāra göñül
(G 117/9)

Pek perişān-hāl olup sen **böyle** nālānsın göñül
Bilmem aşlın yā neden sūzān u giryānsın göñül
(G 118/1)

Baña öğretti ol meh fenn-i aşkı bir nigāh ile
Temāşā bundadır kim **böyle** bir şāhib-nazar gördüm
(G 128/4)

Hüşyār olamaz **böyle** Ƙalır tā-be-Ƙiyāmet
Her kim ki fütādeñ ola ey serv-i revānum
(G 130/5)

Cihān vaşluñla mesrūr olup ‘id itsün de biz **böyle**
Dükenmez mi ‘aceb bu hāset ü firƘat Şerifüm hū
(G 156/3)

Hālūmi ānladamam kimseye ben firƘatde
Vaşluñı fikr iderüm **böyle** Ƙalup hāsetde
(G 167/2)

Bu rütbe olmamışdum derd-i ‘aşkuñla senūñ **böyle**
Bu cān-ı nā-tüvān pek hāste vü nālenededür şimdi
(G 194/3)

Güzel vaşfında niçe şif-r-i bi-misl ü bedel gördüm
Ne didüm Yāverā **böyle** ne söyler ilen el gördüm
(Th1/28)

Raħmı yoğ zerrece Allāhu Te‘ālā a‘lem
Böyle bi-dāda nice şabr idebilsün ādem
(Tb 1/36)

Böyle bir mähveşüñ bendesi oldum şimdi
Şöyle bir ser-keşüñ efgendesı oldum şimdi
(Tb 1/39)

böylece: Bu şekilde, bu tarzda.

Ey dide-i ter hasret-i yârüñ elemeyle
Tâ şubha degin **böylece** giryân ne turursın
(G 140/4)

Ey dil yine bir semte mi ‘azm idecek ol şeh
Yollarda qalup **böylece** hayrân ne turursın
(G 140/8)

Düşürdüñ vâdi-i ‘aşka beni Yâver gibi hâlâ
Ġamuñla **böylece** püyân iden sensin Şerif’üm hû
(G 157/10)

Vâdi-i ‘aşka düşüp **böylece** kaldum Yâver
Bir tārīka gidemem kendi rehümden ğayrı
(G 195/9)

boyun: Boyun.

boyn: -um, -a
Beni der-bend-i ‘ubüdiyyet-i hüsn eylemege
Târ-ı zülfüñ gibice **boynuma** zencir olmaz
(G 76/4)

boyn: -ı, -n, -a
Dili çâh-ı zeķana habs idicek ol zâlim
Zülf-i pür-piç ü ħamın **boynına** zencir itdi
(G 181/8)

bu: Bu, işaret zamiri.

bu: -n, -dan
DimâĠumdan gider mi lezzet-i didâruñ ey mâhum
Baña hiç **bundan** a’lâ nâzeninüm ni‘metüñ yokdur
(G 50/6)

bu: Koku.

bü: -lar, -la
Mu‘aţţardur dimâĠum büy-ı zülfüñle senüñ cānâ
O **bülarla** şabâ her dem eser âheste âheste
(G 176/4)

bu: "Bu" işaret sıfatı.

DâĠdâĠ-ı ‘aşk ile **bu** sine gülşendür baña
ĠârĠâr-ı Ġamla dil pür-süz-ı küllendür baña
(G 1/1)

Öyle rüsvây idiyor kim beni **bu** miĠnet-i ‘aşk

Güliyor ħâlüme ‘âlem acıram ben de baña
(G 4/7)

Sine-i şâfuñ temâşasıyla Mecnûn olmışam
Bu Ġam-ı ‘aşkuñla azdur sine-çâk olmaķ baña
(G 8/4)

Zir-i pâyüñ belki **bu** takrib ile būs eylerem
Dergehüñde iķtizâ eyler ki ħâk olmaķ baña
(G 8/7)

Henüz mest yatarsun o dideler maĠmür
Baķındı n'eyledi mâhum **bu** rütbe ħ’âb saña
(G 12/8)

Baķ tıĠ-ı Ġamzeler saña ey dil ne iş keser
Bu iltifât bir nıgeh-i sâdedür saña
(G 13/8)

Bir fidâkâra ħazârâ oldı cānum mübtelâ
Mübtelâ oldı **bu** cān-ı nâ-tüvânüm mübtelâ
(G 16/2)

Giryeye vü zâr-ı dem-â-demden **bu** nâ-binâlıĠa
Hem-çü Ya’ķüb oldı çeşm-i ħün-feşânüm mübtelâ
(G 16/3)

Olur Ġünden Ġüne efvün fiĠân u âh u vâ-veylâ
Beni **bu** ħâle ķoymışken baña raĠm eylemez ħâlâ
(G 19/2)

Aña baķmaĠa yokdur tākātum Yâver gibi billâh
Beni **bu** ħâle ķoymışken baña raĠm eylemez ħâlâ
(G 19/10)

Ben idersem leb-i cān-baĠşuñ için cānı fidâ
Hele sen eyleme **bu** ‘aşık-ı nālâmı fidâ
(G 20/2)

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı râyĠân olmaz mı yâ
Sen **bu** keyfiyyetdesin ħâlüñ ‘iyân olmaz mı yâ
(G 25/2)

Bu bād-ı semüm u tef-i süz-ı cigerümle
Ġül-berg-i ruĠ-ı yâri ħazân eyleme yâ Rab
(G 28/3)

Niyâz-ı büse iderken o Ġonce-i femden
‘Aceb **bu** giryelerüm de medâr olur mı ‘aceb
(G 29/4)

- Selâmeti bula mı baħr-ı ğamda keşti-i dil
Bu kuzlüm ü yem-i ‘aşka kenâr olur mı ‘aceb
 (G 29/6)
- Âteşüm ihfâ iderdüm ħalka itmezdüm ‘ıyân
 Cân u dille yanmaĝa **bu** nâr-ı hicrândur sebab
 (G 30/6)
- Ben ‘aşka giriftâr olalı âteşe düşdüm
 Süzân idiyor cismümi **bu** nâr-ı muħabbet
 (G 33/6)
- Ne bulduñ ĝayrılarla itdügün **bu** üns ü ülfetden
 Biraz da ey cefâ-cü Yâver-i nâlânunı ħoş tut
 (G 35/9)
- Ĝâhice temâşâ-yı leb-i baħre giderdüm
 Şimden girü **bu** eşk ile deryâya ne minnet
 (G 36/8)
- Sen **bu** nâz u şive-i ĝüftâr ile ey nâzenin
 Olmasın mı meclisünde Yâver-i ħayrân mest
 (G 39/9)
- Ĥüb olduĝı **bu** şehrimüzün âb u havâsı
 Olmuş ĝibi ĝül-çihre-i ĥübânına bâ‘is
 (G 40/5)
- Ĝül-berg-i rüy-ı yâre müşâbih görilmedi
Bu ĝülsitânda gerçi görildi hezâr ruħ
 (G 44/6)
- Ķanda bulurdı **bu** keyfiyeti ger eylemese
 Neş’e-i la‘l-i lebün sâĝar-ı ser-şâra meded
 (G 45/7)
- Derd-i ħasret **bu** dil-i şeydâyı eyler ittiħâz
 Dil ise **bu** âh u vâ-veylâyı eyler ittiħâz
 (G 48/1)
- Derd-i ħasret **bu** dil-i şeydâyı eyler ittiħâz
 Dil ise **bu** âh u vâ-veylâyı eyler ittiħâz
 (G 48/2)
- Başda reng-â-reng ü reng-âmiz ser-püş-ı levend
Bu müsellemler tarz ile pek ħoş-edâdur lâleler
 (G 49/14)
- Ne rütbe eylemiş Yâver seni meftün ol zâlim
Bu ‘âlemde anuñçündür ki aşlâ râħatuñ yoĝdur
 (G 50/10)
- Beni bir rütbede müstaĝrak-ı ‘aşk itmiş kim
 Aña **bu** ĥalk-ı cihân cümlesi meftün görinür
 (G 51/6)
- Degil nân-ĥ‘ârgân ĝam-ĥ‘ârgânun ekseri bilmez
Bu ‘aşkuñ mâyesin sen ‘aşk ile tahmîr olandan şor
 (G 56/8)
- Ne rütbe yaĝdı ey meh-rü beni **bu** âteş-i ‘aşkuñ
 Teb ü tâb-ı muħabbetden **bu** cism-i nâ-tüvân aĝlar
 (G 57/5)
- Ne rütbe yaĝdı ey meh-rü beni **bu** âteş-i ‘aşkuñ
 Teb ü tâb-ı muħabbetden **bu** cism-i nâ-tüvân aĝlar
 (G 57/6)
- Kirişme mest-i nigâhuñ beni ĥarâb idiyor
 Senün **bu** âteş-i ‘aşkuñ ciger kebâb idiyor
 (G 59/2)
- Nedür **bu** Yâver-i bî-cürme itdügün bî-dâd
 Senün **bu** âteş-i ‘aşkuñ ciger kebâb idiyor
 (G 59/9)
- Nedür **bu** Yâver-i bî-cürme itdügün bî-dâd
 Senün **bu** âteş-i ‘aşkuñ ciger kebâb idiyor
 (G 59/10)
- Baĝrı yanar **bu** ‘aşık-ı zârın neler çeker
 Dâĝ-ı derüm lâle-i ĥamrâ güzel bilür
 (G 65/5)
- Bu** cihân bir özge ĝülşendür ki baĝsañ Yâverâ
 Niçe ‘ar‘ar niçe biñ serv-i ĥıramân gösterür
 (G 66/9)
- Bu** gelen râyiħa bü-y-ı ser-i zülfün mi ‘aceb
 Cân dimâĝına yaħüd sünbül-i bü-yâ mı gelür
 (G 68/7)
- Bir devâ bilmez misin derd-i dilüm oldu füzün
 Ey şabib-i cân-perver bende **bu** ‘illet nedür
 (G 71/8)
- Begüm baĝ diĝkat it **bu** şî‘rümün mazmün-ı ebyâtı
 Lisân-ı ĥâl ile Yâver ĥuluñ ĥâlin beyân eyler
 (G 73/9)
- Derdümüzdür bizi **bu** ĥâle koyan
 Böyle ĥâl-i nizâr-ı ‘aşkuz biz
 (G 82/9)

- Ol hānde-i şīrīn leb-i hāndāna virilmiş
Bu giryē vü zārī dil-i nālāna virilmiş
 (G 85/2)
- Her dili şad-pāre ider yāre görünmez
Bu tarzda eser nāvek-i müjgāna virilmiş
 (G 85/6)
- Ne hiç bir kimseye ifşā-yı rāz itdüm ne āh itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı ‘aşkum hep ‘iyān olmuş
 (G 86/4)
- Çeken bilür **bu** gām-ı firqatı ne miḥnetdür
 Esir-i ḥasret olanlar ‘azābı n’eyler imiş
 (G 87/7)
- Hüner **bu** derde esir olmamağdur Yāver
 Olinca ‘āşık-ı rüsvā hicābı n’eyler imiş
 (G 87/9)
- Kitāb-ı ḥüsnini görmez ki varsun zevk-i ma’nāya
Bu fenne olmamış vākıf hezārān ‘ālimān geçmiş
 (G 89/18)
- Kimi cānın fidā itmiş kimi māl ü menālün hep
Bu vādilerde ey zāhid gürüh-ı ‘āşıkān geçmiş
 (G 89/20)
- Bu** bāzār-ı muḥabbetde alan almış şatan şatmış
 Metā’-ı cānı ‘uşşākuñ ne rütbe rāygān geçmiş
 (G 89/21)
- Biri tākāt getürmez pençe-i ‘aşka degil Behrām
Bu meydān-ı muḥabbetden niçe biñ pehlevān geçmiş
 (G 89/24)
- Ne cellād-ı kazānuñ zir-i destinde qalup şimdi
 Firākuñla ḥayātından begüm **bu** haste cān geçmiş
 (G 89/28)
- Keyfiyyet-i la’l-i lebüñi añlayan añlar
Bu neş’e hemān sāğar-ı ser-şāra mı maḥşūs
 (G 90/8)
- Bu** tarāvet ki gülün de var o gül-ruḥsāruñ
 Eger ‘uşşākı hezār olsa degildür mānif
 (G 94/3)
- Ben de Yāver gibi nālendesiyem
- Beni **bu** derde ḳodı cilve-i ‘aşk
 (G 99/10)
- Beytül’-aḥzāna misāl oldı mekānum şimdi
 Baña bār oldı **bu** şeb Yūsuf-ı Ken‘ān-ı firāk
 (G 100/4)
- Düşdüñ ‘aşka çāresi olmaz anuñ bilmez misin
 Sen **bu** derd-i āteş-i hicrānı yana yana çek
 (G 102/6)
- Nazar-bāzuz cemāl ‘āşıkларыuz
 Nedür bī-hūde **bu** rüy-ı celālün
 (G 104/6)
- Ey kemān-ebrū nedür çeşmüñde **bu** hūn-rizlik
 Tā cigergāhumda oynar tır-ı müjgānuñ senüñ
 (G 105/3)
- Ey ‘aşk ülfetüñ ile ḥālüm ḥarāb olup
 Rüsivā beni **bu** ‘āleme baḳ hep sen eyledüñ
 (G 106/8)
- Şemşir-i ebruvānını farkında görse de
 Ḥavf eylemez ḳıyar **bu** dil ü cāna gözlerüñ
 (G 113/6)
- Bahār-ı köhnedür bir başka ‘ālem var **bu** gülşende
 Ḥırāmān ol hezār-ı nāz ile serv-i revānum gel
 (G 119/5)
- Ey ‘aşk-ı cüvānān derūnumda füzün ol
Bu vādī-i miḥnetde baña rāh-nümün ol
 (G 120/2)
- Meger būs-ı leb-i sākī şabūḥ-ı şubḥ-ı ‘işretmiş
Bu tarz-ı tāzeyi bir müdmin-i maḥmürdan gördüm
 (G 121/6)
- Eylemem şimden girü āb-ı revāna i’tibār
Bu aḳan seyl-āb-ı eşküm cüy-bārumdur benüm
 (G 122/4)
- Bu** bahār-ı ‘ālemüñ dil-keş havāsın görmedüm
 Bülbül aḳlar gül güler ben bir şafāsın görmedüm
 (G 124/1)
- Cānuma kār itdi ḥayfā āteş-i derd-i firāk
Bu ‘azāb u miḥnetüñ bir intihāsın görmedüm
 (G 124/4)

Vallâhi efendim seni özler seni gözler
Bu zaḥm-ı ciger-süz ile her dâğ-ı nihânum

(G 130/8)

Bilmem ki nasıl şâd olacak **bu** dil-i maḥzûn
Günden güne müzdâd oluyor ḥüzn ü melâlüm

(G 133/3)

Gördükde **bu** çeşmümden akan kanlı sirişki
Olma didi ol meh baña me'yûs-ı visâlüm

(G 133/7)

Ben de **bu** gamla begüm ḥâne-i virânemde
Bir teselli virecek ḥâlûme yârân bulurum

(G 134/7)

Saňa bir bir beyân itdüm ḥaḳîkatde nedür ḥâlüm
Su'âl eylersin ey zâhid **bu** 'aşkuñ mâ-cerâsından

(G 136/8)

Bu zulmi sensin iden bendeñe a zâlim sen
Teğâfûl itme yeter tuymaduñ mı ḥâlüm sen

(G 139/1)

Ne ḥâle girdi gam-ı 'aşkuñ ile baḳ Yâver
Bu zulmi sensin iden bendeñe a zâlim sen

(G 139/10)

Şîrîn suḥanuñ ğâyet ile nâzik efendim
Bu şive-i güftâr ile sen kıymet-i cânsın

(G 142/6)

Dilde ne kadar olsa keder sen giderürsin
Güyâ **bu** şafâlar ile sen şafvet-i cânsın

(G 142/8)

Görürsem yâri Yâver söylerüm **bu** 'ı billâh
Ölürsem kâtilüm sensin eger **bu** zaḥm-ı hicrândan

(G 143/9)

Görürsem yâri Yâver söylerüm **bu** 'ı billâh
Ölürsem kâtilüm sensin eger **bu** zaḥm-ı hicrândan

(G 143/10)

Cihânuñ âfet-i devrâni sensin
Bu 'aşruñ Yûsuf-ı Ken'ân'ı sensin

(G 144/2)

Gel ey rûḥ-ı revânum kaçma benden
Bu cism-i nâ-tüvânuñ cânı sensin

(G 144/8)

Rü'yâda **bu** şeb gördüñ ise yârini Yâver
Müjde saňa bir büseye nâ'il olacaḳsın

(G 145/9)

Eger dirlerse ḥaḳḳumda benüm de tevbe-kâr olmuş
Teneffür eylerem ḥalkuñ **bu** güne iftirâsından

(G 150/8)

Geçdi **bu** gönül vaşl-ı dil-ârâ hevesinden
Geçmez o gülüm nâz u sitignâ hevesinden

(G 153/1)

Âteş-i 'aşkuñ ile yandı ciger n'olsun **bu**
Dâğ-ı sevdân ile zeyn oldı **bu** ser n'olsun **bu**

(G 154/2)

Ebr-i âhum mı 'aceb perde-keş-i ruḥsârûñ
Toğmadı **bu** gice ol necm-i seher n'olsun **bu**

(G 154/6)

Sen inşâf it **bu** cevri çekmenüñ hiç var mı imkâmı
Eger var ise sulṭânüm berây-ı imtilhândur **bu**

(G 155/5)

O âhü-çeşm-i mestüñde ne **bu** ḥâlet Şerif'üm hû
Nigâh-ı iltifâtuñ yok ne **bu** naḥvet Şerif'üm hû

(G 156/1)

O âhü-çeşm-i mestüñde ne **bu** ḥâlet Şerif'üm hû
Nigâh-ı iltifâtuñ yok ne **bu** naḥvet Şerif'üm hû

(G 156/2)

Cihân vaşluñla mesrûr olup 'id itsün de biz böyle
Dükenmez mi 'aceb **bu** ḥasret ü firḳat Şerif'üm hû

(G 156/4)

Nigâhuñla sarây-ı ḳalbümü pür-fitne itmişken
Bıraḳduñ **bu** ḥarim-i cânuma âfet Şerif'üm hû

(G 156/6)

Derüñde **bu** dil-i zârüm niçün ḳalsun rezâletle
Ser-i küyuñda buldı 'aşkuñ 'izzet Şerif'üm hû

(G 156/7)

Hırâş-ı cân ile cânâ **bu** bîmârı sövündürme
Firaḳuñla Züleyhâ-yı dil-i zârı sövündürme

(G 161/1)

Niyâzum budur ey meh-rû baña va'd-i vişâl eyle
Saňa cânüm fidâ olsun **bu** gam-ḥ'ârı sövündürme

(G 161/6)

Vücüdüm nār-ı ‘aşkuñdan çutuşdukça ziyālandı
Çerāguñdur **bu** Yāver zār u nā-çārı sövündürme
(G 161/10)

Bir nigāhuñ açdı yāre **bu** dil-i bī-çāreye
Kim ider tīmār yā Rab **bu** oñılmaz yāreye
(G 164/1)

Bir nigāhuñ açdı yāre **bu** dil-i bī-çāreye
Kim ider tīmār yā Rab **bu** oñılmaz yāreye
(G 164/2)

Bilürsin derd-i hicrānı pezirā-yı devā olmaz
Çeküp **bu** derd-i hicrānı hemān bī-hüde āh itme
(G 168/8)

Mecrūh olalı ğamzeñ ile **bu** dil-i zārum
Dermān bulamaz derdine ‘illet var içinde
(G 169/7)

Dimez miydüm gönül duş olma gel **bu** ‘aşk u sevdāya
Bulur elbet belāsın dil viren ol kaddi bālāya
(G 170/1)

Bir feraḥ gelmez mi yā Rab **bu** dil-i nā-şāduma
İtdügi cevri ü eziyyetdür gelen hep yāduma
(G 171/1)

Rūzgār-ı ḥasretüñ esdi dilüm itdi ḥarāb
‘Aķıbet olduñ sebeb **bu** rütbede ber-bāduma
(G 171/6)

Saña itsün mi fidā cānımı **bu** ‘aşık-ı zār
Kān bahāsı mı ‘aceb la‘l-i lebüñ kıymetine
(G 178/5)

Beni sen eyledüñ aşıfte-ḥāṭır
Bu dil divānelikte māhir oldı
(G 180/4)

İderdüñ bir nevāzişle ri‘āyet
Bu luṭfuñ Yāver’e pek nādir oldı
(G 180/10)

Begüm **bu** āteş-i ‘aşkuñla sūzān olduğum kaldı
Giceler şubḥa dek derdüñle nālān olduğum kaldı
(G 183/1)

Ġam yimezdüm ben de **bu** rütbe ferāmūş itmeseñ
Ġayrıya luṭfuñ firāvān Yāver’e olsa gehi
(G 184/9)

‘Aceb **bu** kāmēti zibā nihāl-i bāğ-ı cennet mi
Ḥırām-ı nāz ile reftār iden ol serv-i kāmēt mi
(G 186/1)

Görinmezsin amān ey nāzeninüm ḥayli demlerdür
Beni **bu** derd ü miḥnetle helāk itmek mürüvvet mi
(G 186/4)

Nedür **bu** āh vāh u nāle vü feryād-ı bī-cālar
Yine derd-i derūndan Yāverā ḥalka şikāyet mi
(G 186/9)

Bizlere dā‘im sitiğnā ğayrıya her dem vefā
Bu cefāyı çekmede Yāver’de ṭākat kalmadı
(G 188/10)

Sīne-i billürı kim duş oldı çeşm-i cānuma
Eyleyen āyīneveş şāfi **bu** ḥayretdür beni
(G 192/6)

Ṭatlı bir būs-ı lebin rü‘yāda almışdum **bu** şeb
Pür-ḥarāret eyleyen ḥālā o lezzetdür beni
(G 192/7)

Müzeyyen ḥāne-i dil dest-i luṭfuñla yapılmışken
Yine **bu** seng-i cevriñle ḥarāb olsun da ḳalsun mı
(G 193/4)

Olurken Yāver’üñ eş‘arı bir bir cümle manzūruñ
Benüm **bu** ser-ğüzeştüm bir kitāb olsun da ḳalsun mı
(G 193/10)

Bu rütbe olmamışdum derd-i ‘aşkuñla senüñ böyle
Bu cān-ı nā-tüvān pek ḥaste vü nālendedür şimdi
(G 194/3)

Bu rütbe olmamışdum derd-i ‘aşkuñla senüñ böyle
Bu cān-ı nā-tüvān pek ḥaste vü nālendedür şimdi
(G 194/4)

Ḥayfā ki dilā derd-i muḥābbet saña ḳaldı
Bu vādi-i ‘aşk içre meşakḳat saña ḳaldı
(G 199/2)

Gel itme ḥakāretle nazar fāka-keşāna
Zannitme ki dünyāda **bu** ‘izzet saña ḳaldı
(G 199/6)

Divānuma imrār-ı nazar itmeden āyā

Yāver **bu** benüm hālümü yārān bilür mi
(G 203/10)

Tuyup bŷy-ı güli rŷyuñ gülān bülbül **bu** gülşende
Kesilmez haşre dek āh u fiğānı yā Resŷlallāh
(M 4/5)

Ma‘āz-Allāh eger dŷzaḥda ḳalsaydum **bu** āteşle
Mu‘azzeb eylemezdi ‘āşiyānı yā Resŷlallāh
(M 4/11)

Ḥuşŷşā ketḥudā Ḥamdullāh Ağa’nuñ zamānında
Gürŷh-ı bendegānı **bu** keremle şād-mān oldı
(Kt1/12)

Bir nifāḳ-āmiz söz mi didiler sulṫānuma
Bu teğāfŷl bu tecāhŷl bu cefā āyā neden
(Mr 1/4)

Bir nifāḳ-āmiz söz mi didiler sulṫānuma
Bu teğāfŷl **bu** tecāhŷl **bu** cefā āyā neden
(Mr 1/4)

Bir nifāḳ-āmiz söz mi didiler sulṫānuma
Bu teğāfŷl **bu** tecāhŷl **bu** cefā āyā neden
(Mr 1/4)

Yeter geçdi **bu** gŷne mālŷhulyālarla evḳātum
Amān bir gŷn muḳaddem āh faşl-ı nev-bahār olsa
(Th1/9)

Olaldan mübtelā **bu** derd-i ‘aşḳa bilmeyŷz n’olduḳ
O şŷḥuñ ḥasretinden çār-çeşm-i intizār olduḳ
(Th 1/23)

Ḥāk-i dergāhı olur mesned-i i‘zāz baña
O hemān cevr idegörsŷn **bu** cefā az baña
(Th 2/4)

Bī-hŷde ne feryād ideyŷm ḥāruñ elinden
Bu bāğda bir gonce-gŷl-i nesterenŷm yoḳ
(Th 3/20)

Vāmıḳ olsam **bu** cefāyı baña ‘Azrā itmez
Belki Mecnŷn daḥı olsam bunı Leylā itmez
(Tb 1/17)

İtdŷgŷm cŷrmŷmi ben eylemem inkār saña
(G 14/7)

İrād-ı mu‘ayyeni gibidŷr
Rŷşvet **bu** zamāne kibāruñ
(G 107/8)

bu: -n, -da, -dur
Baña öğretdi ol meh fenn-i aşḳı bir nigāh ile
Temāşā **bundadur** kim böyle bir şāḥib-nazar gördŷm
(G 128/4)

Tefekkŷrŷm gice gŷndŷz senŷñ vişālŷndŷr
İnan saḥiḥi **bu** hep ḥāb u hep ḥayālŷm sen
(G 139/6)

Ne olduysa baña oldı nigāh-ı çeşm-i fettāndan
Bu meftŷnluḳ degildŷr yaluñuz hicrān-ı cānāndan
(G 143/2)

Āteş-i ‘aşḳuñ ile yandı ciger n’olsun **bu**
Dāğ-ı sevdāñ ile zeyn oldı **bu** ser n’olsun **bu**
(G 154/1)

Āteş-i ‘aşḳuñ ile yandı ciger n’olsun **bu**
Dāğ-ı sevdāñ ile zeyn oldı **bu** ser n’olsun **bu**
(G 154/2)

Vaşluñı itmeden ŷmmid ŷ recā ‘uşşāḳuñ
Firḳatŷñ gāyet ile virdi keder n’olsun **bu**
(G 154/4)

Ebr-i āhum mı ‘aceb perde-keş-i ruḥsāruñ
Ṭoğmadı **bu** gice ol necm-i seḥer n’olsun **bu**
(G 154/6)

O cefā-pişe daḥı gelmedi mi merḥamete
Hiç du‘āmuz daḥı itmez mi eser n’olsun **bu**
(G 154/8)

Ḳaşdı cevr itme midŷr bilmem o meh-pāremŷzŷñ
Yāver-i zārına her demde küser n’olsun **bu**
(G 154/10)

Yeter cevr eyledŷñ raḥm eyle ey bī-dād cāndur **bu**
Saña da cevr ider bir bī-vefā bir gŷn cihāndur **bu**
(G 155/1)

Yeter cevr eyledŷñ raḥm eyle ey bī-dād cāndur **bu**
Saña da cevr ider bir bī-vefā bir gŷn cihāndur **bu**
(G 155/2)

bu: "Bu" işaret zamiri.

Seni pek çoḳ severem **bu** da gŷneh mi ‘acebā

Beni evvel nazarda müyi âteşde na'l-veş kılduñ
Naşıl perçem naşıl kākül belā-yı āsmāndur **bu**
(G 155/4)

Sen inşāf it **bu** cevri çekmenüñ hiç var mı imkāni
Eger var ise sulţānum berāy-ı imtiḥāndur **bu**
(G 155/6)

Teğāfüller tecāhüller sitemler bī-vefālīklar
Eger gāhice olsaydı ne māni' her zamāndur **bu**
(G 155/8)

O meh va'd-i vişāl itmiş işitdüm Yāver'e ammā
İnanmam i'timād itmem ki gerçekden yalandur **bu**
(G 155/10)

Dāğ-ı dil-i zārüm itdi ifşā
Bu gizlice dilde sūz u sāzi
(G 196/4)

Ol nev-nihālūme şaḳın itme ḥıyāneti
Ey bağbān saña **bu** Allāh emāneti
(G 201/2)

bu: -n, -i
Var mı bir gün ki gelüp şabrımı yağma itmez
Bunu bir 'aşıḳa bir dil-ber-i ra'nā itmez
(Tb 1/16)

Vāmıḳ olsam bu cefāyı baña 'Azrā itmez
Belki Mecnūn daḫı olsam **bunu** Leylā itmez
(Tb 1/18)

bu: "Bu" işaret zamiri.

bu: -dur
Bir daḳıka ben seni ḥāṭırdan iḥrāc eylemem
Ben daḫı zannum **budur** kim ḥāṭır-ı devletdeyüm
(G 125/8)

Niyāzum **budur** ey meh-rū baña va'd-i vişāl eyle
Saña cānum fidā olsun bu ḡam-ḥ'arı sövündürme
(G 161/5)

buğday: Buğday.

buğday: -i
Hiçāzī bir melek-simā güzel **buğdayi** esmerdür
'İzārī sebz-i tih gülgündür bir verd-i aḫmerdür
(G 52/1)

bugün: Bugün, şimdi.

Mu'tād-ı cefāyam ḡamı birden bire virdüñ
Bugün dükedüp cevruñi ferdā ne çekilsün
(G 137/4)

Sāḳi-i gül-çihreler gördüm **bugün** mey-ḥānede
Āftāb-ı ruḫlarınuñ 'aksi var peymānede
(G 162/1)

Bāḡa vardum nergisüñ gördüm **bugün** maḫmürlüḡım
El-amān ol dide-i fettān geldi ḥāṭıra
(G 172/3)

bük: Bükmek, eğmek.

bük: -di
Muḳavves ebruvānuñ fikri **bükdi** ḳāmet-i şabrüm
Çigergāhum müjeñ zaḫımı ile pür-ḥündür cānā
(G 21/3)

bul: Elde etmek, ulaşmak.

bul: -ma, -dı
Hiç **bulmadı** dermānuñ
Yā Ḥazret-i Mevlānā
(M 8/19)

bul: -dı
Yāverā **buldı** ḫarābātda ābādāni
Dil-i virān-şode mi'māra ider istiḡnā
(G 18/9)

Derüñde bu dil-i zārüm niçün ḳalsun rezāletle
Ser-i küyuñda **buldı** 'aşıḳuñ 'izzet şerif'üm hū
(G 156/8)

Ol zāt-ı ber-güzin ü semāḫat ḳariniñüm
Destinde **buldı** cüd u 'atāyā nihāyeti
(G 201/14)

bul: -a, -y, -um
Sensin idecek bendeñe imdād u i'ānet
Kimden **bulayum** derdüme dermānumı yā Rab
(G 27/6)

bul: -a
Selāmeti **bula** mı baḫr-ı ḡamda keşti-i dil
Bu ḳulzüm ü yem-i 'aşḳa kenār olur mı 'aceb
(G 29/5)

Bir zāt-ı bī-mu'ādili medḫ itmek istemiş
Vaşf-ı güzidesiyle **bula** nazmı ḡāyeti
(G 201/12)

bul: -du, -ñ

Ne **bulduñ** gayrılarla itdüğüñ bu üns ü ülfetden
Biraz da ey cefâ-cü Yâver-i nālānuñı hoş tüt
(G 35/9)

bul: -ur, -di

Ƙanda **bulurdi** bu keyfiyeti ger eylemese
Neş'e-i la'l-i lebüñ sāğar-ı ser-şāra meded
(G 45/7)

bul: -du, -m

Meşrebümce bir Ƙadeh nüş eyledüm gāyet leziz
Buldum ol demde dilümde başƘa bir hālet leziz
(G 47/2)

bul: -ur, -um

Hele ben kendümi bir Ƙaleb-i bī-cān **bulurum**
Ne zamān görsem o rühüm yeñiden cān **bulurum**
(G 134/1)

Arasam derd-i firāƘın bulamam çāresini
Elem-i 'aşƘı derünümde nümāyān **bulurum**
(G 134/4)

O güzel gözleriniñ fitness itdüğçe hayāl
Giceler tā-be-seher didemi giryān **bulurum**
(G 134/6)

Ben de bu ğamla begüm hāne-i virānemde
Bir teselli virecek hālūme yārān **bulurum**
(G 134/8)

O cefā-cü seni Yâver gibi terk itdi ise
Sen elem çekme göñül ben saña cānān **bulurum**
(G 134/10)

bul: -a, -maz

Mecrüh olalı ğamzeñ ile bu dil-i zārum
Dermān **bulamaz** derdine 'illet var içinde
(G 169/8)

bul: -an

Bī-ğmā māl-i firāvān **bulan** kimse ile
Künc-i 'uzletde olan hālīne şākir nerede
(G 177/7)

bul: -sun

Allāh 'ömr ü devletin itsün füzünter
Bulsun kemāl-i 'izz ile iƘbāl ü devleti
(G 201/24)

bulan: Duruluğunu, berraklığını yitirmek.

bulan: -du, -ñ

Geh eşƘ gehi hūn-ı dil-i zāra boyandıñ
Gāhı durulup gāhice ammā ki **bulandıñ**
(G 112/2)

bülbül: **Bülbül.**

Bāğ-ı hüsnuñ yād idüp **bülbül** misāli ağlaram
Olmışam Yâver gibi ol gül-'izārumdan cüdā
(G 23/9)

Bir zamān gülşen-i hüsnuñde senüñ **bülbül** iken
Düşdi şimdi ne 'aceb hasret ile zāra göñül
(G 117/5)

Bu bahār-ı 'ālemüñ dil-keş havāsın görmedüm
Bülbül ağlar gül güler ben bir şafāsın görmedüm
(G 124/2)

Tuyup büy-i güli rüyüñ gülān **bülbül** bu gülşende
Kesilmez haşre dek āh u fiğānı yā Resūlallah
(M 4/5)

bülbül: -üñ

Her kaçan kim ağladup 'uşşāƘımı cānān güler
Bülbülüñ giryān idüp şankim gül-i hāndān güler
(G 55/2)

bülbül: -ler, -i

Bülbülleri nālem n'ola eylerse de bī-hüş
İtdürsem olur fāhteye zārı ferāmüş
(Th 3/13)

bülbülāsā: **Bülbül gibi.**

Bülbülāsā giryе vü zārı ferāmüş eyleme
Şerhalarla çün gül-i şad-berg-i hāndānsın göñül
(G 118/7)

bülbül-beçe: **Bülbül yavrusu.**

bülbül-beçe: -ler
Etfāl-i cihān mektebe dil tıflı o şūha
Bülbül-beçeler daħı gülistāna virilmiş
(G 85/4)

bülbül-i güyā: **Söyleyen bülbül, konuşan bülbül.**

Her bir şadā idince virür başƘa nağmeyi
Feryād u zārı **bülbül-i güyā** güzel bilür
(G 65/8)

bülbül-i nālān: **İnleyen bülbül; âşık.**

Feryād idelüm **bülbül-i nālān** ne şurursın
Vaḳti mi degil seyr-i gülüstān ne şurursın
(G 140/1)

Daḳı feryādı kesmez Yāver ammā
Fiğāmı **bülbül-i nālān** bitürdi
(G 187/10)

Ol gül-ruḫımı **bülbül-i nālān** bilür mi
Nergislerini çeşm-i gāzālān bilür mi
(G 203/1)

bülbül-i nālān: -dur
Dil **bülbül-i nālāndur**
Gülşen baña zindāndur
(M 8/29)

bülbül-i nālendeleri: İnleyen bülbül.

bülbül-i nālede: -ler, -i
Gül-nihāl-i ḳaddinüñ **bülbül-i nālendeleri**
Ne ḳadar zār u nizār olsa degildür māni^c
(G 94/7)

bülbül-i şeydā: Çılgın bülbül.

Benüm o şayf u şitā ‘andelib-i nālišḳār
Fiğāmı **bülbül-i şeydā** zamān zamān eyler
(G 58/6)

bülbül-i şeydā: -lar, -a
Gonceler eyler tebessüm **bülbül-i şeydālara**
Gülsitān-ı ‘ālem içre ‘andelibān söyleşür
(G 67/7)

bülend ü bālā: Yüce ve uzun.

Bir lebi gonce-i zībā ruḫı verd-i ḫamrā
Bir şaçı sünbül-i ter ḳaddi **bülend ü bālā**
(Tb 1/4)

bulın: Bulunmak, var olmak.

bulın: -maz
Elif ḳaddüñe bir noḳta ḳonılmaz
ḫırām-ı nāzinuñ misli **bulınmaz**
(G 81/2)

O maḫzūnum ki ‘ālemde benüm bir çāre-sāzum yok
Baña bir merḫamet eyler **bulınmaz** oldı yārāndan
(G 143/6)

Merḫamet eyler **bulınmaz** mı ‘aceb kim Yāverā
Ben gārīb ü bi-kes ü nā-çāra Allāh ‘aşḳına
(G 173/9)

bulmağičün: Bulmak için.

Nār-ı gām-ı firḳat ile āteşlere yandum
Ol gonce-lebi **bulmağičün** ḫayli arandum
(Th 3/8)

bürü: Sarmak, kaplamak, örtmek.

bürü: -di
Seḫerī ağlar idüm gözlerümi ḳan **bürüdi**
Dil-i vīrān-şodemi āteş-i sūzān **bürüdi**
(G 202/1)

Seḫerī ağlar idüm gözlerümi ḳan **bürüdi**
Dil-i vīrān-şodemi āteş-i sūzān **bürüdi**
(G 202/2)

O gülüñ seyrine ben gitmiş idüm gülşende
Aldı eḫrāfumu hep ḫār-ı muğaylān **bürüdi**
(G 202/4)

Ḳadd-i zibāsı ḫayālümde ḫırām itdükçe
Gülşen-i fikretümi serv-i ḫırāmān **bürüdi**
(G 202/6)

Dāmenüm farḳ idemem şimdi giribānumdan
Dāmen-i ‘işmetümi çāk-i giribān **bürüdi**
(G 202/8)

Elem-i ḫasret-i cānānuñı gördükçe gönül
Yāver’üñ dīdesini eşk-i firāvān **bürüdi**
(G 202/10)

būs: Öpücük.

Büse düzd olmaḳlığa Yāver olur belki sebep
Yāri mest itmek içündür devr-i sāğardan gāraz
(G 91/9)

büsü: -ı
Lebüñ **büsü** gıdā-yı rüḫ u cāndur
O zevḳ-i cān-fezāya hiç ḫoyılmaz
(G 81/7)

büse: -ñ, -i
Gelmedüñ inşāfa virüp **büseñi**
Bāğda her mīve-i ḫām oldı gel
(G 115/7)

büse: -sı, -nı
Ne ‘id itdük ne bayramlaşduḳ ol bī-gāne-ülfetle
Alanlar **büsesin** varsun disün ‘idüñ sa‘id olsun
(G 141/8)

büse: -y, -e

Rü'yâda bu şeb gördün ise yârini Yâver
Müjde saña bir **büseye** nâ'îl olacağsın

(G 145/10)

büs eyle: Öpmek.

büs eyle: -r, -em

Zîr-i pâyuñ belki bu taķrîb ile **büs eylerem**
Dergehüñde iķtîzâ eyler ki hâk olmak baña

(G 8/7)

büse-i la'î-i leb: Dudağın kırmızı öpücüğü.

büse-i la'î-i leb: -üñ

Büse-i la'î-i lebüñ üftâdeñi dil-sîr ider
Lîk düşnâmuñ efendim gâhice dil-gîr ider

(G 54/1)

büse-i la'î: Dudağının öpücüğü.

büse-i la'î: -üñ

Ümmîd idiyor cân u dilüm **büse-i la'îlüñ**
Yâver gibi şimdi ne 'aceb fikr-i muhâlüm

(G 133/9)

büsesin al: Öpmek.

büsesin al: -up

Bir tatlı **büsesin alup** ol sükkerin lebüñ
Oldı o lezzetiyle dehân u dimâğ dâğ

(G 95/3)

büs-ı dehân: Dudağın öpücüğü.

büs-ı dehân: -uñ

Yok dimez **büs-ı dehânüñ** itseler daħı taleb
Hiç çayanmaz 'aşıkuñ ol nâzenin ibrâmına

(G 165/3)

büs-ı leb-i sâķi: Sakinin dudağının öpücüğü.

Meger **büs-ı leb-i sâķi** şabûh-ı şubh-ı 'işretmiş

Bu tarz-ı tâzeyi bir müdmin-i maħmürdan gördüm

(G 121/5)

büs-ı leb: Dudağımı öpme.

büs-ı leb: -i, -n

Tatlı bir **büs-ı lebin** rü'yâda almışdum bu şeb
Pür-ħarâret eyleyen hâlâ o lezzetdür beni

(G 192/7)

büs-ı leb: -üñ, -i

Büs-ı lebüñi itse taleb Yâver 'aceb mi
Divâne göñül her ne iderse edeb olmaz

(G 80/9)

büt-i çîn: Güzel sevgili.

büt-i çîn: -e

Beyâna hâlîni Yâver ne mümkün ol **büt-i çîn'e**
Belî ifrâṭ-ı hüznümden yanumda tercemân ağlar

(G 57/9)

büt-i çînî-ħüsn: Güzel saçlı sevgili.

büt-i çînî-ħüsn: -üm

Nâza âğâz idicek ol **büt-i çînî-ħüsnüm**
Çeşm-i güyâsi ider şîve-i güftâra meded

(G 45/3)

büt-i ra'nâ: Güzel sevgili.

Güftâr-ı nâzı ol **büt-i ra'nâ** güzel bilür

Dil-keş ħıramı kâmet-i zîbâ güzel bilür

(G 65/1)

bütün: Bütün.

Şaķlamam râzum **bütün** 'âlem duyarsa ğam degil
Ĥâşılı oldum saña nev-res fidânüm mübtelâ

(G 16/7)

Temâşâ-yı çemense maķşaduñ ey Yâver'ün cânı

Güşâd oldı **bütün** yer yer gül-i dâğ-ı nihânüm gel

(G 119/10)

Bütün yağmaya virdüm ħân mân-ı şabr u tedbiri

Taħammül itmeyüp bî-şabr u sâ mân olduğum ħaldı

(G 183/5)

Görenler Yûsuf'ün ħüsnüñ **bütün** hep yedlerin kesdi

Seni görse kesilür hep yürekler yâ Resûlallâh

(M 5/3)

Şecâ'at anda ħüsn ü ħulķ u luṭf u merħamet anda

Bütün ħalk-ı cihân ol şâh-ı zî-şânı senâ eyler

(Kt 2/8)

büy: Koku.

büy: -ı

Bilmem ancak ħâl-i ten-zû-fâmınuñ eczâsını

Müşğ-i terden **büyü** elṭâf kendi 'anberden laṭîf

(G 96/6)

büy-ı 'anber: Amber kokusu.

büy-ı 'anber: -den

Âşinâdur nûkhet-i zülfüñle gerçi min-vecih

Ĥâlüñi yâd eylemekdür **büy-ı 'anberden** ğarâz

(G 91/8)

būy-1 gül: Gül kokusu.

būy-1 gül: -i

Tuyup **būy-1 güli** rūyuñ gülān bülbül bu gülşende
Kesilmez haşre dek āh u fiğānı yā Resūlallāh

(M 4/5)

būy-1 laţif: Güzel koku.

Luţf-ı hoş-būyına terciħ olur mı ħālūñ
Gerçi kim **būy-1 laţif** ʿūd ile ʿanberde de var

(G 74/4)

būy-1 ser-i zūlf: Saç ucunun kokusu.

būy-1 ser-i zūlf: -iñ

Bu gelen rāyiħa **būy-1 ser-i zūlfūñ** mi ʿaceb
Cān dimāğına yaħūd sünbül-i būyā mı gelür

(G 68/7)

būy-1 zūlf: -iñ, -le

Muʿaţţardur dimāğum **būy-1 zūlfūñle** senüñ cānā
O bularla şabā her dem eser āheste āheste

(G 176/3)

-C-

cādde: Cadde, geniş yol.**cādde:** -dürNā-refte rāh-ı semt-i vefā esb-i nāzuña
Güyā ʔarıķ-ı cevrde bir **cāddedür** saña

(G 13/6)

cām: Kadeh.**cām:** -aBayrama deġin **cāma** bedel rindüñ elinde
Tesbîh-i riyā-pîşe-i şad-dāne çekilsün

(G 137/7)

cāme: Libas, elbise.**cāme:** -mBerg-i gülden olsa **cāmem** hār-ı firķatdür baña
Baġ-ı cennet sensüz ey gül nār-ı hāsetdür baña

(G 2/1)

cāme: -ler, -le‘Arz-ı gülşen eylemiş güyā ki hūbān-ı zamān
Surh u sebzīn **cāmelerle** dil-rübādur lāleler

(G 49/6)

cāme-h̄’āb: Yatak.**cāme-h̄’āb:** -umBerg-i gülden **cāme-h̄’ābum** olsa cānā hār olup
Müy-ı ser-tā-pāy-ı cismüm nevk-i süzendür baña

(G 1/3)

cāme-i ʔid: Bayram elbisesi.Müzeyyen **cāme-i ʔid** itsün efzūn kıymet-i hūsnūñ
Nigāh-ı çeşm-i bed-manzar cemālinden baʔid olsun

(G 141/3)

cāme-kān: Camla çevrili, camla örtülü yer.Düşürdüm Yāverā taʔmīrine bir mışraʔ-ı tārīh
Yapıldı himmet-i şeħle ne zibā **cāme-kān** oldu

(Kt 1/18)

cām-ı cem’de: Şarabın mucidi eski İnan padişahlarından**Cem'in içki kadehi.****cām-ı Cem:** -deAramam neşʔe-i bezm-i Cem’i **cām-ı Cem’de**
Telh-kām olalı hicrān ile künc-i ġamda

(Th 2/7)

cām-ı ġam: Dert kadehi.**cām-ı ġam:** -ı

Saña ʔiş u ʔarab zevķ u şafālar itdürür ammā

Felek **cām-ı ġamı** Yāver şunar āheste āheste

(G 176/10)

cām-ı leb: Dudaġın şarabı.**cām-ı leb:** üñBezm-i vaşluñda senüñ **cām-ı lebüñ** nüş ideli
Tevbe itdüm ‘ākıbet ben nüşa da hem ʔişe de

(G 163/5)

cām-ı muħabbet: Muħabbet kadehi.Nüş-ı mey idüp giryeñ için ġam mı çekersin
Ĥandān idecek miydi seni **cām-ı muħabbet**

(G 34/6)

cān: Can.

Bu gelen rāyiħa büy-ı ser-i zülfüñ mi ‘aceb

Cān dimāġma yaħūd sünbül-i büyā mı gelür

(G 68/8)

Göricek vechini biñ **cān** ile oldum meftün

Çünkü Bihzād-ı ġazā ġalbüme taşvir itdi

(G 181/3)

Cān naķdin alup kāle-i vaşlın virecekmiş

Senden baña oldu yine bāzār-ı muħabbet

(G 33/7)

Bezm-i dilde ‘ayş u nüş-ı yāri eylerken ġayāl

‘Ālem-i āb içre gördüm sinem içre **cān** mest

(G 39/6)

Ne cellād-ı ġazānuñ zir-i destinde ġalup şimdi

Fırāķuñla ġayātından begüm bu ġaste **cān** geçmiş

(G 89/28)

Pend-i menʔ-i ‘aşķ iderken ben didüm kim nāşiħe

Bir fidākāra fidādur **cān** ile serden ġaraz

(G 91/6)

cān: -umBir fidākāra ġazārā oldu **cānum** mübtelā

Mübtelā oldu bu cān-ı nā-tüvānum mübtelā

(G 16/1)

Ĥānmān-ı şabrumı yaġmaya virdüm Yāverā

Bir fidākāra ġazārā oldu **cānum** mübtelā

(G 16/10)

Cānum seni āħ pek sevdi ġāyet

Vaşluñ bize āħ olmaz mı kısmet

(G 37/3)

Beni bir hâle koyduñ kim ecelden gayrı yok çäre
N'olur bir kerre gelseydüñ ki **cānum** tendedür şimdi
(G 194/8)

Fırâş-ı gamda bîmâr eyleyüp gel gitme **cānum** gel
‘İlâcın eyle revhânî gel ey rûh-ı revānum gel
(G 119/1)

cān: -um, -ı
Düzağda kıoma fırkat ile **cānumı** yâ Rab
Çekdürme baña hasret-i cānānumı yâ Rab
(G 27/1)

cān: -a
Özge bir neş'e virür sâğar-ı la'lüñ **cāna**
Gerçi keyfiyyet-i neş'e mey-i sâğarda da var
(G 74/5)

Hasret-i la'l-i leb-i meygünuyam
Ğam tölusun **cāna** şunar ağlaram
(G 126/6)

cān: -uñ, -dan
Mevlâ'dan utanmaz
Cānuñdan uşanduñ
(G 112/12)

cān: -um, -sın
Görinmez çeşmüme sensüz cihān bir zerre miqdārı
Cihānı n'eyleyem cānā benim sen tende **cānumsın**
(G 147/4)

cān: -dur
Yeter cevr eyledüñ raħm eyle ey bî-dād **cāndur** bu
Saña da cevr ider bir bî-vefā bir gün cihāndur bu
(G 155/1)

cān: -ı, -n, -ı
Saña itsün mi fidā **cānımı** bu ‘aşık-ı zār
Kān bahāsı mı ‘aceb la'l-i lebüñ kıymetine
(G 178/5)

cān: -lar
Ne **cānlar** eyledi şeydā nigāhı
Füsün-ger ğamzesi pek sâhîr oldı
(G 180/7)

cān: -umuz, -a
Yāverā çāresi ağlayalum şabr idelüm
Āh-ı cānkāh idelüm **cānumuza** cebr idelüm
(Tb 1/50)

cān: -da
Geldi derün-ı cān u dile yād-ı leblerüñ
Ey fikr-i yār **cānda** yirüñ yok midur senüñ
(G 108/4)

cān: -um, -a
Cānuma kār itdi hayfā āteş-i derd-i firāk
Bu ‘azāb u miñnetüñ bir intihāsın görmedüm
(G 124/3)

Süzme gel çeşm-i siyāhuñ meded ey mest-i nigāh
Ğamzeler kālbe degil **cānuma** te'sir itdi
(G 181/6)

Şöyle te'sir itdi kim ‘aşkuñ efendim **cānuma**
La'l-i meygünüñ ğamıyla çıkmadum mey-ğāneden
(Mr 1/1)

cān: -ı
Ben idersem leb-i cān-baħşuñ için **cānı** fidā
Hele sen eyleme bu ‘aşık-ı nālāmı fidā
(G 20/1)

Temāşā-yı çemense maħşaduñ ey Yāver'üñ **cānı**
Güşād oldı büttün yer yer gül-i dāğ-ı nihānum gel
(G 119/9)

Ser-i küyuñda **cānı** var ise dursun ruķebā
Nāvek ü tîr-i du'āyı hele dūr göndereyüm
(G 127/5)

Gel ey rûh-ı revānum kaçma benden
Bu cism-i nā-tüvānuñ **cānı** sensin
(G 144/8)

Zaħm-ı dil teşne olur gelse diyü peykānuñ
Cānı āmac ideli ğamze-i hün-ğ'āresine
(G 174/6)

Biñ **cānı** olsa girmege meydān-ı cengüñe
Behrām-ı Gür olsa da itmez cesāreti
(G 201/19)

cān bul: Dirilmek, canlanmak.

cān bul: -ur, -um
Hele ben kendümi bir kālbe-i bî-cān bulurum
Ne zamān görsem o rûhum yeñiden **cān bulurum**
(G 134/2)

cān ev: Yürek, gönül, kalp.

cân ev: -î, -n, -e

Cân evine geldi müjeñ yâresi

Bildüm anı yoğdur anuñ çâresi

(G 198/1)

cân fidâ eyle: (Bir şey uğruna) Canımı feda etmek, can vermek. II Ölmek.

cân fidâ eyle: -r

Cân fidâ eyler imiş herkes metâ^c-ı vuşlata

Ben harîdâr olmadum yoğdur bahâsı vâkı^{câ}

(G 7/7)

cân fidâ: Çok imrenilen iyi veya güzel şeyler, davranışlar karşısında söylenen bir söz, can kurban.

cân fidâ: -lar

Cân fidâlar sevdüğüm qurbâniyân-ı ʿidveş

Ser-be-ser ʿid-i vişâlünde şehîd olsun da gör

(G 62/7)

cân u dil: Can ve gönül.

ʿAşkuñ rehûnde **cân u dil** üftâdedür saña

Haylî zamân bende vü dil-dâdedür saña

(G 13/1)

Heyʿet-i hüsn ile memlû olmasın mı **cân u dil**

ʿAks-i mirʿât-ı ruhuñ gönülümde cânân gösterür

(G 66/5)

Hasretüñle **cân u dil** pür-âteş ü süzân olur

Her zamân her ân yağan ol âh-ı hasretdür beni

(G 192/3)

cân u dil: -î

Cân u dili sihr ile eyler helâk

Ol güzelüñ gamze-i hûn-hʿâresi

(G 198/3)

cân u dil-i zâr: Ağlayan gönül ve can.

cân u dil-i zâr: -um

Nizâr u zâr u nâlân ise de redd itme luţf eyle

Saña **cân u dil-i zârüm** fidâdur yâ Resûlallah

(M 3/8)

cân u dil: Can ve gönül.

cân u dil: -le

Âteşüm ihfâ iderdüm halka itmezdüm ʿıyân

Cân u dille yanmağa bu nâr-ı hicrândur sebab

(G 30/6)

cân u dil: -üm

Cân u dilüm ey ruhı gül-i nevân

Her ne vakit görse seni şâd olur

(G 64/5)

Fırkat şebinde kalmış idüm fikr-i vaşl ile

Mihr-i ruhuñla **cân u dilüm** rüşen eyledüñ

(G 106/4)

Ümmîd idiyor **cân u dilüm** büse-i laʿlûñ

Yâver gibi şimdi ne ʿaceb fikr-i muhâlüm

(G 133/9)

Her ne rütbe nüş idersem Yâverâ qanmaz yine

Teşnedür **cân u dilüm** laʿl-i leb-i gül-fâmına

(G 165/10)

Mâʿil olduğ o gülüñ serv-i sehi kâmetine

Hiç taħammül idemez **cân u dilüm** hasretine

(G 178/2)

cân vir: Can vermek, can başışlamak.

cân vir: -ür, -se, -m

Eylemez ʿaşık-ı âvâresine ʿarz-ı cemâl

Cân virürsem dahı itmez yine kerre suʿâl

(Tb 1/42)

cânâ: Ey can (sevgili)!

Berg-i gülden câme-hʿâbum olsa **cânâ** hâr olup

Müy-ı ser-tâ-pây-ı cismüm nevk-i süzendür baña

(G 1/3)

İhtiyârumla kazandum senüñ ʿaşkuñ **cânâ**

Ne kadar cevr ü cefâ eyler iseñ az baña

(G 3/3)

Oldı ʿâdet derdüñ ile derdnâk olmağ baña

Süz-ı hicrânuñla **cânâ** süznâk olmağ baña

(G 8/2)

İnanma iʿtimâd itme raķib-i bed-menişdür o

Dürüg-ı maşlahat-âmiz içündür sözleri **cânâ**

(G 19/8)

O serv-endâm olan kaddüñ katı mevzündür **cânâ**

Lebüñ bir bâde-i şâfi ruhuñ gülgündür **cânâ**

(G 21/1)

O serv-endâm olan kaddüñ katı mevzündür **cânâ**

Lebüñ bir bâde-i şâfi ruhuñ gülgündür **cânâ**

(G 21/2)

- Muqavves ebruvānuñ fikri bükdi kâmet-i şabrum
Cigergâhum müjeñ zaḥmı ile pür-hündur **cānā**
(G 21/4)
- Ne tedbîr idebilsün ‘aql u fikrüm yoğ iken başda
Dil ü cānum o çeşm-i fitneye meftündur **cānā**
(G 21/6)
- Senüñ ol künc-i ğamda hüzn-i ‘aşkuñ ile üftādeñ
Görürse iltifātuñ yā naşıl memnündür **cānā**
(G 21/8)
- Nigāh-ı iltifāt u luṭfuña maẓhar iken Yāver
Ne ḥikmetdür amı gördüm ki ben maḥzündür **cānā**
(G 21/10)
- Urıldum tîr-i müjgāna dilüm pür-pāredür **cānā**
Amān gel virme ruḥşat ğamzeñe ḥün-ḥ’āredür **cānā**
(G 22/1)
- Urıldum tîr-i müjgāna dilüm pür-pāredür **cānā**
Amān gel virme ruḥşat ğamzeñe ḥün-ḥ’āredür **cānā**
(G 22/2)
- ‘Aceb bilmem dökinmez mi gözümde eşk-i ḥasretle
Dü çeşmüm çifte ḥavz olmış aḫar fevvāredür **cānā**
(G 22/4)
- Egerçi tarz u tavruñ şüfiyāne gösterür ammā
Nigāh-ı çeşm-i mestüñ ise pek seḥḥāredür **cānā**
(G 22/6)
- O zülfi-i ḥam-be-ḥam āşiyān itmişken olmışdur
Kebütervāri murğ-ı dil yine āvāredür **cānā**
(G 22/8)
- Ferāmüş eyledüñ hiç şormaduñ sen Yāver-i zārı
Ne rütbe derd-i ‘aşkuñla senüñ bî-çāredür **cānā**
(G 22/10)
- Hicr-i ruḥsāruñla **cānā** çihresi ‘aşıklarūñ
Nār-ı firqatden şolup berg-i ḥazān olmaz mı yā
(G 25/5)
- Dimem **cānā** dil-i ‘uşşāk-ı zāra şefkatüñ yoğdur
Raḫibānuñ ğulüvvi hep sañadur ruḥsatuñ yoğdur
(G 50/1)
- Katı bî-raḥm imişsin böyle bilmezdim seni **cānā**
Nigāh-ı merḥamet kıl çeşm-i Yāver'den aḫan ḫandur
(G 60/9)
- Saña ‘aşık olan **cānā** cihāna iltifāt itmez
Ġaribāne nigāhın rü’yet-i didār için saḫlar
(G 72/7)
- Çemende ‘andelibān eyledükçe nāle vü feryād
Derün-ı sinede **cānā** dil-i zārum fiğān eyler
(G 73/6)
- Gülşen ne gerek bende-i efgendeñe **cānā**
Ḳapuñ gibi ‘uşşākuña ra’nā maḥal olmaz
(G 79/7)
- Yeter ‘uryān-ı ‘aşkuñ oldı **cānā**
Saña şimden girü Yāver şoyılmaz
(G 81/9)
- ‘İlāci n’eylesün **cānā** dilümde zaḥm-ı nāsürüñ
Şaḫın merhem-resān olma o zaḥm-ı ḥün-feşān geçmiş
(G 89/13)
- Şafā vü zevḫ olur **cānā** dilümde miḥnet-i ‘aşkuñ
Şaḫın ḫanneyleme derd ü elemdür ḥālet-i ‘aşkuñ
(G 109/1)
- Yāver-i dil-ḥüna ğamzeñveş ider baḫs-i hirās
Gerçi **cānā** cān-fezādur ğam-zidādur gözlerüñ
(G 111/10)
- Çeşm-i āḥūlarla **cānā** ülfetüñ olmış senüñ
Anuñ için ‘aşıkāndan vaḥşetüñ olmış senüñ
(G 114/1)
- Ḥayretle nigāh eyleye herkes saña **cānā**
Āyine-şifāt sen daḫı bir şāf-derün ol
(G 120/3)
- ‘Aşkuñ edeb-āmüz olalı Yāver’e **cānā**
Elfāz-ı mülāyim ile zeyn oldı zebānum
(G 130/9)
- Kimi mehi kimi mihri ider misāl ammā
Cemāl-i Yūsuf’a **cānā** benüm misālüm sen
(G 139/8)
- Devā-sāz ol leb-i la’lūñle **cānā**
Dil-i bīmārumuñ dermānı sensin
(G 144/5)
- Nigāh-ı ḫışm ile **cānā** ḫayāt-ı cāvidānumsin
Füsünüñla esās-endāz-ı mülk ü ḥānmānumsin
(G 147/1)

Görinmez çeşmüme sensüz cihân bir zerre miqdârı
Cihânı n'eyleyem **cânâ** benim sen tende cânımsın
(G 147/4)

Gördükçe tutarsın beni destüñ yüze **cânâ**
Ey mihr-i dirahşân senüñ yandum elünden
(G 148/5)

İltifât it baña imâ ile olsun **cânâ**
Kaş u göz ile işâret dahı şoĥbet degil a
(G 158/3)

Ṭâkât mı gelür şu'le-i ruĥsârıña **cânâ**
Yandı ciĥerüm âteş-i süzâmı görince
(G 160/5)

Ĥırâş-ı cân ile **cânâ** bu bîmârı sövündürme
Fırâkuñla Züleyĥâ-yı dil-i zârı sövündürme
(G 161/1)

Meded **cânâ** beni ĥâk-i mezelletde koyup gitme
Esîr-i pâ-y-mâl olmış giriftârı sövündürme
(G 161/7)

Dil-ĥaste olup Yâver-i zârıñ gibi **cânâ**
Maĥmûm olalı ĥayli ĥarâret var içinde
(G 169/9)

Mu'aṭṭardur dimâĥum bü-y-ı zülfüñle senüñ **cânâ**
O bûlarla şabâ her dem eser âheste âheste
(G 176/3)

Görüp ĥâl-i dige-günüm baña raĥm itmedüñ **cânâ**
Niçe demdür ĥamuñla zâr u giryân olduĥum ĥaldı
(G 183/3)

Güzergâhuñda beklerdüm seni görmek için **cânâ**
Yoluñda ĥâk-sâr olmaĥ o da bir resm-i 'âdet mi
(G 186/5)

Bizi bezmüñden istisĥâl güne ṭarĥ idüp **cânâ**
Raĥîbân vaşluñ ile kâm-yâb olsun da ĥalsun mı
(G 193/5)

Kim baĥar ĥâlüme **cânâ** nigeĥümden ĥayrı
Hem-dem olmaz baña baĥt-ı siyehümden ĥayrı
(G 195/1)

Cânâ yiter itme cevri ü nâzı
'Uşşâkuñ ider saña niyazı
(G 196/1)

Güş idüp inşâf iderseñ var ĥuzûra bir sözüñ
Ĥâk-pây-ı pâkine ferş iderek **cânâ** yüzüñ
(Mr 1/6)

cânân: Sevgili.

Bezm-i dilde yâd-ı la'lüñ ile dil mey-nüş iken
'Aks-i mir'ât-ı ĥadeĥde görmişem **cânân** mest
(G 39/8)

Ol mehüñ mihr-i dilinde cây-gîr olmaĥ için
İbtidâlarda olur **cânân** ile ülfet lezîz
(G 47/6)

Her kaçan kim ağladup 'uşşâkıñı **cânân** güler
Bülbülün giryân idüp şankim gül-i ĥandân güler
(G 55/1)

Yâverâ ĥâl-i gül ü bülbül gelür hep yâduma
Her kaçan kim ağladup 'uşşâkıñı **cânân** güler
(G 55/10)

Hey'et-i ĥüsn ile memlû olmasın mı cân u dil
'Aks-i mir'ât-ı ruĥuñ göñlümdede **cânân** gösterür
(G 66/6)

Derd-i 'aşkuñ yana yana eylemek için beyân
Gâhice **cânân** ile tenhâ mekân ister göñül
(G 116/8)

O cefâ-cü seni Yâver gibi terk itdi ise
Sen elem çekme göñül ben saña **cânân** bulurum
(G 134/10)

Giryende görüp dün baña **cânân** didi yolda
Şabr eyle ki maṭlûbuña nâ'il olacaĥsın
(G 145/7)

Yâverâ yâ ben niçün âĥ itmeyem her şubĥ u şâm
Nâzlı nâzlı söyleyen **cânân** geldi ĥâṭıra
(G 172/10)

Gelüp meclisde **cânân** ĥâzîr oldu
Sürürümden cününüm zâĥîr oldu
(G 180/1)

cânân: -uñ

Ĥazeller iĥtirâ' itdüñ belî 'aşkıyla **cânânıñ**
'Aceb Yâver senüñ de bir kitâb olmaz mı âsârıñ
(G 110/9)

Ecel meyini nüş itmezden evvel
İçeydüm bāde **cānānuñ** elinden

(G 149/6)

Gül virür hār-ı muğaylāni reh-i Ken'an'ıñ
Hoş gelür cevri bile 'āşıkına **cānānuñ**

(Th 2/18)

cānān: -e

Nigāh-ı iltifātından bizi dūr eyledi Yāver
Beni ol nāzlı **cānāne** rakīb-i bed-zebān geçmiş

(G 89/36)

cānān: -a

Bizi yād itdi bir köhne sepedle
Mürüvvet şāhibi **cānāna** düşdük

(G 103/8)

cānān: -dur

Sen beni ta'ıyb idersin zāhidā bilmem niçün
Hālka rüsvāy olmama hep yine **cānāndur** sebep

(G 30/8)

cānāne: Sevgili.

Ser-āgāz-ı kelām eyle görinsin dürr-i şehvāruñ
Toylmaz zevkine **cānāne** nāzik tatlı güftāruñ

(G 110/2)

cānāne: -nüñ

Yāverāsā çāker-i dirīniyem **cānānenüñ**
'Āşık-ı dil-ḥaste vü gam-ḥ'arıyam şağdan şağa

(G 159/9)

cānāne: -de

Ben çekildüm Yāverā bir küşeye gönülüm ile
'Aql u fikr ü zihñ ü ṭab'ıñ cümlesi **cānānede**

(G 162/10)

cānāne: -sı

İ'timād it kavlüme ey Yāver'üñ **cānānesi**
Kalmazam nār-ı gamuñla yanmada pervāneden

(Mr 1/15)

cān-dādelik: Candan bağlanmış.

Cān-dādelik ey āfete ṭarz-ı nigeḥ-āmüz
Rāhuñda seniñ 'āşık-ı şeydāya ne minnet

(G 36/3)

cān: Can, ruh.**cān: -dur**

Ġamzeleri zaḥm-zen ü ḥaste-dil
Mihr-i ruḥı sinede **cāndur** baña

(G 5/4)

cān-fezā: Cana hayat veren, iç açan.**cān-fezā: -dur**

Yāver-i dil-ḥūna gamzeñveş ider baḥs-i hirās
Gerçi cānā **cān-fezādur** gam-zidādur gözlerüñ

(G 111/10)

cān-ı nā-tüvān: Güçsüz can.

Bu rütbe olmamışdum derd-i 'āşkuñla seniñ böyle
Bu **cān-ı nā-tüvān** pek ḥaste vü nālendedür şimdi

(G 194/4)

cān-ı nā-tüvān: Güçsüz can.**cān-ı nā-tüvān: -um**

Bir fidākāra ḳazārā oldı cānum mübtelā
Mübtelā oldı bu **cān-ı nā-tüvānum** mübtelā

(G 16/2)

cānın fidā it: Çok beğendiği bir kişi, şey ya da davranış uğruna kendimi feda etmek.**cānın fidā it: -miş**

Kimi **cānın fidā itmiş** kimi māl ü menālün hep
Bu vādilerde ey zāhid gürüh-ı 'āşıkān geçmiş

(G 89/19)

cānlar fidā: Çok imrenilen iyi veya güzel şeyler, davranışlar karşısında söylenen bir söz, can kurban.

Gül-nihāl-i ḳāmetün ḥayret-fezā ey serv-ḳad
Şive-i refṭāruña **cānlar fidā** ey serv-ḳad

(G 46/2)

cānlar yaḳ: Zulmetmek, eziyet etmek.**cānlar yaḳ: -duğ, -ı, -n**

Ne **cānlar yaḳduğın** ol āfetün dil-gir olandan şor
Naşıl siḥr itdüğün 'uşşāḳına teşḥir olandan şor

(G 56/1)

cānum fidā ol: Canı feda etmek.**cānum fidā ol: -sun**

Niyāzum budur ey meh-rū baña va'd-i vişāl eyle
Saña **cānum fidā olsun** bu gam-ḥ'arı sövündürme

(G 161/6)

cānuma ḳaşd it: Öldürmeye çalışmak.

Kec-nümālik varsa bende **cānuma ḳaşd it** begüm
İki ḳat olsun elüñde ḳāmet-i şemşirümüz

(G 83/3)

cānumı alur: Öldürmek, canı ele geçirmek.

cānumı al: -ur

Āh kim ol nāzeninüm mihrbān olmaz baña

Cānumı alur benüm ārām-ı cān olmaz baña

(G 11/2)

cānumı yaq: Acı vermek.

cānumı yaq: -di

Cānumı yaqdi benüm āteş-i sūzān-ı firāk

Ne ‘aceb sönmez olur sūziş-i hicrān firāk

(G 100/1)

cāygāh: Yer, mevki.

cāygāh: -um

Cāygāhum Kaysveş küh u beyābān oldı āh

N'eyledi gördün mi ey Leylāveşüm sevdā baña

(G 6/7)

cāy-gir olmak: Yerleşmek.

Ol mehün mihr dilinde **cāy-gir olmak** için

İbtidālarda olur cānān ile ülfet leziz

(G 47/5)

cāy-gir-i bezm-i rindān: Rindler meclisinin yerleşmiş.

cāy-gir-i bezm-i rindān: -dur

Çāşni-senc-i leb-i meygün-ı cānāndur kadeh

Anuñ için **cāy-gir-i bezm-i rindāndur** kadeh

(G 43/2)

cāy-ı karar: Dinlenme yeri.

Sinem üstinde gelüp **cāy-ı karar** ide diyü

‘Aşıkāndan beni de ‘add ü şümār ide diyü

(Tb 1/23)

cebīn-i şeh-r-yārī: Padişahın alrı.

cebīn-i şeh-r-yārī: -sı, -n, -de

Cebīn-i şeh-r-yārisinde rahşān pertev-i devlet

Nigāh-ı iltifātın mihr-i gerdün ilticā eyler

(Kt 2/11)

cebr id: Zorlamak.

cebr id: -elüm

Yāverā çāresi ağlāyalum şabr idelüm

Āh-ı cānkāh idelüm cānumuza **cebr idelüm**

(Tb 1/50)

cedel: Savaş, kavga.

Nā-dān ile Yāver şakınup itme keş-ā-keş

Güç baħş ile sen bilme misin kim **cedel** olmaz

(G 79/10)

cedel-i ğayr: Başkalarının kavgası.

Ta‘yīb olunur mı **cedel-i ğayr** ile Yāver

Ol şūh için ağyār ile ğavğāya ne minnet

(G 36/9)

cefā: Eziyet, sıkıntı.

Bir nifāk-āmiz söz mi didiler sulţānuma

Bu teĝāfūl bu tecāhül bu **cefā** āyā neden

(Mr 1/4)

Hāk-i dergāhı olur mesned-i i‘zāz baña

O hemān cevr ideĝörsün bu **cefā** az baña

(Th 2/4)

cefā: -y, -ı

Cefāyı ‘aşık-ı zāra ‘iyān ‘iyān eyler

Vefāyı ğayrıya ammā nihān nihān eyler

(G 58/1)

Bizlere dā‘im sitignā ğayrıya her dem vefā

Bu **cefāyı** çekmede Yāver‘de tākāt kalmadı

(G 188/10)

Vāmık olsam bu **cefāyı** baña ‘Azrā itmez

Belki Mecnūn daħı olsam bunı Leylā itmez

(Tb 1/17)

cefā-cū: Eziyet eden, zalim; sevgili.

Ne bulduñ ğayrılarla itdüĝün bu üns ü ülfetden

Biraz da ey **cefā-cū** Yāver-i nālānuñı hoş tüt

(G 35/10)

O **cefā-cū** seni Yāver gibi terk itdi ise

Sen elem çekme göñül ben saña cānān bulurum

(G 134/9)

Olaldan bir **cefā-cū** dil-berüñ āvāresi Yāver

Ĝarib ü pāy-māl üftāde vü nālendedür şimdi

(G 194/9)

cefālı: Sıkıntılı, eziyetli.

Yāver gibi ben de oldum ey dil

Üftādesi bir **cefālı** yārüñ

(G 107/10)

cefā-pişe: Cefa etmeyi, cevretmeyi huy edinmiş olan,

zalim, gaddar.

O **cefā-pişe** daħı gelmedi mi merħamete

Hiç du‘āmuz daħı itmez mi eser n’olsun bu

(G 154/7)

cehennem: Günahkârların öldükten sonra âhirette azap görecekleri, cezâlarını çekecekleri yer, tamu, dûzah.

Dil-i pür-süzuma dûzah eger kim vâkıf olsaydı
Cehennem nârı yakmaz mücrimânı yâ Resûlallah
 (M 4/10)

cehennem: -üñ

Bizi yakmaz **cehennemüñ** nârı
 Süznâk-i şerâr-ı aşkuz biz
 (G 82/29)

cehr: Sesi yükseltme, yüksek sesle okuma veya konuşma.

Du'â-yı devletin yirde beşer **cehr** ile itdükçe
 Sürüşân-ı semâ âminini gökden nidâ eyler
 (Kt 2/3)

cellâd: Can alan kimse.

'Afv eyle dilersen de dilersen de helâk it
 Ey gâmzesi **cellâd** meşiyet saña kaldı
 (G 199/4)

cellâd-ı kazâ: Kazâ celladı.

cellâd-ı kazâ: -dur
 Ne **cellâd-ı kazâdur** kim bilinmez nice şân eyler
 Kimin ihyâ ider gâmzeñ kimin ihlâk-i cân eyler
 (G 73/1)

cellâd-ı kazâ: -nuñ

Ne **cellâd-ı kazânuñ** zîr-i destinde kalup şimdi
 Firâkuñla hayâtından begüm bu haste cân geçmiş
 (G 89/27)

cem' eyle: Toplamak, bir araya getirmek.

cem' eyle: -r
 Hem dilleri **cem' eyler** o hem kendi perişân
 Eздâdı cem'-i zülf-i perişâna virilmiş
 (G 85/7)

cemâl: Güzel yüz.

Nażar-bâzuz **cemâl** 'âşıkларыuz
 Nedür bi-hüde bu rüy-ı celâlün
 (G 104/5)

cemâl: -i, -n, -den

Bir nefes mümkün değil olmak **cemâlinden** cüdâ
 Sâyeveş bir dil-ber-i meh-rüya oldum mübtelâ
 (G 15/5)

Müzeyyen câme-i 'id itsün efzün kıymet-i hüsnün

Nigâh-ı çeşm-i bed-manzar **cemâlinden** ba'îd olsun
 (G 141/4)

cemâl: -ün

Güzel taşvîr olunmuş hatt u hâlün
 Gözümden nakşî hiç gitmez **cemâlün**
 (G 104/2)

Çeşm-i dille geh hayâlün geh **cemâlün** seyr ider
 'Âşkuñ olmakdadur didârüñ nezzâreye
 (G 164/3)

cemâl-i bâ-kemâl: Mükemmel güzellik.

cemâl-i bâ-kemâl: -üñ
Cemâl-i bâ-kemâlün tâb-ı mihri olsa 'aks-endâz
 Riyâz-ı cennete behcet-nümâdur yâ Resûlallah
 (M 3/3)

cemâl-i pür-celâl: Çok hiddetli yüz.

cemâl-i pür-celâl: -e
 Gönül hâl-i dil-i zârı o şâha 'arz-ı hâl eyle
Cemâl-i pür-celâle zannum ol kim tãkâtuñ yokdur
 (G 50/4)

cemâl-i yârda: Sevgilinin güzel yüzü.

cemâl-i yâr: -da
 Yâver **cemâl-i yârda** gördükde rüyumu
 Mir'ât-ı şâfdur şanurum tâb-dâr ruğ
 (G 44/9)

cemâl-i yûsuf'a: Hz. Yusuf'un güzel yüzü.

cemâl-i Yûsuf: -a
 Kimi mehi kimi mihri ider misâl ammâ
Cemâl-i Yûsuf'a cânâ benüm misâlüm sen
 (G 139/8)

cem'-i zülf-i perişân: Dağınık saçının hepsi.

cem'-i zülf-i perişân: -a
 Hem dilleri cem' eyler o hem kendi perişân
 Eздâdı **cem'-i zülf-i perişâna** virilmiş
 (G 85/8)

cenâb: Şeref, onur, saygınlık, hazret.

cenâb: -uñ, -dan
 'Înâyet kıl efendim Yâver'ün 'işyânına bakma
Cenâbuñdan kuluñ pür-ilticâdur yâ Resûlallah
 (M 3/10)

cenâb-ı hazret-i şâh-ı cihân: Alemin padişah hazretleri.

Cenâb-ı Hazret-i şâh-ı cihân Sulţân Selim Hân'a

Açup bay u gedā şubḥ u mesā destin duʿā eyler
(Kt 2/1)

cenāb-ı rüstem ağa: Rüstem Ağa Hazretleri.

cenāb-ı Rüstem Ağa: -nuñ
Zāl-i zamāne ğālib-i mutlak vücūhla
Yaʿnī **cenāb-ı Rüstem Ağa'nuñ** şecāʿati
(G 201/18)

cenāb-ı şeh̄r-yār-ı kām̄kār: Arzusuna ulaşmış padişah hazretleri.

cenāb-ı şeh̄r-yār-ı kām̄kār: -ı
Cenāb-ı şeh̄r-yār-ı kām̄kārı sev̄k idüp ḥayra
ʿİnāyetle mürüvvetle müşārün biʿl-benān oldı
(Kt 1/9)

ceng id: Savaşmak.

ceng id: -er
Birbiriyle **ceng ider** ʿāşık̄laruñ ey mehveşüm
Çeşm-i mestānuñ senüñ ğavġāya itmez iltifāt
(G 32/5)

cesāret: Cesurluk, yiğitlik, yüreklilik.

cesāret: -i
Biñ cāmı olsa girmege meydān-ı cengüñe
Behrām-ı Gür olsa da itmez **cesāreti**
(G 201/20)

cevāb: Cevap, yanıt.

Düşürdüñ ʿālemi ʿaşka teraḥḥumuñ yoqdur
Fütāde ḥaqqımı ister nedür **cevāb** saña
(G 12/6)

cevāb: -a
Cevāba kād̄ir olmaz belki eyler derdini izhār
Muḥabbetden suʿāl eylersem ol Mecnūn-ı şeydāya
(G 170/5)

cevr: Eziyet, cefa.

cevr: -üñ, -e
Yāver gibi teşekkür ider var mı **cevrüñe**
Aġyār durma ḥāl̄ini şekvād̄adur saña
(G 13/9)

cevr: -i, -n, -e
Terk-i ʿaşk itmek de müşkil **cevrine** tākāt de güç
Bir nefes ol dil-rübāsuz olmamız ğāyet de güç
(G 42/1)

cevr: -i
Sitem-kār olduġın ol nāzen̄inüñ sen teh̄i şanma

Gürūh-ı ʿāşık̄anı **cevr**i ile imtihān eyler
(G 73/8)

Sen inşāf it bu **cevr**i çekmenüñ hiç var mı imkānı
Eger var ise sulṭānum berāy-ı imtiḥāndur bu
(G 155/5)

Gül virür ḥār-ı muġaylānı reh-i Kenʿān'uñ
Hoş gelür **cevr**i bile ʿāşık̄ına cānānuñ
(Th 2/18)

cevr: -üñ, -i
Muʿtād-ı cefāyam ğamı birden bire virdüñ
Bugün dükedüp **cevrüñi** ferdā ne çekilsün
(G 137/4)

cevr: -üñ
Çeker **cevrüñ** gönül feryād kılmaz
Sen inşāf it begüm şābir degil mi
(G 189/7)

Ḥāk-i dergāhı olur mesned-i iʿzāz baña
O hemān **cevr** ideġörsün bu cefā az baña
(Th 2/4)

cevr eyle: Eziyet etmek.

cevr eyle: -d̄ü, -ñ
Yeter **cevr eyledüñ** raḥm eyle ey bī-dād cāndur bu
Saña da **cevr** ider bir bī-vefā bir gün cihāndur bu
(G 155/1)

cevr id: Eziyet etmek.

cevr id: -er
Yeter **cevr** eyledüñ raḥm eyle ey bī-dād cāndur bu
Saña da **cevr ider** bir bī-vefā bir gün cihāndur bu
(G 155/2)

cevr itme: Eziyet etmek.

cevr it: -me
Kaşdı **cevr itme** midür bilmem o meh-pāremüzüñ
Yāver-i zārına her demde küser n'olsun bu
(G 154/9)

cevr it: -me, -ge
Yine aġlatmak mı kaşduñ başladuñ **cevr itmege**
Dinmedi çeşmümden ey zāl̄im ağan ḫanum henüz
(G 77/5)

cevr ü cefā eyle: Ezâ ve cefâ eylemek.

cevr ü cefā eyle: -r

İhtiyārümle kazandum senüñ ‘aşkuñ cānā
Ne kadar **cevr ü cefâ eyler** iseñ az baña

(G 3/4)

cevr ü cefâ it: Ezâ ve cefâ eylemek.**cevr ü cefâ it: -me**

Gâhice Yâver-i bî-çäreñi taṭyib eyle

‘Aşıka **cevr ü cefâ itme** de ‘âdet degil a

(G 158/10)

cevr ü eziyyet: Zulüm ve eziyet.**cevr ü eziyyet: -dür**

Bir feraḥ gelmez mi yâ Rab bu dil-i nâ-şāduma

İtdügi **cevr ü eziyyetdür** gelen hep yāduma

(G 171/2)

cevr ü nâz: Eziyet ve naz.**cevr ü nâz: -i**Cānā yiter itme **cevr ü nâzi**

‘Uşşâkuñ ider saña niyâzi

(G 196/1)

cevr ü sitem: Eziyet ve zulüm.

Niçeye dek ğayra nevâziş idüp

Yâver’üne **cevr ü sitem** Muştafâ

(G 191/10)

cevr ü sitem: -dürÇekdügi **cevr ü sitemdür** dil-rübâlardan anuñ

‘Aşkuñ kadrin bilür bir mihrbân ister gönül

(G 116/3)

cezbe-i ‘aşk: Aşk cezbesi.**cezbe-i ‘aşk: -i**Meczüb idiyor bir güzelüñ **cezbe-i ‘aşkı**

Aldı benüm ‘aqlum ile iz‘ânımı yâ Rab

(G 27/7)

cezbe-i ḥüsn ü ân: Güzellik cazibesi.**cezbe-i ḥüsn ü ân: -i**Hemen ol **cezbe-i ḥüsn ü ânı**

Vech-i esmerde kōdı cilve-i ‘aşk

(G 99/3)

cezbe-i ḥüsn: -i**Cezbe-i ḥüsn**ı anuñ ğalib olur

Bi’ṭ-ṭab‘ esmer olanı severem

(G 131/5)

ciger: Ciğer, gönül. Nedür bu Yâver-i bî-cürme itdüğüñ bî-dād
Senüñ bu âteş-i ‘aşkuñ **ciger** kebâb idiyor

(G 59/10)

Āteş-i ‘aşkuñ ile yandı **ciger** n’olsun bu

Dâğ-ı sevdân ile zeyn oldı bu ser n’olsun bu

(G 154/1)

ciger: -de

O tîr-endâz ğamzeñ mi ‘aceb çeşmüñ midür bilmem

Olur her bir nigâhuñdan **cigerde** şerḥalar peydâ

(G 19/4)

ciger: -den

Muḳavves ebruvânın seyr iderken ‘âşık-ı zâruñ

O ḥünî ğamzenüñ tiri **cigerden** nâ-gehân geçmiş

(G 89/8)

ciger: -üm, -denAçdı nigeḥüñ tâze zaḥım tâ **cigerümden**

Var mı ḥaberüñ ey gül-i ter yârelerümden

(G 152/1)

ciger: -üm

Ṭâkât mı gelür şu‘le-i ruḥsârüña cānâ

Yandı **cigerüm** âteş-i süzânı görince

(G 160/6)

ciger kebâb id: Dert vermek, dertlendirmek.**ciger kebâb id: -i, -yor-iyor**

Kirişme mest-i nigâhuñ beni ḥarâb idiyor

Senüñ bu âteş-i ‘aşkuñ **ciger kebâb idiyor**

(G 59/2)

cigerġâh: Gönül.**cigerġâh: -um**Yanmışdı **cigerġâhum**

Yâ Ḥâzret-i Mevlânâ

(M 8/23)

Muḳavves ebruvânüñ fikri bükdü kâmet-i şabrum

Cigerġâhum müjeñ zaḥımı ile pür-ḥündür cānâ

(G 21/4)

cigerġâh: -um, -da

Taḥammül eylesün mi dil nigâh-ı çeşm-i ḥün-rîze

Cigerġâhumda her bir nâvek-i müjġân ḥancerdür

(G 52/6)

Teselli itmek isterler baña yârân gelmişler

Ki bilmezler **cigergāhumda** zaḥm-ı hūn-feṣān aḡlar
(G 57/4)

Diriḡ itme amān ol merhem-i kāfūrveṣ sineñ
Cigergāhum benüm ṣad ŧerḫa iden tiḡ-ı hicrāndur
(G 60/8)

Şu'leden serv olup ḫaldı **cigergāhumda**
Şanki reftār idiyor serv-i ḫırāmān-ı firāk
(G 100/7)

Ey kemān-ebrū nedür çeşmüñde bu hūn-rizlik
Tā **cigergāhumda** oynar tır-i müjgānuñ senüñ
(G 105/4)

cigergāh: -ı
Begüm ḫavf eylemezsin 'āşıkānuñ bed-du'āsından
Cigergāhi anuñ yanmış ḡam-ı 'āşkuñ hevāsından
(G 150/2)

cigergeh: Gönül.

cigergeh: -üm, -de
Eyledi tā **cigergehümde** karar
Tır-i ḡamzeñ nişāndur gönlüm
(G 123/5)

ciger-süz: Gönül yakan.

Zaḥm-ı müjgān **ciger-süz** ile pür-yäre gönül
Kapılır ḫayfā yine 'āşık ile her yäre gönül
(G 117/1)

cihān: Dünya, âlem, cihān.

Her kim ola şā'ir-i aşḫāb-ı 'āşık
Nāmi **cihān** içre begüm yād olur
(G 64/8)

Bu **cihān** bir özge gülşendür ki baḫsañ Yāverā
Niçe 'ar'ar niçe biñ serv-i ḫırāmān gösterür
(G 66/9)

Görinmez çeşmüme sensüz **cihān** bir zerre miḡdārı
Cihāni n'eyleyem cānā benüm sen tende cānumsin
(G 147/3)

Cihān der-zir-i tiḡ-ı ḫahramān u ebruvānuñdur
Begüm destān-ı devrānsın benüm şāḫib-ḫırānumsin
(G 147/7)

Cihān vaşluñla mesrūr olup 'id itsün de biz böyle
Dükenmez mi 'aceb bu ḫasret ü firḫat Şerifüm hū
(G 156/3)

cihān: -ı
Düşinmeden gice gündüz **cihāni** görmez olur
Olur mı 'āşık-ı zāruñ gözinde rāḫat-ı ḫ'āb
(G 31/3)

Bir nīm-nigāh iderse o mestāne gözlerüñ
Eyler **cihāni** siḫr ile divāne gözlerüñ
(G 113/2)

Eyler **cihāni** fitneyle ihlāk
ḫışm-ı nigāha gel virme ruḫşat
(G 37/7)

Nigāh-endāz-ı nāz olsa **cihāni** eyler āşüfte
O şūḫuñ fitne-i çeşm-i suḫan-sāzi ne fettāndur
(G 60/3)

Görinmez çeşmüme sensüz cihān bir zerre miḡdārı
Cihāni n'eyleyem cānā benüm sen tende cānumsin
(G 147/4)

Şehenşāh-ı zamān Sultān Selim ḫān-ı kerem-baḫşā
Cihāni eyledi iḫyā o kim şāh-ı cihān oldu
(Kt 1/2)

Şeref-yāb olalı zātı ile taḫt-ı hümayūmı
Cihāni kūs-ı 'adl ü dādı pür-şit ü ṣadā eyler
(Kt 2/6)

cihān: -a
Saña 'āşık olan cānā **cihāna** iltifāt itmez
ḡaribāne nigāhın rü'yet-i didār için saḫlar
(G 72/7)

Beni rüsvā-yı 'āşık itdüñ duyıldı 'āleme vaḫ'am
Raḫıbüñ ḫālümü bir bir **cihāna** dāstān eyler
(G 73/4)

Benüm ḫāl-i dige-günüm **cihāna** rāygān olmış
ḡarib bī-çārenüñ ḫāli 'aceb bir dāstān olmış
(G 86/1)

Cihāna biñde bir gelmez benüm gibi saña 'āşık
Gidersem derd-i 'āşkuñla eger ben dār-ı 'uḫbāya
(G 170/7)

cihān: -da
Şimdi olduḡ **cihānda** şöret-yāb
Yāverā nām-dār-ı 'āşıkuz biz
(G 82/3)

Nigāh-ı mest ü nāzuñdur iden āhūları meftūn
Cihāna sihr iderse çok degildir çeşm-i sehḥāruñ
 (G 110/8)

cihān: -uñ
 O ḥūnī ğamze-i ḥūn-ḥ̄āra Yāver āşinā oldum
 Kesildüm ben **cihānuñ** cünbiş ü zevḳ u safāsından
 (G 136/10)

Cihānuñ āfet-i devrāmı sensin
 Bu ‘aşruñ Yūsuf-ı Ken‘ān’ı sensin
 (G 144/1)

cihān: -dur
 Yeter cevri eyledüñ raḥm eyle ey bī-dād cāndur bu
 Saña da cevri ider bir bī-vefā bir gün **cihāndur** bu
 (G 155/2)

cihān: -da
 Şu‘ā vü şu‘le-i mihr-i cemālūñ
Cihānda gün gibi zāhir degil mi
 (G 189/4)

cihān cihān eyle: Dünya dünya eyler.
cihān cihān eyle: -r
 ‘Adūya luḫ u ‘aḫāy **cihān cihān eyler**
 Baña gelince o zālim yegān yegān eyler
 (G 58/3)

cilve-ger: Cilveli, nazlı.
 Gülistān-ı dilümde **cilve-ger** serv-i ḥirāmāndur
 ‘İzārı gül gül olmışdur ruḫı bir verd-i ḥāndāndur
 (G 60/1)

cilve-i ‘aşk: Aşk cilvesi.
 ‘Aşıkı derde ḳodı **cilve-i ‘aşk**
 Ḥüsni bir perde ḳodı **cilve-i ‘aşk**
 (G 99/1)

‘Aşıkı derde ḳodı **cilve-i ‘aşk**
 Ḥüsni bir perde ḳodı **cilve-i ‘aşk**
 (G 99/2)

Hemen ol cezbe-i ḥüsni ü āmı
 Vech-i esmerde ḳodı **cilve-i ‘aşk**
 (G 99/4)

Ḳomadı neş’eyi ḥiç şahbāda
 La‘l-i dil-berde ḳodı **cilve-i ‘aşk**
 (G 99/6)

Ne ḳadar tāb u ḫarāvet var ise
 O gül-i terde ḳodı **cilve-i ‘aşk**
 (G 99/8)

Ben de Yāver gibi nālendesiyem
 Beni bu derde ḳodı **cilve-i ‘aşk**
 (G 99/10)

cilve-i nāz: Naz işvesi.
cilve-i nāz: -ı
 O şūḫūñ **cilve-i nāzı** o güftār-ı füsūn-sāzı
 Niçe dānā-dili şeydā ider āheste āheste
 (G 176/5)

cilve-künan: Cilve eden.
 Ğayr ile **cilve-künān** ülfet ider de Yāver
 Niçün ol gülşen-i cānum baña maḫzūn görinür
 (G 51/9)

cism: Beden, vücüt.
cism: -üm, -i
 Ben ‘aşḳa giriftār olalı āteşe düşdüüm
 Sūzān idiyor **cismümü** bu nār-ı muḫabbet
 (G 33/6)

Beklerüm reh-güzerin şimdi güzār ide diyü
Cismümü pāy-ı semendinde ḡubār ide diyü
 (Tb 1/22)

cism: -i, -n, -e
 O mir’ātu’ş-şafānuñ Yāverā bir luḫfımı görmem
 Ser-ā-ser **cismine** maḫv-ı ser-ā-pā olmadan ḡayrı
 (G 182/10)

cism-i nā-tüvān: Gücsüz, zayıf beden.
 Ne rütbe yaḳdı ey meh-rū beni bu āteş-i ‘aşḳuñ
 Teb ü tāb-ı muḫabbetden bu **cism-i nā-tüvān** aḡlar
 (G 57/6)

cism-i nā-tüvān: -uñ
 Gel ey rüḫ-ı revānum ḳaçma benden
 Bu **cism-i nā-tüvānuñ** cāmı sensin
 (G 144/8)

cü: Cüñkü.
Cü zāhid mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl ammā
 Anuñ bī-gānelerle ‘işretin pır-i muḡān söyler
 (G 63/7)

cü: Akarsu, ırmak.

Temâşâ-yı gülistân-ı cemâle **cû** gibi aksam
 Turuncuñ gösterüp nârenc-i bâğuñ başına kaçsam
 (Th 1/17)

cû: *-lar*
 Gülse eşk-i çeşmümi gördükde ol dil-ber ne var
 Kùhlarda **cûlar** ağlar kebg-i kühsârân güler
 (G 55/4)

Cûlar gibi eylerse ne var eşküme eger cûş
 Gül-gonceyi giryânlıgum itse n'ola hûmûş
 (Th 3/11)

cû: "-dığında, -dığı zaman" anlamında.

Gözler seni **çü** necm-i semâ dide-düz olup
 Gör kim ne itdi Yâver-i hayrâna gözlerüñ
 (G 113/9)

Yine 'uşşâk-ı hasret-keşlere 'id üzre 'id olsun
 Tûlû' itdi **çü** mihr-i 'id o meh 'ömri mezîd olsun
 (G 141/2)

cûd u 'atâyâ: Cömertlik ve ihsan.

Ol zât-ı ber-güzîn ü semâhat qarînüñüm
 Destinde buldı **cûd u 'atâyâ** nihâyeti
 (G 201/14)

cüdâ: Ayrı.

Oldı dil-efgende nâvekinde bîmâruñ senüñ
 Olmıyor sâyeñ gibi senden **cüdâ** ey serv-quad
 (G 46/4)

cüdâ eyle: Ayırmak.

cüdâ eyle: *-di*
 Meskenümde bir cüvâna mübtelâ olmışdum âh
Eyledi âhir beni dâr u diyârımdan **cüdâ**
 (G 23/8)

cüdâ it: Ayırmak.

cüdâ it: *-di*
 Ağlaram ben çeşm-i giryânım elinden zâr zâr
İtdi lü'lü gibi eşk-i dür-nisârımdan **cüdâ**
 (G 23/6)

cüdâ ol: Ayrılmak.

Bir nefes mümkün degil **olmak** cemâlınden **cüdâ**
 Sâyeveş bir dil-ber-i meh-rüya oldum mübtelâ
 (G 15/5)

cüdâ ol: -du, -m

Ez-każâ **oldum** ne çâre nâzlı yârümden **cüdâ**
 Olmadum bir lahza hayfâ âh u zârımdan **cüdâ**
 (G 23/1)

Bir gönül vardı yanımda ol da gitdi yâr ile
 Künc-i gamda **oldum** âhir gam-güsârımdan **cüdâ**
 (G 23/4)

cüdâ ol: -ma, -du, -m

Ez-każâ oldum ne çâre nâzlı yârümden **cüdâ**
Olmadum bir lahza hayfâ âh u zârımdan **cüdâ**
 (G 23/2)

cüdâ ol: -miş, -am

Bâğ-ı hüsnüñ yâd idüp bülbül misâli ağlaram
Olmuşam Yâver gibi ol gül-'izârımdan **cüdâ**
 (G 23/10)

cümle: Bütün, hep, tüm.

Nâle vü zâr itmimiz nâ-çardur Yâver bizüm
 Yoğsa bizden **cümle** bizâr olduğum bilmez miyüz
 (G 75/10)

Cünbiş itse **cümle** 'âlem ben yine miñnetdeyüm
 Vâşıl olsa yâre herkes ben yine hasretdeyüm
 (G 125/1)

Na'im-i rü'yet-i didâruñ ile **cümle** dil şādân
 Niçün yok Yâver-i hasret-keşe ruşat Şerif'üm hû
 (G 156/9)

Ben çekildüm Yâverâ bir küşeye gönüm ile
 'Aql u fikr ü zihn ü şab'ıñ **cümlesi** cânânede
 (G 162/10)

Olurken Yâver'üñ eş'arı bir bir **cümle** manzûruñ
 Benüm bu ser-güzeştüm bir kitâb olsun da kılsun mı
 (G 193/9)

Senüñ ey şâh-ı rüsül **cümle** kelâmuñ hağdur
 Âsmân ile zemîn olsa muñi' elyağdur
 (M 7/1)

cümle: -si

Cümlesi bir peyker ü hey'etde olmuşken bedîd
 Birbirine beñzemez şun'ı Hüdâ'dur lâleler
 (G 49/3)

Beni bir rütbede müstağrak-ı 'aşk itmiş kim

Aña bu halk-ı cihân **cümlesi** meftûn görünür
(G 51/6)

cünbiş it: Eğlenmek.

cünbiş it: -se
Cünbiş itse cümle ‘âlem ben yine miñnetdeyüm
Vâşıl olsa yâre herkes ben yine ħaşretdeyüm
(G 125/1)

cünbiş ü zevk u safâ: Eğlence, zevk ve mutluluk.

cünbiş ü zevk u safâ: -sı, -n, -dan
O ħünî gamze-i ħün-ħ̄'ara Yâver âşinâ oldum
Kesildüm ben cihânüñ **cünbiş ü zevk u safâsından**
(G 136/10)

cünün: Çılgınlık, delilik.

Cünün ehline manşib yok mı şeydâ olmadan gayrı
Nigâh-ı ehl-i dünyâya temâşâ olmadan gayrı
(G 182/1)

cünün: -um
Gelüp meclisde cânân ħâzır oldu
Sürürumdan **cününüm** zâhir oldu
(G 180/2)

cür'a: Damla, yudum.

cür'a: -dur
Baña tih **cür'adur** hep şunduğuñ ey sâķi-i devrân
N'olur bir kerre nüş itsem elüñden bâde-i bî-ğaş
(G 88/7)

cür'a-i cām: Kadehin tortusu.

cür'a-i cām: -ı
Bir **cür'a-i cāmı** bize degmez tütalum kim
La'l-i lebün olmış mey-i gül-fâm-ı muĥabbet
(G 34/7)

cürm: Suç, günah.

cürm: -üm, -i
Seni pek çok severem bu da güneñ mi ‘acebâ
İtdüğüm **cürmümi** ben eylemem inkâr saña
(G 14/8)

Yâver gibi luţfuñ umarum kesmem ümidüm
‘Afv eyle benüm **cürm** ile ‘işyânımı yâ Rab
(G 27/10)

cürm: -üm
Mażhar-ı ħışm-ı nigâhum bilmezem **cürmüm** nedür
Oldı pür-ħün zaĥmum ammâ mâ-cerâsın görmedüm
(G 124/5)

cüş kıı: Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyân.

Baĥr-ı eşküñ **cüş kıılmış** başdan aşmış ħavtası
Yâverâ n'oldı saña ħâyet yamân gördüm seni
(G 197/9)

cüş eyle: Coşup taşmak.

cüş eyle: -r, -se
Cûlar gibi **eylerse** ne var eşküñ eger **cüş**
Gül-ğonceyi giryânlığım itse n'ola ħâmüş
(Th 3/11)

cüş id: Kaynamak, coşmak.

cüş id: -er
Bizde olmaz hemîşe şabr u sükün
Cüş ider cüy-bâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/20)

cüş id: -er, -ken

Eyledi te'sîr-i âhum **cüş iderken** baĥr-ı eşk
Keşti-i cismi düşürdük biz daĥı eyyâmına
(G 165/5)

cüş it: Kaynamak, coşmak.

cüş it: -se
Sirişküm çağlasa **cüş itse** aķsa
Gider mi levĥ-i dilden baĥ ħayâlün
(G 104/3)

cüş u ħurüş eyle: Coşmak ve kaynamak.

cüş u ħurüş eyle: -r
İztırâb-ı dilden **eyler** dem-be-dem **cüş u ħurüş**
Eşk-i çeşm-i ħaşretüm âb-ı revân olmaz mı yâ
(G 25/3)

cüşende: Coşan, kaynayan.

Sirişküm çağlayup aķmaķda ammâ sũmend olmam
Ki bād-ı şubĥ ile **cüşende** deryâ olmadan gayrı
(G 182/8)

cüvân: Genç, taze; sevgili.

cüvân : -a
Meskenümde bir **cüvâna** mübtelâ olmuşdum âĥ
Eyledi âĥir beni dâr u diyârumdan cüdâ
(G 23/7)

cüvân: -um

Gelmez misün ey şũĥ-ı cefâ-pişe **cüvânım**
Geçdi benüm âĥ ile fiğân ile zamânım
(G 130/1)

cüvân: - /

ƘorƘarum ismini yâd eylemege
Bir güzel nâzlı **cüvânı** severem

(G 131/4)

cüvân-ı şivekâr: İşveli güzel, sevgili.

Hoş imdi bir de farzâ bir **cüvân-ı şivekâr** olsa
Geçirdüm seyr-i gülzârı temennâlarla evkâtum

(Th 1/5)

cüy: Irmak, nehir, akarsu.

cüy: -lar

Cüylar âb-ı sirişk ü nâleler şavt-ı hezâr
Dâğlarla Yâverâsâ çün gülistânsın gönül

(G 118/9)

cüyân u püyân: Arayan ve koşan.

cüyân u püyân: -sin

Bir nefes ü bir per ârâm u Ƙarâr itmez misin
Semt-i yâri çün şabâ **cüyân u püyânsın** gönül

(G 118/6)

cüy-bâr: Irmak, nehir, akarsu.

cüy-bâr: -um, -dur

Eylemem şimden girü âb-ı revâna i'tibâr
Bu aƘan seyl-âb-ı eşküm **cüy-bârumdur** benim

(G 122/4)

cüy-bâr-ı aşk: Aşk ırmağı.

cüy-bâr-ı aşk: -uz

Bizde olmaz hemîşe şabr u sükün
Cüş ider **cüy-bâr-ı aşkuz** biz

(G 82/20)

cüyende-i eltâf-ı mevlâ: Allah'ın lütüflarını isteme.

Huşül-ı maţlab u Nîl-i merâma çâremüz yoƘdur
Hemân **cüyende-i eltâf-ı Mevlâ** olmadan ğayrı

(G 182/6)

cüyende-i haƘk: Allah'ı arama, isteme.

cüyende-i HaƘk: -am

Ƙanda varsam Yâverâ **cüyende-i HaƘk'am** hele
Eyleyen dervişveş kesretde vaħdetdür beni

(G 192/9)

-Ç-

çağla: Coşkun biçimde akmak, coşmak.**çağla:** -saSirişküm çağlasa cüş itse aşsa
Gider mi levh-i dilden baq hayâlün

(G 104/3)

çağla: -y, -upSirişküm çağlayup akmakda ammâ südmend olmam
Ki bād-ı şubh ile cüşende deryâ olmadan gayrı

(G 182/7)

çâh-ı zekân: Çene çukuru.**çâh-ı zekân:** -aDili çâh-ı zekâna habs idicek ol zâlim
Zülf-i pür-piç ü hamın boynına zencir itdi

(G 181/7)

çak: Parça parça, yarık, yırtık.**çak:** -î, -n, -eNâliş ü efgânuma murğ-ı hoş-elhândur sebab
Sinemün şad çakine gül-berg-i hândândur sebab

(G 30/2)

çak: Geçici olarak parıldamak, ışık vermek.**çak:** -sa, -mDimişsin yok dimezdüm bade-i şirin-güvâr olsa
Senüñle âh bir gün bâğa gitsem de biraz çaksam

(Th 1/16)

çak çak eyle: Paramparça etmek.**çak çak eyle:** -r, -diEylerdi çak çak o dâmân-ı işmeti
İtse nigâh Yüsuf-ı Ken'ân'a gözlerün

(G 113/3)

çak çak ol: Parça parça olmak.Şaneye reşk iderek şimdi gelir hep hâtırâ
Perçemi fikriyle Yâver çak çak olmak baña

(G 8/10)

çak çak ol: -mişO gül-ruhsârı gördükde gönüller çak çak olmuş
Kemâl-i hayretinden kendüsinden bağbân geçmiş

(G 89/5)

çak çak-i sine: Parça parça göğüs.**çak çak-i sine:** -si, -n, -denÇak çak-i sinesinden iltihâbın 'arz ider
Nür-ı bidâri-i şeble rüşenâdur lâleler

(G 49/7)

çak çak: Parça parça.**çak çak:** -ümÇak çaküm zâhidâ ben pençe-i hicrândan
İntizâm-ı hâl umarsın 'aşık-ı dîvânede

(G 162/5)

çaker-i dirin: Eski, kadim köle.**çaker-i dirin:** -î, -y, -emYâverâsâ çaker-i diriniyem cânânenün
'Aşık-ı dil-haste vü gam-h'arıyam şağdan şağa

(G 159/9)

çak-i giribân: Yırtık yaka. Birbiriyle âşinâlıklar ezelde var imiş
Dâmenümle eldeki çak-i giribân söyleşür

(G 67/6)

Dâmenüm farq idemem şimdi giribânımdan

Dâmen-i 'işmetümi çak-i giribân büdüdi

(G 202/8)

çar-çeşm-i intizâr: Dört gözle bekleyen. Olaldan mübtelâ bu derd-i 'aşka bilmeyüz n'olduk
O şühuñ hasretinden çar-çeşm-i intizâr olduk

(Th 1/24)

çar-deh-sâle: On dört senelik.**çar-deh-sâle:** -sînÇar-deh-sâlesin ey bedr-i ruğum
O vechden saña mehveş didiler

(G 61/3)

çare: Çare, çözüm, çıkar yol. Kime şekvâ ideyüm olmadı bir çare meded
Söylesem hâl-i dilüm kâl ile taqrir olmaz

(G 76/5)

Hâtır-ı mañzûnumı kılduñ gamuñla pek harâb
Haste-i hicrânüña bir çare Allâh 'aşkına

(G 173/6)

Beni bir hâle koyduñ kim ecelden gayrı yok çare

N'olur bir kerre gelseydüñ ki cânım tendedür şimdi

(G 194/7)

çare: -sîSöylemesem ölürüm söyler isem râz açılır
Şabrı güc çaresi yok hâşılı tedbir olmaz

(G 76/8)

Düşdüñ 'aşka **çāresi** olmaz anuñ bilmez misin
Sen bu derd-i âteş-i hicrânı yana yana çek
(G 102/5)

Cân evine geldi müjeñ yāresi
Bildüm anı yokdur anuñ **çāresi**
(G 198/2)

Yāverā **çāresi** ağlayalum şabr idelüm
Āh-ı cānkāh idelüm cānumuza cebr idelüm
(Tb 1/49)

çāre: -sî, -n, -e
Çāre-sāz olmayıcağ 'āşık-ı bî-çāresine
Şad Felâṭūn ola mı çāre-geri **çāresine**
(G 174/2)

çāre: -müz
Huşul-ı maṭlab u Nîl-i merāma **çāremüz** yokdur
Hemān cüyende-i elṭāf-ı Mevlā olmadan gayrı
(G 182/5)

çāre bul: Çare, çözüm bulmak.
çāre bul: -a, -ma, -m
Söndürmege bir vech ile **çāre bulamam** hiç
Sinemde olan âteş-i sūzānumı yā Rab
(G 27/3)

Āteşüm eşk ile teskîn iderüm bir pāre
Gayrı gūne **bulamam** derd-i derūna **çāre**
(Tb 1/30)

çāre bul: -a, -maz
Ne kadar sa'y-i belîğ itse de bir fā'ide yok
Bulamaz derd-i dil-i zārına bir **çāre** gönül
(G 117/4)

çāre-ger: Çare bulucu.
çāre-ger: -üñ
Hayfā ki dilā ḥaste-i bî-tāb yatarsun
Bî-çāre senüñ derdüñe bir **çāre-gerüñ** yok
(G 97/4)

çāre-ger: -î
Çāre-sāz olmayıcağ 'āşık-ı bî-çāresine
Şad Felâṭūn ola mı **çāre-geri** çāresine
(G 174/2)

çāre-sāz: Çare bulan, çare bulucu.
Çāre-sāz olmayıcağ 'āşık-ı bî-çāresine

Şad Felâṭūn ola mı çāre-geri çāresine
(G 174/1)

çāre-sāz: -î
Olsa Loḫmān u Felâṭūn **çāre-sāzı** n'eylesün
Derd-i 'aşkuñ olmayınca bir devāsı vāḳı'ā
(G 7/3)

çāre-sāz: -um
O maḥzūnum ki 'ālemde benim bir **çāre-sāzum** yok
Baña bir merḥamet eyler bulunmaz oldu yārāndan
(G 143/5)

çāre-sāz ol: Çaresiz kalmak.
çāre-sāz ol: -mak, -a
Çāre-sāz olmağa kaçdı o ṭabib-i cānuñ
Dilümüz derdini izḥāra ider istignā
(G 18/5)

çāresini bul: Çare, çözüm bulmak.
çāresini bul: -ama, -m
Arasam derd-i firāḳın **bulamam çāresini**
Elem-i 'aşkı derūnumda nümāyān bulurum
(G 134/3)

Bulamam çāresini ben ḡam u endūh-ı dilüñ
Zevḳ ider ḥalk-ı ciḥān ben elem ü miḥnetde
(G 167/3)

çāresüz: Çaresiz, çaresi olmayan.
Çāresüz derdüm benim yār olduḡiçün n'eylesün
Āşikārı ketmi güç ben bir 'aceb ḥāletdeyüm
(G 125/5)

çarḥ: Felek, gökyüzü.
çarḥ: -a
Ṭāḳ-ı ebyāt-ı metinüm **çarḥa** reşk-endāz iken
Sāye-riz olmaz zemīne ḳubbe-i taşvīrümüz
(G 83/5)

çarḥ-ı sitem-ger: Zalim felek.
Çarḥ-ı sitem-ger: -e
Mir'āt-ı şāf-ı Yāver'e virdünse iḡbirār
Çarḥ-ı sitem-ger kederüñ yok mıdur senüñ
(G 108/10)

çāşnî-senc-i leb-i meygün-ı cānāndur: Sevgilinin kırmızı dudağının hayat vericisi.
çāşnî-senc-i leb-i meygün-ı cānān: -dur
Çāşnî-senc-i leb-i meygün-ı cānāndur kadeḡ

Anuñ için cāy-gir-i bezm-i rindāndur kadeh
(G 43/1)

çehār: Dört.

Bize nevbet irişse bārī ebrūsī **çehār** olsa
Niçe hūsn eyledüm seyrān niçe ra'nā güzel gördüm
(Th 1/25)

çeh-i ğam: Dert kuyusu.

çeh-i ğam: -dan
Destümde rehāya **çeh-i ğamdan** resenüm yok
(Th 3/25)

çek: 1. Katlanmak, tahammül etmek.

Düşdün 'aşka çāresi olmaz anuñ bilmez misin
Sen bu derd-i āteş-i hicrānı yana yana **çek**
(G 102/6)

Her vakit ülfet olur mı ol gül-i zībā ile
Bir zamān da Yāverāsā hāşret-i cānāne **çek**
(G 102/10)

çek: -düg, -üm
Çekdüğüm derd ü elemden haberüñ var mı şabā
Ta'n-ı aġyār u sitemden haberüñ var mı şabā
(G 17/1)

çek: -me, -den, -se
Nāzeninüm nār-ı dūzaġdan eşeddür firkatüñ
Derd-i firkat **çekmedense** ölmek ehvendür baña
(G 1/8)

çek: -en
Çeken bilür bu ğam-ı firkatı ne miñnetdür
Esir-i hāşret olanlar 'azābı n'eyler imiş
(G 87/7)

çek: -düg, -i
Çekdügi cevri ü sitemdür dil-rübālardan anuñ
'Aşkuñ kadrin bilür bir mihrbān ister gönül
(G 116/3)

çek: -me
Fāriġ ol dünyādan ey dil kendüñi bir yana çek
Çekme dehrüñ miñnetüñ mey-hānede peymāne çek
(G 102/2)

O cefā-cū seni Yāver gibi terk itdi ise
Sen elem **çekme** gönül ben saña cānān bulurum
(G 134/10)

çek: -me, -nün
Sen inşāf it bu cevri **çekmenün** hiç var mı imkānı
Eger var ise sulţānum berāy-ı imtiġāndur bu
(G 155/5)

çek: -üp
Bilürsin derd-i hicrānı pezirā-yı devā olmaz
Çeküp bu derd-i hicrānı hemān bī-hüde āh itme
(G 168/8)

çek: -er
Baġrı yanar bu 'āşık-ı zārın neler **çeker**
Dāġ-ı derümü lāle-i ħamrā güzel bilür
(G 65/5)

Çille-i cevriñ **çeker** mi Rüstem-i Zāl olsa da
Bir kemān-ı saġt imiş bāzūda kuvvet kalmadı
(G 188/3)

Çeker cevriñ gönül feryād kılmaz
Sen inşāf it begüm şābir degil mi
(G 189/7)

Ġamzesi sine-i mecrūġa **çeker** tiġ-ı sitem
Nigeġ-i luġfı kōmaz riş-i derüna merhem
(Tb 1/31)

çek: -me, -de
Bizlere dā'im sitignā ġayrıya her dem vefā
Bu cefāyı **çekmede** Yāver'de tākāt kalmadı
(G 188/10)

çek: -meli
Şabr itmelidir derd ü ġamuñ **çekmeli** Yāver
Tā olmayıcaġ Pertev o nev-reste ġaġ-āver
(Th 3/23)

çek: -meg, -e
Baġs-i 'aşkında daġı pek uzadı kıl ile kāl
Kalmadı **çekmege** de firkatini dilde mecāl
(Tb 1/48)

çek: -me, -de, -y, -üm
ġayli zamān hāşret-i rüyuñ ile
Çekmedeyüm miñnet ü ğam Muştafā
(G 191/4)

çek: -il, -sün
Mu'tād-ı cefāyam ġamı birden bire virdüñ
Bugün dükedüp cevriñi ferdā ne **çekilsün**
(G 137/4)

çek: *-il, -mez*

Çekilmez bir kemân-ı sahtdur Yâver belâ-yı aşk
Felek hıamyâzesin çekmiş anı bir pîr olandan şor
(G 56/9)

2. Bağürmak.

Âteşin ruhsâr-ı dil-berden gönül oldu kebâb
Hün-ı dil nûş eyle ey dil na'ra-i mestâne **çek**
(G 102/8)

3. Çekmek.

İç badeñi **çek** kendini bir küşeye şimdi
Yâver gibi mey-hâne-i vahdetde maşûn ol
(G 120/9)

Şeh-süvârum **çek** 'inânın tevsen-i reftâr-ı teng
Esb-i nâzuñ pek hürâmân eyledüñ yormaz mısın
(G 138/3)

çek: *-sün*

Nigâh-ı Zül-fekâr-âsarı **çeksün** gamze-i mestüñ
'Alî-siretli sultânüm benüm ey qahramânüm gel
(G 119/7)

çek: *-er, -se, -m*

Rüz u şeb tavr u edâsında **çekersem** anuñ
Gelemez zerre kadar hâlet-i i'câz baña
(Th 2/19)

çek: *-se*

Ger gamzeleri **çekse** de her dem saña hancer
Olsun dañı hışm u gâzab çeşmine mazhar
(Th 3/21)

çek: *-tür, -me*

Düzağda qoma fırkat ile cânımı yâ Rab
Çekdürme baña hasret-i cânânımı yâ Rab
(G 27/2)

4. Uzak durmak.

Fâriğ ol dünyâdan ey dil kendüñi bir yana **çek**
Çekme dehrüñ miñnetüñ mey-hânedede peymâne **çek**
(G 102/1)

5. İçmek.

Fâriğ ol dünyâdan ey dil kendüñi bir yana **çek**
Çekme dehrüñ miñnetüñ mey-hânedede peymâne **çek**
(G 102/2)

6. Yönlendirmek.

Ût elinden rehber ol fenn ü ma'ârif semtine
Tıfl-ı endek-sâlüñi sen mekteb-i 'ırfâna **çek**
(G 102/4)

7. Uzlet ve inzivayı ihtiyar etmek, bir şeye karışmamak.

çek: *-il, -sün*
Meclisde o gül-rü ile peymâne **çekilsün**
Şimden girü hicrân gamı bir yana **çekilsün**
(G 137/2)

çekil: **Çekilmek.**

çekilsün: *-sün*
Bayrama degin câma bedel rindüñ elinde
Tesbiñ-i riyâ-pişe-i şad-dâne **çekilsün**
(G 137/8)

Yâver açılıp gül gibi 'uşşâk-ı dil-efgâr
Çün murğ-ı seher semt-i gülistâna **çekilsün**
(G 137/10)

8. İçilmek, içki içilmesi.

çekil: *-sün*
Meclisde o gül-rü ile peymâne **çekilsün**
Şimden girü hicrân gamı bir yana **çekilsün**
(G 137/1)

9. Sürme çekmek, sürmek.

çekil: *-sün*
Manzûr-ı dü dideñ tütalum olmadı sürme
Ebrülara zibâyış için yâ ne **çekilsün**
(G 137/6)

çemen: Bahçe, çimen.

Çemen nakşın mücessemde temâşâlarla evkâtüm
Şitâ faşlı şovuğdan geçdi şekvâlarla evkâtüm
(Th 1/7)

çemen: *-de*

Çemende 'andelibân eyledükçe nâle vü feryâd
Derûn-ı sinede cânâ dil-i zârüm fiğân eyler
(G 73/5)

Seni eşküñm hañ-âver eylemez mi
Çemende sebzeyi bârân bitürdi
(G 187/4)

çemen: *-üm*

Gülveş açılıp gülmegiçün bir **çemenüm** yok
Şem'î-i gam olup yanmağičün encümenüm yok
(Th 3/1)

çemenzâr: Çimenlik, bahçe.**çemenzâr:** -a

Hezârân nâz ile ol kâmet-i serv-i sehî nâzum

Çemenzâra çıkup gâhî gezer âheste âheste

(G 176/8)

çenâr: Çınar ağacı.

Yeñiçeri güzelidür ki sim bâzûsın

Çenâr dalı gibi hep nişân nişân eyler

(G 58/8)

çendân: Gerçi, her ne kadar. Kadr-i hüsün kıldı şad **çendân** Yâver dil-berüñ

Zib ü zînet virdi hâlâ mesned-i i'zâza hâş

(G 92/9)

çerâğ: Mum, kandil.**çerâğ:** -uñ, -dur

Vücüdüm nâr-ı 'aşkuñdan tütüşdukça ziyâlandı

Çerâğüñdür bu Yâver zâr u nâ-çarı sövündürme

(G 161/10)

çesbân: Yakışır, layık, uygun.

Faqr ile fahr ideyüm kalbe ğinâ vir yâ Rab

Kâmet ü hâlîme **çesbân** kabâ vir yâ Rab

(G 26/2)

çesbân ol: Layık, uygun olmak.**çesbân ol:** -anRaķibâna **olan çesbân** degildür 'âşıkâ lâyıķ

Libâs-ı nâzımı ol nâzenin aġyâr için saķlar

(G 72/5)

çesm: Göz.**çesm:** -i

Nâz u reftârı da eyler dil ü cânım meftün

Yaluñuz **çesmi** deġil sihr ü füsün-sâz baña

(G 3/6)

Âh kim bir âfet-i dil-cûya oldum mübtelâ

Çesmi bir seħhâra vü cādüya oldum mübtelâ

(G 15/2)

Füsümü yâda gelür eyleyince niyyet-i h'âb

O âhuvâne nigâh itdi **çesmi** hasret-i h'âb

(G 31/2)

Bir **çesmi** âhü bir kaddi dil-cü

Yok misli yâ Hü bir böyle âfet

(G 37/5)

çesm: -ü, -müz

Bâ'is-i dest-res-i vuşlat iken bezl-i sirişķ

Çesmümüz naķdini isâra ider istignâ

(G 18/4)

çesm: -üm

'Aceb bilmem dökünmez mi gözümde eşk-i hasretle

Dü **çesmüm** çifte havz olmuş aķar fevvâredür cânâ

(G 22/4)

Ser-â-pâ kâmetüm ol kâmet-i cânâna hasretdür

Dü **çesmüm** de benüm ol dide-i fettâna hasretdür

(G 70/2)

Sirişķ-i hasreti **çesmüm** hayâl-i yâr için saķlar

Nuķüd-ı vâfirin ehl-i kerem isâr için saķlar

(G 72/1)

çesm: -üñO tîr-endâz ġamzeñ mi 'aceb **çesmüñ** midür bilmem

Olur her bir nigâhuñdan cigerde şerhalar peyda

(G 19/3)

Gerçi **çesmüñ** haste ammâ eylemiş halkı harâb

Ol nigâh-ı Ķahramânuñda olan ķudret nedür

(G 71/5)

Helâk itdi beni seħhâre **çesmüñ**

Füsün-ı ġamzeñ ile mekr ü âlüñ

(G 104/7)

çesm: -e

Hırş ile mâl yıġıyup itmek iledür şandük

Her fürü-mâye gedâ **çesme** kanâ'at gelmez

(G 78/4)

çesm: -üñ, -deEy kemân-ebürü nedür **çesmüñde** bu hün-rîzlik

Tâ cigergâhumda oynar tîr-i müjġânuñ senüñ

(G 105/3)

çesm: -üñ, -eHün-ı dil nüş eyledükçe neş'e gelmiş **çesmüñe**

Hâne-i dil meclis-i germiyyetüñ olmuş senüñ

(G 114/3)

çesm: -üm, -eGörinmez **çesmüme** sensüz cihân bir zerre miķdârı

Cihânı n'eyleyem cânâ benüm sen tende cânumsın

(G 147/3)

Dil virelden la^l-i nāba h̄aṭ görünmez **çeşmüme**
Yāverā itdüm ṭabī'at nūṣa da hem niṣe de
(G 163/9)

çeşm: -i, -n, -e
Bağma o mehūñ **çeşmine** āfet var içinde
Bağduğça seni almağa h̄alet var içinde
(G 169/1)

Ger ğamzeleri çekse de her dem saña h̄ancer
Olsun dağı h̄ışm u ğazab **çeşmine** maḫhar
(Th 3/22)

çeşm: -üm, -den
Yine ağlatmak mı k̄asduñ başladuñ cev̄r itmege
Dinmedi **çeşmümden** ey z̄alim ağan k̄anum henüz
(G 77/6)

Beni bīdār ider her şeb amān ol eşk-i ḫasretler
Dü **çeşmümden** anuñçündür benüm h̄'āb-ı girān geçmiş
(G 89/26)

Ķad çekmededür serv-i sehī bāğ-ı dilümde
Çeşmümden ağan yaş ile dā'im şuvarınca
(G 175/6)

Olur h̄ün-āb-ı eşkümlle elümde sāğarum pür-h̄ün
Dü **çeşmümden** ağan k̄anum şarāb-ı eşk-i ḫasret mi
(G 186/8)

Her ḫaṭresi reşk-āver olur baḫr-ı muḫṭe
Çeşmümden ağan eşkümi 'ummān bilür mi
(G 203/4)

Gördükde bu **çeşmümden** ağan kanlı sirişki
Olma didi ol meh baña me'yūs-ı visālüm
(G 133/7)

çeşm : -üm, -i
İttişāl ol mihr-i ruḫsār u semā-yı 'iṣveye
Çeşmümi mānend-i şeb-nem itmeyince olmadı
(G 200/6)

çeşmān: Gözler.

çeşmān: -uñ
H̄ün-ı dil nūṣ itmege k̄anmaz o **çeşmānuñ** senüñ
Gerçi kim maḫmūrlar şahbāyı eyler ittiḫāz
(G 48/3)

çeşmān: -um

Dil aldı ḫayāle gül-'izāruñ
Çeşmānum aḫıtdı eşk-bāruñ
(G 107/2)

çeşmān: -i, -n, -i
Hele h̄ün-ı dilüm nūṣ eylediyse mest-i h̄'āb oldı
O şūḫuñ ḫaste **çeşmānuñ** benden beş beter gördüm
(G 128/6)

çeşmān: -um, -a
Kendi müjgānum bile pūşide şan **çeşmānuma**
Öyle meşḫūr olmışam ol gözleri seh̄ḫāreye
(G 164/7)

çeşmān: -um, -i
Āh z̄alim baña Nil-i vuşlatuñ **çeşmānumı**
Girye-i ḫasretle pür-nem itmeyince olmadı
(G 200/7)

çeşmān-ı fettān: Fitne saçan gözler.

çeşmān-ı fettān: -uñ
Gerçi kim siḫr-āferin zülfi-i perişānuñ senüñ
Eyleyen meftün beni **çeşmān-ı fettānuñ** senüñ
(G 105/2)

çeşm-i āhū: Ceylan göz.

çeşm-i āhū: -lar
Çeşm-i āhūlar ile Leylā'sına nisbet ider
Ķaysveş āvāre-dil şahrāyı eyler ittiḫāz
(G 48/5)

çeşm-i āhū: Ceylan göz.

çeşm-i āhū: -lar, -la
Çeşm-i āhūlarla cānā ülfetüñ olmuş senüñ
Anuñ için 'aşıḫāndan vaḫşetüñ olmuş senüñ
(G 114/1)

çeşm-i cān: Gönül pınarı.

çeşm-i cān: -um, -a
Sīne-i billürü kim duş oldı **çeşm-i cānuma**
Eyleyen āyīneveş şāfi bu ḫayretdür beni
(G 192/5)

çeşm-i dil: Gönül gözü.

çeşm-i dil: -de
Öyle olmuş kim ḫayāli **çeşm-i dille** mürtesem
Ķanda baksam ol mehūñ şekli nihān olmaz baña
(G 11/3)

çeşm-i dil: Gönül gözü.

çeşm-i dil: *-le*

Çeşm-i dille geh hayālūñ geh cemālūñ seyr ider
‘Aşkuñ olmaqdadur didaruñ nezzāreye

(G 164/3)

çeşm-i giryān: *-uñ*

Hemîşe yanarum kan ağlaram ben
Dem-â-dem **çeşm-i giryānuñ** elinden

(G 149/8)

çeşm-i fettān: Fitne saçan göz.

Gamzeñ ile mest-i nāzum **çeşm-i fettān** söyleşür
Ey kemān-ebrū müjeñle tır-i müjgān söyleşür

(G 67/1)

çeşm-i giryenāk: *-üñ*

Hemîşe girye eyler rāz-ı pinhān-ı dili isbāt
Dü **çeşm-i giryenāküñ** da‘vi-i ‘aşka güvāh itme

(G 168/4)

çeşm-i fettān: *-dur*

Göñlümün pür-şuri-i meftūnluğun şanma tehi
Gamze-i gammāzuñ ile **çeşm-i fettāndur** sebab

(G 30/4)

çeşm-i güyā: Konuşan göz.

çeşm-i güyā: *-sı*
Nāza āğāz idicek ol büt-i çini-ñüsniüm
Çeşm-i güyāsı ider şive-i güftāra meded

(G 45/4)

Sihr ile meshūr iden bir **çeşm-i fettāndur** beni
Kayddan āzād iden bir serv-i kāmetsür beni

(G 192/1)

çeşm-i h̄‘āb-ālūde: Uykulu göz.

çeşm-i h̄‘āb-ālūde: *-ñ, -i*
Zülfüñ içre **çeşm-i h̄‘āb-ālūdeñi** gördüm senüñ
Güiyā bir şir-i nerdür şöyle yatmış bişede

(G 163/7)

Sihr ile meshūr iden bir **çeşm-i fettāndur** beni
Kayddan āzād iden bir serv-i kāmetsür beni

(G 192/1)

çeşm-i hasret: Hasret gözü.

Gice olunca dahı uyku baña düşmen olur
Çeşm-i hasret göremez bizleri hiç rāhatda

(G 167/8)

çeşm-i fitne: Fitne göz.

çeşm-i fitne: *-y, -e*

Ne tedbir idebilsün ‘aql u fikrüm yoğ iken başda
Dil ü cānum o **çeşm-i fitneye** meftūndur cānā

(G 21/6)

El-amān ey **çeşm-i hasret** bir gice olsun n’olur
H̄‘āba varsañ belki rü’yāda görürsin ol mehi

(G 184/3)

çeşm-i gāzālān: Ceylanların gözü.

Ol gül-ruhumı bülbül-i nālān bilür mi
Nergislerini **çeşm-i gāzālān** bilür mi

(G 203/2)

El-amān ey **çeşm-i hasret** bir gice olsun n’olur
H̄‘āba varsañ belki rü’yāda görürsin ol mehi

(G 184/3)

çeşm-i giryān: Ağlayan göz.

çeşm-i giryān: *-um*

Ol siyeh zülf-i semen-büyi hayāl eyler isem
Çeşm-i giryānum ider h̄‘āb-ı perişānı fidā

(G 20/4)

çeşm-i hasret-piše: Hasrete alışkın göz.

çeşm-i hasret-piše: *-de*

Giryenāk olmaqdadur her dem hayāl-i yār ile
Görmedüm arām u rāhat **çeşm-i hasret-pişede**

(G 163/4)

Ağlaram ben **çeşm-i giryānum** elinden zār zār
İtdi lü’lü gibi eşk-i dūr-nisārumdan cüdā

(G 23/5)

çeşm-i hasret-zede: Hasret çeken göz.

Çeşm-i hasret-zede her nūr ile tenvīr olmaz
Degme müjdeyle dil-i gam-zede tebşir olmaz

(G 76/1)

Bahr-ı eşküme eylerem her dem temāşā Yāverā
Çeşm-i giryānum benim deryāya itmez iltifāt

(G 32/10)

çeşm-i h̄‘ün-feşān: Kan saçan göz.

çeşm-i h̄‘ün-feşān: *-um*

Girye vü zār-ı dem-ā-demden bu nā-binālīga

Āteş-i ehl-i nifāk ile yanar āteş-i dil
Çeşm-i giryānum ile kañısını söndüreyüm

(G 127/4)

Hem-çü Ya'kûb oldu **çeşm-i hûn-feşânüm** mübtelâ
(G 16/4)

çeşm-i maḥmûr: Sarhoş, kendinden geçmiş göz.

çeşm-i maḥmûr: -ı
Âh kim n'eyledi ol dil-ber-i şannâz baña
Çeşm-i maḥmûri güzel gamzesi gammâz baña
(G 3/2)

çeşm-i mestân: Sarhoş göz.

çeşm-i mestân: -uñ
Birbiriyle ceng ider 'âşıklarun ey mehveşüm
Çeşm-i mestânun senün gavgâya itmez iltifât
(G 32/6)

çeşm-i mest: -ı

O şühun **çeşm-i mesti** 'âşıkâ gâhî nihân söyler
O hûnî gamzeler tiğ elde ammâ kim 'ıyân söyler
(G 63/1)

çeşm-i mest: -ün, -de
Ez-każâ 'aşkına düştüm senün ammâ bilmem
Çeşm-i mestünde mi gamzeñde mi teşhîr-i każâ
(G 24/8)

çeşm-i sehḥâr: Büyücü göz.

çeşm-i sehḥâr: -uñ
Niğâh-ı mest ü nâzuñdur iden âhûları meftün
Cihâna sihr iderse çok degildir **çeşm-i sehḥârun**
(G 110/8)

çeşm-i siyâh: Siyah göz.

çeşm-i siyâh: -ı
Dâ'imâ maḥmûr olur **çeşm-i siyâhı** ol mehün
Ol siyeh-mestün de ben bîmâriyam şağdan şağa
(G 159/3)

çeşm-i siyâh: -uñ
Süzme gel **çeşm-i siyâhun** meded ey mest-i niğâh
Gamzeler kalbe degil cânuma te'sîr itdi
(G 181/5)

çeşm-i ter: Yaşlı göz.

çeşm-i ter: -üm, -den
Hasretle döker didelerüm dâne-i eşkin
Kendüm daḥı bîzâr olurum **çeşm-i terümden**
(G 152/8)

çeşm-i yâver: Yâver'in gözü.

çeşm-i Yâver: -den

Katı bî-raḥm imişsin böyle bilmezdim seni cânâ
Niğâh-ı merḥamet kıl **çeşm-i Yâver'den** aḥan ḳandur
(G 60/10)

çeşm-i zaḥm: Yaralı göz.

çeşm-i zaḥm: -uñ
Ḳan döker her **çeşm-i zaḥmun** dide-i giryân gibi
Ne urıduñ Yâverâ ol gamzesi hûn-h'âreye
(G 164/9)

çifte: çift, çifte.

'Aceb bilmem dökinmez mi gözümde eşk-i ḥasretle
Dü çeşmüm **çifte** ḥavz olmuş aḳar fevvâredür cânâ
(G 22/4)

çihre: Çehre, yüz.

çihre: -sî
Hicr-i ruḥsârûnla cânâ **çihresi** 'âşıklarun
Nâr-ı firḳatden şolup berg-i ḥazân olmaz mı yâ
(G 25/5)

çık: Çıkmak.

çık: -up
Hezârân nâz ile ol ḳâmet-i serv-i sehî nâzum
Çemenzâra **çıkup** gâhî gezer âheste âheste
(G 176/8)

çık: Yükselmek.

çık: -dı
Yâverâ 'arşa **çıkıdı** pâyesi tâ
Bir şehün âsitâmdur gönüm
(G 123/9)

çık: Çıkmak.

çık: -duğ, -ı, -n
Dilün biz tâ seḫer bî-h'âb u nâlân **çıkduğın** gördük
O mâhuñ pisterinden mihr-i tâbân **çıkduğın** gördük
(G 101/1)

Dilün biz tâ seḫer bî-h'âb u nâlân **çıkduğın** gördük
O mâhuñ pisterinden mihr-i tâbân **çıkduğın** gördük
(G 101/2)

Niçün dâmânunı dest-i kesâna girmedi dirsın
Senün biz ba'zı yirden pek perişân **çıkduğın** gördük
(G 101/4)

Egerçi 'abes 'işmet ile da'vâ eyler ol kâfir
Raḳibün dest-i cevrinden gürizân **çıkduğın** gördük
(G 101/6)

Benümçün kaçre yaş akıtmadı dirmiş o hercâyî
Gözümden kaçre-i eşküñ hezārān **çıkdüğün** gördük
(G 101/8)

Niçün pā-māl-i şeh-rāh-ı edāsı olmayız Yāver
O şūhuñ esb-i nāz ile hūrāmān **çıkdüğün** gördük
(G 101/10)

çık: -ma, -du, -m
Şöyle te'sir itdi kim 'aşkuñ efendim cānuma
La'l-i meygūnuñ ğamıyla **çıkmadum** mey-hāneden
(Mr 1/2)

çık: -ar, -maz
Yāver seher-i vaşla **çıkarmaz** beni t'ālî'
Şem'ci dilümü rüşen ider şām-ı muhābbet
(G 34/9)

çille-i cevr: Eziyet çilesi.

çille-i cevr: -iñ
Çille-i cevrüñ çeker mi Rüstem-i Zāl olsa da
Bir kemān-ı saht imiş bāzūda kuvvet kalmadı
(G 188/3)

çok: Çok fazla.

Pençe-i cevrüñ beni ğāyet eyle itdi zebün
Çok görünmez derd ile böyle helāk olmağ baña
(G 8/6)

Seni pek **çok** severem bu da güneş mi 'acebā
İtdüğüm cürmümi ben eylemem inkār saña
(G 14/7)

çok: -dan
Künc-i ğamda katı **çokdan** beridür ğamgündür
Dil-i maḥzūnuma luṭfuñla şafā vir yā Rab
(G 26/5)

Çokdan beri kil-k-i hünerüñ sen daḥı Yāver
Zibiş-figen-i silk-i beyān eylemedüñ hiç
(G 41/9)

Yār ise pek bî-vefā 'aşkı ise derd ü belā
Bir gedā-yı bî-nevāya böyle **çok** miñnet de güç
(G 42/8)

Bulsa **çok** mı yine mevtāsı ḥayāt
Ne var ol 'İsi-i Meryem geliyor
(G 53/3)

Anuñ üftāde-i ḥüsn ü cemālî olduğum vaḳtı
Geçen günler ḥisāb itdüm ki Yāver **çok** zamān olmuş
(G 86/10)

Sāyesinde **çok** gedā-yı 'aşk olur iḳbālmend
Evc-i ḥüsnünde hümāveş başladı pervāza ḥaṭ
(G 92/7)

Nigāh-ı mest ü nāzuñdur iden āhūları meftün
Cihāna sihr iderse **çok** degildür çeşm-i şehḥāruñ
(G 110/8)

Āteşüm **çok** benüm ammā ki havālar da şovuk
N'ola varsam o mehüñ meclis-i germiyyetine
(G 178/3)

çok: -dan
Yāver ne 'aceb sen daḥı pek nāz idiyorsun
Çokdan beridür semtine yāriñ seferüñ yok
(G 97/10)

çok: -dur
Ġayra luṭfuñ bendeñe āzārdan kıldum kıyās
Ey gülüm **çokdur** rakībün ḥārdan kıldum kıyās
(G 84/2)

çün: "Amacıyla, maksadıyla" anlamlarında edat.

Aña müjgānı **çün** i'rāb eger kim sāye-riz olsa
Ruḥı ol ḥurde ḥaṭlarla şanursın levḥ-i Ḳur'ān'dur
(G 60/5)

çün: "gibi" anlamında edat.

Bülbülāsā girye vü zārî ferāmüş eyleme
Şerḥalarla **çün** gül-i şad-berg-i ḥandānsın göñül
(G 118/8)

Cūylar āb-ı sirişk ü nāleler şavt-ı hezār
Dāğlarla Yāverāsā **çün** gülistānsın göñül
(G 118/10)

'İnāyet merḥamet kıl şeh-levendüm yār-ı Yāver ol
Ki ecdāduñ daḥı ğāzīdür ammā **çün** 'Alî sensin
(G 135/10)

Her yanan tābişine **çün** Yāver
Ruḥuña şu'le-i āteş didiler
(G 61/9)

Nihāl-i ḳadd-i bālāsı yā Rab ser-firāz eyle
Beni **çün** sāye pā-māl eyledi ol ḳāmet-i dil-keş
(G 88/6)

Bir nefes ü bir per āram u qarār itmez misin
Semt-i yāri **çün** şabā cüyān u püyānsın gōñül
(G 118/6)

Çün oldı saht-ı dilüm puhte bir kebāb saña
Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter şarāb saña
(G 12/1)

Āftāb-ı rüy-ı sākī olmış ‘aks-endāz aña
Kim nazarda böyle **çün** mihr-i dıraḥşāndur kadeḥ
(G 43/4)

Yāver açılıp gül gibi ‘uşşāk-ı dil-efgār
Çün murğ-ı seḥer semt-i gülistāna çekilsün
(G 137/10)

Dāğ dāğ olmuş derūnı nār-ı ḥasretle yanar
Hem yine sīr-āb **çün** tiğ-ı każādur lāleler
(G 49/10)

Şerḥa şerḥa yāreler açduñ efendim sīneme
Dāğlarla sinemüz **çün** gülsitān olmaz mı yā
(G 25/8)

Hamām u cāme-kānı ḥāne-i kilār-ı ḥāşşuñ hem
Harāb u diğ iken tevsī‘ idüp **çün** gülsitān oldı
(Kt 1/14)

çünki: Çünkü.

Yāverā **çünki** ben üftādesiyem dil-dāruñ
N'ola dirlerse eger ‘aşıq-ı efgende baña
(G 4/9)

Yoluñda **çünki** senüñ ḥāk-pāydur ‘uşşāk
Neden düşer ‘acebā böyle ictināb saña
(G 12/3)

Göricek vechini biñ cān ile oldum meftün
Çünkü Bihzād-ı każā ḳalbüme taşvīr itdi
(G 181/4)

çünki: -m

Āhsuz bir kerre āram idemem hicrūñle ben
Derd ü ḡam **çünkim** ezelden āḥ ḳismetdür baña
(G 2/6)

Ṭutıldı dām-ı ḥaṭ u müy-ı rüyüña **çünkim**
Girifte-dil ser-i zülfüñde piçtāb idiyor
(G 59/5)

-D-

da: "de, da" bağlacı.

Nâz u refâtârı **da** eyler dil ü cânım meftûn
Yaluñuz çeşmi degil sıhr ü füsün-sâz baña

(G 3/5)

Seni pek çok severem bu **da** güneş mi ‘acebâ
İtdüğüm cürmümi ben eylemem inkâr saña

(G 14/7)

Bir gönül vardı yanumda ol **da** gitdi yâr ile
Künc-i ğamda oldum âhîr ğam-güsârumdan cüdâ

(G 23/3)

Rü’yet-i rüyuñ ile ‘aşkum mezîd olsun **da** gör
Tür hele tür âteş-i ‘aşkum şedîd olsun **da** gör

(G 62/1)

Rü’yet-i rüyuñ ile ‘aşkum mezîd olsun **da** gör
Tür hele tür âteş-i ‘aşkum şedîd olsun **da** gör

(G 62/2)

Böyle mi feryâd u zâr eyler benim gönülüm meger
Hasretüñde vuşlatuñdan nâ-ümîd olsun **da** gör

(G 62/4)

Kaşre kaşre yaşuma rahm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i eşküm âh kim bañr-ı sefid olsun **da** gör

(G 62/6)

Cân fidâlar sevdüğüm kurbâniyân-ı ‘idveş
Ser-be-ser ‘id-i vişâlünde şehîd olsun **da** gör

(G 62/8)

Şabr ider derd-i dilin Yâver egerçi söylemez
Râz-ı pinhân-ı dili güft ü şinîd olsun **da** gör

(G 62/10)

Ne bulduñ gayrılarla itdügün bu üns ü ülfetden
Biraz **da** ey cefâ-cü Yâver-i nâlânuñı hoş tut

(G 35/10)

Özge bir neş’e virür sağâr-ı la’lün cânâ
Gerçi keyfiyyet-i neş’e mey-i sağarda **da** var

(G 74/6)

Bir lebi var ol gülün kim gül-be-şekkerden lañif
Öyle bir ruhsârı **da** var kim gül-i terden lañif

(G 96/2)

Her vakit ülfet olur mı ol gül-i zibâ ile
Bir zamân **da** Yâverâsâ hasret-i cânâne çek

(G 102/10)

Şu’le-i âhum ile nüh felegi döndüreyüm
Dem-i serdüm ile deryâları **da** dondurayum

(G 127/2)

Yeter cevri eyledün rahm eyle ey bî-dâd cândur bu
Saña **da** cevri ider bir bî-vefâ bir gün cihândur bu

(G 155/2)

Yansa **da** hiç âh u zâr eyler mi bağ bağ ey gönül
Hâl-i ‘aşkı görmedün mi sen dañı pervânede

(G 162/3)

Bezm-i vaşluñda senün câm-ı lebün nüş ideli
Tevbe itdüm ‘âkıbet ben nüşa **da** hem ‘işe de

(G 163/6)

Dil virelden la’l-i nâba hağ görünmez çeşmüme
Yâverâ itdüm tabî‘at nüşa **da** hem nişe de

(G 163/10)

Şeh-râhda ol şâhı görüp pâyine düşdüm
Züill olsa **da** bilmem yine ‘izzet var içinde

(G 169/4)

Âteşüm çok benim ammâ ki havâlar **da** şovuk
N’ola varsam o mehün meclis-i germiyyetine

(G 178/3)

Felek Mecnûn serin itdiyse has-püş
Benüm başumda **da** mantar bitürdi

(G 185/8)

Güzergâhuñda beklerdüm seni görmek için cânâ
Yoluñda hâk-sâr olmağ o **da** bir resm-i ‘âdet mi

(G 186/6)

Çille-i cevriñ çeker mi Rüstem-i Zâl olsa **da**
Bir kemân-ı sañt imiş bâzûda kuvvet kalmadı

(G 188/3)

Senün âhü nigâhuñ mest-i h’âb olsun **da** kalsun mı
Gönül zañm-ı müjeñle pür-‘azâb olsun **da** kalsun mı

(G 193/1)

Senün âhü nigâhuñ mest-i h’âb olsun **da** kalsun mı
Gönül zañm-ı müjeñle pür-‘azâb olsun **da** kalsun mı

(G 193/2)

Müzeyyen hâne-i dil dest-i luṭfuñla yapılmışken
Yine bu seng-i cevruñle ḥarâb olsun **da** ḳalsun mı
(G 193/4)

Bizi bezmünden istisḳâl güne ṭarḥ idüp cānā
Raḳībān vaşluñ ile kām-yāb olsun **da** ḳalsun mı
(G 193/6)

Kemāl-i ʿizzet ü ikrāmuñı gördükde māhum dil
Mülākātuñ deminde pür-ḥicāb olsun **da** ḳalsun mı
(G 193/8)

Olurken Yāver'üñ eş'arı bir bir cümle manzūruñ
Benüm bu ser-güzeştüm bir kitāb olsun **da** ḳalsun mı
(G 193/10)

Biñ cānı olsa girmege meydān-ı cengüñe
Behrām-ı Gür olsa **da** itmez cesāreti
(G 201/20)

Şeb-i tārık-i hicrānuñda **da** bî-nūr ḳalamam ben
Ḥayālūñ ḳalbüme nūr u ziyādur yā Resülallāh
(M 3/5)

Der-i devlet-me'ābuña ḳuluñ **da** intisāb itse
Olur ḥāşıl niçe yüz biñ dilekler yā Resülallāh
(M 5/7)

Perçemüñ ey murğ-ı pervāzî-i ḳalbüñ lānesi
Kendi ḥālūñ şem'î-i ḥüsnüñ olsa **da** pervānesi
(Mr 1/14)

Oldum ise ben her ne ḳadar **da** ʿāşî
ʿİşyānumı ʿafv eyle de mağfūr eyle
(M 2/3)

ʿAceb pistānına beñzer mi diḳḳat üzre bir baḳsam
Sen açsañ sineni bāğ içre birḳaç **da** enār olsa
(Th 1/20)

İstemez ḳand-ı lebüñ ṭüti-i dil ʿālemde
Rü-nümā olsa **da** ger āyine-i rāz baña
(Th 2/10)

Söylesem ḥāl-i dil-i zārumı işğā itmez
Yüregüm yāresin açsam **da** temāşā itmez
(Tb 1/12)

dād: Adalet, doğruluk.

dād: -dan

Raḳībî ṭarḥ idüp ʿuşşāḳuña itdüñ nevāzişler
Olur mazlūmlar elbet efendim **dāddan** maḥzūz
(G 93/4)

dāğ: Yara.

Gördükde rüy-ı yāri olup bāğ u rāğ **dāğ**
Güller kızardı reşk ile hep oldı **dāğ** dāğ
(G 95/1)

Dāğ-ı muḥabbetüñ başum üstinde var yeri
Olsun ser-i raḳīb-i deniden ırağ **dāğ**
(G 95/8)

dāğ: -lar, -uñ
Yaḳduñ sarāy-ı ḳalbümi bir küñhen eyledüñ
Urduñ derüna **dāğlaruñ** gülşen eyledüñ
(G 106/2)

dāğ: -lar, -la
Fırḳatinde **dāğlarla** sînemi zeyn eyledüm
Sensüz ey nev-reste seyr-i gülsitān olmaz baña
(G 11/7)

Şerḥa şerḥa yāreler açduñ efendim sîneme
Dāğlarla sînemüz çün gülsitān olmaz mı yā
(G 25/8)

Cüylar āb-ı sirişk ü nāleler şavt-ı hezār
Dāğlarla Yāverāsā çün gülistānsın gönül
(G 118/10)

dāğ dāğ ol: Çok yaralı olmak.

dāğ dāğ ol: -dı
Gördükde rüy-ı yāri olup bāğ u rāğ dāğ
Güller kızardı reşk ile hep **oldı dāğ dāğ**
(G 95/2)

Yāver görünce ol gül-i gülzār-ı behceti
Güller kızardı reşk ile hep oldı **dāğ dāğ**
(G 95/10)

dāğ dāğ ol: -mış
Dāğ dāğ olmış derünü nār-ı ḥasretle yanar
Hem yine sîr-āb çün tiğ-ı ḳazādur lāleler
(G 49/9)

dāğ ol: -dı
Bir ṭatlı büsesin alup ol sükkerin lebüñ
Oldı o lezzetiyle deḥān u dimāğ **dāğ**
(G 95/4)

dāğ ol: -ur

Elmās-pāre bir güzele dāğ-ber-dilüm
Görse şu‘ā‘-ı hüsünin **olur** şeb-çirāğ **dāğ**

(G 95/6)

dāğ-ı sevdā: Aşk yarası.

dāğ-ı sevdā: -ñ

Āteş-i ‘aşkuñ ile yandı ciger n’olsun bu
Dāğ-ı sevdāñ ile zeyn oldı bu ser n’olsun bu

(G 154/2)

dāğ-ber-dil: Gönlü üzgün.

dāğ-ber-dil: -üm

Elmās-pāre bir güzele **dāğ-ber-dilüm**
Görse şu‘ā‘-ı hüsünin olur şeb-çirāğ dāğ

(G 95/5)

dağ: "da, de" bağlacı.

Ülfetüñ mümkün degildür vaşluñı itmem ümüd
Nā-ümid olmak **dağ** bir güne rāhatdur baña

(G 2/4)

dāğdāğ-ı ‘aşk: Aşk yaraları.

Dāğdāğ-ı ‘aşk ile bu sine gülşendür baña
Hārḥār-ı ğamla dil pür-süz-ı küllhendür baña

(G 1/1)

El-amān kesme diriğ itme nigāh-ı hışmını
Zaḥm-ı tiğ-ı çeşm-i şühuñ **dağ** ni‘metdür baña

(G 2/8)

dāğ-ı derün: Gönlü yarası.

dāğ-ı derün: -ı

Bağrı yanar bu ‘āşık-ı zārın neler çeker
Dāğ-ı derün lāle-i ḥamrā güzel bilür

(G 65/6)

Eyledüm ben **dağ** nā-mümkün iken ey Yāver
Ḥavf-ı ağıyar iderek meclis-i cānānı fidā

(G 20/9)

Çoğdan beri kilik-i hünerüñ sen **dağ** Yāver
Zibiş-figen-i silk-i beyān eylemedüñ hiç

(G 41/9)

dāğ-ı dil-i zār: Ağlayan gönlün yarası.

dāğ-ı dil-i zār: -um

Dāğ-ı dil-i zārüm itdi ifşā
Bu gizlice dilde süz u sāzi

(G 196/3)

Ḳanda bakşam baña ol ruḥları gülgün görünür
Ḳāmeti serv-i sehiden **dağ** mevzün görünür

(G 51/2)

dāğ-ı kühen: Eski yara.

dāğ-ı kühen: -üm, -den

Hālümē āh iderüm yoğ dehenümden ğayrı
Baқанum yoğ baña **dāğ-ı kühenümden** ğayrı

(Tb 1/20)

Ne ḳadar olsa **dağ** ‘ilm ü hünerde māhir
Ser-nigün ṭālī‘ olan kimseye devlet gelmez

(G 78/5)

Eṭfāl-i cihān mektebe dil ṭıflı o şüḥa
Bülbül-beçeler **dağ** gülistāna virilmiş

(G 85/4)

dāğ-ı muḥabbet: Aşk yarası.

dāğ-ı muḥabbet: -üñ

Dāğ-ı muḥabbetüñ başum üstinde var yeri
Olsun ser-i raḳib-i deniden ırağ dāğ

(G 95/7)

Felek bilmem ḥarābātī olanlardan ne istersin
Benüm şimdi ḥesābumdan **dağ** pür-i muğān geçmiş

(G 89/30)

dāğ-ı nihān: Gizli yara.

dāğ-ı nihān: -um

Vallāhi efendim seni özler seni gözler
Bu zaḥm-ı ciger-süz ile her **dāğ-ı nihānum**

(G 130/8)

Rü’yet o mehi dide-i bī-dāra mı maḥşüş
Rü’yāda görilmek **dağ** enzāra mı maḥşüş

(G 90/2)

La‘l-i cān-baḥşādan özge Yāverā yoğdur hele
Hem müferriḥ hem **dağ** ma‘cün-ı cevherden laṭif

(G 96/10)

dāğ-ı pür-ḥün-ı firāk: Ayrılığın kan dolu yarası.

dāğ-ı pür-ḥün-ı firāk: -um

‘Aşḳum iḳrār idüp ol şüḥ-ı cefā-pişe dimiş
Dāğ-ı pür-ḥün-ı firākum dil-i Yāver’de de var

(G 74/10)

Yāver ne ‘aceb sen **dağ** pek nāz idiyorsun
Çoğdan beridür semtine yārüñ seferüñ yoğ

(G 97/9)

Hayretle nigāh eyleye herkes saña cānā
 Āyine-şıfat sen **daḥı** bir şāf-derün ol
 (G 120/4)

Erbāb-ı ḥıred gibi şaḥm fikrete düşme
 ‘Aḳluñ var ise sen **daḥı** var ehl-i cünün ol
 (G 120/8)

Bir daḳıka ben seni ḥāṭırdan iḥrāc eylemem
 Ben **daḥı** zannum budur kim ḥāṭır-ı devletdeyüm
 (G 125/8)

Ben **daḥı** Yāver gibi ol zālimüñ
 Āteş-i ‘aşkıyla yanar ağlaram
 (G 126/9)

‘İnāyet merḥamet kıl şeh-levendüm yār-ı Yāver ol
 Ki ecdāduñ **daḥı** gāzıdır ammā çün ‘Alı sensin
 (G 135/10)

Gönül hoşlandı gāyetle o Şırın’uñ edāsından
 Şayıldum ben **daḥı** Ferhādveş bir mübtelāsından
 (G 136/2)

Gör ḳayd-ı serüñ sen **daḥı** ey ‘āşık-ı miskın
 Ağyāra gider ol şeh-i ḥübān ne ṭurursın
 (G 140/5)

O cefā-pişe **daḥı** gelmedi mi merḥamete
 Hiç du‘āmuz **daḥı** itmez mi eser n’olsun bu
 (G 154/7)

O cefā-pişe **daḥı** gelmedi mi merḥamete
 Hiç du‘āmuz **daḥı** itmez mi eser n’olsun bu
 (G 154/8)

Yansa da hiç āh u zār eyler mi baḳ baḳ ey gönül
 Ḥāl-i ‘aşkı görmedüñ mi sen **daḥı** pervānede
 (G 162/4)

Eyledi te’sir-i āhum cūş iderken baḥr-ı eşḳ
 Keşti-i cismi düşürdük biz **daḥı** eyyāmına
 (G 165/6)

Yāver ideyüm dirse **daḥı** va‘dine incāz
 Eyler yine ‘uşşāḳına biñ dürlü bahāne
 (G 166/9)

Gice olinca **daḥı** uyku baña düşmen olur
 Çeşm-i ḥasret göremez bizleri hiç rāḥatda
 (G 167/7)

Lezzet-i ‘aşkı **daḥı** añlar idüñ ey zāhid
 Bir nazar ḳılsañ eger sen **daḥı** ruḥsāresine
 (G 174/3)

Lezzet-i ‘aşkı **daḥı** añlar idüñ ey zāhid
 Bir nazar ḳılsañ eger sen **daḥı** ruḥsāresine
 (G 174/4)

Ol şeh raḳıbe itse **daḥı** ḥüsn-i i‘tibār
 İḳbāl yine gelmez o idbār u nekbete
 (G 179/7)

Raḳıb-i bed-meniş kāfirdi evvel
 Görüp ḥüsnüñ **daḥı** pek kāfir oldı
 (G 180/6)

daḥı: "Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Bir nigāhum ol gāzāli itdi vahşet-pişe āh
 Āh kim kendi nigāhum **daḥı** düşmendür baña
 (G 1/6)

Nāz iderse ‘āşık-ı zāruñ saña şanma teḥi
 Vaḳt olur Mecnün **daḥı** Leylā’ya itmez iltifāt
 (G 32/4)

Şarşar mı anı āh benüm şarşar-ı āhum
 Nev-reste fidandur **daḥı** Allāh’a emānet
 (G 38/8)

Saña fütāde olan ey serv-ḳad
 ḳayd-ı cihāndan **daḥı** āzād olur
 (G 64/4)

Ḥasretle döker didelerüm dāne-i eşkin
 Kendüm **daḥı** bızār olurum çeşm-i terümden
 (G 152/8)

Bir nigāh itme **daḥı** bendeñe zaḥmet degil a
 Añladum ben seni şimden girü ḥācet degil a
 (G 158/1)

İltifāt it baña imā ile olsun cānā
 ḳaş u göz ile işāret **daḥı** şoḥbet degil a
 (G 158/4)

Yoḳ dimez būs-ı deḥānuñ itseler **daḥı** ṭaleb
 Hiç ṭayanmaz ‘āşıḳuñ ol nāzenin ibrāmına
 (G 165/3)

Yāver gibi gönül **daḥı** āzāde-ser iken
Sevdā-yı ‘aşka duş olalı düşdi miḥnete

(G 179/9)

Ben niyāz eylerem eylerse **daḥı** nāz baña
‘Aşq vā-reste-i ḳayd itdi dili bir demde

(Th 2/5)

Ger ğamzeleri çekse de her dem saña ḥancer
Olsun **daḥı** ḥışm u ğāzab çeşmine mazhar

(Th 3/22)

Merḥamet bende-i efgendeye aşlā itmez
Ḥışmla **daḥı** nigeh-i ḥālūme ḳaṭ‘ā itmez

(Tb 1/14)

Vāmıḳ olsam bu cefāyı baña ‘Azrā itmez
Belki Mecnūn **daḥı** olsam bunı Leylā itmez

(Tb 1/18)

Eylemez ‘āşık-ı āvāresine ‘arz-ı cemāl
Cān virürsem **daḥı** itmez yine kerre su‘āl

(Tb 1/42)

Baḥs-i ‘aşkında **daḥı** pek uzadı ḳil ile ḳāl
Ḳalması çekmege de firḳatini dilde mecāl

(Tb 1/47)

2.Daha, bundan sonra, artık.

Yāver viremez bir **daḥı** ol mīve-i vaşluñ
Ol naḥl-ı ḥırāmānı yirinden ḳoparıncā

(G 175/9)

Şöyle vālih gezerüm kendümi aşlā bilmem
Daḥı bir yir göremem pişgehumden ğayrı

(G 195/4)

Daḥı feryādı kesmez Yāver ammā
Fiğānı bülbül-i nālān bitürdi

(G 187/9)

dāḥil ol: Katılmak, girmek veya içinde olmak.

dāḥil ol: -acaḳ, -sın

‘Aḳluñ yitirüp soñra mı ‘āḳil olacaḳsın
Ser-ḥaḳka-i ‘uşşāka mı **dāḥil olacaḳsın**

(G 145/2)

daḥl u ta‘arruz: Müdahale ve sataşma.

daḥl u ta‘arruz: -da

Kimi ta‘yib ider ḥālüm kimi **daḥl u ta‘arruzda**

Uşandum ḥāşılı dehrün sitem-kār āşınāsından

(G 136/5)

dā‘im: Daima, sürekli.

Dā‘im umarum kesmem ümidüm gelür elbet

Teşrifı o şūḥuñ bize ikrāra mı maḥşüş

(G 90/3)

Ḳad çekmededür serv-i sehī bāğ-ı dilümde

Çeşmümden aḳan yaş ile **dā‘im** şuvarıncā

(G 175/6)

Bizlere **dā‘im** sitignā ğayrıya her dem vefā

Bu cefāyı çekmede Yāver‘de ṭāḳat ḳalmadı

(G 188/9)

Lisān-ı ḥāl ile anlar saña **dā‘im** şalāt eyler

Yüzerken ḳa‘r-ı deryāda semekler yā Resülallāh

(M 5/5)

dā‘im ol: Sürekli olmak, devam etmek.

dā‘im ol: -maz, -uz

Bir ḳarār üzre **olmazuz dā‘im**

Devr ider rüzġār-ı ‘aşkuz biz

(G 82/3)

Yazıḳ murġ-ı dilüm efgānla raḥm itdürmek istermiş

O bir güldür kim olur **dā‘imā** feryāddan maḥşüz

(G 93/8)

Dā‘imā maḥmūr olur çeşm-i siyāhı ol mehüñ

Ol siyeh-mestüñ de ben bīmāriyam şağdan şağa

(G 159/3)

Ṭālī‘üm ṭālī‘ degildür kimseden āh eylemem

Fıkr idüp baḥt-ı siyāhum **dā‘imā** ḥayretdeyüm

(G 125/4)

dakıka: Dakika.

Her **dakıka** seni görsem de firāḳ el virse

Yine biñ yılca gelür ḥāşılı mā-beyni baña

(G 10/5)

Bir **dakıka** ben seni ḥāṭırdan iḥrāc eylemem

Ben **daḥı** zannum budur kim ḥāṭır-ı devletdeyüm

(G 125/7)

Ḥaṭ gelince bir **dakıka** bend-i sineñ açmaduñ

İşte aḥşam oldı artık sā‘atüñ ḳurmaz mısın

(G 138/5)

dal: Ağaç dalı.**dal:** -i

Yeñiçeri güzelidür ki sim bāzūsın
Çenār **dalı** gibi hep nişān nişān eyler

(G 58/8)

dāmān: Etek.**dāmān:** -ūñ, -i

Niçün **dāmānuñı** dest-i kesāna girmedir dırsın
Senüñ biz ba'zı yirden pek perişān çıķduđın gördük

(G 101/3)

dāmān-ı 'işmet: Temiz etek; namuslu.**dāmān-ı 'işmet:** -i

Eylerdi çāk çāk o **dāmān-ı 'işmeti**
İtse niğāh Yūsuf-ı Ken'ān'a gözlerüñ

(G 113/3)

dāmān-ı yār: Sevgilinin eteği.**dāmān-ı yār:** -e

Yitişmez destümüz **dāmān-ı yāre**
Amān serv-i hıramānuñ elinden

(G 149/3)

dāmen: -üm, -le

Birbiriyle āşinālıklar ezelde var imiş

Dāmenümle eldeki çāk-i giribān söyleşür

(G 67/6)

dāmen: -üm**Dāmenüm** fark idemem şimdi giribānumdan

Dāmen-i 'işmetümi çāk-i giribān bürüdi

(G 202/7)

dāmen-i hasret: Hasret eteği.**dāmen-i hasret:** -i

Dāmen-i hasreti dilüm pür ider
Yemm-i gevher-nisār-ı 'aşkuz biz

(G 82/13)

dāmen-i 'işmet: Sağlam elbise.**dāmen-i 'işmet:** -üm, -i

Dāmenüm fark idemem şimdi giribānumdan

Dāmen-i 'işmetümi çāk-i giribān bürüdi

(G 202/8)

dām-ı hať u müy-ı rüy: Yanađın ayva tüylerinin tuzađı.**dām-ı hať u müy-ı rüy:** -u, -ñ, -aTutuldi **dām-ı hať u müy-ı rüyüña** çünküm

Girifte-dil ser-i zülfüñde piçtāb idiyor

(G 59/5)

dānā-dil: Arif gönüllü.**dānā-dil:** -i

O şūñuñ cilve-i nāzı o güftār-ı fūsün-sāzı
Niçe **dānā-dili** şeydā ider āheste āheste

(G 176/6)

dāne-i eşk: Gözyaşı tanesi.**dāne-i eşk:** -i, -ñ

Hasretle döker didelerüm **dāne-i eşkin**
Kendüm dahı bizār olurum çeşm-i terümden

(G 152/7)

dāne-i hāl: Ben tanesi.**Dāne-i hāl** ile ol virmezden evvelce firib

Murğ-ı dil şayd eyleyen gīsüya oldum mübtelā

(G 15/3)

dār u diyār: Ev ve memleket.**dār u diyār:** -um, -dan

Meskenümde bir cüvāna mübtelā olmışdum āh
Eyledi āhır beni **dār u diyārumdan** cüdā

(G 23/8)

dār-ı 'uqbā: Ahiret evi.**dār-ı 'uqbā:** -y, -a

Cihāna binde bir gelmez benim gibi saña 'aşık
Gidersem derd-i 'aşkuñla eger ben **dār-ı 'uqbāya**

(G 170/8)

dāstān eyle: Destan eylemek, anlatmak.**dāstān eyle:** -r

Beni rüsvā-yı 'aşk itdüñ duyıldı 'āleme vaķ'am
Raķibüñ hālümü bir bir cihāna **dāstān eyler**

(G 73/4)

dāstān ol: -dı

Muķārin itdi Mevlā bir silāhdār-ı keremkāra
Ki luťf u cüd u ihsān ile dilde **dāstān oldu**

(Kt 1/6)

dāstān ol: -miş

Benüm hāl-i diger-günüm cihāna rāygān olmuş
Ĝarib bī-çārenüñ hāli 'aceb bir **dāstān olmuş**

(G 86/2)

da'vā eyle: Şikayet etmek.**da'vā eyle:** -r

Egerçi 'abes 'işmet ile **da'vā eyler** ol kāfir
Raķibüñ dest-i cevrinden gürizān çıķduđın gördük

(G 101/5)

da'vāt: Duâlar, niyazlar, çağırışlar.**da'vāt:** -i, -n, -l

Zâhidânun almadan ise du'â-yı hayrımı
 'Aşkuñ **da'vâtını** al kim güzel te'sir ider

(G 54/4)

da'vāt: -l

Medh ü senâsı ile ki ben itdüm iştiğâl
 Düşdi zebân-ı kilküme **da'vâtı** hıdmeti

(G 201/22)

Hülûş üzre füzün-ı 'ömrinün **da'vâtı** dil-h'âhum

Du'â-yı bî-riyâyî müstecâb elbet Hudâ eyler

(Kt 2/21)

dâver: Padişah.**dâver:** -i

Ger hâkim olsa mesned-i 'izz ü gurûrda
 Bir hüküm iderse fâriğ ider **dâveri** 'Alî

(G 190/8)

da'vi-i 'aşk: Aşk davası.**da'vi-i 'aşk:** -a

Hemişe girye eyler râz-ı pinhân-ı dili isbât
 Dü çeşm-i giryenâkün **da'vi-i 'aşka** güvâh itme

(G 168/4)

de: "de, da" bağlacı.

Nuşh u pendün beni tekdîr idiyor pek nâsih
 Hâl-i dil böyle iken virme keder sen **de** baña

(G 4/6)

Öyle rüsvây idiyor kim beni bu miñnet-i 'aşk
 Güliyor hâlüme 'âlem acıram ben **de** baña

(G 4/8)

Yâver dilüm o şûha gidüp kaldı gelmedi
 Bâd-ı şabâ ilen **de** peyâm olmadı baña

(G 9/10)

Her daқиka seni görsem **de** firâk el virse
 Yine biñ yılca gelür hâşılı mâ-beyni baña

(G 10/5)

Ben her ne kadar 'âşi vü mücrim **de** olursam
 Setr eyle benüm 'aybum 'iyân eyleme yâ Rab

(G 28/5)

Niyâz-ı büse iderken o önce-i femden
 'Aceb bu giryelerüm **de** medâr olur mı 'aceb

(G 29/4)

Şem'-i ruh ile gerçi ki yandun şeb-i vuşlat
 Pervâne gibi sen **de** figân eylemedün hiç

(G 41/4)

Terk-i 'aşk itmek **de** müşkil cevrine tākāt **de** güç
 Bir nefes ol dil-rübâsuz olmamız gāyet **de** güç

(G 42/1)

Terk-i 'aşk itmek **de** müşkil cevrine tākāt **de** güç
 Bir nefes ol dil-rübâsuz olmamız gāyet **de** güç

(G 42/1)

Terk-i 'aşk itmek **de** müşkil cevrine tākāt **de** güç
 Bir nefes ol dil-rübâsuz olmamız gāyet **de** güç

(G 42/2)

Hem-nişin olmaz bizümle ol şeh-i âli-cenâb
 Hem-dem-i bezm-i ekâbir yâr ile ülfet **de** güç

(G 42/4)

Rüyını görmek ne mümkün ol nâzikterün
 Kesret-i âgyârdan ol mâh ile şoñbet **de** güç

(G 42/6)

Yâr ise pek bî-vefâ 'aşkı ise derd ü belâ
 Bir gedâ-yı bî-nevâya böyle çok miñnet **de** güç

(G 42/8)

İhtirâ'-ı şî'ri Yâver sen kolay zanneyleme
 Herkesün táb'inca eş'âr söylemek gāyet **de** güç

(G 42/10)

Ġayr ile cilve-künân ülfet ider **de** Yâver
 Niçün ol gülşen-i cânüm baña mañzün görinür

(G 51/9)

Ser-â-pâ kâmetüm ol kâmet-i cânâna hasretdür
 Dü çeşmüm **de** benüm ol dide-i fettâna hasretdür

(G 70/2)

Yaluñuz şanma tārâvet ruh-ı hoy-kerdede var
 Jâle-âlûde olan berg-i gül-i terde **de** var

(G 74/2)

Luţf-ı hoş-büyına terciñ olur mı hâlün
 Gerçi kim büy-ı laţif 'üd ile 'anberde **de** var

(G 74/4)

Yokdur ol mâhveşün hüsni Hudâ-dâdına söz
 Ancağ esbâb-ı hasen zib ile ziverde **de** var

(G 74/8)

‘Aşkum ikrār idüp ol şüh-ı cefā-pīşe dimiş
Dāğ-ı pür-ḥün-ı firākum dil-i Yāver’de **de** var
(G 74/10)

Pek **de** bî-hüde degildür neş’e-i şeb-gürümüz
Nā’il-i vaşl olmağa vā-bestedür tedbirümüz
(G 83/1)

Bu tarāvet ki gülün **de** var o gül-ruḥsāruñ
Eger ‘uşşākı hezār olsa degildür mānî’
(G 94/3)

Ben **de** Yāver gibi nälendesiyem
Beni bu derde kodı cilve-i ‘aşk
(G 99/9)

Şabr u karar u ‘aql u dili Yāverā koduñ
Semt-i ḥabibe sen **de** varup mesken eyledüñ
(G 106/10)

Ben yār ḡamın kazandum ey dil
Olmaz mı senüñ **de** kesb ü ḡāruñ
(G 107/4)

Yāver gibi ben **de** oldum ey dil
Üftādesi bir cefālî yārüñ
(G 107/9)

Ne nüş-ı bāde eylerdin ne hüşyārānedür tavruñ
Bilinmez mi senüñ **de** Yāverā keyfiyyet-i ‘aşkuñ
(G 109/10)

Ġazeller ihtirā’ itdüñ belî ‘aşkıyla cānānuñ
‘Aceb Yāver senüñ **de** bir kitāb olmaz mı āsāruñ
(G 110/10)

Şemşir-i ebruvānımı farkında görse **de**
Ḥavf eylemez kıyar bu dil ü cāna gözlerüñ
(G 113/5)

Ne kadar sa’y-i belîğ itse **de** bir fā’ide yok
Bulamaz derd-i dil-i zārına bir çāre gönül
(G 117/3)

Böyle bî-hüde fiğān itmese **de** Yāver-i zār
Hālını ‘arz idebilse n’ola dil-dāra gönül
(G 117/9)

Yāverā terk eylemem ol yāri pā-māl itse **de**
Ḥāk-sār olmağ yolında iftiḥārumdur benüm
(G 122/9)

Yāverā ‘aşık-ı zār oldum ise
Dimedüm ben **de** fülānı severem
(G 131/10)

Ben **de** bu ḡamla begüm ḥāne-i virānemde
Bir teselli virecek ḥālūme yārān bulurum
(G 134/7)

Ey zülf-i siyeh rüyına yārüñ dökilürdin
Yāver gibice sen **de** perişān ne turursin
(G 140/10)

Eger dirlerse ḥaḡḡumda benüm **de** tevbe-kār olmuş
Teneffür eylerem ḥalkuñ bu ḡüne iftirāsından
(G 150/7)

Maḥzün iken ol şühā nigāh eyler isem **de**
Muḡber görünür şafvet-i rüyı kederümden
(G 152/3)

Cihān vaşluñla mesrūr olup ‘id itsün **de** biz böyle
Dükenmez mi ‘aceb bu ḥasret ü firḡat Şerifüm hū
(G 156/3)

Ben **de** zānū-zede-i ḡurbuñ olursam ne olur
Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat degil a
(G 158/5)

Gāhice Yāver-i bî-çāreñi taṭyib eyle
‘Aşıḡa cevır ü cefā itme **de** ‘ādet degil a
(G 158/10)

Dā’imā maḥmūr olur çeşm-i siyāhı ol mehüñ
Ol siyeh-mestüñ **de** ben bīmāriyam şaḡdan şaḡa
(G 159/4)

Var mıdur yok mı dehānuñ ḡalmışam endişede
Hem miyānuñ fikri ile düşmişem teşvişe **de**
(G 163/2)

Bezm-i vaşluñda senüñ cām-ı lebüñ nüş ideli
Tevbe itdüm ‘āḡibet ben nüşa da hem ‘işe **de**
(G 163/6)

Dil virelden la’l-i nāba ḥaḡ görünmez çeşmüme
Yāverā itdüm ṭabî‘at nüşa da hem nişe **de**
(G 163/10)

Ḡam yimezdüm ben **de** bu rütbe ferāmüş itmeseñ
Ḡayrıya luṭfuñ firāvān Yāver’e olsa gehi
(G 184/9)

‘Afv eyle dilerseñ **de** dilerseñ **de** helāk it
Ey ğamzesi cellād meşiyet saña qaldı

(G 199/3)

‘Afv eyle dilerseñ **de** dilerseñ **de** helāk it
Ey ğamzesi cellād meşiyet saña qaldı

(G 199/3)

Nizār u zār u nālān ise **de** redd itme luṭf eyle
Saña cān u dil-i zārūm fidādur yā Resūlallāh

(M 3/7)

Oldum ise ben her ne qadar da ‘āşī
‘İşyānumı ‘afv eyle **de** mağfūr eyle

(Rb 1/4)

Dimişsin yoq dimezdüm bāde-i şirin-ğüvār olsa
Senüñle āh bir gün bāğa gitsem **de** biraz qaqsam

(Th 1/16)

Bülbülleri nālem n’ola eylerse **de** bī-hüş
İtdürsem olur fāḥteye zārī ferāmüş

(Th 3/13)

Ger ğamzeleri çekse **de** her dem saña ḥancer
Olsun daḥı ḥışm u ğazab çeşmine maḥzar

(Th 3/21)

Sīnem üstinde gelüp cāy-ı qarār ide diyü
‘Aşıkāndan beni **de** ‘add ü şümār ide diyü

(Tb 1/24)

Baḥs-i ‘aşkında daḥı pek uzadı kıl ile qāl
Qalmadı çekmege **de** firqatini dilde mecāl

(Tb 1/48)

defter: Defter.**defter:** -i, -n, -eYazıldıq **defterine** ‘aşıkānuñ

‘Aceb Yāver gibi divāna düşdük

(G 103/9)

deg: Değmek, değerinde olmak.**deg:** -mezBir cür‘a-i cāmı bize **degmez** tūtalum kim

La‘l-i lebüñ olmış mey-i gül-fām-ı muḥabbet

(G 34/7)

degil: Değil, olumsuzluk edatı.

Nāz u reftārı da eyler dil ü cānum meftūn

Yaluñuz çeşmi **degil** sıḥr ü füsūn-sāz baña

(G 3/6)

Bir nefes mümkün **degil** olmak cemālinden cüdā
Sāyeveş bir dil-ber-i meh-rüya oldum mübtelā

(G 15/5)

Şaqlamam rāzum bütün ‘ālem duyarsa ğam **degil**
Ḥāşılı oldum saña nev-res fidānum mübtelā

(G 16/7)

Yāver ne ‘aceb olsa metīn şī‘r-i muşanna‘
Lāzım mı **degil** şī‘rde şan‘atla metānet

(G 38/10)

Bir ‘aceb ḥālet-fezādur kim beyān mümkün **degil**
‘Aşq geldükde dile rübāh-ı kühı şir ider

(G 54/7)

Kāmverlikde felek bir tünd-ḥüdur Yāverā
Bir qarār üzre **degil** geh zūd u gāhı dir ider

(G 54/10)

Degil nān-ḥ̄‘ārgān ğam-ḥ̄‘ārgānuñ ekseri bilmez
Bu ‘aşkuñ māyesin sen ‘aşq ile taḥmīr olandan şor

(G 56/7)

Biri tāqat getürmez pençe-i ‘aşka **degil** Behrām
Bu meydān-ı muḥabbetden niçe biñ pehlevān geçmiş

(G 89/23)

Nef u sūd kesb ü kārı iddiḥār itmek **degil**
Bezī-i rāh-ı yār içündür sīm ile zerden ğaraz

(G 91/3)

Egerçi şayd der-ḳayd olmamış şayyāddan maḥzūz
Esīr-i zülf-i zencirüñ **degil** āzāddan maḥzūz

(G 93/2)

Feryād idelüm bülbül-i nālān ne ṭurursın
Vaḳti mi **degil** seyr-i gülistān ne ṭurursın

(G 140/2)

Nümāyān olmasa mānī‘ **degil** māh-ı nev-i şevvāl
Hemānā ğurre-i ğarrā-yı ebrūlar bedīd olsun

(G 141/5)

Süzme gel çeşm-i siyāhuñ meded ey mest-i nigāh
Ĝamzeler qalbe **degil** cānuma te’sīr itdi

(G 181/6)

- O āhū gözlerūñ sāhir **degil** mi
Füsūn u fitnede māhir **degil** mi
(G 189/1)
- O āhū gözlerūñ sāhir **degil** mi
Füsūn u fitnede māhir **degil** mi
(G 189/2)
- Şu‘ā vü şu‘le-i mihr-i cemālūñ
Cihānda gün gibi zāhir **degil** mi
(G 189/4)
- Na‘im ü rü‘yet-i didāri münkir
Raķib-i bed-meniş kāfir **degil** mi
(G 189/6)
- Çeker cevrūñ gönül feryād kılmaz
Sen inşāf it begüm şābir **degil** mi
(G 189/8)
- Niçün eş‘arını tezyif idersin
Seniñ Yāver ķuluñ şā‘ir **degil** mi
(G 189/10)
- degil:** -dür
Raķibāna olan çesbān **degildür** ‘āşıkā lāyık
Libās-ı nāzımı ol nāzenin aġyār için saķlar
(G 72/5)
- O gülüm ‘āşıkā yār olsa **degildür** māni‘
Murġ-ı dil ‘aşķ ile zār olsa **degildür** māni‘
(G 94/2)
- Bu řarāvet ki gülün de var o gül-ruhsāruñ
Eger ‘uşşāķı hezār olsa **degildür** māni‘
(G 94/4)
- Sifle-perverligidür bizleri rencide iden
Hem-dem-i bezm-i kibār olsa **degildür** māni‘
(G 94/6)
- Gül-nihāl-i ķaddinūñ bülbül-i nālendeleri
Ne ķadar zār u nizār olsa **degildür** māni‘
(G 94/8)
- Gülşen-i kūyuñ Yāver gibi itsem mesken
H‘ābgāhum ser-i ģār olsa **degildür** māni‘
(G 94/10)
- Nigāh-ı mest ü nāzuñdur iden āhūları meftūn
Cihāna sihr iderse çok **degildür** çesm-i sehġāruñ
(G 110/8)
- Ṭālī‘üm ṭālī‘ **degildür** kimseden āh eylemem
Fikr idüp baġt-ı siyāhum dā‘imā ģayretdeyüm
(G 125/3)
- Ne olduysa baña oldu nigāh-ı çesm-i fettāndan
Bu meftūnluķ **degildür** yaluñuz hicrān-ı cānāndan
(G 143/2)
- Ülfetūñ mümkün **degildür** vaşluñı itmem ümid
Nā-ümid olmaķ daġı bir güne rāġatdur baña
(G 2/3)
- Pek de bī-hüde **degildür** neş‘e-i şeb-ġürümüz
Nā‘il-i vaşl olmaġa vā-bestedür tedbirümüz
(G 83/1)
- O gülüm ‘āşıkā yār olsa **degildür** māni‘
Murġ-ı dil ‘aşķ ile zār olsa **degildür** māni‘
(G 94/1)
- degil a: "değil ya" anlamına gelen edat.**
Bir nigāh itme daġı bendeñe zaġmet **degil a**
Añladum ben seni şimden girü ģacet **degil a**
(G 158/1)
- Bir nigāh itme daġı bendeñe zaġmet **degil a**
Añladum ben seni şimden girü ģacet **degil a**
(G 158/2)
- İltifāt it baña imā ile olsun cānā
Ķaş u göz ile işāret daġı şoġbet **degil a**
(G 158/4)
- Ben de zānū-zede-i ķurbuñ olursam ne olur
Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat **degil a**
(G 158/6)
- Şeyġ efendi bizi taġvif ile ta‘zib itme
Nār-ı firķat didüġin āteş-i firķat **degil a**
(G 158/8)
- Gāhice Yāver-i bī-çāreñi taṭyib eyle
‘Āşıkā cevr ü cefā itme de ‘ādet **degil a**
(G 158/10)
- degin: Dek, kadar.**
Şabāh-ı ģaşre **degin** dil ķalur mı kim bī-hüş

Şabûh-ı neş'e ile bî-ḥumâr olur mı 'aceb
(G 29/7)

Bayrama **degin** cāma bedel rindüñ elinde
Tesbiḥ-i riyā-piše-i şad-dâne çekilsün
(G 137/7)

Ey dide-i ter ḥasret-i yāriñ elemiyle
Tā şubḥa **degin** böylece giryān ne ṭurursın
(G 140/4)

degme: Herhangi bir, her bir, sıradan.

Çeşm-i ḥasret-zede her nūr ile tenvîr olmaz
Degme müjdeyle dil-i ḡam-zede tebşîr olmaz
(G 76/2)

dehân: Ağz.

dehân: -i
Dehâni gerçi kim ḥāmūş ol gül-göncenüñ Yāver
Lisân-ı ḥâl ile her bir müje hem-çün lisân söyler
(G 63/9)

Eger peyk-i şabâ ile nesim-i luṭfuñ olmazsa
Açılmaz göncenüñ beste **dehâni** yâ Resûlallâh
(M 4/8)

dehân: -uñ
Var midur yok mı **dehânuñ** ḡalmışam endişede
Hem miyānuñ fikri ile düşmişem teşvişe de
(G 163/1)

dehân u dimâğ: Ağz ve akıl.

Bir ṭatlı büsesin alup ol sükkerin lebüñ
Oldı o lezzetiyle **dehân u dimâğ** dâğ
(G 95/4)

dehân-ı teng: Küçük ağız.

dehân-ı teng: -i, -n, -i
Didüm yâre **dehân-ı tengini** gördükde ḥaṭ-āver
O şekker-pāreyi ḥâlâ hücum-ı mürdan gördüm
(G 121/7)

dehân-ı yârin: Sevgilinin ağız.

dehân-ı yârin: -i, -n, -i
Bâde-i la'l-i leb-i şîrin-güvârın nüş idüp
'Aşık oldur kim **dehân-ı yâri**ni zih-gîr ider
(G 54/6)

dehen: Ağz.

dehen: -de

Rûḥ-perver ol **dehende** lü'lü'-i dendân-ı yâr
Bir müdevver ḥokḡa-i la'l içre gevherden laṭîf
(G 96/3)

dehen: -üm, -den

Ḥâlüme âh iderüm yok **dehenümden** ḡayrı
Baḡanum yok baña dâğ-ı kühenümden ḡayrı
(Tb 1/19)

dehr: Dünya, felek, âlem, hayat.

dehr: -üñ
Fâriğ ol dünyâdan ey dil kendüñi bir yana çek
Çekme **dehrüñ** miḥnetüñ mey-ḥānede peymāne çek
(G 102/2)

Kimi ta'yîb ider ḥâlüm kimi daḡl u ta'arruzda
Uşandum ḥāşılı **dehrüñ** sitem-kâr āşināsından
(G 136/6)

dek: Kadar, değin, dek.

Begüm bu âteş-i 'aşkuñla sūzân olduğum ḡaldı
Giceler şubḥa **dek** derdüñle nālân olduğum ḡaldı
(G 183/2)

Niçeye **dek** ḡayra nevāziş idüp
Yāver'üne cevri ü sitem Muştafâ
(G 191/9)

Ṭuyup büy-ı güli rüyuñ gülân bülbül bu gülşende
Kesilmez ḥaşre **dek** âh u fiğāni yâ Resûlallâh
(M 4/6)

deli: Akıl veya şuuru yerinde olmayan, çılgın, meczup, mecnun.

Niçe ferzāneyi mât eylerem naṭ'-ı muḥabbetde
Baña dirsın yine sevdâ -yı'aşkuñla **deli** sensin
(G 135/6)

dem: An, zaman.

Baḡr-ı eşküm eylerem her **dem** temāşâ Yāverâ
Çeşm-i giryānum benüm deryāya itmez iltifât
(G 32/9)

Her ne **dem** ṭutsa tehî Yāver olur bî-zîb ü fer
Dest-i sâkide nigîn-i la'l-i rümmāndur ḡadeḡ
(G 43/9)

Bend-i ḡamdan kendini āzād için Yāver gibi
Müdmîn-i lâ-ya'ḡıla her **dem** gelür 'işret lezîz
(G 47/10)

Hayli **dem** bîmâr-ı ‘aşkâm Yâverâ hâlüm yamân
Uğradum bir derde kim aşlâ devâsın görmedüm
(G 124/9)

Ol mehi ben her **dem** añar ağlaram
Āteş-i ‘aşkıyla yanar ağlaram
(G 126/1)

Göñül ol serv-ğaddi gördüğü **dem** meyl ider ammâ
Zuhûr-ı ‘aşkı hûbânuñ bilinmez ibtidâsından
(G 150/3)

Giryenâk olmağdadur her **dem** hayâl-i yâr ile
Görmedüm ârâm u râhat çeşm-i hasret-pîşede
(G 163/3)

Bizlere dâ’im sitignâ gayrıya her **dem** vefâ
Bu cefâyı çekmede Yâver’de tākāt kalmadı
(G 188/9)

Ger ğamzeleri çekse de her **dem** saña hancer
Olsun dağı hışm u ğazab çeşmine mazhar
(Th 3/21)

Diyemem hâlümü kan ağlayamam ben bir **dem**
Korğarum söyleyemem derd ü ğamından ölsem
(Tb 1/37)

Dil ‘âlem-i hasretde
Her **dem** ğam u miñnetde
(M 8/26)

Ol ğazâl-i vahşi vü ol gül-nihâlüm baña râm
Nâle vü feryadı her **dem** itmeyince olmadı
(G 200/4)

Mu‘ağğardur dimâğum büy-ı zülfüñle seniñ cânâ
O bularla şabâ her **dem** eser âheste âheste
(G 176/4)

dem: -de
Meşrebümce bir kadeh nüş eyledüm ğâyet lezîz
Buldum ol **demde** dilümde başka bir hâlet lezîz
(G 47/2)

Bahtuñ seniñ ey Yâver-i şeydâ ne siyehmiş
H̄ab içre vişâle irüp ol **demde** uyandıñ
(G 112/18)

Kaşdı cevri itme midür bilmem o meh-pâremüzüñ

Yâver-i zârına her **demde** küser n’olsun bu
(G 154/10)

Ben niyâz eylerem eylerse dağı nâz baña
‘Aşk vâ-reste-i kayd itdi dili bir **demde**
(Th 2/6)

dem: -î, -n
Ġâyetle tebehmiş
Vuşlat **demîn** añduñ
(G 112/20)

dem: -ler
Reşk-âver olur la’l-i lebüñ gördüğü **demler**
Kana boyanur bâde-i şahbâ hevesinden
(G 153/5)

dem: -dür
Hâlümü bildür göñül ol yâre Allâh ‘aşkına
Hayli **demdür** teşneyem didâra Allâh ‘aşkına
(G 173/2)

Görüp hâl-i dige-günüm baña rahm itmedüñ cânâ
Niçe **demdür** ğamuñla zâr u giryân olduğum ğaldı
(G 183/4)

dem: -î, -n, -de
Kemâl-i ‘izzet ü ikrâmuñı gördükde mâhum dil
Mülâkâtuñ **deminde** pür-ħicâb olsun da ğalsun mı
(G 193/8)

dem: -ler, -dür
Görinmezsın amân ey nâzeninüm hayli **demlerdür**
Beni bu derd ü miñnetle helâk etmek mürüvvet mi
(G 186/3)

O hünî ğamzelerle var idi ünsiyetüm evvel
Görinmez hayli **demlerdür** ‘aceb ol kâdadur şimdi
(G 194/6)

dem çek: Uzun ve güzel ezgiler çıkarmak.

dem çek: -me, -de, -dür
Ejder gibi **dem çekmededür** ‘aşık-ı zâra
Ol zülf-i siyeh-târını başdan çıkarınca
(G 175/3)

dem ur: Bir şeyden söz etmek, konu açmak.

dem ur: -miş
Hümânuñ sâyesi bî-hüde **dem urmuş** sa‘âdetden
Türâbı sâye-i eltâf-ı şâhî kimyâ eyler
(Kt 2/15)

dem ur: -ur, -sin

Muhabbetden vefâdan **dem urursın** hey sitem-kârum
Haķikatsüz mürüvvetsüz efendim mihrbânüm gel
(G 119/3)

dem-â-dem: Her vakit, dâima, her an.

Firâķ-ı yâre şabr itmez **dem-â-dem** dide ķan ağlar
Begüm ĥasret-keş-i didâruñ olmışdur hemân ağlar
(G 57/1)

Hemişe yanarum ķan ağlaram ben
Dem-â-dem çeşm-i giryânuñ elinden
(G 149/8)

Dem-â-dem ĥayrılarla ülfet ider ol perî şimdi
Benüm Yâver gibi mehcür-ı cânân olduğum ķaldı
(G 183/9)

İzтіrâb-ı dilden eyler **dem-be-dem** cüş u ĥurüş
Eşk-i çeşm-i ĥasretüm âb-ı revân olmaz mı yâ
(G 25/3)

Dem-be-dem ĥün-ı dilümden neş'e-yâb olmağdadur
Sevdüğüm mest-i müdâm olsa sezâdur gözlerüñ
(G 111/7)

Nağd-ı eşki **dem-be-dem** râh-ı vişâle şarf idüp
Hiç taĥammül eylemez bî-şabr u sâmänsin gönüñ
(G 118/3)

dem-i serd: Soğuk nefes.

dem-i serd: -üm
Şu'le-i âhum ile nüĥ felegi döndüreyüm
Dem-i serdüm ile deryâları da dondurayum
(G 127/2)

dem-sâz: Dost, sırdaş.

Sînesin itdi felek ĥaşılı **dem-sâz** baña
(Th 2/25)

dem-sâz ol: Dost olmak, sırdaş olmak.

dem-sâz ol: -ma, -dı
Giceler tâ-be-seĥer nâleler itdüm Yâver
Âĥ feryâd-ı hezâr **olmadı dem-sâz** baña
(G 3/10)

der: Kapı.

der: -üñ, -de
Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedâr olur Yâver
Derüñde didelerüm hiç ider mi minnet-i ĥ'âb
(G 31/10)

Derüñde bu dil-i zârum niçün ķalsun rezâletle
Ser-i küyuñda buldı 'aşķuñ 'izzet Şerif'üm hû
(G 156/7)

der ü dîvâr u saķf-ı pür-nuķuş: Kapı, duvar ve nakışlı çatı.

der ü dîvâr u saķf-ı pür-nuķuş : -uñ
Der ü dîvâr u saķf-ı pür-nuķuşuñ yapıdurup zibâ
Müzeyyen muntazam güyâ ki bir kaşr-ı cinân oldı
(Kt 1/15)

der-âğüş-ı miyân eyle: Beli kucaklamak.

der-âğüş-ı miyân eylemedüñ: -me, -dü, -ñ
Ol müy-ı miyânuñ dime ey dil beli vardur
Bir kerre **der-âğüş-ı miyân eylemedüñ** ĥiç
(G 41/8)

der-be-der: Kapı kapı gezen, serseri, dağınık, perişan.

Mey-i 'aşķ ile mest oldum ĥumâr-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-ĥânede ben kendümi pek **der-be-der** gördüm
(G 128/2)

der-bend-i 'ubüdiyyet-i ĥüsn: Güzellik kölesinin kapısı.

Beni **der-bend-i 'ubüdiyyet-i ĥüsn** eylemege
Târ-ı zülfüñ gibice boynuma zencir olmaz
(G 76/3)

derd: Sıkıntı, gam; aşķ.

Pençe-i cevrüñ beni ĥâyet eyle itdi zebün
Çok görünmez **derd** ile böyle helâk olmağ baña
(G 8/6)

Ķalbe toğınca mihr-i muĥabbet

Geldi berâber **derd** ile miĥnet
(G 37/2)

derd: -ü, -müz, -dür

Derdümüzdür bizi bu ĥâle koyan
Böyle ĥâl-i nizâr-ı 'aşķuz biz
(G 82/9)

derd: -üñ

Oldı 'âdet **derdüñ** ile derdnâk olmağ baña
Süz-ı hicrânuñla cânâ süznâk olmağ baña
(G 8/1)

Düşelden derd-i 'aşķ-ı yâre ben ĥayli zamândur kim
'ilâcın görmedüm **derdüñ** devâyı bî-eser gördüm
(G 128/8)

derd: -i, -n, -i

Çäre-sâz olmağa kaçdı o tabib-i cânuñ
Dilümüz **derdini** izhâra ider istignâ

(G 18/6)

derd: -üm, -e

Hasret-i yâr elemi eyledi dil-ḥaste beni
Kerem it **derdüme** vaşl ile devâ vir yâ Rab

(G 26/4)

Sensin idecek bendeñe imdâd u i'ânet
Kimden bulayum **derdüme** dermânımı yâ Rab

(G 27/6)

‘Aşkuñ beni bîmâr ideli ḥayli zamândur
Ey **derdüme** dermân senüñ yandum elüñden

(G 148/4)

derd: -i, -n, -e

Sen ‘aşka düşüp **derdine** dermân mı ararsın
Merg ü ecel olmaz mı ser-encâm-ı muḥabbet

(G 34/3)

Yâr olmaz anuñ ‘aklı kim eyler ise tedbir
Mecnûn-ı dilüm **derdine** dermânı ne bilsün

(G 151/6)

Mecrûḥ olalı ğamzeñ ile bu dil-i zârum
Dermân bulamaz **derdine** ‘illet var içinde

(G 169/8)

derd: -i, -n

Belâ-dide olanlar hep görüp ḥâl-i diger-günüm
Unutdı kendüñüñ **derdin** benümçün ‘âşıkân ağlar

(G 57/8)

derd: -e

Geh helâk eyler teğâfûl ile hem-çün ‘Azra’ıl
Geh nigâh-ı rûḥ-baḥşuñ **derde** dermân gösterür

(G 66/4)

Hüner bu **derde** esîr olmamağdur Yâver
Olnca ‘âşık-ı rüsvâ ḥicâbı n’eyler imiş

(G 87/9)

‘Âşıkı **derde** ḳodı cilve-i ‘aşk
Ḥüsni bir perde ḳodı cilve-i ‘aşk

(G 99/1)

Ben de Yâver gibi nâlendesiye
Beni bu **derde** ḳodı cilve-i ‘aşk

(G 99/10)

Ḥayli dem bîmâr-ı ‘aşkam Yâverâ ḥâlüm yamân
Ugradum bir **derde** kim aşlâ devâsın görmedüm

(G 124/10)

derd: -üñ, -e

Ḥayfâ ki dilâ ḥaste-i bî-tâb yatarsun
Bî-çäre senüñ **derdüñe** bir çäre-gerüñ yok

(G 97/4)

derd: -üm

Çâresüz **derdüm** benüm yâr olduğün n’eylesün
Âşıkârı ketmi güc ben bir ‘aceb ḥâletdeyüm

(G 125/5)

derd: -üm, -i

Amân raḥm eyle söylet **derdümi** güş eyle sen ḥâlüm
Benüm merhem-resân-ı zaḥm-ı nâsür-ı nihânumsın

(G 147/5)

derd: -i, -n, -i

Derdini ni‘met bileli ğam yimem
Ḥün-ı dil-figâra banar ağlaram

(G 126/7)

Cevâba ḳâdir olmaz belki eyler **derdini** izhâr
Muḥabbetden su’âl eylersem ol Mecnûn-ı şeydâya

(G 170/5)

derd: -üñ, -le

Begüm bu âteş-i ‘aşkuñla süzân olduğum ḳaldı
Giceler şubḥa dek **derdüñle** nâlân olduğum ḳaldı

(G 183/2)

derd: -üm, -üñ

Diyemem biñde birin **derdüñüñ** eyvâḥ size
Neler itdi neler ol şüḥ-ı cihân bendeñize

(Th 2/11)

derd ḳazan: Dert, sıkıntı sahibi olmak.**derd ḳazan:** -du, -ñ-duñBiñ **derd ḳazandıñ**

Ḥayli oyalandıñ

(G 112/3)

derd ü belâ: Dert ve bela.Yâr ise pek bî-vefâ ‘aşkı ise **derd ü belâ**

Bir gedâ-yı bî-nevâya böyle çok miḥnet de güc

(G 42/7)

derd ü elem: Dert ve keder.

derd ü elem: -den

Çekdiğüm **derd ü elemden** haberüñ var mı şabā
Ta'n-ı ağıyār u sitemden haberüñ var mı şabā

(G 17/1)

derd ü elem: -dür

Şafā vü zevk olur cānā dilümde miḥnet-i 'aşkuñ
Şaḫın zanneyleme **derd ü elemdür** ḫālet-i 'aşkuñ

(G 109/2)

derd ü gam: Dert ve üzüntü.

Ähsuz bir kerre āram idemem hicrūñle ben

Derd ü gam çünkim ezelden āḫ kısmetdür baña

(G 2/6)

derd ü gam: -ı

Ağlasam **derd ü gamı** ile olur ol ḫurrem

Şād olur her ne kadar olsam eger ben pür-gam

(Tb 1/33)

derd ü gam: -ı, -n, -dan

Diyemem ḫālūmi ḫan ağlayamam ben bir dem

Qorqarum söyleyemem **derd ü gamından** ölse

(Tb 1/38)

derd ü gam: -uñ

Şabr itmelidür **derd ü gamuñ** çekmeli Yāver

Tā olmayıcağ Pertev o nev-reste ḫaḫ-āver

(Th 3/23)

derd ü miḥnet: Dert ve sıkıntı.**derd ü miḥnet:** -le

Görinmezsin amān ey nāzeninüm ḫayli demlerdür

Beni bu **derd ü miḥnetle** helāk itmek mürüvvet mi

(G 186/4)

derde giriftār: Derde duçar olmak; derde, sıkıntıya**düşmek.****derde giriftār:** -um

Yāver gibi bīmārum

Bir **derde giriftārum**

(M 8/34)

derd-i 'aşk: Aşk derdi.

Derd-i 'aşk ile görüp künc-i gamında ḫaste

O ḫabib-i dil ü cān itmedi timār saña

(G 14/3)

derd-i 'aşk: -a

Olaldan mübtelā bu **derd-i 'aşka** bilmeyüz n'olduğ

O şūḫuñ ḫasretinden çār-çeşm-i intizār olduğ

(Th 1/23)

derd-i 'aşk: -uñ

Olsa Loḫmān u Felāḫūn çāre-sāzı n'eylesün

Derd-i 'aşkuñ olmayınca bir devāsı vāḫı'ā

(G 7/4)

Derd-i 'aşkuñ yana yana eylemek için beyān

Gāhice cānān ile tenhā mekān ister göñül

(G 116/7)

derd-i 'aşk: -uñ, -la

Ferāmüş eyledüñ ḫiç şormaduñ sen Yāver-i zārı

Ne rütbe **derd-i 'aşkuñla** senüñ bī-çāredür cānā

(G 22/10)

Cihāna biñde bir gelmez benüm gibi saña 'aşk

Gidersem **derd-i 'aşkuñla** eger ben dār-ı 'uḫbāya

(G 170/8)

Bu rütbe olmamışdum **derd-i 'aşkuñla** senüñ böyle

Bu cān-ı nā-tüvān pek ḫaste vü nālenededür şimdi

(G 194/3)

derd-i 'aşk-ı yār: Sevgilinin aşk derdi.**derd-i 'aşk-ı yār:** -e

Düşelden **derd-i 'aşk-ı yāre** ben ḫayli zamāndur kim

'ilācın görmedüm derdüñ devāyı bī-eser gördüm

(G 128/7)

derd-i āteş-i hicrān: Ayrılık ateşinin derdi.**derd-i āteş-i hicrān:** -ı

Düşdüñ 'aşka çāresi olmaz anuñ bilmez misin

Sen bu **derd-i āteş-i hicrānı** yana yana çek

(G 102/6)

derd-i derün: Gönül derdi.**derd-i derün:** -a

Āteşüm eşk ile teskīn iderüm bir pāre

Ġayrı güne bulamam **derd-i derūna** çāre

(Tb 1/30)

derd-i derün: -dan

Nedür bu āḫ vāḫ u nāle vü feryād-ı bī-cālar

Yine **derd-i derūndan** Yāverā ḫalkā şikāyet mi

(G 186/10)

derd-i derün: -um

Söylesem **derd-i derūnum** ḫālūme raḫm eylemez

Åh kim ol kâmet-i serv-i sehî âzâduma

(G 171/3)

Dil ise bu åh u vâ-veylâyı eyler ittiḥâz

(G 48/1)

derd-i dil-i zâr: Ağlayan gönlün derdi.

derd-i dil-i zâr: -i, -n, -a

Ne kadar sa'f-y-i belîğ itse de bir fâ'ide yok
Bulamaz **derd-i dil-i zârına** bir çâre gönül

(G 117/4)

derd-i hicrân: Ayrılık derdi.

derd-i hicrân: -a

Kelâmuñ **derd-i hicrâna** şifâdur
Leb-i la'li ḥayât-ı câvidânım

(G 129/7)

derd-i dil-i zâr: -um, -dan

Kime şekvâ ideyüm **derd-i dil-i zârımdan**
Baña zulmi kim ider pâdişehümden ğayrı

(G 195/5)

derd-i hicrân: -i

Bilürsin **derd-i hicrânı** pezîrâ-yı devâ olmaz
Çeküp bu **derd-i hicrânı** hemân bî-hüde åh itme

(G 168/7)

derd-i dil: Gönül derdi.

derd-i dil: -i, -n

Şabr ider **derd-i dilin** Yâver egerçi söylemez
Râz-ı pinhân-ı dili güft ü şinid olsun da gör

(G 62/9)

Bilürsin **derd-i hicrânı** pezîrâ-yı devâ olmaz

Çeküp bu **derd-i hicrânı** hemân bî-hüde åh itme

(G 168/8)

derd-i dil: -üm

Yoklar beni her gün ğam u âlâm-ı muḥabbet
Derd-i dilüm oldı baña ikrâm-ı muḥabbet

(G 34/2)

derd-i hicrân: -un, -la

Derd-i hicrânıñla bağ işte seçilmez oldum åh
Vâdi-i 'aşkıñda zencirüñ sürer divânedem

(Mr 1/11)

Bir devâ bilmez misin **derd-i dilüm** oldı füzün
Ey ṭabîb-i cân-perver bende bu 'illet nedür

(G 71/7)

derd-i muḥabbet: Aşk derdi.

Ḥayfâ ki dilâ **derd-i muḥabbet** saña ğaldı
Bu vâdi-i 'aşğ içre meşâkḫat saña ğaldı

(G 199/1)

Kimse bilmez ḥâlîmi bir âfete meftün iken

Ben niçe åh itmeyem **derd-i dilüm** efzün iken

(G 146/2)

derd-i ser: Kafa derdi.

derd-i ser: -üm, -den

Mest itdi beni ol güzelün bâde-i 'aşğı

Yâver ḥaberüñ var mı benüm **derd-i serümden**

(G 152/10)

derd-i firâḫ: Ayrılık derdi.

Nâzeninüm nâr-ı düzaḥdan eşeddür firḫatün

Derd-i firḫat çekmedense ölmek ehvendür baña

(G 1/8)

derd-i ser: -ün

Renc-i ḥumâr-ı bâde-i la'li ile ḥasteyem

Zâhid 'aceb ki **derd-i serüñ** yoğ midür senüñ

(G 108/6)

derd-i firâḫ: -i, -n

Arasam **derd-i firâḫın** bulamam çâresini

Elem-i 'aşğı derünümde nümâyân bulurum

(G 134/3)

derdmend: Dertli.

derdmend: -ün

Dil-i nâ-çâr olalı ḥaste-i çeşm-i bîmâr

Dermendüñ ne 'aceb ḥâli diger-gün görünür

(G 51/4)

derd-i firâḫ: -uñ, -la

Yanayum yağılayum **derd-i firâḫıñla** senüñ

Ḥasretüñ ben çekeyüm ḥalk ile sen ülfetde

(G 167/5)

derdnâk olmağ: Dertli olmağ.

Oldı 'âdet derdüñ ile **derdnâk olmağ** baña

Süz-ı hicrânıñla cânâ süznâk olmağ baña

(G 8/1)

derd-i ḥasret: Hasret derdi.

Derd-i ḥasret bu dil-i şeydâyı eyler ittiḥâz

dergāh: 1. Tarikatlarda dervişlerin zikir ve ibâdet ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke. 2. Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği.

dergāh: -uñā

Dergāhuña geldüm ben
Yā Hazret-i Mevlānā

(M 8/1)

dergāhı: -ı

Ümid ü melce-i me'vāñi rāh-ı Hāḡ bil ey Yāver
Hudā'nuñ dergehinden ḡayrı **dergāhı** penāh itme

(G 168/10)

dergeh: Tarikatlarda dervişlerin zikir ve ibâdet ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke; bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği.

dergeh: -üñ, -de

Zir-i pāyuñ belki bu taḡrīb ile būs eylerem
Dergehüñde iḡtizā eyler ki ḡāk olmaḡ baña

(G 8/8)

dergeh: -i, -n, -den

Ümid ü melce-i me'vāñi rāh-ı Hāḡ bil ey Yāver
Hudā'nuñ **dergehinden** ḡayrı dergāhı penāh itme

(G 168/10)

dergeh-i ḡaḡḡ: Allah'ın dergāhı.

dergeh-i ḡaḡḡ: -a

Dergeh-i ḡaḡḡ'a varup yalvaragör ey Yāver
Devr-i ebvāb iderseñ saña 'izzet gelmez

(G 78/9)

der-i devlet-me'āb: Hükümdar kapısı.

der-i devlet-me'āb: -u, -ñ, -a

Der-i devlet-me'ābuña ḡuluñ da intisāb itse
Olur ḡāşıl niçe yüz biñ dilekler yā Resülallāh

(M 5/7)

der-i mevlā: Mevla kapısı.

Der-i Mevlā: -dan

Der-i Mevlā'dan özge Yāverā ben
Teşebbüs itmege esbāb bilmem

(G 132/9)

der-i mey-ḡāne: Meyhane kapısı.

der-i mey-ḡāne: -de

Mey-i 'aşḡ ile mest oldum ḡumār-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-ḡāñede ben kendümi pek der-be-der gördüm

(G 128/2)

der-ḡayd: Kayıtta, şartta.

Egerçi şayd **der-ḡayd** olmamış şayyāddan maḡzūz
Esir-i zülfi zencirüñ degil āzāddan maḡzūz

(G 93/1)

dermān: İlaç, çare; kuvvet, takat.

Geh helāk eyler teḡāfül ile hem-çün 'Azra'ñil
Geh nigāh-ı rüḡ-baḡşuñ derde **dermān** gösterür

(G 66/4)

Mecrūḡ olalı ḡamzeñ ile bu dil-i zārum

Dermān bulamaz derdine 'illet var içinde

(G 169/8)

'Aşḡuñ beni bīmār ideli ḡayli zamāndur

Ey derdüme **dermān** senüñ yandum elüñden

(G 148/4)

dermān: -uñ

Hıç bulmadı **dermānuñ**
Yā Hazret-i Mevlānā

(M 8/19)

dermān: -um, -ı

Sensin idecek bendeñe imdād u i'ānet

Kimden bulayum derdüme **dermānumı** yā Rab

(G 27/6)

dermān: -ı

Devā-sāz ol leb-i la'lüñle cānā

Dil-i bīmārumuñ **dermānı** sensin

(G 144/6)

Yār olmaz anuñ 'aḡlı kim eyler ise tedbır

Mecnün-ı dilüm derdine **dermānı** ne bilsün

(G 151/6)

dermān ara: Çare aramak.

dermān ara: -r, -sin

Sen 'aşḡa düşüp derdine **dermān** mı ararsın
Merg ü ecel olmaz mı ser-encām-ı muḡabbet

(G 34/3)

der-niyām: Kında, kına sokulmuş, kılıfta.

H'āba varsa gözlerüñ şimşirin itmez **der-niyām**

Tiḡ-ı ḡamzeñ bir ḡazā kār olduḡın bilmez miyüz

(G 75/5)

derün: Kalp, yürek, iç.

derün: -ı, -n, -da

Derūnumda keder tūtma ğam-ı cānānuñı hoş tūt
Şafā-yı hātır isterseñ hemān yārānuñı hoş tūt
(G 35/1)

derūn: -ı

Dāĝ dāĝ olmış **derūnı** nār-ı hāsetle yanar
Hem yine sīr-āb çün tīĝ-ı każādur lāleler
(G 49/9)

derūn: -ı, -n, -da

Kim dir dil-i ‘uşşāka **derūnumda** teb olmaz
Yā külhen-i sūzānuñ içinde leheb olmaz
(G 80/1)

derūn: -u, -muz

Baĝrumuz hūn **derūnumuz** yanmış
Lāle-i dāĝ-dār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/23)

derūn: -a

Yaĝduñ sarāy-ı ğalbūmi bir külhen eyledūñ
Urduñ **derūna** dāĝlaruñ ğülşen eyledūñ
(G 106/2)

derūn: -um, -da

O māhuñ fikr iderken hey’et-i hūsn-i cihān-sūzın
Derūnumdan yine sūzişli bir āh u fiĝān ğeçmiş
(G 89/12)

Ey ‘aşk-ı cūvānān **derūnumda** fūzūn ol
Bu vādi-i miñnetde baña rāh-nūmūn ol
(G 120/1)

Arasam derd-i firāĝın bulamam çāresini
Elem-i ‘aşkı **derūnumda** nūmāyān bulurum
(G 134/4)

Ne āteşdür **derūnumda** yanar āheste āheste
‘Aceb dinmez mi eşkūmde aĝar āheste āheste
(G 176/1)

Derūnumda muħabbet nār bitürdi
Dilūmde āh āteş-zār bitürdi
(G 185/1)

Amān ol mest-i nāzum bezme gelse neş’edār olsa
Keder ğitse **derūnumdan** biraz zevĝe medār olsa
(Th 1/2)

derūn-ı cān u dil: -e

Geldi **derūn-ı cān u dile** yād-ı leblerūñ
Ey fikr-i yār cānda yirūñ yoĝ midur senūñ
(G 108/3)

derūn-ı sinede: Kalp, gönül.

derūn-ı sīne: -de

Çemende ‘andelibān eyledükçe nāle vü feryād
Derūn-ı sinede cānā dil-i zārum fiĝān eyler
(G 73/6)

dervīşveş eyle: **Dervīş gibi yapan.**

dervīşveş eyle: -y, -en

Ķanda varsam Yāverā cūyende-i Ħaĝĝ’am hele
Eyleyen dervīşveş kesretde vaħdetdür beni
(G 192/10)

deriyā: **Deniz.**

Sirişkūm çağlayup aĝmakda ammā sūdmend olmam
Ki bād-ı şubh ile cūşende **deriyā** olmadan ĝayrı
(G 182/8)

deriyā: -y, -a

Baħr-ı eşkūm eylerem her dem temāşā Yāverā
Çeşm-i giryānum benüm **deriyāya** itmez iltifāt
(G 32/10)

Gāhice temāşā-yı leb-i baħre giderdüm
Şimden ĝirü bu eşk ile **deriyāya** ne minnet
(G 36/8)

deriyā: -lar, -ı

Şu’le-i āhum ile nüh felegi döndüreyüm
Dem-i serdüm ile **deriyāları** da dondurayum
(G 127/2)

deriyā-nūş-ı şahbā-yı mey-i ‘aşk: **Aşk şarabı kadehinin içicisi.**

deriyā-nūş-ı şahbā-yı mey-i ‘aşk: -am

Öyle **deriyā-nūş-ı şahbā-yı mey-i ‘aşkam** ki ben
Neş’e virmez sāĝiyā destūndeki şahbā baña
(G 6/3)

der-zīr-i tīĝ-ı kaħramān u ebruvān: **Kaşlarının ve kaħraman kılıcının altında.**

der-zīr-i tīĝ-ı kaħramān u ebruvān: -uñ, -dur

Cihān **der-zīr-i tīĝ-ı kaħramān u ebruvānuñdur**
Begüm destān-ı devrānsın benüm şāhib-ĝırānumsın
(G 147/7)

derūn-ı cān u dil: Can ve gönülün içi.

dest: El.**dest: -üñ, -deki**

Öyle deryâ-nüş-ı şahbâ-yı mey-i aşkam ki ben
Neş'e virmez sâkiyâ **destüñdeki** şahbâ baña

(G 6/4)

dest: -i, -n, -de, -ki

Şafvetinden sâkiyâ bahs itmem ammâ bâdenüñ
Sâ'idüñ **destindeki** billür sağardan laţif

(G 96/8)

dest: -üñ

Gördükçe tıtarısın beni **destüñ** yüze cânâ
Ey mihr-i dırağşân senüñ yandum elüñden

(G 148/5)

dest: -ü, -müz

Yitişmez **destümüz** dāmān-ı yāre
Amān serv-i hıramānuñ elinden

(G 149/3)

dest: -i, -n, -de

Ol zāt-ı ber-güzin ü semāhat karinüñüm
Destinde buldı cüd u 'aţâyâ nihāyeti

(G 201/14)

dest: -i, -n

Cenāb-ı Hāzret-i şāh-ı cihān Sulţān Selim Hān'a
Açup bay u gedā şubh u mesā **destin** du'ā eyler

(Kt 2/2)

dest: -üm, -de

Destümde rehāya çeh-i ğamdan resenüm yoğ

(Th 3/25)

dest-gir: Düşenin elinden tutan, yardımcı olan.**dest-gir: -üm**

Ayaklandur nigāh-ı merhametle **dest-girüm** ol
Ki bî-tāb-ı ğamuñ binā gözi girā eli sensin

(G 135/7)

dest-i cevri: Eziyet, zulüm eli.**dest-i cevri: -i, -n, -den**

Egerçi 'abes 'işmet ile da'vā eyler ol kâfir
Raķibüñ **dest-i cevri**den güriřān çıķduğın gördük

(G 101/6)

dest-i cevri: -üñ

Luţf u ihsānuñ zamānında baña ey tıfl-ı nāz

Dest-i cevriñ ile biñ seng-i sitem urmaz mısın

(G 138/8)

dest-i kesān: İnsanların eli.**dest-i kesān: -a**

Niçün dāmānuñ **dest-i kesāna** girmedirsin
Senüñ biz ba'zı yirden pek perişān çıķduğın gördük

(G 101/3)

dest-i luţf: Lütf, ihsan eli.**dest-i luţf: -uñ, -la**

Müzeyyen hāne-i dil **dest-i luţfuñla** yapılmışken
Yine bu seng-i cevriñle harāb olsun da ğalsun mı

(G 193/3)

dest-i sâki: Sakinin eli.**dest-i sâki: -de**

Her ne dem tıtsa tehî Yāver olur bî-zib ü fer

Dest-i sâkide nigin-i la'l-i rümmāndur ĳadeğ

(G 43/10)

Dest-i sâkide gül oldu sağār

Revnağ-ı bezm-i mey-i Cem geliyor

(G 53/7)

destin aç: Elini açmak.**destin aç: -up**

Şeh Selim'üñ Yāverāsā hep du'ā-ğ'ānı olup

ĳalsa ol şāha **açup destin** sezādur lāleler

(G 49/18)

destān-ı devrān: Devrin destanı.**destān-ı devrān: -sın**

Cihān der-zir-i tiğ-ı ĳahramān u ebruvānuñdur

Begüm **destān-ı devrānsın** benüm şāhib-ķırānumısın

(G 147/8)

devā: Çare, derman.

ĳasret-i yār elemi eyledi dil-ğaste beni

Kerem it derdüme vaşl ile **devā** vir yā Rab

(G 26/4)

Bir **devā** bilmez misin derd-i dilüm oldu füzün

Ey şabib-i cān-perver bende bu 'illet nedür

(G 71/7)

devā: -sı

Olsa Loğmān u Felāţūn çāre-sāzı n'eylesün

Derd-i aşkuñ olmayınca bir **devāsı** vāķı'ā

(G 7/4)

devā: -*sin*

Hayli dem bīmār-ı ‘aşkam Yāverā hālüm yamān
Uğradum bir derde kim ašlā **devāsın** görmedüm
(G 124/10)

devā: -*y, -i*

Düşelden derd-i ‘aşk-ı yāre ben hayli zamāndur kim
‘ilācın görmedüm derdüñ **devāyı** bī-eser gördüm
(G 128/8)

devā it: Çare olmak.

devā it: -*mez*

Yāver-i bīmār-ı dil gibi nedendür ey hakīm
Hiç **devā itmez** eser bilmem ne hikmetdür baña
(G 2/10)

devām ol: Daimi, sürekli olmak.

devām ol: -*ma, -di*

Ben neş’e-yāb-ı cām-ı leb-i la’lūñ olalı
Mey-hānelerde zevk **devām olmadı** baña
(G 9/6)

devā-sāz: İlaç bulan, çare bulan, çare bulucu.

Devā-sāz ol leb-i la’lūñle cānā
Dil-i bīmārumuñ dermāni sensin
(G 144/5)

devā-yı derd: Derdin devası.

devā-yı derd: -*i*

Herkes **devā-yı derdi** bilür mi ki Yāverā
Hāzık tabib olursa müdāvā güzel bilür
(G 65/9)

devlet: Mutluluk, saadet.

Ne kadar olsa dağlı ‘ilm ü hünerde māhir
Ser-nigün ṭālī‘ olan kimseye **devlet** gelmez
(G 78/6)

devlet-i ‘aşk: Aşk saadeti.

devlet-i ‘aşk: -*uñ, -da*

Devlet-i ‘aşkıñda ben kâf-ı kanā‘at beklerüm
Öyle bir müstağniyem kim reşk ider ‘anķā baña
(G 6/5)

devlet-i kevneyn: İki dünya saadeti.

devlet-i kevneyn: -*i*

Maṭlab u maṭşad-ı dil sensin efendim sensin
Virseler istemezem **devlet-i kevneyni** baña
(G 10/4)

devr eyle: Dönüp dolaşmak.

devr eyle: -*y, -üp*

O bir zıll-ı ilāhīdür ki rüy-ı arz u dünyāda
Hużūrında felek **devr eyleyüp** ḳaddin dü-tā eyler
(Kt 2/14)

devr id: Dönüp dolaşmak.

Devr id: -*er*

Bir ḳarār üzre olmazuz dā‘im
Devr ider rüzgār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/4)

devrān: Felek, zaman, dünya.

Ben ol maḫrūm-ı dīdārum beni şād itmedi **devrān**
Ben ol maḫzūn u nālānum ki vaḳt-i şād-mān geḳmiş
(G 89/33)

devr-i ebvāb: Kapı kapı gezip dolaşma.

Dergeh-i Hāḳḳ’a varup yalvaragör ey Yāver
Devr-i ebvāb iderseñ saña ‘izzet gelmez
(G 78/10)

devr-i ma‘kūs: Uğursuz zaman.

Yine mekkāre felek hālūmi tağyir itdi
Devr-i ma‘kūs ile idbāruma tedbir itdi
(G 181/2)

devr-i sāğar: Kadehin sırayla dönüşü.

devr-i sāğar: -*dan*

Büse düzd olmaḳlığa Yāver olur belki sebeb
Yāri mest itmek içündür **devr-i sāğardan** ğaraz
(G 91/10)

di: Demek, söylemek.

di: -*di*

‘Āşıkānuñı alup zevk u şafāya gidicek
Didi ağyāruña ṭaḳduñ mı o ḳarneyni baña
(G 10/8)

di: -*dük, -ler, -i*

Hemān gider ṭuramaz semt-i yāre dil-i Yaver
Göñül **didükleri** şeyde ḳarār olur mı ‘aceb
(G 29/10)

di: -*me, -m*

Dimem cānā dil-i ‘uşşāk-ı zāra şefkatüñ yoḳdur
Raḳībānuñ ğulūvvi hep sañadur ruḫsatuñ yoḳdur
(G 50/1)

di: -*di, -ler*

- Kıaddüñe ‘ar‘ar-ı ser-keş **didiler**
 Zülf-i zencirüñe dil-keş **didiler**
 (G 61/1)
- Kıaddüñe ‘ar‘ar-ı ser-keş **didiler**
 Zülf-i zencirüñe dil-keş **didiler**
 (G 61/2)
- Çār-deh-sālesin ey bedr-i ruḥum
 O vechden saña mehveş **didiler**
 (G 61/4)
- Ğamzeñe sehm-i kaçā nām koyup
 Müjeñe nāvek-i terkeş **didiler**
 (G 61/6)
- Haṭṭuña müris-i ekdār-ı ḥumār
 Lebüñe bāde-i bī-ğış **didiler**
 (G 61/8)
- Her yanān tābişine çün Yāver
 Ruḥuña şu‘le-i āteş **didiler**
 (G 61/10)
- di: -miş**
 ‘Aşķum ikrār idüp ol şüh-ı cefā-pişe **dimiş**
 Dāğ-ı pür-ḥün-ı firāķum dil-i Yāver’de de var
 (G 74/9)
- di: -r**
 Kim **dir** dil-i ‘uşşāķa derünında teb olmaz
 Yā küllhen-i süzānuñ içinde leheb olmaz
 (G 80/1)
- di: -r, -sın**
 Beni ol bī-vefā vuşlatla mesrūr eylemez **dirsın**
 ‘Aceb bir var mıdur vaşlıyla yārüñ şād-mān olmış
 (G 86/7)
- di: -dü, -m**
 Pend-i men‘-i ‘aşķ iderken ben **didüm** kim nāşiḥe
 Bir fidākāra fidādur cān ile serden ğarāz
 (G 91/5)
- Didüm** yāre dehān-ı tengini gördükde ḥaṭ-āver
 O şekker-pāreyi ḥālā hücum-ı mürdan gördüm
 (G 121/7)
- di: -r, -miş**
 Benümçün kaçre yaş aķıtmadı **dirmiş** o hercāyī
- Gözümden kaçre-i eşküñ hezārān çıkduğın gördük
 (G 101/7)
- di: -me, -dü, -m**
 Yāverā ‘āşık-ı zār oldum ise
Dimedüm ben de fülānı severem
 (G 131/10)
- di: -r, -sın**
 Niçün dāmānuñı dest-i kesāna girmede **dirsın**
 Senüñ biz ba‘zı yirden pek perişān çıkduğın gördük
 (G 101/3)
- Niçe ferzāneyi māt eylerem naṭ‘-ı muḥabbetde
 Baña **dirsın** yine sevdā -yı‘aşķumla deli sensin
 (G 135/6)
- Niçün ol meh beni rencide-ḥāṭır eyliyor **dirsın**
 ‘Aceb bir var mıdur ḥoşnūd olmış dil-rübāsından
 (G 150/5)
- di: -sın**
 Ne ‘id itdük ne bayramlaşduķ ol bī-gāne-ülfetle
 Alanlar büsesin varsun **disün** ‘idüñ sa‘id olsun
 (G 141/8)
- di: -di**
 Gördükde bu çeşmümden aķan ķanlı sirişķi
 Olma **didi** ol meh baña me‘yüs-ı visālüm
 (G 133/8)
- Giryende görüp dün baña cānān **didi** yolda
 Şabr eyle ki maṭlūbuña nā‘il olacaķsın
 (G 145/7)
- di: -r, -ler, -se**
 Eger **dirlerse** ḥaķķumda benüm de tevbe-kār olmış
 Teneffür eylerem ḥalkuñ bu güne iftirāsından
 (G 150/7)
- di: -dük, -i, -n**
 Şeyḥ efendi bizi taḥvif ile ta‘zib itme
 Nār-ı firķat **didügin** āteş-i firķat degil a
 (G 158/8)
- di: -mez**
 Yoķ **dimez** būs-ı dehānuñ itseler daḥı taleb
 Hiç ṭayanmaz ‘aşıķuñ ol nāzenin ibrāmına
 (G 165/3)

Dimez miydüm gönül duş olma gel bu ‘aşk u sevdäya
Bulur elbet belâsın dil viren ol kıaddi bäläya
(G 170/1)

di: -r, -se
Yäver ideyüm **dirse** dahı va‘dine incâz
Eyler yine ‘uşşâkına biñ dürlü bahâne
(G 166/9)

di: -di, -ler
Kadd-i mevzünüñ görenler **didiler** serv-i sehî
Nâzeninüm ehl-i ‘aşkuñ sözlerin şanma tehi
(G 184/1)

Bir nifâk-âmiz söz mi **didiler** sultânuma
Bu teğâfül bu tecâhül bu cefâ âyâ neden
(Mr 1/3)

di: -dü, -m
Güzel vaşfında niçe şîr-i bî-misl ü bedel gördüm
Ne **didüm** Yäverâ böyle ne söyler ilen el gördüm
(Th 1/28)

di: -mez, -dü, -m
Dimişsin yoç **dimezdüm** bâde-i şîrin-güvâr olsa
Senüñle âh bir gün bâğa gitsem de biraz çaksam
(Th 1/15)

di: -miş, -sın
Dimişsin yoç dimezdüm bâde-i şîrin-güvâr olsa
Senüñle âh bir gün bâğa gitsem de biraz çaksam
(Th 1/15)

di: -r, -üm
Ne hâkâret kim ider ol şeh-i mümtâz baña
Ben **dirüm** eyledi lutf itmege âğâz baña
(Th 2/2)

di: -y, -e, -me, -m
Diyemem biñde birin derdümüñ eyvâh size
Neler itdi neler ol şüh-ı cihân bendeñize
(Th 2/11)

Diyemem hâlümü kıan ağlayamam ben bir dem
Korçarum söyleyemem derd ü ğamından ölsem
(Tb 1/37)

di: -me
Ol müy-ı miyânuñ **dime** ey dil beli vardur
Bir kerre der-âğüş-ı miyân eylemedüñ hiç
(G 41/7)

didâr: Yüz.

didâr: -uñ, -a
Her lahza seni ‘aşkuñ eylerse temâşâ
Didârufıa toymaz yine sen ni‘met-i cânsın
(G 142/4)

‘Aşık olaldan beri **didârufıa**
Ağlamadan ben gülemem Muştafâ
(G 191/5)

didâr: -uñ, -ı
didârufıu görmekle kıanâ‘at mi ider dil
Yâ n’eylesün ol Yäver-i şeydâ hevesinden
(G 153/9)

Çeşm-i dille geh hayâlün geh cemâlün seyr ider
‘Aşkuñ olmaqdudur **didârufıu** nezzâreye
(G 164/4)

didâr: -a
Hâlümü bildür gönül ol yâre Allâh ‘aşkına
Hayli demdür teşneyem **didâra** Allâh ‘aşkına
(G 173/2)

didâr-ı yâr: Sevgilinin yüzü.

didâr-ı yâr: -e
Dilüm teşne iken **didâr-ı yâre**
Urıduğ ğamzesine kıana düşdüğ
(G 103/5)

didê: Göz.

Firâk-ı yâre şabr itmez dem-â-dem **didê** kıan ağlar
Begüm hâsret-keş-i didârufı olmışdur hemân ağlar
(G 57/1)

didê: -ler
Henüz mest yatarsun o **dideler** maħmür
Baķındı n’eyledi mâhum bu rütbe hı‘âb saña
(G 12/7)

didê: -ler, -üm
Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedâr olur Yäver
Derüñde **didelerüm** hiç ider mi minnet-i hı‘âb
(G 31/10)

didê: -m, -den
Didenden aķan kıandur
Yâ Hâzret-i Mevlânâ
(D 1/31)

Yāver gibi mehcūr olalı āh o gülümden
Didemden akar kan ile enhār-ı muḥabbet
 (G 33/10)

dide: -*mi*
 O güzel gözlerinüñ fitness itdükçe ḥayāl
 Giceler tā-be-seḥer **didemi** giryān bulurum
 (G 134/6)

dide: -*ler, -üm*
 Ḥasretle döker **didelerüm** dāne-i eşkin
 Kendüm daḥı bizār olurum çeşm-i terümden
 (G 152/7)

dide: -*si, -n, -i*
 Elem-i ḥasret-i cānānuñı gördükçe gönül
 Yāver'ün **didesini** eşk-i firāvān bürüdi
 (G 202/10)

dide: -*si*
 Jālelerle **didesi** nemnāk olunca güllerün
 Kaḥkaḥa ile gülüstān içre şan murḡān güler
 (G 55/7)

dide-düz ol: Göz dikmek.
dide-düz ol: -*up*
 Gözler seni çü necm-i semā **dide-düz olup**
 Gör kim ne itdi Yāver-i ḥayrāna gözlerün
 (G 113/9)

dide-i āfet: Afet göz.
 'Aks eylese mir'āt-ı cemālindeki ḥālet
 Eylerdi helāk kendüsini **dide-i āfet**
 (G 38/2)

dide-i āfetle: -*le*
 Pek güzel baqışlıdur pek hūş-rübādur gözlerün
Dide-i āfetle varsa āşinādur gözlerün
 (G 111/2)

dide-i āhū: Ceylan göz.
dide-i āhū: -*lar, -uñ*
 Nāzeninüm taḡlara düşdüm ḡam-ı 'aşkuñla ben
Dide-i āhūlaruñ şahrāya itmez iltifāt
 (G 32/8)

dide-i bādām: Badem göz.
dide-i bādām: -*i, -n, -a*
 Sürme çekmiş kudret-i Ḥaḡ **dide-i bādāmına**
 Serviyi ḥayretde koymış kāmēt ü endāmına
 (G 165/1)

dide-i bī-dār: Uykusuz göz.
dide-i bī-dār: -*a*
 Rü'yet o mehi **dide-i bī-dāra** mı maḥşüş
 Rü'yāda görilmek daḥı enzāra mı maḥşüş
 (G 90/1)

dide-i dāḡ: Yaralı göz.
dide-i dāḡ: -*um*
 Yāre kızan diyü hemān Yāverā
Dide-i dāḡum nigerāndur baña
 (G 5/10)

dide-i fettān: Fitne saçan göz.
 Bāḡa vardum nergisiñ gördüm bugün maḥmūrluḡm
 El-amān ol **dide-i fettān** geldi ḥāṭıra
 (G 172/4)

dide-i fettān: Fitne saçan göz.
dide-i fettān: -*a*
 Ser-ā-pā kāmētüm ol kāmēt-i cānāna ḥasretdür
 Dü çeşmüm de benim ol **dide-i fettāna** ḥasretdür
 (G 70/2)

dide-i ḡam-dide: Kederli göz.
dide-i ḡam-dide: -*müz, -e*
 Geldi biñ ḡüne felāket reh-i 'aşkuñda bize
 Virmemiş ruḡşat-ı ḥ'āb **dide-i ḡam-didemüze**
 (Th 2/14)

dide-i giryān: Ağlayan göz.
 Kan döker her çeşm-i zaḡmuñ **dide-i giryān** gibi
 Ne urıduñ Yāverā ol ḡamzesi ḥün-ḥ'āreye
 (G 164/9)

Serve baḡdum kāmēt-i cānān geldi ḥāṭıra
 Nehre baḡdum **dide-i giryān** geldi ḥāṭıra
 (G 172/2)

dide-i gūyā: Konuşan, söyleyen göz.
dide-i gūyā: -*si, -nuñ*
Dide-i gūyāsımuñ ol āfetün
 Her müjesi tiḡ-ı zebāndur baña
 (G 5/7)

dide-i maḥmūr: Sarhoş, kendinden geçmiş göz.
dide-i maḥmūr: -*i, -n, -a*
 Kanmadı ḥün-ı dilüm nūş itmeden ol mest-i nāz
Dide-i maḥmūrına gelmiş mey-i naḥvet lezīz
 (G 47/8)

dide-i merdüm-şikâr: Adam öldüren göz.**dide-i merdüm-şikâr: - /**

O gice gözleri kem düş görür mi ‘uşşâkuñ
İderse **dide-i merdüm-şikârı** rağbet-i h̄yâb

(G 31/8)

dide-i seh̄hâr: Büyücü göz.

Yine pek serseri-i vâlih ü ser-gerdânsın
Yine sihr itdi mi ol **dide-i seh̄hâr** saña

(G 14/6)

dide-i ter: Yaşlı, ıslak göz.

Ey **dide-i ter** hasret-i yârüñ elemyle
Tâ şubha degin böylece giryân ne turursın

(G 140/3)

dide-i yâver: Yaver'in gözü.

Kaçınma ‘arż-ı didâr eyle ‘uşşâk-ı dil-efgâra
Efendim **dide-i Yâver** ruhuñla müstefid olsun

(G 141/10)

diger-gün: Başka, başka türlü, başka şekil.

Dil-i nâ-çâr olalı haste-i çeşm-i bimâr
Dermendüñ ne ‘aceb hâli **diger-gün** görünür

(G 51/4)

dikkat: Dikkat et! Ünlem edat.

‘Aceb pistânıma beñzer mi **dikkat** üzre bir baksam
Sen açsañ sineni bāğ içre birkaç da enâr olsa

(Th 1/19)

Begüm baç **dikkat it** bu şîrümün mazmün-i ebyâtı
Lisân-ı hâl ile Yâver kuluñ hâlin beyân eyler

(G 73/9)

Begüm baç **dikkat it** bu şîrümün mazmün-i ebyâtı
Lisân-ı hâl ile Yâver kuluñ hâlin beyân eyler

(G 73/9)

dil: Göñül.

Baç tiğ-ı gamzeler saña ey **dil** ne iş keser
Bu iltifât bir nigeñ-i sâdedür saña

(G 13/7)

Yaluñuz yâr **dil-i zâra** ider istignâ
Dil ise yâre vü ağıyâra ider istignâ

(G 18/2)

Şabâh-ı haşre degin **dil** kalur mı kim bî-hüş
Şabûh-ı neş’e ile bî-ñumâr olur mı ‘aceb

(G 29/7)

Bezm-i dilde yâd-ı la‘lün ile **dil** mey-nüş iken
‘Aks-i mir’ât-ı kadehde görmişem cânân mest

(G 39/7)

Dil mülketin itdün ‘alev-i ‘aşk ile süzân
İzhâr-ı şerer-pâş u duhân eylemedün hiç

(G 41/5)

Ol müy-ı miyânuñ dime ey **dil** beli vardur
Bir kerre der-âgüş-ı miyân eylemedün hiç

(G 41/7)

Derd-i hasret bu dil-i şeydâyı eyler ittiñhâz
Dil ise bu âh u vâ-veylâyı eyler ittiñhâz

(G 48/2)

Qaddi ‘ar‘ar bir güzel görmez ki **dil** meyl eylesün
Her zamân ol kâmet-i bälâyı eyler ittiñhâz

(G 48/7)

Yâveräsâ ülfet ü ünsiyeti terk itdi **dil**
Nâsdan vañşet idüp tenhâyı eyler ittiñhâz

(G 48/9)

Taħammül eylesün mi **dil** nigâh-ı çeşm-i hün-rîze
Cigergâhumda her bir nâvek-i müjgân hancerdür

(G 52/5)

Eñfâl-i cihân mektebe **dil** tıflı o şühâ
Bülbül-beçeler dañı gülistâna virilmiş

(G 85/3)

‘Ağârâtın sirişk-i çeşm-i giryân kesmesün Yâver
Olur **dil** bî-nevâdur n’eylesün irâddan mañzûz

(G 93/10)

Fâriğ ol dünyâdan ey **dil** kendüñi bir yana çek
Çekme dehrüñ miñnetün mey-hânedey peymâne çek

(G 102/1)

Âteşin ruhsâr-ı dil-berden gönül oldı kebâb
Hün-ı **dil** nüş eyle ey **dil** na‘ra-i mestâne çek

(G 102/8)

Dil aldı hayâle gül-‘izâruñ
Çeşmânum aqıtdı eşk-bâruñ

(G 107/1)

Ben yâr gamın kazandum ey **dil**
Olmaz mı senün de kesb ü kârüñ

(G 107/3)

- Yāver gibi ben de oldum ey **dil**
Üftādesi bir cefālî yārūñ
(G 107/9)
- Dil** esirūñ zaḥm-ı müjgānuñla oldı zaḥmnāk
Ṭotalum bir nīm-nigāha niyyetūñ olmış senūñ
(G 114/5)
- Bir noḳta kadar loḳmaya kāni‘ olup ey **dil**
Şol süfre-i ni‘metde olan kāse-i nūn ol
(G 120/5)
- Oldı **dil** āyineveş timsālūñe ümmidvār
Ḥayret-efzā-yı derūnum intizārumdur benüm
(G 122/5)
- Ey **dil** yine bir semte mi ‘azm idecek ol şeh
Yollarda ḳalup böylece ḥayrān ne ṭurursın
(G 140/7)
- Ne ağlarsın amān ey **dil** taḥammül yoḳ mı hiç sende
‘Alil oldı niçe bī-şabr u ṭāḳat zār u giryāndan
(G 143/3)
- Didāruñı görmekle ḳanā‘at mi ider **dil**
Yā n’eylesün ol Yāver-i şeydā hevesinden
(G 153/9)
- Na‘ım-i rūḳyet-i didāruñ ile cümle **dil** şādān
Niçün yoḳ Yāver-i ḥasret-keşe ruḥşat Şerifüm hū
(G 156/9)
- Serv-i nāzum sāyeveş **dil** düşdi ḥāk-i pāyine
Meyl ider zanneyleme her gördügi meh-pāreye
(G 164/5)
- Şem‘-i ḥüsnūñ pertev ü envārına her şubḥ u şām
Yanmasun pervāneveş **dil** nāra Allāh ‘aşḳına
(G 173/8)
- Üftāde oldı **dil** yine bir serv-i ḳāmete
Düşdi zemine sāye gibi vardı rāḥata
(G 179/1)
- Beni sen eyledüñ āşüfte-ḥāṭır
Bu **dil** divānelikte māhir oldı
(G 180/4)
- Kemāl-i ‘izzet ü ikrāmuñı gördükde māhum **dil**
Mülākātuñ deminde pür-ḥicāb olsun da ḳalsun mı
(G 193/7)
- Dil** ‘ālem-i ḥasretde
Her dem ḡam u miḥnetde
(M 8/25)
- Dil** bülbül-i nālāndur
Gülşen baña zindāndur
(M 8/29)
- Dāḡdāḡ-ı ‘aşḳ ile bu sīne gülşendür baña
Ḥārḥār-ı ḡamla **dil** pür-süz-ı küllhendür baña
(G 1/2)
- dil: -üm**
İşte ḥūn oldı **dilüm** ḡamzelerüñ zaḥmından
Merḥamet itme misin ey nigh-e-i nāz baña
(G 3/7)
- Yāver **dilüm** o şūḥa gidüp ḳaldı gelmedi
Bād-ı şabā ile de peyām olmadı baña
(G 9/9)
- Dāmen-i ḥasreti **dilüm** pür ider
Yemm-i gevher-nisār-ı ‘aşḳuz biz
(G 82/13)
- Dilüm** teşne iken didār-ı yāre
Urıduḳ ḡamzesine ḳana düşdük
(G 103/5)
- Dilüm** sūzān tenüm biryān iden sensin Şerifüm hū
Sirişküñ ḥasretüñle ḳan iden sensin Şerifüm hū
(G 157/1)
- Sīne-i şāfını gördükde o şūḥuñ Yāver
Dilüm āyine gibi ḳodı beni ḥayretde
(G 167/10)
- Rūzgār-ı ḥasretüñ esdi **dilüm** itdi ḥarāb
‘Āḳıbet olduñ sebep bu rütbede ber-bāduma
(G 171/5)
- Urıldum tır-i müjgāna **dilüm** pür-pāredür cānā
Amān gel virme ruḥşat ḡamzeñe ḥūn-ḥāredür cānā
(G 22/1)
- dil: -ü, -müz**
Çāre-sāz olmaḡa ḳaşdı o ṭabib-i cānuñ
Dilümüz derdini izḥāra ider istignā
(G 18/6)

dil: -ler, -i

Hem **dilleri** cem^c eyler o hem kendi perişan
Ezdâdı cem^c-i zülf-i perişâna virilmiş

(G 85/7)

dil: -üm, -de

‘İlacı n’eylesün cānā **dilümde** zaḥm-ı nāsūruñ
Şaḥın merhem-resân olma o zaḥm-ı ḥūn-feşân geçmiş

(G 89/13)

Şafâ vü zevk olur cānā **dilümde** miḥnet-i ‘aşkuñ
Şaḥın zanneyleme derd ü elemdür ḥālet-i ‘aşkuñ

(G 109/1)

Derūnumda muḥabbet nār bitürdi

Dilümde āh âteş-zār bitürdi

(G 185/2)

Meşrebümce bir ḳadeḥ nūş eyledüm ḡāyet lezīz

Buldu ol demde **dilümde** başka bir ḥālet lezīz

(G 47/2)

dili: -i**Dili** çāh-ı zeḳana ḥabs idicek ol zālīm

Zülf-i pür-piç ü ḥamın boynına zencir itdi

(G 181/7)

dil: -de**Dilde** ne ḳadar olsa keder sen giderürsin

Güyā bu şafālar ile sen şafvet-i cānsın

(G 142/7)

Öyle dil-teng eyledüñ kim ‘āşık-ı maḥzūnını

Tālī^c-i ber-geşteden **dilde** şikāyet ḳalmadı

(G 188/6)

Muḳārin itdi Mevlā bir silāhdār-ı keremkāra

Kı luṭf u cūd u iḥsān ile **dilde** dāstān oldı

(Kt 1/6)

Ḥancer-i ser-tiz-i ḡamzeñ **dilde** yalmān gösterür

Lik zāhirde ne zaḥm u yāre ne ḳan gösterür

(G 66/1)

Dāḡ-ı dil-i zārum itdi ifşā

Bu gizlice **dilde** sūz u sāzi

(G 196/4)

Baḥs-i ‘aşkında daḥı pek uzadı kıl ile ḳāl

ḳalmadı çekmege de firḳatını **dilde** mecāl

(Tb 1/48)

dil: -üm, -e

Ḥayrānı olmamaḳ nice mümkin ol āfetüñ

Mir’āt-ı sīnesi **dilüme** virdi ḥayreti

(G 201/6)

dil: -i

Ben niyāz eylerem eylerse daḥı nāz baña

‘Aşḳ vā-reste-i ḳayd itdi **dili** bir demde

(Th 2/6)

Her **dili** şad-pāre ider yāre görünmez

Bu tarzda eser nāvek-i müjḡāna virilmiş

(G 85/5)

dil: -iñḤayfā ki **dilüñ** şu’le-i ruḥsārıla yaḳdı

Yārüñ leb-i gül-fāmını sen bāde mi şandüñ

(G 112/5)

Dilüñ biz tā seḫer bî-ḡāb u nālān çıḳduḡın gördük

O māhuñ pisterinden mihr-i tābān çıḳduḡın gördük

(G 101/1)

dil: -üm

Oturmuş mesned-i i’zāza ‘aşkuñ nāz u şevketle

Dilüm evrengine bir pādīşāh-ı kām-rān geçmiş

(G 89/16)

dil: -e

Bir ‘aceb ḥālet-fezādur kim beyān mümkin degil

‘Aşḳ geldükde **dile** rübāh-ı kühü şir ider

(G 54/8)

Mānend-i ḳiyāmet **dile** bir ḡulgule virdi

Bir velvele-ārā-yı cihān ḳadd-ḳiyāmet

(G 38/3)

dil: -üm, -den

Benüm şādān-ı hicrān müris-i ḡamdur baña vuşlat

Dilümden ārzü-yı iştīyāḳ-ı mehveşān geçmiş

(G 89/32)

Eger gitdüñse yanumdan benüm ey nāzeninüm sen

Dilümden hiç gider mi ārzü-yı rüy u didāruñ

(G 110/6)

dil: -i, -n, -deOl mehüñ mihri **dilinde** cāy-gir olmaḳ için

İbtidālarda olur cānān ile ülfet lezīz

(G 47/5)

dil ü cān: Gönül ve can.

Oldı **dil ü cān** gamze-i cānān ile mecrūh
Tir ü tiġ-ı aġyāra nişān eyleme yā Rab

(G 28/7)

dil ü cān: -a

Şemşir-i ebruvānımı farkında görse de
Havf eylemez kıyar bu **dil ü cāna** gözleriñ

(G 113/6)

dil ü cān: -ı, -n

Fidā eyler **dil ü cānm** o şūhuñ rāh-ı ‘aşkında
‘Aceb Yāver gibi bir var mı anuñ mübtelāsından

(G 150/9)

dil ü cān: -um

Nāz u ref tāri da eyler **dil ü cānum** meftūn
Yaluñuz çeşmi degil sihr ü füsün-sāz baña

(G 3/5)

Ne tedbir idebilsün ‘aql u fikrüm yoġ iken başda

Dil ü cānum o çeşm-i fitneye meftūndur cānā

(G 21/6)

Žiyā bulur **dil ü cānum** görünce ruhsāruñ
Gören o mihr-i ruħı āftābı n’eyler imiş

(G 87/3)

dil vir: Sevmek, âşık olmak.**dil vir: -el, -den**

Dil virelden la‘l-i nāba haṭ görünmez çeşmüme
Yāverā itdüm ṭabī‘at nuşa da hem nişe de

(G 163/9)

dil vir: -en

Dimez miydüm gönül duş olma gel bu ‘aşk u sevdāya
Bulur elbet belāsın **dil viren** ol ḳaddi bālāya

(G 170/2)

dilā: Ey gönüll.

Hayfā ki **dilā** ḥaste-i bī-tāb yatarsun
Bī-çāre senüñ derdüñe bir çāre-gerüñ yoġ

(G 97/3)

Hayfā ki **dilā** derd-i muḥabbet saña ḳaldı
Bu vādi-i ‘aşk içre meşakḳat saña ḳaldı

(G 199/1)

dil-ārā: Gönlü süsleyen güzel.**dil-ārā: -y, -a**

‘Ālem ṭotalum şūḥ-ı cihān ile pür olmuş
Sen kim olasın ġayrı **dil-ārāya** ne minnet

(G 36/6)

‘Uşşāk-ı dil-figāri **dil-ārā** güzel bilür
Mecnūn-ı mübtelāsımı Leylā güzel bilür

(G 65/3)

dil-ber: Gönül alan, sevgili.

Gülse eşk-i çeşmümi gördükde ol **dil-ber** ne var
Kūhlarda cūlar aġlar kebg-i kūhsārān güler

(G 55/3)

dil-ber: -üñ

Ḳadr-i ḥüsnin ḳıldı şad çendān Yāver **dil-berüñ**
Zīb ü zinet virdi ḥālā mesned-i i‘zāza haṭ

(G 92/9)

Olaldan bir cefā-cū **dil-berüñ** āvāresi Yāver
Ġarib ü pāy-māl üftāde vü nälendedür şimdi

(G 194/9)

dil-ber-i fettān: Fitneci sevgili.**dil-ber-i fettān: -uñ, -ı**

Eñ evvel meşrebinde mezhebinde vüs‘at it peydā
Her emrinde muṭī‘ ol **dil-ber-i fettānuñu** hoş ṭut

(G 35/6)

dil-ber-i meh-rüy: Ay yüzlü sevgili.**dil-ber-i meh-rüy: -a**

Bir nefes mümkin degil olmaḳ cemālinden cüdā
Sāyeveş bir **dil-ber-i meh-rüya** oldum mübtelā

(G 15/6)

dil-ber-i mümtāz: Seçilmiş, üstün sevgili.**dil-ber-i mümtāz: -a**

Şanma kim ḥod-rū giyāḥ-ı gülşen-i ruhsārıdur
Sünbūlistāndur nazarda **dil-ber-i mümtāza** haṭ

(G 92/4)

dil-ber-i nāzen: Nazlanan güzel, sevgili.**dil-ber-i nāzen: -de**

Bir nigāḥ eyledi ol **dil-ber-i nāzende** baña
‘Aḳlumı alur iken eyledi bir ḥande baña

(G 4/1)

dil-ber-i ra‘nā: Güzel sevgili.

Yūsuf gibi her **dil-ber-i ra‘nā** güzel olmaz
Ya‘ḳub nebī ḥüznine hiç bir bedel olmaz

(G 79/1)

Var mı bir gün ki gelüp şabrımı yağma itmez
Bunu bir 'aşıkça bir **dil-ber-i ra'nā** itmez

(Tb 1/16)

dil-ber-i şannāz: Herkesle eğlenen, alay eden sevgili.

Åh kim n'eyledi ol **dil-ber-i şannāz** baña
Çeşm-i maħmūrī güzel ğamzesi ğammāz baña

(G 3/1)

dil-cū: Gönül alan, gönül cezbeden.

Bir çeşmi āhū bir şaddi **dil-cū**
Yok misli yā Hū bir böyle āfet

(G 37/5)

dil-dār: Gönül alan sevgili.

dil-dār : -uī
Yāverā çünkü ben üftādesiyem **dil-dāruñ**
N'ola dirlerse eger 'aşık-ı efgende baña

(G 4/9)

dil-dār: -a

Böyle bī-hūde fiġān itmese de Yāver-i zār
Hālını 'arz idebilse n'ola **dil-dāra** gönül

(G 117/10)

dile: Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek,**ummak, temennî etmek, niyaz etmek.**

dile: -r, -se, -ī
'Afv eyle **dilerseñ** de **dilerseñ** de helāk it
Ey ğamzesi cellād meşiyet saña şaldı

(G 199/3)

'Afv eyle **dilerseñ** de **dilerseñ** de helāk it
Ey ğamzesi cellād meşiyet saña şaldı

(G 199/3)

dil-efgende: Zavallı gönül.

Oldı **dil-efgende** nāvekinde bīmāruñ senüñ
Olmıyor sāyeñ gibi senden cüdā ey serv-şad

(G 46/3)

dilek: Arzu, istek, rica.

dilek: -ler
Der-i devlet-me'ābuña şuluñ da intisāb itse
Olur hāşıl niçe yüz biñ **dilekler** yā Resūlallāh

(M 5/8)

dil-firīb ol: Gönülü avutmak.

dil-firīb ol: -ma, -m
İltifāt-ı ğāh ğāhuñ ile **olmam dil-firīb**

Ey felek-meşreb sitem-kār olduġın bilmez miyüz
(G 75/3)

dil-gīr: Gücenmiş, kırgın.

Büse-i la'l-i lebün üftādeñi dil-sīr ider
Līk düşünāmuñ efendim ğāhice **dil-gīr** ider
(G 54/2)

dil-gīr ol: Gücenmek, kırılmak.

dil-gīr ol: -an, -dan
Ne cānlar yaşduġın ol āfetüñ **dil-gīr olandan** şor
Naşıl sihr itdüġin 'uşşākına teşhīr olandan şor
(G 56/1)

dil-ġuşā: Gönül açan, kalbe ferahlık veren.

dil-ġuşā: -dur
ġülşen ü bāġ-ı İrem'dür ravza-i şāh-ı cihān
ġākine yüz sürdüġümçün **dil-ġuşādur** lāleler
(G 49/16)

dil-ġ'āh: Gönülün arzu ettiği; sevgili.

dil-ġ'āh: -um
ġulūş üzre füzün-ı 'ömriniñ da'vātı **dil-ġ'āhum**
Du'ā-yı bī-riyāyī müstecāb elbet ġudā eyler
(Kt 2/21)

dil-ġaste: Gönülü hasta, hasta gönüllü.

Dil-ġaste olup Yāver-i zāruñ gibi cānā
Maħmūm olalı ġaylı ġarāret var içinde
(G 169/9)

dil-ġaste eyle: Hastalanmak.

dil-ġaste eyle: -di
ġasret-i yār eleme **eyledi dil-ġaste** beni
Kerem it derdüme vaşl ile devā vir yā Rab
(G 26/3)

dil-ġūn ol: Gönülü yaralı olan.

dil-ġūn ol: -an
Nişter-i ġamzeñile gelseñ bir şan alsañ ey şabīb
'Aşş ile **dil-ġūn olan** bīmāra Allāh 'aşşına
(G 173/4)

dil-i bī-çāre: Çaresiz gönül.

dil-i bī-çāre: -nūñ
Meded luţ it **dil-i bī-çārenūñ** hālın tebāh itme
Bilürken ġāl-i zār-ı 'aşşıkānı iştibāh itme
(G 168/1)

dil-i bī-çāre: -y, -e

Bir nigāhuñ açdı yāre bu **dil-i bî-çāreye**
Kim ider timār yā Rab bu oñılmaz yāreye
(G 164/1)

dil-i bīmār: Hasta gönül.

dil-i bīmār: -um, -a
Dil-i bīmāruma rahm it mariz-i derd-i hicrūñdür
Sarāy-ı miñnet ü gamda emek-darı sövündürme
(G 161/3)

dil-i bīmār: -um, -uñ
Devā-sāz ol leb-i la'lüñle cānā
Dil-i bīmārumuñ dermāni sensin
(G 144/6)

dil-i bî-tāb: Güçsüz gönül.

dil-i bî-tāb: -um, -a
Düşdi **dil-i bî-tābuma** efkār-ı muħabbet
Düşmenlerüm olmaya giriftār-ı muħabbet
(G 33/1)

dil-i gam-zede: Gamlı gönül.

Çeşm-i ħasret-zede her nūr ile tenvir olmaz
Degme müjdeyle **dil-i gam-zede** tebşir olmaz
(G 76/2)

dil-i maħzūn: Hüzünlü gönül.

Bilmem ki naşıl şād olacak bu **dil-i maħzūn**
Günden güne müzdād oluyor ħüzn ü melālüm
(G 133/3)

dil-i maħzūn: -u, -m, -a
Künc-i gamda katı çoğdan beridür gamgindür
Dil-i maħzūnuma luţfuñla şafā vir yā Rab
(G 26/6)

dil-i maħzūn: -um, -i
Yā Rab **dil-i maħzūnumı** mesrūr eyle
Envār-ı ilāhī ile pür-nūr eyle
(M 2/1)

dil-i mecrūh-ı zār: Ağlayan yaralı gönül.

dil-i mecrūh-ı zār: -um
Ĥarim-i zaħm-ı cāna hiç ħadengüñ olmadı vāşıl
Dil-i mecrūh-ı zārım nāvek-i müjgāna ħasretdür
(G 70/4)

dil-i mecrūh: Yaralı gönül.

dil-i mecrūh: -um, -ı
Urduñ **dil-i mecrūhumı** açduñ yine yāre
(G 89/3)

Ey nāvek-i müjgān senüñ yandum elünden
(G 148/7)

dil-i mir'āt-ı şāf: Gönlün saf aynası.

dil-i mir'āt-ı şāf: -um, -da
Begüm evvel nigāhuñla ġubār-ı 'aqlı maħv itdüm
Dil-i mir'āt-ı şāfumda görindi şüret-i 'aşkuñ
(G 109/4)

dil-i nā-çār: Çaresiz gönül.

Dil-i nā-çār olalı ħaste-i çeşm-i bīmār
Dermendüñ ne 'aceb ħāli diger-gün görünür
(G 51/3)

dil-i nālān: İnleyen gönül.

dil-i nālān: -a
Ol ħande-i şirin leb-i ħandāna virilmiş
Bu girye vü zārī **dil-i nālāna** virilmiş
(G 85/2)

dil-i nā-şād: Kederli gönül.

dil-i nā-şād: -um, -a
Bir zamān vaşlımı Yāver anuñ itmişdi ħayāl
Dil-i nā-şāduma bilmem ki o ħülyā mı gelür
(G 68/10)

dil-i nā-şād: -um, -a

Bir feraħ gelmez mi yā Rab bu **dil-i nā-şāduma**
İtdügi cevr ü eziyyetdür gelen hep yāduma
(G 171/1)

dil-i pür-süz: Çok yanan gönül.

dil-i pür-süz: -um, -a
Dil-i pür-süzuma düzaħ eger kim vākıf olsaydı
Cehennem nārı yakmaz mücrimāni yā Resulallāh
(M 4/9)

dil-i şāfa: Mutlu gönül.

dil-i şāfa sözüüm virür neş'e
Bāde-i ħoş-ğüvār-ı 'aşkuz biz
(G 82/17)

dil-i şeydā: Çılgın gönül.

Ol gül-i ter hem-dem-i ħār olduğın bilmez miyüz
Ey **dil-i şeydā** senüñ zār olduğın bilmez miyüz
(G 75/2)

Sen ol nūr-ı siyahı görmedüñ mi ey **dil-i şeydā**
Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir nev-cüvān geçmiş
(G 89/3)

dil-i şeydâ: -y, -i

Derd-i hasret bu **dil-i şeydâyı** eyler ittiḥâz
Dil ise bu âh u vâ-veylâyı eyler ittiḥâz

(G 48/1)

dil-i ‘uşşâk: Âşıkların gönü.

dil-i ‘uşşâk: -a

Kim dir **dil-i ‘uşşâka** derûnında teb olmaz
Yâ küllhen-i süzânuñ içinde leheb olmaz

(G 80/1)

dil-i ‘uşşâk-ı zâr: Ağlayan aşıkların gönü.

dil-i ‘uşşâk-ı zâr: -a

Dimem cânâ **dil-i ‘uşşâk-ı zâra** şefkatüñ yokdur
Raķıbânüñ gülüvvi hep sañadur ruḥsatüñ yokdur

(G 50/1)

dil-i vîrân-şode: Yıkılmış gönül.

Yâverâ buldı ḥarâbâtda âbâdânî

Dil-i vîrân-şode mi‘mâra ider istiğnâ

(G 18/10)

dil-i vîrân-şode: -mi

Seḥerî ağlar idüm gözlerümi kan bürüdi

Dil-i vîrân-şodemi âteş-i süzân bürüdi

(G 202/2)

dil-i vîrân: Yıkık, harap gönül.

dil-i vîrân: -um, -da

Buldı âsâyış ü rāḥat **dil-i vîrânında**

Hâne-i dilde yatar gitmedi mihmân-ı firâķ

(G 100/5)

dil-i yaver: Yâver'in gönü.

Hemân gider ṭuramaz semt-i yâre **dil-i Yaver**

Gönül didükleri şeyde ḳarâr olur mı ‘aceb

(G 29/9)

dil-i Yâver: -de

‘Aşķum ikrâr idüp ol şūḫ-ı cefâ-pîşe dimiş

Dâğ-ı pür-ḫün-ı firâķum **dil-i Yâver’de** de var

(G 74/10)

dil-i Yâver: -i

Dil-sûzi-i firâķatle **dil-i Yâver’i** yaķduñ

Ey âteş-i hicrân senüñ yandum elüñden

(G 148/9)

dil-i zâr: Ağlayan gönül.

dil-i zâr: -a

Yaluñuz yâr **dil-i zâra** ider istiğnâ

Dil ise yâre vü ağıyâra ider istiğnâ

(G 18/1)

Teşrifüñi rü’yâda **dil-i zâra** işitdüm

Düşmen gözüme her gice uyķu ḥaberüm yok

(G 98/7)

dil-i zâr: -i

Lebüñle mest olan ‘aşıķ şarâbı n’eyler imiş

Yanar pişer **dil-i zârı** kebâbı n’eyler imiş

(G 87/2)

Lebüñle mest olan ‘aşıķ şarâbı n’eyler imiş

Yanar pişer **dil-i zârı** kebâbı n’eyler imiş

(G 87/2)

dil-i zâr: -um

Çemende ‘andelibân eyledükçe nâle vü feryâd

Derûn-ı sinede cânâ **dil-i zârüm** fiğân eyler

(G 73/6)

Sünbüllerini şemm idicek Yâver o şūḫüñ

Mest itdi **dil-i zârüm** o ḫoş-bü ḥaberüm yok

(G 98/10)

Ben yâri göreliden beri bir şeyde gözüm yok

Geçdi **dil-i zârüm** hele dünyâ hevesinden

(G 153/4)

Derüñde bu **dil-i zârüm** niçün ḳalsun rezâletle

Ser-i küyuñda buldı ‘aşıķuñ ‘izzet Şerifüm hū

(G 156/7)

Mecrūḫ olalı ğamzeñ ile bu **dil-i zârüm**

Dermân bulamaz derdine ‘illet var içinde

(G 169/7)

dil-keş: Gönül çekici, gönül cezbedici.

Ḳaddüñe ‘ar‘ar-ı ser-keş didiler

Zülfi zencirüñe **dil-keş** didiler

(G 61/2)

Güftâr-ı nâzı ol büt-i ra‘nâ güzel bilür

Dil-keş ḫırâmı ḳâmet-i zibâ güzel bilür

(G 65/2)

Bu bahâr-ı ‘âlemüñ **dil-keş** havâsın görmedüm

Bülbül ağlar gül güler ben bir şafâsın görmedüm

(G 124/1)

dil-rübâ: Gönül alan sevgili.

Bî-vefâ bir **dil-rübâ** dirler idi gerçek imiş
Yâver'e yok gayrıya vardır vefâsı vâkı'â

(G 7/9)

dil-rübâ: -sı

Esmerü'l-levnüñ olur şîrin edâsı vâkı'â
Pek güzel semt-i Hicâz'ıñ **dil-rübâsı** vâkı'â

(G 7/2)

dil-rübâ: -dur

'Arz-ı gülşen eylemiş güyâ ki hûbân-ı zamân
Surh u sebzin câmelerle **dil-rübâdur** lâleler

(G 49/6)

dil-rübâ: -lar, -dan

Çekdügi cevri ü sitemdür **dil-rübâlardan** anuñ
'Aşık'ıñ kâdrin bilir bir mihrbân ister gönül

(G 116/3)

dil-rübâ: -sı, -n, -dan

Niçün ol meh beni rencide-hâtır eyliyor dirsın
'Aceb bir var mıdır hoşnüd olmuş **dil-rübâsından**

(G 150/6)

dil-rübâ: -suz

Terk-i aşk itmek de müşkil cevriñe tâkât de güç
Bir nefes ol **dil-rübâsuz** olmamuz gâyet de güç

(G 42/2)

dil-sîr: Gözü, gönlü tok.

Büse-i la'l-i lebün üftâdeñi **dil-sîr** ider
Lîk düşnâmuñ efendim gâhice dil-gîr ider

(G 54/1)

dil-sûzi-i firkat: Ayrılığın gönül yakarı.**dil-sûzi-i firkat: -le**

Dil-sûzi-i firkatle dil-i Yâver'i yakduñ
Ey âteş-i hicrân senüñ yandum elüñden

(G 148/9)

dil-teng: Gönül daralmış, muzdarip.

Seni **dil-teng** iden hep ol peridür
Nedür dünyâya Yâver infi'âlün

(G 104/9)

dil-teng eyle: Gönülün daralması, muzdarip eylemek.**dil-teng eyle: -dü, -ñ**

Öyle **dil-teng eyledüñ** kim 'âşık-ı mañzûnımı
Tâli'-i ber-geşteden dilde şikâyet kalmadı

(G 188/5)

dil-teşne: Bağrı yanık, susamış gönül.**dil-teşne: -y, -em**

Hâncerinüñ zañmına **dil-teşneyem**
Hün-ı dil-i zâra kınar ağlaram

(G 126/3)

dimâg: Akıl, zihin.**dimâg: -um, -dan**

Dimâgumdan gider mi lezzet-i didârüñ ey mâhum
Baña hiç bundan a'lâ nâzeninüm ni'metüñ yokdur

(G 50/5)

dimâg: -ı, -n, -a

Bu gelen râyiha büy-ı ser-i zülfüñ mi 'aceb
Cân **dimâgına** yahûd sünbül-i büyâ mi gelür

(G 68/8)

dimâg: -um

Mu'attardur **dimâgum** büy-ı zülfüñle senüñ cânâ
O bularla şabâ her dem eser âheste âheste

(G 176/3)

din: Sona ermek, bitmek, durmak.**din: -mez**

Ne âteşdür derünümde yanar âheste âheste
'Aceb **dinmez** mi eşkümden akar âheste âheste

(G 176/2)

dinil: Denilmek, söylenilmek.**dinil: -en**

Bî-tekellüf **dinilen** Yâver-i zârüñ gazelin
Gele tanzîr ide bir şâ'ir-i mâhir nerede

(G 177/9)

diñle: Dinlemek.**diñle: -r**

Tatlı tatlı ol mehüñ güftârını **diñler** iken
Halk ile şimden girü gelmez baña şöhet lezîz

(G 47/3)

dinmedi: Sona ermek, bitmek, durmak.

Yine ağlatmak mı kâsduñ başladuñ cevri itmege

Dinmedi çeşmümden ey zâlim akan kınum henüz

(G 77/6)

dir: Demek, söylemek.**dir: -ler**

Bî-vefâ bir dil-rübâ **dirler** idi gerçek imiş
Yâver'e yok gayrıya vardır vefâsı vâkı'â

(G 7/9)

dir: -ler, -se

Yāverā çünkü ben üftādesiyem dil-dāruñ
N'ola **dirlerse** eger 'āşık-ı efgende baña

(G 4/10)

dīvāne: -y, -em

Saña baқdumsa güstāhāne 'afv it
'Aceb **dīvāneyem** ādāb bilmem

(G 132/4)

dir id: Geciktirmek, uzatmak.

dir id: -er

Kāmverlikde felek bir tünd-ḥūdur Yāverā
Bir qarār üzre degil geh zūd u gāhī **dir ider**

(G 54/10)

dīvāne eyle: Deli, divane etmek.

dīvāne eyle: -r

Bir nīm-nigāh iderse o mestāne gözlerüñ
Eyler cihānı sıhr ile **dīvāne** gözlerüñ

(G 113/2)

dirig eyle: Yazık etmek.

dirig eyle: -r

Nigāh-ı ḥışmını senden **dirig eyler** kıyās itme
O bir sehm-i każādur Yāver-i ḡam-ḥ'ār için saқlar

(G 72/9)

dīvānelik: Delilik.

dīvānelik: -de

Beni sen eyledüñ āşıfte-ḥātır
Bu dil **dīvānelikte** māhir oldı

(G 180/4)

dirig it: Esirgemek, sakınmak.

dirig it: -me

El-amān kesme **dirig itme** nigāh-ı ḥışmını
Zaḥm-ı tiğ-ı çeşm-i şūhuñ daḥı nı'metdür baña

(G 2/7)

diyü: Diye, diyerek.

Zaḥm-ı dil teşne olur gelse **diyü** peykānuñ
Cānı āmāc ideli ḡamze-i ḥün-ḥ'āresine

(G 174/5)

Dirig itme amān ol merhem-i kāfürveş sineñ

Cigergāhum benüm şad şerḥa iden tiğ-ı hicrāndur

(G 60/7)

Yāre kızan **diyü** hemān Yāverā

Dide-i dağum nigerāndur baña

(G 5/9)

dīvān: Eskiden şâirlerin aruz vezniyle yazdıkları
şirlerini, nazım şekillerine ve kâfiyelerinin son harfine
göre belli bir sıraya bağlı kalarak düzenledikleri şiir

mecmuası.

dīvān: -um, -a

Dīvānuma imrār-ı nazar itmeden āyā
Yāver bu benüm ḥālümü yārān bilür mi

(G 203/9)

Beklerüm reh-güzerin şimdi güzār ide **diyü**
Cismümi pāy-ı semendinde ḡubār ide **diyü**

(Tb 1/21)

dīvān: -a

Yazıldıḡ defterine 'āşıkānuñ
'Aceb Yāver gibi **dīvāna** düşdük

(G 103/10)

Beklerüm reh-güzerin şimdi güzār ide **diyü**
Cismümi pāy-ı semendinde ḡubār ide **diyü**

(Tb 1/22)

Sīnem üstinde gelüp cāy-ı qarār ide **diyü**
'Āşıkāndan beni de 'add ü şümār ide **diyü**

(Tb 1/23)

Sīnem üstinde gelüp cāy-ı qarār ide **diyü**
'Āşıkāndan beni de 'add ü şümār ide **diyü**

(Tb 1/24)

dīvāne: Deli, divane.

Büs-ı lebüñi itse taleb Yāver 'aceb mi

Dīvāne ḡöñül her ne iderse edeb olmaz

(G 80/10)

Gülşen-i ḥüsn ü cemāline hezār ide **diyü**

Murğ-ı dil murğ-ı gülistān gibi zār ide **diyü**

(Tb 1/25)

dīvāne: -den

Derd-i hicrānuñla baқ işte seçilmez oldum āḥ

Vādi-i 'aşḡuñda zencirüñ sürer **dīvāneden**

(Mr 1/12)

Gülşen-i ḥüsn ü cemāline hezār ide **diyü**

Murğ-ı dil murğ-ı gülistān gibi zār ide **diyü**

(Tb 1/26)

Gül-i dāğ āb-ı sirişkümle bahār ide **diyü**
Belki feryād-ı dilüm qalbine kār ide **diyü**
(Tb 1/27)

Gül-i dāğ āb-ı sirişkümle bahār ide **diyü**
Belki feryād-ı dilüm qalbine kār ide **diyü**
(Tb 1/28)

dök: Dökmek.

dök: -*üp*
Haṭṭ-ı benefşegünına sünbüllerin **döküp**
Üşküfesin çıkardı yüze nev-bahār ruḥ
(G 44/7)

dök: -*er*
Haşretle **döker** didelerüm dāne-i eşkin
Kendüm daḥı bizār olurum çeşm-i terümden
(G 152/7)

dök: -*dükçe*
Zülf-i siyehin rüyına **dökdükçe** o meh-rü
Başumda yanar ateş-i sevdā hevesinden
(G 153/7)

dökil: Dökmek.

dökil: -*ür, -sin*
Ey zülf-i siyeh rüyına yārüñ **dökilürsin**
Yāver gibice sen de perişān ne ṭurursın
(G 140/9)

dökin: -*mez*
‘Aceb bilmem **dökinmez** mi gözümdede eşk-i haşretle
Dü çeşmüm çifte havz olmuş aḳar fevvāredür cānā
(G 22/3)

dön: Dönmek.

dönerler: -*er, -ler*
Dönerler şevkuñ ile nüñ felekler yā Resülallāh
Şalāt eyler saña gökde melekler yā Resülallāh
(M 5/1)

döndür: Döndürmek.

döndür: -*eyüm*
Şu‘le-i āhum ile nüñ felegi **döndüreyüm**
Dem-i serdüm ile deryāları da dondurayum
(G 127/1)

Bāri bī-hüde fiğān itmeyelüm gel Yāver
Şu‘le-i āhum ile nüñ felegi **döndüreyüm**
(G 127/10)

döndür: Dondurmak.

dondur: -*ayum*
Şu‘le-i āhum ile nüñ felegi döndüreyüm
Dem-i serdüm ile deryāları da **dondurayum**
(G 127/2)

dost: Dost; sevgili.

Ey **dost** yetiş yetiş ki öldüm
Gönlümde hemişe intizāruñ
(G 107/5)

dost: -*r*

Haṭṭuñ gelicek düşmen ile **dostı** bilirsin
Herkes saña şimdi ider izhār-ı muḥabbet
(G 33/3)

dü: İki, sayı sıfatı.

‘Aceb bilmem dökinmez mi gözümdede eşk-i haşretle
Dü çeşmüm çifte havz olmuş aḳar fevvāredür cānā
(G 22/4)

Ser-ā-pā kāmētüm ol kāmēt-i cānāna haşretdür
Dü çeşmüm de benüm ol dide-i fettāna haşretdür
(G 70/2)

Beni bīdār ider her şeb amān ol eşk-i haşretler
Dü çeşmümden anuñcündür benüm ḥāb-ı girān geçmiş
(G 89/26)

Hemiş e girye eyler rāz-ı pinhān-ı dili isbāt
Dü çeşm-i giryenāküñ da‘vi-i ‘aşḳa güvāh itme
(G 168/4)

Olur ḥün-āb-ı eşkümle elümde sāgarum pür-ḥün
Dü çeşmümden aḳan ḳanum şarāb-ı eşk-i haşret mi
(G 186/8)

du‘ā: Allah'a yalvarma, dua.

du‘ā: -*muz*
O cefā-pişe daḥı gelmedi mi merḥamete
Hiç **du‘āmuz** daḥı itmez mi eser n’olsun bu
(G 154/8)

du‘ā eyle: Dua etmek.

du‘ā eyle: -*r*
Cenāb-ı Hażret-i şāh-ı cihān Sulṭān Selim Ḥān’a
Açup bay u gedā şubḥ u mesā destin **du‘ā eyler**
(Kt 2/2)

Düşürdüm Yāverā sāl-i cedīde bir güzel ṭarīḥ

Hilâl-i sâl-i nev el kaldurup şâha **du‘â eyler**
(Kt 2/24)

Kec-küleh bâzû açk pek bi-amân gördüm seni
(G 197/5)

du‘â-ğ̃âni ol: Duacısı olmak.

du‘â-ğ̃âni ol: -up
Şeh Selim'üñ Yâverâsâ hep **du‘â-ğ̃âni olup**
Kalsa ol şâha açup destin sezâdur lâleler
(G 49/17)

dünyâ: Dünya, yeryüzü.

Zerrece gelmez ferağ ey mâh-ı mihr-ârâ baña
Hâsret-i rüyuñ ile zindân olur **dünyâ** baña
(G 6/2)

du‘â-yı bî-riyâyî: Yalansız, riyasız dua.

Hulûş üzre füzün-ı ‘ömrinüñ da‘vâtı dil-ğ̃âhum
Du‘â-yı bî-riyâyî müstecâb elbet Hudâ eyler
(Kt 2/22)

Ben yâri görelen beri bir şeyde gözüm yok
Geçdi dil-i zârum hele **dünyâ** hevesinden
(G 153/4)

du‘â-yı devlet: Devlet için dua.

du‘â-yı devlet: -i, -n
Du‘â-yı devletin yirde beşer cehr ile itdükçe
Sürüşân-ı semâ âmînini gökden nidâ eyler
(Kt 2/3)

dünyâ: -dan

Fâriğ ol **dünyâdan** ey dil kendüni bir yana çek
Çekme dehrüñ miñnetüñ mey-ğ̃ânedey peymâne çek
(G 102/1)

du‘â-yı hayrını al: Hayır duasını almak.

du‘â-yı hayrını al: -madan
Zâhidânüñ **almadan** ise **du‘â-yı hayrını**
‘Aşıküñ da‘vâtını al kim güzel te’sîr ider
(G 54/3)

dünyâ: -y, -a

Seni dil-teng iden hep ol perîdür
Nedür **dünyâyâ** Yâver inîf’âlüñ
(G 104/10)

düken: Bitmek, sona ermek.

düken: -mez
Cihân vaşluñla mesrûr olup ‘id itsün de biz böyle
Dükenmez mi ‘aceb bu hâsret ü firât Şerîf’üm hû
(G 156/4)

dur: Durmak, beklemek.

Ser-i küyuñda canı var ise dursun ruķebâ
Nâvek ü tîr-i du‘âyı hele **dür** göndereyüm
(G 127/6)

düket: Tüketmek, bitirmek.

düket: -me
Düketme mâl ü emvâlünü itlâf ü izâ‘âtle
Te‘emmül ile şarf it servet ü sâmanuñı hoş tut
(G 35/7)

dur: -ma

Yâver gibi teşekkür ider var mı cevruñe
Ağyâr **durma** ģâlini şekvâdadur saña
(G 13/10)

düket: -üp

Mu‘tâd-ı cefâyam ģamı birden bire virdüñ
Bugün **dükedüp** cevruñi ferdâ ne çekilsün
(G 137/4)

dur: -sun

Ser-i küyuñda canı var ise **dursun** ruķebâ
Nâvek ü tîr-i du‘âyı hele **dür** göndereyüm
(G 127/5)

dün: Bugünden bir önceki gün; geçmiş.

Giryende görüp **dün** baña cânân didi yolda
Şabr eyle ki maṭlûbuña nâ’il olacağsın
(G 145/7)

dur: Uzak.

dür: -dan
O meh-rünüñ hilâl-i yek-şebe bârik-i ebrüsün
Yağın gelmezden evvel kimseye ben **dürdan** gördüm
(G 121/4)

dünki: Dünkü.

Dünki gün bir reh-güzerde ģancer elde nîm-mest

dür eyle: Uzaklaştırmak.

dür eyle: -di

Nigāh-ı iltifātından bizi **dür eyledi** Yāver
Beni ol nazlı cānāne raķib-i bed-zebān geçmiş
(G 89/35)

durul: Durulmak; aşırı hareketliliği sona ermek,

yatışmak, sâkinleşmek, sükûn bulmak.

durul: -up
Geh eşk gehi hûn-ı dil-i zāra boyandıñ
Gāhî **durlup** gāhice ammā ki bulandıñ
(G 112/2)

dürlü: Türlü, çeşitli.

Yāver ideyüm dirse daħı va‘dine incāz
Eylere yine ‘uşşāķına biñ **dürlü** bahāne
(G 166/10)

dürr ü güher: İnci ve cevher.

Nuţķa geldükde nisār itmededür **dürr ü güher**
Ĥande-fermā olıcaķ lü‘lü-i meknün görünür
(G 51/7)

dürr-i şehvār: Çok güzel, iri inci; dış.

dürr-i şehvār: -uñ
Ser-āğāz-ı kelām eyle görinsin **dürr-i şehvāruñ**
Toylmaz zevķine cānāne nāzik ŧatlı güftāruñ
(G 110/1)

dürüg-ı maşlahat-āmiz: İşi karıştıran yalan.

İnanma i‘timād itme raķib-i bed-menişdür o
Dürüg-ı maşlahat-āmiz içündür sözlere cānā
(G 19/8)

düş: Düşmek.

düş: -miş
Tül-ı emel-i zülfüñ ile fikrete **düşmiş**
‘Uşşāķ-ı dil-efgāruña gayrı emel olmaz
(G 79/3)

düş: -dü, -k

O şühūñ hasretiyle yana **düşdük**
Vişālinden geçüp hicrāna **düşdük**
(G 103/1)

O şühūñ hasretiyle yana **düşdük**
Vişālinden geçüp hicrāna **düşdük**
(G 103/2)

Refāh-ı hālümüz var iken evvel
Faķir olduķda biz bi-gāne **düşdük**
(G 103/4)

Dilüm teşne iken didār-ı yāre
Urıldıķ ğamzesine ķana **düşdük**
(G 103/6)

Bizi yād itdi bir köhne sepedle
Mürüvvet şāhibi cānāna **düşdük**
(G 103/8)

Yazıldıķ defterine ‘aşıķānuñ
‘Aceb Yāver gibi divāna **düşdük**
(G 103/10)

düş: -me
Erbāb-ı ĥired gibi şaķın fikrete **düşme**
‘Aķluñ var ise sen daħı var ehl-i cünün ol
(G 120/7)

düş: -el, -den
Düşelden derd-i ‘aşķ-ı yāre ben ĥayli zamāndur kim
‘İlacın görmedüm derdüñ devāyı bi-eser gördüm
(G 128/7)

düş: -miş, -em
Var midur yoķ mı dehānuñ ķalmışam endişede
Hem miyānuñ fikri ile **düşmişem** teşvişe de
(G 163/2)

düş: -di
Düşdi dil-i bi-tābuma efķār-ı muĥabbet
Düşmenlerüm olmaya giriftār-ı muĥabbet
(G 33/1)

Medĥ ü senāsi ile ki ben itdüm iştiğāl
Düşdi zebān-ı kilķüme da‘vātı ĥıdmeti
(G 201/22)

Serv-i nāzum sāyeveş dil **düşdi** ĥāk-i pāyine
Meyl ider zanneyleme her gördüĝi meh-pāreye
(G 164/5)

Üftāde oldı dil yine bir serv-i ķāmete
Düşdi zemine sāye gibi vardı rāĥata
(G 179/2)

Bilürüm vaşluñı ĥaķķumda benüm emr-i muĥāl
Ez-ķazā **düşdi** ne çāre aña ŧab‘-ı meyyāl
(Tb 1/46)

Bir zamān gülşen-i ĥüsnünde senüñ bülbül iken
Düşdi şimdi ne ‘aceb ĥasret ile zāra göñül
(G 117/6)

Düşdi yine mir'ât-ı dile 'aks-i cemâlün
Kim şafvet-i rüyuñ ile hayret var içinde
(G 169/5)

düş: -*dü, -m*
Şeh-râhda ol şâhı görüp pâyine **düşdüm**
Züill olsa da bilmem yine 'izzet var içinde
(G 169/3)

düş: -*üp*
Vâdi-i 'aşka **düşüp** böylece kaldum Yâver
Bir t̄ariċa gidemem kendi rehümden ġayrı
(G 195/9)

düş: -*er*
Yoluñda ċünkü senüñ ġâk-pâydur 'uşşâk
Neden **düşer** 'acebâ böyle ictinâb saña
(G 12/4)

düş gör: Rüya görmek.

düş gör: -*ür*
O gice gözleri kem **düş görür** mi 'uşşâkuñ
İderse dide-i merdüm-şikârı raġbet-i ġ'âb
(G 31/7)

duş ol: Rastlamak; müptela olmak; nail olmak; yönelmek.

duş ol: -*alı*
Yâver gibi gönül daġı âzâde-ser iken
Sevdâ-yı 'aşka **duş olalı** düşdi miġnete
(G 179/10)

duş ol: -*dı*
Sîne-i billürü kim **duş oldu** ċeşm-i cânuma
Eyleyen âyineveş şâfi bu ġayretdür beni
(G 192/5)

Yâver yine **oldı duş** 'aşka
Sevdi yine bir meh-i ġicâz'ı
(G 196/9)

duş ol: -*ma*
Dimez miydüm gönül **duş olma** gel bu 'aşk u sevdâya
Bulur elbet belâsın dil viren ol ġaddi bâlâya
(G 170/1)

düşin: Düşünmek.

düşin: -*meden*
Düşinmeden gice gündüz cihâni görmez olur
Olur mı 'aşık-ı zâruñ gözinde râġat-ı ġ'âb
(G 31/3)

düşmek: Düşmek.

Ĥaġlara **düşmek** muġarrerdür ne ċäre Yâverâ
Âġ kim bir gözleri âġüya oldum mübtelâ
(G 15/9)

düşmen: Hasım, rakip, dost olmayan.

Ĥaġtuñ gelicek **düşmen** ile dostı bilürsin
Herkes saña şimdi ider izġâr-ı muġabbet
(G 33/3)

Teşrifüñi rü'yâda dil-i zâra iştüdüm
Düşmen gözüme her gice uyku ġaberüm yok
(G 98/8)

düşmen: -*dür*
Bir niġâhum ol ġazâli itdi vahşet-pişe âġ
Âġ kim kendi niġâhum daġı **düşmendür** baña
(G 1/6)

düşmen: -*ler, -üm*

Düşdi dil-i bi-tâbuma efkâr-ı muġabbet
Düşmenlerüm olmaya giriftâr-ı muġabbet
(G 33/2)

düşmen ol: Kin beslemeye başlamak, düşman olmak.

düşmen ol: -*ur*
Gice olunca daġı uyku baña **düşmen olur**
Ĥeşm-i ġasret göremez bizleri ġiċ râġatda
(G 167/7)

düşmen-âşinâ: Rakiplere dost.

Geġmedi aġyardan ġayfâ o **düşmen-âşinâ**
Ĥâr-zâr-ı vâdi-i ġam reh-güzârumdur benüm
(G 122/7)

düşnâm: Sövme, sövüp sayma, ta'n.

düşnâm: -*uñ*
Büse-i la'l-i lebün üftâdeñi dil-sir ider
Lik **düşnâmuñ** efendim gâhice dil-gir ider
(G 54/2)

düşür: Bir durumun içine koymak, bir durumu yaşatmak.

düşür: -*dü, -ñ*
Düşürdüñ 'âlemi 'aşka teraġġumuñ yokdur
Fütâde ġaġkıñı ister nedür cevâb saña
(G 12/5)

düşür: -*dı*
Ĥalka ta'lim idiyorken reh-i zühdi Yâver

Vādi-i ‘aşka **düşürdi** beni takdîr-i kaçā
(G 24/10)

düşür: -*dü*, -*ñ*
Düşürdüñ vādi-i ‘aşka beni Yāver gibi hālā
Ġamuñla böylece püyān iden sensin Şerifüm hū
(G 157/9)

düşür: -*dü*, -*k*
Eyledi te’sîr-i āhum cūş iderken baħr-ı eşk
Keşti-i cismi **düşürdük** biz daħı eyyāmına
(G 165/6)

düşvār: Güç, müşkül, zor.

Gerçi **düşvār** idi taħşîl seni ammā kim
Virmedi Yāver-i bî-çāre ħalel himmetine
(G 178/9)

dü-tā eyler: Bükmek.

O bir zıll-ı ilāhîdür ki rüy-ı arz u dünyāda
Ġuzûrında felek devr eyleyüp kaçdın **dü-tā eyler**
(Kt 2/14)

dü-tā it: İki büklüm etmek.

dü-tā it: -*mîş*
Kađdini **itmiş dü-tā** ‘aşkuñla böyle var mıdur
Ġaşılı Yāver gibi bir mübtelā ey serv-kaç
(G 46/9)

duy: Duymak.

duy: -*du*, -*m*
Gerçi kim ğonce-ğüşālĳlarımı **duydum** hep
‘Aceb ol ğonce-i femden ħaberüñ var mı şabā
(G 17/3)

duyar: Duymak.

duyar: -*sa*
Şaĳlamam rāzum bütün ‘ālem **duyarsa** ğam degil
Ġaşılı oldum saña nev-res fidānum mübtelā
(G 16/7)

duyıl: Duyulmak, işitilmek.

duyıl: -*di*
Beni rüsivā-yı ‘aşk itdün **duyıldı** ‘āleme vaĳ‘am
Raĳibün ħālümü bir bir cihāna dāstān eyler
(G 73/3)

dūzah: Cehennem, cehennem ateşi.

Dil-i pür-süzuma **dūzah** eger kim vāĳif olsaydı
Cehennem nārı yaĳmaz mücrimānı yā Resülallāh
(M 4/9)

dūzah: -*da*
Dūzahda kaçma firĳat ile cānumı yā Rab
Çekdürme baña ħasret-i cānānumı yā Rab
(G 27/1)

Ma‘āz-Allah eger **dūzahda** kaçsaydum bu āteşle
Mu‘azzeb eylemezdi ‘āşiyānı yā Resülallāh
(M 4/11)

düzd: Hırsız.

Büse **düzd** olmaĳlıĳa Yāver olur belki sebep
Yāri mest itmek içündür devr-i sağardan ğaraż
(G 91/9)

düzd-i nigāh: Bakış hırsızı.

düzd-i nigāh: -*i*
Ġuzûra ħasret olur tā şabāħ-ı ħaşr ğözüm
Eger ki **düzd-i nigāhı** iderse ğāret-i ħ‘āb
(G 31/6)

-E-**ebr-i āh: Ah bulutu.****ebr-i āh:** -um**Ebr-i āhum** mı ‘aceb perde-keş-i ruhsaruñ
Toğmadı bu gice ol necm-i seher n’olsun bu

(G 154/5)

ebr-i kākül: Saç bulutu.**Ebr-i kākül** açılır geh gāhice rū-püş olur

Māh-tābum geh ‘iyān u geh nihān gördüm seni

(G 197/7)

ebrü: Kaş.Tāk-ı mihrāb-ı dü **ebrü** içre şan kandıldür

Hem mey içmez hem yine ser-hoş edādur gözlerüñ

(G 111/5)

ebrü: -lar, -ı**Ebrülari** imā ile itmekte tekellüm

Şoḡbet yaluñuz şavt ile güftāra mı maḡşüş

(G 90/5)

ebrü: -lar, -a

Manzūr-ı dü dideñ ŗtatum olmadı sürme

Ebrülara zibāyiş için yā ne çekilsün

(G 137/6)

ebrü: -sıBize nevbet irişse bārī **ebrüsü** çehār olsa

Niçe ḡüsn eyledüm seyrān niçe ra‘nā güzel gördüm

(Th 1/25)

ebruvān: Kaşlar.

Niğāh-ı iltifāt itdüklerin ol ketm ider ammā

İşāret itdügin ağıyār-ı düna **ebruvān** söyler

(G 63/6)

ebruvān: -uñMuḡavves **ebruvānuñ** fikri bükdi kāmēt-i şabrum

Çigerğāhum müjeñ zaḡmı ile pür-ḡündür cānā

(G 21/3)

ebruvān: -ı, -nıMuḡavves **ebruvānın** seyr iderken ‘āşık-ı zāruñ

O ḡünī ḡamzenüñ tiri cigerden nā-gehān geçmiş

(G 89/7)

Ebruvānın seyr idüp itdüm kemān-ı saḡtı yād

Nevk-i müjgānuñ görüp peykān geldi ḡāḡıra

(G 172/5)

ecdād: Atalar.**ecdād:** -uñ

‘İnāyet merḡamet kıl şeh-levendüm yār-ı Yāver ol

Ki **ecdāduñ** daḡı ḡāzidür ammā çün ‘Alī sensin

(G 135/10)

ecel: Ecel, ölüm.**Ecel** meyini nüş itmezden evvel

İçeydüm bāde cānānuñ elinden

(G 149/5)

ecel: -denBeni bir ḡāle koyduñ kim **ecelden** ḡayrı yok çāre

N’olur bir kerre gelseydüñ ki cānum tendedür şimdi

(G 194/7)

eczā: Parçalar.**eczā:** -sı, -nı, -ıBilmem ancak ḡāl-i ten-zū-fāminuñ **eczāsını**

Müşğ-i terden büyü elḡāf kendi ‘anberden laḡif

(G 96/5)

edā: Naz, işve, cilve.

Var mıdur ḡüsn ile mümtāz-ı cihān ‘ālemde

Şeh-levendāne **edā** kec-küleḡünden ḡayrı

(G 195/8)

edā: -sı, -nı, -danḡöñül ḡoşlandı ḡāyetle o Şirīn’üñ **edāsından**

Şayıldum ben daḡı Ferḡādeş bir mübtelāsından

(G 136/1)

edā: -lı

‘Azm-i ağıyār eylemiş reftār ider gördüm yine

Bir levendāne **edālı** ḡanlı zālīm eşbehi

(G 184/6)

edā: -dur

Tāk-ı mihrāb-ı dü ebrü içre şan kandıldür

Hem mey içmez hem yine ser-ḡoş **edādur** gözlerüñ

(G 111/6)

edā: -sıEsmerü'l-levnüñ olur şirīn **edāsı** vāḡı‘ā

Pek güzel semt-i ḡicāz’uñ dil-rübāsı vāḡı‘ā

(G 7/1)

edā it: Naz yapmak.**edā it:** -me

Munḡazır teşrifüñe üftādegānuñ bekliyor

Gel hırām-ı nāz ile **itme edā** ey serv-quad
(G 46/8)

edā it: -mez

Ser-ā-pā müy-ı cismüm bir zebān olsa **edā itmez**
Ne mümkin şükürin itmek nāzeninüm ni'met-i 'aşkuñ
(G 109/7)

edeb: Edeb, terbiye.

Güstāh-ı maḥabbet ne kim eyler ise ma'zūr
Eṭvār-ı mecāzibde efendim **edeb** olmaz
(G 80/8)

Büs-ı lebūñi itse taleb Yāver 'aceb mi
Dīvāne göñül her ne iderse **edeb** olmaz
(G 80/10)

edeb-āmüz: Edeb öğretin.

'Aşkuñ **edeb-āmüz** olalı Yāver'e cānā
Elfāz-ı mülāyim ile zeyn oldı zebānum
(G 130/9)

efendi: Efendi; sevgili.

efendi: -m
Maṭlab u maḥşad-ı dil sensin **efendim** sensin
Virseler istemezem devlet-i kevneyni baña
(G 10/3)

Büse-i la'l-i lebūñ üftādeñi dil-sır ider
Lik düşünāmuñ **efendim** gāhice dil-gır ider
(G 54/2)

Fütādegānımı ağlatmayup ider küşte
Benüm o nāzlı **efendim** güzel sevāb idiyor
(G 59/8)

Güstāh-ı maḥabbet ne kim eyler ise ma'zūr
Eṭvār-ı mecāzibde **efendim** edeb olmaz
(G 80/8)

Muḥabbetden vefādan dem urursın hey sitem-kārum
Haḳıḳatsüz mürüvvetsüz **efendim** mihrbānum gel
(G 119/4)

Düşüp ayağūña rü-māla iktidārum yok
O rütbe kesdūñ **efendim** benüm mecālüm sen
(G 139/4)

Şūḫān ile pek ülfeti artdurduñ **efendim**
Kendūñ gibi bir āfete mā'il olacaḳsın
(G 145/3)

'Ināyet kıl **efendim** Yāver'ün 'işyānına bakma
Cenābuñdan ḳuluñ pür-ilticādur yā Resulallah
(K 2/9)

efendi: Efendi; sevgili (Ünlem edat)

efendi: -m
'Aşıḳam 'āşıḳ **efendim** saña ey yār saña
Eylerem rāz-ı nihān-ı dili iḳrār saña
(G 14/1)

Terk-i āh eyleme mümkin mi **efendim** 'uşşāḳ
'Andelibān ide mi nāle vü efgāñı fidā
(G 20/7)

Şerḫa şerḫa yāreler açduñ **efendim** sineme
Dāğlarla sinemüz çün gülsitān olmaz mı yā
(G 25/7)

Yāver saña ḳul olduğı bakma **efendim**
Olmaz mı senüñ şöhretine şānına bā'is
(G 40/9)

Raḳibi ṭarḫ idüp 'uşşāḳūña itdūñ nevāzişler
Olur mazlūmlar elbet **efendim** dāddan maḥzūz
(G 93/4)

Efendim gel faḳirūñ ḫānesine
Ḳudümüñle behişt olsun mekāñum
(G 129/3)

Beñzüm şararup 'aşkuñ ile şoldı **efendim**
Ben bāğ-ı firāḳūñda senüñ berg-i ḫazānum
(G 130/3)

Vallāhi **efendim** seni özler seni gözler
Bu zaḫm-ı ciger-süz ile her dāğ-ı nihānum
(G 130/7)

Ḳaçınma 'arz-ı didār eyle 'uşşāḳ-ı dil-efgāra
Efendim dide-i Yāver ruḫūñla müstefid olsun
(G 141/10)

Şirīn suḫanuñ gāyet ile nāzik **efendim**
Bu şive-i güftār ile sen ḳıymet-i cānsın
(G 142/5)

Şöyle te'sir itdi kim 'aşkuñ **efendim** cānuma
La'l-i meygūñuñ gāmıyla çıḳmadum mey-ḫāneden
(Mr 1/1)

efgān: Feryat etme, inleme.**efgān:** *-la*

Yazık murğ-ı dilüm **efgānla** raḥm itdürmek istermiş
O bir güldür kim olur dā'imā feryāddan maḥzūz
(G 93/7)

efgān it: Feryat etmek.**efgān it:** *-se, -m*

‘Ayb olunmaz **itsem efgān** kumri-i kū kū gibi
Saña oldum āh ey serv-i çemānum mübtelā
(G 16/5)

efgān u zār: Feryat ve ağlama.**efgān u zār:** *-um, -dur*

Ḥaṭṭ-ı nev ruḥsārda evvel bahārumdur benüm
‘Andelibān-ı çemen **efgān u zārumdur** benüm
(G 122/2)

efgende: Düşkün, zavallı; âşık, tutkun.**efgende:** *-ñ, -e*

Yoğ imiş hiç raḥm u şefkat u luṭf vāh vāh
Merḥamettele itmedüñ **efgendeñe** bir kez nigāh
(Mr 1/10)

efgende: *-si*

Böyle bir mähveşüñ bendesi oldum şimdi
Şöyle bir ser-keşüñ **efgendesi** oldum şimdi
(Tb 1/40)

efgende-i nālān: İnleyen zavallı.**efgende-i nālān:** *-uñ*

Efgende-i nālānuñ
Bimāri-i hicrānuñ
(M 8/17)

efkār-ı muḥabbet: Muḥabbet düşüncesi.

Düşdi dil-i bî-tābuma **efkār-ı muḥabbet**
Düşmenlerüm olmaya giriftār-ı muḥabbet
(G 33/1)

efzün: Çok fazla, ziyade.

Kimse bilmez hālümü bir āfete meftün iken
Ben niçe āh itmeyem derd-i dilüm **efzün** iken
(G 146/2)

efzün it: Artırmak.**efzün it:** *-sün*

Müzeyyen cāme-i ‘id **itsün efzün** kıymet-i hüsnüñ
Nigāh-ı çeşm-i bed-manzar cemālinden ba‘id olsun
(G 141/3)

efzün ol: Artmak, çoğalmak.**efzün ol:** *-ur*

Olur günden güne **efzün** fiğān u āh u vā-veylā
Beni bu hāle koymışken baña raḥm eylemez hālā
(G 19/1)

eger: Eger, şayet.

Yāverā çünki ben üftādesiyem dil-dāruñ
N'ola dirlerse **eger** ‘āşık-ı efgende baña
(G 4/10)

Ḥuzūra ḥasret olur tā şabāḥ-ı ḥaşr gözüm
Eger ki düzd-i nigāhı iderse gāret-i ḥ‘āb
(G 31/6)

Eger ki küh-ı gāma eyler ise ‘aks āhum
Mu‘in olup baña Yāver fiğān fiğān eyler
(G 58/9)

Aña müjgāni çün i‘rāb **eger** kim sāye-riz olsa
Ruḥı ol ḥurde ḥaṭlarla şanursın levḥ-i Çur‘ān'dur
(G 60/5)

Bu tarāvet ki gülün de var o gül-ruḥsāruñ
Eger ‘uşşākı hezar olsa degildür māni‘
(G 94/4)

Eger gitdüñse yanumdan benüm ey nāzeninüm sen
Dilümden hiç gider mi ārzū-yı rüy u didāruñ
(G 110/5)

Yāver’e gündüz gelemeseñ **eger**
Geçdi günüm āh ile şām oldı gel
(G 115/9)

Görürsem yāri Yāver söylerüm bu ‘ı billāh
Ölürsem kätilüm sensin **eger** bu zaḥm-ı hicrāndan
(G 143/10)

Eger dirlerse ḥaḥkumda benüm de tevbe-kār olmış
Teneffür eylerem ḥalkuñ bu güne iftirāsından
(G 150/7)

Sen inşāf it bu cevri çekmenüñ hiç var mı imkāni
Eger var ise sulṭānum berāy-ı imtiḥāndur bu
(G 155/6)

Teğāfüller tecāhüller sitekler bî-vefālıklar
Eger gāhice olsaydı ne māni‘ her zamāndur bu
(G 155/8)

Reh-i 'aşka **eger** sâlik iseñ pādâş-ı 'aql olma
Refîk-i nâ-muvâfıkla şağın sen 'azm-i rāh itme
(G 168/5)

Cihāna biñde bir gelmez benüm gibi saña 'aşık
Gidersem derd-i 'aşkuñla **eger** ben dār-ı 'uqbāya
(G 170/8)

Lezzet-i 'aşkı dağı añlar idüñ ey zāhid
Bir nazar kılsañ **eger** sen dağı ruhsāresine
(G 174/4)

Geldüñse **eger** görmek için yārüñi Yāver
Gitti o güzel āteş-i ḥasret saña kaldı
(G 199/9)

Eger peyk-i şabā ile nesim-i luḫfūñ olmazsa
Açılmaz goncenüñ beste dehāmı yā Resūlallāh
(M 4/7)

Dil-i pür-süzuma düzaḫ **eger** kim vāqif olsaydı
Cehennem nārı yaqmaz mücrimāni yā Resūlallāh
(M 4/9)

Ma'āz-Allāh **eger** düzaḫda ḫalsaydum bu āteşle
Mu'azzeb eylemezdi 'aşıyāni yā Resūlallāh
(M 4/11)

Cūlar gibi eyleser ne var eşküm **eger** cūş
Gül-gonceyi giryānlıgum itse n'ola ḫāmūş
(Th 3/11)

Reşk-āver-i serv-i çemen ol nārvenüm yok
Gelmez ise luḫf itmek **eger** yārüñ elinden
(Th 3/16)

Ağlasam derd ü gamı ile olur ol ḫurrem
Şād olur her ne ḫadar olsam **eger** ben pür-gam
(Tb 1/34)

egerçi: Her ne kadar, ise de, gerçi.

Egerçi ḫarz u ḫavruñ şüfiyāne gösterür ammā
Niğāh-ı çeşm-i mestüñ ise pek seḫḫāredür cānā
(G 22/5)

Şabr ider derd-i dilin Yāver **egerçi** söylemez
Rāz-ı pinhān-ı dili güft ü şinid olsun da gör
(G 62/9)

Egerçi şayd der-ḫayd olmamış sayyāddan maḫzūz

Esir-i zülfi-zencirüñ degil āzāddan maḫzūz
(G 93/1)

Egerçi 'abes 'işmet ile da'vā eyler ol kāfir
Raḫibüñ dest-i cevrinden gürizān ḫıçduğın gördük
(G 101/5)

Egerçi mübtelā oldum niçe ḫün-ḫ'ār u ḫaddāra
Velikin ibtilā-yı 'aşkumuñ eñ evveli sensin
(G 135/3)

ehl: Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemâat.

ehl: -i, -n, -e
Cünün **ehline** manşib yok mı şeydā olmadan ḫayrı
Niğāh-ı ehl-i dünyāya temāşā olmadan ḫayrı
(G 182/1)

ehl-i 'aşk: Aşk ehli.

ehl-i 'aşk: -uñ
ḫadd-i mevzūnuñ görenler didiler serv-i sehi
Nāzeninüm **ehl-i 'aşkuñ** sözlerin şanma tehi
(G 184/2)

ehl-i cünün: Delilik sahipleri, deliler.

Hem-dem oldı bizümle **ehl-i cünün**
ḫays ile hem-civār-ı 'aşkuz biz
(G 82/11)

Erbāb-ı ḫıred gibi şağın fikrete düşme
'Aḫluñ var ise sen dağı var **ehl-i cünün** ol
(G 120/8)

ehl-i ḫaḫikat: Hakikat sahibi.

ehl-i ḫaḫikat: -e
'İlm-i cemāli şüfi-i ḫar añlamak muḫāl
Ma'lumdur ḫaḫikati **ehl-i ḫaḫikate**
(G 179/4)

ehl-i islām: İslam ehli.

Nür-ı mihr-i ruḫuñı perde-i zülfüñ örter
Ehl-i İslām nerede kāfir-i fācir nerede
(G 177/4)

ehl-i kerem: Cömertlik sahibi.

Sirişk-i ḫasreti çeşmüm ḫayāl-i yār için saḫlar
Nuḫūd-ı vāfirin **ehl-i kerem** isār için saḫlar
(G 72/2)

ehven: Daha zararsız, daha az kötü.

ehven: *-dür*

Nâzeninüm nâr-ı düzaḥdan eşeddür firḳatüñ
Derd-i firḳat çekmedense ölmek **ehvendür** baña
(G 1/8)

ejder: Az çok yilana benzeyen efsanevi, korkunç, pek büyük hayvan.

Ejder gibi dem çekmededir ‘âşık-ı zâra
Ol zülf-i siyeh-târını başdan çıkarınca
(G 175/3)

ekser: Büyük bir kısmı, çoğu.

ekser: *-i*
Degil nân-ḥ’ârgân gam-ḥ’ârgânuñ **ekseri** bilmez
Bu ‘aşkuñ mâyesin sen ‘aşk ile taḥmîr olandan şor
(G 56/7)

el: El.

Düşürdüm Yâverâ sâl-i cedîde bir güzel ṭârîḥ
Hilâl-i sâl-i nev **el** ḳaldurup şâha du‘â eyler
(Kt 2/24)

el: *-de, -ki*
Birbiriyle âşinâlıḳlar ezelde var imiş
Dâmenümle **eldeki** çâk-i giribân söyleşür
(G 67/6)

el: *-üñ, -de*
Kec-nümâlıḳ varsa bende cânuma ḳaşd it begüm
İki ḳat olsun **elüñde** ḳâmet-i şemşîrümüz
(G 83/4)

el: *-üñ, -den*
Baña tih cür‘adur hep şunduḡuñ ey sâḳi-i devrân
N’olur bir kerre nûş itsem **elüñden** bâde-i bî-ḡaş
(G 88/8)

Ey ḥasret-i cânân senüñ yandum **elüñden**
Yaḳduñ beni el-ân senüñ yandum **elüñden**
(G 148/1)

Ey ḥasret-i cânân senüñ yandum **elüñden**
Yaḳduñ beni el-ân senüñ yandum **elüñden**
(G 148/2)

‘Aşkuñ beni bîmâr ideli ḥayli zamândur
Ey derdüme dermân senüñ yandum **elüñden**
(G 148/4)

Gördükçe ṭutarsın beni destüñ yüze cânâ

Ey mihr-i dirâḡşân senüñ yandum **elüñden**
(G 148/6)

Urduñ dil-i mecrûḥumı açduñ yine yâre
Ey nâvek-i müjgân senüñ yandum **elüñden**
(G 148/8)

Dil-süzi-i firḳatle dil-i Yâver’i yaḳduñ
Ey âteş-i hicrân senüñ yandum **elüñden**
(G 148/10)

el: *-i*
Ayaklandur nigâḥ-ı merḥametle dest-gîrüm ol
Ki bî-tâb-ı gamuñ bînâ gözi gîrâ **eli** sensin
(G 135/8)

el: *-i, -n, -de*
Bayrama degin câma bedel rindüñ **elinde**
Tebîḥ-i riyâ-pîşe-i şad-dâne çekilsün
(G 137/7)

el: *-i, -n, -den*
Amân ber-geşte müjgânuñ **elinden**
O ḥünî tiḡ-i bürrânuñ **elinden**
(G 149/1)

Amân ber-geşte müjgânuñ **elinden**
O ḥünî tiḡ-i bürrânuñ **elinden**
(G 149/2)

Yitişmez destümüz dâmân-ı yâre
Amân serv-i ḥîrâmânuñ **elinden**
(G 149/4)

Ecel meyini nûş itmezden evvel
İçeydüm bâde cânânuñ **elinden**
(G 149/6)

Hemişe yanarum ḳan aḡlaram ben
Dem-â-dem çeşm-i giryânuñ **elinden**
(G 149/8)

O şüḫı âḥ kim baḫt olsa Yâver
Ḥalâş itseñ raḳîbânuñ **elinden**
(G 149/10)

Şekvâ ḳatı bî-câ olur aḡyâruñ **elinden**
Geçdüm hele ben yâr-ı dil-ârânuñ **elinden**
(Th 3/17)

Şekvâ katı bî-câ olur ağyârũñ **elinden**
Geçdüm hele ben yâr-ı dil-ârânũñ **elinden**
(Th 3/18)

Bî-hüde ne feryâd ideyüm hârũñ **elinden**
Bu bâğda bir gonce-gül-i nesterenüm yok
(Th 3/19)

Ağlaram ben çeşm-i giryânũñ **elinden** zâr zâr
İtdi lü'lü gibi eşk-i dür-nisârũñdan cüdâ
(G 23/5)

el: -üm, -de
Olur hûn-âb-ı eşkümler **elümde** sâğarum pür-hûn
Dü çeşmũñden ağan kanum şarâb-ı eşk-i hasret mi
(G 186/7)

el: -de
O şũhuñ çeşm-i mesti 'âşıkâ gâhî nihân söyler
O hûnî gânzeler tiğ **elde** ammâ kim 'iyân söyler
(G 63/2)

Dünki gün bir reh-güzerde hancer **elde** nîm-mest
Kec-küleñ bâzũ açık pek bî-amân gördüm seni
(G 197/5)

el vir: İzin vermek.
el vir: -se
Her daқиka seni görsem de firâk **el virse**
Yine biñ yılca gelür hâşılı mâ-beyni baña
(G 10/5)

el: El; yabancı, başkaları.
Güzel vaşfında niçe şîr-i bî-misl ü bedel gördüm
Ne didüm Yâverâ böyle ne söyler ilen **el** gördüm
(Th 1/28)

el-amân: Aman, imdat, medet.
el-amân kesme dirîğ itme nigâh-ı hışmını
Zahm-ı tiğ-i çeşm-i şũhuñ dağı ni'metdür baña
(G 2/7)

Bâga vardum nergisũñ gördüm bugün mañmũrluğın
El-amân ol dide-i fettân geldi hâtıra
(G 172/4)

El-amân ey çeşm-i hasret bir gice olsun n'olur
H'âba varsañ belki rü'yâda görürsin ol mehi
(G 184/3)

el-ân: Şimdi, şu anda.
Ey hasret-i cânân senũñ yandum elũñden
Yağduñ beni **el-ân** senũñ yandum elũñden
(G 148/2)

elbet: Elbet, mutlaka.
Dâ'im umarum kesmem ümidüm gelür **elbet**
Teşrifi o şũhuñ bize ikrâra mı mañşũş
(G 90/3)

Rakibi tarh idüp 'uşşâkuña itdũñ nevâzişler
Olur mazlũmlar **elbet** efendim dâddan mañzũz
(G 93/4)

Göñül bî-hũş kaldı nişter-i gamzeñle bir kan al
Girifte-hũñ olan **elbet** olur faşşâddan mañzũz
(G 93/6)

Hâne-i kalbe gelür **elbet** hayâl-i dil-rübâ
Ola mı mihmâna 'izzet hâne-i virâñede
(G 162/7)

Dimez miydüm göñül duş olma gel bu 'aşk u sevdâya
Bulur **elbet** belâsın dil viren ol qaddi bâlâya
(G 170/2)

Hulũş üzre füzũn-ı 'ömrinũñ da'vâti dil-h'âhum
Du'â-yı bî-riyâyi müstecâb **elbet** Hudâ eyler
(Kt 2/22)

elem: Üzüntü, tasa, keder.
elem: -i
Hasret-i yâr **elemi** eyledi dil-haste beni
Kerem it derdüme vaşl ile dev' vir yâ Rab
(G 26/3)

O cefâ-cũ seni Yâver gibi terk itdi ise
Sen **elem** çekme göñül ben saña cânân bulurum
(G 134/10)

elem: -i, -y, -le
Ey dide-i ter hasret-i yârũñ **elemiyle**
Tâ şubha degin böylece giryân ne turursın
(G 140/3)

elem ü miñnet: Dert ve sıkıntı.
elem ü miñnet: -de
Bulamam çâresini ben gam u endũh-ı dilũñ
Zevk ider halk-ı ciñân ben **elem ü miñnetde**
(G 167/4)

elem-i ‘aşk: Aşk derdi.**elem-i ‘aşk: -i**

Arasam derd-i firâkın bulamam çâresini

Elem-i ‘aşkı derünümde nümâyân bulurum

(G 134/4)

Senüñ ey şâh-ı rüsül cümle kelâmuñ hağdur

Âsmân ile zemîn olsa muñî‘ **elyağdur**

(M 7/2)

elem-i hasret-i cânân: Sevgiliye özlem derdi.**elem-i hasret-i cânân: -uñ, -i****Elem-i hasret-i cânânunuñ** gördükçe göñül

Yâver’üñ didesini eşk-i firāvân büdüdi

(G 202/9)

emânet: Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine**teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.****emânet: -i**

Ol nev-nihâlüme şağın itme hıyâneti

Ey bâğbân saña bu Allâh **emâneti**

(G 201/2)

elfâz-ı mülâyim: Yumuşak sözler.

‘Aşkuñ edeb-âmüz olalı Yâver’e cânâ

Elfâz-ı mülâyim ile zeyn oldı zebânım

(G 130/10)

emek: Bir iş uğruna gayret ve çaba sarf etmek.**emek: -ler**

Şefî‘ olmaz iseñ rûz-ı cezâda Yâver-i zâra

Şirâğ üzre geçemez ol **emekler** yâ Resûlallah

(M 5/10)

el-hak: Hakikaten, doğrusu.**El-hak** semâhat ile şecâ‘atle misli yok

Vaşf olma lâyıqınca ne mümkün mürüvveti

(G 201/15)

emek-dâr: Emeği geçmiş kimse.**emek-dâr: -i**

Dil-i bîmâruma rahm it marîz-i derd-i hicrüdür

Sarây-ı miñnet ü ğamda **emek-dârı** sövündürme

(G 161/4)

elif: Arap alfabesinin ilk harfi; sevgilinin boyu.

Elif kıddüñe bir noğta konılmaz

Hırâm-ı nâzinuñ misli bulunmaz

(G 81/1)

emel: İstek, arzu.

Tül-ı emel-i zülfüñ ile fikrete düşmiş

‘Uşşâğ-ı dil-efgârüña ğayrı **emel** olmaz

(G 79/4)

elinden gel: Yapabilmek.**elinden gel: -mez**

Reşk-âver-i serv-i çemen ol nârvenüm yok

Gelmez ise luğf itmek eger yârüñ **elinden**

(Th 3/16)

emr: Emir, buyruk.**emr -i, -n, -de**

Eñ evvel meşrebinde mezhebinde vüs‘at it peydâ

Her **emrinde** muñî‘ ol dil-ber-i fettânuñı hoş tut

(G 35/6)

elinden tut: Yardım etmek.**Tut elinden** rehber ol fenn ü ma‘ârif semtine

Tıfl-ı endek-sâlûñı sen mekteb-i ‘irfâna çek

(G 102/3)

emr-i muhâl: İmkansız şey. Bilürüm vaşluñı hağğumda benüm **emr-i muhâl**

Ez-każâ düşdi ne çâre aña tab‘-ı meyyâl

(Tb 1/45)

elmâs-pâre: Elmas parçası.**Elmâs-pâre** bir güzele dâğ-ber-dilüm

Görse şu‘â‘-ı hüsünin olur şeb-çirâğ dâğ

(G 95/5)

eñ: Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime.**Eñ** evvel meşrebinde mezhebinde vüs‘at it peydâ

Her emrinde muñî‘ ol dil-ber-i fettânuñı hoş tut

(G 35/5)

eltâf: Lütuflar.

Bilmem ancak hâl-i ten-zû-fâmınuñ eczâsını

Müşğ-i terden büyü **eltâf** kendi ‘anberden lañif

(G 96/6)

Egerçi mübtelâ oldum niçe hün-h‘âr u ğaddâra

Velikin ibtilâ-yı ‘aşkumuñ **eñ** evveli sensin

(G 135/4)

elyak: En uygun, en layık.**elyak: -dur****Eñ** evvel ‘aşıkuñ olmuş Hudâ’dur yâ Resûlallah

Ki şoñra ‘aşıķānuñ enbiyādur yā Resūlallāh
(M 3/1)

enār: Nar.

‘Aceb pistānına beñzer mi diķķat üzre bir baķsam
Sen aķsañ sineni bāğ içre birķaķ da **enār** olsa
(Th 1/20)

enbiyā: Peygamberler.

enbiyā: -dur
Eñ evvel ‘aşıķuñ olmış Hūdā’dur yā Resūlallāh
Ki şoñra ‘aşıķānuñ **enbiyādur** yā Resūlallāh
(K 2/2)

encām: Son, nihayet.

encām: -ı, -n, -a
Şimdilik hālî hoş ammā ülfet-i dil-dār ile
Ol raķīb-i bed-liķānuñ baķ hele **encāmına**
(G 165/8)

Κamer her şehriñ **encāmında** olduķça maħāk u selħ
Ziyā vü incilāyı şems-i luţfuñdan recā eyler
(Kt 2/17)

encümen: Topluluk, meclis.

encümen: -üm
Gülveş açılıp gülmeğiçün bir çemenüm yok
Şem‘i ğam olup yanmağiçün **encümenüm** yok
(Th 3/2)

enderün-ı dil: Gönlün içi.

enderün-ı dil: -üm, -i
Enderün-ı dilümi aña ħarım itmeğiçün
Hāne-i dilde aña nāz u na‘im itmeğiçün
(Th 2/21)

endişe: Düşünce, kaygı.

Var midur yok mı dehānuñ ħalmışam **endişede**
Hem miyānuñ fikri ile düşmişem teşvişe de
(G 163/1)

enhār: Irmaklar.

enhār: -dan
Haţţ-ı rüyuñ bā‘is-i bārān-ı eşküm olduĝın
Mevsim-i evvel-bahār **enhārdan** ħıldum ħiyās
(G 84/6)

enhār-ı muħabbet: Muħabbet nehri.

Yāver gibi mehçür olalı āh o gülümden
Didemden aķar ħan ile **enhār-ı muħabbet**
(G 33/10)

enīs-i nā-sezāyān: Uygun olmayan dost.

Enīs-i nā-sezāyān olmadur bādī-i rüsvāyī
Erāzilden teħāşī eyle nām u şānuñı hoş tut
(G 35/3)

envār-ı ilāhī: İlahi nurlar.

Yā Rab dil-i maħzūnumı mesrūr eyle
Envār-ı ilāhī ile pür-nūr eyle
(R 1/2)

enzār: Bakışlar, nazarlar.

enzār: -a
Rü‘yet o mehi dīde-i bī-dāra mı maħşüş
Rü‘yāda görilmek daħı **enzāra** mı maħşüş
(G 90/2)

erāzil: Reziller, alçak kimseler.

erāzil: -den
Enīs-i nā-sezāyān olmadur bādī-i rüsvāyī
Erāzilden teħāşī eyle nām u şānuñı hoş tut
(G 35/4)

erbāb-ı ħired: Akıl sahipleri.

Erbāb-ı ħired gibi şaķın fikrete düşme
‘Aķluñ var ise sen daħı var ehl-i cünün ol
(G 120/7)

erbāb-ı şefā‘atsın: Şefaāt sahibi.

erbāb-ı şefā‘at: -sın
Sen kān-ı mürüvvetsin
Erbāb-ı şefā‘atsın
(M 8/10)

es: Esmek.

es: -di
Rüzgār-ı ħasretüñ **esdi** dilüm itdi ħarāb
‘Aķıbet olduñ sebep bu rütbede ber-bāduma
(G 171/5)

es: -er

Mu‘aţţardur dimāğum büy-ı zülfüñle senüñ cānā
O bularla şabā her dem **eser** āheste āheste
(G 176/4)

eş‘ār: Şiirler.

Suħan-sencān olan güftārımı **eş‘ār** içün saķlar
Kelām-ı ħikmet-āmizin ħişi āsar için saķlar
(G 72/3)

Nedim’üñ olmaķ üzre bir neşāt-āver ğazel gördüm

Olursa taze eş'ār öyle pāk ü āb-dār olsa

(T 1/30)

eş'ār: -um, -uñ

Āteş-i āhum yaqar eş'ārumuñ ma'nāsını

Yoğsa ma'nā-yı mu'aqqad eylemez takrİRümüz

(G 83/7)

eş'ār: -i, -n, -i

Niçün eş'ārını tezyīf idersin

Senüñ Yāver şuluñ şā'ir degil mi

(G 189/9)

eş'ār: -i

Olurken Yāver'üñ eş'ārı bir bir cümle manzūruñ

Benüm bu ser-güzeştüm bir kitāb olsun da qalsun mı

(G 193/9)

eş'ār söylemek: Şiir söylemek.

İhtirā'-ı şī'ri Yāver sen kolay zanneyleme

Herkesüñ şab'ınca eş'ār söylemek gāyet de güç

(G 42/10)

esās-endāz-ı mülk ü hānmān: Ev ve yurdun temeli.

esās-endāz-ı mülk ü hānmān: -um, -sin

Nigāh-ı hışm ile cānā hayāt-ı cāvidānumsin

Füsünuñla esās-endāz-ı mülk ü hānmānumsin

(G 147/2)

esbāb: Elbise, giysi.

esbāb: -um

Zāhirde yok esbābum

Yā Hāzret-i Mevlānā

(M 8/7)

esbāb: Sebepler, vesileler.

Der-i Mevlā'dan özge Yāverā ben

Teşebbüs itmege esbāb bilmem

(G 132/10)

esbāb-ı ḥasen: Güzellik sebepleri.

Yoğdur ol māhveşüñ ḥısn-i Ḥudā-dādına söz

Ancağ esbāb-ı ḥasen zīb ile ziverde de var

(G 74/8)

eşbeh: Benzer; mert, yiğit, cesur kimse.

eşbeh: -i

'Azm-i ağyar eylemiş reftār ider gördüm yine

Bir levendāne edālī kanlı zālim eşbehi

(G 184/6)

esb-i nāz: Naz atı.

Niçün pā-māl-i şeh-rāh-ı edāsı olmayız Yāver

O şūhuñ esb-i nāz ile hıramān çıkdüğün gördük

(G 101/10)

esb-i nāz: -uñ

Şeh-süvārum çek 'inānın tevsen-i reftār-ı teng

Esb-i nāzuñ pek hıramān eyledüñ yormaz mısın

(G 138/4)

esb-i nāz: -uñ, -a

Nā-refte rāh-ı semt-i V/vefā esb-i nāzuña

Güyā şariğ-ı cevrde bir cāddedür saña

(G 13/5)

eşed: Daha şiddetli.

eşed: -dür

Nāzeninüm nār-ı düzağdan eşeddür firkatüñ

Derd-i firqat çekmedense ölmek ehvendür baña

(G 1/7)

eşer: Eser, iz, nişan.

Yāver-i bīmār-ı dil gibi nedendür ey ḥakim

Hiç devā itmez eser bilmem ne ḥikmetdür baña

(G 2/10)

Her dili şad-pāre ider yāre görünmez

Bu şarzda eser nāvek-i müjgāna virilmiş

(G 85/6)

O cefā-pişe dağı gelmedi mi merḥamete

Hiç du'āmuz dağı itmez mi eser n'olsun bu

(G 154/8)

eşfak: Daha şefkatli, daha müşfik.

eşfak: -dur

Nāzar-ı rahmetüñ ey ḥāzret-i maḥbūb-ı Ḥudā

Anadan hem babadan ümmetüñe eşfakdur

(M 7/4)

esir: Tutsak, köle; müptela, düşkün.

esir: -üñ

Dil esirüñ zaḥm-ı müjgānuñla oldı zaḥmnāk

Ṭotalum bir nīm-nigāha niyyetüñ olmuş senüñ

(G 114/5)

esir ol: Tutsak olmak.

esir ol: -ma, -mağ, -dur

Hüner bu derde esir olmamağdur Yāver

Olinca 'aşığı-ı rüsvā hicābı n'eyler imiş

(G 87/9)

esir-i hasret ol: Hasret tutsağı olmak.

esir-i hasret ol: -an, -lar

Çeken bilür bu gam-ı firqati ne miñnetdür

Esir-i hasret olanlar ‘azābı n’eyler imiş

(G 87/8)

esir-i pây-mâl: Ayaklar altında çiğnenmiş esir.

Meded cānā beni hāk-i mezelletde koyup gitme

Esir-i pây-mâl olmuş giriftarı sövündürme

(G 161/8)

esir-i turre-i tarrār: Hilekar saçının esiri.

esir-i turre-i tarrār: -ı, -y, -am

Ol saçı Leylā için gezmem beyābān-gerd olup

Ben **esir-i turre-i tarrāriyam** şağdan şağa

(G 159/8)

esir-i zülf-i zencirüñ: Kıvrımlı saçının esiri.

esir-i zülf-i zencir: -üñ

Egerçi şayd der-kayd olmamış şayyāddan mañzüz

Esir-i zülf-i zencirüñ degil āzāddan mañzüz

(G 93/2)

eşk: Gözyaşı.

Gāhice temāşā-yı leb-i bañre giderdüm

Şimden girü bu **eşk** ile deryāya ne minnet

(G 36/8)

Geh **eşk** gehi hün-ı dil-i zāra boyanduñ

Gāhı durulup gāhice ammā ki bulanduñ

(G 112/1)

Āteşüm **eşk** ile teskin iderüm bir päre

Ġayrı gūne bulamam derd-i derūna çäre

(Tb 1/29)

eşk: -üm, -de

Ne āteşdür derūnumda yanar āheste āheste

‘Aceb dinmez mi **eşkümde** aqar āheste āheste

(G 176/2)

eşk: -üm, -i

Her kañresi reşk-āver olur bañr-ı muññe

Çeşmümden aqan **eşkümü** ‘ummān bilür mi

(G 203/4)

eşk: -üm

Seni **eşküm** hañ-āver eylemez mi

Çemende sebzeyi bārān bitürdi

(G 187/3)

Cūlar gibi eylerse ne var **eşküm** eger cūs

Gül-gönceyi giryānlıgum itse n’ola hāmūs

(Th 3/11)

eşk-bār: Çok ağlayan.

eşk-bār: -uñ

Dil aldı hayāle gül-‘izāruñ

Çeşmānum aqıtdı **eşk-bāruñ**

(G 107/2)

eşk-i çeşmān: Gözlerinin yaşı.

eşk-i çeşmān: -um, -a

Eşk-i çeşmānuma nisbet Yāver

Āb-ı deryā gözüme nem geliyor

(G 53/9)

eşk-i çeşm-i dide-i hün-bār: Kan döken gözün yaşı.

eşk-i çeşm-i dide-i hün-bār: -dan

‘Ālemi garq itdügin tūfān-ı Nūh’uñ Yāverā

Eşk-i çeşm-i dide-i hün-bārdan kıldum kıyās

(G 84/10)

eşk-i çeşm-i hasret: Hasret gözünün yaşı.

eşk-i çeşm-i hasret: -üm

İztirāb-ı dilden eyler dem-be-dem cūs u hurūs

Eşk-i çeşm-i hasretüm āb-ı revān olmaz mı yā

(G 25/4)

eşk-i çeşm: Gözyaşı.

eşk-i çeşm: -üm

Eşk-i çeşmüm ki ider āb-ı ruñ-yāra meded

Āteş-i ‘aşqum ider şu‘le-i ruñsāra meded

(G 45/1)

eşk-i çeşm: -üm, -i

Gülse **eşk-i çeşmümi** gördükde ol dil-ber ne var

Kūhlarda cūlar aqlar kebg-i kūsārān güler

(G 55/3)

eşk-i dür-nisār: İnci saqan göz yaşı.

eşk-i dür-nisār: -um, -dan

Aqlaram ben çeşm-i giryānum elinden zār zār

İtdi lü’lü gibi **eşk-i dür-nisārumdan** cüdā

(G 23/6)

eşk-i firāvān: Bol gözyaşı.

Elem-i hasret-i cānānuñı gördükçe gönül

Yāver’uñ didesini **eşk-i firāvān** bürüdi

(G 202/10)

eşk-i hasret: Hasret gözyaşı.**eşk-i hasret: -le**

‘Aceb bilmem dökinmez mi gözümde **eşk-i hasretle**
Dü çeşmüm çifte havz olmuş açar fevvaredür cānā
(G 22/3)

eşk-i hasret: -ler

Beni bīdār ider her şeb amān ol **eşk-i hasretler**
Dü çeşmümden anuñçündür benüm h̄‘āb-ı girān geçmiş
(G 89/25)

eşk-i hūn-ālūd: Kana bulanmış gözyaşı.

Bāg-ı dilde **eşk-i hūn-ālūd** ile besler idüm
Buldı kıdd-i nev-resüñ neşv ü nemā ey serv-ı kad
(G 46/5)

Hasretüñle giryenāk olmaqdadır iki gözüm
Fark olunmaz **eşk-i hūn-ālūd** ile peymāneden
(Mr 1/8)

esmer: Siyaha çalan buğday rengi.

Cezbe-i hūsnī anuñ ğālib olur
Bī‘-ṭab‘ **esmer** olanı severem
(G 131/6)

esmer: -dür

Hicāzī bir melek-simā güzel buğdayı **esmerdür**
‘İzārī sebz-i tih gülgündür bir verd-i aḥmerdür
(G 52/1)

esmerü'l-levnüñ ol: Karayağız olmak.**esmerü'l-levnüñ ol: -ur**

Esmerü'l-levnüñ olur şirīn edāsı vākı‘ā
Pek güzel semt-i Hicāz‘uñ dil-rübāsı vākı‘ā
(G 7/1)

esrār-ı ‘aşk: Aşk sırları.**esrār-ı ‘aşk: -ı**

Ketm ider **esrār-ı ‘aşkı** söylemez bir ferde hiç
Yāver-i nālerdenüñ ḥālī ‘ıyān olmaz baña
(G 11/9)

etfāl-i cihān: Dünyanın çocukları.**etfāl-i cihān** mektebe dil tıflı o şūḥa

Bülbül-beçeler daḫı gülistāna virilmiş
(G 85/3)

etrāf: Yan, çevre, kenar.**etrāf: -uñ**

Hārveş **etrāfuñ** almışdı raḫībān gerçi kim

Nev-şüküfte gül gibi ḥande-künān gördüm seni
(G 197/3)

etrāf: -u, -m, -ı

O gülüñ seyrine ben gitmiş idüm gülşende
Aldı **etrāfumu** hep ḥār-ı muḡaylān bürüdi
(G 202/4)

Etrāfumu ḥār-ı ḡam alup kendümi şandum
Bir şāḫceyüm tāze açılmış semenüm yok
(Th 3/9)

etvār: Tavırlar, edalar, hareketler.**etvār: -uñ**

Beni pek nā-tüvān itdi tecāhül-güne **etvāruñ**
Senüñ kārūñ teḡāfüldür benüm ḥālüm mükedderdür
(G 52/3)

etvār: -a

‘Āşıka şabr u taḥammül güç olur
Böyle **etvāra** taḥammül güç olur
(G 69/2)

etvār: -dan

Bī-vefā yād-āşinā hercāyi zālīm olduḡın
Hep geçen gün itdüḡın **etvārdan** kıldum kıyās
(G 84/4)

etvār-ı mecāzib: Cezbedilmiş tavırlar.**etvār-ı mecāzib: -de**

Güstāḫ-ı maḥabbet ne kim eyler ise ma‘zūr
Etvār-ı mecāzibde efendim edeb olmaz
(G 80/8)

evc-i hūsn: Güzellik gökyüzü.**evc-i hūsn: -üñ, -de**

Sāyesinde çok gedā-yı ‘aşk olur iḫbālmend
Evc-i hūsnünde hümāveş başladı pervāza ḥaṭ
(G 92/8)

evkāt: Vakitler, zamanlar.**evkāt: -um**

Hoş imdi bir de farzā bir cüvān-ı şivekār olsa
Geçirdüm seyr-i gülzārı temennālarla **evkātum**
(Th 1/6)

Çemen nakşın mücessemde temāşālarla **evkātum**
Şitā faşlı şovuḡdan geçdi şekvālarla **evkātum**
(Th 1/7)

Çemen nakşın mücessemde temâşâlarla **evkâtum**
Şitâ faşlı şovukdan geçdi şekvâlarla **evkâtum**
(Th 1/8)

Yeter geçdi bu güne mâlihulyâlarla **evkâtum**
Amân bir gün muqaddem âh faşl-ı nev-bahâr olsa
(Th 1/9)

evreng: Taht.

evreng: -î, -n, -e

Oturmuş mesned-i i'zâza 'aşkuñ nâz u şevketle
Dilüm **evrengine** bir pâdişâh-ı kâm-rân geçmiş
(G 89/16)

evvel: Başlangıçta, ilk önce, ilk olarak.

Eñ **evvel** meşrebinde mezhebinde vüs'at it peydâ
Her emrinde muñî' ol dil-ber-i fettânuñı hoş tüt
(G 35/5)

Refâh-ı hâlümüz var iken **evvel**
Faķir olduķda biz bî-gâne düşdüķ
(G 103/3)

Begüm **evvel** nigâhuñla gubâr-ı 'aķlı maķv itdüm
Dil-i mir'ât-ı şâfumda görindi şüret-i 'aşkuñ
(G 109/3)

O meh-rünüñ hilâl-i yek-şebe bârik-i ebrüsün
Yaķın gelmezden **evvel** kimseye ben dürdan gördüm
(G 121/4)

ĤaţĤ-ı nev ruhsârda **evvel** bahârumdur benüm
'Andelibân-ı çemen efġân u zârumdur benüm
(G 122/1)

Ecel meyini nüş itmezden **evvel**
İçeydüm bâde cânânuñ elinden
(G 149/5)

Beni **evvel** nazarda müyi âteşde na'l-veş kılduñ
Naşıl perçem naşıl kâkül belâ-yı âsmândur bu
(G 155/3)

Raķib-i bed-meniş kâfirdi **evvel**
Görüp Ĥüsnüñ daķı pek kâfir oldu
(G 180/5)

O Ĥünî ġamzelerle var idi ünsiyetüm **evvel**
Görinmez Ĥayli demlerdür 'aceb ol ķandadır şimdi
(G 194/5)

Eñ **evvel** 'aşkuñ olmış Ĥudâ'dur yâ Resülallâh
Ki şoñra 'aşķânüñ enbiyâdur yâ Resülallâh
(K 2/1)

evvel: -î
Egerçi mübtelâ oldum niçe Ĥün-Ĥ'âr u ġaddâra
Velikin ibtilâ-yı 'aşķumuñ eñ **evveli** sensin
(G 135/4)

evvelâ: Öncelikle, ilk olarak.

Evvelâ 'izzet ü rif'atde iken
Yâverâ şoñra tezellül ġüç olur
(G 69/9)

evvelce: Önce, önceden.

Dâne-i Ĥâl ile ol virmezden **evvelce** firib
Murġ-ı dil şayd eyleyen ġisüya oldum mübtelâ
(G 15/3)

ey: Seslenme edatı.

Yâver-i bîmâr-ı dil gibi nedendür **ey** Ĥakim
Ĥiç devâ itmez eser bilmem ne Ĥikmetdür baña
(G 2/9)

İşte Ĥün oldu dilüm ġamzelerüñ zaķmından
MerĤamet itme misin **ey** nigeĤ-i nâz baña
(G 3/8)

Berg-i ġülden olsa câmem Ĥâr-ı firķatdür baña
Bâġ-ı cennet sensüz **ey** ġül nâr-ı Ĥasretdür baña
(G 2/2)

Zerrece gelmez feraĤ **ey** mâĤ-ı miĤr-ârâ baña
Ĥasret-i rüyuñ ile zindân olur dünyâ baña
(G 6/1)

Câyġâhum Ĥaysveş küh u beyâbân oldu âĤ
N'eyledi gördüñ mi **ey** Leylâveşüm sevdâ baña
(G 6/8)

Firķatinde dâġlarla sînemi zeyn eyledüm
Sensüz **ey** nev-reste seyr-i ġülsitân olmaz baña
(G 11/8)

Ĥamuñ uyutmıyor **ey** şüĤ Yâver-i bir şeb
Virür mi nâleleri bilmem izĤirâb saña
(G 12/9)

Baķ tîġ-ı ġamzeler saña **ey** dil ne iş keser

- Bu iltifāt bir nigeḥ-i sâdedür saña
(G 13/7) Bağ-ı dilde eşk-i ḥûn-âlûd ile besler idüm
Buldı ḳadd-i nev-resûñ neşv ü nemâ **ey** serv-ḳad
(G 46/6)
- ‘Aşıkam ‘aşık efendim saña **ey** yâr saña
Eylerem râz-ı nihân-ı dili iḳrâr saña
(G 14/1) Munṭazır teşrîfûne üftâdegânuñ beklıyor
Gel ḥurâm-ı nâz ile itme edâ **ey** serv-ḳad
(G 46/8)
- ‘Ayb olunmaz itsem efgân ḳumri-i kû kû gibi
Saña oldum âh **ey** serv-i çemânum mübtelâ
(G 16/6) Ḳaddini itmiş dü-tâ ‘aşkuñla böyle var midur
Ḥâşılı Yâver gibi bir mübtelâ **ey** serv-ḳad
(G 46/10)
- Eyledüm ben daḥı nâ-mümkin iken **ey** Yâver
Ḥavf-ı aḡyâr iderek meclis-i cânâmı fidâ
(G 20/9) Dimâğumdan gider mi lezzet-i didâruñ **ey** mâhum
Baña hiç bundan a‘lâ nâzeninüm ni‘metüñ yokdur
(G 50/5)
- Birbiriyle ceng ider ‘aşıklarun **ey** mehveşüm
Çeşm-i mestânun seniñ ḡavḡâya itmez iltifât
(G 32/5) Ne rütbe yaḳdı **ey** meh-rû beni bu âteş-i ‘aşkuñ
Teb ü tâb-ı muḥabbetden bu cism-i nâ-tüvân aḡlar
(G 57/5)
- Ne bulduñ ḡayrılarla itdügün bu üns ü ülfetden
Biraz da **ey** cefâ-cü Yâver-i nâlanuñ ḡoş ṭut
(G 35/10) Çâr-deh-sâlesin **ey** bedr-i ruḡum
O vechden saña mehveş didiler
(G 61/3)
- Cân-dâdelik **ey** âfete ṭarz-ı nigeḥ-âmûz
Râhuñda seniñ ‘aşık-ı şeydâya ne minnet
(G 36/3) Saña fütâde olan **ey** serv-ḳad
Ḳayd-ı cihândan daḥı âzâd olur
(G 64/3)
- Sen bu nâz u şive-i ḡüftâr ile **ey** nâzenin
Olmasın mı meclisüñde Yâver-i ḡayrân mest
(G 39/9) Cân u dilüm **ey** ruḡı gül-i nevân
Her ne vaḳit görse seni şâd olur
(G 64/5)
- Ol müy-i miyânun dime **ey** dil beli vardur
Bir kerre der-âḡuş-ı miyân eylemedüñ hiç
(G 41/7) ḡamzeñ ile mest-i nâzum çeşm-i fettân söyleşür
Ey kemân-ebür müjeñle tîr-i müjgân söyleşür
(G 67/2)
- Vâyedâr oldı leb-i ruḡ-âvertünden **ey** peri
Şanki ṭâs-ı çeşmesâr-ı âb-ı ḡayvândur ḳadeḡ
(G 43/7) Şanma **ey** Leyliveşüm tenhâ ḳalır ‘aşıklarun
Ḡâhice Mecnûn ile şahrâda murḡân söyleşür
(G 67/3)
- Gül-nihâl-i ḳâmetün ḡayret-fezâ **ey** serv-ḳad
Şive-i reftârûña cânlar fidâ **ey** serv-ḳad
(G 46/1) Bir devâ bilmez misin derd-i dilüm oldı füzün
Ey ṭabib-i cân-perver bende bu ‘illet nedür
(G 71/8)
- Gül-nihâl-i ḳâmetün ḡayret-fezâ **ey** serv-ḳad
Şive-i reftârûña cânlar fidâ **ey** serv-ḳad
(G 46/2) Ol gül-i ter hem-dem-i ḡâr olduḡın bilmez miyüz
Ey dil-i şeydâ seniñ zâr olduḡın bilmez miyüz
(G 75/2)
- Oldı dil-efgende nâvekinde bimâruñ seniñ
Olmıyor sâyeñ gibi senden cüdâ **ey** serv-ḳad
(G 46/4) İltifât-ı ḡâḡ ḡahuñ ile olmam dil-firîb
Ey felek-meşreb sitem-kâr olduḡın bilmez miyüz
(G 75/4)

- Yine ağlatmak mı kâsduñ başladuñ cevri itmege
Dinmedi çeşmümden **ey** zâlim ağan kânum henüz
(G 77/6)
- Dergeh-i Hakk'a varup yalvaragör **ey** Yâver
Devr-i ebvâb iderseñ saña 'izzet gelmez
(G 78/9)
- Ma'lûb için **ey** 'âciz-i nâ-çâr u dil-efgâr
Yalvar kader-i Hâzret-i Hakk'a sebep olmaz
(G 80/3)
- Gayra lutfuñ bendeñe âzârdan kıldum kıyâs
Ey gülüm çokdur raķibüñ hârdan kıldum kıyâs
(G 84/2)
- Baňa tih cür'adur hep şunduğuñ **ey** sâķi-i devrân
N'olur bir kerre nüş itsem elüñden bâde-i bî-gâş
(G 88/7)
- Sen ol nür-ı siyâhı görmedüñ mi **ey** dil-i şeydâ
Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir nev-cüvân geçmiş
(G 89/3)
- Kimi cânın fidâ itmiş kimi mâl ü menâlüñ hep
Bu vâdilerde **ey** zâhid gürüh-ı 'aşıkân geçmiş
(G 89/20)
- Gâhice teğâfûl gehi bî-gâne nigâhuñ
'Uşşâķuña **ey** gözleri âhû nelerüñ yok
(G 97/6)
- Bir kerre nigâh eylemedüñ bende-i zâra
Üftâdelerüñ hâline **ey** meh nazaruñ yok
(G 97/8)
- Fâriğ ol dünyâdan **ey** dil kendüñi bir yana çek
Çekme dehrüñ miñnetüñ mey-hânede peymâne çek
(G 102/1)
- Âteşin ruhsâr-ı dil-berden gönül oldı kebâb
Hün-ı dil nüş eyle **ey** dil na'ra-i mestâne çek
(G 102/8)
- Ey** kemân-ebrü nedür çeşmüñde bu hün-rizlik
Tâ ciğergâhumda oynar tîr-i müjgânuñ senüñ
(G 105/3)
- Aç niķâb-ı rüyuñi mânend-i ebr **ey** mehveşüm
'Âlemi kılusun münevver mâh-ı tâbânuñ senüñ
(G 105/7)
- Maħzûn iken firâķ-ı cemâl ile **ey** hayâl
Ėam-hâne-i derünuma geldüñ şen eyledüñ
(G 106/5)
- Ey 'aşķ ülfetüñ ile hâlüm harâb olup
Rüsâ beni bu 'âleme baķ hep sen eyledüñ
(G 106/7)
- Ben yâr Ėamın kazandum **ey** dil
Olmaz mı senüñ de kesb ü ķaruñ
(G 107/3)
- Ey** dost yetiş yetiş ki öldüm
Göñlümde hemîşe intizârüñ
(G 107/5)
- Yâver gibi ben de oldum **ey** dil
Üftâdesi bir cefâlî yârüñ
(G 107/9)
- Ey** naħl-ı nâz berg-i terüñ yok mıdur senüñ
Ey gül-nihâl mîvelerüñ yok mıdur senüñ
(G 108/1)
- Ey** naħl-ı nâz berg-i terüñ yok mıdur senüñ
Ey gül-nihâl mîvelerüñ yok mıdur senüñ
(G 108/2)
- Geldi derün-ı cân u dile yâd-ı leblerüñ
Ey fikr-i yâr cânda yirüñ yok mıdur senüñ
(G 108/4)
- Ey** şâh-ı hüsñ hâlet-i 'aşķuñla biñ kadar
Üftâdegân-ı derbederüñ yok mıdur senüñ
(G 108/7)
- Aķarşular gibi aķdı gönüller rüy-mâl oldı
Amân **ey** serv-i dil-cüyüm görince nâz u reftârüñ
(G 110/4)
- Eger gitdüñse yanumdan benim **ey** nâzeninüm sen
Dilümden hiç gider mi ârzü-yi rüy u didârüñ
(G 110/5)
- Ey mihr-i cihân-tâb u felek ey meh-i tâbân
Ėâhî açılıp meh gibi gâhice ķapanduñ
(G 112/13)
- Ey mihr-i cihân-tâb u felek **ey** meh-i tâbân
Ėâhî açılıp meh gibi gâhice ķapanduñ
(G 112/13)

- Ey zülf-i perîşân
Kimlerden utandıñ
(G 112/15)
- Bahtuñ seniñ **ey** Yâver-i şeydâ ne siyehmiş
H'âb içre vişâle irüp ol demde uyandıñ
(G 112/17)
- İstemez itme nigeh ol Yâver-i nâ-kâmına
Şanma **ey** ser-mest-i nâzum şefkatüñ olmuş seniñ
(G 114/10)
- Firâş-ı gamda bîmâr eyleyüp gel gitme cânım gel
'İlâcım eyle revhânî gel **ey** rûh-ı revânım gel
(G 119/2)
- Nigâh-ı Zül'-feķâr-âsarî çeksün ğamze-i mestüñ
'Alî-siretli sultânım beniñ **ey** kâhramânım gel
(G 119/8)
- Temâşâ-yı çemense maķşaduñ **ey** Yâver'üñ cânı
Güşâd oldu bütün yer yer gül-i daĝ-ı nihânım gel
(G 119/9)
- Ey 'aşķ-ı cüvânân derûnumda füzûn ol
Bu vâdi-i miñnetde baña râh-nümün ol
(G 120/1)
- Bir nokta kadar loķmaya kâni' olup **ey** dil
Şol süfre-i ni'metde olan kâse-i nün ol
(G 120/5)
- Şaluñ nâz ile **ey** serv-i revânım
Görüñ 'uşşâķa âşüb-ı cihânım
(G 129/1)
- Seni bir kerrecik öpsem sevinsem
Şarılsam saña **ey** müy-ı miyânım
(G 129/6)
- Gelmez misüñ **ey** şüh-ı cefâ-pîşe cüvânım
Geçdi beniñ âh ile fiĝân ile zamânım
(G 130/1)
- Hüşyâr olamaz böyle qalır tâ-be-ķiyâmet
Her kim ki fütâdeñ ola **ey** serv-i revânım
(G 130/6)
- Gördükde seni **ey** meh-i raķşende hilâlüm
Qalmazdı beniñ 'aşķuñ ile zerre mecâlüm
(G 133/1)
- Sensin hemen **ey** şüh-ı cihân hâne-i dilde
Her laķza vü her ân beniñ fikr ü hayâlüm
(G 133/5)
- Kemân-ı ebruvânıñ **ey** meh-i raķşende-peyker âh
Rehâ bulmuş 'aceb bir var midur sehmi-i kaķâsından
(G 136/3)
- Saña bir bir beyân itdüm haķîķatde nedür hâlüm
Su'âl eylersin **ey** zâhid bu 'aşķuñ mâ-cerâsından
(G 136/8)
- Luţf u ihsânıñ zamânında baña **ey** tıfl-ı nâz
Dest-i cevrüñ ile biñ seng-i sitem urmaz mısın
(G 138/7)
- Ey dide-i ter hasret-i yârüñ elemiyle
Tâ şubha degin böylece giryân ne tûrursın
(G 140/3)
- Gör kayd-ı serüñ sen daķı **ey** 'aşîķ-ı miskin
Aĝyâra gider ol şeh-i hûbân ne tûrursın
(G 140/5)
- Ey** dil yine bir semte mi 'azm idecek ol şeh
Yollarda qalup böylece hayrân ne tûrursın
(G 140/7)
- Ey** zülf-i siyeh rüyına yârüñ dökilürsün
Yâver gibice sen de perîşân ne tûrursın
(G 140/9)
- Ne aĝlarsın amân **ey** dil taħammül yok mı hiç sende
'Alil oldu niçe bi-şabr u tâķat zâr u giryândan
(G 143/3)
- Gel **ey** rûh-ı revânım kaçma benden
Bu cism-i nâ-tüvânıñ cânı sensin
(G 144/7)
- Ey** hasret-i cânân seniñ yandım elüñden
Yaķduñ beni el-ân seniñ yandım elüñden
(G 148/1)
- 'Aşķuñ beni bîmâr ideli hayli zamândur
Ey derdüme dermân seniñ yandım elüñden
(G 148/4)
- Gördükçe tûtarsın beni destüñ yüze cânâ
Ey mihr-i dirâķşân seniñ yandım elüñden
(G 148/6)

Urduñ dil-i mecrūhımı açduñ yine yāre
Ey nāvek-i müjgān senüñ yandum elüñden
 (G 148/8)

Dil-süzi-i firqatle dil-i Yāver'i yakduñ
 Ey āteş-i hicrān senüñ yandum elüñden
 (G 148/10)

Mihmānum iken hāne-i dilde ğamuñ **ey** şüh
 Me'lūf-ı ğamuñ ülfet-i yārānı ne bilsün
 (G 151/3)

Açdı nıgehüñ tāze zaḥım tā cıgerümden
 Var mı ḥaberüñ **ey** gül-i ter yārelerümden
 (G 152/2)

Yeter cevr eyledüñ raḥım eyle **ey** bī-dād cāndur bu
 Saña da cevr ider bir bī-vefā bir gün cihāndur bu
 (G 155/1)

Niyāzum budur **ey** meh-rū baña va'd-i vişāl eyle
 Saña cānum fidā olsun bu ğam-ḥ'arı sövündürme
 (G 161/5)

Yansa da hiç āh u zār eyler mi baḳ baḳ **ey** göñül
 Ḥāl-i 'aşkı görmedüñ mi sen daḥı pervānede
 (G 162/3)

Ümid ü melce-i me'vāñı rāh-ı Ḥaḳ bil **ey** Yāver
 Ḥudā'nuñ dergehinden ğayrı dergāhı penāh itme
 (G 168/9)

Ne rütbe ser-keş olmışın amān **ey** serv-i āzādum
 Ḥıram-ı dil-keşüñ nāz eyler oldı naḥl-ı Tübā'ya
 (G 170/3)

Nişter-i ğamzeñile gelseñ bir ḳan alsañ **ey** ṭabīb
 'Aşk ile dil-ḥün olan bīmāra Allāh 'aşkına
 (G 173/3)

Lezzet-i 'aşkı daḥı añlar idüñ **ey** zāhid
 Bir naḳar ḳılsañ eger sen daḥı ruḥsāresine
 (G 174/3)

Süzme gel çeşm-i siyāhuñ meded **ey** mest-i niġāh
 Ğamzeler ḳalbe degil cānuma te'sir itdi
 (G 181/5)

El-amān **ey** çeşm-i ḥasret bir gıce olsun n'olur
 Ḥ'āba varsañ belki rü'yāda görürsin ol mehi
 (G 184/3)

Görinmezsin amān **ey** nāzeninüm ḥayli demlerdür
 Beni bu derd ü miḥnetle helāk itmek mürüvvet mi
 (G 186/3)

'Aşkuñ istilāsı vardur hāne-i mülk-i dile
Ey 'aḳıl şimden girü sende ḥükümet ḳalmadı
 (G 188/8)

Kāmeti **ey** serv-i İrem Muştafā
 Ruḥları gül-ğonce-i fem Muştafā
 (G 191/1)

Nāmem yazılıp giderken **ey** şüh
 Verḳā gibi itdi taḳla-bāzı
 (G 196/7)

Bir maḥalde **ey** gül-i ter nā-gehān gördüm seni
 Ḥavf-ı aġyār ile ammā kim nihān gördüm seni
 (G 197/1)

'Afv eyle dilerseñ de dilerseñ de helāk it
Ey ğamzesi cellād meşıyyet saña ḳaldı
 (G 199/4)

Bildüm ki benüm ḥālüme bir raḥım idenüm yoḳ
Ey kân-ı kerem luṭf u 'ināyet saña ḳaldı
 (G 199/8)

Ol nev-nihālüme şaḳın itme ḥıyāneti
Ey bāġbān saña bu Allāh emāneti
 (G 201/2)

Ey şeh-i peyġamberān v'ey faḥr-ı 'ālem Muştafā
Ey Ḥudā'nuñ nūr-ı zātından mücessem Muştafā
 (M 6/1)

Ey şeh-i peyġamberān v'ey faḥr-ı 'ālem Muştafā
Ey Ḥudā'nuñ nūr-ı zātından mücessem Muştafā
 (M 6/2)

Yāver-i bī-çāregānsın bā'is-i ğufrānsın
Ey şalāt ile selāmı farz u elzem Muştafā
 (M 6/4)

Senüñ **ey** şāh-ı rüsül cümle kelāmuñ ḥaḳdur
 Āsmān ile zemīn olsa muṭī' elyaḳdur
 (M 7/1)

Naḳar-ı raḥmetüñ **ey** ḥazret-i maḥbüb-ı Ḥudā
 Anadan hem babadan ümmetüñe eşfaḳdur
 (M 7/3)

Perçemüñ **ey** murğ-ı pervāzī-i ḳalbūñ lānesi
Kendi ḫālūñ şem^c-i ḫüsnūñ olsa da pervānesi
(Mr 1/13)

İ^ctimād it ḳavlūme **ey** Yāver^{üñ} cānānesi
Ḳalmazam nār-ı ḡamuñla yanmada pervānedem
(Mr 1/15)

Sañā meyl eyledi **ey** mest-i nāzum ṭab^c-ı meyyālüm
Bisāṭ-ı ^cışı tezyin eylemekde yoḳdur ihmālüm
(Th 1/11)

eyle: Öyle, o kadar.

Pençe-i cevvrūñ beni ḡāyet **eyle** itdi zebūn
Çoḡ görünmez derd ile böyle helāk olmaḳ baña
(G 8/5)

eyle: Etmek, eylemek.

eyle: -mez
Āteş-i āhum yaḳar eş^cārumuñ ma^cnāsını
Yoḫsa ma^cnā-yı mu^caḳḳad **eylemez** taḳrīrümüz
(G 83/8)

eyle: -di
Eyledi te^csīr-i āhum cūş iderken baḫr-ı eşḳ
Keşti-i cismi düşürdük biz daḫı eyyāmına
(G 165/5)

eyle: -dü, -m
Eyledüm ben daḫı nā-mümkin iken ey Yāver
Ḫavf-ı aḡyār iderek meclis-i cānāmı fidā
(G 20/9)

eyle: -r, -se
Ben niyāz eylerem **eylerse** daḫı nāz baña
^cAşḳ vā-reste-i ḳayd itdi dili bir demde
(Th 2/5)

eyle: -se, -m
Ne çāre **eylesem** bilemem aşlā
O ḫūnī ḡamzenüñ zaḫmı oñılmaz
(G 81/3)

eyvāh: Eyvah, ne yazıkl.

Diyemem biñde birin derdümüñ **eyvāh** size
Neler itdi neler ol şūḫ-ı cihān bendeñize
(Th 2/11)

eyyām: Günler; zaman, devir.

eyyām: -ı, -n, -a
Eyledi te^csīr-i āhum cūş iderken baḫr-ı eşḳ

Keşti-i cismi düşürdük biz daḫı **eyyāmına**
(G 165/6)

ezdād: Mukabil ve muhalif olan şeyler, birbirinin tersi veya zıddı olanlar, karşıtlar.

ezdād: -ı
Hem dilleri cem^c eyler o hem kendi perişān
Ezdādı cem^c-i zūlf-i perişāna virilmiş
(G 85/8)

ezel: Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

ezel: -den
Āhsuz bir kerre ārām idemem hicrūñle ben
Derd ü ḡam çünkim **ezelden** āḫ ḳısmetdür baña
(G 2/6)

ezel: -de
Birbiriyle āşinālıḳlar **ezelde** var imiş
Dāmenümle eldeki çāk-i giribān söyleşür
(G 67/5)

ez-ḳazā: Kaza ile, yanlışlıkla.

Ez-ḳazā oldum ne çāre nāzlı yārümünden cüdā
Olmadum bir laḫza ḫayfā āḫ u zārümden cüdā
(G 23/1)

Ez-ḳazā aşḳına düşdüm senüñ ammā bilmem
Çeşm-i mestüñde mi ḡamzeñde mi teşḫir-i ḳazā
(G 24/7)

Bilürüm vaşluñı ḫaḳḳumda benüm emr-i muḫāl
Ez-ḳazā düşdi ne çāre aña ṭab^c-ı meyyāl
(Tb 1/46)

-F-

fahr: Övünmek**fahr id:** Övünmek.**fahr id:** -eyüm

Faḫr ile **fahr ideyüm** ḳalbe ğınā vir yā Rab
 Ḳāmet ü ḫālūme ḫesbān ḳabā vir yā Rab

(G 26/1)

fahr-ı ‘ālem: Alemin en şereflişi, Hz. Muhammed.

Ey şeh-i peyğamberān v’ey **fahr-ı ‘ālem** Muştafā
 Ey Ḥudā’nuñ nūr-ı zātından mücessem Muştafā

(M 6/1)

fāhte: Üveyik kuşu.**fāhte:** -y, -e

Bülbülleri nālem n’ola eylerse de bī-hüş
 İtdürsem olur **fāhteye** zārī ferāmüş

(Th 3/14)

fāhteveş: Üveyik kuşu gibi.

Ben tā-be-seḫer **fāhteveş** tārik-i ḫ’ābum
 Bilmem ‘aceb ol serv-i ḫurāmān bilür mi

(G 203/5)

fā’ide: Fayda, yarar.

Ne ḳadar sa’y-i belīğ itse de bir **fā’ide** yoḫ
 Bulamaz derd-i dil-i zārına bir çāre gönül

(G 117/3)

fāka-keşān: Yoksulluk çeken.**fāka-keşān:** -a

Gel itme ḫaḳāretle nazar **fāka-keşāna**
 Zannitme ki dünyāda bu ‘izzet saña ḳaldı

(G 199/5)

fakir: Yoksul, muhtaç; zavallı âşık.

Refāh-ı ḫālümüz var iken evvel
Fakir olduḳda biz bī-gāne düşdük

(G 103/4)

fakir: -üñ

Efendim gel **fakirüñ** ḫānesine
 Ḳudümünle behişt olsun mekānum

(G 129/3)

fakr: Fakirlik, yoksulluk.

Fakr ile **fahr ideyüm** ḳalbe ğınā vir yā Rab
 Ḳāmet ü ḫālūme ḫesbān ḳabā vir yā Rab

(G 26/1)

fānūs-ı cān: Can fanusu.

Süveydā-yı derūnumda fetil-i dāğ-ı ‘aşḳuñdur
 Muḫabbet şem’ine güyā ki bir **fānūs-ı cān** geçmiş
 (G 89/10)

fāriğ: Vazgeçmiş, çekilmiş; rahat, asude.

Ger ḫākim olsa mesned-i ‘izz ü ğurūrda
 Bir ḫükm iderse **fāriğ** ider dāveri ‘Alī
 (G 190/8)

fāriğ ol: Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak.

Fāriğ ol dünyādan ey dil kendüñi bir yana çek
 Çekme dehrüñ miḫnetüñ mey-ḫānede peymāne çek
 (G 102/1)

farḳ: Fark, ayırım, başkalık.**farḳ:** -ı, -n, -da

Şemşir-i ebruvānımı **farḳında** görse de
 Ḥavf eylemez ḳıyar bu dil ü cāna gözlerüñ
 (G 113/5)

Ḥasretüñle giryenāk olmaḳdadur iki gözüm

Farḳ olunmaz eşk-i ḫün-ālūd ile peymāneden
 (Mr 1/8)

farḳ id: Görmek, seçmek; ayırt etmek.**farḳ id:** -e, -me, -m

Dāmenüm **farḳ idemem** şimdi giribānumdan
 Dāmen-i ‘işmetümi çāk-i giribān bürüdi
 (G 202/7)

farz ey: Varsaymak.

Farz eyle ki bir kāfir imiş kākül-i cānān
 Raḫm itmeye mi ‘aşıḳa ḳalbi ḳararınca
 (G 175/7)

farz u elzem: Çok gerekli.

Yāver-i bī-çāregānsın bā’is-i ğufrānsın
 Ey şalāt ile selāmı **farz u elzem** Muştafā
 (M 6/4)

farzā: Diyelim ki, farz edelim ki.

Ḥoş imdi bir de **farzā** bir cüvān-ı şivekār olsa
 Geçirdüm seyr-i gülzārı temennālarla evḳātum
 (Th 1/5)

faşl: Mevsim.**faşl:** -ı

Çemen naḳşın mücessemde temāşālarla evḳātum
 Şitā **faşl** şovuḳdan geçdi şekvālarla evḳātum
 (Th 1/8)

faşl-ı nev-bahār: Bahar mevsimi.

Yeter geçdi bu güne mâlihulyâlarla evkâtum
Amân bir gün muqaddem âh **faşl-ı nev-bahār** olsa
(Th 1/10)

faşl-ı şitâ: Kış mevsimi.

Bizde olmaz zamân **faşl-ı şitâ**
Gül-i dâ'im bahār-ı aşkuz biz
(G 82/21)

faşşād: Kan alan, cerrah.

faşşād: -dan
Göñül bî-hüş qaldı nişter-i gamzeñle bir kan al
Girifte-ñûñ olan elbet olur **faşşāddan** mahzûz
(G 93/6)

fehm eyle: Anlamak, idrak etmek.

fehm eyle: -mez, -ler
Harâbatuñ siyeh-mestân u mey-nüşânına şorma
Humâr u neş'esin **fehm eylemezler** işret-i aşkuñ
(G 109/6)

fehm id: Anlamak, idrak etmek.

fehm id: -e, -mez
Hâlümi söyler iken **fehm idemez**
Sözi nâ-dâna ta'aşkul güç olur
(G 69/5)

felâket: Bela, büyük dert, sıkıntı.

Geldi biñ güne **felâket** reh-i aşkuñda bize
Virmemiş ruşşat-ı h'âb dide-i gam-didemüze
(Th 2/13)

felâtûn: Antik Yunan filozofu, Eflatun; akıllı.

felâtûn: -lar
Felâtûnlar olur âciz bilinmez aql ile hâlüm
Benüm rüsvâlığum aşk içre pür-tedbir olandan şor
(G 56/5)

Çäre-sâz olmayıcağ aşık-ı bî-çâresine
Şad **Felâtûn** ola mı çäre-geri çâresine
(G 174/2)

felek: Ar. Gök, asuman.

O bir zıll-ı ilâhîdür ki rüy-ı arz u dünyâda
Hużurında **felek** devr eyleyüp qaddin dü-tâ eyler
(Kt 2/14)
Kâmverlikde **felek** bir tünd-ñûdur Yâverâ
Bir qarâr üzre degil geh züd u gâhî dir ider
(G 54/9)

Çekilmez bir kemân-ı şahtdur Yâver belâ-yı aşk
Felek hamyâzesin çekmiş anı bir pîr olandan şor
(G 56/10)

Felek bilmem harâbatî olanlardan ne istersin
Benüm şimdi hesapumdan dahı pîr-i muğân geçmiş
(G 89/29)

Saña iş u tarab zevk u şafâlar itdürür ammâ
Felek câm-ı gamı Yâver şunar âheste âheste
(G 176/10)

Yine mekkâre **felek** hâlümi tağyîr itdi
Devr-i ma'kûs ile idbâruma tedbir itdi
(G 181/1)

Felek Mecnûn serin itdiyse has-püş
Benüm başumda da mantar bitürdi
(G 185/7)

Sînesin itdi **felek** hâşılı dem-sâz baña
(Th 2/25)

feleg: -i
Şu'le-i âhum ile nüh **felegi** döndüreyüm
Dem-i serdüm ile deryaları da dondurayum
(G 127/1)

Bâri bî-hüde fiğân itmeyelüm gel Yâver
Şu'le-i âhum ile nüh **felegi** döndüreyüm
(G 127/10)

felek: -ler
Dönerler şevkuñ ile nüh **felekler** yâ Resûlallâh
Şalât eyler saña gökde melekler yâ Resûlallâh
(M 5/1)

felek-meşreb: Kimine yar olur, kimine olmaz; cefadan haz eden; dönek; sözünde durmaz.

İltifât-ı gâh gâhuñ ile olmam dil-firîb
Ey **felek-meşreb** sitem-kâr olduğn bilmez miyüz
(G 75/4)

fenn: Fen, ilim.

fenn: -e
Kitâb-ı hüsnini görmez ki varsun zevk-i ma'nâyâ
Bu **fenne** olmamış vâkıf hezârân âlimân geçmiş
(G 89/18)

fenn ü ma'ârif: Bilim ve ilim.

Țut elinden rehber ol **fenn ü ma'ārif** semtine
Țıfl-ı endek-sālūni sen mekteb-i 'irfāna çek
(G 102/3)

fenn-i 'aşk: Aşk ilmi.

fenn-i 'aşk: -ı
Fenn-i 'aşkı hele ta'lim ideyüm 'uşşāka
Māye-i 'aşk ile bī-māyeleri ondurayum
(G 127/7)

Baňa öğretti ol meh **fenn-i aşkı** bir nigāh ile
Temāşā bundadur kim böyle bir şāhib-nazar gördüm
(G 128/3)

ferāgat it: Hakından vazgeçmek.

ferāgat it: -me, -ge
Ferāgat itmege tedbir arar şūhūm seni likin
Naşıl tedbir naşıl temkīn kalur 'aşkıda āh ammā
(G 19/5)

ferah: Ferahlık veren, iç açıcı.

Zerrece gelmez **ferah** ey mäh-i mihr-ārā baňa
Ĥasret-i rüyuñ ile zindān olur dünyā baňa
(G 6/1)

Bir **ferah** gelmez mi yā Rab bu dil-i nā-şāduma
İtdügi cevri ü eziyyetdür gelen hep yāduma
(G 171/1)

ferāmüş: Unutma, hatırdan çıkarma.

Bülbülleri nālem n'ola eylerse de bī-hüş
İtdürsem olur fāhteye zārī **ferāmüş**
(Th 3/14)

ferāmüş eyle: Unutmak.

ferāmüş eyle: -dü, -ñ
Ferāmüş eyledüñ hiç şormaduñ sen Yāver-i zārī
Ne rütbe derd-i 'aşkıñla senüñ bī-çāredür cānā
(G 22/9)

ferāmüş eyle: -me
Bülbülāsā girye vü zārī **ferāmüş eyleme**
Şerhalarla çün gül-i şad-berg-i ĥandānsın gönül
(G 118/7)

ferāmüş it: -me, -se, -ñ

Ėam yimezdüm ben de bu rütbe **ferāmüş itmeseñ**
Ėayrıya luţfuñ firāvān Yāver'e olsa gehi
(G 184/9)

ferd: Kişi, insan.

ferd: -e
Ketm ider esrār-ı 'aşkı söylemez bir **ferde** hīç
Yāver-i nālendenüñ ĥālī 'ıyān olmaz baňa
(G 11/9)

ferdā: Yarın, gelecek zaman.

Mu'tād-ı cefāyam ġamı birden bire virdüñ
Bugün dükedüp cevriñi **ferdā** ne çekilsün
(G 137/4)

ferhādveş: Ferhat gibi.

Gönül hoşlandı ġāyetle o Şirīn'üñ edāsından
Şayıldum ben daĥı **Ferhādveş** bir mübtelāsından
(G 136/2)

fermān: Emir, buyruk.

Ber-vech ile iţā'at-i emri itmek muĥāl
Fermān iderse ĥusrev ü ĥākāna gözlerüñ
(G 113/8)

ferruĥ-likā eyle: Kutlu yüze çevirir.

ferruĥ-likā eyle: -r
Muĥarremde ĥuşuşā kim teceddüd eyleye her sāl
Nigāhıyla ruĥ-ı bī-nürini **ferruĥ-likā eyler**
(Kt 2/20)

ferş id: Döşemek, yaymak; süslemek.

ferş id: -erek
Ėüş idüp inşāf iderseñ var ĥuzūra bir sözüüm
Ĥāk-pāy-ı pākine **ferş iderek** cānā yüzüm
(Mr 1/6)

feryād: Feryat, bağıрма.

Çeker cevriñ gönül **feryād** kılmaz
Sen inşāf it begüm şābir degil mi
(G 189/7)

feryād: -um, -a
Gül ruĥuñ yād eyleyüp āh u fiġān itdükçe ben
'Andelibān-ı çemen ĥayrān olur **feryāduma**
(G 171/8)

feryād: -ı
Daĥı **feryādı** kesmez Yāver ammā
Fiġanı bülbül-i nālān bitürdi
(G 187/9)

feryād: -dan
Yazık murġ-ı dilüm eġġānla raĥm itdürmek istermiş

O bir güldür kim olur dâ'imâ **feryâddan** maḥzûz
(G 93/8)

Baňa dirsın yine sevdâ -yı'aşkımla deli sensin
(G 135/5)

feryâd id: Bağırmaq, haykırmak.

feryâd id: -*elüm*
Feryâd idelüm bülbül-i nālân ne ṭurursın
Vaḳti mi degil seyr-i gülüstân ne ṭurursın
(G 140/1)

feth-i kelâm: Söze başlama.

Meclis-i 'uşşâka gelüp güş kııl
Baḥsün ile **feth-i kelâm** oldı gel
(G 115/6)

feryâd id: -*eyüm*
Bî-hüde ne **feryâd ideyüm** ḥâruñ elinden
Bu bâğda bir gonce-gül-i nesterenüm yok
(Th 3/19)

feth-i kelâm ol: Söze başlamış olmak.

feth-i kelâm ol: -*ma, -di*
İtdi süküt ḥâl-i perişanımı görüp
Bilmem niçün ki **feth-i kelâm olmadı** baňa
(G 9/4)

feryâd id: -*i, -yor*
Feryâd idiyor 'aşkı ile ol şeh-i ḥüsnün
Bî-çâre gönül kendine şâyânı ne bilsün
(G 151/7)

fetil-i dâğ-ı 'aşk: Aşk yarasının fitili.

fetil-i dâğ-ı 'aşk: -*uñ, -dur*
Süveydâ-yı derünümde **fetil-i dâğ-ı 'aşkıñdur**
Muḥabbet şem'ine güyâ ki bir fânüs-ı cân geçmiş
(G 89/9)

feryâd u fiğân: Feryat ve ağlama.

Feryâd u fiğân ile ṭolarısa n'ola 'âlem
Mâtem-kede-i dehr-i denide ṭarab olmaz
(G 80/5)

fettân: Güzelliği ile ortalığı karıştıran.

fettân: -*dur*
Nigâh-endâz-ı nâz olsa cihânı eyler âşüfte
O şüḥuñ fitne-i çeşm-i suḥan-sâzı ne **fettândur**
(G 60/4)

feryâd u zâr eyle: Haykırmak ve ağlamak.

feryâd u zâr eyle: -*r*
Böyle mi **feryâd u zâr eyler** benüm gönülüm meger
Ḥasretüñde vuşlatuñdan nâ-ümîd olsun da gör
(G 62/3)

fevvâre: Fıskiye.

fevvâre: -*dür*
'Aceb bilmem dökinmez mi gözümdede eşk-i ḥasretle
Dü çeşmüm çifte ḥavz olmuş akar **fevvâredür** cânâ
(G 22/4)

feryâd u zâr: Haykırmak ve ağlama.

feryâd u zâr: -*i*
Her bir şadâ idince virür başka nağmeyî
Feryâd u zârî bülbül-i güyâ güzel bilür
(G 65/8)

fidâ: Feda, kurban.

fidâ: -*dur*
Pend-i men'î-i 'aşk iderken ben didüm kim nâşiḥe
Bir fidâkâra **fidâdur** cân ile serden garâz
(G 91/6)

feryâd-ı dil: Gönül feryadı.

feryâd-ı dil: -*üm*
Gül-i dâğ âb-ı sirişkümle bahâr ide diyü
Belki **feryâd-ı dilüm** ḳalbine kâr ide diyü
(Tb 1/28)

Nizâr u zâr u nālân ise de redd itme luṭf eyle
Saña cân u dil-i zârum **fidâdur** yâ Resûlallâh
(M 3/8)

feryâd-ı hezâr: Bülbül gibi feryat etmek.

Giceler tâ-be-seḥer nâleler itdüm Yâver
Âḥ **feryâd-ı hezâr** olmadı dem-sâz baňa
(G 3/10)

fidâ eyle: Feda etmek, kurban etmek.

fidâ eyle: -*me*
Ben idersem leb-i cân-baḥsuñ için cânı fidâ
Hele sen **eyleme** bu 'aşkıñ-ı nālânı **fidâ**
(G 20/2)

ferzâne: Bilgili, iyi yetişmiş kimse; satrançta vezir.

ferzâne: -*y, -i*
Niçe **ferzâneyi** mât eylerem naṭ'ı muḥabbetde

fidâ eyle: -*r*
Fidâ eyler dil ü cânın o şüḥuñ râh-ı 'aşkıñda

‘Aceb Yâver gibi bir var mı anuñ mübtelâsından
(G 150/9)

fidâ id: Feda etmek, kurban etmek.

fidâ id: -e
Terk-i âh eyleme mümkün mi efendim ‘uşşâk
‘Andelibân **ide** mi nâle vü efgânı **fidâ**
(G 20/8)

fidâ id: -er
Ol siyeh zülf-i semen-büyü hayâl eyler isem
Çeşm-i giryânüm **ider** h̄‘âb-ı perîşânı **fidâ**
(G 20/4)

fidâ id: -erek
Eyledüm ben dağı nâ-mümkün iken ey Yâver
Havf-ı ağıyar **iderek** meclis-i cânânı **fidâ**
(G 20/10)

fidâ id: -r, -se, -em
Ben **idersem** leb-i cân-bağsuñ için cânı **fidâ**
Hele sen eyleme bu ‘âşık-ı nâlânı **fidâ**
(G 20/1)

fidâ it: Feda etmek, kurban etmek.

fidâ it: -sün
Saña **itsün** mi **fidâ** cânımı bu ‘âşık-ı zâr
Kân bahâsı mı ‘aceb la‘l-i lebün kıymetine
(G 178/5)

fidâ it: -me, -di
Gerdeni tavk-ı muhabbetle muqayyed olalı
itmedi murğ-ı dilüm serv-i hırâmânı **fidâ**
(G 20/6)

fidâkâr: Fedakar.

fidâkâr: -a
Hân mân-ı şabrımı yağmaya virdüm Yâverâ
Bir **fidâkâra** kızârâ oldu cânüm mübtelâ
(G 16/10)

Bir **fidâkâra** kızârâ oldu cânüm mübtelâ
Mübtelâ oldu bu cân-ı nâ-tüvânüm mübtelâ
(G 16/1)

Pend-i men‘-i ‘aşk iderken ben didüm kim nâşihe
Bir **fidâkâra** fidâdur cân ile serden gâraz
(G 91/6)

fidan: 1. Fidan.

fidan: -dur
Şarşar mı anı âh benüm şarşar-ı âhum
Nev-reste **fidandur** dağı Allâh'a emânet
(G 38/8)

2. Sevgili.
Bir nihâl-i ‘işve-i h̄‘âtır-nişân ister gönül
Bâğ-ı dilde kaç çeken ser-keş **fidân** ister gönül
(G 116/2)

figân: Feryat, figan, ağlama, inleme.
Gelmez mistün ey şüh-ı cefâ-pişe cüvânüm
Geçdi benüm âh ile **figân** ile zamânüm
(G 130/2)

figân: -um
Beni bidâr iden kendi **figânüm**
Bileden kendümi ben h̄‘âb bilmem
(G 132/7)

figân: -ı
Gülîstânı tutup gül-bâğ-ı nâlem
Figânı murğ-ı hoş-elhân bitürdi
(G 187/6)

Dağı feryâdı kesmez Yâver ammâ
Figânı bülbül-i nâlân bitürdi
(G 187/10)

figân eyle: Feryat etmek, haykırıp bağırarak.
figân eyle: -me, -dü, -ñ
Şem‘-i ruğ ile gerçi ki yandıñ şeb-i vuşlat
Pervâne gibi sen de **figân eylemediñ** hiç
(G 41/4)

figân eyle: -r
Çemende ‘andelibân eyledükçe nâle vü feryâd
Derün-ı sinede cânâ dil-i zârüm **figân eyler**
(G 73/6)

figân figân eyle: Feryad figan eylemek.
figân figân eyle: -r
Eger ki küh-ı ğama eyler ise ‘aks âhum
Mu‘în olup baña Yâver **figân figân eyler**
(G 58/10)

figân it: Feryat etmek.
figân it: -me, -ge
Hüzün ile **figân itmege** Beytü'l-hâzenüm yok
Hicrinde ben ol gül-bedenün vaşlını andum
(Th 3/5)

fiğân it: -me, -se

Böyle bî-hüde **fiğân itmese** de Yâver-i zâr
Hâlini ‘arz idebilse n’ola dil-dâra gönül

(G 117/9)

fiğân it: -me, -y, -elüm

Bâri bî-hüde **fiğân itmeyelüm** gel Yâver
Şu‘le-i âhum ile nüh felegi döndüreyüm

(G 127/9)

fiğân u âh u vâ-veylâ: Feryat, âh ve ve çğlık.

Olur günden güne efzûn **fiğân u âh u vâ-veylâ**
Beni bu hâle koymışken baña rahm eylemez hâlâ

(G 19/1)

fiğâmı eyle: Yüksek sesle bağırarak ağlayıp inlemek.

fiğâmı eyle: -r

Benüm o şayf u şitâ ‘andelib-i nâliškar

Fiğâmı bülbül-i şeydâ zamân zamân **eyleyler**

(G 58/6)

fikr: Düşünce, hayal.

fikr: -i

Mukavves ebruvânun **fikri** bükdi kâmet-i şabrum
Cigergâhum müjeñ zahmı ile pür-hündur cânâ

(G 21/3)

Heves-i zülf-i siyâhun ne belâlar getürür
Kâkülün **fikri** ile başuma sevdâ mı gelür

(G 68/6)

Var mıdır yok mı dehânun kalmışam endişede

Hem miyânun **fikri** ile düşmişem teşvişe de

(G 163/2)

fikr: -i, -y, -le

Şâneye reşk iderek şimdi gelür hep hâtırâ

Perçemi **fikriyle** Yâver çâk çâk olmağ baña

(G 8/10)

fikr eyle: Anlamak, idrak etmek.

fikr eyle: -sün

Ne mümkindür o şūhuñ vaşlını **fikr eylesün** Yâver

Vişâli mümteni‘ bir âfet-i devrâna hasretdür

(G 70/9)

fikr id: Düşünmek.

fikr id: -er, -ken

O mâhuñ **fikr iderken** hey’et-i hüsni cihân-süzün

Derünümün yine süzişli bir âh u fiğân geçmiş

(G 89/11)

fikr id: -er, -üm

Hâlümü añladamam kimseye ben firkatde
Vaşluñı **fikr iderüm** böyle kalup hasretde

(G 167/2)

fikr id: -üp

Ṭâli‘üm ṭâli‘ degildür kimseden âh eylemem

Fikr idüp baht-ı siyâhum dâ’imâ hayretdeyüm

(G 125/4)

fikr ü hayâl: Düşünce ve hayal.

fikr ü hayâl: -i, -y, -le

Her şeb ki geçer **fikr ü hayâliyle** zamânı

Bî-çâre gönül kendini bir ân bilür mi

(G 203/7)

fikr ü hayâl: -üm

Sensin hemen ey şūh-ı cihân hâne-i dilde

Her lahza vü her ân benüm **fikr ü hayâlüm**

(G 133/6)

fikret: Düşünce.

fikret: -e

Ṭül-ı emel-i zülfün ile **fikrete** düşmiş

‘Uşşâk-ı dil-efgâruña gayrı emel olmaz

(G 79/3)

Erbâb-ı hıred gibi şaşın **fikrete** düşme

‘Aqluñ var ise sen dağı var ehl-i cünün ol

(G 120/7)

fikr-i muhâl: İmkansız düşünce.

fikr-i muhâl: -üm

Ümmid idiyor cân u dilüm büse-i la‘lün

Yâver gibi şimdi ne ‘aceb **fikr-i muhâlüm**

(G 133/10)

fikr-i vaşl: Kavuşma düşüncesi.

Firkat şebinde kalmış idüm **fikr-i vaşl** ile

Mihr-i ruhuñla cân u dilüm rüşen eyledün

(G 106/3)

fikr-i yâr: Sevgilinin düşüncesi.

Geldi derün-ı cân u dile yâd-ı leblerün

Ey **fikr-i yâr** cânda yirün yok mzdur senün

(G 108/4)

firâk: Ayrılık, hicran.

Her dağıka seni görsem de **firâk** el virse

Yine biñ yılca gelür hâşılı mâ-beyni baña

(G 10/5)

Cānumı yaqdı benüm āteş-i sūzān-ı **firāk**
Ne ‘aceb sönmez olur sūziş-i hicrān **firāk**
(G 100/2)

firāk: -uñ, -la
Ne cellād-ı kazānuñ zīr-i destinde kalup şimdi
Firākuñla hayātından begüm bu hāste cān geçmiş
(G 89/28)

Hırāş-ı cān ile cānā bu bīmārı sövündürme
Firākuñla Züleyhā-yı dil-i zārı sövündürme
(G 161/2)

firāk-ı cemāl: Güzel yüzünün ayrılığ.

Maḥzūn iken **firāk-ı cemāl** ile ey ḥayāl
Ġam-ḥāne-i derūnuma geldüñ şen eyledüñ
(G 106/5)

firāk-ı la’l-i meygün: Şarap renkli dudağın ayrılığ.

firāk-ı la’l-i meygün: -uñ, -la
Firāk-ı la’l-i meygünüñla Yāver
Niçe peymāne-i ser-şār bitürdi
(G 185/9)

firāk-ı yār: Sevgiliden ayrılık.

firāk-ı yār: -e
Firāk-ı yāre şabr itmez dem-ā-dem dide kan ağlar
Begüm ḥasret-keş-i didāruñ olmışdur hemān ağlar
(G 57/1)

firāş-ı gam: Dert yatağı.

firāş-ı gam: -da
Firāş-ı gamda bīmār eyleyüp gel gitme cānum gel
‘ilācım eyle revḥānı gel ey rūḥ-ı revānum gel
(G 119/1)

firāvān: Çok, bol, fazla, aşırı.

Ġam yimezdüm ben de bu rütbe ferāmüş itmeseñ
Ġayrıya luḥfuñ **firāvān** Yāver’e olsa gehi
(G 184/10)

firīb: Aldatıcı, aldatan.

Dāne-i ḥāl ile ol virmezden evvelce **firīb**
Murğ-ı dil şayd eyleyen gīsüya oldum mübtelā
(G 15/3)

firkat: Ayrılık, sevgiliden ayrılma.

Düzaḥda ḳoma **firkat** ile cānumı yā Rab
Çekdürme baña ḥasret-i cānānumı yā Rab
(G 27/1)

Firkat şebinde ḳalmış idüm fikr-i vaşl ile
Mihr-i ruḥuñla cān u dilüm rüşen eyledüñ
(G 106/3)

firkat: -in, -de
Firkatinde dāğlarla sīnemi zeyn eyledüm
Sensüz ey nev-reste seyr-i gülsitān olmaz baña
(G 11/7)

firkat: -üñ
Vaşluñı itmeden ümmid ü recā ‘uşşākuñ
Firkatüñ ḡāyet ile virdi keder n’olsun bu
(G 154/4)

Nāzeninüm nār-ı düzaḥdan eşeddür **firkatüñ**
Derd-i firkat çekmedense ölmek ehvendür baña
(G 1/7)

firkat: -üñ, -le
Meclisüñdür bāde-i telḥa ḥalāvet-baḥş olan
Firkatüñle sevdiğüm güyā ḳolu ḳandur ḳadeḥ
(G 43/6)

firkat: -de
Ḥālümü añladamam kimseye ben **firkatde**
Vaşluñı fikr iderüm böyle ḳalup ḥasretde
(G 167/1)

firkat: -i, -n, -i
Baḥş-i ‘aşḳında daḥı pek uzadı ḳil ile ḳāl
Ḳalmadı çekmege de **firkatini** dilde mecāl
(Tb 1/48)

fitne: Fitne, fesat.

fitne: -y, -le
Eyler cihānı **fitneyle** ihlāk
Ḥişm-ı nigāha gel virme ruḥşat
(G 37/7)

fitne: -sın
O güzel gözlerinin **fitnesin** itdükçe ḥayāl
Giceler tā-be-seḥer didemi giryān bulurum
(G 134/5)

fitne-i çeşm-i cihān-āşüb u ‘ālem: Dünyayı ve alemi karıştıran gözünün fitnesi.

fitne-i çeşm-i cihān-āşüb u ‘ālem şüruñı
Mekr ü āl-i ḡamze-i seḥḥardan ḳıldum ḳıyās
(G 84/7)

fitne-i çeşm-i suhan-sâz: Söz veren gözünün fitnesi.**fitne-i çeşm-i suhan-sâz: -i**

Nigâh-endâz-ı nâz olsa cihâni eyler âşüfte

O şühûn **fitne-i çeşm-i suhan-sâzi** ne fettândur

(G 60/4)

fitne-nümâ: Fitneci, fitne saçan. Bir nigâh u müje vü dideleri **fitne-nümâ**

Bir bakış ile iden ‘âşık-ı zârın şeydâ

(Tb 1/7)

fülân: Falan kişi, kimse.**fülân: -i**

Yâverâ ‘âşık-ı zâr oldum ise

Dimedüm ben de **fülânı** severem

(G 131/10)

fürü-mâye: Mayası bozuk, kötü soylu.

Hırş ile mâl yığıyup itmek iledür şandük

Her **fürü-mâye** gedâ çeşme kanâ‘at gelmez

(G 78/4)

füsün: Büyü, sihir, tılsım.**füsün: -i****Füsünî** yâda gelir eyleyince niyyet-i h‘âb

O âhuvâne nigâh itdi çeşmi hasret-i h‘âb

(G 31/1)

füsün: -uñ, -la

Nigâh-ı hışım ile cânâ hayât-ı cavidânımsın

Füsünüfla esâs-endâz-ı mülk ü hân mânımsın

(G 147/2)

füsün u fitne: Büyü ve fitne.**füsün u fitne: -de**

O âhû gözlerün sâhir degil mi

Füsün u fitnede mâhir degil mi

(G 189/2)

füsün-ger: Sihirli, büyülü.

Ne cânlar eyledi şeydâ nigâhı

Füsün-ger gamzesi pek sâhir oldı

(G 180/8)

füsün-ı gamze: Bakışının büyüü.**füsün-ı gamze: -ñ**

Helâk itdi beni sehâre çeşmün

Füsün-ı gamzeñ ile mekr ü âlün

(G 104/8)

fütâde: Düşkün, biçare; âşık.

Düşürdün ‘âlemi ‘aşka terahhumuñ yokdur

Fütâde hakkımı ister nedür cevâb saña

(G 12/6)

fütâde: -ñ

Hüşyâr olamaz böyle kalur tâ-be-kiyâmet

Her kim ki **fütâdeñ** ola ey serv-i revânım

(G 130/6)

fütâde ol: Âşık olmak.**fütâde ol: -an**Saña **fütâde olan** ey serv-ı kad

Kayd-ı cihândan dañı âzâd olur

(G 64/3)

fütâdegân: Mübtelalar, tutkunlar.**fütâdegân: -i, -n, -i****Fütâdegânımı** ağlatmayup ider küşte

Benüm o nâzlı efendim güzel sevâb idiyor

(G 59/7)

füzün ol: Artmak, çoğalmak. Ey ‘aşk-ı cüvânân derünümde **füzün ol**

Bu vâdi-i miñnetde baña râh-nümün ol

(G 120/1)

füzün ol: -dı Bir devâ bilmez misin derd-i dilüm **oldı füzün**

Ey şabib-i cân-perver bende bu ‘illet nedür

(G 71/7)

füzün-ı ‘ömr: Ömrün çoğı.**füzün-ı ‘ömr: -i, -nün**Hulüş üzre **füzün-ı ‘ömrinün** da‘vâtı dil-h‘âhum

Du‘â-yı bî-riyâyî müstecâb elbet Hüdâ eyler

(Kt2/21)

füzünter: Çok fazla, pek çok. Allâh ‘ömr ü devletin itsün **füzünter**

Bulsun kemâl-i ‘izz ile iķbâl ü devleti

(G 201/23)

-G-

gâh: Bazen, ara sıra.

Mey-i ‘aşk ile revnağ-yâb olup geh gâhice şolduk
Sebû-yı mey gibi ya‘nî boşalduk **gâh** geh talduk
(Th 1/22)

gâhi: Bazen, ara sıra.

Sünbül ü reyhân gibi **gâhi** nihân geh âşikâr
Zîr-i fesde zülfi ‘anber-büya oldum mübtelâ
(G 15/7)

O şühûnî çeşm-i mesti ‘aşîka **gâhi** nihân söyler
O hünî gânzeler tiğ elde ammâ kim ‘iyân söyler
(G 63/1)

Geh eşk gehî hün-ı dil-i zâra boyandı
Gâhi durulup gâhice ammâ ki bulandı
(G 112/2)

Ey mihr-i cihân-tâb u felek ey meh-i tâbân
Gâhi açılıp meh gibi gâhice kapandı
(G 112/14)

Nim-nigâh-ı iltifâtunî Yâver-i bî-çâreñe
Âşikâr ister gehî **gâhi** nihân ister gönül
(G 116/10)

Hezârân nâz ile ol kâmet-i serv-i sehî nâzum
Çemenzâra çıkup **gâhi** gezer âheste âheste
(G 176/8)

gâhice: Bazen, ara sıra.

Gâhice temâşâ-yı leb-i bahre giderdüm
Şimden girü bu eşk ile deryâya ne minnet
(G 36/7)

Büse-i la‘l-i lebün tüftâdeñi dil-sîr ider
Lîk düşnâmuñ efendim **gâhice** dil-gîr ider
(G 54/2)

Şanma ey Leylîveşüm tenhâ kalur ‘âşiklarun
Gâhice Mecnûn ile şahrâda murgân söyleşür
(G 67/4)

Gâhice teğâfûl gehi bî-gâne nigâhuñ
‘Uşşâkuña ey gözleri âhû nelerün yok
(G 97/5)

Geh eşk gehî hün-ı dil-i zâra boyandı

Gâhi durulup **gâhice** ammâ ki bulandı
(G 112/2)

Ey mihr-i cihân-tâb u felek ey meh-i tâbân
Gâhi açılıp meh gibi **gâhice** kapandı
(G 112/14)

Derd-i ‘aşkuñ yana yana eylemek için beyân
Gâhice cânân ile tenhâ mekân ister gönül
(G 116/8)

Teğâfüller tecâhüller sitekler bî-vefâlıklar
Eger **gâhice** olsaydı ne mâni‘ her zamândur bu
(G 155/8)

Gâhice Yâver-i bî-çâreñi tatyib eyle
‘Aşîka cevr ü cefâ itme de ‘âdet degil a
(G 158/9)

Ebr-i kâkül açılır geh **gâhice** rû-püş olur
Mâh-tâbum geh ‘iyân u geh nihân gördüm seni
(G 197/7)

Mey-i ‘aşk ile revnağ-yâb olup geh **gâhice** şolduk
Sebû-yı mey gibi ya‘nî boşalduk gâh geh talduk
(Th 1/21)

gâlib ol: Üstün gelmek, kazanmak.

gâlib ol: -ur
Cezbe-i hüsnî anuñ **gâlib olur**
Bi‘t-‘tab‘ esmer olanı severem
(G 131/5)

gâlib-i mutlak: Kesin kazanmış.

Zâl-i zamâne **gâlib-i mutlak** vücûhla
Ya‘nî cenâb-ı Rüstem Ağa‘nuñ şecâ‘ati
(G 201/17)

gam: Üzüntü, keder.

Hasret-i la‘l-i leb-i meygünuyam
Ġam tolusun cânâ şunar ağlaram
(G 126/6)

Şaklamam râzum bütün ‘âlem duyarsa **gam** degil
Hâşılı oldum saña nev-res fidânüm mübtelâ
(G 16/7)

Ölsem **gam** ile hâlûme raħm eyleyenüm yok
Ya‘kûb-ı gamem Yûsuf-ı gül-pirehenüm yok
(Th 3/3)

ğam: -uñ

Ğamuñ uyutmıyor ey şüh Yäver'i bir şeb
Virür mi näleleri bilmem ıztırāb saña

(G 12/9)

Mihmānum iken hāne-i dilde ğamuñ ey şüh
Me'lūf-ı ğamuñ ülfet-i yārāni ne bilsün

(G 151/3)

ğam: -i, -n, -dan

Uşandık ol kemān-ebrū ğamından Yäverā artık
Yeter tir ile oldı sineler mänende-i terkeş

(G 88/9)

ğam: -i, -n

Ben yār ğamın kazandım ey dil
Olmaz mı seniñ de kesb ü kārūñ

(G 107/3)

ğam: -la

Ben de bu ğamla begüm hāne-i virānemde
Bir teselli virecek hālūme yārān bulurum

(G 134/7)

ğam: -i

Meclisde o gül-rū ile peymāne çekilsün
Şimden girü hicrān ğamı bir yana çekilsün

(G 137/2)

Mu'tād-ı cefāyam ğamı birden bire virdüñ
Bugün dükedüp cevruñi ferdā ne çekilsün

(G 137/3)

ğam: -uñ, -la

Düşürdüñ vādi-i aşka beni Yäver gibi hālā
Ğamuñla böylece püyan iden sensin Şerifüm hū

(G 157/10)

Hātır-ı maḥzūnumı kılduñ ğamuñla pek ḥarāb
Haste-i hicrānuña bir çāre Allāh aşkına

(G 173/5)

Görüp hāl-i diger-günüm baña raḥm itmedüñ cānā
Niçe demdür ğamuñla zār u giryān olduğum kaldı

(G 183/4)

ğam: -i, -y, -la

Şöyle te'sir itdi kim aşkuñ efendim cānuma
La'l-i meygūnuñ ğamıyla çıkmadım mey-hāneden

(Mr1/2)

ğam çek: Tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek.

ğam çek: -er, -sın

Nüş-ı mey idüp giryeñ için ğam mı çekersin
Ḥandān idecek miydi seni cām-ı muḥabbet

(G 34/5)

ğam u ālām-ı muḥabbet: Muḥabbet elemeleri ve kederi.

Yoqlar beni her gün ğam u ālām-ı muḥabbet
Derd-i dilüm oldı baña ikrām-ı muḥabbet

(G 34/1)

ğam u endüh-ı dil: Gönün derdi ve kederi.

ğam u endüh-ı dil: -üñ

Bulamam çāresini ben ğam u endüh-ı dilüñ
Zevk ider ḥalk-ı ciḥān ben elem ü miḥnetde

(G 167/3)

ğam u miḥnet: Sıkıntı ve keder.

ğam u miḥnet: -de

Dil ālem-i ḥasretde
Her dem ğam u miḥnetde

(M 8/26)

ğam yi: Tasalanmak, kaygılanmak.

ğam yi: -me, -m

Derdini ni'met bileli ğam yimem
Ḥün-ı dil-figāra banar ağlaram

(G 126/7)

ğam yi: -mez, -dü, -m

Ğam yimezdüm ben de bu rütbe ferāmüş itmeseñ
Gayriya luḥfuñ firāvān Yäver'e olsa gehi

(G 184/9)

ğam yi: -r, -sın

Geçer ḥışm u ğazabdan şanma sen ol āfet-i ser-keş
Kül olduña ne ğam yirsin yine üfler ider āteş

(G 88/2)

ğam yi: -y, -üp

‘Āşıkānuñ ğam yiyüp ḥün-ı dilin nüş eylesün
Ol raḳib-i bed-liḳā luḥfuñ ile memnün iken

(G 146/7)

ğamgîn: Gamlı, kederli, üzüntülü.

ğamgîn: -dür

Künc-i ğamda ḳatı çokdan beridür ğamgîndür
Dil-i maḥzūnuma luḥfuñla şafā vir yā Rab

(G 26/5)

ğam-ğüsâr: Dert ortağı, arkadaşı; sevgili.

ğam-ğüsâr: -um, -dan

Bir göñül vardı yanumda ol da gitdi yâr ile

Künc-i ğamda oldum âhîr **ğam-ğüsârundan** cüdâ

(G 23/4)

ğam-ğhâne-i derûn: Gönlün hüznü evi.

ğam-ğhâne-i derûn: -um, -a

Mağzûn iken firâk-ı cemâl ile ey hayâl

Ğam-ğhâne-i derûnuna geldün şen eyledün

(G 106/6)

ğam-ğ'âr: Gamlı, kederli.

ğam-ğ'âr: -ı

Niyâzum budur ey meh-rû baña va'd-i vişâl eyle

Saňa cânım fidâ olsun bu **ğam-ğ'ârı** sövündürme

(G 161/6)

ğam-ğ'ârgân: Dertliler, kederliler.

ğam-ğ'ârgân: -uñ

Degil nân-ğ'ârgân **ğam-ğ'ârgânı** ekseri bilmez

Bu 'aşkuñ mâyesin sen 'aşk ile tahmîr olandan şor

(G 56/7)

ğam-ı 'aşk: Aşk derdi.

ğam-ı 'aşk: -uñ

Ne hâle girdi **ğam-ı 'aşkuñ** ile bak Yâver

Bu zulmi sensin iden bendeñe a zâlim sen

(G 139/9)

Begüm havf eylemezsin 'aşıkânıñ bed-du'âsından

Cigerğâhı anuñ yanmış **ğam-ı 'aşkuñ** hevâsından

(G 150/2)

ğam-ı 'aşk: -uñ, -la

Sîne-i şâfuñ temâşasıyla Mecnûn olmuşam

Bu **ğam-ı 'aşkuñla** azdur sîne-çâk olmağ baña

(G 8/4)

Nâzeninüm tağlara düşdüm **ğam-ı 'aşkuñla** ben

Dide-i âhûlaruñ şahrâya itmez iltifât

(G 32/7)

ğam-ı cânân: Sevgilinin kederi.

ğam-ı cânân: -ı

Derûnında keder tütme **ğam-ı cânânıñı** hoş tüt

Şafâ-yı hâtır isterseñ hemân yârânıñı hoş tüt

(G 35/1)

ğam-ı firqat: Ayrılık derdi.

ğam-ı firqat: -ı

Çeken bilür bu **ğam-ı firqatı** ne miñnetdür

Esîr-i hasret olanlar 'azâbı n'eyler imiş

(G 87/7)

ğammâz: İftira atmak.

Âh kim n'eyledi ol dil-ber-i şannâz baña

Çeşm-i mağmûrı güzel ğamzesi **ğammâz** baña

(G 3/2)

ğamz eyle: Kaş gözle işaret. II Gammazlamak, münâfıklık etme, koğulama.

ğamz eyle: -dı

Öyle **ğamz eyledi** ol ğamze-i ğammâz baña

Yûsuf uñ yâd iderek verd-i ruğ-ı hândânıñ

(Th2/15)

ğamze: Süzgün bakış, yan bakış.

ğamze -leri

Ğamzeleri zağm-zen ü haste-dil

Mîhr-i ruğı sînede cândur baña

(G 5/3)

ğamze: -ñ, -e

Urıldum tîr-i müjgâna dilüm pür-pâredür cânâ

Amân gel virme ruğşat **ğamzeñe** hün-ğ'âredür cânâ

(G 22/2)

Ğamzeñe sehm-i kazâ nâm koyup

Müjeñe nâvek-i terkeş didiler

(G 61/5)

ğamze: -ñ, -de

Ez-każâ 'aşkına düşdüm senüñ ammâ bilmem

Çeşm-i mestüñde mi **ğamzeñde** mi teşhîr-i kazâ

(G 24/8)

ğamze: -ler

Her ne hâletdür kim olmuş âfet-i devrân mest

Ğamzeler ser-hoş 'işve hem yine müjgân mest

(G 39/2)

O şühuñ çeşm-i mesti 'aşka gâhî nihân söyler

O hünî **ğamzeler** tiğ elde ammâ kim 'ıyân söyler

(G 63/2)

Süzme gel çeşm-i siyâhuñ meded ey mest-i nigâh

Ğamzeler kalbe degil cânuma te'sîr itdi

(G 181/6)

ğamze: *-ler, -ü, -nî*

İşte hûn oldı dilüm **ğamzelerüñ** zaħmından
Merħamet itme misin ey nıgeh-i nâz baña

(G 3/7)

ğamze: *-nî*

O tîr-endâz **ğamzeñ** mi ‘aceb çeşmüñ midür bilmem
Olur her bir nigâhuñdan cigerde şerħalar peydâ

(G 19/3)

Ğamzeñ ile mest-i nâzum çeşm-i fettân söyleşür
Ey kemân-ebrü müjeñle tîr-i müjgân söyleşür

(G 67/1)

Ne cellâd-ı kazâdur kim bilinmez nice ğan eyler
Kimin ihyâ ider **ğamzeñ** kimin ihlâk-i cân eyler

(G 73/2)

Mecrûh olalı **ğamzeñ** ile bu dil-i zârum
Dermân bulamaz derdine ‘illet var içinde

(G 169/7)

ğamze: *-nüñ*

Ne çâre eylesem bilemem aşlâ
O hûnî **ğamzenüñ** zaħmı oñılmaz

(G 81/4)

Muķavves ebruvânın seyr iderken ‘âşık-ı zâruñ
O hûnî **ğamzenüñ** tiri cigerden nâ-gehân geçmiş

(G 89/8)

ğamze: *-si, -n, -e*

Dilüm teşne iken didâr-ı yâre
Urıldıķ **ğamzesine** kana düşdük

(G 103/6)

ğamze: *-ler, -le*

O hûnî **ğamzelerle** var idi ünsiyetüm evvel
Görinmez hayli demlerdür ‘aceb ol ğandadır şimdi

(G 194/5)

ğamze: *-si, -nüñ*

Tiğ-ı nigâhı itdi beni gerçi zaħmnâk
Hûn-rizlikde **ğamzesinüñ** artdı şöreti

(G 201/8)

ğamze: *-leri*

Ger **ğamzeleri** çekse de her dem saña ğancer
Olsun daħı ğışm u ğazab çeşmine mazħar

(Th 3/21)

ğamze: *-si*

Âh kim n'eyledi ol dil-ber-i ğannâz baña
Çeşm-i maħmûrı güzel **ğamzesi** ğammâz baña

(G 3/2)

Ķan döker her çeşm-i zaħmuñ dide-i giryân gibi
Ne urıldıñ Yâverâ ol **ğamzesi** hûn-ğ‘äreye

(G 164/10)

Ne cânlar eyledi şeydâ nigâhı
Füsün-ger **ğamzesi** pek saħir oldı

(G 180/8)

‘Afv eyle dilerseñ de dilerseñ de helâk it
Ey **ğamzesi** cellâd meşiyet saña kaldı

(G 199/4)

Ğamzesi sine-i mecrûħa çeker tiğ-ı sitem
Nıgeh-i luğfi ğomaz rîş-i derüna merhem

(Tb 1/31)

ğamze-i câdü: Cadı bakış.

Sıħr itdi baña **ğamze-i câdü** ğaberüm yoķ
‘Ağlum başuma eyledi yâ Hû ğaberüm yoķ

(G 98/1)

ğamze-i cânân: Sevgilinin gamzesi.

Oldı dil ü cân **ğamze-i cânân** ile mecrûħ
Tîr ü tiğ-ı ağyâra nişân eyleme yâ Rab

(G 28/7)

ğamze-i ceng-âver: Cengaver, yiğit bakış.

ğamze-i ceng-âver: -i
Ser-‘asker itdi **ğamze-i ceng-âveri** ‘Alî
Ķırdı geçürdi ğışm ile ‘âlemleri ‘Alî

(G 190/1)

ğamze-i ğammâz: Fitneci bakış.

Öyle ğamz eyledi ol **ğamze-i ğammâz** baña
Yûsuf uñ yâd iderek verd-i ruğ-ı ğandânuñ

(Th 2/15)

ğamze-i ğammâz: -uñ

Göñlümün pür-şûri-i meftunluğın şanma tehî
Ğamze-i ğammâzuñ ile çeşm-i fettândur sebeb

(G 30/4)

ğamze-i hûn-ğ‘âr: Kan dökücü bakış.

ğamze-i hûn-ğ‘âr: -a

O hûnî **ğamze-i hûn-ğ‘âra** Yâver âşinâ oldum

Kesildüm ben cihānuñ cünbiş ü zevk u safāsından
(G 136/9)

ğamze-i hūn-ḥ'ār: -e, -sī
Cān u dili sihr ile eyler helāk
Ol güzelün **ğamze-i hūn-ḥ'āresi**
(G 198/4)

ğamze-i hūn-ḥ'ār: -e, -sī, -n, -e
Zaḥm-ı dil teşne olur gelse diyü peykānuñ
Cānı āmac ideli **ğamze-i hūn-ḥ'āresine**
(G 174/6)

ğamze-i mest: Sarhoş bakış.

ğamze-i mest: -iñ
Niğāh-ı Zül-fekār-āsārı çeksün **ğamze-i mestüñ**
'Alī-siretli sulṭānum benüm ey qahramānum gel
(G 119/7)

ğamze-i nā-mihrbān: Vefasız bakış.

ğamze-i nā-mihrbān: -dan
O hūnī **ğamze-i nā-mihrbāndan** zār zār oldum
Katı pür-yāre mecrūhum urıldum tır-i müjgāndan
(G 143/7)

ğamzeñves: Gamzen gibi.

Yāver-i dil-hūna **ğamzeñves** ider baḥs-i hirās
Gerçi cānā cān-fezādur **ğam-zidādur** gözlerün
(G 111/9)

ğam-zidā: Gam artıran.

ğam-zidā: -dur
Yāver-i dil-hūna **ğamzeñves** ider baḥs-i hirās
Gerçi cānā cān-fezādur **ğam-zidādur** gözlerün
(G 111/10)

ğaraż: Gaye, maksat, amaç.

Şive vü hūsn ü edādur **ğaraż** dil-berden
Hep hırām-ı nāzdur bālā-yı 'ar'ardan **ğaraż**
(G 91/1)

Şive vü hūsn ü edādur **ğaraż** dil-berden
Hep hırām-ı nāzdur bālā-yı 'ar'ardan **ğaraż**
(G 91/2)

Nef' u sūd kesb ü kārı iddiḥār itmek degil
Bezī-i rāh-ı yār içündür sim ile zerden **ğaraż**
(G 91/4)

Pend-i men'-i 'aşk iderken ben didüm kim nāşiḥe

Bir fidākāra fidādur cān ile serden **ğaraż**
(G 91/6)

Åşinādur nūkhet-i zūlfüñle gerçi min-vecih
Hālünü yād eylemekdür bñy-ı 'anberden **ğaraż**
(G 91/8)

Bñse düzd olmaḫlığa Yāver olur belki sebep
Yāri mest itmek içündür devr-i sāğardan **ğaraż**
(G 91/10)

ğāret-i ḥ'āb: Uykuyu yağmalama.

Hūzūra ḥasret olur tā şabāḫ-ı ḥaşr gözüm
Eger ki düzd-i niğāhı iderse **ğāret-i ḥ'āb**
(G 31/6)

ğarīb: Garip, zavallı, biçare.

Benüm ḥāl-i dige-günüm cihāna rāygān olmış
Ğarīb bñ-çārenün ḥālī 'aceb bir dāstān olmış
(G 86/2)

ğarīb: -iñ

Ğarībün Yāver'i terk itme şāhum
Sarāy-ı ḳalbümün sāmānı sensin
(G 144/9)

ğarīb ü bñ-kes ü nā-çār: Garip, kimsesiz ve çaresiz.

ğarīb ü bñ-kes ü nā-çār: -a
Merḥamet eyler bulunmaz mı 'aceb kim Yāverā
Ben **ğarīb ü bñ-kes ü nā-çāra** Allāh 'aşḳıma
(G 173/10)

ğarīb ü nā-tüvān: Garip ve güçsüz.

ğarīb ü nā-tüvān: -a
Olursa senden olur luṭf u iḥsān
Ḳuluñ Yāver **ğarīb ü nā-tüvāna**
(Ka 1/4)

ğarīb ü nā-tüvān: -ı

Şefā'at eyle luṭfuñdan anı şād eyle maḥşerde
Ḳuluñ Yāver **ğarīb ü nā-tüvānı** yā Resülallāh
(M 4/14)

ğarīb ü pāy-māl: Garip ve ayaklar altına alınmış.

Olaldan bir cefā-cū dil-berün āvāresi Yāver
Ğarīb ü pāy-māl üftāde vü nālenededür şimdi
(G 194/10)

ğarībāne: Garip gibi, garip kimselere yakışır şekilde, garipçesine.

Saňa ‘aşık olan cānā cihāna iltifāt itmez
Ġaribāne nigāhın rū’yet-i didār için saklar
 (G 72/8)

ġarķ it: Batırmak, boġmak.

ġarķ it: -*dük, -i, -n*
 ‘Alemler **ġarķ itdüġin** tūfān-ı Nūh’uñ Yāverā
 Eşk-i çeşm-i dide-i hūn-bārdan kıldum kıyās
 (G 84/9)

ġarķ ol: Boġulmak, batmak.

ġarķ ol: -*du, -m*
 Hemān gūyā ki Yāver qadre irdüm nūra **ġarķ oldum**
 Beyāz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm
 (G 121/9)

ġarķ ol: -*mış*
 Tāli’-i Fir‘avn’ı gör kim ni‘mete **ġarķ olmuş** āh
 Öyle kāfir şād-mān-ı ni‘metüñ olmuş senüñ
 (G 114/7)

ġavġā: Kavga, dövüş.

ġavġā: -*y, -a*
 Birbiriyle ceng ider ‘aşıklarun ey mehveşüm
 Çeşm-i mestānuñ senüñ **ġavġāya** itmez iltifāt
 (G 32/6)

Ta‘yib olunur mı cedel-i ġayr ile Yāver
 Ol şūh için aġyār ile **ġavġāya** ne minnet
 (G 36/10)

ġavṭa: Çukur.

ġavṭa: -*si*
 Baħr-ı eşküñ cūş kılmış başdan aşmış **ġavṭası**
 Yāverā n’oldi saňa ġāyet yamān gördüm seni
 (G 197/9)

ġāyet: Uç, son, son derece.

Pençe-i cevruñ beni **ġāyet** eyle itdi zebün
 Çok görünmez derd ile böyle helāk olmaķ baña
 (G 8/5)

Cānum seni āh pek sevdi **ġāyet**
 Vaşluñ bize āh olmaz mı kısmet
 (G 37/3)

Terk-i ‘aşķ itmek de müşkil cevrine tākāt de güç
 Bir nefes ol dil-rübāsuz olmamız **ġāyet** de güç
 (G 42/2)

İhtirā’-ı şı‘ri Yāver sen kolay zanneyleme
 Herkesüñ tab‘ınca eş‘ār söylemek **ġāyet** de güç
 (G 42/10)

Meşrebümce bir qadeh nüş eyledüm **ġāyet** leziz
 Buldum ol demde dilümde başka bir hālet leziz
 (G 47/1)

Tabib-i cān u dilsin haste-i hicrāna bakmazsın
 Teraħḥum eyle zālīm ḥāl-i dil **ġāyet** yamān olmuş
 (G 86/6)

Şir’in suḥanuñ **ġāyet** ile nāzik efendim
 Bu şive-i güftār ile sen kıymet-i cānsın
 (G 142/5)

Vaşluñ itmeden ümmid ü recā ‘uşşākuñ
 Firqatüñ **ġāyet** ile virdi keder n’olsun bu
 (G 154/4)

Baħr-ı eşküñ cūş kılmış başdan aşmış ġavṭası
 Yāverā n’oldi saňa **ġāyet** yamān gördüm seni
 (G 197/10)

ġāyet: -*i*
 Bir zāt-ı bi-mu‘ādili medḥ itmek istemiş
 Vaşf-ı güzidesiyle bula nazmı **ġāyeti**
 (G 201/12)

ġāyet: -*le*
Ġāyetle tebehmiş
 Vuşlat demin añduñ
 (G 112/19)

Göñül hoşlandı **ġāyetle** o Şir’in’üñ edāsından
 Şayıldum ben daḥı Ferhādeş bir mübtelāsından
 (G 136/1)

Şarmış bele kānūn kuşaġın püskülü şarķar
Ġāyetle yaķışmış aman ol müy-ı miyāna
 (G 166/8)

ġayr: Başkası, başka kimse.

Ġayr ile cilve-künān ülfet ider de Yāver
 Niçün ol gülşen-i cānum baña maḥzūn görinür
 (G 51/9)

ġayr: -*a*
Ġayra luṭfuñ bendeñe āzārdan kıldum kıyās
 Ey gülüm çokdur rakībün ḥārdan kıldum kıyās
 (G 84/1)

Niçeye dek **ğayra** nevâziş idüp
Yâver'üne cevri ü sitem Muştafâ
(G 191/9)

ğayrı: Artık, bundan başka.

Şöyle bir serv-i dil-ârâ var iken
Ğayrı maḥbûba temâyül güç olur
(G 69/4)

Cünün ehline manşib yok mı şeydâ olmadan **ğayrı**
Nigâh-ı ehl-i dünyâya temâşâ olmadan **ğayrı**
(G 182/1)

Cünün ehline manşib yok mı şeydâ olmadan **ğayrı**
Nigâh-ı ehl-i dünyâya temâşâ olmadan **ğayrı**
(G 182/2)

Raḳib ile keş-â-keşden murâdum olmadı ḥâşıl
Ne ḳaldı 'âzîm-i semt-i müdârâ olmadan **ğayrı**
(G 182/4)

Ḥuşûl-ı maṭlab u Nîl-i merâma çâremüz yoḳdur
Hemân cüyende-i eltâf-ı Mevlâ olmadan **ğayrı**
(G 182/6)

Sirişküim çağlayup aḳmaḳda ammâ südmend olmam
Ki bād-ı şubḥ ile cüşende deryâ olmadan **ğayrı**
(G 182/8)

O mir'âtu's-şafânuñ Yâverâ bir luṭfını görmem
Ser-â-ser cismine maḥv-ı ser-â-pâ olmadan **ğayrı**
(G 182/10)

Ğayrı yeter raḥme gel inşâfa gel
Luṭfuñ ile eyle kerem Muştafâ
(G 191/7)

Beni bir ḥâle ḳoyduñ kim ecelden **ğayrı** yoḳ çâre
N'olur bir kerre gelseydüñ ki cânım tendedür şimdi
(G 194/7)

Kim baḳar ḥâlîme cânâ nighümünden **ğayrı**
Hem-dem olmaz baña baḥt-ı siyehümünden **ğayrı**
(G 195/1)

Kim baḳar ḥâlîme cânâ nighümünden **ğayrı**
Hem-dem olmaz baña baḥt-ı siyehümünden **ğayrı**
(G 195/2)

Şöyle vâlih gezerüm kendümi aşlâ bilmem

Daḥı bir yir göremem pişgehümünden **ğayrı**
(G 195/4)

Kime şekvâ ideyüm derd-i dil-i zârümdan
Baña zulmi kim ider pâdişehümünden **ğayrı**
(G 195/6)

Var mıdur ḥüsn ile mümtâz-ı cihân 'âlemde
Şeh-levendâne edâ kec-külehumünden **ğayrı**
(G 195/8)

Vâdi-i 'aşḳa düşüp böylece ḳaldım Yâver
Bir ṭarîḳa gidemem kendi rehümünden **ğayrı**
(G 195/10)

Ḥâlîme âh iderüm yoḳ dehenümünden **ğayrı**
Baḳanum yoḳ baña daḡ-ı kühenümünden **ğayrı**
(Tb 1/19)

Ḥâlîme âh iderüm yoḳ dehenümünden **ğayrı**
Baḳanum yoḳ baña daḡ-ı kühenümünden **ğayrı**
(Tb 1/20)

Âteşüm eşḳ ile teskîn iderüm bir pâre
Ğayrı gûne bulamam derd-i derûna çâre
(Tb 1/30)

'Âlem ṭotalum şüh-ı cihân ile pür olmuş
Sen kim olasın **ğayrı** dil-ârâya ne minnet
(G 36/6)

Ṭül-ı emel-i zülfüñ ile fikrete düşmiş
'Uşşâḳ-ı dil-efgâruña **ğayrı** emel olmaz
(G 79/4)

Ümid ü melce-i me'vâñi râh-ı Ḥaḳ bil ey Yâver
Ḥudâ'nuñ dergehinden **ğayrı** dergâhı penâh itme
(G 168/10)

ğayrı: -lar, -la

Ne bulduñ **ğayrılarla** itdüğün bu üns ü ülfetden
Biraz da ey cefâ-cü Yâver-i nâlânunuñ ḥoş ṭut
(G 35/9)

Dem-â-dem **ğayrılarla** ülfet ider ol perî şimdi
Benüm Yâver gibi mehcür-ı cânân olduğum ḳaldı
(G 183/9)

ğayrı: -y, -a

Bî-vefâ bir dil-rübâ dirler idi gerçek imiş

Yäver'e yok **gayriya** vardur vefâsı vâkı'â
(G 7/10)

Cefâyı 'aşık-ı zâra 'ıyân 'ıyân eyler
Vefâyı **gayriya** ammâ nihân nihân eyler
(G 58/2)

Çam yimezdüm ben de bu rütbe ferâmüş itmeseñ
Gayriya luţfuñ firāvân Yäver'e olsa gehi
(G 184/10)

Bizlere dâ'im sitignâ **gayriya** her dem vefâ
Bu cefâyı çekmede Yäver'de tākāt kalmadı
(G 188/9)

ğazab-älüde: Öfkeyle dolu.

Bilmedi hâlini hiç Yäver-i bi-çäre senüñ
Çazab-älüde nigâh eyledi tekdîr itdi
(G 181/10)

ğazâl: Ceylan. II Ceylan gözltü.

ğazâl: -i
Bir nigâhum ol **ğazâli** itdi vahşet-pişe âh
Âh kim kendi nigâhum dağı düşmendür baña
(G 1/5)

ğazâl-i vahşi: Vahşi ceylan; sevgili.

Ol **ğazâl-i vahşi** vü ol gül-nihâlüm baña râm
Nâle vü feryâdı her dem itmeyince olmadı
(G 200/3)

ğazel: Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan

nazım şeklidir.

ğazel: -ler
Ğazeller ihtirâ' itdüñ belî 'aşkıyla cānānuñ
'Aceb Yäver senüñ de bir kitâb olmaz mı âsarüñ
(G 110/9)

ğazel: -i, -n
Bî-tekellüf dinilen Yäver-i zāruñ **ğazelin**
Gele tanzîr ide bir şâ'ir-i mâhir nerede
(G 177/9)

Nedim'ün olmağ üzre bir neşât-äver **ğazel** gördüm
Olursa tâze eş'âr öyle pāk ü âb-dâr olsa
(Th1/29)

ğâzi: Din uğrunda harbeden, cihadda yaralanmış veya

harbetmiş olan kimse.

ğâzi: -dür

'İnâyet merħamet kıl şeh-levendüm yâr-ı Yäver ol
Ki ecdâduñ dağı **ğâzidür** ammâ çün 'Alî sensin
(G 135/10)

geç: Geçmek.

geç: -er
Geçer hışm u ğazabdan şanma sen ol âfet-i ser-keş
Kül olduña ne ğam yirsin yine üfler ider âteş
(G 88/1)

Her şeb ki **geçer** fikr ü hayâliyle zamānı
Bî-çäre gönül kendini bir ân bilür mi
(G 203/7)

geç: -dü, -m
Şekvâ katı bî-câ olur ağıaruñ elinden
Geçdüm hele ben yâr-ı dil-ārānuñ elinden
(Th 3/18)

geç: -di
Müjenün zahmı görünmez beni ol yäreledi
Harem-i cānuma **geçdi** aman ol tir-i każā
(G 24/6)

Çemen nakşın mücessemde temâşâlarla evkātum
Şitâ faşlı şovukdan **geçdi** şekvâlarla evkātum
(Th 1/8)

Yeter **geçdi** bu güne mâlihulyâlarla evkātum
Amān bir gün muqaddem âh faşl-ı nev-bahâr olsa
(Th1/9)

Mâh-ı ruhuñ bedr-i tamâm oldı gel
Geçdi günüm âh ile şâm oldı gel
(G 115/2)

Yäver'e gündüz gelemezseñ eger
Geçdi günüm âh ile şâm oldı gel
(G 115/10)

Gelmez misüñ ey şüh-ı cefâ-pişe cüvānum
Geçdi benüm âh ile fiğân ile zamānum
(G 130/2)

İltifât itmedi **geçdi** o hırāmende-i nâz
Reh-güzârında tūran Yäver-i ävâresine
(G 174/9)

geç: -en
Bî-vefâ yâd-âşinâ hercâyı zâlim olduğın

Hep **geçen** gün itdügin eṭvârdan kıldum kıyās
(G 84/4)

Anuñ üftâde-i ḥüsn ü cemâli olduğum vaḳti
Geçen günler ḥisâb itdüm ki Yâver çok zamân olmış
(G 86/10)

geç: -miş
Gülistân-ı ḥayâlümnden yine bir mihrbân **geçmiş**
Ḥırâm-ı nâz ile bir kâmet-i serv-i revân **geçmiş**
(G 89/1)

Gülistân-ı ḥayâlümnden yine bir mihrbân **geçmiş**
Ḥırâm-ı nâz ile bir kâmet-i serv-i revân **geçmiş**
(G 89/2)

Sen ol nür-ı siyâhı görmedüñ mi ey dil-i şeydâ
Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir nev-cüvân **geçmiş**
(G 89/4)

O gül-ruḥsârı gördükde gönüller çâk çâk olmış
Kemâl-i ḥayretinden kendüsinden bağbân **geçmiş**
(G 89/6)

Muḳavves ebruvânın seyr iderken ‘aşık-ı zâruñ
O ḥünî ğamzenüñ tiri cigerden nâ-gehân **geçmiş**
(G 89/8)

Süveydâ-yı derünümde fetil-i dâğ-ı ‘aşkuñdur
Muḥabbet şem’ine güyâ ki bir fânüs-ı cân **geçmiş**
(G 89/10)

O mâhuñ fikr iderken hey’et-i ḥüsn-i cihân-süzün
Derünümünden yine süzişli bir âh u fiğân **geçmiş**
(G 89/12)

‘ilâcı n’eylesün cânâ dilimde zaḥm-ı nâsürüñ
Şaḳın merhem-resân olma o zaḥm-ı ḥün-feşân **geçmiş**
(G 89/14)

Oturmuş mesned-i i’zâza ‘aşkuñ nâz u şevketle
Dilüm evrengine bir pâdişâh-ı kâm-rân **geçmiş**
(G 89/16)

Kitâb-ı ḥüsnini görmez ki varsun zevk-i ma’nâya
Bu fenne olmamış vâkıf hezârân ‘âlimân **geçmiş**
(G 89/18)

Kimi cânın fidâ itmiş kimi mâl ü menâlün hep
Bu vâdilerde ey zâhid gürüh-ı ‘âşıkân **geçmiş**
(G 89/20)

Bu bâzâr-ı muḥabbetde alan almış şatan şatmış
Metâ’-ı cânı ‘uşşâkuñ ne rütbe râyğân **geçmiş**
(G 89/22)

Biri ṭâḳat getürmez pençe-i ‘aşka degil Behrâm
Bu meydân-ı muḥabbetden niçe biñ pehlevân **geçmiş**
(G 89/24)

Beni bîdâr ider her şeb amân ol eşk-i ḥasretler
Dü çeşmümden anuñcündür benüm ḥ’âb-ı girân **geçmiş**
(G 89/26)

Ne cellâd-ı kazânuñ zir-i destinde kalup şimdi
Firâkuñla ḥayâtından begüm bu ḥaste cân **geçmiş**
(G 89/28)

Felek bilmem ḥarâbâtî olanlardan ne istersin
Benüm şimdi ḥesâbumdan daḥı pîr-i muğân **geçmiş**
(G 89/30)

Benüm şādân-ı hicrân müris-i ğamdur baña vuşlat
Dilümden ârzü-yı iştiyâk-ı mehveşân **geçmiş**
(G 89/32)

Ben ol maḥrûm-ı didârum beni şād itmedi devrân
Ben ol maḥzûn u nâlânım ki vaḳt-i şād-mân **geçmiş**
(G 89/34)

Nigâh-ı iltifâtından bizi dūr eyledi Yâver
Beni ol nâzlı cânâne raḳîb-i bed-zebân **geçmiş**
(G 89/36)

geç: -üp
O şüḥuñ ḥasretiyle yana düşdük
Vişâlınden **geçüp** hicrâna düşdük
(G 103/2)

geç: -e, -mez
Şeff’ olmaz iseñ rûz-ı cezâda Yâver-i zâra
Şırâṭ üzre **geçemez** ol emekler yâ Resûlallâh
(M 5/10)

geç: -me, -di
Geçmedi ağıyardan ḥayfâ o düşmen-âşinâ
Ḥâr-zâr-ı vâdi-i ğam reh-güzârumdur benüm
(G 122/7)

geç: -dü, -m
Hoş imdi bir de farzâ bir cüvân-ı şivekâr olsa
Geçirdüm seyr-i gülzârı temennâlarla evkâtum
(Th 1/6)

2.Vazgeçmek.**geç:** -di

Ben yâri göreliden beri bir şeyde gözüm yok
Geçdi dil-i zârum hele dünyâ hevesinden

(G 153/4)

Geçdi bu gönül vaşl-ı dil-ârâ hevesinden
 Geçmez o gülüm nâz u sitiğnâ hevesinden

(G 153/1)

geç -mez

Geçdi bu gönül vaşl-ı dil-ârâ hevesinden
Geçmez o gülüm nâz u sitiğnâ hevesinden

(G 153/2)

gedâ: Dilenci.

Hırş ile mâl yığıyup itmek iledür şandük
 Her fûrû-mâye **gedâ** çeşme kanâ'at gelmez

(G 78/4)

gedâ-yı 'aşk: Aşk kölesi.

Sâyesinde çok **gedâ-yı 'aşk** olur iğbâlmend
 Evc-i hüsnünde hümâveş başladı pervâza haç

(G 92/7)

gedâ-yı bî-nevâ: Zavallı köle, âşık.**gedâ-yı bî-nevâ:** -y, -a

Yâr ise pek bî-vefâ 'aşkı ise derd ü belâ
 Bir **gedâ-yı bî-nevâya** böyle çok miñnet de güç

(G 42/8)

gedâ-yı müstmend ü bî-kesâne: Zavallı ve kimsesiz köle; âşık.

Meded senden ilâhî 'acizâne

Gedâ-yı müstmend ü bî-kesâne

(M 1/2)

geh: Bazen, ara sıra.

Sünbül ü reyhân gibi gâhî nihân **geh** âşikâr
 Zîr-i fesde zülf-i 'anber-büya oldum mübtelâ

(G 15/7)

Kâmverlikde felek bir tünd-ñüdür Yâverâ
 Bir karar üzre degil **geh** zûd u gâhî dir ider

(G 54/10)

Geh helâk eyler teğâfûl ile hem-çün 'Azra'îl
Geh nigâh-ı rûh-bahşuñ derde dermân gösterür

(G 66/3)

Geh helâk eyler teğâfûl ile hem-çün 'Azra'îl**Geh** nigâh-ı rûh-bahşuñ derde dermân gösterür

(G 66/4)

Geh eşk gehî hün-ı dil-i zâra boyanduñ

Gâhî durulup gâhice ammâ ki bulanduñ

(G 112/1)

Çeşm-i dille **geh** hayâlün **geh** cemâlün seyr ider
 'Âşıkun olmağdadur didâruñi nezzâreye

(G 164/3)

Çeşm-i dille **geh** hayâlün **geh** cemâlün seyr ider
 'Âşıkun olmağdadur didâruñi nezzâreye

(G 164/3)

Ebr-i kâkül açılır **geh** gâhice rû-püş olurMâh-tâbum **geh** 'iyân u **geh** nihân gördüm seni

(G 197/7)

Ebr-i kâkül açılır **geh** gâhice rû-püş olurMâh-tâbum **geh** 'iyân u **geh** nihân gördüm seni

(G 197/8)

Ebr-i kâkül açılır **geh** gâhice rû-püş olurMâh-tâbum **geh** 'iyân u **geh** nihân gördüm seni

(G 197/8)

Mey-i 'aşk ile revnaç-yâb olup **geh** gâhice şoldukSebû-yı mey gibi ya'ni boşalduk gâh **geh** tılduk

(Th 1/21)

Mey-i 'aşk ile revnaç-yâb olup **geh** gâhice şoldukSebû-yı mey gibi ya'ni boşalduk gâh **geh** tılduk

(Th 1/22)

gehi: Bazen, ara sıra.Gâhice teğâfûl **gehi** bî-gâne nigâhuñ

'Uşşâkuña ey gözleri âhû nelerün yok

(G 97/5)

Geh eşk **gehi** hün-ı dil-i zâra boyanduñ

Gâhî durulup gâhice ammâ ki bulanduñ

(G 112/1)

Nîm-nigâh-ı iltifâtuñ Yâver-i bî-çâreñe

Âşikâr ister **gehi** gâhî nihân ister gönül

(G 116/10)

Ğam yimezdüm ben de bu rûtbe ferâmüş itmesenñ

Gayriya luṭfuñ firāvān Yāver'e olsa **gehī**
(G 184/10)

gel-: Gelmek.

Urıldum tır-i müjgāna dilüm pür-pāredür cānā
Amān **gel** virme ruḥṣat ḡamzeñe ḡün-ḡāredür cānā
(G 22/2)

Eyler cihānı fitneyle ihlāk
Ḥıṣm-ı nigāha **gel** virme ruḥṣat
(G 37/8)

Munṭazır teşrifüñe üftādegānuñ beklıyor
Gel ḡırām-ı nāz ile itme edā ey serv-ḡad
(G 46/8)

Māh-ı ruḡuñ bedr-i tamām oldı **gel**
Geçdi günüm āh ile şām oldı **gel**
(G 115/1)

Māh-ı ruḡuñ bedr-i tamām oldı **gel**
Geçdi günüm āh ile şām oldı **gel**
(G 115/2)

Miḡnet-i 'aşḡuñ ile zār itmege
Kūşe-i ḡam baña maḡām oldı **gel**
(G 115/4)

Meclis-i 'uşşāka gelüp ḡuş kıl
Baḡsüñ ile fetḡ-i kelām oldı **gel**
(G 115/6)

Gelmedüñ inşāfa virüp büseñi
Bāḡda her mīve-i ḡām oldı **gel**
(G 115/8)

Yāver'e gündüz gelemeseñ eger
Geçdi günüm āh ile şām oldı **gel**
(G 115/10)

Gel gör hele Yāver ḡül-i ruḡsārını yārüñ
Hep seyr ü temāşā ḡül-i ḡülzāra mı maḡşuş
(G 90/11)

Firāş-ı gamda bīmār eyleyüp **gel** gitme cānum **gel**
'İlācın eyle revḡānı **gel** ey rūḡ-ı revānum **gel**
(G 119/1)

Firāş-ı gamda bīmār eyleyüp **gel** gitme cānum **gel**
'İlācın eyle revḡānı **gel** ey rūḡ-ı revānum **gel**
(G 119/1)

Firāş-ı gamda bīmār eyleyüp **gel** gitme cānum **gel**
'İlācın eyle revḡānı **gel** ey rūḡ-ı revānum **gel**
(G 119/2)

Firāş-ı gamda bīmār eyleyüp **gel** gitme cānum **gel**
'İlācın eyle revḡānı **gel** ey rūḡ-ı revānum **gel**
(G 119/2)

Muḡabbetden vefādan dem urursın hey sitem-kārum
Ḥaḡiḡatsüz mürüvvetsüz efendim miḡrbānum **gel**
(G 119/4)

Bahār-ı köhnedür bir başḡa 'ālem var bu ḡülşende
Ḥırāmān ol hezār-ı nāz ile serv-i revānum **gel**
(G 119/6)

Nigāh-ı Zü'l-feḡār-āsarı çeksün ḡamze-i mestüñ
'Alī-siretli sultānum benüm ey ḡahramānum **gel**
(G 119/8)

Temāşā-yı çemense maḡşaduñ ey Yāver'üñ cānı
ḡüşād oldı bütün yer yer ḡül-i dāḡ-ı nihānum **gel**
(G 119/10)

Bāri bī-hüde fiḡān itmeyelüm **gel** Yāver
Şu'le-i āhum ile nüh feleḡi döndüreyüm
(G 127/9)

Efendim **gel** faḡirüñ ḡānesine
ḡudümüñle behişt olsun mekānum
(G 129/3)

Yāver-i derd-i derūnum ol ṭabībüm **gel** amān
Ḥaste-i bī-tāb-ı 'aşḡam ḡātırım şormaz mısın
(G 138/9)

Gel ey rūḡ-ı revānum ḡaçma benden
Bu cism-i nā-tüvānuñ cānı sensin
(G 144/7)

Dimez miydüm gönül duş olma **gel** bu 'aşḡ u sevdāya
Bulur elbet belāsın dil viren ol ḡaddi bālāya
(G 170/1)

Süzme **gel** çeşm-i siyāhuñ meded ey mest-i nigāh
ḡamzeler ḡalbe degil cānuma te'sir itdi
(G 181/5)

Haberdârum **gel** inkâr itme gönlüm sendedir şimdi
‘Aceb sen kıandasın bilmem hayâlün bendedür şimdi
(G 194/1)

Gel itme haķaretle nazâr faķa-keşâna
Zannitme ki dünyâda bu ‘izzet saña qaldı
(G 199/5)

gel: -*di*
Qalbe toğınca mihr-i muħabbet
Geldi beraber derd ile miħnet
(G 37/2)

Geldi derûn-ı cân u dile yâd-ı leblerün
Ey fikr-i yâr cânda yirün yok midur seniün
(G 108/3)

Serve bağdum kâmet-i cânân **geldi** hâtıra
Nehre bağdum dide-i giryân **geldi** hâtıra
(G 172/1)

Serve bağdum kâmet-i cânân **geldi** hâtıra
Nehre bağdum dide-i giryân **geldi** hâtıra
(G 172/2)

Bâğa vardum nergisün gördüm bugün maħmûrluđın
El-amân ol dide-i fettân **geldi** hâtıra
(G 172/4)

Ebruvânın seyr idüp itdüm kemân-ı saħtı yâd
Nevk-i müjġanuñ görüp peykân **geldi** hâtıra
(G 172/6)

Şu‘le-i ħüsnüñle tende yanmaduğ yir qalmadı
Añdum ‘aşkuñ âteş-i süzân **geldi** hâtıra
(G 172/8)

Yâverâ yâ ben niçün âh itmeyem her şubĥ u şâm
Nâzlı nâzlı söyleyen cânân **geldi** hâtıra
(G 172/10)

Cân evine **geldi** müjeñ yâresi
Bildüm anı yoğdur anuñ çâresi
(G 198/1)

Geldi biñ ġüne felâket reh-i ‘aşkuñda bize
Virmemiş ruħşat-ı ħ‘âb dide-i ġam-didemüze
(Th 2/13)

gel: -*dü,-m*

Dergâhuña **geldüm** ben
Yâ Ĥazret-i Mevlânâ
(M 8/1)

gel: -*me, -y, -eli*
Hem-çü perî şanki nihândur baña
Gelmeyeli ĥayli zamândur baña
(G 5/2)

gel: -*ür*
Şâneye reşk iderek şimdi **gelür** hep ĥâtıra
Perçemi fikriyle Yâver çâk çâk olmağ baña
(G 8/9)

Her daķıķa seni görsem de firâķ el virse
Yine biñ yılca **gelür** ĥâşılı mâ-beyni baña
(G 10/6)

Bend-i ġamdan kendini âzâd için Yâver gibi
Müdmin-i lâ-ya‘ķıla her dem **gelür** ‘işret lezîz
(G 47/10)

Bâġ-ı dilde şalınan serv-i dil-ârâ mı **gelür**
Bilemem yoħsa ki bir ‘ar‘ar-ı bâlâ mı **gelür**
(G 68/1)

Bâġ-ı dilde şalınan serv-i dil-ârâ mı **gelür**
Bilemem yoħsa ki bir ‘ar‘ar-ı bâlâ mı **gelür**
(G 68/2)

Ĥande-riz olmağıla ol gül-i ter ‘uşşâķa
O tebessümden ‘aceb neş‘e-i şahbâ mı **gelür**
(G 68/4)

Heves-i zülf-i siyâhuñ ne belâlar getürür
Kâkülün fikri ile başuma sevdâ mı **gelür**
(G 68/6)

Bu gelen râyiĥa büy-ı ser-i zülfün mi ‘aceb
Cân dimâġına yaħüd sünbül-i büyâ mı **gelür**
(G 68/8)

Bir zamân vaşlımı Yâver anuñ itmişdi ĥayâl
Dil-i nâ-şâduma bilmem ki o ĥülyâ mı **gelür**
(G 68/10)

Dâ‘im umarum kesmem ümidüm **gelür** elbet
Teşri‘i o şüĥuñ bize ikrâra mı maħşüş
(G 90/3)

- Tākat mı **gelür** şu'le-i ruhsāruña cānā
 Yandı cigerüm āteş-i sūzānı görince
 (G 160/5)
- Hāne-i ḳalbe **gelür** elbet ḫayāl-i dil-rübā
 Ola mı mihmāna 'izzet ḫāne-i vīrānede
 (G 162/7)
- Gül virür ḫār-ı muğaylānı reh-i Ken'an'ıñ
 Hoş **gelür** cevri bile 'aşığına cānānuñ
 (Th 2/18)
- gel: -me, -di**
 Yāver dilüm o şūḫa gidüp ḳaldı **gelmedi**
 Bād-ı şabā ilen de peyām olmadı baña
 (G 9/9)
- gel: -se**
 Meclis-i rindāna **gelse** Yāverā sıḳlet olup
 Zāhidüñ her şoḫbeti ḫalka girān olmaz mı yā
 (G 25/9)
- gel: -icek**
 Ḫaṭṭıñ **gelicek** düşmen ile dostı bilürsin
 Herkes saña şimdi ider izḫār-ı muḫabbet
 (G 33/3)
- gel: -miş**
 Ḳanmadı ḫün-ı dilüm nüş itmeden ol mest-i nāz
 Dīde-i maḫmūrına **gelmiş** mey-i naḫvet lezīz
 (G 47/8)
- Yāverā gördüñ mi sen meclisde olmuş leb-be-leb
 Mehveşān bir yire **gelmiş** rāz-ı pinhān söyleşür
 (G 67/10)
- Ḫün-ı dil nüş eyledükçe neş'e **gelmiş** çeşmüñe
 Ḫāne-i dil meclis-i germiyyetüñ olmuş senüñ
 (G 114/3)
- gel: -i, -yor**
 Meded ol nūr-ı mücessem **geliyor**
 Şavılıñ şūḫ-ı müsellem **geliyor**
 (G 53/1)
- Meded ol nūr-ı mücessem **geliyor**
 Şavılıñ şūḫ-ı müsellem **geliyor**
 (G 53/2)
- Bulsa çok mı yine mevtāsı ḫayāt
- Ne var ol 'ısi-i Meryem **geliyor**
 (G 53/4)
- Oldı ol şūḫ-ı nemek-rīz-i žütüm
 Yine zaḫm-ı dile merhem **geliyor**
 (G 53/6)
- Dest-i sākīde gül oldı sāḡar
 Revnaḳ-ı bezm-i mey-i Cem **geliyor**
 (G 53/8)
- Eşk-i çeşmānuma nisbet Yāver
 Āb-ı deryā gözüme nem **geliyor**
 (G 53/10)
- gel: -dük, -de**
 Bir 'aceb ḫālet-fezādur kim beyān mümkin degil
 'Aşk **geldükde** dile rübāh-ı küñi şir ider
 (G 54/8)
- gel -miş, -ler**
 Teselli itmek isterler baña yārān **gelmişler**
 Ki bilmezler cigergāhumda zaḫm-ı ḫün-feşān ağlar
 (G 57/3)
- gel: -ince**
 'Adüya luṭf u 'aṭāyı cihān cihān eyler
 Baña **gelince** o zālīm yegān yegān eyler
 (G 58/4)
- Ḫaṭ **gelince** bir daḳıka bend-i sineñ açmaduñ
 İşte aḫşam oldı artık sādātüñ ḳurmaz mısın
 (G 138/5)
- Gözümden ḳan **gelince** girye itdüm
 Sirişküm pençe-i mercān bitürdi
 (G 187/7)
- gel: -en**
 Bu **gelen** rāyiḫa bŷy-ı ser-i zŷlfŷñ mi 'aceb
 Cān dimāḡına yaḫŷd sŷnbŷl-i bŷyā mı gelür
 (G 68/7)
- gel: -mez**
 Zerrece **gelmez** feraḫ ey māh-ı mihr-ārā baña
 Ḫasret-i rŷyuñ ile zindān olur dŷnyā baña
 (G 6/1)
- Ṭatlı ṭatlı ol mehŷñ güftārını diñler iken
 Ḫalk ile şimden girŷ **gelmez** baña şoḫbet lezīz
 (G 47/4)

- Muştalah sözler ile şi'ire hâlâvet **gelmez**
 Tab'a tahşil-i 'ulüm ile selâset **gelmez**
 (G 78/1)
- Muştalah sözler ile şi'ire hâlâvet **gelmez**
 Tab'a tahşil-i 'ulüm ile selâset **gelmez**
 (G 78/2)
- Hırş ile māl yıgıyup itmek iledür şandük
 Her fürü-māye gedā çeşme kanā'at **gelmez**
 (G 78/4)
- Ne kadar olsa daħı 'ilm ü hünerde mähir
 Ser-nigün çāli' olan kimseye devlet **gelmez**
 (G 78/6)
- Şaymayan āhiret ü dīnini bī-gayret olur
 Vāsi'ü'l-mezhebe hiç 'ār u hamiyyet **gelmez**
 (G 78/8)
- Dergeh-i Hāḡḡ'a varup yalvaragör ey Yāver
 Devr-i ebvāb iderseñ saña 'izzet **gelmez**
 (G 78/10)
- Hāl-i vāşifdur nümüne hālūme Yāver benim
 Kāle **gelmez** sır olunmaz özge keyfiyyetdeyüm
 (G 125/10)
- Gelmez** misüñ ey şūḡ-ı cefā-pişe cüvānum
 Geçdi benim āh ile fiğān ile zamānum
 (G 130/1)
- Cihāna biñde bir **gelmez** benim gibi saña 'āşık
 Gidersem derd-i 'aşkuñla eger ben dār-ı 'uqbāya
 (G 170/7)
- Bir feraḡ **gelmez** mi yā Rab bu dil-i nā-şāduma
 İtdügi cevri ü eziyyetdür gelen hep yāduma
 (G 171/1)
- Ol şeh raḡibeitse daħı hüsni-i i'tibār
 İḡbāl yine **gelmez** o idbār u nekbete
 (G 179/8)
- gel:** -dū, -ñ
 Maḡzūn iken firāḡ-ı cemāl ile ey ḡayāl
 Ğam-hāne-i derūnuma **geldüñ** şen eyledüñ
 (G 106/6)
- gel:** -e, -mez, -se, -ñ
- Yāver'e gündüz **gelemezseñ** eger
 Geçdi günüm āh ile şām oldı gel
 (G 115/9)
- gel:** -me, -dū, -ñ
Gelmedüñ inşāfa virüp büseñi
 Bāğda her mīve-i ḡām oldı gel
 (G 115/7)
- gel:** -üp
 Meclis-i 'uşşāḡa **gelüp** gūş kıl
 Baḡsūñ ile fetḡ-i kelām oldı gel
 (G 115/5)
- Gelüp** meclisde cānān ḡāzır oldı
 Sürürumdan cünūnum zāhir oldı
 (G 180/1)
- Lebüñ güñ-ğonce-i ḡandān bitürdi
 ḡaḡ-ı rüyūñ **gelüp** reyḡān bitürdi
 (G 187/2)
- Var mı bir gün ki **gelüp** şabrımı yağma itmez
 Bunu bir 'āşıkā bir dil-ber-i ra'nā itmez
 (Tb 1/15)
- Sīnem üstinde **gelüp** cāy-ı ḡarār ide diyü
 'Aşıkāndan beni de 'add ü şümār ide diyü
 (Tb 1/23)
- gel:** -mez, -den
 O meh-rūnuñ hilāl-i yek-şebe bārik-i ebrūsın
 Yaḡın **gelmezden** evvel kimseye ben dūrdan gördüm
 (G 121/4)
- gel:** -se, -ñ
 Nişter-i ḡamzeñle **gelseñ** bir ḡan alsañ ey ḡabīb
 'Aşḡ ile dil-ḡūn olan bīmāra Allāh 'aşḡına
 (G 173/3)
- gel:** -e
 Bī-tekellūf dinilen Yāver-i zāruñ ḡazelin
Gele tanzīr ide bir şā'ir-i mähir nerede
 (G 177/10)
- gel:** -me, -di
 Gördüñüz mi o güzel gözleri sāḡir nerede
 Gideli ḡayli zamān **gelmedi** vāfir nerede
 (G 177/2)

gel: -se, -y, -dü, -ñ

Beni bir hâle koyduñ kim ecelden gayrı yoğ çäre
N'olur bir kerre **gelseydüñ** ki cânım tendedür şimdi
(G 194/8)

gel: -dü, -ñ, -se

Geldüñse eger görmek için yarıñı Yäver
Gitti o güzel âteş-i hasret saña kaldı
(G 199/9)

gel: -dük, -de

Hemân teşrif kıl kim reşk ide akrân u emsälüm
Bize **geldükde** inkâr eyleme ikrârüñi zâlim
(Th1/14)

gel: -se

Zahm-ı dil teşne olur **gelse** diyü peykânüñ
Cânı âmâc ideli gamze-i hün-h'âresine
(G 174/5)

Amân ol mest-i nâzum bezme **gelse** neş'edâr olsa
Keder gitse derûnumdan biraz zevke medâr olsa
(Th 1/1)

gel: -e, -mez

Rüz u şeb tavr u edâsında çekersem anuñ
Gelemez zerre kadar hâlet-i i'câz baña
(Th 2/20)

ger: Eğer, şayet.

Çanda bulurdu bu keyfiyeti **ger** eylemese
Neş'e-i la'l-i lebüñ sâğar-ı ser-şâra meded
(G 45/7)

Baña **ger** itmez iseñ Yäver'e luţf it zâlim
Kalmadı şabra taħammül yeter âzâra meded
(G 45/9)

Ger hâkim olsa mesned-i 'izz ü gurürda
Bir hüküm iderse fâriğ ider dâveri 'Alî
(G 190/7)

İstemez kând-ı lebüñ tütü-i dil 'âlemde
Rü-nümâ olsa da **ger** âyine-i râz baña
(Th 2/10)

Ger gamzeleri çekse de her dem saña hancer
Olsun dañı hışm u gâzab çeşmine mazhar
(Th 3/21)

gerçek: Hakiki, doğru.

Bî-vefâ bir dil-rübâ dirler idi **gerçek** imiş
Yäver'e yoğ gayrıya vardur vefâsı vâkı'â
(G 7/9)

İnanma i'timâd itme ne kâfir kişidür ol şüh
Vişâlün va'd ider **gerçek** gibi ammâ yalan söyler
(G 63/4)

gerçek: -den

Va'd itdi vişâlin saña ol va'dine durmaz
Sen öyle yalan sözlere **gerçekden** inanduñ
(G 112/10)

O meh va'd-i vişâl itmiş işitdüm Yäver'e ammâ
İnanmam i'timâd itmem ki **gerçekden** yalandur bu
(G 155/10)

gerçi: Aslına bakılırsa, aslında.

Gerçi kim gönce-güşâlıklarımı duydum hep
'Aceb ol gönce-i femden haberüñ var mı şabâ
(G 17/3)

Şem'î ruḥ ile **gerçi** ki yanduñ şeb-i vuşlat
Pervâne gibi sen de fiğân eylemedüñ hiç
(G 41/3)

Gül-berg-i rüy-ı yâre müşâbih görilmedi
Bu gülsitânda **gerçi** görildi hezâr ruḥ
(G 44/6)

Hün-ı dil nüş itmege kanmaz o çeşmânüñ senüñ
Gerçi kim maḥmûrlar şahbâyı eyler ittiḥâz
(G 48/4)

Dehânı **gerçi** kim hâmüş ol gül-goncenüñ Yäver
Lisân-ı hâl ile her bir müje hem-çün lisân söyler
(G 63/9)

Gerçi çeşmüñ haste ammâ eylemiş halkı harâb
Ol nigâh-ı Çahramânuñda olan kudret nedür
(G 71/5)

Luţf-ı hoş-büyına tercih olur mı hâlün
Gerçi kim büy-ı laţif 'ud ile 'anberde de var
(G 74/4)

Özge bir neş'e virür sâğar-ı la'lün cânâ
Gerçi keyfiyet-i neş'e mey-i sâğarda da var
(G 74/6)

Åşinâdur nûkhet-i zülfünle **gerçi** min-vecih
Hâlünü yâd eylemekdür bûy-ı ‘anberden ğarâz
(G 91/7)

Gerçi kim sihr-âferin zülf-i perişānuñ senün
Eyleyen meftün beni çeşmān-ı fettānuñ senün
(G 105/1)

Yāver-i dil-hūna ğamzeñveş ider baħs-i hirās
Gerçi cānā cān-fezādur ğam-zidādur gözlerün
(G 111/10)

Gerçi şî‘rüm sâde ammā ma‘nisi bî-gānedür
Hiç söz olmaz Yāverā mazmūn-ı nev-icāduma
(G 171/9)

Gerçi düşvār idi taħşil seni ammā kim
Virmedi Yāver-i bî-çāre hālel himmetine
(G 178/9)

Hārveş eṭrāfuñ almişdı raķibān **gerçi** kim
Nev-şüküfte gül gibi hānde-künān gördüm seni
(G 197/3)

Tiĝ-ı nigāhı itdi beni **gerçi** zaħmnāk
Hün-rizlikde ğamzesinün artdı şöhreti
(G 201/7)

gerden: Boyun, gerdan.

gerden: -i
Gerdeni ṭavķ-ı muħabbetle muķayyed olalı
İtmedi murĝ-ı dilüm serv-i hırāmānı fidā
(G 20/5)

Hemān ğüyā ki Yāver ķadre irdüm nūra ğarķ oldum
Beyāz ol **gerdeni** kim ol siyeh semmürdan gördüm
(G 121/10)

gerek: Gerek.

Gülşen ne **gerek** bende-i efgendeñe cānā
Ķapuñ gibi ‘uşşāķuñā ra‘nā maħal olmaz
(G 79/7)

getür: Eriştirmek, ulaştırmak.

Sāķi piyāleyi mey ile ben pür isterem
Şahbā **getür** ki neş’e tamām olmadı baña
(G 9/8)

getür: -ür
Heves-i zülf-i siyāhuñ ne belālar **getürür**

Kākülün fikri ile başuma sevdā mı gelür
(G 68/5)

gevher: Cevher, mücevher, elmas, inci.

gevher: -den
Rūh-perver ol dehende lü’lü’-i dendān-ı yār
Bir müdevver hoşķa-i la‘l içre **gevherden** laṭif
(G 96/4)

gevher: -dür
Leb-i rengin-i yāri Yāverā yāķūta beñzetme
Ki ol nā-yāb u nā-dide ‘aceb pākize **gevherdür**
(G 52/10)

gez: Gezmek, dolaşmak.

gez: -er, -ken
Kendi hālünde **gezerken** niçün olduñ böyle
Yāverā n'eyledi gör ülfet-i dil-dār saña
(G 14/9)

gez: -me, -m
Ol şaçı Leylā için **gezmem** beyābān-gerd olup
Ben esir-i ṭurre-i ṭarrāriyam şaĝdan şaĝa
(G 159/7)

gez: -er
Hezārān nāz ile ol ķāmet-i serv-i sehī nāzum
Çemenzāra çıkup gāhī **gezer** āheste āheste
(G 176/8)

gez: -er, -üm
Şöyle vālih **gezerüm** kendümi aşlā bilmem
Daħı bir yir göremem pişgehümden ğayrı
(G 195/3)

gibi: -e benzer. Benzerlik bildirir.

Yāver-i bīmār-ı dil **gibi** nedendür ey ḫākim
Hiç devā itmez eser bilmem ne ḫikmetdür baña
(G 2/9)

Yāver **gibi** bīmārum
Bir derde giriftārum
(M 8/33)

Yāver **gibi** teşekkür ider var mı cevruñe
Aĝyār durma hālini şekvādudur saña
(G 13/9)

Sünbül ü reyħān **gibi** gāhī nihān geh aşķār
Zir-i fesde zülf-i ‘anber-būya oldum mübtelā
(G 15/7)

- ‘Ayb olunmaz itsem efgān kumri-i kû kû **gibi**
Saña oldum āh ey serv-i çemānum mübtelā
(G 16/5)
- Aña bakmağa yokdur taqatım Yāver **gibi** billāh
Beni bu hāle koymışken baña raḥm eylemez hālā
(G 19/9)
- Ağlaram ben çeşm-i giryānum elinden zār zār
İtdi lü’lû **gibi** eşk-i dūr-nisārımdan cüdā
(G 23/6)
- Bāğ-ı ḥüsnüñ yād idüp bülbül misāli ağlaram
Olmışam Yāver **gibi** ol gül-‘izārımdan cüdā
(G 23/10)
- Yāver **gibi** luṭfuñ umarım kesmem ümidüm
‘Afv eyle benim cürm ile ‘iṣyānumı yā Rab
(G 27/9)
- Bir kimseyi bār-ı ğam u hicrān u sitemle
Yāver **gibi** bî-tāb ü tüvān eyleme yā Rab
(G 28/10)
- Yāver **gibi** mehcūr olalı āh o gülümden
Didemden aqar qan ile enhār-ı muḥabbet
(G 33/9)
- Ḥüb olduğı bu şehrumüzüñ āb u havāsı
Olmış **gibi** gül-çihre-i ḥübānına bā‘is
(G 40/6)
- Şem‘-i ruḥ ile gerçi ki yanduñ şeb-i vuşlat
Pervāne **gibi** sen de fiğān eylemedüñ hiç
(G 41/4)
- Oldı dil-efgende nāvekinde bīmāruñ senüñ
Olmıyor sāyeñ **gibi** senden cüdā ey serv-ḳad
(G 46/4)
- Ḳaddini itmiş dü-tā ‘aşkuñla böyle var mıdır
Ḥāşılı Yāver **gibi** bir mübtelā ey serv-ḳad
(G 46/10)
- Bend-i ğamdan kendini āzād için Yāver **gibi**
Müdmin-i lâ-yaḳıla her dem gelür ‘iṣret lezīz
(G 47/9)
- Ḳapuñda ḥākim ü vālî senüñ üftādeñ olmışdur
Benüm **gibi** hezārān mübtelāya rağbetüñ yokdur
(G 50/8)
- Yeñiçeri güzelidür ki sim bāzūsın
Çenār dalı **gibi** hep nişān nişān eyler
(G 58/8)
- İnanma i‘timād itme ne kāfir kişidür ol şuḥ
Vişālüñ va‘d ider gerçek **gibi** ammā yalan söyler
(G 63/4)
- Yūsuf **gibi** her dil-ber-i ra‘nā güzel olmaz
Yaḳūb nebi ḥüznine hiç bir bedel olmaz
(G 79/1)
- Zaḥm urmağ için ‘āşıḳa ḥancer be-kef olma
Ser-tiz-i nigāhuñ **gibi** tiğ-i ecel olmaz
(G 79/6)
- Gülşen ne gerek bende-i efgendeñe cānā
Ḳapuñ **gibi** ‘uşşākuña ra‘nā maḥal olmaz
(G 79/8)
- Saña ben sırr-ı ‘aşḳı añladurdum
Raḳībānı **gibi** sineñ öpilmez
(G 81/6)
- Taşvir **gibi** sākit ü ḥāmūş neler var
Nev söylememek şüret-i divāra mı maḥşuş
(G 90/9)
- Gülşen-i küyuñı Yāver **gibi** itsem mesken
Ḥ‘ābgāhum ser-i ḥār olsa degildür māni‘
(G 94/9)
- Ben de Yāver **gibi** nälendesiyem
Beni bu derde ḳodı cilve-i ‘aşḳ
(G 99/9)
- Yazıldıḳ defterine ‘āşıḳānuñ
‘Aceb Yāver **gibi** divāna düşdük
(G 103/10)
- Yāver **gibi** ben de oldum ey dil
Üftādesi bir cefālî yārüñ
(G 107/9)
- Aqarşular **gibi** aḳdı göñüller rüy-māl oldı
Amān ey serv-i dil-cüyüm görince nāz u reftāruñ
(G 110/3)
- Ey mihr-i cihān-tāb u felek ey meh-i tābān
Çāhî açılıp meh **gibi** gāhice ḳapanduñ
(G 112/14)

- Erbâb-ı hîred **gibi** şağın fikrete düşme
‘Aklıñ var ise sen dağlı var ehl-i cünün ol
(G 120/7)
- İç badeñi çek kendini bir küşeye şimdi
Yâver **gibi** mey-hâne-i vahdetde maşun ol
(G 120/10)
- Ben dağlı Yâver **gibi** ol zâlimün
Âteş-i ‘aşkıyla yanar ağlaram
(G 126/9)
- Ümmid idiyor cân u dilüm büse-i la‘lün
Yâver **gibi** şimdi ne ‘aceb fikr-i muhâlüm
(G 133/10)
- O cefâ-cü seni Yâver **gibi** terk itdi ise
Sen elem çekme gönül ben saña cânân bulurum
(G 134/9)
- Yâver açılıp gül **gibi** ‘uşşâk-ı dil-efgâr
Çün murğ-ı seher semt-i gülistâna çekilsün
(G 137/9)
- Şühân ile pek ülfeti artdurduñ efendim
Kendün **gibi** bir âfete mâ’il olacağsın
(G 145/4)
- Şem‘-i ruğ-ı cânâneyi gördükçe uçarsın
Pervâne **gibi** yanmağa kâ’il olacağsın
(G 145/6)
- Fidâ eyler dil ü cânın o şühun râh-ı ‘aşkında
‘Aceb Yâver **gibi** bir var mı anuñ mübtelâsından
(G 150/10)
- Yâver **gibi** bîzâr ider ol halk-ı cihânı
Üftâdelerün şabr ile sâmanı ne bilsün
(G 151/9)
- Düşürdüñ vâdi-i ‘aşka beni Yâver **gibi** hâlâ
Ğamuñla böylece püyân iden sensin Şerifüm hû
(G 157/9)
- Murğ-ı dilümüz gitdi hemân yanına yârin
Kumrî **gibi** ol serv-i hürâmâmı görince
(G 160/4)
- Kan döker her çeşm-i zağmuñ dide-i giryân **gibi**
Ne urıldıñ Yâverâ ol ğamzesi hün-h’âreye
(G 164/9)
- Sîne-i şafını gördükde o şühun Yâver
Dilüm âyine **gibi** kodı beni hayretde
(G 167/10)
- Dil-haste olup Yâver-i zârün **gibi** cânâ
Mağmûm olalı hayli harâret var içinde
(G 169/9)
- Cihâna biñde bir gelmez benim **gibi** saña ‘aşık
Gidersem derd-i ‘aşkuñla eger ben dâr-ı ‘uqbâya
(G 170/7)
- Seni Yâver **gibi** ol hasret-i didâra vakf eyler
Gönül meyl eyleme her gördüğün mağbûb-ı zîbâya
(G 170/9)
- Ejder **gibi** dem çekmededir ‘aşık-ı zâra
Ol zülf-i siyeh-târını başdan çıkarınca
(G 175/3)
- Üftâde oldı dil yine bir serv-i kâmete
Düşdi zemine sâye **gibi** vardı râhata
(G 179/2)
- Yâver **gibi** gönül dağlı âzâde-ser iken
Sevdâ-yı ‘aşka duş olalı düşdi miñnete
(G 179/9)
- Dem-â-dem ğayrılarla ülfet ider ol perî şimdi
Benüm Yâver **gibi** mehcür-ı cânân olduğum kıldı
(G 183/10)
- Şu‘â vü şu‘le-i mihr-i cemâlün
Cihânda gün **gibi** zâhir degil mi
(G 189/4)
- Nâmem yazılıp giderken ey şüh
Verkâ **gibi** itdi takla-bâzi
(G 196/8)
- Hârveş eţrafuñ almışdı raķibân gerçi kim
Nev-şüküfte gül **gibi** ğande-künân gördüm seni
(G 197/4)
- Temâşâ-yı gülistân-ı cemâle cü **gibi** aksam
Turuncuñ gösterüp nârenc-i bâğuñ başına kağsam
(Th 1/17)
- Mey-i ‘aşk ile revnağ-yâb olup geh ğâhice şolduk
Sebû-yı mey **gibi** ya’ni boşalduk ğâh geh tılduk
(Th 1/22)

Cūlar **gibi** eylerse ne var eşküm eger cūş
Gül-gonceyi giryānlıgum itse n'ola hāmūş
(Th 3/11)

Gülşen-i hūsn ü cemāline hezār ide diyü
Murğ-ı dil murğ-ı gülistān **gibi** zār ide diyü
(Tb 1/26)

gibi: -dür
İrād-ı mu'ayyeni **gibidür**
Rüşvet bu zamāne kibāruñ
(G 107/7)

gibice: Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen.

Beni der-bend-i 'ubūdiyyet-i hūsn eylemege
Tār-ı zūlfūñ **gibice** boynuma zencir olmaz
(G 76/4)

Ey zūlf-i siyeh rüyına yārūñ dökilürsin
Yāver **gibice** sen de perişān ne turursın
(G 140/10)

gice: Gece.

Düşinmeden **gice** gündüz cihānı görmez olur
Olur mı 'aşıq-ı zārūñ gözinde rāhat-ı h'āb
(G 31/3)

O **gice** gözleri kem düş görür mi 'uşşākuñ
İderse dide-i merdüm-şikarı rağbet-i h'āb
(G 31/7)

Teşrifūñi rü'yāda dil-i zāra işitdüm
Düşmen gözūme her **gice** uyku haberüm yok
(G 98/8)

Tefekkürüm **gice** gündüz senūñ vişālūñdür
İnan sahihi bu hep h'āb u hep hayālüm sen
(G 139/5)

Ebr-i āhum mı 'aceb perde-keş-i ruhsāruñ
Toğmadı bu **gice** ol necm-i seher n'olsun bu
(G 154/6)

Gice olunca dañı uyku baña düşmen olur
Çeşm-i hasret göremez bizleri hiç rāhatda
(G 167/7)

El-amān ey çeşm-i hasret bir **gice** olsun n'olur
H'āba varsañ belki rü'yāda görürsin ol mehi
(G 184/3)

gice: -ler
Giceler tā-be-seher nāleler itdüm Yāver
Åh feryād-ı hezār olmadı dem-sāz baña
(G 3/9)

Kumrileri Yāver **giceler** hasret ü rāhat
Pür-şivelik ol serv-i hürāmāna virilmiş
(G 85/9)

O güzel gözlerinin fitnessin itdükçe hayāl
Giceler tā-be-seher didemi giryān bulurum
(G 134/6)

Begüm bu āteş-i 'aşkuñla sūzān olduğum kaldı
Giceler şubha dek derdūñle nālān olduğum kaldı
(G 183/2)

gıdā-yı rüh u cān: Ruhun ve canın gıdası.

gıdā-yı rüh u cān: -dur
Lebūñ büsi **gıdā-yı rüh u cāndur**
O zevk-i cān-fezāya hiç çoyılmaz
(G 81/7)

gider: Gidermek, yok etmek.

gider: -ür, -sin
Dilde ne kadar olsa keder sen **giderürsin**
Güyā bu şafālar ile sen şafvet-i cānsın
(G 142/7)

gınā: Varlık, zenginlik.

Faqr ile faqr ideyüm kalbe **gınā** vir yā Rab
Kāmet ü hālūme çeşbān kabā vir yā Rab
(G 26/1)

gir: Girmek.

gir: -me, -di
Niçün dāmānuñı dest-i kesāna **girmedi** dirsın
Senūñ biz ba'zı yirden pek perişān çıkdüğün gördük
(G 101/3)

gir: -düg, -üm
Ben ne hāle **girdüğüm** bilmez mi sulţānum henüz
İntizār-ı vuşlat ile zār u giryānum henüz
(G 77/1)

Yāver-i nālende hālın aña 'arz itmek 'abes
Ben ne hāle **girdüğüm** bilmez mi sulţānum henüz
(G 77/10)

gir: -di

Ne hâle **girdi** ğam-ı ‘aşkuñ ile bak Yâver
Bu zulmi sensin iden bendeñe a zâlim sen
(G 139/9)

gir: -me, -ge
Biñ cānı olsa **girmege** meydān-ı cengüñe
Behrām-ı Gür olsa da itmez cesâreti
(G 201/19)

gîrâ: Tutan, tutucu.
Ayaklandur nigâh-ı merhâmetle dest-gîrüm ol
Ki bî-tâb-ı ğamuñ binâ gözi **gîrâ** eli sensin
(G 135/8)

gîrân ol: Ağır olmak, biktirmek.
gîrân ol: -maz
Meclis-i rindāna gelse Yâverâ sıklet olup
Zâhidüñ her şöhbeti halka **gîrân olmaz** mı yâ
(G 25/10)

gîrîbân: Elbise yakası.
gîrîbân: -um, -dan
Dâmenüm fark idemem şimdi **gîrîbânımdan**
Dâmen-i ‘işmetümi çāk-i gîrîbân bürüdi
(G 202/7)

gîriftâr: Tutulmuş, yakalanmış.
gîriftâr: -ı
Meded cānâ beni hāk-i mezelletde koyup gitme
Esîr-i pây-mâl olmuş **gîriftârı** sövündürme
(G 161/8)

gîriftâr ol: Esir olmak.
gîriftâr ol: -alı
Ben ‘aşka **gîriftâr olalı** âteşe düşdüm
Süzân idiyor cismümi bu nâr-ı muhâbbet
(G 33/5)

gîriftâr-ı muhâbbet: Muhabbete tutulmuş.
Düşdi dil-i bî-tâbuma efkâr-ı muhâbbet
Düşmenlerüm olmaya **gîriftâr-ı muhâbbet**
(G 33/2)

gîrifte-dil: Tutulmuş gönül.
Tutuldı dām-ı haṭ u mûy-ı rûyuña çünküm
Gîrifte-dil ser-i zülfüñde pîçtâb idiyor
(G 59/6)

gîrifte-ḥûñ: Kanı tutulmuş.
Gönül bî-hûş kaldı nişter-i ğamzeñle bir kan al

Girifte-ḥûñ olan elbet olur faşşâddan mahzûz
(G 93/6)

gîryân: Gözyaşı dökken, ağlayan.
O güzel gözlerinin fitness itdükçe hayâl
Giceler tâ-be-seḥer didemi **gîryân** bulurum
(G 134/6)

Ey dîde-i ter ḥasret-i yârüñ elemiyle
Tâ şubḥa degin böylece **gîryân** ne ṭurursın
(G 140/4)

gîryân id: Ağlamak.
gîryân id: -üp
Her kaçan kim ağladup ‘uşşākımı cānân güler
Bülbülün **gîryân idüp** şankim gül-i ḥandân güler
(G 55/2)

gîryânîlg: Ağlayıcılık, ağlama durumunda oluş, bulunuş.
gîryânîlg: -um
Cûlar gibi eylerse ne var eşküm eger cüş
Gül-ğonceyi **gîryânîlgüm** itse n’ola ḥāmüş
(Th 3/12)

gîrye: Ağlama, gözyaşı.
gîrye: -ler, -üm
Niyâz-ı büse iderken o ğonce-i femden
‘Aceb bu **gîryelerüm** de medâr olur mı ‘aceb
(G 29/4)

gîrye: -ñ
Nüş-ı mey idüp **gîryeñ** için ğam mı çekersin
Ḥandân idecek miydi seni cām-ı muhâbbet
(G 34/5)

gîrye: -n, -de
Gîryende görüp dün baña cānân didi yolda
Şabr eyle ki maṭlûbuña nâ’il olacaḥsın
(G 145/7)

gîrye eyle: Ağlamak II bir duruma üzölmek; sızlanmak, yakınmak.
gîrye eyle: -r
Hemîşe **gîrye eyler** rāz-ı pinhân-ı dili isbât
Dü çęsm-i gîryenāküñ da‘vi-i ‘aşka ğüvâñ itme
(G 168/3)

gîrye it: Ağlamak.
gîrye it: -dî, -m
Gözümden kan gelince **gîrye itdüm**

Sirişküm pençe-i mercân bitürdi
(G 187/7)

girye vü zārī: Ağlama ve inleme.

Ol hānde-i şirîn leb-i hāndāna virilmiş
Bu **girye vü zārī** dil-i nālāna virilmiş
(G 85/2)

Bülbülāsā **girye vü zārī** ferāmūş eyleme
Şerhalarla çün gül-i şad-berg-i hāndānsın gönül
(G 118/7)

girye vü zār-ı dem-ā-dem: Sürekli ağlama ve inleme.

girye vü zār-ı dem-ā-dem: -den
Girye vü zār-ı dem-ā-demden bu nā-bīnālīga
Hem-çü Ya'küb oldı çeşm-i hūn-feşānum mübtelā
(G 16/3)

Girye vü zār-ı dem-ā-demden bu nā-bīnālīga
Hem-çü Ya'küb oldı çeşm-i hūn-feşānum mübtelā
(G 16/3)

girye-i hāşret: Özlem gözyaşı.

girye-i hāşret: -le
Āh zālim baña Nil-i vuşlatuñ çeşmānumı
Girye-i hāşretle pür-nem itmeyince olmadı
(G 200/8)

giryenāk: Ağlayıcı, ağlayan.

Giryenāk olmaqdadır her dem hayāl-i yār ile
Görmedüm ārām u rāhat çeşm-i hāşret-pişede
(G 163/3)

Hāşretüñle **giryenāk** olmaqdadır iki gözüm
Farq olunmaz eşk-i hūn-ālūd ile peymāneden
(Mr 1/7)

gīsū: Omuz üstüne dökülen saç.

gīsū: -y, -a
Dāne-i hāl ile ol virmezden evvelce firib
Murğ-ı dil şayd eyleyen **gīsūya** oldum mübtelā
(G 15/4)

git: Gitmek, varmak.

gid: -üp
Yāver dilüm o şūha **gidüp** kaldı gelmedi
3Bād-ı şabā ilen de peyām olmadı baña
(G 9/9)

gid: -icek

‘Āşıkānuñı alup zevk u şafāya **gidicek**
Didi agyāruña taqduñ mı o qarneyni baña
(G 10/7)

git: -di
Bir gönül vardı yanumda ol da **gitdi** yār ile
Künc-i gamda oldum āhır gam-güsārumdan cüdā
(G 23/3)

Murğ-ı dilümüz **gitdi** hemān yanına yārin
Kumrī gibi ol serv-i hūrāmānı görince
(G 160/3)

Geldüñse eger görmek için yārüñi Yāver
Gitdi o güzel āteş-i hāşret saña kaldı
(G 199/10)

gid: -er
Hemān **gider** turamaz semt-i yāre dil-i Yaver
Gönül didükleri şeyde karar olur mı ‘aceb
(G 29/9)

Dimāğumdan **gider** mi lezzet-i didāruñ ey māhum
Baña hiç bundan a‘lā nāzeninüm ni‘metüñ yokdur
(G 50/5)

Sirişküm çağlasa cüş itse aksa
Gider mi levh-i dilden baq hayālün
(G 104/4)

Gör kayd-ı serüñ sen dalı ey ‘āşık-ı miskin
Agyāra **gider** ol şeh-i hūbān ne turursın
(G 140/6)

Eger gitdüñse yanumdan benüm ey nāzeninüm sen
Dilümden hiç **gider** mi arzū-yı rüy u didāruñ
(G 110/6)

gid: -er, -dii, -m
Gāhice temāşā-yı leb-i bahre **giderdüm**
Şimden girü bu eşk ile deryāya ne minnet
(G 36/7)

git: -me, -di
Buldı āsāyiş ü rāhat dil-i virānumda
Hāne-i dilde yatar **gitmedi** mihmān-ı firāk
(G 100/6)

git: -mez
Güzel taşvır olunmuş haqq u hālün

Gözümden naqışı hiç **gitmez** cemālün
(G 104/2)

Mahrūr olalı âteş-i ‘aşk ile vücūdum
Gitmez o mehūn hey’et-i hūsnî nazarumdan
(G 152/6)

git: -dū, -n, -se
Eger **gītdūñse** yanumdan benüm ey nāzeninüm sen
Dilümden hiç gider mi arzū-yı rüy u didāruñ
(G 110/5)

git: -me
Firāş-ı gamda bīmār eyleyüp gel **gitme** cānum gel
‘ilācın eyle revhānî gel ey rüh-ı revānum gel
(G 119/1)

gid: -er, -se, -m
Cihāna biñde bir gelmez benüm gibi saña ‘āşık
Gidersem derd-i ‘aşkuñla eger ben dār-ı ‘uqbāya
(G 170/8)

gid: -e, -me, -m
Vādi-i ‘aşka düşüp böylece kaldum Yāver
Bir çarīka **gidemem** kendi rehümden ğayrı
(G 195/10)

gid: -er, -ken
Nāmem yazılıp **giderken** ey şüh
Verkā gibi itdi taqla-bāzî
(G 196/7)

git: -miş
O gülün seyrine ben **gītmış** idüm gülşende
Aldı eṭrāfumı hep hār-ı muğaylān bürüdi
(G 202/3)

git: -se, -m
Dimişsin yok dimezdüm bāde-i şirîn-güvār olsa
Senüñle āh bir gün bāğa **gītsem** de biraz çaksam
(Th 1/16)

gid: -i, -yor
Ḥayret-zedeyüm ol şeh-i hūbānı görünce
‘Aqlum **gidiyor** kāmēt-i cānānı görünce
(G 160/2)

Üftādeligüm vardı ki ol rütbe Yāver
‘Aqlum **gidiyor** kāmēt-i cānānı görünce
(G 160/10)

gid: -eli
Gördüñüz mi o güzel gözleri sāhir nerede
Gideli ḥayli zamān gelmedi vāfir nerede
(G 177/2)

git: -se
Amān ol mest-i nāzum bezme gelse neş’edār olsa
Keder **gītse** derünümün biraz zevke medār olsa
(Th 1/2)

git: -me
Meded cānā beni ḥāk-i mezelletde koyup **gītme**
Esir-i pāy-māl olmuş giriftārı sövündürme
(G 161/7)

2. Kaybolmak.

git: -me, -y, -e
Bir kerre o gül-ruḥlaruñ öpsem kızarıncā
Surḥî-i ruḥı **gītmeye** tā ḥaşre varıncā
(G 175/2)

giyāh-ı gülşen-i ruḥsār: Yanağın gül bahçesinin bitkisi.

giyāh-ı gülşen-i ruḥsār: -ı, -dur
Şanma kim ḥod-rū **giyāh-ı gülşen-i ruḥsārıdur**
Sünbülüstāndur nazarda dil-ber-i mümtāza ḥaṭ
(G 92/3)

gizli: Gizli.

gizli: -ce
Dāğ-ı dil-i zārüm itdi ifşā
Bu **gizlice** dilde sūz u sāzı
(G 196/4)

gök: Gök, gökyüzü.

gök: -de
Dönerler şevkuñ ile nüh felekler yā Resülallāh
Şalāt eyler saña **gökde** melekler yā Resülallāh
(M 5/2)

gök: -den
Du‘ā-yı devletin yirde beşer cehr ile itdükçe
Sürüşān-ı semā āminini **gökden** nidā eyler
(Kt 2/4)

ğonce: Gonca.

ğonce: -ler
Ğonceler eyler tebesüm bülbül-i şeydālara
Gülsitān-ı ‘ālem içre ‘andelibān söyleşür
(G 67/7)

ğonce: -nūñ

Eger peyk-i şabā ile nesīm-i luṭfuñ olmazsa
Açılmaz **ğonceñüñ** beste dehānı yā Resūlallāh
(M 4/8)

ğonce-dehān: Gonca ağzlı.**ğonce-dehān: -ı**

Serv-ḳad **ğonce-dehānı** severem
Amān ol müy-ı miyānı severem
(G 131/1)

ğonce-fem: Gonca ağzlı, ağzı küçük ve güzel olan.**ğonce-fem: -üm**

Açılmaz oldı tekellüm idüp o **ğonce-femüm**
Görince ‘aşık-ı zārı hemān ḥicāb idiyor
(G 59/3)

ğonce-gül-i nesteren: Yaban gülü goncası.**ğonce-gül-i nesteren: -üm**

Bī-hūde ne feryād ideyüm ḥāruñ elinden
Bu bağda bir **ğonce-gül-i nesterenüm** yok
(Th 3/20)

ğonce-güşālık: Açılmış gonca.**ğonce-güşālık: -lar, -ı, -nı, -ı**

Gerçi kim **ğonce-güşālıklarımı** duydum hep
‘Aceb ol **ğonce-i femden** ḥaberüñ var mı şabā
(G 17/3)

ğonce-i fem: Açılmamış gonca.**ğonce-i fem: -den**

Gerçi kim **ğonce-güşālıklarımı** duydum hep
‘Aceb ol **ğonce-i femden** ḥaberüñ var mı şabā
(G 17/4)

Niyāz-ı buse iderken o ğonce-i femden

‘Aceb bu giryelerüm de medār olur mı ‘aceb
(G 29/3)

ğonce-i zībā: Güzel gonca.

Bir lebi **ğonce-i zībā** ruḥı verd-i ḥamrā
Bir saçı sünbül-i ter ḳaddi bülend ü bālā
(Tb 1/3)

ğonce-leb: Gonca dudaklı.**ğonce-leb: -ı**

Nār-ı ğam-ı firḳat ile āteşlere yandım
Ol **ğonce-lebi** bulmağičün ḥaylı arandım
(Th 3/8)

ğonder: Göndermek, yollamak.**ğonder: -eyüm**

Ser-i küyuñda canı var ise dursun ruḳebā
Nāvek ü tır-i du‘āyı hele dūr **ğondereyüm**
(G 127/6)

ğöñül: Kalp, yürek.

Bir **ğöñül** vardı yanumda ol da gitdi yār ile
Künc-i ğamda oldum āḥir ğam-ğüsārumdan cüdā
(G 23/3)

Hemān gider ṭuramaz semt-i yāre dil-i Yaver

Ğöñül didükleri şeyde ḳarār olur mı ‘aceb
(G 29/10)

Ğöñül ḥāl-i dil-i zārı o şāha ‘arż-ı ḥāl eyle
Cemāl-i pür-celāle zannum ol kim ṭāḳatuñ yokdur
(G 50/3)

Meh-cemālün olmaduḳça mäh-tāb itmez **ğöñül**
Biz şeb-i hicrānmuñ tār olduĝın bilmez miyüz
(G 75/7)

Būs-ı lebüñi itse ṭaleb Yāver ‘aceb mi
Dīvāne **ğöñül** her ne iderse edeb olmaz
(G 80/10)

Ğöñül bī-hüş ḳaldı nişter-i ğamzeñle bir ḳan al
Girifte-ḥüñ olan elbet olur faşşāddan mahzüz
(G 93/5)

Āteşin ruḥsār-ı dil-berden **ğöñül** oldı kebāb
Ḥün-ı dil nüş eyle ey dil na‘ra-i mestāne çek
(G 102/7)

Bir nihāl-i ‘işve-i ḥāṭır-nişān ister **ğöñül**
Bāĝ-ı dilde ḳad çeken ser-keş fidān ister **ğöñül**
(G 116/1)

Bir nihāl-i ‘işve-i ḥāṭır-nişān ister **ğöñül**
Bāĝ-ı dilde ḳad çeken ser-keş fidān ister **ğöñül**
(G 116/2)

Çekdüĝi cevr ü sitemdür dil-rübālardan anuñ
‘Aşıkuñ ḳadrin bilür bir mihrbān ister **ğöñül**
(G 116/4)

Rüyına bakmaḳla ṭoymaz ‘aşık-ı hasret-keşi
Ḥāşılı ol meh-liḳāyı her zamān ister **ğöñül**
(G 116/6)

Derd-i ‘aşkuñ yana yana eylemek için beyân
Gâhice cānān ile tenhā mekân ister **göñül**

(G 116/8)

Nim-nigāh-ı iltifātuñ Yāver-i bi-çāreñe
Āşikār ister gehi gāhī nihān ister **göñül**

(G 116/10)

Zaḥm-ı müjgān ciger-süz ile pür-yāre **göñül**
Kıpılır hayfā yine ‘aşk ile her yāre **göñül**

(G 117/1)

Zaḥm-ı müjgān ciger-süz ile pür-yāre **göñül**
Kıpılır hayfā yine ‘aşk ile her yāre **göñül**

(G 117/2)

Ne kadar sa’y-i belig itse de bir fā’ide yok
Bulamaz derd-i dil-i zārına bir çāre **göñül**

(G 117/4)

Bir zamān gülşen-i ḥüsnünde senüñ bülbül iken
Düşdi şimdi ne ‘aceb ḥasret ile zāra **göñül**

(G 117/6)

Ser-i zülfünde vaṭan itdügini tuymış idüm
Kandadır qanda yine şimdi o āvāre **göñül**

(G 117/8)

Böyle bī-hüde fiğān itmese de Yāver-i zār
Hālını ‘arz idebilse n’ola dil-dāra **göñül**

(G 117/10)

Pek perişān-ḥāl olup sen böyle nālānsın **göñül**
Bilmem aşlın yā neden sūzān u giryānsın **göñül**

(G 118/1)

Pek perişān-ḥāl olup sen böyle nālānsın **göñül**
Bilmem aşlın yā neden sūzān u giryānsın **göñül**

(G 118/2)

Naqd-ı eşki dem-be-dem rāh-ı vişāle şarf idüp
Hiç taḥammül eylemez bī-şabr u sāmānsın **göñül**

(G 118/4)

Bir nefes ü bir per ārām u qarār itmez misin
Semt-i yāri çün şabā cūyān u püyānsın **göñül**

(G 118/6)

Bülbülāsā girye vü zārī ferāmūş eyleme
Şerḫalarla çün gül-i şad-berg-i ḥandānsın **göñül**

(G 118/8)

Cūylar āb-ı sirişk ü nāleler şavt-ı hezār
Dāğlarla Yāverāsā çün gülistānsın **göñül**

(G 118/10)

O cefā-cū seni Yāver gibi terk itdi ise
Sen elem çekme **göñül** ben saña cānān bulurum

(G 134/10)

Göñül hoşlandı gāyetle o Şirīn’üñ edāsından
Şayıldum ben daḥı Ferḥādevş bir mübtelāsından

(G 136/1)

Sirişk-i çeşmile perverde itmişdür seni Yāver
Göñül bağında qad çekmiş benüm bir gül-fidanumsın

(G 147/10)

Göñül ol serv-ḳaddi gördüğü dem meyl ider ammā
Zuhūr-ı ‘aşkı ḥübānuñ bilinmez ibtidāsından

(G 150/3)

Feryād idiyor ‘aşkı ile ol şeh-i ḥüsnüñ
Bī-çāre **göñül** kendine şâyānı ne bilsün

(G 151/8)

Geçdi bu **göñül** vaşl-ı dil-ārā hevesinden
Geçmez o gülüm nāz u sitignā hevesinden

(G 153/1)

Yansa da hiç āh u zār eyler mi baq baq ey **göñül**
Ḥāl-i ‘aşkı görmedüñ mi sen daḥı pervānede

(G 162/3)

Dimez miydüm **göñül** duş olma gel bu ‘aşk u sevdāya
Bulur elbet belāsın dil viren ol ḳaddi bālāya

(G 170/1)

Seni Yāver gibi ol ḥasret-i didāra vaḳf eyler
Göñül meyl eyleme her gördüğün maḥbüb-ı zībāya

(G 170/10)

Ḥālümü bildür **göñül** ol yāre Allāh ‘aşkına
Ḥayli demdür teşneyem didāra Allāh ‘aşkına

(G 173/1)

Yāver gibi **göñül** daḥı āzāde-ser iken
Sevdā-yı ‘aşka duş olalı düşdi miḥnete

(G 179/9)

Çeker cevruñ **göñül** feryād kılmaz
Sen inşāf it begüm şābir degil mi

(G 189/7)

Senüñ ahü nigāhuñ mest-i h̄'āb olsun da ƣalsun mı
Göñül zaħm-ı müjeñle pür-‘azāb olsun da ƣalsun mı
(G 193/2)

Ol ŧeh-i ħüсне **göñül** üftādedür
Yāver ise ‘āşık-ı ğam-h̄'āresi
(G 198/9)

Elem-i ħasret-i cānānuñı gördükçe **göñül**
Yāver'üñ didesini eşk-i firāvān bürüdi
(G 202/9)

Her ŧeb ki geçer fikr ü ħayāliyle zamānı
Bī-çāre **göñül** kendini bir ān bilür mi
(G 203/8)

göñl: -üm, -ce
Ħayfā o nāzenin ise rām olmadı baña
Göñlümce āh neyl-i merām olmadı baña
(G 9/2)

göñl: -üm, -üñ
Göñlümün pür-şüri-i meftūnluğın ŧanma teħi
Ğamze-i ğammāzuñ ile çeşm-i fettāndur sebeb
(G 30/3)

göñl: -üm, -de
Hey'et-i ħüsn ile memlū olmasın mı cān u dil
‘Aks-i mir'āt-ı ruħuñ **göñlümde** cānān gösterür
(G 66/6)

Ey dost yetiŧ yetiŧ ki öldüm
Göñlümde hemiŧe intizāruñ
(G 107/6)

‘Aşkuñ aldı ‘aqlımı **göñlümde** rāħat ƣalmadı
Ħālūmi taħrīre vü taħrīre ħācet ƣalmadı
(G 188/1)

göñül: -de
Göñülde āteŧ-i hicrān u ğam pür-ħārħār oldı
Leťāfet gülŧeninde bir gül-i ħandāna ħasretdür
(G 70/7)

göñül: -ler
O gül-ruħsārı gördükde **göñüller** çāk çāk olmiŧ
Kemāl-i ħayretinden kendüsinden bağbān geçmiŧ
(G 89/5)

Aƣarşular gibi aƣdı **göñüller** rüy-māl oldı

Amān ey serv-i dil-cüyum görince nāz u refťaruñ
(G 110/3)

göñl: -üm
Böyle mi feryād u zār eyler benüm **göñlüm** meger
Ħasretüñde vuŧlatuñdan nā-ümīd olsun da gör
(G 62/3)

Nār-ı ‘aşkuñ mekānidur **göñlüm**
Şu'leler gülsitānidur **göñlüm**
(G 123/1)

Nār-ı ‘aşkuñ mekānidur **göñlüm**
Şu'leler gülsitānidur **göñlüm**
(G 123/2)

Ħasretüñle senüñ a şüh-ı cihān
Bāğ-ı hicrūñ ħazānidur **göñlüm**
(G 123/4)

Eyledi tā cigergehümde ƣarār
Tır-i ğamzeñ niŧānidur **göñlüm**
(G 123/6)

Vāƣıf-ı lehce-i nigāhuñdur
‘Ālemün nükte-dānidur **göñlüm**
(G 123/8)

Yāverā ‘arŧa çıƣdı pāyesi tā
Bir ŧehüñ āsitānidur **göñlüm**
(G 123/10)

Ben çekildüm Yāverā bir küŧeye **göñlüm** ile
‘Aql u fikr ü zihn ü ŧab'uñ cümlesi cānānede
(G 162/9)

Ħaberdārum gel inkār itme **göñlüm** sendedür ŧimdi
‘Aceb sen ƣandasın bilmem ħayālün bendedür ŧimdi
(G 194/1)

gör: Bakmak, görmek.

Rü'yet-i rüyüñ ile ‘aşkuñ mezīd olsun da **gör**
Ŧur hele ŧur āteŧ-i ‘aşkuñ ŧedīd olsun da **gör**
(G 62/1)

Rü'yet-i rüyüñ ile ‘aşkuñ mezīd olsun da **gör**
Ŧur hele ŧur āteŧ-i ‘aşkuñ ŧedīd olsun da **gör**
(G 62/2)

Böyle mi feryād u zār eyler benüm göñlüm meger

Hasetüñde vuşlatuñdan nâ-ümid olsun da **gör**
(G 62/4)

Kaatre kaatre yaşuma raħm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i eşküm âh kim baħr-ı sefid olsun da **gör**
(G 62/6)

Cân fidâlar sevdüğüm ħurbâniyân-ı ‘idveş
Ser-be-ser ‘id-i vişâlüñde şehid olsun da **gör**
(G 62/8)

Şabr ider derd-i dilin Yâver egerçi söylemez
Râz-ı pinhân-ı dili güft ü şinid olsun da **gör**
(G 62/10)

Gel **gör** hele Yâver gül-i ruhsârını yârüñ
Hep seyr ü temâşâ gül-i gülzâra mı maħşûş
(G 90/11)

Gözler seni çü necm-i semâ dide-düz olup
Gör kim ne itdi Yâver-i ħayrâna gözlerüñ
(G 113/10)

Ṭâli‘-i Fir‘avn’ı **gör** kim ni‘mete ħarħ olmış âh
Öyle kâfir şâd-mân-ı ni‘metüñ olmış senüñ
(G 114/7)

Kendi ħâlüñde gezerken niçün olduñ böyle
Yâverâ n'eyledi **gör** ülfet-i dil-dâr saña
(G 14/10)

gör: -üp
İtdi sükküt ħâl-i perişânımı **görüp**
Bilmem niçün ki fetħ-i kelâm olmadı baña
(G 9/3)

Derd-i ‘aşħ ile **görüp** künc-i ħamında ħaste
O ṭabîb-i dil ü cân itmedi timâr saña
(G 14/3)

Belâ-dide olanlar hep **görüp** ħâl-i dige-günüm
Unutdı kendüñüñ derdin benümçün ‘aşıħân ağlar
(G 57/7)

Giryende **görüp** dün baña cânân didi yolda
Şabr eyle ki maṭlûbuña nâ‘il olacaħsın
(G 145/7)

Ebruvânın seyr idüp itdüm kemân-ı saħtı yâd
Nevk-i müjġanuñ **görüp** peykân geldi ħâtıra
(G 172/6)

Raħîb-i bed-meniş kâfirdi evvel
Görüp ħüsnüñ daħı pek kâfir oldı
(G 180/6)

Görüp ħâl-i dige-günüm baña raħm itmedüñ cânâ
Niçe demdür ħamuñla zâr u giryân olduħum ħaldı
(G 183/3)

Şeh-râhda ol şâhı **görüp** pâyine düşdüüm
Züñl olsa da bilmem yine ‘izzet var içinde
(G 169/3)

gör: -dü, -ñ
Câyġâhum ħaysveş küñ u beyâbân oldı âh
N'eyledi **gördüñ** mi ey Leylâveşüm sevdâ baña
(G 6/8)

Yâverâ **gördüñ** mi sen meclisde olmuş leb-be-leb
Mehveşân bir yire gelmiş râz-ı pinhân söyleşür
(G 67/9)

Ĥaṭ ber-âver olmayınca ‘aşħum ifşâ itmezem
‘Âħîbet oldı sebeb **gördüñ** mi keşf-i râza ħaṭ
(G 92/6)

Rü’yâda bu şeb **gördüñ** ise yârini Yâver
Müjde saña bir büseye nâ‘il olacaħsın
(G 145/9)

gör: -ür
Sâyesinde ħ‘âb u râħat mı **görüür** Yâver ‘aceb
‘İşve-gerlik eylese ol kâmet-i zibâ baña
(G 6/9)

gör: -ür, -se
Senüñ ol künc-i ħamda ħüzn-i ‘aşħuñ ile üftâdeñ
Görüürse iltifâtuñ yâ naşıl memnündür cânâ
(G 21/8)

gör: -en
Serv-ħaddüñ seyr iden Ṭübâ'ya itmez iltifât
La‘l-i gül-fâmuñ **gören** şahbâya itmez iltifât
(G 32/2)

Žiyâ bulur dil ü cânım görince ruhsârüñ
Gören o mihr-i ruħı âftâbı n'eyler imiş
(G 87/4)

gör: -miş, -em

Bezm-i dilde yād-ı la'lüñ ile dil mey-nüş iken
‘Aks-i mir’āt-ı kadehde **görmüşem** cānān mest
(G 39/8)

gör: -ince
Açılmaz oldu tekellüm idüp o gonce-femüm
Görince ‘aşık-ı zārı hemān hicāb idiyor
(G 59/4)

Ziyā bulur dil ü cānum **görince** ruhsāruñ
Gören o mihr-i ruḥı āftābı n’eyler imiş
(G 87/3)

Yāver **görince** ol gül-i gülzār-ı behceti
Güller kızardı reşk ile hep oldu dağ dağ
(G 95/9)

Akarşular gibi ağıdı gönüller rüy-māl oldu
Amān ey serv-i dil-cūyum **görince** nāz u reftāruñ
(G 110/4)

Hayret-zedeyüm ol şeh-i ḥübānı **görince**
‘Aqlum gidiyor kāmēt-i cānānı **görince**
(G 160/1)

Hayret-zedeyüm ol şeh-i ḥübānı **görince**
‘Aqlum gidiyor kāmēt-i cānānı **görince**
(G 160/2)

Murğ-ı dilümüz gitdi hemān yanına yārin
Kumrī gibi ol serv-i ḥurāmānı **görince**
(G 160/4)

Tākat mı gelür şu’le-i ruhsāruña cānā
Yandı ciğerüm āteş-i sūzānı **görince**
(G 160/6)

Meydāna çıkup nāz ile reftār idiyorken
Görmezlenür ol ‘aşık-ı ḥayrānı **görince**
(G 160/8)

Üftādeligüm vardı ki ol rütbeye Yāver
‘Aqlum gidiyor kāmēt-i cānānı **görince**
(G 160/10)

gör: -se
Cān u dilüm ey ruḥı gül-i nevān
Her ne vakit **görse** seni şād olur
(G 64/6)

Elmās-pāre bir güzele dağ-ber-dilüm
Görse şu‘ā’-ı ḥüsnin olur şeb-çirāğ dağ
(G 95/6)

Şemşir-i ebruvānımı farkında **görse** de
Ḥavf eylemez kıyar bu dil ü cāna gözlerüñ
(G 113/5)

Görenler Yūsuf uñ ḥüsnüñ bütün hep yedlerin kesdi
Seni **görse** kesilür hep yürekler yā Resūlallāh
(M 5/4)

gör: -me, -dü, -ñ
Sen ol nūr-ı siyāhı **görmedüñ** mi ey dil-i şeydā
Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir nev-cüvān geçmiş
(G 89/3)

gör: -dü, -k
Dilüñ biz tā seḥer bî-ḥ’āb u nālān çıkduğun **gördük**
O māhuñ pisterinden mihr-i tābān çıkduğun **gördük**
(G 101/1)

Dilüñ biz tā seḥer bî-ḥ’āb u nālān çıkduğun **gördük**
O māhuñ pisterinden mihr-i tābān çıkduğun **gördük**
(G 101/2)

Niçün dāmānuñı dest-i kesāna girmedir dırsın
Senüñ biz ba’zı yirden pek perişān çıkduğun **gördük**
(G 101/4)

Egerçi ‘abes ‘işmet ile da’vā eyler ol kāfir
Raķibüñ dest-i cevrenden gürizān çıkduğun **gördük**
(G 101/6)

Benümçün kaṭre yaş aķıtmadı dirmiş o hercāyī
Gözümden kaṭre-i eşküñ hezārān çıkduğun **gördük**
(G 101/8)

Niçün pā-māl-i şeh-rāh-ı edāsı olmayız Yāver
O şūḥuñ esb-i nāz ile ḥurāmān çıkduğun **gördük**
(G 101/10)

gör: -me, -dü, -m
Bu bahār-ı ‘ālemüñ dil-keş havāsın **görmedüm**
Bülbül ağlar gül güler ben bir şafāsın **görmedüm**
(G 124/1)

Bu bahār-ı ‘ālemüñ dil-keş havāsın **görmedüm**
Bülbül ağlar gül güler ben bir şafāsın **görmedüm**
(G 124/2)

Cānuma kār itdi hayfā āteş-i derd-i firāk
Bu ‘azāb u miḥnetüñ bir intihāsın **görmedüm**
(G 124/4)

Mazhar-ı hışm-ı nigāhum bilmezem cürmüm nedür
Oldı pür-ḥün zaḥmum ammā mā-cerāsın **görmedüm**
(G 124/6)

Rüşen itdi ser-te-ser rüy-ı zemini ḫal‘atüñ
Ben şeb-i firḫatdeyem bir gün ziyāsın **görmedüm**
(G 124/8)

Hayli dem bīmār-ı ‘aşḫam Yāverā ḫālüm yamān
Uğradum bir derde kim aşlā devāsın **görmedüm**
(G 124/10)

Düşelden derd-i ‘aşḫ-ı yāre ben hayli zamāndur kim
‘İlācın **görmedüm** derdüñ devāyı bī-eser gördüm
(G 128/8)

Giryenāk olmaḫdadur her dem hayāl-i yār ile
Görmedüm ārām u rāḫat çeşm-i ḫasret-pişede
(G 163/4)

gör: -üñ
Şaluñ nāz ile ey serv-i revānum
Görüñ ‘uşşāka āşüb-ı cihānum
(G 129/2)

gör: -se, -m
Her daḫıka seni **görsem** de firāk el virse
Yine biñ yılca gelür ḫāşılı mā-beyni baña
(G 10/5)

Hele ben kendümi bir ḫāleb-i bī-cān bulurum
Ne zamān **görsem** o rüḫum yeñiden cān bulurum
(G 134/2)

gör: -ür, -se, -m
Görürsem yāri Yāver söylerüm bu ‘ı billāh
Ölürsem ḫātilüm sensin eger bu zaḥm-ı hicrāndan
(G 143/9)

gör: -düg, -i
Gönül ol serv-ḫaddi **gördügi** dem meyl ider ammā
Zuhūr-ı ‘aşḫı ḫübānuñ bilinmez ibtidāsından
(G 150/3)

Reşk-āver olur la‘l-i lebüñ **gördügi** demler
Ḫana boyanur bāde-i şahbā hevesinden
(G 153/5)

Serv-i nāzum sāyeveş dil düşdi ḫāk-i pāyine
Meyl ider zanneyleme her **gördügi** meh-pāreye
(G 164/6)

gör: -el, -den
Ben yāri **göreliden** beri bir şeyde gözüm yok
Geçdi dil-i zārüm hele dünyā hevesinden
(G 153/3)

gör: -mek, -le
Didāruñ **görmekle** ḫanā‘at mi ider dil
Yā n’eylesün ol Yāver-i şeydā hevesinden
(G 153/9)

gör: -me, -dü, -ñ
Yansa da hiç āh u zār eyler mi baḫ baḫ ey gönül
Ḫāl-i ‘aşḫı **görmedüñ** mi sen daḫı pervānede
(G 162/4)

gör: -e, -mez
Gice olunca daḫı uyḫu baña düşmen olur
Çeşm-i ḫasret **göremez** bizleri hiç rāḫatda
(G 167/8)

gör: -düg, -i, -n
Seni Yāver gibi ol ḫasret-i didāra vaḫf eyler
Gönül meyl eyleme her **gördügin** maḫbüb-ı zībāya
(G 170/10)

gör: -dü, -ñüz
Gördüñüz mi o güzel gözleri sāḫir nerede
Gideli hayli zamān gelmedi vāfir nerede
(G 177/1)

gör: -icek
Göricek vechini biñ cān ile oldum meftün
Çünkü Bihzād-ı ḫazā ḫalbüme taşvir itdi
(G 181/3)

gör: -me, -m
O mir‘ātu’ş-şafānuñ Yāverā bir luḫfını **görmem**
Ser-ā-ser cismine maḫv-ı ser-ā-pā olmadan ḡayrı
(G 182/9)

gör: -en, -ler
Ḫadd-i mevzūnuñ **görenler** didiler serv-i seḫi
Nāzeninüm ehl-i ‘aşḫuñ sözlerin şanma teḫi
(G 184/1)

Görenler Yūsufuñ ḫüsnüñ bütün hep yedlerin kesdi

Seni görse kesilür hep yürekler yâ Resûlallah
(M 5/3)

gör: -mez, -em

Görmezem hayli zamândur hasretin çekmekdeyüm
Tütyâdur gözlerümde hâk-i râh-ı dergehi
(G 184/7)

gör: -ür, -sîn

El-amân ey çeşm-i hasret bir gice olsun n'olur
H'âba varsañ belki rü'yâda **görürsîn** ol mehi
(G 184/4)

gör: -mek

Geldüñse eger **görmek** için yârüñi Yâver
Gitti o güzel âteş-i hasret saña kaldı
(G 199/9)

Güzergâhuñda beklerdüm seni **görmek** için cânâ
Yoluñda hâk-sâr olmak o da bir resm-i 'âdet mi
(G 186/5)

gör: -e, -me, -m

Şöyle vâlih gezerüm kendümi aşlâ bilmem
Dağı bir yir **göremem** pişgehümden gayrı
(G 195/4)

gör: -dü, -m

Bize nevbet irişse bâri ebrüsü çehâr olsa
Niçe hüsn eyledüm seyrân niçe ra'nâ güzel **gördüm**
(Th 1/26)

Güzel vaşfında niçe şîr-i bî-misl ü bedel **gördüm**
Ne didüm Yâverâ böyle ne söyler ilen el **gördüm**
(Th 1/27)

Güzel vaşfında niçe şîr-i bî-misl ü bedel **gördüm**
Ne didüm Yâverâ böyle ne söyler ilen el **gördüm**
(Th 1/28)

Nedim'üñ olmak üzere bir neşât-âver gazel **gördüm**
Olursa tâze eş'âr öyle pâk ü âb-dâr olsa
(Th 1/29)

Bezm-i dilde 'ayş u nüş-ı yâri eylerken hayâl
'Âlem-i âb içre **gördüm** sinem içre cân mest
(G 39/6)

Nigâh-ı iltifât u luţfuña mazhar iken Yâver
Ne hikmetdür anı **gördüm** ki ben maḥzündür cânâ
(G 21/10)

Zuhûr-ı müy-ı nev-hîzûñ ruḥuñda nürdan **gördüm**
Şikest ol hürde ḥaṭṭı 'aynek-i billürdan **gördüm**
(G 121/2)

O meh-rünuñ hilâl-i yek-şebe bârik-i ebrüsün
Yaşın gelmezden evvel kimseye ben dürdan **gördüm**
(G 121/4)

Meger bûs-ı leb-i sâkî şabûḥ-ı şubḥ-ı 'işretmiş
Bu tarz-ı tâzeyi bir müdmin-i maḥmûrdan **gördüm**
(G 121/6)

Didüm yâre dehân-ı tengini gördükde ḥaṭ-âver
O şekker-pâreyi ḥâlâ hücum-ı mürdan **gördüm**
(G 121/8)

Mey-i 'aşk ile mest oldum ḥumâr-ı derd-i ser **gördüm**
Der-i mey-ḥânedede ben kendümi pek der-be-der **gördüm**
(G 128/1)

Mey-i 'aşk ile mest oldum ḥumâr-ı derd-i ser **gördüm**
Der-i mey-ḥânedede ben kendümi pek der-be-der **gördüm**
(G 128/2)

Düşelden derd-i 'aşk-ı yâre ben hayli zamândur kim
'İlâcın görmedüm derdüñ devâyı bî-eser **gördüm**
(G 128/8)

'Aceb âhum mı te'sîr itdi kim oldı ḥaṭ-âverde
Anuñ âyine-i şâfında Yâver bir keder **gördüm**
(G 128/10)

'Azm-i ağıyar eylemiş reftâr ider **gördüm** yine
Bir levendâne edâlî kanlı zâlim eşbehi
(G 184/5)

Sâkî-i gül-çihreler **gördüm** bugün mey-ḥânedede
Âftâb-ı ruḥlarınuñ 'aksi var peymânedede
(G 162/1)

Zülfüñ içre çeşm-i ḥ'âb-âlüdeñi **gördüm** senüñ
Güyyâ bir şîr-i nerdür şöyle yatmış bişede
(G 163/7)

Bir maḥalde ey gül-i ter nâ-gehân **gördüm** seni
Ḥavf-ı ağıyar ile ammâ kim nihân **gördüm** seni
(G 197/1)

Bir maḥalde ey gül-i ter nâ-gehân **gördüm** seni
Ḥavf-ı ağıyar ile ammâ kim nihân **gördüm** seni
(G 197/2)

Hārveş eṭrāfuñ almişdı raqībān gerçi kim
Nev-şüküfte gül gibi ḥande-künān **gördüm** seni
(G 197/4)

Dünki gün bir reh-güzerde ḥancer elde nīm-mest
Kec-küleḥ bāzū açık pek bi-amān **gördüm** seni
(G 197/6)

Ebr-i kākül açılır geh gāhice rū-pūş olur
Māḥ-tābum geh ‘iyān u geh nihān **gördüm** seni
(G 197/8)

Baḥr-ı eşküñ cūş kılmış başdan aşmış ğavṭası
Yāverā n’oldı saña ğāyet yamān **gördüm** seni
(G 197/10)

Zuhūr-ı müy-yı nev-ḥizūñ ruḥuñda nürdan **gördüm**
Şikest ol ḥurde ḥaṭṭı ‘aynek-i billürdan **gördüm**
(G 121/1)

Hemān gūyā ki Yāver ḳadre irdüm nūra ğarḳ oldum
Beyāz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan **gördüm**
(G 121/10)

Baña öğretti ol meh fenn-i aşkı bir nigāḥ ile
Temāşā bundadır kim böyle bir şāḥib-nazar **gördüm**
(G 128/4)

Hele ḥün-ı dilüm nūş eylediyse mest-i ḥ‘āb oldı
O şūḥuñ ḥaste çeşmānını benden beş beter **gördüm**
(G 128/6)

Bāğa vardum nergisūñ **gördüm** bugün maḥmürluğın
El-amān ol dide-i fettān geldi ḥaṭıra
(G 172/3)

gör: -dükçe
Şem‘-i ruḥ-ı cānāneyi **gördükçe** uçarsın
Pervāne gibi yanmağa ḳā‘il olacaḳsın
(G 145/5)

Gördükçe tutasın beni destūñ yüze cānā
Ey mihr-i dirāḥşān senūñ yandum elūñden
(G 148/5)

Elem-i ḥasret-i cānānuñı **gördükçe** gönül
Yāver‘uñ didesini eşk-i firāvān bürüdi
(G 202/9)

gör: -me, -de

Görmede lik raqībānumuz itmez ihmāl
Virşün inşāf hemān aña Ḥudā-yı müte‘āl
(Tb 1/43)

gör: -dük, -de
Ne ḥālüm ‘arz idebildüm ne nuṭṭa ḳudretüm oldı
Hemān **gördükde** ol meh-rūyı ḥayrān olduğum ḳaldı
(G 183/8)

İtdi ḳarīn-i merḥamet ü luṭf u iltifāt
Gördükde ḥāl-i zār-ı dil-i Yāver‘i ‘Alī
(G 190/10)

Kemāl-i ‘izzet ü ikrāmuñı **gördükde** māhum dil
Mülāḳātuñ deminde pür-ḥicāb olsun da ḳalsun mı
(G 193/7)

Yāver cemāl-i yārda **gördükde** rüyümü
Mir‘āt-ı şāfdur şanurum tāb-dār ruḥ
(G 44/9)

Gülse eşk-i çeşmümi **gördükde** ol dil-ber ne var
Kūhlarda cūlar ağlar kebg-i kūşārān güler
(G 55/3)

O gül-ruḥsarı **gördükde** gönüller çak çak olmış
Kemāl-i ḥayretinden kendüsinden bağbān geçmiş
(G 89/5)

Gördükde rüy-ı yāri olup bağ u rāğ dāğ
Güller kızardı reşk ile hep oldı dāğ dāğ
(G 95/1)

Didüm yāre dehān-ı tengini **gördükde** ḥaṭ-āver
O şekker-pāreyi ḥālā hücüm-ı mürdan gördüm
(G 121/7)

Gördükde seni ey meh-i raḥşende hilālüm
ḳalmazdı benüm ‘aşḳuñ ile zerre mecālüm
(G 133/1)

gördükde bu çeşmümden aḳan ḳanlı sirişki
Olma didi ol meh baña me‘yūs-ı visālüm
(G 133/7)

Sīne-i şāfını **gördükde** o şūḥuñ Yāver
Dilüm āyine gibi ḳodı beni ḥayretde
(G 167/9)

gör: -mez

Ƙaddi ‘ar‘ar bir güzel **görmez** ki dil meyl eylesün
Her zamān ol ƙāmet-i bālāyı eyler ittiḥāz
(G 48/7)

Ƙitāb-ı ḥüsnini **görmez** ki varsun zevċ-i ma‘nāya
Bu fenne olmamış vāḳıf hezārān ‘ālimān geçmiş
(G 89/17)

Gör ƙayd-ı serüñ sen daḥı ey ‘āşık-ı miskīn
Ağyāra gider ol şeh-i ḥübān ne ṭurursın
(G 140/5)

göril: Görülmek, bilinmek.

gör: -il, -miş
Merḥametsüz böyle zālīm hiċ **görilmiş** mi ‘aceb
Zaḥm-ı dil pür-ḥün iken merhem-resān olmaz baña
(G 11/5)

gör: -il, -di
Gül-berg-i rüy-ı yāre müşābih görilmedi
Bu gülsitānda gerċi **görildi** hezār ruḥ
(G 44/6)

gör: -il, -me, -di
Gül-berg-i rüy-ı yāre müşābih **görilmedi**
Bu gülsitānda gerċi görildi hezār ruḥ
(G 44/5)

gör: -il, -mek
Rü‘yet o mehi dīde-i bī-dāra mı maḥşüş
Rü‘yāda **görilmek** daḥı enzāra mı maḥşüş
(G 90/2)

gör: -i, -n, -ür
‘Arz ider mihr ü mehi ruḥları nūreyni baña
İki āhū **görünür** sihr ile ‘ayneyni baña
(G 10/2)

Ƙanda baḥsam baña ol ruḥları gülgün **görünür**
Ƙāmeti serv-i sehīden daḥı mevzün **görünür**
(G 51/1)

Ƙanda baḥsam baña ol ruḥları gülgün **görünür**
Ƙāmeti serv-i sehīden daḥı mevzün **görünür**
(G 51/2)

Dil-i nā-ċār olalı ḥaste-i ċeşm-i bimār
Dermendüñ ne ‘aceb ḥāli diġer-gün **görünür**
(G 51/4)

Beni bir rütbede müstağraċ-ı ‘aşċ itmiş kim
Aña bu ḥalk-ı cihān cümlesi meftün **görünür**
(G 51/6)

Nuṭċa geldükde nisār itmededür dürr ü güher
Ḥande-fermā olıcaċ lü‘lü-i meknün **görünür**
(G 51/8)

Ġayr ile cilve-künān ülfet ider de Yāver
Niċün ol gülşen-i cānum baña maḥzün **görünür**
(G 51/10)

Maḥzün iken ol şūḥa nigāḥ eyler isem de
Muğber **görünür** şafvet-i rüyü kederümden
(G 152/4)

görin: Görünmek.

gör: -in, -mez
Penċe-i cevruñ beni ġāyet eyle itdi zebün
Çoċ **görinmez** derd ile böyle helāk olmaċ baña
(G 8/6)

gör: -in, -di
Begüm evvel nigāhuñla ġubār-ı ‘aċlı maḥv itdüm
Dil-i mir‘āt-ı şāfumda **görindi** şüret-i ‘aşċuñ
(G 109/4)

gör: -in, -sin
Ser-āğāz-ı kelām eyle **görinsin** dürr-i şehvāruñ
Ṭoyılmaz zevċine cānāne nāzik ṭatlı ġüftāruñ
(G 110/1)

gör: -in, -mez, -sin
Görinmezsın amān ey nāzeninüm ḥayli demlerdür
Beni bu derd ü miḥnetle helāk itmek mürüvvet mi
(G 186/3)

gör: -in, -mez
Müjenüñ zaḥmı **görinmez** beni ol yāreledi
Ḥarem-i cānuma geçdi aman ol tır-i ƙazā
(G 24/5)

Her dili şad-pāre ider yāre **görinmez**
Bu ṭarzda eser nāvek-i müjġāna virilmiş
(G 85/5)

Görinmez ċeşmüme sensüz cihān bir zerre miċdārı
Cihānı n‘eyleyem cānā benüm sen tende cānumsın
(G 147/3)

Dil virelden la^l-i nāba haṭ **görinmez** çeşmüme
Yāverā itdüm ṭabī'at nūṣa da hem niṣe de
(G 163/9)

O hūni ḡamzelerle var idi ünsiyetüm evvel
Görinmez ḡayli demlerdür 'aceb ol ḡadadur şimdi
(G 194/6)

görmek: Bakmak, görmek.

Rüyımı **görmek** ne mümkin ol nāzikterüñ
Kesret-i aḡyārdan ol māh ile ṣoḡbet de güç
(G 42/5)

görmez ol: Artık ona değer vermemek.

görmez ol: -ur
Düşinmeden gice gündüz cihānı **görmez olur**
Olur mı 'āşık-ı zāruñ gözinde rāḡat-ı ḡ'āb
(G 31/3)

görmezlen: Görmezden gelmek.

görmezlen: -ür
Meydāna çıkup nāz ile reftār idiyorken
Görmezlenür ol 'āşık-ı ḡayrānı görince
(G 160/8)

göster: Göstermek, görünmek.

göster: -ür
Egerçi tarz u ṭavruñ ṣūfiyāne **gösterür** ammā
Nigāh-ı çeşm-i mestüñ ise pek seḡḡāredür cānā
(G 22/5)

ḡancer-i ser-tiz-i ḡamzeñ dilde yalmān **gösterür**
Lik zāhirde ne zaḡm u yāre ne ḡan **gösterür**
(G 66/1)

ḡancer-i ser-tiz-i ḡamzeñ dilde yalmān **gösterür**
Lik zāhirde ne zaḡm u yāre ne ḡan **gösterür**
(G 66/2)

Geh helāk eyler teḡāfūl ile hem-çün 'Azra'ıl
Geh nigāh-ı rūḡ-baḡşuñ derde dermān **gösterür**
(G 66/4)

Hey'et-i ḡüsn ile memlü olmasın mı cān u dil
'Aks-i mir'āt-ı ruḡuñ ḡöñlümde cānān **gösterür**
(G 66/6)

Āh kim bilseñ ne zālimdür ne kāfirdür o ṣūḡ
Zulm ider 'uṣṣāḡa hem kendin peşimān **gösterür**
(G 66/8)

Bu cihān bir özge ḡülşendür ki baḡsañ Yāverā
Niçe 'ar'ar niçe biñ serv-i ḡurāmān **gösterür**
(G 66/10)

Ḳaşd-ı tanzīr-i zemīn-i Mīr Rā'if eylesem
Kilk-i ṣi'rüm kendüsin nālān u giryān **gösterür**
(G 66/12)

göster: -üp

Temāṣā-yı ḡülistān-ı cemāle cū gibi aḡsam
Turuncuñ **gösterüp** nārenc-i bāḡuñ başına ḡaksam
(Th 1/18)

göz: Göz.

göz: -üm, -de
'Aceb bilmem dökinmez mi **gözümde** eşk-i ḡasretle
Dü çeşmüm çifte ḡavz olmış aḡar fevvāredür cānā
(G 22/3)

Ṭotalum nev-bahār olmuş **gözümde** ḡār olur sensüz
ḡülistānı baña zindān iden sensin Şerifüm hū
(G 157/7)

göz: -ler, -üñ

ḡ'āba varsa **gözlerüñ** ṣimşirin itmez der-niyām
Tiḡ-ı ḡamzeñ bir ḡazā kār olduḡın bilmez miyüz
(G 75/5)

göz: -üm, -den

Benümçün ḡatre yaş aḡıtmadı dirmiş o hercāyī
Gözümde ḡatre-i eşküñ hezārān çıkduḡın gördük
(G 101/8)

Güzel taṣvīr olunmuş ḡaṭṭ u ḡālūñ
Gözümde naḡşı hiç gitmez cemālūñ
(G 104/2)

Gözümde ḡan gelince giryē itdüm
Sirişküñ pençe-i mercān bitürdi
(G 187/7)

göz: -ler, -üñ

Pek güzel baḡışlıdır pek hūş-rübādūr **gözlerüñ**
Dīde-i āfetle varsa āşinādūr **gözlerüñ**
(G 111/1)

Pek güzel baḡışlıdır pek hūş-rübādūr **gözlerüñ**
Dīde-i āfetle varsa āşinādūr **gözlerüñ**
(G 111/2)

Vādi-i hicrāna vāşil itdi hep rāhum benüm
Bir baķışda semt-i vaşla reh-nümādur **gözlerüñ**
(G 111/4)

Ṭāķ-ı mihrāb-ı dü ebrü içre şan ķandildür
Hem mey içmez hem yine ser-ḥoş edādur **gözlerüñ**
(G 111/6)

Dem-be-dem ḥün-ı dilümnden neş'e-yāb olmaķdadur
Sevdüğüm mest-i müdām olsa sezādur **gözlerüñ**
(G 111/8)

Yāver-i dil-ḥūna ğamzeñveş ider baḥs-i hirās
Gerçi cānā cān-fezādur ğam-zidādur **gözlerüñ**
(G 111/10)

Bir nīm-nigāh iderse o mestāne **gözlerüñ**
Eyler cihāni sıḥr ile divāne **gözlerüñ**
(G 113/1)

Bir nīm-nigāh iderse o mestāne **gözlerüñ**
Eyler cihāni sıḥr ile divāne **gözlerüñ**
(G 113/2)

Eylerdi çāk çāk o dāmān-ı 'işmeti
İtse nigāh Yūsuf-ı Ken'ān'a **gözlerüñ**
(G 113/4)

Şemşir-i ebruvānımı farkında görse de
Ḥavf eylemez kıyar bu dil ü cāna **gözlerüñ**
(G 113/6)

Ber-vech ile itā'at-i emr itmemek muḥāl
Fermān iderse ḥusrev ü ḥākāna **gözlerüñ**
(G 113/8)

Gözler seni çü necm-i semā dide-düz olup
Gör kim ne itdi Yāver-i ḥayrāna **gözlerüñ**
(G 113/10)

O āhū **gözlerüñ** sāḥir degil mi
Füsün u fitne de māhir degil mi
(G 189/1)

göz: -i
Ayāķlandur nigāh-ı merḥametle dest-girüm ol
Ki bi-tāb-ı ğamuñ binā **gözi** girā eli sensin
(G 135/8)

göz: -i, -n, -de

Düşinmeden gice gündüz cihāni görmez olur
Olur mı 'aşık-ı zāruñ **gözinde** rāḥat-ı ḥ'āb
(G 31/4)

göz: -üm
Ḥuzūra ḥasret olur tā şabāḥ-ı ḥaşr **gözüm**
Eger ki düzd-i nigāhi iderse ğāret-i ḥ'āb
(G 31/5)

Ben yāri görelden beri bir şeyde **gözüm** yok
Geçdi dil-i zārum hele dünyā hevesinden
(G 153/3)

Ḥasretüñle giryenāk olmaķdadur iki **gözüm**
Farķ olunmaz eşk-i ḥün-ālüd ile peymāneden
(Mr 1/7)

göz: -üm, -e
Eşk-i çeşmānuma nisbet Yāver
Āb-ı deryā **gözüme** nem geliyor
(G 53/10)

Teşrifüñi rü'yāda dil-i zāra işitdüm
Düşmen **gözüme** her gice uyķu ḥaberüm yok
(G 98/8)

göz: -ler, -i, -nün
O güzel **gözlerinün** fitnessin itdükçe ḥayāl
Giceler tā-be-seḥer didemi giryān bulurum
(G 134/5)

göz: -ler, -üm, -de
Görmezem ḥayli zamāndur ḥasretin çekmekdeyüm
Tütyādur **gözlerümde** ḥāk-i rāh-ı dergeli
(G 184/8)

göz: -ler, -üm, -i
Seḥerī ağlar idüm **gözlerümi** ķan bürüdi
Dil-i virān-şodemi āteş-i sūzān bürüdi
(G 202/1)

göz: -ler, -i
Ṭāğlara düşmek muķarrerdür ne çāre Yāverā
Āh kim bir **gözleri** āhūya oldum mübtelā
(G 15/10)

O gice **gözleri** kem düş görür mi 'uşşāķuñ
İderse dide-i merdüm-şikāri rağbet-i ḥ'āb
(G 31/7)

Gāhice teğāfūl gehi bī-gāne nigāhuñ
‘Uşşākuña ey **gözleri** ahū nelerūñ yok
(G 97/6)

Kendi müjgānum bile pūşide şan çeşmānuma
Öyle meshūr olmışam ol **gözleri** sehḥāreye
(G 164/8)

Gördünüñüz mi o güzel **gözleri** sāhir nerede
Gideli ḥayli zamān gelmedi vāfir nerede
(G 177/1)

gözle: Gözlemek, beklemek, gelmesini beklemek.

gözle: -r
Gözler seni çü necm-i semā dide-düz olup
Gör kim ne itdi Yāver-i ḥayrāna gözlerūñ
(G 113/9)

Vallāhi efendim seni özler seni **gözler**
Bu zaḥm-ı ciger-süz ile her dāğ-ı nihānum
(G 130/7)

ğubār: Toz, toprak.

Beklerūm reh-güzerin şimdi güzār ide diyü
Cismümi pāy-ı semendinde **ğubār** ide diyü
(Tb 1/22)

ğubār-ı ‘aql: Akıl tozu.

ğubār-ı ‘aql: -r
Begüm evvel nigāhuñla **ğubār-ı ‘aqlı** maḥv itdüm
Dil-i mir’āt-ı şāfumda görindi şüret-i ‘aşkuñ
(G 109/3)

güç: Güç, zor.

Terk-i ‘aşk itmek de müşkil cevrine tākāt de **güç**
Bir nefes ol dil-rübāsuz olmamız gāyet de **güç**
(G 42/1)

Terk-i ‘aşk itmek de müşkil cevrine tākāt de **güç**
Bir nefes ol dil-rübāsuz olmamız gāyet de **güç**
(G 42/2)

Hem-nişin olmaz bizümle ol şeh-i āli-cenāb
Hem-dem-i bezm-i ekābir yār ile ülfet de **güç**
(G 42/4)

Rüyını görmek ne mümkün ol nāzikterūñ
Kesret-i ağıyardan ol māh ile şoḥbet de **güç**
(G 42/6)

Yār ise pek bī-vefā ‘aşkı ise derd ü belā
Bir gedā-yı bī-nevāya böyle çok miḥnet de **güç**
(G 42/8)

İḥtirā‘-ı şī‘ri Yāver sen kolay zanneyleme
Herkesūñ ṭab‘ınca eş‘ār söylemek gāyet de **güç**
(G 42/10)

Söylemesem ölüürüm söyler isem rāz açılır
Şabrı **güç** çāresi yok ḥāşılı tedbir olmaz
(G 76/8)

Nā-dān ile Yāver şakınup itme keş-ā-keş
Güç baḥs ile sen bilme misin kim cedel olmaz
(G 79/10)

Çāresüz derdüm benüm yār olduğıçün n’eylesün
Åşikārı ketmi **güç** ben bir ‘aceb ḥāletdeyüm
(G 125/6)

güç ol: Güç duruma gelmek, zorlaşmak.

güç ol: -ur
‘Åşıka şabr u taḥammül **güç olur**
Böyle eṭvāra taḥammül **güç olur**
(G 69/1)

‘Åşıka şabr u taḥammül **güç olur**
Böyle eṭvāra taḥammül **güç olur**
(G 69/2)

Şöyle bir serv-i dil-ārā var iken
Ġayrı maḥbūba temāyül **güç olur**
(G 69/4)

Ḥālūmi söyler iken fehḥ idemez
Sözi nā-dāna ta‘aḥḥul **güç olur**
(G 69/6)

Mey-i iḥbāl ile pür-neş’e iken
Kār-ı encāmı te’emmül **güç olur**
(G 69/8)

Evvelā ‘izzet ü rif’atde iken
Yāverā soñra tezellül **güç olur**
(G 69/10)

güft ü şinid ol: Konuşmak ve işitmek.

güft ü şinid ol: -sun
Şabr ider derd-i dilin Yāver egerçi söylemez
Rāz-ı pinhān-ı dili **güft ü şinid olsun** da gör
(G 62/10)

güftâr: Söz, kelâm.**güftâr:** -i, -n, -i

Tatlı tatlı ol mehûn **güftârını** diñler iken
 Halk ile şimden girtü gelmez baña şöhet lezîz
 (G 47/3)

Suñan-sencân olan **güftârını** eş'âr için saqlar
 Kelâm-ı hikmet-âmizin kişi âsâr için saqlar
 (G 72/3)

güftâr: -a

Ebrûları imâ ile itmekte tekellüm
 Şoñbet yalunuz şavt ile **güftâra** mı mañşüş
 (G 90/6)

güftâr: -uñ

Ser-âgâz-ı kelâm eyle görinsin dürr-i şehvârûñ
 Toyılmaz zevkine cânâne nazik tatlı **güftârûñ**
 (G 110/2)

güftâr-ı füsün-sâz: Büyüleyici söz.**güftâr-ı füsün-sâz:** -i

O şühuñ cilve-i nâzi o **güftâr-ı füsün-sâzi**
 Niçe dâna-dili şeydâ ider âheste âheste
 (G 176/5)

güftâr-ı nâz: Nazlı söz.**güftâr-ı nâz:** -i

İhtizâz-ı nâz ile ser-hoş iderdi 'âlemi
 N'eyleyem **güftâr-ı nâzi** olmasa yârân mest
 (G 39/4)

Güftâr-ı nâzi ol büt-i ra'nâ güzel bilür
 Dil-keş hırâmı kâmet-i zibâ güzel bilür
 (G 65/1)

gül: Gülmek.**gül:** -se

Gülse eşk-i çeşmümi gördükde ol dil-ber ne var
 Kùhlarda cular ağlar kebg-i kühsârân güler
 (G 55/3)

gül: -i, -yor

Öyle rüsvây idiyor kim beni bu miñnet-i 'aşk
Güliyor hâlüme 'âlem acıram ben de baña
 (G 4/8)

gül: -er

Her kaçan kim ağladup 'uşşakımı cânân **güler**
 Bülbülün giryân idüp şankim gül-i hândân **güler**
 (G 55/1)

Her kaçan kim ağladup 'uşşakımı cânân **güler**
 Bülbülün giryân idüp şankim gül-i hândân **güler**
 (G 55/2)

Gülse eşk-i çeşmümi gördükde ol dil-ber ne var
 Kùhlarda cular ağlar kebg-i kühsârân **güler**
 (G 55/4)

Güldürür 'uşşak-ı zârı şevk-ı 'aşk-ı dil-berân
 Şem'-i bezmün süzına pervâneler pinhân **güler**
 (G 55/6)

Jâlelerle didesi nemnâk olunca güllerün
 Kañkaha ile gülistân içre şan murgân **güler**
 (G 55/8)

Yâverâ hâl-i gül ü bülbül gelür hep yaduma
 Her kaçan kim ağladup 'uşşakımı cânân **güler**
 (G 55/10)

Bu bahâr-ı 'âlemün dil-keş havâsın görmedüm
 Bülbül ağlar gül **güler** ben bir şafâsın görmedüm
 (G 124/2)

Sevdüğüm lâyıñ mıdur sen **gül** açıl ağyâr ile
 Künc-i ğamda Yâver-i zârûñ sentün mañzûn iken
 (G 146/9)

gül: -e, -me, -m

'Aşık olaldan beri didârûña
 Ağlamadan ben **gülemem** Muştafa
 (G 191/6)

gül: 1.Maruf gül çiçeği

Dest-i sâkîde **gül** oldu sâğar
 Revnağ-ı bezm-i mey-i Cem geliyor
 (G 53/7)

gül: -i, -dür

Yâverâ mâtem **gülidür** verd-i hândân yârsüz
 Nâle vü feryâd-ı bülbül şavt-ı şivendür baña
 (G 1/9)

gül: -ler, -ün

Jâlelerle didesi nemnâk olunca **güllerün**
 Kañkaha ile gülistân içre şan murgân güler
 (G 55/7)

Gül ruñun yâd eyleyüp âh u fiğân itdükçe ben
 'Andelibân-ı çemen hayrân olur feryâduma
 (G 171/7)

2.Sevgili.

Berg-i gülden olsa cāmem hār-ı firqatdür baña
Bāğ-ı cennet sensüz ey **gül** nār-ı hasretdür baña
(G 2/2)

Bu bahār-ı ʿālemüñ dil-keş havāsın görmedüm
Bülbül ağlar **gül** güler ben bir şafāsın görmedüm
(G 124/2)

Yāver açılıp **gül** gibi ʿuşşāk-ı dil-efgār
Çün murğ-ı seher semt-i gülistāna çekilsün
(G 137/9)

Hārveş eṭrāfuñ almışdı raqībān gerçi kim
Nev-şüküfte **gül** gibi hānde-künān gördüm seni
(G 197/4)

Gül virür hār-ı muğaylānı reh-i Kenʿān'ıñ
Hoş gelür cevri bile ʿāşıkına cānānuñ
(Th 2/17)

gül: -üm, -den
Yāver gibi mehcür olalı āh o **gülüm**den
Didemden aqar qan ile enhār-ı muḥabbet
(G 33/9)

gül: -üm
Gayra lutfuñ bendeñe āzārdan kıldum kıyās
Ey **gülüm** çokdur raqībüñ hārdan kıldum kıyās
(G 84/2)

O **gülüm** ʿāşıkā yār olsa degildür māniʿ
Murğ-ı dil ʿaşq ile zār olsa degildür māniʿ
(G 94/1)

Geçdi bu gönül vaşl-ı dil-ārā hevesinden
Geçmez o **gülüm** nāz u sitiğnā hevesinden
(G 153/2)

gül: -dür
Yazık murğ-ı dilüm efgānla raḥm itdürmek istermiş
O bir **güldür** kim olur dāʿimā feryāddan maḥzūz
(G 93/8)

gül: -i, -n
Bu ṭarāvet ki **gülün** de var o gül-ruḥsāruñ
Eger ʿuşşākı hezār olsa degildür māniʿ
(G 94/3)

gül: -ler

Gördükde rüy-ı yāri olup bāğ u rāğ dāğ
Güller kızardı reşk ile hep oldı dāğ dāğ
(G 95/2)

Yāver görince ol gül-i gülzār-ı behceti
Güller kızardı reşk ile hep oldı dāğ dāğ
(G 95/10)

gül: -üñ
Bir lebi var ol **gülüñ** kim gül-be-şekkerden laṭif
Öyle bir ruḥsārı da var kim gül-i terden laṭif
(G 96/1)

Māʿil olduq o **gülüñ** serv-i sehi kāmetine
Hiç taḥammül idemez cān u dilüm ḥasretine
(G 178/1)

O **gülüñ** seyrine ben gitmiş idüm güleşde
Aldı eṭrāfumı hep hār-ı muğaylān bürüdi
(G 202/3)

gül gül ol: Pembe pembe olmak.
gül gül ol: -muş, -dur
Gülistān-ı dilümde cilve-ger serv-i ḥırāmāndur
ʿİzārı **gül gül olmışdur** ruḥı bir verd-i ḥandāndur
(G 60/2)

gülān: Güller.
Tuyup büy-ı güli rüyüñ **gülān** bülbül bu güleşde
Kesilmez ḥaşre dek āh u fiğānı yā Resülallāh
(K 3/5)

gül-bāng-ı nāle: İneleme ilahisi.
gül-bāng-ı nāle: -m
Gülistānı ṭutup **gül-bāng-ı nālem**
Fiğānı murğ-ı hoş-elhān bitürdi
(G 187/5)

gül-beden: Gül bedenli, vücûdu gül gibi zarif, ince ve güzel olan.
gül-beden: -üñ
Hüzün ile fiğān itmege Beytül-ḥazenüm yok
Hicrinde ben ol **gül-bedenüñ** vaşlını andum
(Th 3/6)

gül-berg-i ḥandān: Gülen gül yaprağı; sevgili.
gül-berg-i ḥandān: -dur
Nāliş ü efgānuma murğ-ı hoş-elḥāndur sebab
Sīnemüñ şad çākine **gül-berg-i ḥandāndur** sebab
(G 30/2)

gül-berg-i ruḥ-ı yâr: Sevgilinin yanağının gül yaprağı.

gül-berg-i ruḥ-ı yâr: -i

Bu bād-ı semûm u tef-i süz-ı cigerümle

Gül-berg-i ruḥ-ı yâri ḥazân eyleme yâ Rab

(G 28/4)

gül-berg-i rûy-ı yâr: -e

Gül-berg-i rûy-ı yâre müşâbih görilmedi

Bu gülsitânda gerçi görildi hezâr ruḥ

(G 44/5)

gül-be-şekker: Gül yaprağından yapılan macun

kıvamında tatlı, gül tathısı.

gül-be-şekker: -den

Bir lebi var ol gülün kim **gül-be-şekkerden** laṭîf

Öyle bir ruḥsârı da var kim gül-i terden laṭîf

(G 96/1)

gül-çihre-i ḥübân: Güzellerin gül yüzü.

gül-çihre-i ḥübân: -i, -n, -a

Ḥüb olduğu bu şehrumüzün âb u havâsı

Olmış gibi **gül-çihre-i ḥübânına** bâ'is

(G 40/6)

gül-fidan: Fidan boylu; sevgili.

gül-fidan: -um, -sin

Sirişk-i çeşmile perverde itmişdür seni Yâver

Gönül bâğında kad çekmiş benim bir **gül-fidanumsın**

(G 147/10)

gül-ğonce: Gül gıncası.

gül-ğonce: -nün

Dehâni gerçi kim ḥâmûş ol **gül-ğoncentün** Yâver

Lisân-ı ḥâl ile her bir müje hem-çün lisân söyler

(G 63/9)

gül-ğonce: -y, -i

Cûlar gibi eyleser ne var eşküm eger cüş

Gül-ğonceyi giryânlığum itse n'ola ḥâmûş

(Th 3/12)

gül-ğonce-i fem: Açılmamış gül gıncası.

Kâmeti ey serv-i İrem Muştafâ

Ruḥları **gül-ğonce-i fem** Muştafâ

(G 191/2)

gül-ğonce-i ḥandân: Gülen gül gıncası.

Lebüñ **gül-ğonce-i ḥandân** bitürdi

Ḥaṭ-ı rûyuñ gelüp reyḥân bitürdi

(G 187/1)

güldür: Neşelendirmek, güldürmek.

güldür: -ür

Güldürür 'uşşâk-ı zârı şevk-ı 'aşk-ı dil-berân

Şem'-i bezmün süzına pervâneler pinḥân güler

(G 55/5)

gülgüle: Gürültü, çığırtma.

Mânend-i kıyâmet dile bir **gülgüle** virdi

Bir velvele-ârâ-yı cihân kıdd-kıyâmet

(G 38/3)

gülgün: Gül renkli.

Kanda bakşam baña ol ruḥları **gülgün** görünür

Kâmeti serv-i sehiden daḥı mevzün görünür

(G 51/1)

gülgün: -dur

O serv-endâm olan kıddün katı mevzundur cânâ

Lebüñ bir bâde-i şâfi ruḥuñ **gülgündür** cânâ

(G 21/2)

Ḥicâzî bir melek-simâ güzel buğdayı esmerdür

'İzârı sebz-i tih **gülgündür** bir verd-i aḥmerdür

(G 52/2)

gül-i dâğ: Yara gültü.

gül-i dâğ âb-ı sirişkümle bahâr ide diyü

Belki feryâd-ı dilüm ḳalbine kâr ide diyü

(Tb 1/27)

gül-i dâğ-ı nihân: Gizli yaranın gültü.

gül-i dâğ-ı nihân: -um

Temâşâ-yı çemense maḳşaduñ ey Yâver'ün cânı

Güşâd oldı bütün yer yer **gül-i dâğ-ı nihânım** gel

(G 119/10)

gül-i dâ'im: Daima gül.

Bizde olmaz zamân faşl-ı şitâ

Gül-i dâ'im bahâr-ı 'aşkuz biz

(G 82/22)

gül-i gül-bün-i nev-reste-i gülzâr-ı safâ: Mutluluk gül bahçesinin yeni yetişmiş gül köşkünün gültü.

Bir **gül-i gül-bün-i nev-reste-i gülzâr-ı safâ**

Bir nihâl-i çemenistân-ı letâfet-pîrâ

(Tb 1/1)

gül-i gülzâr: Gül bahçesinin gültü.

gül-i gülzâr: -a

Gel gör hele Yâver gül-i ruḥsârını yârün

Hep seyr ü temâşâ **gül-i gülzâra** mı maḥşûş
(G 90/12)

gül-i gülzâr-ı behcet: Güzellik bahçesinin gülü.

gül-i gülzâr-ı behcet: -i
Yâver görince ol **gül-i gülzâr-ı behceti**
Güller kızardı reşk ile hep oldu dâğ dâğ
(G 95/9)

gül-i ḥandân: Açılmış gül; sevgili.

Her kaçan kim ağladup ‘uşşâkı mı cānân güler
Bülbülün giryân idüp şankim **gül-i ḥandân** güler
(G 55/2)

gül-i ḥandân: -a

Gönülde âteş-i hicrân u ğam pür-ḥârḥâr oldu
Leṭâfet gülşeninde bir **gül-i ḥandâna** ḥasretdür
(G 70/8)

gül-i ḥandân: -i, -n, -a

‘Aşıklarınun kaçre-i nîsân-ı sirişki
Gülzâr-ı cemâlün **gül-i ḥandânına** bâ‘is
(G 40/4)

gül-i nevân: Güzel gül; sevgili.

Cân u dilüm ey ruḥı **gül-i nevân**
Her ne vakit görse seni şâd olur
(G 64/5)

gül-i ruḥsâr: Gül yüz.

gül-i ruḥsâr: -i, -n, -i
Gel gör hele Yâver **gül-i ruḥsârını** yârün
Hep seyr ü temâşâ gül-i gülzâra mı maḥşûş
(G 90/11)

Gül-i ruḥsârını ümmid iderken

Gülistân-ı ruḥında ḥâr bitürdi
(G 185/5)

gül-i şad-berg-i ḥandân: Gülen gül; açılmış gül.

gül-i şad-berg-i ḥandân: -sın
Bülbülâsâ girye vü zârî ferâmûş eyleme
Şerḫalarla çün **gül-i şad-berg-i ḥandânsın** gönül
(G 118/8)

gül-i ter: Taze gül.

Ḥande-riz olmağıla ol **gül-i ter** ‘uşşâka
O tebessümden ‘aceb neş’e-i şahbâ mı gelür
(G 68/3)

Açdı nigeḥün tâze zaḥım tâ cigertümden
Var mı ḥaberün ey **gül-i ter** yârelerümden
(G 152/2)

Bir maḥalde ey **gül-i ter** nâ-gehân gördüm seni
Ḥavf-ı aḡyâr ile ammâ kim nihân gördüm seni
(G 197/1)

Ol **gül-i ter** hem-dem-i ḥâr olduğın bilmez miyüz
Ey dil-i şeydâ senün zâr olduğın bilmez miyüz
(G 75/1)

gül-i ter: -de

Ne kadar tâb u ṭarâvet var ise
O **gül-i terde** ḫodı cilve-i ‘aşk
(G 99/8)

gül-i ter: -den

Bir lebi var ol gülün kim gül-be-şekkerden laṭîf
Öyle bir ruḥsârı da var kim **gül-i terden** laṭîf
(G 96/2)

gül-i zîbâ: Güzel gül; sevgili.

Her vakit ülfet olur mı ol **gül-i zîbâ** ile
Bir zamân da Yâverâsâ ḥasret-i cānâne çek
(G 102/9)

gülistân: Gül bahçesi.

Jâlelerle didesi nemnâk olunca güllerün
Kaḫkaha ile **gülistân** içre şan murgân güler
(G 55/8)

gülistân: -i

Gülistânı ṭutup gül-bâng-ı nâlem
Fiğâmı murg-ı ḫoş-elhân bitürdi
(G 187/5)

Ṭotalum nev-bahâr olmuş gözümde ḥâr olur sensüz
Gülistânı baña zindân iden sensin Şerîfüm hû
(G 157/8)

gülistân: -a

Eṭfâl-i cihân mektebe dil tıflı o şüḫa
Bülbül-beçeler daḫı **gülistâna** virilmiş
(G 85/4)

gülistân: -sın

Cüylar âb-ı sirişk ü nâleler şavt-ı hezâr
Dâğlarla Yâverâsâ çün **gülistânsın** gönül
(G 118/10)

gülistân-ı dil: Gönlün gül bahçesi.

gülistân-ı dil: -üm, -de

Gülistân-ı dilümde cilve-ger serv-i hürâmândur
‘îzârı gül gül olmışdur ruhu bir verd-i hândândur

(G 60/1)

gülistân-ı hayâl: Hayalin gül bahçesi.

gülistân-ı hayâl: -üm, -den

Gülistân-ı hayâlümde yine bir mihrbân geçmiş
Hürâm-ı nâz ile bir kâmet-i serv-i revân geçmiş

(G 89/1)

gülistân-ı ruh: Yanağın gül bahçesi.

gülistân-ı ruh: -i, -n, -da

Gül-i ruhsârını ümmid iderken
Gülistân-ı ruhında hâr bitürdi

(G 185/6)

gül-‘îzâr: Gül yanaklı; sevgili.

gül-‘îzâr: -um, -dan

Bâğ-ı hüsnüñ yâd idüp bülbül misâli ağlaram
Olmışam Yâver gibi ol **gül-‘îzârümden** cüdâ

(G 23/10)

gül-‘îzâr: -uñ

Dil aldı hayâle **gül-‘îzârüñ**
Çeşmânum ağıttı eşk-bârüñ

(G 107/1)

gülmegiçün: Gülmek için.

Gülveş açılıp **gülmegiçün** bir çemenüm yok
Şem‘i gam olup yanmağičün encümenüm yok

(Th 3/1)

gül-nihâl: Gül fidanı; sevgili.

Hazân-ı bâğ-ı dilümde bahâr olur mı ‘aceb
O **gül-nihâl** ile zevk-i hezâr olur mı ‘aceb

(G 29/2)

Ey nağl-ı nâz berg-i terüñ yok mıdur senüñ
Ey **gül-nihâl** mîvelerüñ yok mıdur senüñ

(G 108/2)

gül-nihâl: -üm

Ol gazâl-i vahşi vü ol **gül-nihâlüm** baña râm
Nâle vü feryâdı her dem itmeyince olmadı

(G 200/3)

gül-nihâl-i kıdd: Gül fidanı gibi boy.

gül-nihâl-i kıdd: -i, -nüñ

Gül-nihâl-i kıddinüñ bülbül-i nâlendeleri

Ne kadar zâr u nizâr olsa degildür mâni‘

(G 94/7)

gül-nihâl-i kâmet: Boyunun gül fidanı.

gül-nihâl-i kâmet: -üñ

Gül-nihâl-i kâmetüñ hayret-fezâ ey serv-ğad
Şive-i reftârüña cânlar fidâ ey serv-ğad

(G 46/1)

gül-rü: Gül yüzü.

Meclisde o **gül-rü** ile peymâne çekilsün

Şimden girü hicrân gamı bir yana çekilsün

(G 137/1)

gül-ruh: Gül yanak.

gül-ruh: -lar, -uñ

Bir kerre o **gül-ruhlarıñ** öpsem kızarıncâ
Surhî-i ruhu gitmeye tâ haşre varıncâ

(G 175/1)

gül-ruh: -um, -i

Ol **gül-ruhumu** bülbül-i nâlân bilür mi
Nergislerini çeşm-i gazâlân bilür mi

(G 203/1)

gül-ruhsâr: Gül yanaklı, sevgili.

gül-ruhsâr: -i

O **gül-ruhsârı** gördükde gönüller çâk çâk olmuş
Kemâl-i hayretinden kendüsinden bâğbân geçmiş

(G 89/5)

gül-ruhsâr: -uñ

Bu tarâvet ki gülün de var o **gül-ruhsârüñ**

Eger ‘uşşâkı hezâr olsa degildür mâni‘

(G 94/3)

gülşen: 1. Bahçe, gül bahçesi.

Gülşen ne gerek bende-i efgendeñe cânâ

Çapuñ gibi ‘uşşâkuña ra‘nâ mağal olmaz

(G 79/7)

gülşen: -dür

Dâğdâğ-ı aşğ ile bu sine **gülşendür** baña

Hârğâr-ı gamla dil pür-süz-ı küllendür baña

(G 1/1)

Bu cihân bir özge **gülşendür** ki bakşañ Yâverâ

Niçe ‘ar‘ar niçe biñ serv-i hürâmân gösterür

(G 66/9)

gülşen: -i, -n, -de

Gönlüde âteş-i hicrân u gam pür-hâr-hâr oldı
Leâfet **gülşeninde** bir gül-i hândâna hasretdür
(G 70/8)

gülşen: -de

Bahâr-ı köhnedür bir başka ‘âlem var bu **gülşende**
Hırâmân ol hezâr-ı nâz ile serv-i revânüm gel
(G 119/5)

O gülün seyrine ben gitmiş idüm **gülşende**
Aldı efrâfumu hep hâr-ı muğaylân bürüdi
(G 202/3)

Tuyup bûy-ı güli rûyuñ gülân bülbül bu **gülşende**
Kesilmez haşre dek âh u figâmı yâ Resûlallâh
(M 4/5)

2. Dünya.

Dil bülbül-i nâlândur
Gülşen baña zindândur
(M 8/30)

gülşen eyle: Gül bahçesine dönüştürmek.

gülşen eyle: -dü, -ñ
Yağduñ sarây-ı qalbümi bir küllhen eyledün
Urduñ derüna dağlaruñ **gülşen eyledün**
(G 106/2)

gülşen ü bağ-ı irem: İrem bağı ve gül bahçesi.

gülşen ü bağ-ı İrem: -den
Küy-ı dil-dâra türâb olmağa hasret-keş imiş
Gülşen ü bağ-ı İrem'den haberün var mı şabâ
(G 17/8)

gülşen ü bağ-ı İrem: -dür

Gülşen ü bağ-ı İrem'dür ravza-i şâh-ı cihân
Hâkine yüz sürdügümçün dil-güşâdur lâleler
(G 49/15)

gülşen-i cân: Sevgilinin gül bahçesi.

gülşen-i cân: -um
Gayr ile cilve-künân ülfet ider de Yâver
Niçün ol **gülşen-i cânım** baña maḥzûn görünür
(G 51/10)

gülşen-i fikret: Düşünce gül bahçesi.

gülşen-i fikret: -üm, -i
Kadd-i zibâsı hayâlümde hırâm itdükçe
Gülşen-i fikretümi serv-i hırâmân bürüdi
(G 202/6)

gülşen-i hüsñ ü cemâl: Güzel yüzün ve güzelliğün gül bahçesi.

gülşen-i hüsñ ü cemâl: -i, -n, -e
Gülşen-i hüsñ ü cemâline hezâr ide diyü
Murğ-ı dil murğ-ı gülîstân gibi zâr ide diyü
(Tb 1/25)

gülşen-i hüsñ: Güzelliğün gül bahçesi.

gülşen-i hüsñ: -ün, -de
Bir zamân **gülşen-i hüsñünde** seniñ bülbül iken
Düşdi şimdi ne ‘aceb hasret ile zâra göñül
(G 117/5)

gülşen-i küy: Sokağımın gül bahçesi.

gülşen-i küy: -ün, -i
Gülşen-i küyuñ Yâver gibi itsem mesken
H’âbgâhum ser-i hâr olsa degildür mâni‘
(G 94/9)

gülsitân: Gülistân, gül bahçesi.

Hamâm u câme-kânı hâne-i kilâr-ı hâşşuñ hem
Harâb u diğ iken tevsî‘ idüp çün **gülsitân** oldı
(Kt 1/14)

Şerha şerha yâreler açduñ efendim sineme
Dağlarla sinemüz çün **gülsitân** olmaz mı yâ
(G 25/8)

gülsitân: -da

Gül-berg-i rûy-ı yâre müşâbih görilmedi
Bu **gülsitânda** gerçi görildi hezâr ruḥ
(G 44/6)

gülsitân: -i, -dur

Nâr-ı ‘aşkuñ mekâmdur göñlüm
Şu‘leler **gülsitâmdur** göñlüm
(G 123/2)

gülsitân-ı ‘âlem: Dünyanın gül bahçesi.

Çonciler eyler tebessüm bülbül-i şeydâlara
Gülsitân-ı ‘âlem içre ‘andelibân söyleşür
(G 67/8)

gülsitân-ı dil-i yâver: Yâver'in gönlünün gül bahçesi.

gülsitân-ı dil-i Yâver: -de
Gülsitân-ı dil-i Yâver'de muķim itmeğičün
O kamer-çihreyi hem-bezm-i Nedim itmeğičün
(Th 2/23)

gülvüv: Haddini aşma.

gülvivv: -i

Dimem cânâ dil-i ‘uşşâk-ı zâra şefkatüñ yokdur
Rakibânunü **gülvivvi** hep sañadur ruhsatuñ yokdur
(G 50/2)

gölveş: Gül gibi.

Gölveş açılıp gülmeğiçün bir çemenüm yok
Şem‘i gam olup yanmağiçün encümenüm yok
(Th 3/1)

gülzâr-ı cemâl: Güzel yüzüntün gül bahçesi.

gülzâr-ı cemâl: -üñ
‘Aşıklarınunü kaçre-i nisân-ı sirişki
Gülzâr-ı cemâlün gül-i hândânına bâ‘is
(G 40/4)

gün: 1.Güneş.

Şu‘â vü şu‘le-i mihr-i cemâlün
Cihânda **gün** gibi zâhir degil mi
(G 189/4)

2. Gün, zaman, vakit, an.

Yoklar beni her **gün** gam u âlâm-ı muhabbet
Derd-i dilüm oldı baña ikrâm-ı muhabbet
(G 34/1)

Bî-vefâ yâd-âşinâ hercâyi zâlim olduğın
Hep geçen **gün** itdüğün eţvârdan kıldum kıyâs
(G 84/4)

gün: -ler

Anuñ üftâde-i hüsn ü cemâli olduğum vaçtı
Geçen **günler** hisâb itdüm ki Yâver çok zamân olmış
(G 86/10)

gün: -üm

Mâh-ı ruhuñ bedr-i tamâm oldı gel
Geçdi **günüm** âh ile şâm oldı gel
(G 115/2)

Yâver’e gündüz gelemeseñ eger
Geçdi **günüm** âh ile şâm oldı gel
(G 115/10)

Rüşen itdi ser-te-ser rüy-ı zemîni tal‘atün
Ben şeb-i firâkatdeyem bir **gün** ziyâsın görmedüm
(G 124/8)

gün: -den

Bilmem ki nasıl şâd olacak bu dil-i maḥzün

Günden güne müzdâd oluyor hüzn ü melâlüm
(G 133/4)

gün: -e

Bilmem ki nasıl şâd olacak bu dil-i maḥzün
Günden **güne** müzdâd oluyor hüzn ü melâlüm
(G 133/4)

Yeter cevr eyledün raḥm eyle ey bî-dâd cândur bu
Saña da cevr ider bir bî-vefâ bir **gün** cihândur bu
(G 155/2)

Dünki **gün** bir reh-güzerde ḥancer elde nîm-mest
Kec-küleḥ bâzû açık pek bî-amân gördüm seni
(G 197/5)

N’olur ṭab‘umca bir **gün** bir müsâ‘id rüzgâr olsa
Ben olsam bir de muṭrıḥ bir de ṭarf-ı cüybâr olsa
(Th 1/3)

Yeter geçdi bu güne mâliḥulyâlarla evkâtum
Amân bir **gün** muḥaddem âḥ faşl-ı nev-bahâr olsa
(Th 1/10)

Dimişsin yok dimezdüm bâde-i şîrîn-güvâr olsa
Sentüñle âḥ bir **gün** bâğa gitsem de biraz çaksam
(Th 1/16)

Var mı bir **gün** ki gelüp şabrumı yağma itmez
Bunı bir ‘âşıkça bir dil-ber-i ra‘nâ itmez
(Tb 1/15)

gün gör: Sıkıntı çekmemek.

gün gör: -e, -mez
Zerrece **gün göremez** ḥasret-i didâruñ ile
Zulmet-i ğamda çodı Yâver’i zindân-ı firâk
(G 100/9)

günden gün: Gün geçtikçe, git gide, her gün biraz daha.

günden gün: -e
Olur **günden güne** efvün fiğân u âḥ u vâ-veylâ
Beni bu ḥâle qoymuşken baña raḥm eylemez ḥâlâ
(G 19/1)

gündüz: Gündüz.

Düşinmeden gice **gündüz** cihâni görmez olur
Olur mı ‘âşık-ı zâruñ gözinde raḥat-ı ḥ‘âb
(G 31/3)

Yâver’e **gündüz** gelemeseñ eger

Geçdi günüm âh ile şâm oldı gel
(G 115/9)

Tefekkürüm gice **gündüz** senüñ vişälüñdür
İnan sahihi bu hep h'âb u hep hayâlüm sen
(G 139/5)

güne: Tür.

Ülfetüñ mümkün degildür vaşluñı itmem ümîd
Nâ-ümîd olmağ dañı bir **güne** râhatdur baña
(G 2/4)

Eger dirlerse haqqumda benüm de tevbe-kâr olmış
Teneffür eylerem halkuñ bu **güne** iftirâsından
(G 150/8)

Bizi bezmüñden istiskâl **güne** tarh idüp cänä
Raķibân vaşluñ ile kâm-yâb olsun da ķalsun mı
(G 193/5)

Yeter geçdi bu **güne** mâlihulyâlarla evķâtum
Amân bir gün muķaddem âh faşl-ı nev-bahâr olsa
(Th 1/9)

Geldi biñ **güne** felâket reh-i 'aşkuñda bize
Virmemiş ruķşat-ı h'âb dide-i ğam-didemüze
(Th 2/13)

Âteşüm eşk ile teskin iderüm bir pâre
Ğayrı **güne** bulamam derd-i derüna çäre
(Tb 1/30)

güneh: Günah.

Seni pek çok severem bu da **güneh** mi 'acebâ
İtdügüm cürmümi ben eylemem inkâr saña
(G 14/7)

gürizân: Kaçmış, kaçan.

Egerçi 'abes 'işmet ile da'vâ eyler ol kâfir
Raķibüñ dest-i cevrenden **gürizân** çıķduğın gördük
(G 101/6)

gurre-i ğarrâ-yı ebrûlar: Kaşının güzel parlaklığı.

gurre-i ğarrâ-yı ebrûlar: -lar
Nümâyân olmasa mâni' degil mâh-ı nev-i şevvâl
Hemânâ **gurre-i ğarrâ-yı ebrûlar** bedid olsun
(G 141/6)

gürüh-ı 'aşıkân: Aşıklar topluluğu.

Kimi cânın fidâ itmiş kimi mâl ü menâlüñ hep

Bu vâdilerde ey zâhid **gürüh-ı 'aşıkân** geçmiş
(G 89/20)

gürüh-ı 'aşıkân: -ı
Sitem-kâr olduğın ol nâzeninüñ sen tehî şanma
Gürüh-ı 'aşıkânı cevri ile imtihân eyler
(G 73/8)

gürüh-ı bendegân: Köleler topluluğu.

gürüh-ı bendegân: -ı
Huşuşâ ketħudâ Ğamdullâh Aĝa'nuñ zamânında
Gürüh-ı bendegânı bu keremle şad-mân oldı
(Kt 1/12)

güş: Kulak.

güş: -ı, -ı
Güşin siper eyler 'uķalâ zaħm-ı zebâna
İşĝâ mı ider söylenilen her hezeyâna
(G 166/1)

güş eyle: Dinlemek, kulak vermek.

Amân raħm eyle söylet derdümi **güş eyle** sen hâlüm
Benüm merhem-resân-ı zaħm-ı nâsür-ı nihânımsın
(G 147/5)

güş id: Dinlemek, kulak vermek.

güş id: -üp
Süleymân-ı zamândur müruñ istifsâr ider hâlin
Re'âyânuñ refâhın **güş idüp** kesb-i şafâ eyler
(Kt 2/10)

Güş idüp inşâf iderseñ var hużura bir sözüñ
Ğâk-pây-ı pâkine ferş iderek cänä yüzüñ
(Mr 1/5)

güş kı: Dinlemek, kulak vermek.

Meclis-i 'uşşâķa gelüp **güş kı**
Baħsüñ ile fetħ-i kelâm oldı gel
(G 115/5)

güşâd ol: Açılmak.

güşâd ol: -dı
Temâşâ-yı çemense maķşaduñ ey Yâver'üñ cânı
Güşâd oldı bütün yer yer gül-i dâĝ-ı nihânım gel
(G 119/10)

güstâhâne: Küstahcasına, edepsizcesine, sıra saygı tanımaksızın.

Saña baķdumsa **güstâhâne** 'afv it
'Aceb dīvâneyem âdâb bilmem
(G 132/3)

güstâh-ı maḥabbet: Sevgi arsız.

güstâh-ı maḥabbet ne kim eyler ise ma'zûr
Eṭvâr-ı mecâzibde efendim edeb olmaz

(G 80/7)

güvâh: Tanık, şahit.

Hemişe girye eyler râz-ı pinhân-ı dili isbât
Dü çeşm-i giryenâküñ da'vi-i 'aşka **güvâh** itme

(G 168/4)

güyâ: Sanki, faraza, sözde.

Nâ-refte râh-ı semt-i V/vefâ esb-i nâzuña
Güyâ ṭariḳ-ı cevrdde bir câddedür saña

(G 13/6)

Meclisüñdür bâde-i telḥa ḥalâvet-baḥş olan
Firḳatüñle sevdügüm **güyâ** ṭolu ḳandur ḳadeḥ

(G 43/6)

'Arz-ı gülşen eylemiş **güyâ** ki ḥübân-ı zamân
Surḥ u sebzîn câmelerle dil-rübâdur lâleler

(G 49/5)

Süveydâ-yı derûnumda fetil-i dâğ-ı 'aşkuñdur
Muḥabbet şem'ine **güyâ** ki bir fânûs-ı cân geçmiş

(G 89/10)

Hemân **güyâ** ki Yâver ḳadre irdüm nûra ḡarḳ oldum
Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm

(G 121/9)

Dilde ne ḳadar olsa keder sen giderürsin
Güyâ bu şafâlar ile sen şafvet-i cânsın

(G 142/8)

Der ü divâr u saḳf-ı pür-nuḳûsuñ yapdurup zibâ
Müzeyyen muntazam **güyâ** ki bir ḳaşr-ı cinân oldı

(Kt 1/16)

güyyâ: Güya, sanki, sözde.

Şöyle bir kâm-kâr-ı 'aşkuz biz
Güyyâ şeh-r-yâr-ı 'aşkuz biz

(G 82/2)

Zülfüñ içre çeşm-i ḥ'âb-âlûdeñi gördüm senüñ
Güyyâ bir şir-i nerdür şöyle yatmış bişede

(G 163/8)

güyendelig: Söz söyleyicilik.

güyendelig: -üm

Olmaz mı niyâzum 'aceb iḥsânına bâ'is
Güyendeligüm sebzi-i büstânına bâ'is

(G 40/2)

güzâr id: Geçmek, geçip gitmek.

güzâr id: -e

Beklerüm reh-güzerin şimdi **güzâr ide** diyü
Cismümi pây-ı semendinde gubâr ide diyü

(Tb 1/21)

güzel: Hoş, güzel.

Âh kim n'eyledi ol dil-ber-i ṭannâz baña
Çeşm-i maḥmûrî **güzel** ḡamzesi ḡammâz baña

(G 3/2)

Esmerü'l-levnüñ olur şirin edâsı vâḳı'â
Pek **güzel** semt-i Ḥicâz'uñ dil-rübâsı vâḳı'â

(G 7/2)

Ḥüsn-i ḥaṭına şafḥa-i ruḥsârına söz yok
Taşvirini yazmış ne **güzel** ḥame-i ḳudret

(G 38/6)

Ḥicâzî bir melek-simâ **güzel** buḡdayı esmerdür
'îzârı sebz-i tih gülgündür bir verd-i aḥmerdür

(G 52/1)

Zâhidânüñ almadan ise du'â-yı ḥayrını
'Âşıḳuñ da'vâtını al kim **güzel** te'sir ider

(G 54/4)

Fütâdegânımı aḡlatmayup ider küşte
Benüm o nâzlı efendim **güzel** sevâb idiyor

(G 59/8)

Güftâr-ı nâzı ol büt-i ra'nâ **güzel** bilür
Dil-keş ḥırâmı ḳâmet-i zibâ **güzel** bilür

(G 65/1)

Güftâr-ı nâzı ol büt-i ra'nâ **güzel** bilür
Dil-keş ḥırâmı ḳâmet-i zibâ **güzel** bilür

(G 65/2)

'Uşşâḳ-ı dil-figârı dil-ârâ **güzel** bilür
Mecnûn-ı mübtelâsını Leylâ **güzel** bilür

(G 65/3)

'Uşşâḳ-ı dil-figârı dil-ârâ **güzel** bilür
Mecnûn-ı mübtelâsını Leylâ **güzel** bilür

(G 65/4)

- Bağrı yanar bu ‘aşık-ı zârın neler çeker
Dâğ-ı derûnı lâle-i hâmrâ **güzel** bilür
(G 65/6)
- Her bir şadâ idince virür başka nağmeyi
Feryâd u zârı bülbül-i güyâ **güzel** bilür
(G 65/8)
- Herkes devâ-yı derdi bilür mi ki Yâverâ
Hâzık tabib olursa müdâvâ **güzel** bilür
(G 65/10)
- Yüsuf gibi her dil-ber-i ra‘nâ **güzel** olmaz
Ya‘küb nebî hüznine hiç bir bedel olmaz
(G 79/1)
- Sen ol nür-ı siyâhî görmedüñ mi ey dil-i şeydâ
Yanumdan bir siyeh-çerde **güzel** bir nev-cüvân geçmiş
(G 89/4)
- Şafha-i rüyuñda peydâ oldu taze taze haţ
Bağladı mecmû‘a-i hüsnâ **güzel** şîrâze haţ
(G 92/2)
- Güzel** taşvîr olunmuş haţ u hâlûñ
Gözümden naşşı hiç gitmez cemâlûñ
(G 104/1)
- Pek **güzel** bağışlıdur pek hüş-rübâdur gözlerûñ
Dide-i âfetle varsa âşinâdur gözlerûñ
(G 111/1)
- Korķarum ismini yâd eylemege
Bir **güzel** nâzlı cüvânı severem
(G 131/4)
- Ne kadar olsa **güzel** ta‘birûñ
O kadar hüsn-i beyâmı severem
(G 131/7)
- O **güzel** gözlerinûñ fitnessin itdükçe hayâl
Giceler tâ-be-seher didemi giryân bulurum
(G 134/5)
- Kaddi ‘ar‘ar bir **güzel** görmez ki dil meyl eylesün
Her zamân ol kâmet-i bâlâyı eyler ittiḥâz
(G 48/7)
- Gördüñüz mi o **güzel** gözleri sâhir nerede
Gideli ḥayli zamân gelmedi vâfir nerede
(G 177/1)
- Geldüñse eger görmek için yârûñi Yâver
Gitdi o **güzel** âteş-i ḥasret saña kaldı
(G 199/10)
- Bize nevbet irişse bârî ebrûsı çehâr olsa
Niçe hüsn eyledüm seyrân niçe ra‘nâ **güzel** gördüm
(Th 1/26)
- Düşürdüm Yâverâ sâl-i cedide bir **güzel** târiḥ
Hilâl-i sâl-i nev el kâldurup şâha du‘â eyler
(Kt 2/23)
- Güzel** vaşfında niçe şîr-i bî-misl ü bedel gördüm
Ne didüm Yâverâ böyle ne söyler ilen el gördüm
(Th 1/27)
- güzel:** -üñ
Meczûb idiyor bir **güzelüñ** cezbe-i ‘aşkı
Aldı benüm ‘aqlum ile iz‘ânımı yâ Rab
(G 27/7)
- Mest itdi beni ol **güzelüñ** bâde-i ‘aşkı
Yâver ḥaberüñ var mı benüm derd-i serümden
(G 152/9)
- Cân u dili sihr ile eyler helâk
Ol **güzelüñ** gamze-i ḥün-ḥ‘âresi
(G 198/4)
- güzel:** -i, -dür
Yeñiçeri **güzelidür** ki sîm bâzûsın
Çenâr dalı gibi hep nişân nişân eyler
(G 58/7)
- güzel:** -e
Elmâs-pâre bir **güzele** dâğ-ber-dilüm
Görse şu‘â‘-ı hüsnin olur şeb-çirâğ dâğ
(G 95/5)
- güzergâh:** Geçilen yer, geçit; uğrak.
güzergâh: -uñ, -da
Güzergâhuñda beklerdüm seni görmek için cânâ
Yoluñda ḥâk-sâr olmağ o da bir resm-i ‘âdet mi
(G 186/5)

-H-**h'āb: Uyku.**

Henüz mest yatarsun o dîdeler maḥmūr
Baķındı n'eyledi māhum bu rütbe **h'āb** saña
(G 12/8)

Baḥtuñ senüñ ey Yāver-i şeydā ne siyehmiş
h'āb içre vişāle irüp ol demde uyanduñ
(G 112/18)

Beni bîdār iden kendi fiğānum
Bilelden kendümi ben **h'āb** bilmem
(G 132/8)

Tefekkürüm gice gündüz senüñ vişālündür
İnan saḥiḥi bu hep **h'āb** u hep ḥayālüm sen
(G 139/6)

h'āb u rāḥat: Uyku ve rahat.

Sāyesinde **h'āb u rāḥat** mı görür Yāver 'aceb
'İşve-gerlik eylese ol kāmēt-i zibā baña
(G 6/9)

h'āba var: Uyumak.

h'āba var: -sa
h'āba varsa gözlerüñ şimşirin itmez der-niyām
Tiğ-i ğamzeñ bir każā kār olduĝın bilmez miyüz
(G 75/5)

h'āba var: -sa, -ñ
El-amān ey çeşm-i ḥasret bir gice olsun n'olur
h'āba varsañ belki rü'yāda görürsin ol mehi
(G 184/4)

haber: Haber, bilgi.

haber: -üñ
Çekdüĝüm derd ü elemden **haberüñ** var mı şabā
Ta'n-ı aĝyār u sitemden **haberüñ** var mı şabā
(G 17/1)

Çekdüĝüm derd ü elemden **haberüñ** var mı şabā
Ta'n-ı aĝyār u sitemden **haberüñ** var mı şabā
(G 17/2)

Gerçi kim ğonce-ĝüşālıklarımı duydum hep
'Aceb ol ğonce-i femden **haberüñ** var mı şabā
(G 17/4)

Bād-ı āhum yine bādı mi perişānlıĝına
Zülf-i pür-piçiş ü ḥamdan **haberüñ** var mı şabā
(G 17/6)

Küy-ı dil-dāra türāb olmaĝa ḥasret-keş imiş
Gülşen ü bāĝ-ı İrem'den **haberüñ** var mı şabā
(G 17/8)

Yāver'e var mı 'aceb niyyeti teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden **haberüñ** var mı şabā
(G 17/10)

'Aşkuñla senüñ āteşe yandum **haberüñ** yok
Āh u şerer ü nālelerümden **haberüñ** yok
(G 97/1)

'Aşkuñla senüñ āteşe yandum **haberüñ** yok
Āh u şerer ü nālelerümden **haberüñ** yok
(G 97/2)

Siḥr itdi baña ğamze-i cādū **haberüm** yok
'Aqlum başuma eyledi yā Hū **haberüm** yok
(G 98/1)

Siḥr itdi baña ğamze-i cādū **haberüm** yok
'Aqlum başuma eyledi yā Hū **haberüm** yok
(G 98/2)

H'āhişger-i nezzāre-i çeşmāni iken ben
Aĝyāra nigāh itmiş o meh-rū **haberüm** yok
(G 98/4)

Ben mest-i şarāb-ı leb iken bir tolu sunmuş
Mey-ḥānede bir sāķi-i dil-cū **haberüm** yok
(G 98/6)

Teşrifüñi rü'yāda dil-i zāra işitdüm
Düşmen gözüme her gice uyku **haberüm** yok
(G 98/8)

Sünbüllerini şemm idicek Yāver o şūḥuñ
Mest itdi dil-i zārüm o ḥoş-bū **haberüm** yok
(G 98/10)

Açdı nigeḥüñ tāze zaḥım tā cigerümden
Var mı **haberüñ** ey gül-i ter yārelerümden
(G 152/2)

Mest itdi beni ol güzelüñ bāde-i 'aşkı
Yāver **haberüñ** var mı benim derd-i serümden
(G 152/10)

ḥaberdār: Haberli, haberi olan, bilgisi bulunan.

ḥaberdār: -um

Haberdārum gel inkār itme gönlüm sendedir şimdi
 ‘Aceb sen kandasın bilmem hayālün bendedür şimdi
 (G 194/1)

h̄ʿābgāh: Uyku yeri, uyku odası.

h̄ʿābgāh: -um
 Gülşen-i küyuñı Yāver gibi itsem mesken
H̄ʿābgāhum ser-i h̄ār olsa degildür mānīʿ
 (G 94/10)

h̄ʿāb-ı girān: Ağır uyku.

Beni bīdār ider her şeb amān ol eşk-i hasretler
 Dü çeşmümden anuñçündür benüm **h̄ʿāb-ı girān** geçmiş
 (G 89/26)

h̄ʿāb-ı perişān: Perişan uyku.

h̄ʿāb-ı perişān: -ı
 Ol siyeh zūlf-i semen-būyı hayāl eyler isem
 Çeşm-i giryānum ider **h̄ʿāb-ı perişānı** fidā
 (G 20/4)

habs id: Hapsetmek, alıkoymak.

habs id: -icek
 Dili çāh-ı zeķana **habs idicek** ol zālīm
 Zūlf-i pür-piç ü hāmın boynına zencir itdi
 (G 181/7)

hācet: Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç.

Bir nigāh itme daħı bendeñe zaħmet degil a
 Añladum ben seni şimden girü **hācet** degil a
 (G 158/2)

Üftādeligüm hālķ-ı cihān tıydu bilürsin
Hācet mi begüm hālūmi ben şerħ ü beyāna
 (G 166/4)

‘Aşķuñ aldı ‘aķlumı gönlümde rāħat ķalmadı
 Hālūmi taħrīre vü taħrīre **hācet** ķalmadı
 (G 188/2)

hadeng: Ok; sevgilinin kirpikleri.

hadeng: -iñ
 Hārīm-i zaħm-ı cāna hiç **hadengüñ** olmadı vāşıl
 Dil-i mecrūh-ı zārum nāvek-i müjgāna hasretdür
 (G 70/3)

h̄ʿāhişger-i nezzāre-i çeşmān: Gözlerine bakmaya istekli.

h̄ʿāhişger-i nezzāre-i çeşmān: -ı
H̄ʿāhişger-i nezzāre-i çeşmānı iken ben

Ağyāra nigāh itmiş o meh-rū haberüm yok
 (G 98/3)

hak: Toprak.

h̄āk: -ı, -nı, -e
 Gülşen ü bāğ-ı İrem'dür ravza-i şāh-ı cihān
H̄ākine yüz sürdügümçün dil-güşādur lāleler
 (G 49/16)

hak: Doğru, gerçek.

hak: -dur
 Senüñ ey şāh-ı rūsül cümle kelāmuñ **h̄ākdur**
 Āsmān ile zemīn olsa muṭīʿ elyaķdur
 (M 7/1)

h̄āk ol: Toprak olmak.

Zīr-i pāyuñ belki bu taķrib ile būs eylerem
 Dergehüñde iķtizā eyler ki **h̄āk olmak** baña
 (G 8/8)

hākān: Hükümdar.

hākān: -ı
 Vücūdum mülkinüñ sultānı sensin
 Serīr-i behcetüñ **hākānı** sensin
 (G 144/4)

hākāret: Küçültücü söz veya davranış, kötü muamele.

Ne **hākāret** kim ider ol şeh-i mümtāz baña
 Ben dirüm eyledi luṭf itmege ağāz baña
 (Th 2/1)

hākāret: -le
 Gel itme **hākāretle** nazar fāķa-keşāna
 Zannitme ki dünyāda bu ‘izzet saña ķaldı
 (G 199/5)

hāk-i dergāh: Hak dergahı.

h̄āk-i dergāh: -ı
H̄āk-i dergāhı olur mesned-i i‘zāz baña
 O hemān cevr idegörsün bu cefā az baña
 (Th 2/3)

hāk-i mezellet: Ayaklar altında.

hāk-i mezellet: -de
 Meded cānā beni **hāk-i mezelletde** koyup gitme
 Esīr-i pāy-māl olmuş giriftarı sövündürme
 (G 161/7)

hāk-i pāy: Ayak toprağı.

hāk-i pāy: -ı, -nı, -e

Serv-i nâzum sâyeveş dil düşdi **hâk-i pâyine**
Meyl ider zanneyleme her gördüğü meh-pâreye
(G 164/5)

hâk-i râh-ı dergeh: Eşiğinin yolunun toprağı.
hâk-i râh-ı dergeh: -i
Görmezem hayli zamândur hasretin çekmekdeyüm
Tütyâdur gözlerümde **hâk-i râh-ı dergehi**
(G 184/8)

hakikat: Doğru olan, asıl.
hakikat: -de
Saña bir bir beyân itdüm **hakikatde** nedür hâlüm
Su'âl eylersin ey zâhid bu 'aşkuñ mâ-cerâsından
(G 136/7)

hakikat: -i
'İlm-i cemâli şüfi-i har aňlamak muhâl
Ma'lûmdur **hakikati** ehl-i hakikate
(G 179/4)

hakikatsüz: Asılsız, gerçek olmayan.
Muhabbetden vefâdan dem urursın hey sitem-kârum
Hakikatsüz mürüvvetsüz efendim mihrbânüm gel
(G 119/4)

hakim: Doktor, hekim.
Yâver-i bîmâr-ı dil gibi nedendür ey **hakim**
Hiç devâ itmez eser bilmem ne hikmetdür baña
(G 2/9)

hakim olsa: Buyruğunu yürütmek, egemenliğini sürdürmek; hükmetmek.
hakim ol: -sa
Ger **hakim olsa** mesned-i 'izz ü gurûrda
Bir hüküm iderse fâriğ ider dâveri 'Alî
(G 190/7)

hakim ü vâli: Hakim ve vali.
Kapuñda **hakim ü vâli** senüñ üftâdeñ olmuşdur
Benüm gibi hezârân mübtelâya rağbetüñ yokdur
(G 50/7)

hak: Birine veya bir şeye ait olan hisse, pay.
hak: -i, -n, -i
Düşürdüñ 'âlemi 'aşka teraħhumuñ yokdur
Fütâde **hakımı** ister nedür cevâb saña
(G 12/6)

hak: -um, -da

Eger dirlerse **hakımda** benüm de tevbe-kâr olmuş
Teneffür eylerem halkuñ bu güne iftirâsından
(G 150/7)

Bilürüm vaşluñı **hakımda** benüm emr-i muhâl
Ez-każâ düşdi ne çâre aña tab'-ı meyyâl
(Tb 1/45)

hâk-pây: Ayağının tozu, toprağı.
hâk-pây: -dur
Yoluñda çünki senüñ **hâk-pâydur** 'uşşâk
Neden düşer 'acebâ böyle ictinâb saña
(G 12/3)

hâk-pây u pây-mâl ol: Ayağının altında ezilmek.
hâk-pây u pây-mâl ol: -du, -m
Hâk-pây u pây-mâl oldum reh-i 'aşkuñda ben
Sâye-endâz olmadı serv-i hırâmânüm henüz
(G 77/3)

hâk-pây-ı pâk: Mübarek ayak toprağı.
hâk-pây-ı pâk: -i, -n, -e
Güş idüp inşâf iderseñ var huzûra bir sözüüm
Hâk-pây-ı pâkine ferş iderek cânâ yüzüm
(Mr 1/6)

hâk-sâr: Toz toprak içinde kalmış, hâli perişân.
Güzergâhuñda beklerdüm seni görmek için cânâ
Yoluñda **hâk-sâr** olmağ o da bir resm-i 'âdet mi
(G 186/6)

hâk-sâr ol: Perişan olmak.
hâk-sâr ol: -mağ
Yâverâ terk eylemem ol yâri pâ-mâl itse de
Hâk-sâr olmağ yolında iftiħârumdur benüm
(G 122/10)

hâl: Ben, siyah nokta.
hâl: -üñ, -i
Âşinâdur nükhet-i zülfüñle gerçi min-vecih
Hâlüñi yâd eylemekdür büy-ı 'anberden ğarâz
(G 91/8)

hâl: Durum, vaziyet.
hâl: -ü, -m, -e
Öyle rüsvây idiyor kim beni bu miħnet-i 'aşk
Güliyor **hâlüme** 'âlem acıram ben de baña
(G 4/8)

Hâl-i vâşıfdur nümüne **hâlüme** Yâver benüm

Kāle gelmez sır olunmaz özge keyfiyyetdeyüm
(G 125/9)

Ben de bu ğamla begüm hāne-i vīrānemde
Bir tesellī virecek **hālūme** yārān bulurum
(G 134/8)

Söylesem derd-i derūnum **hālūme** raḥm eylemez
Āh kim ol kāmēt-i serv-i sehī āzāduma
(G 171/3)

Ölsem ğam ile **hālūme** raḥm eyleyenüm yok
Ya'küb-ı ğamem Yūsuf-ı gül-pīrehenüm yok
(Th 3/3)

Hālūme āh iderüm yok dehenümden ğayrı
Baқанum yok baña dāğ-ı kühenümden ğayrı
(Tb 1/19)

Kim baқar **hālūme** cānā niĝehümden ğayrı
Hem-dem olmaz baña baḥt-ı siyehümden ğayrı
(G 195/1)

Bildüm ki benüm **hālūme** bir raḥm idenüm yok
Ey kān-ı kerem luḥf u 'ināyet saña ғaldı
(G 199/7)

hāl: -i, -n, -i
Yāver gibi teşekkür ider var mı cevruñe
Aĝyār durma **hālını** şekvādudur saña
(G 13/10)

Beyāna **hālını** Yāver ne mümkin ol büt-i Çin'e
Belī ifrāt-ı ḥüzñümden yanumda tercemān aĝlar
(G 57/9)

Böyle bī-hüde fiĝān itmese de Yāver-i zār
Hālını 'arz idebilse n'ola dil-dāra ĝoñül
(G 117/10)

Bilmedi **hālını** hiç Yāver-i bī-çāre senüñ
Ġazab-ālūde niĝāh eyledi tekdır itdi
(G 181/9)

hāl: -e
Olur ĝünden ĝüne ezfün fiĝān u āh u vā-veylā
Beni bu **hāle** koymışken baña raḥm eylemez hālā
(G 19/2)

Aña baқmaĝa yoқdur tākatum Yāver gibi billāh

Beni bu **hāle** koymışken baña raḥm eylemez hālā
(G 19/10)

Ben ne **hāle** girdüĝüm bilmez mi sultānum henüz
İntizār-ı vuşlat ile zār u ĝiryānum henüz
(G 77/1)

Yāver-i nālede hālın aña 'arz itmek 'abes
Ben ne **hāle** girdüĝüm bilmez mi sultānum henüz
(G 77/10)

Derdümüzdür bizi bu **hāle** koayan
Böyle hāl-i nizār-ı 'aşkuz biz
(G 82/9)

Ne **hāle** girdi ĝam-ı 'aşkuñ ile baқ Yāver
Bu zulmi sensin iden bendeñe a zālīm sen
(G 139/9)

Beni bir **hāle** koymışken kim ecelden ğayrı yoқ çāre
N'olur bir kerre gelseydüñ ki cānum tendedür şimdi
(G 194/7)

hāl: -üñ
Ketm idersin sırr-ı 'aşkı rāyĝān olmaz mı yā
Sen bu keyfiyyetdesin **hālün** 'ıyān olmaz mı yā
(G 25/2)

Sen misin üftāde āyā yoḥsa herkes böyle mi
Hālün olmışdur perişān Yāverā ḥikmet nedür
(G 71/10)

Luḥf-ı ḥoş-büyına terciḥ olur mı **hālün**
Gerçi kim büy-ı laḥif 'ūd ile 'anberde de var
(G 74/3)

Perçemün ey murĝ-ı pervāzi-i ḳalbün lānesi
Kendi **hālün** şem'-i ḥüsñüñ olsa da pervānesi
(Mr 1/14)

hāl: -üm
Beni pek nā-tüvān itdi tecāhül-ĝüne eḥvāruñ
Senüñ kārūñ teĝāfüldür benüm **hālüm** mükedderdür
(G 52/4)

Felātūnlar olur 'āciz bilinmez 'aql ile **hālüm**
Benüm rüsvalıĝum 'aşk içre pür-tedbir olandan şor
(G 56/5)

Ey 'aşk ülfetün ile **hālüm** ḥarāb olup

Rüsvā beni bu ʿāleme baḫ hep sen eyledüñ
(G 106/7)

Ḥayli dem bīmār-ı ʿaşḫam Yāverā **ḫālüm** yamān
Uḡradum bir derde kim aşlā devāsın görmedüm
(G 124/9)

Kimi taʿyīb ider **ḫālüm** kimi daḫl u taʿarruzda
Uşandum ḫāşılı dehrüñ sitem-kār aşınāsından
(G 136/5)

Saña bir bir beyān itdüm ḫaḫīkatde nedür **ḫālüm**
Suʿāl eylersin ey zāhid bu ʿaşḫuñ mā-cerāsından
(G 136/7)

Bu zūlmi sensin iden bendeñe a zālīm sen
Teḡāfūl itme yeter ḫuymaduñ mı **ḫālüm** sen
(G 139/2)

Amān raḫm eyle söylet derdümi gūş eyle sen **ḫālüm**
Benüm merhem-resān-ı zaḫm-ı nāsūr-ı nihānumısın
(G 147/5)

Ne **ḫālüm** ʿarz idebildüm ne nuḫḫa ḫudretüm oldı
Hemān gördükde ol meh-rūyı ḫayrān olduḡum ḫaldı
(G 183/7)

ḫāl: -üm, -i
Ḥālümü söyler iken fehm idemez
Sözi nā-dāna taʿaḫḫul güç olur
(G 69/5)

Beni rüsvā-yı ʿaşḫ itdüñ duyıldı ʿāleme vaḫʿam
Raḫībüñ **ḫālümü** bir bir cihāna dāstān eyler
(G 73/4)

Kimse bilmez **ḫālümü** bir āfete meftün iken
Ben niçe āḫ itmeyem derd-i dilüm efzün iken
(G 146/1)

Üftādeliḡüm ḫaḫı-cihān ḫuydı bilürsin
Ḥācet mi begüm **ḫālümü** ben şerḫ ü beyāna
(G 166/4)

Ḥālümü añladamam kimseye ben firḫatde
Vaşluñı fibr iderüm böyle ḫalup ḫasretde
(G 167/1)

Ḥālümü bildür gönül ol yāre Allāḫ ʿaşḫına
Ḥayli demdür teşneyem didāra Allāḫ ʿaşḫına
(G 173/1)

Yine mekkāre felek **ḫālümü** taḡyir itdi
Devr-i maʿkūs ile idbāruma tedbir itdi
(G 181/1)

ʿAşḫuñ aldı ʿaḫlumı gönülümde rāḫat ḫalmadı
Ḥālümü taḫrīre vü taḫrīre ḫācet ḫalmadı
(G 188/2)

Diyemem **ḫālümü** ḫan aḡlayamam ben bir dem
Ḳorḫarum söyleyemem derd ü ḡamından ölsem
(Tb 1/37)

Divānuma imrār-ı naḫar itmeden āyā
Yāver bu benüm **ḫālümü** yārān bilür mi
(G 203/10)

ḫāl: -i, -n, -e
Bir kerre niḡāḫ eylemedüñ bende-i zāra
Üftādelerüñ **ḫāline** ey meh naḫaruñ yoḫ
(G 97/8)

Bī-ḡınā māl-i firāvān bulan kimse ile
Künc-i ʿuzletde olan **ḫāline** şākir nerede
(G 177/8)

ḫāl: -i
Ketm ider esrār-ı ʿaşḫı söylemez bir ferde ḫiç
Yāver-i nālendenuñ **ḫāli** ʿyān olmaz baña
(G 11/10)

Dil-i nā-çār olalı ḫaste-i çeşm-i bīmār
Derdmendüñ ne ʿaceb **ḫāli** dige-gün görinür
(G 51/4)

Benüm ḫāl-i dige-günüm cihāna rāyḡān olmış
Ḡarib bī-çārenüñ **ḫāli** ʿaceb bir dāstān olmış
(G 86/2)

Şimdilik **ḫāli** ḫoş ammā ülfet-i dil-dār ile
Ol raḫīb-i bed-liḫānuñ baḫ hele encāmına
(G 165/7)

ḫāl: -üñ, -de
Kendi **ḫālünde** gezerken niçün olduñ böyle
Yāverā n'eyledi gör ülfet-i dil-dār saña
(G 14/9)

hāl: -i, -n

Begüm baķ dikkat it bu Şirümün maẓmün-ı ebyatı
Lisân-ı hâl ile Yâver ķuluñ **hâlin** beyân eyler

(G 73/10)

Yâver-i nâlende **hâlin** aña ‘arz itmek ‘abes
Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi sulţanum henüz

(G 77/9)

Meded luţf it dil-i bi-çârenün **hâlin** tebâh itme
Bilürken hâl-i zâr-ı ‘aşıkâm iştibâh itme

(G 168/1)

Süleymân-ı zamândur mûruñ istifsâr ider **hâlin**
Re‘âyânun refâhın güş idüp kesb-i şafâ eyler

(Kt 2/9)

hâlâ: Şimdi, hala.

Olur günden güne efzün fiğân u âh u vâ-veylâ
Beni bu hâle koymışken baña raķm eylemez **hâlâ**

(G 19/2)

Aña baķmağa yokdur tākatum Yâver gibi billâh
Beni bu hâle koymışken baña raķm eylemez **hâlâ**

(G 19/10)

Ķadr-i ħüsnin ķıldı şad çendân Yâver dil-berün
Zib ü zinet virdi **hâlâ** mesned-i i‘zâza ħaţ

(G 92/10)

Didüm yâre dehân-ı tengini gördükde ħaţ-âver
O şekker-pâreyi **hâlâ** hücüm-ı mürdan gördüm

(G 121/8)

Düşürdüñ vâdi-i ‘aşka beni Yâver gibi **hâlâ**
Ķamuñla böylece püyan iden sensin Şerifüm hû

(G 157/9)

Ķatlı bir bûs-ı lebin rü’yâda almışdum bu şeb
Pür-ħarâret eyleyen **hâlâ** o lezzetdür beni

(G 192/8)

hâlâş it: Kurtulmak.

hâlâş it: -se, -nî

O şühı âh kim baħt olsa Yâver
Ķâlâş itseñ raķibânun elinden

(G 149/10)

hâlâvet: Tatlılık, lezzet.

Muştalâh sözler ile Şi‘re **hâlâvet** gelmez

Ķab‘a taħşil-i ‘ulüm ile selâset gelmez

(G 78/1)

hâlâvet-baħş ol: Zevk vermek.

hâlâvet-baħş ol: -an

Meclisündür bâde-i telħa **hâlâvet-baħş olan**
Fırķatünle sevdüğüm güyâ ŧolu ķandur ķadeħ

(G 43/5)

hâlel vir: Bozmak, sarsmak.

hâlel vir: -me, -di

Gerçi düŧvâr idi taħşil seni ammâ kim

Virmedi Yâver-i bi-çâre **hâlel** himmetine

(G 178/10)

hâlet: Hâl, durum.

‘Aks eylese mir‘ât-ı cemâlindeki **hâlet**

Eylerdi helâk kendüsini dide-i âfet

(G 38/1)

Meşrebümce bir ķadeħ nüş eyledüm ħâyet leziz

Buldum ol demde dilümde baŧka bir **hâlet** leziz

(G 47/2)

hâlet: -dür

Her ne **hâletdür** kim olmuş âfet-i devrân mest

Ķamzeler ser-ħoş ‘işve hem yine müjħân mest

(G 39/1)

O âhü-çeşm-i mestünde ne bu **hâlet** Şerifüm hû

Niħâh-ı iltifâtuñ yok ne bu naħvet Şerifüm hû

(G 156/1)

Baķma o mehün çeşmine âfet var içinde

Baķduķça seni almağa **hâlet** var içinde

(G 169/2)

hâlet: -de, -y, -üm

Çâresüz derdüm benüm yâr olduħiçün n’eylesün

Âŧikârı ketmi güç ben bir ‘aceb **hâletdeyüm**

(G 125/6)

hâlet-fezâ: Mutluluk veren.

hâlet-fezâ: -dur

Bir ‘aceb **hâlet-fezâdur** kim beyân mümkün degil

‘Aŧķ geldükde dile rübâh-ı küñi Şir ider

(G 54/7)

hâlet-i ‘aşķ: Aŧķ hali.

hâlet-i ‘aşķ: -uñ

Şafâ vü zevk olur cānâ dilümde miñnet-i ‘aşkuñ
Şağın zanneyleme derd ü elemdür **hâlet-i ‘aşkuñ**
(G 109/2)

hâlet-i ‘aşk: -uñ, -la
Ey şâh-ı hüsn **hâlet-i ‘aşkuñla** biñ kadar
Üftâdegân-ı derbederüñ yok mıdur seniñ
(G 108/7)

hâlet-i i‘câz: Acizlik hali.
Rüz u şeb tavr u edâsında çekersem anuñ
Gelemez zerre kadar **hâlet-i i‘câz** baña
(Th 2/20)

hâl-i ‘aşk: Aşk hali.
Yansa da hiç âh u zâr eyler mi bağ bağ ey gönül
Hâl-i ‘aşk görmedüñ mi sen dağı pervânede
(G 162/4)

hâl-i diger-gün: Değişmiş hal.
hâl-i diger-gün: -um
Belâ-dide olanlar hep görüp **hâl-i diger-günüm**
Unutdı kendünüñ derdin benümçün ‘âşıkân ağlar
(G 57/7)

Benüm **hâl-i diger-günüm** cihâna râygân olmuş
Garib bî-çârenüñ hâli ‘aceb bir dâstân olmuş
(G 86/1)

Görüp **hâl-i diger-günüm** baña rahım itmedüñ cānâ
Niçe demdür ğamuñla zâr u giryân olduğum ğaldı
(G 183/3)

hâl-i dil: Gönülün hali, durumu.
Nuşh u pendüñ beni tekdir ediyor pek nâsih
Hâl-i dil böyle iken virme keder sen de baña
(G 4/6)

Tabib-i cān u dilsin haste-i hicrâna baqmazsın
Terağhım eyle zâlim **hâl-i dil** ğâyet yamân olmuş
(G 86/6)

hâl-i dil-i zâr: Ağlayan gönülün hali.
hâl-i dil-i zâr: -i
Gönül **hâl-i dil-i zârı** o şâha ‘arz-ı hâl eyle
Cemâl-i pür-celâle zannum ol kim tğakatuñ yokdur
(G 50/3)

hâl-i dil-i zâr: -um, -i
Söylesem **hâl-i dil-i zârımı** işğâ itmez

Yüregüm yâresin açsam da temâşâ itmez
(Tb 1/11)

hâl-i dil: Gönülün hali.
hâl-i dil: -üm
Kime şekvâ ideyüm olmadı bir çâre meded
Söylesem **hâl-i dilüm** ğâl ile tğkrir olmaz
(G 76/6)

hâl-i gül ü bülbül: Gül ve bülbülün hali.
Yâverâ **hâl-i gül ü bülbül** gelür hep yāduma
Her kaçan kim ağladup ‘uşşakımı cānân güler
(G 55/9)

hâl-i nizâr-ı ‘aşk: Aşkın bitkin hali.
hâl-i nizâr-ı ‘aşk: -uz
Derdümüzdür bizi bu hâle koyan
Böyle **hâl-i nizâr-ı ‘aşkuz** biz
(G 82/10)

hâl-i perişân: Perişan, dağmık hal.
hâl-i perişân: -um, -i
İtdi süküt **hâl-i perişânımı** görüp
Bilmem niçün ki fetğ-i kelâm olmadı baña
(G 9/3)

hâl-i ten-zû-fâm: Renkli teninin beni.
hâl-i ten-zû-fâm: -i, -nuñ
Bilmem ancak **hâl-i ten-zû-fâmınıñ** eczâsını
Müşğ-i terden büyü elğâf kendi ‘anberden lağif
(G 96/5)

hâl-i vâşif: Halini, durumunu bildiren.
Hâl-i vâşif: -dur
Hâl-i vâşifdur nümüne hâlüme Yâver benüm
Ķâle gelmez sır olınmaz özge keyfiyyetdeyüm
(G 125/9)

hâl-i zâr-ı ‘âşıkân: Aşıkların ağlayan hali.
hâl-i zâr-ı ‘âşıkân: -i
Meded luğf it dil-i bî-çârenüñ hâlin tebâh itme
Bilürken **hâl-i zâr-ı ‘âşıkânı** iştibâh itme
(G 168/2)

hâl-i zâr-ı dil-i yâver: Yâver'in gönülünün ağlayan hali.
hâl-i zâr-ı dil-i Yâver: -i
İtdi ħarîn-i merğamet ü luğf u iltifât
Gördükde **hâl-i zâr-ı dil-i Yâver’i** ‘Ali
(G 190/10)

halk: Halk, insanlar.

Yanayum yaqılayum derd-i firākuñla seniñ
 Hasetüñ ben çekeyüm **halk** ile sen ülfetde
 (G 167/6)

Ṭatlı ṭatlı ol mehüñ güftarını diñler iken
Halk ile şimden girü gelmez baña şöhet leziz
 (G 47/4)

halk: -a
Halka ta'lim idiyorken reh-i zühdi Yāver
 Vādi-i 'aşka düşürdi beni taqdır-i każā
 (G 24/9)

Āteşüm ihfā iderdüm **halka** itmezdüm 'ıyān
 Cān u dille yanmağa bu nār-ı hicrāndur sebeb
 (G 30/5)

Sen beni ta'yib idersin zāhidā bilmem niçün
Halka rüsvāy olmama hep yine cānāndur sebeb
 (G 30/8)

Nedür bu āh vāh u nāle vü feryād-ı bī-cālar
 Yine derd-i derūndan Yāverā **halka** şikāyet mi
 (G 186/10)

Meclis-i rindāna gelse Yāverā sıklet olup
 Zāhidüñ her şöhet **halka** girān olmaz mı yā
 (G 25/10)

halk: -uñ
 Eger dirlerse haqqumda benüm de tevbe-kār olmuş
 Teneffür eylerem **halkuñ** bu güne iftirāsından
 (G 150/8)

halk: -ı
 Gerçi çeşmüñ haste ammā eylemiş **halkı** harāb
 Ol nigāh-ı Qahramānuñda olan kudret nedür
 (G 71/5)

halk-ı cihān: Herkes, cümlesi.

Beni bir rütbede müstağrak-ı 'aşk itmiş kim
 Aña bu **halk-ı cihān** cümlesi meftün görünür
 (G 51/6)

Üftādeligüm **halk-ı cihān** tıydı bilürsin
 Hācet mi begüm hālümü ben şerḥ ü beyāna
 (G 166/3)

Bulamam çāresini ben ğam u endüh-ı dilüñ

Zevk ider **halk-ı cihān** ben elem ü miñnetde
 (G 167/4)

Şecā'at anda hüsñ ü hulḥ u luṭf u merhamet anda
 Bütün **halk-ı cihān** ol şāh-ı zī-şanı senā eyler
 (Kt 2/8)

halk-ı cihān: -ı
 Yāver gibi bīzār ider ol **halk-ı cihānı**
 Üftādelerüñ şabr ile sāmāni ne bilsün
 (G 151/9)

hamām u cāme-kān: Hamam ve giyinme yeri.

Hamām u cāme-kān: -ı
Hamām u cāme-kānı hāne-i kilār-ı hāşşuñ hem
 Harāb u diğ iken tevsif idüp çün gülsitān oldı
 (Kt 1/13)

hāme-i kudret: Kudret kalemi.

Hüsñ-i haṭına şafḥa-i ruḥsārına söz yoğ
 Taşvirini yazmış ne güzel **hāme-i kudret**
 (G 38/6)

hāmūş: Suskun.

Dehāni gerçi kim **hāmūş** ol gül-göncenüñ Yāver
 Lisān-ı hāl ile her bir müje hem-çün lisān söyler
 (G 63/9)

Cūlar gibi eylerse ne var eşküme eger cüş
 Gül-gönceyi giryānlıgüm itse n'ola **hāmūş**
 (Th 3/12)

hamyāzesin çekmiş Birinin münasebetsizliklerine tahammül etmek.

hamyāzesin çek: -miş
 Çekilmez bir kemān-ı saḥtdur Yāver belā-yı 'aşk
 Felek **hamyāzesin çekmiş** anı bir pır olandan şor
 (G 56/10)

hancer: Hancer.

Zaḥm urmağ için 'āşika **hancer** be-kef olma
 Ser-tiz-i nigāhuñ gibi tiğ-ı ecel olmaz
 (G 79/5)

Dünki gün bir reh-güzerde **hancer** elde nīm-mest
 Kec-küleh bāzū aēzḳ pek bī-amān gördüm seni
 (G 197/5)

Ger ğamzeleri çekse de her dem saña **hancer**
 Olsun daḥı hışm u ğazāb çeşmine maḫzar
 (Th 3/21)

hancer: -dür

Taḥammül eylesün mi dil nigāh-ı çeşm-i hün-rīze
Cigergāhumda her bir nāvek-i müjgān **hancerdür**

(G 52/6)

O tebessümden ‘aceb neş’e-i şahbā mı gelür

(G 68/3)

hancer: -i, -nūñ

Hancerinūñ zaḥmına dil-teşneyem
Hün-ı dil-i zāra қanar aḡlaram

(G 126/3)

hāne: Ev, mesken; gönül evi.**hāne:** -sı, -n, -e

Efendim gel faķırūñ **hānesine**
Қudümüñle behişt olsun mekānum

(G 129/3)

hancer-i cellād: Cellat hançeri.

Her niḡehi sihr-i nev-icād olur
Her müjesi **hancer-i cellād** olur

(G 64/2)

hāne-i dil: Gönül evi.

Hün-ı dil nüş eyledükçe neş’e gelmiş çeşmüne

Hāne-i dil meclis-i germiyetüñ olmuş senüñ

(G 114/4)

hancer-i ser-tiz-i ḡamze: Gamzenin keskin uçlu hançeri.**hancer-i ser-tiz-i ḡamze:** -ñ

Hancer-i ser-tiz-i ḡamzeñ dilde yalmān gösterür
Lik zāhirde ne zaḥm u yāre ne қan gösterür

(G 66/1)

Müzeyyen **hāne-i dil** dest-i luṭfuñla yapılmışken
Yine bu seng-i cevruñle ḡarāb olsun da қalsun mı

(G 193/3)

handān id: Güldürmek.**handān id:** -ecek

Nüş-ı mey idüp giryeñ için ḡam mı çekersin
Handān idecek miydi seni cām-ı muḡabbet

(G 34/6)

hāne-i dil: -de

Buldi āsāyiş ü rāḡat dil-i virānumda

Hāne-i dilde yatar gitmedi mihmān-ı firāḡ

(G 100/6)

hande eyle: Gülücük vermek.**hande eyle:** -di

Bir nigāh eyledi ol dil-ber-i nāzende baña
‘Aḡlumı alur iken **eyledi** bir **hande** baña

(G 4/2)

Mihmānum iken **hāne-i dilde** ḡamuñ ey şūḡ
Me’lūf-ı ḡamuñ ülfet-i yārāmı ne bilsün

(G 151/3)

hande-fermā: Güldüren.

Nuṭқа geldükde nisār itmededür dürr ü güher
Hande-fermā olıcaḡ lü’lü-i meknūn görinür

(G 51/8)

Enderün-ı dilümi aña ḡarīm itmegiçün
Hāne-i dilde aña nāz u na‘im itmegiçün

(Th 2/22)

hande-i şirīn: Tatlı gülüş.

Ol **hande-i şirīn** leb-i handāna virilmiş
Bu girye vü zārī dil-i nālāna virilmiş

(G 85/1)

hāne-i ḡalb: Gönül evi.**hāne-i ḡalb:** -e

Hāne-i ḡalbe gelür elbet ḡayāl-i dil-rübā
Ola mı mihmāna ‘izzet hāne-i virānede

(G 162/7)

hande-künān: Gülerek, güle güle.

Hārveş eṭrāfuñ almışdı raķibān gerçi kim
Nev-şüküfte gül gibi **hande-künān** gördüm seni

(G 197/4)

hāne-i kilār-ı ḡaşş: Özel kiler yeri.**hāne-i kilār-ı ḡaşş:** -uñ

ḡamām u cāme-kāmı **hāne-i kilār-ı ḡaşşuñ** hem
ḡarāb u ḡiḡ iken tevsī‘ idüp çün gülsitān oldı

(Kt 1/13)

hande-riz: Gülüp duran.**Hande-riz** olmaḡıla ol gül-i ter ‘uşşāқа**hāne-i mülk-i dil: Gönül memleketinin evi.****hāne-i mülk-i dil:** -e‘Aşḡuñ istilāsı vardur **hāne-i mülk-i dile**

Ey ‘akıl şimden girü sende hükümet kalmadı
(G 188/7)

hâne-i vîrâne: Yıkılmış gönül evi; dünya.

hâne-i vîrâne: -de
Hâne-i kalbe gelür elbet hayâl-i dil-rübâ
Ola mı mihmâna ‘izzet **hâne-i vîrânedede**
(G 162/8)

hâne-i virane: -m, -de
Ben de bu gamla begüm **hâne-i vîrânemde**
Bir teselli virecek hâlûme yârân bulurum
(G 134/7)

hân mân-ı şabr u tedbir: Sabır ve tedbir evi.

hân mân-ı şabr u tedbir: -i
Bütün yağmaya virdüm **hân mân-ı şabr u tedbiri**
Taḥammül itmeyüp bi-şabr u sâ mân olduğum kaldı
(G 183/5)

hân mân-ı şabr: Sabır evi.

hân mân-ı şabr: -um, -i
Hân mân-ı şabrımı yağmaya virdüm Yâverâ
Bir fidâkâra kazârâ oldı cânım mübtelâ
(G 16/9)

hâr: Diken; rakip.

Ṭutalum nev-bahâr olmuş gözümde **hâr** olur sensüz
Gülistânı baña zindân iden sensin Şerifüm hû
(G 157/7)

Gül-i ruhsârını ümmîd iderken
Gülistân-ı ruḥında **hâr** bitürdi
(G 185/6)

hâr: -dan
Gayra luṭfuñ bendeñe âzârdan kıldum kıyâs
Ey gülüm çokdur rakîbüñ **hârdan** kıldum kıyâs
(G 84/2)

hâr: -uñ
Bî-hüde ne feryâd ideyüm **hâruñ** elinden
Bu bâğda bir gonce-gül-i nesterenüm yok
(Th 3/19)

hâr ol: Diken olmak.

hâr ol: -up
Berg-i gülden câme-ḥ’âbum olsa cânâ **hâr olup**
Müy-ı ser-tâ-pây-ı cismüm nevk-i süzendür baña
(G 1/3)

harâb eyle: Perişan etmek.

harâb eyle: -miş
Gerçi çeşmüñ ḥaste ammâ **eylemiş** ḥalkı **harâb**
Ol nigâh-ı Qahramânuñda olan kudret nedür
(G 71/5)

harâb id: Yıkmaq, viran etmek.

harâb id: -i, -yor
Kirişme mest-i nigâhuñ beni **harâb idiyor**
Senüñ bu âteş-i ‘aşkuñ ciger kebâb idiyor
(G 59/1)

harâb it: -di

Rüzgâr-ı ḥasretüñ esdi dilüm **itdi harâb**
‘Âkıbet olduñ sebep bu rütbede ber-bâduma
(G 171/5)

harâb kıl: -duñ

Hâtır-ı maḥzûnumı **kılduñ** gamuñla pek **harâb**
Ḥaste-i hicrânuña bir çâre Allâh ‘aşkına
(G 173/5)

harâb ol: Yıkılmak, harap olmak.

harâb ol: -sun
Müzeyyen hâne-i dil dest-i luṭfuñla yapılmışken
Yine bu seng-i cevruñle **harâb olsun** da ḳalsun mı
(G 193/4)

harâb ol: -up

Ey ‘aşḳ ülfetüñ ile hâlüm **harâb olup**
Rüsvâ beni bu ‘âleme bak hep sen eyledüñ
(G 106/7)

harâb u diğ: Yıkılmış ve kasvetli.

Ḥamâm u câme-kânı hâne-i kilâr-ı ḥâşşuñ hem
Harâb u diğ iken tevsi‘ idüp çün gülsitân oldı
(Kt 1/14)

harâbât: Meyhaneler, içki içilen yerler.

harâbât: -uñ
Harâbâtıñ siyeh-mestân u mey-nüşânına şorma
Ḥumâr u neş’esin fehm eylemezler ‘işret-i ‘aşkuñ
(G 109/5)

harâbât: -da

Yâverâ buldı **harâbâtta** âbâdânı
Dil-i vîrân-şode mi‘mâra ider istîgnâ
(G 18/9)

harâbâti: Sarhoş.

Felek bilmem **ḥarābātī** olanlardan ne istersin
Benüm şimdi ḥesābumdan daḥı pīr-i muḡān geçmiş
(G 89/29)

ḥarāret: Sıcaklık, ateş.

Dil-ḥaste olup Yāver-i zāruñ gibi cānā
Maḥmūm olalı ḥaylı **ḥarāret** var içinde
(G 169/10)

harem-i cān: Can haremī.

ḥarem-i cān: -um, -a
Müjenüñ zaḥmı görünmez beni ol yāreledi
Ḥarem-i cānuma geçdi aman ol tīr-i ḳazā
(G 24/6)

ḥārḥār-ı ḡam: Kaygı sıkıntısı.

ḥārḥār-ı ḡam: -la
Dāḡdāḡ-ı ‘aşḡ ile bu sine gülşendür baña
Ḥārḥār-ı ḡamla dil pūr-süz-ı küllḥendür baña
(G 1/2)

ḥār-ı firḳat: Ayrılık dikenī.

ḥār-ı firḳat: -dür
Berg-i gülden olsa cāmem **ḥār-ı firḳatdūr** baña
Baḡ-ı cennet sensüz ey gül nār-ı ḥasretdür baña
(G 2/1)

ḥār-ı ḡam: Üzüntü dikenī.

Eṭrāfumu **ḥār-ı ḡam** alup kendümi şandum
Bir şāḥçeyüm tāze açılmış semenüm yoḡ
(Th 3/9)

ḥār-ı ḡam al: Gam dikenlerinin etrafını sarması.

ḥār-ı ḡam al: -up
Eṭrāfumu **ḥār-ı ḡam alup** kendümi şandum
Bir şāḥçeyüm tāze açılmış semenüm yoḡ
(Th 3/9)

ḥār-ı muḡaylān: Deve dikenī.

O gülün seyrine ben gitmiş idüm gülşende
Aldı eṭrāfumu hep **ḥār-ı muḡaylān** bürüdi
(G 202/4)

ḥār-ı muḡaylān: -ı

Gül virür **ḥār-ı muḡaylānı** reh-i Ken‘ān’uñ
Hoş gelür cevri bile ‘aşḡına cānānuñ
(Th/17)

ḥarīdār ol: Satın alıcı olmak.

ḥarīdār ol: -ma, -du, -m

Cān fidā eyler imiş herkes metā‘-ı vuşlata
Ben **ḥarīdār olmadum** yoḡdur bahāsı vāḳı‘ā
(G 7/8)

ḥarīm: Ev; harem dairesi, harem.

Enderün-ı dilümi aña **ḥarīm** itmeḡiçün
Ḥāne-i dilde aña nāz u na‘im itmeḡiçün
(Th 2/21)

ḥarīm-i cān: Can evi.

ḥarīm-i cān: -um, -a
Niḡāhuñla sarāy-ı ḳalbümü pūr-fitne itmişken
Bırāḡduñ bu **ḥarīm-i cānuma** āfet Şerīf’üm hū
(G 156/6)

ḥarīm-i zaḥm-ı cān: Gönlün yara evi.

ḥarīm-i zaḥm-ı cān: -a
Ḥarīm-i zaḥm-ı cāna hiç ḥadengüñ olmadı vāşıl
Dil-i mecrūḥ-ı zārum nāvek-i müjgāna ḥasretdür
(G 70/3)

ḥārveş: Diken gibi.

Ḥārveş eṭrāfuñ almışdı raḳībān gerçi kim
Nev-şüküfte gül gibi ḥande-künān gördüm seni
(G 197/3)

ḥār-zār-ı vādi-i ḡam: Gam vadisi dikenliḡi.

Geçmedi aḡyārdan ḥayfā o düşmen-āşınā
Ḥār-zār-ı vādi-i ḡam reh-güzārumdur benüm
(G 122/8)

ḥāşıl: Doğrusu, sözün kısası.

ḥāşıl: -ı
Her daḳıḡa seni görsem de firāḡ el virse
Yine biñ yılca gelür **ḥāşılı** mā-beyni baña
(G 10/6)

Şaḳlamam rāzum bütün ‘ālem duyarsa ḡam degil
Ḥāşılı oldum saña nev-res fidānum mübtelā
(G 16/8)

Ḳaddini itmiş dü-tā ‘aşḡuñla böyle var midür
Ḥāşılı Yāver gibi bir mübtelā ey serv-ḳad
(G 46/10)

Söylemesem ölürüm söyler isem rāz açılır
Şabrı güç çāresi yoḡ **ḥāşılı** tedbir olmaz
(G 76/8)

Kimi ta‘yib ider ḥālüm kimi daḥl u ta‘arruzda

Uşandum **hâşılı** dehrüñ sitem-kâr âşinâsından
(G 136/6)

Sînesin itdi felek **hâşılı** dem-sâz baña
(Th 2/25)

Rüyına bakmaqla toymaz ‘âşık-ı hasret-keşi
Hâşılı ol meh-liqâyı her zamân ister gönül
(G 116/6)

hâşıl ol: Meydana gelmek, doğmak.

hâşıl ol: -*ma*, -*di*
Raķib ile keş-â-keşden murâdum **olmadı hâşıl**
Ne kaldı ‘âzım-i semt-i müdârâ olmadan ğayrı
(G 182/3)

hâşıl ol: -*ur*
Der-i devlet-me’âbuña kuluñ da intisâb itse
Olur hâşıl niçe yüz biñ dilekler yâ Resûlallâh
(K 4/8)

has-püş: Doğruyu örten, yalancı.

Felek Mecnûn serin itdiyse **has-püş**
Benüm başumda da mantar bitürdi
(G 185/7)

haşr: Mahşer günü, kıyamet.

haşr: -*e*
Bir kerre o gül-ruhlaruñ öpsem kızarıncâ
Surhî-i ruhı gitmeye tâ **haşre** varıncâ
(G 175/2)

Ŧuyup büy-ı güli rüyüñ gülân bülbül bu gülşende
Kesilmez **haşre** dek âh u fiğânı yâ Resûlallâh
(K 3/6)

hasret: Özlem.

Bir zamân gülşen-i hüsnüñde senüñ bülbül iken
Düşdi şimdi ne ‘aceb **hasret** ile zâra gönül
(G 117/6)

hasret: -*üñ*, -*de*
Böyle mi feryâd u zâr eyler benüm gönülüm meger
Hasretüñde vuşlatuñdan nâ-ümîd olsun da gör
(G 62/4)

hasret: -*le*
Hasretle döker didelerüm dâne-i eşkin
Kendüm dañı bizâr olurum çeşm-i terümden
(G 152/7)

hasret: -*dür*
Ser-â-pâ kâmetüm ol kâmet-i cânâna **hasretdür**
Dü çeşmüm de benüm ol dide-i fettâna **hasretdür**
(G 70/1)

Ser-â-pâ kâmetüm ol kâmet-i cânâna **hasretdür**
Dü çeşmüm de benüm ol dide-i fettâna **hasretdür**
(G 70/2)

Harîm-i zaħm-ı cânâ hiç hadengüñ olmadı vâşıl
Dil-i mecrüh-ı zârum nâvek-i müjgâna **hasretdür**
(G 70/4)

Anuñçündür ider Beytü’l-ħazende zâr u efğânlar
Züleyhâ-yı dilüm bir Yûsuf-ı Ken‘ân’a **hasretdür**
(G 70/6)

Gönülde âteş-i hicrân u ğam pür-ħârħâr oldı
Leťâfet gülşeninde bir gül-i ğandâna **hasretdür**
(G 70/8)

Ne mümkindür o şulhuñ vaşlını fikr eylesün Yâver
Vişâli mümteni‘ bir âfet-i devrâna **hasretdür**
(G 70/10)

hasret: -*i*, -*y*, -*le*
O şulhuñ **hasretiyle** yana düşdük
Vişâlınden geçüp hicrâna düşdük
(G 103/1)

hasret: -*üñ*, -*le*
Hasretüñle senüñ a şulh-ı cihân
Bâğ-ı hicrûñ ğazânıdur gönülüm
(G 123/3)

Dilüm süzân tenüm biryân iden sensin Şerîfüm hû
Sirişküñ **hasretüñle** ğan iden sensin Şerîfüm hû
(G 157/2)

Hasretüñle cân u dil pür-âteş ü süzân olur
Her zamân her ân yağan ol âh-ı hasretdür beni
(G 192/3)

Hasretüñle giryenâk olmağdadur iki gözüm
Farğ olınmaz eşk-i ğün-âlüd ile peymânenen
(Mr 1/7)

hasret: -*de*, -*y*, -*üm*
Cünbiş itse cümle ‘âlem ben yine miħnetdeyüm
Vâşıl olsa yâre herkes ben yine **hasretdeyüm**
(G 125/2)

hasret: -de

Hâlümü aınladamam kimseye ben firkatde
Vaşluñı fikr iderüm böyle alup **hasretde**

(G 167/2)

hasret: -i, -n, -e

Mā'il oldu o gülüñ serv-i sehî kâmetine
Hi taammül idemez cān u dilüm **hasretine**

(G 178/2)

hasret: -i, -n, -den

Olaldan mübtelā bu derd-i 'aşa bilmeyüz n'oldu
O şühuñ **hasretinden** çār-çesm-i intizār oldu

(Th 1/24)

hasret ol: Hasret olmak.**hasret ol: -ur**

Huzūra **hasret olur** tā şabāh-ı haşr gözüm
Eger ki düzd-i nigāhı iderse gāret-i h'āb

(G 31/5)

hasret ü firkat: Özlem ve ayrılık.

Cihān vaşluñla mesrūr olup 'id itsün de biz böyle
Dükenmez mi 'aceb bu **hasret ü firkat** Şerif'üm hū

(G 156/4)

hasret ü rāhat: Hasret ve huzurlu.

umrileri Yāver giceler **hasret ü rāhat**
Pür-şivelik ol serv-i hıramāna virilmiş

(G 85/9)

hasret-i cānān: Sevgilinin hasreti.

Ey **hasret-i cānān** seniñ yandum elüñden
Yaduñ beni el-ān seniñ yandum elüñden

(G 148/1)

hasret-i cānān: -e

Her vait ülfet olur mı ol gül-i zibā ile
Bir zamān da Yāverāsā **hasret-i cānāne** çek

(G 102/10)

hasret-i cānān: -ı

Vuşlatda olan āteş-i hicrānı ne bilsün
Zevinde olan **hasret-i cānānı** ne bilsün

(G 151/2)

hasret-i cānān: -um, -ı

Düzada oma firkat ile cānumı yā Rab
Çekdürme baña **hasret-i cānānumı** yā Rab

(G 27/2)

hasret-i didār: Yüzünün hasreti.**hasret-i didār: -a**

Seni Yāver gibi ol **hasret-i didāra** vakf eyler
Göñül meyl eyleme her gördügin mabüb-ı zibāya

(G 170/9)

hasret-i didār: -uñ

Zerrece gün göremez **hasret-i didāruñ** ile
Zulmet-i amda odu Yāver'i zindān-ı firā

(G 100/9)

hasret-i h'āb: Uyku hasreti.

Füsümü yāda gelür eyleyince niyyet-i h'āb
O āhuvāne nigāh itdi çesmi **hasret-i h'āb**

(G 31/2)

hasret-i la'ı-i leb-i meygün: Kırmızı dudaının hasreti.**hasret-i la'ı-i leb-i meygün: -u, -y, -am**

Hasret-i la'ı-i leb-i meygünuyam
am olusun cāna şunar aqlaram

(G 126/5)

hasret-i rüy: Yüzünün hasreti.**hasret-i rüy: -uñ**

Zerrece gelmez fera ey māh-ı mihr-ārā baña
Hasret-i rüyüñ ile zindān olur dünyā baña

(G 6/2)

hasret-i rüyüñ ile

ayli zamān **hasret-i rüyüñ** ile
Çekmedeyüm minet ü am Muştafā

(G 191/3)

hasret-i vuşlat: Kavuşma özlemi.

Hasret-i vuşlat baña an aqladur her şub u şām
Şorsalar bilmem yine ol yār ile vuşlat nedür

(G 71/3)

hasret-i yār: Sevgilinin hasreti.

Hasret-i yār elemi eyledi dil-aste beni
Kerem it derdüme vaşl ile devā vir yā Rab

(G 26/3)

hasret-i yār: -üñ

Ey dide-i ter **hasret-i yārüñ** elemiyle
Tā şuba degin böylece giryān ne urursın

(G 140/3)

hasretin çek: Özlem duymak.**hasretin çek: -mekde, -y, -üm**

Görmezem ayli zamāndur **hasretin çekmekdeyüm**

Tütyâdur gözlerümde hâk-i râh-ı dergehi
(G 184/7)

hasret-keş: Hasret çeken.

Küy-ı dil-dâra türâb olmağa **hasret-keş** imiş
Gülşen ü bâğ-ı İrem'den haberün var mı şabâ
(G 17/7)

hasret-keş-i didâr: Yüzünün özleyeni.

hasret-keş-i didâr: -ı, -y, -am
Bir şehün **hasret-keş-i didâriyam** şağdan şağa
‘Aşık-ı dil-**haste** vü gam-ı ħarıyam şağdan şağa
(G 159/1)

hasret-keş-i didârüñ ol: Yüzünün özleyeni olmak.

hasret-keş-i didârüñ ol: -mış, -dur
Fırâk-ı yâre şabr itmez dem-â-dem dide kan ağlar
Begüm **hasret-keş-i didârüñ olmuştur** hemân ağlar
(G 57/2)

hasretüñ çek: Özlemek.

hasretüñ çek: -eyüm
Yanayum yakılayum derd-i fırâkuñla senüñ
Hasretüñ ben **çekeyüm** halk ile sen ülfetde
(G 167/6)

haste: Hasta.

Derd-i ‘aşk ile görüp künc-i gamında **haste**
O tabib-i dil ü cân itmedi timâr saña
(G 14/3)

Gerçi çeşmüñ **haste** ammâ eylemiş halkı ħarâb
Ol nigâh-ı ħahramânuñda olan kudret nedür
(G 71/5)

Ne cellâd-ı kazânuñ zir-i destinde kalup şimdi
Fırâkuñla ħayâtından begüm bu **haste** cân geçmiş
(G 89/28)

Hele ħün-ı dilüm nüş eylediyse mest-i ħ‘âb oldı
O şüħuñ **haste** çeşmânımı benden beş beter gördüm
(G 128/6)

haste: -y, -em
Renc-i ħumâr-ı bâde-i la‘l ile **hasteyem**
Zâhid ‘aceb ki derd-i serüñ yok mıdur senüñ
(G 108/5)

haste vü nälende: Hasta ve inleyen.

haste vü nälende: -dür

Bu rütbe olmamışdum derd-i ‘aşkuñla senüñ böyle
Bu cân-ı nâ-tüvân pek **haste vü nälendedür** şimdi
(G 194/4)

haste-i bî-tâb: Güçsüz hasta.

Ĥayfâ ki dilâ **haste-i bî-tâb** yatarsun
Bî-çâre senüñ derdüñe bir çâre-gerüñ yok
(G 97/3)

haste-i bî-tâb-ı ‘aşk: Aşkın güçsüz hastası.

Haste-i bî-tâb-ı ‘aşk: -am
Haste-i bî-tâb-ı ‘aşkam ħâtırum şormaz mısın
Nâzeninüm ‘ahdüñe peymânuña ħuramaz mısın
(G 138/1)

Yâver-i derd-i derünüm ol tabibüm gel amân
Haste-i bî-tâb-ı ‘aşkam ħâtırum şormaz mısın
(G 138/10)

haste-i çeşm-i bîmâr: Baygın bakış hastası.

Dil-i nâ-çâr olalı **haste-i çeşm-i bîmâr**
Derdmendüñ ne ‘aceb ħâli diger-gün görinür
(G 51/3)

haste-i hicrân: Ayrılık hastası.

haste-i hicrân: -a
Tabîb-i cân u dilsin **haste-i hicrâna** bakmazsın
Terahĥum eyle zâlim ħâl-i dil gâyet yamân olmuş
(G 86/5)

haste-i hicrân: -uñ, -a

Ĥâtır-ı maĥzünümü kılduñ gamuñla pek ħarâb
Haste-i hicrânuña bir çâre Allâh ‘aşkına
(G 173/6)

ĥat: 1. Ayva tüyü.

Dil virelden la‘l-i nâba **ĥat** görünmez çeşmüme
Yâverâ itdüm tabî‘at nüşa da hem nişe de
(G 163/9)

2. Ayva tüyü; yazı.

Şafĥa-i rüyuñda peydâ oldı tâze tâze **ĥat**
Bağladı mecmû‘a-i ĥüsne güzel şîrâze **ĥat**
(G 92/1)

Şafĥa-i rüyuñda peydâ oldı tâze tâze **ĥat**
Bağladı mecmû‘a-i ĥüsne güzel şîrâze **ĥat**
(G 92/2)

Şanma kim ĥod-rü giyâh-ı gülşen-i ruĥsârıdur

Sünbülüstândur nazarda dil-ber-i mümtāza **ḥaṭ**
(G 92/4)

Ḥaṭ ber-āver olmayınca ‘aşkum ifşā itmezem
‘Aḳıbet oldı sebep gördüñ mi keşf-i rāza **ḥaṭ**
(G 92/5)

Ḥaṭ ber-āver olmayınca ‘aşkum ifşā itmezem
‘Aḳıbet oldı sebep gördüñ mi keşf-i rāza **ḥaṭ**
(G 92/6)

Sāyesinde çok gedā-yı ‘aşk olur iḳbālmend
Evc-i ḥüsnünde ḥümāveş başladı pervāza **ḥaṭ**
(G 92/8)

Ḳadr-i ḥüsnin kıldı şad çendān Yāver dil-berüñ
Zib ü zinet virdi ḥālā mesned-i i‘zāza **ḥaṭ**
(G 92/10)

Ḥaṭ gelince bir dakıka bend-i sineñ açmaduñ
İşte aḥşam oldı artık sā‘atüñ ḳurmaz mısın
(G 138/5)

ḥaṭṭ: -uñ, -a
Ḥaṭṭuñ müris-i ekdār-ı ḥumār
Lebüñe bāde-i bî-ḡış didiler
(G 61/7)

ḥaṭ-āver: Ayva tüyleri yeni bitmeye başlamış.
Didüm yāre dehān-ı tengini gördükde **ḥaṭ-āver**
O şeker-pāreyi ḥālā hücüm-ı mürdan gördüm
(G 121/7)

ḥaṭ-āver: -de
‘Aceb āhum mı te’sir itdi kim oldı **ḥaṭ-āverde**
Anuñ āyine-i şāfında Yāver bir keder gördüm
(G 128/9)

Şabr itmelidür derd ü ḡamuñ çekmeli Yāver
Tā olmayıcaḳ Pertev o nev-reste **ḥaṭ-āver**
(Th 3/24)

ḥaṭ-āver eyle: Ayva tüylerini çıkarmak.
ḥaṭ-āver eyle: -mez
Seni eşküm **ḥaṭ-āver** eylemez mi
Çemende sebzeyi bārān bitürdi
(G 187/3)

ḥaṭ-ı rüy: Yanaḡın ayva tüyü.
ḥaṭ-ı rüy: **Ḥaṭ-ı rüyüñ**

Lebüñ gül-ḡonce-i ḥandān bitürdi
Ḥaṭ-ı rüyüñ gelüp reyḥān bitürdi
(G 187/2)

2. Yazı.
ḥaṭṭ: -uñ
Ḥaṭṭuñ gelicek düşmen ile dostı bilürsin
Herkes saña şimdi ider izhār-ı muḥabbet
(G 33/3)

ḥaṭ: -lar, -la
Aña müjgānı çün i‘rāb eger kim sāye-riz olsa
Ruḥı ol ḥurde **ḥaṭlarla** şanursın levḥ-i Ḳur’ān'dur
(G 60/6)

ḥaṭṭ: -ı
Zuhūr-ı müy-ı nev-ḥizüñ ruḥuñda nürdan gördüm
Şikest ol ḥurde **ḥaṭṭı** ‘aynek-i billürdan gördüm
(G 121/2)

ḥaṭṭ u ḥāl: Ayva tüyü ve ben.
ḥaṭṭ u ḥāl: -üñ
Güzel taşvir olunmuş **ḥaṭṭ u ḥālüñ**
Gözümde nakşı hiç gitmez cemālüñ
(G 104/1)

ḥaṭṭ-ı benefşegün: Menekşe renkli ayva tüyü.
ḥaṭṭ-ı benefşegün: -ı, -ı, -a
Ḥaṭṭ-ı benefşegünna sünbüllerin döküp
Üşkufesin çıkardı yüze nev-bahār ruḥı
(G 44/7)

ḥaṭṭ-ı nev: Yeni çıkmış ayva tüyü.
Ḥaṭṭ-ı nev ruḥsārda evvel bahārumdur benüm
‘Andelibān-ı çemen eḡgān u zārumdur benüm
(G 122/1)

ḥaṭṭ-ı rüy: Yüzündeki ayva tüyleri.
ḥaṭṭ-ı rüy: -uñ
Ḥaṭṭ-ı rüyüñ bā‘is-i bārān-ı eşküm olduḡın
Mevsim-i evvel-bahār enhārdan kıldum kıyās
(G 84/5)

ḥaṭır: 1. Gönül; akıl.
ḥaṭır: -a
Şāneye reşk iderek şimdi gelür hep **ḥaṭıra**
Perçemi fikriyle Yāver çāk çāk olmaḳ baña
(G 8/9)

Serve baḡdum kāmēt-i cānān geldi **ḥaṭıra**

Nehre baqđum dide-i giryān geldi **hātıra**
(G 172/1)

Serve baqđum kāmēt-i cānān geldi **hātıra**
Nehre baqđum dide-i giryān geldi **hātıra**
(G 172/2)

Bāga vardum nergisūn gördüm bugün maħmūrluđın
El-amān ol dide-i fettān geldi **hātıra**
(G 172/4)

Ebruvānın seyr idüp itdüm kemān-ı saħtı yād
Nevk-i müjgānuñ görüp peykān geldi **hātıra**
(G 172/6)

Şu‘le-i hüsnūnle tende yanmaduđ yir qalmadı
Añdum ‘aşkuñ āteş-i sūzān geldi **hātıra**
(G 172/8)

Yāverā yā ben niçün āh itmeyem her şubħ u şām
Nāzlı nāzlı söyleyen cānān geldi **hātıra**
(G 172/10)

hātır: -dan
Bir daқиka ben seni **hātırdan** iħrāc eylemem
Ben daħı zannum budur kim **hātır-ı devletdeyüm**
(G 125/7)

2. Hal, durum, vaziyet.

hātır: -um
Haste-i bī-tāb-ı ‘aşqam **hātırum** şormaz mısın
Nāzeninüm ‘ahdüñe peymānuña şurmaz mısın
(G 138/1)

Yāver-i derd-i derūnum ol řabībüm gel amān
Haste-i bī-tāb-ı ‘aşqam **hātırum** şormaz mısın
(G 138/10)

hātır-ı devlet: Kutlu, saadetli gönül.

hātır-ı devlet: -de, -y, -üm
Bir daқиka ben seni **hātırdan** iħrāc eylemem
Ben daħı zannum budur kim **hātır-ı devletdeyüm**
(G 125/8)

hātır-ı maħzūn: Hüzünlü gönül.

hātır-ı maħzūn: -um, -ı
hātır-ı maħzūnumu kılduñ ğamuñla pek ħarāb
Haste-i hicrānuña bir çare Allāh ‘aşkıma
(G 173/5)

hātve: Adım, bir adım atma.

hātve: -de
Üftāde-i kūy-ı ‘aşq-ı cānān
Her **hātvede** kılmada namāzı
(G 196/6)

havā: 1. Hava, dört unsurdan biri.

havā: -lar
Āteşüm çok benüm ammā ki **havālar** da şovuğ
N’ola varsam o mehūñ meclis-i germiyyetine
(G 178/3)

2. Hava; arzu, heves.

havā: -sın
Bu bahār-ı ‘ālemūñ dil-keş **havāsın** görmedüm
Bülbül ağlar gül güler ben bir şafāsın görmedüm
(G 124/1)

hāv f eyle: Korkmak.

hāv f eyle: -mez
Şemşir-i ebruvānımı farkında görse de
hāv f eylemez kıyar bu dil ü cāna gözlerüñ
(G 113/6)

hāv f eyle: -mez, -sin

Begüm **hāv f eylemezsin** ‘aşıķanuñ bed-du‘āsından
Çigerğahı anuñ yanmış ğam-ı ‘aşkuñ hevāsından
(G 150/1)

hāv f-ı ađyār: Başkalarının korkusu.

Eyledüm ben daħı nā-mümkin iken ey Yāver
hāv f-ı ađyār iderek meclis-i cānānı fidā
(G 20/10)

Bir maħalde ey gül-i ter nā-gehān gördüm seni
hāv f-ı ađyār ile ammā kim nihān gördüm seni
(G 197/2)

havz ol: Havuz olmak.

havz ol: -miş
‘Aceb bilmem dōkinmez mi gözümde eşk-i ħasretle
Dü çeşmüm çifte **havz olmuş** açar fevvāredür cānā
(G 22/4)

hayāl: Hayal, düş.

Maħzūn iken firāķ-ı cemāl ile ey **hayāl**
Ĝam-ħāne-i derūnuma geldüñ şen eyledüñ
(G 106/5)

hayāl: -i

Öyle olmuş kim **hayâli** çeşm-i dilde mürtesem
Kanda bakşam ol mehûn şekli nihân olmaz baña
(G 11/3)

hayâl: -e
Dil aldı **hayâle** gül-izâruñ
Çeşmânum ağıtdı eşk-bâruñ
(G 107/1)

Aldukça **hayâle** ruh-ı pür-tâbuñı Yâver
Mir'ât-ı derûnında anuñ şüret-i cânsın
(G 142/9)

hayâl: -üm
Tefekkürüm gece gündüz senüñ vişâlündür
İnan sahihi bu hep h'âb u hep **hayâlüm** sen
(G 139/6)

hayâl: -üñ
Sirişküm çağlasa cüş itse aksa
Gider mi levh-i dilden bak **hayâlüñ**
(G 104/4)

Çeşm-i dille geh **hayâlüñ** geh cemâlüñ seyr ider
'Aşkuñ olmağdadur didâruñı nezzâreye
(G 164/3)

Haberdârum gel inkâr itme gönüm sendedür şimdi
'Aceb sen kandasın bilmem **hayâlüñ** bendedür şimdi
(G 194/2)

Şeb-i târik-i hicrânuñda da bî-nür kalamam ben
Hayâlüñ kalbüme nür u ziyâdur yâ Resûlallâh
(K 2/6)

hayâl: -üm, -de
Kadd-i zibâsı **hayâlümde** hürâm itdükçe
Gülşen-i fikretümi serv-i hürâmân bürüdi
(G 202/5)

hayâl eyle: Hayal etmek.
hayâl eyle: -r
Ol siyeh zülf-i semen-büyı **hayâl eyler** isem
Çeşm-i giryânüm ider h'âb-ı perişâmı fidâ
(G 20/3)

hayâl eyle: -r, -ken
Bezm-i dilde 'ayş u nüş-ı yâri **eylerken hayâl**
'Âlem-i âb içre gördüm sinem içre cân mest
(G 39/5)

hayâl it: Hayal etmek.
hayâl it: -dükçe
O güzel gözlerinin fitnessin **itdükçe hayâl**
Giceler tâ-be-seher didemi giryân bulurum
(G 134/5)

hayâl it: Hayal etmek.
hayâl it: -miş, -di
Bir zamân vaşlını Yâver anuñ **itmişdi hayâl**
Dil-i nâ-şaduma bilmem ki o hûlyâ mı gelür
(G 68/9)

hayâl-i dil-rübâ: Sevgilinin hayali.
Hâne-i kalbe gelür elbet **hayâl-i dil-rübâ**
Ola mı mihmâna 'izzet hâne-i virâne
(G 162/7)

hayâl-i serv-şadd ü nâr u reftâr-ı hürâm: Selvi boyun,
aşk ateşinin ve salınan yürüyüşün hayali.
hayâl-i serv-şadd ü nâr u reftâr-ı hürâm: -uñ, -la
Hayâl-i serv-şadd ü nâr u reftâr-ı hürâmuñla
Beni şeb tâ-seher nâlân iden sensin Şerifüm hû
(G 157/3)

hayâl-i yâr: Sevgilinin hayali.
Sirişk-i hasreti çeşmüm **hayâl-i yâr** için saqlar
Nuşûd-ı vâfirin ehl-i kerem isâr için saqlar
(G 72/1)

Giryenâk olmağdadur her dem **hayâl-i yâr** ile
Görmedüm ârâm u râhat çeşm-i hasret-pişede
(G 163/3)

hayât: Hayat, yaşam.
hayât: -i, -n, -dan
Ne cellâd-ı kazânuñ zir-i destinde kalup şimdi
Fırâkuñla **hayâtından** begüm bu haste cân geçmiş
(G 89/28)

hayât bul: Can bulmak.
hayât bul: -sa
Bulsa çok mı yine mevtâsı **hayât**
Ne var ol 'İsi-i Meryem geliyor
(G 53/3)

hayât-ı cavidân: Sonsuz hayat.
hayât-ı cavidân: -um
Kelâmuñ derd-i hicrâna şifâdur
Leb-i la'li **hayât-ı cavidânüm**
(G 129/8)

hayāt-ı cāvidān: -um, -sın

Nigāh-ı hısm ile cānā **hayāt-ı cāvidān**umsın

Füsünüñla esās-endāz-ı mülk ü hānmānımsın

(G 147/1)

hayfā: Eyvahl, Yazıklı.

hayfā o nāzenin ise rām olmadı baña

Göñlümce āh neyl-i merām olmadı baña

(G 9/1)

Ez-każā oldum ne çāre nāzlı yārümnden cüdā

Olmadum bir laħza **hayfā** āh u zārümdan cüdā

(G 23/2)

Hayfā ki dilā haste-i bī-tāb yatarsun

Bī-çāre senüñ derdüñe bir çāre-gerüñ yok

(G 97/3)

Hayfā ki dilüñ şu^{le}-i ruhsārıla yaqdı

Yārüñ leb-i gül-fāmını sen bāde mi şanduñ

(G 112/5)

Zaħm-ı müjgān ciger-süz ile pür-yāre göñül

Qapılır **hayfā** yine ‘aşk ile her yāre göñül

(G 117/2)

Geçmedi ağyardan **hayfā** o düşmen-āşinā

Hār-zār-ı vādi-i ğam reh-güzārumdur benüm

(G 122/7)

Cānuma kār itdi **hayfā** āteş-i derd-i firāk

Bu ‘azāb u miħnetüñ bir intihāsın görmedüm

(G 124/3)

Hayfā ki dilā derd-i muħabbet saña qaldı

Bu vādi-i ‘aşk içre meşakqat saña qaldı

(G 199/1)

hayli: Çokça, epeyce.

‘Aşkuñ rehüñde cān u dil üftādedür saña

Hayli zamān bende vü dil-dādedür saña

(G 13/2)

Biñ derd qazanduñ

Hayli oyalanduñ

(G 112/4)

Hayli dem bīmār-ı ‘aşkam Yāverā hālüm yamān

Uğradum bir derde kim aşlā devāsın görmedüm

(G 124/9)

Düşelden derd-i ‘aşk-ı yāre ben **hayli** zamāndur kim
‘İlācın görmedüm derdüñ devāyı bī-eser gördüm

(G 128/7)

‘Aşkuñ beni bīmār ideli **hayli** zamāndur

Ey derdüme dermān senüñ yandum elüñden

(G 148/3)

Dil-ħaste olup Yāver-i zāruñ gibi cānā

Maħmüm olalı **hayli** ħarāret var içinde

(G 169/10)

Hālümü bildür göñül ol yāre Allāh ‘aşkına

Hayli demdür teşneyem didāra Allāh ‘aşkına

(G 173/2)

Gördüñüz mi o güzel gözleri sāhir nerede

Gideli **hayli** zamān gelmedi vāfir nerede

(G 177/2)

Görmezem **hayli** zamāndur ħasretin çekmekdeyüm

Tütyādur gözlerümde ħāk-i rāh-ı dergeli

(G 184/7)

Görinmezsin amān ey nāzeninüm **hayli** demlerdür

Beni bu derd ü miħnetle helāk itmek mürüvvet mi

(G 186/3)

Hayli zamān ħasret-i rüyuñ ile

Çekmedeyüm miħnet ü ğam Muştafā

(G 191/3)

O ħünī ğamzelerle var idi ünsiyetüm evvel

Görinmez **hayli** demlerdür ‘aceb ol kandanur şimdi

(G 194/6)

Nār-ı ğam-ı firqat ile āteşlere yandum

Ol ğonce-lebi bulmağičün **hayli** arandum

(Th 3/8)

Hem-çü perī şanki nihāndur baña

Gelmeyeli **hayli** zamāndur baña

(G 5/2)

hayr: İyi, hayırlı, yararlı, faydalı.

hayr: -a

Cenāb-ı şeh-r-yār-ı kāmkarı sevķ idüp **hayra**

‘İnāyetle mürüvvetle müşārün bi’l-benān oldı

(Kt 1/9)

hayrân: Çok beğenen, hayranlık duyan, tutkun.

Ey dil yine bir semte mi ‘azm idecek ol şeh
Yollarda kalup böylece **hayrân** ne tûrursın
(G 140/8)

hayrân: -ı

Hayrânı olmamağ nice mümkün ol âfetüñ
Mir’ât-ı sînesi dilüme virdi hayreti
(G 201/5)

hayrân ol: Çok beğenmek.

hayrân ol: -duğ, -um
Ne hâlüm ‘arz idebildüm ne nuţka kudretüm oldı
Hemân gördükde ol meh-rûyî **hayrân olduğum** kaldı
(G 183/8)

hayrân ol: -ur

Gül ruhuñ yâd eyleyüp âh u figân itdüğçe ben
‘Andelibân-ı çemen **hayrân olur** feryāduma
(G 171/8)

hayret: Şaşırma, şaşırıp kalma, ne yapacağını bilmeme.

Düşdi yine mir’ât-ı dile ‘aks-i cemâlün
Kim şafvet-i rûyuñ ile **hayret** var içinde
(G 169/6)

hayret: -le

Hayretle nigâh eyleye herkes saña cânâ
Âyîne-şîfat sen dahı bir şâf-derün ol
(G 120/3)

hayret: -de, -y, -üm

Ṭâli‘üm ṭâlî‘ degildür kimseden âh eylemem
Fikr idüp baht-ı siyâhum dâ‘imâ **hayretdeyüm**
(G 125/4)

hayret: -de

Sîne-i şâfını gördükde o şühuñ Yâver
Dilüm âyîne gibi kodı beni **hayretde**
(G 167/10)

hayret: -dür

Sîne-i billürî kim duş oldı çeşm-i cânuma
Eyleyen âyîneveş şâfî bu **hayretdür** beni
(G 192/6)

hayret: -i

Hayrânı olmamağ nice mümkün ol âfetüñ
Mir’ât-ı sînesi dilüme virdi **hayreti**
(G 201/6)

hayretde koy: Şaşmasına sebep olmak.

hayretde koy: -miş
Sürme çekmiş kudret-i Hağ dîde-i bādāmına
Serviyi **hayretde koymış** kâmet ü endāmına
(G 165/2)

hayret-efzâ-yı derün: Gönül hayreti, şaşkınlığı.

hayret-efzâ-yı derün: -um
Oldı dil âyîneveş timsâlüne ümmidvâr
Hayret-efzâ-yı derünüm intizârumdur benüm
(G 122/6)

hayret-fezâ: Hayret veren, hayreti artıran.

Gül-nihâl-i kâmetün **hayret-fezâ** ey serv-ğad
Şive-i reftârüña cânlar fidâ ey serv-ğad
(G 46/1)

hayret-zede: Hayrete düşmüş, şaşırıp kalmış.

hayret-zede: -y, -üm
Hayret-zedeyüm ol şeh-i hûbânî görince
‘Aqlum gidiyor kâmet-i cânânî görince
(G 160/1)

hazân: Sonbahar, güzün.

hazân: -ı, -dur
Ḥasretünle sentün a şüh-ı cihân
Bâğ-ı hicrün **hazânıdur** gönülüm
(G 123/4)

hazân eyle: Hazan eylemek.

hazân eyle: -me
Bu bād-ı semüm u tef-i süz-ı cigerümle
Gül-berg-i ruğ-ı yâri **hazân eyleme** yâ Rab
(G 28/4)

hazân-ı bâğ-ı dil: Gönül bahçesinin hazanı.

hazân-ı bâğ-ı dil: -üm, -de
Hazân-ı bâğ-ı dilümde bahâr olur mı ‘aceb
O gül-nihâl ile zevk-i hezâr olur mı ‘aceb
(G 29/1)

hazer eyle: Sakınmak.

hazer eyle şerâre-i dilden
Şu‘le-endâz-ı nâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/27)

hâzık: İşinin ehli.

Herkes devâ-yı derdi bilür mi ki Yâverâ
Hâzık ṭabîb olursa müdâvâ güzel bilür
(G 65/10)

hâzır ol: Hazır durumda bulunmak.**hâzır ol: -di**Gelüp meclisde cânân **hâzır oldu**

Sürürumdan cününüm zâhir oldu

(G 180/1)

hâzret-i maḥbûb-ı ḥudâ: Allah'ın sevgilisi. Nazar-ı rahmetüñ ey **hâzret-i maḥbûb-ı Ḥudâ**

Anadan hem babadan ümmetüñe eşfaḫdur

(K 6/3)

hâzret-i mevlânâ: 1207-1273 yılları arasında yaşayan**büyük mutasavvıf Mevlana Celaleddin Rûmî.**

Luḫf eyle meded senden

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(M 8/4)

Dergâhuña geldüm ben

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(M 8/2)

Zâhirde yok esbâbum

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(M 8/8)

Sultân-ı velâyetsin

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(D 1/12)

Âgâh ider insânı

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(M 8/16)

Hiç bulmadı dermânüñ

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(D 1/20)

Yanmışdı cigergâhum

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(D 1/24)

Kılsañ beni vuşlatda

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(M 8/28)

Didemden akan kandur

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(M 8/32)

‘Uşşâḫ-ı dil-efgârum

Yâ **Ḥâzret-i Mevlânâ**

(M 8/36)

helâk eyle: Helak etmek, yok etmek.**helâk eyle: -r**Geh **helâk eyler** teğâfûl ile hem-çün ‘Azra’ıl

Geh niğâh-ı rûḫ-baḫşuñ derde dermân gösterür

(G 66/3)

Cân u dili siḫr ile **eyler helâk**

Ol güzelüñ ğamze-i ḫün-ḫ’âresi

(G 198/3)

helâk eyle: -r, -di

‘Aks eylese mir’ât-ı cemâlindeki ḫâlet

Eylerdi helâk kendüsini dide-i âfet

(G 38/2)

helâk id: Helak etmek, yok etmek.**helâk id: -er**Tîr-i âhum **ider** ‘adüyü **helâk**

Nâvek-i kâr-zâr-ı ‘aşḫuz biz

(G 82/15)

Helâk itdi beni seḫḫâre çeşmüñ

Füsün-ı ğamzeñ ile mekr ü âlüñ

(G 104/7)

helâk it: Helak etmek, yok etmek.‘Afv eyle dilerseñ de dilerseñ de **helâk it**

Ey ğamzesi cellâd meşiyyet saña ḫaldı

(G 199/3)

Görinmezsın amân ey nâzeninüm ḫayli demlerdür

Beni bu derd ü miḫnetle **helâk itmek** mürüvvet mi

(G 186/4)

helâk ol: Perişan olmak.

Pençe-i cevrüñ beni ğâyet eyle itdi zebün

Çoḫ görünmez derd ile böyle **helâk olmaḫ** baña

(G 8/6)

hele: Hele. Serserî vü der-be-der olmaḫ muḫarrerdür **hele**

Öyle şûḫ-ı pür-cefânuñ mübtelâsı vâḫı‘â

(G 7/5)

Ben idersem leb-i cân-baḫşuñ için cânı fidâ

Hele sen eyleme bu ‘âşîḫ-ı nâlânı fidâ

(G 20/2)

Gel gör **hele** Yāver gül-i ruhsārını yārūñ
Hep seyr ü temāšā gül-i gülzāra mı maḥşūs
(G 90/11)

La^l-i cān-baḥşādan özge Yāverā yoḡdur **hele**
Hem müferriḥ hem daḥı ma^ccūn-ı cevherden laṭif
(G 96/9)

Ser-i kūyuñda canı var ise dursun ruḡebā
Nāvek ü tır-i du^aāyī **hele** dūr göndereyüm
(G 127/6)

Fenn-i ^aaşkı **hele** ta^lim ideyüm ^uuşşāka
Māye-i ^aaşq ile bī-māyeleri ondurayum
(G 127/7)

Hele ḥūn-ı dilüm nūş eylediye mest-i ḥ^ıāb oldı
O şūḥuñ ḥaste çeşmānını benden beş beter gördüm
(G 128/5)

Hele ben kendümi bir ḡaleb-i bī-cān bulurum
Ne zamān görsem o rūḥum yeñiden cān bulurum
(G 134/1)

Ben yāri görelde beri bir şeyde gözüm yoḡ
Geçdi dil-i zārüm **hele** dūnyā hevesinden
(G 153/4)

Şimdilik ḥāli ḥoş ammā ülfet-i dil-dār ile
Ol raḡīb-i bed-liḡānuñ baḡ **hele** encāmına
(G 165/8)

Seyr it tesettürini o muḡ-beççenüñ **hele**
Püşide oldı perçemi şarduḡda servete
(G 179/5)

Ḳanda varsam Yāverā cūyende-i Ḥaḡḡ'am **hele**
Eyleyen dervişveş kesretde vaḥdetdür beni
(G 192/9)

Şekvā ḡatı bī-cā olur aḡyāruñ elinden
Geçdüm **hele** ben yār-ı dil-ārānuñ elinden
(Th 3/18)

hem: Hem ... hem ... bağlacı.

Hem dilleri cem^c eyler o hem kendi perişān
Ezdādı cem^c-i zūlf-i perişāna virilmiş
(G 85/7)

Hem dilleri cem^c eyler o **hem** kendi perişān

Ezdādı cem^c-i zūlf-i perişāna virilmiş
(G 85/7)

La^l-i cān-baḥşādan özge Yāverā yoḡdur **hele**
Hem müferriḥ hem daḥı ma^ccūn-ı cevherden laṭif
(G 96/10)

Ṭāḡ-ı miḥrāb-ı dü ebrū içre şan ḡandıldür
Hem mey içmez hem yine ser-ḥoş edādur gözlerüñ
(G 111/6)

Yem-i eşḡ içreyüm **hem** āb bilmem
Tih-i āteşdeyüm **hem** tāb bilmem
(G 132/1)

Yem-i eşḡ içreyüm **hem** āb bilmem
Tih-i āteşdeyüm **hem** tāb bilmem
(G 132/2)

La^l-i cān-baḥşādan özge Yāverā yoḡdur **hele**
Hem müferriḥ **hem** daḥı ma^ccūn-ı cevherden laṭif
(G 96/10)

Ṭāḡ-ı miḥrāb-ı dü ebrū içre şan ḡandıldür
Hem mey içmez **hem** yine ser-ḥoş edādur gözlerüñ
(G 111/6)

hem: Aynı zamanda, bir de, ilave olarak, ve.

Her ne ḥāletdür kim olmuş āfet-i devrān mest
ḡamzeler ser-ḥoş ⁱşve **hem** yine müjḡān mest
(G 39/2)

Dāḡ dāḡ olmuş derünü nār-ı ḥasretle yanar
Hem yine sīr-āb çün tiḡ-ı ḡazādur lāleler
(G 49/10)

Āḥ kim bilseñ ne zālimdür ne kāfirdür o şūḡ
Zulm ider ^uuşşāka **hem** kendin peşimān gösterür
(G 66/8)

Var mıdur yoḡ mı dehānuñ ḡalmışam endişede
Hem miyānuñ fikri ile düşmişem teşvişe de
(G 163/2)

Bezm-i vaşluñda senüñ cām-ı lebüñ nūş ideli
Tevbe itdüm ^aāḡibet ben nūşa da **hem** ⁱşe de
(G 163/6)

Dil virelden la^l-i nāba ḥaṭ görünmez çeşmüme
Yāverā itdüm ṭabī^at nūşa da **hem** nişe de
(G 163/10)

Nazar-ı rahmetüñ ey hâzret-i maḥbûb-ı Hudâ
Anadan **hem** babadan ümmetüñe eşfaḫdur
(M 7/4)

Hamâm u câme-kânı hâne-i kilâr-ı hâşşuñ **hem**
Harâb u diḫ iken tevsi' idüp çün gülsitân oldu
(Kt 1/13)

hemân:1. Hemen, çabucak.

Murg-ı dilümüz gitdi **hemân** yanına yârin
Kumrî gibi ol serv-i ḥurâmânı görince
(G 160/3)

Hemân teşrif kıl kim reşk ide akrân u emsâlüm
Bize geldükde inkâr eyleme ikrârüñi zâlim
(Th 1/13)

2. Ancak, daima.

Şive vü reftâr idişi ol şehüñ
Şanki **hemân** âb-ı revândur baña
(G 5/6)

Yâre kızan diyü **hemân** Yâverâ
Dide-i dâḡum nigerândur baña
(G 5/9)

Hemân gider çuramaz semt-i yâre dil-i Yaver
Gönül didükleri şeyde karar olur mı 'aceb
(G 29/9)

Derûnında keder çutma ḡam-ı cânânüñü hoş çut
Şafâ-yı ḫâḫır isterseñ **hemân** yârânüñü hoş çut
(G 35/2)

Firâḫ-ı yâre şabr itmez dem-â-dem dide kan aḡlar
Begüm ḫasret-keş-i didârüñ olmışdur **hemân** aḡlar
(G 57/2)

Açılmaz oldu tekellüm idüp o ḡonce-femüm
Görince 'aşîḫ-ı zârı **hemân** ḫicâb idiyor
(G 59/4)

Yâver-i âvârenüñ 'aşkuñ ile
Kârı **hemân** nâle vü feryâd olur
(G 64/10)

Keyfiyyet-i la'l-i lebüñi añlayan añlar
Bu neş'e **hemân** sāḡar-ı ser-şâra mı maḫşûş
(G 90/8)

Hemân güyâ ki Yâver ḫadre irdüm nûra ḡarḫ oldum
Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm
(G 121/9)

Bilürsin derd-i hicrânı pezirâ-yı devâ olmaz
Çeküp bu derd-i hicrânı **hemân** bî-hüde âh itme
(G 168/8)

Huşul-ı maḫlab u Nil-i merâma çâremüz yoḫdur
Hemân cüyende-i elḫâf-ı Mevlâ olmadan ḡayrı
(G 182/6)

Ne ḫâlüm 'arz idebildüm ne nuḫḫa ḫudretüm oldu
Hemân gördükde ol meh-rüyü ḫayrân olduḡum ḫaldı
(G 183/8)

Ḫâk-i dergâhı olur mesned-i i'zâz baña
O **hemân** cevr ideḡorsün bu cefâ az baña
(Th 2/4)

Görmeye lik raḫîbânumuz itmez ihmâl
Virsin inşâf **hemân** aña Hudâ-yı müte'âl
(Tb 1/44)

hemânâ: Güya, sanki.

Nümâyân olmasa mâni' degil mâh-ı nev-i şevvâl
Hemânâ ḡurre-i ḡarrâ-yı ebrûlar bedîd olsun
(G 141/6)

hem-bezm-i nedim: Nedim'in meclis arkadaşı.

Gülsitân-ı dil-i Yâver'de muḫîm itmeḡiçün
O kamer-çihreyi **hem-bezm-i Nedim** itmeḡiçün
(Th 2/24)

hem-celis: Dost, yakın arkadaş.

Ben de zânû-zede-i ḫurbuñ olursam ne olur
Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat degil a
(G 158/6)

hem-civâr-ı 'aşk: Aşk komşusu.

hem-civâr-ı 'aşk: -uz
Hem-dem oldu bizümle ehl-i cünün
Ḫays ile **hem-civâr-ı 'aşkuz** biz
(G 82/12)

hem-çü: Onun gibi.

Hem-çü perî şanki nihândur baña
Gelmeyeli ḫayli zamândur baña
(G 5/1)

Girye vü zâr-ı dem-â-demden bu nâ-bînâlığa
Hem-çü Ya'küb oldı çeşm-i hün-feşânım mübtelâ
(G 16/4)

Dehâni gerçi kim hâmüş ol gül-göncenün Yâver
Lisân-ı hâl ile her bir müje **hem-çün** lisân söyler
(G 63/10)

Geh helâk eyler teğâfûl ile **hem-çün** 'Azra'îl
Geh nigâh-ı rûh-bağşuñ derde dermân gösterür
(G 66/3)

hem-dem ol: Arkadaş olmak.

hem-dem ol: -*di*
Hem-dem oldı bizümle ehl-i cünün
Kays ile hem-civâr-ı 'aşkuz biz
(G 82/11)

hem-dem ol: -*maz*
Kim bakar hâlîme cânâ nîgehümden gayrı
Hem-dem olmaz baña baht-ı siyehümden gayrı
(G 195/2)

hem-dem-i bezm-i ekâbir: Büyükler meclisinin dostu.

Hem-nişin olmaz bizümle ol şeh-i âli-cenâb
Hem-dem-i bezm-i ekâbir yâr ile ülfet de güç
(G 42/4)

hem-dem-i bezm-i kibâr: Büyükler meclisinin dostu.

Sifle-perverligidür bizleri rencide iden
Hem-dem-i bezm-i kibâr olsa degildür mâni'
(G 94/6)

hem-dem-i hâr: Dikenli dost.

Ol gül-i ter **hem-dem-i hâr** olduğın bilmez miyüz
Ey dil-i şeydâ senün zâr olduğın bilmez miyüz
(G 75/1)

hemen: Çabucak.

Hemen ol cezbe-i hüsn ü âni
Vech-i esmerde kodı cilve-i 'aşk
(G 99/3)

Hemen: Sadece, yalnız anlamında edat.

Sensin **hemen** ey şûh-ı cihân hâne-i dilde
Her lahza vü her ân benüm fikr ü hayâlüm
(G 133/5)

hemîşe: Daima, her vakit, her zaman.

Bizde olmaz **hemîşe** şabr u sükün

Cüş ider cüy-bâr-ı 'aşkuz biz
(G 82/19)

Ey dost yetiş yetiş ki öldüm
Gönlümde **hemîşe** intizârûñ
(G 107/6)

Hemîşe yanarum kıan ağlaram ben
Dem-â-dem çeşm-i giryânûñ elinden
(G 149/7)

Hemîşe girye eyler râz-ı pinhân-ı dili isbât
Dü çeşm-i giryenâkûñ da'vi-i 'aşka güvâh itme
(G 168/3)

hem-nişin ol: Arkadaş, dost olmak.

hem-nişin ol: -*maz*
Hem-nişin olmaz bizümle ol şeh-i âli-cenâb
Hem-dem-i bezm-i ekâbir yâr ile ülfet de güç
(G 42/3)

henüz: Daha, henüz, şimdi.

Henüz mest yatarsun o dideler mağmür
Bağındı n'eyledi mâhum bu rütbe h'âb saña
(G 12/7)

Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi sulţânım **henüz**
İntizâr-ı vuşlat ile zâr u giryânım **henüz**
(G 77/1)

Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi sulţânım **henüz**
İntizâr-ı vuşlat ile zâr u giryânım **henüz**
(G 77/2)

Hâk-pây u pây-mâl oldum reh-i 'aşkuñda ben
Sâye-endâz olmadı serv-i hırâmânım **henüz**
(G 77/4)

Yine ağlatmak mı kâsduñ başladuñ cevri itmege
Dinmedi çeşmümden ey zâlim ağan kıanım **henüz**
(G 77/6)

'Aql u fikr ü zihnümi başumdan itdüñ târ-mâr
Hüsnini 'arz itdi ol kâkül-perişânım **henüz**
(G 77/8)

Yâver-i nâlende hâlin aña 'arz itmek 'abes
Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi sulţânım **henüz**
(G 77/10)

hep: 1. Bütün, tamamen.

O gülün seyrine ben gitmiş idüm gülşende
Aldı eṭrāfımı **hep** ḥār-ı muḡaylān bürüdi
(G 202/4)

Görenler Yūsuf'ün ḥüsnün bütün **hep** yedlerin kesdi
Seni görse kesilür **hep** yürekler yā Resūlallāh
(K 4/3)

Görenler Yūsuf'ün ḥüsnün bütün **hep** yedlerin kesdi
Seni görse kesilür **hep** yürekler yā Resūlallāh
(M 5/4)

2. Her zaman.

Şāneye reşk iderek şimdi gelir **hep** ḥāṭıra
Perçemi fikriyle Yāver çāk çāk olmaḡ baña
(G 8/9)

Gerçi kim ḡonce-güşālıklarımı duydum **hep**
‘Aceb ol ḡonce-i femden ḥaberün var mı şabā
(G 17/3)

Sen beni ta‘yib idersin zāhidā bilmem niçün
Ḥālka rüsvāy olmama **hep** yine cānāndur sebeb
(G 30/8)

Şeh Selim'ün Yāverāsā **hep** du‘ā-ḥ‘āmı olup
Kalsa ol şāha açup destin sezādur lāleler
(G 49/17)

Dimem cānā dil-i ‘uṣṣāk-ı zāra şefkatün yoḡdur
Raḡībānuñ ḡulüvvi **hep** sañadur ruḡsatuñ yoḡdur
(G 50/2)

Peri-zādān u melek nāz u istiḡnā ḡuluñdur **hep**
Leṭāfetde ten-i nāzikterün rūḡ-ı muṣavverdür
(G 52/7)

Yāverā ḡāl-i ḡül ü bülbül gelür **hep** yāduma
Her ḡaçan kim aḡladup ‘uṣṣākımı cānān güler
(G 55/9)

Belā-dide olanlar **hep** görüp ḡāl-i dige-günüm
Unutdı kendünün derdin benümçün ‘āṣıḡān aḡlar
(G 57/7)

Yeñiçeri ḡüzelidür ki sim bāzūsin
Çenār dalı gibi **hep** nişān nişān eyler
(G 58/8)

Bī-vefā yād-āṣinā hercāyi zālim olduḡım

Hep ḡeçen ḡün itdüḡin eṭvārdan ḡıldum ḡıyās
(G 84/4)

Ne ḡiç bir kimseye ifşā-yı rāz itdüm ne āḡ itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı ‘aşḡum **hep** ‘ıyān olmış
(G 86/4)

Baña tih cür‘adur **hep** şunduḡuñ ey sāḡi-i devrān
N’olur bir kerre nūş itsem elüñden bāde-i bī-ḡaş
(G 88/7)

Kimi cānın fidā itmiş kimi māl ü menālün **hep**
Bu vādilerde ey zāhid ḡürüh-ı ‘āṣıḡān ḡeçmiş
(G 89/19)

Gel gör hele Yāver ḡül-i ruḡsarı mı yārün
Hep seyr ü temāşā ḡül-i ḡülzāra mı maḡṣūs
(G 90/12)

Şive vü ḡüsn ü edādur ḡadd-i dil-berden ḡarāz
Hep ḡıram-ı nāzdur bālā-yı ‘ar‘ardan ḡarāz
(G 91/2)

Gördükde rüy-yı yāri olup baḡ u rāḡ dāḡ
Güller kızardı reşk ile **hep** oldu dāḡ dāḡ
(G 95/2)

Yāver görince ol ḡül-i ḡülzār-ı behceti
Güller kızardı reşk ile **hep** oldu dāḡ dāḡ
(G 95/10)

Seni dil-teng iden **hep** ol peridür
Nedür dünyāya Yāver infi‘ālün
(G 104/9)

Ey ‘aşḡ ülfetün ile ḡālüm ḡarāb olup
Rüsvā beni bu ‘āleme baḡ **hep** sen eyledün
(G 106/8)

Vādi-i hicrāna vāṣıl itdi **hep** rāhum benüm
Bir baḡışda semt-i vaşla reh-nümādur ḡözlerün
(G 111/3)

Tefekkürüm gice gündüz senün vişālündür
İnan saḡiḡi bu **hep** ḡ‘āb u **hep** ḡayālüm sen
(G 139/6)

Tefekkürüm gice gündüz senün vişālündür
İnan saḡiḡi bu **hep** ḡ‘āb u **hep** ḡayālüm sen
(G 139/6)

Bir ferah gelmez mi yā Rab bu dil-i nā-şāduma
İtdügi cevri ü eziyyetdür gelen **hep** yāduma
(G 171/2)

Şalāt ile selāmuñ **hep** zālām-ı zenbi maḥv eyler
İder rüşen kulüb-ı mü'minānı yā Resūlallāh
(K 3/3)

her: Hep, bütün, her.

Baḥr-ı eşküm eylerem **her** dem temāşā Yāverā
Çeşm-i giryānum benüm deryāya itmez iltifāt
(G 32/9)

Her vakt sehergāhum
‘Ayyūka çıkar āhum
(M 8/21)

Dil ‘ālem-i ḥasretde
Her dem ḡam u miḥnetde
(D 1/26)

Her daḡıka seni görsem de firāḡ el virse
Yine biñ yılca gelür ḥāşılı mā-beyni baña
(G 10/5)

O tır-endāz ḡamzeñ mi ‘aceb çeşmüñ midür bilmem
Olur **her** bir niḡāhuñdan cigerde şerḫalar peydā
(G 19/4)

Meclis-i rindāna gelse Yāverā sıḡlet olup
Zāhidüñ **her** şoḡbeti ḫalkā girān olmaz mı yā
(G 25/10)

Ben **her** ne ḡadar ‘āşı vü mücrim de olursam
Setr eyle benüm ‘aybum ‘ıyān eyleme yā Rab
(G 28/5)

Yoḡlar beni **her** ḡün ḡam u ālām-ı muḫabbet
Derd-i dilüm oldı baña ikrām-ı muḫabbet
(G 34/1)

Eñ evvel meşrebinde mezḡebinde vüs‘at it peydā
Her emrinde muḡı‘ ol dil-ber-i fettānuñı ḫoş tut
(G 35/6)

Her ne ḫāletdür kim olmuş āfet-i devrān mest
ḡanzeler ser-ḫoş ‘işve hem yine müjḡān mest
(G 39/1)

Her ne dem ḡıtsa teḫi Yāver olur bī-zib ü fer

Dest-i sākide niḡin-i la‘l-i rümmāndur ḡadeḫ
(G 43/9)

Pūşide itdi rüyma zülfi siyāhını
Her bir niḡehden olmaya tā şermsār ruḫ
(G 44/4)

Bend-i ḡamdan kendini āzād için Yāver gibi
Müdmin-i lā-ya‘ḡıla **her** dem gelür ‘işret leziz
(G 47/10)

Ḳaddi ‘ar‘ar bir güzel görmez ki dil meyl eylesün
Her zamān ol ḡāmet-i bālāyı eyler ittiḫāz
(G 48/8)

Taḫammül eylesün mi dil niḡāh-ı çeşm-i ḫün-rize
Ciḡergāhumda **her** bir nāvek-i müjḡān ḫancerdür
(G 52/6)

Her ḡaçan kim aḡladup ‘uşşāḡımı cānān güler
Bülbülün giryān idüp şankim gül-i ḫandān güler
(G 55/1)

Yāverā ḫāl-i gül ü bülbül gelür hep yāduma
Her ḡaçan kim aḡladup ‘uşşāḡımı cānān güler
(G 55/10)

Her yanan tābişine çün Yāver
Ruḫuña şu‘le-i āteş didiler
(G 61/9)

Deḫānı gerçi kim ḫāmūş ol gül-ḡoncenüñ Yāver
Lisān-ı ḫāl ile **her** bir müje hem-çün lisān söyler
(G 63/10)

Her niḡehi siḫr-i nev-icād olur
Her müjesi ḫancer-i cellād olur
(G 64/1)

Her niḡehi siḫr-i nev-icād olur
Her müjesi ḫancer-i cellād olur
(G 64/2)

Cān u dilüm ey ruḫı gül-i nevān
Her ne vaḡit görse seni şād olur
(G 64/6)

Her kim ola şā‘ir-i aşḫāb-ı ‘aşḡ
Nāmı cihān içre begüm yād olur
(G 64/7)

Her bir şadâ idince virür başka nağmeyi
Feryâd u zârı bülbül-i gûyâ güzel bilür

(G 65/7)

Hasret-i vuşlat baña kan ağladur **her** şubh u şâm
Şorsalar bilmem yine ol yâr ile vuşlat nedür

(G 71/3)

Çeşm-i hasret-zede **her** nûr ile tenvîr olmaz
Degme müjdeyle dil-i gam-zede tebşîr olmaz

(G 76/1)

Hırş ile mâl yığıyup itmek iledür şandük
Her fûrû-mâye gedâ çeşme kanâ'at gelmez

(G 78/4)

Yüsuf gibi **her** dil-ber-i ra'nâ güzel olmaz
Ya'kûb nebî hüznine hiç bir bedel olmaz

(G 79/1)

Büs-ı lebûnî itse taleb Yâver 'aceb mi
Divâne gönül **her** ne iderse edeb olmaz

(G 80/10)

Her dili şad-pâre ider yâre görünmez
Bu tarzda eser nâvek-i müjgâna virilmiş

(G 85/5)

Beni bîdâr ider **her** şeb amân ol eşk-i hasretler
Dü çeşmümden anuñcündür benim h'âb-ı girân geçmiş

(G 89/25)

Teşrifüni rû'yâda dil-i zâra işitdüm
Düşmen gözüme **her** gice uyku haberüm yok

(G 98/8)

Her vakit ülfet olur mı ol gül-i zîbâ ile
Bir zamân da Yâverâsâ hasret-i cânâne çek

(G 102/9)

Gelmedüñ inşâfa virüp büseñi
Bağda **her** mîve-i hâm oldu gel

(G 115/8)

Rüyına bakmakla toymaz 'aşık-ı hasret-keşi
Hâşılı ol meh-liqâyı **her** zamân ister gönül

(G 116/6)

Zahm-ı müjgân ciger-süz ile pür-yâre gönül
Kapılır hayfâ yine 'aşk ile **her** yâre gönül

(G 117/2)

Ol mehi ben **her** dem añar ağlaram
Âteş-i 'aşkıyla yanar ağlaram

(G 126/1)

Hüşyâr olamaz böyle kalur tâ-be-kiyâmet
Her kim ki fütâdeñ ola ey serv-i revânüm

(G 130/6)

Vallâhi efendim seni özler seni gözler
Bu zahm-ı ciger-süz ile **her** dâğ-ı nihânüm

(G 130/8)

Sensin hemen ey şüh-ı cihân hâne-i dilde
Her lahza vü her ân benim fikr ü hayâlüm

(G 133/6)

Sensin hemen ey şüh-ı cihân hâne-i dilde
Her lahza vü **her** ân benim fikr ü hayâlüm

(G 133/6)

Her lahza seni 'aşıkuñ eylerse temâşâ
Didârûña toymaz yine sen ni'met-i cânsın

(G 142/3)

Kaşdı cevri itme midür bilmem o meh-pâremüzüñ
Yâver-i zârına **her** demde küser n'olsun bu

(G 154/10)

Tegâfüller tecâhüller sitekler bî-vefâlıklar
Eger gâhice olsaydı ne mâni' **her** zamândur bu

(G 155/8)

Giryenâk olmağdadur **her** dem hayâl-i yâr ile
Görmedüm arâm u râhat çeşm-i hasret-pişede

(G 163/3)

Serv-i nâzum sâyeveş dil düşdi hâk-i pâyine
Meyl ider zanneyleme **her** gördüğü meh-pâreye

(G 164/6)

Kan döker **her** çeşm-i zahmuñ dide-i giryân gibi
Ne urıduñ Yâverâ ol gamzesi hün-h'areye

(G 164/9)

Her ne rütbe nüş idersem Yâverâ kınamaz yine
Teşnedür cân u dilüm la'l-i leb-i gül-fâmına

(G 165/9)

Güşin siper eyler 'uqalâ zahm-ı zebâna
İşgâ mı ider söylenilen **her** hezeyâna

(G 166/2)

Seni Yâver gibi ol hasret-i didâra vakf eyler
Gönül meyl eyleme **her** gördüğün maḥbûb-ı zibâyâ
(G 170/10)

Yâverâ yâ ben niçün âh itmeyem **her** şubḥ u şâm
Nâzlı nâzlı söyleyen cânân geldi ḥâṭıra
(G 172/9)

Şem^c-i ḥüsnüñ pertev ü envârına **her** şubḥ u şâm
Yanmasun pervâneveş dil nâra Allâh ‘aşkına
(G 173/7)

Mu‘aṭṭardur dimâğum büy-ı zülfüñle seniñ cânâ
O bûlarla şabâ **her** dem eser âheste âheste
(G 176/4)

Bizlere dâ‘im sitiğnâ gayrıya **her** dem vefâ
Bu cefâyı çekmede Yâver’de ṭâkât kalmadı
(G 188/9)

Hasretüñle cân u dil pür-âteş ü süzân olur
Her zamân her ân yağan ol âh-ı hasretdür beni
(G 192/4)

Hasretüñle cân u dil pür-âteş ü süzân olur
Her zamân **her** ân yağan ol âh-ı hasretdür beni
(G 192/4)

Üftâde-i küy-ı ‘aşk-ı cânân
Her ḥaṭvede kılmada namâzi
(G 196/6)

Ol ğazâl-i vaḥşî vü ol gül-nihâlüm baña râm
Nâle vü feryâdi **her** dem itmeyince olmadı
(G 200/4)

Her kaṭresi reşk-âver olur baḥr-ı muḥîte
Çeşmümden akan eşkümi ‘ummân bilür mi
(G 203/3)

Her şeb ki geçer fikr ü ḥayâliyle zamânı
Bî-çâre gönül kendini bir ân bilür mi
(G 203/7)

Kamer **her** şehriñ encâmında oldukça maḥâk u selḥ
Ziyâ vü incilâyı şems-i luṭfuñdan recâ eyler
(Kt 2/17)

Muḥarremde ḥuşuşâ kim teceddüd eyleye **her** sâl
Nigâhıyla ruḥ-ı bî-nürını ferruḥ-liḳâ eyler
(Kt 2/19)

Ger ğamzeleri çekse de **her** dem saña ḥancer
Olsun daḥı ḥışm u ğazâb çeşmine maḫzar
(Th 3/21)

Dide-i güyâsınıñ ol âfetüñ
Her müjesi tiğ-ı zebândur baña
(G 5/8)

her ne kadar: Başına getirildiği şartlı cümledeki yargının doğru veya doğal görüldüğünü fakat bunun yeterli olmadığını anlatan bir söz.

Oldum ise ben **her ne kadar** da ‘âşî
‘İşyânımı ‘afv eyle de mağfûr eyle
(M 2/3)

Ağlasam derd ü ğamı ile olur ol ḥurrem
Şâd olur **her ne kadar** olsam eger ben pür-ğam
(Tb 1/34)

hercây: Sebatsız, kararsız, vefasız.

Bî-vefâ yâd-âşinâ **hercâyî** zâlim olduğın
Hep geçen gün itdüğün etvârdan kıldum kıyâs
(G 84/3)

Benümçün kaṭre yaş aḳıtmadı dirmiş o **hercâyî**
Gözümden kaṭre-i eşküñ hezârân çıḫduğın gördük
(G 101/7)

hercâyî vü bî-raḥm: Vefasız ve merhametsiz.

hercâyî vü bî-raḥm: -a
Bî-vefâlıḳla misâl olsa sezâdur billâh
Sen o **hercâyî vü bî-raḥma** vefâ vir yâ Rab
(G 26/8)

herkes: Herkes, insanların tümü.

Cân fidâ eyler imiş **herkes** metâ^c-ı vuşlata
Ben ḥarîdâr olmadum yoḫdur bahâsı vâḳı‘â
(G 7/7)

herkes: -e
İtdürür mi işini **herkese** tedbîr-i kaḫâ
Ne murâd itse ider âdeme taḫdir-i kaḫâ
(G 24/1)

Ḥaṭṭuñ gelicek düşmen ile dostı bilürsin
Herkes saña şimdi ider izḫâr-ı muḥâbbet
(G 33/4)

herkes: -üñ
İḫtirâ^c-ı şî‘ri Yâver sen kolay zanneyleme

Herkesüñ tab'ınca eş'ār söylemek ğāyet de güç
(G 42/10)

Herkes devā-yı derdi bilir mi ki Yāverā
Hāzık tabib olursa müdāvā güzel bilir
(G 65/9)

Sen misin üftāde āyā yolhsa **herkes** böyle mi
Hālūñ olmışdur perişān Yāverā hikmet nedür
(G 71/9)

Hayretle niġāh eyleye **herkes** saña cānā
Āyine-şıfat sen daħı bir şāf-derün ol
(G 120/3)

Cünbiş itse cümle 'ālem ben yine miħnetdeyüm
Vāşıl olsa yāre **herkes** ben yine ħasretdeyüm
(G 125/2)

hesāb: Hesap, ölçme.

hesāb: -um, -dan
Felek bilmem ħarābātī olanlardan ne istersin
Benüm şimdi **hesābumdan** daħı pīr-i muġān geçmiş
(G 89/30)

hevā: Arzu, heves.

hevā: -si, -n, -dan
Begüm ħavf eylemezsın 'āşıkānuñ bed-du'āsından
Çigergāhı anuñ yanmış ġam-ı 'aşkuñ **hevāsından**
(G 150/2)

heves: Arzu, istek, meyil.

heves: -i, -n, -den
Geçdi bu gönül vaşl-ı dil-ārā **hevesinden**
Geçmez o gülüm nāz u sitiġnā **hevesinden**
(G 153/1)

Geçdi bu gönül vaşl-ı dil-ārā **hevesinden**
Geçmez o gülüm nāz u sitiġnā **hevesinden**
(G 153/2)

Ben yāri görelde beri bir şeyde gözüm yok
Geçdi dil-i zārum hele dünyā **hevesinden**
(G 153/4)

Reşk-āver olur la'l-i lebūñ gördüġi demler
Kana boyanur bāde-i şāhbā **hevesinden**
(G 153/6)

Zülf-i siyehin rüyına dökdükçe o meh-rū

Başumda yanar āteş-i sevdā **hevesinden**
(G 153/8)

Dīdāruñı görmekle kanā'at mi ider dil
Yā n'eylesün ol Yāver-i şeydā **hevesinden**
(G 153/10)

heves-i zülf-i siyāh: Siyah saçımı arzulama.
heves-i zülf-i siyāh: -uñ
Heves-i zülf-i siyāhuñ ne belālar getürtür
Kākülūñ fikri ile başuma sevdā mı gelür
(G 68/5)

hey: Nida, seslenme ünlemi.

Muħabbetden vefādan dem urursın **hey** sitem-
kārüm
Ĥākikatsüz mürüvvetsüz efendim mihrbānum gel
(G 119/3)

hey'et-i ħüsn: Güzellik sureti.

hey'et-i ħüsn ile memlü olmasın mı cān u dil
'Aks-i mir'āt-ı ruħuñ gönülümde cānān gösterür
(G 66/5)

hey'et-i ħüsn: -i

Mahrūr olalı āteş-i 'aşk ile vücudum
Gitmez o mehūñ **hey'et-i ħüsn** nazarumdan
(G 152/6)

hey'et-i ħüsn-i cihān-süzün: Dünyayı yakan güzelliġinin şekli.

hey'et-i ħüsn-i cihān-süz: -i, -n
O māhuñ fikr iderken **hey'et-i ħüsn-i cihān-süzün**
Derünümde yine süzişli bir āh u fiġān geçmiş
(G 89/11)

hezār: Bin, binlerce, pek çok.

Gül-berg-i rüy-ı yāre müşābih görilmedi
Bu gülsitānda gerçi görildi **hezār** ruħ
(G 44/6)

Bu tarāvet ki gülün de var o gül-ruħsāruñ
Eger 'uşşākı **hezār** olsa degildür māni'
(G 94/4)

Gülşen-i ħüsn ü cemāline **hezār** ide diyü
Murġ-ı dil murġ-ı gülistan gibi zār ide diyü
(Tb 1/25)

hezārān: Binlerce, pek çok.

Kapuñda hâkim ü vâli senüñ üftâdeñ olmışdur
Benüm gibi **hezârân** mübtelâya rağbetüñ yokdur
(G 50/8)

Kitâb-ı hüsnini görmez ki varsun zevk-i ma'nâya
Bu fenne olmamış vâkıf **hezârân** 'âlimân geçmiş
(G 89/18)

Benümçün kaçre yaş aqıtmadı dirmiş o hercâyî
Gözümde kaçre-i eşküñ **hezârân** çıkdüğün gördük
(G 101/8)

Hezârân nâz ile ol kâmet-i serv-i sehî nâzum
Çemenzâra çıqup gâhî gezer âheste âheste
(G 176/7)

hezâr-ı nâz: Naz bülbülü.

Bahâr-ı köhnedür bir başka 'âlem var bu gülşende
Hıramân ol **hezâr-ı nâz** ile serv-i revânüm gel
(G 119/6)

hezeyân: Biçimsiz, manasız söz söyleme.

hezeyân: -a
Güşim siper eyler 'uqalâ zaḥm-ı zebâna
İşğâ mı ider söylenilen her **hezeyâna**
(G 166/2)

hiç: Asla.

Yâver-i bîmâr-ı dil gibi nedendür ey hâkim
Hiç devâ itmez eser bilmem ne hikmetdür baña
(G 2/10)

Hiç bulmadı dermânüñ
Yâ Hâzret-i Mevlânâ
(M 8/19)

Merhametsüz böyle zâlim **hiç** görilmiş mi 'aceb
Zaḥm-ı dil pür-hün iken merhem-resân olmaz baña
(G 11/5)

Ketm ider esrâr-ı 'aşkı söylemez bir ferde **hiç**
Yâver-i nâlendenüñ hâli 'iyân olmaz baña
(G 11/9)

Ferâmüş eyledüñ **hiç** şormaduñ sen Yâver-i zârı
Ne rütbe derd-i 'aşkuñla senüñ bî-çâredür cânâ
(G 22/9)

Söndürmege bir vech ile çâre bulamam **hiç**
Sinemde olan âteş-i süzânımı yâ Rab
(G 27/3)

Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedâr olur Yâver
Derüñde didelerüm **hiç** ider mi minnet-i h'âb
(G 31/10)

Hiç la'l-i revân-baḥşuñ 'iyân eylemedüñ hiç
Bir kerre bize luḥf-ı nihân eylemedüñ hiç
(G 41/1)

Hiç la'l-i revân-baḥşuñ 'iyân eylemedüñ **hiç**
Bir kerre bize luḥf-ı nihân eylemedüñ **hiç**
(G 41/1)

Hiç la'l-i revân-baḥşuñ 'iyân eylemedüñ **hiç**
Bir kerre bize luḥf-ı nihân eylemedüñ **hiç**
(G 41/2)

Şem'-i ruḥ ile gerçi ki yandüñ şeb-i vuşlat
Pervâne gibi sen de fiğân eylemedüñ **hiç**
(G 41/4)

Dil mülketin itdüñ 'alev-i 'aşk ile süzân
İzhâr-ı şerer-pâş u duḥân eylemedüñ **hiç**
(G 41/6)

Ol müy-ı miyânüñ dime ey dil beli vardur
Bir kerre der-âğüş-ı miyân eylemedüñ **hiç**
(G 41/8)

Çoqdan beri kilk-i hünerüñ sen daḥı Yâver
Zibiş-figen-i silk-i beyân eylemedüñ **hiç**
(G 41/10)

Dimâğumdan gider mi lezzet-i didâruñ ey mâhum
Baña **hiç** bundan a'lâ nâzeninüm ni'metüñ yokdur
(G 50/6)

Harîm-i zaḥm-ı câna **hiç** hadengüñ olmadı vâşıl
Dil-i mecrüh-ı zârum nâvek-i müjgâna ḥasretdür
(G 70/3)

Şaymayan âḥiret ü dinini bî-ğayret olur
Vâsî'ü'l-mezhebe **hiç** 'âr u ḥamiyyet gelmez
(G 78/8)

Yüsuf gibi her dil-ber-i ra'nâ güzel olmaz
Ya'qûb nebî hüznine **hiç** bir bedel olmaz
(G 79/2)

Lebüñ büsü gîdâ-yı rûḥ u cândur
O zevk-i cân-fezâya **hiç** toyılmaz
(G 81/8)

Ne **hiç** bir kimseye ifşâ-yı râz itdüm ne âh itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı ‘aşkum hep ‘ıyân olmuş
(G 86/3)

Kesildi ‘aşık-ı zâruñ nevâsı kalmadı **hiç**
Şehid-i ğamzeñ olanlar hisâbı n’eyler imiş
(G 87/5)

Komadı neş’eyi **hiç** şahbâda
La‘l-i dil-berde koldı cilve-i ‘aşk
(G 99/5)

Güzel taşvîr olmmış haţt u hâlûñ
Gözümden naqşı **hiç** gitmez cemâlûñ
(G 104/2)

Eger gitdüñse yanumdan benüm ey nâzeninüm sen
Dilümden **hiç** gider mi ârzü-yı rüy u didâruñ
(G 110/6)

Naqd-ı eşki dem-be-dem râh-ı vişâle şarf idüp
Hiç taħammül eylemez bî-şabr u sâmansın gönül
(G 118/4)

Ne ağlarsın amân ey dil taħammül yok mı **hiç** sende
‘Alil oldı niçe bî-şabr u tākāt zâr u giryândan
(G 143/3)

O cefâ-pişe daħı gelmedi mi merħamete
Hiç du‘âmuz daħı itmez mi eser n’olsun bu
(G 154/8)

Sen inşâf it bu cevri çekmenüñ **hiç** var mı imkânı
Eger var ise sultānum berây-ı imtiħāndur bu
(G 155/5)

Yansa da **hiç** âh u zâr eyler mi baħ baħ ey gönül
Hâl-i ‘aşkı görmedüñ mi sen daħı pervânede
(G 162/3)

Yok dimez būs-ı dehānuñ itseler daħı taleb
Hiç çayanmaz ‘aşıkuñ ol nâzenin ibrāmına
(G 165/4)

Gice olunca daħı uyku baña düşmen olur
Çeşm-i ħasret göremez bizleri **hiç** rāħatda
(G 167/8)

Gerçi şî‘rüm sâde ammâ ma‘nisi bî-gānedür
Hiç söz olmaz Yāverā maẓmün-ı nev-icāduma
(G 171/10)

Mâ‘il olduĝ o gülüñ serv-i sehi kâmetine
Hiç taħammül idemez cân u dilüm ħasretine
(G 178/2)

Bilmedi hâlını **hiç** Yāver-i bî-çāre senüñ
Ĝazab-âlûde nigāh eyledi tekdîr itdi
(G 181/9)

Yoĝ imiş **hiç** raħm u şefkat u luţf vāh vāh
Merħamete itmedüñ efgendeñe bir kez nigāh
(Mr 1/9)

hicâb: Utanma, sıklıma.

hicâb: -ı
Hüner bu derde esir olmamağdur Yāver
Olnca ‘aşık-ı rüsvâ **hicâbı** n’eyler imiş
(G 87/10)

hicâb id: Utanmak.

hicâb id: -ı, -yor
Açılmaz oldı tekellüm idüp o ĝonce-femüm
Görince ‘aşık-ı zârı hemân **hicâb idiyor**
(G 59/4)

hicâzî: Hicazlı; koyu esmer.

Hicâzî bir melek-simâ güzel buğdayı esmerdür
‘İzârı sebz-i tih gülgündür bir verd-i aħmerdür
(G 52/1)

hicr: Ayrılık.

hicr: -üñ, -le
Âhsuz bir kerre ârām idemem **hicrûfile** ben
Derd ü ĝam çünküm ezelden âh kısmetdür baña
(G 2/5)

hicr: -ı, -n, -de
Hüzñ ile fiĝân itmege Beytül-ħazenüm yok
Hicrinde ben ol gül-bedenüñ vaşlını andum
(Th 3/6)

hicrân: Ayrılık, ayrılık acısı.

hicrân: -a
O şühuñ ħasretiyle yana düşdük
Vişâlınden geçüp **hicrâna** düşdük
(G 103/2)

Meclisde o gül-rü ile peymâne çekilsün
Şimden girü **hicrân** ĝamı bir yana çekilsün
(G 137/2)

Aramam neş'e-i bezm-i Cem'i cām-ı Cem'de
Telh-kām olalı **hicrān** ile künc-i ğamda

(Th 2/8)

hicrān-ı cānāndan: Sevgilinin ayrılığı.

(G 178/10)

Ne olduysa baña oldu nigāh-ı çeşm-i fettāndan
Bu meftūnluk degildür yaluñuz **hicrān-ı cānāndan**

(G 143/2)

hicr-i ruhsār: Yanağının ayrılığı.

hicr-i ruhsār: -uñ, -la
Hicr-i ruhsāruñla cānā çihresi 'aşıklaruñ
Nār-ı firkatden şolup berg-i ħazān olmaz mı yā

(G 25/5)

hıdmet: Hizmet, görev, iş.

hıdmet: -i
Medh ü senāsı ile ki ben itdüm iştiğāl
Düşdi zebān-ı kilküme da'vātı **hıdmeti**

(G 201/22)

hikmet: Bilgelik, hakikat.

Sen misin üftāde āyā yoħsa herkes böyle mi
Ĥālūñ olmışdur perişān Yāverā **hikmet** nedür

(G 71/10)

hikmet: -dür

Yāver-i bīmār-ı dil gibi nedendür ey ĥakīm
Hiç devā itmez eser bilmem ne **hikmetdür** baña

(G 2/10)

Nigāh-ı iltifāt u luţfuña mazhar iken Yāver
Ne **hikmetdür** anı gördüm ki ben maħzūndur cānā

(G 21/10)

hilāl: Hilal, yeni ay; sevgili.

hilāl: -üm
Gördükde seni ey meh-i raħşende **hilālüm**
Kalmazdı benüm 'aşkuñ ile zerre mecālüm

(G 133/1)

hilāl-i sāl-i nev: Yeni yıl hilali.

Düşürdüm Yāverā sāl-i cedide bir güzel tārīħ
Hilāl-i sāl-i nev el qaldurup şāha du'ā eyler

(Kt 2/24)

hilāl-i yek-şeb: Tek gecelik hilal.

hilāl-i yek-şeb: -e
O meh-rūnuñ **hilāl-i yek-şebe** bārik-i ebrūsın
Yağın gelmezden evvel kimseye ben dūrdan gördüm

(G 121/3)

himmet: Lütuf, kerem, yardım.**himmet:** -i, -n, -e

Gerçi düşvār idi taħşil seni ammā kim
Virmedi Yāver-i bi-çāre ĥalel **himmetine**

himmet-i şeh: Padişah himmeti.**himmet-i şeh:** -le

Düşürdüm Yāverā ta'mirine bir mışra'-ı tārīħ
Yapıldı **himmet-i şehle** ne zibā cāme-kān oldu

(Kt 1/18)

ħurām: Salına salına, naz ve edâ ile yürüme.**ħurām:** -ı

Ĥüftār-ı nāzı ol büt-i ra'nā güzel bilir
Dil-keş **ħurāmı** kâmet-i zibā güzel bilir

(G 65/2)

ħurām it: Salınmak; boy göstermek.**ħurām it:** -dikçe

Ĥadd-i zibāsı ĥayālümde **ħurām itdikçe**
Gülşen-i fikretümi serv-i ĥurāmān bürüdü

(G 202/5)

ħurāmān: Salınan, salınarak yürüyen.

Niçün pā-māl-i şeh-rāh-ı edāsı olmayız Yāver
O şūħuñ esb-i nāz ile **ħurāmān** çıkdüğün gördük

(G 101/10)

Bahār-ı köhnedür bir başka 'ālem var bu gülşende

Ĥurāmān ol hezār-ı nāz ile serv-i revānum gel

(G 119/6)

ħurāmān eyle: Salına salına yürümek.**ħurāmān eyle:** -dü, -ñ

Şeh-süvārüm çek 'inānın tevsen-i reftār-ı teng
Esb-i nāzuñ pek **ħurāmān eyledüñ** yormaz mısın

(G 138/4)

ħurāmende-i nāz: Nazla salınan, sevgili.

İltifāt itmedi geçdi o **ħurāmende-i nāz**
Reh-güzārında tūran Yāver-i āvāresine

(G 174/9)

ħurām-ı dil-keş: Gönlü cezbeden yürüyüş.**ħurām-ı dil-keş:** -üñ

Ne rütbe ser-keş olmuşsın amān ey serv-i āzādum
Ĥurām-ı dil-keşüñ nāz eyler oldu naħl-ı Tūbā'ya

(G 170/4)

hürām-ı nāz: Nazlı yürütüş.

Muntazır teşrifüüne üftādegānuñ beklıyor
Gel **hürām-ı nāz** ile itme edā ey serv-quad

(G 46/8)

Gülüstān-ı hayālümnden yine bir mihrbān geçmiş
Hürām-ı nāz ile bir kāmēt-i serv-i revān geçmiş

(G 89/2)

‘Aceb bu kāmēti zibā nihāl-i bāğ-ı cennet mi
Hürām-ı nāz ile reftār iden ol serv-i kāmēt mi

(G 186/2)

hürām-ı nāz: -dur

Şive vü hüsn ü edādur kadd-i dil-berden ğarāz
Hep **hürām-ı nāzdur** bālā-yı ‘ar‘ardan ğarāz

(G 91/2)

hürām-ı nāzi: -ı, -nuñ

Elif kaddüñe bir noqta konılmaz
Hürām-ı nāzınuñ misli bulunmaz

(G 81/2)

hürāş-ı cān: Yürek parçalayan.

Hürāş-ı cān ile cānā bu bīmārı sövündürme
Fırāquñla Züleyhā-yı dil-i zārı sövündürme

(G 161/1)

hürs: Aç gözlülük, şiddet ve tamahla bir şeyin üzerine düşme.

Hürş ile māl yığıyup itmek iledür şandük
Her fūrū-māye gedā çeşme kanā‘at gelmez

(G 78/3)

hisāb: Hesap, ölçme.**hisāb: -ı**

Kesildi ‘āşık-ı zāruñ nevāsı kalmadı hiç
Şehid-i ğamzeñ olanlar **hisābı** n’eyler imiş

(G 87/6)

hisāb it: Hesaplamak.**hisāb it: -dii, -m**

Anuñ üftāde-i hüsn ü cemāli olduğum vakti
Geçen günler **hisāb itdüm** ki Yāver çoğ zamān olmuş

(G 86/10)

hışm: Öfke, kızgınlık, gazap.

Ser-‘asker itdi ğamze-i ceng-āveri ‘Alī
Kırdı geçürdi **hışm** ile ‘ālemleri ‘Alī

(G 190/2)

hışm: -la

Merhamet bende-i efgendeye aślā itmez
Hışmla dahı nıgeh-i hālūme kaç‘ā itmez

(Tb 1/14)

hışm u ğazab: Öfke ve kızgınlık.

Ger ğamzeleri çekse de her dem saña hancer
Olsun dahı **hışm u ğazab** çeşmine mazhar

(Th 3/22)

hışm u ğazab: -dan

Geçer **hışm u ğazabdan** şanma sen ol āfet-i ser-keş
Kül olduñsa ne ğam yirsin yine üfler ider āteş

(G 88/1)

hışm-ı nigāh: Bakışın hışmı, öfkesi.**hışm-ı nigāh: -a**

Eyler cihāni fitneyle ihlāk
Hışm-ı nigāha gel virme ruşşat

(G 37/8)

hıyānet: Hainlik.**hıyānet: -ı**

Ol nev-nihālūme şakın itme **hıyāneti**
Ey bāğbān saña bu Allāh emāneti

(G 201/1)

hod-rū: Kendiliğinden.

Şanma kim **hod-rū** giyāh-ı gülşen-i ruşşarıdur
Sünbülüstāndur nazarda dil-ber-i mümtāza hıta

(G 92/3)

hokka-i la‘l: Kırmızı kutu; ağız.

Rūh-perver ol dehende lü‘lū‘-i dendān-ı yār
Bir müdevver **hokka-i la‘l** içre gevherden laţif

(G 96/4)

hoş: 1. Hoş, güzel.

Şimdilik hālī **hoş** ammā ülfet-i dil-dār ile
Ol rakib-i bed-liqānuñ bağ hele encāmına

(G 165/7)

Gül virür hār-ı muğaylāni reh-i Ken‘ān-uñ

Hoş gelür cevri bile ‘āşıkına cānānuñ

(Th 2/18)

2. Bununla birlikte.

Hoş imdi bir de farzā bir cüvān-ı şivekār olsa
Geçirdüm seyr-i gülzārı temennālarla evkātum

(Th 1/5)

hoş tut: Birine iyi ve sevecenlikle davranmak.

Derûnında keder tütma gam-ı cânânuñı **hoş tüt**
Şafâ-yı hâtır isterseñ hemân yârânuñı **hoş tüt**
(G 35/1)

Derûnında keder tütma gam-ı cânânuñı **hoş tüt**
Şafâ-yı hâtır isterseñ hemân yârânuñı **hoş tüt**
(G 35/2)

Enis-i nâ-sezâyân olmadur bâdi-i rüsvâyî
Erâzilden teħâşî eyle nâm u şânuñı **hoş tüt**
(G 35/4)

Eñ evvel meşrebinde mezhebinde vüs'at it peydâ
Her emrinde muṭî' ol dil-ber-i fettânuñı **hoş tüt**
(G 35/6)

Düketme mâl ü emvâlünü itlâf ü izâ'atle
Te'emmul ile şarf it servet ü sâmanuñı **hoş tüt**
(G 35/8)

Ne bulduñ gayrılarla itdüğün bu üns ü ülfetden
Biraz da ey cefâ-cü Yâver-i nâlânuñı **hoş tüt**
(G 35/10)

hoş-bü: Güzel koku.

Sünbüllerini şemm idicek Yâver o şühuñ
Mest itdi dil-i zârum o **hoş-bü** haberüm yok
(G 98/10)

hoşca: Hoş bir tarzda, iyice, güzelce.

Ne kadar sâde ise Yâver-i zârûñ suħanı
Hoşca ta'bir ideyüm hüsn ü edâ vir yâ Rab
(G 26/10)

hoş-edâ: Hareketleri ve davranışları güzel olan.

hoş-edâ: -dur
Başda reng-â-reng ü reng-âmiz ser-püş-ı levend
Bu müsellemler tarz ile pek **hoş-edâdur** lâleler
(G 49/14)

hoşlan: Zevkine veya arzusuna uygun bulup beğenmek, zevk almak, hoş bulmak.

hoşlan: -dı
Göñül **hoşlandı** gâyetle o Şîrîn'ün edâsından
Şayıldum ben daħı Ferhâdveş bir mübtelâsından
(G 136/1)

hoşnüd ol: Memnun olmak, yakınmamak, şikâyetçi olmamak.**hoşnüd ol: -miş**

Niçün ol meh beni rencide-hâtır eyliyor dirsın
'Aceb bir var mıdur **hoşnüd olmuş** dil-rübâsından
(G 150/6)

hü: Allah.

Bir çeşmi âhü bir kıddi dil-cü
Yok misli yâ **Hü** bir böyle âfet
(G 37/6)

Sihr itdi baña gamze-i cādü haberüm yok
'Aqlum başuma eyledi yâ **Hü** haberüm yok
(G 98/2)

hü: "Sana söylüyorum" manası taşıyan ünlem.

O âhü-çeşm-i mestünde ne bu hâlet Şerifüm **hü**
Nigâh-ı iltifâtuñ yok ne bu naḫvet Şerifüm **hü**
(G 156/1)

O âhü-çeşm-i mestünde ne bu hâlet Şerifüm **hü**
Nigâh-ı iltifâtuñ yok ne bu naḫvet Şerifüm **hü**
(G 156/2)

Cihân vaşluñla mesrûr olup 'id itsün de biz böyle
Dükenmez mi 'aceb bu ḫasret ü firḫat Şerifüm **hü**
(G 156/4)

Nigâhuñla sarây-ı ḫalbümi pür-fitne itmışken
Bırakduñ bu ḫarim-i cânuma âfet Şerifüm **hü**
(G 156/6)

Deründe bu dil-i zârum niçün ḫalsun rezâletle
Ser-i küyuñda buldı 'aşıkuñ 'izzet Şerifüm **hü**
(G 156/8)

Na'im-i rü'yet-i didârüñ ile cümle dil şādân
Niçün yok Yâver-i ḫasret-keşe ruḫşat Şerifüm **hü**
(G 156/10)

Dilüm süzân tenüm biryân iden sensin Şerifüm **hü**
Sirişküñ ḫasretüñle ḫan iden sensin Şerifüm **hü**
(G 157/1)

Dilüm süzân tenüm biryân iden sensin Şerifüm **hü**
Sirişküñ ḫasretüñle ḫan iden sensin Şerifüm **hü**
(G 157/2)

ḫayâl-i serv-ḫadd ü nâr u refâr-ı ḫırâmuñla
Beni şeb tâ-seḫer nâlân iden sensin Şerifüm **hü**
(G 157/4)

Ne nüş-ı bāde itdüm ben ne bir mey-hāneye vardum
Mey-i la'lüñ ile sekrān iden sensin Şerif'üm **hū**
(G 157/6)

Tütalum nev-bahār olmuş gözümde hār olur sensüz
Gülistāñı baña zindān iden sensin Şerif'üm **hū**
(G 157/8)

Düşürdüñ vādi-i 'aşka beni Yāver gibi hālā
Ġamuñla böylece püyān iden sensin Şerif'üm **hū**
(G 157/10)

hüb ol: Güzel olmak.

hüb ol: -duġ, -ı
hüb olduğu bu şehrimüzüñ āb u havāsı
Olmuş gibi gül-çihre-i hūbānına bā'is
(G 40/5)

hübān: Güzeller, dilberler.

hübān: -uñ
Gönül ol serv-ķaddi gördüġi dem meyl ider ammā
Zuhūr-ı 'aşkı **hübānuñ** bilinmez ibtidāsından
(G 150/4)

hübān-ı zamān: Devrin güzelleri.

'Arz-ı gülşen eylemiş güyā ki **hübān-ı zamān**
Surh u sebzīn cāmelerle dil-rübādur lāleler
(G 49/5)

hücüm-ı mūr: Karınca saldırısı.

hücüm-ı mūr: -dan
Didüm yāre dehān-ı tengini gördükde haķ-āver
O şekker-pāreyi hālā **hücüm-ı mürdan** gördüm
(G 121/8)

hudā: Allah.

hudā: -nuñ
Ümid ü melce-i me'vāñı rāh-ı Hāķ bil ey Yāver
Hudā'nuñ dergehinden ġayrı dergāñı penāh itme
(G 168/10)

Ey şeh-i peyġamberān v'ey fahr-ı 'ālem Muşţafā
Ey **Hudā'nuñ** nūr-ı zātından mücessem Muşţafā
(K 5/2)

hudā: -dur

Eñ evvel 'aşıķuñ olmuş **Hudā'dur** yā Resūlallāh
Kı şoñra 'aşıķānuñ enbiyādur yā Resūlallāh
(M 3/1)

hudā eyle: Allah'ın tecellisine yönelmek.

hudā eyle: -r
Hulūş üzre füzün-ı 'ömrinüñ da'vātı dil-h'āhum
Du'ā-yı bī-riyāyī müstecāb elbet **Hudā eyler**
(Kt 2/22)

hudā-yı müte'āl: Yüce Allah.

Görmeye lik raķībānumuz itmez ihmāl
Virsin inşāf hemān aña **Hudā-yı müte'āl**
(Tb 1/44)

hüküm iderse: Egemenliġi altında bulundurmak, yönetmek.

hüküm id: -er, -se
Ger hāķim olsa mesned-i 'izz ü ġurūrda
Bir **hüküm iderse** fāriġ ider dāveri 'Alī
(G 190/8)

hükümet: Bir memleketi idare etme, hükümet, devlet.

'Aşķuñ istilāsı vardur hāne-i mülk-i dile
Ey 'aķıl şimden girü sende **hükümet** ķalmadı
(G 188/8)

hulāşa: Kısacası, özet olarak.

Kemāliyle ne mümkin vaşfin itmek ol şehensāhuñ
Hulāşa luţf u ihsāñıyla 'ālem kām-rān oldı
(Kt 1/4)

hulūs: Halislik, safıķ, doġruluk, yalan ve hilesi olmama durumu.

Hulūş üzre füzün-ı 'ömrinüñ da'vātı dil-h'āhum
Du'ā-yı bī-riyāyī müstecāb elbet Hudā eyler
(Kt 2/21)

hülyā: Hülyā, hayal.

Bir zamān vaşlını Yāver anuñ itmişdi hayāl
Dil-i nā-şāduma bilmem ki o **hülyā** mı gelür
(G 68/10)

hümā: Devlet kuşu, talih kuşu. Kaf daġında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş.

hümā: nuñ
Hümānuñ sāyesi bī-hüde dem urmuş sa'ādetden
Türābı sāye-i elţāf-ı şāhī ķimyā eyler
(Kt 2/15)

humār u neş'e: Mahmurluk ve sevinç.

humār u neş'e: -sı, -n
Harābātuñ siyeh-mestān u mey-nüşānına şorma
Humār u neş'esin fehmeylemezler 'işret-i 'aşķuñ
(G 109/6)

humār-ı derd-i ser: Baş derdinin sarhoşluğu.

Mey-i aşk ile mest oldum **humār-ı derd-i ser** gördüm
Der-i mey-ḥānede ben kendümi pek der-be-der gördüm
(G 128/1)

hümāveş: Hüma kuşu gibi.

Sāyesinde çok gedā-yı aşk olur iḳbālmend
Evc-i ḥüsnünde **hümāveş** başladı pervāza ḥaṭ
(G 92/8)

hün: Kan.

Bağrumuz **hün** derūnumuz yanmış
Lāle-i dāğ-dār-ı aşkuz biz
(G 82/23)

hün ol: Kan dolmak.

hün ol: -di
İşte **hün oldı** dilüm ḡamzelerüñ zaḥmından
Merḥamet itme misin ey nigeḥ-i nāz baña
(G 3/7)

hün-āb-ı eşk: Gözyaşının kanlı suyu.

hün-āb-ı eşk: -üm, -le
Olur **hün-āb-ı eşkümlle** elümde sāḡarum pür-ḥün
Dü çeşmümden aḡan ḡanum şarāb-ı eşk-i ḥasret mi
(G 186/7)

hüner: Maharet, marifet, ustalık.

Hüner bu derde esir olmamaḡdur Yāver
Olnca aşık-ı rüsvā ḥicābı n'eyler imiş
(G 87/9)

hün-ḥ'ār u ḡaddār: Kan dökücü ve zalim.

hün-ḥ'ār u ḡaddār: -a
Egerçi mübtelā oldum niçe **hün-ḥ'ār u ḡaddāra**
Velikin ibtilā-yı aşkumuñ eñ evveli sensin
(G 135/3)

hün-ḥ'āre: Kan içici.

hün-ḥ'āre: -dür
Urıldum tır-i müjgāna dilüm pür-pāredür cānā
Amān gel virme ruḡşat ḡamzeñe **hün-ḥ'āredür** cānā
(G 22/2)

hün-ḥ'āre: -y, -e

Kan döker her çeşm-i zaḥmuñ dide-i giryān gibi
Ne urıldıñ Yāverā ol ḡamzesi **hün-ḥ'āreye**
(G 164/10)

ḥünı: Kan dökücü, kan içici.

O şūḥuñ çeşm-i mesti aşıkā ḡāhı nihān söyler
O **ḥünı** ḡamzeler tiḡ elde ammā kim 'ıyān söyler
(G 63/2)

Ne çāre eylesem bilemem aşlā
O **ḥünı** ḡamzenüñ zaḥmı oñılmaz
(G 81/4)

Muḡavves ebruvānın seyr iderken aşık-ı zāruñ
O **ḥünı** ḡamzenüñ tiri ciğerden nā-geḥān geçmiş
(G 89/8)

O **ḥünı** ḡamze-i ḥün-ḥ'āra Yāver āşinā oldum
Kesildüm ben cihānuñ cünbiş ü zevḡ u safāsından
(G 136/9)

O **ḥünı** ḡamze-i nā-mihrbāndan zār zār oldum
Ḳatı pür-yāre mecrūḥum urıldum tır-i müjgāndan
(G 143/7)

Amān ber-geşte müjgānuñ elinden
O **ḥünı** tiḡ-ı bürrānuñ elinden
(G 149/2)

O **ḥünı** ḡamzelerle var idi ünsiyetüm evvel
Görinmez ḡayli demlerdür 'aceb ol ḡandadır şimdi
(G 194/5)

ḥün-ı dil: Gönül kanı.

Ḥün-ı dil nüş itmege ḡanmaz o çeşmānuñ senüñ
Gerçi kim maḡmūrlar şahbāyı eyler ittihāz
(G 48/3)

Āteşin ruḡşār-ı dil-berden gönül oldı kebāb
Ḥün-ı dil nüş eyle ey dil na'ra-i mestāne çek
(G 102/8)

Ḥün-ı dil nüş eyledükçe neş'e gelmiş çeşmüñe
Ḥāne-i dil meclis-i germiyetüñ olmuş senüñ
(G 114/3)

ḥün-ı dil: -e
Seyrānına baḡduñ
Ḥün-ı dile ḡanduñ
(G 112/8)

ḥün-ı dil-figār: Gönlü yaralı aşığın kanı.

Ḥün-ı dil-figār: -a
Derdini ni'met bileli ḡam yimem
Ḥün-ı dil-figāra banar aḡlaram
(G 126/8)

hün-ı dil-i zâr: Ağlayan gönülün kanı.**hün-ı dil-i zâr:** -a

Geh eşk gehî **hün-ı dil-i zâra** boyandıñ
Gâhî durulup gâhice ammâ ki bulandıñ

(G 112/1)

Hancerinüñ zaħmına dil-teşneyem

hün-ı dil-i zâra kınar ağlaram

(G 126/4)

hün-ı dil: Gönül kanı.**hün-ı dil:** -i, -n

‘Aşıkānuñ gam yiyüp **hün-ı dilin** nüş eylesün
Ol rakīb-i bed-liķā luṭfuñ ile memnün iken

(G 146/7)

hün-ı dil: -üm

Kanmadı **hün-ı dilüm** nüş itmeden ol mest-i nâz
Dide-i maħmürına gelmiş mey-i naḥvet lezîz

(G 47/7)

Hele **hün-ı dilüm** nüş eylediyse mest-i ḥ‘âb oldı

O şūḥuñ ḥaste çeşmānımı benden beş beter gördüm

(G 128/5)

hün-ı dil: -üm, -den

Dem-be-dem **hün-ı dilümden** neş’e-yâb olmaḳdadur
Sevdiğüm mest-i müdām olsa sezâdur gözlerüñ

(G 111/7)

hün-rizlik: Kan dökücülük, zalimlik. Ey kemān-ebrü nedür çeşmüñde bu **hün-rizlik**

Tā cigergāhumda oynar tîr-i müjgānuñ senüñ

(G 105/3)

hün-rizlik: -de

Tîg-i nigāhı itdi beni gerçi zaħmnāk

hün-rizlikde ğamzesinüñ artdı şöhreti

(G 201/8)

hurde: Küçük, ufak.

Aña müjgāmi çün i‘râb eger kim sāye-rîz olsa

Ruḥı ol **hurde** ḥaṭlarla şanursın levḥ-i Qur‘ân'dur

(G 60/6)

Zuhür-ı müy-ı nev-ḥizüñ ruḥuñda nürdan gördüm

Şikest ol **hurde** ḥaṭṭı ‘aynek-i billürdan gördüm

(G 121/2)

hurrem: Mutlu, sevinçli.Ağlasam derd ü ğamı ile olur ol **hurrem**

Şād olur her ne kıadar olsam eger ben pür-ğam

(Tb 1/33)

hürşid: Güneş.**hürşid:** -e

Ne yapsun zerreveş nâ-çiz iken ‘uşşāk-ı ḥayrānı

İder **hürşide** istiĝnâ ṭulü‘ itdüķçe ol mehveş

(G 88/4)

hüsn: Güzellik. Var mıdur **hüsn** ile mümtâz-ı cihān ‘ālemde

Şeh-levendāne edā kec-küleḥümden ğayrı

(G 195/7)

Bize nevbet irişse bārī ebrüsü çehār olsa

Niçe **hüsn** eyledüm seyrān niçe ra‘nā güzel gördüm

(Th 1/26)

hüsn: -i, -n, -i

‘Aql u fikr ü zihnümi başumdan itdüñ tār-mār

hüsnini ‘arz itdi ol kākül-perişānum henüz

(G 77/8)

hüsn: -i

‘Aşıkı derde kıodı cilve-i ‘aşḳ

hüsni bir perde kıodı cilve-i ‘aşḳ

(G 99/2)

hüsn: -üñ

Raķīb-i bed-meniş kâfirdi evvel

Görüp **hüsnüñ** daḥı pek kâfir oldı

(G 180/6)

Görenler Yūsuf uñ **hüsnüñ** bütün hep yedlerin kesdi

Seni görse kesilür hep yürekler yâ Resülallāh

(M 5/3)

hüsn ü edā: Güzellik ve üslup.

Ne kıadar sāde ise Yāver-i zāruñ suḥamı

Hoşca ta‘bir ideyüm **hüsn ü edā** vir yā Rab

(G 26/10)

hüsn ü ḥulḳ u luṭf u merḥamet: Güzellik, iyi ahlak, iyilik ve merhamet.Şecā‘at anda **hüsn ü ḥulḳ u luṭf u merḥamet** anda

Bütün ḥalḳ-ı cihān ol şāh-ı zî-şanı senā eyler

(Kt 2/7)

hüsn-i beyān: Sözüñ güzeli.

hüsn-i beyân: -ı

Ne kadar olsa güzel ta'birün
O kadar **hüsn-i beyânı** severem

(G 131/8)

hüsn-i haş: Ayva tüyünün güzelliği.**hüsn-i haş: -ı, -n, -a**

Hüsn-i haşına şafha-i ruhsârına söz yok
Taşvirini yazmış ne güzel hâme-i kudret

(G 38/5)

hüsn-i hudâ-dâd: Allah vergisi güzellik.**hüsn-i Hudâ-dâdına: -ı, -n, -a**

Yokdur ol mâhveşün **hüsn-i Hudâ-dâdına** söz
Ancak esbâb-ı hasen zib ile ziverde de var

(G 74/7)

hüsn-i i'tibâr: Değer kıymet.

Ol şeh rakibe itse dağı **hüsn-i i'tibâr**
İkbâl yine gelmez o idbâr u nekbete

(G 179/7)

husrev ü hâkân: Hükümdar ve padişah.**husrev ü hâkân: -a**

Ber-vech ile itâ'at-i emr itmemek muhâl
Fermân iderse **husrev ü hâkâna** gözlerün

(G 113/8)

hüş-rübâ: Akıl baştan alan.**hüş-rübâ: -dur**

Pek güzel başlıdır pek **hüş-rübâdur** gözlerün
Dide-i âfetle varsa âşinâdur gözlerün

(G 111/1)

huşûl-ı maţlab u nîl-i merâma: İstek Nîl'i ve arzuların gerçekleşmesi.**huşûl-ı maţlab u nîl-i merâm: -a**

Huşûl-ı maţlab u nîl-i merâma çâremüz yokdur
Hemân cüyende-i eltâf-ı Mevlâ olmadan gayrı

(G 182/5)

huşûşâ: Bilhassa, özellikle.

Huşûşâ kethudâ Hamdullâh Ağa'nun zamânında
Gürüh-ı bendegâni bu keremle şâd-mân oldı

(Kt 1/11)

Muhtarremde **huşûşâ** kim teceddüd eyleye her sâl
Nigâhıyla ruḥ-ı bî-nürını ferruḥ-liḳâ eyler

(Kt 2/19)

hüşyâr: Akıllı, uyanık.

Hüşyâr olamaz böyle kalur tâ-be-kiyâmet
Her kim ki fütâdeñ ola ey serv-i revânüm

(G 130/5)

hüşyârâne: Akıllıca.**hüşyârâne: -dür**

Ne nüş-ı bâde eylesin ne **hüşyârânedür** tavrün
Bilinmez mi senün de Yâverâ keyfiyyet-i 'aşkuñ

(G 109/9)

hüzn: Gam, keder, tasa.

Hüzn ile figân itmege Beytül-hâzenüm yok
Hicrinde ben ol gül-bedenün vaşlını andum

(Th 3/5)

hüzn: -ı, -n, -e

Yûsuf gibi her dil-ber-i ra'nâ güzel olmaz
Ya'kûb nebî **hüznine** hiç bir bedel olmaz

(G 79/2)

hüzn ü melâl: Sıkıntı ve gam.**hüzn ü melâl: -üm**

Bilmem ki nasıl şâd olacak bu dil-i maḥzûn
Günden güne müzdâd oluyor **hüzn ü melâlüm**

(G 133/4)

hüzn-i 'aşk: Aşk hüznü.**hüzn-i 'aşk: -uñ**

Senün ol künc-i gamda **hüzn-i 'aşkuñ** ile üftâdeñ
Görürse iltifâtuñ yâ nasıl memnündür cânâ

(G 21/7)

huzûr: 1.Huzur, rahat.**huzûr: -a**

Huzûra hasret olur tâ şabâh-ı haşr gözüm
Eger ki düzd-i nigâhı iderse gâret-i ḥ'âb

(G 31/5)

2.Önemli bir makâmın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı.**huzûr: -ı, -n, -da**

O bir zıll-ı ilâhîdür ki rüy-ı arz u dünyâda
Huzûrında felek devr eyleyüp qaddin dü-tâ eyler

(Kt 2/14)

huzûr: -a

Güş idüp inşâf iderseñ var **huzûra** bir sözüm
Ḥâk-pây-ı pâkine ferş iderek cânâ yüzüm

(Mr 1/5)

-I-

ırag: Uzak.

Dâğ-ı muhabbetüñ başum üstinde var yeri
Olsun ser-i raķib-i deniden **ırag** dâğ

(G 95/8)

ısgā it: Kulak vermek, dinlemek.

ısgā it: -mez
Söylesem hāl-i dil-i zārumı **ısgā itmez**
Yüregüm yāresin açsam da temāşā itmez

(Tb 1/11)

‘ıyān: Açık, aşıkare, zahir, belli.

O şūhuñ çeşm-i mesti ‘āşıkā gāhī nihān söyler
O hūnī gānzeler tiğ elde ammā kim **‘ıyān** söyler

(G 63/2)

Ebr-i kākül açılır geh gāhice rū-püş olur
Māh-tābum geh **‘ıyān** u geh nihān gördüm seni

(G 197/8)

‘ıyān eyle: Görünmek, belli etmek.

‘ıyān eyle: -me
Ben her ne kadar ‘āşī vü mücrim de olursam
Setr eyle benüm ‘aybum **‘ıyān eyleme** yā Rab

(G 28/6)

‘ıyān eyle: -me, -dū, -ñ
Hiç la‘l-i revān-bağşuñ **‘ıyān eylemedüñ** hiç
Bir kerre bize luṭf-ı nihān eylemedüñ hiç

(G 41/1)

‘ıyān it: Göstermek, belli etmek.

‘ıyān it: -mez, -dū, -m
Āteşüm ihfā iderdüm halkā **itmezdüm ‘ıyān**
Cān u dille yanmağa bu nār-ı hicrāndur sebep

(G 30/5)

‘ıyān ‘ıyān eyle: Açık açık yapar.

‘ıyān ‘ıyān eyle: -r
Cefāyī ‘āşık-ı zāra **‘ıyān ‘ıyān eyler**
Vefāyī gayrıya ammā nihān nihān eyler

(G 58/1)

‘ıyān ol: Görünmek, belli olmak.

‘ıyān ol: -maz
Ketm ider esrār-ı ‘āşıkı söylemez bir ferde hiç
Yāver-i nälendenüñ hāli **‘ıyān olmaz** baña

(G 11/10)

Ketm idersin sırr-ı ‘āşıkı rāygān olmaz mı yā
Sen bu keyfiyetdesin hālūñ **‘ıyān olmaz** mı yā

(G 25/2)

‘ıyān ol: -miş

Ne hiç bir kimseye ifşā-yı rāz itdüm ne āh itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı ‘āşıkum hep **‘ıyān olmuş**

(G 86/4)

ıztırāb: Acı, elem, azap, sıkıntı.

Ġamuñ uyutmıyor ey şūh Yāver'i bir şeb
Virür mi nāleleri bilmem **ıztırāb** saña

(G 12/10)

-İ-**ibrām: Israr etme, zorlama.****ibrām:** *-i, -n, -a*

Yoğ dimez būs-ı dehānuñ itseler dağı taleb
Hiç çayanmaz ‘aşıkuñ ol nāzenin **ibrāmına**

(G 165/4)

‘ibret-nümā: İbret veren.**‘ibret-nümā:** *-dur*

Şan nümū-dār-ı riyāz u sebzezār-ı hūlddur
Eyle bir kerre nazar **‘ibret-nümādur** lāleler

(G 49/12)

ibtidā: Önceleri, ilk başta, evvelâ, en evvel.**ibtidā:** *-sı, -n, -dan*

Gönül ol serv-ı kadı gördüğü dem meyl ider ammā
Zuhūr-ı ‘aşkı hūbānuñ bilinmez **ibtidāsından**

(G 150/4)

ibtidā: *-lar, -da*

Ol mehūñ mihr dilinde cāy-gir olmak için
İbtidālarda olur cānān ile ülfet leziz

(G 47/6)

ibtilā-yı ‘aşk: Aşka düşkünlük.**ibtilā-yı ‘aşk:** *-um, -uñ*

Egerçi mübtelâ oldum niçe hūn-h‘ār u ğaddāra
Velikin **ibtilā-yı ‘aşkumuñ** eñ evveli sensin

(G 135/4)

İç: İç, orta, ara.**İç:** *-i, -n, -de*

Kim dir dil-i ‘uşşāka derūnında teb olmaz
Yā külhen-i sūzānuñ **İçinde** leheb olmaz

(G 80/2)

Bağma o mehūñ çeşmine āfet var **İçinde**Bağdukça seni almağa hālet var **İçinde**

(G 169/1)

Bağma o mehūñ çeşmine āfet var **İçinde**Bağdukça seni almağa hālet var **İçinde**

(G 169/2)

Düşdi yine mir‘āt-ı dile ‘aks-i cemālūñ

Kim şafvet-i rüyūñ ile hayret var **İçinde**

(G 169/6)

İç: İçmek.**İç:** *-mez*

Tāk-ı mihrāb-ı dü ebrū içre şan qandildür

Hem mey **İçmez** hem yine ser-ı hoş edādur gözlerūñ
(G 111/6)

İç bādeñi çek kendini bir kūşeye şimdi

Yāver gibi mey-hāne-i vahdetde maşūn ol

(G 120/9)

İç: *-e, -y, -dü, -m*

Ecel meyini nūş itmezden evvel

İçeydüm bāde cānānuñ elinden

(G 149/6)

İç: Gönül, kalp, yürek.**İç:** *-i, -n, -de*

Mecrūh olalı ğamzeñ ile bu dil-i zārum

Dermān bulamaz derdine ‘illet var **İçinde**

(G 169/8)

Şeh-rāhda ol şāhı görüp pāyine düşdüm

Züll olsa da bilmem yine ‘izzet var **İçinde**

(G 169/4)

Dil-haste olup Yāver-i zāruñ gibi cānā

Maħmūm olalı hayli harāret var **İçinde**

(G 169/10)

İçre: İçinde, arasında.

Bezm-i dilde ‘ayş u nūş-ı yāri eylerken hayāl

‘Ālem-i āb **İçre** gördüm sinem **İçre** cān mest

(G 39/6)

Bezm-i dilde ‘ayş u nūş-ı yāri eylerken hayāl

‘Ālem-i āb **İçre** gördüm sinem **İçre** cān mest

(G 39/6)

Jālelerle didesi nemnāk olınca güllerūñ

Kahkaha ile gülistān **İçre** şan murġān güler

(G 55/8)

Felātūnlar olur ‘āciz bilinmez ‘aql ile hālüm

Benüm rüsvālīgum ‘aşk **İçre** pür-tedbir olandan şor

(G 56/6)

Her kim ola şā‘ir-i aşhāb-ı ‘aşk

Nāmı cihān **İçre** begüm yād olur

(G 64/8)

Gonceler eyler tebessüm bülbül-i şeydālara

Gülsitān-ı ‘ālem **İçre** ‘andelibān söyleşür

(G 67/8)

Rûh-perver ol dehende lü'lü²-i dendân-ı yâr
Bir müdevver hoşka-i la'î **icre** gevherden laîf
(G 96/4)

Tâk-ı mihrâb-ı dü ebrû **icre** şan kıandıldür
Hem mey içmez hem yine ser-hoş edâdur gözlerün
(G 111/5)

Bahtuñ senüñ ey Yâver-i şeydâ ne siyehmiş
H'âb **icre** vişâle irüp ol demde uyanduñ
(G 112/18)

icre: -y, -üm
Yem-i eşk **icreyüm** hem âb bilmem
Tih-i âteşdeyüm hem tâb bilmem
(G 132/1)

Zülfüñ **icre** çeşm-i h'âb-âlüdeñi gördüm senüñ
Güyyiâ bir şîr-i nerdür şöyle yatmış bişede
(G 163/7)

Hayfâ ki dilâ derd-i muhâbbet saña kaldı
Bu vâdi-i aşk **icre** meşakkat saña kaldı
(G 199/2)

'Aceb pistânına beñzer mi diğkat üzre bir bakşam
Sen açsañ sineni bağ **icre** birkaç da enâr olsa
(Th 1/20)

ictinâb: Kaçınmak, uzak durmak.

Yoluñda çünki senüñ hâk-pâydur 'uşşâk
Neden düşer 'acebâ böyle **ictinâb** saña
(G 12/4)

içün: "Amacıyla, maksadıyla" anlamlarında edat.

Ben idersem leb-i cân-bağsuñ **içün** cânı fidâ
Hele sen eyleme bu 'âşık-ı nâlânı fidâ
(G 20/1)

Nüş-ı mey idüp giryeñ **içün** gam mı çekersin
Hândân idecek miydi seni cân-ı muhâbbet
(G 34/5)

Ta'yi'b olınur mı cedel-i gayr ile Yâver
Ol şülh **içün** ağıyar ile gavğâya ne minnet
(G 36/10)

Çaşnî-senc-i leb-i meygün-ı cânândur kadeh
Anuñ **içün** cây-gir-i bezm-i rindândur kadeh
(G 43/2)

Ol mehüñ mihri dilinde cây-gir olmak **içün**
İbtidâlarda olur cânân ile ülfet leziz
(G 47/5)

Bend-i gamdan kendini âzâd **içün** Yâver gibi
Müdmîn-i lâ-ya'kıla her dem gelür 'işret leziz
(G 47/9)

Sirişk-i hasreti çeşmüm hayâl-i yâr **içün** saqlar
Nuğûd-ı vâfirin ehl-i kerem isâr **içün** saqlar
(G 72/1)

Sirişk-i hasreti çeşmüm hayâl-i yâr **içün** saqlar
Nuğûd-ı vâfirin ehl-i kerem isâr **içün** saqlar
(G 72/2)

Suñan-sencân olan güftârını eş'âr **içün** saqlar
Kelâm-ı hikmet-âmizin kişi âsâr **içün** saqlar
(G 72/3)

Suñan-sencân olan güftârını eş'âr **içün** saqlar
Kelâm-ı hikmet-âmizin kişi âsâr **içün** saqlar
(G 72/4)

Rağibâna olan çeşbân degildür 'âşıkâ lâyıq
Libâs-ı nâzını ol nâzenin ağıyar **içün** saqlar
(G 72/6)

Saña 'âşık olan cânâ cihâna iltifât itmez
Ğaribâne nigâhın rü'yet-i didâr **içün** saqlar
(G 72/8)

Nigâh-ı hışmını senden dirig eyler kıyâs itme
O bir sehm-i kazâdur Yâver-i gam-h'âr **içün** saqlar
(G 72/10)

Zahm urmağ **içün** 'âşıkâ hancer be-kef olma
Ser-tiz-i nigâhuñ gibi tiğ-i ecel olmaz
(G 79/5)

Mağlûb **içün** ey 'âciz-i nâ-çâr u dil-efgâr
Yalvar kader-i Hazret-i Haqq'a sebep olmaz
(G 80/3)

Çeşm-i âhûlarla cânâ ülfetüñ olmuş senüñ
Anuñ **içün** 'âşıkândan vahşetüñ olmuş senüñ
(G 114/2)

Derd-i aşkuñ yana yana eylemek **içün** beyân
Gâhice cânân ile tenhâ mekân ister gönül
(G 116/7)

Manzûr-ı dü dideñ tütalum olmadı sürme
Ebrülara zibâyış **ıçün** yâ ne çekilsün
(G 137/6)

Ol saçı Leylâ **ıçün** gezmem beyabân-gerd olup
Ben esir-i turre-i tarrâriyam şağdan şağa
(G 159/7)

Güzergâhuñda beklerdüm seni görmek **ıçün** cānâ
Yoluñda hâk-sâr olmağ o da bir resm-i ‘âdet mi
(G 186/5)

Geldüñse eger görmek **ıçün** yârüñi Yâver
Gıtdi o güzel âteş-i hâsret saña kıaldı
(G 199/9)

ıçündür: -dür
İnanma i’timâd itme raķib-i bed-menişdür o
Dürüg-ı maşlahat-âmiz **ıçündür** sözleri cānâ
(G 19/8)

Nef u sūd kesb ü kârı iddihâr itmek degil
Bezli-râh-ı yâr **ıçündür** sîm ile zerden ğarâz
(G 91/4)

Büse düzd olmağlığa Yâver olur belki sebeb
Yâri mest itmek **ıçündür** devr-i sâğardan ğarâz
(G 91/10)

ıd: Bayram.

Yine ‘uşşâķ-ı hâsret-keşlere **ıd** üzere **ıd** olsun
Tulû‘ itdi çü mihr-i **ıd** o meh ‘ömri mezîd olsun
(G 141/1)

Yine ‘uşşâķ-ı hâsret-keşlere **ıd** üzere **ıd** olsun
Tulû‘ itdi çü mihr-i **ıd** o meh ‘ömri mezîd olsun
(G 141/1)

ıd: -üñ

Ne ıd itdük ne bayramlaşduğ ol bî-gâne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün **ıdün** sa‘id olsun
(G 141/8)

ıd it: Bayram etmek. Bayramı kutlamak II çok sevinmek.

ıd it: -dü, -k-dük
Ne **ıd itdük** ne bayramlaşduğ ol bî-gâne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün **ıdün** sa‘id olsun
(G 141/7)

ıd it: -sün

Cihân vaşluñla mesrûr olup **ıd itsün** de biz böyle
Dükenmez mi ‘aceb bu hâsret ü firķat Şerifüm hû
(G 156/3)

ıd-i vişâl: Kavuşma bayramı.

ıd-i vişâl: -üñ, -de
Cân fidâlar sevdiğüm ķurbâniyân-ı ıdveş
Ser-be-ser **ıd-i vişâlünde** şehid olsun da gör
(G 62/8)

ıdbâr: Talihsizlik, bahtsızlık.

ıdbâr: -um, -a
Yine mekkâre felek hâlümü tağyîr itdi
Devr-i ma‘kûs ile **ıdbâruma** tedbir itdi
(G 181/2)

ıdbâr u neket: Talihsizlik ve şanssızlık.

ıdbâr u neket: -e
Ol şeh raķibe itse dağı hüsni-i i’tibâr
İķbâl yine gelmez o **ıdbâr u neket**
(G 179/8)

iddi‘â’i: İddia ile ilgili, delilsiz, şahitsiz.

İddi‘â’i tayy-ı mazmûn ile olsun Yâverâ
Seyr-i hübân-ı Nedim’ün şîrine tanzîrümüz
(G 83/9)

iddihâr itmek: Biriktirmek.

iddihâr itmek: -mek
Nef u sūd kesb ü kârı **iddihâr itmek** degil
Bezli-râh-ı yâr **ıçündür** sîm ile zerden ğarâz
(G 91/3)

idegôr: Yapıp görmek.

idegôr: -sün
Hâk-i dergâhı olur mesned-i i‘zâz baña
O hemân cevri **idegörsün** bu cefâ az baña
(Th 2/4)

idi: Ek filin görülen geçmiş zaman çekimi.

Bî-vefâ bir dil-rübâ dirler **idi** gerçek imiş
Yâver'e yok ğayrıya vardur vefâsı vâķı‘â
(G 7/9)

Gerçi düşvâr **idi** taħşîl seni ammâ kim
Virmedi Yâver-i bî-çâre hâlel himmetine
(G 178/9)

O hünî ğamzelerle var **idi** ünsiyetüm evvel
Görinmez hayli demlerdür ‘aceb ol ķandadır şimdi
(G 194/5)

id: -*üm*

Bâg-ı dilde eşk-i hün-âlüd ile besler **idüm**
Buldı kıdd-i nev-resüñ neşv ü nemâ ey serv-kaç
(G 46/5)

Fırkat şebinde kalmış **idüm** fikr-i vaşl ile
Mihr-i ruhuñla cân u dilüm rüşen eyledüñ
(G 106/3)

Ser-i zülfünde vaţan itdügini tuymış **idüm**
Kandadur kanda yine şimdi o âvâre gönül
(G 117/7)

Şeherî ağlar **idüm** gözlerümi kan büürüdi
Dil-i vîrân-şodemi âteş-i süzân büürüdi
(G 202/1)

O gülüñ seyrine ben gitmiş **idüm** gülşende
Aldı eţrafımı hep hâr-ı muğaylân büürüdi
(G 202/3)

id: -*üñ*

Lezzet-i aşkı dahı añlar **idüñ** ey zâhid
Bir nazâr kılsañ eger sen dahı ruhsâresine
(G 174/3)

ifrât-ı hüzn: Hüznün çokluğu.

ifrât-ı hüzn: -*üm, -den*
Beyâna hâlini Yâver ne mümkin ol büt-i Çin'e
Beli **ifrât-ı hüznümden** yanumda tercemân ağlar
(G 57/10)

ifşâ it: Açmak, ortaya çıkarmak.

ifşâ it: -*dî*
Dâğ-ı dil-i zârum **itdi ifşâ**
Bu gizlice dilde süz u sâzi
(G 196/3)

ifşâ it: -*mez, -em*

Ĥaţ ber-âver olmayınca aşkum **ifşâ itmezem**
‘Âkıbet oldı sebep gördüñ mi keşf-i râza Ĥaţ
(G 92/5)

ifşâ-yı râz it: Sırrı açmak.

ifşâ-yı râz it: -*dü, -m*
Ne hiç bir kimseye **ifşâ-yı râz itdüm** ne âh itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı aşkum hep ‘ıyân olmuş
(G 86/3)

iftihâr: Övünme, övünç.

iftihâr: -*um, -dur*

Yâverâ terk eylemem ol yâri pâ-mâl itse de
Ĥâk-sâr olmak yolında **iftihârumdur** benüm
(G 122/10)

iftihâr it: Övünmek.

iftihâr it: -*se*
İtse ne var nezârem ile **iftihâr** ruĤ
Buldı benüm nigâhum ile iştihâr ruĤ
(G 44/1)

iftirâ: Bir kimsenin yapmadığı bir kötülüğü kendisine isnat etme.

iftirâ: -*sı, -n, -dan*
Eger dirlerse ĤaĤkumda benüm de tevbe-kâr olmuş
Teneffür eylerem Ĥalkuñ bu güne **iftirâsından**
(G 150/8)

iğbirâr: Tozlanma.

Mirât-ı şâf-ı Yâver'e virdüñse **iğbirâr**
ĤarĤ-ı sitem-gere kedertüñ yoĤ midur seniñ
(G 108/9)

ihfâ id: Gizlemek, saklamak.

ihfâ id: -*er, -dü, -m*
Âteşüm **ihfâ iderdüm** Ĥalka itmezdim ‘ıyân
Cân u dille yanmağa bu nâr-ı hicrândur sebep
(G 30/5)

ihlâk eyle: Helak etmek, yok etmek.

ihlâk eyle: -*r*
Eyler cihânı fitneye **ihlâk**
Ĥışm-ı nigâha gel virme ruĤşat
(G 37/7)

ihlâk-i cân eyle: Öldürmek.

ihlâk-i cân eyler: -*r*
Ne cellâd-ı Ĥazâdur kim bilinmez nice Ĥan eyler
Kimin iĤyâ ider Ĥamzeñ kimin **ihlâk-i cân eyler**
(G 73/2)

ihmâl: Savsamak, savsaklamak, boşlamak.

ihmâl: -*üm*
Saña meyl eyledi ey mest-i nâzum Ĥab'-ı meyyâlüm
Bisâţ-ı ‘ışı tezyîn eylemekte yoĤdur **ihmâlüm**
(Th 1/12)

ihmâl itmez: Savsamak, savsaklamak, boşlamak.

ihmâl it: -*mez*
Görmede lik rakîbânumuz **itmez ihmâl**

Virsün inşâf hemân aña Hüdâ-yı müte'âl
(Tb 1/43)

ihrâc eyle: Çıkarmak.

ihrâc eyle: -me, -m
Bir dakıka ben seni hâtırdan **ihrâc eylemem**
Ben daļu zannum budur kim hâtır-ı devletdeyüm
(G 125/7)

ihsân: İyilik, lütuf, bağış.

ihsân: -ı, -nı, -a
Olmaz mı niyâzum 'aceb **ihsânına** bâ'is
Güyendeligüm sebzi-i büstânına bâ'is
(G 40/1)

ihtirâ' it: İcat etmek.

ihtirâ' it: -dii, -nî
Gazeller **ihtirâ' itdûn** belî 'aşkıyla cânânun
'Aceb Yâver senün de bir kitâb olmaz mı âsârün
(G 110/9)

ihtirâ'-ı şî'r: Şiirin icadı.

ihtirâ'-ı şî'r: -i
ihtirâ'-ı şî'ri Yâver sen kolay zanneyleme
Herkesün şab'ınca eş'âr söylemek gâyet de güç
(G 42/9)

ihtiyâr: İstek, irâde.

ihtiyâr: -um, -la
ihtiyârumla kazandum senün 'aşkuñ cânâ
Ne kadar cevır ü cefâ eyler iseñ az baña
(G 3/3)

ihtizâz-ı nâz: Naz hareketleri.

ihtizâz-ı nâz ile ser- hoş iderdi 'âlemi
N'eyleyem güftâr-ı nâzı olmasa yârân mest
(G 39/3)

**ihyâ eyle: Çok iyi duruma getirmek, geliştirmek,
kalkındırmak.**

ihyâ eyle: -di
Şehensâh-ı zamân Sultân Selim Hân-ı kerem-bahşâ
Cihânı **eyledi ihyâ** o kim şâh-ı cihân oldı
(Kt 1/2)

ihyâ id: Diriltmek.

ihyâ ider: -er
Ne cellâd-ı kazâdur kim bilinmez nice çan eyler
Kimin **ihyâ ider** gamzeñ kimin ihlâk-i cân eyler
(G 73/2)

İder ihyâ kelâmuñ mürdegâni yâ Resûlallâh
Sözün nuḡk-ı Hüdâ'dur bildüm anı yâ Resûlallâh
(K 3/1)

ıkbâl: Mutluluk, saadet, baht, talih.

Ol şeh rakıbe itse daļu hüsn-i i'tibâr
ıkbâl yine gelmez o idbâr u nekbete
(G 179/8)

ıkbâl ü devlet: Refah ve saadet.

ıkbâl ü devlet: -i
Allâh 'ömr ü devletin itsün füzünter
Bulsun kemâl-i 'izz ile **ıkbâl ü devleti**
(G 201/24)

ıkbâlmend ol: Mutlu olmak.

ıkbâlmend ol: -ur
Sâyesinde çok gedâ-yı 'aşk olur **ıkbâlmend**
Evc-i hüsnünde hümâveş başladı pervâza hât
(G 92/7)

iken: Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Bâ'is-i dest-res-i vuşlat **iken** bezl-i sirişk
Çeşmümüz naḡdini isâra ider istignâ
(G 18/3)

Ne tedbir idebilsün 'aḡl u fikrüm yoḡ **iken** başda
Dil ü cânım o çeşm-i fitneye meftündür cânâ
(G 21/5)

Hâlümi söyler **iken** fehm idemez
Sözi nâ-dâna ta'aḡkıl güç olur
(G 69/5)

Refâh-ı hâlümüz var **iken** evvel
Faḡır olduḡda biz bî-gâne düşdük
(G 103/3)

Maḡzün **iken** firâḡ-ı cemâl ile ey hayâl
Ġam-hâne-i derünuma geldün şen eyledün
(G 106/5)

Maḡzün **iken** ol şulha nigâh eyler isem de
Muḡber görünür şafvet-i rüyı kederümden
(G 152/3)

Bir nigâh eyledi ol dil-ber-i nâzende baña
'Aḡlumı alur **iken** eyledi bir hânde baña
(G 4/2)

Eyledüm ben daħı nâ-mümkin **iken** ey Yâver
Ĥavf-ı aġyâr iderek meclis-i cânâmı fidâ

(G 20/9)

Bir zamân gülşen-i ĥüsnünde senüñ bülbül **iken**
Düşdi şimdi ne ‘aceb ĥasret ile zâra gönül

(G 117/5)

Ben senüñ ‘aşık-ı didâruñ olup ħalmış **iken**
Metn-i ĥüsnüñ yine şerħ itmede tefsir-i ħazâ

(G 24/3)

Kimse bilmez ĥâlümi bir âfete meftün **iken**
Ben niçe âh itmeyem derd-i dilüm eفزün **iken**

(G 146/1)

Ķaddüñ var **iken** ħâmet-i Tübâ'ya ne minnet
La'lüñ var **iken** bâde-i ĥamrâya ne minnet

(G 36/1)

Kimse bilmez ĥâlümi bir âfete meftün **iken**
Ben niçe âh itmeyem derd-i dilüm eفزün **iken**

(G 146/2)

Ķaddüñ var **iken** ħâmet-i Tübâ'ya ne minnet
La'lüñ var **iken** bâde-i ĥamrâya ne minnet

(G 36/2)

Zülf-i müşginüñ siyeh-tâb eylemiş peyħânımı
Zaħm açar tîr-i müjeñ laħt-ı ciger pür-ĥün **iken**

(G 146/4)

Bezm-i dilde yâd-ı la'lüñ ile dil mey-nüş **iken**
‘Aks-i mir’ât-ı ħadeħde görmişem cânân mest

(G 39/7)

Meclis-i ‘uşşâħda billâhi ħalmaz ĥüşyâr
Sâħi-i gül-ħihrenüñ la'l-i lebi meygün **iken**

(G 146/6)

Şöyle bir serv-i dil-ârâ var **iken**
Ķayrı maħbûba temâyül güç olur

(G 69/3)

‘Âşıkânüñ ħam yiyüp ĥün-ı dilin nüş eylesün
Ol raħîb-i bed-liħâ luħfuñ ile memnün **iken**

(G 146/8)

Mey-i iħbâl ile pür-neş’e **iken**
Ķâr-ı encâmı te’emmül güç olur

(G 69/7)

Sevdüğüm lâyıħ mıdur sen gül açıl aġyâr ile
Ķünc-i ħamda Yâver-i zârüñ senüñ maħzün **iken**

(G 146/10)

Evvelâ ‘izzet ü rif’atde **iken**
Yâverâ şoñra tezellül güç olur

(G 69/9)

Mihmânum **iken** ĥâne-i dilde ħamuñ ey şülħ
Me’lûf-ı ħamuñ ülfet-i yârânı ne bilsün

(G 151/3)

Tâħ-ı ebyât-ı metinüm çarħa reşħ-endâz **iken**
Sâye-riz olmaz zemine ħubbe-i taşvirümüz

(G 83/5)

Yâver gibi gönül daħı âzâde-ser **iken**
Sevdâ-yı ‘aşħa duş olalı düşdi miħnete

(G 179/9)

Ne yapsun zerreveş nâ-ħiz **iken** ‘uşşâħ-ı ħayrânı
İder ĥürşide istiġnâ ħulû‘ itdükçe ol mehveş

(G 88/3)

Ĥamâm u câme-kânı ĥâne-i kilâr-ı ħâşşuñ hem
Ĥarâb u ħiħ **iken** tevsî‘ idüp ħün gülsitân oldı

(Kt 1/14)

Ĥ’âhişġer-i nezzâre-i çeşmânı **iken** ben
Aġyâra niġâh itmiş o meh-rü ħaberüm yok

(G 98/3)

Nuşħ u pendüñ beni tekdîr idiyor pek nâşih
Ĥâl-i dil böyle **iken** virme keder sen de baña

(G 4/6)

Ben mest-i şarâb-ı leb **iken** bir tolu sunmuş
Mey-ĥânede bir sâħi-i dil-cü ħaberüm yok

(G 98/5)

Merĥametsüz böyle zâlim ħiħ görilmiş mi ‘aceb
Zaħm-ı dil pür-ĥün **iken** merhem-resân olmaz baña

(G 11/6)

Dilüm teşne **iken** didâr-ı yâre
Urılduk ħamzesine ħana düşdük

(G 103/5)

Niġâh-ı iltifât u luħfuña mazħar **iken** Yâver
Ne ħikmetdür anı gördüm ki ben maħzündür cânâ

(G 21/9)

Ṭatlı ṭatlı ol mehūñ güftārını diñler **iken**
Halk ile şimden girü gelmez baña şoḥbet leziz
(G 47/3)

iki: İki, sayı sıfatı.

‘Arz ider mihr ü mehi ruḥları nūreyni baña
İki āhū görünür sihr ile ‘ayneyni baña
(G 10/2)

Hasretüñle giryenāk olmaḡdadur **iki** gözüm
Farḡ olunmaz eṣk-i ḥūn-ālūd ile peymāneden
(Mr 1/7)

iki kat ol: İki büküm olmak.

iki kat ol: -sun
Kec-nümālīḡ varsa bende cānuma ḡaṣd it begüm
İki kat olsun elüñde ḡāmet-i ṣemṣīrümüz
(G 83/4)

ikrām-ı muḡabbet: Muḡabbet ikramı.

Yoḡlar beni her gün ḡam u ālām-ı muḡabbet
Derd-i dilüm oldı baña **ikrām-ı muḡabbet**
(G 34/2)

ikrār: Söz verme, kabul etme.

ikrār: -uñ, -ı
Hemān teṣrīf ḡıl kim reṣḡ ide akrān u emsālüm
Bize geldükde inkār eyleme **ikrāruñı** ḡālim
(Th 1/14)

ikrār: Gizlemeyip açıklama, söz verme, kabul etme.

ikrār: -a
Dā’im umarum kesmem ümidüm gelür elbet
Teṣrīfı o şūḡuñ bize **ikrāra** mı maḡṣūṣ
(G 90/4)

ikrār eyle: Açıklamak.

ikrār eyle: -r, -em
‘Aṣıḡam ‘āṣıḡ efendim saña ey yār saña
Eylerem rāz-ı nihān-ı dili **ikrār** saña
(G 14/2)

ikrār id: Kabul etmek.

ikrār id: -üp
‘Aṣḡum **ikrār idüp** ol şūḡ-ı cefā-piṣe dimiṣ
Dāḡ-ı pür-ḡūn-ı firāḡum dil-i Yāver’de de var
(G 74/9)

iktidār: Güç yetme, iktidar.

iktidār: -um
Düşüp ayaḡuña rü-māla **iktidārım** yoḡ

O rütbe kesdün efendim benüm mecālüm sen
(G 139/3)

iktizā eyle: Gerekmek.

iktizā eyle: -r
Zir-i pāyuñ belki bu taḡrib ile būs eylerem
Dergehüñde **iktizā eyler** ki ḡāk olmaḡ baña
(G 8/8)

‘ilāc: Çare, derman.

‘ilāc: -ı
‘ilācı n’eylesün cānā dilümde zaḡm-ı nāsūruñ
Şaḡm merhem-resān olma o zaḡm-ı ḡūn-feṣān geḡmiṣ
(G 89/13)

‘ilāc: -ı, -n
Düşelden derd-i ‘aṣḡ-ı yāre ben ḡayli zamāndur kim
‘ilācım görmedüm derdün devāyı bī-eser gördüm
(G 128/8)

‘ilācın revḡānı eyle: İlacımı ferahlık kıl.

Firāṣ-ı ḡamda bīmār eyleyüp gel gitme cānum gel
‘ilācım eyle revḡānı gel ey rüḡ-ı revānum gel
(G 119/2)

ilāḡi: Ey Allah'ım!

Meded senden **ilāḡi** ‘ācizāne
Gedā-yı müstmend ü bī-kesāne
(M 1/1)

ile: "Beraber, birlikte" anlamlarında edat.

Zerrece gelmez feraḡ ey māḡ-ı mihr-ārā baña
ḡasret-i rüyuñ **ile** zindān olur dünyā baña
(G 6/2)

Oldı ‘ādet derdün **ile** derdnāk olmaḡ baña
Süz-ı hicrānuñla cānā süznāk olmaḡ baña
(G 8/1)

Pençe-i cevruñ beni ḡāyet eyle itdi zebün
Çoḡ görünmez derd **ile** böyle helāk olmaḡ baña
(G 8/6)

Zir-i pāyuñ belki bu taḡrib **ile** būs eylerem
Dergehüñde iktizā eyler ki ḡāk olmaḡ baña
(G 8/7)

Sāḡi piyāleyi mey **ile** ben pür isterem
Şahbā getir ki neṣ’e tamām olmadı baña
(G 9/7)

‘Arz ider mihr ü mehi ruhları nüreyini baña İki ahû görünür sihr ile ‘ayneyni baña (G 10/2)	Şabâh-ı haşre degin dil alur mı kim bî-hûş Şabûh-ı neş’e ile bî-humâr olur mı ‘aceb (G 29/8)
Derd-i ‘aşk ile görüp künc-i amında haste O abîb-i dil ü cân itmedi timâr saña (G 14/3)	Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedâr olur Yâver Derûnde didelerüm hiç ider mi minnet-i h’âb (G 31/9)
Dâne-i hâl ile ol virmezden evvelce firîb Murğ-ı dil şayd eyleyen gîsüya oldum mübtelâ (G 15/3)	Düketme mâl ü emvâlünü itlâf ü izâ‘atle Te’emmül ile şarf it servet ü sâmanunu hoş ut (G 35/8)
Seng ü hâk-i ser-i küyuñ ile me’lûf olalı Serümüz bâliş-i zer-târa ider istiğnâ (G 18/7)	‘Âlem utalum şûh-ı cihân ile pür olmuş Sen kim olasın ayrı dil-ârâya ne minnet (G 36/5)
Muavves ebruvânun fikri bükdi âmet-i şabrum Cigergâhum müjeñ zamı ile pür-hündur cânâ (G 21/4)	Gâhice temâşâ-yı leb-i bahre giderdüm Şimden girü bu eşk ile deryâya ne minnet (G 36/8)
Senün ol künc-i amda hüzni ‘aşkuñ ile üftâdeñ Görürse iltifâtuñ yâ naşıl memnündür cânâ (G 21/7)	Ta‘yîb olunur mı cedel-i ayr ile Yâver Ol şûh için ayâr ile avğâya ne minnet (G 36/9)
Bir gönül vardı yanumda ol da gitdi yâr ile Künc-i amda oldum âhir am-güsârundan cüdâ (G 23/3)	Ta‘yîb olunur mı cedel-i ayr ile Yâver Ol şûh için ayâr ile avğâya ne minnet (G 36/10)
Faqr ile faqr ideyüm albe inâ vir yâ Rab âmet ü hâlûme çesbân abâ vir yâ Rab (G 26/1)	İhtizâz-ı nâz ile ser-oş iderdi ‘âlemi N’eyleyem üftâr-ı nâzi olmasa yârân mest (G 39/3)
Hasret-i yâr elemi eyledi dil-aste beni Kerem it derdüme vaşl ile devâ vir yâ Rab (G 26/4)	Bezm-i dilde yâd-ı la‘lün ile dil mey-nüş iken ‘Aks-i mir’ât-ı adehde görmişem cânân mest (G 39/7)
Düzada oma firat ile cânımı yâ Rab Çekdürme baña hasret-i cânânımı yâ Rab (G 27/1)	Sen bu nâz u şive-i üftâr ile ey nâzenin Olmasın mı meclisünde Yâver-i ayrân mest (G 39/9)
Söndürmege bir vech ile çâre bulamam hiç Sinemde olan âteş-i süzânımı yâ Rab (G 27/3)	Şem‘-i ruh ile gerçi ki yandun şeb-i vuşlat Pervâne gibi sen de figân eylemedün hiç (G 41/3)
Oldı dil ü cân amze-i cânân ile mecrûh Tîr ü tiğ-ı ayâra nişân eyleme yâ Rab (G 28/7)	Dil mülketin itdün ‘alev-i ‘aşk ile süzân İzhâr-ı şerer-pâş u duân eylemedün hiç (G 41/5)
azân-ı bâğ-ı dilümde bahâr olur mı ‘aceb O gül-nihâl ile zev-i hezâr olur mı ‘aceb (G 29/2)	Hem-nişin olmaz bizümle ol şeh-i âli-cenâb Hem-dem-i bezm-i ekâbir yâr ile ülfet de uç (G 42/4)

- Rüyımı görmek ne mümkün ol nâzikterüñ
Kesret-i ağıyardan ol mâh **ile** şöhet de güç
(G 42/6)
- İtse ne var nezârem **ile** iftiḥâr ruḥ
Buldı benüm nigâhum **ile** iştiḥâr ruḥ
(G 44/1)
- İtse ne var nezârem **ile** iftiḥâr ruḥ
Buldı benüm nigâhum **ile** iştiḥâr ruḥ
(G 44/2)
- Bâğ-ı dilde eşk-i ḥün-âlüd **ile** besler idüm
Buldı ḳadd-i nev-resüñ neşv ü nemâ ey serv-ḳad
(G 46/5)
- Munṭazır teşrifüñe üftâdegânuñ bekliyor
Gel ḥırâm-ı nâz **ile** itme edâ ey serv-ḳad
(G 46/8)
- Ṭatlı ṭatlı ol mehüñ güftârını diñler iken
Ḥalk **ile** şimden girü gelmez baña şöhet leziz
(G 47/4)
- Ol mehüñ mihrî dilinde cây-gîr olmaḳ için
İbtidâlarda olur cânân **ile** ülfet leziz
(G 47/6)
- Çeşm-i âhûlar **ile** Leylâ'sına nisbet ider
Ḳaysveş âvâre-dil şahrâyı eyler ittihâz
(G 48/5)
- Başda reng-â-reng ü reng-âmiz ser-püş-ı levend
Bu müselleḡ ṭarz **ile** pek hoş-edâdur lâleler
(G 49/14)
- Ġayr **ile** cilve-künân ülfet ider de Yâver
Niçün ol gülşen-i cânüm baña maḥzün görünür
(G 51/9)
- Jâlelerle dîdesi nemnâk olunca güllerüñ
Ḳahḳaha **ile** gülistân içre şan murgân güler
(G 55/8)
- Felâṭunlar olur 'âciz bilinmez 'aḳl **ile** hâlüm
Benüm rüsvâlîğüm 'aşḳ içre pür-tedbîr olandan şor
(G 56/5)
- Değil nân-ḥ'ârgân ḡam-ḥ'ârgânuñ ekseri bilmez
Bu 'aşḳuñ mâyesin sen 'aşḳ **ile** taḥmîr olandan şor
(G 56/8)
- Rü'yet-i rüyüñ **ile** 'aşḳum mezîd olsun da gör
Ṭur hele ṭur âteş-i 'aşḳum şedîd olsun da gör
(G 62/1)
- Dehânı gerçi kim ḥâmüş ol gül-ḡoncenüñ Yâver
Lisân-ı ḥâl **ile** her bir müje hem-çün lisân söyler
(G 63/10)
- Yâver-i âvârenüñ 'aşḳuñ **ile**
Ḳârî hemân nâle vü feryâd olur
(G 64/9)
- Geh helâk eyler teğâfûl **ile** hem-çün 'Azra'îl
Geh nigâh-ı rûḥ-baḥşuñ derde dermân gösterür
(G 66/3)
- Hey'et-i ḥüsn **ile** memlû olmasın mı cân u dil
'Aks-i mir'ât-ı ruḥuñ ḡöñlümde cânân gösterür
(G 66/5)
- Heves-i zülf-i siyâhuñ ne belâlar getürür
Ḳâkülüñ fikri **ile** başuma sevdâ mı gelür
(G 68/6)
- Mey-i iḳbâl **ile** pür-neş'e iken
Ḳâr-ı encâmı te'emmül güç olur
(G 69/7)
- Ḥasret-i vuşlat baña ḳan ağladur her şubḥ u şâm
Şorsalar bilmem yine ol yâr **ile** vuşlat nedür
(G 71/4)
- Sitem-kâr olduḡın ol nâzeninüñ sen tehî şanma
Gürûh-ı 'âşîḳânı cevri **ile** imtihân eyler
(G 73/8)
- Begüm baḳ diḳḳat it bu şî'rümüñ mazmûn-ı ebyâtı
Lisân-ı ḥâl **ile** Yâver ḳuluñ ḥâlin beyân eyler
(G 73/10)
- İltifât-ı ḡâḥ ḡâhuñ **ile** olmam dil-firîb
Ey felek-meşreb sitem-kâr olduḡın bilmez miyüz
(G 75/3)
- Çeşm-i ḥasret-zede her nûr **ile** tenvîr olmaz
Degme müjdeyle dil-i ḡam-zede tebşîr olmaz
(G 76/1)
- Kime şekvâ ideyüm olmadı bir çâre meded
Söylesem ḥâl-i dilüm ḳâl **ile** taḳrîr olmaz
(G 76/6)

- Şafvet-i rüy **ile** üns eyleyen âyine-i dil
Keder-i yâr **ile** Yâver nice tekdîr olmaz
(G 76/9)
- Şafvet-i rüy **ile** üns eyleyen âyine-i dil
Keder-i yâr **ile** Yâver nice tekdîr olmaz
(G 76/10)
- Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi sultânüm henüz
İntizâr-ı vuşlat **ile** zâr u giryânüm henüz
(G 77/2)
- Muştalâh sözler **ile** şî're hâlâvet gelmez
Tab'a tahşil-i 'ulûm **ile** selâset gelmez
(G 78/1)
- Muştalâh sözler **ile** şî're hâlâvet gelmez
Tab'a tahşil-i 'ulûm **ile** selâset gelmez
(G 78/2)
- Hırş **ile** mâl yığıyup itmek iledür şandûk
Her fûrû-mâye gedâ çeşme kanâ'at gelmez
(G 78/3)
- iledür: -dür**
Hırş ile mâl yığıyup itmek **iledür** şandûk
Her fûrû-mâye gedâ çeşme kanâ'at gelmez
(G 78/3)
- Tûl-ı emel-i zülfûn **ile** fikrete düşmüş
'Uşşâk-ı dil-efgâruña ğayrı emel olmaz
(G 79/3)
- Nâ-dân **ile** Yâver şakınuş itme keş-â-keş
Güç baħş **ile** sen bilme misin kim cedel olmaz
(G 79/9)
- Nâ-dân **ile** Yâver şakınuş itme keş-â-keş
Güç baħş **ile** sen bilme misin kim cedel olmaz
(G 79/10)
- Feryâd u fiğân **ile** tolarısa n'ola 'âlem
Mâtem-kede-i dehr-i denîde tarab olmaz
(G 80/5)
- Hem-dem oldu bizümle ehl-i cünün
Kays **ile** hem-civâr-ı 'aşkuz biz
(G 82/12)
- İddi'â'î tayy-ı mazmûn **ile** olsun Yâverâ
- Seyr-i hûbân-ı Nedim'ün şî'rine tanzîrümüz
(G 83/9)
- Uşandıķ ol kemân-ebrû ğamından Yâverâ artıķ
Yeter tîr **ile** oldu sineler mânende-i terkeş
(G 88/10)
- Gülistân-ı hayâlümden yine bir mihrbân geçmiş
Hırâm-ı nâz **ile** bir kâmet-i serv-i revân geçmiş
(G 89/2)
- Ebrûları imâ **ile** itmekde tekellüm
Şoħbet yaluñuz şavt **ile** güftâra mı maħşûş
(G 90/5)
- Ebrûları imâ **ile** itmekde tekellüm
Şoħbet yaluñuz şavt **ile** güftâra mı maħşûş
(G 90/6)
- O gülüm 'âşıkâ yâr olsa degildür mâni'
Murğ-ı dil 'aşķ **ile** zâr olsa degildür mâni'
(G 94/2)
- Gördükde rüy-ı yâri olup bâğ u râğ dâğ
Güller kızardı reşk **ile** hep oldu dâğ dâğ
(G 95/2)
- Yâver görünce ol gül-i gülzâr-ı behceti
Güller kızardı reşk **ile** hep oldu dâğ dâğ
(G 95/10)
- Zerrece gün göremez ğasret-i didârûn **ile**
Zulmet-i ğamda ķodı Yâver'i zindân-ı firâķ
(G 100/9)
- Niçün pâ-mâl-i şeh-râh-ı edâsı olmayız Yâver
O şûħuñ esb-i nâz **ile** hırâmân çıķduğın gördük
(G 101/10)
- Egerçi 'abes 'işmet **ile** da'vâ eyler ol kâfir
Raķibûñ dest-i cevrinden ğürizân çıķduğın gördük
(G 101/5)
- Her vakit ülfet olur mı ol gül-i zibâ **ile**
Bir zamân da Yâverâsâ ğasret-i cânâne çek
(G 102/9)
- Firķat şebinde ķalmış idüm fikr-i vaşl **ile**
Mihr-i ruħuñla cân u dilüm rûşen eyledüñ
(G 106/3)

Maḥzūn iken firāk-ı cemāl **ile** ey ḥayāl
Ġam-ḥāne-i derūnuma geldüñ ŧen eyledüñ
(G 106/5)

Ey ‘aşk ülfetüñ **ile** ḥālüm ḥarāb olup
Rüsvā beni bu ‘āleme bak hep sen eyledüñ
(G 106/7)

Renc-i ḥumār-ı bāde-i la‘l **ile** ḥasteyem
Zāhid ‘aceb ki derd-i serüñ yok mıdur senüñ
(G 108/5)

Bir nīm-nigāḥ iderse o mestāne gözlerüñ
Eyler cihānı sıḥr **ile** divāne gözlerüñ
(G 113/2)

Ber-vech **ile** itā‘at-i emr itmek muḥāl
Fermān iderse ḥusrev ü ḥākāna gözlerüñ
(G 113/7)

Māḥ-ı ruḥuñ bedr-i tamām oldı gel
Geçdi günüm āḥ **ile** ŧām oldı gel
(G 115/2)

Miḥnet-i ‘aşkuñ **ile** zār itmege
Küşe-i ğam baña maḥām oldı gel
(G 115/3)

Meclis-i ‘uşşāka gelüp gūş kıl
Baḥsüñ **ile** fetḥ-i kelām oldı gel
(G 115/6)

Yāver’e gündüz gelemeseñ eger
Geçdi günüm āḥ **ile** ŧām oldı gel
(G 115/10)

Derd-i ‘aşkuñ yana yana eylemek için beyān
Ġāhice cānān **ile** tenhā mekān ister gönül
(G 116/8)

Zaḥm-ı müjġān ciger-süz **ile** pür-yāre gönül
Kıpılır ḥayfā yine ‘aşk **ile** her yāre gönül
(G 117/1)

Zaḥm-ı müjġān ciger-süz **ile** pür-yāre gönül
Kıpılır ḥayfā yine ‘aşk **ile** her yāre gönül
(G 117/2)

Bir zamān gülşen-i ḥüsnünde senüñ bülbül iken
Düşdi ŧimdi ne ‘aceb ḥasret **ile** zāra gönül
(G 117/6)

Bahār-ı köhnedür bir başka ‘ālem var bu gülşende
Ḥırāmān ol hezār-ı nāz **ile** serv-i revānum gel
(G 119/6)

Şu‘le-i āhum **ile** nüh felegi döndüreyüm
Dem-i serdüm **ile** deryāları da dondurayum
(G 127/1)

Şu‘le-i āhum **ile** nüh felegi döndüreyüm
Dem-i serdüm **ile** deryāları da dondurayum
(G 127/2)

Āteş-i ehl-i nifāk **ile** yanar āteş-i dil
Çeşm-i giryānum **ile** kaḡısını söndüreyüm
(G 127/3)

Āteş-i ehl-i nifāk **ile** yanar āteş-i dil
Çeşm-i giryānum **ile** kaḡısını söndüreyüm
(G 127/4)

Fenn-i ‘aşkı hele ta‘lim ideyüm ‘uşşāka
Māye-i ‘aşk **ile** bī-māyeleri ondurayum
(G 127/8)

Bāri bī-hüde fiġān itmeyelüm gel Yāver
Şu‘le-i āhum **ile** nüh felegi döndüreyüm
(G 127/10)

Mey-i ‘aşk **ile** mest oldum ḥumār-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-ḥānede ben kendümi pek der-be-der gördüm
(G 128/1)

Baña öğretti ol meh fenn-i aşkı bir nigāḥ **ile**
Temāşā bundadır kim böyle bir ŧāḥib-nazar gördüm
(G 128/3)

Şaluñ nāz **ile** ey serv-i revānum
Görüñ ‘uşşāka āşüb-ı cihānum
(G 129/1)

Gelmez misüñ ey şūḥ-ı cefā-pişe cüvānum
Geçdi benüm āḥ **ile** fiġān **ile** zamānum
(G 130/2)

Gelmez misüñ ey şūḥ-ı cefā-pişe cüvānum
Geçdi benüm āḥ **ile** fiġān **ile** zamānum
(G 130/2)

Beñzüm ŧararup ‘aşkuñ **ile** ŧoldı efendim
Ben bāġ-ı firākuñda senüñ berg-i ḥazānum
(G 130/3)

Vallâhi efendim seni özler seni gözler
Bu zaḥm-ı ciger-süz **ile** her dâğ-ı nihânum

(G 130/8)

‘Aşkuñ edeb-âmüz olalı Yâver’e cānâ
Elfâz-ı mülâyim **ile** zeyn oldu zebânum

(G 130/10)

Gördükde seni ey meh-i raḥşende hilâlüm
Kalmazdı benüm ‘aşkuñ **ile** zerre mecâlüm

(G 133/2)

Meclisde o gül-rü **ile** peymâne çekilsün
Şimden girü hicrân ğamı bir yana çekilsün

(G 137/1)

Luṭf u iḥsânüñ zamânında baña ey tıfl-ı nâz
Dest-i cevruñ **ile** biñ seng-i sitem urmaz mısın

(G 138/8)

Ne ḥâle girdi ğam-ı ‘aşkuñ **ile** bak Yâver
Bu zulmi sensin iden bendeñe a zâlim sen

(G 139/9)

Ol serv-i sehî-ḳad **ile** sen ḳâmet-i cānsın
Mestâne nigherlerle begüm âfet-i cānsın

(G 142/1)

Şîrîn suḥanuñ ğâyet **ile** nâzik efendim
Bu şive-i güftâr **ile** sen kıymet-i cānsın

(G 142/5)

Şîrîn suḥanuñ ğâyet **ile** nâzik efendim
Bu şive-i güftâr **ile** sen kıymet-i cānsın

(G 142/6)

Dilde ne ḳadar olsa keder sen giderürsün
Güyâ bu şafâlar **ile** sen şafvet-i cānsın

(G 142/8)

Şühân **ile** pek ülfeti artdurduñ efendim
Kendüñ gibi bir âfete mâ’il olacaḳsın

(G 145/3)

‘Aşıkānuñ ğam yiyüp hün-ı dilin nüş eylesün
Ol raḳîb-i bed-liḳâ luṭfuñ **ile** memnün iken

(G 146/8)

Sevdüğüm lâyıḳ midur sen gül açıl aḳyâr **ile**
Künc-i ğamda Yâver-i zâruñ senüñ maḥzün iken

(G 146/9)

Nigâh-ı ḥışm **ile** cānâ ḥayât-ı cāvidānumısın
Füsünüñla esâs-endâz-ı mülk ü ḥân mânımsın

(G 147/1)

Feryâd idiyor ‘aşkı **ile** ol şeh-i ḥüsnüñ
Bî-çâre gönül kendine şâyânı ne bilsün

(G 151/7)

Maḥrûr olalı âteş-i ‘aşḳ **ile** vücüdüm
Gitmez o mehüñ hey’et-i ḥüsnî nazarumdan

(G 152/5)

Âteş-i ‘aşkuñ **ile** yandı ciger n’olsun bu
Dâğ-ı sevdân **ile** zeyn oldu bu ser n’olsun bu

(G 154/1)

Âteş-i ‘aşkuñ **ile** yandı ciger n’olsun bu
Dâğ-ı sevdân **ile** zeyn oldu bu ser n’olsun bu

(G 154/2)

Vaşluñı itmeden ümmîd ü recâ ‘uşşâkuñ
Firḳatüñ ğâyet **ile** virdi keder n’olsun bu

(G 154/4)

Na’im-i rü’yet-i didâruñ **ile** cümle dil şādân
Niçün yok Yâver-i ḥaşret-keşe ruḥşat Şerîfüm hû

(G 156/9)

Ne nüş-ı bâde itdüm ben ne bir mey-ḥâneye vardum
Mey-i la’lün **ile** sekrân iden sensin Şerîfüm hû

(G 157/6)

İltifât it baña imâ **ile** olsun cānâ
Ḳaş u göz **ile** işâret daḥı şoḥbet degil a

(G 158/3)

İltifât it baña imâ **ile** olsun cānâ
Ḳaş u göz **ile** işâret daḥı şoḥbet degil a

(G 158/4)

Şeyḫ efendi bizi taḥvîf **ile** ta’zîb itme
Nâr-ı firḳat didüğün âteş-i firḳat degil a

(G 158/7)

Meydâna çıkup nâz **ile** reftâr idiyorken
Görmezlenür ol ‘aşık-ı ḥayrânı görince

(G 160/7)

Hırâş-ı cān **ile** cānâ bu bîmârı sövündürme
Firâḳuñla Züleyḫâ-yı dil-i zârı sövündürme

(G 161/1)

Ben çekildüm Yāverā bir kūşeye gönülüm **ile**
 ‘Aql u fikr ü zihñ ü ṭab‘uñ cümlesi cānānede
 (G 162/9)

Var mıdur yok mı dehānuñ ḳalmışam endişede
 Hem miyānuñ fikri **ile** düşmişem teşvişe de
 (G 163/2)

Giryenāk olmaḳdadur her dem ḥayāl-i yār **ile**
 Görmedüm ārām u rāḥat çeşm-i ḥasret-pişede
 (G 163/3)

Şimdilik ḥāl-i ḥoş ammā ülfet-i dil-dār **ile**
 Ol raḳīb-i bed-liḳānuñ baḳ hele encāmına
 (G 165/7)

Mecrūḥ olalı ḡamzeñ **ile** bu dil-i zārum
 Dermān bulamaz derdine ‘illet var içinde
 (G 169/7)

Nişter-i ḡamzeñile gelseñ bir ḳan alsañ ey ṭabīb
 ‘Aşḳ **ile** dil-ḥūn olan bīmāra Allāḥ ‘aşḳına
 (G 173/4)

Ḳad çekmededür serv-i seḥī bāḡ-ı dilümde
 Çeşmümden aḳan yaş **ile** dā‘im şıvarınca
 (G 175/6)

Hezārān nāz **ile** ol ḳāmet-i serv-i seḥī nāzum
 Çemenzāra çıḳup ḡāḥi gezer āheste āheste
 (G 176/7)

Yine mekkāre felek ḥālūmi taḡyir itdi
 Devr-i ma‘kūs **ile** idbāruma tedbir itdi
 (G 181/2)

Göricek vechini biñ cān **ile** oldum meftūn
 Çünkü Bihzād-ı ḳazā ḳalbüme taşvır itdi
 (G 181/3)

Raḳīb **ile** keş-ā-keşden murādum olmadı ḥāşıl
 Ne ḳaldı ‘āzım-i semt-i müdārā olmadan ḡayrı
 (G 182/3)

‘Aceb bu ḳāmeti zibā nihāl-i bāḡ-ı cennet mi
 Ḥırām-ı nāz **ile** reftār iden ol serv-i ḳāmet mi
 (G 186/2)

Ser-‘asker itdi ḡamze-i ceng-āveri ‘Alī
 Ḳırdı geçürdi ḥışm **ile** ‘ālemleri ‘Alī
 (G 190/2)

Ḥayli zamān ḥasret-i rüyuñ **ile**
 Çekmedeyüm miḥnet ü ḡam Muşṭafā
 (G 191/3)

Ḡayrı yeter raḥme gel inşāfa gel
 Luṭfuñ **ile** eyle kerem Muşṭafā
 (G 191/8)

Siḥr **ile** meşḥūr iden bir çeşm-i fettāndur beni
 Ḳayddan āzād iden bir serv-i ḳāmetdür beni
 (G 192/1)

Bizi bezmüñden istiskāl ḡüne ṭarḥ idüp cānā
 Raḳībān vaşluñ **ile** kām-yāb olsun da ḳalsun mı
 (G 193/6)

Var mıdur ḥüsn **ile** mümtāz-ı cihān ‘ālemde
 Şeh-levendāne edā kec-küleḥümden ḡayrı
 (G 195/7)

Bir maḥalde ey gül-i ter nā-gehān gördüm seni
 Ḥavf-ı aḡyār **ile** ammā kim nihān gördüm seni
 (G 197/2)

Cān u dili siḥr **ile** eyler helāk
 Ol güzelüñ ḡamze-i ḥūn-ḥ‘āresi
 (G 198/3)

Medḥ ü senāsı **ile** ki ben itdüm iştiḡāl
 Düşdi zebān-ı kilküme da‘vātı ḥıdmeti
 (G 201/21)

Dönerler şevḳuñ **ile** nüh felekler yā Resülallāḥ
 Şalāt eyler saña gökde melekler yā Resülallāḥ
 (M 5/1)

Lisān-ı ḥāl **ile** anlar saña dā‘im şalāt eyler
 Yüzerken ḳa‘r-ı deryāda semekler yā Resülallāḥ
 (M 5/5)

Muḳārin itdi Mevlā bir silāḥdār-ı keremkāra
 Ki luṭf u cüd u iḥsān **ile** dilde dāstān oldı
 (Kt 1/6)

Du‘ā-yı devletin yirde beşer cehr **ile** itdükçe
 Sürüşān-ı semā āminini gökden nidā eyler
 (Kt 2/3)

Şeref-yāb olalı zātı **ile** taḥt-ı ḥümāyünü
 Cihānı kūs-ı ‘adl ü dādı pür-şit ü şadā eyler
 (Kt 2/5)

- Hasretüñle giryenâk olmağdadur iki gözüm
Fark olunmaz eşk-i hûn-âlüd **ile** peymânenen
(Mr 1/8)
- Yâ Rab dil-i mağzûnumı mesrûr eyle
Envâr-ı İlähî **ile** pür-nür eyle
(M 2/2)
- Mey-i ‘aşk **ile** revnak-yâb olup geh gâhice şolduk
Sebû-yı mey gibi ya‘nî boşalduk gâh geh tlduk
(Th 1/21)
- Aramam neş‘e-i bezm-i Cem‘i cām-ı Cem‘de
Tellh-kām olalı hicrân **ile** künc-i gamda
(Th 2/8)
- Ölsem gam **ile** hâlûme raħm eyleyenüm yok
Ya‘küb-ı gamem Yûsuf-ı gül-pîrehenüm yok
(Th 3/3)
- Hüzün **ile** figân itmege Beytül-hazenüm yok
Hicrinde ben ol gül-bedenüñ vaşlımı andum
(Th 3/5)
- Nâr-ı gam-ı firkat **ile** âteşlere yandum
Ol gonce-lebi bulmağičün hayli arandum
(Th 3/7)
- Bir nigâh u müje vü dideleri fitne-nümâ
Bir bakış **ile** iden ‘aşık-ı zârın şeydâ
(Tb 1/8)
- Âteşüm eşk **ile** teskîn iderüm bir pâre
Gayrı güne bulamam derd-i derûna çäre
(Tb 1/29)
- Ağlasam derd ü gamı **ile** olur ol hurrem
Şâd olur her ne kadar olsam eger ben pür-gam
(Tb 1/33)
- ile: "Beraber, birlikte" anlamlarında bağlaç.**
Dâğdâğ-ı ‘aşk **ile** bu sine gülşendür baña
Hârhar-ı gamla dil pür-süz-ı küllhendür baña
(G 1/1)
- Meczûb idiyor bir güzelün cezbe-i ‘aşkı
Aldı benüm ‘aqlum **ile** iz‘ânımı yâ Rab
(G 27/8)
- Yâver gibi luţfuñ umarum kesmem ümidüm
- ‘Afv eyle benüm cürm **ile** ‘işyânımı yâ Rab
(G 27/10)
- Göñlümün pür-şûri-i meftûnluğın şanma tehî
Ėamze-i gammâzuñ **ile** çeşm-i fettândur sebab
(G 30/4)
- Hatţuñ gelicek düşmen **ile** dostı bilürsin
Herkes saña şimdi ider izhâr-ı muħabbet
(G 33/3)
- Yâver gibi mehcür olalı âh o gülümnden
Didemden aqar qan **ile** enhâr-ı muħabbet
(G 33/10)
- Qalbe toğınca mihr-i muħabbet
Geldi beraber derd **ile** miħnet
(G 37/2)
- Ėamzeñ **ile** mest-i nâzum çeşm-i fettân söyleşür
Ey kemân-ebrü müjeñle tir-i müjgân söyleşür
(G 67/1)
- Şanma ey Leylivesüm tenhâ qalur ‘aşıklarunñ
Gâhice Mecnûn **ile** şahrâda murğân söyleşür
(G 67/4)
- Luţf-ı hoş-büyına tercih olur mı hâlün
Gerçi kim büy-ı laţif ‘üd **ile** ‘anberde de var
(G 74/4)
- Yokdur ol mâhveşünñ hûsn-i Hudâ-dâdına söz
Ancaq esbâb-ı hasen zib **ile** ziverde de var
(G 74/8)
- Nef u sūd kesb ü kârı iddiħâr itmek degil
Bezl-i râh-ı yâr içündür sim **ile** zerden Ėarâz
(G 91/4)
- Pend-i men‘-i ‘aşk iderken ben didüm kim nâşiħe
Bir fidâkâra fidâdur cân **ile** serden Ėarâz
(G 91/6)
- Helâk itdi beni seħħâre çeşmünñ
Füsün-ı gamzeñ **ile** mekr ü âlünñ
(G 104/8)
- Yâver gibi bizâr ider ol halk-ı cihânı
Üftâdelerünñ şabr **ile** sâmanı ne bilsün
(G 151/10)

Yanayum yakılayum derd-i firākuñla senüñ
Hasretüñ ben çekeyüm halk **ile** sen ülfetde

(G 167/6)

Düşdi yine mir'at-ı dile 'aks-i cemalüñ
Kim şafvet-i rüyuñ **ile** hayret var içinde

(G 169/6)

Bî-ğimā māl-i firāvān bulan kimse **ile**
Künc-i 'uzletde olan hālīne şākir nerede

(G 177/7)

Sirişküm çağlayup açmakda ammā sūdmend olmam
Ki bād-ı şubh **ile** cüşende deryā olmadan gayrı

(G 182/8)

El-ḥaḳ semāhat **ile** şecā'atle misli yok
Vaşf olma lāyıkınca ne mümkün mürüvveti

(G 201/15)

Allāh 'ömr ü devletin itsün füzünter
Bulsun kemāl-i 'izz **ile** iḳbāl ü devleti

(G 201/24)

Şalāt **ile** selāmuñ hep zālām-ı zenbi maḥv eyler
İder rüşen ḳulüb-ı mü'mināni yā Resūlallāh

(M 4/3)

Eger peyk-i şabā **ile** nesim-i luḫfuñ olmazsa
Açılmaz gönecenüñ beste dehāni yā Resūlallāh

(K 3/7)

Yāver-i bî-çāregānsın bā'is-i ḡufrānsın
Ey şalāt **ile** selāmi farz u elzem Muştafā

(M 6/4)

Senüñ ey şāh-ı rüsül cümle kelāmuñ ḥaḳdur
Āsmān **ile** zemīn olsa muḫt' elyaḳdur

(K 6/2)

Baḫs-i 'aşḳında daḫı pek uzadı ḳil **ile** ḳāl
Ḳalmadı çekmege de firḳatini dilde mecāl

(Tb 1/47)

ilen: "Vasitasıyla, aracıyla" anlamında ile edati.

Yāver dilüm o şūḫa gidüp ḳaldı gelmedi
Bād-ı şabā **ilen** de peyām olmadı baña

(G 9/10)

Güzel vaşfında niçe şi'r-i bî-misl ü bedel gördüm

Ne didüm Yāverā böyle ne söyler **ilen** el gördüm
(Th 1/28)

'illet: Hastalık.

Bir devā bilmez misin derd-i dilüm oldı füzün
Ey ḫabīb-i cān-perver bende bu **'illet** nedür
(G 71/8)

Mecrūḫ olalı ḡamzeñ ile bu dil-i zārum
Dermān bulamaz derdine **'illet** var içinde
(G 169/8)

'ilm ü hüner: İlim ve hüner.

'ilm ü hüner: -de
Ne ḳadar olsa daḫı **'ilm ü hünerde** māhir
Ser-nigün ḫālī' olan kimseye devlet gelmez
(G 78/5)

'ilm ü irfān: İlim ve irfan.

'ilm ü irfān: -dur
Sen niçün sa'y eylemezsin ma'rifet taḫşiline
'izzet-i dāreyne Yāver **'ilm ü irfāndur** sebab
(G 30/10)

'ilm-i cemāl: Güzel yüzün ilmi.

'ilm-i cemāl: -i
'ilm-i cemāli şūfi-i ḫar añlamak muḫāl
Ma'lūmdur ḫaḳıḳate ehl-i ḫaḳıḳate
(G 179/3)

ilticā eyle: Himayesine girmek, sığınmak.

ilticā eyle: -r
Cebīn-i şeh-r-yārisinde raḫşān pertev-i devlet
Nigāh-ı iltifātın mihr-i gerdün **ilticā eyler**
(Kt 2/12)

iltifāt: Teveccüh, ilgi, güler yüz.

Baḳ tiḡ-ı ḡamzeler saña ey dil ne iş keser
Bu **iltifāt** bir nigh-i sādédür saña
(G 13/8)

iltifāt: -uñ

Senüñ ol künc-i ḡamda ḫüzn-i 'aşḳuñ ile üftādeñ
Görürse **iltifātuñ** yā naşıl memnündür cānā
(G 21/8)

iltifāt it: Yüzünü çevirip bakmak, ilgi göstermek.

iltifāt it baña imā ile olsun cānā
Ḳaş u göz ile işāret daḫı şoḫbet degil a
(G 158/3)

iltifât it: -me, -di

İltifât itmedi geçdi o hıramende-i nâz
Reh-güzârında tûran Yâver-i âvâresine

(G 174/9)

iltifât it: -mez

Serv-ğaddüñ seyr iden Tübâ'ya **itmez iltifât**
La'l-i gül-fâmuñ gören şahbâya itmez iltifât

(G 32/1)

Serv-ğaddüñ seyr iden Tübâ'ya **itmez iltifât**
La'l-i gül-fâmuñ gören şahbâya itmez iltifât

(G 32/2)

Nâz iderse 'âşık-ı zârûñ saña şanma tehi

Vâqt olur Mecnûn dahı Leylâ'ya **itmez iltifât**

(G 32/4)

Birbiriyle ceng ider 'âşıklarûñ ey mehveşüm

Çeşm-i mestânûñ senüñ gavğâyâ **itmez iltifât**

(G 32/6)

Nâzeninüm tağlara düşdüm gam-ı 'aşkuñla ben

Dide-i âhûlarûñ şahırâya **itmez iltifât**

(G 32/8)

Bahr-ı eşküm eylerem her dem temâşâ Yâverâ

Çeşm-i giryânüm benüm deryâyâ **itmez iltifât**

(G 32/10)

Saña 'âşık olan cânâ cihâna **iltifât itmez**

Ğaribâne nigâhın rü'yet-i didâr için saqlar

(G 72/7)

iltifât-ı gâh gâh: Ara sıra gösterdiğin ilgi.

iltifât-ı gâh gâh: -uñ

İltifât-ı gâh gâhuñ ile olmam dil-firib

Ey felek-meşreb sitem-kâr olduğın bilmez miyüz

(G 75/3)

iltihâb: İltihap, yanma.

iltihâb: -ı, -ı

Çâk çâk-i sîmesinden **iltihâbın** 'arz ider

Nür-ı bîdârî-i şeble rûşenâdur lâleler

(G 49/7)

îmâ: Açıkça söylemeden üstü kapalı olarak anlatma.

dokundurma.

Ebrûları **îmâ** ile itmekte tekellüm

Şoşbet yalunûz şavt ile güftâra mı maşşûş

(G 90/5)

İltifât it baña **îmâ** ile olsun cânâ

Kaş u göz ile işâret dahı şoşbet degil a

(G 158/3)

imdâd u i'ânet: Medet ve yardım.

Sensin idecek bendeñe **imdâd u i'ânet**

Kimden bulayum derdüme dermânımı yâ Rab

(G 27/5)

imdi: Şimdi.

Hoş **imdi** bir de farzâ bir cüvân-ı şivekâr olsa

Geçirdüm seyr-i gülzârî temennâlarla evkâtüm

(Th 1/5)

imiş: Ek filin duyulan geçmiş zaman çekimi.

Cân fidâ eyler **imiş** herkes metâ'-ı vuşlata

Ben harîdâr olmadum yoğdur bahâsı vâkı'â

(G 7/7)

Bî-vefâ bir dil-rübâ dirler idi gerçek **imiş**

Yâver'e yoğ gayrıya vardur vefâsı vâkı'â

(G 7/9)

Küy-ı dil-dâra türâb olmağa hasret-keş **imiş**

Gülşen ü bâğ-ı İrem'den haberüñ var mı şabâ

(G 17/7)

imiş: -sîn

Katı bî-rağm **imişsin** böyle bilmezdim seni cânâ

Nigâh-ı merhâmet kıl çeşm-i Yâver'den akan kândur

(G 60/9)

Birbiriyle âşinâlıklar ezelde var **imiş**

Dâmenümle eldeki çâk-i giribân söyleşür

(G 67/5)

Lebüñle mest olan 'âşık şarâbı n'eyler **imiş**

Yanar pişer dil-i zârî kebâbı n'eyler **imiş**

(G 87/1)

Lebüñle mest olan 'âşık şarâbı n'eyler **imiş**

Yanar pişer dil-i zârî kebâbı n'eyler **imiş**

(G 87/2)

Ziyâ bulur dil ü cânüm görince ruşsârûñ

Gören o mihr-i ruğlî âftâbı n'eyler **imiş**

(G 87/4)

Kesildi 'âşık-ı zârûñ nevâsı kalmadı hiç

Şehîd-i gamzeñ olanlar hisâbı n'eyler **imiş**

(G 87/6)

Çeken bilür bu ğam-ı fırkati ne miñnetdür
Esir-i ĥasret olanlar ‘azābı n’eyler **imiş**

(G 87/8)

Hüner bu derde esir olmamağdur Yāver
Olnca ‘āşık-ı rüsvā ĥicābı n’eyler **imiş**

(G 87/10)

Farz eyle ki bir kāfir **imiş** kākül-i cānān
Raħm itmeye mi ‘āşıkā ĥalbi ĥararınca

(G 175/7)

Çille-i cevruñ çeker mi Rüstem-i Zāl olsa da
Bir kemān-ı saħt **imiş** bāzūda ĥuvvet ĥalması

(G 188/4)

Ṭarz-ı ğazelden itmesi āġāz Yāver’üñ
Zeyl eylemek **imiş** meger añlandı niyeti

(G 201/10)

Yoğ **imiş** ĥiç raħm u şefkat u luṭf vāh vāh
Merħametle itmedüñ eġendeñe bir kez niġāh

(Mr 1/9)

imkān: Olanak.**imkān: -i**

Sen inşāf it bu cevri çekmenüñ ĥiç var mı **imkānı**
Eger var ise sultānum berāy-ı imtiħāndur bu

(G 155/5)

imrār-ı nazar it: Nazar etmek, bakmak.**imrār-ı nazar it: -meden**

Divānuma **imrār-ı nazar itmeden** āyā
Yāver bu benüm ĥālümü yārān bilür mi

(G 203/9)

imtiħān eyle: Denemek, sınamak.**imtiħān eyle: -r**

Sitem-kār olduġın ol nāzeniniñ sen tehī şanma
Gürüh-ı ‘āşıkām cevri ile **imtiħān eyler**

(G 73/8)

‘inān: Dizgin.**‘inān: -m**

Şeh-süvārum çek **‘inānın** tevsen-i reftār-ı teng
Esb-i nāzuñ pek ĥirāmān eyledüñ yormaz mısın

(G 138/3)

inan: İnanmak.

Tefekkürüm gice gündüz senüñ vişālüñdür

İnan saħiħi bu hep ĥ’āb u hep ĥayālüm sen

(G 139/6)

inan: -du, -ñ

Va‘d itdi vişālın saña ol va‘dine durmaz

Sen öyle yalan sözlere gerçekden **inanduñ**

(G 112/10)

inan: -ma**İnanma** riş-ħand-ı yāre Yāver

Vefāsuzdur benüm nā-mihrbānum

(G 129/9)

İnanma i‘timād itme raķib-i bed-menişdür o

Dürüg-ı maşlaħat-āmiz içündür sözlere cānā

(G 19/7)

İnanma i‘timād itme ne kāfir kişidür ol şüh

Vişālün va‘d ider gerçek gibi ammā yalan söyler

(G 63/3)

inan: -ma, -m

O meh va‘d-i vişāl itmiş işitdüm Yāver’e ammā

İnanmam i‘timād itmeme ki gerçekden yalandur bu

(G 155/10)

‘ināyet: Lütuf, ihsan, iyilik.**‘Ināyet** merħamet ĥıl şeh-levendüm yār-ı Yāver ol

Ki ecdāduñ daħı ġāzidür ammā çün ‘Alī sensin

(G 135/9)

‘Ināyet ĥıl efendim Yāver’üñ ‘işıyānına bakma

Cenābuñdan ĥuluñ pür-ilticādur yā Resulallāh

(M 3/9)

‘ināyet: -le

Cenāb-ı şeh-yār-ı kāmķarı sevk idüp ĥayra

‘Ināyetle mürüvvetle müşārün bi‘l-benān oldı

(Kt 1/10)

incāz: Yerine getirme, verilen sözü tutma.Yāver ideyüm dirse daħı va‘dine **incāz**

Eyler yine ‘uşşākına biñ dürlü bahāne

(G 166/9)

infi‘āl: Gücenme, dargınlık duyma, kırılma.**infi‘āl: -üñ**

Seni dil-teng iden hep ol peridür

Nedür dünyāya Yāver **infi‘ālüñ**

(G 104/10)

inkār eyleme: Reddetmek, kabul etmemek.**inkār eyle:** -meHemān teşrif kıl kim reşk ide akrān u emsālüm
Bize geldükde **inkār eyleme** ikrāruñı zālīm

(Th 1/14)

inkār eyle: -me, -mSeni pek çok severem bu da güneh mi ‘acebā
İtdüğüm cürmümi ben **eylemem inkār** saña

(G 14/8)

inkār it: Saklamak, gizlemek.**inkār it:** -meHāberdārüm gel **inkār itme** gönlüm sendedür şimdi
‘Aceb sen kıandasın bilmem hayālün bendedür
şimdi

(G 194/1)

inşāf: Acıma, merhamet duygusu; adalet.**inşāf:** -aGelmedün **inşāfa** virüp büseñi
Bāğda her mive-i hām oldı gel

(G 115/7)

Görmede lik raķibānumuz itmez ihmāl

Virşün **inşāf** hemān aña Hudā-yı müte‘āl

(Tb 1/44)

inşāf id: Hakça davranmak, adâlet göstermek, acıyıp merhamet etmek.**inşāf id:** -er, -se, -iGüş idüp **inşāf iderseñ** var huzūra bir sözüüm
Hāk-pāy-ı pākine ferş iderek cānā yüzüm

(Mr 1/5)

inşāf it: Hakça davranmak, adâlet göstermek, acıyıp merhamet etmek. Sen **inşāf it** bu cevri çekmenün hiç var mı imkānı
Eger var ise sultānum berāy-ı imtilhāndur bu

(G 155/5)

Çeker cevriñ göñül feryād kılmaz

Sen **inşāf it** begüm şābir degil mi

(G 189/8)

inşāfa gel: Acımasız ve haksız tutumdan vazgeçmek.Ġayrı yeter rahme gel **inşāfa gel**

Luftuñ ile eyle kerem Muştāfā

(G 191/7)

insān: İnsan, kişi.**insān:** -ıĀgāh ider **insānı**

Yā Hāzret-i Mevlānā

(M 8/15)

intihā: Son, nihayet.**intihā:** -sım

Cānuma kār itdi hayfā āteş-i derd-i firāk

Bu ‘azāb u miñnetün bir **intihāsın** görmedüm

(G 124/4)

intisāb it: Bağlanmak; girmek.**intisāb it:** -seDer-i devlet-me’abuña kuluñ da **intisāb itse**

Olur hāşıl niçe yüz biñ dilekler yā Resūlallāh

(M 5/7)

intizām-ı hāl: Tertipli, düzenli hal.

Çāk çäküm zāhidā ben pençe-i hicrāndan

Intizām-ı hāl umarsın ‘aşık-ı divānede

(G 162/6)

intizār: Bekleme, bekleyiş.**intizār:** -uñ

Ey dost yetiş yetiş ki öldüm

Gönlümde hemişe **intizāruñ**

(G 107/6)

intizār: -um, -dur

Oldı dil āyineveş timsālüne ümmidvār

Hayret-efzā-yı derūnum **intizārumdur** benüm

(G 122/6)

intizār-ı vuşlat: Kavuşmayı bekleme.

Ben ne hāle girdüğüm bilmez mi sultānum henüz

Intizār-ı vuşlat ile zār u giryānum henüz

(G 77/2)

ir: Ulaşmak, erişmek.**ir:** -dü, -mHemān güyā ki Yāver kıadre **irdüm** nūra ğarķ oldum

Beyāz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm

(G 121/9)

ı‘rāb: Arapça kelimelerin sonunda değişen hareke veya harf; süs.Aña müjgānı çün **ı‘rāb** eger kim sāye-riz olsa

Ruḡı ol hürde hātırla şanursın levḥ-i Qur’ān’dur

(G 60/5)

irād: Gelir, kazanç.**irād:** -dan

‘Aķārātın sirişk-i çeşm-i giryān kesmesün Yāver
Olur dil bī-nevādūr n’eylesün **irāddan** maḥzūz

(G 93/10)

irād-ı mu‘ayyen: Ölçülü kazanç.**irād-ı mu‘ayyen:** -i**irād-ı mu‘ayyeni** gibidür

Rüşvet bu zamāne kibāruñ

(G 107/7)

iriş: Erişmek, ulaşmak, vasıl olmak.**iriş:** -se

Bize nevbet **irişse** bārī ebrūsı çehār olsa
Niçe ḥüsn eyledüm seyrān niçe ra‘nā güzel gördüm

(Th 1/25)

‘iş: Zevk, safa, eğlence.**‘iş:** -e

Bezm-i vaşluñda senüñ cām-ı lebüñ nüş ideli
Tevbe itdüm ‘aķıbet ben nūşa da hem **‘işe** de

(G 163/6)

iş: İş, eylem.

Bağ tiğ-ı ğamzeler saña ey dil ne **iş** keser
Bu iltifāt bir nıgeh-i sādēdūr saña

(G 13/7)

iş: -ı, -n, -i

İtdürür mi **işini** herkese tedbir-i kaçā
Ne murād itse ider ādeme taķdir-i kaçā

(G 24/1)

‘iş u tarab: Eğlence ve şenlik.

Saña **‘iş u tarab** zevk u şafālar itdürür ammā
Felek cām-ı ğamı Yāver şunar āheste āheste

(G 176/9)

isār: İkrām etmek, cömertlikle vermek.

Sirişk-i ḥasreti çeşmüm ḥayāl-i yār için saķlar
Nuķūd-ı vāfirin ehl-i kerem **isār** için saķlar

(G 72/2)

isār: -a

Bā‘is-i dest-res-i vuşlat iken bezl-i sirişk
Çeşmümüz naķdini **isāra** ider istıgnā

(G 18/4)

isār eyle: Dökmek, saçmak, bahşetmek.**isār eyle:** -dü, -mSīm-i eşk **eyledüm isār** metā‘-ı ḥüsnē

Naķd-ı dil geçdi o tācir-beçenüñ zimmetine

(G 178/7)

işāret: Bir şeyi, anlatılmak istenen bir mânâyı el.**parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.**

İltifāt it baña imā ile olsun cānā

Kaş u göz ile **işāret** daḥı şoḥbet degil a

(G 158/4)

işāret it: Göstermek.**işāret it:** -düg, -i, -n

Nıgāh-ı iltifāt itdüklerin ol ketm ider ammā

işāret itdügin aġyār-ı dūna ebruvān söyler

(G 63/6)

isbāt: Doğruyu gösterme, meydana çıkarma, kanıt. Hemīşe girye eyler rāz-ı pinhān-ı dili **isbāt**

Dü çeşm-i giryenāküñ da‘vi-i ‘aşka güvāh itme

(G 168/3)

ise: "ise" bağlacı. Nuṭķuñ **ise** Raḥmānī

Pür-neş‘e-i rüḥānī

(M 8/13)

Yaluñuz yār dil-i zāra ider istıgnā

Dil **ise** yāre vü aġyāra ider istıgnā

(G 18/2)

O benim pādīşehümdür ben anuñ bendesiyem

Ol mehüñ pāyine yüz sürmek **ise** kıanda baña

(G 4/4)

Ḥayfā o nāzenin **ise** rām olmadı baña

Gönlümce āh neyl-i merām olmadı baña

(G 9/1)

Derd-i ḥasret bu dil-i şeydāyı eyler ittiḥāz

Dil **ise** bu āh u vā-veylāyı eyler ittiḥāz

(G 48/2)

Zāhidānuñ almadan **ise** du‘ā-yı ḥayrımı

‘Aşıķuñ da‘vātını al kim güzel te’sir ider

(G 54/3)

Ol şeh-i ḥüsnē göñül üftādedür

Yāver **ise** ‘aşıķ-ı ğam-ḥ’āresi

(G 198/10)

Nizār u zār u nālān **ise** de redd itme luṭf eyle

Saňa cān u dil-i zārum fidādur yā Resūlallāh (M 3/7)	Yār olmaz anuñ ‘aqlı kim eyler ise tedbir Mecnūn-ı dilüm derdine dermāni ne bilsün (G 151/5)
Egerçi tarz u tavruñ şūfiyāne gösterür ammā Niğāh-ı çeşm-i mestüñ ise pek sehğāredür cānā (G 22/6)	Sen inşāf it bu cevri çekmenüñ hiç var mı imkāmı Eger var ise sulṭānum berāy-ı imtilhāndur bu (G 155/6)
Ne kadar sāde ise Yāver-i zāruñ suḡanı Hışca ta‘bīr ideyüm hüşn ü edā vir yā Rab (G 26/9)	Oldum ise ben her ne kadar da ‘āşī ‘İşyānumı ‘afv eyle de mağfūr eyle (R 1/3)
Yār ise pek bī-vefā ‘aşkı ise derd ü belā Bir gedā-yı bī-nevāya böyle çok miñnet de güç (G 42/7)	Reşk-āver-i serv-i çemen ol nārvenüm yok Gelmez ise luṭf itmek eger yārüñ elinden (Th 3/16)
Yār ise pek bī-vefā ‘aşkı ise derd ü belā Bir gedā-yı bī-nevāya böyle çok miñnet de güç (G 42/7)	ise: Ek filin şart eki almış çekimi. ise: -m Ol siyeh zūlf-i semen-būyı hayāl eyler isem Çeşm-i giryānum ider hüşāb-ı perişāni fidā (G 20/3)
Eger ki küh-ı gama eyler ise ‘aks āhum Mu‘in olup baña Yāver fiğān fiğān eyler (G 58/9)	Söylemesem ölüüm söyler isem rāz açılır Şabrı güç çāresi yok hāşılı tedbir olmaz (G 76/7)
Güstāh-ı maḡabbet ne kim eyler ise ma‘zūr Eṭvār-ı mecāzibde efendim edeb olmaz (G 80/7)	Maḡzūn iken ol şūḡa niğāh eyler isem de Muğber görünür şafvet-i rüyı kederümünden (G 152/3)
Ne kadar tāb u tarāvet var ise O gül-i terde ḡodı cilve-i ‘aşḡ (G 99/7)	ise: Ek filin şart eki almış çekimi. ise: -ñ Baña ger itmez iseñ Yāver'e luṭf it zālīm Kalmadı şabra taḡammül yeter āzāra meded (G 45/9)
Erbāb-ı hīred gibi şaḡın fikrete düşme ‘Aḡluñ var ise sen daḡı var ehl-i cünün ol (G 120/8)	Reh-i ‘aşḡa eger sālīk iseñ pādāş-ı ‘aḡl olma Refīḡ-i nā-muvāfīḡla şaḡın sen ‘azm-i rāh itme (G 168/5)
Ser-i kūyuñda canı var ise dursun ruḡebā Nāvek ü tir-i du‘āyı hele dūr göndereyüm (G 127/5)	Şefī‘ olmaz iseñ rüz-ı cezāda Yāver-i zāra Şirāṭ üzre geçemez ol emekler yā Resūlallāh (K 4/9)
Yāverā ‘āşīḡ-ı zār oldum ise Dimedüm ben de fülāni severem (G 131/9)	İḡtiyārumla ḡazandum senüñ ‘aşḡuñ cānā Ne kadar cevri ü cefā eyler iseñ az baña (G 3/4)
O cefā-cū seni Yāver gibi terk itdi ise Sen elem çekme göñül ben saña cānān bulurum (G 134/9)	isğā: Kulak vermek, dinlemek. Güşin siper eyler ‘uḡalā zaḡm-ı zebāna İşğā mı ider söylenilen her hezeyāna (G 166/2)
Rü’yāda bu şeb gördüñ ise yārini Yāver Müjde saña bir būsēye nā‘il olacaḡsın (G 145/9)	

‘İsi-i meryem: Meryem'in İsa'sı, Hz. İsa.

Bulsa çok mı yine mevtâsı hayât
Ne var ol ‘İsi-i Meryem geliyor

(G 53/4)

İşit: İşitmek, duymak.**İşit:** -dü, -m

Teşrifüni rü’yâda dil-i zâra **İşitdüm**
Düşmen gözüme her gece uyku habertim yok

(G 98/7)

O meh va‘d-i vişâl itmiş **İşitdüm** Yâver’e ammâ
İnanmam i‘timâd itmem ki gerçekden yalandur bu

(G 155/9)

İsm: Ad, nam.**İsm:** -î, -n, -î

Korğarum **İsmi**ni yâd eylemege
Bir güzel nâzlı cüvânı severem

(G 131/3)

‘İşmet: Masumluk, günahsızlık, temizlik.

Egerçi ‘abes **‘İşmet** ile da‘vâ eyler ol kâfir
Raķibüñ dest-i cevrinden gürizân çıkdüğün gördük

(G 101/5)

‘İşret: Yeme içme, eğlenme.

Bend-i ğamdan kendini âzâd için Yâver gibi
Müdmin-i lâ-ya‘ķıla her dem gelür **‘İşret** lezîz

(G 47/10)

Bâde-i ‘aşkuñla mestem bilmezem **‘İşret** nedür
Sâķi-i gül-çihrelerle itdüğüm ülfet nedür

(G 71/1)

‘İşret: -î, -n

Çü zâhid mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl ammâ
Anuñ bî-gânelerle **‘İşretin** pîr-i muğân söyler

(G 63/8)

Baňa çatdurmadı şahbâ-yı la‘lün
O bezmün **‘İşretin** ağıyar bitürdi

(G 185/4)

‘İşret-i ‘aşk: Aşk sarhoşluğu.**‘İşret-i ‘aşk:** -uñ

Harâbatuñ siyeh-mestân u mey-nüşânına şorma
Humâr u neş’esin fehme eylemezler **‘İşret-i ‘aşkuñ**

(G 109/6)

İşte: İşte.

İşte hûn oldı dilüm ğamzelerün zahmından
Merħamet itme misin ey nigeħ-i nâz baňa

(G 3/7)

Hağ gelince bir dakıka bend-i sineñ açmaduñ
İşte aħşam oldı artık sâ‘atün ħurmaz misin

(G 138/6)

İste: İstemek, dilemek.**İste:** -r, -em

Sâķi piyâleyi mey ile ben pür **İsterem**
Şahbâ getür ki neş’e tamâm olmadı baňa

(G 9/7)

İste: -mez, -em

Mağlab u mağşad-ı dil sensin efendim sensin
Virselere **İstemezem** devlet-i kevneyni baňa

(G 10/4)

İste: -r

Düşürdüñ ‘âlemi ‘aşka teraħħumuñ yokdur
Fütâde ħağķımı **İster** nedür cevâb saňa

(G 12/6)

Bir nihâl-i ‘işve-i ħâķır-nişân **İster** gönül
Bağ-ı dilde ħad çeken ser-keş fidân **İster** gönül

(G 116/1)

Bir nihâl-i ‘işve-i ħâķır-nişân **İster** gönül
Bağ-ı dilde ħad çeken ser-keş fidân **İster** gönül

(G 116/2)

Çekdüği cevr ü sitemdür dil-rübâlardan anuñ
‘Aşkuñ ħadrin bilür bir mihrbân **İster** gönül

(G 116/4)

Rüyına bakmağla toymaz ‘aşık-ı hasret-keşi
Ĥâşılı ol meh-liķâyı her zamân **İster** gönül

(G 116/6)

Derd-i ‘aşkuñ yana yana eylemek için beyân
Ĝâhice cânân ile tenhâ mekân **İster** gönül

(G 116/8)

Nîm-niğâh-ı iltifâtuñ Yâver-i bî-çäreñe
Âşikâr **İster** gehî ĝâhî nihân **İster** gönül

(G 116/10)

Nîm-niğâh-ı iltifâtuñ Yâver-i bî-çäreñe

Āşikār **ister** gehī gāhī nihān **ister** göñül
(G 116/10)

iste: -r, -señ

Derünında keder tütma ğam-ı cānānuñı hoş tüt
Şafā-yı hātır **isterseñ** hemān yārānuñı hoş tüt
(G 35/2)

iste: -r, -ler

Teselli itmek **isterler** baña yārān gelmişler
Ki bilmezler cigergāhumda zaḥm-ı hūn-feşān aĝlar
(G 57/3)

iste: -r, -sın

Felek bilmem ḥarābātī olanlardan ne **istersin**
Benüm şimdi ḥesābumdan daḥı pīr-i muĝān geçmiş
(G 89/29)

iste: -mez

İstemez itme nigeḥ ol Yāver-i nā-kāmına
Şanma ey ser-mest-i nāzum şefkatüñ olmuş senüñ
(G 114/9)

İstemez känd-ı lebüñ tütü-i dil ʿālemde

Rū-nümā olsa da ger āyine-i rāz baña
(Th 2/9)

istemiş: -miş

Bir zāt-ı bī-muʿādili medḥ itmek **istemiş**
Vaşf-ı güzidesiyle bula nazmı ĝāyeti
(G 201/11)

iste: -r, -miş

Yazık murĝ-ı dilüm eĝānla raḥm itdürmek **istermiş**
O bir güldür kim olur dā'imā feryāddan maḥzūz
(G 93/7)

**İste: Bir şey gösterilirken veya bir şey işaret edilirken
söylenen bir söz. Edat.**

Derd-i hicrānuñla baĝ **İste** seçilmez oldum āh
Vādi-i ʿaşkuñda zencirüñ sürer dīvāneden
(Mr 1/11)

İstibāh it: Şüphelenmek.

İstibāh it: -me
Meded luḥf it dil-i bī-çārenüñ ḥālin tebāh itme
Bilürken ḥāl-i zār-ı ʿāşıkānı **İstibāh itme**
(G 168/2)

İstifsār id: Sormak.

İstifsār id: -er

Süleymān-ı zamāndur mūruñ **İstifsār ider** ḥālin
Reʿāyānuñ refāḥın ĝüş idüp kesb-i şafā eyler
(Kt 2/9)

İştigāl it: Uĝraşmak, ilgilenmek, meşgul olmak.

İştigāl it: -dü, -m
Medḥ ü senāsı ile ki ben itdüm **İştigāl**
Düşdi zebān-ı kilküme daʿvātı ḥıdmeti
(G 201/21)

İstignā id: Hiçbir şeye muhtaç olmamak.

İstignā id: -er
Yaluñuz yār dil-i zāra **ider istignā**
Dil ise yāre vü aĝyāra **ider istignā**
(G 18/1)

Yaluñuz yār dil-i zāra **ider istignā**
Dil ise yāre vü aĝyāra **ider istignā**
(G 18/2)

Bāʿis-i dest-res-i vuşlat iken bezl-i sirişk
Çeşmümüz naĝdini isāra **ider istignā**
(G 18/4)

Çāre-sāz olmaĝa kaşdı o ṭabib-i cānuñ
Dilümüz derdini izḥāra **ider istignā**
(G 18/6)

Seng ü ḥāk-i ser-i küyuñ ile meʿlūf olalı
Serümüz bāliş-i zer-tāra **ider istignā**
(G 18/8)

Yāverā buldı ḥarābātda ābādānī
Dil-i vīrān-şode miʿmāra **ider istignā**
(G 18/10)

Ne yapsun zerreveş nā-çiz iken ʿuşşāk-ı ḥayrānı
İder ḥürşide **İstignā** ṭulūʿ itdükçe ol mehveş
(G 88/4)

İstihār bul: Şöhret bulmak, ünlenmek.

İstihār bul: -dı
İtse ne var nezārem ile iftiḥār ruḥ
Buldı benüm nigāhum ile **İstihār** ruḥ
(G 44/2)

İstilā: Bir yeri kuvvet kullanarak ele geçirme, yayılma.

İstilā: -sı
ʿAşkuñ **İstilāsı** vardur ḥāne-i mülk-i dile
Ey ʿakıl şimden girü sende ḥükümet ḳalmadı
(G 188/7)

istiskāl: Soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme; dışlama, yüz vermeme.

Bizi bezmünden **istiskāl** güne tarh idüp cānā
Raķibān vaşluñ ile kām-yāb olsun da ҡalsun mı
(G 193/5)

Lik düşünāmuñ efendim gāhice dil-gir **ider**
(G 54/1)

Büse-i la'l-i lebüñ üftādeñi dil-sir **ider**
Lik düşünāmuñ efendim gāhice dil-gir **ider**
(G 54/2)

‘işve: Naz, işve.

Her ne hāletdür kim olmış āfet-i devrān mest
Ġamzeler ser-ħoş **‘işve** hem yine müjgān mest
(G 39/2)

Bāde-i la'l-i leb-i şirin-güvārın nüş idüp
‘Aşık oldur kim dehān-ı yārini zih-gir **ider**
(G 54/6)

‘işve-gerlik eyle: Cilvelenmek, işvelenmek.

‘işve-gerlik eyle: -se
Sāyesinde ħ’āb u rāħat mı görür Yāver ‘aceb
‘işve-gerlik eylese ol ҡāmet-i zibā baña
(G 6/10)

Bir ‘aceb hālet-fezādur kim beyān mümkin degil
‘Aşk geldükde dile rübāh-ı küñi şir **ider**
(G 54/8)

‘işyān: İsyān, başkaldırma.

‘işyān: -um, -ı
Yāver gibi luḡfuñ umarum kesmem ümidüm
‘Afv eyle benüm cürm ile **‘işyānumı** yā Rab
(G 27/10)

Dāmen-i ħasreti dilüm pür **ider**
Yemm-i gevher-nisār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/13)

Her dili şad-pāre **ider** yāre görünmez
Bu tarzda eser nāvek-i müjgāna virilmiş
(G 85/5)

Oldum ise ben her ne ҡadar da ‘āşī
‘işyānumı ‘afv eyle de maḡfūr eyle
(M 2/4)

Geçer ħışm u ğāzabdan şanma sen ol āfet-i ser-keş
Kül olduña ne ğam yirsin yine üfler **ider** āteş
(G 88/2)

‘işyān: -ı, -n, -a
‘İnāyet ҡıl efendim Yāver’üñ **‘işyānına** baķma
Cenābuñdan ҡuluñ pür-ilticādur yā Resūlallāh
(M 3/9)

Kimi mehi kimi mihri **ider** misāl ammā
Cemāl-i Yūsuf’a cānā benüm misālüm sen
(G 139/7)

id: Etmek.

id: -er
Āgāh **ider** insānı
Yā Ĥazret-i Mevlānā
(M 8/15)

Bulamam çāresini ben ğam u endüh-ı dilüñ
Zevķ **ider** ħalķ-ı ciħān ben elem ü miħnetde
(G 167/4)

İtdürür mi işini herkese tedbīr-i ҡazā
Ne murād itse **ider** ādeme taķdir-i ҡazā
(G 24/2)

Ne ħaķāret kim **ider** ol şeh-i mümtāz baña
Ben dirüm eyledi luḡ itmege āgāz baña
(Th 2/1)

Kime şekvā ideyüm derd-i dil-i zārumdan
Baña zulmi kim **ider** pādişehümdeñ ğayrı
(G 195/6)

Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedār olur Yāver
Derüñde didelerüm hiç **ider** mi minnet-i ħ’āb
(G 31/10)

Cānā yiter itme cevri ü nāzi
‘Uşşāķuñ **ider** saña niyāzi
(G 196/2)

Ĥaḡḡuñ gelicek düşmen ile dostı bilürsin
Herkes saña şimdi **ider** izħār-ı muħabbet
(G 33/4)

Güşın siper eyler ‘uķalā zaħm-ı zebāna
İşğā mı **ider** söylenilen her hezeyāna
(G 166/2)

Büse-i la'l-i lebüñ üftādeñi dil-sir **ider**

Ger ħākim olsa mesned-i ‘izz ü ğurūrda

Bir hüküm iderse fariğ **ider** dâveri ‘Alî
(G 190/8)

id: -ecek

Sensin **idecek** bendeñe imdâd u i‘ânet
Kimden bulayum derdüme dermânımı yâ Rab
(G 27/5)

id: -er, -se

Huzûra hasret olur tâ şabâh-ı haşr gözüm
Eger ki düzd-i nigâhı **iderse** gâret-i h‘âb
(G 31/6)

O gice gözleri kem düş görür mi ‘uşşâkuñ
iderse dide-i merdüm-şikârı rağbet-i h‘âb
(G 31/8)

Büs-ı lebüñi itse taleb Yâver ‘aceb mi
Dīvâne gönül her ne **iderse** edeb olmaz
(G 80/10)

Ber-vech ile itâ‘at-i emr itmemek muhâl
Fermân **iderse** husrev ü hâkâna gözlerün
(G 113/8)

id: -er, -di

İhtizâz-ı nâz ile ser-hoş **iderdi** ‘âlemi
N'eyleyem güftâr-ı nâzi olmasa yârân mest
(G 39/3)

id: -en

Diriğ itme amân ol merhem-i kâfûrveş sineñ
Cigergâhum benüm şad şerha **iden** tiğ-i hicrândur
(G 60/8)

Seni dil-teng **iden** hep ol perîdür
Nedür dünyâya Yâver inî‘âlün
(G 104/9)

Nigâh-ı mest ü nâzuñdur **iden** âhûları meftün
Cihâna sihr iderse çok degildür çeşm-i seh‘hâruñ
(G 110/7)

Bu zulmi sensin **iden** bendeñe a zâlim sen
Teğâfûl itme yeter tuymaduñ mı hâlüm sen
(G 139/1)

Ne hâle girdi gam-ı ‘aşkuñ ile bak Yâver
Bu zulmi sensin **iden** bendeñe a zâlim sen
(G 139/10)

Dilüm sūzân tenüm biryân **iden** sensin Şerifüm hū
Sirişküm hasretünle kan **iden** sensin Şerifüm hū
(G 157/1)

Dilüm sūzân tenüm biryân **iden** sensin Şerifüm hū
Sirişküm hasretünle kan **iden** sensin Şerifüm hū
(G 157/2)

Sihr ile meshûr **iden** bir çeşm-i fettândur beni
Kayddan âzâd **iden** bir serv-i kâmetdür beni
(G 192/1)

id: -ince

Her bir şadâ **idince** virür başka nağmeyi
Feryâd u zârı bülbül-i güyâ güzel bilür
(G 65/7)

id: -er, -se, -ñ

Dergeh-i Hâk‘a varup yalvaragör ey Yâver
Devr-i ebvâb **iderseñ** saña ‘izzet gelmez
(G 78/10)

id: -eli

‘Aşkuñ beni bîmâr **ideli** hayli zamândur
Ey derdüme dermân seniñ yandum elüñden
(G 148/3)

Zahm-ı dil teşne olur gelse diyü peykânüñ
Cânı âmâc **ideli** gamze-i hûn-h‘âresine
(G 174/6)

id: -eyüm

Yâver **ideyüm** dirse dañı va‘dine incâz
Eyler yine ‘uşşâkıma biñ dürlü bahâne
(G 166/9)

id: -e

Beklerüm reh-güzerin şimdi güzâr **ide** diyü
Cismümi pây-ı semendinde gubâr **ide** diyü
(Tb 1/22)

Sinem üstinde gelüp cây-ı karar **ide** diyü
‘Aşıkândan beni de ‘add ü şümâr **ide** diyü
(Tb 1/23)

Sinem üstinde gelüp cây-ı karar **ide** diyü
‘Aşıkândan beni de ‘add ü şümâr **ide** diyü
(Tb 1/24)

Gülşen-i hüsn ü cemâline hezâr **ide** diyü

Murğ-ı dil murğ-ı gülistân gibi zâr **ide** diyü
(Tb 1/25)

Gül-i dâğ âb-ı sirişkümle bahâr **ide** diyü
Belki feryâd-ı dilüm qalbine kâr **ide** diyü
(Tb 1/27)

it: Etmek.

it: -dükçe
Du'â-yı devletin yirde beşer cehr ile **itdükçe**
Sürüşân-ı semâ âminini gökden nidâ eyler
(Kt 2/3)

it: -di
Gözler seni çü necm-i semâ dide-düz olup
Gör kim ne **itdi** Yâver-i hayrâna gözlerün
(G 113/10)

Dili çâh-ı zeķana habs idicek ol zâlim
Zülf-i pür-piç ü hâmin boynına zencir **itdi**
(G 181/8)

Ser-asker **itdi** ğamze-i ceng-âveri 'Alî
Kırdı geçürdi hışm ile 'âlemleri 'Alî
(G 190/1)

İtdi qarîn-i merħamet ü luţf u iltifât
Gördükde hâl-i zâr-ı dil-i Yâver'i 'Alî
(G 190/9)

Nâmem yazılıp giderken ey şüh
Verķâ gibi **itdi** taķla-bâzi
(G 196/8)

Tîğ-ı nigâhı **itdi** beni gerçi zaķmnâk
Hün-rizlikde ğamzesinün artdı şöhreti
(G 201/7)

Muķârin **itdi** Mevlâ bir silâhdâr-ı keremkâra
Ki luţf u cüd u ihsân ile dilde dâstân oldu
(Kt 1/5)

Ben niyâz eylerem eylerse daķı nâz baña
'Aşk vâ-reste-i kayd **itdi** dili bir demde
(Th 2/6)

Diyemem biñde birin derdümün evvâh size
Neler **itdi** neler ol şüh-ı cihân bendeñize
(Th 2/12)

Sînesin **itdi** felek hâşılı dem-sâz baña
(Th 2/25)

Aldı 'aqlum beni âvâre vü medhüş **itdi**
Bir nazarda beni üftâde vü bî-hüş **itdi**
(Tb 1/9)

Aldı 'aqlum beni âvâre vü medhüş **itdi**
Bir nazarda beni üftâde vü bî-hüş **itdi**
(Tb 1/10)

it: -dük, -i, -n
Bî-vefâ yâd-âşinâ hercâyi zâlim olduğın
Hep geçen gün **itdügin** etvârdan kıldum kıyâs
(G 84/4)

it: -dük, -ün
Ne bulduñ gayrılarla **itdügin** bu üns ü ülfetden
Biraz da ey cefâ-cü Yâver-i nâlânunı hoş tut
(G 35/9)

Nedür bu Yâver-i bî-cürme **itdügin** bî-dâd
Senün bu âteş-i 'aşkuñ ciger kebâb idiyor
(G 59/9)

it: -dü, -m
Ne hiç bir kimseye ifşâ-yı râz **itdüm** ne âh **itdüm**
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı 'aşkum hep 'ıyân olmış
(G 86/3)

Dil virelden la'l-i nâba haţ görünmez çeşmüme
Yâverâ **itdüm** tabi'at nûşa da hem nişe de
(G 163/10)

it: -dü, -ñ
Beni rüsvâ-yı 'aşk **itdün** duyıldı 'âleme vaķ'am
Raķibün hâlümü bir bir cihâna dâstân eyler
(G 73/3)

it: -se, -m
Gülşen-i küyuñı Yâver gibi **itsem** mesken
H'âbgâhum ser-i hâr olsa degildür mâni'
(G 94/9)

it: -mek
Ser-â-pâ müy-ı cismüm bir zebân olsa edâ itmez
Ne mümkün şükryn **itmek** nâzeninüm ni'met-i 'aşkuñ
(G 109/8)

Kemâliyle ne mümkün vaşfin **itmek** ol şeħenşahuñ
Hulâşa luţf u ihsânıyla 'âlem kâm-rân oldu
(Kt 1/3)

Hırş ile māl yığıyup **itmek** iledür şandük
Her fūrū-māye gedā çeşme kanā'at gelmez

(G 78/3)

it: -düg, -i, -n, -i

Ser-i zülfünde vağan **itdügini** tuymış idüm
Kandadır kıanda yine şimdi o āvāre göñül

(G 117/7)

it: -dük, -ler, -i, -n

Nigāh-ı iltifāt **itdüklerin** ol ketm ider ammā
İşāret itdüğün āgyār-ı dūna ebruvān söyler

(G 63/5)

it: -me, -ge

Raķīb oldı baña 'aşkuında 'ālem
Kı sırdaş **itmege** aħbāb bilmem

(G 132/6)

Ne hāķāret kim ider ol şeh-i mümtāz baña
Ben dirüm eyledi luţf **itmege** āgāz baña

(Th 2/2)

it: -me, -y, -em

Kimse bilmez hālūmi bir āfete meftūn iken
Ben niçe āh **itmeyem** derd-i dilüm ezfūn iken

(G 146/2)

it: -miş, -dür

Sirişk-i çeşmile perverde **itmişdür** seni Yāver
Göñül bāğında kıad çekmiş benüm bir gül-fidanumsın

(G 147/9)

it: -miş, -ken

Nigāhuñla sarāy-ı kıalbūmi pūr-fitne **itmişken**
Bıraķduñ bu hārim-i cānuma āfet şerif'üm hū

(G 156/5)

it: -me

Hemşe girye eyler rāz-ı pinhān-ı dili isbāt
Dü çeşm-i giryenākūñ da'vi-i 'aşka güvāh **itme**

(G 168/4)

Ümid ü melce-i me'vāñi rāh-ı Hāķ bil ey Yāver
Hudā'nuñ dergahinden ğayrı dergāhı penāh **itme**

(G 168/10)

Cānā yiter **itme** cevr ü nāzı
'Uşşākuñ ider saña niyāzı

(G 196/1)

Gel **itme** hāķāretle nazār fāķa-keşāna
Zannitme kı dünyāda bu 'izzet saña kıaldı

(G 199/5)

Ol nev-nihālūme şaķın **itme** hıyāneti
Ey bāğbān saña bu Allāh emāneti

(G 201/1)

it: -düg, -i

Bir feraħ gelmez mi yā Rab bu dil-i nā-şāduma
İtdügi cevr ü eziyyetdür gelen hep yāduma

(G 171/2)

it: -se

Ol şeh raķıbe **itse** daħı hüsn-i i'tibār
İķbāl yine gelmez o idbār u nekbete

(G 179/7)

Cūlar gibi eylerse ne var eşküme eger cūş
Gül-ğonceyi giryānlıgum **itse** n'ola hāmūş

(Th 3/12)

it: -di, -y, -se

Felek Mecnūn serin **itdiyse** hās-pūş
Benüm başumda da mantar bitürdi

(G 185/7)

it: -me, -y, -ince

Bezmūme rindānı maħrem **itmeyince** olmadı
Kendūmi rüsvā-yı 'ālem **itmeyince** olmadı

(G 200/1)

Bezmūme rindānı maħrem **itmeyince** olmadı
Kendūmi rüsvā-yı 'ālem **itmeyince** olmadı

(G 200/2)

Ol ğazāl-i vaħşı vü ol gül-nihālüm baña rām
Nāle vü feryādı her dem **itmeyince** olmadı

(G 200/4)

İttişāl ol mihr-i ruħsār u semā-yı 'işveye
Çeşmūmi mānend-i şeb-nem **itmeyince** olmadı

(G 200/6)

Āh zālīm baña Nıl-i vuşlatuñ çeşmānumı
Girye-i hāsretle pūr-nem **itmeyince** olmadı

(G 200/8)

Neş'e-yāb-ı būs-ı meygūn-ı lebi ol nāzenin
Yāver-i nā-çarı pūr-ğam **itmeyince** olmadı

(G 200/10)

it: -*sün*

Allāh ‘ömr ü devletin **itsün** füzünter
Bulsun kemāl-i ‘izz ile iqbāl ü devleti

(G 201/23)

it: -*mez*

Baňa ger **itmez** iseñ Yäver'e luřf it zālīm
Kalmadı şabra taħammül yeter āzāra meded

(G 45/9)

H̄āba varsa gözlerüñ şimşirin **itmez** der-niyām
Tığ-ı ğamzeñ bir kaçā kār olduğın bilmez miyüz

(G 75/5)

O cefā-piše daħı gelmedi mi merħamete
Hiç du‘āmuz daħı **itmez** mi eser n’olsun bu

(G 154/8)

Biñ cāni olsa girmege meydān-ı cengüñe
Behrām-ı Gür olsa da **itmez** cesāreti

(G 201/20)

Merħamet bende-i efgendeye ašlā **itmez**
Hışmla daħı nıgeh-i hālūme kaç‘ā **itmez**

(Tb 1/14)

Var mı bir gün ki gelüp şabrumı yağma **itmez**
Bunı bir ‘āşıkā bir dil-ber-i ra‘nā **itmez**

(Tb 1/16)

Vāmık olsam bu cefāyı baňa ‘Azrā **itmez**
Belki Mecnūn daħı olsam bunı Leylā **itmez**

(Tb 1/17)

Vāmık olsam bu cefāyı baňa ‘Azrā **itmez**
Belki Mecnūn daħı olsam bunı Leylā **itmez**

(Tb 1/18)

itā‘at-i emr it: Emre itaat etmek, uymak.

itā‘at-i emr it: -*me, -mek*

Ber-vech ile **itā‘at-i emr itmemek** muħāl
Fermān iderse ħusrev ü ħākāna gözlerüñ

(G 113/7)

itdüg: Etmek.

itdüg: -*üm*

Seni pek çok severem bu da güneñ mi ‘acebā
İtdügüm cürmümi ben eylemem inkār saña

(G 14/8)

itdü: Yaptırmak, ettirmek.

itdü: -*ür*

İtdürür mi işini herkese tedbîr-i kaçā
Ne murād itse ider ādeme taķdır-i kaçā

(G 24/1)

Saňa ‘iş u tarab zevķ u şafalar **itdürür** ammā
Felek cām-ı ğamı Yäver şunar āheste āheste

(G 176/9)

itdür: -*se, -m*

Bülbülleri nālem n’ola eylerse de bî-hüş
İtdürsem olur fāħteye zārı ferāmüş

(Th 3/14)

i‘tibār eyle: Saymak, değer vermek; dikkate almak.

i‘tibār eyle: -*me, -m*

Eylemem şimden girü āb-ı revāna **i‘tibār**

Bu aķan seyl-āb-ı eşķüm cüy-bārumdur bentüm

(G 122/3)

i‘timād it: Güvenmek.

i‘timād it kavlüme ey Yäver’üñ cānānesi

Kalmazam nār-ı ğamuñla yanmada pervāneden

(Mr 1/15)

i‘timād it: -*me*

İnanma **i‘timād itme** raķib-i bed-menişdür o
Dürüg-ı maşlaħat-āmiz içündür sözleri cānā

(G 19/7)

İnanma **i‘timād itme** ne kāfir kişidür ol şüħ

Vişālün va‘d ider gerçek gibi ammā yalan söyler

(G 63/3)

i‘timād it: -*me, -m*

O meh va‘d-i vişāl itmiş işitdüm Yäver’e ammā

İnanmam **i‘timād itmem** ki gerçekden yalandur bu

(G 155/10)

itlāf ü izā‘āt: İsraf ve zayıf.

itlāf ü izā‘āt: -*le*

Düketme māl ü emvālünü **itlāf ü izā‘āt**le

Te‘emmül ile şarf it servet ü sāmānuñı ħoş ħut

(G 35/7)

itmek: Etmek.

it: -*me, -den*

Vaşluñı **itmeden** ümmid ü recā ‘uşşāķuñ

Fırķatüñ ğāyet ile virdi keder n’olsun bu

(G 154/3)

itmegiçün: Etmek için, yapmak için.

Enderün-ı dilümi aña harîm **itmeğiçün**
Hâne-i dilde aña nâz u na'ım **itmeğiçün**

(Th 2/21)

Meczûb idiyor bir güzelün cezbe-i 'aşkı
Aldı benüm 'aqlum ile **iz'ânımı** yâ Rab

(G 27/8)

Enderün-ı dilümi aña harîm **itmeğiçün**
Hâne-i dilde aña nâz u na'ım **itmeğiçün**

(Th 2/22)

izâr: Yüz, yanak.**izâr: -r**

Hicâzî bir melek-simâ güzel buğdayı esmerdür

izârı sebz-i tih gülgündür bir verd-i aḥmerdür

(G 52/2)

Gülsitân-ı dil-i Yâver'de muḳîm **itmeğiçün**
O kamer-çihreyi hem-bezm-i Nedîm **itmeğiçün**

(Th 2/23)

Gülistân-ı dilümde cilve-ger serv-i ḥurâmândur

izârı gül gül olmışdur ruḥı bir verd-i ḥandândur

(G 60/2)

Gülsitân-ı dil-i Yâver'de muḳîm **itmeğiçün**
O kamer-çihreyi hem-bezm-i Nedîm **itmeğiçün**

(Th 2/24)

izhâr: Meydana çıkarmak, göstermek.**izhâr: -a**

Çâre-sâz olmağa kaşdı o ṭabîb-i cânuñ

Dilümüz derdini **izhâra** ider istignâ

(G 18/6)

ittihâz eyle: Kabul etmek.**ittihâz eyle: -r**Derd-i ḥasret bu dil-i şeydâyı eyler **ittihâz**Dil ise bu âh u vâ-veylâyı **eyler ittihâz**

(G 48/1)

izhâr eyle: Göstermek, açığa vurmak.**izhâr eyle: -r**Cevâba kâdir olmaz belki **eyler** derdini **izhâr**

Muḥabbetden su'âl eylersem ol Mecnûn-ı şeydâya

(G 170/5)

Derd-i ḥasret bu dil-i şeydâyı eyler **ittihâz**Dil ise bu âh u vâ-veylâyı **eyler ittihâz**

(G 48/2)

Hün-ı dil nûş itmege kıanmaz o çeşmânun senün
Gerçi kim maḥmûrlar şahbâyı **eyler ittihâz**

(G 48/4)

izhâr-ı muḥabbet: Muḥabbet gösterisi.

Ḥaṭṭun gelicek düşmen ile dostı bilürsin

Herkes saña şimdi ider **izhâr-ı muḥabbet**

(G 33/4)

Çeşm-i âhûlar ile Leylâ'sına nisbet ider
Kaysveş âvâre-dil şahrâyı **eyler ittihâz**

(G 48/6)

izhâr-ı şerer-pâş u duḥân: Kıvılcım ve dumalar.

Dil mülketin itdün 'alev-i 'aşk ile süzân

izhâr-ı şerer-pâş u duḥân eylemedün hiç

(G 41/6)

Qaddi 'ar'ar bir güzel görmez ki dil meyl eylesün
Her zamân ol kâmet-i bälâyı **eyler ittihâz**

(G 48/8)

iztırâb-ı dil: Gönül ıztırabı.**iztırâb-ı dil: -den****iztırâb-ı dilden** eyler dem-be-dem cûş u ḥurûş

Eşk-i çeşm-i ḥasretüm âb-ı revân olmaz mı yâ

(G 25/3)

Yâveräsâ ülfet ü ünsiyyeti terk itdi dil
Nâsdan vahşet idüp tenhâyı **eyler ittihâz**

(G 48/10)

ittişâl: Yakınlık, yan yana gelme.**ittişâl** ol mihr-i ruḥsâr u semâ-yı 'işveye

Çeşmümi mânend-i şeb-nem itmeyince olmadı

(G 200/5)

'izzet: Değer, kıymet, ululuk, yücelik.

Dergeh-i Ḥaḳḳ'a varup yalvaragör ey Yâver

Devr-i ebvâb iderseñ saña **'izzet** gelmez

(G 78/10)

iz'ân: Anlayış, kavrayış, feraset.**iz'ân: -um, -i**

Deründe bu dil-i zârum niçün ḳalsun rezâletle

Ser-i küyuñda buldı 'aşıkuñ **'izzet** Şerîf'üm hû

(G 156/8)

Hâne-i albe gelür elbet hayâl-i dil-rübâ
Ola mı mihmâna 'izzet hâne-i virânede

(G 162/8)

Şeh-râhda ol şahı görüp pâyine düşdüm
Züill olsa da bilmem yine 'izzet var içinde

(G 169/4)

Gel itme hakâretle nazâr fâka-keşâna
Zannitme ki dünyâda bu 'izzet saña aldı

(G 199/6)

'izzet ü rif'at: Üstün ve yüce.

'izzet ü rif'at: -de

Evvelâ 'izzet ü rif'atde iken

Yâverâ şoıra tezellül güç olur

(G 69/9)

'izzet-i dâreyn: İki dünya değeri.

'izzet-i dâreyn: -e

Sen niçün sa'y eylemezsın ma'rifet taşşiline

'izzet-i dâreyne Yâver 'ilm ü irfândur sebab

(G 30/10)

'izzet-i dâreyn: -i

Pây-mâl olmağıla buldı şeref Yâver-i zâr

Zillet-i 'aşkı virür 'izzet-i dâreyni baña

(G 10/10)

-J-

jāle: Çiğ tanesi.

jāle: *-ler, -le*

Jālelerle didesi nemnāk olınca güllerüñ
Kaḥkaḥa ile gülistān içre şan murgān güler

(G 55/7)

jāle-ālūde: Çiğ bulaşmış.

Yaluñuz şanma țarāvet ruḥ-ı ḥoy-kerdede var

Jāle-ālūde olan berg-i gül-i terde de var

(G 74/2)

-K-**kabā: Kaftan, elbise.**

Faḫr ile faḫr ideyüm ḳalbe ğinā vir yā Rab
Ḳāmet ü ḫālūme çesbān **ḳabā** vir yā Rab

(G 26/2)

Zülf-i ŧeb-büyü ider nāfe-i Tātār'a meded

(G 45/5)

Ey ŧāh-ı ḫüsn ḫālet-i 'aŧŧuñla bîñ **ḳadar**
Üftādegān-ı derbederüñ yoḳ midur senüñ

(G 108/7)

ḳaç: Kaçmak, uzaklaşmak.

ḳaç: -ma
Gel ey rüh-ı revānum **ḳaçma** benden
Bu cism-i nā-tüvānuñ cānı sensin

(G 144/7)

Bir noḳṫa **ḳadar** loḳmaya ḳānı' olup ey dil
ŧol süfre-i ni'metde olan ḳāse-i nūn ol

(G 120/5)

Ne **ḳadar** olsa güzel ta'birüñ
O **ḳadar** ḫüsn-i beyānı severem

(G 131/8)

ḳaçan: Ne zaman.

Her **ḳaçan** kim aḡladup 'uŧŧāḳını cānān güler
Bülbülüñ giryān idüp ŧankim gül-i ḫandān güler

(G 55/1)

ḳadd: Boy, endam.

ḳadd: -üñ
O serv-endām olan **ḳaddüñ** ḳatı mevzundur cānā
Lebüñ bir bāde-i ŧāfi ruḫuñ gülgündür cānā

(G 21/1)

Yāverā ḫāl-i gül ü bülbül gelür hep yāduma
Her **ḳaçan** kim aḡladup 'uŧŧāḳını cānān güler

(G 55/10)

ḳaddüñ var iken ḳāmet-i Ṭübā'ya ne minnet
La'lüñ var iken bāde-i ḫamrāya ne minnet

(G 36/1)

ḳaçın: Çekinmek, uzak durmak, sakınmak.

ḳaçın: -ma
Ḳaçınma 'arz-ı didār eyle 'uŧŧāḳ-ı dil-efḡāra
Efendim dide-i Yāver ruḫuñla müstefid olsun

(G 141/9)

ḳadd: -i
Bir çeŧmi āhü bir **ḳaddi** dil-cü
Yoḳ misli yā Hū bir böyle āfet

(G 37/5)

ḳad çek: Boy atmak.

ḳad çek: -en
Bir nihāl-i 'iŧve-i ḫātır-niŧān ister göñül
Bāḡ-ı dilde **ḳad çekken** ser-keŧ fidān ister göñül

(G 116/2)

Ḳaddi 'ar'ar bir güzel görmez ki dil meyl eylesün
Her zamān ol ḳāmet-i bālāyı eyler ittiḫāz

(G 48/7)

ḳad çek: -miŧ
Siriŧk-i çeŧmile perverde itmiŧdür seni Yāver
Göñül bāḡında **ḳad çekmiŧ** benüm bir gül-fidanumsın

(G 147/10)

Dimez miydüm göñül duŧ olma gel bu 'aŧŧ u sevdāya
Bulur elbet belāsın dil viren ol **ḳaddi** bālāya

(G 170/2)

ḳad çek: -me, -de, -dür
Ḳad **çekmededür** serv-i sehī bāḡ-ı dilümde
Çeŧmümden aḳan yaŧ ile dā'im ŧuvarınca

(G 175/5)

Bir lebi ḡonce-i zibā ruḫı verd-i ḫamrā
Bir ŧaçı sünbül-i ter **ḳaddi** bülend ü bālā

(Tb 1/4)

ḳad çek: -di
Ḳad **çekdi** ŧāhn-ı bāḡ-ı dil-i dāḡdāḡda
Bir serv-i nāz ḳadlice bostāncı āfeti

(G 201/3)

ḳadd: -i, -n, -i
Ḳaddini itmiŧ dü-tā 'aŧŧuñla böyle var midur
Ḫāŧılı Yāver gibi bir mübtelā ey serv-ḳad

(G 46/9)

ḳadar: "Ölçüsünde, derecesinde" anlamında edat.

Midḫatinde o **ḳadar** ṫül-ı dirāz itmeyelüm

ḳadd: -üñ, -e
Ḳaddüñe 'ar'ar-ı ser-keŧ didiler
Zülf-i zencirüñe dil-keŧ didiler

(G 61/1)

Elif **ḳaddüñe** bir nokḩa ḩonılmaz
ḩırām-ı nāzinuñ misli bulunmaz

(G 81/1)

ḳadd: -i, -n

O bir zıll-ı ilāḩidür ki rüy-ı arz u dünyāda
ḩuzürında felek devr eyleyüp **ḳaddin** dü-tā eyler

(Kt 2/14)

ḳadd-i dil-ber: Sevgilinin boyu.**ḳadd-i dil-ber:** -den

Şive vü ḩüsn ü edādur **ḳadd-i dil-berden** ğaraż
Hep ḩırām-ı nāzdur bālā-yı ‘ar‘ardan ğaraż

(G 91/1)

ḳadd-i mevzün: Düzgün boy.**ḳadd-i mevzün:** -uñ

ḳadd-i mevzünüñ görenler didiler serv-i sehī
Nāzeninüm ehl-i ‘aşḩuñ sözlerin şanma teḩi

(G 184/1)

ḳadd-i nev-res: Taze boy.**ḳadd-i nev-res:** -üñ

Bāĝ-ı dilde eşḩ-i ḩün-ālūd ile besler idüm
Buldı **ḳadd-i nev-resüñ** neşv ü nemā ey serv-ḩad

(G 46/6)

ḳadd-i zībā: Güzel boy.**ḳadd-i zībā:** -sı

ḳadd-i zībāsı ḩayālümde ḩırām itdükçe
Gülşen-i fikretümi serv-i ḩırāmān bürüdi

(G 202/5)

ḳadd-kiyāmet: Kıyamet gibi ortalĝı karıştıran boy.

Mānend-i kıyāmet dile bir gülĝule virdi
Bir velvele-ārā-yı cihān **ḳadd-kiyāmet**

(G 38/4)

ḩadeḩ: Kadeḩ; şarap.

Çāşnī-senc-i leb-i meygün-ı cānāndur **ḩadeḩ**
Anuñ için cāy-gir-i bezm-i rindāndur **ḩadeḩ**

(G 43/1)

Çāşnī-senc-i leb-i meygün-ı cānāndur **ḩadeḩ**
Anuñ için cāy-gir-i bezm-i rindāndur **ḩadeḩ**

(G 43/2)

Āftāb-ı rüy-ı sākī olmiş ‘aks-endāz aña
Kim nazarda böyle çün mihr-i dirāşşāndur **ḩadeḩ**

(G 43/4)

Meclisüñdür bāde-i telḩa ḩalāvet-baḩş olan
Fırḩatüñle sevdüĝüm güyā ḩolu ḩandur **ḩadeḩ**

(G 43/6)

Vāyedār oldu leb-i ruh-āverüñden ey peri
Şanki ḩās-ı çeşmesār-ı āb-ı ḩayvāndur **ḩadeḩ**

(G 43/8)

Her ne dem ḩıtsa teḩi Yāver olur bī-zib ü fer
Dest-i sākide nigin-i la‘l-i rümmāndur **ḩadeḩ**

(G 43/10)

Meşrebümce bir **ḩadeḩ** nüş eyledüm ĝāyet leziz
Buldu ol demde dilümde başḩa bir ḩalet leziz

(G 47/1)

kader-i ḩazret-i ḩakk: Yüce Allah'ın kaderi.**ḩader-i ḩazret-i ḩakk:** -a

Maḩlüb için ey ‘āciz-i nā-çār u dil-efĝār
Yalvar **ḩader-i ḩazret-i ḩakk’a** sebeb olmaz

(G 80/4)

kādir olmaz: Güçlü olmak, gücü olmak, gücü yetmek.**kādir ol:** -maz

Cevāba **kādir olmaz** belki eyler derdini izḩār
Muḩabbetden su‘āl eylersem ol Mecnün-i şeydāya

(G 170/5)

kadlice: Boyluca.

Kad çekdi şahn-ı bāĝ-ı dil-i dāĝdāĝda
Bir serv-i nāz **kadlice** bostāncı āfeti

(G 201/4)

kadr: Deĝer, itibar, haysiyet.**ḩadr:** -e

Hemān güyā ki Yāver **ḩadre** irdüm nūra ĝarḩ oldum
Beyāz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm

(G 121/9)

ḩadr-i ḩüsn: Güzelliĝin kıymeti.**ḩadr-i ḩüsn:** -i, -n

ḩadr-i ḩüsnin kıldı şad çendān Yāver dil-berüñ
Zib ü zinet virdi ḩālā mesned-i i‘zāza ḩaḩ

(G 92/9)

ḩadrin bil: Kıymet, deĝer bilmek.**ḩadrin bil:** -ür

Çekdüĝi cevri ü sitemdür dil-rübālardan anuñ
‘Aşḩuñ **ḩadrin bilür** bir mihrbān ister göñül

(G 116/4)

kāf-ı kanā'at: Kanaat dağı.

Devlet-i aşkuında ben **kāf-ı kanā'at** beklerüm
Öyle bir müstağniyem kim reşk ider 'anķā baña
(G 6/5)

kāfir: Kāfir, acımasız, zalim.

İnanma i'timād itme ne **kāfir** kişidür ol şüh
Vişālüh va'd ider gerçek gibi ammā yalan söyler
(G 63/3)

Egerçi 'abes 'işmet ile da'vā eyler ol **kāfir**
Raķibüh dest-i cevrenden gürizān çıķduđın gördük
(G 101/5)

Tālī'-i Fir'avn'ı gör kim ni'mete ğarķ olmuş āh
Öyle **kāfir** şād-mān-ı ni'metüh olmuş senüh
(G 114/8)

Farz eyle ki bir **kāfir** imiş kākül-i cānān
Raħm itmeye mi 'āşıķa ķalbi ķararınca
(G 175/7)

Raķib-i bed-meniş kāfirdi evvel
Görüp ħüsnüh dağı pek **kāfir** oldu
(G 180/6)

Na'ım ü rü'yet-i didarı münkir
Raķib-i bed-meniş **kāfir** degil mi
(G 189/6)

kāfir: -dür
Āh kim bilseñ ne zālimdür ne **kāfirdür** o şüh
Zulm ider 'uşşāķa hem kendin peşimān gösterür
(G 66/7)

kāfir: -di
Raķib-i bed-meniş **kāfirdi** evvel
Görüp ħüsnüh dağı pek kāfir oldu
(G 180/5)

kāfir-i fācir: Günahkar kafir.

Nür-ı mihr-i ruħuñı perde-i zülfüñ örter
Ehl-i İslām nerede **kāfir-i fācir** nerede
(G 177/4)

kahkaha: Yüksek sesle gülme.

Jälelerle didesi nemnāk olınca güllerüh
Kaķķaha ile gülistān içre şan murġān güler
(G 55/8)

kahramān: Yiğit, cesur, bahadır.

kahramān: -um
Niġāh-ı Zü'l-feķār-āsarı çeksün ğamze-i mestüh
'Alī-siretli sultānum benim ey **kahramānum** gel
(G 119/8)

kā'il ol: Razi olmak.

kā'il ol: -acaķ, -sın
Şem'-i ruħ-ı cānāneyi gördükçe uçarsın
Pervāne gibi yanmaġa **kā'il olacaksın**
(G 145/6)

kākül: Saç, perçem.

Beni evvel nazarda müyi āteşde na'l-veş kılduñ
Naşıl perçem naşıl **kākül** belā-yı āsmāndur bu
(G 155/4)

kākül: -üñ
Heves-i zülf-i siyāhuñ ne belālar getirür
Kākülüh fikri ile başuma sevdā mı gelür
(G 68/6)

kākül-i cānān: Sevgilinin saçı.

Farz eyle ki bir kāfir imiş **kākül-i cānān**
Raħm itmeye mi 'āşıķa ķalbi ķararınca
(G 175/7)

kākül-i tār-mār-ı 'aşķ: Aşķın dađıñık saçları.

kākül-i tār-mār-ı 'aşķ: -uz
Şarılr āşiyān-ı murġ-ı dile
Kākül-i tār-mār-ı 'aşķuz biz
(G 82/8)

kākül-perişān: Perişan saç.

kākül-perişān: -um
'Aķl u fikr ü zihnümi başumdan itdüñ tār-mār
Ĥüsnini 'arz itdi ol **kākül-perişānum** henüz
(G 77/8)

kāl: 1.Kalmak.

ķal: -dı
Raķib ile keş-ā-keşden murādum olmadı ħāşıl
Ne **ķaldı** 'āzim-i semt-i müdarā olmadan ġayrı
(G 182/4)

Ĥayfā ki dilā derd-i muħabbet saña **ķaldı**
Bu vādi-i 'aşķ içre meşāķķat saña **ķaldı**
(G 199/1)

Ĥayfā ki dilā derd-i muħabbet saña **ķaldı**

Bu vâdi-i ‘aşk içre meşakkât saña **kıaldı**
(G 199/2)

‘Afv eyle dilerseñ de dilerseñ de helâk it
Ey ğamzesi cellâd meşıyyet saña **kıaldı**
(G 199/4)

Gel itme ğakâretle nazar fâka-keşâna
Zannitme ki dünyâda bu ‘ızzet saña **kıaldı**
(G 199/6)

Bıldüm ki benüm ğâlîme bir raĥm idenüm yok
Ey kân-ı kerem luĥf u ‘inâyet saña **kıaldı**
(G 199/8)

Geldünse eger görmek için yârünü Yâver
Gıtdi o ğüzel âteş-i ğasret saña **kıaldı**
(G 199/10)

Yâver dilüm o şüĥa gidüp **kıaldı** gelmedi
Bâd-ı şabâ ilen de peyâm olmadı baña
(G 9/9)

Ğönül bî-hüş **kıaldı** nişter-i ğamzeñle bir kan al
Ğirifte-ĥûñ olan elbet olur faşşâddan maĥzûz
(G 93/5)

Şu‘leden serv olup **kıaldı** cigergâhumda
Şanki reftâr idiyor serv-i ĥırâmân-ı firâk
(G 100/7)

Begüm bu âteş-i ‘aşkuñla süzân olduĝum **kıaldı**
Ğiceler şubĥa dek derdüñle nâlân olduĝum **kıaldı**
(G 183/1)

Begüm bu âteş-i ‘aşkuñla süzân olduĝum **kıaldı**
Ğiceler şubĥa dek derdüñle nâlân olduĝum **kıaldı**
(G 183/2)

Ğörüp ĥâl-i dige-ĝünüm baña raĥm itmedün cânâ
Niçe demdür ğamuñla zâr u giryân olduĝum **kıaldı**
(G 183/4)

Bütün yağmaya virdüm ĥân mân-ı şabr u tedbiri
Taĥammül itmeyüp bî-şabr u sâ mân olduĝum **kıaldı**
(G 183/6)

Ne ĥâlüm ‘arz idebildüm ne nuĥka ĥudretüm oldı
Hemân ğördükde ol meh-rüyî ĥayrân olduĝum **kıaldı**
(G 183/8)

Dem-â-dem ğayrılarla ülfet ider ol perî şimdi
Benüm Yâver gibi mehcür-ı cânân olduĝum **kıaldı**
(G 183/10)

kıal: -mış
Ben senün ‘âşık-ı didârün olup **kıalmış** iken
Metn-i ĥüsnün yine şerĥ itmede tefsir-i kaçâ
(G 24/3)

Fırkat şebinde **kıalmış** idüm fikr-i vaşl ile
Mıhr-i ruĥuñla cân u dilüm rüşen eyledün
(G 106/3)

kıal: -ur
Ferâĝat itmeĝe tedbir arar şüĥum seni likin
Naşil tedbir naşil temkin **kıalur** ‘âşıkda âh ammâ
(G 19/6)

Şabâĥ-ı ĥaşre deĝin dil **kıalur** mı kim bî-hüş
Şabûĥ-ı neş’e ile bî-ĥumâr olur mı ‘aceb
(G 29/7)

Şanma ey Leylivesüm tenhâ **kıalur** ‘âşıklarun
Ğâhice Mecnün ile şahrâda murĝân söyleşür
(G 67/3)

Hüşyâr olamaz böyle **kıalur** tâ-be-ĥiyâmet
Her kim ki fütâdeñ ola ey serv-i revânüm
(G 130/5)

kıal: -up
Ne cellâd-ı kaçânun zir-i destinde **kıalup** şimdi
Fırâkuñla ĥayâtından begüm bu ĥaste cân geçmiş
(G 89/27)

Ey dil yine bir semte mi ‘azm idecek ol şeh
Yollarda **kıalup** böylece ĥayrân ne ĥurursın
(G 140/8)

Ħâlümü añladamam kimseye ben fırkatde
Vaşluñı fikr iderüm böyle **kıalup** ĥasretde
(G 167/2)

kıal: -maz
Meclis-i ‘uşşâkda billâhi **kıalmaz** hüşyâr
Sâķi-i gül-ĥihrenün la‘l-i lebi meyĝün iken
(G 146/5)

kıal: -sun
Senün âhü nigâhuñ mest-i ĥ‘âb olsun da **kıalsun** mı
Ğönül zaĥm-ı müjeñle pür-‘azâb olsun da **kıalsun** mı
(G 193/1)

Senüñ ahü nigāhuñ mest-i h'āb olsun da **ķalsun** mı
Göñül zaķm-ı müjeñle pür-‘azāb olsun da **ķalsun** mı
(G 193/2)

Müzeyyen hāne-i dil dest-i luţfuñla yapılmışken
Yine bu seng-i cevruñle hārāb olsun da **ķalsun** mı
(G 193/4)

Bizi bezmüñden istiskāl güne tarķ idüp cānā
Raķibān vaşluñ ile kām-yāb olsun da **ķalsun** mı
(G 193/6)

Kemāl-i ‘izzet ü ikrāmuñı gördükde māhum dil
Mülākātuñ deminde pür-ħicāb olsun da **ķalsun** mı
(G 193/8)

Olurken Yāver’üñ eş‘arı bir bir cümle manzūruñ
Benüm bu ser-güzeştüm bir kitāb olsun da **ķalsun** mı
(G 193/10)

Derüñde bu dil-i zārum niçün **ķalsun** rezāletle
Ser-i küyuñda buldı ‘aşıķuñ ‘izzet Şerif’üm hū
(G 156/7)

ķal: -du, -m
Vādi-i ‘aşķa düşüp böylece **ķaldum** Yāver
Bir tārıķa gidemem kendi rehümden ğayrı
(G 195/9)

ķal: -a, -ma, -m
Şeb-i tārık-i hicrānuñda da bī-nūr **ķalamam** ben
Ħayālūñ ķalbüme nūr u ziyādur yā Resülallāh
(K 2/5)

ķal: -sa, -y, -du, -m
Ma‘āz-Allāh eger düzaķda **ķalsaydum** bu āteşle
Mu‘azzeb eylemezdi ‘aşıyānı yā Resülallāh
(K 3/11)

ķal: -sa
Şeh Selim’üñ Yāverāsā hep du‘ā-h’ānı olup
Ķalsa ol şāha açup destin sezādur lāleler
(G 49/18)

ķal: -maz, -di
Gördükde seni ey meh-i rahşende hilālüm
Ķalmazdı benüm ‘aşķuñ ile zerre mecālüm
(G 133/2)

ķal: -ma, -di

Şu‘le-i ħüsnüñle tende yanmaduķ yir **ķalmadı**
Añdum ‘aşķuñ āteş-i sūzān geldi ħātırā
(G 172/7)

Kesildi ‘aşıķ-ı zāruñ nevāsı **ķalmadı** ħiç
Şehid-i ğamzeñ olanlar ħisābı n’eyler imiş
(G 87/5)

Baña ger itmez iseñ Yāver’le luţf it zālüm
Ķalmadı şabra taħammül yeter āzāra meded
(G 45/10)

‘Aşķuñ aldı ‘aķlumı göñlümdede rahāt **ķalmadı**
Ħālümü taħrīre vü taķrīre ħācet **ķalmadı**
(G 188/1)

‘Aşķuñ aldı ‘aķlumı göñlümdede rahāt **ķalmadı**
Ħālümü taħrīre vü taķrīre ħācet **ķalmadı**
(G 188/2)

Çille-i cevruñ çer mi Rüstem-i Zāl olsa da
Bir kemān-ı saĥt imiş bāzūda kuvvet **ķalmadı**
(G 188/4)

Öyle dil-teng eyledüñ kim ‘aşıķ-ı maĥzūnını
Ṭālī‘-i ber-geşteden dilde şikāyet **ķalmadı**
(G 188/6)

‘Aşķuñ istilāsı vardur hāne-i mülk-i dile
Ey ‘aķıl şimden girü sende ħükümet **ķalmadı**
(G 188/8)

Bizlere dā’im sitiġnā ğayrıya her dem vefā
Bu cefāyı çekmede Yāver’de tākāt **ķalmadı**
(G 188/10)

ķal: -miş, -am
Var mıdur yoķ mı dehānuñ **ķalmışam** endişede
Hem miyānuñ fikri ile düşmişem teşvişe de
(G 163/1)

2.Geriye kalmak.

ķal: -maz, -am
İ‘timād it ķavlüme ey Yāver’üñ cānānesi
Ķalmazam nār-ı ğamuñla yanmada pervāneden
(Mr 1/16)

ķāl: Söz, lakırdı, laf.

Kime şekvā ideyüm olmadı bir çāre meded
Söylesem ħāl-i dilüm **ķāl** ile taķrır olmaz
(G 76/6)

Bahs-i aşkıında dağı pek uzadı kıl ile **kal**
Kalmadı çekmege de firkatini dilde mecāl

(Tb 1/47)

kal: -e

Hāl-i vāşıfdu nümüne hālūme Yāver benüm
Qāle gelmez sır olunmaz özge keyfiyyetdeyüm

(G 125/10)

kalb: Kalp, gönül.**kalb:** -e

Faqr ile faqr ideyüm **kalbe** ğınā vir yā Rab
Kāmet ü hālūme çeşbān kabā vir yā Rab

(G 26/1)

Süzme gel çeşm-i siyāhuñ meded ey mest-i nigāh
Ġamzeler **kalbe** degil cānuma te'sir itdi

(G 181/6)

Qalbe çoğınca mihr-i muhabbet
Geldi beraber derd ile miñnet

(G 37/1)

kalb: -i, -n, -e

Ne bilsün zāhid-i nā-dān anuñ naqş-ı dil-ārāsın
O şūhuñ şüretin bir **kalbine** taşvir olandan şor

(G 56/4)

Gül-i dāğ āb-ı sirişkümle bahār ide diyü
Belki feryād-ı dilüm **kalbine** kār ide diyü

(Tb 1/28)

kalb: -üm, -e

Göricek vechini biñ cān ile oldum meftün
Çünkü Bihzād-ı każā **kalbüme** taşvir itdi

(G 181/4)

Şeb-i tārik-i hicrānuñda da bī-nür qalamam ben
Hayālün **kalbüme** nür u ziyādur yā Resūlallāh

(M 3/6)

kalbi karar: İncancım kaybetmek; yüreği kararmak.**kalbi karar:** -ınca

Farz eyle ki bir kâfir imiş kākül-i cānān
Raħm itmeye mi 'āşıka **kalbi kararınca**

(G 175/8)

kaldur: Yukarı doğru hareket ettirmek; yükseltmek.**kaldur:** -up

Düşürdüm Yāverā sāl-i cedide bir güzel tārīh

Hilāl-i sāl-i nev el **qaldurup** şāha du'ā eyler

(Kt 2/24)

kāleb-i bī-cān: Cansız beden.

Hele ben kendümi bir **qāleb-i bī-cān** bulurum

Ne zamān görsem o rüħüm yeñiden cān bulurum

(G 134/1)

kāle-i vaşl: Kavuşma sözü.**kāle-i vaşl:** -i, -n

Cān naqđın alup **kāle-i vaşlın** virecekmiş

Senden baña oldu yine bāzār-ı muhabbet

(G 33/7)

kamer: Ay, mäh.

Qamer her şehriñ encāmında olduğca maħāk u selh

Ziyā vü incilāyı şems-i luţfuñdan recā eyler

(Kt 2/17)

qamer-çihre: -y, -i

Gülsitān-ı dil-i Yāver'de muķim itmeğičün

O **qamer-çihreyi** hem-bezm-i Nedim itmeğičün

(Th 2/24)

kāmet: Boy, endam.**kāmet:** -i

Kanda baqsam baña ol ruħları gülgün görünür

Qāmeti serv-i sehiden dağı mevzün görünür

(G 51/2)

'Aceb bu **kāmeti** zibā nihāl-i bāğ-ı cennet mi

Hırām-ı nāz ile reftār iden ol serv-i kāmet mi

(G 186/1)

Qāmeti ey serv-i İrem Muştafā

Ruħları gül-ğonce-i fem Muştafā

(G 191/1)

kāmet: -üm

Ser-ā-pā **kāmetüm** ol kāmet-i cānāna ħasretdür

Dü çeşmüm de benüm ol dide-i fettāna ħasretdür

(G 70/1)

kāmet: -i, -n, -e

Mā'il olduğ o güliñ serv-i sehi **kāmetine**

Hiç taħammül idemez cān u dilüm ħasretine

(G 178/1)

kāmet ü endām: Boy ve endam.**kāmet ü endām:** -i, -n, -a

Sürme çekmiş kudret-i Ĥağ dide-i bādāmına

Serviyi ħayretde koymış **kāmet ü endāmına**

(G 165/2)

ķāmet ü hālüm: Boy ve hāl.**ķāmet ü hālüm: -e**

Faķr ile faķr ideyüm ķalbe ğinā vir yā Rab

ķāmet ü hālūme ķesbān ķabā vir yā Rab

(G 26/2)

ķāmet-i bālāy: Uzun boy.**ķāmet-i bālāy: -y, -ı**

Kaddi ‘ar‘ar bir ğüzel ğörmez ki dil meyl eylesün

Her zamān ol **ķāmet-i bālāy** eyler ittiĥāz

(G 48/8)

ķāmet-i cānān: Sevgilinin boyu. Serve baķdum **ķāmet-i cānān** geldi ĥāĥıra

Nehre baķdum dide-i ğiryān geldi ĥāĥıra

(G 172/1)

ķāmet-i cānān: -a Ser-ā-pā ķāmetüm ol **ķāmet-i cānāna** ĥasretdür

Dü ķeşmüm de benüm ol dide-i fettāna ĥasretdür

(G 70/1)

ķāmet-i cānān: -ı

ĥayret-zedeyüm ol ŗeh-i ĥübām ğörince

‘Aķlum ğidiyor **ķāmet-i cānānı** ğörince

(G 160/2)

Üftādeliğüm vardı ki ol rütbe ye Yāver

‘Aķlum ğidiyor **ķāmet-i cānānı** ğörince

(G 160/10)

ķāmet-i cān: -sın Ol serv-i sehī-ķad ile sen **ķāmet-i cānsın**

Mestāne niğehlerle begüm āfet-i cānsın

(G 142/1)

ķāmet-i dil-ķeş: Ğönlü cezbeden boy.

Nihāl-i ķadd-i bālāsın yā Rab ser-firāz eyle

Beni ĥün sāye pā-māl eyledi ol **ķāmet-i dil-ķeş**

(G 88/6)

ķāmet-i ŗabr: Sabır boyu.**ķāmet-i ŗabr: -um**Muķavves ebruvānuñ fikri бүkdi **ķāmet-i ŗabrum**

Ciğergāhum müjeñ zaĥmı ile pür-ĥündür cānā

(G 21/3)

ķāmet-i ŗeşşir: Kılıĥ gibi boy.**ķāmet-i ŗeşşir: -ü, -müz**

Kec-nümālĥ varsa bende cānuma ķaşd it begüm

iki ķat olsun elüñde **ķāmet-i ŗeşşirümüz**

(G 83/4)

ķāmet-i serv-i revān: Yürüyen selvi boyu.

Ğülistān-ı ĥayālümnden yine bir mihrbān ğeķmiş

ĥırām-ı nāz ile bir **ķāmet-i serv-i revān** ğeķmiş

(G 89/2)

ķāmet-i serv-i sehī: Uzun selvi boy.

Söylesem derd-i derünüm ĥālūme raĥm eylemez

Āĥ kim ol **ķāmet-i serv-i sehī** āzāduma

(G 171/4)

Hezārān nāz ile ol **ķāmet-i serv-i sehī** nāzum

Ğemenzāra ĥıķup ğāĥi ğezer āheste āheste

(G 176/7)

ķāmet-i ŗübā: Tübā ağacının boyu.**ķāmet-i ŗübā: -y, -a**Ķaddün var iken **ķāmet-i ŗübā’ya** ne minnet

La‘lün var iken bāde-i ĥamrāya ne minnet

(G 36/1)

ķāmet-i zibā: Ğüzel boyu.

Sāyesinde ĥāb u rāĥat mı ğörür Yāver ‘aceb

‘İŗve-ğerlik eylese ol **ķāmet-i zibā** baña

(G 6/10)

Ğüftār-ı nāzı ol бүt-i ra‘nā ğüzel bilür

Dil-ķeş ĥırāmı **ķāmet-i zibā** ğüzel bilür

(G 65/2)

ķām-kār-ı ‘aşķ: Aşķ bahtiyarı.**ķām-kār-ı ‘aşķ: -uz**Şöyle bir **ķām-kār-ı ‘aşķuz** biz

Ğüyyiā ŗehr-yār-ı ‘aşķuz biz

(G 82/1)

ķām-rān: Arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar.

Kemāliyle ne mümkün vaşfın itmek ol ŗehenşāhuñ

Ĥulāşa luţf u iĥsānıyla ‘ālem **ķām-rān** oldu

(Kt 1/4)

ķāmverlik: Mutluluk.**ķāmverlik: -de****ķāmverlikde** felek bir tünd-ĥüdur Yāverā

Bir ķarār üzre değil ğeh züd u ğāĥi dir ider

(G 54/9)

ķām-yāb: Muradına ermiş.

Bizi bezmünden istiskāl güne ʔarḥ idüp cānā
Raķibān vaşluñ ile **kām-yāb** olsun da ʔalsun mı
(G 193/6)

kan: Doymak.

kan: -ma, -dı
Ƙanmadı hūn-ı dilüm nūş itmeden ol mest-i nāz
Dide-i maḥmūrına gelmiş mey-i naḥvet lezīz
(G 47/7)

kan: -maz
Hūn-ı dil nūş itmege **Ƙanmaz** o ʔeşmānuñ senūñ
Gerçi kim maḥmūrılar şahbāyı eyler ittiḥāz
(G 48/3)

Her ne rütbe nūş idersem Yāverā **Ƙanmaz** yine
Teşnedür cān u dilüm laʔ-ı leb-i gül-fāmına
(G 165/9)

kan: -du, -ñ
Seyrānına baḫduñ
Hūn-ı dile **Ƙanduñ**
(G 112/8)

kan: -ar
Hancerinūñ zaḫmına dil-teşneyem
Hūn-ı dil-i zāra **Ƙanar** aḫlaram
(G 126/4)

kan: 1.Kan, kanlı gözyaşı.

Hancer-i ser-tiz-i ḡamzeñ dilde yalmān gösterür
Lik zāhirde ne zaḫm u yāre ne **Ƙan** gösterür
(G 66/2)

Dilüm sūzān tenüm biryān iden sensin Şerīf'üm hū
Sirişküñ ḫasretüñle **Ƙan** iden sensin Şerīf'üm hū
(G 157/2)

Yāver gibi mehcūr olalı āh o gülümden
Didemden aḫar **Ƙan** ile enhār-ı muḫabbet
(G 33/10)

Saña itsün mi fidā cānımı bu 'āşık-ı zār
Ƙan bahāsı mı 'aceb laʔ-ı lebūñ kıymetine
(G 178/6)

Gözümden **Ƙan** gelince girye itdüm
Sirişküñ pençe-i mercān bitürdi
(G 187/7)

Seḫerī aḫlar idüm gözlerümi **Ƙan** bürüdi

Dil-i vīrān-şodemi āteş-i sūzān bürüdi
(G 202/1)

kan: -dur
Didemden aḫan **Ƙandur**
Yā Ḥazret-i Mevlānā
(M 8/31)

Meclisüñdür bāde-i tellḫa ḫalāvet-baḫş olan
Fırḫatüñle sevdüḡüm ḡüyā ʔolu **Ƙandur** ḫadeḫ
(G 43/6)

Ƙatı bī-raḫm imişsin böyle bilmezdim seni cānā
Niḡāh-ı merḫamet kıl ʔeşm-i Yāver'den aḫan **Ƙandur**
(G 60/10)

kan: -um
Yine aḫlatmaḫ mı ƙasduñ başladuñ cevri itmege
Dinmedi ʔeşmüñden ey zālim aḫan **Ƙanum** henüz
(G 77/6)

Olur hūn-āb-ı eşküñle elümde sāḡarum pür-hūn
Dü ʔeşmüñden aḫan **Ƙanum** şarāb-ı eşk-i ḫasret mi
(G 186/8)

kan: -a
Dilüm teşne iken didār-ı yāre
Urıduḫ ḡamzesine **Ƙana** düşdük
(G 103/6)

Ƙan aḫla: Kanlı gözyaşı dökmek.

kan aḫla: -t, -ur
Ḥasret-i vuşlat baña **Ƙan aḫladur** her şubḫ u şām
Şorsalar bilmem yine ol yār ile vuşlat nedür
(G 71/3)

kan aḫla: -r
Fırāk-ı yāre şabr itmez dem-ā-dem dide **Ƙan aḫlar**
Begüm ḫasret-keş-i didāruñ olmışdur hemān aḫlar
(G 57/1)

kan aḫla: -r, -am
Hemīşe yanarum **Ƙan aḫlaram** ben
Dem-ā-dem ʔeşm-i giryānuñ elinden
(G 149/7)

kan aḫla: -y, -a, -ma, -m
Diyemem ḫālümü **Ƙan aḫlayamam** ben bir dem
Ƙorḫarum söyleyemem derd ü ḡamından ölsem
(Tb 1/37)

kan al: Kan almak, kan akıtmak.

Göñül bî-hüş kaldı nişter-i gamzeñle bir **kan al**
Girifte-ñün olan elbet olur faşşâddan mahzûz

(G 93/5)

kan al: -sa, -ñ

Nişter-i gamzeñle gelseñ bir **kan alsañ** ey tabîb
‘Aşk ile dil-ñün olan bîmâra Allâh ‘aşkına

(G 173/3)

kan dök: Ölümeye yol açmak, cana kıymak.**kan dök: -er**

Kan döker her çeşm-i zañmuñ dîde-i giryân gibi
Ne urıldıñ Yâverâ ol gamzesi ñün-ñ‘äreye

(G 164/9)

kan eyle: Kan eylemek.**kan eyle: -me**

Kârum benüm âh ile fiğân eyleme yâ Rab
Seyl-âb-ı sirişk-âbumı **kan eyleme** yâ Rab

(G 28/2)

kan eyle: -r

Ne cellâd-ı kazâdur kim bilinmez nice **kan eyler**
Kimin ihyâ ider gamzeñ kimin ihlâk-i cân eyler

(G 73/1)

kana boya: Kan içinde bırakmak.**kana boya: -n, -ur-ur**

Reşk-âver olur la‘l-i lebüñ gördüğü demler
Kana boyanur bâde-i şahbâ hevesinden

(G 153/6)

kanâ‘at: Tokgözlülük, yetinme, kısmetine razı olma.

Hırş ile mâl yıgyıyup itmek iledür şandük
Her fûrû-mâye gedâ çeşme **kanâ‘at** gelmez

(G 78/4)

kanâ‘at id: Yetinmek.**kanâ‘at id: -er**

Dîdârûñı görmekle **kanâ‘at** mi ider dil
Yâ n‘eylesün ol Yâver-i şeydâ hevesinden

(G 153/9)

kanda: Nerede, nasıl.

O benüm pâdişehümdür ben anuñ bendesiyem
Ol mehüñ pâyine yüz sürmek ise **kanda** baña

(G 4/4)

Öyle olmuş kim hayâli çeşm-i dilde mürtesem

Kanda bakşam ol mehüñ şekli nihân olmaz baña

(G 11/4)

Kanda bulurdu bu keyfiyyeti ger eylemese
Neş‘e-i la‘l-i lebüñ sâğar-ı ser-şâra meded

(G 45/7)

Kanda bakşam baña ol ruñları gülgün görünür
Kâmeti serv-i sehîden dañı mevzün görünür

(G 51/1)

Ser-i zülfüñde vañan itdüğini tuymuş idüm
Kandadur **kanda** yine şimdi o âvâre göñül

(G 117/8)

Kanda varsam Yâverâ cüyende-i Hakk‘am hele
Eyleyen dervişveş kesretde vahdetdür beni

(G 192/9)

kanda: -dur

Ser-i zülfüñde vañan itdüğini tuymuş idüm
Kandadur kanda yine şimdi o âvâre göñül

(G 117/8)

O ñünî gamzelerle var idi ünsiyyetüm evvel
Görinmez hayli demlerdür ‘aceb ol **kandadur** şimdi

(G 194/6)

kanda: -sin

Hâberdârum gel inkâr itme göñlüm sendedür şimdi
‘Aceb sen **kandasın** bilmem hayâlün bendedür şimdi

(G 194/2)

kand-ı leb: Dudağın şekeri.**kand-ı leb: -üñ**

İstemez **kand-ı lebüñ** tütî-i dil ‘âlemde
Rû-nümâ olsa da ger âyine-i râz baña

(Th 2/9)

kandil: Kandil, چراğ, meşale.**kandil: -dür**

Ṭâk-ı mihrâb-ı dü ebrü içre şan **kandıldür**
Hem mey içmez hem yine ser-ñoş edâdur gözlerüñ

(G 111/5)

kanğı: Hangi.**kanğı: -sı, -nı, -ı**

Âteş-i ehl-i nifâk ile yanar âteş-i dil
Çeşm-i giryânum ile **kanğısım** söndüreyüm

(G 127/4)

kān-ı kerem: Kerem, başış kaynağı.

Bildüm ki benüm hālüm bir raḥm idenüm yoḡ
Ey **kān-ı kerem** luṭf u ‘ināyet saña ḡaldı
(G 199/8)

kān-ı kerem: -den

Yāver'e var mı ‘aceb niyyeti teṣrife yine
Meded ol **kān-ı keremden** ḡaberüñ var mı ṣabā
(G 17/10)

kān-ı mürüvvet: İyilik kaynağı.

kān-ı mürüvvet: -sın
Sen **kān-ı mürüvvet**
Erbāb-ı ṣefā‘atsın
(M 8/9)

kāni‘ ol: Kanaat etmek, yetinmek.

kāni‘ ol: -up
Bir noḡta ḡadar loḡmaya **kāni‘ olup** ey dil
Ṣol süfre-i ni‘metde olan kāse-i nün ol
(G 120/5)

kanlı: Kanlı, kanlanmış olan.

Gördükde bu çeṣmümden aḡan **kanlı** siriṣki
Olma didi ol meh baña me‘yüs-ı visālüm
(G 133/7)

‘Azm-i aḡyār eylemiş reftār ider gördüm yine
Bir levendāne edālī **kanlı** zālīm eṣbehi
(G 184/6)

kānün: Yasa, emir, hüküm.

Ṣarmış bele **kānün** ḡuṣaḡın püsküli ṣarḡar
Ġāyetle yaḡışmış aman ol müy-ı miyāna
(G 166/7)

kapın: Kapanmak.

kapın: -du, -ñ
Ey mihr-i cihān-tāb u felek ey meh-i tābān
Ġāhī açılıp meh gibi ḡāhice **kapandıñ**
(G 112/14)

kapıl: Cāzibesine tutulup bir şeye veya kimseye bağlanmak, âşik olmak.

kapıl: -ur
Zaḡm-ı müjḡān ciḡer-süz ile pür-yāre ḡönül
Kapılır ḡayfā yine ‘aşḡ ile her yāre ḡönül
(G 117/2)

kapu: Eşik, kapı.**kapu: -ñ, -da**

Kapıñda ḡākim ü vālī senüñ üftādeñ olmışdur
Benüm gibi hezārān mübtelāya raḡbetüñ yoḡdur
(G 50/7)

kapu: -ñ

Gülṣen ne gerek bende-i efgendeñe cānā
Kapıñ gibi ‘uṣṣāḡuña ra‘nā maḡal olmaz
(G 79/8)

kār: Fayda, kazanç.

H‘āba varsa gözlerüñ ṣimṣirin itmez der-niyām
Tīḡ-ı ḡamzeñ bir ḡazā **kār** olduḡın bilmez miyüz
(G 75/6)

kār: -um

Kārum benüm āh ile fiḡān eyleme yā Rab
Seyl-āb-ı siriṣk-ābumı ḡan eyleme yā Rab
(G 28/1)

kār: -uñ

Beni pek nā-tüvān itdi tecāhül-ḡüne eṭvāruñ
Senüñ **kāruñ** teḡāfüldür benüm ḡālüm mükedderdür
(G 52/4)

kār: -ı

Yāver-i āvārenüñ ‘aşḡuñ ile
Kārı hemān nāle vü feryād olur
(G 64/10)

kār id: Etki yapmak.

kār id: -e
Gül-i dāḡ āb-ı siriṣkümlle bahār ide diyü
Belki feryād-ı dilüm ḡalbine **kār ide** diyü
(Tb 1/28)

kār it: Kazanç elde etmek, yarar sağlamak.

kār it: -dī
Cānuma **kār itdi** ḡayfā āteṣ-i derd-i firāk
Bu ‘azāb u miḡnetüñ bir intihāsın görmedüm
(G 124/3)

karār: Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı.

Kāmverlikde felek bir tünd-ḡūdūr Yāverā
Bir **karār** üzre degil geh zūd u ḡāhī dīr ider
(G 54/10)

Bir **karār** üzre olmazuz dā‘im

Devr ider rüzḡār-ı ‘aşḡuz biz
(G 82/3)

ķarār eyle: Sabit durmak, kalmak, yerleşmek.

ķarār eyle: -di

Eyledi tā cigergehümde **ķarār**

Tir-i ğamzeñ nişānidur gönlüm

(G 123/5)

ķarār ol: Kararlı olmak, sabit ve sakin durmak.

ķarār ol: -ur

Hemān gider tıramaz semt-i yāre dil-i Yaver

Gönül didükleri şeyde **ķarār olur** mı ‘aceb

(G 29/10)

ķar-ı deryā: Denizin dibi.

ķar-ı deryā: -da

Lisān-ı hāl ile anlar saña dā'im şalāt eyler

Yüzerken **ķar-ı deryāda** semekler yā Resulallāh

(M 5/6)

ķār-ı encām: Son kazanç.

ķār-ı encām: -ı

Mey-i iķbāl ile pür-neş'e iken

ķār-ı encāmı te'emmül güc olur

(G 69/8)

ķarın: Yakın, arkadaş.

ķarın: -üñ, -üm

Ol zāt-ı ber-güzin ü semāhat **ķarınüñüm**

Destinde buldı cüd u 'aṭāyā nihāyeti

(G 201/13)

ķarın-i merḥamet ü luṭf u iltifāt: Merhamet, iyilik ve lütuf yakınlığı.

İtdi **ķarın-i merḥamet ü luṭf u iltifāt**

Gördükde hāl-i zār-ı dil-i Yāver'i 'Alī

(G 190/9)

ķarneyn: İki boynuz.

ķarneyn: -ı

'Aşıkānuñı alup zevķ u şafāya gidicek

Didi aġyāruña ṭaķduñ mı o **ķarneyni** baña

(G 10/8)

ķaş u göz: Kaş ve göz.

İltifāt it baña imā ile olsun cānā

ķaş u göz ile işāret daḥı şoḥbet degil a

(G 158/4)

ķaşd: Amaç, niyet.

ķaşd: -ı

Çāre-sāz olmaġa **ķaşdı** o ṭabib-i cānuñ

Dilümüz derdini izhāra ider istignā

(G 18/5)

ķaşdı cevr itme midür bilmem o meh-pāremüzün

Yāver-i zārına her demde küser n'olsun bu

(G 154/9)

ķaşd: -uñ

Yine aġlatmak mı **ķaşduñ** başladuñ cevr itmege

Dinmedi çeşmümden ey zālīm aķan ķanum henüz

(G 77/5)

ķaşd-ı tanzır-i zemīn-i mīr rā'if eyle: Mir Raif'in tarzını nazire yapmaya niyet etmek.

ķaşd-ı tanzır-i zemīn-i Mīr Rā'if eyle: -se, -m

ķaşd-ı tanzır-i zemīn-i Mīr Rā'if eylesem

Kilk-i şı'rüm kendüsin nālān u giryān gösterür

(G 66/11)

ķāse-i nūn: Nun kasesi.

Bir nokṭa ķadar loķmaya ķāni' olup ey dil

Şol süfre-i ni'metde olan **ķāse-i nūn** ol

(G 120/6)

ķaşr-ı cinān: Cennet köşkü.

Der ü divār u şaķf-ı pür-nuķuşuñ yapıdurup zibā

Müzeyyen muntazam güyā ki bir **ķaşr-ı cinān** oldı

(Kt 1/16)

ķat'ā: Asla, hiçbir zaman.

Merḥamet bende-i efgendeye aşlā itmez

Hışmla daḥı nigeḥ-i hālüme **ķat'ā** itmez

(Tb 1/14)

ķatı: Çok, oldukça, gayet.

O serv-endām olan ķaddün **ķatı** mevzundur cānā

Lebüñ bir bāde-i şāfi ruḥuñ gülgündür cānā

(G 21/1)

Künc-i ğamda **ķatı** çokdan beridür ğamgündür

Dil-i maḥzūnuma luṭfuñla şafā vir yā Rab

(G 26/5)

ķatı bī-raḥm imişsin böyle bilmezdim seni cānā

Nigāh-ı merḥamet kıl çeşm-i Yāver'den aķan ķandur

(G 60/9)

O ḥünī ğamze-i nā-mihrbāndan zār zār oldum

ķatı pür-yāre mecrūḥum urıldum tir-i müjgāndan

(G 143/8)

Şekvâ **katı** bî-câ olur ağyârũ elinden
Geçdüm hele ben yâr-ı dil-ârânũ elinden
(Th 3/17)

Saňa fütâde olan ey serv-şad
Şayd-ı cihândan dağı âzâd olur
(G 64/4)

kâtil: Cana kıyan, öldüren, öldürücü.

kâtil: -*üm*
Görürsem yâri Yâver söylerüm bu ‘ı billâh
Ölürsem **kâtilüm** sensin eger bu zağm-ı hicrândan
(G 143/10)

şayd-ı ser: Başın endişesi.

şayd-ı ser: -*üñ*
Gör **şayd-ı serüñ** sen dağı ey ‘aşık-ı miskîn
Ağyâra gider ol şeh-i hübân ne şurursın
(G 140/5)

katre: Damla.

Benümçün **katre** yaş aşıtmadı dirmiş o hercâyî
Gözümden **katre-i eşküñ** hezârân çığduğın gördük
(G 101/7)

kays: Leyla ve Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Mecnun.

Hem-dem oldu bizimle ehl-i cünün
Kays ile hem-civâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/12)

katre: -*si*
Her **katresi** reşk-âver olur bağr-ı muhîte
Çeşmümden ağan eşkümi ‘ummân bilür mi
(G 203/3)

kaysveş: Leyla ve Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Mecnun gibi.

Câygâhum **Kaysveş** küh u beyâbân oldu âh
N'eyledi gördüñ mi ey Leylâveşüm sevdâ baňa
(G 6/7)

katre katre: Damla damla.

Katre katre yaşuma rağm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i eşkümi âh kim bağr-ı sefid olsun da gör
(G 62/5)

Çeşm-i âhûlar ile Leylâ'sına nisbet ider
Kaysveş âvâre-dil şağrâyı eyler ittiñâz
(G 48/6)

katre-i eşk: Gözyaşı damlası.

katre-i eşk: -*üñ*
Benümçün **katre** yaş aşıtmadı dirmiş o hercâyî
Gözümden **katre-i eşküñ** hezârân çığduğın gördük
(G 101/8)

kaza: Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısı.

H'âba varsa gözlerüñ şimşirin itmez der-niyâm
Tığ-ı ğamzeñ bir **kazâ** kâr olduğın bilmez miyüz
(G 75/6)

katre-i nîsân-ı sirişk: Gözyaşının Nisan damlası.

katre-i nîsân-ı sirişk: -*i*
‘Aşıklarımũñ **katre-i nîsân-ı sirişki**
Gülzâr-ı cemâlũñ gül-i ğandânına bâ‘is
(G 40/3)

kazan: Edinmek, elde etmek.

kazan: -*dum*
İhtiyârumla **kazandum** senüñ ‘aşkuñ cânâ
Ne kadar cevr ü cefâ eyler iseñ az baňa
(G 3/3)

kavl: Söz, kelâm.

kavl: -*ü, -m, -e*
İ‘timâd it **kavlüme** ey Yâver’üñ cânânesi
Qalmazam nâr-ı ğamuñla yanmada pervânedan
(Mr 1/15)

Ben yâr ğamın **kazandum** ey dil
Olmaz mı senüñ de kesb ü kârũñ
(G 107/3)

şayd: Bağ, zincir.

şayd: -dan
Siğr ile meşhûr iden bir çeşm-i fettândur beni
Şayddan âzâd iden bir serv-i şametdür beni
(G 192/2)

kazârâ: Tesadüfi olarak.

Bir fidâkâra **kazârâ** oldu cânüm mübtelâ
Mübtelâ oldu bu cân-ı nâ-tüvânüm mübtelâ
(G 16/1)

şayd-ı cihân: Dünya bağı.

şayd-ı cihân: -dan

Hân mân-ı şabrumı yağmaya virdüm Yâverâ
Bir fidâkâra **kazârâ** oldu cânüm mübtelâ
(G 16/10)

kebâb: Ateşe karşı kızartılmış et, büryân.

Çün oldı saht-ı dilüm puhte bir **kebâb** saña
Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter şarâb saña
(G 12/1)

kebâb: -i

Lebüñle mest olan ‘aşık şarâbı n’eyler imiş
Yanar pişer dil-i zârı **kebâbı** n’eyler imiş
(G 87/2)

kebâb id: Yakmak, kavurmak.

kebâb id: -i, -yor
Nedür bu Yâver-i bî-cürme itdügün bî-dâd
Senün bu âteş-i ‘aşkuñ ciger **kebâb idiyor**
(G 59/10)

kebâb ol: Yanmak, kavrulmak.

kebâb ol: -di
Âteşin ruhsâr-ı dil-berden gönül **oldı kebâb**
Hün-ı dil nüş eyle ey dil na‘ra-i mestâne çek
(G 102/7)

kebg-i kühsârân: Dağlar keklîği.

Gülse eşk-i çeşmümi gördükde ol dil-ber ne var
Kühlarda cular ağlar **kebg-i kühsârân** güler
(G 55/4)

kebütervâri: Güvercin gibi.

O zülf-i ham-be-ham âşiyân itmişken olmışdur
Kebütervâri murğ-ı dil yine âvâredür cânâ
(G 22/8)

kec-küleğ: Eğri külah.

kec-küleğ: -i
Perçemin itdi nihân **kec-külehi** zîrinde
Turre-i zülf-i siyeh sünbül-i kâfir nerede
(G 177/5)

kec-küleğ: -üm, -den

Var mıdur hüsün ile mümtâz-ı cihân ‘âlemde
Şeh-levendâne edâ **kec-küleğümden** gayrı
(G 195/8)

Dünki gün bir reh-güzerde hancer elde nîm-mest
Kec-küleğ bâzû açık pek bî-amân gördüm seni
(G 197/6)

kec-nümâlık: Eğri görüntüşlülük.

Kec-nümâlık varsa bende cânuma kaçd it begüm
İki kat olsun elünde kâmet-i şemşîrümüz
(G 83/3)

keder: Gam, ızdırıp, elem, hüzn.

Derünında **keder** tutma gam-ı cânânunuñ hoş tut
Şafâ-yı hâtır isterseñ hemân yârânunuñ hoş tut
(G 35/1)

‘Aceb âhum mı te’sir itdi kim oldı haţ-âverde
Anuñ âyine-i şâfında Yâver bir **keder** gördüm
(G 128/10)

Dilde ne kadar olsa **keder** sen giderürsin
Güyâ bu şafâlar ile sen şafvet-i cânısın
(G 142/7)

Amân ol mest-i nâzum bezme gelse neş’edâr olsa
Keder gitse derünümün biraz zevke medâr olsa
(Th 1/2)

keder: -üñ

Mir’ât-ı şâf-ı Yâver’e virdünse iğbirâr
Çarh-ı sitem-gere **kederüñ** yok mıdur senün
(G 108/10)

keder: -üm, -den

Mağzün iken ol şûha nigâh eyler isem de
Muğber görünür şafvet-i rüyü **kederümden**
(G 152/4)

keder vir: Sıkıntı vermek.

keder vir: -di
Vaşluñı itmeden ümmîd ü recâ ‘uşşâkuñ
Fırkatün gâyet ile **virdi keder** n’olsun bu
(G 154/4)

keder vir: -me

Nuş u pendün beni tekdîr idiyor pek nâşih
Hâl-i dil böyle iken **virme keder** sen de baña
(G 4/6)

keder-i yâr: Sevgilinin derdi.

Şafvet-i rüy ile üns eyleyen âyine-i dil
Keder-i yâr ile Yâver nice tekdîr olmaz
(G 76/10)

kelâm: Söz, konuşma.

kelâm: -uñ
Kelâmuñ derd-i hicrâna şifâdur
Leb-i la’li hayât-ı cavidânım
(G 129/7)

İder ihyâ **kelâmuñ** mürdeganı yâ Resûlallâh
Sözün nuţk-ı Hudâ’dur bildüm anı yâ Resûlallâh
(M 4/1)

Senüñ ey şāh-ı rüsül cümle **kelāmuñı** haqdur
 Āsmān ile zemīn olsa muṭī' elyaqdur
 (K 6/1)

kelām-ı hikmet-āmizin: Hikmetli söz.

kelām-ı hikmet-āmiz: -i, -n
 Suḥan-sencān olan güftārını eş'ār için saqlar
Kelām-ı hikmet-āmizin kişi āsar için saqlar
 (G 72/4)

kem: Kötü, fena.

O gice gözleri **kem** düş görür mi 'uşşākuñ
 İderse dide-i merdüm-şikārı raġbet-i ḥ'āb
 (G 31/7)

kemāl: Erginlik, olgunluk, pişkinlik.

kemāl: -i, -y, -le
Kemāliyle ne mümkin vaşfın itmek ol şehensāhuñ
 Ḥulāşa luṭf u iḥsāmyla 'ālem kām-rān oldı
 (Kt 1/3)

kemāl-i hayret: Çok şaşkın olma.

kemāl-i hayret: -i, -n, -den
 O gül-ruḥsārı gördükde gönüller çāk çāk olmış
Kemāl-i hayretinden kendüsinden bağbān geçmiş
 (G 89/6)

kemāl-i 'izz: Yüce değer.

Allāh 'ömr ü devletin itsün füzünter
 Bulsun **kemāl-i 'izz** ile iḳbāl ü devleti
 (G 201/24)

kemāl-i 'izzet ü ikrām: Yücelik ve hürmetin kıymeti.

kemāl-i 'izzet ü ikrām: -uñ, -ı
Kemāl-i 'izzet ü ikrāmuñı gördükde māhum dil
 Mülākātuñ deminde pür-ḥicāb olsun da ḳalsun mı
 (G 193/7)

kemān-ebürü: Keman kaşlı.

Ġamzeñ ile mest-i nāzum çeşm-i fettān söyleşür
 Ey **kemān-ebürü** müjeñle tır-i müjgān söyleşür
 (G 67/2)

Uşandık ol **kemān-ebürü** ġamından Yāverā artıq
 Yeter tır ile oldı sīneler mānende-i terkeş
 (G 88/9)

Ey **kemān-ebürü** nedür çeşmüñde bu ḥün-rizlik
 Tā cigergāhumda oynar tır-i müjgānuñ senüñ
 (G 105/3)

kemān-ı ebruvā: Kaşların yayı.

kemān-ı ebruvān: -uñ
Kemān-ı ebruvānuñ ey meh-i raḥşende-peyker āh
 Rehā bulmuş 'aceb bir var mıdur sehm-i ḳazāsından
 (G 136/3)

kemān-ı saḥt: Sert yay.

Çille-i cevrüñ çeker mi Rüstem-i Zāl olsa da
 Bir **kemān-ı saḥt** imiş bāzūda ḳuvvet ḳalmadı
 (G 188/4)

kemān-ı saḥt: -dur

Çekilmez bir **kemān-ı saḥtdur** Yāver belā-yı 'aşk
 Felek ḥamyāzesin çekmiş anı bir pır olandan şor
 (G 56/9)

kemān-ı saḥt: -ı

Ebruvānın seyr idüp itdüm **kemān-ı saḥtı** yād
 Nevk-i müjgānuñ görüp peykān geldi ḥātırā
 (G 172/5)

kenār: Kenar, köşe.

Selāmeti bula mı baḥr-ı ġamda keşti-i dil
 Bu ḳulzüm ü yem-i 'aşka **kenār** olur mı 'aceb
 (G 29/6)

kendi: Kendi.

Bir nigāhum ol ġazāli itdi vaḥşet-pişe āh
 Āh kim **kendi** nigāhum daḥı düşmendür baña
 (G 16)

Kendi ḥālünde gezerken niçün olduñ böyle
 Yāverā n'eyledi gör ülfet-i dil-dār saña
 (G 14/9)

Kendi müjgānum bile pūşide şān çeşmānuma
 Öyle meshūr olmışam ol gözleri sehḥāreye
 (G 164/7)

Vādi-i 'aşka düşüp böylece ḳaldum Yāver
 Bir ṭarīḳa ġidemem **kendi** rehümden ġayrı
 (G 195/10)

Perçemüñ ey murġ-ı pervāzi-i ḳalbüñ lānesi
Kendi ḥālün şem'ı ḥüsñüñ olsa da pervānesi
 (Mr 1/14)

Hem dilleri cem' eyler o hem **kendi** perişān
 Ezdādı cem'-i zülfi perişāna virilmiş
 (G 85/7)

Bilmem ancak hâl-i ten-zû-fâminuñ eczâsını
Müşg-i terden büyü elâf **kendi** ‘anberden laîf
(G 96/6)

Beni bîdâr iden **kendi** figânım
Bilelden kendümi ben h̄‘âb bilmem
(G 132/7)

kendi: -n, -i
Bend-i gâmdan **kendini** âzâd için Yâver gibi
Müdmîn-i lâ-ya‘kıla her dem gelür ‘işret lezîz
(G 47/9)

İç bâdeñi çek **kendini** bir kûşeye şimdi
Yâver gibi mey-hâne-i vahdetde maşûn ol
(G 120/9)

kendi: -n
Âh kim bilseñ ne zâlimdür ne kâfirdür o şûh
Zulm ider ‘uşşâka hem **kendin** peşimân gösterür
(G 66/8)

kendi: -n, -e
Feryâd idiyor ‘aşkı ile ol şeh-i hüsnüñ
Bî-çâre gönül **kendine** şâyâni ne bilsün
(G 151/8)

kendini bil: Akli ve muhakemesi yerinde olmak.

kendini bil: -ür
Her şeb ki geçer fikr ü hayâliyle zamânı
Bî-çâre gönül **kendini** bir ân **bilür** mi
(G 203/8)

kendü: Kendi.

kendü: -sî, -n, -i
‘Aks eylese mir’ât-ı cemâlindeki hâlet
Eylerdî helâk **kendüsini** dide-i âfet
(G 38/2)

kendü: -nüñ
Belâ-dide olanlar hep görüp hâl-i diger-günüm
Unutdî **kendünüñ** derdin benümçün ‘aşıkân ağlar
(G 57/8)

kendü: -sîn
Kaşd-ı tanzîr-i zemîn-i Mîr Râ’if eylesem
Kilk-i şî‘rüm **kendüsün** nâlân u giryân gösterür
(G 66/12)

kendü: -sî, -n, -den
O gül-ruhsârı gördükde gönüller çâk çâk olmuş

Kemâl-i hayretinden **kendüsinden** bâğbân geçmiş
(G 89/6)

kendü: -ñi
Fâriğ ol dünyâdan ey dil **kendüñi** bir yana çek
Çekme dehrüñ miñnetüñ mey-hânedey peymâne çek
(G 102/1)

kendü: -m, -i
Mey-i ‘aşk ile mest oldum humâr-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-hânedey ben **kendümi** pek der-be-der gördüm
(G 128/2)

Beni bîdâr iden kendi figânım
Bilelden **kendümi** ben h̄‘âb bilmem
(G 132/8)

Hele ben **kendümi** bir kâleb-i bî-cân bulurum
Ne zamân görsem o rûhum yeñiden cân bulurum
(G 134/1)

Şöyle vâlih gezerüm **kendümi** aşlâ bilmem
Dağı bir yir göremem pişgehümden gayrı
(G 195/3)

Bezmüme rindâmı mahrem itmeyince olmadı
Kendümi rüsvâ-yı ‘âlem itmeyince olmadı
(G 200/2)

Eṭrâfumu h̄âr-ı ğam alup **kendümi** şandum
Bir şâhçeyüm tâze açılmış semenüm yok
(Th 3/9)

kendü: -ñ
Şûhân ile pek ülfeti artdurduñ efendim
Kendüñ gibi bir âfete mâ’il olacağsın
(G 145/4)

kendü: -m
Hasretle döker didelerüm dâne-i eşkin
kendüm dağı bizâr olurum çeşm-i terümden
(G 152/8)

kerâmet: Cömertlik, lütuf, iyilik.

kerâmet: -dür
Kirişmeñ şive vü nâzuñ **kerâmetdür** velî sensin
Niğâh-ı hısm-ı çeşmüñ Zû’l-feķâr’undur ‘Alî sensin
(G 135/1)

kerem: Cömertlik, lütuf, iyilik.

kerem: -le

Huşuşâ kethudâ Hamdullâh Ağa'nun zamânında
Gürûh-ı bendegâni bu **keremle** şâd-mân oldı
(Kt 1/12)

kerrecik: Defacık.

Seni bir **kerrecik** öpsem sevinsem
Şarılsam saña ey müy-ı miyânım
(G 129/5)

kerem eyle: Cömertlik etmek, iyilik etmek.

Gayrı yeter rahme gel inşâfa gel
Luţfuñ ile **eyle kerem** Muştafâ
(G 191/8)

kes: Kesmek.

kes: -er
Bağ tığ-ı gânzeler saña ey dil ne iş **keser**
Bu iltifât bir nigh-i sâdedür saña
(G 13/7)

kerem it: İyilikte bulunmak, başışlamak.

Hasret-i yâr elemi eyledi dil-ğaste beni
kerem it derdüme vaş ile devâ vir yâ Rab
(G 26/4)

kes: -me, -sün
‘Ağârâtın sirişk-i çeşm-i giryân **kesmesün** Yâver
Olur dil bî-nevâdur n’eylesün irâddan mağzüz
(G 93/9)

kerre: Defa, kez.

Âhsuz bir **kerre** ârâm idemem hicrûñle ben
Derd ü gam çünkim ezelden âh kısmetdür baña
(G 2/5)

kes: -dü, -ñ
Düşüp ayağuna rû-mâla iktidârum yok
O rütbe **kesdüñ** efendim benüm mecâlüm sen
(G 139/4)

Hîç la'l-i revân-bağşuñ ‘ıyân eylemedüñ hîç
Bir **kerre** bize luţf-ı nihân eylemedüñ hîç
(G 41/2)

kes: -mez
Dağı feryâdı **kesmez** Yâver ammâ
Fiğâni bülbül-i nâlân bitürdi
(G 187/9)

Ol müy-ı miyânun dime ey dil beli vardur
Bir **kerre** der-âğuş-ı miyân eylemedüñ hîç
(G 41/8)

kes: -di
Görenler Yûsuf'un hüsnün bütün hep yedlerin **kesdi**
Seni görse kesilür hep yürekler yâ Resûlallâh
(K 4/3)

Şan nümû-dâr-ı riyâz u sebzezâr-ı hulddur
Eyle bir **kerre** nazar ‘ibret-nümâdur lâleler
(G 49/12)

keş-â-keş: Çekişme, uğraşma, kavga.

Baña tih cür‘adur hep şunduğun ey sâki-i devrân
N’olur bir **kerre** nüş itsem elüñden bâde-i bî-ğaş
(G 88/8)

keş-â-keş: -den
Raķib ile **keş-â-keşden** murâdum olmadı hâşıl
Ne kaldı ‘âzim-i semt-i müdârâ olmadan gayrı
(G 182/3)

Bir **kerre** nigâh eylemedüñ bende-i zâra
Üftâdelerün hâline ey meh nazarun yok
(G 97/7)

keş-â-keş it: Çekişmek, kavga etmek.

Bir **kerre** o gül-ruğların öpsem kızarıncâ
Surhî-i ruğı gitmeye tâ haşre varıncâ
(G 175/1)

keş-â-keş it: -me
Nâ-dân ile Yâver şakınup **itme keş-â-keş**
Güç bağs ile sen bilme misin kim cedel olmaz
(G 79/9)

Beni bir hâle koyduñ kim ecelden gayrı yok çâre
N’olur bir **kerre** gelseydüñ ki cânım tendedür şimdi
(G 194/8)

kesb ü kâr: Kazanma ve fayda.

Eylemez ‘âşık-ı âvâresine ‘arz-ı cemâl
Cân virürsem dağı itmez yine **kerre** su‘âl
(Tb 1/42)

kesb ü kâr: -ı
Nef u sūd **kesb ü kârı** iddiğâr itmek degil
Bezî-i râh-ı yâr içündür sim ile zerden garâz
(G 91/3)

kesb ü kâr: Kazanç ve fayda.

kesb ü kıâr: -uñ

Ben yâr ğamın kıazandum ey dil
Olmaz mı senüñ de **kesb ü kıâr**uñ

(G 107/4)

kesb-i şafâ eyle: Mutluluk kazanmak, neşelenmek.**kesb-i şafâ eyle:-r**

Süleymân-ı zamândur müruñ istifsâr ider hâlin
Re‘âyânüñ refâhın güş idüp **kesb-i şafâ eyler**

(Kt 2/10)

keşf-i râz: Sırrın ortaya çıkması.**keşf-i râz: -a**

Hağ ber-âver olmayınca ‘aşkum ifşâ itmezem
‘Âkıbet oldı sebep gördüñ mi **keşf-i râza** hağ

(G 92/6)

kesil: Kesmek, kesilmek.**kesil: -ür**

Görenler Yûsuf uñ hüsnuñ büttin hep yedlerin kesdi
Seni görse **kesilür** hep yürekler yâ Resûlallah

(M 5/4)

kesil: -dü, -m

O hûnî ğamze-i hûn-h‘âra Yâver âşinâ oldum
Kesildüm ben cihânüñ cünbiş ü zevk u safasından

(G 136/10)

kesil: -mez

Tuyup büy-ı güli rüyüñ gülân bülbül bu gülşende
Kesilmez haşre dek âh u fiğânı yâ Resûlallah

(K 3/6)

kesme: Bir şeyden mahrum etmek, artık vermemek.

El-amân **kesme** dirîğ itme nigâh-ı hışmını
Zahm-ı tîğ-i çeşm-i şuhuñ dağı ni‘metdür baña

(G 2/7)

kesret: Çokluk, kalabalık; masiva olarak tanımlanan**Allah'ın dışındaki her şey.****kesret: -de**

Çanda varsam Yâverâ cüyende-i Hağğ’am hele
Eyleyen dervişveş **kesretde** vağdetdür beni

(G 192/10)

kesret-i ağıyar: Başkalarının çokluğu.**kesret-i ağıyar: -dan**

Rüyımı görmek ne mümkün ol nâzikterüñ
Kesret-i ağıyardan ol mâh ile şoğbet de güç

(G 42/6)

keşti-i cism: Vücut gemisi.**keşti-i cism: -i**

Eyledi te’sîr-i âhum cüş iderken bağr-ı eşk
Keşti-i cismi düşürdük biz dağı eyyâmına

(G 165/6)

keşti-i dil: Gönül gemisi.

Selâmeti bula mı bağr-ı ğamda **keşti-i dil**
Bu kıulzüm ü yem-i ‘aşka kenâr olur mı ‘aceb

(G 29/5)

kethudâ hamdullâh ağa: Özel isim, Kethüda Hamdullah Ağa.**kethudâ Hamdullâh Ağa: -nuñ**

Huşûşâ **kethudâ Hamdullâh Ağa’nuñ** zamânında
Gürüh-ı bendegânı bu keremle şâd-mân oldı

(Kt 1/11)

ketm: Saklama, gizli tutma.**ketm: -i**

Çâresüz derdüm benim yâr olduğıçün n’eylesün
Âşikârı **ketmi** güç ben bir ‘aceb hâletdeyüm

(G 125/6)

ketm id: Gizlemek.**ketm id: -er**

Ketm ider esrâr-ı ‘aşkı söylemez bir ferde hiç
Yâver-i nâlerdenüñ hâli ‘ıyân olmaz baña

(G 11/9)

Nigâh-ı iltifât itdüklerin ol **ketm ider** ammâ

İşâret itdüğün ağıyar-ı düna ebruvân söyler

(G 63/5)

ketm id: -er, -ken

Ne hiç bir kimseye ifşâ-yı râz itdüm ne âh itdüm
Bu rûtbe **ketm iderken** sırr-ı ‘aşkum hep ‘ıyân olmış

(G 86/4)

ketm id: -er, -sîn

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı râygân olmaz mı yâ
Sen bu keyfiyyetdesin hâlün ‘ıyân olmaz mı yâ

(G 25/1)

keyfiyyet: Durum, hal.**keyfiyyet: -de, -sîn**

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı râygân olmaz mı yâ
Sen bu **keyfiyyetdesin** hâlün ‘ıyân olmaz mı yâ

(G 25/2)

keyfiyyet: -i

Çanda bulurdu bu **keyfiyyeti** ger eylemese

Neş'e-i la'l-i lebûn sāgar-ı ser-şāra meded
(G 45/7)

keyfiyyet: *-de, -y, -üm*
Hāl-i vāşıfdur nümüne hālüme Yāver benim
Kāle gelmez sır olunmaz özge **keyfiyyetdeyüm**
(G 125/10)

keyfiyyet-i aşk: Aşk hali.

keyfiyyet-i aşk: *-uñ*
Ne nüş-ı bāde eyler sin ne hüşyārānedür tavruñ
Bilinmez mi senüñ de Yāverā **keyfiyyet-i aşkuñ**
(G 109/10)

keyfiyyet-i la'l-i leb: Dudağının kırmızılığının lezzeti.

keyfiyyet-i la'l-i leb: *-üñ, -i*
Keyfiyyet-i la'l-i lebüñi añlayan añlar
Bu neş'e hemān sāgar-ı ser-şāra mı maşşüş
(G 90/7)

keyfiyyet-i neş'e: Mutluluk keyfi.

Özge bir neş'e virür sāgar-ı la'lün cāna
Gerçi **keyfiyyet-i neş'e** mey-i sāgarda da var
(G 74/6)

kez: Defa, kere.

Yoğ imiş hiç rahm u şefkat u luţf vāh vāh
Merhametle itmedün efgendeñe bir **kez** nigāh
(Mr 1/10)

ki: "Ki" bağlacı.

Öyle deryā-nüş-ı şahbā-yı mey-i aşkam **ki** ben
Neş'e virmez sākiyā destüñdeki şahbā baña
(G 6/3)

Zir-i pāyuñ belki bu taķrīb ile būs eylerem
Dergehüñde iķtizā eyler **ki** hāk olmaķ baña
(G 8/8)

İtdi süküt hāl-i perişānumı görüp
Bilmem niçün **ki** fetḥ-i kelām olmadı baña
(G 9/4)

Sāki piyāleyi mey ile ben pür isterem
Şahbā getir **ki** neş'e tamām olmadı baña
(G 9/8)

Nigāh-ı iltifāt u luţfuña mażhar iken Yāver
Ne ḥikmetdür anı gördüm **ki** ben mażzundur cānā
(G 21/10)

Muķār in itdi Mevlā bir silāhdār-ı keremkāra

Ki luţf u cüd u iḥsān ile dilde dāstān oldı
(Kt 1/6)

Ki ya'ni Seyyid 'Abdullāh Ağa ol zāt-ı bī-hemtā
Nigāh-ı feyzmendi māye-baḥş-ı 'izz ü şān oldı
(Kt 1/7)

Der ü dīvār u saķf-ı pür-nuķūşuñ yapdurup zibā
Müzeyyen muntażam güyā **ki** bir kaşr-ı cinān oldı
(Kt 1/16)

Var mı bir gün **ki** gelüp şabrımı yağma itmez
Bunu bir aşıķa bir dil-ber-i ra'nā itmez
(Tb 1/15)

Huzūra ḥasret olur tā şabāḥ-ı ḥaşr gözüm
Eger **ki** düzd-i nigāhı iderse ğāret-i ḥ'āb
(G 31/6)

Şem'-i ruḥ ile gerçi **ki** yandıñ şeb-i vuşlat
Pervāne gibi sen de fiġān eylemedün hiç
(G 41/3)

Eşķ-i çeşmüm **ki** ider āb-ı ruḥ-ı yāra meded
Āteş-i aşķum ider şu'le-i ruḥsāra meded
(G 45/1)

Ḳaddi 'ar'ar bir güzel görmez **ki** dil meyl eylesün
Her zamān ol kāmēt-i bālāyı eyler ittilḥāz
(G 48/7)

'Arz-ı gülşen eylemiş güyā **ki** hūbān-ı zamān
Surḥ u sebz in cāmelerle dil-rübādur lāleler
(G 49/5)

Ne rütbe eylemiş Yāver seni meftün ol zālīm
Bu 'ālemd e anuñcündür **ki** aşlā rāḥatuñ yoķdur
(G 50/10)

Leb-i rengin-i yāri Yāverā yāķūta beñzetme
Ki ol nā-yāb u nā-dide 'aceb pākize gevherdür
(G 52/10)

Teselli itmek isterler baña yārān gelmişler
Ki bilmezler cigergāhumda zaḥm-ı ḥūn-feşān aġlar
(G 57/4)

Yeñiçeri güzelidür **ki** sim bāzūsın
Çenār dalı gibi hep nişān nişān eyler
(G 58/7)

Eger **ki** kūh-ı ğama eyler ise 'aks āhum

- Mu'în olup baña Yâver figân figân eyler
(G 58/9)
- Herkes devâ-yı derdi bilir mi **ki** Yâverâ
Hâzık tabib olursa müdâvâ güzel bilir
(G 65/9)
- Bu cihân bir özge gülşendür **ki** baksañ Yâverâ
Niçe 'ar'ar niçe biñ serv-i hürâmân gösterür
(G 66/9)
- Bâğ-ı dilde şalınan serv-i dil-ârâ mı gelür
Bilemem yoħsa **ki** bir 'ar'ar-ı bâlâ mı gelür
(G 68/2)
- Bir zamân vaşlını Yâver anuñ itmişdi hayâl
Dil-i nâ-şāduma bilmem **ki** o hülüyâ mı gelür
(G 68/10)
- Anuñ üftâde-i hüsni ü cemâli olduğum vaḳti
Geçen günler hisâb itdüm **ki** Yâver çok zamân olmuş
(G 86/10)
- Süveydâ-yı derûnumda fetil-i dâğ-ı 'aşkuñdur
Muḥabbet şem'ine güyâ **ki** bir fânüs-ı cân geçmiş
(G 89/10)
- Kitâb-ı hüsni görmez **ki** varsun zevk-i ma'nâyâ
Bu fenne olmamış vâkıf hezârân 'âlimân geçmiş
(G 89/17)
- Ben ol maḥrûm-ı didârum beni şād itmedi devrân
Ben ol maḥzûn u nâlânım **ki** vaḳt-i şād-mân geçmiş
(G 89/34)
- Bu tarâvet **ki** gülün de var o gül-ruhsârûñ
Eger 'uşşâkı hezâr olsa degildür mâni'
(G 94/3)
- Hayfâ **ki** dilâ haste-i bî-tâb yatarsun
Bî-çâre senüñ derdüñe bir çâre-gerüñ yoħ
(G 97/3)
- Ey dost yetiş yetiş **ki** öldüm
Göñlümde hemişe intizârûñ
(G 107/5)
- Renc-i humâr-ı bâde-i la'l ile hasteyem
Zâhid 'aceb **ki** derd-i serüñ yoħ midur senüñ
(G 108/6)
- Geh eşk gehi hûn-ı dil-i zâra boyandıñ
Gâhî durulup gâhice ammâ **ki** bulandıñ
(G 112/2)
- Hayfâ **ki** dilüñ şu'le-i ruhsârıla yaḳdı
Yârüñ leb-i gül-fâmını sen bâde mi şandıñ
(G 112/5)
- Hemân güyâ **ki** Yâver kadre irdüm nûra ğarḳ oldum
Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm
(G 121/9)
- Hüşyâr olamaz böyle kalur tâ-be-ḳiyâmet
Her kim **ki** fütâdeñ ola ey serv-i revânım
(G 130/6)
- Raḳib oldı baña 'aşkuñda 'âlem
Ki sırdaş itmege aḥbâb bilmem
(G 132/6)
- Bilmem **ki** naşıl şād olacak bu dil-i maḥzûn
Günden güne müzdâd oluyor hüzni ü melâlüm
(G 133/3)
- Ayâklandur nigâh-ı merḥametle dest-ğirüm ol
Ki bî-tâb-ı ğamuñ binâ gözi girâ eli sensin
(G 135/8)
- 'İnâyet merḥamet kıl şeh-levendüm yâr-ı Yâver ol
Ki ecdâduñ daḳı ğâzîdür ammâ çün 'Alî sensin
(G 135/10)
- O maḥzûnum **ki** 'âlemdede benüm bir çâre-sâzum yoħ
Baña bir merḥamet eyler bulunmaz oldı yârândan
(G 143/5)
- Giryende görüp dün baña cânân didi yolda
Şabr eyle **ki** maḳlûbuña nâ'il olacaḳsın
(G 145/8)
- O meh va'd-i vişâl itmiş işitdüm Yâver'e ammâ
İnanmam i'timâd itmem **ki** gerçekten yalandur bu
(G 155/10)
- Üftâdeliğüm vardı **ki** ol rütbeye Yâver
'Aḳlum gidiyor ḳâmet-i cânânı görince
(G 160/9)
- Farz eyle **ki** bir kâfir imiş kâkül-i cânân
Raḥm itmeye mi 'aşıḳa ḳalbi ḳararınca
(G 175/7)

Âteşüm çok benüm ammâ **ki** havâlar da şovuk
N'ola varsam o mehûn meclis-i germiyyetine
(G 178/3)

Sirişküm çağlayup açmakta ammâ südmend olmam
Ki bād-ı şubh ile cüşende deryâ olmadan gayrı
(G 182/8)

Beni bir hâle koyduñ kim ecelden gayrı yok çäre
N'olur bir kerre gelseydün **ki** cânım tendedür şimdi
(G 194/8)

Hayfâ **ki** dilâ derd-i muhâbbet saña kaldı
Bu vâdi-i 'aşk içre meşakkat saña kaldı
(G 199/1)

Gel itme hâkâretle nazar fâka-keşâna
Zannitme **ki** dünyâda bu 'izzet saña kaldı
(G 199/6)

Bildüm **ki** benüm hâlûme bir rahm idenüm yok
Ey kân-ı kerem luţf u 'inâyet saña kaldı
(G 199/7)

Medh ü senâsı ile **ki** ben itdüm iştiğâl
Düşdi zebân-ı kilküme da'vâtı hıdmeti
(G 201/21)

Her şeb **ki** geçer fikr ü hayâliyle zamânı
Bî-çäre gönül kendini bir ân bilür mi
(G 203/7)

Eñ evvel 'aşkuñ olmuş Hüdâ'dur yâ Resûlallâh
Ki soñra 'aşkânunñ enbiyâdur yâ Resûlallâh
(M 3/2)

O bir zıll-ı ilâhîdür **ki** rüy-ı arz u dünyâda
Huzûrında felek devr eyleyüp kıddin dü-tâ eyler
(Kt 2/13)

kibâr: Büyükler, ulular.

kibâr: -uñ
İrâd-ı mu'ayyeni gibidür
Rüşvet bu zamâne **kibârûñ**
(G 107/8)

kibâr-ı 'aşk: Aşk hassası.

kibâr-ı 'aşk: -uz
Rütbe-i fakra olmuşuz vâşıl
O vecihden **kibâr-ı 'aşkuz** biz
(G 82/6)

ki: Söz, kelâm.

Bahs-i 'aşkında dañı pek uzadı **ki** ile kâl
Kalmadı çekmege de firçatini dilde mecâl
(Tb 1/47)

ki: Kılmak, etmek, yapmak.

Katı bî-rahm imişsin böyle bilmezdim seni cânâ
Niğâh-ı merhâmet **ki** çeşm-i Yâver'den akan kâdur
(G 60/10)

'Inâyet **ki** efendim Yâver'ün 'işyanına bakma
Cenâbuñdan kuluñ pür-ilticâdur yâ Resûlallâh
(M 3/9)

Hemân teşrif **ki** kim reşk ide akrân u emsâlüm
Bize geldükde inkâr eyleme ikrârûñı zâlim
(Th 1/13)

'Inâyet merhâmet **ki** şeh-levendüm yâr-ı Yâver ol
Ki ecdâduñ dañı gâzîdür ammâ çün 'Ali sensin
(G 135/9)

ki: -di
Kadr-i hüsnin **kıldı** şad çendân Yâver dil-berüñ
Zib ü zinet virdi hâlâ mesned-i 'izâza hâç
(G 92/9)

Kıldı sarây-ı kalbümi nûriyla pür-şu'â
Tâb-âverî-i mihr-i ruğ-ı enveri 'Alî
(G 190/3)

ki: -du, -ñ
Beni evvel nazarda müyi âteşde na'l-veş **kıldıñ**
Naşıl perçem naşıl kâkül belâ-yı asmândur bu
(G 155/3)

ki: -sa, -ñ
Lezzet-i 'aşkı dañı añlar idüñ ey zâhid
Bir nazar **kılsañ** eger sen dañı ruhsâresine
(G 174/4)

ki: -maz
Çeker cevrüñ gönül feryâd **kılmaz**
Sen inşâf it begüm şâbir degil mi
(G 189/7)

ki: -ma, -da
Üftâde-i küy-ı 'aşk-ı cânân
Her hâçvede **kılmada** namâzi
(G 196/6)

kıl: -miş

Baħr-ı ešküñ cüş **kılmış** başdan aşmış gāvtaşı
Yāverā n'oldı saña gāyet yamān gördüm seni

(G 197/9)

kilk-i hüner: Hüner kalemi.

kilk-i hüner: -üñ

Çoğdan beri **kilk-i hünerüñ** sen daħı Yāver
Zibiş-figen-i silk-i beyān eylemedüñ hiç

(G 41/9)

kilk-i şi'r: Şiir kalemi.

kilk-i şi'r: -üm

Kaşd-ı tanzîr-i zemîn-i Mîr Rā'if eylesem
Kilk-i şi'rüm kendüsin nālān u giryān gösterür

(G 66/12)

kim: "Hangi kişi" anlamında soru zamiri.

Her **kim** ola şā'ir-i aşhāb-ı aşk
Nāmı cihān içre begüm yād olur

(G 64/7)

Kim dir dil-i 'uşşāka derünında teb olmaz
Yā küllhen-i sūzānuñ içinde leheb olmaz

(G 80/1)

Hüşyār olamaz böyle qalır tā-be-kiyāmet
Her **kim** ki fütādeñ ola ey serv-i revānum

(G 130/6)

Bir nigāhuñ açdı yāre bu dil-i bî-çāreye
Kim ider timār yā Rab bu oñılmaz yāreye

(G 164/2)

Kim baqar hālūme cānā nighümünden ğayrı
Hem-dem olmaz baña baħt-ı siyehümünden ğayrı

(G 195/1)

Kime şekvā ideyüm derd-i dil-i zārumdan
Baña zulmi **kim** ider pādişehümünden ğayrı

(G 195/6)

kim: -den

Sensin idecek bendeñe imdād u i'ānet
Kimden bulayum derdüme dermānumı yā Rab

(G 27/6)

kim: -e

Kime şekvā ideyüm olmadı bir çāre meded
Söylesem hāl-i dilüm qāl ile taqrîr olmaz

(G 76/5)

Kime şekvā ideyüm derd-i dil-i zārumdan
Baña zulmi kim ider pādişehümünden ğayrı

(G 195/5)

kim: -ler, -den

Ey zülf-i perişān

Kimlerden utanduñ

(G 112/16)

kim: "Ki", bağlama edatı.

Āh **kim** n'eyledi ol dil-ber-i şannāz baña
Çeşm-i maħmürü güzel ğamzesi ğammāz baña

(G 3/1)

Öyle rüsvey idiyor **kim** beni bu miħnet-i aşk
Güliyor hālūme 'ālem acıram ben de baña

(G 4/7)

Āh **kim** ol nāzeninüm miħrbān olmaz baña
Cānumı alur benüm ārām-ı cān olmaz baña

(G 11/1)

Bir nigāhum ol ğazāli itdi vaħşet-pişe āh
Āh **kim** kendi nigāhum daħı düşmendür baña

(G 1/6)

Devlet-i aşkuñda ben káf-ı kanā'at beklerüm
Öyle bir müstağniyem **kim** reşk ider 'ankā baña

(G 6/6)

Öyle olmuş **kim** hayāli çeşm-i dilde mürtesem
Kanda baqsam ol mehüñ şekli nihān olmaz baña

(G 11/3)

Āh **kim** bir āfet-i dil-cūya oldum mübtelā
Çeşmi bir sehħāra vü cādūya oldum mübtelā

(G 15/1)

Tağlara düşmek muqarrerdür ne çāre Yāverā
Āh **kim** bir gözleri āhūya oldum mübtelā

(G 15/10)

Gerçi **kim** ğonce-güşālıklarını duydum hep
'Aceb ol ğonce-i femden ğaberüñ var mı şabā

(G 17/3)

Şabāh-ı haşre degin dil qalır mı **kim** bî-hüş
Şabūh-ı neş'e ile bî-ħumār olur mı 'aceb

(G 29/7)

Bir cür'a-i cāmi bize degmez tūtalum **kim**
La'l-i lebūn olmuş mey-i gül-fām-ı muḥabbet
(G 34/7)

‘Ālem tūtalum şūḥ-ı cihān ile pūr olmuş
Sen **kim** olasın ḡayrı dil-ārāya ne minnet
(G 36/6)

Her ne ḥāletdür **kim** olmuş āfet-i devrān mest
Ġamzeler ser-ḥoş ‘iṣve hem yine müjgān mest
(G 39/1)

Āftāb-ı rūy-ı sāķi olmuş ‘aks-endāz añā
Kim nazarda böyle çün mihr-i dirāḥşāndur ḳadeḥ
(G 43/4)

Ḥün-ı dil nūş itmege ḳanmaz o çeşmānuñ senūñ
Gerçi **kim** maḥmūrlar şahbāyı eyler ittiḥāz
(G 48/4)

Gönül ḥāl-i dil-i zārı o şāha ‘arz-ı ḥāl eyle
Cemāl-i pūr-celāle zannum ol **kim** ṭāḳatuñ yoḳdur
(G 50/4)

Beni bir rütbede müstaḡrak-ı ‘aşḳ itmiş **kim**
Añā bu ḥalk-ı cihān cümlesi meftūn görinür
(G 51/5)

Zāhidānuñ almadan ise du‘ā-yı ḥayrını
‘Āşıḳuñ da‘vātını al **kim** güzel te’sir ider
(G 54/4)

Bāde-i la’l-i leb-i şirin-güvārın nūş idüp
‘Āşıḳ oldur **kim** dehān-ı yārini zih-gir ider
(G 54/6)

Bir ‘aceb ḥālet-fezādur **kim** beyān mümkin degil
‘Aşḳ geldükde dile rübāh-ı kūḥi şir ider
(G 54/7)

Her ḳaçan **kim** aḡladup ‘uşşāķını cānān güler
Bülbülüñ giryān idüp şankim gül-i ḥandān güler
(G 55/1)

Yāverā ḥāl-i gül ü bülbül gelür hep yāduma
Her ḳaçan **kim** aḡladup ‘uşşāķını cānān güler
(G 55/10)

Añā müjgāni çün i’rāb eger **kim** sāye-riz olsa
Ruḥı ol ḥurde ḥaṭlarla şanursın levḥ-i Ḳur’ān'dur
(G 60/5)

Ḳatre ḳatre yaşuma raḥm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i eşküm āh **kim** baḥr-ı sefid olsun da gör
(G 62/6)

O şūḥuñ çeşm-i mesti ‘āşıķa ḡāḥi nihān söyler
O ḥünı ḡamzeler tiḡ elde ammā **kim** ‘ıyān söyler
(G 63/2)

Dehāni gerçi **kim** ḥāmūş ol gül-ḡoncenūñ Yāver
Lisān-ı ḥāl ile her bir müje hem-çün lisān söyler
(G 63/9)

Āh **kim** bilseñ ne zālimdür ne kāfirdür o şūḥ
Zulm ider ‘uşşāķa hem kendin peşimān gösterür
(G 66/7)

Ne cellād-ı ḳazādur **kim** bilinmez nice ḳan eyler
Kimin iḥyā ider ḡamzeñ kimin iḥlāk-i cān eyler
(G 73/1)

Luṭf-ı ḥoş-büyına terciḥ olur mı ḥālün
Gerçi **kim** büy-ı laṭif ‘ūd ile ‘anberde de var
(G 74/4)

Nā-dān ile Yāver şaḳınup itme keş-ā-keş
Güç baḥş ile sen bilme misin **kim** cedel olmaz
(G 79/10)

Güstāḥ-ı maḥabbet ne **kim** eyler ise ma‘zūr
Eṭvār-ı mecāzibde efendim edeb olmaz
(G 80/7)

Pend-i men‘-i ‘aşḳ iderken ben didüm **kim** nāşiḥe
Bir fidākāra fidādur cān ile serden ḡarāz
(G 91/5)

Şanma **kim** ḥod-rū giyāh-ı gülşen-i ruḥsārıdur
Sünbülüstāndur nazarda dil-ber-i mümtāza ḥaṭ
(G 92/3)

Yazıḳ murḡ-ı dilüm eḡḡānla raḥm itdürmek istermiş
O bir güldür **kim** olur dā’imā feryāddan maḥzūz
(G 93/8)

Bir lebi var ol gülün **kim** gül-be-şekkerden laṭif
Öyle bir ruḥsārı da var **kim** gül-i terden laṭif
(G 96/1)

Bir lebi var ol gülün **kim** gül-be-şekkerden laṭif
Öyle bir ruḥsārı da var **kim** gül-i terden laṭif
(G 96/2)

Gerçi **kim** sihr-âferîn zülf-i perişānuñ senüñ
Eyleyen meftûn beni çeşmân-ı fettānuñ senüñ
(G 105/1)

Gözler seni çü necm-i semâ dide-düz olup
Gör **kim** ne itdi Yāver-i hayrāna gözlerüñ
(G 113/10)

Ṭālî'-i Fir'avn'ı gör **kim** ni'mete garķ olmış āh
Öyle kāfir şād-mān-ı ni'metüñ olmış senüñ
(G 114/7)

Hemān güyā ki Yāver kadre irdüm nūra garķ oldum
Beyāz ol gerdeni **kim** ol siyeh semmürdan gördüm
(G 121/10)

Hayli dem bîmār-ı aşķam Yāverā hālüm yamān
Uğradum bir derde **kim** aşlā devāsın görmedüm
(G 124/10)

Bir daķıķa ben seni hāṭırdan ihṛac eylemem
Ben daķı zannum budur **kim** hāṭır-ı devletdeyüm
(G 125/8)

Bańa öğretti ol meh fenn-i aşķı bir nigāh ile
Temāşā bundadır **kim** böyle bir şāhib-nazar gördüm
(G 128/4)

Düşelden derd-i aşķ-ı yāre ben hayli zamāndur **kim**
İlācın görmedüm derdüñ devāyı bî-eser gördüm
(G 128/7)

'Aceb āhum mı te'sir itdi **kim** oldı haṭ-āverde
Anuñ āyîne-i şāfında Yāver bir keder gördüm
(G 128/9)

O şūḫı āh **kim** baḫt olsa Yāver
Halāş itseñ raķibānuñ elinden
(G 149/9)

Yār olmaz anuñ 'aķlı **kim** eyler ise tedbir
Mecnūn-ı dilüm derdine dermānı ne bilsün
(G 151/5)

Düşdi yine mir'āt-ı dile 'aks-i cemālüñ
Kim şafvet-i rüyuñ ile hayret var içinde
(G 169/6)

Söylesem derd-i derūnum hālūme raḫm eylemez
Āh **kim** ol ķamet-i serv-i sehî āzāduma
(G 171/4)

Merḫamet eyler bulunmaz mı 'aceb **kim** Yāverā
Ben garib ü bî-kes ü nā-çāra Allāh aşķına
(G 173/9)

Gerçi düşvār idi taḫşil seni ammā **kim**
Virmedi Yāver-i bî-çāre ḫalel himmetine
(G 178/9)

Öyle dil-teng eyledüñ **kim** 'aşķ-ı maḫzūnını
Ṭālî'-i ber-geşteden dilde şikāyet ķalmadı
(G 188/5)

Sîne-i billürü **kim** duş oldu çeşm-i cānuma
Eyleyen āyîneveş şāfı bu hayretdür beni
(G 192/5)

Beni bir ḫāle koyduñ **kim** ecelden gayrı yok çāre
N'olur bir kerre gelseydüñ ki cānum tendedür şimdi
(G 194/7)

Bir maḫalde ey gül-i ter nā-gehān gördüm seni
ḫavf-ı aġyār ile ammā **kim** nihān gördüm seni
(G 197/2)

ḫārveş eṭrafuñ almışdı raķibān gerçi **kim**
Nev-şüküfte gül gibi ḫande-künān gördüm seni
(G 197/3)

Dil-i pür-süzuma düzaḫ eger **kim** vāķıf olsaydı
Cehennem nārı yakmaz mücrimānı yā Resulallāh
(K 3/9)

Şehenşāh-ı zamān Sultān Selīm ḫān-ı kerem-baḫşā
Cihānı eyledi ihyā o **kim** şāh-ı cihān oldı
(Kt 1/2)

Muḫarremde ḫuşuşā **kim** teceddüd eyleye her sāl
Nigāhıyla ruḫ-ı bî-nürünü ferruḫ-liķā eyler
(Kt 2/19)

Şöyle te'sir itdi **kim** aşķuñ efendim cānuma
La'l-i meygūnuñ ġamıyla çıķmadum mey-ḫāneden
(Mr 1/1)

Hemān teşrif ķıl **kim** reşķ ide aķrān u emsālüm
Bize geldükde inkār eyleme iķrāruñı zālüm
(Th 1/13)

Ne ḫāķāret **kim** ider ol şeh-i mümtāz bańa
Ben dirüm eyledi luṭf itmeġe āġāz bańa
(Th 2/1)

kimi: Bazısı.**kimi: -n**

Ne cellād-ı kazādur kim bilinmez nice an eyler

Kimin ihyā ider amzeñ kimin ihlāk-i cān eyler

(G 73/2)

Ne cellād-ı kazādur kim bilinmez nice an eyler

Kimin ihyā ider amzeñ **kimin** ihlāk-i cān eyler

(G 73/2)

Kimi cānın fidā itmiş kimi māl ü menālün hep

Bu vādilerde ey zāhid gürüh-ı aşıan gemiş

(G 89/19)

Kimi cānın fidā itmiş **kimi** māl ü menālün hep

Bu vādilerde ey zāhid gürüh-ı aşıan gemiş

(G 89/19)

Kimi ta'yiḅ ider hālüm kimi daḥl u ta'arruzda

Uşandum ḥaşılı dehrün sitem-kār aşınāsından

(G 136/5)

Kimi ta'yiḅ ider hālüm **kimi** daḥl u ta'arruzda

Uşandum ḥaşılı dehrün sitem-kār aşınāsından

(G 136/5)

Kimi mehi kimi mihrı ider misāl ammā

Cemāl-i Yūsuf'a cānā benüm misālüm sen

(G 139/7)

Kimi mehi **kimi** mihrı ider misāl ammā

Cemāl-i Yūsuf'a cānā benüm misālüm sen

(G 139/7)

kimse: Kimse, herhangi bir kimse.**Kimse** bilmez ḥālümü bir āfete meftün iken

Ben nie āh itmeyem derd-i dilüm eفزün iken

(G 146/1)

Bī-imā māl-i firāvān bulan **kimse** ile

Künc-i uzletde olan ḥāline şākir nerede

(G 177/7)

kimse: -y, -i Bir **kimseyi** bār-ı am u hicrān u sitemle

Yāver gibi bī-tāb ü tüvān eyleme yā Rab

(G 28/9)

kimse: -y, -e

Ne adar olsa daḥı ilm ü hünerde māhir

Ser-nigün ālī' olan **kimseye** devlet gelmez

(G 78/6)

Ne hiç bir **kimseye** ifşā-yı rāz itdüm ne āh itdüm

Bu rütbe ketm iderken sırr-ı aşum hep iyān olmış

(G 86/3)

O meh-rünüñ hilāl-i yek-şebe bārik-i ebrūsın

Yaın gelmezden evvel **kimseye** ben dürdan gördüm

(G 121/4)

Ḥālümü añladamam **kimseye** ben firatde

Vaşluñı fikr iderüm böyle alup ḥasretde

(G 167/1)

kimse: -denṬālī'üm ālī' degildür **kimseden** āh eylemem

Fikr idüp baḥt-ı siyāhum dā'imā ḥayretdeyüm

(G 125/3)

kımyā eyle: Büyü yapmak; altına çevirmek.**kımyā eyle: -r**

Hümānuñ sāyesi bī-hüde dem urmuş sa'ādetden

Türābı sāye-i elāf-ı şāhī **kımyā eyler**

(Kt 2/16)

kırdı geç: Yakıp yıkarak, öldürerek, baskı veya etki yaparak büyük zarar vermek.**kırdı geç: -ür, -di**

Ser-asker itdi amze-i ceng-āveri Alī

ırdı geçürdi ḥışm ile ālemleri Alī

(G 190/2)

kiriş: Naz, işve, kaş ve gözle yapılan işâret.**kiriş: -me****Kirişme** mest-i nigāhuñ beni ḥarāb idiyor

Senüñ bu āteş-i aşuñ ciger kebāb idiyor

(G 59/1)

kiriş: -me, -ñ**Kirişmeñ** şive vü nāzuñ kerāmetdür velī sensin

Nigāh-ı ḥışm-ı eşmüñ Zü'l-fear'uñdur Alī sensin

(G 135/1)

kişi: Kişi, kimse.**kişi: -dür**İnanma i'timād itme ne kāfir **kişidür** ol şüḥ

Vişālün va'd ider gecek gibi ammā yalan söyler

(G 63/3)

Suḥan-sencān olan güftārını eş'ār için salar

Kelâm-ı hikmet-âmizin **kişi** âsâr için saklar
(G 72/4)

kısmet: Nasip.

Cânım seni âh pek sevdi gâyet
Vaşluñ bize âh olmaz mı **kısmet**
(G 37/4)

kısmet: -dür

Âhsuz bir kerre ârâm idemem hicrîüñle ben
Derd ü gam çünkim ezelden âh **kısmetdür** baña
(G 2/6)

kitâb: Kitap.

Ğazeller ihtirâ' itdüñ belî 'aşkıyla cânânıñ
'Aceb Yâver senüñ de bir **kitâb** olmaz mı âsârıñ
(G 110/10)

Olurken Yâver'üñ eş'ârı bir bir cümle manzûruñ
Benüm bu ser-güzeştüm bir **kitâb** olsun da ıalsun mı
(G 193/10)

kitâb-ı hüsn: Güzellik kitabı.

kitâb-ı hüsn: -i, -n, -i
Kitâb-ı hüsnini görmez ki varsun zevk-i ma'nâya
Bu fenne olmamış vâkıf hezârân 'âlimân geçmiş
(G 89/17)

kıy: Acımayıp öldürmek.

kıy: -ar
Şemşir-i ebruvânımı farkında görse de
Havf eylemez **kıyar** bu dil ü cânâ gözlerüñ
(G 113/6)

kıyâs it: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

kıyâs it: -me
Nigâh-ı hışmını senden dirig eyler **kıyâs itme**
O bir sehmi-i każâdur Yâver-i gam-h'âr için saklar
(G 72/9)

kıyâs kıl: Karşılaştırmak, mukayese etmek.

kıyâs kıl: -du, -m
Ğayra luţfuñ bendeñe âzârdan kıldum kıyâs
Ey gülüm çokdur raķibüñ hârdan **kıldum kıyâs**
(G 84/1)

Ğayra luţfuñ bendeñe âzârdan kıldum kıyâs
Ey gülüm çokdur raķibüñ hârdan **kıldum kıyâs**
(G 84/2)

Bî-vefâ yâd-âşinâ hercâyî zâlim olduğın

Hep geçen gün itdüğün eţvârdan **kıldum kıyâs**
(G 84/4)

Haţt-ı rüyuñ bâ'is-i bârân-ı eşküñ olduğın
Mevsim-i evvel-bahâr enhârdan **kıldum kıyâs**
(G 84/6)

Fitne-i çeşm-i cihân-âşüb u 'âlem şüruñı
Mekr ü âl-i gamze-i sehğhârdan **kıldum kıyâs**
(G 84/8)

'Âlemi garķ itdüğün tûfân-ı Nüh'üñ Yâverâ
Eşk-i çeşm-i dide-i hün-bârdan **kıldum kıyâs**
(G 84/10)

kıymet: Değer, kıymet, paha.

kıymet: -i, -n, -e
Saña itsün mi fidâ cânımı bu 'aşık-ı zâr
Kân bahâsı mı 'aceb la'l-i lebüñ **kıymetine**
(G 178/6)

kıymet-i cân: Can değeri.

kıymet-i cân: -sın
Şirîn suĥanuñ gâyet ile nâzik efendim
Bu şive-i güftâr ile sen **kıymet-i cânısın**
(G 142/6)

kıymet-i hüsn: Güzelliğın değeri.

kıymet-i hüsn: -üñ
Müzeyyen câme-i 'id itsün efvün **kıymet-i hüsnüñ**
Nigâh-ı çeşm-i bed-manzar cemâlıñden ba'îd olsun
(G 141/3)

kızan: Kızmak, öfkelenmek.

Yâre **kızan** diyü hemân Yâverâ
Dide-i dağum nigerândur baña
(G 5/9)

kızar: Kırmızı veya ona yakın bir renk almak.

kızar: -dı
Gördükde rüy-ı yâri olup bağ u râğ dağ
Güller **kızardı** reşk ile hep oldu dağ dağ
(G 95/2)

Yâver görince ol gül-i gülzâr-ı behceti
Güller **kızardı** reşk ile hep oldu dağ dağ
(G 95/10)

kızar: -ınca

Bir kerre o gül-ruĥlarıñ öpsem **kızarıncâ**

Surhî-i ruhî gitmeye tâ haşre varınca
(G 175/1)

ko-: Koymak.

ko: -ma
Düzağda **qoma** firqat ile cânımı yâ Rab
Çekdürme baña hasret-i cânânumı yâ Rab
(G 27/1)

ko: -di
‘Aşıkı derde **qodı** cilve-i ‘aşk
Hüsni bir perde **qodı** cilve-i ‘aşk
(G 99/1)

‘Aşıkı derde **qodı** cilve-i ‘aşk
Hüsni bir perde **qodı** cilve-i ‘aşk
(G 99/2)

Hemen ol cezbe-i hüsn ü âni
Vech-i esmerde **qodı** cilve-i ‘aşk
(G 99/4)

Qomadı neş’eyi hiç şahbâda
La’l-i dil-berde **qodı** cilve-i ‘aşk
(G 99/6)

Zerrece gün göremez hasret-i didârûn ile
Zulmet-i gamda **qodı** Yâver’i zindân-ı firâk
(G 100/10)

Sîne-i şâfını gördükde o şûhûn Yâver
Dilüm âyîne gibi **qodı** beni hayretde
(G 167/10)

Ne kadar tâb u tarâvet var ise
O gül-i terde **qodı** cilve-i ‘aşk
(G 99/8)

Ben de Yâver gibi nâlendesiye
Beni bu derde **qodı** cilve-i ‘aşk
(G 99/10)

ko: -ma, -di
Qomadı neş’eyi hiç şahbâda
La’l-i dil-berde **qodı** cilve-i ‘aşk
(G 99/5)

ko: -du, -nî
Şabr u qarâr u ‘aql u dili Yâverâ **qoduñ**
Semt-i habîbe sen de varup mesken eyledün
(G 106/9)

ko: -maz
Gamzesi sine-i mecrûha çeker tîğ-ı sitem
Nigeh-i luftı **qomaz** riş-i derûna merhem
(Tb 1/32)

köhne: Eski, eskimiş.
Bizi yâd itdi bir **köhne** sepedle
Mürüvvet şâhibi cânâna düşdük
(G 103/7)

kolay: Kolay.
İhtirâ’-ı şî’ri Yâver sen **kolay** zanneyleme
Herkesün tab’ınca eş’âr söylemek gâyet de güç
(G 42/9)

konıl: Konulmak, yerleştirilmek.
konıl: -maz
Elif qaddüne bir nokta **konılmaz**
Hırâm-ı nâzınuñ misli bulunmaz
(G 81/1)

kopar: Koparmak, ayırmak.
kopar: -mca
Yâver viremez bir dağı ol mîve-i vaşluñ
Ol nağl-ı hırâmânı yirinden **koparınca**
(G 175/10)

kork: Ürkmek, korkmak.
kork: -ar, -um
Qorqarum ismini yâd eylemege
Bir güzel nâzlı cüvâmı severem
(G 131/3)

Diyemem hâlümü qan ağlayamam ben bir dem
Qorqarum söyleyemem derd ü gamından ölsem
(Tb 1/38)

koy: Koymak.
koy: -an
Derdümüzdür bizi bu hâle **qoyan**
Böyle hâl-i nizâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/9)

koy: -up
Meded cânâ beni hâk-i mezelletde **qoyup** gitme
Esir-i pây-mâl olmuş giriftârı sövündürme
(G 161/7)

koy: -du, -nî
Beni bir hâle **qoyduñ** kim ecelden gayrı yok çâre

N'olur bir kerre gelseydün ki cânım tendedür şimdi
(G 194/7)

köy: -miş, -ken

Olur gündün güne efvün figân u âh u vâ-veylâ
Beni bu hâle **köymüşken** baña rahm eylemez hâlâ
(G 19/2)

Aña bakmağa yokdur tākātum Yāver gibi billâh
Beni bu hâle **köymüşken** baña rahm eylemez hâlâ
(G 19/10)

kubbe-i taşvîr: Anlatılan kubbe.

kübbe-i taşvîr: -ü, -müz

Tāk-ı ebyât-ı metinüm çarha reşk-endâz iken
Sāye-riz olmaz zemine **kübbe-i taşvîrümüz**
(G 83/6)

kudret: Güç, kuvvet.

Gerçi çeşmüñ haste ammâ eylemiş halkı harâb
Ol nigâh-ı Ğahramānuñda olan **kudret** nedür
(G 71/6)

kudret: -üm

Ne hâlüm 'arz idebildüm ne nuṭka **kudretüm** oldu
Hemân gördükde ol meh-rüyü hayrân olduğum kaldı
(G 183/7)

kudret-i haḡ: Allah'ın kudreti.

Sürme çekmiş **kudret-i Haḡ** dide-i bādāmına
Serviyi hayretde ḡoymuş ḡāmet ü endāmına
(G 165/1)

kudüm: Gelme, geliş; ayak basma.

kudüm: -üñ, -le

Efendim gel faḡirüñ hānesine
kudümüñle behişt olsun mekânüm
(G 129/4)

küh: Dağ.

küh: -lar, -da

Gülse eşk-i çeşümü görükdde ol dil-ber ne var
Kühlerde cular aḡlar kebg-i kühsārān güler
(G 55/4)

küh u beyābān ol: Dağ ve çöl olmak.

küh u beyābān ol: -di

Cāygāhum ḡaysveş **küh u beyābān oldu** āh
N'eyledi gördün mi ey Leylāveşüm sevdā baña
(G 6/7)

küh-ı ḡam: Gam daḡı.

küh-ı ḡam: -a

Eger ki **küh-ı ḡama** eyler ise 'aks āhum
Mu'ın olup baña Yāver figân figân eyler
(G 58/9)

kul: Kul, köle.

kul: -uñ, -dur

Peri-zādān u melek nāz u istiḡnā **kuľuñdur** hep
Leṭāfetde ten-i nāzikterüñ rüḡ-ı muşavverdür
(G 52/7)

kul: -uñ

Begüm baḡ diḡkat it bu şirümün maẓmün-ı ebyātı
Lisān-ı hâl ile Yāver **kuľuñ** hâlin beyān eyler
(G 73/10)

Niçün eş'arımı tezyif idersin

Senüñ Yāver **kuľuñ** şā'ir degil mi
(G 189/10)

'İnāyet ḡıl efendim Yāver'ün 'işyāmına bakma

Cenābuñdan **kuľuñ** pür-ilticādur yā Resülallāh
(M 3/10)

Der-i devlet-me'ābuña **kuľuñ** da intisāb itse

Olur ḡaşıl niçe yüz biñ dilekler yā Resülallāh
(M 5/7)

Olursa senden olur luṭf u iḡsān

kuľuñ Yāver ḡarib ü nā-tüvāna
(K 1/4)

Şefā'at eyle luṭfuñdan anı şād eyle maḡşerde

kuľuñ Yāver ḡarib ü nā-tüvānı yā Resülallāh
(M 4/14)

kul ol: Kul köle olmak.

kul ol: -duḡ, -ı

Yāver saña **kul olduḡı** bakma efendim
Olmaz mı senüñ şöhretine şāmına bā'is
(G 40/9)

kül ol: Bütünüyle yanmak; varını yoḡunu yitirmek.

kül ol: -du, -ñ, -sa

Geçer ḡışm u ḡāzabdan şanma sen ol āfet-i ser-keş
Kül olduñsa ne ḡam yirsin yine üfler ider āteş
(G 88/2)

külhen eyle: Hamamlarda yanan ocaḡa çevirmek.

külhen eyle: -dü, -ñ

Yağduñ sarây-ı qalbümü bir **külhen eyledüñ**
Urduñ derüna dāğlaruñ gülşen eyledüñ

(G 106/1)

külhen-i süzân: Yanan ateş.**külhen-i süzân: -uñ**

Kim dir dil-i ‘uşşāka derünında teb olmaz

Yâ **külhen-i süzānuñ** içinde leheb olmaz

(G 80/2)

kulüb-ı mü'minānı: Müminlerin kalpleri.**kulüb-ı mü'minān: -ı**

Şalāt ile selāmuñ hep zālām-ı zenbi maḥv eyler

İder rüşen **kulüb-ı mü'minānı** yâ Resülallāh

(M 4/4)

kulzüm ü yem-i ‘aşk: Aşk denizi ve okyanusu.**kulzüm ü yem-i ‘aşk: -a**

Selāmeti bula mı baḥr-ı ğamda keşti-i dil

Bu **kulzüm ü yem-i ‘aşka** kenār olur mı ‘aceb

(G 29/6)

kumrî: Kumru.

Murğ-ı dilümüz gitdi hemān yanına yārin

Kumrî gibi ol serv-i ḥurāmāni görince

(G 160/4)

kumrî: -ler, -i**Kumrileri** Yāver giceler ḥasret ü rāḥat

Pür-şivelik ol serv-i ḥurāmāna virilmiş

(G 85/9)

kumri-i kû kû: Ku ku sesli kumru.‘Ayb olunmaz itsem efgān **kumri-i kû kû** gibi

Saña oldum āh ey serv-i çemānum mübtelā

(G 16/5)

künc-i ğam: Gam köşesi.**künc-i ğam: -da**Senüñ ol **künc-i ğamda** ḥüzni-i ‘aşkuñ ile üftādeñ

Görürse iltifātuñ yâ naşil memnündür cānā

(G 21/7)

Bir gönül vardı yanumda ol da gitdi yār ile

Künc-i ğamda oldum āḥir ğam-güsārumdan cüdā

(G 23/4)

Künc-i ğamda katı çoğdan beridür ğamgündür

Dil-i maḥzūnuma luḥfuñla şafā vir yâ Rab

(G 26/5)

Sevdüğüm lāyık midur sen gül açıl aġyār ile

Künc-i ğamda Yāver-i zāruñ senüñ maḥzūn iken

(G 146/10)

Aramam neş'e-i bezm-i Cem'i cām-ı Cem'de

Telḥ-kām olalı hicrān ile **künc-i ğamda**

(Th 2/8)

künc-i ğam: -ı, -n, -da Derd-i ‘aşk ile görüp **künc-i ğamda** ḥaste

O ṭabīb-i dil ü cān itmedi timār saña

(G 14/3)

künc-i ‘uzlet: Yalnızlık köşesi.**künc-i ‘uzlet: -de**

Bî-ğınā māl-i firāvān bulan kimse ile

Künc-i ‘uzletde olan ḥāline şakir nerede

(G 177/8)

kur: Kurmak, ayarlamak.**kur: -maz**

Ḥaṭ gelince bir daḳıka bend-i sineñ açmaduñ

İşte aḥşam oldı artık sâ'atüñ **kurmaz** mısın

(G 138/6)

kurbāniyān-ı ‘idveş: Bayram kurbanları gibi.Cān fidālar sevdüğüm **kurbāniyān-ı ‘idveş**

Ser-be-ser ‘id-i vişālünde şehid olsun da gör

(G 62/7)

küs: Darılmak, gücenmek.**küs: -er**

Kaşdı cevr itme midür bilmem o meh-pāremüzüñ

Yāver-i zārına her demde **küser** n'olsun bu

(G 154/10)

kuşaq: Kuşak, kemer.**kuşaq: -ı, -n**Şarmış bele kânün **kuşaqın** püskülü şarkar

Ġāyetle yaqışmış aman ol müy-ı miyāna

(G 166/7)

küşe: Köşe.**küşe: -y, -e**İç bādeñi çek kendini bir **küşeye** şimdi

Yāver gibi mey-ḥāne-i vahdetde maşūn ol

(G 120/9)

küşe-i ğam: Dert köşesi.

Mihnet-i aşkuñ ile zār itmege
Küşe-i ğam baña maķām oldı gel

(G 115/4)

kūs-ı ‘adl ü dādı pür-şit ü sadā eyle: Adalet ve

doğruluğun davul sesi çınlatır.

kūs-ı ‘adl ü dādı pür-şit ü sadā eyle: -r
 Şeref-yāb olalı zātı ile taht-ı hümāyūmı
 Cihāmı **kūs-ı ‘adl ü dādı pür-şit ü sadā eyler**

(Kt 2/6)

küşte ider: Öldürmek.

küşte ider: -er

Fütādegāmı ağlatmayup **ider küşte**
 Benüm o nāzlı efendim güzel sevāb idiyor

(G 59/7)

kuvvet: Güç, takat, kuvvet.

Çille-i cevruñ çeker mi Rüstem-i Zāl olsa da
 Bir kemān-ı saht imiş bāzūda **kuvvet** kalmadı

(G 188/4)

küy-ı dil-dār: Sevgilinin sokağı.

küy-ı dil-dār: -a

Küy-ı dil-dāra türāb olmağa hasret-keş imiş
 Gülşen ü bāğ-ı İrem'den haberüñ var mı şabā

(G 17/7)

-L-

laht-ı ciger: Gönül parçası.

Zülf-i müşginüñ siyeh-tâb eylemiş peykânını
Zahm açar tîr-i müjeñ **laht-ı ciger** pür-ñün iken
(G 146/4)

lahza: An, bakacak kadar zaman.

Ez-każâ oldum ne çäre nâzlı yârümden cüdâ
Olmadum bir **lahza** hayfâ âh u zârümdan cüdâ
(G 23/2)

Sensin hemen ey şüh-ı cihân hâne-i dilde
Her **lahza** vü her ân benüm fikr ü hayâlüm
(G 133/6)

Her **lahza** seni ‘aşıkñ eylerse temâşâ
Didârüña toymaz yine sen ni‘met-i cânsın
(G 142/3)

la‘l: Kırmızı dudak.

la‘l: -üñ
Kaddüñ var iken kâmet-i Tübâ'ya ne minnet
La‘lüñ var iken bâde-i hamrâya ne minnet
(G 36/2)

lâle: Lale.

lâle: -ler
Nâr-ı ‘aşıkñ şu‘lesidür pür-zıyâdur **lâleler**
Tâb-ı mihr-i rüy-ı yâre âşinâdur **lâleler**
(G 49/1)

Nâr-ı ‘aşıkñ şu‘lesidür pür-zıyâdur **lâleler**
Tâb-ı mihr-i rüy-ı yâre âşinâdur **lâleler**
(G 49/2)

Cümlesi bir peyker ü hey’etde olmışken bedid
Birbirine beñzemez şun‘-ı Hudâ'dur **lâleler**
(G 49/4)

‘Arz-ı gülşen eylemiş güyâ ki hübân-ı zamân
Surh u sebzîn cämelerle dil-rübâdur **lâleler**
(G 49/6)

Çâk çâk-i sînesinden iltihâbın ‘arz ider
Nür-ı bîdârî-i şeble rüşenâdur **lâleler**
(G 49/8)

Dâğ dâğ olmuş derüñi nâr-ı hasretle yanar
Hem yine sir-âb çün tîğ-ı kazâdur **lâleler**
(G 49/10)

Şan nümü-dâr-ı riyâz u sebzâr-ı hulddur
Eyle bir kerre nazâr ‘ibret-nümâdur **lâleler**
(G 49/12)

Başda reng-â-reng ü reng-âmiz ser-püş-ı levend
Bu müselleme tarz ile pek hoş-edâdur **lâleler**
(G 49/14)

Gülşen ü bâğ-ı İrem'dür ravza-i şâh-ı cihân
Hâkine yüz sürdügümçün dil-güşâdur **lâleler**
(G 49/16)

Şeh Selim'ün Yâverâsâ hep du‘â-hü‘ânı olup
Kalsa ol şâha açup destin sezâdur **lâleler**
(G 49/18)

lâle-i dâğ-dâr-ı ‘aşk: Aşkın gönlü yaralı lalesi.

lâle-i dâğ-dâr-ı ‘aşk: -uz
Bağrumuz hün derünumuz yanmış
Lâle-i dâğ-dâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/24)

lâle-i hamrâ: Kırmızı lale.

Bağrı yanar bu ‘aşık-ı zârın neler çeker
Dâğ-ı derüñi **lâle-i hamrâ** güzel bilür
(G 65/6)

la‘l-i cân-bağşâ: Can veren dudak.

la‘l-i cân-bağşâ: -dan
La‘l-i cân-bağşâdan özge Yâverâ yokdur hele
Hem müferrih hem dağı ma‘cün-ı cevherden lañif
(G 96/9)

La‘l-i cân-bağşâdan özge Yâverâ yokdur hele
Hem müferrih hem dağı ma‘cün-ı cevherden lañif
(G 96/9)

la‘l-i dil-ber: Sevgilinin dudağı.

la‘l-i dil-ber: -de
Komadı neş’eyi hiç şahbâda
La‘l-i dil-berde kodı cilve-i ‘aşk
(G 99/6)

la‘l-i gül-fâm: Gül renkli dudak.

la‘l-i gül-fâm: -uñ
Serv-kaddüñ seyr iden Tübâ'ya itmez iltifât
La‘l-i gül-fâmuñ gören şahbâya itmez iltifât
(G 32/2)

la‘l-i leb: Dudağın kırmızılığı.

la'f-i leb: -i

Meclis-i 'uşşâk'da billâhi kalmaz hûŝyâr
Sâki-i gül-çihrenüñ **la'f-i lebi** meygün iken
(G 146/6)

la'f-i leb-i gül-fâm: Gül renkli dudağın kırmızısı.

la'f-i leb-i gül-fâm: -i, -n, -a
Her ne rütbe nûş idersem Yâverâ kıanmaz yine
Teşnedür cân u dilüm **la'f-i leb-i gül-fâmına**
(G 165/10)

Her ne rütbe nûş idersem Yâverâ kıanmaz yine
Teşnedür cân u dilüm **la'f-i leb-i gül-fâmına**
(G 165/10)

la'f-i leb-i kevser: Kevser suyu dudağın şarabı.

la'f-i leb-i kevser: -i
Maħmûm-ı 'aşk-ı tâbiş-i ruħŝaruñum senüñ
Ŗun teşnegâna **la'f-i leb-i kevseri** 'Alî
(G 190/6)

la'f-i leb: Dudağın kırmızılığı.

la'f-i leb: -üñ
Bir cür'a-i câmi bize degmez tütalum kim
La'f-i lebüñ olmuş mey-i gül-fâm-ı muħabbet
(G 34/8)

Reşk-âver olur **la'f-i lebüñ** gördüğü demler
Kana boyanur bâde-i şahbâ hevesinden
(G 153/5)

Saña itsün mi fidâ cânını bu 'âşık-ı zâr
Kân bahâsı mı 'aceb **la'f-i lebüñ** kıymetine
(G 178/6)

Mest idiyor tâ-be-kıyâmet beni
La'f-i lebüñ bâde-i ser-şâresi
(G 198/8)

la'f-i meygün: Ŗarap renkli dudak.

la'f-i meygün: -uñ
Ŗöyle te'sir itdi kim 'aşkuñ efendim cânuma
La'f-i meygünüñ gamıyla çıkmadum mey-hâneden
(Mr 1/2)

la'f-i nâb: Saf kırmızı dudak.

la'f-i nâb: -a
Dil virelden **la'f-i nâba** hať görünmez çeŝmüme
Yâverâ itdüm ta'bi'at nûşa da hem nişe de
(G 163/9)

la'f-i revân-baħŝ: Can bağıŝlayan kırmızı dudak.

la'f-i revân-baħŝ: -uñ
Hiç **la'f-i revân-baħŝuñ** 'ıyân eylemedüñ hiç
Bir kerre bize luťf-ı nihân eylemedüñ hiç
(G 41/1)

lâne: Yuva, âşiyân.

lâne: -sî
Perçemüñ ey murğ-ı pervâzi-i ğalbüñ **lânesi**
Kendi hâlüñ şem'-i hûsñüñ olsa da pervânesi
(Mr 1/13)

lâne-i dâğ-ı derün: Gönül yarasının evi.

lâne-i dâğ-ı derün: -dan
Murğ-ı revân **lâne-i dâğ-ı deründan**
Pervâza bâl açdı vü âmâdedür saña
(G 13/3)

latif: Hoş, güzel.

Bir lebi var ol gülüñ kim gül-be-şekkerden **latif**
Öyle bir ruħŝarı da var kim gül-i terden **latif**
(G 96/1)

Bir lebi var ol gülüñ kim gül-be-şekkerden **latif**
Öyle bir ruħŝarı da var kim gül-i terden **latif**
(G 96/2)

Rûħ-perver ol dehende lü'lü'-i dendân-ı yâr
Bir müdevver hoğğa-i la'f içre gevherden **latif**
(G 96/4)

Bilmem ancak hâl-i ten-zü-fâmınıñ eczâsını
Müşğ-i terden büyü elťâf kendi 'anberden **latif**
(G 96/6)

Ŗafvetinden sâkiyâ baħŝ itmem ammâ bâdenüñ
Sâ'idüñ destindeki billür sâğardan **latif**
(G 96/8)

La'f-i cân-baħŝâdan özge Yâverâ yokdur hele
Hem müferrih hem daħı ma'cün-ı cevherden **latif**
(G 96/10)

lâyık: Uygun, münasip.

Rağibâna olan çeşbân degildür 'âşıka **lâyık**
Libâs-ı nâzımı ol nâzenin ağyâr için şaklar
(G 72/5)

Sevdüğüm **lâyık** midur sen gül açıl ağyâr ile
Künc-i gamda Yâver-i zâruñ senüñ maħzün iken
(G 146/9)

lāyık: *-ınca*

El-ḥaḳ semāḥat ile şecā'atle misli yoḳ
Vaşf olma **lāyıkınca** ne mümkün mürüvveti
(G 201/16)

lāzım: Gerek, gerekli.

Yāver ne 'aceb olsa met'in şîr-i muşanna'
Lāzım mı degil şîr'de şan'atla metānet
(G 38/10)

leb: Dudak.

leb: *-iîn*
O serv-endām olan ḳaddūn ḳatı mevzūndur cānā
Lebüñ bir bāde-i şāfî ruḥuñ gülgūndur cānā
(G 21/2)

leb: *-iîn, -e*
Ḥaṭṭuña müris-i ekdār-ı ḥumār
Lebüñe bāde-i bî-ḡış didiler
(G 61/8)

Lebüñ būsı ḡidā-yı rūḥ u cāndur
O zevḳ-i cān-fezāya ḥiç ṭoyılmaz
(G 81/7)

Bir ṭatlı būsēsın alup ol sükkerin **lebüñ**
Oldı o lezzetiyle dehān u dimāḡ dāḡ
(G 95/3)

Lebüñ gül-ḡonce-i ḥandān bitürdi
Ḥaṭ-ı rūyuñ gelüp reyḥān bitürdi
(G 187/1)

leb: *-i*
Bir **lebi** var ol gülüñ kim gül-be-şekkerden laṭif
Öyle bir ruḥsārı da var kim gül-i terden laṭif
(G 96/1)

Bir **lebi** ḡonce-i zibā ruḥı verd-i ḥamrā
Bir şaçı sünbül-i ter ḳaddi bülend ü bālā
(Tb 1/3)

leb: *-iîn, -le*
Lebüñle mest olan 'aşıḳ şarābı n'eyler imiş
Yanar pişer dil-i zārı kebābı n'eyler imiş
(G 87/1)

leb-be-leb: Dudak dudaḡa.

Yāverā ḡördüñ mi sen meclisde olmış **leb-be-leb**
Mehveşān bir yire gelmiş rāz-ı pinḥān söyleşür
(G 67/9)

leb-i cān-baḡş: Can veren dudak.

leb-i cān-baḡş: *-iîn*
Ben idersem **leb-i cān-baḡşuñ** için cānı fidā
Hele sen eyleme bu 'aşıḳ-ı nālānı fidā
(G 20/1)

leb-i gül-fām: Gül renkli dudak.

leb-i gül-fām: *-i, -n, -l*
Ḥayfā ki dilüñ şu'le-i ruḥsārıla yaḳdı
Yārüñ **leb-i gül-fāmını** sen bāde mi şandüñ
(G 112/6)

leb-i ḥandān: Gülen dudak.

leb-i ḥandān: *-a*
Ol ḥande-i şîrin **leb-i ḥandāna** virilmiş
Bu ḡirye vü zārī dil-i nālāna virilmiş
(G 85/1)

leb-i la'li: Kırmızı dudak.

leb-i la'li: *-i*
Kelāmuñ derd-i hicrāna şifādur
Leb-i la'li ḥayāt-ı cāvidānum
(G 129/8)

leb-i la'li: *-iîn, -le*

Devā-sāz ol **leb-i la'lüñle** cānā
Dil-i bīmārumuñ dermānı sensin
(G 144/5)

leb-i rengin-i yār: Sevgilinin renkli dudaḡı.

leb-i rengin-i yār: *-i*
Leb-i rengin-i yārı Yāverā yāḳūta beñzetme
Kı ol nā-yāb u nā-dide 'aceb pākize gevherdür
(G 52/9)

leb-i rūḥ-āver: Can veren dudak.

leb-i rūḥ-āver: *-iîn, -den*
Vāyedār oldı **leb-i rūḥ-āverüñden** ey perı
Şanki ṭās-ı çeşmesār-ı āb-ı ḥayvāndur ḳadeḡ
(G 43/7)

leheb: Ateş alevi, yalını.

Kim dir dil-i 'uşşāḳa derünında teb olmaz
Yā küñhen-i süzānuñ içinde **leheb** olmaz
(G 80/2)

leṭāfet: Hoşluk, güzellik, incelik.

leṭāfet: *-de*
Perı-zādān u melek nāz u istignā ḳuluñdur hep
Leṭāfetde ten-i nāzikterüñ ruḥ-ı muşavverdür
(G 52/8)

Gönülde âteş-i hicrân u gam pür-hâr-hâr oldı
Leţâfet gülşeninde bir gül-i hândâna hasretdür
 (G 70/8)

levendâne: Asker gibi, yiğitçe.

‘Azm-i ağıyar eylemiş reftâr ider gördüm yine
 Bir **levendâne** edalı kanlı zâlim eşbehi
 (G 184/6)

levh-i dil: Gönül sayfası.

levh-i dil: -den
 Sirişküm çağlasa cüş itse aķsa
 Gider mi **levh-i dilden** baķ hayâlün
 (G 104/4)

levh-i ħur’ân: Kur’an-ı Kerim.

levh-i ħur’ân: -dur
 Aña müjgânı çün i’râb eger kim sâye-rîz olsa
 Ruĥı ol ĥurde ĥatlarla şanursın **levh-i ħur’ân’dur**
 (G 60/6)

leylâ: Leylâ ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.

‘Uşşâķ-ı dil-figârı dil-ârâ güzel bilür
 Mecnün-ı mübtelâsını **Leylâ** güzel bilür
 (G 65/4)

Vâmıķ olsam bu cefâyı baña ‘Azrâ itmez
 Belki Mecnün daĥı olsam bunı **Leylâ** itmez
 (Tb 1/18)

Ol şaķı **Leylâ** için gezmem beyâbân-gerd olup
 Ben esir-i ĥurre-i ĥarrâriyam şağdan şağa
 (G 159/7)

leylâ: -y, -a
 Nâz iderse ‘aşık-ı zârûñ saña şanma teĥi
 Vaķt olur Mecnün daĥı **Leylâ’ya** itmez iltifât
 (G 32/4)

leylâ: -sı, -n, -a
 Çeşm-i âhûlar ile **Leylâ’sına** nisbet ider
 Kaysveş âvâre-dil şahrâyı eyler ittiĥâz
 (G 48/5)

leylâves: Leylâ gibi.

leylâves: -üm
 Câygâhum Kaysveş küh u beyâbân oldı âh
 N’eyledi gördün mi ey **Leylâvesüm** sevdâ baña
 (G 6/8)

leylâves: -üm
 Şanma ey **Leylâvesüm** tenhâ ħalur ‘aşıkıaruñ
 Gâhice Mecnün ile şahrâda murğân söyleşür
 (G 67/3)

leziz: Lezzetli, tatlı, hoş.

Meşrebümce bir ħadeĥ nüş eyledüm gâyet **leziz**
 Buldum ol demde dilümde baķka bir ĥâlet **leziz**
 (G 47/1)

Meşrebümce bir ħadeĥ nüş eyledüm gâyet **leziz**
 Buldum ol demde dilümde baķka bir ĥâlet **leziz**
 (G 47/2)

Tatlı tatlı ol mehün güftârını diñler iken
 Ĥalk ile şimden girü gelmez baña şöĥbet **leziz**
 (G 47/4)

Ĥanmadı ĥün-ı dilüm nüş itmeden ol mest-i nâz
 Dide-i maĥmürına gelmiş mey-i naĥvet **leziz**
 (G 47/8)

Bend-i gamdan kendini âzâd için Yâver gibi
 Müdmin-i lâ-ya‘ķıla her dem gelür ‘işret **leziz**
 (G 47/10)

leziz ol: Lezzetli olmak.

leziz ol: -ur
 Ol mehün mihri dilinde cây-gir olmak için
 İbtidâlarda **olur** cânân ile ülfet **leziz**
 (G 47/6)

lezzet: Tat.

lezzet: -dür
 Tatlı bir bûs-ı lebin rü’yâda almışdum bu şeb
 Pür-ĥarâret eyleyen ĥâlâ o **lezzetdür** beni
 (G 192/8)

lezzet: -i, -y, -le

Bir tatlı bûsesin alup ol sükkerin lebüñ
 Oldı o **lezzetiyle** dehân u dimâğ dâğ
 (G 95/4)

lezzet-i ‘aşķ: Aşk lezzeti.

lezzet-i ‘aşķ: -ı
Lezzet-i ‘aşķı daĥı añlar idün ey zâhid
 Bir nazâr ħılsañ eger sen daĥı ruĥsâresine
 (G 174/3)

lezzet-i didâr: Yüzünün güzelliği.

lezzet-i didār: -uñ

Dimāğumdan gider mi **lezzet-i didāruñ** ey māhum
Baña hiç bundan a'lā nāzeninüm ni'metüñ yokdur
(G 50/5)

libās-ı nāz: Naz elbisesi.

libās-ı nāz: -ı, -n, -ı

Raķibāna olan çeşbān degildir 'āşıka lāyık
Libās-ı nāzını ol nāzenin aġyār için saķlar
(G 72/6)

līk: Lâkin, ancak, ama.

Büse-i la'l-i lebüñ üftādeñi dil-sir ider
Līk düşnāmuñ efendim gāhice dil-gir ider
(G 54/2)

Ĥancer-i ser-tiz-i ġamzeñ dilde yalmān gösterür
Līk zāhirde ne zaķm u yāre ne ķan gösterür
(G 66/2)

Görmede **līk** raķibānumuz itmez ihmāl
Virşün inşāf hemān aña Ĥudā-yı müte'al
(Tb 1/43)

likin: Ama, lâkin, ancak.

Ferāğat itmege tedbir arar şūhüm seni **likin**
Naşıl tedbir naşıl temkin ķalur 'āşıkda āh ammā
(G 19/5)

lisān: Dil.

Dehāni gerçi kim ĥāmūş ol gül-ğoncenüñ Yāver
Lisān-ı ĥāl ile her bir müje hem-çün **lisān** söyler
(G 63/10)

lisān-ı ĥāl: Hal dili.

Dehāni gerçi kim ĥāmūş ol gül-ğoncenüñ Yāver
Lisān-ı ĥāl ile her bir müje hem-çün lisān söyler
(G 63/10)

Begüm baķ diķkat it bu şirümün mazmün-ı ebyātı
Lisān-ı ĥāl ile Yāver ķuluñ ĥālın beyān eyler
(G 73/10)

Lisān-ı ĥāl ile anlar saña dā'im şalāt eyler
Yüzerken ķa'r-ı deryāda semekler yā Resūlallāh
(K 4/5)

loķma: Bir defada aġza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.

loķma: -y, -a

Bir nokķa ķadar **loķmaya** ķāni' olup ey dil
Şol süfre-i ni'metde olan ķāse-i nün ol
(G 120/5)

loķmān u felātün: Lokman ve Eflatun.

Olsa **Loķmān u Felātün** çāre-sāzı n'eylesün
Derd-i 'āşķuñ olmayınca bir devāsı vāķı'ā
(G 7/3)

lü'lü: İnci.

Aġlaram ben çeşm-i giryānum elinden zār zār
İtdi **lü'lü** gibi eşķ-i dūr-nisārumdan cüdā
(G 23/6)

lü'lü-i dendān-ı yār: Sevgilinin inci dişleri.

Rūĥ-perver ol dehende **lü'lü-i dendān-ı yār**
Bir müdevver ĥoķķa-i la'l içre gevherden laķif
(G 96/3)

lü'lü-i meknün: Gizli, saklanmış inci.

Nuķķa geldükde nisār itmededir dürr ü güher
Ĥānde-fermā olıcaķ **lü'lü-i meknün** görünür
(G 51/8)

luţf: İyilik, güzellik, ihsan.

luţf: -uñ, -la
Künc-i ġamda ķatı çokdan beridür ġamġindür
Dil-i maĥzūnuma **luţfuñla** şafā vir yā Rab
(G 26/6)

luţf: -uñ

Yāver gibi **luţfuñ** umarum kesmem ümidüm
'Afv eyle benüm cürm ile 'işyānumı yā Rab
(G 27/9)

Ĥayra **luţfuñ** bendeñe āzārdan ķıldum ķıyās
Ey gülüm çokdur raķibün ĥārdan ķıldum ķıyās
(G 84/1)

'Āşıkānuñ ġam yiyüp ĥün-ı dilin nüş eylesün
Ol raķib-i bed-liķā **luţfuñ** ile memnün iken
(G 146/8)

İderdüñ bir nevāzişle ri'āyet
Bu **luţfuñ** Yāver'e pek nādır oldı
(G 180/10)

Ĥam yimezdüm ben de bu rütbe ferāmūş itmeseñ
Ĥayrıya **luţfuñ** firāvān Yāver'e olsa ġehi
(G 184/10)

Ġayrı yeter raħme gel inřāfa gel
Luřfuñ ile eyle kerem Muřtafā

(G 191/8)

Muķārin itdi Mevlā bir silāhdār-ı keremkāra
 Ki **luřf u cūd u ihsān** ile dilde dāstān oldı

(Kt 1/6)

luşf: -ı, -n, -ı

O mir'ātu'ş-řafānuñ Yāverā bir **luşfımı** görmem
 Ser-ā-ser cismine maħv-ı ser-ā-pā olmadan ġayrı

(G 182/9)

luşf u ihsān: Lütuf ve iyilik.

Olursa senden olur **luşf u ihsān**
 Ķuluñ Yāver ġarib ü nā-tüvāna

(M 1/3)

luřf: -uñ, -dan

Şefā'at eyle **luřfuñdan** anı řād eyle maħşerde
 Ķuluñ Yāver ġarib ü nā-tüvānı yā Resülallah

(M 4/13)

luşf u ihsān: -ı, -y, -la

Kemāliyle ne mümkin vaşfın itmek ol řehenřāhuñ
 Ķulāřa **luşf u ihsānıyla** ālem kām-rān oldı

(K 1/4)

luşf eyle: İyilik ve ihsanda bulunmak.

Luşf eyle meded senden
 Yā Ĥazret-i Mevlānā

(M 8/3)

luřf u ihsān: -uñ

Luřf u ihsānuñ zamānında baña ey şıfl-ı nāz
 Dest-i cevruñ ile biñ seng-i sitem urmaz mısın

(G 138/7)

Nizār u zār u nālān ise de redd itme **luşf eyle**
 Saña cān u dil-i zārüm fidādur yā Resülallah

(M 3/7)

luşf u 'ināyet: İyilik ve ihsan.

Bildüm ki benüm ĥālüme bir raħm idenüm yoķ
 Ey kām-ı kerem **luřf u 'ināyet** saña kaldı

(G 199/8)

luşf eyle: -dı

Ne ĥāķāret kim ider ol şeh-i mümtāz baña
 Ben dirüm **eyledi luřf** itmege āġāz baña

(Th 2/2)

luşf-ı ĥoř-büy: Hoş kokulu güzellik.**luşf-ı ĥoř-büy:** -ı, -n, -a

Luşf-ı ĥoř-büyına terciħ olur mı ĥālün
 Gerçi kim büy-ı lařıf 'ūd ile 'anberde de var

(G 74/3)

luşf it: İyilik ve ihsanda bulunmak.

Baña ger itmez iseñ Yāver'e **luřf it** zālüm
 Ķalmadı şabra taħammül yeter āzāra meded

(G 45/9)

luřf-ı nihān eyle: Gizli yardım etmek.**luřf-ı nihān eyle:** -me, -dü, -ñ

Hıç la'l-i revān-baħřuñ 'ıyān eylemedüñ hıç
 Bir kerre bize **luřf-ı nihān eylemedüñ** hıç

(G 41/2)

Meded **luşf it** dil-i bī-ķārenün ĥālın tebāh itme
 Bilürken ĥāl-i zār-ı 'āřıķāmı iřtibāh itme

(G 168/1)

luşf it: -mek

Reşk-āver-i serv-i ķemen ol nārvenüm yoķ
 Gelmez ise **luşf itmek** eger yārün elinden

(Th 3/16)

luşf u 'ařā: İyilik ve ihsan.**luşf u 'ařā:** -y, -ı

'Adüya **luşf u 'ařāyı** cihān cihān eyler
 Baña gelince o zālüm yegān yegān eyler

(G 58/3)

luřf u cūd u ihsān: Lütuf, bereket ve iyilik.

-M-**ma'az-allāh: Allah korusun! Allah esirgesin! anlamı taşıyan ünlem ifadesi.**

Ma'az-Allah eger düzaḥda ḳalsaydum bu aṭeşle
Mu'azzeb eylemezdi 'aşıyānı yā Resūlallāh
(M 4/11)

mā-beyn: İki şeyin arası.

mā-beyn: -i
Her daḳıka seni görsem de firāk el virse
Yine biñ yılca gelür ḥāşılı **mā-beyni** baña
(G 10/6)

mā-cerā: Baştan geçen olaylar, serüven.

mā-cerā: -sın
Mazhar-ı ḥışm-ı nigāhum bilmezem cürmüm nedür
Oldı pür-ḥün zaḥmum ammā **mā-cerāsın**
görmedüm
(G 124/6)

mā-cerā: -sı, -nı, -dan
Saña bir bir beyān itdüm ḥaḳıkatde nedür ḥālüm
Su'āl eylersin ey zāhid bu 'aşḳuñ **mā-cerāsından**
(G 136/8)

ma'cün-ı cevher: Cevherin ilacı.

ma'cün-ı cevher: -den
La'l-i cān-baḥşādan özge Yāverā yoḳdur hele
Hem müferriḫ hem daḫı **ma'cün-ı cevherden** laṭif
(G 96/10)

mağfūr eyle: Allah'ın günahları affetmesi.

Oldum ise ben her ne ḳadar da 'aşı
'işyānumı 'afv eyle de **mağfūr eyle**
(R 1/4)

māh: Ay yüzü güzel.

Rüyımı görmek ne mümkün ol nāzikterüñ
Kesret-i aḡyārdan ol **māh** ile şoḫbet de güç
(G 42/6)

māh: -uñ
O **māhuñ** fikr iderken hey'et-i ḥüsn-i cihān-süzün
Derünümün yine süzişli bir āh u fiḡān geçmiş
(G 89/11)

Dilüñ biz tā seḫer bî-ḥ'āb u nālān çıḳduḡın gördük
O **māhuñ** pisterinden mihr-i tābān çıḳduḡın gördük
(G 101/2)

māh: -um
Henüz mest yatarsun o dideler maḫmür
Baḳındı n'eyledi **māhum** bu rütbe ḥ'āb saña
(G 12/8)

Dimāḡumdan gider mi lezzet-i didāruñ ey **māhum**
Baña ḥiç bundan a'lā nāzeninüm ni'metüñ yoḳdur
(G 50/5)

Kemāl-i 'izzet ü ikrāmuñı gördükde **māhum** dil
Mülākātuñ deminde pür-ḫicāb olsun da ḳalsun mı
(G 193/7)

maḫāk u selḫ: Son zamanlar.

Ḳamer her şehriñ encāmında olduḳça **maḫāk u selḫ**
Ziyā vü incilāyı şems-i luṭfuñdan recā eyler
(Kt 2/17)

maḫal: Yer, mekan, mevki.

Gülşen ne gerek bende-i efgendeñe cānā
Ḳapuñ gibi 'uşşāḳuña ra'nā **maḫal** olmaz
(G 79/8)

maḫal: -de
Bir **maḫalde** ey gül-i ter nā-gehān gördüm seni
Ḥavf-ı aḡyār ile ammā kim nihān gördüm seni
(G 197/1)

maḫbüb: Sevilen, sevgili.

maḫbüb: -a
Şöyle bir serv-i dil-ārā var iken
Ḡayrı **maḫbūba** temāyül güç olur
(G 69/4)

maḫbüb-ı zībā: Güzel sevgili.

maḫbüb-ı zībā: -y, -a
Seni Yāver gibi ol ḫasret-i didāra vaḳf eyler
Göñül meyl eyleme her gördüḡün **maḫbüb-ı zībāya**
(G 170/10)

māh-ı mihr-ārā: Güneşi süsleyen ay; sevgili.

Zerrece gelmez feraḫ ey **māh-ı mihr-ārā** baña
Ḥasret-i rüyüñ ile zindān olur dünyā baña
(G 6/1)

māh-ı nev-i şevvāl: Şevval'in yeni ayı, bayram ayı.

Nümāyān olmasa māni' degil **māh-ı nev-i şevvāl**
Hemānā ḡurre-i ḡarrā-yı ebrūlar bedid olsun
(G 141/5)

māh-ı ruḥ: Yanağın ayı.**māh-ı ruḥ:** -uñ**Māh-ı ruḥuñ** bedr-i tamām oldı gel
Geçdi günüm āh ile şām oldı gel

(G 115/1)

māh-ı tābān: Parlayan ay.**māh-ı tābān:** -uñAç niḳāb-ı rüyuñı mānend-i ebr ey mehveşüm
‘Ālemi ḳılsun münevver **māh-ı tābānuñ** senüñ

(G 105/8)

māhir: Mahir, hünerli, becerikli. Ne ḳadar olsa daḳı ‘ilm ü hünerde **māhir**
Ser-niğün ḫālī‘ olan kimseye devlet gelmez

(G 78/5)

Beni sen eyledüñ āşüfte-ḫāḫır
Bu dil divānelikte **māhir** oldı

(G 180/4)

O āhü gözlerüñ sāḫır degil mi
Füsün u fitnede **māhir** degil mi

(G 189/2)

maḥmüm: Hummaya giriftar, humma illetine tutulan. Dil-ḫaste olup Yāver-i zāruñ gibi cānā
Maḥmüm olalı ḫayli ḫarāret var içinde

(G 169/10)

maḥmüm-ı ‘aşḳ-ı tābiş-i ruḥsār: Yanağının parlaklığının aşk hummasına tutulmuş.**maḥmüm-ı ‘aşḳ-ı tābiş-i ruḥsār:** -uñ, -um**Maḥmüm-ı ‘aşḳ-ı tābiş-i ruḥsāruñum** senüñ
Şun teşnegāna la‘l-i leb-i kevseri ‘Alī

(G 190/5)

maḥmür: Sarhoş, kendinden geçmiş. Henüz mest yatarsun o dideler **maḥmür**
Baḳındı n'eyledi māhum bu rütbe ḫāb saña

(G 12/7)

Dā'imā **maḥmür** olur çeşm-i siyāḫı ol mehüñ
Ol siyeh-mestüñ de ben bīmāriyam sağdan şağa

(G 159/3)

maḥmür: -larḪün-ı dil nüş itmege ḳanmaz o çeşmānuñ senüñ
Gerçi kim **maḥmürlar** şahbāyı eyler ittiḫāz

(G 48/4)

maḥmürlüğ: Sarhoşluk, kendinden geçmişlik.**maḥmürlüğ:** -ı, -ıñBāğa vardum nergisüñ gördüm bugün **maḥmürlüğün**
El-amān ol dide-i fettān geldi ḫāḫıra

(G 172/3)

mahrem: Dost, arkadaş, sırdaş. Bezmüme rindānı **maḥrem** itmeyince olmadı
Kendümi rüsvā-yı ‘ālem itmeyince olmadı

(G 200/1)

mahrüm-ı didār: Yüzünün mahrumu.**mahrüm-ı didār:** -umBen ol **mahrüm-ı didārum** beni şād itmedi devrān
Ben ol maḫzün u nālānum ki vaḳt-i şād-mān geçmiş

(G 89/33)

mahrür: İçi ateş dolu, ateşlenmiş, ateşli, hararetili.**Mahrür** olalı āteş-i ‘aşḳ ile vücūdum

Gitmez o mehüñ hey’et-i ḫüsni nazarumdan

(G 152/5)

maḫşer: Maḫşer yeri, kıyamet.**maḫşer:** -deŞefā‘at eyle luḫfuñdan anı şād eyle **maḫşerde**
Ḳuluñ Yāver ḡarib ü nā-tüvānı yā Resülallāh

(K 3/13)

maḫşüs: Yalnız birine ait olan, hususi.Rü‘yet o mehi dide-i bī-dāra mı **maḫşüş**Rü‘yāda görilmek daḳı enzāra mı **maḫşüş**

(G 90/1)

Rü‘yet o mehi dide-i bī-dāra mı **maḫşüş**Rü‘yāda görilmek daḳı enzāra mı **maḫşüş**

(G 90/2)

Dā'im umarum kesmem ümidüm gelür elbet

Teşrifi o şūḫuñ bize iḳrāra mı **maḫşüş**

(G 90/4)

Ebruları imā ile itmekde tekellüm

Şoḫbet yaluñuz şavt ile güftāra mı **maḫşüş**

(G 90/6)

Keyfiyyet-i la‘l-i lebüñi añlayan añlar

Bu neş’e hemān sāğar-ı ser-şāra mı **maḫşüş**

(G 90/8)

Taşvır gibi sākit ü ḫāmüş neler var

Nev söylememek şüret-i divāra mı **maḥşūs**
(G 90/10)

Gel gör hele Yāver gül-i ruḥsārını yārūñ
Hep seyr ü temāşā gül-i gülzāra mı **maḥşūs**
(G 90/12)

māh-tāb: Ay ışığı, sevgilinin yüzü.

māh-tāb: -um
Ebr-i kākül açılır geh gāhice rū-pūş olur
Māh-tābum geh ‘ıyān u geh nihān gördüm seni
(G 197/8)

māh-tāb it: Parlamak.

māh-tāb it: -mez
Meh-cemālūñ olmadukça **māh-tāb itmez** göñül
Biz şeb-i hicrānımuñ tār olduğın bilmez miyüz
(G 75/7)

maḥv eyle: Yok etmek.

maḥv eyle: -r
Şalāt ile selāmuñ hep zālām-ı zenbi **maḥv eyler**
İder rūşen kulüb-ı mü’mināni yā Resūlallāh
(M 4/3)

maḥv it: Yok etmek.

maḥv it: -dū, -m
Begüm evvel nigāhuñla gubār-ı ‘aqlı **maḥv itdüm**
Dil-i mir’āt-ı şāfumda görindi şüret-i ‘aşkuñ
(G 109/3)

mahveş: Ay gibi.

māhveş: -iñ
Yoḥdur ol **māhveşüñ** ḥüsn-i Ḥudā-dādına söz
Ancaḥ esbāb-ı ḥasen zīb ile ziverde de var
(G 74/7)

Böyle bir **māhveşüñ** bendesi oldum şimdi
Şöyle bir ser-keşüñ efgendesi oldum şimdi
(Tb 1/39)

maḥv-ı ser-ā-pā ol: Tamamen yok olmak.

maḥv-ı ser-ā-pā ol: -madan
O mir’ātu’ş-şafānuñ Yāverā bir luḥfını görmem
Ser-ā-ser cismine **maḥv-ı ser-ā-pā olmadan** ğayrı
(G 182/10)

maḥzūn: Hüzünlü, tasalı, kaygılı.

Ġayr ile cilve-künāñ ülfet ider de Yāver
Niçün ol gülşen-i cānum baña **maḥzūn** görünür
(G 51/10)

Maḥzūn iken firāk-ı cemāl ile ey ḥayāl
Ġam-ḥāne-i derūnuma geldüñ şen eyledüñ
(G 106/5)

Sevdüğüm lāyık mıdur sen gül açıl aḡyār ile
Künc-i ğamda Yāver-i zāruñ senüñ **maḥzūn** iken
(G 146/10)

Maḥzūn iken ol şūḥa nigāh eyler isem de
Muğber görünür şafvet-i rūyi kedertimden
(G 152/3)

maḥzūn: -dur

Nigāh-ı iltifāt u luḥfuña maḥzar iken Yāver
Ne ḥikmetdür anı gördüm ki ben **maḥzūndur** cānā
(G 21/10)

maḥzūn: -um

O **maḥzūnum** ki ‘ālemde benüm bir çāre-sāzum yoḥ
Baña bir merḥamet eyler bulunmaz oldu yārāndan
(G 143/5)

maḥzūn u nālān: Hüzünlü ve inleyen.

maḥzūn u nālān: -um
Ben ol maḥrūm-ı didārum beni şād itmedi devrān
Ben ol **maḥzūn u nālānum** ki vaḥt-i şād-mān geçmiş
(G 89/34)

maḥzūz: Memnun, hoşnut.

Egerçi şayd der-ḳayd olmamış şayyāddan **maḥzūz**
Esir-i zülfi zencirüñ degil āzāddan **maḥzūz**
(G 93/2)

maḥzūz ol: Memnun, hoşnut olmak.

maḥzūz ol: -ma, -mış
Egerçi şayd der-ḳayd **olmamış** şayyāddan **maḥzūz**
Esir-i zülfi zencirüñ degil āzāddan **maḥzūz**
(G 93/1)

maḥzūz ol: -ur

Raḳibi tarḥ idüp ‘uşşākuña itdüñ nevāzişler
Olur mazlūmlar elbet efendim dāddan **maḥzūz**
(G 93/4)

Göñül bī-hūş ḳaldı nişter-i ğamzeñle bir ḳan al
Girifte-ḥūñ olan elbet **olur** faşşāddan **maḥzūz**
(G 93/6)

Yazıḳ murğ-ı dilüm efgānla raḥm itdürmek istermiş
O bir güldür kim **olur** dā’imā feryāddan **maḥzūz**
(G 93/8)

‘Aķārātın sirişık-i çeşm-i giryān kesmesün Yāver

Olur dil bī-nevādur n’eylesün irāddan **maḥzūz**

(G 93/10)

mā’īl ol: Hayran kalmak, vurulmak.

mā’īl ol: -acaķ, -sın

Şūḥān ile pek ūlfeti artdurduñ efendim

Kendüñ gibi bir āfete **mā’īl olacaķsın**

(G 145/4)

mā’īl ol: -du, -ķ

Mā’īl olduķ o gülüñ serv-i sehī ķāmetine

Hiç taḥammül idemez cān u dilüm ḥasretine

(G 178/1)

makām: Durulacak yer, durak, mesken.

Miḥnet-i ‘aşķuñ ile zār itmege

Küşe-i ğam baña **makām** oldı gel

(G 115/4)

maķşad: Gaye, amaç.

maķşad: -uñ

Temāşā-yı çemense **maķşaduñ** ey Yāver’uñ cānı

Güşād oldı bütün yer yer gül-i dāĝ-ı nihānum gel

(G 119/9)

māl: Bir kimsenin sâhip olduĝu her şey, mal mülk,

servet.

Hırş ile **māl** yıĝıyup itmek iledür şandūķ

Her fūrū-māye gedā çeşme ķanā’at gelmez

(G 78/3)

māl ü emvāl: Mal ve varlık.

māl ü emvāl: -üñ, -i

Düketme **māl ü emvālüñi** itlāf ü izā’atle

Te’emmül ile şarf it servet ü sāmānuñı ḥoş ūt

(G 35/7)

māl ü menālüñ: Bir kimsenin sâhip olduĝu her şey, mal mülk, servet.

māl ü menāl: -üñ

Kimi cānın fidā itmiş kimi **māl ü menālüñi** hep

Bu vādilerde ey zāhid gürūh-ı ‘aşıķān geçmiş

(G 89/19)

māl-i firāvān: Çok mal, bol varlık.

Bī-ĝmā **māl-i firāvān** bulan kimse ile

Künc-i ‘uzletde olan ḥāline şākir nerede

(G 177/7)

mālīḥulyā: Kuruntu, boş hayal; kara sevda.

mālīḥulyā: -lar, -la

Yeter geçdi bu gūne **mālīḥulyālarla** evķātum

Amān bir gün muķaddem āh faşl-ı nev-bahār olsa

(Th 1/9)

ma’lūm: Bilinen, belli.

ma’lūm: -dur

‘İlm-i cemāli şūfi-i ḥar añlamaķ muḥāl

Ma’lūmdur ḥaķīķati ehl-i ḥaķīķate

(G 179/4)

ma’nā: Anlam, ma’nā.

ma’nā: -sı, -nı, -ı

Āteş-i āhum yaķar eş’arumuñ **ma’nāsını**

Yoḥsa ma’nā-yı mu’aķķad eylemez taķrİRümüz

(G 83/7)

ma’nā-yı mu’aķķad: Anlaşılması zor mana.

Āteş-i āhum yaķar eş’arumuñ ma’nāsını

Yoḥsa **ma’nā-yı mu’aķķad** eylemez taķrİRümüz

(G 83/8)

mānende-i terkeş: Ok kabı gibi.

Uşandık ol kemān-ebrū ḡamından Yāverā artıķ

Yeter tİR ile oldı sineler **mānende-i terkeş**

(G 88/10)

mānend-i ebr: Bulut gibi.

Aç niķāb-ı rūyuñı **mānend-i ebr** ey mehveşüm

‘Ālemi ķılsun münevver māh-ı tābānuñ senüñ

(G 105/7)

mānend-i kıyāmet: Kıyamet gibi.

mānend-i kıyāmet dile bir ḡulgule virdi

Bir velvele-ārā-yı cihān ķadd-kıyāmet

(G 38/3)

mānend-i şeb-nem: Çiĝ tanesi gibi.

İttişāl ol mihr-i ruḥsār u semā-yı ‘işveye

Çeşmümi **mānend-i şeb-nem** itmeyince olmadı

(G 200/6)

māni’: Bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel.

O gülüm ‘aşıķa yār olsa degildür **māni’**

Murĝ-ı dil ‘aşķ ile zār olsa degildür **māni’**

(G 94/1)

O gülüm ‘aşıķa yār olsa degildür **māni’**

Murĝ-ı dil ‘aşķ ile zār olsa degildür **māni’**

(G 94/2)

Bu  ar vet ki gülin de var o gül-ruhs ru n
Eger  u  aķı hez r olsa degildir **m ni **
(G 94/4)

Sifle-perverligidür bizleri rencide iden
Hem-dem-i bezm-i kib r olsa degildir **m ni **
(G 94/6)

Gül-nih l-i k ddin n bülbül-i n lendeleri
Ne kadar z r u niz r olsa degildir **m ni **
(G 94/8)

Gülşen-i k yu nı Y ver gibi itsem mesken
H   bg hum ser-i h r olsa degildir **m ni **
(G 94/10)

N m y n olmasa **m ni ** degil m h-ı nev-i  evv l
Hem n  gurre-i g rr -yı ebr lar bedid olsun
(G 141/5)

Teġ f ller tec h ller sitemler b -vef lıklar
Eger g hice olsaydı ne **m ni ** her zam ndur bu
(G 155/8)

ma ni: Mana, anlam.

ma ni: -si
Gerçi  i r m s de amm  **ma nisi** b -g ned r
Hiç söz olmaz Y ver  ma m n-ı nev-ic duma
(G 171/9)

mansib: Makam, rütbe, derece.

C n n ehline **mansib** yok mı  eyd  olmadan ġayrı
Niġ h-ı ehl-i d ny ya tem  a olmadan ġayrı
(G 182/1)

mantar: Mantarlardan, içinde zehirlileri de bulunan, silindir bir gövde ve üst tarafı şapka biçiminde olan ilkel canlıların genel adı.

Felek Mecn n serin itdiyse  as-p  
Benüm ba umda da **mantar** bitürdi
(G 185/8)

manz r: Bakılan, gözde olan, beġenilen.

manz r: -uç
Olurken Y ver' n e  arı bir bir cümle **manz ru **
Benüm bu ser-g ze t m bir kit b olsun da  alsun mı
(G 193/9)

manz r-ı d  dide: İki gözünün bakışı.

manz r-ı d  dide: - 

Manz r-ı d  dide   tulum olmadı sürme
Ebr lara zib yi  içün y  ne  ekils n
(G 137/5)

ma rifet: Marifet, hüner.

Sen ni n sa y eylemezsin **ma rifet** ta  iline
 zzet-i d reyne Y ver  ilm   irf ndur sebab
(G 30/9)

mariz-i derd-i hicr: Ayrılık derdi hastası.

mariz-i derd-i hicr: - n, -d r
Dil-i b maruma ra m it **mariz-i derd-i hicri d r**
Sar y-ı mi net   ġamda emek-d rı sövündürme
(G 161/3)

ma un: Korunmuş, muh faza edilmiş, mahfuz, emin.

İ  b de ni  ek kendini bir k  eye  imdi
Y ver gibi mey-h ne-i vahdetde **ma un** ol
(G 120/10)

m t eyle: Yenmek.

m t eyle: -r, -em
Niçe ferz neyi **m t eylerem** na -ı muh bette
Ba a dirsins yine sevd  -y  a kumla deli sensin
(G 135/5)

m tem: Keder,  z nt .

Y ver  **m tem** gülidür verd-i  and n y rs z
N le v  fery d-ı bülbül  avt-ı  ivend r ba a
(G 1/9)

m tem-kede-i dehr-i deni: Alçak dünyanın matem evi.

m tem-kede-i dehr-i deni: -de
Fery d u fiġ n ile  olarsa n'ola  alem
M tem-kede-i dehr-i denide  arab olmaz
(G 80/6)

ma lab u ma sad-ı dil: Gönlün arzusu ve isteġi.

ma lab u ma sad-ı dil sensin efendim sensin
Virselers istemezem devlet-i kevneyni ba a
(G 10/3)

ma l b: İstenilen, aranılan, talep edilen şey.

Ma l b içün ey  aciz-i n - ar u dil-efġ r
Yalvar  ader-i  a eret-i  a  'a sebab olmaz
(G 80/3)

ma l b: -uç, -a

Giryende görüp d n ba a c n n didi yolda
 abr eyle ki **ma l bu a** n 'il olaca sın
(G 145/8)

māye: Maya, Öz, asıl, cevher.**māye:** -*sin*

Değil nân-*h* argân gam-*h* argânunñ ekseri bilmez
Bu aşkuñ **māyesin** sen aşk ile taḥmîr olandan şor
(G 56/8)

māye-baḥş-ı ʿizz ü şân: Kıymet ve şöhretin gücü.

Ki yaʿnî Seyyid ʿAbdullâh Ağa ol zât-ı bî-hemtâ
Nigâh-ı feyzmendi **māye-baḥş-ı ʿizz ü şân** oldu
(Kt 1/8)

māye-i ʿaşk: Aşk ilmi.

Fenn-i ʿaşkı hele taʿlîm ideyüm ʿuşşâka
Māye-i ʿaşk ile bî-māyeleri ondurayum
(G 127/8)

mazhar: Mazhar olma, erişme, nâil olma.

Nigâh-ı iltifât u luṭfuña **mazhar** iken Yâver
Ne hikmetdür amı gördüm ki ben maḥzûndur cânâ
(G 21/9)

Ger gamzeleri çekse de her dem saña ḥancer
Olsun daḥı ḥışm u gâzab çeşmine **mazhar**
(Th 3/22)

mazhar-ı ḥışm-ı nigâh: Öfkeli bakışının sahibi.

mazhar-ı ḥışm-ı nigâh: -*um*
Mazhar-ı ḥışm-ı nigâhum bilmezem cürmüm nedür
Oldı pür-ḥûn zaḥmum ammâ mâ-cerâsın
görmedüm
(G 124/5)

mazlûm: Zulüm görmüş, zulme uğramış.

mazlûm: -*lar*
Raķibi tarḥ idüp ʿuşşâkuña itdüñ nevâzişler
Olur **mazlûmlar** elbet efendim dâddan maḥzûz
(G 93/4)

mazmûn-ı ebyât: Beyitlerinin mazmunu.

mazmûn-ı ebyât: -*ı*
Begüm baķ diķkat it bu şîrümün **mazmûn-ı ebyâtı**
Lisân-ı ḥâl ile Yâver ḥuluñ ḥâlin beyân eyler
(G 73/9)

mazmûn-ı nev-icâdum: Yeni bulunmuş mazmun.

mazmûn-ı nev-icâdum: -*a*
Gerçi şîrüm sâde ammâ maʿnisi bî-gânedür
Hiç söz olmaz Yâverâ **mazmûn-ı nev-icâduma**
(G 171/10)

maʿzûr eyle: Mazur görmek, ayıplamamak.**maʿzûr eyle:** -*r*

Güstâḥ-ı maḥabbet ne kim **eyler** ise **maʿzûr**
Eṭvâr-ı mecâzibde efendim edeb olmaz
(G 80/7)

mecâl: Takat, güç, kuvvet.**mecâl:** -*üm*

Gördükde seni ey meh-i raḥşende hilâlüm
Kalmazdı benüm aşkuñ ile zerre **mecâlüm**
(G 133/2)

Düşüp ayaġuña rû-mâla iktidârum yok
O rütbe kesdüñ efendim benüm **mecâlüm** sen
(G 139/4)

mecâl kalma: Gücü kalmamak, güçsüzleşmek.**mecâl kalma:** -*di*

Baḥş-i aşkıñda daḥı pek uzadı kıl ile kâl
Qalmadı çekmege de firkatini dilde **mecâl**
(Tb 1/48)

meclis: Oturulacak, toplanılacak yer.**meclis:** -*ün, -de*

Sen bu nâz u şive-i güftâr ile ey nâzenin
Olmasın mı **meclisüñde** Yâver-i ḥayrân mest
(G 39/10)

meclis: -*ün, -dür*

Meclisüñdür bâde-i tellḥa ḥalâvet-baḥş olan
Firkatünle sevdüğüm güyâ tolu ḥandur ḫadeḫ
(G 43/5)

meclis: -*de*

Yâverâ gördüñ mi sen **meclisde** olmuş leb-be-leb
Mehveşân bir yire gelmiş râz-ı pinḥân söyleşür
(G 67/9)

Meclisde o gül-rû ile peymâne çekilsün

Şimden girü hicrân gamı bir yana çekilsün
(G 137/1)

Gelüp **meclisde** cânân ḥâzır oldu

Sürürumdan cününüm zâhir oldu
(G 180/1)

meclis-i cânân: Sevgilinin meclisi.**meclis-i cânân:** -*ı*

Eyledüm ben daḥı nâ-mümkin iken ey Yâver
Ḥavf-ı aġyâr iderek **meclis-i cânâmı** fidâ
(G 20/10)

meclis-i germiyet: Hararet yeri.

meclis-i germiyet: -i, -n, -e

Âteşüm çok benüm ammâ ki havâlar da şovuk
N'ola varsam o mehûn **meclis-i germiyetine**

(G 178/4)

meclis-i germiyet: Hararet yeri.

meclis-i germiyet: -iî

Hûn-ı dil nûş eyledükçe neş'e gelmiş çeşmüñe
Hâne-i dil **meclis-i germiyetüñ** olmuş senüñ

(G 114/4)

meclis-i rindân: Rindler meclisi.

meclis-i rindân: -a

Meclis-i rindâna gelse Yâverâ sıklet olup
Zâhidüñ her şohbeti halka girân olmaz mı yâ

(G 25/9)

meclis-i 'uşşâka: Âşıklar meclisi.

meclis-i 'uşşâk: -a

Meclis-i 'uşşâka gelüp güş kıl
Başsüñ ile fetḥ-i kelâm oldı gel

(G 115/5)

meclis-i 'uşşâk: Âşıklar meclisi.

meclis-i 'uşşâk: -da

Meclis-i 'uşşâkda billâhi kalmaz hüşyâr
Sâki-i gül-çihrenüñ la'î-i lebi meygün iken

(G 146/5)

mecmû'a-i hüsn: Güzellik mecmuası.

mecmû'a-i hüsn: -e

Şafḥa-i rüyuñda peydâ oldı tâze tâze ḥaṭ
Bağladı **mecmû'a-i hüsn**e güzel şirâze ḥaṭ

(G 92/2)

mecnûn: Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.

Nâz iderse 'aşık-ı zâruñ saña şanma teḥi
Vaḫt olur **Mecnûn** daḫı Leylâ'ya itmez iltifât

(G 32/4)

Şanma ey Leyliveşüm tenhâ kalur 'aşıklararuñ
Gâhice **Mecnûn** ile şahrâda murgân söyleşür

(G 67/4)

Felek **Mecnûn** serin itdiyse ḥas-püş
Benüm başumda da mantar bitürdi

(G 185/7)

Vâmiḫ olsam bu cefâyı baña 'Azrâ itmez

Belki **Mecnûn** daḫı olsam bunı Leylâ itmez

(Tb 1/18)

mecnûn ol: Mecnûn olmak; deli, çılgın olmak.

mecnûn ol: -miş, -am

Sîne-i şâfuñ temâşasıyla **Mecnûn olmuşam**

Bu ğam-ı 'aşkuñla azdur sîne-çâk olmaḫ baña

(G 8/3)

mecnûn-ı dil: Gönül delisi.

mecnûn-ı dil: -üm

Yâr olmaz anuñ 'aḫlı kim eyler ise tedbîr

Mecnûn-ı dilüm derdine dermânı ne bilsün

(G 151/6)

mecnûn-ı mübtelâ: Âşık Mecnun.

mecnûn-ı mübtelâ: -sı, -n, -ı

'Uşşâk-ı dil-figârı dil-ârâ güzel bilür

Mecnûn-ı mübtelâsını Leylâ güzel bilür

(G 65/4)

mecnûn-ı şeydâ: Divane, tutkun Mecnun.

mecnûn-ı şeydâ: -ya

Cevâba kâdir olmaz belki eyler derdini izḥâr

Muḥabbetden su'al eylersem ol **Mecnûn-ı şeydâya**

(G 170/6)

mecrûḥ: Yaralanmış, yaralı.

mecrûḥ: -um

O ḥünî ğamze-i nâ-mihrbândan zâr zâr oldum

Ḫatı pür-yâre **mecrûḥum** urıldum tîr-i müjgândan

(G 143/8)

mecrûḥ ol: Yaralanmak.

mecrûḥ ol: -alı

Mecrûḥ olalı ğamzeñ ile bu dil-i zârum

Dermân bulamaz derdine 'illet var içinde

(G 169/7)

mecrûḥ ol: -dı

Oldı dil ü cân ğamze-i cânân ile **mecrûḥ**

Tîr ü tiğ-i aġyâra nişân eyleme yâ Rab

(G 28/7)

meczûb idiyor: Cezbetmek.

meczûb id: -i, -yor

Meczûb idiyor bir güzelüñ cezbe-i 'aşkı

Aldı benüm 'aḫlum ile iz'ânımı yâ Rab

(G 27/7)

medār: Neden, sebep, vasıta.

Amān ol mest-i nāzum bezme gelse neş'edār olsa
Keder gitse derūnumdan biraz zevke **medār** olsa
(Th 1/2)

medār ol: Yardımcı olmak.

medār ol: -ur
Niyāz-ı büse iderken o ğonce-i femden
'Aceb bu giryelerüm de **medār olur** mı 'aceb
(G 29/4)

meded: Yardım.

Luṭf eyle **meded** senden
Yā Ḥazret-i Mevlānā
(M 8/3)

Yāver'e var mı 'aceb niyyeti teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden haberüñ var mı şabā
(G 17/10)

Baña ger itmez iseñ Yāver'e luṭf it zālīm
Kalmadı şabra taḥammül yeter āzāra **meded**
(G 45/10)

Kime şekvā ideyüm olmadı bir çāre **meded**
Söylesem ḥāl-i dilüm qāl ile taḥrīr olmaz
(G 76/5)

Meded cānā beni ḥāk-i mezelletde koyup gitme
Esir-i pāy-māl olmuş giriftārı sövündürme
(G 161/7)

Meded luṭf it dil-i bī-çārenüñ ḥālīn tebāh itme
Bilürken ḥāl-i zār-ı 'aşīkāmı iştibāh itme
(G 168/1)

Süzme gel çeşm-i siyāhuñ **meded** ey mest-i nigāh
Ġamzeler qālbe degil cānuma te'sir itdi
(G 181/5)

Meded senden ilāhī 'ācizāne
Gedā-yı müstmend ü bī-kesāne
(K 1/1)

Meded ol nūr-ı mücessem geliyor
Şavılıñ şūḥ-ı müselleme geliyor
(G 53/1)

meded eyle: Yardım etmek.

meded eyle: -me, -se

Çanda bulurdı bu keyfiyyeti ger **eylemese**
Neş'e-i la'l-i lebūñ sāġar-ı ser-şāra **meded**
(G 45/8)

meded id: Yardım etmek.

meded id: -er
Eşk-i çeşmüm ki ider āb-ı ruḥ-ı yāra meded
Āteş-i 'aşkum **ider** şu'le-i ruḥsāra **meded**
(G 45/1)

Eşk-i çeşmüm ki ider āb-ı ruḥ-ı yāra meded
Āteş-i 'aşkum **ider** şu'le-i ruḥsāra **meded**
(G 45/2)

Nāza āġāz idicek ol büt-i Çini-ḥüsnüm
Çeşm-i güyāsı **ider** şive-i güftāra **meded**
(G 45/4)

Midḥatinde o kadar tül-ı dirāz itmeyelüm
Zülf-i şeb-büyü **ider** nāfe-i Tātār'a **meded**
(G 45/6)

medḥ it: Övmek.

medḥ it: -mek
Bir zāt-ı bī-mu'ādili **medḥ itmek** istemiş
Vaşf-ı güzidesiyle bula nazmı ġāyeti
(G 201/11)

medḥ ü senā: Övme ve methetme.

medḥ ü senā: -sı
Medḥ ü senāsı ile ki ben itdüm iştigāl
Düşdi zebān-ı kilküme da'vātı ḥıdmeti
(G 201/21)

mefṭün: Âşk, vurulmuş, mübtelâ.

Ne rütbe eylemiş Yāver seni **mefṭün** ol zālīm
Bu 'ālemde anuñçündür ki aşlā rāḥatuñ yokdur
(G 50/9)

Beni bir rütbede müstaġrak-ı 'aşk itmiş kim
Aña bu ḥalk-ı cihān cümlesi **mefṭün** görünür
(G 51/6)

Nigāh-ı mest ü nāzuñdur iden āhūları **mefṭün**
Cihāna sıḥr iderse çok degildür çeşm-i sehḥāruñ
(G 110/7)

Kimse bilmez ḥālūmi bir āfete **mefṭün** iken
Ben niçe āh itmeyem derd-i dilüm efzün iken
(G 146/1)

mef tün: -dur

Ne tedbîr idebilsün ‘aql u fikrüm yoğ iken başda
Dil ü cânım o çeşm-i fitneye **mef tündür** cânā

(G 21/6)

mef tün eyle: Büyülemek, etkisi altına almak.**mef tün eyle:** -r

Nâz u ref târî da **eyler** dil ü cânım **mef tün**
Yaluñuz çeşmi degil sıhr ü füsün-sâz baña

(G 3/5)

mef tün eyle: -y, -en

Gerçi kim sıhr-âferîn zülfi-perişânun senün
Eyleyen mef tün beni çeşmân-ı fettânun senün

(G 105/2)

mef tün ol: Tutulmak, gönül vermek, vurulmak.**mef tün ol:** -du, -m

Göricék vechini biñ cân ile **oldum mef tün**
Çünkü Bihzâd-ı kazâ kalbüme taşvîr itdi

(G 181/3)

mef tünlük: Âşıklık, vurulmuşluk, mübtelâlık.

Ne olduysa baña oldı nigâh-ı çeşm-i fettândan
Bu **mef tünlük** degildür yaluñuz hicrân-ı cânândan

(G 143/2)

meger: Ancak, meğer.

Böyle mi feryâd u zâr eyler benüm gönülüm **meger**
Hasretünde vuşlatuñdan nâ-ümîd olsun da gör

(G 62/3)

Meger būs-ı leb-i sâkî şabûh-ı şubh-ı ‘işretmiş

Bu tarz-ı tâzeyi bir müdmin-i maḥmûrdan gördüm

(G 121/5)

Tarz-ı gazelden itmesi âgâz Yâver’ün

Zeyl eylemek imiş **meger** añlandı niyyeti

(G 201/10)

meh: Ay yüzlü güzel.

Bir kerre nigâh eylemedün bende-i zâra
Üftâdelerün hâline ey **meh** nazaruñ yok

(G 97/8)

Ey mihr-i cihân-tâb u felek ey meh-i tâbân

Ġâhî açılıp **meh** gibi gâhice kapanduñ

(G 112/14)

Baña öğretti ol **meh** fenn-i aşkı bir nigâh ile

Temâşâ bundadur kim böyle bir şâhib-nazar gördüm

(G 128/3)

Gördükde bu çeşmümden akan kanlı sirişki

Olma didi ol **meh** baña me’yūs-ı visâlüm

(G 133/8)

Yine ‘uşşâk-ı ḥasret-keşlere ‘id üzre ‘id olsun

Ṭulū‘ itdi çü mihr-i ‘id o **meh** ‘ömri mezîd olsun

(G 141/2)

Niçün ol **meh** beni rencide-ḥâtır eyliyor dirsün

‘Aceb bir var mıdur ḥoşnüd olmış dil-rübâsından

(G 150/5)

O **meh** va‘d-i vişâl itmiş işitdüm Yâver’e ammâ

İnanmam i‘timâd itmeme ki gerçekten yalandur bu

(G 155/9)

meh: -üñ

O benüm pâdişehümdür ben anuñ bendesiyem

Ol **mehüñ** pâyine yüz sürmek ise kıanda baña

(G 4/4)

Öyle olmuş kim ḥayâli çeşm-i dilde mürtesem

Kanda bakşam ol **mehüñ** şekli nihân olmaz baña

(G 11/4)

Ṭatlı ṭatlı ol **mehüñ** güftârını diñler iken

Ḥalk ile şimden girü gelmez baña şoḥbet lezîz

(G 47/3)

Ol **mehüñ** mihri dilinde cây-gir olmağ için

İbtidâlarda olur cânân ile ülfet lezîz

(G 47/5)

Maḥrûr olalı âteş-i ‘aşk ile vücûdum

Gitmez o **mehüñ** hey’et-i ḥüsni nazarumdan

(G 152/6)

Dâ’imâ maḥmûr olur çeşm-i siyâhı ol **mehüñ**

Ol siyeh-mestün de ben bîmâriyam şağdan şağa

(G 159/3)

Bakma o **mehüñ** çeşmine âfet var içinde

Bakduğça seni almağa ḥâlet var içinde

(G 169/1)

Âteşüm çok benüm ammâ ki havâlar da şovuk

N’ola varsam o **mehüñ** meclis-i germiyyetine

(G 178/4)

meh: -i

Kimi **mehi** kimi mihri ider misāl ammā
Cemāl-i Yūsuf'a cānā benüm misālüm sen

(G 139/7)

Rü'yet o **mehi** dide-i bî-dāra mı maḥşüş
Rü'yāda görilmek daḥi enzāra mı maḥşüş

(G 90/1)

Ol **mehi** ben her dem añar ağlaram
Āteş-i 'aşkıyla yanar ağlaram

(G 126/1)

El-amān ey çeşm-i ḥasret bir gice olsun n'olur
H'āba varsañ belki rü'yāda görürsin ol **mehi**

(G 184/4)

meh-cemāl: Ay gibi güzel yüz.**meh-cemāl: -üñ**

Meh-cemālüñ olmaduqça mäh-tāb itmez gönül
Biz şeb-i hicrānıñ tār olduḡın bilmez miyüz

(G 75/7)

mehcür ol: Ayrılmak, ayrı düşmek.**mehcür ol: -alı**

Yāver gibi **mehcür olalı** āh o gültümden
Didemden aqar qan ile enhār-ı muḥabbet

(G 33/9)

mehcür-ı cānān: Sevgiliden ayrı.

Dem-ā-dem ḡayrılarla ülfet ider ol perî şimdi
Benüm Yāver gibi **mehcür-ı cānān** olduḡum qaldı

(G 183/10)

meh-i ḥicāz: Hicaz'ın ay yüzlü güzeli.**meh-i ḥicāz: -i**

Yāver yine oldı duş 'aşka
Sevdi yine bir **meh-i ḥicāz'ı**

(G 196/10)

meh-i mihr ü vefā: Merhametli ve vefalı ay yüzlü güzel.

Bir **meh-i mihr ü vefā** semen ü simin-simā
Bir siḥir-perver ü efsün-ger ü şüriş-efzā

(Tb 1/5)

meh-i raḥşende: Parlak ay.

Gördükde seni ey **meh-i raḥşende** hilālüm
Kalmazdı benüm 'aşkuñ ile zerre mecālüm

(G 133/1)

meh-i raḥşende-peyker: Parlak yüzlü ay; sevgili.

Kemān-ı ebruvānuñ ey **meh-i raḥşende-peyker** āh
Rehā bulmuş 'aceb bir var midür sehm-i qazāsından

(G 136/3)

meh-i tābān: Parlak ay.

Ey mihr-i cihān-tāb u felek ey **meh-i tābān**
Ġāhî açılıp meh gibi ḡāhice qapanduñ

(G 112/13)

meh-likā: Ay yüzlü güzel; sevgili.**meh-likā: -y, -i**

Rüyına bakmaqla toymaz 'aşık-ı hasret-keşi
Ḥāşılı ol **meh-likāyı** her zamān ister gönül

(G 116/6)

meh-pāre: Ay parçası; güzel, sevgili.**meh-pāre: -müz, -üñ**

Qaşdı cevri itme midür bilmem o **meh-pāremüzüñ**
Yāver-i zārına her demde küser n'olsun bu

(G 154/9)

meh-pāre: -y, -e

Serv-i nāzum sāyevēş dil düşdi ḥāk-i pāyine
Meyl ider zanneyleme her gördüḡi **meh-pāreye**

(G 164/6)

meh-rü: Ay yüzlü güzel, sevgili.

Ne rütbe yaqdı ey **meh-rü** beni bu āteş-i 'aşkuñ
Teb ü tāb-ı muḥabbetden bu cism-i nā-tüvān ağlar

(G 57/5)

H'āhişger-i nezzāre-i çeşmāni iken ben
Aḡyāra nigāh itmiş o **meh-rü** ḡaberüm yok

(G 98/4)

meh-rü: -nuñ

O **meh-rünuñ** hilāl-i yek-şebe bārik-i ebrüsün
Yaḡın gelmezden evvel kimseye ben dürdan gördüm

(G 121/3)

Zülf-i siyehin rüyına dökdükçe o **meh-rü**
Başumda yanar āteş-i sevdā hevesinden

(G 153/7)

Niyāzum budur ey **meh-rü** baña va'd-i vişāl eyle
Saña cānum fidā olsun bu ḡam-ḡ'arı sövündürme

(G 161/5)

meh-rü: -y, -i

Ne hālüm ‘arz idebildüm ne nuṭka ḳudretüm oldı
Hemân gördükde ol **meh-rüyî** hayrân olduğum ḳaldı
(G 183/8)

mehveş: Ay gibi.

mehveş: -*üm*
Birbiriyle ceng ider ‘aşḳırlaruñ ey **mehveşüm**
Çeşm-i mestânuñ senüñ gavgâya itmez iltifât
(G 32/5)

Çâr-deh-sâlesin ey bedr-i ruḥum
O vechden saña **mehveş** didiler
(G 61/4)

Ne yapsun zerreveş nâ-çiz iken ‘uşşâḳ-ı hayrânı
İder hürşide istignâ ṭulü‘ itdüḳçe ol **mehveş**
(G 88/4)

mehveş: -*üm*
Aç niḳâb-ı rüyuñı mânend-i ebr ey **mehveşüm**
‘Âlemi ḳılsun münevver mâh-ı tâbânuñ senüñ
(G 105/7)

mehveşân: Yüzleri aya benzeyen güzeller.

Yâverâ gördüñ mi sen meclisde olmış leb-be-leb
Mehveşân bir yire gelmiş râz-ı pinhân söyleşür
(G 67/10)

mekân: Mekân, yer.

Derd-i ‘aşḳuñ yana yana eylemek için beyân
Gâhice cânân ile tenhâ **mekân** ister gönül
(G 116/8)

mekân: -*um*
Beytü’l-aḳzâna misâl oldı **mekânüm** şimdi
Baña bâr oldı bu şeb Yüsuf-ı Ken‘ân-ı firâḳ
(G 100/3)

Efendim gel fakirüñ ḥânesine
Ḳudümünle behişt olsun **mekânüm**
(G 129/4)

mekân: -*i*, -*dur*
Nâr-ı ‘aşḳuñ **mekâmdur** gönlim
Şu‘leler gülsitâmdur gönlim
(G 123/1)

mekkâr: Hileci, düzenbaz.

mekkâr: -*e*

Yine **mekkâre** felek hâlümü taḡyîr itdi
Devr-i ma‘kûs ile idbâruma tedbîr itdi
(G 181/1)

mekr ü âl-i ğamze-i seḥḥâr: Büyücü **gamzenin hilesi ve tuzaḡı.**
mekr ü âl-i ğamze-i seḥḥâr: -*dan*
Fitne-i çeşm-i cihân-aşûb u ‘âlem şûruñı
Mekr ü âl-i ğamze-i seḥḥârdan ḳıldum ḳıyâs
(G 84/8)

mekr ü âl: Hile ve tuzak.

mekr ü âl: -*üñ*
Helâk itdi beni seḥḥâre çeşmüñ
Füsün-ı ğamzeñ ile **mekr ü âlüñ**
(G 104/8)

mekteb: Okul.

mekteb: -*e*
Eṭfâl-i cihân **mektebe** dil ṭıflı o şûḡa
Bülbül-beçeler daḡı gülistâna virilmiş
(G 85/3)

mekteb-i ‘irfân: İlim okulu.

mekteb-i ‘irfân: -*a*
Ṭut elinden rehber ol fenn ü ma‘ârif semtine
Ṭıfl-ı endek-sâlünüñ sen **mekteb-i ‘irfâna** çek
(G 102/4)

melek: Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

melek: -*ler*
Dönerler şevḳuñ ile nüḥ felekler yâ Resülallâh
Şalât eyler saña gökde **melekler** yâ Resülallâh
(K 4/2)

melek-simâ: Melek yüzlü güzel.

Hicâzî bir **melek-simâ** güzel buḡdayı esmerdür
‘izârı sebz-i tih gülgündür bir verd-i aḡmerdür
(G 52/1)

me’lûf olalı: Alışmış olmak.

Seng ü ḡâk-i ser-i küyuñ ile **me’lûf olalı**
Serümüz bâliş-i zer-târa ider istignâ
(G 18/7)

me’lûf-ı ğam: Derde alışkın.

me’lûf-ı ğam: -*uñ*
Mihmânüm iken ḥâne-i dilde ğamuñ ey şûḡ
Me’lûf-ı ğamuñ ülfet-i yârânı ne bilsün
(G 151/4)

memlū ol: Dolmak.**memlū ol:** -*ma*, -*sin*

Hey'et-i hūsin ile **memlū olmasın** mı cān u dil
 'Aks-i mir'āt-ı ruhuñ gönülümde cānān gösterür
 (G 66/5)

memnūn: Memnun, hoşnut.**memnūn:** -*dur*

Senüñ ol künc-i ğamda hūzn-i 'aşkuñ ile üftādeñ
 Görürse iltifātuñ yā nasıl **memnūndur** cānā
 (G 21/8)

'Aşıkānuñ ğam yiyüp hūn-ı dilin nūş eylesün
 Ol rakīb-i bed-liķā luţfuñ ile **memnūn** iken
 (G 146/8)

merg ü ecel: Ölüm ve ecel.

Sen 'aşka düşüp derdine dermān mı ararsın
Merg ü ecel olmaz mı ser-encām-ı muḥabbet
 (G 34/4)

merḥamet: Acıma, merḥamet etme, şefkat gösterme.

'İnāyet **merḥamet** kıl şeh-levendüm yār-ı Yāver ol
 Ki ecdāduñ daḥı ğāzīdür ammā çün 'Alī sensin
 (G 135/9)

merḥamet: -*le*

Yoğ imiş hiç raḥm u şefkat u luţf vāh vāh
Merḥametle itmedüñ efgendeñe bir kez niğāh
 (Mr 1/10)

merḥamet eyle: Acımak.**merḥamet eyle:** -*r*

O maḥzūnum ki 'ālemde benüm bir çāre-sāzum yok
 Baña bir **merḥamet eyler** bulunmaz oldı yārāndan
 (G 143/6)

Merḥamet eyler bulunmaz mı 'aceb kim Yāverā
 Ben ğarīb ü bī-kes ü nā-çāra Allāh 'aşkına
 (G 173/9)

merḥamet it: Acımak.**merḥamet it:** -*me*

İşte hūn oldı dilüm ğamzelerüñ zaḥmından
Merḥamet itme misin ey nigh-i nāz baña
 (G 3/8)

merḥamet it: -*mez*

Merḥamet bende-i efgendeye aşlā **itmez**
 Hışmla daḥı nigh-i hālūme kaṭ'ā itmez
 (Tb 1/13)

merḥamete gel: Sonradan acıma duygusuna kapılmak.**merḥamete gel:** -*me*, -*dī*

O cefā-pişe daḥı **gelmedi** mi **merḥamete**
 Hiç du'āmuz daḥı itmez mi eser n'olsun bu
 (G 154/7)

merḥametsüz: Acımasız.

Merḥametsüz böyle zālīm hiç görilmiş mi 'aceb
 Zaḥm-ı dil pür-hūn iken merhem-resān olmaz baña
 (G 11/5)

merhem: Merhem, ilaç, çare.

Oldı ol şūḥ-ı nemek-riz-i şütüm
 Yine zaḥm-ı dile **merhem** geliyör
 (G 53/6)

Ġamzesi sine-i mecrūḥa çeker tiĝ-ı sitem
 Nigh-i luţfi komaz riş-i derūna **merhem**
 (Tb 1/32)

merhem ol: Bir derde çare olmak.**merhem ol:** -*maz*

Şarsalar üstine simin-ber-i kāfürüñ
Merhem olmaz mı 'aceb tır-i müjeñ yāresine
 (G 174/8)

merhem-i kāfürveş: Kafur gibi ilaç.

Diriĝ itme amān ol **merhem-i kāfürveş** sineñ
 Cigerğāhum benüm şad şerḥa iden tiĝ-ı hicrāndur
 (G 60/7)

merhem-resān: Merhem getiren.

Merḥametsüz böyle zālīm hiç görilmiş mi 'aceb
 Zaḥm-ı dil pür-hūn iken **merhem-resān** olmaz baña
 (G 11/6)

'İlācı n'eylesün cānā dilümde zaḥm-ı nāsūruñ
 Şaḥın **merhem-resān** olma o zaḥm-ı hūn-feşān geçmiş
 (G 89/14)

merhem-resān-ı zaḥm-ı nāsūr-ı nihān: Gizli yaralara merhem getiren.

merhem-resān-ı zaḥm-ı nāsūr-ı nihān: -*um*, -*sin*
 Amān raḥm eyle söylet derdümi ğüş eyle sen hālüm
 Benüm **merhem-resān-ı zaḥm-ı nāsūr-ı nihānumsin**
 (G 147/6)

meşakkat: Zahmet, sıkıntı.

Ḥayfā ki dilā derd-i muḥabbet saña kaldı
 Bu vādi-i 'aşk içre **meşakkat** saña kaldı
 (G 199/2)

mescid-: Mescid, namaz kılınan yer.**mescid:** -i

Çü zâhid **mescidi** terk itmez ol nev-reste tıfl ammâ
Anuñ bî-gânelerle 'işretin pîr-i muğân söyler

(G 63/7)

mesned-i 'izz ü gurûr: Gurur ve yücelik makamı.**mesned-i 'izz ü gurûr:** -da

Ger hâkim olsa **mesned-i 'izz ü gurûrda**
Bir hüküm iderse fâriğ ider dâveri 'Alî

(G 190/7)

meshûr: Büyülenmiş veya büyülenmişçesine gönül vermiş, bağlanmış, tutkun.

Kendi müjgânım bile pûşide şan çeşmânuma
Öyle **meshûr** olmuşam ol gözleri sehğâreye

(G 164/8)

meşreb: Yaratılış, huy, tabiat.**meşreb:** -i, -n, -de

Eñ evvel **meşrebinde** mezhebinde vüs'at it peydâ
Her emrinde muñî' ol dil-ber-i fettânuñi hoş tüt

(G 35/5)

Silhr ile **meshûr** iden bir çeşm-i fettândur beni
Kayddan âzâd iden bir serv-i kâmetdür beni

(G 192/1)

meşreb: -üm, -ce

Meşrebümce bir kadeh nüş eyledüm gâyet lezîz
Buldu ol demde dilümde başka bir hâlet lezîz

(G 47/1)

meşiyet: İrade.

'Afv eyle dilersen de dilersen de helâk it
Ey gâmezî cellâd **meşiyet** saña qaldı

(G 199/4)

mesrûr eyle: Sevindirmek.

Yâ Rab dil-i mağzûnumı **mesrûr eyle**
Envâr-ı İlahî ile pür-nûr eyle

(M 2/1)

mesken: Oturulan, ikamet edilen yer.

Gülşen-i küyüñi Yâver gibi itsem **mesken**
H'âbgâhum ser-i hâr olsa degildür mâni'

(G 94/9)

mesrûr eyle: -mez

Beni ol bî-vefâ vuşlatla **mesrûr eylemez** dirsın
'Aceb bir var mıdur vaşlıyla yârüñ şâd-mân olmuş

(G 86/7)

mesken: -üm, -de

Meskenümde bir cüvâna mübtelâ olmuşdum âh
Eyledi âhîr beni dâr u diyârımdan cüdâ

(G 23/7)

mesrûr ol: Sevinmek.**mesrûr ol:** -up

Cihân vaşlıuñla **mesrûr olup** 'id itsün de biz böyle
Dükenmez mi 'aceb bu hâşret ü firqat Şerîf'üm hû

(G 156/3)

mesken eyle: Yurt edinmek, yuva yapmak.**mesken eyle:** -dü, -ñ

Şabr u qarâr u 'aql u dili Yâverâ kuduñ
Semt-i habîbe sen de varup **mesken eyledüñ**

(G 106/10)

mest: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Henüz **mest** yatarsun o dideler mağmûr
Bağındı n'eyledi mâhum bu rütbe h'âb saña

(G 12/7)

mesned-i i'zâz: Üstünlük makamı.

Hâk-i dergâhı olur **mesned-i i'zâz** baña
O hemân cevri idegörsün bu cefâ az baña

(Th 2/3)

Her ne hâletdür kim olmuş âfet-i devrân **mest**
Gâmezler ser-hoş 'işve hem yine müjgân **mest**

(G 39/1)

mesned-i i'zâz: -a

Qadr-i hüsniñ kıldı şad çendân Yâver dil-berüñ
Zib ü zînet virdi hâlâ **mesned-i i'zâza** hâç

(G 92/10)

Her ne hâletdür kim olmuş âfet-i devrân **mest**
Gâmezler ser-hoş 'işve hem yine müjgân **mest**

(G 39/2)

Oturmuş **mesned-i i'zâza** 'aşkuñ nâz u şevketle
Dilüm evrengine bir pâdişâh-ı kâm-rân geçmiş

(G 89/15)

İhtizâz-ı nâz ile ser-hoş iderdi 'âlemi

N'eyleyem güftâr-ı nâzi olmasa yârân **mest**

(G 39/4)

Bezm-i dilde ‘ayş u nüş-ı yâri eylerken hayâl
‘Âlem-i âb içre gördüm sinem içre cân **mest**
(G 39/6)

Bezm-i dilde yâd-ı la‘lûn ile dil mey-nüş iken
‘Aks-i mir‘ât-ı kadehde görmişem cânân **mest**
(G 39/8)

mest: -em

Bâde-i ‘aşkuñla **mestem** bilmezem ‘işret nedür
Sâki-i gül-çihrelerle itdüğüm ülfet nedür
(G 71/1)

mest id: Kendinden geçirmek.

mest id: -i, -yor

Mest idiyor tâ-be-kıyâmet beni
La‘l-i lebûn bâde-i ser-şâresi
(G 198/7)

mest it: -di

Sünbüllerini şemm idicek Yâver o şühûn
Mest itdi dil-i zârûm o hoş-bû haberüm yok
(G 98/10)

Mest itdi beni ol güzelüñ bâde-i ‘aşkı
Yâver haberüñ var mı benüm derd-i serümden
(G 152/9)

mest it: Kendinden geçirmek.

mest it -mek

Büse düzd olmağlığa Yâver olur belki sebeb
Yâri **mest itmek** içündür devr-i sâğardan gâraz
(G 91/10)

mest ol: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

mest ol: -an

Lebüñle **mest olan** ‘âşık şarâbı n’eyler imiş
Yanar pişer dil-i zârı kebâbı n’eyler imiş
(G 87/1)

mest ol: -du, -m

Mey-i ‘aşk ile **mest oldum** humâr-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-hânede ben kendümü pek der-be-der gördüm
(G 128/1)

mest ol: -ma, -sin

Sen bu nâz u şive-i güftâr ile ey nâzenin
Olmasın mı meclisünde Yâver-i hayrân **mest**
(G 39/10)

mestâne: Kendinden geçmişçesine, sarhoşçasına.

Bir nîm-nigâh iderse o **mestâne** gözlerüñ
Eylar cihânı sihr ile divâne gözlerüñ
(G 113/1)

Ol serv-i sehî-kad ile sen kâmet-i cânsın
Mestâne nigherlerle begüm âfet-i cânsın
(G 142/2)

mest-i h‘âb: Uyku sarhoşu.

Hele hûn-ı dilüm nüş eylediyse **mest-i h‘âb** oldı
O şühûn haste çeşmânımı benden beş beter gördüm
(G 128/5)

Senüñ ahû nigâhuñ **mest-i h‘âb** olsun da kılsun mı
Gönül za‘ım-ı müjeñle pür-‘azâb olsun da kılsun mı
(G 193/1)

mest-i müdâm ol: Sürekli sarhoş olmak.

mest-i müdâm ol: -sa

Dem-be-dem hûn-ı dilümden neş’e-yâb olmağdadur
Sevdüğüm **mest-i müdâm olsa** sezâdur gözlerüñ
(G 111/8)

mest-i nâz: Naz sarhoşu.

Çanmadı hûn-ı dilüm nüş itmeden ol **mest-i nâz**
Dide-i ma‘mûrına gelmiş mey-i na‘vet leziz
(G 47/7)

mest-i nâz: -um

Çamzeñ ile **mest-i nâzum** çeşm-i fettân söyleşür
Ey kemân-ebrü müjeñle tîr-i müjgân söyleşür
(G 67/1)

Amân ol **mest-i nâzum** bezme gelse neş’edâr olsa
Keder gitse derünümün biraz zevke medâr olsa
(Th 1/1)

Saňa meyl eyledi ey **mest-i nâzum** tab‘-ı meyyâlüm
Bisâ‘-ı ‘îşi tezyîn eylemekde yokdur ihmâlüm
(Th 1/11)

mest-i nigâh: Sarhoş bakış.

Süzme gel çeşm-i siyâhuñ meded ey **mest-i nigâh**
Çamzeler kalbe degil cânuma te’sîr itdi
(G 181/5)

mest-i nigâh: -uñ

Kirişme **mest-i nigâhuñ** beni harâb idiyor
Senüñ bu âteş-i ‘aşkuñ ciger kebâb idiyor
(G 59/1)

mest-i şarâb-ı leb: Dudağının şarabının sarhoşu.

Ben **mest-i şarâb-ı leb** iken bir tolu sunmuş
Mey-hânedede bir sâki-i dil-cû haberüm yok

(G 98/5)

metâ^c-ı cân: Can menfaati.

metâ^c-ı cân: -ı

Bu bazar-ı muhabbetde alan almış şatan şatmış

Metâ^c-ı cânı ‘uşşâkuñ ne rütbe râygân geçmiş

(G 89/22)

metâ^c-ı hüsn: Güzellik menfaati.

metâ^c-ı hüsn: -e

Sîm-i eşk eyledüm isâr **metâ^c-ı hüsn**e

Nağd-ı dil geçdi o tâcir-beçenüñ zimmetine

(G 178/7)

metâ^c-ı vuşlat: Kavuşma menfaati.

metâ^c-ı vuşlat: -a

Cân fidâ eyler imiş herkes **metâ^c-ı vuşlata**

Ben haridâr olmadum yoğdur bahâsı vâkı‘â

(G 7/7)

metânet: Dayanıklılık, sağlamlık.

Yâver ne ‘aceb olsa metin şîr-i muşanna‘

Lâzım mı degil şîrde şan‘atla **metânet**

(G 38/10)

metin: Sağlam, dayanıklı.

Yâver ne ‘aceb olsa **metin** şîr-i muşanna‘

Lâzım mı degil şîrde şan‘atla metânet

(G 38/9)

metn-i hüsn: Güzellik metni.

metn-i hüsn: -iñ

Ben senüñ ‘aşık-ı didâruñ olup qalmış iken

Metn-i hüsnüñ yine şerh itmede tefsîr-i kazâ

(G 24/4)

mevlâ: Allah.

mevlâ: -dan

Mevlâ’dan utanmaz

Cânüñdan uşanduñ

(G 112/11)

Mukârin itdi **Mevlâ** bir silâhdâr-ı keremkâra

Ki luğf u cüd u ihsân ile dilde dâstân oldı

(Kt 1/5)

mevsim-i evvel-bahâr: İlkbahar mevsimi.

Hağt-ı rüyuñ bā‘is-i bārân-ı eşküm olduğın

Mevsim-i evvel-bahâr enhârdan kıldum kıyâs

(G 84/6)

mevtâ: Ölüler.

mevtâ: -sı

Bulsa çok mı yine **mevtâsı** hayât

Ne var ol ‘îsi-i Meryem geliyor

(G 53/3)

mevzün: Ölçülü, düzgün.

Qanda baksam baña ol ruğları gülgün görünür

Qâmeti serv-i sehîden dağı **mevzün** görünür

(G 51/2)

mevzün: -dur

O serv-endâm olan qaddün qatı **mevzündür** cânâ

Lebüñ bir bâde-i şâfi ruğıñ gülgündür cânâ

(G 21/1)

mey: Far. Şarap, bâde.

Sâki piyâleyi **mey** ile ben pür isterem

Şahbâ getür ki neş’e tamâm olmadı baña

(G 9/7)

Tâq-ı mihrâb-ı dü ebrü içre şan qandıldür

Hem **mey** içmez hem yine ser-hoş edâdur gözlerüñ

(G 111/6)

mey: -i, -n, -i

Ecel **meyini** nüş itmezden evvel

İçeydüm bâde cânânüñ elinden

(G 149/5)

mevdâna çık: Ortaya çıkmak, görünmek.

mevdâna çık: -up

Mevdâna çıkup nâz ile reftâr idiyorken

Görmezlenür ol ‘aşık-ı hayrânı görince

(G 160/7)

mevdân-ı ceng: Savaş meydanı.

mevdân-ı ceng: -iñ, -e

Biñ cânı olsa girmege **mevdân-ı cengüñe**

Behrâm-ı Gür olsa da itmez cesâreti

(G 201/19)

mevdân-ı muhabbet: Muhabbet meydanı.

mevdân-ı muhabbet: -den

Biri tâqat getürmez pençe-i ‘aşka degil Behrâm

Bu **mevdân-ı muhabbetden** niçe biñ pehlevân geçmiş

(G 89/24)

meygün: Şarap renkli, kırmızı.

Meclis-i 'uşşâkda billâhi kalmaz hüşyâr
Sâki-i gül-çihrenüñ la'î-i lebi **meygün** iken
(G 146/6)

mey-hâne: Meyhane, içki içilen yer.

mey-hâne: -ler, -de
Ben neş'e-yâb-ı câm-ı leb-i la'lüñ olalı
Mey-hânelerde zevk devâm olmadı baña
(G 9/6)

mey-hâne: -de
Ben mest-i şarâb-ı leb iken bir tolu sunmuş
Mey-hânedede bir sâki-i dil-cû haberüm yok
(G 98/6)

Fâriğ ol dünyâdan ey dil kendüñi bir yana çek
Çekme dehrüñ miñnetüñ **mey-hânedede** peymâne çek
(G 102/2)

Sâki-i gül-çihreler gördüm bugün **mey-hânedede**
Âftâb-ı ruñlarınıñ 'aksi var peymânede
(G 162/1)

mey-hâne: -y, -e
Ne nüş-ı bâde itdüm ben ne bir **mey-hâneye** vardum
Mey-i la'lüñ ile sekrân iden sensin Şerifüm hû
(G 157/5)

mey-hâne: -den
Şöyle te'sir itdi kim 'aşkuñ efendim cânuma
La'î-i meygünüñ gamıyla çıkmadum **mey-hânenen**
(Mr 1/2)

mey-hâne-i vahdet: Birlik meyhanesi.

mey-hâne-i vahdet: -de
İç bâdeñi çek kendini bir küşeye şimdi
Yâver gibi **mey-hâne-i vahdetde** maşün ol
(G 120/10)

mey-i 'aşk: Aşk şarabı.

Mey-i 'aşk ile mest oldum humâr-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-hânedede ben kendümi pek der-be-der gördüm
(G 128/1)

Mey-i 'aşk ile revnak-yâb olup geh gâhice şolduk
Sebû-yı mey gibi ya'nî boşalduk gâh geh şolduk
(Th 1/21)

mey-i gül-fâm-ı muhabbet: Muhabbetin gül renkli şarabı.

Bir cür'a-i câmı bize degmez tatalum kim
La'î-i lebüñ olmuş **mey-i gül-fâm-ı muhabbet**
(G 34/8)

mey-i ikbâl: Talih şarabı.

Mey-i ikbâl ile pür-neş'e iken
Kâr-ı encâmı te'emmül güç olur
(G 69/7)

mey-i la'î: Kırmızı dudağın şarabı.

mey-i la'î: -üñ
Ne nüş-ı bâde itdüm ben ne bir mey-hâneye
vardum
Mey-i la'lüñ ile sekrân iden sensin Şerifüm hû
(G 157/6)

mey-i nahvet: Kibir şarabı.

Kanmadı hûn-ı dilüm nüş itmeden ol mest-i nâz
Dide-i mañmürına gelmiş **mey-i nahvet** leziz
(G 47/8)

mey-i sâğar: Kadehteki şarap.

mey-i sâğar: -da
Özge bir neş'e virtür sâğar-ı la'lüñ câna
Gerçi keyfiyyet-i neş'e **mey-i sâğarda** da var
(G 74/6)

meyl eyle: Yönelmek, eğilimli olmak.

meyl eyle: -di
Saña **meyl eyledi** ey mest-i nâzum tab'-ı meyyâlüm
Bisâf-ı 'îşi tezyin eylemekde yokdur ihmâlüm
(Th 1/11)

meyl eyle: -me
Seni Yâver gibi ol hasret-i didâra vakf eyler
Gönül **meyl eyleme** her gördüğün mañbüb-ı zibâyâ
(G 170/10)

meyl eyle: -sün
Kaddi 'ar'ar bir güzel görmez ki dil **meyl eylesün**
Her zamân ol kâmet-i bâlâyı eyler ittiñâz
(G 48/7)

meyl id: Meyletmek, gönül vermek.

meyl id: -er
Gönül ol serv-kaddi gördüğü dem **meyl ider** ammâ
Zuhûr-ı 'aşkı hûbânunâ bilinmez ibtidâsından
(G 150/3)

Serv-i nâzum sâyeveş dil düşdi hâk-i pâyine
Meyl ider zanneyleme her gördüğü meh-päreye
(G 164/6)

mey-nûş: İçki içen.

Bezm-i dilde yâd-ı la'lûn ile dil **mey-nûş** iken
‘Aks-i mir’ât-ı kadehde görmişem cânân mest
(G 39/7)

me’yûs-ı visâl: Kavuşmadan ümidini kesme.

me’yûs-ı visâl: -üm
Gördükde bu çeşmümden akan kanlı sirişki
Olma didi ol meh baña **me’yûs-ı visâlüm**
(G 133/8)

mezheb: Gidilen, benimsenen yol.

mezheb: -i, -n, -de
Eñ evvel meşrebinde **mezhebinde** vüs‘at it peydâ
Her emrinde mu‘î‘ ol dil-ber-i fettânuñı hoş tut
(G 35/5)

mezîd ol: Artmak, çoğalmak.

mezîd ol: -sun
Rü‘yet-i rüyuñ ile ‘aşkum **mezîd olsun** da gör
Tur hele tur âteş-i ‘aşkum şedîd olsun da gör
(G 62/1)

Yine ‘uşşâk-ı hasret-keşlere ‘îd üzere ‘îd olsun
Tulû‘ itdi çü mihr-i ‘îd o meh ‘ömri **mezîd olsun**
(G 141/2)

mi: Soru edatı.

Ben bî-kes ü bî-tâbum
Var **mi** benüm aḥbâbum
(M 8/6)

Câygâhum Kaysveş küh u beyâbân oldı âh
N‘eyledi gördüñ **mi** ey Leylâveşüm sevdâ baña
(G 6/8)

Sâyesinde ḥ‘âb u râḥat **mi** görür Yâver ‘aceb
‘İşve-gerlik eylese ol kâmet-i zibâ baña
(G 6/9)

‘Aşıkânunuñ alup zevk u şafâya gidicek
Didi ağyâruña taḥduñ **mi** o qarneyni baña
(G 10/8)

Merḥametsüz böyle zâlim hiç görilmiş **mi** ‘aceb
Zaḥm-ı dil pür-ḥün iken merhem-resân olmaz baña
(G 11/5)

Ġamuñ uyutmıyor ey şûḥ Yâver'i bir şeb
Virür **mi** nâleleri bilmem ıztırâb saña
(G 12/10)

Yâver gibi teşekkür ider var **mi** cevvrüne
Ağyâr durma ḥâlini şekvâdadur saña
(G 13/9)

Yine pek serseri-i vâlih ü ser-gerdânsın
Yine siḥr itdi **mi** ol dide-i sehḥâr saña
(G 14/6)

Seni pek çok severem bu da güneḥ **mi** ‘acebâ
İtdüğüm cürmümi ben eylemem inkâr saña
(G 14/7)

Bâd-ı âhum yine bâdî **mi** perişânlığına
Zülf-i pür-piçiş ü ḥamdan ḥaberüñ var mı şabâ
(G 17/5)

Çekdüğüm derd ü elemden ḥaberüñ var **mi** şabâ
Ta‘n-ı ağyâr u sitemden ḥaberüñ var **mi** şabâ
(G 17/1)

Çekdüğüm derd ü elemden ḥaberüñ var **mi** şabâ
Ta‘n-ı ağyâr u sitemden ḥaberüñ var **mi** şabâ
(G 17/2)

Gerçi kim gonce-güşâlıklarını duydum hep
‘Aceb ol gonce-i femden ḥaberüñ var **mi** şabâ
(G 17/4)

Bâd-ı âhum yine bâdî mi perişânlığına
Zülf-i pür-piçiş ü ḥamdan ḥaberüñ var **mi** şabâ
(G 17/6)

Küy-ı dil-dâra türâb olmağa ḥasret-keş imiş
Gülşen ü bâğ-ı İrem'den ḥaberüñ var **mi** şabâ
(G 17/8)

Yâver'e var **mi** ‘aceb niyyeti teşrîfe yine
Meded ol kân-ı keremden ḥaberüñ var **mi** şabâ
(G 17/9)

Yâver'e var **mi** ‘aceb niyyeti teşrîfe yine
Meded ol kân-ı keremden ḥaberüñ var **mi** şabâ
(G 17/10)

O tîr-endâz ğamzeñ **mi** ‘aceb çeşmüñ midür bilmem
Olur her bir nigâhuñdan cigerde şerḥalar peydâ
(G 19/3)

Terk-i âh eyleme mümkün **mi** efendim ‘uşşâk
‘Andelibân ide **mi** nâle vü efgânı fidâ

(G 20/7)

Terk-i âh eyleme mümkün **mi** efendim ‘uşşâk
‘Andelibân ide **mi** nâle vü efgânı fidâ

(G 20/8)

‘Aceb bilmem dökinmez **mi** gözümde eşk-i hasretle
Dü çeşmüm çifte havz olmuş aklar fevvâredür cânâ

(G 22/3)

İtdürür **mi** işini herkese tedbir-i kazâ
Ne murâd itse ider âdeme taqdîr-i kazâ

(G 24/1)

Ez-każâ ‘aşkına düşdüm senüñ ammâ bilmem
Çeşm-i mestüñde **mi** gamzeñde **mi** teşhîr-i kazâ

(G 24/8)

Ez-każâ ‘aşkına düşdüm senüñ ammâ bilmem
Çeşm-i mestüñde **mi** gamzeñde **mi** teşhîr-i kazâ

(G 24/8)

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı râygân olmaz **mi** yâ
Sen bu keyfiyyetdesin hâlün ‘ıyân olmaz **mi** yâ

(G 25/1)

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı râygân olmaz **mi** yâ
Sen bu keyfiyyetdesin hâlün ‘ıyân olmaz **mi** yâ

(G 25/2)

Izîrâb-ı dilden eyler dem-be-dem cüş u hurüş
Eşk-i çeşm-i hasretüm âb-ı revân olmaz **mi** yâ

(G 25/4)

Hicr-i ruhsâruñla cânâ çihresi ‘aşıklarun
Nâr-ı firkatden şolup berg-i hazân olmaz **mi** yâ

(G 25/6)

Şerha şerha yâreler açduñ efendim sineme
Dâğlarla sinemüz çün gülsitân olmaz **mi** yâ

(G 25/8)

Meclis-i rindâna gelse Yâverâ sıklet olup
Zâhidün her şoĥbeti halka girân olmaz **mi** yâ

(G 25/10)

Hazân-ı bağ-ı dilümde bahâr olur **mi** ‘aceb
O gül-nihâl ile zevk-i hezâr olur **mi** ‘aceb

(G 29/1)

Hazân-ı bağ-ı dilümde bahâr olur **mi** ‘aceb
O gül-nihâl ile zevk-i hezâr olur **mi** ‘aceb

(G 29/2)

Niyâz-ı büse iderken o gonce-i femden
‘Aceb bu giryelerüm de medâr olur **mi** ‘aceb

(G 29/4)

Selâmeti bula **mi** bahr-ı gamda keşti-i dil
Bu kulzüm ü yem-i ‘aşka kenâr olur **mi** ‘aceb

(G 29/5)

Selâmeti bula **mi** bahr-ı gamda keşti-i dil
Bu kulzüm ü yem-i ‘aşka kenâr olur **mi** ‘aceb

(G 29/6)

Şabâh-ı haşre degin dil qalür **mi** kim bi-hüş
Şabûh-ı neş’e ile bi-humâr olur **mi** ‘aceb

(G 29/7)

Şabâh-ı haşre degin dil qalür **mi** kim bi-hüş
Şabûh-ı neş’e ile bi-humâr olur **mi** ‘aceb

(G 29/8)

Hemân gider turamaz semt-i yâre dil-i Yaver
Gönül didükleri şeyde karar olur **mi** ‘aceb

(G 29/10)

O gice gözleri kem düş görür **mi** ‘uşşâkuñ
İderse dide-i merdüm-şikârı raĥbet-i h’âb

(G 31/7)

Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedâr olur Yâver
Derüñde didelerüm hiç ider **mi** minnet-i h’âb

(G 31/10)

Düşinmeden gice gündüz cihânı görmez olur
Olur **mi** ‘aşık-ı zâruñ gözinde râhat-ı h’âb

(G 31/4)

Sen ‘aşka düşüp derdine dermân **mi** ararsın
Merg ü ecel olmaz **mi** ser-encâm-ı muĥabbet

(G 34/3)

Sen ‘aşka düşüp derdine dermân **mi** ararsın
Merg ü ecel olmaz **mi** ser-encâm-ı muĥabbet

(G 34/4)

Nüş-ı mey idüp giryen için gam **mi** çekersin
Ĥandân idecek miydi seni câm-ı muĥabbet

(G 34/5)

Ta'yi'b olunur mi cedel-i ğayr ile Yāver Ol şūh için ağyār ile ğavġāya ne minnet (G 36/9)	Yāverā gördüñ mi sen meclisde olmış leb-be-leb Mehveşān bir yire gelmiş rāz-ı pinhān söyleşür (G 67/9)
Cānum seni āh pek sevdi ğāyet Vaşluñ bize āh olmaz mi kısmet (G 37/4)	Bu gelen rāyiḫa bŷy-ı ser-i zŷlfüñ mi 'aceb Cān dimāġına yaḫŷd sŷnbŷl-i bŷyā mi gelür (G 68/7)
Şarşar mi anı āh benüm şarşar-ı āhum Nev-reste fidandur daḫı Allāh'a emānet (G 38/7)	Bāġ-ı dilde şalınan serv-i dil-ārā mi gelür Bilemem yoḫsa ki bir 'ar'ar-ı bālā mi gelür (G 68/1)
Yāver ne 'aceb olsa met'in şı'r-i muşanna' Lāzım mi degil şı'rde şan'atla metānet (G 38/10)	Bāġ-ı dilde şalınan serv-i dil-ārā mi gelür Bilemem yoḫsa ki bir 'ar'ar-ı bālā mi gelür (G 68/2)
Sen bu nāz u şive-i ğŷftār ile ey nāzenin Olmasın mi meclisüñde Yāver-i ḫayrān mest (G 39/10)	Ḫānde-riz olmaġıla ol gül-i ter 'uşşāka O tebessŷmenden 'aceb neş'e-i şahbā mi gelür (G 68/4)
Olmaz mi niyāzum 'aceb iḫsānına bā'is Ġüyendeligŷm sebzi-i bŷstānına bā'is (G 40/1)	Heves-i zŷlf-i siyāhuñ ne belālar getürür Kākŷlŷñ fikri ile başuma sevdā mi gelür (G 68/6)
Yāver saña kŷl olduġı baġma efendim Olmaz mi senŷñ şŷhretine şānına bā'is (G 40/10)	Bu gelen rāyiḫa bŷy-ı ser-i zŷlfüñ mi 'aceb Cān dimāġına yaḫŷd sŷnbŷl-i bŷyā mi gelür (G 68/8)
Dimāġumdan gider mi lezzet-i didāruñ ey māhum Baña ḫiç bundan a'la nāzeninüm ni'metŷñ yoġdur (G 50/5)	Bir zamān vaşlını Yāver anuñ itmişdi ḫayāl Dil-i nā-şāduma bilmem ki o ḫŷlyā mi gelür (G 68/10)
Taḫammŷl eylesŷn mi dil nigāḫ-ı çeşm-i ḫŷn-rize Ciġergāhumda her bir nāvek-i mŷjġān ḫāncerdür (G 52/5)	Sen misin ŷftāde āyā yoḫsa herkes böyle mi Ḫālŷñ olmuşdur perişān Yāverā ḫikmet nedŷr (G 71/9)
Bulsa çok mi yine mevtāsi ḫayāt Ne var ol 'isi-i Meryem geliyor (G 53/3)	Luḫf-ı ḫoş-bŷyına terciḫ olur mi ḫālŷñ Gerçi kim bŷy-ı laḫif 'ŷd ile 'anberde de var (G 74/3)
Böyle mi feryād u zār eyler benüm ġŷñlŷm meger Ḫasretŷñde vuşlatŷñdan nā-ŷmīd olsun da ġŷr (G 62/3)	Ben ne ḫāle girdŷġm bilmez mi sulḫānum henŷz İntizār-ı vuşlat ile zār u ġiryānum henŷz (G 77/1)
Herkes devā-yı derdi bilür mi ki Yāverā Ḫāzıġ ḫabīb olursa mŷdāvā ġŷzel bilür (G 65/9)	Yāver-i nāleñde ḫālın aña 'arız itmek 'abes Ben ne ḫāle girdŷġm bilmez mi sulḫānum henŷz (G 77/10)
Hey'et-i ḫŷsn ile memlŷ olmasın mi cān u dil 'Aks-i mir'āt-ı ruḫŷñ ġŷñlŷmde cānān ġŷsterŷr (G 66/5)	Yine aġlatmaġ mi ḫasduñ başladuñ cevri itmeġe Dinmedi çeşmŷmünden ey zālīm aġan ḫānum henŷz (G 77/5)

Büs-ı lebüñi itse taleb Yâver ‘aceb **mi**
Divâne gönül her ne iderse edeb olmaz

(G 80/9)

Ne nüş-ı bâde eylersin ne hüşyârânedür tavruñ
Bilinmez **mi** senüñ de Yâverâ keyfiyyet-i ‘aşkuñ

(G 109/10)

Sen ol nür-ı siyâhı görmedüñ **mi** ey dil-i şeydâ
Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir nev-cüvân geçmiş

(G 89/3)

Eger gitdüñse yanumdan benim ey nâzeninüm sen
Dilümden hiç gider **mi** ârzü-yı rüy u didâruñ

(G 110/6)

Rü’yet o mehi dide-i bî-dâra **mi** maḥşüş
Rü’yâda görilmek daḥı enzâra **mi** maḥşüş

(G 90/1)

Ġazeller ihtirâ‘ itdüñ belî ‘aşkıyla cânânuñ
‘Aceb Yâver senüñ de bir kitâb olmaz **mi** âsârüñ

(G 110/10)

Rü’yet o mehi dide-i bî-dâra **mi** maḥşüş
Rü’yâda görilmek daḥı enzâra **mi** maḥşüş

(G 90/2)

Ḥayfâ ki dilüñ şu‘le-i ruḥsârıla yaḫdı
Yârüñ leb-i gül-fâmını sen bâde **mi** şanduñ

(G 112/6)

Dâ‘im umarum kesmem ümidüm gelür elbet
Teşrîfi o şüḫuñ bize ikrâra **mi** maḥşüş

(G 90/4)

‘Aceb âhum **mi** te’sîr itdi kim oldı ḫaṭ-âverde
Anuñ âyine-i şâfında Yâver bir keder gördüm

(G 128/9)

Ebrûları imâ ile itmekte tekellüm
Şoḫbet yalunuz şavt ile güftâra **mi** maḥşüş

(G 90/6)

Bu zulmi sensin iden bendeñe a zâlim sen
Teġâfûl itme yeter tuymaduñ **mi** ḫâlüm sen

(G 139/2)

Keyfiyyet-i la‘l-i lebüñi añlayan añlar
Bu neş‘e hemân sāġar-ı ser-şâra **mi** maḥşüş

(G 90/8)

Feryâd idelüm bülbül-i nâlân ne ṭurursın
Vaḫti **mi** degil seyr-i gülistân ne ṭurursın

(G 140/2)

Taşvîr gibi sâkit ü ḫâmüş neler var
Nev söylememek şüret-i divâra **mi** maḥşüş

(G 90/10)

Ey dil yine bir semte **mi** ‘azm idecek ol şeh
Yollarda ḫalup böylece ḫayrân ne ṭurursın

(G 140/7)

Gel gör hele Yâver gül-i ruḥsârını yârüñ
Hep seyr ü temâşâ gül-i gülzâra **mi** maḥşüş

(G 90/12)

Ne aġlarsın amân ey dil taḫammül yok **mi** hiç sende
‘Alil oldı niçe bî-şabr u ṭâḫat zâr u giryândan

(G 143/3)

Ḥaṭ ber-âver olmayınca ‘aşkum ifşâ itmezem
‘Âḫıbet oldı sebep gördüñ **mi** keşf-i râza ḫaṭ

(G 92/6)

‘Aḫluñ yitirüp soñra **mi** ‘âḫil olacaḫsın
Ser-ḫalka-i ‘uşşâḫa **mi** dâḫil olacaḫsın

(G 145/1)

Her vaḫit ülfet olur **mi** ol gül-i zibâ ile
Bir zamân da Yâverâsâ ḫasret-i cânâne çek

(G 102/9)

‘Aḫluñ yitirüp soñra **mi** ‘âḫil olacaḫsın
Ser-ḫalka-i ‘uşşâḫa **mi** dâḫil olacaḫsın

(G 145/2)

Sirişküñ çağlasa cüş itse aḫsa
Gider **mi** levḫ-i dilden baḫ ḫayâlüñ

(G 104/4)

Fidâ eyler dil ü cânın o şüḫuñ râh-ı ‘aşkıñda
‘Aceb Yâver gibi bir var **mi** anuñ mübtelâsından

(G 150/10)

Ben yâr ġamın ḫazandum ey dil
Olmez **mi** senüñ de kesb ü ḫârüñ

(G 107/4)

Açdı niġehüñ tâze zaḫım tâ cigerümden
Var **mi** ḫaberüñ ey gül-i ter yârelerümden

(G 152/2)

- Mest itdi beni ol güzelün bāde-i ‘aşkı
Yāver haberün var **mi** benim derd-i serümden
(G 152/10)
- Didāruñi görmekle kânā‘at **mi** ider dil
Yā n’eylesün ol Yāver-i şeydā hevesinden
(G 153/9)
- O cefā-piše daḥı gelmedi **mi** merḥamete
Hiç du‘āmuz daḥı itmez **mi** eser n’olsun bu
(G 154/7)
- O cefā-piše daḥı gelmedi **mi** merḥamete
Hiç du‘āmuz daḥı itmez **mi** eser n’olsun bu
(G 154/8)
- Ebr-i āhum **mi** ‘aceb perde-keş-i ruḥsāruñ
Toğmadı bu gice ol necm-i şeh̄er n’olsun bu
(G 154/5)
- Sen inşāf it bu cevri çekmenün hiç var **mi** imkāmı
Eger var ise sultānum berāy-ı imtilhāndur bu
(G 155/5)
- Cihān vaşluñla mesrūr olup ‘id itsün de biz böyle
Dükenmez **mi** ‘aceb bu ḥasret ü firqat Şerifüm hū
(G 156/4)
- Tākat **mi** gelür şu‘le-i ruḥsāruña cānā
Yandı ciğerüm āteş-i sūzānı görince
(G 160/5)
- Yansa da hiç āh u zār eyler **mi** baḥ baḥ ey gönül
Ḥāl-i ‘aşkı görmedün **mi** sen daḥı pervānede
(G 162/3)
- Yansa da hiç āh u zār eyler **mi** baḥ baḥ ey gönül
Ḥāl-i ‘aşkı görmedün **mi** sen daḥı pervānede
(G 162/4)
- Ḥāne-i ḳalbe gelür elbet ḥayāl-i dil-rübā
Ola **mi** mihmāna ‘izzet ḥāne-i vīrānede
(G 162/8)
- Var mıdur yok **mi** dehānuñ ḳalmışam endişede
Hem miyānuñ fikri ile düşmişem teşvişe de
(G 163/1)
- Üftādeligüm ḥalk-ı cihān tıydı bilürsin
Ḥācet **mi** begüm ḥālūmi ben şerḥ ü beyāna
(G 166/4)
- Güşın siper eyler ‘uḳalā zaḥm-ı zebāna
Işgā **mi** ider söylenilen her hezeyāna
(G 166/2)
- Bir feraḥ gelmez **mi** yā Rab bu dil-i nā-şāduma
İtdügi cev̄r ü eziyyetdür gelen hep yāduma
(G 171/1)
- Merḥamet eyler bulunmaz **mi** ‘aceb kim Yāverā
Ben ḡarīb ü bī-kes ü nā-çāra Allāh ‘aşkına
(G 173/9)
- Çāre-sāz olmayıcaḳ ‘āşık-ı bī-çāresine
Şad Felāṭün ola **mi** çāre-geri çāresine
(G 174/2)
- Şarsalar üstine simin-ber-i kāfüruñ
Merhem olmaz **mi** ‘aceb tır-i müjeñ yāresine
(G 174/8)
- Farz eyle ki bir kāfir imiş kākül-i cānān
Raḥm itmeye **mi** ‘āşıḳa ḳalbi ḳararınca
(G 175/8)
- Ne āteşdür derūnumda yanar āheste āheste
‘Aceb dinmez **mi** eşkümde aḳar āheste āheste
(G 176/2)
- Gördünüz **mi** o güzel gözleri sāhir nerede
Gideli ḥayli zamān gelmedi vāfir nerede
(G 177/1)
- Saḥa itsün **mi** fidā cānını bu ‘āşık-ı zār
Ḳan bahāsı mı ‘aceb la‘l-i lebün ḳıymetine
(G 178/5)
- Saḥa itsün mi fidā cānını bu ‘āşık-ı zār
Ḳan bahāsı **mi** ‘aceb la‘l-i lebün ḳıymetine
(G 178/6)
- Cünün ehline manşib yok **mi** şeydā olmadan ḡayrı
Niḡāh-ı ehl-i dūnyāya temāşā olmadan ḡayrı
(G 182/1)
- ‘Aceb bu ḳāmeti zibā nihāl-i bāḡ-ı cennet **mi**
Ḥırām-ı nāz ile reftār iden ol serv-i ḳāmet **mi**
(G 186/1)
- ‘Aceb bu ḳāmeti zibā nihāl-i bāḡ-ı cennet **mi**
Ḥırām-ı nāz ile reftār iden ol serv-i ḳāmet **mi**
(G 186/2)

Görinmezsin amān ey nāzeninüm hayli demlerdür
Beni bu derd ü miḥnetle helāk itmek mürüvvet **mi**
(G 186/4)

Güzergāhuḅnda beklerdüm seni görmek için cānā
Yoluḅnda ḥāk-sār olmak o da bir resm-i ‘ādet **mi**
(G 186/6)

Olur ḥün-āb-ı eşkümlle elümde sāgarum pür-ḥün
Dü çeşmümden aḥan ḥanum şarāb-ı eşk-i ḥasret **mi**
(G 186/8)

Nedür bu āh vāh u nāle vü feryād-ı bī-cālar
Yine derd-i deründan Yāverā ḥalkā şikāyet **mi**
(G 186/10)

Seni eşküml ḥaḥ-āver eylemez **mi**
Çemende sebzeyi bārān bitürdi
(G 187/3)

Çille-i cevvrün çerker **mi** Rüstem-i Zāl olsa da
Bir kemān-ı saḥt imiş bāzūda ḥuvvet ḥalmadı
(G 188/3)

O āhü gözlerün sāḥir degil **mi**
Füsün u fitnede māḥir degil **mi**
(G 189/1)

O āhü gözlerün sāḥir degil **mi**
Füsün u fitnede māḥir degil **mi**
(G 189/2)

Şu‘ā vü şu‘le-i mihr-i cemālün
Cihānda gün gibi zāḥir degil **mi**
(G 189/4)

Na‘im ü rü‘yet-i didārı münkir
Raḥīb-i bed-meniş kāfir degil **mi**
(G 189/6)

Çeker cevvrün gönül feryād ḥılmaz
Sen inşāf it begüm şābir degil **mi**
(G 189/8)

Niçün eş‘arımı tezyif idersin
Senün Yāver ḥuluḅ şā‘ir degil **mi**
(G 189/10)

Senün āhü nigāhuḅ mest-i ḥ‘āb olsun da ḥalsun **mi**
Gönül zaḥm-ı müjeḅle pür-‘azāb olsun da ḥalsun **mi**
(G 193/1)

Senün āhü nigāhuḅ mest-i ḥ‘āb olsun da ḥalsun **mi**
Gönül zaḥm-ı müjeḅle pür-‘azāb olsun da ḥalsun **mi**
(G 193/2)

Müzeyyen ḥāne-i dil dest-i luḥfuḅla yapılmışken
Yine bu seng-i cevvrünle ḥarāb olsun da ḥalsun **mi**
(G 193/4)

Bizi bezmünden istiskāl gūne ḥarḥ idüp cānā
Raḥībān vaşluḅ ile kām-yāb olsun da ḥalsun **mi**
(G 193/6)

Kemāl-i ‘izzet ü ikrāmuḅnı gördükde māhum dil
Mülākātūḅ deminde pür-ḥicāb olsun da ḥalsun **mi**
(G 193/8)

Olurken Yāver‘ün eş‘arı bir bir cümle manzūruḅ
Benüm bu ser-güzeştüm bir kitāb olsun da ḥalsun **mi**
(G 193/10)

Divānuma imrār-ı naḥar itmeden āyā
Yāver bu benüm ḥālūmi yārān bilür **mi**
(G 203/10)

Ol gül-ruḥumı bülbül-i nālān bilür **mi**
Nergislerini çerşm-i ḡazālān bilür **mi**
(G 203/1)

Ol gül-ruḥumı bülbül-i nālān bilür **mi**
Nergislerini çerşm-i ḡazālān bilür **mi**
(G 203/2)

Her ḥaḥresi reşk-āver olur baḥr-ı muḥiḥe
Çeşmümden aḥan eşkümi ‘ummān bilür **mi**
(G 203/4)

Ben tā-be-seḥer fāḥteveş tārik-i ḥ‘ābum
Bilmem ‘aceb ol serv-i ḥurāmān bilür **mi**
(G 203/6)

Her şeb ki gečer fikr ü ḥayāliyle zamānı
Bī-çāre gönül kendini bir ān bilür **mi**
(G 203/8)

Bir nifāḥ-āmiz söz **mi** didiler sulḥānuma
Bu teḡāfūl bu tecāhül bu cefā āyā neden
(Mr1/3)

‘Aceb pistānıma beḅzer **mi** diḥḥat üzre bir baḥsam
Sen aḥsaḅ sīneni bāḡ içre birḥaḥ da enār olsa
(Th 1/19)

Var **mi** bir gün ki gelüp şabrımı yağma itmez
Bunu bir 'aşka bir dil-ber-i ra'nā itmez
(Tb 1/15)

mi: -sūñ
Gelmez **misūñ** ey şūñ-ı cefā-piše cüvānum
Geçdi benüm āh ile fiğān ile zamānum
(G 130/1)

mi: -y, -üz
Ol gül-i ter hem-dem-i hār olduğın bilmez **miyüz**
Ey dil-i şeydā senüñ zār olduğın bilmez **miyüz**
(G 75/1)

Ol gül-i ter hem-dem-i hār olduğın bilmez **miyüz**
Ey dil-i şeydā senüñ zār olduğın bilmez **miyüz**
(G 75/2)

İltifāt-ı gāh gāhuñ ile olmam dil-firib
Ey felek-meşreb sitem-kār olduğın bilmez **miyüz**
(G 75/4)

H'āba varsa gözlerüñ şimşirin itmez der-niyām
Tığ-ı gāmzeñ bir kazā kār olduğın bilmez **miyüz**
(G 75/6)

Meh-cemālūñ olmaduça mäh-tāb itmez gönül
Biz şeb-i hicrānınuñ tār olduğın bilmez **miyüz**
(G 75/8)

Nāle vü zār itmimiz nā-çārdur Yāver bizüm
Yoğsa bizden cümle bizār olduğın bilmez **miyüz**
(G 75/10)

mi: -sın
İşte hūn oldı dilüm gānzelerüñ zahmından
Merhamet itme **misin** ey nigeñ-i nāz baña
(G 3/8)

Bir devā bilmez **misin** derd-i dilüm oldı füzūn
Ey řabīb-i cān-perver bende bu 'illet nedür
(G 71/7)

Sen **misin** üftāde āyā yoğsa herkes böyle mi
Hālūñ olmışdur perişān Yāverā hikmet nedür
(G 71/9)

Nā-dān ile Yāver şakınup itme keş-ā-keş
Güç bağs ile sen bilme **misin** kim cedel olmaz
(G 79/10)

Düşdüñ 'aşka çāresi olmaz anuñ bilmez **misin**
Sen bu derd-i āteş-i hicrānı yana yana çek
(G 102/5)

Bir nefes ü bir per ārām u qarār itmez **misin**
Semt-i yāri çün şabā cüyān u püyānsın gönül
(G 118/5)

Haste-i bī-tāb-ı 'aşkam hāřırım şormaz **misin**
Nāzeninüm 'ahdüñe peymānuña çuramaz **misin**
(G 138/1)

Haste-i bī-tāb-ı 'aşkam hāřırım şormaz **misin**
Nāzeninüm 'ahdüñe peymānuña çuramaz **misin**
(G 138/2)

Şeh-süvārum çek 'inānın tevsen-i reftār-ı teng
Esb-i nāzuñ pek hırāmān eyledüñ yormaz **misin**
(G 138/4)

Hāř gelince bir daķıķa bend-i sineñ açmaduñ
İşte aļşam oldı artık sā'atüñ çuramaz **misin**
(G 138/6)

Luř u ihsānuñ zamānında baña ey şıfl-ı nāz
Dest-i cevrüñ ile biñ seng-i sitem urmaz **misin**
(G 138/8)

Yāver-i derd-i derünüm ol řabībüm gel amān
Haste-i bī-tāb-ı 'aşkam hāřırım şormaz **misin**
(G 138/10)

midur: -dur
Beni ol bī-vefā vuşlatla mesrūr eylemez dirsın
'Aceb bir var **midur** vaşhyla yāruñ şād-mān olmış
(G 86/8)

Řaddini itmiş dü-tā 'aşkuñla böyle var **midur**
Hāşılı Yāver gibi bir mübtelā ey serv-şad
(G 46/9)

Var **midur** hūsn ile mümtāz-ı cihān 'ālemde
Şeh-levendāne edā kec-külehumden ğayrı
(G 195/7)

Var **midur** yoğ mı dehānuñ çalmışam endişede
Hem miyānuñ fikri ile düşmişem teşvişe de
(G 163/1)

Kaşdı cevri itme **midür** bilmem o meh-pāremüzün
Yāver-i zārına her demde küser n'olsun bu
(G 154/9)

Kemān-ı ebruvānuñ ey meh-i raşşende-peyker āh
Rehā bulmuş 'aceb bir var **midur** sehm-i kazāsından
(G 136/4)

O tır-endāz gamzeñ mi 'aceb çeşmün **midür** bilmem
Olur her bir nigāhuñdan cigerde şerhalar peydā
(G 19/3)

Ey naḥl-ı nāz berg-i terüñ yok **midur** senüñ
Ey gül-nihāl mīvelerüñ yok **midur** senüñ
(G 108/1)

Ey naḥl-ı nāz berg-i terüñ yok **midur** senüñ
Ey gül-nihāl mīvelerüñ yok **midur** senüñ
(G 108/2)

Geldi derün-ı cān u dile yād-ı leblerüñ
Ey fikr-i yār cānda yirüñ yok **midur** senüñ
(G 108/4)

Renc-i ḥumār-ı bāde-i la'l ile ḥasteyem
Zāhid 'aceb ki derd-i serüñ yok **midur** senüñ
(G 108/6)

Ey şāh-ı ḥüsn ḥālet-i 'aşkuñla biñ kadar
Üftādegān-ı derbederüñ yok **midur** senüñ
(G 108/8)

Mir'āt-ı şāf-ı Yāver'e virdünse igbirār
Çarḥ-ı sitem-gere kederüñ yok **midur** senüñ
(G 108/10)

Sevdügüm lāyık **midur** sen gül açıl agyār ile
Künc-i gamda Yāver-i zāruñ senüñ maḥzün iken
(G 146/9)

Niçün ol meh beni rencide-ḥātır eyliyor dirsın
'Aceb bir var **midur** ḥoşnüd olmuş dil-rübāsından
(G 150/6)

mi: -y, -dū, -m
Dimez **miydüm** gönül duş olma gel bu 'aşk u sevdāya
Bulur elbet belāsın dil viren ol ḥaddi balāya
(G 170/1)

midhat: Övgü.

midhat: -i, -n, -de

Midhatinde o kadar tül-ı dirāz itmeyelüm
Zülf-i şeb-büyü ider nāfe-i Tātār'a meded
(G 45/5)

mihmān: Konuk, misafir.

mihmān: -um
Mihmānum iken ḥāne-i dilde gamuñ ey şūḥ
Me'lūf-ı gamuñ ülfet-i yārāmı ne bilsün
(G 151/3)

mihmān: -a
Ḥāne-i ḳalbe gelür elbet ḥayāl-i dil-rübā
Ola mı **mihmāna** 'izzet ḥāne-i virānede
(G 162/8)

mihmān-ı firāk: Ayrılık misafiri.

Buldi āsāyiş ü rāḥat dil-i virānumda
Ḥāne-i dilde yatar gitmedi **mihmān-ı firāk**
(G 100/6)

miḥnet: Gam, keder, sıkıntı.

Ḳalbe toğınca mihr-i muḥabbet
Geldi berāber derd ile **miḥnet**
(G 37/2)

Yār ise pek bī-vefā 'aşkı ise derd ü belā
Bir gedā-yı bī-nevāya böyle çok **miḥnet** de güç
(G 42/8)

miḥnet: -dür

Çeken bilür bu gam-ı firḳati ne **miḥnetdür**
Esir-i ḥasret olanlar 'azābı n'eyler imiş
(G 87/7)

miḥnet: -ün

Fāriğ ol dünyādan ey dil kendüñi bir yana çek
Çekme dehrüñ **miḥnetüñ** mey-ḥānede peymāne çek
(G 102/2)

miḥnet: -de, -y, -üm

Cünbiş itse cümle 'ālem ben yine **miḥnetdeyüm**
Vāşıl olsa yāre herkes ben yine ḥasretdeyüm
(G 125/1)

miḥnet ü gam: Dert ve sıkıntı.

Ḥayli zamān ḥasret-i rüyuñ ile
Çekmedeyüm **miḥnet ü gam** Muştafā
(G 191/4)

miḥnete düş: Sıkıntıya girmek, düşmek.

miḥnete düş: -*di*

Yâver gibi gönül daḡı âzâde-ser iken
Sevdâ-yı ‘aşka duş olalı **düşdi miḥnete**

(G 179/10)

mihrbân ol: -*maz*

Âh kim ol nâzeninüm **mihrbân olmaz** baña
Cânımı alur benim ârâm-ı cân olmaz baña

(G 11/1)

miḥnet-i ‘aşk: Aşk derdi.

Öyle rüsvây idiyor kim beni bu **miḥnet-i ‘aşk**
Güliyor ḡâlûme ‘âlem acıram ben de baña

(G 4/7)

mihr-i cihân-tâb u felek: Alemi aydınlatan güneş.

Ey **mihr-i cihân-tâb u felek** ey meh-i tâbân
Ġâhî açılıp meh gibi gâhice ḡapanduñ

(G 112/13)

miḥnet-i ‘aşk: -uñ

Şafâ vü zevk olur cânâ dilümde **miḥnet-i ‘aşkuñ**
Şaḡın ḡanneyleme derd ü elemdür ḡâlet-i ‘aşkuñ

(G 109/1)

mihr-i dıraḡşân: Parlak güneş.

Gördükçe ḡutarsın beni destüñ yüze cânâ
Ey **mihr-i dıraḡşân** senüñ yandum elüñden

(G 148/6)

Miḥnet-i ‘aşkuñ ile zâr itmege

Küşe-i ḡam baña maḡâm oldı gel

(G 115/3)

mihr-i dıraḡşân: -dur

Âftâb-ı rüy-ı sâķi olmuş ‘aks-endâz aña
Kim nazarda böyle çün **mihr-i dıraḡşândur** ḡadeḡ

(G 43/4)

mihr: Güneş.**mihr: -i**

Kimi mehi kimi **mihr-i** ider misâl ammâ
Cemâl-i Yüsuf’a cânâ benim misâlüm sen

(G 139/7)

mihr-i gerdün: Dünya güneşi.

Cebîn-i şeh-r-yârisinde raḡşân pertev-i devlet
Niḡâh-ı iltifâtın **mihr-i gerdün** ilticâ eyler

(Kt 2/12)

Ol mehüñ **mihr-i** dilinde cây-gir olmaḡ için

İbtidâlarda olur cânân ile ülfet leziz

(G 47/5)

mihr-i ‘id: Bayram güneşi

Yine ‘uşşâķ-ı ḡasret-keşlere ‘id üzre ‘id olsun
ḡulû‘ itdi çü **mihr-i ‘id** o meh ‘ömri mezid olsun

(G 141/2)

mihr ü meh: Güneş ve ay.**mihr ü meh: -i**

‘Arz ider **mihr ü meh-i** ruḡları nüreyne baña
İki âhü görünür sihr ile ‘ayneyni baña

(G 10/1)

mihr-i muḡabbet: Muḡabbet aşkı.

Ḳalbe ḡoḡınca **mihr-i muḡabbet**
Geldi berâber derd ile miḡnet

(G 37/1)

mihrbân: Şefkatli, merhametli, muhip, dost.

Gülistân-ı ḡayâlümünden yine bir **mihrbân** geçmiş
Ḥırâm-ı nâz ile bir ḡâmet-i serv-i revân geçmiş

(G 89/1)

mihr-i ruḡ: Yanaḡının aşkı.**mihr-i ruḡ: -i**

Ġamzeleri zaḡm-zen ü ḡaste-dil
Mihr-i ruḡı sinede cândur baña

(G 5/4)

Çekdüḡi cevr ü sitemdür dil-rübâlardan anuñ

‘Aşıķuñ ḡadrin bilür bir **mihrbân** ister gönül

(G 116/4)

Żiyâ bulur dil ü cânım görince ruḡşaruñ

Gören o **mihr-i ruḡı** âftâbı n’eyler imiş

(G 87/4)

mihrbân: -um

Muḡabbetden vefâdan dem urursın hey sitem-kârum
Ḥaḡıķatsüz mürüvvetsüz efendim **mihrbânüm** gel

(G 119/4)

mihr-i ruḡsâr u semâ-yı ‘işve: Yanak güneşi ve işve gökyüzü.**mihr-i ruḡsâr u semâ-yı ‘işve: -y, -e**

İttişâl ol **mihr-i ruḡsâr u semâ-yı ‘işveye**

Çeşümüni mânend-i şeb-nem itmeyince olmadı

(G 200/5)

mihrbân ol: Şefkatli, merhametli olmak.

mihr-i ruḥ: Yanağının aşkı.**mihr-i ruḥ:** -uñ, -la

Fırkat şebinde qalmış idüm fikr-i vaşl ile

Mihr-i ruḥuñla cān u dilüm rüşen eyledüñ

(G 106/4)

mihr-i tábān: Parlak güneş.

Dilüñ biz tā seher bî-ḥ'āb u nālān çıqduğın gördük

O māhuñ pisterinden **mihr-i tábān** çıqduğın gördük

(G 101/2)

mikdār: Miktar.**miqdār:** -ıGörinmez çeşmüme sensüz cihān bir zerre **miqdārı**

Cihānı n'eyleyem cānā benim sen tende cānumısın

(G 147/3)

mi'mār: İmar eden, yapan.**mi'mār:** -a

Yāverā buldı ḥarābātda ābādānı

Dil-i virān-şode **mi'māra** ider istignā

(G 18/10)

minnet: Gönül borcu, şükran duyma. Qaddüñ var iken kāmēt-i Tübā'ya ne **minnet**La'lüñ var iken bāde-i ḥamrāya ne **minnet**

(G 36/1)

Qaddüñ var iken kāmēt-i Tübā'ya ne **minnet**La'lüñ var iken bāde-i ḥamrāya ne **minnet**

(G 36/2)

Cān-dādelik ey āfete tarz-ı nıgeh-āmüz

Rāhuñda senüñ 'āşık-ı şeydāya ne **minnet**

(G 36/4)

'Ālem tūtalum şüḥ-ı cihān ile pür olmuş

Sen kim olasıñ gayrı dil-ārāya ne **minnet**

(G 36/6)

Gāhıce temāşā-yı leb-i baḥre gıderdüm

Şimden girü bu eşk ile deryāya ne **minnet**

(G 36/8)

Ta'yīb olınur mı cedel-i gayr ile Yāver

Ol şüḥ için ağıyar ile gavgāya ne **minnet**

(G 36/10)

minnet-i ḥ'āb: Uyku minneti.

Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedār olur Yāver

Derüñde dıdelerüm hiç ider mi **minnet-i ḥ'āb**

(G 31/10)

min-vecih: Her tarafı, her bakımdan.Āşınādur nükhet-i zülfünle gerçi **min-vecih**

Ḥālünı yād eylemekdür bü-yı 'anberden gāraḥ

(G 91/7)

mir'āt-ı cemāl: Güzel yüzünün aynası.**mir'āt-ı cemāl:** -ı, -nı, -deki'Aks eylese **mir'āt-ı cemālindeki** ḥālet

Eylerti helāk kendüsini dıde-i āfet

(G 38/1)

mir'āt-ı derun: Kalp aynası.**mir'āt-ı derun:** -ı, -nı, -da

Alduqça ḥayāle ruḥ-ı pür-tābuñı Yāver

Mir'āt-ı derunında anuñ şüret-i cānsın

(G 142/10)

mir'āt-ı dil: Gönül aynası.**mir'āt-ı dil:** -eDüşdi yine **mir'āt-ı dile** 'aks-i cemālün

Kim şafvet-i rüyün ile ḥayret var içinde

(G 169/5)

mir'āt-ı şāf: Saf ayna.**mir'āt-ı şāf:** -dur

Yāver cemāl-i yārda gördükde rüyümü

Mir'āt-ı şāfdur şanurum táb-dār ruḥ

(G 44/10)

mir'āt-ı şāf-ı yāver: Yāver'in saf aynası.**mir'āt-ı şāf-ı Yāver:** -e**Mir'āt-ı şāf-ı Yāver'e** virdünse igbirār

Çarḥ-ı sitem-gere kederün yok midur senün

(G 108/9)

mir'āt-ı sīne: Kalp aynası.**mir'āt-ı sīne:** -sı

Ḥayrānı olmamaq nice mümkin ol āfetün

Mir'āt-ı sīnesi dilüme virdi ḥayreti

(G 201/6)

mir'ātu'ş-şāfā: Mutluluk aynası.**mir'ātu'ş-şāfā:** -nuñO **mir'ātu'ş-şāfanuñ** Yāverā bir luḥfını görmem

Ser-ā-ser cismine maḥv-ı ser-ā-pā olmadan gayrı

(G 182/9)

misāl: Gibi, benzer.

Bî-vefâlıkla **misāl** olsa sezâdur billâh
Sen o hercâyî vü bî-raħma vefâ vir yâ Rab
(G 26/7)

Beytü'l-aħzâna **misāl** oldu mekânım şimdi
Baña bâr oldu bu ŧeb Yûsuf-ı Ken'ân-ı firâk
(G 100/3)

Kimi mehi kimi mihri ider **misāl** ammâ
Cemâl-i Yûsuf'a cânâ benüm misâlüm sen
(G 139/7)

misāl: -i
Bağ-ı hûsnüñ yâd idüp bülbül **misâli** ağlaram
Olmıŧam Yâver gibi ol gül-'izârımdan cüdâ
(G 23/9)

misāl: -üm
Kimi mehi kimi mihri ider misâl ammâ
Cemâl-i Yûsuf'a cânâ benüm **misâlüm** sen
(G 139/8)

**mıŧra'-ı târiħ düŧür: Önemli sayılan bir olayın,
çoğunlukla nazım biçiminde söylenen sözlerle, ebcet
hesabına göre tarihini belirtmek.**

mıŧra'-ı târiħ düŧür: -dü, -m
Düŧürdüm Yâverâ ta'mirine bir **mıŧra'-ı târiħ**
Yapıldı himmet-i ŧehle ne zibâ câme-kân oldu
(Kt 1/17)

misl: Aynı, benzer, gibi.

misl: -i
Bir çeŧmi âhû bir kıaddi dil-cû
Yok **misli** yâ Hû bir böyle âfet
(G 37/6)

Elif kıaddüñe bir nokta kıonılmaz
Hırâm-ı nâzınıñ **misli** bulunmaz
(G 81/2)

El-ħağ semâhat ile ŧecâ'atle **misli** yok
Vaŧ olma lâyıkıñca ne mümkün mürüvveti
(G 201/15)

mîve: Meyve, yemiŧ.

mîve: -ler, -üñ
Ey naħl-ı nâz berg-i terüñ yok mıdur senüñ
Ey gül-nihâl **mîvelerüñ** yok mıdur senüñ
(G 108/2)

mîve-i ħâm: Ham meyve.

Gelmedüñ inŧâfa virüp büseñi
Bâğda her **mîve-i ħâm** oldu gel
(G 115/8)

mîve-i vaŧl: Kavuşma meyvesi.

mîve-i vaŧl: -uñ
Yâver viremez bir daħı ol **mîve-i vaŧluñ**
Ol naħl-ı hırâmânı yirinden kıoparıñca
(G 175/9)

miyân: Bel.

miyân: -uñ
Var mıdur yok mı dehânuñ kıalmıŧam endiŧede
Hem **miyânuñ** fikri ile düŧmiŧem teŧviŧe de
(G 163/2)

mu'attar: Güzel kokulu, ıtırlı.

mu'attar: -dur
Mu'attardur dimâğım büy-ı zülfüñle senüñ cânâ
O bularla ŧabâ her dem eser âheste âheste
(G 176/3)

mu'azzeb eyle: Azap vermek, acı çektirmek.

mu'azzeb eyle: -mez, -di
Ma'âz-Allah eger düzaħda kıalsaydım bu âteŧle
Mu'azzeb eylemezdi 'aŧiyânı yâ Resûlallah
(K 3/12)

mübtelâ: Bağlımlı, tutkun, düŧkün.

Olaldan **mübtelâ** bu derd-i 'aŧka bilmeyüz n'olduğ
O ŧüħüñ ħasretinden çâr-çeŧm-i intizâr olduğ
(Th 1/23)

mübtelâ: -sı
Serseri vü der-be-der olmağ muqarrerdür hele
Öyle ŧüħ-ı pür-cefânüñ **mübtelâsı** vâkı'â
(G 7/6)

Bir fidâkâra kıazârâ oldu cânım **mübtelâ**
Mübtelâ oldu bu cân-ı nâ-tüvânım **mübtelâ**
(G 16/2)

Kıaddini itmiŧ dü-tâ 'aŧkuñla böyle var mıdur
Hâŧılı Yâver gibi bir **mübtelâ** ey serv-kıad
(G 46/10)

mübtelâ: -y, -a
Kıpuñda ħâkim ü vâli senüñ üftadeñ olmuŧdur
Benüm gibi hezârân **mübtelâya** rağbetüñ yokdur
(G 50/8)

mübtelâ: *-si, -n, -dan*

Göñül hoşlandı gâyetle o Şirin'ün edâsından
Şayıldum ben dağı Ferhâdveş bir **mübtelâsından**
(G 136/2)

Fidâ eyler dil ü cânın o şūhuñ rāh-ı 'aşkında
'Aceb Yâver gibi bir var mı anuñ **mübtelâsından**
(G 150/10)

mübtelâ ol: Aşık olmak, belaya uğramak.

mübtelâ ol: *-di*
Bir fidākāra kızārā oldı cânım mübtelâ
Mübtelâ oldı bu cân-ı nâ-tüvānum mübtelâ
(G 16/1)

Bir fidākāra kızārā oldı cânım mübtelâ
Mübtelâ oldı bu cân-ı nâ-tüvānum mübtelâ
(G 16/2)

Girye vü zār-ı dem-â-demden bu nâ-bînālīga
Hem-çü Ya'ķüb **oldı** çeşm-i hün-feşānum **mübtelâ**
(G 16/4)

Hānmān-ı şabrumı yağmaya virdüm Yāverā
Bir fidākāra kızārā **oldı** cânım **mübtelâ**
(G 16/10)

mübtelâ ol: *-du, -m*
Āh kim bir āfet-i dil-cūya oldum mübtelâ
Çeşmi bir sehhāra vü cādūya **oldum mübtelâ**
(G 15/1)

Āh kim bir āfet-i dil-cūya oldum mübtelâ
Çeşmi bir sehhāra vü cādūya **oldum mübtelâ**
(G 15/2)

Dāne-i hāl ile ol virmezden evvelce firib
Murğ-ı dil şayd eyleyen gīsūya **oldum mübtelâ**
(G 15/4)

Bir nefes mümkün değil olmak cemālinden cüdā
Sāyeveş bir dil-ber-i meh-rūya **oldum mübtelâ**
(G 15/6)

Sünbül ü reyhān gibi gāhī nihān geh āşikār
Zir-i fesde zülf-i 'anber-būya **oldum mübtelâ**
(G 15/8)

Ťağlara düşmek muķarrerdür ne çāre Yāverā
Āh kim bir gözleri āhūya **oldum mübtelâ**
(G 15/10)

'Ayb olunmaz itsem efgān ķumri-i kũ kũ gibi
Saña **oldum** āh ey serv-i çemānum **mübtelâ**
(G 16/6)

Şaķlamam rāzum bütün 'ālem duyarsa ğam değil
Hāşılı **oldum** saña nev-res fidānum **mübtelâ**
(G 16/8)

Egerçi **mübtelâ oldum** niçe hün-h'ār u ğaddāra
Velikin ibtilā-yı 'aşkumuñ eñ evveli sensin
(G 135/3)

mübtelâ ol: Aşık olmak, belaya uğramak.

mübtelâ ol: *-miş, -du, -m*
Meskenümde bir cüvāna **mübtelâ olmuşdum** āh
Eyledi āhir beni dār u diyārumdan cüdā
(G 23/7)

mücessem: Gözle görülür, elle tutulur şekilde olan, cisim hâlinde bulunan.

Ey şeh-i peyğamberān v'ey fahr-ı 'ālem Muştāfā
Ey Hūdā'nuñ nūr-ı zātından **mücessem** Muştāfā
(K 5/2)

mücessem: *-de*
Çemen nakşın **mücessemde** temāşālarla evķātum
Şitā faşlı şovuķdan geçdi şekvālarla evķātum
(Th 1/7)

mücb-i vuşlat: Kavuşma gerekliliği.

Ben de zānũ-zede-i ķurbuñ olursam ne olur
Hem-celis olma saña **mücb-i vuşlat** değil a
(G 158/6)

mücrimān: Cürüm işlemiş olanlar, suçular, günahkarlar.

mücrimān: *-ı*
Dil-i pür-süzuma düzağ eger kim vāķıf olsaydı
Cehennem nārı yakmaz **mücrimānı** yā Resũlallāh
(K 3/10)

müdāvā: Tedavi.

Herkes devā-yı derdi bilür mi ki Yāverā
Hāziķ şabib olursa **müdāvā** güzel bilür
(G 65/10)

müdevver: Yuvarlak.

Rũh-perver ol dehende lü'lü'-i dendān-ı yār
Bir **müdevver** hoķķa-i la'ı içre gevherden laşif
(G 96/4)

müdmîn-i lâ-ya'kıl: Dalgınlığa devam eden.**müdmîn-i lâ-ya'kıl: -a**

Bend-i ğamdan kendini âzâd için Yâver gibi

Müdmîn-i lâ-ya'kıla her dem gelür 'işret lezîz

(G 47/10)

müdmîn-i maḥmûr: Sarhoşluğun devamı.**müdmîn-i maḥmûr: -dan**

Meger bûs-ı leb-i sâkî şabûh-ı şubh-ı 'işretmiş

Bu tarz-ı tâzeyi bir **müdmîn-i maḥmûrdan** gördüm

(G 121/6)

müferriḥ: Ferahlık veren, iç açıcı.

La'l-i cân-baḥşâdan özge Yâverâ yoḡdur hele

Hem **müferriḥ** hem daḡı ma'cûn-ı cevherden laṭîf

(G 96/10)

muġ-beççe: Meyhaneci çocuġu.**muġ-beççe: -nûñ**Seyr it tesettürini o **muġ-beççenûñ** hele

Püşide oldı perçemi şarduġda servete

(G 179/5)

muġber: Tozlanmış; küskün.

Maḥzûn iken ol şûḡa nigâh eyler isem de

Muġber görünür şafvet-i rüyü kederünden

(G 152/4)

muḡabbet: Sevgi, aşk.

Süveydâ-yı derûnumda fetil-i dâġ-ı 'aşkuñdur

Muḡabbet şem'ine güyâ ki bir fânûs-ı cân geçmiş

(G 89/10)

Derûnumda **muḡabbet** nâr bitürdi

Dilümde âh âteş-zâr bitürdi

(G 185/1)

muḡabbet: -den**Muḡabbetden** vefâdan dem urursın hey sitem-kârım

Ḥaḡıḡatsüz mürüvvetsüz efendim mihrbânım gel

(G 119/3)

Cevâba ḡâdir olmaz belki eyler derdini izhâr

Muḡabbetden su'âl eylersem ol Mecnûn-ı şeydâya

(G 170/6)

muḡâl: Gerçekleşmesi mümkün olmayan, imkansız. Ber-vech ile itâ'at-i emr itmek **muḡâl**

Fermân iderse ḡusrev ü ḡâḡâna gözlerüñ

(G 113/7)

'İlm-i cemâli şüfi-i ḡar añlamak **muḡâl**

Ma'lümdur ḡaḡıḡati ehl-i ḡaḡıḡate

(G 179/3)

muḡarrem: Kamer takviminin birinci ayı, yılbaşı.**muḡarrem: -de****Muḡarremde** ḡuşuşâ kim teceddüd eyleye her sâl

Nigâhıyla ruḡ-ı bî-nürüm ferruḡ-liḡâ eyler

(Kt 2/19)

mu'fîn ol: Yardımcı olmak.**mu'fîn ol: -up**

Eger ki küñ-ı ġama eyler ise 'aks âḡım

Mu'fîn olup baña Yâver fiġân fiġân eyler

(G 58/10)

müjde: Sevinç haberi, beşaret.

Rü'yâda bu şeb gördüñ ise yârini Yâver

Müjde saña bir büseye nâ'il olacaḡsın

(G 145/10)

müjde: -y, -le

Çeşm-i ḡasret-zede her nûr ile tenvîr olmaz

Degme **müjdeyle** dil-i ġam-zede tebşîr olmaz

(G 76/2)

müje: Kirpik.

Deḡânı gerçi kim ḡâmûş ol gül-ġoncenuñ Yâver

Lisân-ı ḡâl ile her bir **müje** hem-çün lisân söyler

(G 63/10)

müje: -ñ

Muḡavves ebruvânûñ fikri bükdi ḡâmet-i şabrum

Çigerġâḡım **müjeñ** zaḡmı ile pür-ḡündür cânâ

(G 21/4)

Cân evine geldi **müjeñ** yâresi

Bildüm anı yoḡdur anuñ çâresi

(G 198/1)

müje: -sî

Dide-i güyâsımuñ ol âfetüñ

Her **müjesi** tiġ-ı zebândur baña

(G 5/8)

Her nigehi siḡr-i nev-icâd olur

Her **müjesi** ḡancer-i cellâd olur

(G 64/2)

müje: -nũñ

Müjenũñ zaḥmı görünmez beni ol yäreledi
Harem-i cânuma geçdi aman ol tır-i kaçā

(G 24/5)

müje: -ñ, -e

Ġamzeñe sehm-i kaçā nām koyup
Müjeñe nāvek-i terkeş didiler

(G 61/6)

müje: -ñ, -le

Ġamzeñ ile mest-i nāzum çeşm-i fettān söyleşür
Ey kemān-ebrũ **müjeñle** tır-i müjgān söyleşür

(G 67/2)

müjgān: Kırpık.

Her ne hāletdür kim olmış āfet-i devrān mest
Ġamzeler ser-ḥoş işve hem yine **müjgān** mest

(G 39/2)

müjgān: -ı

Aña **müjgānı** çün i'rāb eger kim sāye-riz olsa
Ruḥı ol ḥurde ḥaṭlarla şanursın levḥ-i Qur'ān'dur

(G 60/5)

müjgān: -uñ

Amān ber-geşte **müjgānuñ** elinden
O ḥũnı tiğ-i bürrānuñ elinden

(G 149/1)

müjgān: -um

Kendi **müjgānum** bile pūşide şan çeşmānuma
Öyle meşḥür olmışam ol gözleri seḥḥāreye

(G 164/7)

mukaddem: Önceki, erken, eskiden beri.

Yeter geçdi bu güne mālīhulyālarla evkātum
Amān bir gün **mukaddem** āh faşl-ı nev-bahār olsa

(Th 1/10)

mukārin: Bir yere ulaşan, yaklaşan.

Mukārin itdi Mevlā bir silāḥdār-ı keremkāra
Ki luṭf u cūd u iḥsān ile dilde dāstān oldı

(Kt 1/5)

mukarrer: Kararlaştırılmış, kesin, şüphesiz.

mukarrer: -dür

Serseri vü der-be-der olmaḥ **mukarrerdür** hele
Öyle şūḥ-ı pür-cefānuñ mübtelāsı vākı'ā

(G 7/5)

Ṭağlara düşmek **mukarrerdür** ne çāre Yāverā
Āh kim bir gözleri āḥüya oldum mübtelā

(G 15/9)

mukavves: Kavisli, eğri.

Mukavves ebruvānuñ fikri bükdi kāmēt-i şabrum
Cigergāhum müjeñ zaḥmı ile pür-ḥündür cānā

(G 21/3)

Mukavves ebruvānın seyr iderken 'āşık-ı zāruñ
O ḥũnı Ġamzenũñ tiri cigerden nā-gehān geçmiş

(G 89/7)

mukayyed: Bağlı, kayıtlı.

Gerdeni ṭavḳ-ı muḥabbetle **mukayyed** olalı
İtmedi murğ-ı dilüm serv-i ḥıramanı fidā

(G 20/5)

mükedder: Kederli, üzgün.

mükedder: -dür

Beni pek nā-tüvān itdi tecāhül-güne eṭvāruñ
Senüñ kāruñ teğāfüldür benüm ḥālüm

mükedderdür

(G 52/4)

mukim: İkamet eden, oturan; daim olan, daimî.

Gülsitān-ı dil-i Yāver'de **mukim** itmeğiçün
O kamer-çihreyi hem-bezm-i Nedim itmeğiçün

(Th 2/23)

mülākāt: Bir yerde buluşmak suretiyle karşılıklı konuşma, görüşme.

mülākāt: -uñ

Kemāl-i 'izzet ü ikrāmuñı gördükde māhum dil
Mülākātuñ deminde pür-ḥicāb olsun da ḳalsun mı

(G 193/8)

mülk: Memleket, ülke.

mülk: -ı, -nũñ

Vücūdum **mülkinũñ** sulṭānı sensin
Serir-i behcetüñ ḥākānı sensin

(G 144/3)

mülket: Ülke, yurt, memleket.

mülket: -ı, -n

Dil **mülketin** itdüñ 'alev-i 'aşık ile sūzān
İzhār-ı şerer-pāş u duḥān eylemedüñ hiç

(G 41/5)

mümkün: Mümkün, olabilir, olabilen.

Ülfetüñ **mümkın** degıldür vaşluñı itmem ümıd
Nâ-ümıd olmağ dağı bir güne râhatdur baña
(G 2/3)

Bir nefes **mümkın** degıl olmağ cemâlınden cüda
Sâyeveş bir dil-ber-i meh-rüya oldum mübtelâ
(G 15/5)

Terk-i âh eyleme **mümkın** mi efendim ‘uşşâğ
‘Andelibân ide mi nâle vü efgâmı fidâ
(G 20/7)

Bir ‘aceb hâlet-fezâdur kim beyân **mümkın** degıl
‘Aşğ geldükde dile rübâh-ı küñı şır ider
(G 54/7)

Hayrânı olmamağ nice **mümkın** ol âfetüñ
Mir’ât-ı sînesi dilüme virdi hayreti
(G 201/5)

mümtâz-ı cihân: Alemin seçkini, seçilmişi.

Var mıdur hüsın ile **mümtâz-ı cihân** ‘âlemde
Şeh-levendâne edâ kec-külehumden gayrı
(G 195/7)

mümteni’: İmkansız, zor.

Ne mümkındür o şühuñ vaşlımı fikr eylesün Yâver
Vişâli **mümteni’** bir âfet-i devrâna hasretdür
(G 70/10)

münevver kıl: Aydınlatmak.

münevver kıl: -sun
Aç niğâb-ı rüyuñı mânend-i ebr ey mehveşüm
‘Âlemi **kılsun münevver** mâh-ı tâbânuñ senüñ
(G 105/8)

münkir: İnkâr eden, öyle degıldir diyen, kabul etmeyen, tanımayan.

Na‘ım ü rü’yet-i didârı **münkir**
Rağıb-i bed-meniş kâfir degıl mi
(G 189/5)

muntazam: Düzgün, yerli yerinde, düzenli, tertipli.

Der ü divâr u sağf-ı pür-nuğuşuñ yapıdurup zıbâ
Müzeyyen **muntazam** güyâ ki bir kaçr-ı cinân oldı
(Kt 1/16)

muntazır: İntizâr eden, gözleyen, bekleyen.

Muntazır teşrifüñe üftâdegânuñ bekliyor
Gel hırâm-ı nâz ile itme edâ ey serv-ğad
(G 46/7)

mür: Karınca.

mür: -uñ
Süleymân-ı zamândur **mürüñ** istifsâr ider hâlin
Re‘âyânuñ refâhın güş idüp kesb-i şafâ eyler
(Kt 2/9)

murâd: Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.

murâd: -um
Rağıb ile keş-â-keşden **murâdum** olmadı hâşıl
Ne kaldı ‘âzım-i semt-i müdarâ olmadan gayrı
(G 182/3)

murâd it: Arzulamak, istemek.

murâd it: -se
İtdürür mi işini herkese tedbir-i kaçâ
Ne **murâd itse** ider âdeme tağdir-i kaçâ
(G 24/2)

mürdegân: Ölüler.

mürdegân: -ı
İder ihyâ kelâmuñ **mürdegânı** yâ Resûlallâh
Sözün nuğ-ı Hudâ’dur bildüm anı yâ Resûlallâh
(M 4/1)

murğân: Kuşlar.

Jâlelerle didesi nemnâk olınca güllerün
Kağkağa ile gülistân içre şan **murğân** güler
(G 55/8)

Şanma ey Leylivesüm tenhâ kalur ‘aşıklarunı
Gâhice Mecnûn ile şahrâda **murğân** söyleşür
(G 67/4)

murğ-ı dil: Gönül kuşu.

Dâne-i hâl ile ol virmezden evvelce firib
Murğ-ı dil şayd eyleyen gışüya oldum mübtelâ
(G 15/4)

O zülf-i ham-be-ham âşiyân itmişken olmışdur
Kebütervâri **murğ-ı dil** yine âvâredür cânâ
(G 22/8)

O gülüm ‘aşığa yâr olsa degıldür mâni’
Murğ-ı dil ‘aşğ ile zâr olsa degıldür mâni’
(G 94/2)

Gülşen-i hüsın ü cemâline hezâr ide diyü
Murğ-ı dil murğ-ı gülistân gibi zâr ide diyü
(Tb 1/26)

murğ-ı dil: -e

Murğ-ı dile virmededür piç ü tab
Perçeminiñ turre-i tarrâresi

(G 198/5)

murğ-ı dil: -üm

Gerdeni tavk-ı muhâbbetle muqayyed olalı
İtmedi **murğ-ı dilüm** serv-i hırâmâni fidâ

(G 20/6)

Yazık **murğ-ı dilüm** efgânla rahm itdirmek istermiş
O bir güldür kim olur dâ'imâ feryâddan maḥzûz

(G 93/7)

murğ-ı dil: -ü, -müz

Murğ-ı dilümüz gitdi hemân yanına yârin
Kumrî gibi ol serv-i hırâmâni görince

(G 160/3)

murğ-ı gülîstân: Gül bahçesi kuşu.

Gülşen-i hüsn ü cemâline hezâr ide diyü
Murğ-ı dil **murğ-ı gülîstân** gibi zâr ide diyü

(Tb 1/26)

murğ-ı hoş-elhân: Güzel sesli kuş.

Gülîstâni tutup gül-bâng-ı nâlem
Fiğâni **murğ-ı hoş-elhân** bitürdi

(G 187/6)

murğ-ı hoş-elhân: Güzel ve hoş söyleyen kuş.

murğ-ı hoş-elhân: -dur

Nâliš ü efgânuma **murğ-ı hoş-elhândur** sebeb
Sînemüñ şad çâkine gül-berg-i ḥandândur sebeb

(G 30/1)

murğ-ı pervâzi-i kalb: Kalbin uçan kuşu.

murğ-ı pervâzi-i kalb: -iñ

Perçemüñ ey **murğ-ı pervâzi-i kalbüñ** lânesi
Kendi ḥâlüñ şem'î-i ḥüsnüñ olsa da pervânesi

(Mr 1/13)

murğ-ı revân: Giden kuş.

Murğ-ı revân lâne-i dâğ-ı derûndan
Pervâza bâl açdı vü âmâdedür saña

(G 13/3)

murğ-ı seher: Bülbül.

Yâver açılıp gül gibi 'uşşâk-ı dil-efgâr
Çün **murğ-ı seher** semt-i gülîstâna çekilsün

(G 137/10)

müris-i ekdâr-ı ḥumâr: Mahmurluğun acısını getiren.

Ḥaḫḫuña **müris-i ekdâr-ı ḥumâr**
Lebüñe bâde-i bî-ğış didiler

(G 61/7)

müris-i ğam: Gam veren.

müris-i ğam: -dur

Benüm şâdân-ı hicrân **müris-i ğamdur** baña vuşlat
Dilümden ârzü-yı iştiyâk-ı mehveşân geçmiş

(G 89/31)

mürtesem: Resimlenmiş, resmi yapılmış.

Öyle olmuş kim ḥayâli çeşm-i dilde **mürtesem**
Kanda baqsam ol mehüñ şekli nihân olmaz baña

(G 11/3)

mürüvvet: İnsaniyet, mertlik, yiğitlik.

Bizi yâd itdi bir köhne sepedle
Mürüvvet şâhibi cânâna düşdük

(G 103/8)

Görinmezsin amân ey nâzeninüm ḥayli demlerdür
Beni bu derd ü miḥnetle helâk itmek **mürüvvet** mi

(G 186/4)

mürüvvet: -i

El-ḥâk semâḫat ile şecâ'atle misli yok
Vaşf olma lâyıqınca ne mümkin **mürüvveti**

(G 201/16)

mürüvvet: -le

Cenâb-ı şeh-r-yâr-ı kâmkârı sevḫ idüp ḥayra
'İnâyetle **mürüvvetle** müşârün bi'l-benân oldı

(Kt 1/10)

mürüvetsüz: İnsanlığı olmayan, insaniyetsiz.

Muhâbbetden vefâdan dem urursın hey sitem-
kârüm

Ḥaḫîkatsüz **mürüvetsüz** efendim mihrbânüm gel

(G 119/4)

müşâbih: Benzer.

Gül-berg-i rüy-ı yâre **müşâbih** görilmedi
Bu gülsitânda gerçi görildi hezâr ruḫ

(G 44/5)

müsâ'id: Uygun, elverişli.

N'olur ḫab'umca bir gün bir **müsâ'id** rüzgâr olsa
Ben olsam bir de muḫrıb bir de ḫarf-ı cüybâr olsa

(Th 1/3)

müşārün bi'l-benān: Parmakla gösterilen.

Cenāb-ı şeh-r-yār-ı kām-kārı sev-ğ idüp ħayra
 ʿİnāyetle mürüvvetle **müşārün bi'l-benān** oldı
 (Kt 1/10)

Ħayli zamān ħasret-i rüyüñ ile
 Çekmedeyüm miĥnet ü ğam **Muştafā**
 (G 191/4)

müsellem: Kabul görmüş, onaylanmış.

Başda reng-ā-reng ü reng-āmiz ser-püş-ı levend
 Bu **müsellem** tarz ile pek hoş-edādur lāleler
 (G 49/14)

ʿĀşık olaldan beri didāruña
 Ağlamadan ben gülemem **Muştafā**
 (G 191/6)

müşerref eyle: Şereflendirmek.

müşerref eyle: -se, -ñ
 Yāver-i süzendeyi bir şeb **müşerref eyleseñ**
 Ben şebistānuñda olsam şemʿ-i sūzānuñ senüñ
 (G 105/9)

Ħayrı yeter rahme gel inşāfa gel
 Luţfuñ ile eyle kerem **Muştafā**
 (G 191/8)

müşg-i ter: Taze misk.

müşg-i ter: -den
 Bilmem ancak ħāl-i ten-zū-fāmınuñ eczāsını
Müşg-i terden büyi elţāf kendi ʿanberden laţif
 (G 96/6)

müstağni: Muhtaç olmayan, ihtiyaç duymayan.

Müstağni: -y, -em
 Devlet-i ʿaşkuñda ben káf-ı kânāʿat beklerüm
 Öyle bir **müstağniyem** kim reşk ider ʿankā baña
 (G 6/6)

müşkil: Zor, çetin, güç.

Terk-i ʿaşk itmek de **müşkil** cevrine tākāt de güç
 Bir nefes ol dil-rübāsuz olmamız ğāyet de güç
 (G 42/1)

müstağrak-ı ʿaşk it: Aşka batmak.

müstağrak-ı ʿaşk it: -miş
 Beni bir rütbede **müstağrak-ı ʿaşk itmiş** kim
 Aña bu ĥalk-ı cihān cümlesi meftün görinür
 (G 51/5)

muştafā: Hz. Muhammed.

Ey şeh-i peygamberān vʿey faĥr-ı ʿālem **Muştafā**
 Ey Ħudā'nuñ nūr-ı zātından mücessem **Muştafā**
 (K 5/1)

muştalah: İstilahlı, içinde çok istilah ve terim olan, ağdalı.

Muştalah sözler ile şifre ĥalāvet gelmez
 Taḅʿa taḥşil-i ʿulüm ile selāset gelmez
 (G 78/1)

Ey şeh-i peygamberān vʿey faĥr-ı ʿālem **Muştafā**
 Ey Ħudā'nuñ nūr-ı zātından mücessem **Muştafā**
 (K 5/2)

müstecāb: Kabul olunmuş, hoş görülmüş.

Ħulüş üzre füzün-ı ʿömrinüñ daʿvātı dil-ĥāhum
 Duʿā-yı bī-riyāyi **müstecāb** elbet Ħudā eyler
 (Kt 2/22)

Yāver-i bī-çāregānsın bāʿis-i ğufrānsın
 Ey şalāt ile selāmı farz u elzem **Muştafā**
 (K 5/4)

müstefid: Yararlanan, faydalanan, istifade eden.

Kaçınma ʿarz-ı didār eyle ʿuşşāk-ı dil-efğāra
 Efendim dide-i Yāver ruĥuñla **müstefid** olsun
 (G 141/10)

muştafā: Özel isim.

Ķāmeti ey serv-i İrem **Muştafā**
 Ruĥları gül-ğonce-i fem **Muştafā**
 (G 191/1)

muʿtād-ı cefā: Eziyete alışkın.

muʿtād-ı cefā: -y, -am
Muʿtād-ı cefāyam ğamı birden bire virdün
 Bugün dükedüp cevruñi ferdā ne çekilsün
 (G 137/3)

Ķāmeti ey serv-i İrem **Muştafā**
 Ruĥları gül-ğonce-i fem **Muştafā**
 (G 191/2)

muṭīʿ ol: İtaatli olmak.

Eñ evvel meşrebinde mezhebinde vüsʿat it peydā
Her emrinde **muṭīʿ ol** dil-ber-i fettānuñı hoş tut
(G 35/6)

muṭīʿ ol: -sa

Seniñ ey şāh-ı rüsül cümle kelāmuñ haḫdur
Āsmān ile zemīn **olsa muṭīʿ** elyaḫdur
(M 7/2)

muṭrib: Çalgıcı, çalgı çalan.

N'olur ṭabʿumca bir gün bir müsāʿid rüzgār olsa
Ben olsam bir de **muṭrib** bir de ṭarf-ı cūybār olsa
(Th 1/4)

mūy: Kıl, kıl gibi ince.**mūy: -i**

Beni evvel nazarda **mūyi** āteşde naʿl-veş kılduñ
Naşıl perçem naşıl kākül belā-yı āsmāndur bu
(G 155/3)

mūy-ı cism: Beden kılı.**mūy-ı cism: -üm**

Ser-ā-pā **mūy-ı cismüm** bir zebān olsa edā itmez
Ne mümkün şükriñ itmek nāzeninüm niʿmet-i ʿaşkuñ
(G 109/7)

mūy-ı miyān: Kıl gibi ince olan bel.**mūy-ı miyān: -a**

Şarmış bele kānūn kuşağın püskülü şarḫar
Ġāyetle yaḫışmış aman ol **mūy-ı miyāna**
(G 166/8)

mūy-ı miyān: -ı

Serv-ḫad ḡonce-dehāmı severem
Amān ol **mūy-ı miyānı** severem
(G 131/2)

mūy-ı miyān: -um

Seni bir kerrecik öpsem sevinsem
Şarılsam saña ey **mūy-ı miyānum**
(G 129/6)

mūy-ı miyān: -uñ

Ol **mūy-ı miyānuñ** dime ey dil beli vardur
Bir kerre der-āḡüş-ı miyān eylemedüñ hiç
(G 41/7)

mūy-ı ser-tā-pāy-ı cism: Vücutun bütün kılları.**mūy-ı ser-tā-pāy-ı cism: -üm**

Berg-i gülden cāme-ḫʿābum olsa cānā ḫār olup
Mūy-ı ser-tā-pāy-ı cismüm nevk-i süzendür baña
(G 1/4)

müzdād ol: Artmak, çoğalmak.**müzdād ol: -ı, -yor**

Bilmem ki naşıl şād olacak bu dil-i maḫzūn
Günden güne **müzdād olıyor** ḫüzñ ü melālüm
(G 133/4)

müzeyyen: Süslenmiş, bezenmiş, süslü, zinetli.

Müzeyyen cāme-i ʿid itsün efvün kıymet-i ḫüsñüñ
Niḡāh-ı çeşm-i bed-manzar cemālinden baʿid olsun
(G 141/3)

Müzeyyen ḫāne-i dil dest-i luṭfuñla yapılmışken
Yine bu seng-i cevruñle ḫarāb olsun da ḫalsun mı
(G 193/3)

Der ü divār u saḫf-ı pür-nuḫüşuñ yapdurup zibā
Müzeyyen muntazam ḡüyā ki bir ḫaşr-ı cinān oldu
(Kt 1/16)

-N-**nā-binālīg: Amâ, gözü görmez.****nā-binālīg: -a**Giryê vü zâr-ı dem-â-demden bu **nā-binālīga**

Hem-çü Ya'kûb oldı çeşm-i hûn-feşânum mübtelâ

(G 16/3)

nā-çâr: Çaresiz, zor durumda, ister istemez.**nā-çâr: -dur**Nâle vü zâr itmemüz **nā-çârdur** Yâver bizüm

Yoḥsa bizden cümle bîzâr olduğın bilmez miyüz

(G 75/9)

nā-çîz: Hiç hükmünde olan, değersiz, önemsiz, küçük. Ne yapşun zerreveş **nā-çîz** iken 'uşşâk-ı ḥayrânı

İder ḥürşide istiğnâ ṭulû' itdükçe ol mehveş

(G 88/3)

nā-dân: Cahil, bilgisiz.**Nā-dân** ile Yâver şakınup itme keş-â-keş

Güç baḥş ile sen bilme misin kim cedel olmaz

(G 79/9)

nā-dân: -a

Ḥâlümi söyler iken fehmi idemez

Sözi **nā-dâna** ta'aḳḳul güc olur

(G 69/6)

nâdir: Az bulunur, az görülür, seyrek, ender.

İderdüñ bir nevâzişle ri'âyet

Bu luṭfuñ Yâver'e pek **nâdir** oldı

(G 180/10)

nâfe-i tâtâr: Tatar miski.**nâfe-i Tâtâr: -a**

Midḥatinde o kadar ṭul-ı dırâz itmeyelüm

Zülf-i şeb-büyü ider **nâfe-i Tâtâr'a** meded

(G 45/6)

nā-gehân: Ansızın, birdenbire.

Muḳavves ebruvânın seyr iderken 'âşîk-ı zâruñ

O ḥünî ḡamzenüñ tiri cigerden **nā-gehân** geçmiş

(G 89/8)

Bir maḥalde ey gül-i ter **nā-gehân** gördüm seni

Ḥavf-ı aḡyâr ile ammâ kim nihân gördüm seni

(G 197/1)

nağme: Güzel, uyumlu ses, ezgi.**nağme: -y, -î**Her bir şadâ idince virür başka **nağmeyi**

Feryâd u zârı bülbül-i güyâ güzel bilür

(G 65/7)

naḥl-ı ḥurāmānı: Fidan boyulu güzel.**naḥl-ı ḥurāmān: -ı**

Yâver viremez bir daḥı ol mive-i vaşluñ

Ol **naḥl-ı ḥurāmānı** yirinden ḳoparınca

(G 175/10)

naḥl-ı nâz: Naz fidanı; sevgili. Ey **naḥl-ı nâz** berg-i terüñ yok mıdur senüñ

Ey gül-nihâl miveleñ yok mıdur senüñ

(G 108/1)

naḥl-ı ṭübâ: Tübâ ağacı.**naḥl-ı ṭübâ: -y, -a**

Ne rütbe ser-keş olmışsın amân ey serv-i âzâdum

Ḥurām-ı dil-keşüñ nâz eyler oldı **naḥl-ı ṭübâ'ya**

(G 170/4)

naḥvet: Kibir, böbürlenme.

O âhü-çeşm-i mestünde ne bu ḥâlet Şerif'üm hû

Niḡâh-ı iltifâtuñ yok ne bu **naḥvet** Şerif'üm hû

(G 156/2)

nâ'il ol: Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.**nâ'il ol: -acaḳ, -sın**

Giryende görüp dün baña cânân didi yolda

Şabr eyle ki maṭlûbuña **nâ'il olacaḳsın**

(G 145/8)

Rü'yâda bu şeb gördüñ ise yârini Yâver

Müjde saña bir büseye **nâ'il olacaḳsın**

(G 145/10)

nâ'il-i vaşl: Kavuşmaya ulaşma.

Pek de bî-hüde degildür neş'e-i şeb-gürümüz

Nâ'il-i vaşl olmaḡa vâ-bestedür tedbirümüz

(G 83/2)

na'im ü rü'yet-i didâr: Yüzünü gören ve bahtiyar olan.**na'im ü rü'yet-i didâr: -ı****Na'im ü rü'yet-i didârı** münkir

Raḳib-i bed-meniş kâfir degil mi

(G 189/5)

na'im-i rü'yet-i didâr: -uñ**Na'im-i rü'yet-i didârıñ** ile cümle dil şadân

Niçün yok Yâver-i ḥasret-keşe ruḡşat Şerif'üm hû

(G 156/9)

nakd: Nakit, sermaye.**nakd:** -i, -n, -iBā'is-i dest-res-i vuşlat iken bezl-i sirişk
Çeşmümüz **nakdini** isāra ider istignā

(G 18/4)

nakd: -i, -nCān **nakdin** alup kāle-i vaşlın virecekmiş
Senden baña oldı yine bāzār-ı muḥabbet

(G 33/7)

nakd-ı dil: Gönül sermayesi.

Sīm-i eşk eyledüm isār metā'-ı hūsne

Nakd-ı dil geçdi o tācir-beçenüñ zimmetine

(G 178/8)

nakd-ı eşk: Gözyaşı sermayesi.**nakd-ı eşk:** -i**Nakd-ı eşki** dem-be-dem rāh-ı vişāle şarf idüp

Hiç taḥammül eylemez bī-şabr u sāmānsın gönül

(G 118/3)

nakş: Resim, tasvir, görüntü.**nakş:** -i

Güzel taşvīr olınmış ḥaṭṭ u ḥālūñ

Gözümden **nakşı** hiç gitmez cemālūñ

(G 104/2)

nakş: -i, -nÇemen **nakşın** mücessemde temāşalarla evḳātum

Şitā faşlı şovukdan geçdi şekvālarla evḳātum

(Th 1/7)

nakş-ı dil-ārā: Gönlü süsleyen güzellik.**nakş-ı dil-ārā:** -si, -nNe bilsün zāhid-i nā-dān anuñ **nakş-ı dil-ārāsın**

O şūḥuñ şüretin bir ḳalbine taşvīr olandan şor

(G 56/3)

nālān: Ağlayan, inleyen.

Begüm bu āteş-i aşkuñla sūzān olduğum ḳaldı

Giceler şubḫa dek derdüñle **nālān** olduğum ḳaldı

(G 183/2)

nālān: -sınPek perişān-ḫāl olup sen böyle **nālānsın** gönül

Bilmem aşlın yā neden sūzān u giryānsın gönül

(G 118/1)

nālān id: İnlemek, feryat etmek.**nālān id:** -en

Ḥayāl-i serv-ḳadd ü nār u reftār-ı ḫırāmuñla

Beni şeb tā-seḫer **nālān iden** sensin Şerifüm hū

(G 157/4)

nālān u giryān: İnleme ve ağlama.

Ḳaşd-ı tanzīr-i zemīn-i Mīr Rā'if eylesem

Kilk-i şī'rüm kendüsin **nālān u giryān** gösterür

(G 66/12)

nāle: İnleme, feryat.**nāle:** -ler, -i

Çamuñ uyutmiyor ey şūḫ Yāver'i bir şeb

Virür mi **nāleleri** bilmem ıztırāb saña

(G 12/10)

nāle: -mBülbülleri **nālem** n'ola eylerse de bī-hüş

İtdürsem olur fāḫteye zārī ferāmüş

(Th 3/13)

nāle vü efgān: İnleme ve feryat.**nāle vü efgān:** -i

Terk-i āḫ eyleme mümkün mi efendim 'uşşāḳ

'Andelibān ide mi **nāle vü efgām** fidā

(G 20/8)

nāle vü feryād: İnleme ve feryat.

Yāver-i āvārenüñ 'aşkuñ ile

Kārī hemān **nāle vü feryād** olur

(G 64/10)

nāle vü feryād: -i

Ol ḡazāl-i vaḫşi vü ol gül-nihālüm baña rām

Nāle vü feryādı her dem itmeyince olmadı

(G 200/4)

nāle vü feryād eyle: İnlemek ve feryat etmek.**nāle vü feryād eyle:** -dükçeÇemende 'andelibān **eyledükçe nāle vü feryād**

Derün-ı sīnede cānā dil-i zārüm fiḡān eyler

(G 73/5)

nāle vü feryād-ı bülbül: Bülbülün feryad etmesi ve inlemesi.

Yāverā mātem gülidür verd-i ḫandān yārsüz

Nāle vü feryād-ı bülbül şavt-ı şivendür baña

(G 1/10)

nāle vü zār it: İnlemek ve ağlamak.

nāle vü zār it: -me, -müz

Nāle vü zār itmemüz nā-çardur Yāver bizüm
Yoḥsa bizden cümle bīzār olduḡın bilmez miyüz
(G 75/9)

nāleler it: İnelemek, āh etmek.

nāleler it: -dū, -m

Giceler tā-be-seḥer **nāleler itdüm** Yāver
Āh feryād-ı hezār olmadı dem-sāz baña
(G 3/9)

nālede: İnleyen, feryat eden.

nālede: -sı, -y, -em

Ben de Yāver gibi **nālendesiye**m
Beni bu derde çodı cilve-i ‘aşk
(G 99/9)

nāliş ü efgān: İneleme ve feryat.

nāliş ü efgān: -um, -a

Nāliş ü efgānuma murḡ-ı ḥoş-elḥāndur sebab
Sinemün şad çākine gül-berg-i ḥāndāndur sebab
(G 30/1)

na‘l-veş: Kamış kalem gibi.

Beni evvel nazarda müyi āteşde **na‘l-veş** kılduñ
Naşıl perçem naşıl kākül belā-yı āsmāndur bu
(G 155/3)

nām: Şan, şöret.

nām: -ı

Her kim ola şā‘ir-i aşḥāb-ı ‘aşk
Nāmi cihān içre begüm yād olur
(G 64/8)

nām koy: İsim vermek, ad koymak.

nām koy: -up

Ġamzeñe sehm-i każā **nām koyup**
Müjeñe nāvek-i terkeş didiler
(G 61/5)

nām u şān: Ad ve şan.

nām u şān: -uñ, -ı

Enis-i nā-sezāyān olmadur bādī-i rüsvāyī
Erāzilden teḥāşī eyle **nām u şānuñu** ḥoş tüt
(G 35/4)

namāz: Namaz.

namāz: -ı

Üftāde-i küy-ı ‘aşk-ı cānān
Her ḥatvede kılmada **namāzı**
(G 196/6)

nām-dār-ı ‘aşk: Aşk ünlüsü.

nām-dār-ı ‘aşk: -uz

Şimdi olduḡ cihānda şöret-yāb
Yāverā **nām-dār-ı ‘aşkuz** biz
(G 82/32)

nāme: Mektup; āşıḡın gönlünün tercümanı.

nāme: -m

Nāmem yazılıp giderken ey şūḡ
Verkā gibi itdi taḡla-bāzī
(G 196/7)

nā-mihrbān: Vefasız, sevgisiz, muhabbetsiz.

nā-mihrbān: -um

İnanma riş-ḥand-ı yāre Yāver
Vefāszdur benim **nā-mihrbānum**
(G 129/10)

nā-mümkin: Mümkün olmayan, imkansız.

Eyledüm ben daḡı **nā-mümkin** iken ey Yāver
Ḥavf-ı aḡyār iderek meclis-i cānāni fidā
(G 20/9)

nān-ḡārgān: Dilenciler.

Degil **nān-ḡārgān** ḡam-ḡārgānuñ ekseri bilmez
Bu ‘aşkuñ māyesin sen ‘aşk ile taḡmīr olandan şor
(G 56/7)

nār: Ateş, od.

Derūnumda muḥabbet **nār** bitürdi
Dilümde āh āteş-zār bitürdi
(G 185/1)

nār: -ı

Bizi yakmaz cehennemün **nārı**
Sūznāk-i şerār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/29)

Dil-i pür-süzuma düzaḡ eger kim vāḡıf olsaydı
Cehennem **nārı** yakmaz mücrimāni yā Resūlallāh
(K 3/10)

nār: -a

Şem‘-i ḥüsnuñ pertev ü envārına her şubḡ u şām
Yanmasun pervāneveş dil **nāra** Allāh ‘aşkına
(G 173/8)

na‘ra-i mestāne: Sarhoş narası.

Āteşin ruḡsār-ı dil-berden göñül oldı kebāb
Ḥün-ı dil nūş eyle ey dil **na‘ra-i mestāne** çek
(G 102/8)

nā-refte: Kimsenin gidip geçmediği yer.

Nā-refte rāh-ı semt-i V/vefā esb-i nāzuña
Güyā ʔarıķ-ı cevrde bir cāddedür saña

(G 13/5)

nārenc-i bāğ: Bahçenin portakalı.

nārenc-i bāğ: -uñ

Temāşā-yı gülistān-ı cemāle cū gibi aksam
Turuncuñ gösterüp nārenc-i bāğūñ başına kaksam

(Th 1/18)

nār-ı ʔaşk: Aşk ateşi.

nār-ı ʔaşk: -uñ

Nār-ı ʔaşkuñ şuʔlesidür pür-ziyādur lāleler
Tāb-ı mihr-i rüy-ı yāre āşinādur lāleler

(G 49/1)

Nār-ı ʔaşkuñ mekāmıdır göñlüm
Şuʔleler gülsitāmıdır göñlüm

(G 123/1)

nār-ı ʔaşk: -uñ, -dan

Vücūdum nār-ı ʔaşkuñdan ʔutuşdukça ziyālandı
Çerāğūndır bu Yāver zār u nā-çarı sövündürme

(G 161/9)

nār-ı düzağ: Cehennem ateşi.

nār-ı düzağ: -dan

Nāzeninüm nār-ı düzağdan eşeddür firķatūñ
Derd-i firķat çekmedense ölmek ehvendür baña

(G 1/7)

nār-ı firķat: Ayrılık ateşi.

Şeyḫ efendi bizi taḫvif ile taʔzib itme
Nār-ı firķat didüğün āteş-i firķat degil a

(G 158/8)

nār-ı firķat: -den

Hicr-i ruḫsāruñla cānā çihresi ʔaşıķlaruñ
Nār-ı firķatden şolup berg-i ḫazān olmaz mı yā

(G 25/6)

nār-ı ğam-ı firķat: Ayrılık derdinin ateşi.

Nār-ı ğam-ı firķat ile āteşlere yandım
Ol ğonce-lebi bulmağičün ḫayli arandım

(Th 3/7)

nār-ı ğam: Dert ateşi.

nār-ı ğam: -uñ, -la

İʔtimād it ḫavlüme ey Yāver'ūñ cānānesi

Ḳalmazam nār-ı ğamuñla yanmada pervāneden

(Mr 1/16)

nār-ı ḫasret: Ayrılık dikenini.

nār-ı ḫasret: -dür

Berg-i gülden olsa cāmem ḫār-ı firķatdır baña
Bāğ-ı cennet sensüz ey gül nār-ı ḫasretdür baña

(G 2/2)

nār-ı ḫasret: -le

Dāğ dāğ olmuş derümü nār-ı ḫasretle yanar
Hem yine sır-āb çün tiğ-ı ḫazādur lāleler

(G 49/9)

nār-ı hicrān: Ayrılık ateşi.

nār-ı hicrān: -dur

Āteşüm ihfā iderdüm ḫalka itmezdüm ʔıyān
Cān u dille yanmağa bu nār-ı hicrāndur sebep

(G 30/6)

nār-ı muḫabbet: Muhabbet ateşi.

Ben ʔaşka giriftār olalı āteşe düşdüm

Süzān idiyor cismümü bu nār-ı muḫabbet

(G 33/6)

nārven: Yüksek boyuyla bilinen karaağaç: sevgilinin boyu.

nārven: -üm

Reşķ-āver-i serv-i çemen ol nārvenüm yok
Gelmez ise luḫf itmek eger yārūñ elinden

(Th 3/15)

nās: İnsanlar, halk, herkes.

nās: -dan

Yāverāsā ülfet ü ünsiyeti terk itdi dil
Nāsdan vahşet idüp tenḫāy eyler ittiḫāz

(G 48/10)

nāşih: Nasihat veren.

Nuşḫ u pendūñ beni tekdür idiyor pek nāşih

Ḫāl-i dil böyle iken virme keder sen de baña

(G 4/5)

nāşih: -e

Pend-i menʔ-i ʔaşķ iderken ben didüm kim nāşihe
Bir fidākāra fidādur cān ile serden ğarāz

(G 91/5)

naşıl: Nasıl, ne şekilde.

Ferāğat itmege tedbīr arar şūḫum seni likin

Naşıl tedbīr naşıl temķin ḫalır ʔaşıķda āḫ ammā

(G 19/6)

Ferāgat itmege tedbîr arar şūhum seni likin
Naşıl tedbîr **naşıl** temkîn qalır ‘aşıkda âh ammâ
(G 19/6)

Senüñ ol künc-i gamda hüzn-i ‘aşkuñ ile üftadeñ
Görürse iltifatuñ yâ **naşıl** memnündür cānâ
(G 21/8)

Ne cānlar yaqduğın ol âfetüñ dil-gîr olandan şor
Naşıl sıhr itdüğün ‘uşşâkına teşhîr olandan şor
(G 56/2)

Bilmem ki **naşıl** şād olacak bu dil-i maḥzûn
Günden güne müzdād oluyor hüzn ü melâlüm
(G 133/3)

Beni evvel nazarda müyi âteşde na‘l-veş kılduñ
Naşıl perçem naşıl kākül belâ-yı âsmāndur bu
(G 155/4)

Beni evvel nazarda müyi âteşde na‘l-veş kılduñ
Naşıl perçem **naşıl** kākül belâ-yı âsmāndur bu
(G 155/4)

naṭ‘-ı muḥabbet: Aşkı anlatma.

naṭ‘-ı muḥabbet: -de
Niçe ferzāneyi māt eylerem **naṭ‘-ı muḥabbetde**
Baña dirsın yine sevdâ -yı‘aşkımla deli sensin
(G 135/5)

nâ-tüvân it: Gücsüz kılmak, zayıflatmak.

nâ-tüvân it: -di
Beni pek **nâ-tüvân itdi** tecāhül-güne eṭvāruñ
Senüñ kārūñ teğāfüldür benüm ḥālüm mükedderdür
(G 52/3)

nâ-ümid ol: Ümitsiz olmak.

nâ-ümid ol: -maḥ
Ülfetüñ mümkün degıldür vaşluñı itmem ümid
Nâ-ümid olmak daḥı bir güne râḥatdur baña
(G 2/4)

Böyle mi feryād u zâr eyler benüm gönülüm meger
Ḥaşretüñde vuşlatuñdan **nâ-ümid olsun** da gör
(G 62/4)

nâvek: Ok.

nâvek: -i, -n, -de
Oldı dil-efgende **nâvekinde** bīmāruñ senüñ
Olmıyor sāyeñ gibi senden cüdâ ey serv-ḳad
(G 46/3)

nâvek ü tîr-i du‘â: Dua oku.

nâvek ü tîr-i du‘â: -y, -ı
Ser-i küyuñda canı var ise dursun ruḳebâ
Nâvek ü tîr-i du‘âyı hele dūr göndereyüm
(G 127/6)

nâvek-i kâr-zâr-ı ‘aşk: Aşk savaşının oku.

nâvek-i kâr-zâr-ı ‘aşk: -uz
Tîr-i âhum ider ‘adüyü helâk
Nâvek-i kâr-zâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/16)

nâvek-i müjgân: Kırpık oku.

Taḥammül eylesün mi dil nigāh-ı çeşm-i ḥûn-rîze
Cigergāhumda her bir **nâvek-i müjgân** ḥancerdür
(G 52/6)

Urduñ dil-i mecrûḥımı açduñ yine yâre
Ey **nâvek-i müjgân** senüñ yandum elüñden
(G 148/8)

nâvek-i müjgân: -a
Ḥarîm-i zaḥm-ı cāna hiç ḥadengüñ olmadı vâşıl
Dil-i mecrûḥ-ı zārüm **nâvek-i müjgāna** ḥaşretdür
(G 70/4)

Her dili şād-pāre ider yâre görünmez
Bu ṭarzda eser **nâvek-i müjgāna** virilmiş
(G 85/6)

nâvek-i terkeş: Ok kabının oku.

Ġamzeñe sehm-i ḳazâ nām ḳoyup
Müjeñe **nâvek-i terkeş** didiler
(G 61/6)

nâ-yâb u nâ-dîde: Nadir ve kıymetli.

Leb-i rengin-i yâri Yâverâ yâḳûta beñzetme
Kı ol **nâ-yâb u nâ-dîde** ‘aceb pākîze gevherdür
(G 52/10)

nâz: Naz, işve, cilve.

nâz: -a
Nâza âğâz idicek ol büt-i çinî-ḥüsnüm
Çeşm-i güyâsı ider şive-i güftâra meded
(G 45/3)

Şaluñ **nâz** ile ey serv-i revānum
Görüñ ‘uşşâḳa âşüb-ı cihānum
(G 129/1)

Meydāna çıkup **nāz** ile reftār idiyorken
Görmezlenür ol ‘aşık-ı hayrānı görince
(G 160/7)

Hezārān **nāz** ile ol kāmēt-i serv-i sehī nāzum
Çemenzāra çıkup gāhī gezer āheste āheste
(G 176/7)

nāz: -um
Hezārān nāz ile ol kāmēt-i serv-i sehī **nāzum**
Çemenzāra çıkup gāhī gezer āheste āheste
(G 176/7)

Ben niyāz eylerem eylerse daħı **nāz** baña
‘Aşq vā-reste-i kayd itdi dili bir demde
(Th 2/5)

Nāz eyle: Naz yapmak.

nāz eyle: -r
Ne rütbe ser-keş olmuşsın amān ey serv-i āzādum
Hıram-ı dil-keşüñ **nāz eyler** oldı naħl-ı Tübā’ya
(G 170/4)

nāz id: Nazlanmak.

nāz id: -er, -se
Nāz iderse ‘aşık-ı zāruñ saña şanma teħi
Vaħt olur Mecnūn daħı Leylā’ya itmez iltifāt
(G 32/3)

nāz id: -i, -yor, -sun
Yāver ne ‘aceb sen daħı pek **nāz idiyorsun**
Çokdan beridür semtine yārūñ seferūñ yok
(G 97/9)

nāz u istiğnā: Naz ve işve.

Peri-zādān u melek **nāz u istiğnā** kuluñdur hep
Leṭāfetde ten-i nāzikterūñ rüħ-ı muşavverdür
(G 52/7)

nāz u na‘īm: Naz ve mutluluk.

Enderūn-ı dilümi aña ḥarīm itmegiçün
Hāne-i dilde aña **nāz u na‘īm** itmegiçün
(Th 2/22)

nāz u reftār: Nazlı ve edālī yürüme.

nāz u reftār: -ı
Nāz u reftārı da eyler dil ü cānum meftūn
Yaluñuz çeşmi degil siħr ü füsün-sāz baña
(G 3/5)

nāz u reftār: -uñ
Aķarşular gibi aķdı gönüller rüy-māl oldı
Amān ey serv-i dil-cüyüm görince **nāz u reftāruñ**
(G 110/4)

nāz u şevket: Naz ve heybet.

nāz u şevket: -le
Oturmuş mesned-i i‘zāza ‘aşkuñ **nāz u şevketle**
Dilüm evrengine bir pādişāh-ı kām-rān geçmiş
(G 89/15)

nāz u sitiğnā: Naz ve işve.

Geçdi bu gönül vaşl-ı dil-ārā hevesinden
Geçmez o gülüm **nāz u sitiğnā** hevesinden
(G 153/2)

nāz u şive-i güftār: Söz işvesi ve nazı.

Sen bu **nāz u şive-i güftār** ile ey nāzenin
Olmasın mı meclisüñde Yāver-i ḥayrān mest
(G 39/9)

nazar: Bakma, bakış.

Lezzet-i ‘aşkı daħı añlar idüñ ey zāhid
Bir **nazar** kılsañ eger sen daħı ruḥsāresine
(G 174/4)
Gel itme ḥakāretle **nazar** fāka-keşāna
Zannitme ki dünyāda bu ‘izzet saña kaldı
(G 199/5)

nazar: -uñ
Bir kerre niğāh eylemedüñ bende-i zāra
Üftādelerūñ ḥāline ey meh **nazaruñ** yok
(G 97/8)

nazar: -um, -dan
Maħrūr olalı āteş-i ‘aşq ile vücūdum
Gitmez o mehūñ hey’et-i ḥüsni **nazarumdan**
(G 152/6)

nazar: -da
Āftāb-ı rüy-ı sāķi olmuş ‘aks-endāz aña
Kim **nazarda** böyle çün mihr-i dıraḥşāndur ḳadeħ
(G 43/4)

Şanma kim ḥod-rū giyāh-ı gülşen-i ruḥsārıdur
Sünbülüstāndur **nazarda** dil-ber-i mümtāza ḥaṭ
(G 92/4)

Beni evvel **nazarda** müyi āteşde na‘l-veş kılduñ

Naşıl perçem naşıl kâkül belâ-yı âsmândur bu
(G 155/3)

Aldı ‘aqlum beni âvâre vü medhüş itdi
Bir **naẓarda** beni üftâde vü bî-hüş itdi
(Tb 1/10)

naẓar eyle: Bakmak.

Şan nümû-dâr-ı riyâz u sebzezâr-ı huldur
Eyle bir kerre **naẓar** ‘ibret-nümâdur lâleler
(G 49/12)

naẓar-bâz: Şuhlukla, neşe ile bakan.

naẓar-bâz: -uz
Naẓar-bâzuz cemâl ‘aşıklarıyuz
Nedür bî-hüde bu rüy-ı celâlün
(G 104/5)

naẓar-ı rahmet: Rahmet bakışı.

naẓar-ı rahmet: -iîñ
Naẓar-ı rahmetüñ ey hâzret-i maḥbûb-ı Hudâ
Anadan hem babadan ümmetüñe eşfağdur
(K 6/3)

naẓenîn: Narin, ince yapılı. II Sevgili.

Sen bu nâz u şive-i güftâr ile ey **naẓenîn**
Olmasın mı meclisünde Yâver-i ḥayrân mest
(G 39/9)

Raḳîbâna olan çeşbân degildür ‘âşıka lâyıḳ
Libâs-ı nâzımı ol **naẓenîn** aḡyâr için saḳlar
(G 72/6)

Ḥayfâ o **naẓenîn** ise râm olmadı baña
Gönlümce âh neyl-i merâm olmadı baña
(G 9/1)

Yok dimez bûs-ı dehânuñ itseler daḡı taleb
Hiç ṭayanmaz ‘âşıḳuñ ol **naẓenîn** ibrâmına
(G 165/4)

Neş’e-yâb-ı bûs-ı meygün-ı lebi ol **naẓenîn**
Yâver-i nâ-çarı pür-ḡam itmeyince olmadı
(G 200/9)

naẓenîn: -iîm

Nâzenînüm nâr-ı düzaḡdan eşeddür firḳatün
Derd-i firḳat çekmedense ölmek ehvendür baña
(G 1/7)

Âh kim ol **nâzenînüm** mihrbân olmaz baña
Cânımı alur benüm ârâm-ı cân olmaz baña
(G 11/1)

Haste-i bî-tâb-ı ‘aşḳam ḥâṭırum şormaz mısın
Nâzenînüm ‘ahdüñe peymânuña ṭurmaz mısın
(G 138/2)

Nâzenînüm ṭaḡlara düşdüñ ḡam-ı ‘aşḳuñla ben
Dide-i âhûlaruñ şaḡrâya itmez iltifât
(G 32/7)

Dimâḡumdan gider mi lezzet-i didâruñ ey mâhum
Baña hiç bundan a‘lâ **nâzenînüm** ni‘metüñ yokdur
(G 50/6)

Ser-â-pâ müy-ı cismüm bir zebân olsa edâ itmez
Ne mümkün şükrin itmek **nâzenînüm** ni‘met-i ‘aşḳuñ
(G 109/8)

Eger gitdüñse yanumdan benüm ey **nâzenînüm** sen
Dilümden hiç gider mi ârzü-yı rüy u didâruñ
(G 110/5)

Ḳadd-i mevzunuñ görenler didiler serv-i sehî
Nâzenînüm ehl-i ‘aşḳuñ sözlerin şanma teḡi
(G 184/2)

Görinmezsın amân ey **nâzenînüm** ḡayli demlerdür
Beni bu derd ü miḡnetle helâk itmek mürüvvet mi
(G 186/3)

naẓenîn: -iîñ

Sitem-kâr olduḡım ol **nâzenînüñ** sen teḡi şanma
Gürûh-ı ‘âşıḳâmı cevri ile imtihân eyler
(G 73/7)

nâzik: İnce, zarif, çekici, alımlı.

Ser-âḡâz-ı kelâm eyle görinsin dürr-i şehvâruñ
vḳine cânâne **nâzik** ṭatlı güftâruñ
(G 110/2)

Şîrîn suḡanuñ ḡayet ile **nâzik** efendim
Bu şive-i güftâr ile sen kıymet-i cânsın
(G 142/5)

nâzikter: Çok nazik.

nâzikter: -iîñ
Rüyımı görmek ne mümkün ol **nâzikterüñ**
Kesret-i aḡyârdan ol mâh ile şoḡbet de güç
(G 42/5)

nāzlı: Nazlı, işveli, cilveli.

Ez-każā oldum ne çäre **nāzlı** yārūmden cüdā
Olmadum bir laħza ħayfā āh u zārūmdan cüdā
(G 23/1)

Fütādegānımı aġlatmayup ider küşte
Benüm o **nāzlı** efendim güzel sevāb idiyor
(G 59/8)

Nigāh-ı iltifātından bizi dūr eyledi Yāver
Beni ol **nāzlı** cānāne raķib-i bed-zebān geçmiş
(G 89/36)

Korķarum ismini yād eylemege
Bir güzel **nāzlı** cüvānı severem
(G 131/4)

nāzlı nāzlı: Nazlı nazlı, işveli işveli.

Yāverā yā ben niçün āh itmeyem her şubĥ u şām
Nāzlı nāzlı söyleyen cānān geldi ħātırā
(G 172/10)

nazm: Şiir, nazım.

nazm: - /
Bir zāt-ı bī-mu‘ādili medĥ itmek istemiş
Vaşf-ı güzidesiyle bula **nazım** ġāyeti
(G 201/12)

ne: Ne.

Yāver-i bīmār-ı dil gibi nedendūr ey ħakīm
Hiç devā itmez eser bilmem **ne** ħikmetdür baña
(G 2/10)

Baķ tiġ-ı ġamzeler saña ey dil **ne** iş keser
Bu iltifāt bir nigeĥ-i sādedūr saña
(G 13/7)

Ne tedbīr idebilsün ‘aql u fikrüm yoġ iken başda
Dil ü cānum o çeşm-i fitneye meftūndur cānā
(G 21/5)

Nigāh-ı iltifāt u luţfuña mażhar iken Yāver
Ne ħikmetdür anı gördüm ki ben mażzūndur cānā
(G 21/10)

Ferāmūş eyledūñ hiç şormaduñ sen Yāver-i zārı
Ne rütbe derd-i ‘aşkuñla senūñ bī-çāredūr cānā
(G 22/10)

İtdürür mi işini herkese tedbīr-i każā

Ne murād itse ider ādeme taķdir-i każā
(G 24/2)

Ne bulduñ ġayrılarla itdüġüñ bu üns ü ülfetden
Biraz da ey cefā-cü Yāver-i nālānuñı ħoş ũt
(G 35/9)

Ķaddūñ var iken kāmēt-i ũübā'ya **ne** minnet
La‘lūñ var iken bāde-i ħamrāya **ne** minnet
(G 36/1)

Ķaddūñ var iken kāmēt-i ũübā'ya **ne** minnet
La‘lūñ var iken bāde-i ħamrāya **ne** minnet
(G 36/2)

Cān-dādelik ey āfete ũarız-ı nigeĥ-āmūz
Rāhuñda senūñ ‘aşık-ı şeydāya **ne** minnet
(G 36/4)

‘Ālem ũtatum şūĥ-ı cihān ile pūr olmuş
Sen kim olasın ġayrı dil-ārāya **ne** minnet
(G 36/6)

Ķāĥice temāşā-yı leb-i baĥre giderdüm
Şimden girü bu eşķ ile deryāya **ne** minnet
(G 36/8)

Ta‘yīb olunur mı cedel-i ġayr ile Yāver
Ol şūĥ için aġyār ile ġavġāya **ne** minnet
(G 36/10)

Ĥüsn-i ħaţına şafĥa-i ruĥsārına söz yoķ
Taşvīrini yazmış **ne** güzel ħāme-i ħudret
(G 38/6)

Yāver **ne** ‘aceb olsa metīn şī‘r-i muşanna‘
Lāzım mı degil şī‘rde şān‘atla metānet
(G 38/9)

Her **ne** ħāletdür kim olmuş āfet-i devrān mest
Ķamzeler ser-ĥoş ‘işve hem yine müjġān mest
(G 39/1)

Her **ne** dem ũutsa tehī Yāver olur bī-zīb ü fer
Dest-i sākīde nigīn-i la‘l-i rümmāndur ķadeĥ
(G 43/9)

İtse **ne** var nezārem ile iftilĥār ruĥ
Buldı benüm nigāhum ile iştiĥār ruĥ
(G 44/1)

- Ne** rütbe eylemiş Yâver seni meftûn ol zâlim
Bu ʿâlemde anuñçündür ki aşlâ râhatuñ yokdur
(G 50/9)
- Dil-i nâ-çâr olalı haste-i çeşm-i bimâr
Dermendüñ **ne** ʿaceb hâli diger-gün görünür
(G 51/4)
- Bulsa çok mı yine mevtâsı hayât
Ne var ol ʿİsi-i Meryem geliyor
(G 53/4)
- Gülse eşk-i çeşmümi gördükde ol dil-ber **ne** var
Kühlarda cûlar ağlar kebg-i kühsârân güler
(G 55/3)
- Ne** cânlar yakduğın ol âfetüñ dil-gir olandan şor
Naşıl sıhr itdüğın ʿuşşâkıma teshîr olandan şor
(G 56/1)
- Ne** bilsün zâhid-i nâ-dân anuñ naqş-ı dil-ârâsın
O şühuñ şüretin bir kalbine taşvîr olandan şor
(G 56/3)
- Ne** rütbe yakdı ey meh-rû beni bu âteş-i ʿaşkuñ
Teb ü tâb-ı muhabbetden bu cism-i nâ-tüvân ağlar
(G 57/5)
- Nigâh-endâz-ı nâz olsa cihânı eyler âşüfte
O şühuñ fitne-i çeşm-i suhan-sâzı **ne** fettândur
(G 60/4)
- İnanma iʿtimâd itme **ne** kâfir kişidür ol şüh
Vişâlüñ vaʿd ider gerçek gibi ammâ yalan söyler
(G 63/3)
- Cân u dilüm ey ruhuñ gül-i nevân
Her **ne** vakit görse seni şâd olur
(G 64/6)
- Heves-i zülf-i siyâhuñ **ne** belâlar getürür
Kâkülüñ fikri ile başuma sevdâ mı gelür
(G 68/5)
- Ne** cellâd-ı kazâdur kim bilinmez nice kan eyler
Kimin ihyâ ider gamzeñ kimin ihlâk-i cân eyler
(G 73/1)
- Ben **ne** hâle girdüğüm bilmez mi sulţânım henüz
- İntizâr-ı vuşlat ile zâr u giryânım henüz
(G 77/1)
- Yâver-i nâlede hâlin aña ʿarz itmek ʿabes
Ben **ne** hâle girdüğüm bilmez mi sulţânım henüz
(G 77/10)
- Gülşen **ne** gerek bende-i efgendeñe cânâ
Kapuñ gibi ʿuşşâkuña raʿnâ maḥal olmaz
(G 79/7)
- Güstâh-ı maḥabbet **ne** kim eyler ise maʿzûr
Eṭvâr-ı mecâzibde efendim edeb olmaz
(G 80/7)
- Büs-ı lebüñi itse taleb Yâver ʿaceb mi
Divâne gönül her **ne** iderse edeb olmaz
(G 80/10)
- Ne** hiç bir kimseye ifşâ-yı râz itdüm ne âh itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı ʿaşqum hep ʿiyân olmış
(G 86/3)
- Ne** hiç bir kimseye ifşâ-yı râz itdüm **ne** âh itdüm
Bu rütbe ketm iderken sırr-ı ʿaşqum hep ʿiyân olmış
(G 86/3)
- Çeken bilür bu gam-ı firqati **ne** miḥnetdür
Esir-i ḥasret olanlar ʿazâbı nʿeyler imiş
(G 87/7)
- Geçer hışm u ğazabdan şanma sen ol âfet-i ser-keş
Kül olduñsa **ne** gam yirsin yine üfler ider âteş
(G 88/2)
- Ne yapsun zerreveş nâ-çiz iken ʿuşşâk-ı hayrânı
İder hürşide istignâ ṭulûʿ itdükçe ol mehveş
(G 88/3)
- Bu bâzâr-ı muhabbetde alan almış şatan şatmış
Metâʿ-ı cânı ʿuşşâkuñ **ne** rütbe râygân geçmiş
(G 89/22)
- Ne** cellâd-ı kazânuñ zir-i destinde kalup şimdi
Firâkuñla hayâtından begüm bu haste cân geçmiş
(G 89/27)
- Felek bilmem ḥarâbâti olanlardan **ne** istersin
Benüm şimdi ḥesâbumdan dahı pîr-i muğân geçmiş
(G 89/29)

Yāver **ne** ‘aceb sen daḥı pek nāz idiyorsun
Çokdan beridür semtine yārūñ seferūñ yok

(G 97/9)

Cānumı yaḫdı benüm āteş-i sūzān-ı firāk
Ne ‘aceb sönmez olur sūziş-i hicrān firāk

(G 100/2)

Baḫtuñ senūñ ey Yāver-i şeydā **ne** siyehmiş
Ḥ‘āb içre vişāle irüp ol demde uyanduñ

(G 112/17)

Gözler seni çü necm-i semā dide-düz olup
Gör kim **ne** itdi Yāver-i ḫayrāna gözlerūñ

(G 113/10)

Bir zamān gülşen-i ḫüsnūñde senūñ bülbül iken
Düşdi şimdi **ne** ‘aceb ḫasret ile zāra gönül

(G 117/6)

Ümmid idiyor cān u dilüm büse-i la‘lūñ
Yāver gibi şimdi **ne** ‘aceb fikr-i muḫālüm

(G 133/10)

Hele ben kendümi bir ḫāleb-i bī-cān bulurum
Ne zamān görsem o rūḫum yeñiden cān bulurum

(G 134/2)

Mu‘tād-ı cefāyam ḡamı birden bire virdüñ
Bugün dükedüp cevruñi ferdā **ne** çekilsün

(G 137/4)

Manzūr-ı dü dideñ ḫtatum olmadı sürme
Ebrülara zibāyiş için yā **ne** çekilsün

(G 137/6)

Ne ḫāle girdi ḡam-ı ‘aşkuñ ile baḫ Yāver
Bu zulmi sensin iden bendeñe a zālīm sen

(G 139/9)

Feryād idelüm bülbül-i nālān **ne** ḫurursın
Vaḫti mi degil seyr-i gülistān **ne** ḫurursın

(G 140/1)

Feryād idelüm bülbül-i nālān **ne** ḫurursın
Vaḫti mi degil seyr-i gülistān **ne** ḫurursın

(G 140/2)

Ey dide-i ter ḫasret-i yārūñ elemiyle
Tā şubḫa degin böylece giryān **ne** ḫurursın

(G 140/4)

Gör ḫayd-ı serūñ sen daḥı ey ‘aşık-ı miskin
Aḡyāra gider ol şeh-i ḫübān **ne** ḫurursın

(G 140/6)

Ey dil yine bir semte mi ‘azm idecek ol şeh
Yollarda ḫalup böylece ḫayrān **ne** ḫurursın

(G 140/8)

Ey zülf-i siyeh rūyına yārūñ dökülürsün
Yāver gibice sen de perişān **ne** ḫurursın

(G 140/10)

Ne olduysa baña oldı nigāḫ-ı çeşm-i fettāndan
Bu meftūnluk degildür yaluñuz hicrān-ı cānāndan

(G 143/1)

Ne aḡlarsın amān ey dil taḫammül yok mı hiç sende
‘Alil oldı niçe bī-şabr u ḫāḫat zār u giryāndan

(G 143/3)

Vuşlatda olan āteş-i hicrānı **ne** bilsün
Zevḫinde olan ḫasret-i cānānı **ne** bilsün

(G 151/1)

Vuşlatda olan āteş-i hicrānı **ne** bilsün
Zevḫinde olan ḫasret-i cānānı **ne** bilsün

(G 151/2)

Mihmānum iken ḫāne-i dilde ḡamuñ ey şūḫ
Me‘lūf-ı ḡamuñ ülfet-i yārānı **ne** bilsün

(G 151/4)

Yār olmaz anuñ ‘aḫlı kim eyler ise tedbir
Mecnūn-ı dilüm derdine dermānı **ne** bilsün

(G 151/6)

Feryād idiyor ‘aşkı ile ol şeh-i ḫüsnūñ
Bī-çāre gönül kendine şāyānı **ne** bilsün

(G 151/8)

Yāver gibi bīzār ider ol ḫāḫ-ı cihāmı
Üftādelerūñ şabr ile sāmānı **ne** bilsün

(G 151/10)

Teḡāfüller tecāhüller sitekler bī-vefālıklar
Eger ḡāḫice olsaydı **ne** māni‘ her zamāndur bu

(G 155/8)

O āḫū-çeşm-i mestūñde **ne** bu ḫālet Şerifüm ḫū
Nigāḫ-ı iltifātuñ yok **ne** bu naḫvet Şerifüm ḫū

(G 156/1)

O ahü-çeşm-i mestünde **ne** bu hâlet Şerifüm hū
Nigâh-ı iltifâtuñ yok **ne** bu naḥvet Şerifüm hū
(G 156/2)

Ben de zânü-zede-i ḳurbuñ olursam **ne** olur
Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat degil a
(G 158/5)

Ḳan döker her çeşm-i zaḥmuñ dide-i giryân gibi
Ne urıldıñ Yâverâ ol ğamzesi hūn-ḥ'âreye
(G 164/10)

Her **ne** rütbe nüş idersem Yâverâ ḳanmaz yine
Teşnedür cân u dilüm la'l-i leb-i gül-fâmına
(G 165/9)

Ne rütbe ser-keş olmışsın amân ey serv-i âzâdum
Ḥırâm-ı dil-keşüñ nâz eyler oldu naḥl-ı Tübâ'ya
(G 170/3)

Ne âteşdür derûnumda yanar âheste âheste
'Aceb dinmez mi eşkümde aḳar âheste âheste
(G 176/1)

Ne cânlar eyledi şeydâ nigâhı
Füsün-ger ğamzesi pek saḥir oldu
(G 180/7)

Raḳib ile keş-â-keşden murâdum olmadı ḥâşıl
Ne ḳaldı 'âzım-i semt-i müdârâ olmadan ğayrı
(G 182/4)

Düşürdüm Yâverâ ta'mirine bir mışra'ı târiḥ
Yapıldı himmet-i şeḥle **ne** zibâ câme-kân oldu
(Kt 1/18)

Güzel vaşfında niçe şîr-i bî-misl ü bedel gördüm
Ne didüm Yâverâ böyle ne söyler ilen el gördüm
(Th 1/28)

Güzel vaşfında niçe şîr-i bî-misl ü bedel gördüm
Ne didüm Yâverâ böyle **ne** söyler ilen el gördüm
(Th 1/28)

Ne ḥaḳâret kim ider ol şeḥ-i mümtâz baña
Ben dirüm eyledi luḫf itmege âġâz baña
(Th 2/1)

Cûlar gibi eylerse **ne** var eşküm eger cûş
Gül-ğonceyi giryânlıġum itse n'ola ḥâmûş
(Th 3/11)

Bî-hüde **ne** feryâd ideyüm ḥâruñ elinden
Bu bâġda bir ğonce-gül-i nesterenüm yok
(Th 3/19)

ne: "Nedir?" anlamında soru zamiri.

ne: -*dür*
Düşürdüñ 'âlemi 'aşḳa teraḥḥumuñ yokdur
Fütâde ḥaḳḳımı ister **nedür** cevâb saña
(G 12/6)

Nedür bu Yâver-i bî-cürme itdüġüñ bî-dâd
Senüñ bu âteş-i 'aşḳuñ ciġer kebâb idiyor
(G 59/9)

Bir devâ bilmez misin derd-i dilüm oldu füzün
Ey ḫabîb-i cân-perver bende bu 'illet **nedür**
(G 71/8)

Sen misin üftâde âyâ yoḫsa herkes böyle mi
Ḥâlüñ olmuşdur perişân Yâverâ ḫikmet **nedür**
(G 71/10)

Bâde-i 'aşḳuñla mestem bilmezem 'işret **nedür**
Sâḳi-i gül-çihrelerle itdüġüm ülfet **nedür**
(G 71/1)

Bâde-i 'aşḳuñla mestem bilmezem 'işret **nedür**
Sâḳi-i gül-çihrelerle itdüġüm ülfet **nedür**
(G 71/2)

Ḥasret-i vuşlat baña ḳan aġladur her şubḫ u şâm
Şorsalar bilmem yine ol yâr ile vuşlat **nedür**
(G 71/4)

Gerçi çeşmüñ ḥaste ammâ eylemiş ḫalkı ḫarâb
Ol nigâh-ı Ḳahramânuñda olan ḳudret **nedür**
(G 71/6)

Nazar-bâzuz cemâl 'âşḳlarıyuz
Nedür bî-hüde bu rüy-ı celâlüñ
(G 104/6)

Seni dil-teng iden hep ol peridür
Nedür dünyâya Yâver infi'âlüñ
(G 104/10)

Ey kemân-ebrü **nedür** çeşmünde bu hūn-rizlik
Tâ ciġergâhumda oynar tîr-i müjġanuñ senüñ
(G 105/3)

Mazhar-ı hışm-ı nigāhum bilmezem cürmüm **nedür**
Oldı pür-hün zaḥmum ammā mā-cerāsın görmedüm
(G 124/5)

Ne nüş-ı bāde itdüm ben ne bir mey-ḥāneye vardum
Mey-i la'lüñ ile sekrān iden sensin Őerifüm hū
(G 157/5)

Saņa bir bir beyān itdüm ḥaḳıḳatde **nedür** ḥālüm
Su'āl eylersin ey zāhid bu 'aşḳuñ mā-cerāsından
(G 136/7)

Ne nüş-ı bāde itdüm ben **ne** bir mey-ḥāneye vardum
Mey-i la'lüñ ile sekrān iden sensin Őerifüm hū
(G 157/5)

Nedür bu āh vāh u nāle vü feryād-ı bī-cālar
Yine derd-i derūndan Yāverā ḥalkā ŝikāyet mi
(G 186/9)

Ne ḥālüm 'arz idebildüm **ne** nuṭḳa ḳudretüm oldı
Hemān gördükde ol meh-rūyı ḥayrān olduḡum ḳaldı
(G 183/7)

ne: -ler, -üñ
Gāhıce teḡāfül gehi bī-gāne nigāhuñ
'Uŝŝāḳuña ey gözleri āhū **nelerüñ** yok
(G 97/6)

Ne ḥālüm 'arz idebildüm **ne** nuṭḳa ḳudretüm oldı
Hemān gördükde ol meh-rūyı ḥayrān olduḡum ḳaldı
(G 183/7)

ne: "Ne... ne ..." bağlacı.

Ḥancer-i ser-tiz-i ḡamzeñ dilde yalmān gösterür
Lik zāhirde **ne** zaḥm u yāre **ne** ḳan gösterür
(G 66/2)

Ne: Belgisiz zamir.

ne: -ler
Baḡrı yanar bu 'āŝıḳ-ı zārın **neler** çeker
Dāḡ-ı derüñi lāle-i ḥamrā güzel bilür
(G 65/5)

Ḥancer-i ser-tiz-i ḡamzeñ dilde yalmān gösterür
Lik zāhirde **ne** zaḥm u yāre **ne** ḳan gösterür
(G 66/2)

Taşvır gibi sākıt ü ḥāmüŝ **neler** var
Nev söylememek şüret-i divāra mı maḥŝüŝ
(G 90/9)

Āh kim bilseñ **ne** zālimdür **ne** kāfirdür o ŝüḡ
Zulm ider 'uŝŝāḳa hem kendin peŝimān gösterür
(G 66/7)

Diyemem biñde birin derdümün evvāh size
Neler itdi neler ol ŝüḡ-ı cihān bendeñize
(Th 2/12)

Āh kim bilseñ **ne** zālimdür **ne** kāfirdür o ŝüḡ
Zulm ider 'uŝŝāḳa hem kendin peŝimān gösterür
(G 66/7)

Diyemem biñde birin derdümün evvāh size
Neler itdi **neler** ol ŝüḡ-ı cihān bendeñize
(Th 2/12)

Ne nüş-ı bāde eylersin **ne** hüŝyārānedür ṭavruñ
Bilinmez mi senüñ de Yāverā keyfiyyet-i 'aşḳuñ
(G 109/9)

ne çäre: Çaresi yok, elden bir şey gelmez anlamında söylenmiş bir söz.

Ṭaḡlara düşmek muḳarrerdür **ne çäre** Yāverā
Āh kim bir gözleri āhüya oldum mübtelā
(G 15/9)

Ne nüş-ı bāde eylersin **ne** hüŝyārānedür ṭavruñ
Bilinmez mi senüñ de Yāverā keyfiyyet-i 'aşḳuñ
(G 109/9)

Ez-ḳazā oldum **ne çäre** nāzlı yārümünden cüdā
Olmadum bir laḡza ḥayfā āh u zārumdan cüdā
(G 23/1)

Ne 'id itdük **ne** bayramlaşduḡ ol bī-gāne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün 'idüñ sa'id olsun
(G 141/7)

Ne çäre eylesem bilemem aŝlā
O ḥünī ḡamzenüñ zaḥmı oñılmaz
(G 81/3)

Ne 'id itdük **ne** bayramlaşduḡ ol bī-gāne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün 'idüñ sa'id olsun
(G 141/7)

Bilürüm vaŝluñı ḥaḳḳumda benüm emr-i muḥāl
Ez-ḳazā düşdi **ne çäre** aña ṭab'-ı meyyāl
(Tb 1/46)

ne kadar: Ne kadar.

İhtiyarumla kazandum senün 'aşkuñ cānā

Ne kadar cevır ü cefā eyler iseñ az baña

(G 3/4)

Ne kadar sāde ise Yāver-i zāruñ suhamı

Hoşca ta'bir ideyüm hüsün ü edā vir yā Rab

(G 26/9)

Ben her **ne kadar** 'āşī vü mücrim de olursam

Setr eyle benüm 'aybum 'iyān eyleme yā Rab

(G 28/5)

Ne kadar olsa dalı ü hünemde māhir

Ser-nigün 'ālī' olan kimseye devlet gelmez

(G 78/5)

Gül-nihāl-i kaddinün bülbül-i nālendeleri

Ne kadar zār u nizār olsa degildir māni'

(G 94/8)

Ne kadar tāb u 'arāvet var ise

O gül-i terde 'odı cilve-i 'aşk

(G 99/7)

Ne kadar sa'y-i belīğ itse de bir fā'ide yok

Bulamaz derd-i dil-i zārına bir çāre gönül

(G 117/3)

Ne kadar olsa güzel ta'birün

O kadar hüsün-i beyāni severem

(G 131/7)

Dilde **ne kadar** olsa keder sen giderürsin

Güyā bu şafālar ile sen şafvet-i cānsın

(G 142/7)

ne mümkün: Olacak şey değil, imkansız.Rüyımı görmek **ne mümkün** ol nāzikterün

Kesret-i ağıyardan ol māh ile şoḥbet de güç

(G 42/5)

Beyāna ḥālini Yāver **ne mümkün** ol büt-i Çin'e

Belī ifrāt-ı hüzünümde yanumda tercemān ağlar

(G 57/9)

Ser-ā-pā müy-ı cismüm bir zebān olsa edā itmez

Ne mümkün şükürin itmek nāzeninüm nī'met-i 'aşkuñ

(G 109/8)

El-ḥaḳ semāḥat ile şecā'atle misli yok

Vaş olma lāyıkınca **ne mümkün** mürüvveti

(G 201/16)

Kemāliyle **ne mümkün** vaşfin itmek ol şehenşāhuñ

Hulāşa luḫf u iḥsāniyla 'ālem kām-rān oldı

(Kt 1/3)

ne mümkün: -dür**Ne mümkündür** o şūḫuñ vaşlını fikr eylesün Yāver

Vişāli mümteni' bir āfet-i devrāna ḥaşretdür

(G 70/9)

nebi: Peygamber.

Yūsuf gibi her dil-ber-i ra'nā güzel olmaz

Ya'ḳūb **nebi** hüzünine hiç bir bedel olmaz

(G 79/2)

necm-i seher: Seher yıldızı.

Ebr-i āhum mı 'aceb perde-keş-i ruḫsāruñ

Toğmadı bu gice ol **necm-i seher** n'olsun bu

(G 154/6)

necm-i semā: Gökyüzü yıldızı.Gözler seni çü **necm-i semā** dide-düz olup

Gör kim ne itdi Yāver-i ḥayrāna gözlerün

(G 113/9)

neden: Niçin, hangi sebepten.

Yoluñda çünki senün ḥāk-pāydur 'uşşāk

Neden düşer 'acebā böyle itcināb saña

(G 12/4)

Pek perişān-ḥāl olup sen böyle nālānsın gönül

Bilmem aşlın yā **neden** sūzān u giryānsın gönül

(G 118/2)

Bir nifāk-āmiz söz mi didiler sulṫānuma

Bu teğāfül bu tecāhül bu cefā āyā **neden**

(Mr 1/4)

neden: -dürYāver-i bīmār-ı dil gibi **nedendür** ey ḥakim

Hiç devā itmez eser bilmem ne ḥikmetdür baña

(G 2/9)

nedim: Nedim, şairin mahlası.**nedim: -üñ****Nedim'ün** olmağ üzere bir neşāt-āver gazel gördüm

Olursa taze eş'ār öyle pāk ü āb-dār olsa

(Th 1/29)

nef' u sūd: Fayda ve kazanç.

Nef' u sūd kesb ü kārı iddiḥār itmek degil
Bezī-i rāh-ı yār içündür sīm ile zerden garaz
(G 91/3)

nefes: Nefes; an.

Bir **nefes** mümkün degil olmaḥ cemālinden cüdā
Sāyeveş bir dil-ber-i meh-rūya oldum mübtelā
(G 15/5)

Terk-i aşḥ itmek de müşkil cevrine fāḫat de güç
Bir **nefes** ol dil-rübāsuz olmamız gāyet de güç
(G 42/2)

nehr: Akarsu, büyük ırmak.

nehr: -e
Serve baḫdum kāmēt-i cānān geldi ḫāḫıra
Nehre baḫdum dide-i giryān geldi ḫāḫıra
(G 172/2)

nem: Haffı ıslaklık, nem.

Eşḥ-i çeşmānuma nisbet Yāver
Āb-ı deryā gözüme **nem** geliyor
(G 53/10)

nemnāk ol: Nemlenmek, ıslanmak.

nemnāk ol: -mca
Jālelerle didesi **nemnāk olunca** güllerüñ
Ḳahḫaha ile gülistān içre şan murḡān güler
(G 55/7)

nerede: Hangi yerde?.

Gördüñüz mi o güzel gözleri sāḫir **nerede**
Gideli ḫayli zamān gelmedi vāfir **nerede**
(G 177/1)

Gördüñüz mi o güzel gözleri sāḫir **nerede**
Gideli ḫayli zamān gelmedi vāfir **nerede**
(G 177/2)

Nūr-ı mihr-i ruḫuñı perde-i zülfüñ örter
Ehl-i İslām **nerede** kāfir-i fācir **nerede**
(G 177/4)

Nūr-ı mihr-i ruḫuñı perde-i zülfüñ örter
Ehl-i İslām **nerede** kāfir-i fācir **nerede**
(G 177/4)

Perçemin itdi nihān kec-külehi zirinde
Ṭurre-i zülf-i siyeh sünbül-i kāfir **nerede**
(G 177/6)

Bī-ḡinā māl-i firāvān bulan kimse ile
Künc-i 'uzletde olan ḫāline şākir **nerede**
(G 177/8)

Bī-tekellüf dinilen Yāver-i zāruñ ḡazelin
Gele tanzīr ide bir şā'ir-i māhir **nerede**
(G 177/10)

nergis: Nergis çiçeği.

nergis: -üñ
Bāḡa vardum **nergisüñi** gördüm bugün maḫmürlüḡın
El-amān ol dide-i fettān geldi ḫāḫıra
(G 172/3)

nergis: -ler, -i, -n, -i

Ol gül-ruḫumı bülbül-i nālān bilür mi
Nergislerini çeşm-i ḡazālān bilür mi
(G 203/2)

neşāt-āver: Mutluluk getiren, mutlu eden.

Nedim'üñ olmaḥ üzere bir **neşāt-āver** ḡazel gördüm
Olursa taze eş'ār öyle pāk ü āb-dār olsa
(Th 1/29)

neş'e: Sevinç, mutluluk.

Sāḫi piyāleyi mey ile ben pür isterem
Şahbā getür ki **neş'e** tamām olmadı baña
(G 9/8)

Özge bir **neş'e** virür sāḡar-ı la'lüñ cāna
Gerçi keyfiyyet-i **neş'e** mey-i sāḡarda da var
(G 74/5)

Dil-i şāfa sözüüm virür **neş'e**
Bāde-i ḫoş-güvār-ı aşḥuz biz
(G 82/17)

Keyfiyyet-i la'l-i lebüñi añlayan añlar
Bu **neş'e** hemān sāḡar-ı ser-şāra mı maḫşüş
(G 90/8)

neş'e: -y, -i

Ḳomadı **neş'eyi** ḫiç şahbāda
La'l-i dil-berde ḫodı cilve-i aşḥ
(G 99/5)

Hün-ı dil nüş eyledükçe **neş'e** gelmiş çeşmüñe
Ḫāne-i dil meclis-i germiyyetüñ olmış senüñ
(G 114/3)

neş'e vir: Sevinç, mutluluk vermek.

neş'e vir: *-mez*

Öyle deryâ-nüş-ı şahbâ-yı mey-i aşkam ki ben
Neş'e virmez sâkiyâ destûndeki şahbâ baña

(G 6/4)

neş'edâr: Neşeli, keyifli.

Amân ol mest-i nâzum bezme gelse neş'edâr olsa
Keder gitse derûnumdan biraz zevke medâr olsa

(Th 1/1)

neş'e-i bezm-i cem: Cem'in meclisinin neşesi.

neş'e-i bezm-i Cem: *-i*

Aramam neş'e-i bezm-i Cem'i cām-ı Cem'de
Tellh-kām olalı hicrân ile künc-i gamda

(Th 2/7)

neş'e-i la'l-i leb: Kırmızı dudağının neşesi.

neş'e-i la'l-i leb: *-üñ*

Çanda bulurdı bu keyfiyeti ger eylemese
Neş'e-i la'l-i lebüñ sāğar-ı ser-şāra meded

(G 45/8)

neş'e-i şahbâ: Şarabın neşesi.

Çande-riz olmağıla ol gül-i ter 'uşşāka
O tebessümden 'aceb neş'e-i şahbâ mı gelir

(G 68/4)

neş'e-i şeb-gîr: Sabah neşesi.

neş'e-i şeb-gîr: *-ü, -müz*

Pek de bî-hüde degildür neş'e-i şeb-gîrümüz
Nā'il-i vaşl olmağa vā-bestedür tedbirümüz

(G 83/1)

neş'e-yâb: Keyifli, neşeli, sevinçli.

Dem-be-dem hûn-ı dilümden neş'e-yâb olmağdadur
Sevdüğüm mest-i müdām olsa sezâdur gözlerün

(G 111/7)

neş'e-yâb-ı būs-ı meygün-ı leb: Dudağının şarap renkli
öpücüğünün keyfi.

neş'e-yâb-ı būs-ı meygün-ı leb: *-i*

Neş'e-yâb-ı būs-ı meygün-ı lebi ol nâzenin
Yâver-i nâ-çarı pür-gām itmeyince olmadı

(G 200/9)

neş'e-yâb-ı cām-ı leb-i la'l: Kırmızı dudağın kadehinin
sevinci.

neş'e-yâb-ı cām-ı leb-i la'l: *-üñ*

Ben neş'e-yâb-ı cām-ı leb-i la'lüñ olalı
Mey-hânelerde zevk devâm olmadı baña

(G 9/5)

nesim-i lutf: Lütuf rüzgarı.

nesim-i lutf: *-uñ*

Eger peyk-i şabâ ile nesim-i lutfüñ olmazsa
Açılmaz gönencünün beste dehâni yâ Resulallah

(K 3/7)

neşv ü nemâ bul: Gelişmek ve büyümek.

neşv ü nemâ bul: *-dı*

Bâğ-ı dilde eşk-i hûn-âlüd ile besler idüm

Buldı kıdd-i nev-resüñ neşv ü nemâ ey serv-şad

(G 46/6)

nev: Çeşit, türlü.

Taşvîr gibi sâkit ü hāmûş neler var

Nev söylememek şüret-i divāra mı maşşuş

(G 90/10)

nevâsı kesil: Sesi kesilmek.

nevâsı kesil: *-dı*

Kesildi 'aşık-ı zâruñ nevâsı kalmadı hiç

Şehid-i gamzeñ olanlar hisâbı n'eyler imiş

(G 87/5)

nevâziş: Okşama, gönül alma, iltifat etme.

nevâziş: *-le*

İderdün bir nevâzişle rifâyet

Bu lutfüñ Yâver'e pek nâdir oldı

(G 180/9)

nevâziş id: İltifat etmek, gönül almak.

nevâziş id: *-üp*

Niçeye dek gayra nevâziş idüp

Yâver'üne cevr ü sitem Muştafâ

(G 191/9)

nevâzişler it: İltifat etmek, gönül almak.

nevâzişler it: *- dü, -ñ*

Râkibi tarh idüp 'uşşâkuña itdün nevâzişler

Olur mazlûmlar elbet efendim dâddan maşşüz

(G 93/3)

nev-bahâr: İlkbahar.

Ṭotalum nev-bahâr olmuş gözümde hâr olur sensüz

Gülistânı baña zindân iden sensin Şerifüm hû

(G 157/7)

Ḥaṭṭ-ı benefşegünna sünbüllerin döküp

Üşkufesin çıkardı yüze nev-bahâr ruh

(G 44/8)

nevbet: Nöbet.

Bize **nevbet** irişse bārī ebrūsı çehār olsa
Niçe hüsın eyledüm seyrân niçe ra'nâ güzel gördüm
(Th 1/25)

nev-cüvân: Genç, taze; sevgili.

Sen ol nür-ı siyâhı görmedüñ mi ey dil-i şeydâ
Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir **nev-cüvân** geçmiş
(G 89/4)

nevk-i müjgân: Kirpiğin ucu.

nevk-i müjgân: -uñ
Ebruvânın seyr idüp itdüm kemân-ı sahtı yâd
Nevk-i müjgânuñ görüp peykân geldi hâtıra
(G 172/6)

nevk-i süzen: İğne ucu.

nevk-i süzen: -dür
Berg-i gülden câme-ğ'âbum olsa cânâ hâr olup
Müy-ı ser-tâ-pây-ı cismüm **nevk-i süzendür** baña
(G 1/4)

nev-nihâl: Taze fidan; sevgili.

nev-nihâl: -üm, -e
Ol **nev-nihâlüme** şakın itme hıyâneti
Ey bağbân saña bu Allâh emâneti
(G 201/1)

nev-res fidân: Taze fidan; sevgili.

ev-res fidân: -um
Şaklamam râzum bütün 'âlem duyarsa gam degil
Hâşılı oldum saña **nev-res fidânım** mübtelâ
(G 16/8)

nev-reste: Yeni yetişmiş, taze; sevgili.

Fırkatinde dağlarla sînemi zeyn eyledüm
Sensüz ey **nev-reste** seyr-i gülsitân olmaz baña
(G 11/8)

Şarşar mı anı âh benim şarşar-ı âhum
Nev-reste fidandur dağı Allâh'a emânet
(G 38/8)

Çü zâhid mescidi terk itmez ol **nev-reste** tıfl ammâ
Anuñ bî-gânelerle 'işretin pîr-i muğân söyler
(G 63/7)

Şabr itmelidür derd ü gamuñ çekmeli Yâver
Tâ olmayıcağ Pertev o **nev-reste** hâta-âver
(Th 3/24)

nev-şüküfte: Çiçek gibi yeni açılan.

Hârveş etrâfuñ almışdı raqîbân gerçi kim
Nev-şüküfte gül gibi hânde-künân gördüm seni
(G 197/4)

n'eyle: Ne eylemek, ne yapmak.

n'eyle: -sün
'İlacı **n'eylesün** cânâ dilümde zağm-ı nâsürüñ
Şakın merhem-resân olma o zağm-ı hün-feşân geçmiş
(G 89/13)

'Ağârâtın sirişk-i çeşm-i giryân kesmesün Yâver
Olur dil bî-nevâdur **n'eylesün** irâddan mağzûz
(G 93/10)

Çâresüz derdüm benim yâr olduğıçün **n'eylesün**
Âşikârı ketmi güç ben bir 'aceb hâletdeyüm
(G 125/5)

Olsa Loğmân u Felâṭün çâre-sâzı **n'eylesün**
Derd-i 'aşkuñ olmayınca bir devâsı vâkı'â
(G 7/3)

Didâruñı görmekle kanâ'at mi ider dil
Yâ **n'eylesün** ol Yâver-i şeydâ hevesinden
(G 153/10)

n'eyle: -y, -em
Görinmez çeşmüme sensüz cihân bir zerre miğdârı
Cihâm **n'eyleyem** cânâ benim sen tende cânımsın
(G 147/4)

İhtizâz-ı nâz ile ser-hoş iderdi 'âlemi
N'eyleyem güftâr-ı nâzi olmasa yârân mest
(G 39/4)

n'eyle: -r
Lebüñle mest olan 'âşik şarâbı **n'eyler** imiş
Yanar pişer dil-i zârı kebâbı **n'eyler** imiş
(G 87/1)

Lebüñle mest olan 'âşik şarâbı **n'eyler** imiş
Yanar pişer dil-i zârı kebâbı **n'eyler** imiş
(G 87/2)

Ziyâ bulur dil ü cânım görince ruhsârüñ
Gören o mihr-i ruḥı âftâbı **n'eyler** imiş
(G 87/4)

Kesildi 'âşik-ı zârüñ nevâsı kalmadı hiç
Şehid-i gamzeñ olanlar hisâbı **n'eyler** imiş
(G 87/6)

Çeken bilür bu ğam-ı fırkati ne miñnetdür
Esir-i ĥasret olanlar ‘azābı **n’eyler** imiş
(G 87/8)

Hüner bu derde esir olmamağdur Yāver
Olnca ‘āşık-ı rüsvā ĥicābı **n’eyler** imiş
(G 87/10)

n’eyle: -di
Āh kim **n’eyledi** ol dil-ber-i tañnāz baña
Çeşm-i mañmürü güzel ğamzesi ğammāz baña
(G 3/1)

Cāygāhum Kaşveseş küh u beyābān oldı āh
N’eyledi gördüñ mi ey Leylāveşüm sevdā baña
(G 6/8)

Henüz mest yatarsun o dideler mañmür
Bağındı **n’eyledi** māhum bu rütbe ĥ’āb saña
(G 12/8)

Kendi ĥālünde gezerken niçün olduñ böyle
Yāverā **n’eyledi** gör ülfet-i dil-dār saña
(G 14/10)

neyl-i merām ol: İsteğine, arzusuna ulaşmış olmak.

neyl-i merām ol: -ma, -dı
Ĥayfā o nāzenin ise rām olmadı baña
Göñlümce āh **neyl-i merām olmadı** baña
(G 9/2)

nezāre: Bakma, bakış.

nezāre: -m
İtse ne var **nezārem** ile iftiĥār ruĥ
Buldı benim niğāhum ile iştiĥār ruĥ
(G 44/1)

nezzāre: Bakma, bakış, seyretme.

nezzāre: -y, -e
Çeşm-i dille geh ĥayālün geh cemālün seyr ider
‘Āşıkun olmağdadur didāruñı **nezzāreye**
(G 164/4)

nice: Nice, çok, pek çok.

Bu cihān bir özge gülşendür ki bağsañ Yāverā
Niçe ‘ar‘ar niçe biñ serv-i ĥurāmān gösterür
(G 66/10)

Bu cihān bir özge gülşendür ki bağsañ Yāverā
Niçe ‘ar‘ar **niçe** biñ serv-i ĥurāmān gösterür
(G 66/10)

Biri ĥākat getürmez pençe-i ‘aşka degil Behrām
Bu meydān-ı muĥabbetden **niçe** biñ pehlevān geçmiş
(G 89/24)

Egerçi mübtelā oldum **niçe** ĥün-ĥ’ār u ğaddāra
Velikin ibtilā-yı ‘aşkumuñ eñ evveli sensin
(G 135/3)

Niçe ferzāneyi māt eylerem nağ‘-ı muĥabbetde
Baña dirsın yine sevdā -yı‘aşkımla deli sensin
(G 135/5)

Ne ağlarsın amān ey dil taĥammül yoğ mı ĥiç sende
‘Alil oldı **niçe** bī-şabr u ĥākat zār u giryāndan
(G 143/4)

O şūĥun cilve-i nāzi o ğüftār-ı füsün-sāzi
Niçe dānā-dili şeydā ider āheste āheste
(G 176/6)

Görüp ĥāl-i dige-günüm baña raĥm itmedün cānā
Niçe demdür ğamuñla zār u giryān olduğum ĥaldı
(G 183/4)

Firāk-ı la‘l-i meygūnuñla Yāver
Niçe peymāne-i ser-şār bitürdi
(G 185/10)

Der-i devlet-me‘ābuña ĥuluñ da intisāb itse
Olur ĥāşıl **niçe** yüz biñ dilekler yā Resūlallāh
(K 4/8)

Bize nevbet irişse bāri ebrüsü çehār olsa
Niçe ĥüsn eyledüm seyrān niçe ra‘nā güzel gördüm
(Th 1/26)

Bize nevbet irişse bāri ebrüsü çehār olsa
Niçe ĥüsn eyledüm seyrān **niçe** ra‘nā güzel gördüm
(Th 1/26)

Güzel vaşfında **niçe** şîr-i bī-misl ü bedel gördüm
Ne didüm Yāverā böyle ne söyler ilen el gördüm
(Th 1/27)

niçe: -y, -e
Niçeye dek ğayra nevāziş idüp
Yāver‘üne cevr ü sitem Muştafā
(G 191/9)

nice: "Nasil?" anlamında imkansızlık ifade eden soru zarfı.

Ne cellād-ı kazādur kim bilinmez **nice** kan eyler
Kimin ihyā ider gamzeñ kimin ihlāk-i cān eyler
(G 73/1)

Şafvet-i rüy ile üns eyleyen āyine-i dil
Keder-i yār ile Yāver **nice** tekdür olmaz
(G 76/10)

Nice eyler şikeste şadme-i bād
Tāze bir şāh-sār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/25)

Kimse bilmez hālūmi bir āfete meftūn iken
Ben **niçe** āh itmeyem derd-i dilūm efzūn iken
(G 146/2)

Hayrānı olmamağ **nice** mümkün ol āfetūñ
Mir’āt-ı sīnesi dilūme virdi hayreti
(G 201/5)

Rahımı yok zerrece Allāhu Te’ālā a’lem
Böyle bī-dāda **nice** şabr idebilsün ādem
(Tb 1/36)

niçün: Neden, niçin, hangi sebeple.

İtdi sükūt hāl-i perişanımı görüp
Bilmem **niçün** ki fetḥ-i kelām olmadı baña
(G 9/4)

Kendi hālūnde gezerken **niçün** olduñ böyle
Yāverā n'eyledi gör ülfet-i dil-dār saña
(G 14/9)

Sen beni ta’yib idersin zāhidā bilmem **niçün**
Ḥalka rüsvāy olmama hep yine cānāndur sebep
(G 30/7)

Sen **niçün** sa’y eylemezsin ma’rifet taḥşiline
‘İzzet-i dāreyne Yāver ‘ilm ü irfāndur sebep
(G 30/9)

Ġayr ile cilve-künān ülfet ider de Yāver
Niçün ol gülşen-i cānum baña maḥzūn görünür
(G 51/10)

Niçün dāmānuñı dest-i kesāna girmedir dırsın
Senūñ biz ba’zı yirden pek perişan çıkdüğün gördük
(G 101/3)

Niçün pā-māl-i şeh-rāh-ı edāsı olmayız Yāver

O şūḥuñ esb-i nāz ile ḥurāmān çıkdüğün gördük
(G 101/9)

Niçün ol meh beni rencide-ḥātır eyliyor dırsın
‘Aceb bir var mıdur ḥoşnūd olmış dil-rübāsından
(G 150/5)

Derūñde bu dil-i zārum **niçün** ḳalsun rezāletle
Ser-i kūyuñda buldı ‘āşkuñ ‘izzet Şerif’üm hū
(G 156/7)

Na’im-i rü’yet-i didāruñ ile cümle dil şādān
Niçün yok Yāver-i ḥasret-keşe ruḥşat Şerif’üm hū
(G 156/10)

Yāverā yā ben **niçün** āh itmeyem her şubḥ u şām
Nāzlı nāzlı söyleyen cānān geldi ḥātırā
(G 172/9)

Niçün eş’arımı tezyif idersin
Senūñ Yāver ḳuluñ şā’ir degil mi
(G 189/9)

niḍā eyle: Seslenmek, bağırmak.

niḍā eyle: -r
Du’ā-yı devletin yirde beşer cehr ile itdükçe
Sürüşān-ı semā āminini gökden **niḍā eyler**
(Kt 2/4)

nifāk-āmiz: Ortalığı karıştıran.

Bir **nifāk-āmiz** söz mi didiler sulṭānuma
Bu teğāfül bu tecāhül bu cefā āyā neden
(Mr 1/3)

nigāh: Bakış, nazar.

Baña öğretdi ol meh fenn-i aşkı bir **nigāh** ile
Temāşā bundadır kim böyle bir şāḥib-nazar gördüm
(G 128/3)

nigāh: -um

Bir **nigāhum** ol ğazāli itdi vaḥşet-pişe āh
Āh kim kendi **nigāhum** daḥı düşmendür baña
(G 1/5)

Bir **nigāhum** ol ğazāli itdi vaḥşet-pişe āh
Āh kim kendi **nigāhum** daḥı düşmendür baña
(G 1/6)

İtse ne var nezārem ile iftiḥār ruḥ
Buldı benüm **nigāhum** ile iştihār ruḥ

(G 44/2)

nigāh: *-uñ, -dan*

O tîr-endâz gamzeñ mi ‘aceb çeşmüñ midür bilmem
Olur her bir **nigāhuñdan** cigerde şerhalar peydā
(G 19/4)

nigāh: *-i, -n*

Saña ‘aşık olan cānā cihāna iltifāt itmez
Ġaribāne **nigāhun** rü’yet-i didār için saqlar
(G 72/8)

nigāh: *-uñ*

Gāhice teğāfûl gehi bî-gāne **nigāhuñ**
‘Uşşākuña ey gözleri āhū nelerüñ yok
(G 97/5)

Bir **nigāhuñ** açdı yāre bu dil-i bî-çāreye
Kim ider timār yā Rab bu oñılmaz yāreye
(G 164/1)

Senüñ āhū **nigāhuñ** mest-i h̄‘āb olsun da ıalsun mı
Gönül zaḥm-ı müjeñle pür-‘azāb olsun da ıalsun mı
(G 193/1)

nigāh: *-uñ, -la*

Begüm evvel **nigāhuñla** ġubār-ı ‘aqlı maḥv itdüm
Dil-i mir’āt-ı şāfumda görindi şüret-i ‘aşkuñ
(G 109/3)

Nigāhuñla sarāy-ı ıalbümi pür-fitne itmişken
Bıraḡduñ bu ḥarīm-i cānuma āfet Şerifüm hū
(G 156/5)

nigāh: *-i*

Ne cānlar eyledi şeydā **nigāhu**
Füsün-ger gamzesi pek sāḥir oldı
(G 180/7)

nigāh: *-i, -y, -la*

Muḥarremde ḥuşuşā kim teceddüd eyleye her sāl
Nigāhuyla ruḥ-ı bî-nūrını ferruḥ-liḳā eyler
(Kt 2/20)

nigāh eyle: Bakmak, görmek.

nigāh eyle: *-di*

Bir **nigāh eyledi** ol dil-ber-i nāzende baña
‘Aqlumı alur iken eyledi bir ḥande baña
(G 4/1)

Bilmedi ḥālini hiç Yāver-i bî-çāre senüñ
Ġazab-ālüde **nigāh eyledi** tekdîr itdi
(G 181/10)

nigāh eyle: *-me, -dün*

Bir kerre **nigāh eylemedün** bende-i zāra
Üftādelerüñ ḥāline ey meh nazaruñ yok
(G 97/7)

nigāh eyle: *-r*

Maḥzün iken ol şūḥa **nigāh eyler** isem de
Muḡber görünür şafvet-i rüyi kederümden
(G 152/3)

nigāh eyle: *-y, -e*

Ḥayretle **nigāh eyleye** herkes saña cānā
Āyine-şıfat sen daḥı bir şāf-derün ol
(G 120/3)

nigāh it: Bakmak.

nigāh it: *-di*

Füsümü yāda gelür eyleyince niyyet-i h̄‘āb
O āhuvāne **nigāh itdi** çeşmi ḥasret-i h̄‘āb
(G 31/2)

nigāh it: *-me*

Bir **nigāh itme** daḥı bendeñe zaḥmet degil a
Añladum ben seni şimden girür ḥācet degil a
(G 158/1)

nigāh it: *-me, -dü, -ñ*

Yoğ imiş hiç raḥm u şefkat u luḡ vāh vāh
Merḥametle **itmedün** efgendeñe bir kez **nigāh**
(Mr 1/10)

nigāh it: *-miş*

Ḥ‘āhişger-i nezzāre-i çeşmāni iken ben
Ağyāra **nigāh itmiş** o meh-rü ḥaberüm yok
(G 98/4)

nigāh it: *-se*

Eylerdi çāk çāk o dāmān-ı ‘işmeti
İtse nigāh Yūsuf-ı Ken‘ān’a gözlerüñ
(G 113/4)

nigāh u müje vü dide: Bakış, kırıık ve göz.

nigāh u müje vü dide: *-ler, -i*

Bir **nigāh u müje vü dideleri** fitne-nümā
Bir bağış ile iden ‘aşık-ı zārın şeydā
(Tb 1/7)

nigāh-endāz-ı nāz: Nazlı bakış.

Nigāh-endāz-ı nāz olsa cihāni eyler aşıfte
O şūḥuñ fitne-i çeşm-i suḥan-sāzi ne fettāndur
(G 60/3)

nigāh-ı çeşm-i bed-manzar: Kötü bakan gözünün bakışı.
Müzeyyen cāme-i 'id itsün efvün kıymet-i hüsnüñ
Nigāh-ı çeşm-i bed-manzar cemālinden ba'id olsun
(G 141/4)

nigāh-ı çeşm-i fettān: Fitneci gözün bakışı.
nigāh-ı çeşm-i fettān: -dan
Ne olduysa baña oldu **nigāh-ı çeşm-i fettāndan**
Bu meftünlük degildir yaluñuz hicrān-ı cānāndan
(G 143/1)

nigāh-ı çeşm-i hün-rīze: Kan döken gözün bakışı.
Taḥammül eylesün mi dil **nigāh-ı çeşm-i hün-rīze**
Cigergāhumda her bir nāvek-i müjgān ḥancerdür
(G 52/5)

nigāh-ı çeşm-i mest: Sarhoş gözünün bakışı.
nigāh-ı çeşm-i mest: -üñ
Egerçi tarz u favruñ şüfiyāne gösterür ammā
Nigāh-ı çeşm-i mestüñ ise pek sehḥāredür cānā
(G 22/6)

nigāh-ı ehl-i dünyā: Dünya ehlinin bakışı.
nigāh-ı ehl-i dünyā: -y, -a
Cünün ehline manşib yok mı şeydā olmadan ğayrı
Nigāh-ı ehl-i dünyāya temāşā olmadan ğayrı
(G 182/2)

nigāh-ı feyzmend: Feyzli bakış.
nigāh-ı feyzmend: -i
Ki ya'nī Seyyid 'Abdullāh Ağa ol zāt-ı bī-hemtā
Nigāh-ı feyzmendi māye-baḥş-ı 'izz ü şān oldu
(Kt 1/8)

nigāh-ı ḥışm: Kızgın, öfkeli bakış.
Nigāh-ı ḥışm ile cānā ḥayāt-ı cāvidānumsin
Füsünüñla esās-endāz-ı mülk ü ḥānmānumsin
(G 147/1)

nigāh-ı ḥışm-ı çeşm: Gözünün öfkeli bakışı.
nigāh-ı ḥışm-ı çeşmüñ: -üñ
Kirişmeñ şive vü nāzuñ kerāmetdür veli sensin
Nigāh-ı ḥışm-ı çeşmüñ Zü'l-feḳār'ındur 'Alī sensin
(G 135/2)

nigāh-ı ḥışm: Kızgın, öfkeli bakış.
nigāh-ı ḥışm: -ı, -m
El-amān kesme dirig itme **nigāh-ı ḥışmını**
Zaḥm-ı tiğ-ı çeşm-i şūhuñ daḥı ni'metdür baña
(G 2/7)

Nigāh-ı ḥışmını senden dirig eyler kıyās itme
O bir sehm-i ḳazādur Yāver-i ğam-ḥ'ār için saḳlar
(G 72/9)

nigāh-ı iltifāt: İltifat bakışı.
Nigāh-ı iltifāt itdüklerin ol ketm ider ammā
İşāret itdügin ağyār-ı dūna ebruvān söyler
(G 63/5)

nigāh-ı iltifāt u luḫf: Teveccüh ve iyilik bakışı.
nigāh-ı iltifāt u luḫf: -uñ, -a
Nigāh-ı iltifāt u luḫfuña maḫzar iken Yāver
Ne ḥikmetdür anı gördüm ki ben maḫzūndur cānā
(G 21/9)

nigāh-ı iltifāt: İltifat bakışı.
nigāh-ı iltifāt: -ı, -n
Cebin-i şeh-r-yārisinde raḫşān pertev-i devlet
Nigāh-ı iltifātın mihr-i gerdün ilticā eyler
(Kt 2/12)

nigāh-ı iltifāt: -ı, -n, -dan
Nigāh-ı iltifātından bizi dūr eyledi Yāver
Beni ol nāzlı cānāne raḳīb-i bed-zebān geçmiş
(G 89/35)

nigāh-ı iltifāt: -uñ
O āhū-çeşm-i mestüñde ne bu ḥālet Şerif'üm hū
Nigāh-ı iltifātuñ yok ne bu naḫvet Şerif'üm hū
(G 156/2)

nigāh-ı ḳahramān: Fars mitolojisinde Rüstem'in yendiği kişi, Kahraman'ın bakışı.
nigāh-ı ḳahramān: -uñ, -da
Gerçi çeşmüñ ḥaste ammā eylemiş ḥalkı ḫarāb
Ol **nigāh-ı ḳahramānuñda** olan ḳudret nedür
(G 71/6)

nigāh-ı merḥamet: Merhamet bakışı.
Ḳatı bī-raḫm imişsin böyle bilmezdim seni cānā
Nigāh-ı merḥamet kıl çeşm-i Yāver'den aḳan ḳandur
(G 60/10)

nigāh-ı merḥamet: -le
Ayaklandur **nigāh-ı merḥametle** dest-girüm ol
Ki bī-tāb-ı ğamuñ bīnā gözi ğirā eli sensin
(G 135/7)

Ayaklandur **nigāh-ı merḥametle** dest-girüm ol
Ki bī-tāb-ı ğamuñ bīnā gözi ğirā eli sensin
(G 135/7)

nigāh-ı mest ü nāz: Sarhoş ve nazlı bakış.

nigāh-ı mest ü nāz: -*uñ*, -*dur*

Nigāh-ı mest ü nāzuñdur iden āhūları meftūn
Cihāna sihr iderse çok degildir çeşm-i sehḫāruñ
(G 110/7)

nigāh-ı rūḫ-baḫş: Cana can katan bakış.

nigāh-ı rūḫ-baḫş: -*uñ*

Geh helāk eyler teḡāfūl ile hem-çün ‘Azra’ıl
Geh **nigāh-ı rūḫ-baḫşuñ** derde dermān gösterür
(G 66/4)

nigāh-ı zü'l-feḫār-āsār: Zülfikar alametli bakış.

nigāh-ı Zü'l-feḫār-āsār: -*ı*

Nigāh-ı Zü'l-feḫār-āsārı çeksün ḡamze-i mestūñ
‘Alī-siretli sulṫānum benüm ey ḫahramānum gel
(G 119/7)

nigeh: Bakış, nazar.

nigeh: -*den*

Püşide itdi rūyına zülf-i siyāhını
Her bir **nigehden** olmaya tā şermsār ruḫ
(G 44/4)

nigeh: -*ı*

Her **nigehi** sihr-i nev-icād olur
Her müjesi ḫancer-i cellād olur
(G 64/1)

nigeh: -*ler*, -*le*

Ol serv-i sehī-ḫad ile sen ḫāmet-i cānsın
Mestāne **nigehlerle** begüm āfet-i cānsın
(G 142/2)

nigeh: -*üñ*

Açdı **nigehüñ** tāze zaḫım tā ciḡerümden
Var mı ḫaberüñ ey gül-i ter yārelerümden
(G 152/1)

nigeh: -*üm*, -*den*

Kim baḫar ḫālūme cānā **nigehümden** ḡayrı
Hem-dem olmaz baña baḫt-ı siyehümden ḡayrı
(G 195/1)

nigeh it: Bakmak.

nigeh it: -*me*

İstemez **itme nigeh** ol Yāver-i nā-kāmına
Şanma ey ser-mest-i nāzum şefḫatüñ olmış senüñ
(G 114/9)

nigeh-i ḫāl: Haline, durumuna bakma.

nigeh-i ḫāl: -*üm*, -*e*

Merḫamet bende-i efgendeye ašlā itmez
Ḥışmla daḫı **nigeh-i ḫālūme** ḫaṫ‘ā itmez
(Tb/14)

nigeh-i luṫf: İyilik bakışı.

nigeh-i luṫf: -*ı*

Ḡamzesi sine-i mecrūḫa çeker tiḡ-ı sitem
Nigeh-i luṫfi ḫomaz riş-i derūna merhem
(Tb 1/32)

nigeh-i nāz: Nazlı bakış.

İşte ḫūn oldı dilüm ḡamzelerüñ zaḫımından
Merḫamet itme misin ey **nigeh-i nāz** baña
(G 3/8)

nigeh-i sāde: Sade bakış.

nigeh-i sāde: -*dür*

Baḫ tiḡ-ı ḡamzeler saña ey dil ne iş keser
Bu iltifāt bir **nigeh-i sādedür** saña
(G 13/8)

nigerān: Bakıcı, bakakalan, seyreden.

nigerān: -*dur*

Yāre kızan diyü hemān Yāverā
Dide-i daḡum **nigerāndur** baña
(G 5/10)

nigīn-i la’l-i rūmmān: Narın kırmızı yüzüğü.

nigīn-i la’l-i rūmmān: -*dur*

Her ne dem ḫıtsa teḫi Yāver olur bī-zib ü fer
Dest-i sākīde **nigīn-i la’l-i rūmmāndur** ḫadeḫ
(G 43/10)

nihāl-i bağ-ı cennet: Cennet bahçesi fidanı.

‘Aceb bu ḫāmeti zibā **nihāl-i bağ-ı cennet** mi
Ḥırām-ı nāz ile reftār iden ol serv-i ḫāmet mi
(G 186/1)

nihāl-i çemenistān-ı letāfet-pirā: Güzellik dolu bahçenin fidanı.

Bir gül-i gül-bün-i nev-reste-i gülzār-ı safā
Bir **nihāl-i çemenistān-ı letāfet-pirā**
(Tb 1/2)

nihāl-i ‘işve-i ḫātır-nişān: Göntüldeki nazlı fidan, sevgili.

Bir **nihāl-i ‘işve-i ḫātır-nişān** ister gönül
Bāḡ-ı dilde ḫad çeken ser-keş fidān ister gönül
(G 116/1)

nihāl-i kıdd-i bālā: Uzun boyunun fidanı.

nihāl-i kıdd-i bālā: -sı, -n, -ı

Nihāl-i kıdd-i bālāsını yâ Rab ser-firâz eyle

Beni çün sâye pâ-mâl eyledi ol kâmet-i dil-keş

(G 88/5)

nihân: Saklı, gizli.

Sünbül ü reyhân gibi gâhî **nihân** geh âşikâr

Zîr-i fesde zülf-i ‘anber-büya oldum mübtelâ

(G 15/7)

O şühûñ çeşm-i mesti ‘âşıkâ gâhî **nihân** söyler

O hünî gânzeler tiğ elde ammâ kim ‘iyân söyler

(G 63/1)

Nim-nigâh-ı iltifâtuñ Yâver-i bi-çäreñe

Âşikâr ister gehî gâhî **nihân** ister gönül

(G 116/10)

Bir maħalde ey gül-i ter nâ-gehân gördüm seni

Havf-ı ağıyar ile ammâ kim **nihân** gördüm seni

(G 197/2)

Ebr-i kâkül açılır geh gâhice rû-püş olur

Mâh-tâbum geh ‘iyân u geh **nihân** gördüm seni

(G 197/8)

nihân: -dur

Hem-çü perî şanki **nihândur** baña

Gelmeyeli hayli zamândur baña

(G 5/1)

nihân it: Gizlemek, saklamak.

nihân it: -di

Perçemin **itdi nihân** kec-külehi zîrinde

Ûurre-i zülf-i siyeh sünbül-i kâfir nerede

(G 177/5)

nihân nihân eyle: Gizli gizli gösterir.

nihân nihân eyle: -r

Cefâyî ‘âşık-ı zâra ‘iyân ‘iyân eyler

Vefâyî ğayrıya ammâ **nihân nihân eyler**

(G 58/2)

nihân ol: Gizlenmek.

nihân ol: -maz

Öyle olmuş kim hayâlî çeşm-i dilde mürtesem

Kanda bakşam ol mehûñ şekli **nihân olmaz** baña

(G 11/4)

nihâyet: Son, nihayet.

nihâyet: -ı

Ol zât-ı ber-güzîn ü semâhat qarînüñüm

Destinde buldı cüd u ‘aţâyâ **nihâyeti**

(G 201/14)

nikâb-ı rüy: Yüz örtüsü.

nikâb-ı rüy: -uñ, -ı

Aç **nikâb-ı rüyüñü** mânend-i ebr ey mehveşüm

‘Âlemi kılsun münevver mâh-ı tâbânüñ senüñ

(G 105/7)

nîl-i vuslat: Kavuşma Nil'i.

nîl-i vuslat: -uñ

Âh zâlim baña **Nîl-i vuslatuñ** çeşmânımı

Girye-i hasretle pür-nem itmeyince olmadı

(G 200/7)

nîmet: İyilik, lütuf, ihsan.

nîmet: -üñ

Dimâğumdan gider mi lezzet-i didâruñ ey mâhum

Baña hiç bundan a‘lâ nâzeninüm **nîmetüñ** yokdur

(G 50/6)

nîmet: -dür

El-amân kesme dirîğ itme nigâh-ı hışmını

Zahm-ı tiğ-ı çeşm-i şühûñ dağı **nîmetdür** baña

(G 2/8)

nîmet: -e

Ûâlî‘-i Fir‘avn’ı gör kim **nîmete** ğarķ olmuş âh

Öyle kâfir şâd-mân-ı nîmetüñ olmuş senüñ

(G 114/7)

nîmet bil: Bir şeyi lütuf kabul etmek.

nîmet bil: -eli

Derdini **nîmet bileli** ğam yimem

Hün-ı dil-figâra banar ağlaram

(G 126/7)

nîmet-i ‘aşķ: Aşk nimeti.

nîmet-i ‘aşķ: -uñ

Ser-â-pâ müy-ı cismüm bir zebân olsa edâ itmez

Ne mümkün şükriñ itmek nâzeninüm **nîmet-i ‘aşķuñ**

(G 109/8)

nîmet-i cân: Can nimeti.

nîmet-i cân: -sın

Her laħza seni ‘âşıküñ eylerse temâşâ

Didâruña toymaz yine sen **nîmet-i cânsın**

(G 142/4)

nīm-mest: Yarı sarhoş.

Dünki gün bir reh-güzerde hancer elde **nīm-mest**
Kec-küleh bāzū açış pek bī-amān gördüm seni
(G 197/5)

nīm-nigāh: Göz ucuyla bakma; yan bakış.

nīm-nigāh: -a
Dil esirüñ zaḥm-ı müjgānuñla oldı zaḥmnāk
Ṭotalum bir **nīm-nigāha** niyyetüñ olmış senüñ
(G 114/6)

nīm-nigāh id: Göz ucuyla bakmak.

nīm-nigāh id: -er, -se
Bir **nīm-nigāh iderse** o mestāne gözlerüñ
Eyler cihānı sıhr ile divāne gözlerüñ
(G 113/1)

nīm-nigāh-ı iltifāt: İltifatın yan bakışı.

nīm-nigāh-ı iltifāt: -uñ
Nīm-nigāh-ı iltifātuñ Yāver-i bī-çāreñe
Aşikār ister gehī gāhī nihān ister gönül
(G 116/9)

nişān: İşaret, belirti, iz, alamet.

nişān: -ı, -dur
Eyledi tā cigergehümde karar
Tir-i gamzeñ **nişāndur** gönlüm
(G 123/6)

nişān eyle: Nişan eylemek.

nişān eyle: -me
Oldı dil ü cān gamze-i cānān ile mecrūḥ
Tir ü tiğ-i ağıyāra **nişān eyleme** yā Rab
(G 28/8)

nişān nişān eyle: Nişan nişan eder.

nişān nişān eyle: -r
Yeñiçeri güzelidür ki sim bāzūsın
Çenār dalı gibi hep **nişān nişān eyler**
(G 58/8)

nisār it: Saçmak.

nisār it: -me, -de, -dür
Nuḥka geldükde **nisār itmededür** dürr ü güher
Ḥande-fermā olıcaḥ lü'lü-i meknün görünür
(G 51/7)

nisbet: Göre, nazaran, nisbetle.

Eşk-i çeşmānuma **nisbet** Yāver
Āb-ı deryā gözüme nem geliyor
(G 53/9)

nisbet id: Kıyaslamak, mukayese etmek.

nisbet id: -er
Çeşm-i āhūlar ile Leylā'sına **nisbet ider**
Kaysveş āvāre-dil şahrāyı eyler ittiḥāz
(G 48/5)

nişe: Zehir.

Dil virelden la'l-i nāba ḥaṭ görünmez çeşmüme
Yāverā itdüm ṭabī'at nūşa da hem **nişe** de
(G 163/10)

nişter-i gamze: Yan bakışların neşteri.

nişter-i gamze: -ñ, -le
Gönül bī-hūş kaldı **nişter-i gamzeñle** bir kan al
Girifte-ḥūñ olan elbet olur faşşāddan maḥzūz
(G 93/5)

Nişter-i gamzeñle gelseñ bir kan alsañ ey ṭabīb

‘Aşk ile dil-ḥūñ olan bīmāra Allāh ‘aşkına
(G 173/3)

niyāz: Yalvarma, rica.

niyāz: -um
Olmaz mı **niyāzum** ‘aceb ilşānına bā‘is
Güyendeligüm sebzi-i büstānına bā‘is
(G 40/1)

Niyāzum budur ey meh-rū baña va‘d-i vişāl eyle
Saña cānum fidā olsun bu gam-ḥ‘ārı sövündürme
(G 161/5)

niyāz: -ı

Cānā yiter itme cevri ü nāzı
‘Uşşākuñ ider saña **niyāzı**
(G 196/2)

niyāz eyle: Yalvarmak.

niyāz eyle: -r, -em
Ben **niyāz eylerem** eylerse daḥı nāz baña
‘Aşk vā-reste-i ḳayd itdi dili bir demde
(Th 2/5)

niyāz-ı büse id: Öpmeyi istemek.

niyāz-ı büse id: -er, -ken
Niyāz-ı büse iderken o ḡonce-i femden
‘Aceb bu giryelerüm de medār olur mı ‘aceb
(G 29/3)

niyyet: Niyet, amaç.

niyyet: -ı

Yāver'e var mı 'aceb **niyyeti** teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden haberüñ var mı şabâ
(G 17/9)

Tarz-ı gazelden itmesi âgâz Yāver'üñ
Zeyl eylemek imiş meger aňlandı **niyyeti**
(G 201/10)

niyyet: -iñ
Dil esirüñ zaħm-ı müjgānuñla oldı zaħmnāk
Tūtalum bir nīm-nigāha **niyyetüñ** olmış senüñ
(G 114/6)

niyyet-i ħ'āb eyle: Uykuya niyet etmek.

niyyet-i ħ'āb eyle: -y, -ince
Füsümü yada gelür **eyleyince niyyet-i ħ'āb**
O āhuvāne nigāh itdi çeşmi ħasret-i ħ'āb
(G 31/1)

nizār u zār u nālān: Aciz, zavallı ve inleyen.

nizār u zār u nālān ise de redd itme luḫf eyle
Saña cān u dil-i zārüm fidādur yā Resülallāh
(K 2/7)

nokta: Nokta.

Elif kaddüñe bir **nokta** konılmaz
Ĥrām-ı nāzınüñ misli bulunmaz
(G 81/1)
Bir **nokta** kadar loķmaya kāni' olup ey dil
Şol süfre-i ni'metde olan kāse-i nün ol
(G 120/5)

n'ol: Ne olmak, ne hale gelmek.

n'ol: -sun
Āteş-i 'aşkuñ ile yandı ciger **n'olsun** bu
Dāğ-ı sevdāñ ile zeyn oldı bu ser **n'olsun** bu
(G 154/1)

Āteş-i 'aşkuñ ile yandı ciger **n'olsun** bu
Dāğ-ı sevdāñ ile zeyn oldı bu ser **n'olsun** bu
(G 154/2)

Vaşluñı itmeden ümmid ü recā 'uşşākuñ
Firķatüñ gāyet ile virdi keder **n'olsun** bu
(G 154/4)

Ebr-i āhum mı 'aceb perde-keş-i ruḫsāruñ
Toğmadı bu gice ol necm-i seher **n'olsun** bu
(G 154/6)

O cefā-pişe daħı gelmedi mi merḫamete

Hiç du'āmuz daħı itmez mi eser **n'olsun** bu
(G 154/8)

Kaşdı cevr itme midür bilmem o meh-pāremüzüñ
Yāver-i zārına her demde küser **n'olsun** bu
(G 154/10)

n'ol: -du, -k
Olaldan mübtelā bu derd-i 'aşka bilmeyüz **n'olduk**
O şūḫuñ ħasretinden çār-çeşm-i intizār olduk
(Th 1/23)

n'ol: -di
Baħr-ı eşküñ cüş kılmış başdan aşmış gāvtaşı
Yāverā **n'oldı** saña gāyet yamān gördüm seni
(G 197/10)

n'ola: Ne olur?

Feryād u fiğān ile tolarısa **n'ola** 'ālem
Mātem-kede-i dehr-i denide tarab olmaz
(G 80/5)

Böyle bī-hüde fiğān itmese de Yāver-i zār
Hālını 'arz idebilse **n'ola** dil-dāra gönül
(G 117/10)

Āteşüm çok benim ammā ki havālar da şovuk
N'ola varsam o mehüñ meclis-i germiyyetine
(G 178/4)

Cūlar gibi eylerse ne var eşküñ eger cüş
Gül-ğonceyi giryānlıgım itse **n'ola** ḫāmüş
(Th 3/12)

Bülbülleri nālem **n'ola** eylerse de bī-hüş
İtdürsem olur fāḫteye zārı ferāmüş
(Th 3/13)

Yāverā çünkü ben üftādesiyem dil-dāruñ
N'ola dirlerse eger 'āşık-ı efgende baña
(G 4/10)

n'olur: Ne olur?.

Baña tih cür'adur hep şunduğuñ ey sākı-i devrān
N'olur bir kerre nüş itsem elüñden bāde-i bī-ğaş
(G 88/8)

El-amān ey çeşm-i ħasret bir gice olsun **n'olur**
ḫ'āba varsañ belki rü'yāda görürsin ol mehi
(G 184/3)

Beni bir hâle koyduñ kim ecelden gayrı yok çäre
N'olur bir kerre gelseydüñ ki cânım tendedir şimdi
(G 194/8)

N'olur tab'umca bir gün bir müsâ'id rüzgâr olsa
Ben olsam bir de mu'trib bir de taraf-ı cüybâr olsa
(Th 1/3)

nüh: Dokuz.

Şu'le-i âhum ile **nüh** felegi döndüreyüm
Dem-i serdüm ile deryâları da dondurayum
(G 127/1)

Bâri bî-hüde fiğân itmeyelüm gel Yâver
Şu'le-i âhum ile **nüh** felegi döndüreyüm
(G 127/10)

Dönerler şevkuñ ile **nüh** felekler yâ Resûlallâh
Şalât eyler saña gökde melekler yâ Resûlallâh
(K 4/1)

nükhet-i zülfüñ: Saçın kokusu.

nükhet-i zülfüñ: -üñ, -le
Âşinâdur **nükhet-i zülfüñ**le gerçi min-vecih
Hâlüñi yâd eylemekdür bü-yı 'anberden garaz
(G 91/7)

nükte-dân: Nükte bilen, ince ve zarif kimse.

nükte-dân: -ı, -dur
Vâkıf-ı lehce-i nigâhuñdur
'Âlemüñ **nükte-dân**dur gönlüm
(G 123/8)

nukûd-ı vâfir: Çok para.

nukûd-ı vâfir: -ı, -n
Sirişk-i hasreti çeşmüm hayâl-i yâr için saqlar
Nukûd-ı vâfirin ehl-i kerem isâr için saqlar
(G 72/2)

nümâyân: Görünen, açık, âşikâr.

Arasam derd-i firâkın bulamam çâresini
Elem-i 'aşkı derûnumda **nümâyân** bulurum
(G 134/4)

Nümâyân olmasa mâni' degil mâh-ı nev-i şevvâl
Hemânâ gurre-i garrâ-yı ebrûlar bedid olsun
(G 141/5)

nümû-dâr-ı riyâz u sebzâr-ı huld: Bahçelerin numunesi ve ebedi yeşillik.

nümû-dâr-ı riyâz u sebzâr-ı huld: -dur
Şan **nümû-dâr-ı riyâz u sebzâr-ı huld**dur
Eyle bir kerre nazâr 'ibret-nümâdur lâleler
(G 49/11)

nümüne: Örnek, misal.

Hâl-i vâşıfdur **nümüne** hâlüme Yâver benüm
Kâle gelmez sır olunmaz özge keyfiyyetdeyüm
(G 125/9)

nür: Işık, nur.

Çeşm-i hasret-zede her **nür** ile tenvir olmaz
Degme müjdeyle dil-i gam-zede tebşir olmaz
(G 76/1)

nür: -a

Hemân güyâ ki Yâver kadre irdüm **nûra** garğ oldum
Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm
(G 121/9)

nür: -dan

Zuhûr-ı mü-yı nev-hizûñ ruhuñda **nürdan** gördüm
Şikest ol hurde ha'ttı 'aynek-i billürdan gördüm
(G 121/1)

nür: -ı, -y, -la

Kıldı sarây-ı kalbümü **nürıyla** pür-şu'fâ
Tâb-âverî-i mihr-i ruğ-ı enveri 'Alî
(G 190/3)

nür u ziyâ: Işık ve parlaklık.

nür u ziyâ: -dur
Şeb-i târik-i hicrânuñda da bî-nür kalamam ben
Hayâlün kalbüme **nür u ziyâdur** yâ Resûlallâh
(K 2/6)

nüreyñ: İki nur.

nüreyñ: -ı
'Arz ider mihr ü mehi ruğları **nüreyñi** baña
İki âhû görünür sihr ile 'ayneyni baña
(G 10/1)

nür-ı bidârî-i şeb: Gecenin uyanık ışığı.

nür-ı bidârî-i şeb: -le
Çâk çâk-i sinesinden iltihâbın 'arz ider
Nür-ı bidârî-i şeble rüşenâdur lâleler
(G 49/8)

nür-ı mihr-i ruğ: Yanak güneşinin ışığı.

nür-ı mihr-i ruğ: -uñ, -ı

Nür-ı mihr-i ruhuñu perde-i zülfün örter
Ehl-i İslâm nerede kâfir-i fâcir nerede

(G 177/3)

nür-ı mücessem: Canlanmış nur; çok parlak ve güzel.

Meded ol **nür-ı mücessem** geliyor
Şavılıñ şüh-ı müsellem geliyor

(G 53/1)

nür-ı siyâh: Siyah nur.

nür-ı siyâh: -ı

Sen ol **nür-ı siyâhı** görmedüñ mi ey dil-i şeydâ
Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir nev-cüvân
geçmiş

(G 89/3)

nür-ı zât: Kendi nuru.

nür-ı zât: -ı, -n, -dan

Ey şeh-i peygamberân v'ey fahr-ı 'âlem Muştafâ
Ey Hudâ'nuñ **nür-ı zâtından** mücessem Muştafâ

(K 5/2)

nüş: İçme; şarap.

nüş: -a

Bezm-i vaşluñda senüñ cām-ı lebüñ nüş ideli
Tevbe itdüm 'âkıbet ben **nüşa** da hem 'işe de

(G 163/6)

Dil virelden la'l-i nâba haç görünmez çeşmüme
Yâverâ itdüm tabî'at **nüşa** da hem nişe de

(G 163/10)

nüş eyle: İçmek.

Âteşin ruhsâr-ı dil-berden gönül oldı kebâb
Hün-ı dil **nüş eyle** ey dil na'ra-i mestâne çek

(G 102/8)

nüş eyle: -di, -y, -se

Hele hün-ı dilüm **nüş eylediyse** mest-i h'âb oldı
O şühüñ haste çeşmânımı benden beş beter gördüm

(G 128/5)

nüş eyle: -dükçe

Hün-ı dil **nüş eyledükçe** neş'e gelmiş çeşmüñe
Hâne-i dil meclis-i germiyetüñ olmuş senüñ

(G 114/3)

nüş eyle: -dü, -m

Meşrebümce bir kadeh **nüş eyledüm** gâyet lezîz
Buldu ol demde dilümde başka bir hâlet lezîz

(G 47/1)

nüş eyle: -sün

'Aşıkânunñ gam yiyüp hün-ı dilin **nüş eylesün**
Ol raķib-i bed-liķâ luţfuñ ile memnün iken

(G 146/7)

nüş id: İçmek.

nüş id: -eli

Bezm-i vaşluñda senüñ cām-ı lebüñ **nüş ideli**
Tevbe itdüm 'âkıbet ben nüşa da hem 'işe de

(G 163/5)

nüş id: -er, -se, -m

Her ne rütbe **nüş idersem** Yâverâ kıanmaz yine
Teşnedür cân u dilüm la'l-i leb-i gül-fâmına

(G 165/9)

nüş id: -üp

Bâde-i la'l-i leb-i şirin-güvârın **nüş idüp**
'Aşık oldur kim dehân-ı yârinini zih-gir ider

(G 54/5)

nüş it: İçmek.

nüş it: -meden

Kıanmadı hün-ı dilüm **nüş itmeden** ol mest-i nâz
Dide-i maħmürına gelmiş mey-i naħvet lezîz

(G 47/7)

nüş it: -me, -ge

Hün-ı dil **nüş itmege** kıanmaz o çeşmânunñ senüñ
Gerçi kim maħmürlar şahbâyı eyler ittilhâz

(G 48/3)

nüş it: İçmek.

nüş it: -mez, -den

Ecel meyini **nüş itmezden** evvel
İçeydüm bâde cânânunñ elinden

(G 149/5)

nüş it: , -se, -m

Baňa tih cür'adur hep şunduğunñ ey sâķi-i devrân
N'olur bir kerre **nüş itsem** elüñden bâde-i bî-ğaş

(G 88/8)

nüş u pend: Öğüt, nasihat.

nüş u pend: -üñ

Nüş u pendüñ beni tekdîr idiyor pek nâşih
Hâl-i dil böyle iken virme keder sen de baňa

(G 4/5)

nüş-ı bâde eyle: Şarap içmek.

nüş-ı bâde eyle: -r, -sün

Ne **nüş-1 bāde eylersin** ne hüşyārānedür tavruñ
 Bilinmez mi senüñ de Yāverā keyfiyyet-i ‘aşkuñ
 (G 109/9)

nüş-1 bāde it: Şarap içmek.

nüş-1 bāde it: -*dü, -m*
 Ne **nüş-1 bāde itdüm** ben ne bir mey-ḥāneye vardum
 Mey-i la'lüñ ile sekrān iden sensin Şerifüm hū
 (G 157/5)

nüş-1 mey id: Şarap içmek.

nüş-1 mey id: -*üp*
Nüş-1 mey idüp giryeñ için ğam mı çekersin
 Ḥandān idecek miydi seni cām-ı muḥabbet
 (G 34/5)

nüş-1 şahbā-yı leb: Dudak kadehini içme.

nüş-1 şahbā-yı leb: -*üñ, -den*
Nüş-1 şahbā-yı lebüñden öyle ser-mest olmuşam
 Bezm-i ‘aşkuñ sāğar-ı ser-şarıyam sağdan şağa
 (G 159/5)

nutk: Söz, kelâm.

nutk: -*uñ*
Nutkuñ ise Raḥmānī
 Pür-neş'e-i rüḥānī
 (D 1/13)

nutk: -*a*
 Ne ḥālüm ‘arz idebildüm ne **nutka** kudretüm oldı
 Hemān gördükde ol meh-rüyı ḥayrān olduğum ḫaldı
 (G 183/7)

nutka gel: Söze başlamak.

nutka gel: -*dük, -de*
Nutka geldükde nisār itmededür dürr ü güher
 Ḥande-fermā olıcağ lü'lü-i meknün görünür
 (G 51/7)

nutk-1 ḥudā: Allah'ın sözü.

nutk-1 ḥudā: -*dur*
 İder iḥyā kelamuñ mürdegānı yā Resülallāh
 Sözüñ **nutk-1 ḥudā'dur** bildüm anı yā Resülallāh
 (M 4/2)

-O-

o: O, işaret zamiri.

Güzergâhuñda beklerdüm seni görmek için cânâ
Yoluñda hâk-sâr olmak o da bir resm-i 'âdet mi
(G 186/6)

Şehenşâh-ı zamân Sulţân Selim Hân-ı kerem-balşâ
Cihânı eyledi ihyâ o kim şâh-ı cihân oldu
(Kt 1/2)

o: O, kişi zamiri.

O benim pâdişehümdür ben anuñ bendesiyem
Ol mehûñ pâyine yüz sürmek ise kında baña
(G 4/3)

İnanma i'timâd itme rakıb-i bed-menişdür o
Dürüg-ı maşlahat-âmiz içündür sözleri cânâ
(G 19/7)

Nigâh-ı hışmını senden dirîğ eyler kıyâs itme
O bir sehm-i kazâdur Yâver-i gam-h'âr için saqlar
(G 72/10)

Hem dilleri cem' eyler o hem kendi perişân
Ezdâdı cem'-i zülf-i perişâna virilmiş
(G 85/7)

Yazık murğ-ı dilüm efgânla rahım itdürmek istermiş
O bir güldür kim olur dâ'imâ feryâddan mahzûz
(G 93/8)

Hâk-i dergâhı olur mesned-i i'zâz baña
O hemân cevri idegörsün bu cefâ az baña
(Th 2/4)

O bir zıll-ı ilâhîdür ki rüy-ı arz u dünyâda
Huşûrında felek devr eyleyüp kıddin dü-tâ eyler
(Kt 2/13)

o: "O" işaret sıfatı.

Hayfâ o nâzenin ise râm olmadı baña
Gönlümce âh neyl-i merâm olmadı baña
(G 9/1)

Yâver dilüm o şûha gidüp kaldı gelmedi
Bâd-ı şabâ ilen de peyâm olmadı baña
(G 9/9)

'Aşıkânunu alup zevk u şafâya gidicek
Didi âgyârûna taqduñ mı o karneyni baña
(G 10/8)

Henüz mest yatarsun o dideler maḥmûr
Baḳındı n'eyledi māhum bu rütbe ḥ'âb saña
(G 12/7)

Derd-i 'aşk ile görüp künc-i ḡamında ḥaste
O ṭabib-i dil ü cân itmedi timâr saña
(G 14/4)

Çâre-sâz olmaḡa kaçdı o ṭabib-i cânuñ
Dilümüz derdini izhâra ider istiḡnâ
(G 18/5)

O tîr-endâz ḡamzeñ mi 'aceb çeşmüñ midür bilmem
Olur her bir nigâhuñdan cigerde şerḥalar peydâ
(G 19/3)

O serv-endâm olan kıddüñ kıtı mevzündür cânâ
Lebüñ bir bâde-i şâfi ruḥuñ gülgündür cânâ
(G 21/1)

Ne tedbir idebilsün 'aḡl u fikrüm yoḡ iken başda
Dil ü cânum o çeşm-i fitneye meftündür cânâ
(G 21/6)

O zülf-i ḡam-be-ḡam âşiyân itmişken olmuşdur
Kebütervâri murğ-ı dil yine âvâredür cânâ
(G 22/7)

Bî-vefâhıḡla misâl olsa sezâdur billâh
Sen o hercâyi vü bî-raḡma vefâ vir yâ Rab
(G 26/8)

Hâzân-ı bâḡ-ı dilümde bahâr olur mı 'aceb
O gül-nihâl ile zevk-i hezâr olur mı 'aceb
(G 29/2)

Niyâz-ı büse iderken o ḡonce-i femden
'Aceb bu giryelerüm de medâr olur mı 'aceb
(G 29/3)

Füsümü yâda gelür eyleyince niyyet-i ḥ'âb
O âhuvâne nigâh itdi çeşmi ḡasret-i ḥ'âb
(G 31/2)

O gice gözleri kem düş görür mi 'uşşâkuñ
İderse dide-i merdüm-şikârı raḡbet-i ḥ'âb
(G 31/7)

Yâver gibi mehcür olalı âh o gülümden

- Didemden aķar ķan ile enhār-ı muħabbet
(G 33/9)
- Midħatinde o ķadar ʔül-ı dirāz itmeyelim
Zülf-i Şeb-büyü ider nāfe-i Tātār'a meded
(G 45/5)
- Ĥün-ı dil nüş itmege ķanmaz o çeŐmānuñ senüñ
Gerçi kim maħmûrlar Şahbâyı eyler ittilĥāz
(G 48/3)
- Göñül ĥāl-i dil-i zārı o Őāha  arz-ı ĥāl eyle
Cemāl-i pür-celāle zannum ol kim ʔāķatuñ yoķdur
(G 50/3)
- Ne bilsün zāhid-i nā-dān anuñ naķŐ-ı dil-ārāsın
O Őūĥuñ Őüretin bir ķalbine taŐvır olandan Őor
(G 56/4)
-  Adüya luţf u  aĥâyı cihān cihān eyler
Baña gelince o zālīm yegān yegān eyler
(G 58/4)
- Benüm o Şayf u Őitā  andelib-i nālīŐķār
Fiĥāmı bülbül-i Őeydā zamān zamān eyler
(G 58/5)
- Açılmaz oldu tekellüm idüp o ĥonce-femüm
Görince  aŐıķ-ı zārı hemān ĥicāb idiyor
(G 59/3)
- Fütādegānımı aĥlatmayup ider küşte
Benüm o nāzlı efendim ĥüzel sevāb idiyor
(G 59/8)
- Nigāh-endāz-ı nāz olsa cihānı eyler āŐüfte
O Őūĥuñ fitne-i çeŐm-i suĥan-sāzı ne fettāndur
(G 60/4)
- Ćār-deh-sālesin ey bedr-i ruĥum
O vechden saña mehveş didiler
(G 61/4)
- O Őūĥuñ  eŐm-i mesti  aŐıķa ĥāĥı nihān Őöyler
O ĥünı ĥānzeler tiĥ elde ammā kim  yān Őöyler
(G 63/1)
- O Őūĥuñ  eŐm-i mesti  aŐıķa ĥāĥı nihān Őöyler
O ĥünı ĥānzeler tiĥ elde ammā kim  yān Őöyler
(G 63/2)
- Āh kim bilseñ ne zālīmdür ne kāfirdür o Őūĥ
Zulm ider  uŐŐāķa hem kendin peŐimān ĥösterür
(G 66/7)
- Ĥande-riz olmaĥıla ol gül-i ter  uŐŐāķa
O tebessümden  aceb neş'e-i Őahbā mı ĥelür
(G 68/4)
- Bir zamān vaşlını Yāver anuñ itmişdi ĥayāl
Dil-i nā-Őāduma bilmem ki o ĥülyā mı ĥelür
(G 68/10)
- Ne mümkindür o Őūĥuñ vaŐlını fikr eylesün Yāver
ViŐāli mümteni  bir āfet-i devrāna ĥasretdür
(G 70/9)
- Ne çāre eylesem bilemem aŐlā
O ĥünı ĥānzenuñ zaĥmı oñılmaz
(G 81/4)
- Lebüñ büsü ĥidā-yı rüĥ u cāndur
O zevķ-i cān-fezāya ĥiĥ  oyılmaz
(G 81/8)
- Rütbe-i fakra olmuşuz vāŐıl
O vecihden kibār-ı  aŐķuz biz
(G 82/6)
- Eĥfāl-i cihān mektebe dil  ıflı o Őūĥa
Bülbül-beĥeler daĥı ĥülistāna virilmiş
(G 85/3)
- Ziyā bulur dil ü cānum görince ruĥsāruñ
ĥören o mihr-i ruĥı āftābı n'eyler imiş
(G 87/4)
- O ĥül-ruĥsārı ĥördükde ĥöñüller çāk çāk olmuş
Kemāl-i ĥayretinden kendüsinden bāĥbān ĥeĥmiŐ
(G 89/5)
- Muķavves ebruvānın seyr iderken  aŐıķ-ı zāruñ
O ĥünı ĥānzenuñ tiri ciĥerden nā-ĥehān ĥeĥmiŐ
(G 89/8)
- O māĥuñ fikr iderken hey'et-i ĥüsn-i cihān-süzün
Derünümdan yine süzişli bir āh u fiĥān ĥeĥmiŐ
(G 89/11)
-  ilācı n'eylesün cānā dilümde zaĥm-ı nāsürüñ
Őaķın merhem-resān olma o zaĥm-ı ĥün-feŐān ĥeĥmiŐ
(G 89/14)

- Rü'yet o mehi dide-i bi-dāra mı maḥşüş
Rü'yāda görilmek daḥı enzāra mı maḥşüş
(G 90/1)
- Dā'im umarum kesmem ümidüm gelür elbet
Teşrifî o şūḥuñ bize ikrāra mı maḥşüş
(G 90/4)
- O gülüm 'āşıka yār olsa degildür māni'
Murğ-ı dil 'aşk ile zār olsa degildür māni'
(G 94/1)
- Bu ṭarāvet ki gülün de var o gül-ruḥsāruñ
Eger 'uşşākı hezār olsa degildür māni'
(G 94/3)
- Bir ṭatlı büsesin alup ol sükkerin lebüñ
Oldı o lezzetiyle dehān u dimāğ dāğ
(G 95/4)
- H'āhişger-i nezzāre-i çeşmāni iken ben
Ağyāra nigāh itmiş o meh-rū ḥaberüm yok
(G 98/4)
- Sünbüllerini şemm idicek Yāver o şūḥuñ
Mest itdi dil-i zārum o ḥoş-bū ḥaberüm yok
(G 98/9)
- Sünbüllerini şemm idicek Yāver o şūḥuñ
Mest itdi dil-i zārum o ḥoş-bū ḥaberüm yok
(G 98/10)
- Ne kadar tāb u ṭarāvet var ise
O gül-i terde kodi cilve-i 'aşk
(G 99/8)
- Dilüñ biz tā seḥer bi-ḥ'āb u nālān çıkdüğün gördük
O māhuñ pisterinden mihr-i tābān çıkdüğün gördük
(G 101/2)
- Benümçün kaṭre yaş aqıtmadı dirmiş o hercāyi
Gözümnden kaṭre-i eşküñ hezārān çıkdüğün gördük
(G 101/7)
- Niçün pā-māl-i seḥ-rāh-ı edāsı olmayız Yāver
O şūḥuñ esb-i nāz ile ḥurāmān çıkdüğün gördük
(G 101/10)
- O şūḥuñ ḥasretiyle yana düşdük
- Vişālınden geçüp hicrāna düşdük
(G 103/1)
- Bir nīm-nigāh iderse o mestāne gözlerüñ
Eylar cihāni siḥr ile divāne gözlerüñ
(G 113/1)
- Eylardi çāk çāk o dāmān-ı 'işmeti
İtse nigāh Yūsuf-ı Ken'an'a gözlerüñ
(G 113/3)
- Ser-i zülfüñde vaṭan itdüğini tuymuş idüm
Kandadur kanda yine şimdi o āvāre gönül
(G 117/8)
- O meh-rüñüñ hilāl-i yek-şebe bārık-i ebrūsın
Yaḫın gelmezden evvel kimseye ben dürdan gördüm
(G 121/3)
- Didüm yāre dehān-ı tengini gördükde ḥaṭ-āver
O şekker-pāreyi ḥālā hüçüm-ı mürdan gördüm
(G 121/8)
- Geçmedi ağyārdan ḥayfā o düşmen-āşinā
Ḥār-zār-ı vādi-i ḡam reh-güzārumdur benüm
(G 122/7)
- Hele ḥün-ı dilüm nüş eylediye mest-i ḥ'āb oldı
O şūḥuñ ḥaste çeşmānımı benden beş beter gördüm
(G 128/6)
- Ne kadar olsa güzel ta'birüñ
O kadar ḥüsn-i beyāni severem
(G 131/8)
- Hele ben kendümi bir kaleb-i bi-cān bulurum
Ne zamān görsem o rüḥüm yeñiden cān bulurum
(G 134/2)
- O güzel gözlerinüñ fitnessin itdükçe ḥayāl
Giceler tā-be-seḥer didemi giryān bulurum
(G 134/5)
- O cefā-cü seni Yāver gibi terk itdi ise
Sen elem çekme gönül ben saña cānān bulurum
(G 134/9)
- Gönül ḥoşlandı ḡāyetle o Şirin'ün edāsından
Şayıldum ben daḥı Ferḥādveş bir mübtelāsından
(G 136/1)

O hūnī ğamze-i hūn-ḥāra Yāver āşinā oldum
Kesildüm ben cihānuñ cünbiş ü zevķ u safāsından
(G 136/9)

Meclisde o gül-rū ile peymāne çekilsün
Şimden girü hicrān ğamı bir yana çekilsün
(G 137/1)

Düşüp ayağuña rū-māla iktidārum yok
O rütbe kesdüñ efendim benüm mecālüm sen
(G 139/4)

Yine ‘uşşāk-ı ḥasret-keşlere ‘id üzre ‘id olsun
Tulū‘ itdi çü mihr-i ‘id o meh ‘ömri mezid olsun
(G 141/2)

O maḥzūnum ki ‘ālemde benüm bir çāre-sāzum yok
Baña bir merḥamet eyler bulunmaz oldı yārāndan
(G 143/5)

O hūnī ğamze-i nā-mihrbāndan zār zār oldum
Kātı pür-yāre mecrūḥum urıldum tır-i müjgāndan
(G 143/7)

Amān ber-geşte müjgānuñ elinden
O hūnī tiĝ-ı bürrānuñ elinden
(G 149/2)

O şūḥı āh kim baḥt olsa Yāver
Ḥalāş itseñ raķibānuñ elinden
(G 149/9)

Fidā eyler dil ü cānın o şūḥuñ rāh-ı ‘aşķında
‘Aceb Yāver gibi bir var mı anuñ mübtelāsından
(G 150/9)

Maḥrūr olalı āteş-i ‘aşķ ile vücūdum
Gitmez o mehūñ hey’et-i ḥüsni nazarumdan
(G 152/6)

Geçdi bu gönül vaşl-ı dil-ārā hevesinden
Geçmez o gülüm nāz u sitiĝnā hevesinden
(G 153/2)

Zülf-i siyehin rüyına dökdükçe o meh-rū
Başumda yanar āteş-i sevdā hevesinden
(G 153/7)

O cefā-pişe daḥı gelmedi mi merḥamete
Hiç du‘āmuz daḥı itmez mi eser n’olsun bu
(G 154/7)

Kaşdı cevri itme midür bilmem o meh-pāremüzüñ
Yāver-i zārına her demde küser n’olsun bu
(G 154/9)

O meh va’d-i vişāl itmiş işitdüm Yāver’e ammā
İnanmam i’timād itmem ki gerçekden yalandur bu
(G 155/9)

O āhū-çeşm-i mestüñde ne bu ḥālet Şerif’üm hū
Nigāh-ı iltifātuñ yok ne bu naḥvet Şerif’üm hū
(G 156/1)

Sīne-i şāfını gördükde o şūḥuñ Yāver
Dilüm āyine gibi ḳodı beni ḥayretde
(G 167/9)

Baķma o mehūñ çeşmine āfet var içinde
Baķdukça seni almağa ḥālet var içinde
(G 169/1)

İltifāt itmedi geçdi o ḥıramende-i nāz
Reh-güzārında ṭuran Yāver-i āvāresine
(G 174/9)

Bir kerre o gül-ruḥlarıñ öpsem kızarınca
Surḥi-i ruḥı gitmeye tā ḥaşre varınca
(G 175/1)

Mu‘aṭṭardur dimāĝum büy-ı zülfüñle senüñ cānā
O bularla şabā her dem eser āheste āheste
(G 176/4)

O şūḥuñ cilve-i nāzı o güftār-ı füsün-sāzı
Niçe dānā-dili şeydā ider āheste āheste
(G 176/5)

O şūḥuñ cilve-i nāzı o güftār-ı füsün-sāzı
Niçe dānā-dili şeydā ider āheste āheste
(G 176/5)

Gördüñüz mi o güzel gözleri sāḥir nerede
Gideli ḥayli zamān gelmedi vāfir nerede
(G 177/1)

Mā’il olduķ o gülüñ serv-i sehī kāmetine
Hiç taḥammül idemez cān u dilüm ḥasretine
(G 178/1)

Āteşüm çok benüm ammā ki havālar da şovuk
N’ola varsam o mehūñ meclis-i germiyyetine
(G 178/4)

- im-i eşk eyledüm isâr metâ‘-ı hüsne
Nağd-ı dil geçdi **o** tâcir-beçenüñ zimmetine
(G 178/8)
- Seyr it tesettürini **o** muğ-beçenüñ hele
Püşide oldı perçemi şarduğda servete
(G 179/5)
- Ol şeh raķibe itse daħı hüsni-i i‘tibâr
İkbâl yine gelmez **o** idbâr u nekbete
(G 179/8)
- O** mir‘ātu‘ş-şafânuñ Yâverâ bir luţfını görmem
Ser-â-ser cismine maħv-ı ser-â-pâ olmadan ğayrı
(G 182/9)
- Baňa tatdurmadı şahbâ-yı la‘lün
O bezmün ‘işretin aġyâr bitürdi
(G 185/4)
- O** âhû gözlerün sâhir degil mi
Füsün u fitnede mâhir degil mi
(G 189/1)
- Ŧatlı bir bûs-ı lebin rü‘yâda almışdum bu şeb
Pür-ħarâret eyleyen hâlâ **o** lezzetdür beni
(G 192/8)
- O** hünî ğamzelerle var idi ünsiyetüm evvel
Görinmez hayli demlerdür ‘aceb ol kıandadur şimdi
(G 194/5)
- Geldünse eger görmek için yârünü Yâver
Girdi **o** güzel âteş-i ħasret saňa kaldı
(G 199/10)
- O** gülün seyrine ben ğitmiş idüm gülşende
Aldı eŦrâfumu hep ħâr-ı muġaylân bürüdi
(G 202/3)
- Olaldan mübtelâ bu derd-i ‘aşka bilmeyüz n’olduğ
O şühün ħasretinden çâr-çeşm-i intizâr olduğ
(Th 1/24)
- Gülsitân-ı dil-i Yâver’de muķim itmeġiçün
O kamer-çihreyi hem-bezm-i Nedim itmeġiçün
(Th 2/24)
- Şabr itmelidür derd ü ğamuñ çekmeli Yâver
Tâ olmayıcağ Pertev **o** nev-reste ħaŦ-âver
(Th 3/24)
- ol: 1. Olmak.**
Bahâr-ı köhnedür bir başka ‘âlem var bu gülşende
Ĥırâmân **ol** hezâr-ı nâz ile serv-i revânum gel
(G 119/6)
- Ey ‘aşk-ı cüvânân derünümde füzün **ol**
Bu vâdi-i miġnetde baňa râh-nümün **ol**
(G 120/2)
- Ĥayretle nigâh eyleye herkes saňa cânâ
Âyine-şifat sen daħı bir şâf-derün **ol**
(G 120/4)
- Bir noķta kadar loķmaya kıanı‘ olup ey dil
Şol süfre-i ni‘metde olan kâse-i nün **ol**
(G 120/6)
- Erbâb-ı ħired gibi şaķın fikrete düşme
‘Aķluñ var ise sen daħı var ehl-i cünün **ol**
(G 120/8)
- İç bâdeñi çek kendini bir kûşeye şimdi
Yâver gibi mey-ħâne-i vahdetde maşün **ol**
(G 120/10)
- Ayaķlandur nigâh-ı merħametle dest-ġirüm **ol**
Ki bi-tâb-ı ğamuñ binâ gözi ġirâ eli sensin
(G 135/7)
- ‘İnâyet merħamet kıl şeh-levendüm yâr-ı Yâver **ol**
Ki ecdâduñ daħı ġâzîdür ammâ çün ‘Alî sensin
(G 135/9)
- ol - mış**
Öyle **olmuş** kim ħayâli çeşm-i dilde mürtesem
Kanda baķsam ol mehün şekli nihân olmaz baňa
(G 11/3)
- Bir cür‘a-i câmı bize degmez Ŧutalum kim
La‘l-i lebün **olmuş** mey-i gül-fâm-ı muħabbet
(G 34/8)
- Her ne ħâletdür kim **olmuş** âfet-i devrân mest
Ġamzeler ser-ħoş ‘işve hem yine müġân mest
(G 39/1)
- Yâverâ ġördün mi sen meclisde **olmuş** leb-be-leb
Mehveşân bir yire gelmiş râz-ı pinhân söyleşür
(G 67/9)

- Çeşm-i ahûlarla cânâ ülfetüñ **olmuş** senüñ
Anuñ için ‘aşıkāndan vahşetüñ **olmuş** senüñ
(G 114/1)
- Çeşm-i ahûlarla cânâ ülfetüñ **olmuş** senüñ
Anuñ için ‘aşıkāndan vahşetüñ **olmuş** senüñ
(G 114/2)
- Hün-ı dil nüş eyledükçe neş’e gelmiş çeşmüñe
Hâne-i dil meclis-i germiyetüñ **olmuş** senüñ
(G 114/4)
- Dil esirüñ zaḥm-ı müjgānuñla oldu zaḥmnāk
Ṭotalum bir nīm-nigāha niyyetüñ **olmuş** senüñ
(G 114/6)
- Ṭālī’-i Fir‘avn’ı gör kim ni‘mete ğarḳ **olmuş** āh
Öyle kāfir şād-mān-ı ni‘metüñ **olmuş** senüñ
(G 114/8)
- İstemez itme nigeḥ ol Yāver-i nā-kāmına
Şanma ey ser-mest-i nāzum şefkatüñ **olmuş** senüñ
(G 114/10)
- Eger dirlerse ḥaḳḳumda benüm de tevbe-kār **olmuş**
Teneffür eylerem ḥalkuñ bu güne iftirāsından
(G 150/7)
- Meded cânâ beni ḥāk-i mezelletde koyup gitme
Esir-i pāy-māl **olmuş** giriftārı sövündürme
(G 161/8)
- Ṭotalum nev-bahār **olmuş** gözümde ḥār olur sensüz
Gülistāñı baña zindān iden sensin Şerifüm hū
(G 157/7)
- Eñ evvel ‘aşıkuñ **olmuş** Ḥudā’dur yā Resülallāh
Kı şoñra ‘aşıkānuñ enbiyādur yā Resülallāh
(K 2/1)
- ol: -dı**
Çün **oldı** saḫt-ı dilüm puḫte bir kebāb saña
Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter şarāb saña
(G 12/1)
- Cān naḳdin alup kāle-i vaşlın virecekmiş
Senden baña **oldı** yine bāzār-ı muḥabbet
(G 33/8)
- Yoḳlar beni her gün ğam u ālām-ı muḥabbet
- Derd-i dilüm **oldı** baña ikrām-ı muḥabbet
(G 34/2)
- Oldı** ol şūḫ-ı nemek-riz-i şütüm
Yine zaḥm-ı dile merhem geliyor
(G 53/5)
- Dest-i sākīde gül **oldı** sāğar
Revnaḳ-ı bezm-i mey-i Cem geliyor
(G 53/7)
- Açılmaz **oldı** tekellüm idüp o ğonce-femüm
Görince ‘aşıḳ-ı zārı hemān ḥicāb idiyor
(G 59/3)
- Yeter ‘uryān-ı ‘aşkuñ **oldı** cânâ
Saña şimden girü Yāver şoyılmaz
(G 81/9)
- Uşandıḳ ol kemān-ebrü ğamından Yāverā artık
Yeter tır ile **oldı** sīneler mānende-i terkeş
(G 88/10)
- Beytü’l-aḫzāna misāl **oldı** mekānum şimdi
Baña bār **oldı** bu şeb Yūsuf-ı Ken‘ān-ı firāk
(G 100/3)
- Aḳarşular gibi aḳdı göñüller rüy-māl **oldı**
Amān ey serv-i dil-cüyum görince nāz u reftāruñ
(G 110/3)
- Māh-ı ruḫuñ bedr-i tamām **oldı** gel
Geçdi günüm āh ile şām **oldı** gel
(G 115/1)
- Māh-ı ruḫuñ bedr-i tamām **oldı** gel
Geçdi günüm āh ile şām **oldı** gel
(G 115/2)
- Miḫnet-i ‘aşkuñ ile zār itmege
Kūşe-i ğam baña maḳām **oldı** gel
(G 115/4)
- Meclis-i ‘uşşāka gelüp ğuş ḳıl
Baḫsüñ ile fetḫ-i kelām **oldı** gel
(G 115/6)
- Gelmedüñ inşāfa virüp büseñi
Bāğda her mīve-i ḥām **oldı** gel
(G 115/8)

- Yäver'e gündüz gelemezseñ eger
Geçdi günüm ah ile şam **oldı** gel
(G 115/10)
- Oldı** dil äyineveş timsälüne ümmidvār
Hayret-efzā-yı derünüm intizārumdur benüm
(G 122/5)
- Mazhar-ı hışm-ı nigāhum bilmezem cürmüm nedür
Oldı pür-hün zaḥmum ammā mā-cerāsın görmedüm
(G 124/6)
- Hele hün-ı dilüm nüş eylediyse mest-i ḥ'āb **oldı**
O şūhuñ ḥaste çeşmānımı benden beş beter gördüm
(G 128/5)
- 'Aceb āhum mı te'sir itdi kim **oldı** ḥaṭ-āverde
Anuñ äyine-i şāfında Yäver bir keder gördüm
(G 128/9)
- Raḳib **oldı** baña 'aşkuñda 'ālem
Ki sırdaş itmege aḥbāb bilmem
(G 132/5)
- Ḥaṭ gelince bir daḳıka bend-i sineñ açmaduñ
İşte aḥşam **oldı** artık sâ'attüñ ḳurmaz mısın
(G 138/6)
- Ne olduysa baña **oldı** nigāh-ı çeşm-i fettāndan
Bu meftünlük degildür yaluñuz hicrān-ı cānāndan
(G 143/1)
- Ne ağlarsın amān ey dil taḥammül yoḳ mı hiç sende
'Alil **oldı** niçe bi-şabr u ṭāḳat zār u giryāndan
(G 143/4)
- O maḥzūnum ki 'ālemde benüm bir çāre-sāzum yoḳ
Baña bir merḥamet eyler bulunmaz **oldı** yārāndan
(G 143/6)
- Ne rütbe ser-keş olmışsın amān ey serv-i āzādum
Ḥırām-ı dil-keşüñ nāz eyler **oldı** naḥl-ı Ṭübā'ya
(G 170/4)
- Üftāde **oldı** dil yine bir serv-i ḳāmete
Düşdi zemine sāye gibi vardı rāḥata
(G 179/1)
- Seyr it tesettürini o muḡ-beçcenüñ hele
Püşide **oldı** perçemi şarduḳda servete
(G 179/6)
- Gelüp meclisde cānān ḥāzır **oldı**
Sürürumdan cününüm zāhir **oldı**
(G 180/2)
- Beni sen eyledüñ aşüfte-ḥaṭır
Bu dil divānelikte māhir **oldı**
(G 180/4)
- Raḳib-i bed-meniş kāfirdi evvel
Görüp ḥüsünüñ daḥı pek kāfir **oldı**
(G 180/6)
- Ne cānlar eyledi şeydā nigāhı
Füsün-ger ḡamzesi pek sāhir **oldı**
(G 180/8)
- İderdüñ bir nevāzişle ri'āyet
Bu luṭfuñ Yäver'e pek nādir **oldı**
(G 180/10)
- Ne ḥālüm 'arz idebildüm ne nuṭṭa ḳudretüm **oldı**
Hemān gördükde ol meh-rüyi ḥayrān olduḡum ḳaldı
(G 183/7)
- Şehenşāh-ı zamān Sultān Selim Ḥān-ı kerem-baḥşā
Cihāmı eyledi iḥyā o kim şāh-ı cihān **oldı**
(Kt 1/2)
- Kemāliyle ne mümkin vaşfın itmek ol şehenşāhuñ
Ḥulāşa luṭf u iḥsānıyla 'ālem kām-rān **oldı**
(Kt 1/4)
- Ki ya'nī Seyyid 'Abdullāh Aḡa ol zāt-ı bī-hemtā
Nigāh-ı feyzmendi māye-baḥş-ı 'izz ü şān **oldı**
(Kt 1/8)
- Cenāb-ı şeh-r-yār-ı kāmḳarı sevḳ idüp ḥayra
'İnāyetle mürüvvetle müşārün bi'l-benān **oldı**
(Kt 1/10)
- Ḥamām u cāme-kānı ḥāne-i kilār-ı ḥāşşuñ hem
Ḥarāb u ḳiḳ iken tevsī' idüp çün ḡilsitān **oldı**
(Kt 1/14)
- Der ü divār u saḳf-ı pür-nuḳūşuñ yapdurup zibā
Müzeyyen muntaḳam ḡüyā ki bir ḳaşr-ı cinān **oldı**
(Kt 1/16)
- Düşürdüm Yäverā ta'mirine bir mışra'-ı tāriḥ
Yapıldı himmet-i şehle ne zibā cāme-kān **oldı**
(Kt 1/18)

ol: -du, -n̄

Kendi hālünde gezerken niçün **olduñ** böyle
Yāverā n'eyledi gör ülfet-i dil-dār saña

(G 14/9)

Gülşen ne gerek bende-i efgendeñe cānā
Kapuñ gibi 'uşşākuña ra'nā maḥal **olmaz**

(G 79/8)

ol: -mış, -dur

O zülf-i ḥam-be-ḥam āşiyān itmişken **olmuşdur**
Kebūtervāri murğ-ı dil yine āvāredür cānā

(G 22/7)

Nā-dān ile Yāver şakınup itme keş-ā-keş
Güç baḥs ile sen bilme misin kim cedel **olmaz**

(G 79/10)

Kapuñda ḥākim ü vālī senüñ üftādeñ **olmuşdur**
Benüm gibi hezārān mübtelāya raḡbetüñ yoḡdur

(G 50/7)

Kim dir dil-i 'uşşāka derünında teb **olmaz**
Yā küllḥen-i sūzānuñ içinde leheb **olmaz**

(G 80/1)

ol: -maz

İzṭırāb-ı dilden eyler dem-be-dem cüş u ḥurūş
Eşk-i çeşm-i ḥasretüm āb-ı revān **olmaz** mı yā

(G 25/4)

Kim dir dil-i 'uşşāka derünında teb **olmaz**
Yā küllḥen-i sūzānuñ içinde leheb **olmaz**

(G 80/2)

Hicr-i ruḥsāruñla cānā çihresi 'āşıklaruñ
Nār-ı firḡatden şolup berg-i ḥazān **olmaz** mı yā

(G 25/6)

Maṭlūb için ey 'āciz-i nā-çār u dil-efḡār
Yalvar ḡader-i Ḥazret-i Ḥaḡḡ'a sebeb **olmaz**

(G 80/4)

Şerḡa şerḡa yāreler açduñ efendim sīneme
Dāḡlarla sīnemüz çün gülsitān **olmaz** mı yā

(G 25/8)

Feryād u fiḡān ile ṭolarsa n'ola 'ālem
Mātem-kede-i dehr-i denīde ṭarab **olmaz**

(G 80/6)

Sen 'aşḡa düşüp derdine dermān mı ararsın
Merg ü ecel **olmaz** mı ser-encām-ı muḡabbet

(G 34/4)

Güstāḡ-ı maḡabbet ne kim eyler ise ma'zūr
Eṭvār-ı mecāzibde efendim edeb **olmaz**

(G 80/8)

Beni der-bend-i 'ubūdiyyet-i ḡisn eylemeḡe
Tār-ı zülfüñ ḡibice boynuma zencir **olmaz**

(G 76/4)

Būs-ı lebüñi itse ṭaleb Yāver 'aceb mi
Dīvāne ḡöñül her ne iderse edeb **olmaz**

(G 80/10)

Yūsuf gibi her dil-ber-i ra'nā ḡüzel **olmaz**
Ya'ḡüb nebi ḡüznine hiç bir bedel **olmaz**

(G 79/1)

Bizde **olmaz** hemişe şabr u sükün
Cüş ider cüy-bār-ı 'aşḡuz biz

(G 82/19)

Yūsuf gibi her dil-ber-i ra'nā ḡüzel **olmaz**
Ya'ḡüb nebi ḡüznine hiç bir bedel **olmaz**

(G 79/2)

Bizde **olmaz** zamān faşl-ı şitā
Gül-i dā'im bahār-ı 'aşḡuz biz

(G 82/21)

Ṭül-ı emel-i zülfüñ ile fikrete düşmiş
'Uşşāḡ-ı dil-efḡāruña ḡayrı emel **olmaz**

(G 79/4)

Düşdüñ 'aşḡa çāresi **olmaz** anuñ bilmez misin
Sen bu derd-i āteş-i hicrānı yana yana çek

(G 102/5)

Zaḡm urmaḡ için 'āşıka ḡancer be-kef olma
Ser-tiz-i nigāhuñ gibi tiḡ-ı ecel **olmaz**

(G 79/6)

Ben yār ḡamın ḡazandum ey dil
Olmaz mı senüñ de kesb ü ḡāruñ

(G 107/4)

ḡazeller iḡtirā' itdüñ belī 'aşḡıyla cānānuñ
'Aceb Yāver senüñ de bir kitāb **olmaz** mı āsāruñ

(G 110/10)

- Yār **olmaz** anuñ ‘aqlı kim eyler ise tedbir
Mecnün-ı dilüm derdine dermānı ne bilsün
(G 151/5)
- Bilürsin derd-i hicrānı pezirā-yı devā **olmaz**
Çeküp bu derd-i hicrānı hemān bî-hüde āh itme
(G 168/7)
- Merhametsüz böyle zālīm hiç görilmiş mi ‘aceb
Zahm-ı dil pür-hūn iken merhem-resān **olmaz** baña
(G 11/6)
- Fırkatinde dāğlarla sīnemi zeyn eyledüm
Sensüz ey nev-reste seyr-i gülsitān **olmaz** baña
(G 11/8)
- Cānum seni āh pek sevdi gāyet
Vaşluñ bize āh **olmaz** mı kısmet
(G 37/4)
- ol: -ur, -sa, -m**
Ben her ne kadar ‘āşî vü mücrim de **olursam**
Setr eyle benüm ‘aybum ‘iyān eyleme yā Rab
(G 28/5)
- Ben de zānū-zede-i kurbuñ **olursam** ne olur
Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat degil a
(G 158/5)
- ol: -ur**
Hāzān-ı bāğ-ı dilümde bahār **olur** mı ‘aceb
O gül-nihāl ile zevk-i hezār **olur** mı ‘aceb
(G 29/1)
- Hāzān-ı bāğ-ı dilümde bahār **olur** mı ‘aceb
O gül-nihāl ile zevk-i hezār **olur** mı ‘aceb
(G 29/2)
- Selāmeti bula mı baħr-ı ğamda keşti-i dil
Bu kılzüm ü yem-i ‘aşka kenār **olur** mı ‘aceb
(G 29/6)
- Şabāh-ı haşre degin dil ƣalur mı kim bî-hüş
Şabūh-ı neş’e ile bî-humār **olur** mı ‘aceb
(G 29/8)
- Düşinmeden gice gündüz cihānı görmez olur
Olur mı ‘aşık-ı zāruñ gözinde rāhat-ı h̄‘āb
(G 31/4)
- Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedār **olur** Yāver
Derüñde didelerüm hiç ider mi minnet-i h̄‘āb
(G 31/9)
- Şîr-i selisün yārāna ‘arz it
Yāver **olur** ol bādî-i ülfet
(G 37/10)
- Her nigehi siħr-i nev-icād **olur**
Her müjesi hāncer-i cellād **olur**
(G 64/1)
- Her nigehi siħr-i nev-icād **olur**
Her müjesi hāncer-i cellād **olur**
(G 64/2)
- Yāver-i āvārenüñ ‘aşkuñ ile
Kārı hemān nāle vü feryād **olur**
(G 64/10)
- Şaymayan āhret ü dinini bî-ğayret **olur**
Vāsi‘ü’l-mezhebe hiç ‘ār u hāmiyyet gelmez
(G 78/7)
- Luḫf-ı hoş-büyına terciħ **olur** mı hālün
Gerçi kim büy-ı laḫif ‘ūd ile ‘anberde de var
(G 74/3)
- Cānumı yaƣdı benüm āteş-i sūzān-ı firāk
Ne ‘aceb sönmez **olur** sūziş-i hicrān firāk
(G 100/2)
- Şafā vü zevk **olur** cānā dilümde miħnet-i ‘aşkuñ
Şaƣın zanneyleme derd ü elemdür hālet-i ‘aşkuñ
(G 109/1)
- Her vakit ülfet **olur** mı ol gül-i zibā ile
Bir zamān da Yāverāsā haşret-i cānāne çek
(G 102/9)
- Reşk-āver **olur** la‘l-i lebüñ gördüğü demler
ƣana boyanur bāde-i şahbā hevesinden
(G 153/5)
- Ṭotalum nev-bahār olmuş gözümde hār **olur** sensüz
Gülistāñı baña zindān iden sensin Şerifüm hū
(G 157/7)
- Ben de zānū-zede-i kurbuñ olursam ne **olur**
Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat degil a
(G 158/5)

Dā'imā maḥmūr **olur** çeşm-i siyāhı ol mehūn
Ol siyeh-mestūn de ben bīmāriyam sağdan sağa
(G 159/3)

Zaḥm-ı dil teşne **olur** gelse diyü peykānuñ
Cānı āmac ideli ğamze-i hūn-ḥāresine
(G 174/5)

Ḥasretüñle cān u dil pür-āteş ü sūzān **olur**
Her zamān her ān yağan ol āh-ı ḥasretdür beni
(G 192/3)

Ebr-i kākül açılır geh gāhice rū-püş **olur**
Māh-tābum geh 'iyān u geh nihān gördüm seni
(G 197/7)

Olur hūn-āb-ı eşkümler elümde sāğarum pür-hūn
Dü çeşmümden ağan kanum şarāb-ı eşk-i ḥasret mi
(G 186/7)

Her kaçresi reşk-āver **olur** baḥr-ı muḥiṭe
Çeşmümden ağan eşkümi 'ummān bilür mi
(G 203/3)

Olursa senden **olur** luṭf u iḥsān
Kuluñ Yāver ğarib ü nā-tüvāna
(K 1/3)

Ḥāk-i dergāhı **olur** mesned-i i'zāz baña
O hemān cevri ideğörsün bu cefā az baña
(Th 2/3)

Bülbülleri nālem n'ola eylerse de bī-hüş
İtdürsem **olur** fāḥteye zārı ferāmüş
(Th 3/14)

Şekvā katı bī-cā **olur** ağıyāruñ elinden
Geçdüm hele ben yār-ı dil-ārānuñ elinden
(Th 3/17)

Ağlasam derd ü ğamı ile **olur** ol ḥurrem
Şād **olur** her ne kadar olsam eger ben pür-ğam
(Tb 1/33)

ol: -ma, -y, -a
Düşdi dil-i bī-tābuma efkār-ı muḥabbet
Düşmenlerüm **olmaya** giriftār-ı muḥabbet
(G 33/2)

ol: -ma, -dur

Enīs-i nā-sezāyān **olmadur** bādī-i rüsvāyī
Erāzilden teḥāşī eyle nām u şānuñı ḥoş tüt
(G 35/3)

ol: -a, -sın
'Ālem tütalum şüh-ı cihān ile pür olmuş
Sen kim **olasm** ğayrı dil-ārāya ne minnet
(G 36/6)

ol: -sa
Olsa Loḳmān u Felāṭūn çāre-sāzi n'eylesün
Derd-i 'aşkuñ olmayınca bir devāsı vākı'ā
(G 7/3)

Bī-vefālıkla misāl **olsa** sezādur billāh
Sen o hercāyi vü bī-raḥma vefā vir yā Rab
(G 26/7)

Yāver ne 'aceb **olsa** metin şı'r-i muşanna'
Lāzım mı degil şı'rde şan'atla metānet
(G 38/9)

Nigāh-endāz-ı nāz **olsa** cihānı eyler aşüfte
O şühūñ fitne-i çeşm-i suḥan-sāzi ne fettāndur
(G 60/3)

Ne kadar **olsa** daḥı 'ilm ü hünerde māhir
Ser-nigün ṭālī' olan kimseye devlet gelmez
(G 78/5)

O gülüm 'āşıka yār **olsa** degildür mānī'
Murğ-ı dil 'aşk ile zār **olsa** degildür mānī'
(G 94/1)

Bu ṭarāvet ki gülün de var o gül-ruḥsāruñ
Eger 'uşşākı hezār **olsa** degildür mānī'
(G 94/4)

Sifle-perverligidür bizleri rencide iden
Hem-dem-i bezm-i kibār **olsa** degildür mānī'
(G 94/6)

Gülşen-i küyuñı Yāver gibi itsem mesken
Ḥābgāhum ser-i ḥār **olsa** degildür mānī'
(G 94/10)

Ser-ā-pā müy-ı cismüm bir zebān **olsa** edā itmez
Ne mümkin şükün itmek nāzeninüm nifmet-i 'aşkuñ
(G 109/7)

Ne kadar **olsa** güzel ta'birün
O kadar hüsn-i beyânı severem

(G 131/7)

Dilde ne kadar **olsa** keder sen giderürsin
Güyâ bu şafâlar ile sen şafvet-i cânsın

(G 142/7)

O şühî âh kim baht **olsa** Yâver
Halâş itseñ raqibânun elinden

(G 149/9)

Şeh-râhda ol şâhı görüp pâyine düşdüm
Züill **olsa** da bilmem yine 'izzet var içinde

(G 169/4)

Ğam yimezdüm ben de bu rütbe ferâmüş itmeseñ
Ğayrıya luţfuñ firâvân Yâver'e **olsa** gehi

(G 184/10)

Çille-i cevruñ çeker mi Rüstem-i Zâl **olsa** da
Bir kemân-ı saht imiş bâzûda kuvvet kalmadı

(G 188/3)

Biñ câni **olsa** girmege meydân-ı cengüñe
Behrâm-ı Gür **olsa** da itmez cesâreti

(G 201/19)

Biñ câni **olsa** girmege meydân-ı cengüñe
Behrâm-ı Gür **olsa** da itmez cesâreti

(G 201/20)

Cemâl-i bâ-kemâlün tâb-ı mihri **olsa** 'aks-endâz
Riyâz-ı cennete behcet-nümâdur yâ Resûlallâh

(K 2/3)

Perçemün ey murğ-ı pervâzi-i qalbün lânesi
Kendi hâlün şem'-i hüsnün **olsa** da pervânesi

(Mr 1/14)

Amân ol mest-i nâzum bezme gelse neş'edâr **olsa**
Keder gitse derûnumdan biraz zevke medâr **olsa**

(Th 1/1)

Amân ol mest-i nâzum bezme gelse neş'edâr **olsa**
Keder gitse derûnumdan biraz zevke medâr **olsa**

(Th 1/2)

N'olur tab'umca bir gün bir müsâ'id rüzgâr **olsa**

Ben olsam bir de muţrib bir de taraf-ı cüybâr **olsa**
(Th 1/3)

N'olur tab'umca bir gün bir müsâ'id rüzgâr **olsa**
Ben olsam bir de muţrib bir de taraf-ı cüybâr **olsa**
(Th 1/4)

Hoş imdi bir de farzâ bir cüvân-ı şivekâr **olsa**
Geçirdüm seyr-i gülzârı temennâlarla evkâtum
(Th 1/5)

Yeter geçdi bu güne mâlihulyâlarla evkâtum
Amân bir gün muqaddem âh faşl-ı nev-bahâr **olsa**
(Th 1/10)

Dimişsin yok dimezdüm bâde-i şirin-güvâr **olsa**
Senüñle âh bir gün bâğa gitsem de biraz çâşsam
(Th 1/15)

'Aceb pistânına beñzer mi diqqat üzere bir baqşam
Sen açsañ sineni bâğ içre birkaç da enâr **olsa**
(Th 1/20)

Bize nevbet irişse bâri ebrûsı çehâr **olsa**
Niçe hüsn eyledüm seyrân niçe ra'nâ güzel gördüm
(Th 1/25)

Nedim'ün olmağ üzere bir neşât-âver gazel gördüm
Olursa tâze eş'âr öyle pâk ü âb-dâr **olsa**
(Th 1/30)

İstemez kand-ı lebün tütü-i dil 'âlemde
Rû-nümâ **olsa** da ger âyine-i râz baña
(Th 2/10)

Berg-i gülden câme-ğ'âbum **olsa** cânâ hâr olup
Müy-ı ser-tâ-pây-ı cismüm nevk-i süzendür baña
(G 1/3)

Berg-i gülden **olsa** cämem hâr-ı firqatdür baña
Bâğ-ı cennet sensüz ey gül nâr-ı hasretdür baña
(G 2/1)

ol: -ma, -muz

Terk-i aşk itmek de müşkil cevrine tākāt de güç
Bir nefes ol dil-rübâsuz **olmamuz** gāyet de güç
(G 42/2)

ol: -mi, -yor

Oldı dil-efgende nāvekinde bīmāruñ senüñ

Olmiyor sāyeñ gibi senden cüdā ey serv-kaç
(G 46/4)

ol: -acak

Nuḡka geldükde nisār itmededür dürr ü güher
Ḥānde-fermā **olıcağ** lü'lü-i meknün görinür
(G 51/8)

ol: -an, -lar

Belā-dide **olanlar** hep görüp ḥāl-i diger-günüm
Unutdı kendünün derdin benümçün 'āşıķān ağlar
(G 57/7)

Kesildi 'āşıķ-ı zāruñ nevāsı kalmadı hiç
Şehid-i ğamzeñ **olanlar** ḥisābı n'eyler imiş
(G 87/6)

ol: -ur, -sa

Herkes devā-yı derdi bilür mi ki Yāverā
Ḥāzıķ ṭabib **olursa** müdāvā güzel bilür
(G 65/10)

Olursa senden olur luṭf u iḥsān
Kuluñ Yāver ğarib ü nā-tüvāna
(K 1/3)

Nedim'ün olmağ üzere bir neşāt-āver ğazel gördüm
Olursa tāze eş'ār öyle pāk ü āb-dār olsa
(Th 1/30)

ol: -mağ, -ıla

Ḥānde-riz **olmağıla** ol gül-i ter 'uşşāka
O tebessümden 'aceb neş'e-i şahbā mı gelür
(G 68/3)

ol: -duğ, -ı, -ın

Sitem-kār **olduğın** ol nāzeninün sen tehī şanma
Gürüh-ı 'āşıķānı cevri ile imtihān eyler
(G 73/7)

Ol gül-i ter hem-dem-i ḥār **olduğın** bilmez miyüz
Ey dil-i şeydā senün zār **olduğın** bilmez miyüz
(G 75/1)

Ḥ'āba varsa gözlerün şimşirin itmez der-niyām
Tığ-ı ğamzeñ bir każā kār **olduğın** bilmez miyüz
(G 75/6)

Bı-vefā yād-āşinā hercāyi zālim **olduğın**
Hep geçen gün itdüğün etvārdan kıldum kıyās
(G 84/3)

Ḥaṭṭ-ı rūyuñ bā'is-i bārān-ı eşküim **olduğın**
Mevsim-i evvel-bahār enhārdan kıldum kıyās
(G 84/5)

ol: -duğ, -u, -ın

Anuñ üftāde-i ḥüsn ü cemāli **olduğın** vaķtı
Geçen günler ḥisāb itdüm ki Yāver çok zamān olmuş
(G 86/9)

ol: -an

Yaluñuz şanma ṭarāvet ruḡ-ı ḥoy-kerdede var
Jāle-ālūde **olan** berg-i gül-i terde de var
(G 74/2)

Ne kaçar olsa daḡı 'ilm ü hünerde māhir
Ser-nigün ṭālī' **olan** kimseye devlet gelmez
(G 78/6)

Göñül bī-hūş kaldı nişter-i ğamzeñle bir ḡan al
Girifte-ḡuñ **olan** elbet olur faşşāddan maḡzüz
(G 93/6)

Bir noķta kaçar loķmaya kāni' olup ey dil
Şol süfre-i ni'metde **olan** kāse-i nün ol
(G 120/6)

Vuşlatda **olan** āteş-i hicrānı ne bilsün
Zevķinde **olan** ḥasret-i cānānı ne bilsün
(G 151/1)

Vuşlatda **olan** āteş-i hicrānı ne bilsün
Zevķinde **olan** ḥasret-i cānānı ne bilsün
(G 151/2)

Bı-ğınā māl-i firāvān bulan kimse ile
Künc-i 'uzletde **olan** ḥāline şākir nerede
(G 177/8)

Gerçi çeşmün ḡaste ammā eylemiş ḡalkı ḡarāb
Ol nigāh-ı Ḡahramānuñda **olan** kudret nedür
(G 71/6)

Suḡan-sencān **olan** güftārımı eş'ār için saķlar
Kelām-ı ḡikmet-āmizin kişi āsar için saķlar
(G 72/3)

O serv-endām **olan** kağdün kaṭı mevzundur cānā
Lebün bir bāde-i şāfi ruḡuñ gülğundur cānā
(G 21/1)

Söndürmege bir vech ile çäre bulamam hiç
Sinemde **olan** âteş-i süzânımı yâ Rab
(G 27/4)

ol: -*ma, -duqça*
Meh-cemâlün **olmaduqça** mâh-tâb itmez gönül
Biz şeb-i hicrânımuñ târ olduğın bilmez miyüz
(G 75/7)

ol: -*ma*
Zahm urmağ için ‘âşıkâ hancer be-kef **olma**
Ser-tiz-i nigâhuñ gibi tiğ-i ecel olmaz
(G 79/5)

‘ilâcı n’eylesün cânâ dilümde zahm-ı nâsûruñ
Şağın merhem-resân **olma** o zahm-ı hün-feşân geçmiş
(G 89/14)

Gördükde bu çeşmümden akan kanlı sirişki
Olma didi ol meh baña me’yüs-ı visâlüm
(G 133/8)

Ben de zânü-zede-i kurbuñ olursam ne olur
Hem-celis **olma** saña mücib-i vuşlat degil a
(G 158/6)

Reh-i ‘aşka eger sâlik iseñ pādâş-ı ‘aql **olma**
Refik-i nâ-muvâfıqla şağın sen ‘azm-i râh itme
(G 168/5)

El-ğâk semâhat ile şecâ’atle misli yok
Vaşf **olma** lâyıkınca ne mümkün mürüvveti
(G 201/16)

ol: -*du, -k*
Şimdi **olduq** cihânda şöhret-yâb
Yâverâ nâm-dâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/31)

Olaldan mübtelâ bu derd-i ‘aşka bilmeyüz n’olduq
O şühûñ hasretinden çâr-çeşm-i intizâr **olduq**
(Th 1/24)

ol: -*mak, -a*
Pek de bi-hüde degildür neş’e-i şeb-gürümüz
Nâ’il-i vaşl **olmağa** vâ-bestedür tedbirümüz
(G 83/2)

ol: -*mca*

Hüner bu derde esir olmamaqdur Yâver
Olınca ‘âşık-ı rüsvâ hicâbı n’eyler imiş
(G 87/10)

Gice **olınca** dañı uyku baña düşmen olur
Çeşm-i hasret göremez bizleri hiç râhatda
(G 167/7)

ol: -*an, -lar, -dan*
Felek bilmem hârâbâti **olanlardan** ne istersin
Benüm şimdi hesâbumdan dañı pîr-i muğân geçmiş
(G 89/29)

ol: -*mağ, -lğ, -a*
Büse düzd **olmağlğa** Yâver olur belki sebeb
Yâri mest itmek içündür devr-i sâğardan ğaraz
(G 91/9)

ol: -*up*
Gördükde rüy-ı yâri **olup** bāğ u rāğ dāğ
Güller kızardı reşk ile hep oldı dāğ dāğ
(G 95/1)

Şu’leden serv **olup** kaldı cigergâhumda
Şanki reftâr idiyor serv-i hürâmân-ı firāk
(G 100/7)

Pek perîşân-ğâl **olup** sen böyle nâlânsın gönül
Bilmem aşlın yâ neden süzân u giryânsın gönül
(G 118/1)

Ol şacı Leylâ için gezmem beyâbân-gerd **olup**
Ben esir-i turre-i şarrâriyam şağdan şağa
(G 159/7)

Dil-ğaste **olup** Yâver-i zârûñ gibi cânâ
Mağmûm olalı ğayli ğarâret var içinde
(G 169/9)

Mey-i ‘aşk ile revnağ-yâb **olup** geh gâhice şolduq
Sebû-yı mey gibi ya’ni boşalduq gâh geh şolduq
(Th 1/21)

Gülveş açılıp gülmeğicün bir çemenüm yok
Şem’-i ğam **olup** yanmağicün encümenüm yok
(Th 3/2)

Ben senün ‘âşık-ı didârûñ **olup** qalmış iken
Metn-i hüsnün yine şerğ itmede tefsîr-i qazâ
(G 24/3)

ol: -*ma, -y, -iz*

Niçün pā-māl-i şeh-rāh-ı edāsı **olmayız** Yāver
O şūhuñ esb-i nāz ile hırāmān çıķduđın gördük
(G 101/9)

Ŧut elinden rehber **ol** fenn ü ma‘ārif semtine
Ŧıfl-ı endek-sālūñı sen mekteb-i ‘ırfāna çek
(G 102/3)

ol: -*duķ, -da*

Refāh-ı hālümüz var iken evvel
Faķır **olduķda** biz bī-gāne düşdük
(G 103/4)

ol: -*sa, -m*

Yāver-i sūzendeyi bir şeb müşerref eyleseñ
Ben şebistānuñda **olsam** şem‘-i sūzānuñ senüñ
(G 105/10)

N’olur Ŧab‘umca bir gün bir müsā‘id rüzgār olsa
Ben **olsam** bir de muŦrıb bir de Ŧarf-ı cūybār olsa
(Th 1/4)

Vāmıķ **olsam** bu cefāyı baña ‘Azrā itmez
Belki Mecnūn dađı **olsam** bunı Leylā itmez
(Tb 1/17)

Vāmıķ **olsam** bu cefāyı baña ‘Azrā itmez
Belki Mecnūn dađı **olsam** bunı Leylā itmez
(Tb 1/18)

Ağlasam derd ü ğamı ile olur ol hırrerem
Şād olur her ne ķadar **olsam** eger ben pür-ğam
(Tb 1/34)

ol: -*du, -m*

Yāver ğibi ben de **oldum** ey dil
Üftādesi bir cefālı yārüñ
(G 107/9)

Yāverā ‘āşık-ı zār **oldum** ise
Dimedüm ben de fülānı severem
(G 131/9)

Derd-i hicrānuñla baķ işte seķilmez **oldum** āh
Vādi-i ‘āşķuñda zencirüñ sürer divāneden
(Mr 1/11)

Oldum ise ben her ne ķadar da ‘āşī
‘İşyānumı ‘afv eyle de mađfūr eyle
(R 1/3)

Böyle bir mähveşüñ bendesi **oldum** şimdi
Şöyle bir ser-keşüñ efgendesı **oldum** şimdi
(Tb 1/39)

Böyle bir mähveżüñ bendesi **oldum** şimdi
Şöyle bir ser-keşüñ efgendesı **oldum** şimdi
(Tb 1/40)

ol: -*a*

Her kim **ola** şā‘ır-ı aşķāb-ı ‘aşķ
Nāmı cihān içre begüm yād olur
(G 64/7)

Hüşyār olamaz böyle ķalır tā-be-ķiyāmet
Her kim ki fütādeñ **ola** ey serv-i revānum
(G 130/6)

Hāne-i ķalbe gelür elbet hāyāl-i dil-rübā
Ola mı mihmāna ‘izzet hāne-i virānede
(G 162/8)

Çāre-sāz olmayıcaķ ‘āşık-ı bī-çāresine
Şad FelāŦūn **ola** mı çāre-geri çāresine
(G 174/2)

ol: -*a, -maz*

Hüşyār **olamaz** böyle ķalır tā-be-ķiyāmet
Her kim ki fütādeñ **ola** ey serv-i revānum
(G 130/5)

ol: -*an, -ı*

Cezbe-i hüsni anuñ ğālib olur
Bi’Ŧ-Ŧab‘ esmer **olanı** severem
(G 131/6)

ol: -*ma, -dı*

Kime seķvā ideyüm **olmadı** bir çāre meded
Söylesem hāl-i dilüm ķāl ile taķrır olmaz
(G 76/5)

Hāk-pāy u pāy-māl oldum reh-i ‘aşķuñda ben
Sāye-endāz **olmadı** serv-i hırāmānum henüz
(G 77/4)

Manzūr-ı dü dideñ Ŧutalum **olmadı** sürme
Ebrülara zibāyiş için yā ne çekilsün
(G 137/5)

Bezmüme rindānı maķrem itmeyince **olmadı**
Kendümi rüsvā-yı ‘ālem itmeyince **olmadı**
(G 200/1)

Bezmüme rindānı mahrem itmeyince **olmadı**
Kendümi rüsvā-yı ʿālem itmeyince **olmadı**

(G 200/2)

Ol ğazāl-i vaḥṣi vü ol gül-nihālüm baña rām
Nāle vü feryādı her dem itmeyince **olmadı**

(G 200/4)

İttişāl ol mihr-i ruḥsār u semā-yı ʿiṣveye
Çeşmümi mānend-i şeb-nem itmeyince **olmadı**

(G 200/6)

Āh zālīm baña Nīl-i vuşlatuñ çeşmānumı
Gırye-i ḥasretle pür-nem itmeyince **olmadı**

(G 200/8)

Neş'e-yāb-ı būs-ı meygün-ı lebi ol nāzenin
Yāver-i nā-çarı pür-ğam itmeyince **olmadı**

(G 200/10)

ol: -*ma*, -*sa*

İhtizāz-ı nāz ile ser-ḥoş iderdi ʿālemi
N'eyleyem güftār-ı nāzi **olmasa** yārān mest

(G 39/4)

Nümāyān **olmasa** mānīʿ degil mäh-ı nev-i şevvāl
Hemānā ğurre-i ğarrā-yı ebrūlar bedīd olsun

(G 141/5)

ol: -*sun*

Kaṭre kaṭre yaşuma raḥm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i eşküm āh kim baḥr-ı sefid **olsun** da gör

(G 62/6)

İddi'ā'ı ṭayy-ı mazmün ile **olsun** Yāverā
Seyr-i ḥübān-ı Nedim'ün şifrine tanzirümüz

(G 83/9)

Dāğ-ı muḥabbetün başum üstinde var yeri
Olsun ser-i raḳīb-i deniden ırağ dāğ

(G 95/8)

Efendim gel fakirün ḥānesine
Kudümünle behişt **olsun** mekāñum

(G 129/4)

Yine ʿuşşāk-ı ḥasret-keşlere ʿid üzre ʿid **olsun**
Ṭulūʿ itdi çü mihr-i ʿid o meh ʿömri mezīd **olsun**

(G 141/1)

Müzeyyen cāme-i ʿid itsün efvün kıymet-i ḥüsnuñ
Niğāh-ı çeşm-i bed-manzar cemālinden baʿid **olsun**

(G 141/4)

Nümāyān olmasa mānīʿ degil mäh-ı nev-i şevvāl
Hemānā ğurre-i ğarrā-yı ebrūlar bedīd **olsun**

(G 141/6)

Ne ʿid itdük ne bayramlaşdük ol bī-gāne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün ʿidüñ saʿid **olsun**

(G 141/8)

Kaçınma ʿarz-ı didār eyle ʿuşşāk-ı dil-efğāra
Efendim dide-i Yāver ruḥuñla müstefid **olsun**

(G 141/10)

İltifāt it baña imā ile **olsun** cānā
Kaş u göz ile işāret daḥı şoḥbet degil a

(G 158/3)

El-amān ey çeşm-i ḥasret bir gice **olsun** n'olur
Ḥ'āba varsañ belki rü'yāda görürsin ol mehi

(G 184/3)

Senün āhü niğāhuñ mest-i ḥ'āb **olsun** da ḳalsun mı
Göñül zaḥm-ı müjeñle pür-ʿazāb **olsun** da ḳalsun mı

(G 193/1)

Senün āhü niğāhuñ mest-i ḥ'āb **olsun** da ḳalsun mı
Göñül zaḥm-ı müjeñle pür-ʿazāb **olsun** da ḳalsun mı

(G 193/2)

Bizi bezmüñden istiskāl güne ṭarḥ idüp cānā
Raḳībān vaşluñ ile kām-yāb **olsun** da ḳalsun mı

(G 193/6)

Kemāl-i ʿizzet ü ikrāmuñı gördükde māhum dil
Mülākātuñ deminde pür-ḥicāb **olsun** da ḳalsun mı

(G 193/8)

Olurken Yāver'ün eş'arı bir bir cümle manzūruñ
Benüm bu ser-güzeştüm bir kitāb **olsun** da ḳalsun mı

(G 193/10)

Ger ğamzeleri çekse de her dem saña ḥancer
Olsun daḥı ḥışm u ğazāb çeşmine mazḥar

(Th 3/22)

ol: -*du*, -*y*, -*sa*

Ne **olduysa** baña oldı niğāh-ı çeşm-i fettāndan

Bu meftūnluk degildür yaluñuz hicrân-ı cānāndan
(G 143/1)

Devā-sāz **ol** leb-i la'lüñle cānā
Dil-i bīmārumuñ dermāni sensin
(G 144/5)

‘Aqluñ yitirüp soñra mı ‘ākil **olacağsın**
Ser-ħalkā-i ‘uşşāka mı dāħil **olacağsın**
(G 145/1)

ol: -sa, -y, -di
Teğāfüller tecāhüller sitemler bī-vefālīklar
Eger gāhice **olsaydı** ne māni‘ her zamāndur bu
(G 155/8)

ol: -miş, -am
Nüş-ı şahbā-yı lebüñden öyle ser-mest **olmuşam**
Bezm-i ‘aşkuñ sāğar-ı ser-şāriyam şağdan şağa
(G 159/5)

Kendi müjgānum bile pūşide şan çeşmānuma
Öyle meshūr **olmuşam** ol gözleri sehħāreye
(G 164/8)

ol: -mağ, -da, -dur
Dem-be-dem hūn-ı dilümden neş’e-yāb **olmağdadur**
Sevdüğüm mest-i müdām olsa sezādur gözlerüñ
(G 111/7)

Giryenāk **olmağdadur** her dem hayāl-i yār ile
Görmedüm ārām u rāħat çeşm-i ħasret-pişede
(G 163/3)

Çeşm-i dille geh hayālüñ geh cemālüñ seyr ider
‘Aşkuñ **olmağdadur** didāruñı nezzāreye
(G 164/4)

Ĥasretüñle giryenāk **olmağdadur** iki gözüm
Farğ olunmaz eşk-i hūn-ālūd ile peymāneden
(Mr 1/7)

ol: -miş, -sın
Ne rütbe ser-keş **olmuşsın** amān ey serv-i āzādum
Ĥıram-ı dil-keşüñ nāz eyler oldı naħl-ı Tūbā’ya
(G 170/3)

ol: -ma, -y, -ıcak
Çāre-sāz **olmayıcağ** ‘aşık-ı bī-çāresine
Şad Felātūn ola mı çāre-geri çāresine
(G 174/1)

ol: -madan
Cünün ehline manşib yok mı şeydā **olmadan** ġayrı
Nigāh-ı ehl-i dūnyāya temāşā **olmadan** ġayrı
(G 182/1)

Cünün ehline manşib yok mı şeydā **olmadan** ġayrı
Nigāh-ı ehl-i dūnyāya temāşā **olmadan** ġayrı
(G 182/2)

Rağib ile keş-ā-keşden murādum olmadı ħāşil
Ne ħaldı ‘āzim-i semt-i müdārā **olmadan** ġayrı
(G 182/4)

Ĥuşül-ı maħlab u Nıl-i merāma çāremüz yokdur
Hemān cūyende-i elťāf-ı Mevlā **olmadan** ġayrı
(G 182/6)

Sirişküñ çağlayup ağmağda ammā südmend olmam
Ki bād-ı şubħ ile cūşende deryā **olmadan** ġayrı
(G 182/8)

ol: -ma, -m
Sirişküñ çağlayup ağmağda ammā südmend **olmam**
Ki bād-ı şubħ ile cūşende deryā **olmadan** ġayrı
(G 182/7)

ol: -duğ, -um
Begüm bu āteş-i ‘aşkuñla sūzān **olduğum** ħaldı
Giceler şubħa dek derdüñle nālān **olduğum** ħaldı
(G 183/1)

Begüm bu āteş-i ‘aşkuñla sūzān **olduğum** ħaldı
Giceler şubħa dek derdüñle nālān **olduğum** ħaldı
(G 183/2)

Görüp ħāl-i diger-gūnum baħa raħm itmedüñ cānā
Niēe demdür ġamuñla zār u giryān **olduğum** ħaldı
(G 183/4)

Bütün yağmaya virdüm ħānmān-ı şabr u tedbiri
Taħammül itmeyüp bī-şabr u sāmān **olduğum** ħaldı
(G 183/6)

Dem-ā-dem ġayrılarla ülfet ider ol perī şimdi
Benüm Yāver gibi mehcūr-ı cānān **olduğum** ħaldı
(G 183/10)

ol: -mak
Güzergāhuñda beklerdüm seni görmek için cānā
Yoluñda ħāk-sār **olmağ** o da bir resm-i ‘ādet mi
(G 186/6)

Nedim'ün **olmak** üzere bir neşât-âver gâzel gördüm
Olursa tâze eş'âr öyle pâk ü âb-dâr olsa

(Th 1/29)

ol: -al, -dan

‘Âşık **olaldan** beri didârũna
Ağlamadan ben gülemem Muştafâ

(G 191/5)

Olaldan bir cefâ-cû dil-berüñ âvâresi Yâver
Ġarib ü pây-mâl üftâde vü nâlenededür şimdi

(G 194/9)

Olaldan mübtelâ bu derd-i ‘aşka bilmeyüz n’olduk
O şühûñ ħasretinden çâr-çeşm-i intizâr olduk

(Th 1/23)

ol: -ur, -ken

Olurken Yâver'ün eş'ârı bir bir cümle manzûruñ
Benüm bu ser-güzeştüm bir kitâb olsun da çalsun mı

(G 193/9)

ol: -ma, -miş, -du, -m

Bu rütbe **olmamışdum** derd-i ‘aşkuñla senüñ böyle
Bu cân-ı nâ-tüvân pek ħaste vü nâlenededür şimdi

(G 194/3)

ol: -ma, -mağ

Ġayrânı **olmamak** nice mümkün ol âfetüñ
Mir'ât-ı sînesi dilüme virdi ħayreti

(G 201/5)

ol: -maz, -sa

Eger peyk-i şabâ ile nesim-i luţfuñ **olmazsa**
Açılmaz ġoncenüñ beste dehânı yâ Resûlallâh

(K 3/7)

ol: -dukça

Ġamer her şehrüñ encâmında **oldukça** maħâğ u selğ
Ziyâ vü incilâyı şems-i luţfuñdan recâ eyler

(Kt 2/17)

ol: -ma, -y, -acak

Şabr itmelidir derd ü ġamuñ çekmeli Yâver
Tâ **olmayacak** Pertev o nev-reste ħağ-âver

(Th 3/24)

2. Bulunmak.**ol:** -ma, -y, -ınca

Olsa Loğmân u Felâţûn çäre-sâzi n'eylesün
Derd-i ‘aşkuñ **olmayınca** bir devâsi vâkı‘â

(G 7/4)

ol: O, işaret zamiri.

O ħünî ġamzelerle var idi ünsiyetüm evvel
Görinmez ħayli demlerdür ‘aceb **ol** kâdadur şimdi

(G 194/6)

Dâne-i ħâl ile **ol** virmezden evvelce firib
Murğ-ı dil şayd eyleyen ġisüya oldum mübtelâ

(G 15/3)

Bir ġöñül vardı yanumda **ol** da gitdi yâr ile
Künc-i ġamda oldum âħir ġam-güsârumdan cüdâ

(G 23/3)

Müjenüñ zaħmı görünmez beni **ol** yâreledi
Ġarem-i cânuma geçdi aman **ol** tîr-i ħazâ

(G 24/5)

ol: -dur

Bâde-i la‘l-i leb-i şîrin-güvârın nüş idüp
‘Âşık **oldur** kim dehân-ı yârini zih-gir ider

(G 54/6)

ol: İşaret sıfatı.

Bir nigâhum **ol** ġazâli itdi vaħşet-pişe âh
Âh kim kendi nigâhum daħı düşmendür baña

(G 1/5)

Âh kim n'eyledi **ol** dil-ber-i şannâz baña
Çeşm-i maħmûrı ġüzel ġamzesi ġammâz baña

(G 3/1)

Bir nigâh eyledi **ol** dil-ber-i nâzende baña
‘Ağlumı alur iken eyledi bir ħande baña

(G 4/1)

O benüm pâdişehümdür ben anuñ bendesiyem
Ol mehüñ pâyine yüz sürmek ise ħanda baña

(G 4/4)

Şive vü reftâr idişi **ol** şehüñ
Şanki hemân âb-ı revândur baña

(G 5/5)

Dide-i ġüyâsınuñ **ol** âfetüñ
Her müjesi tiğ-ı zebândur baña

(G 5/7)

Sāyesinde ḥ'āb u rāḥat mı görür Yāver 'aceb
İşve-gerlik eylese **ol** kâmet-i zibā baña

(G 6/10)

Āh kim **ol** nāzeninüm mihrbān olmaz baña
Cānumı alur benüm ārām-ı cān olmaz baña

(G 11/1)

Öyle olmuş kim ḥayālî çeşm-i dilde mürtesem
Kanda bakşam **ol** mehüñ şekli nihān olmaz baña

(G 11/4)

Yine pek serseri-i vālih ü ser-gerdānsın
Yine sıhr itdi mi **ol** dide-i sehḥār saña

(G 14/6)

Gerçi kim gonce-güşālıklarını duydum hep
'Aceb **ol** gonce-i femden ḥaberüñ var mı şabā

(G 17/4)

Yāver'e var mı 'aceb niyyeti teşrife yine
Meded **ol** kân-ı keremden ḥaberüñ var mı şabā

(G 17/10)

Ol siyeh zülfi-i semen-būyı ḥayāl eyler isem
Çeşm-i giryānum ider ḥ'āb-ı perişāmı fidā

(G 20/3)

Senüñ **ol** künc-i ğamda ḥüzn-i 'aşkuñ ile üftādeñ
Görürse iltifātuñ yā naşıl memnündür cānā

(G 21/7)

Bāğ-ı ḥüsnüñ yād idüp bülbul misālî ağlaram
Olmışam Yāver gibi **ol** gül-'izārumdan cüdā

(G 23/10)

Müjenüñ zaḥmı görünmez beni **ol** yāreledi
Ḥarem-i cānuma geçdi aman **ol** tır-i kaza

(G 24/6)

Ta'yīb olunur mı cedel-i ğayr ile Yāver
Ol şüh için ağyār ile ğavğāya ne minnet

(G 36/10)

Şi'r-i selisüñ yārāna 'arz it
Yāver olur **ol** bādî-i ülfet

(G 37/10)

'Aks itdügidür táb u teb-i süz-ı derūnum
Ol sım-tenüñ sine-i 'uryānına bā'is

(G 40/8)

Ol müy-ı miyānuñ dime ey dil beli vardur
Bir kerre der-āğüş-ı miyān eylemediñ hiç

(G 41/7)

Terk-i 'aşk itmek de müşkil cevrine tākāt de güç
Bir nefes **ol** dil-rübāsuz olmamız ğāyet de güç

(G 42/2)

Hem-nişin olmaz bizümle **ol** şeh-i āli-cenāb
Hem-dem-i bezm-i ekābir yār ile ülfet de güç

(G 42/3)

Rüyını görmek ne mümkün **ol** nāzikterüñ
Kesret-i ağyārdan **ol** mäh ile şoḥbet de güç

(G 42/5)

Rüyını görmek ne mümkün **ol** nāzikterüñ
Kesret-i ağyārdan **ol** mäh ile şoḥbet de güç

(G 42/6)

Nāza āğāz idicek **ol** büt-i Çinî-ḥüsnüm
Çeşm-i güyāsı ider şive-i güftāra meded

(G 45/3)

Meşrebümce bir kadeḥ nüş eyledüm ğāyet leziz
Buldum **ol** demde dilümde başka bir ḥalet leziz

(G 47/2)

Tatlı tatlı **ol** mehüñ güftārını diñler iken
Ḥalk ile şimden girü gelmez baña şoḥbet leziz

(G 47/3)

Ol mehüñ mihri dilinde cāy-gir olmak için
İbtidālarda olur cānān ile ülfet leziz

(G 47/5)

Ḳanmadı ḥün-ı dilüm nüş itmeden **ol** mest-i nāz
Dide-i maḥmürına gelmiş mey-i naḥvet leziz

(G 47/7)

Ḳaddi 'ar'ar bir güzel görmez ki dil meyl eylesün
Her zamān **ol** kâmet-i bālāyı eyler ittiḥāz

(G 48/8)

Şeh Selim'üñ Yāverāsā hep du'ā-ḥ'ānı olup
Ḳalsa **ol** şāha açup destin sezādur lāleler

(G 49/18)

Gönül ḥāl-i dil-i zārı o şāha 'arz-ı ḥāl eyle
Cemāl-i pür-celāle zannum **ol** kim tākātuñ yokdur

(G 50/4)

Ne rütbe eylemiş Yâver seni meftûn **ol** zâlim
Bu 'âlemde anuñçündür ki aślâ râhatuñ yokdur
(G 50/9)

Çanda baqsam baña **ol** ruhları gülgün görünür
Kâmeti serv-i sehiden daļu mevzûn görünür
(G 51/1)

Çayr ile cilve-künân ülfet ider de Yâver
Niçün **ol** gülşen-i cānum baña maħzûn görünür
(G 51/10)

Leb-i rengin-i yâri Yâverâ yâķûta beñzetme
Ki **ol** nâ-yâb u nâ-dide 'aceb pâkize gevherdür
(G 52/10)

Meded **ol** nûr-ı mücessem geliyor
Şavılıñ şûh-ı müsellemler geliyor
(G 53/1)

Bulsa çok mı yine mevtâsi hayât
Ne var **ol** 'İsi-i Meryem geliyor
(G 53/4)

Oldı **ol** şûh-ı nemek-rîz-i şütüm
Yine zaħm-ı dile merhem geliyor
(G 53/5)

Gülse eşk-i çeşmümi gördükde **ol** dil-ber ne var
Kühlerde cûlar ağlar kebg-i kühsârân güler
(G 55/3)

Ne cânlar yakduğın **ol** âfetüñ dil-gir olandan şor
Naşıl sihr itdüğün 'uşşâķına teşhîr olandan şor
(G 56/1)

Beyâna hâlini Yâver ne mümkün **ol** büt-i Çin'e
Beli ifrâķ-ı hüzününden yanumda tercemân ağlar
(G 57/9)

Aña müjgâmi çün i'râb eger kim sâye-rîz olsa
Ruħı **ol** hurde haķlarla şanursın levh-i Ķur'an'dur
(G 60/6)

Diriğ itme amân **ol** merhem-i kâfûrveş sineñ
Çigergâhum benüm şad şerħa iden tiğ-i hicrândur
(G 60/7)

İnanma i'timâd itme ne kâfir kişidür **ol** şûh
Vişâlüñ va'd ider gerçek gibi ammâ yalan söyler
(G 63/3)

Nigâh-ı iltifât itdüklerin **ol** ketm ider ammâ
İşâret itdüğün ağyâr-ı düna ebruvân söyler
(G 63/5)

Çü zâhid mescidi terk itmez **ol** nev-reste tıfl ammâ
Anuñ bî-gânelerle 'işretin pîr-i muğân söyler
(G 63/7)

Dehâmı gerçi kim hâmuş **ol** gül-goncenüñ Yâver
Lisân-ı hâl ile her bir müje hem-çün lisân söyler
(G 63/9)

Güftâr-ı nâzı **ol** büt-i ra'nâ güzel bilür
Dil-keş hırâmı kâmet-i zibâ güzel bilür
(G 65/1)

Hânde-rîz olmağıla **ol** gül-i ter 'uşşâķa
O tebeşümünden 'aceb neş'e-i şahbâ mı gelür
(G 68/3)

Ser-â-pâ kâmetüm **ol** kâmet-i cānâna hâşretdür
Dü çeşmüm de benüm **ol** dide-i fettâna hâşretdür
(G 70/1)

Ser-â-pâ kâmetüm **ol** kâmet-i cānâna hâşretdür
Dü çeşmüm de benüm **ol** dide-i fettâna hâşretdür
(G 70/2)

Hâşret-i vuşlat baña Ķan ağladur her şubh u şâm
Şorsalar bilmem yine **ol** yâr ile vuşlat nedür
(G 71/4)

Gerçi çeşmüñ hâste ammâ eylemiş Ķalkı Ķarâb
Ol nigâh-ı Ķahramânuñda olan Ķudret nedür
(G 71/6)

Raķibâna olan çeşbân degildür 'aşıķa lâyiķ
Libâs-ı nâzımı **ol** nâzenin ağyâr için saķlar
(G 72/6)

Sitem-kâr olduğın **ol** nâzeninüñ sen tehi şanma
Gürüh-ı 'aşıķanı cevri ile imtihân eyler
(G 73/7)

Yokdur **ol** mâhveşüñ hüsni-i Ķudâ-dâdına söz
Ancaķ esbâb-ı Ķasen zib ile ziverde de var
(G 74/7)

'Aşķum iķrâr idüp **ol** şûh-ı cefâ-pîşe dimiş
Dâğ-ı pür-hün-ı firâķum dil-i Yâver'de de var
(G 74/9)

Ol gül-i ter hem-dem-i hâr olduğın bilmez miyüz
Ey dil-i şeydâ senüñ zâr olduğın bilmez miyüz
(G 75/1)

‘Aql u fikr ü zihnümi başumdan itdüñ tār-mār
Hüsniñi ‘arz itdi **ol** kākül-perişānum henüz
(G 77/8)

Ol hānde-i şirîn leb-i hāndāna virilmiş
Bu girye vü zārī dil-i nālāna virilmiş
(G 85/1)

Ƙumrileri Yāver giceler hāsret ü rāhāt
Pür-şivelik **ol** serv-i hūrāmāna virilmiş
(G 85/10)

Beni **ol** bī-vefā vuşlatla mesrūr eylemez dirsın
‘Aceb bir var mıdur vaşlıyla yārüñ şād-mān olmuş
(G 86/7)

Geçer hışm u ğāzabdan şanma sen **ol** āfet-i ser-keş
Kül olduñsa ne ğam yirsın yine üfler ider āteş
(G 88/1)

Ne yapşun zerreveş nā-çiz iken ‘uşşāk-ı hayrānı
İder hürşide istignā tūlū‘ itdüğçe **ol** mehveş
(G 88/4)

Nihāl-i Ƙadd-i bālāsını yā Rab ser-firāz eyle
Beni çün sāye pā-māl eyledi **ol** Ƙāmet-i dil-keş
(G 88/6)

UşandıƘ **ol** kemān-ebürü ğamından Yāverā artıƘ
Yeter tır ile oldu sīneler mānende-i terkeş
(G 88/9)

Sen **ol** nūr-ı siyāhı görmedüñ mi ey dil-i şeydā
Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir nev-cüvān geçmiş
(G 89/3)

Beni bīdār ider her şeb amān **ol** eşk-i hāsretler
Dü çeşmümden anuñçündür benüm h̄‘āb-ı girān geçmiş
(G 89/25)

Ben **ol** maħrūm-ı didārum beni şād itmedi devrān
Ben **ol** maħzūn u nālānum ki vaƘt-i şād-mān geçmiş
(G 89/33)

Ben **ol** maħrūm-ı didārum beni şād itmedi devrān

Ben **ol** maħzūn u nālānum ki vaƘt-i şād-mān geçmiş
(G 89/34)

Nigāh-ı iltifātından bizi dūr eyledi Yāver
Beni **ol** nāzlı cānāne raƘīb-i bed-zebān geçmiş
(G 89/36)

Bir tatlı būseseñ alup **ol** sükkerin lebüñ
Oldı o lezzetiyle dehān u dimāğ dāğ
(G 95/3)

Yāver görünce **ol** gül-i gülzār-ı behceti
Güller kızardı reşƘ ile hep oldu dāğ dāğ
(G 95/9)

Bir lebi var **ol** gülüñ kim gül-be-şekkerden laşif
Öyle bir ruhsārı da var kim gül-i terden laşif
(G 96/1)

Rūh-perver **ol** dehende lü‘lü‘-i dendān-ı yār
Bir müdevver hoƘƘa-i la‘l içre gevherden laşif
(G 96/3)

Hemen **ol** cezbe-i hüsñ ü ānı
Vech-i esmerde Ƙodı cilve-i ‘aşƘ
(G 99/3)

Egerçi ‘abes ‘işmet ile da‘vā eyler **ol** kāfir
RaƘībüñ dest-i cevrinden gürizān çıƘduğın gördük
(G 101/5)

Her vaƘit ülfet olur mı **ol** gül-i zibā ile
Bir zamān da Yāverāsā hāsret-i cānāne çek
(G 102/9)

Seni dil-teng iden hep **ol** peridür
Nedür dünyāya Yāver infi‘ālüñ
(G 104/9)

Va‘d itdi vişālin saña **ol** va‘dine durmaz
Sen öyle yalan sözlere gerçekten inanduñ
(G 112/9)

Baħtuñ senüñ ey Yāver-i şeydā ne siyehmiş
H̄‘āb içre vişāle irüp **ol** demde uyanduñ
(G 112/18)

İstemez itme nigeħ **ol** Yāver-i nā-kāmına
Şanma ey ser-mest-i nāzum şefƘatüñ olmuş senüñ
(G 114/9)

Rüyına bakmakla toymaz ‘aşık-ı hasret-keşi
Hâşılı **ol** meh-likâyı her zamân ister gönül
(G 116/6)

Zuhûr-ı müy-ı nev-hizûn ruhuında nürdan gördüm
Şikest **ol** hürde hâttı ‘aynek-i billürdan gördüm
(G 121/2)

Hemân güyâ ki Yâver kadre irdüm nûra garğ oldum
Beyâz **ol** gerdeni kim **ol** siyeh semmürdan gördüm
(G 121/10)

Hemân güyâ ki Yâver kadre irdüm nûra garğ oldum
Beyâz **ol** gerdeni kim **ol** siyeh semmürdan gördüm
(G 121/10)

Yâverâ terk eylemem **ol** yâri pâ-mâl itse de
Hâk-sâr olmak yolında iftihârumdur benim
(G 122/9)

Ol mehi ben her dem añar ağlaram
Âteş-i ‘aşkıyla yanar ağlaram
(G 126/1)

Ben dağı Yâver gibi **ol** zâlimün
Âteş-i ‘aşkıyla yanar ağlaram
(G 126/9)

Baňa öğretti **ol** meh fenn-i aşkı bir nigâh ile
Temâşâ bundadır kim böyle bir şâhib-nazar gördüm
(G 128/3)

Serv-ğad gonce-dehâni severem
Amân **ol** müy-ı miyânı severem
(G 131/2)

Gördükde bu çeşmümden akan kanlı sirişki
Olma didi **ol** meh baňa me’yûs-ı visâlüm
(G 133/8)

Yâver-i derd-i derünüm **ol** tabibüm gel amân
Haste-i bî-tâb-ı ‘aşkam hâtırım şormaz mısın
(G 138/9)

Gör kayd-ı serün sen dağı ey ‘aşık-ı miskîn
Ağyâra gider **ol** şeh-i hübân ne tûrursın
(G 140/6)

Ey dil yine bir semte mi ‘azm idecek **ol** şeh
Yollarda çalup böylece hayrân ne tûrursın
(G 140/7)

Ne ‘id itdük ne bayramlaşduk **ol** bî-gâne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün ‘idün sa‘id olsun
(G 141/7)

Ol serv-i sehî-ğad ile sen kâmet-i cânsın
Mestâne nigehterle begüm âfet-i cânsın
(G 142/1)

‘Aşıkânun gam yiyüp hün-ı dilin nüş eylesün
Ol rakîb-i bed-likâ luftun ile memnün iken
(G 146/8)

Gönül **ol** serv-ğaddi gördüğü dem meyl ider ammâ
Zuhûr-ı ‘aşkı hübânun bilinmez ibtidâsından
(G 150/3)

Niçün **ol** meh beni rencide-hâtır eyliyor dirsın
‘Aceb bir var mıdur hoşnüd olmuş dil-rübâsından
(G 150/5)

Feryâd idiyor ‘aşkı ile **ol** şeh-i hüsünü
Bî-çâre gönül kendine şâyânı ne bilsün
(G 151/7)

Yâver gibi bîzâr ider **ol** halk-ı cihânı
Üftâdelerün şabr ile sâmanı ne bilsün
(G 151/9)

Mağzün iken **ol** şühâ nigâh eyler isem de
Muğber görünür şafvet-i rüyı kederümden
(G 152/3)

Mest itdi beni **ol** güzelün bâde-i ‘aşkı
Yâver haberün var mı benim derd-i serümden
(G 152/9)

Didârünü görmekle kanâ‘at mi ider dil
Yâ n’eyesün **ol** Yâver-i şeydâ hevesinden
(G 153/10)

Ebr-i âhum mı ‘aceb perde-keş-i ruhsârün
Togmadı bu gice **ol** necm-i seher n’olsun bu
(G 154/6)

Dâ’imâ mağmür olur çeşm-i siyâhı **ol** mehün
Ol siyeh-mestün de ben bîmâriyam sağdan sağa
(G 159/3)

Dâ’imâ mağmür olur çeşm-i siyâhı **ol** mehün
Ol siyeh-mestün de ben bîmâriyam sağdan sağa
(G 159/4)

- Ol** şacı Leylâ için gezmem beybân-gerd olup
Ben esir-i turre-i tarrarıyam şağdan şağa
(G 159/7)
- Hayret-zedeyüm **ol** şeh-i hübânı görünce
‘Aqlum gidiyor kâmet-i cânânı görünce
(G 160/1)
- Murğ-ı dilümüz gitdi hemân yanına yârin
Kumrî gibi **ol** serv-i hırâmânı görünce
(G 160/4)
- Meydâna çıkup nâz ile reftâr idiyorken
Görmezlenür **ol** ‘âşık-ı hayrânı görünce
(G 160/8)
- Üftâdeligüm vardı ki **ol** rütbeyle Yâver
‘Aqlum gidiyor kâmet-i cânânı görünce
(G 160/9)
- Kendi müjgânım bile püşide şan çeşmânuma
Öyle meshûr olmuşam **ol** gözleri sehâreğe
(G 164/8)
- Kan döker her çeşm-i zaḥmûn dide-i giryân gibi
Ne urılduñ Yâverâ **ol** ğamzesi hûn-ḥâreye
(G 164/10)
- Yok dimez bûs-ı dehânun itseler daḥı taleb
Hiç tayanmaz ‘âşıkun **ol** nâzenin ibrâmına
(G 165/4)
- Şimdilik hâli hoş ammâ ülfet-i dil-dâr ile
Ol rakîb-i bed-liḳânun baḳ hele encâmına
(G 165/8)
- Şarmış bele kânûn kuşağın püskülü şarkar
Ġâyetle yakışmış aman **ol** müy-ı miyâna
(G 166/8)
- Şeh-râhda **ol** şahı görüp pâyine düşdüm
Züill olsa da bilmem yine ‘izzet var içinde
(G 169/3)
- Dimez miydüm gönül duş olma gel bu ‘aşk u sevdâya
Bulur elbet belâsın dil viren **ol** ḳaddi bâlâya
(G 170/2)
- Cevâba ḳâdir olmaz belki eyler derdini izhâr
- Muḥabbetden su’âl eylersem **ol** Mecnûn-ı şeydâya
(G 170/6)
- Seni Yâver gibi **ol** ḥasret-i didâra vaḳf eyler
Gönül meyl eyleme her gördüğün maḥbûb-ı zibâya
(G 170/9)
- Söylesem derd-i derûnum ḥâlûme raḥm eylemez
Âh kim **ol** ḳâmet-i serv-i sehî âzâduma
(G 171/4)
- Bâğa vardum nergisün gördüm bugün maḥmûrluğın
El-amân **ol** dide-i fettân geldi ḥâtıra
(G 172/4)
- Ḥâlûmi bildür gönül **ol** yâre Allâh ‘aşḳına
Ḥayli demdür teşneyem didâra Allâh ‘aşḳına
(G 173/1)
- Ejder gibi dem çekmededir ‘âşık-ı zâra
Ol zülf-i siyeh-târını başdan çıkarınca
(G 175/4)
- Yâver viremez bir daḥı **ol** mive-i vaşluñ
Ol naḥl-ı hırâmânı yirinden ḳoparınca
(G 175/9)
- Yâver viremez bir daḥı ol mive-i vaşluñ
Ol naḥl-ı hırâmânı yirinden ḳoparınca
(G 175/10)
- Hezârân nâz ile **ol** ḳâmet-i serv-i sehî nâzum
Çemenzâra çıkup gâhî gezer âheste âheste
(G 176/7)
- Ol** şeh rakîbe itse daḥı ḥüsn-i iftibâr
İḳbâl yine gelmez o idbâr u nekbete
(G 179/7)
- Dili çâh-ı zeḳana ḥabs idicek **ol** zâlim
Zülf-i pür-piç ü ḥamın boynına zencir itdi
(G 181/7)
- Ne ḥâlûm ‘arz idebildüm ne nuḳḳa ḳudretüm oldı
Hemân gördükde **ol** meh-rüyî hayrân olduğum ḳaldı
(G 183/8)
- Dem-â-dem ḡayrılarla ülfet ider **ol** perî şimdi
Benüm Yâver gibi mehcür-ı cânân olduğum ḳaldı
(G 183/9)

El-amān ey çeşm-i ḥasret bir gice olsun n'olur
 H'āba varsañ belki rü'yāda görürsin **ol** mehi
 (G 184/4)

'Aceb bu kāmeti zibā nihāl-i bāğ-ı cennet mi
 Hürām-ı nāz ile reftār iden **ol** serv-i kāmēt mi
 (G 186/2)

Ḥasretüñle cān u dil pür-āteş ü sūzān olur
 Her zamān her ān yağan **ol** āh-ı ḥasretdür beni
 (G 192/4)

Cān u dili sihr ile eyler helāk
Ol güzelüñ ğamze-i ḥün-ḥ'āresi
 (G 198/4)

Ol şeh-i ḥüsne göñül üftādedür
 Yāver ise 'āşık-ı ğam-ḥ'āresi
 (G 198/9)

Ol ğazāl-i vaḥşī vü ol gül-nihālüm baña rām
 Nāle vü feryādı her dem itmeyince olmadı
 (G 200/3)

Ol ğazāl-i vaḥşī vü **ol** gül-nihālüm baña rām
 Nāle vü feryādı her dem itmeyince olmadı
 (G 200/3)

İttişāl **ol** mihr-i ruḥsār u semā-yı 'işveye
 Çeşmümi mānend-i şeb-nem itmeyince olmadı
 (G 200/5)

Neş'e-yāb-ı būs-ı meygün-ı lebi **ol** nāzenin
 Yāver-i nā-çarı pür-ğam itmeyince olmadı
 (G 200/9)

Ol nev-nihālüme şakın itme ḥıyāneti
 Ey bāğbān saña bu Allāh emāneti
 (G 201/1)

Ḥayrāmı olmamak nice mümkin **ol** āfetüñ
 Mir'āt-ı sinesi dilüme virdi ḥayreti
 (G 201/5)

Ol zāt-ı ber-güzin ü semāḥat qarīnūñüm
 Destinde buldı cüd u 'aṭāyā nihāyeti
 (G 201/13)

Ol gül-ruḥumı bülbül-i nālān bilür mi
 Nergislerini çeşm-i ğazālān bilür mi
 (G 203/1)

Ben tā-be-seḥer fāḥteveş tārik-i ḥ'ābum
 Bilmem 'aceb **ol** serv-i ḥürāmān bilür mi
 (G 203/6)

Şefi' olmaz iseñ rüz-ı cezāda Yāver-i zāra
 Şirāt üzre geçemez **ol** emekler yā Resülallāh
 (M 5/10)

Kemāliyle ne mümkin vaşfin itmek **ol** şehenşāhuñ
 Hülāşa luṭf u iḥsāniyla 'ālem kām-rān oldı
 (Kt 1/3)

Ki ya'nī Seyyid 'Abdullāh Ağa **ol** zāt-ı bī-hemtā
 Nigāh-ı feyzmendi māye-baḥş-ı 'izz ü şān oldı
 (Kt 1/7)

Şecā'at anda ḥüsñ ü ḥulk u luṭf u merḥamet anda
 Bütün ḥalk-ı cihān **ol** şāh-ı zī-şanı senā eyler
 (Kt 2/8)

Amān **ol** mest-i nāzum bezme gelse neş'edār olsa
 Keder gitse derūnumdan biraz zevke medār olsa
 (Th 1/1)

Ne ḥaḳāret kim ider **ol** şeh-i mümtāz baña
 Ben dirüm eyledi luṭf itmege āğāz baña
 (Th 2/1)

Diyemem biñde birin derdümüñ eyvāh size
 Neler itdi neler **ol** şüh-ı cihān bendeñize
 (Th 2/12)

Öyle ğamz eyledi **ol** ğamze-i ğammāz baña
 Yūsuf uñ yād iderek verd-i ruḥ-ı ḥandānuñ
 (Th 2/15)

Ḥüzn ile fiğān itmege Beytül'-ḥazenüm yok
 Hicrinde ben **ol** gül-bedenüñ vaşlını andum
 (Th 3/6)

Nār-ı ğam-ı firḳat ile āteşlere yandum
Ol ğonce-lebi bulmağičün ḥayli arandum
 (Th 3/8)

Reşk-āver-i serv-i çemen **ol** nārvenüm yok
 Gelmez ise luṭf itmek eger yārüñ elinden
 (Th 3/15)

Ağlasam derd ü ğamı ile olur **ol** ḥurrem
 Şād olur her ne kadar olsam eger ben pür-ğam
 (Tb 1/33)

olalı: Olduğundan beri.

Mahrür **olalı** âteş-i ‘aşk ile vücüdüm
Gitmez o mehûn hey’et-i hüsni nazarumdan
(G 152/5)

Dil-ḥaste olup Yâver-i zâruñ gibi cānā
Maḥmûm **olalı** ḥayli ḥarâret var içinde
(G 169/10)

Şeref-yâb **olalı** zâtı ile taḥt-ı hümayûnı
Cihâni kûs-ı ‘adl ü dâdı pür-şit ü şadâ eyler
(Kt 2/5)

Aramam neş’e-i bezm-i Cem’i cām-ı Cem’de
Telḥ-kām **olalı** hicrân ile künc-i ḡamda
(Th 2/8)

Ben neş’e-yâb-ı cām-ı leb-i la’lûñ **olalı**
Mey-ḥânelerde zevk devâm olmadı baña
(G 9/5)

Gerdeni ṭavḳ-ı muḥabbetle muḳayyed **olalı**
İtmedi murğ-ı dilüm serv-i ḥırâmâni fidâ
(G 20/5)

Dil-i nâ-çâr **olalı** ḥaste-i çeşm-i bimâr
Dermendûñ ne ‘aceb ḥâli diğeri-gün görünür
(G 51/3)

‘Aşkuñ edeb-âmûz **olalı** Yâver’e cānâ
Elfâz-ı mülâyim ile zeyn oldı zebânüm
(G 130/9)

olduğün: Olduğu için, olduğundan dolayı.

Çâresüz derdüm benüm yâr **olduğün** n’eylesün
Âşikârı ketmi güç ben bir ‘aceb ḥâletdeyüm
(G 125/5)

olın: Olunmak.

olın: -maz
Ḥâl-i vâşıfdur nümüne ḥâlûme Yâver benüm
Kâle gelmez sır **olınmaz** özge keyfiyyetdeyüm
(G 125/10)

Ḥasretüñle giryenâk olmaḳdadur iki gözüm
Farḳ **olınmaz** eşk-i ḥün-âlüd ile peymânenen
(Mr 1/8)

öl: Ölmek, can vermek.

öl: -ür, -üm

Söylemesem **öürüm** söyler isem râz açılır
Şabrı güç çâresi yok ḥâşılı tedbir olmaz
(G 76/7)

öl: -dü, -m
Ey dost yetiş yetiş ki **öldüm**
Göñlümde hemişe intizâruñ
(G 107/5)

öl: -ür, -se, -m
Görürsem yâri Yâver söylerüm bu ‘ı billâh
Öürsem kâtilüm sensin eger bu zaḥm-ı hicrândan
(G 143/10)

öl: -se, -m
Ölsem ḡam ile ḥâlûme raḥm eyleyenüm yok
Ya’kûb-ı ḡamem Yûsuf-ı gül-pirehenüm yok
(Th 3/3)

Diyemem ḥâlûmi kan ağlayamam ben bir dem
Korḳarum söyleyemem derd ü ḡamından **ölsem**
(Tb 1/38)

öl: -mek
Nâzeninüm nâr-ı düzaḥdan eşeddür firḳattüñ
Derd-i firḳat çekmedense **ölmek** ehvendür baña
(G 1/8)

ondur: Onmasını sağlamak, iyiye döndürmek.

ondur: -ayum
Fenn-i ‘aşkı hele ta’lim ideyüm ‘uşşâka
Mâye-i ‘aşk ile bi-mâyeleri **ondurayum**
(G 127/8)

oñil: İyileşmek, düzelmek.

oñil: -maz
Bir nigâhuñ açdı yâre bu dil-i bi-çâreye
Kim ider timâr yâ Rab bu **oñilmaz** yâreye
(G 164/2)

Ne çâre eylesem bilemem aşlâ
O ḥünî ḡamzentüñ zaḥmı **oñilmaz**
(G 81/4)

otur: Oturmak.

otur: -mış
Oturmuş mesned-i i’zâza ‘aşkuñ nâz u şevketle
Dilüm evrengine bir pâdişâh-ı kām-rân geçmiş
(G 89/15)

oyalan: Oyalanmak, meşgul olmak.**oyalan:** -du, -ñ

Biñ derd qazanduñ

Hayli **oyalanduñ**

(G 112/4)

oyna: Oynamak; eğlenmek.**oyna:** -r

Ey kemān-ebrū nedür çeşmüñde bu hūn-rizlik

Tā cigergāhumda **oynar** tır-i müjgānuñ senüñ

(G 105/4)

-Ö-

öğret: Öğretmek.**öğret:** -di

Baňa **öğret**di ol meh fenn-i aşkı bir nigāh ile
Temāşā bundadır kim böyle bir şāhib-nazar gördüm
(G 128/3)

‘ömr: Hayat, yaşam süresi.**‘ömr:** -i

Yine ‘uşşāk-ı hasret-keşlere ‘id üzere ‘id olsun
Tulū‘ itdi çü mihr-i ‘id o meh **‘ömr**i mezīd olsun
(G 141/2)

‘ömr ü devlet: Ömür ve baht.**‘ömr ü devlet:** -i, -n

Allāh **‘ömr ü devlet**in itsün füzūnter
Bulsun kemāl-i ‘izz ile iqbāl ü devleti
(G 201/23)

öp: Öpmek.**öp:** -se, -m

Seni bir kerrecik **öpsem** sevinsem
Şarılsam saňa ey müy-ı miyānum
(G 129/5)

Bir kerre o gül-ruĥların **öpsem** kızarınca
Surĥi-i ruĥı gitmeye tā ĥaşre varınca
(G 175/1)

öpil: Öpülmek.**öpil:** -mez

Saňa ben sırr-ı ‘aşkı aňladurdum
Raķibāni ğibi sineñ **öpilmez**
(G 81/6)

ört: Gizlemek, saklamak.**ört:** -er

Nūr-ı mihr-i ruĥuñı perde-i zülfüñ **ört**er
Ehl-i İslām nerede kāfir-i fācir nerede
(G 177/3)

öyle: Öyle.

Öyle rüsvāy idiyor kim beni bu miĥnet-i ‘aşk
Güliyor ĥālūme ‘ālem acıram ben de baňa
(G 4/7)

Öyle deryā-nüş-ı şahbā-yı mey-i ‘aşkam ki ben
Neş’e virmez sākiyā destüñdeki şahbā baňa
(G 6/3)

Devlet-i ‘aşkuñda ben kâf-ı kanā‘at beklerüm
Öyle bir müstaĥniyem kim reşk ider ‘ankā baňa
(G 6/6)

Serseri vü der-be-der olmak muķarrerdür hele
Öyle şüĥ-ı pür-cefānuñ mübtelāsı vāķı‘ā
(G 7/6)

Öyle olmuş kim ĥayāli çeşm-i dilde mürtesem
Kanda baķsam ol mehüñ şekli nihān olmaz baňa
(G 11/3)

Bir lebi var ol gülüñ kim gül-be-şekkerden laţif
Öyle bir ruĥsārı da var kim gül-i terden laţif
(G 96/2)

Va‘d itdi vişālin saňa ol va‘dine durmaz
Sen **öyle** yalan sözlere gerçekden inandıñ
(G 112/10)

Ṭālī‘-i Fir‘avn’ı gör kim ni‘mete ğarķ olmuş āh
Öyle kāfir şād-mān-ı ni‘metüñ olmuş sentüñ
(G 114/8)

Nüş-ı şahbā-yı lebüñden **öyle** ser-mest olmuşam
Bezm-i ‘aşkuñ sāĝar-ı ser-şarıyam şaĝdan şaĝa
(G 159/5)

Kendi müjĝānum bile püşide şan çeşmānuma
Öyle meshūr olmuşam ol gözleri sehĥāreye
(G 164/8)

Öyle dil-teng eyledüñ kim ‘aşık-ı maĥzūnını
Ṭālī‘-i ber-geşteden dilde şikāyet ķalmadı
(G 188/5)

Nedim’üñ olmak üzere bir neşāt-āver ğazel gördüm
Olursa tāze eş‘ār **öyle** pāk ü āb-dār olsa
(Th 1/30)

Öyle ğamz eyledi ol ğamze-i ğammāz baňa
Yūsuf’uñ yād iderek verd-i ruĥ-ı ĥandānuñ
(Th 2/15)

özge: Başka, diğer, gayrı.

Bu cihān bir **özge** gülşendür ki baķsañ Yāverā
Niçe ‘ar‘ar niçe biñ serv-i ĥırāmān gösterür
(G 66/9)

Özge bir neş'e virür sāğar-ı la'lüñ cāna
Gerçi keyfiyyet-i neş'e mey-i sāğarda da var
(G 74/5)

La'l-i cān-baḥşādan **özge** Yāverā yoḡdur hele
Hem müferriḡ hem daḡı ma'cūn-ı cevherden laṡif
(G 96/9)

Ḥāl-i vāşıfdur nümüne ḡālūme Yāver benim
Ḳāle gelmez sır olunmaz **özge** keyfiyyetdeyüm
(G 125/10)

Der-i Mevlā'dan **özge** Yāverā ben
Teşebbüs itmege esbāb bilmem
(G 132/9)

özle: Özlemek, hasret duymak.

özle: -r
Vallāhi efendim seni **özler** seni gözler
Bu zaḡm-ı ciger-süz ile her daḡ-ı nihānum
(G 130/7)

-P-**pādāş-ı ‘akl: Akl yoldaşı.**

Reh-i ‘aşka eger sâlik iseñ **pādāş-ı ‘akl** olma
 Refiğ-i nâ-muvâfıqla şağın sen ‘azm-i râh itme
 (G 168/5)

pādişâh-ı kām-rân: Muradına ermiş padişah; sevgili.

Oturmuş mesned-i i‘zâza ‘aşkuñ nâz u şevketle
 Dilüm evrengine bir **pādişâh-ı kām-rân** geçmiş
 (G 89/16)

pādişeh: Padişah.

pādişeh: -üm, -dür
 O benim **pādişehümdür** ben anuñ bendesiyem
 Ol mehüñ pāyine yüz sürmek ise kında baña
 (G 4/3)

Kime şekvâ ideyüm derd-i dil-i zârundan
 Baña zulmi kim ider **pādişehümden** gayrı
 (G 195/6)

pāk ü āb-dâr: Saf ve temiz.

Nedim’üñ olmak üzere bir neşât-âver gâzel gördüm
 Olursa tâze eş’âr öyle **pāk ü āb-dâr** olsa
 (Th 1/30)

pākize: Temiz, pak.

Leb-i rengin-i yâri Yâverâ yâkûta beñzetme
 Ki ol nâ-yâb u nâ-dîde ‘aceb **pākize** gevherdür
 (G 52/10)

pā-māl eyle: Ayaklar altına almak.

pā-māl eyle: -dî
 Nihâl-i kıdd-i bālâsını yâ Rab ser-firâz eyle
 Beni çün sâye **pā-māl eyledi** ol kâmet-i dil-keş
 (G 88/6)

pā-māl itse: Ayaklar altına almak, çiğnemek.

pā-māl it: -se
 Yâverâ terk eylemem ol yâri **pā-māl itse** de
 Hâk-sâr olmak yolında iftihârumdur benim
 (G 122/9)

pā-māl-i şeh-râh-ı edâ: Naz yolunun çiğnenmiş.

pā-māl-i şeh-râh-ı edâ: -sî
 Niçün **pā-māl-i şeh-râh-ı edâsı** olmayız Yâver
 O şühuñ esb-i nâz ile hırâmân çıkdüğün gördük
 (G 101/9)

pây: Ayak.

pây: -î, -n, -e
 O benim pādişehümdür ben anuñ bendesiyem
 Ol mehüñ **pāyine** yüz sürmek ise kında baña
 (G 4/4)

Şeh-râhda ol şâhı görüp **pāyine** düşdüm
 Züll olsa da bilmem yine ‘izzet var içinde
 (G 169/3)

pāye: Rütbe, mertebe, derece.

pāye: -sî
 Yâverâ ‘arşa çıkdı **pāyesi** tâ
 Bir şehüñ âsitâmdur gönüm
 (G 123/9)

pây-ı semend: Atının ayağı.

pây-ı semend: -î, -n, -de
 Beklerüm reh-güzerin şimdi güzâr ide diyü
 Cismümi **pây-ı semendinde** gubâr ide diyü
 (Tb 1/22)

pây-māl olmağ: Ayak altında olmak.

pây-māl olmağ: -ıla
Pây-māl olmağıla buldı şeref Yâver-i zâr
 Zillet-i ‘aşkı virür ‘izzet-i dâreyni baña
 (G 10/9)

pehlevân: Pehlivan, güreşçi, yiğit.

Biri tākāt getürmez pençe-i ‘aşka degil Behrâm
 Bu meydân-ı muhâbbetden niçe biñ **pehlevân**
 geçmiş
 (G 89/24)

pek: Çok fazla, oldukça.

Nuş u pendüñ beni tekdir idiyor **pek** nâşih
 Hâl-i dil böyle iken virme keder sen de baña
 (G 4/5)

Esmerü'l-levnüñ olur şîrin edâsı vâkı‘â
Pek güzel semt-i Hicâz’uñ dil-rübâsı vâkı‘â
 (G 7/2)

Yine **pek** serseri-i vâlih ü ser-gerdânsın
 Yine sihr itdi mi ol dîde-i şehhâr saña
 (G 14/5)

Seni **pek** çok severem bu da güneş mi ‘acebâ
 İtdüğüm cürmümi ben eylemem inkâr saña
 (G 14/7)

- Egerçi tarz u tavruñ şüfiyâne gösterür ammâ
Nigâh-ı çeşm-i mestüñ ise **pek** sehâredür cânâ
(G 22/6)
- Cânüm seni âh **pek** sevdi gâyet
Vaşluñ bize âh olmaz mı kısmet
(G 37/3)
- Yâr ise **pek** bî-vefâ ‘aşkı ise derd ü belâ
Bir gedâ-yı bî-nevâya böyle çok miñnet de güç
(G 42/7)
- Başda reng-â-reng ü reng-âmiz ser-püş-ı levend
Bu müsellemler tarz ile **pek** hoş-edâdur lâleler
(G 49/14)
- Beni **pek** nâ-tüvân itdi tecâhül-güne eṭvâruñ
Senüñ kârüñ teğâfüldür benim hâlüm mükedderdür
(G 52/3)
- Pek** de bî-hüde degildür neş’e-i şeb-gürümüz
Nâ’il-i vaşl olmağa vâ-bestedür tedbirümüz
(G 83/1)
- Yâver ne ‘aceb sen daḥı **pek** nâz idiyorsun
Çoḡdan beridür semtine yârüñ seferüñ yok
(G 97/9)
- Niçün dâmânuñı dest-i kesâna girmedi dirsün
Senüñ biz ba’zı yirden **pek** perîşân çıḡduḡın gördük
(G 101/4)
- Pek** güzel baḡışlıdur pek hüş-rübâdur gözlerüñ
Dide-i âfetle varsa âşinâdur gözlerüñ
(G 111/1)
- Pek güzel baḡışlıdur **pek** hüş-rübâdur gözlerüñ
Dide-i âfetle varsa âşinâdur gözlerüñ
(G 111/1)
- Pek** perîşân-hâl olup sen böyle nâlânsın gönül
Bilmem aşlın yâ neden süzân u giryânsın gönül
(G 118/1)
- Mey-i ‘aşk ile mest oldum hümâr-ı derd-i ser gördüm
Der-i mey-hânedede ben kendümi **pek** der-be-der gördüm
(G 128/2)
- Şeh-süvârum çek ‘inânın tevsen-i reftâr-ı teng
Esb-i nâzuñ **pek** hürâmân eyledüñ yormaz mısın
(G 138/4)
- Şühân ile **pek** ülfeti artdurduñ efendim
Kendüñ gibi bir âfete mâ’il olacaḡsın
(G 145/3)
- Hâṭır-ı maḡzûnumı kılduñ gamuñla **pek** hârâb
Haste-i hicrânüña bir çâre Allâh ‘aşkına
(G 173/5)
- Raḡıb-i bed-meniş kâfirdi evvel
Görüp hüsünüñ daḥı **pek** kâfir oldı
(G 180/6)
- Ne cânlar eyledi şeydâ nigâhı
Füsün-ger gamzesi **pek** sâḡir oldı
(G 180/8)
- İderdüñ bir nevâzişle ri‘âyet
Bu luṭfuñ Yâver’e **pek** nâdir oldı
(G 180/10)
- Bu rütbe olmamışdum derd-i ‘aşkıñla senüñ böyle
Bu cân-ı nâ-tüvân **pek** haste vü nâlenededür şimdî
(G 194/4)
- Dünki gün bir reh-güzerde hâncer elde nîm-mest
Kec-küleḡ bâzû açık **pek** bî-amân gördüm seni
(G 197/6)
- Baḡs-i ‘aşkıñda daḥı **pek** uzadı kıl ile kâl
Kalmadı çekmege de firḡatini dilde mecâl
(Tb 1/47)
- penâh: Sığınma, sığınacak yer.**
Ümid ü melce-i me’vâñı râh-ı Hâḡ bil ey Yâver
Hudâ’nuñ dergahinden ḡayrı dergâhı **penâh** itme
(G 168/10)
- pençe-i ‘aşk: Aşkın pençesi.**
pençe-i ‘aşk: -a
Biri ṭâḡat getürmez **pençe-i ‘aşka** degil Behrâm
Bu meydân-ı muḡabbetden niçe biñ pehlevân geçmiş
(G 89/23)
- pençe-i cevri: Eziyet pençesi.**
Pençe-i cevri: -üñ
Pençe-i cevriñ beni gâyet eyle itdi zebün
Çoḡ görünmez derd ile böyle helâḡ olmaḡ baña
(G 8/5)
- pençe-i hicrân: Ayrılık pençesi.**

pençe-i hicrân: -dan

Çāk çāküm zâhidâ ben **pençe-i hicrândan**
İntizâm-ı hâl umarsın 'aşık-ı divânede

(G 162/5)

pençe-i mercân: Bir el şeklini andıran girintili çıkıntılı kırmızı deniz hayvanı.

Gözümden kan gelince girye itdüm
Sirişküm **pençe-i mercân** bitürdi

(G 187/8)

pend-i men'-i 'aşk id: Aşk bırakmayı öğütlemek.**pend-i men'-i 'aşk id: -er, -ken**

Pend-i men'-i 'aşk iderken ben didüm kim nâşihâ
Bir fidākâra fidâdur cân ile serden gâraz

(G 91/5)

perçem: Alna düşen kısa saç demeti, kakül.

Beni evvel nazarda müyi âteşde na'l-veş kılduñ
Naşıl **perçem** naşıl kâkül belâ-yı âsmândur bu

(G 155/4)

perçem: -i

Şâneye reşk iderek şimdi gelür hep hâtırâ
Perçemi fikriyle Yâver çāk çāk olmağ baña

(G 8/10)

Seyr it tesettürini o muğ-beççenüñ hele
Püşide oldı **perçemi** şarduğda servete

(G 179/6)

perçem: -i, -n

Perçemin itdi nihân kec-külehi zirinde
Turre-i zülf-i siyeh sünbül-i kâfir nerede

(G 177/5)

perçem: -üñ

Perçemüñ ey murğ-ı pervâzi-i kalbüñ lânesi
Kendi hâlüñ şem'-i hüsnüñ olsa da pervânesi

(Mr 1/13)

perçem: -i, -nüñ

Murğ-ı dile virmededür piç ü tâb
Perçeminüñ turre-i tarrâresi

(G 198/6)

perde: Perde; engel.

'Aşıkı derde kodi cilve-i 'aşk
Hüsni bir **perde** kodi cilve-i 'aşk

(G 99/2)

perde-i zülf: Saç perdesi.**perde-i zülf: -üñ**

Nür-ı mihr-i ruhuñı **perde-i zülfüñ** örter
Ehl-i İslâm nerede kâfir-i fâcir nerede

(G 177/3)

perde-keş-i ruhsâr: Yüzünü örten.**perde-keş-i ruhsâr: -uñ**

Ebr-i âhum mı 'aceb **perde-keş-i ruhsârüñ**
Togmadı bu gice ol necm-i seher n'olsun bu

(G 154/5)

perî: Peri gibi güzel sevgili.

Hem-çü **perî** şanki nihândur baña
Gelmeyeli hayli zamândur baña

(G 5/1)

Vâyedâr oldı leb-i rûh-âverüñden ey **perî**

Şanki tās-ı çeşmesâr-ı âb-ı hayvândur kadeh

(G 43/7)

Dem-â-dem gayrılarla ülfet ider ol **perî** şimdi

Benüm Yâver gibi mehcür-ı cânân olduğum kaldı

(G 183/9)

perî: -dür Seni dil-teng iden hep ol **perîdür**

Nedür dünyâya Yâver infî'âlüñ

(G 104/9)

perişân: Acınacak durumda, zavallı, kederli, muzdarip. Hem dilleri cem' eyler o hem kendi **perişân**

Ezâdâdî cem'-i zülf-i perişâna virilmiş

(G 85/7)

Niçün dâmânuñı dest-i kesâna girmedir dîrsin

Senüñ biz ba'zî yirden pek **perişân** çıkdüğün gördük

(G 101/4)

Ey zülf-i siyeh rüyına yârüñ dökülürsin

Yâver gibice sen de **perişân** ne tûrursın

(G 140/10)

perişân ol: Dağılmak, perişan olmak.**perişân ol: -miş, -dur**

Sen misin üftâde âyâ yoğsa herkes böyle mi

Hâlüñ **olmuşdur perişân** Yâverâ hikmet nedür

(G 71/10)

perişan-ḥāl: Perişan halli, acınacak durumda bulunan, gamlı, kederli.

Pek **perişan-ḥāl** olup sen böyle nālānsın gönül
Bilmem aşlın yâ neden sūzān u giryānsın gönül
(G 118/1)

perişanlık: Perişan, dağınık.

perişanlıḡ: -ı, -n, -a
Bād-ı āhum yine bādī mi **perişanlıḡına**
Zülf-i pür-piçiş ü ḥamdan ḥaberüñ var mı şabā
(G 17/5)

perī-zādān u melek: Periler ve melek.

perī-zādān u melek nāz u istiḡnā kuluñdur hep
Leṭāfetde ten-i nāzikterüñ rüḡ-ı muşavverdür
(G 52/7)

pertev: Şair mahlası, Perteve.

Şabr itmelidür derd ü ḡamuñ çekmeli Yāver
Tā olmayıcaḡ **Perteve** o nev-reste ḡaṭ-āver
(Th 3/24)

pertev ü envār: Işık ve nur.

pertev ü envār: -ı, -n, -a
Şem^c-i ḡüsnüñ **pertev ü envārına** her şubḡ u şām
Yanmasun pervāneveş dil nāra Allāḡ aşıḡına
(G 173/7)

pertev-i devlet: Saadet ışığı.

Cebīn-i şeh-r-yārisinde raḡşān **pertev-i devlet**
Niḡāḡ-ı iltifātın mihr-i gerdün ilticā eyler
(Kt 2/11)

pervāne: Işıḡın etrafında dönmeyi seven gece kelebeḡi:

âşık.

Şem^c-i ruḡ ile gerçi ki yanduñ şeb-i vuşlat
Pervāne gibi sen de fiḡān eylemedüñ hiç
(G 41/4)

Şem^c-i ruḡ-ı cānāneyi gördükçe uçarsın
Pervāne gibi yanmaḡa ḡā'il olacaḡsın
(G 145/6)

pervāne: -ler

Güldürür 'uşşāk-ı zārı şevḡ-ı 'aşḡ-ı dil-berān
Şem^c-i bezmüñ sūzına **pervāneler** pinhān güler
(G 55/6)

pervāne: -de

Yansa da hiç āḡ u zār eyler mi baḡ baḡ ey gönül
Ḥāl-i 'aşḡı görmedüñ mi sen daḡı **pervānede**
(G 162/4)

pervāne: -den

İ'timād it ḡavlüme ey Yāver'üñ cānānesi
Ḳalmazam nār-ı ḡamuñla yanmada **pervāneden**
(Mr 1/16)

pervāne: -sı

Perçemüñ ey murḡ-ı pervāzī-i ḡalbüñ lānesi
Kendi ḡālüñ şem^c-i ḡüsnüñ olsa da **pervānesi**
(Mr 1/14)

pervāneveş: Pervane gibi.

Şem^c-i ḡüsnüñ pertev ü envārına her şubḡ u şām
Yanmasun **pervāneveş** dil nāra Allāḡ aşıḡına
(G 173/8)

pervāz: Uçma, uçuş.

pervāz: -a
Murḡ-ı revān lāne-i dāḡ-ı deründan
Pervāza bāl açdı vü āmādedür saña
(G 13/4)

Sāyesinde çok gedā-yı 'aşḡ olur iḡbālmend
Evc-i ḡüsnünde ḡümāveş başladı **pervāza** ḡaṭ
(G 92/8)

perverde: Beslenmiş, büyütülmüş, terbiye edilmiş.

Sirişḡ-ı çeşmile **perverde** itmişdür seni Yāver
Gönül bağında ḡad çekmiş benüm bir gül-fidanumsın
(G 147/9)

peşimān: Pişman.

Āḡ kim bilseñ ne zālimdür ne kāfirdür o şüḡ
Zulm ider 'uşşāḡa hem kendin **peşimān** gösterür
(G 66/8)

peyām ol: Haber olmak.

peyām ol: -ma, -dı
Yāver dilüm o şüḡa gidüp ḡaldı gelmedi
Bād-ı şabā ilen de **peyām olmadı** baña
(G 9/10)

peydā it: Ortaya çıkarmak, görünür kılmak.

Eñ evvel meşrebinde mezhebinde vüs'at **it peydā**
Her emrinde muṭī' ol dil-ber-i fettānuñ ḡoş ṭut
(G 35/5)

peydā ol: Ortaya çıkmak, belirlemek, görünmek.

peydā ol: -di

Şafha-i rüyuñda **peydā oldı** taze taze haṭ
Bağladı mecmū'a-i hüsne güzel şirāze haṭ

(G 92/1)

peydā ol: -ur

O tır-endāz gāmzeñ mi 'aceb çeşmün midür bilmem
Olur her bir nigāhuñdan cigerde şerḫalar **peydā**

(G 19/4)

peykān: Okun ucundaki sivri demir, temren; sevgilinin kirpiği.

peykān: -i, -n, -ı

Zülf-i müşginün siyeh-tāb eylemiş **peykānını**
Zahm açar tır-i müjeñ laḫt-ı ciger pür-hün iken

(G 146/3)

peykān: Okun ucundaki sivri demir, temren.

Ebruvānın seyr idüp itdüm kemān-ı saḫtı yād
Nevk-i müjgānuñ görüp **peykān** geldi hāṭıra

(G 172/6)

peykān: -uñ

Zahm-ı dil teşne olur gelse diyü **peykānuñ**
Cānı āmac ideli gāmze-i hün-h'āresine

(G 174/5)

peyker ü hey'et: Resim ve suret.

peyker ü hey'et: -de

Cümlesi bir **peyker ü hey'etde** olmışken bedid
Birbirine beñzemez şun'ı Hudā'dur lāleler

(G 49/3)

peyk-i şabā: Sabah rüzgarının haberi.

Eger **peyk-i şabā** ile nesim-i luḫfuñ olmazsa
Açılmaz gönecenün beste dehāmı yā Resūlallāh

(M 4/7)

peymān: Ahd, yemin, söz.

peymān: -uñ, -a

Haste-i bī-tāb-ı 'aşkam hāṭırum şormaz mısın
Nāzeninüm 'ahdüñe **peymānuña** ṭurmaz mısın

(G 138/2)

peymāne: Büyük kadeh, şarap bardağı.

Fāriğ ol dünyādan ey dil kendüñi bir yana çek
Çekme dehrün miḫnetün mey-hānede **peymāne** çek

(G 102/2)

Meclisde o gül-rü ile **peymāne** çekilsün

Şimden girü hicrān gāmı bir yana çekilsün

(G 137/1)

peymāne: -de

Sāki-i gül-çihreler gördüm bugün mey-hānede
Āftāb-ı ruḫlarınuñ 'aksi var **peymānede**

(G 162/2)

peymāne: -den

Ḥasretünle giryenāk olmaḫdadur iki gözüm
Farḫ olunmaz eşk-i hün-ālūd ile **peymāneden**

(Mr 1/8)

peymāne-i ser-şār: Ağzına kadar dolu kadeh.

Firāḫ-ı la'l-i meygūnuñla Yāver

Niçe **peymāne-i ser-şār** bitürdi

(G 185/10)

pezirā-yı devā: Devayı kabul etme.

Bilürsin derd-i hicrānı **pezirā-yı devā** olmaz

Çeküp bu derd-i hicrānı hemān bī-hüde āh itme

(G 168/7)

piç ü tāb: Karışıklık ve sıcaklık.

Murğ-ı dile virmededür **piç ü tāb**

Perçeminün ṭurre-i ṭarrāresi

(G 198/5)

piçtāb id: Telaş etmek.

piçtāb id: -i, -yor

Ṭutuldı dām-ı haṭ u müy-ı rüyuña çünkim

Girifte-dil ser-i zülfünde **piçtāb idiyor**

(G 59/6)

pinhān: Saklı, gizli.

Güldürür 'uşşāk-ı zārı şevk-ı 'aşk-ı dil-berān

Şem'ı bezmün süzına pervāneler **pinhān** güler

(G 55/6)

pīr ol: Görmüş geçirmiş olmak.

pīr ol: -an, -dan

Çekilmez bir kemān-ı saḫtdur Yāver belā-yı 'aşk

Felek ḫamyāzesin çekmiş anı bir **pīr olandan** şor

(G 56/10)

pīr-i muğān: Meyhaneci.

Çü zāhid mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl ammā

Anuñ bī-gānelerle 'işretin **pīr-i muğān** söyler

(G 63/8)

Felek bilmem h̄arābātī olanlardan ne istersin
Benüm şimdi h̄esābumdan daḥı **p̄ir-i muḡān** geçmiş
(G 89/30)

piş: Yanmak, tutuşmak.

piş: -er
Lebüñle mest olan ‘āşık şarābı n’eyler imiş
Yanar **pişer** dil-i zārı kebābı n’eyler imiş
(G 87/2)

pīşgeh: Huzur, makam, ön.

pīşgeh: -üm, -den
Şöyle vālih gezerüm kendümi aşlā bilmem
Daḥı bir yir göremem **pīşgehümden** ḡayrı
(G 195/4)

pistān: Göğüs.

pistān: -i, -n, -a
‘Aceb **pistānıma** beñzer mi diḡkat üzre bir baḡsam
Sen açsañ sineni bāḡ içre birḡaç da enār olsa
(Th 1/19)

pister: Yatak, döşek.

pister: -i, -n, -den
Dilüñ biz tā seḡer bi-ḡ’āb u nālān çıḡduḡın gördük
O māhuñ **pisterinden** mihr-i tābān çıḡduḡın gördük
(G 101/2)

piyāle: Kadeh, şarap bardaḡı.

piyāle: -y, -i
Sāḡı **piyāleyi** mey ile ben p̄ir isterem
Şahbā getür ki neş’e tamām olmadı baña
(G 9/7)

puḡte: Pişmiş, kıvama gelmiş.

Çün oldı saḡt-ı dilüm **puḡte** bir kebāb saña
Benüm sirişk-i dü çemişüm yeter şarāb saña
(G 12/1)

p̄ir: Çok, dolu, pek çok.

Sāḡı piyāleyi mey ile ben **p̄ir** isterem
Şahbā getür ki neş’e tamām olmadı baña
(G 9/7)

Dāmen-i ḡasreti dilüm **p̄ir** ider
Yemm-i gevher-nisār-ı ‘aşkuz biz
(G 82/13)

p̄ir ol: Dolmak.

p̄ir ol: -miş

‘Ālem t̄tatum şūḡ-ı cihān ile **p̄ir olmuş**
Sen kim olasın ḡayrı dil-ārāya ne minnet
(G 36/5)

p̄ir-āteş ü sūzān: Ateş dolu ve yanıcı.

ḡasretüñle cān u dil **p̄ir-āteş ü sūzān** olur
Her zamān her ān yaḡan ol āh-ı ḡasretdür beni
(G 192/3)

p̄ir-‘azāb: Çok eziyetli.

Senüñ āhū nigāhuñ mest-i ḡ’āb olsun da ḡalsun mı
Gönül zaḡm-ı müjeñle **p̄ir-‘azāb** olsun da ḡalsun mı
(G 193/2)

p̄ir-fitne: Fitne dolu.

Nigāhuñla sarāy-ı ḡalbümü **p̄ir-fitne** itmişken
Bıraḡduñ bu ḡarim-i cānuma āfet Şerif’üm hū
(G 156/5)

p̄ir-ḡam: Çok kederli.

Neş’e-yāb-ı būs-ı meygün-ı lebi ol nāzenin
Yāver-i nā-çarı **p̄ir-ḡam** itmeyince olmadı
(G 200/10)

Aḡlasam derd ü ḡamı ile olur ol ḡurrem
Şād olur her ne ḡadar olsam eger ben **p̄ir-ḡam**
(Tb 1/34)

p̄ir-ḡarāret eyle: Aşırı sıcak yapan.

p̄ir-ḡarāret eyle: -y, -en
ḡatlı bir būs-ı lebin rü’yāda almışdum bu şeb
P̄ir-ḡarāret eyleyen ḡalā o lezzetdür beni
(G 192/8)

p̄ir-ḡarḡar ol: Çok üzüntülü olmak.

p̄ir-ḡarḡar ol: -dı
Gönülde āteş-i hicrān u ḡam **p̄ir-ḡarḡar oldı**
Leḡāfet ḡülşeninde bir ḡül-i ḡandāna ḡasretdür
(G 70/7)

p̄ir-ḡicāb: Çok utangaç.

Kemāl-i ‘izzet ü ikrāmuñı gördükde māhum dil
Mülākātuñ deminde **p̄ir-ḡicāb** olsun da ḡalsun mı
(G 193/8)

p̄ir-ḡün: Kanlı, kan dolu.

Merḡametsüz böyle zālīm ḡiç görilmiş mi ‘aceb
Zaḡm-ı dil **p̄ir-ḡün** iken merhem-resān olmaz baña
(G 11/6)

Mazhar-ı hışm-ı nigāhum bilmezem cürmüm nedür
Oldı **pür-hün** zaḥmum ammā mā-cerāsın görmedüm
(G 124/6)

Zülf-i müşginün siyeh-tab eylemiş peykānını
Zaḥm açar tır-i müjeñ laḥt-ı ciger **pür-hün** iken
(G 146/4)

Olur hün-âb-ı eşkümlle elümde sāgarum **pür-hün**
Dü çeşmümden aḥan ḫanum şarâb-ı eşk-i ḥasret mi
(G 186/7)

pür-hün: -dur
Mukavves ebruvānuñ fikri bükdi kâmet-i şabrum
Cigergāhum müjeñ zaḥmı ile **pür-hündur** cānā
(G 21/4)

pür-ilticâ: Tamamen sığınmak.

pür-ilticâ: -dur
‘İnâyet kıl efendim Yâver’ün ‘işıyânına bakma
Cenâbuñdan ḫuluñ **pür-ilticâdur** yâ Resûlallāh
(M 3/10)

pür-nem: Nemli, yaş dolu.

Âh zâlim baña Nil-i vuşlatuñ çeşmānumı
Giry-e-i ḥasretle **pür-nem** itmeyince olmadı
(G 200/8)

pür-neş’e: Çok neşeli.

Mey-i iḫbâl ile **pür-neş’e** iken
Kâr-ı encāmı te’emmül güç olur
(G 69/7)

pür-neş’e-i rûḫānî: Rûha neşe veren söz.

Nuḫkuñ ise Raḥmānî
Pür-neş’e-i rûḫānî
(D 1/14)

pür-nür eyle: Nurla doldurmak, (manevi anlamda)
aydınlattmak.

Yâ Rab dil-i maḥzūnumı mesrūr eyle
Envâr-ı İlahî ile **pür-nür eyle**
(M 2/2)

pür-pâre: Parça parça.

pür-pâre: -dür
Urıldum tır-i müjgāna dilüm **pür-pâredür** cānā
Amān gel virme ruḫşat ḡamzeñe hün-ḫâredür cānā
(G 22/1)

pür-şivelik: Çok işveli, nazlı olma.

ḫumrileri Yâver giceler ḥasret ü rāḥat
Pür-şivelik ol serv-i ḫırāmāna virilmiş
(G 85/10)

pür-şu‘â: Çok ışıklı, parlak.

ḫıldı sarây-ı ḫalbümi nûriyla **pür-şu‘â**
Tâb-âveri-i mihr-i ruḫ-ı enveri ‘Alî
(G 190/3)

pür-şûri-i meftûnluḡ: Aşıklık tutkusu.

pür-şûri-i meftûnluḡ: -ı, -n
Göñlümün **pür-şûri-i meftûnluḡın** şanma teḥî
Ġamze-i ḡammāzuñ ile çeşm-i fettāndur sebep
(G 30/3)

pür-süz-ı küllhen: Yanıp tutuşmuş hamam ocağı.

pür-süz-ı küllhen: -dür
Dâḡdâḡ-ı ‘aşḡ ile bu sine ḡülşendür baña
Ḥârḫâr-ı ḡamla dil **pür-süz-ı küllhendür** baña
(G 1/2)

pür-tedbîr ol: Çok tedbirli olmak.

pür-tedbîr ol: -an, -dan
Felâḫınlar olur ‘âciz bilinmez ‘aḡl ile ḫâlüm
Benüm rûsvāḡum ‘aşḡ içre **pür-tedbîr olandan** şor
(G 56/6)

pür-yâre: Yaralarla dolu.

Zaḥm-ı müjgān ciger-süz ile **pür-yâre** göñül
ḫapılır ḫayfâ yine ‘aşḡ ile her yâre göñül
(G 117/1)

O hünî ḡamze-i nâ-mihrbāndan zâr zâr oldum
ḫatı **pür-yâre** mecrūḫum urıldum tır-i müjgāndan
(G 143/8)

pür-ziyâ: Işıkla dolu.

pür-ziyâ: -dur
Nâr-ı ‘aşḡuñ şu‘lesidür **pür-ziyâdur** lâleler
Tâb-ı mihr-i rûy-ı yâre âşinâdur lâleler
(G 49/1)

püşide: Örtülmüş, gizli.

Kendi müjgānum bile **püşide** şan çeşmānuma
Öyle meşḫûr olmışam ol gözleri şehḫâreyle
(G 164/7)
Seyr it tesettürini o muḡ-beççenün hele
Püşide oldı perçemi şarduḡda servete
(G 179/6)

pūşide it: Örtmek.

pūşide it: -*di*

Pūşide itdi rüyına zülf-i siyâhını

Her bir nigheden olmaya tâ şermsâr ruḥ

(G 44/3)

pūskül: İplik, ipek veya ince telden demet şeklindeki süs.

pūskül: -*i*

Şarmış bele kânûn kuşağın **pūskülü** şarḩar

Ġâyetle yaqışmış aman ol müy-ı miyâna

(G 166/7)

püyân id: Koşmak.

püyân id: -*en*

Düşürdüñ vâdi-i aşka beni Yâver gibi hâlâ

Ġamuñla böylece **püyân iden** sensin Şerifüm hû

(G 157/10)

-R-**rab: Allah.**

Faḫr ile faḫr ideyüm ḳalbe ğınā vir yā **Rab**
Ḳāmet ü ḫālūme ḫesbān ḳabā vir yā **Rab**

(G 26/1)

Faḫr ile faḫr ideyüm ḳalbe ğınā vir yā **Rab**
Ḳāmet ü ḫālūme ḫesbān ḳabā vir yā **Rab**

(G 26/2)

Ḥasret-i yār eleme eyledi dil-ḫaste beni
Kerem it derdüme vaşl ile devā vir yā **Rab**

(G 26/4)

Künc-i ğamda ḳatı çokdan beridür ğamğındür
Dil-i maḫzūnuma luḫfuñla şafā vir yā **Rab**

(G 26/6)

Bī-vefālīḳla misāl olsa sezādur billāh
Sen o hercāyi vü bī-rahma vefā vir yā **Rab**

(G 26/8)

Ne ḳadar sāde ise Yāver-i zāruñ suḫanı
Ḥoşca ta'bir ideyüm ḫüsn ü edā vir yā **Rab**

(G 26/10)

Düzaḫda ḳoma firḳat ile cānumı yā **Rab**
Çekdürme baña ḫasret-i cānānumı yā **Rab**

(G 27/1)

Düzaḫda ḳoma firḳat ile cānumı yā **Rab**
Çekdürme baña ḫasret-i cānānumı yā **Rab**

(G 27/2)

Söndürmege bir vech ile çāre bulamam hiç
Sīnemde olan āteş-i sūzānumı yā **Rab**

(G 27/4)

Sensin idecek bendeñe imdād u i'ānet
Kimden bulayum derdüme dermānumı yā **Rab**

(G 27/6)

Meczūb idiyor bir güzelüñ cezbe-i 'aşḳı
Aldı benüm 'aḳlum ile iz'ānumı yā **Rab**

(G 27/8)

Yāver gibi luḫfuñ umarum kesmem ümidüm
'Afv eyle benüm cürm ile 'işyānumı yā **Rab**

(G 27/10)

Kārum benüm āh ile fiğān eyleme yā **Rab**
Seyl-āb-ı sirişk-ābumı ḳan eyleme yā **Rab**

(G 28/1)

Kārum benüm āh ile fiğān eyleme yā **Rab**
Seyl-āb-ı sirişk-ābumı ḳan eyleme yā **Rab**

(G 28/2)

Bu bād-ı semüm u tef-i sūz-ı cigertümle
Gül-berg-i ruḫ-ı yāri ḫazān eyleme yā **Rab**

(G 28/4)

Ben her ne ḳadar 'āşī vü mücrim de olursam
Setr eyle benüm 'aybum 'iyān eyleme yā **Rab**

(G 28/6)

Oldı dil ü cān ğamze-i cānān ile mecrūḫ
Tır ü tiğ-ı ağyāra nişān eyleme yā **Rab**

(G 28/8)

Bir kimseyi bār-ı ğam u hicrān u sitemle
Yāver gibi bī-tāb ü tüvān eyleme yā **Rab**

(G 28/10)

Nihāl-i ḳadd-i bālāsımı yā **Rab** ser-firāz eyle
Beni çün sāye pā-māl eyledi ol ḳāmet-i dil-keş

(G 88/5)

Bir nigāhuñ açdı yāre bu dil-i bī-çāreye
Kim ider timār yā **Rab** bu oñılmaz yāreye

(G 164/2)

Bir feraḫ gelmez mi yā **Rab** bu dil-i nā-şāduma
İtdüği cevr ü eziyyetdür gelen hep yāduma

(G 171/1)

Yā **Rab** dil-i maḫzūnumı mesrūr eyle
Envār-ı ilāhī ile pūr-nūr eyle

(R 1/1)

rağbet: İstek, arzu, ilgi.**rağbet: -iñ**

Ḳapuñda ḫākim ü vāli senüñ üftādeñ olmışdur
Benüm gibi hezārān mübtelāya **rağbetüñ** yokdur

(G 50/8)

rağbet-i ḫ'āb: Uyku isteği.

O gice gözleri kem düş görür mi 'uşşākuñ
İderse dide-i merdüm-şikārı **rağbet-i ḫ'āb**

(G 31/8)

rāh: Yol.**rāh:** -uñ, -da

Cān-dādelik ey āfete tarz-ı nıgeh-āmüz

Rāhuñda senüñ ‘aşık-ı şeydāya ne minnet

(G 36/4)

rāh: -umVādi-i hicrāna vāşil itdi hep **rāhum** benüm

Bir baqışda semt-i vaşla reh-nümādur gözleriñ

(G 111/3)

rāhat: Huzur, mutluluk.‘Aşkuñ aldı ‘aqlumı gönümde **rāhat** kalmadı

Hālümü taħrīre vü taħrīre hācet kalmadı

(G 188/1)

rāhat: -dur

Ülfetüñ mümkün degildür vaşluñı itmeme ümīd

Nā-ümīd olmağ dağı bir güne **rāhatdur** baña

(G 2/4)

rāhat: -uñ

Ne rütbe eylemiş Yāver seni meftün ol zālīm

Bu ‘ālemde anuñcündür ki aşlā **rāhatuñ** yoğdur

(G 50/10)

rāhat: -da

Gice olunca dağı uyku baña düşmen olur

Çeşm-i haşret göremez bizleri hiç **rāhatda**

(G 167/8)

rāhata var: Rahatlamak.**rāhata var:** -dı

Üftāde oldı dil yine bir serv-i kāmete

Düşdi zemīne sāye gibi **vardı rāhata**

(G 179/2)

rāhat-ı h̄‘āb: Uyku rahatlığı.

Düşinmeden gice gündüz cihānı görmez olur

Olur mı ‘aşık-ı zāruñ gözinde **rāhat-ı h̄‘āb**

(G 31/4)

rāh-ı ‘aşk: Aşk yolu.**rāh-ı ‘aşk:** -ı, -n, -daFidā eyler dil ü cānın o şūhuñ **rāh-ı ‘aşkında**

‘Aceb Yāver gibi bir var mı anuñ mübtelāsından

(G 150/9)

rāh-ı haq: Allah yolu.Ümīd ü melce-i me’vāñı **rāh-ı Haq** bil ey Yāver

Hudā’nuñ dergehinden gayrı dergāhı penāh itme

(G 168/9)

rāh-ı semt-i vefā: vefa semtinin yolu.Nā-refte **rāh-ı semt-i vefā** esb-i nāzuña

Güyā tārīk-ı cevrde bir cāddedür saña

(G 13/5)

rāh-ı vişāl: Kavuşma yolu.**rāh-ı vişāl:** -eNağd-ı eşki dem-be-dem **rāh-ı vişāle** şarf idüp

Hiç taħammül eylemez bī-şabr u sāmānsın gönül

(G 118/3)

rahm: Merhamet.**rahm:** -ı**Rahmı** yoğ zerrece Allāhu Te‘ālā a‘lem

Böyle bī-dāda nice şabr idebilsün ādem

(Tb 1/35)

rahm eyle: Merhamet etmek, acımak. Amān **rahm eyle** söylet derdümi güş eyle sen hālüm

Benüm merhem-resān-ı zaħm-ı nāsūr-ı nihānımsın

(G 147/5)

Yeter cevr eyledüñ **rahm eyle** ey bī-dād cāndur bu

Saña da cevr ider bir bī-vefā bir gün cihāndur bu

(G 155/1)

rahm eyle: -mez

Olur günden güne efvün fiğān u āh u vā-veylā

Beni bu hāle koymışken baña **rahm eylemez** hālā

(G 19/2)

Aña bakmağa yoğdur tākātum Yāver gibi billāh

Beni bu hāle koymışken baña **rahm eylemez** hālā

(G 19/10)

Söylesem derd-i derünüm hālüme **rahm eylemez**

Āh kim ol kāmēt-i serv-i sehī āzāduma

(G 171/3)

rahm eyle: -y, -en, -ümÖlsem gam ile hālüme **rahm eyleyem** yoğ

Ya‘küb-ı gamem Yūsuf-ı gül-pirehenüm yoğ

(Th 3/3)

rahm id: Merhamet etmek.**rahm id:** -en, -üm

Bildüm ki benüm hâlüme bir **rahm idenüm** yok
Ey kân-ı kerem luṭf u 'inâyet saña kaldı

(G 199/7)

Cebîn-i şeh-r-yârisinde **rahşân** pertev-i devlet
Niğâh-ı iltifâtın mihr-i gerdün ilticâ eyler

(Kt 2/11)

rahm it: Merhamet etmek.

Dil-i bîmâruma **rahm it** marîz-i derd-i hicrûndür
Sarây-ı miñnet ü ğamda emek-dârı sövündürme

(G 161/3)

rakîb: Rakip.

Rakîb oldu baña 'aşkuñda 'âlem
Ki sırdaş itmege aḥbâb bilmem

(G 132/5)

rahm it: -mek

Yazık murğ-ı dilüm efgânla **rahm itdürmek** istemiş
O bir güldür kim olur dâ'imâ feryâddan maḥzûz

(G 93/7)

Rakîb ile keş-â-keşden murâdum olmadı ḥâşıl
Ne kaldı 'âzîm-i semt-i müdârâ olmadan ğayrı

(G 182/3)

rahm it: -me, -dü, -ñ

Görüp ḥâl-i dige-ğünüm baña **rahm itmedüñ** cânâ
Niçe demdür ğamuñla zâr u giryân olduğum kaldı

(G 183/3)

rakîb: -üñ

Beni rûsvâ-yı 'aşk itdüñ duyıldı 'âleme vaç'am
Rakîbüñ ḥâlümü bir bir cihâna dâstân eyler

(G 73/4)

rahm it: -me, -y, -e

Farz eyle ki bir kâfir imiş kâkül-i cânân
Rahm itmeye mi 'âşıka ḳalbi ḳararınca

(G 175/8)

Ğayra luṭfuñ bendeñe âzârdan ḳıldum ḳıyâs
Ey gülüm çoḳdur **rakîbüñ** ḥârdan ḳıldum ḳıyâs

(G 84/2)

rahm it: -mi, -yor, -sun

Ḳatre ḳatre yaşuma **rahm itmiyorsun** sevdüğüm
Seyl-i eşküñm âh kim baḥr-ı sefid olsun da gör

(G 62/5)

rakîb: -i

Rakîbi ṭarḥ idüp 'uşşâkuña itdüñ nevâzîşler
Olur mazlûmlar elbet efendim dâddan maḥzûz

(G 93/3)

rahm u şefkat u luṭf: Merhamet, şefkat ve iyilik.

Yoğ imiş hiç **rahm u şefkat u luṭf** vâh vâh
Merḥametle itmedüñ efgendeñe bir kez niğâh

(Mr 1/9)

rakîb: -üñ

Egerçi 'âbes 'işmet ile da'vâ eyler ol kâfir
Rakîbüñ dest-i cevrinden gürîzân çıḳduğm gördük

(G 101/6)

rahmânî: Allah'dan gelen ve hayırlı olan.

Nuṭḳuñ ise **Rahmânî**
Pür-neş'e-i rûḥânî

(M 8/13)

rakîb: -e

Ol şeh **rakîbe** itse daḳı ḥüsn-i i'tibâr
İḳbâl yine gelmez o idbâr u nekbete

(G 179/7)

rahme gel: Merhamet etmek.

Ğayrı yeter **rahme gel** inşâfa gel
Luṭfuñ ile eyle kerem Muştâfâ

(G 191/7)

rakîbân: Rakipler.

Bizi bezmüñden istiskâl güne ṭarḥ idüp cânâ
Rakîbân vaşluñ ile kâm-yâb olsun da ḳalsun mı

(G 193/6)

râh-nümün: Rehber, yol gösteren, kılavuz.

Ey 'aşḳ-ı cüvânân derünümde füzün ol
Bu vâdi-i miñnetde baña **râh-nümün** ol

(G 120/2)

Ḥârveş eṭrâfuñ almışdı **rakîbân** gerçi kim
Nev-şüküfte gül gibi ḥande-künân gördüm seni

(G 197/3)

rahşân: Parlak.**rakîbân: -uñ**

Dimem cânâ dil-i 'uşşâḳ-ı zâra şefkatüñ yoḳdur
Rakîbânüñ gülüvvi hep sañadur ruḥsatuñ yoḳdur

(G 50/2)

O şübhî âh kim baht olsa Yâver
Hâlâş itseñ **raķībānuñ** elinden

(G 149/10)

raķībān: -a

Raķībāna olan çesbān degildir ‘aşıka lāyık
Libās-ı nāzımı ol nāzenin aġyār içün saķlar

(G 72/5)

raķībān: -ı

Saña ben sırr-ı ‘aşkı añladurdum
Raķībānu gibi sineñ öpilmez

(G 81/6)

raķībān: -umuz

Görmede lik **raķībānumuz** itmez ihmāl
Virsün inşāf hemān aña Ĥudā-yı müte‘āl

(Tb 1/43)

raķīb-i bed-likā: Suratsız, çirkin rakip.

‘Aşıkānuñ ġam yiyüp ĥün-ı dilin nüş eylesün
Ol **raķīb-i bed-likā** luţfuñ ile memnün iken

(G 146/8)

raķīb-i bed-likā: -nuñ

Şimdilik ĥāli hoş ammā ülfet-i dil-dār ile
Ol **raķīb-i bed-likānuñ** baķ hele encāmına

(G 165/8)

raķīb-i bed-meniş: Kötü huylu rakip.

Raķīb-i bed-meniş kāfirdi evvel
Görüp ĥüsnüñ daĥı pek kāfir oldı

(G 180/5)

Na‘ım ü rü‘yet-i didāri münkir

Raķīb-i bed-meniş kāfir degil mi

(G 189/6)

raķīb-i bed-meniş: -dür

İnanma i‘timād itme **raķīb-i bed-menişdür** o
Dürüg-ı maşlaĥat-āmiz içündür sözlere cānā

(G 19/7)

raķīb-i bed-zebān: Aġzı bozuk rakip.

Niġāh-ı iltifātından bizi dūr eyledi Yâver
Beni ol nazlı cānāne **raķīb-i bed-zebān** geçmiş

(G 89/36)

rām: İtaat eden, boyun eğen.Ol ġazāl-i vaĥşı vü ol gül-nihālüm baña **rām**

Nāle vü feryādı her dem itmeyince olmadı

(G 200/3)

rām ol: Uymak, boyun eğmek.**rām ol:** -ma, -dı

Ĥayfā o nāzenin ise **rām olmadı** baña
Göñlümce âh neyl-i merām olmadı baña

(G 9/1)

ra‘nā: Güzel, hoş.

Gülşen ne gerek bende-i efgendeñe cānā
Ĥapuñ gibi ‘uşşākuña **ra‘nā** maĥal olmaz

(G 79/8)

Bize nevbet irişse bārī ebrüsü çehār olsa

Niçe ĥüsn eyledüm seyrān niçe **ra‘nā** güzel gördüm

(Th 1/26)

ravza-i şāh-ı cihān: Alemin padişahının bahçesi.

Gülşen ü bāġ-ı İrem'dür **ravza-i şāh-ı cihān**
Ĥākine yüz sürdügümçün dil-ġuşādur lāleler

(G 49/15)

rāygān: Karşılıksız, bedelsiz, bedava.

Bu bāzār-ı muĥabbetde alan almış şatan şatmış
Metā‘-ı cāni ‘uşşākuñ ne rütbe **rāygān** geçmiş

(G 89/22)

rāygān ol: Karşılıksız, bedava olmak.**rāygān ol:** -maz

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı **rāygān olmaz** mı yā
Sen bu keyfiyyetdesin ĥālün ‘ıyān olmaz mı yā

(G 25/1)

rāygān ol: Karşılıksız, bedava olmak.**rāygān ol:** -miş

Benüm ĥāl-i dige-günüm cihāna **rāygān olmuş**
Ĥarib bī-çārenün ĥāli ‘aceb bir dāstān olmuş

(G 86/1)

rāyiha: Koku, güzel koku.

Bu gelen **rāyiha** büy-ı ser-i zülfün mi ‘aceb
Cān dimāġına yaĥūd sünbül-i büyā mı gelür

(G 68/7)

rāz: Gizlenen şey, sır.**rāz:** -um

Şaķlamam **rāzum** bütün ‘ālem duyarsa ġam degil
Ĥāşılı oldum saña nev-res fidānum mübtelā

(G 16/7)

Söylesem ölürüm söyler isem **râz** açılır
Sabrı güç çaresi yok hâşılı tedbir olmaz
(G 76/7)

râz-ı nihân-ı dil: Gönlün gizli sırları.

râz-ı nihân-ı dil: -i
‘Aşıkam ‘aşık efendim saña ey yâr saña
Eylerem **râz-ı nihân-ı dili** ikrâr saña
(G 14/2)

râz-ı pinhân: Gizli sır.

Yâverâ gördün mi sen meclisde olmuş leb-be-leb
Mehveşân bir yire gelmiş **râz-ı pinhân** söyleşür
(G 67/10)

râz-ı pinhân-ı dil: Gönlün gizli sırrı.

râz-ı pinhân-ı dil: -i
Şabr ider derd-i dilin Yâver egerçi söylemez
Râz-ı pinhân-ı dili güft ü şinîd olsun da gör
(G 62/10)

Hemîşe girye eyler **râz-ı pinhân-ı dili** isbât
Dü çeşm-i giryenâkûn da‘vi-i ‘aşka güvâh itme
(G 168/3)

re‘âyâ: Bütün halk.

re‘âyâ: -nuñ
Süleymân-ı zamândur müruñ istifsâr ider hâlin
Re‘âyânuñ refâhın güş idüp kesb-i şafâ eyler
(Kt 2/10)

recâ eyle: Dilemek, istemek, ümit etmek.

recâ eyle: -r
Kamer her şehriñ encâmında oldukça maḥâḳ u sellḳ
Ziyâ vü incilâyı şems-i luḫfuñdan **recâ eyler**
(Kt 2/18)

redd itme: Verilen veya yapılması istenen bir şeyi kabul etmemek, geri çevirmek.

redd it: -me
Nizâr u zâr u nâlân ise de **redd itme** luḫf eyle
Saña cân u dil-i zârüm fidâdur yâ Resûlallah
(M 3/7)

refâh: Varlık ve bolluk içinde rahat ve kolay yaşama, geçim rahatlığı ve bolluğu.

refâh: -i, -n
Süleymân-ı zamândur müruñ istifsâr ider hâlin
Re‘âyânuñ **refâhın** güş idüp kesb-i şafâ eyler
(Kt 2/10)

refâh-ı hâl: Halin huzuru, mutluluğu.

refâh-ı hâl: -ü, -müz
Refâh-ı hâlümüz var iken evvel
Faḳîr oldukda biz bî-gâne düşdük
(G 103/3)

refîk-i nâ-muvâfîk: Uygun olmayan arkadaş.

refîk-i nâ-muvâfîk: -la
Reh-i ‘aşka eger sâlik iseñ pādâş-ı ‘aql olma
Refîk-i nâ-muvâfîkla şaḳın sen ‘azm-i râh itme
(G 168/6)

reftâr: Salınarak yürüme, güzel yürüyüş.

reftâr: -u, -ñ, -ı
Bâlâ-ḳadüñi beñzedürem serv-i sehîye
Reftârüñi teşbih iderem âb-ı revâna
(G 166/6)

reftâr id: Salınarak yürümek.

reftâr id: -en
‘Aceb bu ḳâmeti zibâ nihâl-i bağ-ı cennet mi
Ḥurâm-ı nâz ile **reftâr iden** ol serv-i ḳâmet mi
(G 186/2)

reftâr id: -er

‘Azm-i aḳyâr eylemiş **reftâr ider** gördüm yine
Bir levendâne edâlî ḳanlı ḳalim eşbehi
(G 184/5)

reftâr id: -i, -yor

Şu‘leden serv olup ḳaldı ciğergâhumda
Şanki **reftâr idiyor** serv-i ḫurâmân-ı firâḳ
(G 100/8)

reftâr id: -i, -yor, -ken

Meydâna çıkup nâz ile **reftâr idiyorken**
Görmezlenür ol ‘aşık-ı ḫayrânî görince
(G 160/7)

reh: Yol.

reh: -üñ, -de
‘Aşkuñ **rehüñde** cân u dil üftâdedür saña
Ḥayli zamân bende vü dil-dâdedür saña
(G 13/1)

reh: -üm, -den

Vâdi-i ‘aşka düşüp böylece ḳaldum Yâver
Bir ḫariḳa gidemem kendi **rehüñden** ḡayrı
(G 195/10)

rehâ: Kurtulma, kurtuluş.

rehā: -y, -a

Destümde **rehāya** çeh-i ğamdan resenüm yoĝ
(Th 3/25)

rehā bul: Kurtulmak.

rehā bul: -mış

Kemān-ı ebruvānuñ ey meh-i raĝŝende-peyker āh
Rehā bulmuş ‘aceb bir var mıdur sehm-i ğazāsından
(G 136/4)

rehber: Kılavuz, yol gösterici.

Ŧut elinden **rehber** ol fenn ü ma‘ārif semtine
Ŧıfl-ı endek-sālūñi sen mekteb-i ‘irfāna çek
(G 102/3)

reh-güzār: Geçilen yol, geçit.

reh-güzār: -um, -dur
Geçmedi aĝyārdan hayfā o düşmen-āŝinā
Ĥār-zār-ı vādi-i ğam **reh-güzārumdur** benüm
(G 122/8)

reh-güzār: -ı, -n, -da

İltifāt itmedi geçdi o ĥırāmende-i nāz
Reh-güzārında Ŧuran Yāver-i āvāresine
(G 174/10)

reh-güzer: Geçilen yol, geçit.

reh-güzer: -de
Dünki gün bir **reh-güzerde** ĥancer elde nīm-mest
Kec-küleĥ bāzū açığı pek bī-amān gördüm seni
(G 197/5)

reh-güzer: -ı, -n

Beklerüm **reh-güzerin** şimdi güzār ide diyü
Cismümi pāy-ı semendinde ğubār ide diyü
(Tb 1/21)

reh-i ‘aşk: Aşk yolu.

reh-i ‘aşk: -a

Reh-i ‘aşka eger sālīk iseñ pādāŝ-ı ‘aĝl olma
Refiĝ-i nā-muvāfiĝla ŝaĝın sen ‘azm-i rāĥ itme
(G 168/5)

reh-i ‘aşk: -uñ, -da

Ĥāk-pāy u pāy-māl oldum **reh-i ‘aşkuñda** ben
Sāye-endāz olmadı serv-i ĥırāmānum henüz
(G 77/3)

Geldi bñ güne felāket **reh-i ‘aşkuñda** bize
Virmemiş ruĝŝat-ı ĥ‘āb dīde-i ğam-dīdemüze
(Th 2/13)

reh-i ken‘ān: Kenan yolu.

reh-i Ken‘ān: -uñ

Ĥül virür ĥār-ı muĝaylānı **reh-i Ken‘ān’uñ**
Ĥoŝ gelür cevri bile ‘aşığına cānānuñ
(Th 2/17)

reh-i zühdi: Sofuluk yolu.

reh-i zühdi: -ı

Ĥalka ta‘līm idiyorken **reh-i zühdi** Yāver
Vādi-i ‘aşka düşürdi beni taĝdīr-i ğazā
(G 24/9)

reh-nümā: Yol gösteren, rehber.

reh-nümā: -dur

Vādi-i hicrāna vāŝıl itdi hep rāhum benüm
Bir baĝıŝda semt-i vaşla **reh-nümādur** gözlerüñ
(G 111/4)

renc-i ĥumār-ı bāde-i la‘l: Kırmızı şarabın
sarhoŝluĝunun aĝırlığı.

Renc-i ĥumār-ı bāde-i la‘l ile ĥasteyem
Zāhid ‘aceb ki derd-i serüñ yoĝ mıdur senüñ
(G 108/5)

rencide id: İncitmek, kırmak.

rencide id: -en

Sifle-perverligidür bizleri **rencide iden**
Hem-dem-i bezm-i kibār olsa degildür māñi‘
(G 94/5)

rencide-ĥāŦır eyle: İnciltmek.

rencide-ĥāŦır eyle: -yor

Niçün ol meh beni **rencide-ĥāŦır eyliyor** dirsin
‘Aceb bir var mıdur ĥoŝnüd olmış dil-rübāsından
(G 150/5)

reng-ā-reng ü reng-āmiz ser-püş-ı levend: Rengarenk
asker başlığı.

Başda **reng-ā-reng ü reng-āmiz ser-püş-ı levend**
Bu müselleme Ŧarz ile pek ĥoŝ-edādur lāleler
(G 49/13)

resen: /p.

resen: -üm

Destümde rehāya çeh-i ğamdan **resenüm** yoĝ
(Th 3/25)

reşk: Kıskanma, haset.

Gördükde rüy-ı yāri olup baĝ u rāĝ dāĝ
Güller kızardı **reşk** ile hep oldu dāĝ dāĝ
(G 95/2)

Yâver görünce ol gül-i gülzâr-ı behceti
Güller kızardı **reşk** ile hep oldı dâğ dâğ

(G 95/10)

Eñ evvel ‘âşıkun olmış Hudâ’dur yâ **Resûlallâh**
Ki şoñra ‘âşıkânun enbiyâdur yâ **Resûlallâh**

(K 2/2)

reşk id: Kiskanmak.**reşk id:-e**

Hemân teşrif kıl kim **reşk ide** akrân u emsâlüm
Bize geldükde inkâr eyleme ikrârünü zâlim

(Th 1/13)

Cemâl-i bâ-kemâlün tâb-ı mihri olsa ‘aks-endâz
Riyâz-ı cennete behcet-nümâdur yâ **Resûlallâh**

(M 3/4)

reşk id: -er

Devlet-i ‘âşıkunda ben kâf-ı kanâ‘at beklerüm
Öyle bir müstağniyem kim **reşk ider** ‘anķa baña

(G 6/6)

Şeb-i târik-i hicrânunı da bî-nür kalamam ben
Hayâlün kalbüme nür u ziyâdur yâ **Resûlallâh**

(K 2/6)

reşk id: -erek

Şâneye **reşk iderek** şimdi gelür hep hâtıra
Perçemi fikriyle Yâver çâk çâk olmaķ baña

(G 8/9)

Nizâr u zâr u nâlân ise de redd itme luţf eyle
Saña cân u dil-i zârüm fidâdur yâ **Resûlallâh**

(M 3/8)

‘Inâyet kıl efendim Yâver’ün ‘işyanına bakma
Cenâbunden kuluñ pür-ilticâdur yâ **Resûlallâh**

(K 2/10)

reşk-âver: Haset getiren, hasede düşüren, kıskançlık uyandıran.

Reşk-âver olur la‘l-i lebün gördüğü demler
Kana boyanur bâde-i şahbâ hevesinden

(G 153/5)

İder ihyâ kelâmuñ mürdeganı yâ **Resûlallâh**
Sözün nuţķ-ı Hudâ’dur bildüm anı yâ **Resûlallâh**

(K 3/1)

Her kaçresi **reşk-âver** olur bahr-ı muhîte
Çeşmümden akan eşkümi ‘ummân bilür mi

(G 203/3)

İder ihyâ kelâmuñ mürdeganı yâ **Resûlallâh**
Sözün nuţķ-ı Hudâ’dur bildüm anı yâ **Resûlallâh**

(M 4/2)

Şalât ile selâmuñ hep zâlâm-ı zenbi mahv eyler
İder rüşen kulüb-ı mü‘minanı yâ **Resûlallâh**

(K 3/4)

reşk-âver-i serv-i çemen: Bahçenin selvisini kıskandıran.

Reşk-âver-i serv-i çemen ol nârvenüm yok
Gelmez ise luţf itmek eger yârün elinden

(Th 3/15)

ıuyup büy-ı güli rüyuñ gülân bülbül bu gülşende
Kesilmez haşre dek âh u fiğanı yâ **Resûlallâh**

(M 4/6)

reşk-endâz: Gıpta ettirici, imrendirici.

ıāk-ı ebyât-ı metinüm çarķha **reşk-endâz** iken
Sâye-riz olmaz zemine ķubbe-i taşvîrümüz

(G 83/5)

Eger peyk-i şabâ ile nesim-i luţfuñ olmazsa
Açılmaz göncenün beste dehâni yâ **Resûlallâh**

(M 4/8)

resm-i ‘âdet: Alışılmış tarz.

Güzergâhuñda beklerdüm seni görmek için cânâ
Yoluñda hâk-sâr olmaķ o da bir **resm-i ‘âdet** mi

(G 186/6)

Dil-i pür-süzuma düzaķ eger kim vâķıf olsaydı
Cehennem nârı yakmaz mücrimanı yâ **Resûlallâh**

(K 3/10)

resûlallâh: Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed.

Eñ evvel ‘âşıkun olmış Hudâ’dur yâ **Resûlallâh**
Ki şoñra ‘âşıkânun enbiyâdur yâ **Resûlallâh**

(M 3/1)

Ma‘âz-Allâh eger düzaķda kılsaydum bu âteşle
Mu‘azzeb eylemezdi ‘âşiyanı yâ **Resûlallâh**

(K 3/12)

Şefâ‘at eyle luţfuñdan anı şâd eyle maşşerde
Kuluñ Yâver ğarib ü nâ-tüvâni yâ **Resûlallâh**

(K 3/14)

Dönerler şevkuñ ile nüñ felekler yâ **Resûlallâh**
Şalât eyler saña gökde melekler yâ **Resûlallâh**
(M 5/1)

Dönerler şevkuñ ile nüñ felekler yâ **Resûlallâh**
Şalât eyler saña gökde melekler yâ **Resûlallâh**
(K 4/2)

Görenler Yûsuf'ün hüsniñ büttin hep yedlerin kesdi
Seni görse kesilir hep yürekler yâ **Resûlallâh**
(M 5/4)

Lisân-ı hâl ile anlar saña dâ'im şalât eyler
Yüzerken kaçır-ı deryâda semekler yâ **Resûlallâh**
(M 5/6)

Der-i devlet-me'âbuña kuluñ da intisâb itse
Olur hâşıl niçe yüz biñ dilekler yâ **Resûlallâh**
(M 5/8)

Şefî' olmaz iseñ rûz-ı cezâda Yâver-i zâra
Şırâţ üzre geçemez ol emekler yâ **Resûlallâh**
(K 4/10)

revnağ-ı bezm-i mey-i cem: Cem'in şarap meclisinin güzeli.

Dest-i sâkıde gül oldu sağar
Revnağ-ı bezm-i mey-i Cem geliyor
(G 53/8)

revnağ-yâb: Güzellik bulan.

Mey-i aşk ile **revnağ-yâb** olup geh gâhice şolduk
Sebû-yı mey gibi ya'nî boşalduk gâh geh talduk
(Th 1/21)

reyhân: Fesleğen denilen güzel kokulu bir bitki.

Lebüñ gül-ğonce-i handân bitürdi
Haţ-ı rüyuñ gelüp **reyhân** bitürdi
(G 187/2)

rezâlet: Çok çirkin ve utanılacak hal, herkesin duygularını inciten durum veya olay, rezillik, kepezelik.

rezâletle: -le
Deründe bu dil-i zârüm niçün çalsun **rezâletle**
Ser-i küyuñda buldı aşıkun izzet Şerif'üm hû
(G 156/7)

ri'âyet id: Uymak.

ri'âyet id: -er, -dü, -ñ
İderdüñ bir nevâzişle **ri'âyet**

Bu luţfuñ Yâver'e pek nâdir oldu
(G 180/9)

rind: Kalender, dünya işlerini boş gören.

rind: -üñ
Bayrama degin câma bedel **rindüñ** elinde
Tesbiğ-i riyâ-pişe-i şad-dâne çekilsün
(G 137/7)

rindân: Rindler, kalenderler, dünya işlerini hoş görenler.

rindân: -ı
Bezmüme **rindânı** mahrem itmeyince olmadı
Kendümi rüsvâ-yı âlem itmeyince olmadı
(G 200/1)

rîş-hand-ı yâr: Sevgilinin alay etmesi.

rîş-hand-ı yâr: -e
İnanma **rîş-hand-ı yâre** Yâver
Vefâsuzdur benüm nâ-mihrbânüm
(G 129/9)

rîş-i derûn: Gönül yarası.

rîş-i derûn: -a
Çamzesi sine-i mecrûha çeker tiğ-ı sitem
Niğeh-i luţfi çomaz **rîş-i derûna** merhem
(Tb 1/32)

riyâz-ı cennete: Cennet bahçeleri.

riyâz-ı cennet: -e
Cemâl-i bâ-kemâlün tâb-ı mihrî olsa çaks-endâz
Riyâz-ı cennete behcet-nümâdur yâ Resûlallâh
(M 3/4)

rübâh-ı küh: Dağ tilkisi.

rübâh-ı küh: -ı
Bir çaceb hâlet-fezâdur kim beyân mümkin degil
Çaşk geldükde dile **rübâh-ı kühü** şir ider
(G 54/8)

rûh: Can.

rûh: -um
Hele ben kendümi bir kâleb-i bî-cân bulurum
Ne zamân görsem o **rûhum** yeñiden cân bulurum
(G 134/2)

ruh: Yanak, yüz.

İtse ne var nezârem ile iftiğâr **ruh**
Buldı benüm niğâhum ile iştiğâr **ruh**
(G 44/1)

- İtse ne var nezârem ile iftihâr **ruh**
Buldi benüm nigâhum ile iştihâr **ruh**
(G 44/2)
- Püşide itdi rûyına zülf-i siyahımı
Her bir nigehten olmaya tâ şermsâr **ruh**
(G 44/4)
- Gül-berg-i rûy-ı yâre müşâbih görilmedi
Bu gülsitânda gerçi görildi hezâr **ruh**
(G 44/6)
- Haţţ-ı benefşegünna sünbüllerin döküp
Üşkûfesin çıkardı yüze nev-bahâr **ruh**
(G 44/8)
- Yâver cemâl-i yârda gördükde rüyumu
Mir'ât-ı şâfdur şanurum tâb-dâr **ruh**
(G 44/10)
- ruh:** -uñ
O serv-endâm olan kıddüñ katı mevzündür cânâ
Lebüñ bir bâde-i şâfi **ruhuñ** gülgündür cânâ
(G 21/2)
- Gül **ruhuñ** yâd eyleyüp âh u figân itdükçe ben
‘Andelibân-ı çemen hayrân olur feryâduma
(G 171/7)
- ruh:** -lar, -ı
‘Arz ider mihr ü mehi **ruhları** nüreyne baña
İki âhû görünür sihr ile ‘ayneyni baña
(G 10/1)
- Kanda bakşam baña ol **ruhları** gülgün görünür
Kâmeti serv-i sehiden dañı mevzün görünür
(G 51/1)
- Kâmeti ey serv-i İrem Muştafâ
Ruhları gül-gönce-i fem Muştafâ
(G 191/2)
- ruh:** -ı
Gülistân-ı dilümde cilve-ger serv-i hırâmândur
‘İzârî gül gül olmışdur **ruhı** bir verd-i hândândur
(G 60/2)
- Aña müjgâni çün i’râb eger kim sâye-rîz olsa
Ruhı ol hurde haţlarla şanursın levh-i Qur’ân'dur
(G 60/6)
- Cân u dilüm ey **ruhı** gül-i nevân
Her ne vakit görse seni şâd olur
(G 64/5)
- Bir lebi gönce-i zibâ **ruhı** verd-i hamrâ
Bir şaçı sünbül-i ter kıddi bülend ü bâlâ
(Tb 1/3)
- ruh:** -uñ, -a
Her yanan tâbişine çün Yâver
Ruhuña şu‘le-i âteş didiler
(G 61/10)
- ruh:** -uñ, -da
Zuhûr-ı müy-ı nev-hizüñ **ruhuñda** nürdan gördüm
Şikest ol hurde haţtı ‘aynek-i billürdan gördüm
(G 121/1)
- ruh:** -uñ, -la
Kaçınma ‘arz-i didâr eyle ‘uşşâk-ı dil-efgâra
Efendim dide-i Yâver **ruhuñla** müstefid olsun
(G 141/10)
- ruh-ı bî-nür: Nursuz yüz.**
ruh-ı bî-nür: -ı, -n, -ı
Muharremde huşuşâ kim teceddüd eyleye her sâl
Nigâhıyla **ruh-ı bî-nürünü** ferruh-liķâ eyler
(Kt 2/20)
- ruh-ı hoy-kerde: Terlemiş yanak.**
ruh-ı hoy-kerde: -de
Yaluñuz şanma şarâvet **ruh-ı hoy-kerdede** var
Jâle-âlûde olan berg-i gül-i terde de var
(G 74/1)
- rûh-ı muşavver: Tasavvur olunan ruh.**
rûh-ı muşavver: -dür
Perî-zâdân u melek nâz u istignâ kuluñdur hep
Leţâfetde ten-i nâzikterüñ **rûh-ı muşavverdür**
(G 52/8)
- ruh-ı pür-tâb: Çok parlak yanak.**
ruh-ı pür-tâb: -uñ, -ı
Aldukça hayâle **ruh-ı pür-tâbuñı** Yâver
Mir’ât-ı derûmında anuñ şüret-i cânısın
(G 142/9)
- rûh-ı revân: Ruhun ferahlığı; sevgili.**
rûh-ı revân: -um
Firâş-ı gamda bîmâr eyleyüp gel gitme cânum gel

‘İlâcın eyle revhânî gel ey **rûh-ı revânüm** gel
(G 119/2)

Gel ey **rûh-ı revânüm** kaçma benden
Bu cism-i nâ-tüvânüñ câmı sensin
(G 144/7)

rûh-perver: Ruha kuvvet verici, ruh besleyici.

Rûh-perver ol dehende lü'lü²-i dendân-ı yâr
Bir müdevver hoşka-i la'î içre gevherden laţif
(G 96/3)

ruhsâr: Yanak, yüz.

ruhsâr: -ı
Bir lebi var ol gülün kim gül-be-şekkerden laţif
Öyle bir **ruhsârı** da var kim gül-i terden laţif
(G 96/2)

ruhsâr: -da
Haţ-ı nev **ruhsârda** evvel bahârumdur benüm
‘Andelibân-ı çemen efgân u zârumdur benüm
(G 122/1)

ruhsâr: -sî, -n, -e,
Lezzet-i ‘aşkı dağı añlar idüñ ey zâhid
Bir nazâr kılsañ eger sen dağı **ruhsâresine**
(G 174/4)

ruhsat: -uñ
Dimem cânâ dil-i ‘uşşâk-ı zâra şefkatüñ yoğdur
Raķibânüñ gülüvvi hep sañadur **ruhsatuñ** yoğdur
(G 50/2)

Żiyâ bulur dil ü cânüm görince **ruhsârüñ**
Gören o mihr-i ruĥı âftâbı n’eyler imiş
(G 87/3)

ruhsâr-ı dil-ber: Sevgilinin yanağı.

ruhsâr-ı dil-ber: -den
Âteşin **ruhsâr-ı dil-berden** gönül oldı kebâb
Ĥün-ı dil nüş eyle ey dil na‘ra-i mestâne çek
(G 102/7)

ruhsat: İzin, müsaade.

Urıldum tîr-i müjgâna dilüm pür-pâredür cânâ
Amân gel virme **ruhsat** gamzeñe ĥün-ĥâredür cânâ
(G 22/2)

Na‘ım-i rü’yet-i didârüñ ile cümle dil şadân
Niçün yoğ Yâver-i ĥasret-keşe **ruhsat** Şerifüm hû
(G 156/10)

ruhsat vir: İzin vermek.

ruhsat vir: -me
Eyler cihânî fitneyle ihlâk
Ĥişm-ı nigâha gel **virme ruhsat**
(G 37/8)

ruhsat-ı ĥâb: Uyku izni.

Geldi biñ güne felâket reh-i ‘aşkıñda bize
Virmemiş **ruhsat-ı ĥâb** dîde-i gam-dîdemüze
(Th 2/14)

rukebâ: Rakipler.

Ser-i küyuñda camı var ise dursun **rukebâ**
Nâvek ü tîr-i du‘âyı hele dür göndereyüm
(G 127/5)

rû-mâl: Yüz sürme.

rû-mâl: -a
Düşüp ayağıña **rû-mâla** iktidârum yoğ
O rütbe kesdüñ efendim benüm mecâlüm sen
(G 139/3)

rû-nümâ: Yüz gösteren.

İstemez kand-ı lebüñ tütî-i dil ‘âlemde
Rû-nümâ olsa da ger âyine-i râz baña
(Th 2/10)

rû-püş: Yüz örtüsü.

Ebr-i kâkül açılır geh gâhice **rû-püş** olur
Mâh-tâbum geh ‘iyân u geh nihân gördüm seni
(G 197/7)

rüşen eyle: Aydınlatmak.

rüşen eyle: -dü, -ñ
Firkat şebinde kalmış idüm fikr-i vaşl ile
Mihr-i ruĥuñla cân u dilüm **rüşen eyledüñ**
(G 106/4)

rüşen id: Aydınlatmak.

Şalât ile selâmuñ hep zâlâm-ı zenbi maĥv eyler
İder rüşen ĥulüb-ı mü‘minânı yâ Resûlallâh
(M 4/4)

rüşen id: -er

Yâver seĥer-i vaşla çıkarmaz beni tâlî‘
Şem‘-i dilümi **rüşen ider** şâm-ı muĥabbet
(G 34/10)

rüşen it: -di

Rüşen itdi ser-te-ser rüy-ı zemîni ta‘atüñ

Ben şeb-i firkatdeyem bir gün ziyâsın görmedüm
(G 124/7)

rüşenâ: Parlak, ışıklı, aydınlık.

rüşenâ: -dur
Çâk çâk-i sînesinden iltihâbın 'arz ider
Nür-ı bîdârî-i şeble **rüşenâdur** lâleler
(G 49/8)

**rüstem-i zâl: Şeh-nâme'de Zâl'in dillere destan
kahramanlıklarıyla anılan oğlu, Rüstem.**

Çille-i cevrûn çeker mi **Rüstem-i Zâl** olsa da
Bir kemân-ı saht imiş bâzûda kuvvet kalmadı
(G 188/3)

**rüsvâ eyle: Ayıplanacak, utanacak bir duruma
getirilmek, rezil edilmek.**

rüsvâ eyle: -dî, -nî
Ey 'aşk ülfetün ile hâlüm harâb olup
Rüsvâ beni bu 'âleme bak hep sen **eyledüñ**
(G 106/8)

rüsvâlıg: Rezillik, kepezelik.

rüsvâlıg: -um
Felâtunlar olur 'aciz bilinmez 'aql ile hâlüm
Benüm **rüsvâlıgum** 'aşk içre pür-tedbir olandan şor
(G 56/6)

**rüsvây id: Ayıplanacak, utanacak bir duruma
getirilmek, rezil edilmek.**

rüsvây id: -i, -yor
Öyle **rüsvây idiyor** kim beni bu miñnet-i 'aşk
Güliyor hâlüme 'âlem acıram ben de baña
(G 4/7)

**rüsvây olma: Ayıplanacak, utanacak bir durumda
olmak, rezil olmak.**

rüsvây olma: -ma
Sen beni ta'yib idersin zâhidâ bilmem niçün
Halka **rüsvây olmama** hep yine cânândur sebep
(G 30/8)

rüsvâ-yı 'âlem: Alemin rezili.

Bezmüme rindânı maħrem itmeyince olmadı
Kendümi **rüsvâ-yı 'âlem** itmeyince olmadı
(G 200/2)

rüsvâ-yı 'aşk: Aşk rezili.

Beni **rüsvâ-yı 'aşk** itdün duyıldı 'âleme vaç'am
Raķibün hâlümü bir bir cihâna dâstân eyler
(G 73/3)

**rüşvet: Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya
mal verme.**

İrâd-ı mu'ayyeni gibidür
Rüşvet bu zamâne kibârün
(G 107/8)

rütbe: Derece, aşama.

Henüz mest yatarsun o dîdeler maħmür
Baķındı n'eyledi mâhum bu **rütbe** h'âb saña
(G 12/8)

Ferâmüş eyledün hiç şormaduñ sen Yâver-i zârı
Ne **rütbe** derd-i 'aşkuñla senün bî-çâredür cânâ
(G 22/10)

Ne **rütbe** yaķdı ey meh-rû beni bu âteş-i 'aşkuñ
Teb ü tâb-ı muħabbetden bu cism-i nâ-tüvân ağlar
(G 57/5)

Ne hiç bir kimseye ifşâ-yı râz itdüm ne âh itdüm
Bu **rütbe** ketm iderken sırr-ı 'aşkum hep 'iyân olmış
(G 86/4)

Bu bâzâr-ı muħabbetde alan almış şatan şatmış
Metâ'-ı cânı 'uşşâkuñ ne **rütbe** râygân geçmiş
(G 89/22)

Düşüp ayağuna rû-mâla iktidârum yok
O **rütbe** kesdün efendim benüm mecâlüm sen
(G 139/4)

Her ne **rütbe** nüş idersem Yâverâ ķanmaz yine
Teşnedür cân u dilüm la'ı-leb-i gül-fâmına
(G 165/9)

Ne **rütbe** ser-keş olmışsın amân ey serv-i âzâdum
Hürâm-ı dil-keşün nâz eyler oldu naħl-ı Tübâ'ya
(G 170/3)

Ėam yimezdüm ben de bu **rütbe** ferâmüş itmesen
Ėayrıya luţfuñ firâvân Yâver'e olsa gehi
(G 184/9)

Bu **rütbe** olmamışdum derd-i 'aşkuñla senün böyle
Bu cân-ı nâ-tüvân pek haste vü nâlinedür şimdi
(G 194/3)

rütbe: -y, -e

Üftâdeligüm vardı ki ol **rütbe**ye Yâver
'Aķlum gidiyor ķâmet-i cânânı görince
(G 160/9)

rütbe: -de

Beni bir **rütbede** müstağrak-ı ‘aşk itmiş kim
Aña bu halk-ı cihân cümlesi meftûn görünür

(G 51/5)

Rüzgâr-ı hasretün esdi dilüm itdi harâb
‘Âkıbet olduñ sebep bu **rütbede** ber-bāduma

(G 171/6)

rütbe eyle: Rütbe, derece kazanmak.**rütbe eyle: -miş**

Ne **rütbe eylemiş** Yâver seni meftûn ol zâlim
Bu ‘âlemde anuñcündür ki aşlâ rāhatuñ yokdur

(G 50/9)

rütbe-i fakr: Fakirlik derecesi.**rütbe-i fakr: -a**

Rütbe-i fakra olmuşuz vâsıl
O vecihden kibâr-ı ‘aşkuz biz

(G 82/5)

rüy: Yüz.**rüy: -ı, -n, -ı**

Rüyımı görmek ne mümkün ol nâzikterün
Kesret-i ağıyardan ol mâh ile şöhet de güç

(G 42/5)

rüy: -um, -ı

Yâver cemâl-i yârda gördükde **rüyumu**
Mir’ât-ı şâfdur şanurum tâb-dâr ruḥ

(G 44/9)

rüy: -ı, -n, -a

Püşide itdi **rüyına** zülfi siyâhını
Her bir nigehten olmaya tâ şermsâr ruḥ

(G 44/3)

Rüyına bakmakla toymaz ‘âşık-ı hasret-keşi
Hâşılı ol meh-liqâyı her zamân ister gönül

(G 116/5)

Ey zülfi siyeh **rüyına** yârün dökülürsin
Yâver gibice sen de perişân ne ṭurursın

(G 140/9)

Zülfi siyehin **rüyına** dökükçe o meh-rû
Başumda yanar âteş-i sevdâ hevesinden

(G 153/7)

rüy: -uñ

Ṭuyup büy-ı güli **rüyüñ** gülân bülbül bu gülşende
Kesilmez ḥaşre dek âh u fiğânı yâ Resûlallâh

(M 4/5)

rüyâ: Rüyâ.**rüyâ: -da**

Rüyâyet o mehi dide-i bî-dâra mı maḥşüş
Rüyâda görilmek daḥı enzâra mı maḥşüş

(G 90/2)

Teşrifüñi **rüyâda** dil-i zâra işitdüm
Düşmen gözüme her gice uyku ḥaberüm yok

(G 98/7)

Rüyâda bu şeb gördüñ ise yârini Yâver
Müjde saña bir büseye nâ’il olacağsın

(G 145/9)

El-amân ey çeşm-i ḥasret bir gice olsun n’olur
Ḥ’âba varsañ belki **rüyâda** görürsin ol mehi

(G 184/4)

Ṭatlı bir bûs-ı lebin **rüyâda** almışdum bu şeb
Pür-ḥarâret eyleyen ḥâlâ o lezzetdür beni

(G 192/7)

rüyâyet: Görme, görülme.

Rüyâyet o mehi dide-i bî-dâra mı maḥşüş
Rüyâda görilmek daḥı enzâra mı maḥşüş

(G 90/1)

rüyâyet-i didâr: Yüzüne bakma.

Saña ‘âşık olan cânâ cihâna iltifât itmez
Ġaribâne nigâhın **rüyâyet-i didâr** için saḥlar

(G 72/8)

rüyâyet-i rüy: Yüzünü görme.**rüyâyet-i rüy: -uñ**

Rüyâyet-i rüyüñ ile ‘aşkum mezîd olsun da gör
Ṭur hele ṭur âteş-i ‘aşkum şedîd olsun da gör

(G 62/1)

rüy-ı arz u dünyâ: Yeryüzü ve dünya üstü.**rüy-ı arz u dünyâ: -da**

O bir zıll-ı ilâhîdür ki **rüy-ı arz u dünyâda**
Ḥuzûrında felek devr eyleyüp ḥaddin dü-tâ eyler

(Kt 2/13)

rüy-1 celâl: Öfkeli yüz.**rüy-1 celâl:** -*üñ*

Nazar-bâzuz cemâl ‘aşıklarıyuz

Nedür bi-hüde bu **rüy-1 celâlüñ**

(G 104/6)

rüy-1 yâr: Sevgilinin yüzü.**rüy-1 yâr:** -*i*Gördükde **rüy-1 yâri** olup bâğ u râğ dâğ

Güller kızardı reşk ile hep oldı dâğ dâğ

(G 95/1)

rüy-1 zemîn: Yeryüzü.**rüy-1 zemîn:** -*i*Rüşen itdi ser-te-ser **rüy-1 zemîni** tal‘atüñ

Ben şeb-i firkatdeyem bir gün ziyâsın görmedüm

(G 124/7)

rüy-mâl: Yüz sürme. Akarşular gibi ağıd gönüller **rüy-mâl oldı**

Amân ey serv-i dil-cüyum görince nâz u reftârüñ

(G 110/3)

rüz u şeb: Gündüz ve gece.**Rüz u şeb** tavr u edâsında çekersem anuñ

Gelemez zerre kadar hâlet-i i‘câz baña

(Th 2/19)

rüzgâr: Zaman, vakit.N’olur tab‘umca bir gün bir müsâ‘id **rüzgâr** olsa

Ben olsam bir de muṭrıb bir de ṭarf-ı cüybâr olsa

(Th 1/3)

rüzgâr-1 ‘aşk: Aşk rüzgarı.**rüzgâr-1 ‘aşk:** -*uz*

Bir qarâr üzre olmazuz dâ‘im

Devr ider **rüzgâr-1 ‘aşkuz** biz

(G 82/4)

rüzgâr-1 hasret: Hasret rüzgarı.**rüzgâr-1 hasret:** -*üñ***Rüzgâr-1 hasretüñ** esdi dilüm itdi ḥarâb

‘Âkıbet olduñ sebep bu rütbede ber-bāduma

(G 171/5)

rüz-1 cezâ: Kıyamet günü.**rüz-1 cezâ:** -*da*Şefî‘ olmaz iseñ **rüz-1 cezâda** Yâver-i zâra

Şirâṭ üzre geçemez ol emekler yâ Resûlallâh

(K 4/9)

-S-

sa'adet: Mutluluk.**sa'adet:** *-den*

Hümānuñ sāyesi bî-hüde dem urmuş **sa'adetden**
Türābı sāye-i elṭāf-ı şāhî kīmyā eyler

(Kt 2/15)

sā'at: Saat, vakit, zaman.**sā'at:** *-üñ*

Hāṭ gelince bir dakıka bend-i sīneñ açmaduñ
İşte aḥşam oldu artık **sā'atüñ** kırmaz mısın

(G 138/6)

sabā: Sabah rüzgarı.

Çekdüğüm derd ü elemden haberüñ var mı **şabā**
Ṭa'n-ı aḡyār u sitemden haberüñ var mı **şabā**

(G 17/1)

Çekdüğüm derd ü elemden haberüñ var mı **şabā**
Ṭa'n-ı aḡyār u sitemden haberüñ var mı **şabā**

(G 17/2)

Gerçi kim ḡonce-güşālıklarımı duydum hep
'Aceb ol ḡonce-i femden haberüñ var mı **şabā**

(G 17/4)

Bād-ı āhum yine bādî mi perişānlığına
Zülf-i pür-piçiş ü ḡamdan haberüñ var mı **şabā**

(G 17/6)

Küy-ı dil-dāra türāb olmaḡa ḡasret-keş imiş
Gülşen ü bāḡ-ı İrem'den haberüñ var mı **şabā**

(G 17/8)

Yāver'e var mı 'aceb niyyeti teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden haberüñ var mı **şabā**

(G 17/10)

Bir nefes ü bir per ārām u qarār itmez misin
Semt-i yāri çün **şabā** cüyān u püyānsın ḡöñül

(G 118/6)

Mu'aṭṭardur dimāḡum büy-ı zülfüñle sentüñ cānā
O bularla **şabā** her dem eser āheste āheste

(G 176/4)

şabāḡ-ı ḡaşr: Toplanma sabahı.

Hüzūra ḡasret olur tā **şabāḡ-ı ḡaşr** gözüm
Eger ki düzd-i niḡāhı iderse ḡāret-i ḡ'āb

(G 31/5)

şabāḡ-ı ḡaşr: Toplanma sabahı.**şabāḡ-ı ḡaşr:** *-e*

Şabāḡ-ı ḡaşre deḡin dil ḡalur mı kim bî-hüş
Şabūḡ-ı neş'e ile bî-ḡumār olur mı 'aceb

(G 29/7)

sābir: Ar. Sabredici, eden, sabırlı.

Çeker cevruñ ḡöñül feryād kılmaz
Sen inşāf it begüm **şābir** deḡil mi

(G 189/8)

sabr: Sabır, dayanma, katlanma.

Yāver gibi bızār ider ol ḡalk-ı cihāmı
Üftādeleruñ **şabr** ile sāmāmı ne bilsün

(G 151/10)

şabr: *-a*

Baḡa ger itmez iseñ Yāver'e luṭf it zālīm
ḡalmadı **şabra** taḡammül yeter āzāra meded

(G 45/10)

şabr: *-i*

Söylemesem ölüşüm söyler isem rāz açılır
Şabrı güc çāresi yoḡ ḡāşılı tedbir olmaz

(G 76/8)

şabr: *-um, -i*

Var mı bir gün ki gelüp **şabrumı** yaḡma itmez
Bunu bir 'āşıḡa bir dil-ber-i ra'nā itmez

(Tb 1/15)

şabr eyle: Sabretmek, tahammül etmek.

Giryende ḡörüp dün baḡa cānān didi yolda
Şabr eyle ki maṭlūbuña nā'il olacaḡsın

(G 145/8)

şabr id: Sabır göstermek, tahammül etmek.**şabr id:** *-ebil, -sün*

Raḡmı yoḡ zerrece Allāhu Te'ālā a'lem
Böyle bî-dāda nice **şabr idebilsün** ādem

(Tb 1/36)

şabr id: *-elüm*

Yāverā çāresi aḡlalyalum **şabr idelüm**
Āh-ı cānkāh idelüm cānumuza cebr idelüm

(Tb 1/49)

şabr id: *-er*

Şabr ider derd-i dilin Yāver egerçi söylemez
Rāz-ı pinhān-ı dili ḡüft ü şinid olsun da ḡör

(G 62/9)

şabr it: Sabretmek, tahammül etmek.**şabr it:** -meli, -dür**Şabr itmelidür** derd ü ğamuñ çekmeli Yâver
Tâ olmayıcağ Pertev o nev-reste hağ-âver

(Th 3/23)

Nâliş ü efgânuma murğ-ı hoş-ellhândur sebab
Sînemüñ **şad** çâkine gül-berg-i hândândur sebab
(G 30/2)**şabr it:** -mezFirâk-ı yâre **şabr itmez** dem-â-dem dîde kıan ağlar
Begüm hasret-keş-i didâruñ olmışdur hemân ağlar
(G 57/1)Dirîğ itme amân ol merhem-i kâfürveş sîneñ
Cigergâhum benüm **şad** şerha iden tiğ-ı hicrândur
(G 60/8)**şabr u karar u ‘aql u dil: Sabır, istikrar, akıl ve gönül.****şabr u karar u ‘aql u dil:** -i**Şabr u karar u ‘aql u dili** Yâverâ koduñ
Semt-i habibe sen de varup mesken eyledüñ
(G 106/9)Çâre-sâz olmayıcağ ‘aşık-ı bî-çâresine
Şad Felâṭun ola mı çâre-geri çâresine
(G 174/2)**şabr u sükün: Sabır ve sakinlik.**Bizde olmaz hemîşe **şabr u sükün**
Cüş ider cüy-bâr-ı ‘aşkuz biz

(G 82/19)

sadâ: Ses, avaz, yankı. Her bir **sadâ** idince virür başka nağmeyi
Feryâd u zârı bülbül-i güyâ güzel bilür
(G 65/7)**şabr u tahammül: Sabır ve tahammül.**‘Aşıkâ **şabr u tahammül** güç olur
Böyle eṭvâra tahammül güç olur

(G 69/1)

sâde: Sade, basit, saf. Ne kadar **sâde** ise Yâver-i zâruñ suhanı
Hoşca ta‘bir ideyüm hüsn ü edâ vir yâ Rab
(G 26/9)**sabûh-ı neş’e: Neşe sabahı.**Şabâh-ı haşre degin dil kalur mı kim bî-hüş
Şabûh-ı neş’e ile bî-ḥumâr olur mı ‘aceb

(G 29/8)

Gerçi şîrüm **sâde** ammâ ma‘nisi bî-gânedür
Hiç söz olmaz Yâverâ mazmün-ı nev-icâduma
(G 171/9)**şabûh-ı şubh-ı ‘işret: Eğlence sabahı vakti.****şabûh-ı şubh-ı ‘işret:** -mişMeger bûs-ı leb-i sâkî **şabûh-ı şubh-ı ‘işretmiş**
Bu tarz-ı tâzeyi bir müdmin-i maḥmûrdan gördüm
(G 121/5)**şadme-i bād: Şiddetli rüzgar.**Nice eyler şikeste **şadme-i bād**
Tâze bir şâḥ-sâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/25)**saç: Saç, zülûf.****saç:** -iOl **saçı** Leylâ için gezmem beyâbân-gerd olup
Ben esir-i ṭurre-i ṭarrarıyam şağdan şağa
(G 159/7)**şad-pâre: Yüz parça.**Her dili **şad-pâre** ider yâre görünmez
Bu tarzda eser nâvek-i müjgâna virilmiş
(G 85/5)Bir lebi ğonce-i zîbâ ruḥı verd-i ḥamrâ
Bir **saçı** sünbül-i ter kaddi bülend ü bâlâ

(Tb 1/4)

şafâ: Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.Künc-i ğamda katı çokdan beridür ğamgîndür
Dil-i maḥzûnuma luṭfuñla **şafâ** vir yâ Rab
(G 26/6)**sad: Yüz.****şafâ: Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.****şafâ:** -sım
Bu bahâr-ı ‘âlemüñ dil-keş havâsın görmedüm
Bülbül ağlar gül güler ben bir **şafâsım** görmedüm
(G 124/2)

şafâ: *-lar*

Dilde ne kadar olsa keder sen giderürsin
Güyâ bu şafâlar ile sen şafvet-i cânsın

(G 142/8)

şafâ vü zevk: Mutluluk ve zevk.

Şafâ vü zevk olur cânâ dilümde miñnet-i ‘aşkuñ
Şaķın zanneyleme derd ü elemdür hâlet-i ‘aşkuñ

(G 109/1)

şafâ-yı hâtır: Gönül huzuru.

Derünında keder çutma ğam-ı cânânuñı hoş çut
Şafâ-yı hâtır istersen hemân yârânuñı hoş çut

(G 35/2)

şâf-derün: İçi saf, kalbi temiz.

Hayretle niĝâh eyleye herkes saña cânâ
Âyine-şıfat sen daħı bir şâf-derün ol

(G 120/4)

şafha-i ruhsâr: Yüz güzelliĝi.

şafha-i ruhsâr: *-i, -n, -a*
Hüs-n-i haţına şafha-i ruhsârına söz yok
Taşvirini yazmış ne güzel hâme-i kudret

(G 38/5)

şafha-i rüy: Yüzünün sayfası.

şafha-i rüy: *-uñ, -da*
Şafha-i rüyüñda peydâ oldu tâze tâze haţ
Baĝladı mecmû‘a-i hüsne güzel şîrâze haţ

(G 92/1)

şâfi eyle: Temizlemek, arındırmak.

şâfi eyle: *-y, -en*
Sîne-i billür kim duş oldu çeşm-i cânuma
Eyleyen âyineveş şâfi bu hayretdür beni

(G 192/6)

şafvet: Sahlık, arlılık.

şafvet: *-i, -n, -den*
Şafvetinden sâkiyâ baħs itmeme ammâ bâdenüñ
Sâ‘idüñ destindeki billür sâĝardan laţif

(G 96/7)

şafvet-i cân: Can saflıĝı.

şafvet-i cân: *-sın*
Dilde ne kadar olsa keder sen giderürsin
Güyâ bu şafâlar ile sen şafvet-i cânsın

(G 142/8)

şafvet-i rüy: Yüzün saflıĝı, temizliĝi.

Şafvet-i rüy ile üns eyleyen âyine-i dil
Keder-i yâr ile Yâver nice tekdîr olmaz

(G 76/9)

şafvet-i rüy: *-i*

Maħzün iken ol şulha niĝâh eyler isem de
Muĝber görünür şafvet-i rüyüñ kederümden

(G 152/4)

şafvet-i rüy: *-uñ*

Düşdi yine mir‘ât-ı dile ‘aks-i cemâlün
Kim şafvet-i rüyüñ ile hayret var içinde

(G 169/6)

sâĝar: Kadeh.

Dest-i sâķide gül oldu sâĝar
Revnaķ-ı bezm-i mey-i Cem geliyor

(G 53/7)

sâĝar: *-dan*

Şafvetinden sâkiyâ baħs itmeme ammâ bâdenüñ
Sâ‘idüñ destindeki billür sâĝardan laţif

(G 96/8)

sâĝar: *-um*

Olur hün-âb-ı eşküme elümde sâĝarum pür-hün
Dü çeşmümden aķan ķanum şarâb-ı eşķ-i ħasret mi

(G 186/7)

sâĝar-ı la‘l: Kırmızı şarap.

sâĝar-ı la‘l: *-üñ*
Özge bir neş‘e virür sâĝar-ı la‘lün câna
Gerçi keyfiyyet-i neş‘e mey-i sâĝarda da var

(G 74/5)

sâĝar-ı ser-şâr: Dolu kadeh.

sâĝar-ı ser-şâr: *-a*
Ķanda bulurdu bu keyfiyyeti ger eylemese
Neş‘e-i la‘l-i lebüñ sâĝar-ı ser-şâra meded

(G 45/8)

Keyfiyyet-i la‘l-i lebüñi añlayan añlar
Bu neş‘e hemân sâĝar-ı ser-şâra mı maħşüş

(G 90/8)

sâĝar-ı ser-şâr: *-i, -y, -am*

Nüş-ı şahbâ-yı lebüñden öyle ser-mest olmışam
Bezm-i ‘aşkuñ sâĝar-ı ser-şâriyam şaĝdan şaĝa

(G 159/6)

şagdan şağa: Sağdan şağa.

Bir şehün hasret-keş-i didarıyam **şagdan şağa**
 ‘Aşık-ı dil-ḥaste vü gam-ḥ‘arıyam **şagdan şağa**
 (G 159/1)

Bir şehün hasret-keş-i didarıyam **şagdan şağa**
 ‘Aşık-ı dil-ḥaste vü gam-ḥ‘arıyam **şagdan şağa**
 (G 159/2)

Dā'imā maḥmūr olur çeşm-i siyāhı ol mehün
 Ol siyeh-mestün de ben bimarıyam **şagdan şağa**
 (G 159/4)

Nüş-ı şahbā-yı lebünden öyle ser-mest olmuşam
 Bezm-i ‘aşkuñ sāgar-ı ser-şarıyam **şagdan şağa**
 (G 159/6)

Ol saçı Leylā için gezmem beyābān-gerd olup
 Ben esir-i turre-i ḥarrarıyam **şagdan şağa**
 (G 159/8)

Yāverāsā çaker-i diriniyem cānānenün
 ‘Aşık-ı dil-ḥaste vü gam-ḥ‘arıyam **şagdan şağa**
 (G 159/10)

şahbā: Şarap, kadeh.

Öyle deryā-nüş-ı şahbā-yı mey-i ‘aşkam ki ben
 Neş'e virmez sākiyā destündeki **şahbā** baña
 (G 6/4)

Sāki piyāleyi mey ile ben pür isterem
Şahbā getir ki neş'e tamām olmadı baña
 (G 9/8)

şahbā: -y, -a
 Serv-ḳaddün seyr iden Ṭübā'ya itmez iltifāt
 La'l-i gül-fāmuñ gören **şahbāya** itmez iltifāt
 (G 32/2)

şahbā: -y, -ı
 Ḥün-ı dil nüş itmege ḳanmaz o çeşmānuñ senün
 Gerçi kim maḥmūrlar **şahbāyı** eyler ittiḥāz
 (G 48/4)

şahbā: -da
 Komadı neş'eyi hiç **şahbāda**
 La'l-i dil-berde ḳodı cilve-i ‘aşḳ
 (G 99/5)

şahbā-yı la'l: Dudak kadehi.

şahbā-yı la'l: -üñ
 Baña ḫatdurmadı **şahbā-yı la'lüñ**
 O bezmün ‘işretin aḡyār bitirdi
 (G 185/3)

şahib: Birtakım özellikleri kendisinde taşıyan, malik.

şahib: -i
 Bizi yād itdi bir köhne sepedle
 Mürtüvvet **şahibi** cānāna düşdük
 (G 103/8)

şahib-ḳırān: Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar.

şahib-ḳırān -um, -sin
 Cihān der-zir-i tiḡ-ı ḳahramān u ebruvānuñdur
 Begüm destān-ı devrānsın benüm **şahib-ḳırānumsın**
 (G 147/8)

şahib-nazar: Görüşü kuvvetli.

Baña öğretti ol meh fenn-i aşḳı bir niḡāh ile
 Temāşā bundadır kim böyle bir **şahib-nazar** gördüm
 (G 128/4)

şahih: Gerçek, doğru.

şahih: -i
 Tefekkürüm gice gündüz senün vişālündür
 İnan **şahihi** bu hep ḥ‘āb u hep ḫayālüm sen
 (G 139/6)

şahir: Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz.

Gördüñüz mi o güzel gözleri **şahir** nerede
 Gideli ḫayli zamān gelmedi vāfir nerede
 (G 177/1)

Ne cānlar eyledi şeydā niḡāhı
 Füsün-ger ḡamzesi pek **şahir** oldı
 (G 180/8)

O āhü gözlerün **şahir** degil mi
 Füsün u fitnede māhir degil mi
 (G 189/1)

şahn-ı bāḡ-ı dil-i dāḡdāḡ: Çok yaralı gönül bahçesinin ortası.

şahn-ı bāḡ-ı dil-i dāḡdāḡ: -da
 Ḳad çekdi **şahn-ı bāḡ-ı dil-i dāḡdāḡda**
 Bir serv-i nāz ḳadlice bostāncı āfeti
 (G 201/3)

sahrā: Çöl.**şahrā:** -y, -iÇeşm-i āhūlar ile Leylā'sına nisbet ider
Kaysveş āvāre-dil **şahrāyī** eyler ittiḥāz

(G 48/6)

şahrā: -y, -aNāzeninüm tağlara düşdüm ğam-ı 'aşkuñla ben
Dīde-i āhūlaruñ **şahrāya** itmez iltifāt

(G 32/8)

şahrā: -daŞanma ey Leylivesüm tenhā kalur 'aşıklararuñ
Gāhice Mecnūn ile **şahrāda** murgān söyleşür

(G 67/4)

saht-ı dil: Katı yürekli.**saht-ı dil:** -ümÇün oldı **saht-ı dilüm** puḥte bir kebāb saña
Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter şarāb saña

(G 12/1)

sā'id: Kutlu, uğurlu. Ne 'id itdük ne bayramlaşduğ ol bī-gāne-ülfetle
Alanlar büsesin varsun disün 'idüñ **sā'id** olsun

(G 141/8)

sā'id: -üñŞafvetinden sākiyā baḥs itmem ammā bādenüñ
sā'idüñ destindeki billür sāğardan laṭif

(G 96/8)

sāki: Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.**Sāki** piyāleyi mey ile ben pür isterem

Şahbā getir ki neş'e tamām olmadı baña

(G 9/7)

sāki-i devrān: Devrin sakisi. Baña tih cür'adur hep şunduğuñ ey **sāki-i devrān**

N'olur bir kerre nüş itsem elüñden bāde-i bī-ğaş

(G 88/7)

sāki-i dil-cū: Gönlü cezbeden saki.

Ben mest-i şarāb-ı leb iken bir tolu sunmuş

Mey-ḥānede bir **sāki-i dil-cū** ḥaberüm yok

(G 98/6)

sāki-i gül-çihre: Gül yüzlü saki.**sāki-i gül-çihre:** -ler**Sāki-i gül-çihreler** gördüm bugün mey-ḥānede

Āftāb-ı ruḥlarınuñ 'aksi var peymānede

(G 162/1)

sāki-i gül-çihre: -ler, -le

Bāde-i 'aşkuñla mestem bilmezem 'işret nedür

Sāki-i gül-çihrelerle itdügüm ülfet nedür

(G 71/2)

sāki-i gül-çihre: -nüñ

Meclis-i 'uşşākda billāhi kalmaz hüşyār

Sāki-i gül-çihrenüñ la'l-i lebi meygün iken

(G 146/6)

sakın: Asla, hiçbir zaman. (Ünlem edat)

'ilāci n'eylesün cānā dilümde zaḥm-ı nāsūruñ

Şakın merhem-resān olma o zaḥm-ı ḥün-feşān geçmiş

(G 89/14)

Şafā vü zevk olur cānā dilümde miḥnet-i 'aşkuñ

Şakın zanneyleme derd ü elemdür ḥālet-i 'aşkuñ

(G 109/2)

Erbāb-ı ḥired gibi **şakın** fikrete düşme

'Aḳluñ var ise sen daḥı var ehl-i cünün ol

(G 120/7)

Reh-i 'aşka eger sālik iseñ pādāş-ı 'aḳl olma

Refik-i nā-muvāfiḳla **şakın** sen 'azm-i rāh itme

(G 168/6)

Ol nev-nihālūme **şakın** itme ḥiyāneti

Ey bāğbān saña bu Allāh emāneti

(G 201/1)

sakın: Korumak.**şakın:** -upNā-dān ile Yāver **şakınup** itme keş-ā-keş

Güç baḥs ile sen bilme misin kim cedel olmaz

(G 79/9)

sākit ü ḥāmūş: Sessiz ve suskun. Taşvīr gibi **sākit ü ḥāmūş** neler var

Nev söylememek şüret-i divāra mı maḥşūş

(G 90/9)

sākiyā: Ey saki.

Öyle deryā-nüş-ı şahbā-yı mey-i 'aşkam ki ben

Neş'e virmez **sākiyā** destüñdeki şahbā baña

(G 6/4)

Safvetinden **sâkiyâ** bahs itmeme ammâ bâdenün
Sâ'idiün destindeki billür sâgardan laţif

(G 96/7)

Yâver-i bî-çâregânsın bâ'is-i ğufrânsın
Ey **şalât** ile selâmı farz u elzem Muştâfâ

(M 6/4)

sakla: Gizlemek.**şakla:** -ma, -m

Şaklamam râzum bütün 'âlem duyarsa ğam degil
Hâşılı oldum saña nev-res fidânum mübtelâ

(G 16/7)

şalât eyle: Salavat etmek.**şalât eyle:** -r

Dönerler şevkuñ ile nüh felekler yâ Resûlallah
Şalât eyler saña gökde melekler yâ Resûlallah

(K 4/2)

şakla: -r

Sirişk-i hasreti çeşmüm hayâl-i yâr için **şaklar**
Nuķûd-ı vâfirin ehl-i kerem isâr için **şaklar**

(G 72/1)

Lisân-ı hâl ile anlar saña dâ'im **şalât eyler**

Yüzerken ka'r-ı deryâda semekler yâ Resûlallah

(K 4/5)

Sirişk-i hasreti çeşmüm hayâl-i yâr için **şaklar**
Nuķûd-ı vâfirin ehl-i kerem isâr için **şaklar**

(G 72/2)

sâl-i cedid: Yeni yıl.**sâl-i cedid:** -e

Düşürdüm Yâverâ **sâl-i cedide** bir güzel târih
Hilâl-i sâl-i nev el kaldurup şâha du'â eyler

(Kt 2/23)

Suĥan-sencân olan güftârını eş'âr için **şaklar**
Kelâm-ı hikmet-âmizin kişi âsar için **şaklar**

(G 72/3)

sâlik: Bir yol takip eden; tarikatte şeyhin yolundan giden, mürit. Reh-i aşka eger **sâlik** iseñ pādâş-ı 'aql olma

Refik-i nâ-muvâfiķla şaķın sen 'azm-i rāh itme

(G 168/5)

Suĥan-sencân olan güftârını eş'âr için **şaklar**
Kelâm-ı hikmet-âmizin kişi âsar için **şaklar**

(G 72/4)

şalın: Salınmak; naz ve eda ile yürüme.**Şalun** nâz ile ey serv-i revânum

Görüñ 'uşşâķa aşub-ı cihânum

(G 129/1)

Raķibâna olan çeşbân degildür 'aşıķa lâyiķ
Libâs-ı nâzımı ol nâzenin aġyâr için **şaklar**

(G 72/6)

şalın: -anBaġ-ı dilde **şalınan** serv-i dil-ârâ mı gelür

Bilemem yoĥsa ki bir 'ar'ar-ı bālâ mı gelür

(G 68/1)

Saña 'aşıķ olan cânâ cihâna iltifât itmez
Ġaribâne niġâhın rû'yet-i didâr için **şaklar**

(G 72/8)

sâmân: Servet, zenginlik; rahat, huzur.**sâmân:** -ı

Ġaribüñ Yâver'i terk itme şâhum

Sarây-ı ķalbümüñ **sâmânı** sensin

(G 144/10)

Niġâh-ı ĥışmını senden dirġ eyler kıyâs itme
O bir sehm-i ķazâdur Yâver-i ġam-ĥ'âr için **şaklar**

(G 72/10)

sâl: Yıl, sene.

Muĥarremde ĥuşuşâ kim teceddüd eyleye her **sâl**
Niġâhıyla ruĥ-ı bî-nürını ferruĥ-liķâ eyler

(Kt 2/19)

Yâver gibi bizâr ider ol ĥalk-ı cihâni
Üftâdelerüñ şabr ile **sâmânı** ne bilsün

(G 151/10)

şalât: Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ. Daha çok "şalât ü selâm" şeklinde kullanılır.

Şalât ile selâmuñ hep zâlâm-ı zenbi maĥv eyler
İder rüşen ķulüb-ı mü'minânı yâ Resûlallah

(K 3/3)

şan: Sanmak, düşünmek, zannetmek.**şan:** -du, -ñ

Ĥayfâ ki dilüñ şu'le-i ruĥsârıla yaķdı

Yârüñ leb-i gül-fâmını sen bâde mi **şanduñ**

(G 112/6)

şan: -du, -m

Etrāfımı hār-ı ğam alup kendümi **şandum**
Bir şāhçeyüm tāze açılmış semenüm yok

(Th 3/9)

san: Sanki, güya.

Şan nümū-dār-ı riyāz u sebzēzār-ı hūddur
Eyle bir kerre nazar ‘ibret-nümādur lāleler

(G 49/11)

Jālelerle dīdesi nemnāk olınca güllerün
Kaḫkaḫa ile gülistān içre **şan** murġān güler

(G 55/8)

Kendi müjgānum bile pūşide **şan** çeşmānuma
Öyle meşhūr olmışam ol gözleri sehḫāreye

(G 164/7)

san: Sanmak, düşünmek, zannetmek.

Tāk-ı miḫrāb-ı dü ebrū içre **şan** kandildür
Hem mey içmez hem yine ser-ḫoş edādur gözlerün

(G 111/5)

şan: -ur, -um

Yāver cemāl-i yārda gördükde rüyumu
Mir’āt-ı şāfdur **şanurum** táb-dār ruḫ

(G 44/10)

şan: -ur, -sin

Aña müjgāmi çün i’rāb eger kim sāye-rīz olsa
Ruḫı ol ḫurde ḫaḫlarla **şanursın** levḫ-i ḫur’ān'dur

(G 60/6)

şan: -ma

Sitem-kār olduğın ol nāzeninün sen tehī **şanma**
Gürūh-ı ‘āşıkāmi cevri ile imtihān eyler

(G 73/7)

Yaluñuz **şanma** ḫarāvet ruḫ-ı ḫoy-kerdede var
Jāle-ālūde olan berg-i gül-i terde de var

(G 74/1)

Geçer ḫışm u ğāzabdan **şanma** sen ol āfet-i ser-keş
Kül olduña ne ğam yirsın yine üfler ider āteş

(G 88/1)

Şanma kim ḫod-rū giyāh-ı gülşen-i ruḫsāridur
Sünbūlistāndur nazarda dil-ber-i mümtāza ḫaḫ

(G 92/3)

İstemez itme nigeḫ ol Yāver-i nā-kāmına

Şanma ey ser-mest-i nāzum şefkatün olmış senün

(G 114/10)

Ḫadd-i mevzūnuñ görenler didiler serv-i sehī

Nāzeninüm ehl-i ‘āşıkūñ sözlerin **şanma** tehī

(G 184/2)

Göñlümün pür-şūri-i meftūnluġın **şanma** tehī

Ġamze-i ğammāzuñ ile çeşm-i fettāndur sebeb

(G 30/3)

Nāz iderse ‘āşık-ı zāruñ saña **şanma** tehī

Vaḫt olur Mecnūn daḫı Leylā’ya itmez iltifāt

(G 32/3)

Şanma ey Leylīveşüm tenhā kalur ‘āşıklarūñ

Ġāhice Mecnūn ile şahrāda murġān söyleşür

(G 67/3)

şan: Şan, şöret, ün.

şān: -ı, -n, -a

Yāver saña ḫul olduğı bakma efendim

Olmaz mı senün şöretine **şānma** bā’is

(G 40/10)

şan’at: Bir duygunun, tasarının veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık.

şan’at: -la

Yāver ne ‘aceb olsa metīn şī’r-i muşanna’

Lāzım mı degil şī’rde **şan’atla** metānet

(G 38/10)

sandük: Sandık.

Ḫırs ile māl yığıyup itmek iledür **sandük**

Her fūrū-māye gedā çeşme kanā’at gelmez

(G 78/3)

sanki: Sanki, güya.

Şīve vü reftār idişi ol şehūñ

Şanki hemān āb-ı revāndur baña

(G 5/6)

Vāyedār oldı leb-i ruḫ-āverūñden ey perī

Şanki ḫās-ı çeşmesār-ı āb-ı ḫayvāndur ḫadeḫ

(G 43/8)

Şu’leden serv olup ḫaldı cigergāhumda

Şanki reftār idiyor serv-i ḫıramān-ı firāk

(G 100/8)

Hem-çü perî **şanki** nihândur baña
Gelmeyeli hayli zamândur baña
(G 5/1)

şanki: *-m*
Her kaçan kim ağladup ‘uşşâkını cânân güler
Bülbülün giryân idüp **şankim** gül-i hândân güler
(G 55/2)

sar: Sarmak, dolamak.

şar: *-mış*
Şarmış bele kânün kuşağın püskülü şarkar
Ġâyettele yaqışmış aman ol müy-ı miyâna
(G 166/7)

şar: *-duk, -da*
Seyr it tesettürini o muğ-beççenün hele
Püşide oldı perçemi **şardukda** servete
(G 179/6)

şar: *-sa, -lar*
Şarsalar üstine simîn-ber-i kâfuruñ
Merhem olmaz mı ‘aceb tîr-i müjeñ yâresine
(G 174/7)

sararup şol: Sararıp solmak, hasta düşmek.

sararup şol: *-dı*
Beñzüm **sararup** ‘aşkuñ ile **şoldı** efendim
Ben bâğ-ı firâkuñda senüñ berg-i hâzânım
(G 130/3)

sarây-ı kalb: Kalp sarayı.

sarây-ı kalb: *-üm, -i*
Yağduñ **sarây-ı kalbümi** bir küllhen eyledüñ
Urduñ derûna dağlaruñ gülşen eyledüñ
(G 106/1)

Nigâhuñla **sarây-ı kalbümi** pür-fitne itmişken
Bırağduñ bu hârim-i cânuma âfet Şerîf’üm hû
(G 156/5)

Kıldı **sarây-ı kalbümi** nûriyla pür-şu‘â
Tâb-âver-i mihr-i ruğ-ı enveri ‘Alî
(G 190/3)

sarây-ı kalb: *-üm, -üñ*
Ġaribün Yâver’i terk itme şâhum
Sarây-ı kalbümüñ sâmanı sensin
(G 144/10)

sarây-ı miñnet ü ğam: Sıkıntı ve dert sarayı.
sarây-ı miñnet ü ğam: *-da*
Dil-i bîmâruma rahm it marîz-i derd-i hicrüdür
Sarây-ı miñnet ü ğamda emek-darı sövündürme
(G 161/4)

sarf id: Harcamak.

sarf id: *-üp*
Nağd-ı eşki dem-be-dem râh-ı vişâle **sarf idüp**
Hiç taħammül eylemez bî-şabr u sâmansın gönül
(G 118/3)

sarf it: Harcamak.

Düketme mâl ü emvâlünü itlâf ü izâ‘atle
Te‘emmül ile **sarf it** servet ü sâmanunu hoş tut
(G 35/8)

sarıl: Sarılmak.

sarıl: *-ur*
Şarılur âşiyân-ı murğ-ı dile
Kâkül-i târ-mâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/7)

sarıl: *-sa, -m*
Seni bir kerrecik öpsem sevinsem
Şarılsam saña ey müy-ı miyânım
(G 129/6)

sark: Aşağıya doğru uzamak.

sark: *-ar*
Şarmış bele kânün kuşağın püskülü **şarkar**
Ġâyettele yaqışmış aman ol müy-ı miyâna
(G 166/7)

sars: Sarsmak, sallamak.

sars: *-ar*
Şarsar mı anı âh benüm şarsar-ı âhum
Nev-reste fidandur dağı Allâh'a emânet
(G 38/7)

sarşar-ı âh: Ah fırtınası.

sarşar-ı âh: *-um*
Şarşar mı anı âh benüm **sarşar-ı âhum**
Nev-reste fidandur dağı Allâh'a emânet
(G 38/7)

savıl: Savunmak.

savıl: *-uñ*
Meded ol nûr-ı mücessem geliyor

Şavluñ şüh-ı müsellemler geliyor
(G 53/2)

savt: Ses, seda.

Ebruları imā ile itmekte tekellüm
Şoĥbet yaluñuz **şavt** ile güftāra mı maĥşüş
(G 90/6)

şavt-ı hezār: Bülbül sesi.

Cüylar āb-ı sirişk ü nāleler **şavt-ı hezār**
Dāĥlarla Yāverāsā çün gülüstānsın gönül
(G 118/9)

şavt-ı şiven: Yas törenindeki ses.

şavt-ı şiven: -dür
Yāverā mātem güldür verd-i ĥandān yārsüz
Nāle vü feryād-ı bülbül **şavt-ı şivendür** baña
(G 1/10)

say: Saymak, önemsemek.

şay: -ma, -y, -an
Şaymayan āĥiret ü dīnini bī-ĥayret olur
Vāsī'ü'l-mezhebe ĥiç 'ār u ĥamiyyet gelmez
(G 78/7)

şay eyle: Çalışmak.

şay eyle: -mez, -sın
Sen niçün **şay eylemezsin** ma'rifet taĥşiline
'İzzet-i dāreyne Yāver 'ilm ü irfāndur sebeb
(G 30/9)

şayd: Av, avlama.

Egerçi **şayd** der-ĥayd olmamış şayyāddan maĥzüz
Esir-i zülf-i zencirüñ degil āzāddan maĥzüz
(G 93/1)

şayd eyle: Avlamak.

şayd eyle: -y, -en
Dāne-i ĥāl ile ol virmezden evvelce firib
Murĥ-ı dil **şayd eyleyen** ĥisūya oldum mübtelā
(G 15/4)

sāye: Gölge.

Nihāl-i ĥadd-i bālāsını yā Rab ser-firāz eyle
Beni çün **sāye** pā-māl eyledi ol kāmēt-i dil-keş
(G 88/6)

Üftāde oldı dil yine bir serv-i kāmēte
Düşdi zemīne **sāye** gibi vardı rāĥata
(G 179/2)

sāye: -sī, -n, -de

Sāyesinde ĥ'āb u rāĥat mı görür Yāver 'aceb
'İşve-gerlik eylese ol kāmēt-i zibā baña
(G 6/9)

sāye: -ñ

Oldı dil-efgende nāvekinde bīmāruñ senüñ
Olmıyor **sāyeñ** gibi senden cüdā ey serv-ĥad
(G 46/4)

sāye: -sī

Hümānuñ **sāyesi** bī-hüde dem urmuş sa'ādetden
Türābī sāye-i eltāf-ı şāhī kimyā eyler
(Kt 2/15)

sāye-endāz: Gölge salan; koruyan, himaye eden.

Ĥāk-pāy u pāy-māl oldum reh-i 'aşķuñda ben
Sāye-endāz olmadı serv-i ĥurāmānum henüz
(G 77/4)

sāye-i eltāf-ı şāhī: Padişah lütuflarının gölgesi.

Hümānuñ sāyesi bī-hüde dem urmuş sa'ādetden
Türābī **sāye-i eltāf-ı şāhī** kimyā eyler
(Kt 2/16)

sāye-riz ol: Gölge salmak; himaye etmek, korumak.

sāye-riz ol: -maz
Tāk-ı ebyāt-ı metinüm çarĥa reşk-endāz iken
Sāye-riz olmaz zemīne ĥubbe-i taşvīrümüz
(G 83/6)

sāye-riz ol: -sa

Aña müjĥanı çün irāb eger kim **sāye-riz olsa**
Ruĥı ol ĥurde ĥaĥlarla şanursın levĥ-i Ĥur'an'dur
(G 60/5)

sāyeveş: Gölge gibi.

Bir nefes mümkin degil olmaĥ cemālinden cüdā
Sāyeveş bir dil-ber-i meh-rüya oldum mübtelā
(G 15/6)

Serv-i nāzum **sāyeveş** dil düşdi ĥāk-i pāyine
Meyl ider zanneyleme her gördüĥi meh-pāreye
(G 164/5)

sāye: Aracılıĥıyla, yardımıyla.

sāye: -sī, -n, -de

Sāyesinde çok gedā-yı 'aşķ olur iĥbālmend
Evc-i ĥüsnünde hümāveş başladı pervāza ĥaĥ
(G 92/7)

şayf u şitâ: Yaz ve kış.

Benüm o **şayf u şitâ** ‘andelib-i nâliškar
Fiğâni bülbül-i şeydâ zamân zamân eyler
(G 58/5)

sa‘y-i belîğ it: Güzel ve etkili söz söylemek.

sa‘y-i belîğ it: -se
Ne kadar **sa‘y-i belîğ itse** de bir fâ‘ide yok
Bulamaz derd-i dil-i zârına bir çâre gönül
(G 117/3)

sayıl: Sayılmak, kabul edilmek.

sayıl: -du, -m
Gönül hoşlandı gâyetle o Şîrîn’ün edâsından
Şayıldum ben daħı Ferhâdveş bir mübtelâsından
(G 136/2)

sayyâd: Avcı.

sayyâd: -dan
Egerçi şayd der-ķayd olmamış **sayyâddan** maħzûz
Esir-i zülfi zencirün degil âzâddan maħzûz
(G 93/1)

sebeb: Neden, sebep.

Nâliš ü efgânuma murğ-ı hoş-elhândur **sebeb**
Sînemün şad çâkine gül-berg-i hândândur **sebeb**
(G 30/1)

Nâliš ü efgânuma murğ-ı hoş-elhândur **sebeb**
Sînemün şad çâkine gül-berg-i hândândur **sebeb**
(G 30/2)

Gönlümün pür-şûri-i meftûnluğın şanma tehi
Ġamze-i ġammâzuñ ile çeşm-i fettândur **sebeb**
(G 30/4)

Âteşüm ihfâ iderdüm halka itmezdüm ‘ıyân
Cân u dille yanmağa bu nâr-ı hicrândur **sebeb**
(G 30/6)

Sen beni ta‘yib idersin zâhidâ bilmem niçün
Halka rüsvây olmama hep yine cânândur **sebeb**
(G 30/8)

Sen niçün sa‘y eylemezsin ma‘rifet taħşiline
‘İzzet-i dâreyne Yâver ‘ilm ü irfândur **sebeb**
(G 30/10)

Maṭlûb için ey ‘âciz-i nâ-çâr u dil-efgâr
Yalvar ķader-i Ĥâzret-i Ĥâķķ’a **sebeb** olmaz
(G 80/4)

sebeb ol: Neden olmak, yol açmak.

sebeb ol: -dı
Ĥaṭ ber-âver olmayınca ‘aşķum ifşâ itmezem
‘Âķıbet **oldı sebep** gördün mi keşf-i râza Ĥaṭ
(G 92/6)

sebeb ol: -du, -ñ
Rûzgâr-ı Ĥasretün esdi dilüm itdi Ĥarâb
‘Âķıbet **olduñ sebep** bu rütbede ber-bâduma
(G 171/6)

sebeb ol: -ur
Büse düzd olmaķlığa Yâver **olur** belki **sebeb**
Yâri mest itmek içündür devr-i sâġardan ġarâz
(G 91/9)

sebû-yı mey: Şarap testisi.

Mey-i ‘aşķ ile revnaķ-yâb olup geh gâhice solduķ
Sebû-yı mey gibi ya‘nî boşalduķ gâh geh ṭolduķ
(Th 1/22)

sebze: Yeşillik.

sebze: -y, -i
Seni eşķüm Ĥaṭ-âver eylemez mi
Çemende **sebzeyi** bârân bitürdi
(G 187/4)

sebz-i tih: Cöl yeşili.

Ĥicâzî bir melek-simâ güzel buġdayı esmerdür
‘İzârî **sebz-i tih** gülgündür bir verd-i aħmerdür
(G 52/2)

sebzi-i büstân: Bahçe yeşilliği.

sebzi-i büstân: -ı, -nı, -a
Olmaz mı niyâzum ‘aceb iħsânına bâ‘is
Ġüyendeligüm **sebzi-i büstânına** bâ‘is
(G 40/2)

seçil: Ayırt edilmek, fark edilmek.

seçil: -mez
Derd-i hicrânunuñla baķ işte **seçilmez** oldum âh
Vâdi-i ‘aşķuñda zencirün sürer divânedan
(Mr 1/11)

sefer: Yolculuk, seyahat.

sefer: -iñ
Yâver ne ‘aceb sen daħı pek nâz idiyorsun
Çoķdan beridür semtine yârün **seferün** yok
(G 97/10)

seher: Sabah olmaya başladığı vakt, seher vakti.

Dilüñ biz tā **seher** bî-ḥ̄'āb u nālān çıķduđın görđük
O māhuñ pisterinden mihr-i tābān çıķduđın görđük
(G 101/1)

seḡergāh: Seher vakti.

seḡergāh: -um
Her vaķt **seḡergāhum**
'Ayyūķa çıkar āhum
(D 1/21)

seḡerī: Seher vaktinde.

Seḡerī ağlar idüm gözlerümi ķan bürtüdi
Dil-i vīrān-şodemi āteş-i sūzān bürtüdi
(G 202/1)

seḡer-i vaşl: Kavuşma sabahı.

seḡer-i vaşl: -a
Yāver **seḡer-i vaşla** çıkarırmaz beni ṫālī'
Şem'ı dilümi rüşen ider şām-ı muḡabbet
(G 34/9)

seḡhāra vü cādü: Büyücü ve cadı.

seḡhāra vü cādü: -y, -a
Āh kim bir āfet-i dil-cūya oldum mübtelā
Çeşmi bir **seḡhāra vü cādüya** oldum mübtelā
(G 15/2)

seḡhāre: Sihirbaz, büyücü.

Helāk itdi beni **seḡhāre** çeşmüñ
Füsün-ı ġamzeñ ile mekr ü ālüñ
(G 104/7)

seḡhāre: -dür

Egerçi ṫarz u ṫavruñ şüfiyāne gösterür ammā
Nigāh-ı çeşm-i mestüñ ise pek **seḡhāredür** cānā
(G 22/6)

seḡhāre: -y, -e

Kendi müjgānum bile püşide şan çeşmānuma
Öyle meshūr olmışam ol gözleri **seḡhāreye**
(G 164/8)

sehm-i kazā: Kazā oku.

ġamzene **sehm-i kazā** nām koyup
Müjeñe nāvek-i terkeş didiler
(G 61/5)

sehm-i kazā: -dur

Nigāh-ı ḡışmını senden dirēđ eyler kıyās itme
O bir **sehm-i kazādur** Yāver-i ġam-ḡ'ār için saķlar
(G 72/10)

sehm-i kazā: -sı, -n, -dan

Kemān-ı ebruvānuñ ey meh-i rahşende-peyker āh
Rehā bulmış 'aceb bir var midür **sehm-i kazāsından**
(G 136/4)

sekrān id: Sarhoş etmek.

sekrān id: -en
Ne nüş-ı bāde itdüm ben ne bir mey-ḡāneye vardum
Mey-i la'lüñ ile **sekrān iden** sensin Şerīf'üm hū
(G 157/6)

selām: Selam verme, esenlik dileme.

selām: -uñ
Şalāt ile **selāmuñ** hep zālām-ı zenbi maḡv eyler
İder rüşen ķulüb-ı mü'mināni yā Resülallāh
(K 3/3)

Selam: -ı

Yāver-i bī-çāregānsın bā'is-i ġufrānsın
Ey şalāt ile **selāmı** farz u elzem Muşṫafā
(M 6/4)

selāmet: Esenliğe kavuşma, huzura erme.

selāmet: -i
Selāmeti bula mı baḡr-ı ġamda keşti-i dil
Bu ķulzüm ü yem-i 'aşķa kenār olur mı 'aceb
(G 29/5)

selāset: İfadedeki açıklık ve akıcılık.

Muşṫalaḡ sözler ile şı're ḡalāvet gelmez
ṫab'a taḡşil-i 'ulüm ile **selāset** gelmez
(G 78/2)

selīm: Sultan III. Selim.

selīm: -üñ
Şeh **Selīm'üñ** Yāverāsā hep du'ā-ḡ'āñı olup
Kalsa ol şāha açup destin sezādur lāleler
(G 49/17)

semāhat: Cömertlik etme, cömertlik.

El-ḡaķ **semāhat** ile şecā'atle misli yok
Vaşf olma lāyıkınca ne mümkün mürüvveti
(G 201/15)

semek: Balık.

semek: -ler
Lisān-ı ḡāl ile anlar saña dā'im şalāt eyler
Yüzerken ķa'r-ı deryāda **semekler** yā Resülallāh
(M 5/6)

semen: Yasemin çiçeği.**semen:** -ümEṭrāfımı ḥār-ı ğam alup kendümi şandum
Bir şāḥçeyüm taze açılmış **semenüm** yok

(Th 3/10)

semen ü sîmîn-sîmâ: Yasemin kokulu ve parlak. Bir meh-i mihr ü vefâ **semen ü sîmîn-sîmâ**
Bir siḥir-perver ü efsün-ger ü şûriş-efzâ

(Tb 1/5)

semmür: Samur.**semmür:** -danHemân güyâ ki Yâver qadre irdüm nûra ğarq oldum
Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh **semmürdan** gördüm

(G 121/10)

semt: Taraf, yön; şehir, memleket.**semt:** -î, -n, -eYâver ne ‘aceb sen daḥı pek nâz idiyorsun
Çokdan beridür **semtine** yârüñ seferüñ yok

(G 97/10)

Tut elinden rehber ol fenn ü ma‘arîf **semtine**

Tıfl-ı endek-sâlûñi sen mekteb-i ‘irfâna çek

(G 102/3)

semt: -eEy dil yine bir **semte** mi ‘azm idecek ol şeh
Yollarda qalup böylece ḥayrân ne ṭurursın

(G 140/7)

semt-i gülistân: Gül bahçesi tarafı.**semt-i gülistân:** -aYâver açılıp gül gibi ‘uşşâk-ı dil-efgâr
Çün murğ-ı seḥer **semt-i gülistâna** çekilsün

(G 137/10)

Yâver açılıp gül gibi ‘uşşâk-ı dil-efgâr

Çün murğ-ı seḥer **semt-i gülistâna** çekilsün

(G 137/10)

semt-i ḥabîb: Sevgilinin semti.**semt-i ḥabîb:** -e

Şabr u qarâr u ‘aql u dili Yâverâ kuduñ

Semt-i ḥabîbe sen de varup mesken eyledüñ

(G 106/10)

semt-i ḥicâz: Hicâz şehri.**semt-i ḥicâz:** -uñ

Esmerü'l-levnün olur şîrin edâsı vâkı‘â

Pek güzel **semt-i Ḥicâz'uñ** dil-rübâsı vâkı‘â

(G 7/2)

semt-i vaşl: Kavuşma semti.**semt-i vaşl:** -a

Vâdi-i hicrâna vâşıl itdi hep rāhum benüm

Bir bakişda **semt-i vaşla** reh-nümâdur gözlerüñ

(G 111/4)

semt-i yâr: Sevgilinin semti.**semt-i yâr:** -eHemân gider ṭuramaz **semt-i yâre** dil-i Yaver

Göñül didükleri şeyde qarâr olur mı ‘aceb

(G 29/9)

Semt-i yâr: -î

Bir nefes ü bir per ârâm u qarâr itmez misin

Semt-i yâri çün şabâ cüyân u püyânsın göñül

(G 118/6)

sen: İkinci tekil şahıs zamiri.Yâver ne ‘aceb **sen** daḥı pek nâz idiyorsunÇokdan beridür **semtine** yârüñ seferüñ yok

(G 97/9)

Ey ‘aşq ülfetüñ ile ḥâlüm ḥarâb olup

Rüsvâ beni bu ‘âleme bak hep **sen** eyledüñ

(G 106/8)

Şabr u qarâr u ‘aql u dili Yâverâ kuduñ

Semt-i ḥabîbe **sen** de varup mesken eyledüñ

(G 106/10)

Tut elinden rehber ol fenn ü ma‘arîf **semtine**Tıfl-ı endek-sâlûñi **sen** mekteb-i ‘irfâna çek

(G 102/4)

Düşdüñ ‘aşka çâresi olmaz anuñ bilmez misin

Sen bu derd-i âteş-i hicrânı yana yana çek

(G 102/6)

Ḥayfâ ki dilüñ şu‘le-i ruḥsârıla yaqdı

Yârüñ leb-i gül-fâmını **sen** bâde mi şanduñ

(G 112/6)

Va‘d itdi vişâlin saña ol va‘dine durmaz

Sen öyle yalan sözlere gerçekden inanduñ

(G 112/10)

- Pek perişan-ḥāl olup **sen** böyle nālānsın gönül
Bilmem aşlın yâ neden süzân u giryānsın gönül
(G 118/1)
- Hayretle nigāh eyleye herkes saña cānā
Āyine-şıfat **sen** daḥı bir şāf-derūn ol
(G 120/4)
- Erbāb-ı ḥıred gibi şaḥm fikrete düşme
‘Aḫluñ var ise **sen** daḥı var ehl-i cünūn ol
(G 120/8)
- O cefā-cū seni Yāver gibi terk itdi ise
Sen elem çekme gönül ben saña cānān bulurum
(G 134/10)
- Bu zulmi sensin iden bendeñe a zālīm **sen**
Teğāfūl itme yeter tuymaduñ mı ḥālüm **sen**
(G 139/1)
- Bu zulmi sensin iden bendeñe a zālīm **sen**
Teğāfūl itme yeter tuymaduñ mı ḥālüm **sen**
(G 139/2)
- Düşüp ayaḡuña rū-māla iḫtidārüm yok
O rütbe kesdüñ efendim benüm mecālüm **sen**
(G 139/4)
- Tefekkürüm gice gündüz senüñ vişālüñdür
İnan saḫiḫi bu hep ḥ’āb u hep ḥayālüm **sen**
(G 139/6)
- Kimi meḫi kimi mihri ider misāl ammā
Cemāl-i Yūsuf’a cānā benüm misālüm **sen**
(G 139/8)
- Ne ḥāle girdi ḡam-ı ‘aşkuñ ile baḫ Yāver
Bu zulmi sensin iden bendeñe a zālīm **sen**
(G 139/10)
- Gör ḡayd-ı serüñ **sen** daḥı ey ‘āşık-ı miskīn
Aḡyāra gider ol şeh-i ḥübān ne ṭurursın
(G 140/5)
- Ey zūlf-i siyeh rūyma yārūñ dökilürsin
Yāver gibice **sen** de perişan ne ṭurursın
(G 140/10)
- Ol serv-i sehī-ḡad ile **sen** ḡāmet-i cānsın
- Mestāne nigeḫlerle begüm āfet-i cānsın
(G 142/1)
- Her laḫza seni ‘āşikuñ eylerse temāşā
Didāruña ṭoymaz yine **sen** ni‘met-i cānsın
(G 142/4)
- Şirīn suḫanuñ ḡāyet ile nāzik efendim
Bu şive-i ḡüftār ile **sen** ḡıymet-i cānsın
(G 142/6)
- Dilde ne ḡadar olsa keder **sen** giderürsin
Güyā bu şafālar ile **sen** şafvet-i cānsın
(G 142/7)
- Dilde ne ḡadar olsa keder **sen** giderürsin
Güyā bu şafālar ile **sen** şafvet-i cānsın
(G 142/8)
- Sevdüğüm lāyık mıdır **sen** gül açıl aḡyār ile
Künc-i ḡamda Yāver-i zāruñ sentüñ maḫzūn iken
(G 146/9)
- Görinmez çeşmüme sensüz cihān bir zerre miḡdārı
Cihāmı n’eyleyem cānā benüm **sen** tende cānumsın
(G 147/4)
- Amān raḫm eyle söylet derdümi ḡüş eyle **sen** ḫālüm
Benüm merhem-resān-ı zaḫm-ı nāsūr-ı nihānumsın
(G 147/5)
- Yanayum yaḫılayum derd-i firāḡuñla sentüñ
Ḥasretüñ ben çekeyüm ḫaḫ ile **sen** ülfetde
(G 167/6)
- Reh-i ‘aşḡa eger sālİK iseñ pādāş-ı ‘aḫl olma
Refiḡ-i nā-muvāfiḡla şaḫın **sen** ‘azm-i rāḫ itme
(G 168/6)
- Lezzet-i ‘aşḡı daḫı añlar idüñ ey zāhid
Bir naḡar ḡılsañ eger **sen** daḫı ruḫsāresine
(G 174/4)
- Beni **sen** eyledüñ āşüfte-ḫāṭır
Bu dil dīvānelikde māhir oldı
(G 180/3)
- Ḥāberdārüm gel inkār itme ḡönlüm sendedür şimdi
‘Aceb **sen** ḡandasın bilmem ḫayālüñ bendedür şimdi
(G 194/2)

‘Aceb pistânına beñzer mi diğkat üzre bir bakşam
Sen açsañ sineni bağ içre birkaç da enâr olsa
 (Th 1/20)

Sen inşâf it bu cevri çekmenüñ hiç var mı imkânı
 Eger var ise sulţânım berây-ı imtiñândur bu
 (G 155/5)

Yansa da hiç âh u zâr eyler mi bak bak ey gönül
 Hâl-i ‘aşkı görmedüñ mi **sen** dahı pervânede
 (G 162/4)

Çeker cevruñ gönül feryâd kılmaz
Sen inşâf it begüm şâbir degil mi
 (G 189/8)

Sen kân-ı mürüvvetsin
 Erbâb-ı şefâ‘atsin
 (M 8/9)

İhtirâ‘-ı şî‘ri Yâver **sen** kolay zanneyleme
 Herkesüñ tab‘ınca eş‘âr söylemek gâyet de güç
 (G 42/9)

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı râygân olmaz mı yâ
Sen bu keyfiyyetdesin hâlün ‘ıyân olmaz mı yâ
 (G 25/2)

Bî-vefâlıkla misâl olsa sezâdur billâh
Sen o hercâyı vü bî-rağma vefâ vir yâ Rab
 (G 26/8)

Sen beni ta‘yib idersin zâhidâ bilmem niçün
 Halka rüsvây olmama hep yine cânândur sebab
 (G 30/7)

Sen niçün sa‘y eylemezsin ma‘rifet taşşiline
 ‘İzzet-i dâreyne Yâver ‘ilm ü irfândur sebab
 (G 30/9)

Degil nân-ı ħ‘ârgân ħam-ı ħ‘ârgânüñ ekseri bilmez
 Bu ‘aşkıñ mâyesin **sen** ‘aşk ile taħmîr olandan şor
 (G 56/8)

Şem‘-i ruħ ile gerçi ki yanduñ şeb-i vuşlat
 Pervâne gibi **sen** de fiğân eylemedüñ hiç
 (G 41/4)

Çokdan beri kill-i hünerüñ **sen** dahı Yâver
 Zibiş-figen-i silk-i beyân eylemedüñ hiç
 (G 41/9)

Yâverâ gördüñ mi **sen** meclisde olmuş leb-be-leb
 Mehveşân bir yire gelmiş râz-ı pinhân söyleşür
 (G 67/9)

Sen misin üftâde âyâ yoğsa herkes böyle mi
 Hâlün olmuşdur perişân Yâverâ ħikmet nedür
 (G 71/9)

Sitem-kâr olduğın ol nâzeninüñ **sen** tehî şanma
 Gürüh-ı ‘aşkıñı cevri ile imtiñân eyler
 (G 73/7)

Nâ-dân ile Yâver şakınup itme keş-â-keş
 Güç bahş ile **sen** bilme misin kim cedel olmaz
 (G 79/10)

Geçer ħışm u ħâzabdan şanma **sen** ol âfet-i ser-keş
 Kül olduñsa ne ħam yirsin yine üfler ider âteş
 (G 88/1)

Sen ol nür-ı siyâhı görmedüñ mi ey dil-i şeydâ
 Yanumdan bir siyeh-çerde güzel bir nev-cüvân geçmiş
 (G 89/3)

Eger gitdüñse yanumdan benim ey nâzeninüm **sen**
 Dilümden hiç gider mi ârzü-yı rüy u didârüñ
 (G 110/5)

Sen ‘aşka düşüp derdine dermân mı ararsın
 Merg ü ecel olmaz mı ser-encâm-ı muħabbet
 (G 34/3)

‘Âlem tütalum şüh-ı cihân ile pür olmuş
Sen kim olasın ħayrı dil-ârâya ne minnet
 (G 36/6)

Sen bu nâz u şive-i ħüftâr ile ey nâzenin
 Olmasın mı meclisünde Yâver-i ħayrân mest
 (G 39/9)

Ben idersem leb-i cân-baħşuñ için cânı fidâ
 Hele **sen** eyleme bu ‘aşkıñ-ı nâlâmı fidâ
 (G 20/2)

Ferâmüş eyledüñ hiç şormaduñ **sen** Yâver-i zârı
 Ne rütbe derd-i ‘aşkıñla senüñ bî-çaredür cânâ
 (G 22/9)

sen: -süz
 Firğatinde dâğlarla sînemi zeyn eyledüm

Sensüz ey nev-reste seyr-i gülsitân olmaz baña
(G 11/8)

Görinmez çeşmüme **sensüz** cihân bir zerre miqdârı
Cihâmı n'eyleyem cânâ benim sen tende cânımsın
(G 147/3)

Berg-i gülden olsa cāmem hār-ı firqatdır baña
Bāğ-ı cennet **sensüz** ey gül nār-ı hasretdür baña
(G 2/2)

Ṭotalum ney-bahār olmuş gözümde hār olur **sensüz**
Gülistānı baña zindān iden sensin Şerif'üm hū
(G 157/7)

sen: -i
Her daқиқа **seni** görsem de firāḫ el virse
Yine biñ yılca gelür hāşılı mā-beyni baña
(G 10/5)

Seni pek çok severem bu da güneş mi 'acebā
İtdüğüm cürmümi ben eylemem inkār saña
(G 14/7)

Ferāğat itmege tedbîr arar şulhum **seni** likin
Naşıl tedbîr naşıl temkin ḫalır 'aşıkda āh ammā
(G 19/5)

Nüş-ı mey idüp giryeñ için ğam mı çekersin
Ḥandān idecek miydi **seni** cām-ı muḫabbet
(G 34/6)

Cānum **seni** āh pek sevdi ğāyet
Vaşluñ bize āh olmaz mı kısmet
(G 37/3)

Ne rütbe eylemiş Yāver **seni** meftün ol zālīm
Bu 'ālemde anuñçündür ki aşlā rāhatuñ yoḫdur
(G 50/9)

Ḳatı bî-raḫm imişsin böyle bilmezdim **seni** cânā
Nigāh-ı merḫamet kıl çeşm-i Yāver'den aḫan ḫandur
(G 60/9)

Cān u dilüm ey ruḫı gül-i nevān
Her ne vakit görse **seni** şād olur
(G 64/6)

Bir daқиқа ben **seni** hātırdan ihrāc eylemem
Ben daḫı zannım budur kim hātır-ı devletdeyüm
(G 125/7)

Seni bir kerrecik öpsem sevinsem
Şarılsam saña ey müy-ı miyānum
(G 129/5)

Vallāhi efendim **seni** özler **seni** gözler
Bu zaḫm-ı ciger-süz ile her dāğ-ı nihānum
(G 130/7)

Vallāhi efendim **seni** özler **seni** gözler
Bu zaḫm-ı ciger-süz ile her dāğ-ı nihānum
(G 130/7)

Gördükde **seni** ey meh-i raşşende hilālüm
Ḳalmazdı benim 'aşkuñ ile zerre mecālüm
(G 133/1)

O cefā-cü **seni** Yāver gibi terk itdi ise
Sen elem çekme gönül ben saña cânān bulurum
(G 134/9)

Sirişk-i çeşmile perverde itmişdür **seni** Yāver
Gönül bāğında ḫad çekmiş benim bir gül-fidanımsın
(G 147/9)

Bir nigāh itme daḫı bendeñe zaḫmet degil a
Añladım ben **seni** şimden girü ḫacet degil a
(G 158/2)

Baḫma o mehüñ çeşmine āfet var içinde
Baḫduḫça **seni** almağa ḫalet var içinde
(G 169/2)

Ebr-i kākül açılır geh gāhice rü-püş olur
Māh-tābum geh 'ıyān u geh nihān gördüm **seni**
(G 197/8)

Baḫr-ı eşküñ cüş kılmış başdan aşmış ğavḫası
Yāverā n'oldı saña ğāyet yamān gördüm **seni**
(G 197/10)

Bir maḫalde ey gül-i ter nā-gehān gördüm **seni**
Ḥavf-ı aḫyār ile ammā kim nihān gördüm **seni**
(G 197/1)

Bir maḫalde ey gül-i ter nā-gehān gördüm **seni**
Ḥavf-ı aḫyār ile ammā kim nihān gördüm **seni**
(G 197/2)

Ḥārveş eṭrāfuñ almışdı raḫībān gerçi kim
Nev-şüküfte gül gibi ḫande-künān gördüm **seni**
(G 197/4)

- Dünki gün bir reh-güzerde hancer elde nîm-mest
Kec-küleh bâzû açîk pek bî-amân gördüm **seni**
(G 197/6)
- Görenler Yûsuf'ün hüsni'n bütûn hep yedlerin kesdi
Seni görse kesilür hep yürekler yâ Resûlallâh
(M 5/4)
- Seni** dil-teng iden hep ol perîdür
Nedür dünyâya Yâver inî'âlûn
(G 104/9)
- Gözler **seni** çü necm-i semâ dide-düz olup
Gör kim ne itdi Yâver-i hayrâna gözlerûn
(G 113/9)
- Her lahza **seni** 'âşîku'n eylerse temâşâ
Dîdârûna toymaz yine sen ni'met-i cânsın
(G 142/3)
- Gerçi düşvâr idi taşşîl **seni** ammâ kim
Virmedi Yâver-i bi-çâre hâlel himmetine
(G 178/9)
- Güzergâhu'nda beklerdüm **seni** görmek için cânâ
Yolu'nda hâk-sâr olmak o da bir resm-i 'âdet mi
(G 186/5)
- Seni** eşküm haţ-âver eylemez mi
Çemende sebzeyi bârân bitürdi
(G 187/3)
- Seni** Yâver gibi ol hasret-i dîdâra vaqf eyler
Gönül meyl eyleme her gördügin maĥbûb-ı zîbâya
(G 170/9)
- saña: -a, -dur**
Dimem cânâ dil-i 'uşşâk-ı zâra şefkatûn yokdur
Raĥîbânûn gulûvvi hep **sañadur** ruĥsatu'n yokdur
(G 50/2)
- saña: -a**
Çün oldı saĥt-ı dilüm puĥte bir kebâb **saña**
Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter şarâb **saña**
(G 12/1)
- Çün oldı saĥt-ı dilüm puĥte bir kebâb **saña**
Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter şarâb **saña**
(G 12/2)
- Düşürdü'n 'âlemi 'aşka teraĥĥumu'n yokdur
- Fütâde ĥaĥkı'mı ister nedür cevâb **saña**
(G 12/6)
- Henüz mest yatarsun o dîdeler maĥmûr
Baĥındı n'eyledi mâhum bu rûtbe ĥ'âb **saña**
(G 12/8)
- Ėamu'n uyutmıyor ey şûĥ Yâver'i bir şeb
Virür mi nâleleri bilmem ıztırâb **saña**
(G 12/10)
- 'Aşku'n rehûnde cân u dil üftâdedür **saña**
Ĥaylî zamân bende vü dil-dâdedür **saña**
(G 13/1)
- 'Aşku'n rehûnde cân u dil üftâdedür **saña**
Ĥaylî zamân bende vü dil-dâdedür **saña**
(G 13/2)
- Murĥ-ı revân lâne-i dâĥ-ı derûndan
Pervâza bâl açdı vü âmâdedür **saña**
(G 13/4)
- Nâ-refte râh-ı semt-i V/vefâ esb-i nâzu'na
Güyâ ĥarîĥ-ı cevrde bir câddedür **saña**
(G 13/6)
- Baĥ tîĥ-ı ĥâmezler **saña** ey dil ne iş keser
Bu iltifât bir nîĥe-i sâdedür **saña**
(G 13/7)
- Baĥ tîĥ-ı ĥâmezler **saña** ey dil ne iş keser
Bu iltifât bir nîĥe-i sâdedür **saña**
(G 13/8)
- Yâver gibi teşekkür ider var mı cevrûne
Aĥyâr durma ĥâlini şekvâdadur **saña**
(G 13/10)
- 'Aşîĥam 'âşîĥ efendim **saña** ey yâr **saña**
Eylerem râz-ı nihân-ı dili iĥrâr **saña**
(G 14/1)
- 'Aşîĥam 'âşîĥ efendim **saña** ey yâr **saña**
Eylerem râz-ı nihân-ı dili iĥrâr **saña**
(G 14/1)
- 'Aşîĥam 'âşîĥ efendim **saña** ey yâr **saña**
Eylerem râz-ı nihân-ı dili iĥrâr **saña**
(G 14/2)

Derd-i aşk ile görüp künc-i ğamında haste O tabib-i dil ü cān itmedi timār saña (G 14/4)	Saña ben sırr-ı aşkı añladurdum Raķibānı gibi sineñ öpilmez (G 81/5)
Yine pek serseri-i vālih ü ser-gerdānsın Yine sihr itdi mi ol dide-i sehḥār saña (G 14/6)	Yeter uryān-ı aşkuñ oldı cānā Saña şimden girü Yāver şoyılmaz (G 81/10)
Seni pek çok severem bu da güneḥ mi acebā İtdüğüm cürmümi ben eylemem inkār saña (G 14/8)	Va'd itdi vişālin saña ol va'dine durmaz Sen öyle yalan sözlere gerçekten inanduñ (G 112/9)
Kendi hālünde gezerken niçün olduñ böyle Yāverā n'eyledi gör ülfet-i dil-dār saña (G 14/10)	Ḥayretle nigāḥ eyleye herkes saña cānā Āyine-şifat sen daḥı bir şāf-derün ol (G 120/3)
‘Ayb olunmaz itsem efgān kumri-i kū kū gibi Saña oldum āḥ ey serv-i çemānum mübtelā (G 16/6)	Seni bir kerrecik öpsem sevinsem Şarılsam saña ey müy-ı miyānum (G 129/6)
Şaklamam rāzum bütün alem duyarsa ğam degil Ḥāşılı oldum saña nev-res fidānum mübtelā (G 16/8)	Saña baḫdumsa güstāḥāne ‘afv it ‘Aceb divāneyem ādāb bilmem (G 132/3)
Nāz iderse aşık-ı zāruñ saña şanma teḥi Vaḫt olur Mecnūn daḥı Leylā'ya itmez iltifāt (G 32/3)	Saña bir bir beyān itdüm ḥaḫiḫatde nedür ḥālüm Su'al eylersin ey zāhid bu aşkuñ mā-cerāsından (G 136/7)
Ḥaṭṭuñ gelicek düşmen ile dostı bilürsin Herkes saña şimdi ider izḫār-ı muḥabbet (G 33/4)	O cefā-cū seni Yāver gibi terk itdi ise Sen elem çekme gönül ben saña cānān bulurum (G 134/10)
Yāver saña kıl olduğı bakma efendim Olmaz mı seniñ şöhretine şānıma bā'is (G 40/9)	Rü'yāda bu şeb gördüñ ise yāriñi Yāver Müjde saña bir büseye nā'il olacaḫsın (G 145/10)
Çār-deḥ-sālesin ey bedr-i ruḫum O vechden saña mehveş didiler (G 61/4)	Yeter cevr eyledüñ raḫm eyle ey bi-dād cāndur bu Saña da cevr ider bir bi-vefā bir gün cihāndur bu (G 155/2)
Saña fütāde olan ey serv-ḫad Ḳayd-ı cihāndan daḥı āzād olur (G 64/3)	Ben de zānū-zede-i ḫurbuñ olursam ne olur Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat degil a (G 158/6)
Saña aşık olan cānā cihāna iltifāt itmez Ġaribāne nigāḥın rü'yet-i didār için saklar (G 72/7)	Niyāzum budur ey meh-rū baña va'd-i vişāl eyle Saña cānum fidā olsun bu ğam-ḫ'arı sövündürme (G 161/6)
Dergeḥ-i Ḥaḫḫ'a varup yalvaragör ey Yāver Devr-i ebvāb iderseñ saña izzet gelmez (G 78/10)	Cihāna biñde bir gelmez benüm gibi saña aşık

Gidersem derd-i 'aşkuñla eger ben dār-ı 'uqbāya
(G 170/7)

Saňa 'iş u tarab zevk u şafalar itdürür ammā
Felek cām-ı gamı Yāver şunar āheste āheste
(G 176/9)

Saňa itsün mi fidā cānımı bu 'āşık-ı zār
Kān bahāsı mı 'aceb la'ı-i lebūñ kıymetine
(G 178/5)

Cānā yiter itme cevr ü nāzı
'Uşşākuñ ider **saňa** niyāzı
(G 196/2)

Baħr-ı eşküñ cüş kılmış başdan aşmış gavtaşası
Yāverā n'oldı **saňa** gāyet yamān gördüm seni
(G 197/10)

Hayfā ki dilā derd-i muħabbet **saňa** kaldı
Bu vādi-i 'aşk içre meşakķat **saňa** kaldı
(G 199/1)

Hayfā ki dilā derd-i muħabbet **saňa** kaldı
Bu vādi-i 'aşk içre meşakķat **saňa** kaldı
(G 199/2)

'Afv eyle dilerseñ de dilerseñ de helāk it
Ey ğamzesi cellād meşıyyet **saňa** kaldı
(G 199/4)

Gel itme ħakāretle nazar fāka-keşāna
Zannitme ki dünyāda bu 'izzet **saňa** kaldı
(G 199/6)

Bildüm ki benim ħālūme bir raħm idenüm yok
Ey kār-ı kerem luř u 'ināyet **saňa** kaldı
(G 199/8)

Geldünse eger görmek için yārūñi Yāver
Gitti o güzel āteş-i ħasret **saňa** kaldı
(G 199/10)

Ol nev-nihālūme şakım itme ħıyāneti
Ey bāğbān **saňa** bu Allāh emāneti
(G 201/2)

Nizār u zār u nālān ise de redd itme luş eyle
Saňa cān u dil-i zārūm fidādūr yā Resūlallāh
(M 3/8)

Dönerler şevkuñ ile nüh felekler yā Resūlallāh
Şalāt eyler **saňa** gökde melekler yā Resūlallāh
(K 4/2)

Lisān-ı ħāl ile anlar **saňa** dā'im şalāt eyler
Yüzerken қа'ı-r-ı deryāda semekler yā Resūlallāh
(M 5/5)

Saňa meyl eyledi ey mest-i nāzum řab'ı meyyālüm
Bisāt-ı 'iş tezyin eylemekde yoķdur ihmālüm
(Th 1/11)

Ger ğamzeleri çekse de her dem **saňa** ħancer
Olsun daħı ħıřm u ğazāb çeşmine mażħar
(Th 3/21)

Nuş u pendün beni tekdır idiyor pek nāşıħ
Ĥāl-i dil böyle iken virme keder **sen** de baňa
(G 4/6)

Yoluñda çünkü senün ħāk-pāydur 'uşşāk
Neden düşer 'acebā böyle ictināb **saňa**
(G 12/4)

sen: -iñ

İřtiyārūmla kızandum **senün** 'aşkuñ cānā
Ne kıadar cevr ü cefā eyler iseñ az baňa
(G 3/3)

Yoluñda çünkü **senün** ħāk-pāydur 'uşşāk
Neden düşer 'acebā böyle ictināb **saňa**
(G 12/3)

Senün ol künc-i ğamda ħızn-i 'aşkuñ ile üftādeñ
Görürse iltifātūñ yā naşıl memnūndur cānā
(G 21/7)

Ferāmüş eyledün ħıç řormaduñ sen Yāver-i zārı
Ne rütbe derd-i 'aşkuñla **senün** bī-çāredür cānā
(G 22/10)

Ben **senün** 'āşık-ı dīdārūñ olup kıalmış iken
Metn-i ħüsñün yine řerħ itmede tefsīr-i kızā
(G 24/3)

Ez-kazā 'aşkına düşdüm **senün** ammā bilmem
Çeşm-i mestünde mi ğamzeñde mi teşħir-i kızā
(G 24/7)

Birbiriyle ceng ider ‘aşıklarun ey mehveşüm
Çeşm-i mestānuñ **senüñ** gavgāya itmez iltifāt

(G 32/6)

Ey kemān-ebrū nedür çeşmünde bu hün-rizlik
Tā cigergāhumda oynar tır-i müjgānuñ **senüñ**

(G 105/4)

Cān-dādelik ey āfete tarz-ı nigeḥ-āmüz
Rāhuñda **senüñ** ‘aşıq-ı şeydāya ne minnet

(G 36/4)

Şolmasın bād-ı ḥazān-ı āh-ı ‘aşıqdan begüm
Bāğ-ı rüyūñda açılmış verd-i ḥandānuñ **senüñ**

(G 105/6)

Yāver saña kıl olduğu bakma efendim
Olmaz mı **senüñ** şöhretine şāmına bā‘is

(G 40/10)

Aç niķāb-ı rüyūñı mānend-i ebr ey mehveşüm
‘Ālemi kılsun münevver māh-ı tābānuñ **senüñ**

(G 105/8)

Hün-ı dil nüş itmege kıanmaz o çeşmānuñ **senüñ**
Gerçi kim maḥmūrlar şahbāyı eyler ittilḥāz

(G 48/3)

Yāver-i sūzendeyi bir şeb müşerref eyleseñ
Ben şebistānuñda olsam şem‘-i sūzānuñ **senüñ**

(G 105/10)

Beni pek nā-tüvān itdi tecāhül-güne eṭvāruñ
Senüñ kārūñ teğāfüldür benüm ḥālüm mükedderdür

(G 52/4)

Ben yār ḡamın kıazandum ey dil
Olmaz mı **senüñ** de kesb ü kārūñ

(G 107/4)

Kirişme mest-i nigāhuñ beni ḥarāb idiyor
Senüñ bu āteş-i ‘aşkuñ ciger kebāb idiyor

(G 59/2)

Ey naḥl-ı nāz berg-i terüñ yok mıdur **senüñ**
Ey gül-nihāl mivelerüñ yok mıdur **senüñ**

(G 108/1)

Nedür bu Yāver-i bī-cürme itdüğüñ bī-dād
Senüñ bu āteş-i ‘aşkuñ ciger kebāb idiyor

(G 59/10)

Ey naḥl-ı nāz berg-i terüñ yok mıdur **senüñ**
Ey gül-nihāl mivelerüñ yok mıdur **senüñ**

(G 108/2)

Ol gül-i ter hem-dem-i ḥār olduğın bilmez miyüz
Ey dil-i şeydā **senüñ** zār olduğın bilmez miyüz

(G 75/2)

Geldi derün-ı cān u dile yād-ı leblerüñ
Ey fikr-i yār cānda yirüñ yok mıdur **senüñ**

(G 108/4)

‘Aşkuñla **senüñ** āteşe yandum ḥaberüñ yok
Āh u şerer ü nālelerümden ḥaberüñ yok

(G 97/1)

Renc-i ḥumār-ı bāde-i la‘l ile ḥasteyem
Zāhid ‘aceb ki derd-i serüñ yok mıdur **senüñ**

(G 108/6)

Ḥayfā ki dilā ḥaste-i bī-tāb yatarsun
Bī-çāre **senüñ** derdüñe bir çāre-gerüñ yok

(G 97/4)

Ey şāh-ı ḥüsn ḥālet-i ‘aşkuñla biñ kıadar
Üftādegān-ı derbederüñ yok mıdur **senüñ**

(G 108/8)

Niçün dāmānuñı dest-i kesāna girmedi dirsın
Senüñ biz ba‘zı yirden pek perişān çıkıduğın gördük

(G 101/4)

Mir‘āt-ı şāf-ı Yāver’e virdünse iğbirār
Çarḥ-ı sitem-gere kederüñ yok mıdur **senüñ**

(G 108/10)

Gerçi kim siḥr-āferin zülfi-perişānuñ **senüñ**
Eyleyen meftün beni çeşmān-ı fettānuñ **senüñ**

(G 105/1)

Ne nüş-ı bāde eylesin ne ḥüşyārānedür ṭavruñ
Bilinmez mi **senüñ** de Yāverā keyfiyyet-i ‘aşkuñ

(G 109/10)

Gerçi kim siḥr-āferin zülfi-perişānuñ **senüñ**
Eyleyen meftün beni çeşmān-ı fettānuñ **senüñ**

(G 105/2)

Ġazeller iḥtirā‘ itdüñ belı ‘aşkıyla cānānuñ
‘Aceb Yāver **senüñ** de bir kıtāb olmaz mı āsāruñ

(G 110/10)

Bahtuñ **senüñ** ey Yâver-i şeydâ ne siyehmiş
H'âb içre vişâle irüp ol demde uyanduñ

(G 112/17)

Ey hasret-i cânân **senüñ** yandum elüñden
Yağduñ beni el-ân **senüñ** yandum elüñden

(G 148/2)

Çeşm-i âhûlarla cânâ ülfetüñ olmuş **senüñ**
Anuñ için 'aşıkândan vahşetüñ olmuş **senüñ**

(G 114/1)

'Aşkuñ beni bîmâr ideli hayli zamândur
Ey derdüme dermân **senüñ** yandum elüñden

(G 148/4)

Çeşm-i âhûlarla cânâ ülfetüñ olmuş **senüñ**
Anuñ için 'aşıkândan vahşetüñ olmuş **senüñ**

(G 114/2)

Gördükçe tutarsın beni destüñ yüze cânâ
Ey mihr-i dırağşân **senüñ** yandum elüñden

(G 148/6)

Hün-ı dil nüş eyledükçe neş'e gelmiş çeşmüñe
H'âne-i dil meclis-i germiyyetüñ olmuş **senüñ**

(G 114/4)

Urduñ dil-i mecrûlumı açduñ yine yâre
Ey nâvek-i müjgân **senüñ** yandum elüñden

(G 148/8)

Dil esirüñ zağm-ı müjgânuñla oldı zağmnâk
Tütalum bir nîm-nigâha niyyetüñ olmuş **senüñ**

(G 114/6)

Dil-süzi-i firqatle dil-i Yâver'i yağduñ
Ey âteş-i hicrân **senüñ** yandum elüñden

(G 148/10)

Ṭâli'-i Fir'avn'ı gör kim ni'mete garğ olmuş âh
Öyle kâfir şâd-mân-ı ni'metüñ olmuş **senüñ**

(G 114/8)

Bezm-i vaşluñda **senüñ** câm-ı lebüñ nüş ideli
Tevbe itdüm 'âkıbet ben nüşa da hem 'işe de

(G 163/5)

İstemez itme nigeñ ol Yâver-i nâ-kâmına
Şanma ey ser-mest-i nâzum şefkatüñ olmuş **senüñ**

(G 114/10)

Zülfüñ içre çeşm-i h'âb-âlüdeñi gördüm **senüñ**
Güyyâ bir şîr-i nerdür şöyle yatmış bişede

(G 163/7)

Bir zamân gülşen-i hüsnüñde **senüñ** bülbül iken
Düşdi şimdi ne 'aceb hasret ile zâra gönül

(G 117/5)

Yanayum yakılayum derd-i firâkuñla **senüñ**
Hasretüñ ben çekeyüm halk ile sen ülfetde

(G 167/5)

Hasretüñle **senüñ** a şüh-ı cihân
Bâğ-ı hicrüñ hazânidur gönülüm

(G 123/3)

Mu'aṭṭardur dimâğum büy-ı zülfüñle **senüñ** cânâ
O bûlarla şabâ her dem eser âheste âheste

(G 176/3)

Beñzüm şararup 'aşkuñ ile şoldı efendim
Ben bâğ-ı firâkuñda **senüñ** berg-i hazânum

(G 130/4)

Bilmedi hâlini hiç Yâver-i bî-çâre **senüñ**
Ğazab-âlüde nigâh eyledi tekdir itdi

(G 181/9)

Tefekkürüm gece gündüz **senüñ** vişâlüñdür
İnan sañiñi bu hep h'âb u hep hayâlüm sen

(G 139/5)

Niçün eş'ârımı tezyîf idersin
Senüñ Yâver kuluñ şâ'ir degil mi

(G 189/10)

Sevdüğüm lâyıq mıdır sen gül açıl ağıyar ile
Künc-i ğamda Yâver-i zâruñ **senüñ** mañzûn iken

(G 146/10)

Mañmûm-ı 'aşk-ı tâbiş-i ruhsâruñum **senüñ**
Şun teşnegâna la'l-i leb-i kevseri 'Alî

(G 190/5)

Ey hasret-i cânân **senüñ** yandum elüñden
Yağduñ beni el-ân **senüñ** yandum elüñden

(G 148/1)

Senüñ âhü nigâhuñ mest-i h'âb olsun da ğalsun mı
öñül zağm-ı müjeñle pür-'azâb olsun da ğalsun mı

(G 193/1)

- Oldı dil-efgende nāvekinde bīmāruñ **senüñ**
Olmıyor sāyeñ gibi senden cüdā ey serv-kaç
(G 46/3) (M 1/1)
- Kapuñda ĥakim ü vāli **senüñ** üftādeñ olmuşdur
Benüm gibi hezārān mübtelāya rağbetüñ yoқdur
(G 50/7) (K 1/3)
- Bu rütbe olmamışdum derd-i ‘aşkuñla **senüñ** böyle
Bu cān-ı nā-tüvān pek ĥaste vü nālenededür şimdi
(G 194/3) **sen: -sın**
Ne nüş-ı bāde itdüm ben ne bir mey-ĥāneye vardum
Mey-i la’lün ile sekrān iden **sensin** Şerifüm hū
(G 157/6)
- Senüñ** ey şāh-ı rüsül cümle kelāmuñ ĥaқdur
Āsmān ile zemīn olsa muṭī‘ elyaқdur
(K 6/1) **Sensin** idecek bendeñe imdād u i‘ānet
Kimden bulayum derdüme dermānumı yā Rab
(G 27/5)
- sen: -üñ, -le**
Dimişsin yoқ dimezdüm bāde-i şirīn-güvār olsa
Senüñle āh bir gün bāga gitsem de biraz çaқsam
(Th 1/16) Görürsem yāri Yāver söylerüm bu ‘ı billāh
Ölürsem kātīlüm **sensin** eger bu zaḥm-ı hicrāndan
(G 143/10)
- sen: -de, -dür**
Ĥaberdārum gel inkār itme göñlüm **sendedür** şimdi
‘Aceb sen қandasın bilmem ĥayālün bendedür şimdi
(G 194/1) Cihānuñ āfet-i devrānı **sensin**
Bu ‘aşruñ Yūsuf-ı Ken‘ān’ı **sensin**
(G 144/1)
- sen: -de**
Ne ağlarsın amān ey dil taḥammül yoқ mı ĥiç **sende**
‘Alil oldı niçe bī-şabr u tāқat zār u giryāndan
(G 143/3) Cihānuñ āfet-i devrānı **sensin**
Bu ‘aşruñ Yūsuf-ı Ken‘ān’ı **sensin**
(G 144/2)
- ‘Aşkuñ istilāsı vardur ĥāne-i mülk-i dile
Ey ‘aқıl şimden girü **sende** ĥükümet қalmadı
(G 188/8) Vücüdum mülkinün sultānı **sensin**
Serir-i behcetün ĥāқanı **sensin**
(G 144/3)
- sen: -den**
Luṭf eyle meded **senden**
Yā Ĥazret-i Mevlānā
(M 8/3) Vücüdum mülkinün sultānı **sensin**
Serir-i behcetün ĥāқanı **sensin**
(G 144/4)
- Cān naқdin alup kāle-i vaşlın virecekmiş
Senden baña oldı yine bāzār-ı muḥabbet
(G 33/8) Devā-sāz ol leb-i la’lünle cānā
Dil-i bīmārumuñ dermānı **sensin**
(G 144/6)
- Oldı dil-efgende nāvekinde bīmāruñ senüñ
Olmıyor sāyeñ gibi **senden** cüdā ey serv-kaç
(G 46/4) Gel ey rüḥ-ı revānum қаçma benden
Bu cism-i nā-tüvānuñ cānı **sensin**
(G 144/8)
- Nigāh-ı ĥışmını **senden** dirig eyler қiyās itme
O bir seh-m-i қazādur Yāver-i ĥam-ĥār için saқlar
(G 72/9) Ĥarībün Yāver’i terk itme şāhum
Sarāy-ı қalbümün sāmānı **sensin**
(G 144/10)
- Totalum nev-bahār olmuş gözümde ĥār olur sensüz

Gülistāni baña zindān iden **sensin** Şerif'üm hū
(G 157/8)

Düşürdüñ vādi-i 'aşka beni Yāver gibi hālā
Ġamuñla böylece pūyān iden **sensin** Şerif'üm hū
(G 157/10)

Dilüm sūzān tenüm biryān iden **sensin** Şerif'üm hū
Sirişküm ḥasretüñle ḳan iden **sensin** Şerif'üm hū
(G 157/1)

Dilüm sūzān tenüm biryān iden **sensin** Şerif'üm hū
Sirişküm ḥasretüñle ḳan iden **sensin** Şerif'üm hū
(G 157/2)

Ḥayāl-i serv-ḳadd ü nār u reftār-ı ḥırāmuñla
Beni şeb tā-seḫer nālān iden **sensin** Şerif'üm hū
(G 157/4)

Sensin hemen ey şūḫ-ı cihān ḥāne-i dilde
Her laḫza vü her ān bentüm fikr ü ḫayālüm
(G 133/5)

Kirişmeñ şive vü nāzuñ kerāmetdür veli **sensin**
Niġāh-ı ḫışm-ı çeşmüñ Zü'l-feḳār'uñdur 'Alī **sensin**
(G 135/1)

Kirişmeñ şive vü nāzuñ kerāmetdür veli **sensin**
Niġāh-ı ḫışm-ı çeşmüñ Zü'l-feḳār'uñdur 'Alī **sensin**
(G 135/2)

Egerçi mübtelā oldum niçe ḫün-ḫ'ār u ġaddāra
Velikin ibtilā-yı 'aşkımuñ eñ evveli **sensin**
(G 135/4)

Niçe ferzāneyi māt eylerem naḫ'-ı muḫabbetde
Baña dirsın yine sevdā -yı'aşkımuñla deli **sensin**
(G 135/6)

Ayaḳlandur niġāh-ı merḫametle dest-girüm ol
Ki bī-tāb-ı ġamuñ binā gözi ġirā eli **sensin**
(G 135/8)

'İnāyet merḫamet ḳıl şeh-levendüm yār-ı Yāver ol
Ki ecdāduñ daḫı ġāzīdür ammā çün 'Alī **sensin**
(G 135/10)

Bu zulmi **sensin** iden bendeñe a zālīm sen
Teġāfül itme yeter ḫuymaduñ mı ḫālüm sen
(G 139/1)

Ne ḫāle girdi ġam-ı 'aşkıñ ile baḫ Yāver
Bu zulmi **sensin** iden bendeñe a zālīm sen
(G 139/10)

Maḫlab u maḫşad-ı dil **sensin** efendim **sensin**
Virseler istemezdevlet-i kevneyni baña
(G 10/3)

Maḫlab u maḫşad-ı dil **sensin** efendim **sensin**
Virseler istemezdevlet-i kevneyni baña
(G 10/3)

senā eyle: Medhetmek, övmek.

senā eyle: -r
Şecā'at anda ḫüsn ü ḫulḳ u luḫf u merḫamet anda
Bütün ḫalḳ-ı cihān ol şāh-ı zī-şanı **senā eyler**
(Kt 2/8)

seng ü ḫāk-i ser-i küy: Sokağının başının toprağı ve taşı.

seng ü ḫāk-i ser-i küy: -uñ
Seng ü ḫāk-i ser-i küyuñ ile me'lūf olalı
Serümüz bāliş-i zer-tāra ider istignā
(G 18/7)

seng-i cevr: Eziyet taşı.

seng-i cevr: -ü, -ñ, -le
Müzeyyen ḫāne-i dil dest-i luḫfuñla yapılmışken
Yine bu **seng-i cevrüñle** ḫarāb olsun da ḳalsun mı
(G 193/4)

seng-i sitem: Sitem taşı.

Luḫf u iḫsānuñ zamānında baña ey ḫıfl-ı nāz
Dest-i cevrüñ ile biñ **seng-i sitem** urmaz mısın
(G 138/8)

seped: Sepet.

seped: -le
Bizi yād itdi bir köhne **sepedle**
Mürüvvet şāḫibi cānāna düşdük
(G 103/7)

ser: Baş.

Āteş-i 'aşkıñ ile yandı ciger n'olsun bu
Dāġ-ı sevdāñ ile zeyn oldı bu **ser** n'olsun bu
(G 154/2)

ser: -ü, -müz

Seng ü ḫāk-i ser-i küyuñ ile me'lūf olalı
Serümüz bāliş-i zer-tāra ider istignā
(G 18/8)

ser: -den

Pend-i men'î-i 'aşk iderken ben didüm kim nâşihe
Bir fidākāra fidādur cān ile **serden** ğaraz

(G 91/6)

ser: -î, -î

Felek Mecnūn **serin** itdiyse has-pūş
Benüm başumda da mantar bitürdi

(G 185/7)

ser-âğâz-ı kelām eyle: Söze başlamak.

ser-âğâz-ı kelām eyle görinsin dürr-i şehvāruñ
Tıyılmaz zevkine cānāne nāzik çatlı güftāruñ

(G 110/1)

ser-â-pā: Baştan ayağa, tamamen.

Ser-â-pā kâmetüm ol kâmet-i cānāna hasretdür
Dü çeşmüm de benüm ol dide-i fettāna hasretdür

(G 70/1)

Ser-â-pā müy-ı cismüm bir zebān olsa edā itmez
Ne mümkin şükürin itmek nāzeninüm ni'met-i 'aşkuñ

(G 109/7)

ser-â-ser: Baştan başa, tamamen.

O mir'ātu'ş-şafānuñ Yāverā bir luftını görmem
Ser-â-ser cismine maḥv-ı ser-â-pā olmadan ğayrı

(G 182/10)

ser-asker: Ordunun başı, ordu kumandanı.

Ser-asker itdi ğanze-i ceng-āveri 'Alī
Kırdı geçürdi ḥışm ile 'ālemleri 'Alī

(G 190/1)

ser-be-ser: Baştan başa, tamamen.

Cān fidālar sevdüğüm ḳurbāniyān-ı 'ıdveş
Ser-be-ser 'id-i vişālünde şehid olsun da gör

(G 62/8)

ser-encām-ı muḥabbet: Muḥabbetin sonu.

Sen 'aşka düşüp derdine dermān mı ararsın
Merg ü ecel olmaz mı **ser-encām-ı muḥabbet**

(G 34/4)

ser-firāz eyle: Yüceltmek.

Nihāl-i ḳadd-i bālāsını yā Rab **ser-firāz eyle**
Beni çün sāye pā-māl eyledi ol kâmet-i dil-keş

(G 88/5)

ser-güzeşt: Macera, baştan geçen haller.

ser-güzeşt: -üm

Olurken Yāver'üñ eş'arı bir bir cümle manzūruñ
Benüm bu **ser-güzeştüm** bir kitāb olsun da ḳalsun mı

(G 193/10)

ser-ḥalka-i 'uşşāk: Aşıklar halkasının başı.

ser-ḥalka-i 'uşşāk: -a

'Aḳluñ yitirüp soñra mı 'āḳil olacaḳsın
Ser-ḥalka-i 'uşşāka mı dāḥil olacaḳsın

(G 145/2)

ser-ḥoş: Sarhoş.

Her ne ḥāletdür kim olmuş āfet-i devrān mest
Ġamzeler **ser-ḥoş** 'işve hem yine müjġān mest

(G 39/2)

İhtizāz-ı nāz ile **ser-ḥoş** iderdi 'ālemi

N'eyleyem güftār-ı nāzi olmasa yārān mest

(G 39/3)

Tāḳ-ı miḥrāb-ı dü ebrü içre şan ḳandıldür

Hem mey içmez hem yine **ser-ḥoş** edādur gözlerüñ

(G 111/6)

ser-i ḥār: Diken üstü.

Gülşen-i küyuñi Yāver gibi itsem mesken
Ḥ'ābgāhum **ser-i ḥār** olsa degildür māni'

(G 94/10)

ser-i küy: Sokağın başı.

ser-i küy: -uñ, -da

Ser-i küyuñda canı var ise dursun ruḳebā
Nāvek ü tır-i du'āyı hele dūr göndereyüm

(G 127/5)

Derüñde bu dil-i zārüm niçün ḳalsun rezāletle

Ser-i küyuñda buldı 'āşıkuñ 'izzet Şerif'üm hū

(G 156/8)

ser-i rakīb-i deni: Alçak rakibin başı.

ser-i rakīb-i deni: -den

Dāğ-ı muḥabbetüñ başum üstinde var yeri
Olsun **ser-i rakīb-i deniden** ırağ dāğ

(G 95/8)

ser-i zülf: Zülfün ucu.

ser-i zülf: -üñ, -de

Tutıldı dām-ı ḥaṭ u müy-ı rüyuña çünkim
Girifte-dil **ser-i zülfüñde** piçtāb idiyor

(G 59/6)

Ser-i zülfünde vağan itdüğini tıymış idüm
Kandadur kanda yine şimdi o āvāre gönül
(G 117/7)

serir-i behcet: Güzellik tahtı.

serir-i behcet: -*üñ*
Vücüdüm mülkinüñ sultānı sensin
Serir-i behcetüñ hākānı sensin
(G 144/4)

ser-keş: Baş çeken; dik başlı, inatçı.

Bir nihāl-i ʿiṣve-i hātır-nişān ister gönül
Bāğ-ı dilde kad çeken **ser-keş** fidān ister gönül
(G 116/2)

Ne rütbe **ser-keş** olmuşsin amān ey serv-i āzādum
Hırām-ı dil-keşüñ nāz eyler oldı naḥl-ı Tübā'ya
(G 170/3)

ser-keş: -*üñ*
Böyle bir mähveşüñ bendesi oldum şimdi
Şöyle bir **ser-keşüñ** efgendesi oldum şimdi
(Tb 1/40)

ser-mest: Sarhoş, kendinden geçme.

Nüş-ı şahbā-yı lebüñden öyle **ser-mest** olmuşam
Bezmi-i ʿaşkuñ sāğar-ı ser-şarıyam sağdan sağa
(G 159/5)

ser-mest-i nāz: Naz sarhoşu.

ser-mest-i nāz: -*um*
İstemez itme nigeḥ ol Yāver-i nā-kāmına
Şanma ey **ser-mest-i nāzum** şefkatüñ olmuş senüñ
(G 114/10)

ser-nigün: Ters dönmüş; bahtsız.

Ne kadar olsa daḥı ʿilm ü hünerde mähir
Ser-nigün ḫālīʿ olan kimseye devlet gelmez
(G 78/6)

serseri vü der-be-der olmak: Serseri ve perişan olmak.

Serseri vü der-be-der olmak muḫarrerdür hele
Öyle şüh-ı pür-cefānuñ mübtelāsı vākıʿā
(G 7/5)

serseri-i vālih ü ser-gerdān: Şaşkın ve perişan aşık.

serseri-i vālih ü ser-gerdān: -*sin*
Yine pek **serseri-i vālih ü ser-gerdānsın**
Yine sıhr itdi mi ol dīde-i sehḫār saña
(G 14/5)

ser-te-ser: Baştan başa, bütünüyle, tamamen.

Rüşen itdi **ser-te-ser** rüy-ı zemīni ḫalʿatüñ
Ben şeb-i firḫatdeyem bir gün ziyāsın görmedüm
(G 124/7)

ser-tiz-i nigāh: Keskin bakış.

ser-tiz-i nigāh: -*uñ*
Zahm urmağ için ʿāşıka ḫancer be-kef olma
Ser-tiz-i nigāhuñ gibi tiğ-i ecel olmaz
(G 79/6)

serv: Servi ağacı.

Şuʿleden **serv** olup kaldı cigergāhumda
Şanki reftār idiyor serv-i ḫırāmān-ı firāk
(G 100/7)

serv: -e

Serve baqdum kāmēt-i cānān geldi hātıra
Nehre baqdum dīde-i giryān geldi hātıra
(G 172/1)

serv: -i, -y, -i

Sürme çekmiş kudret-i Ḥaḫ dīde-i bādāmına
Serviyi ḫayretde koymış kāmēt ü endāmına
(G 165/2)

serv-endām: Selvi boylu sevgili.

O **serv-endām** olan ḫaddüñ ḫatı mevzündür cānā
Lebüñ bir bāde-i şāfi ruḫuñ gülgündür cānā
(G 21/1)

servet: Zenginlik, varlık, para, mal mülk.

servet: -*e*
Seyr it tesettürini o muğ-beççenüñ hele
Püşide oldı perçemi şardukda **servete**
(G 179/6)

servet ü sāmān: Servet ve zenginlik.

servet ü sāmān: -*uñ, -ı*
Düketme māl ü emvālünü itlāf ü izāʿatle
Teʿemmül ile şarf it **servet ü sāmānuñ** hoş tüt
(G 35/8)

serv-i āzād: Hür, özgür selvi; sevgili.

serv-i āzād: -*um*
Ne rütbe ser-keş olmuşsin amān ey **serv-i āzādum**
Hırām-ı dil-keşüñ nāz eyler oldı naḥl-ı Tübā'ya
(G 170/3)

serv-i çemān: Yeşil selvi; sevgili.

serv-i çemân: -um

‘Ayb olunmaz itsem efgân kumri-i kü kü gibi
Saña oldum âh ey **serv-i çemân** mübtelâ

(G 16/6)

serv-i hürâmân: -um

Hâk-pây u pây-mâl oldum reh-i ‘aşkuñda ben
Sâye-endâz olmadı **serv-i hürâmân** henüz

(G 77/4)

serv-i dil-ârâ: Gönlü süsleyen selvi; sevgili.

Bâğ-ı dilde şalınan **serv-i dil-ârâ** mı gelür
Bilemem yoħsa ki bir ‘ar‘ar-ı bâlâ mı gelür

(G 68/1)

serv-i hürâmân: -uñ

Yitişmez destümüz dâmân-ı yâre
Amân **serv-i hürâmân** elinden

(G 149/4)

Şöyle bir **serv-i dil-ârâ** var iken
Gayrı maħbûba temâyül güç olur

(G 69/3)

serv-i hürâmân-ı firâk: Ayrılığın salınan selvisi.

Şu‘leden serv olup kaldı cigergâhumda
Şanki reftâr idiyor **serv-i hürâmân-ı firâk**

(G 100/8)

serv-i dil-cüy: Gönül alan selvi, sevgili.**serv-i dil-cüy: -um**

Akarşular gibi aqđı gönüller rûy-mâl oldı
Amân ey **serv-i dil-cüy** görünce nâz u reftâruñ

(G 110/4)

serv-i irem: Cennet selvisi.

Kâmeti ey **serv-i İrem** Muşafâ
Ruħları gül-gönce-i fem Muşafâ

(G 191/1)

serv-i hürâmân: Salınarak yürüten selvi; sevgili.

Bu cihân bir özge gülşendür ki baksañ Yâverâ
Niçe ‘ar‘ar niçe biñ **serv-i hürâmân** gösterür

(G 66/10)

serv-i kâmet: Boyu selvi.

‘Aceb bu kâmeti zibâ nihâl-i bâğ-ı cennet mi
Hürâm-ı nâz ile reftâr iden ol **serv-i kâmet** mi

(G 186/2)

Kadd-i zibâsı hayâlümde hürâm itdükçe
Gülşen-i fikretümi **serv-i hürâmân** bürüdi

(G 202/6)

serv-i kâmet: -dür

Sihr ile meshûr iden bir çeşm-i fettândur beni
Kayddan âzâd iden bir **serv-i kâmetdür** beni

(G 192/2)

Ben tâ-be-seher fâhteves târik-i h‘âbum
Bilmem ‘aceb ol **serv-i hürâmân** bilür mi

(G 203/6)

serv-i kâmet: -e

Üftâde oldı dil yine bir **serv-i kâmete**
Düşdi zemine sâye gibi vardı râhata

(G 179/1)

serv-i hürâmân: -a

Kumrileri Yâver giceler hasret ü râhat
Pür-şivelik ol **serv-i hürâmâna** virilmiş

(G 85/10)

serv-i nâz: İşveli sevgili.

Kad çekdi şahn-ı bâğ-ı dil-i dâğdâğda
Bir **serv-i nâz** qadlice bostancı âfeti

(G 201/4)

serv-i hürâmân: -dur

Gülistân-ı dilümde cilve-ger **serv-i hürâmândur**
‘İzârı gül gül olmışdur ruħı bir verd-i hândândur

(G 60/1)

serv-i nâz: -um

Serv-i nâzum sâyeveş dil düşdi hâk-i pâyine
Meyl ider zanneyleme her gördüğü meh-pâreye

(G 164/5)

serv-i hürâmân: -ı

Gerdeni tavq-ı muħabbetle muqayyed olalı
İtmedi murğ-ı dilüm **serv-i hürâmânı** fidâ

(G 20/6)

serv-i revân: Salınan selvi; uzun boylu sevgili.**serv-i revân: -um**

Bahâr-ı köhnedür bir başqa ‘âlem var bu gülşende
Hürâmân ol hezâr-ı nâz ile **serv-i revân** gel

(G 119/6)

Murğ-ı dilümüz gitdi hemân yanına yârin
Kumri gibi ol **serv-i hürâmânı** görünce

(G 160/4)

Şaluñ nâz ile ey **serv-i revânum**
Görüñ 'uşşâka aşüb-ı cihânum

(G 129/1)

Hüşyâr olamaz böyle qalur tâ-be-қыamet
Her kim ki fütâdeñ ola ey **serv-i revânum**

(G 130/6)

serv-i sehî: Fidan boylu selvi; sevgili.

Qad çekmeddür **serv-i sehî** bâğ-ı dilümde
Çeşmümden akan yaş ile dâ'im şuarınca

(G 175/5)

Mâ'il olduk o gülüñ **serv-i sehî** kâmetine
Hiç taħammül idemez cân u dilüm ħasretine

(G 178/1)

Qadd-i mevzüñüñ görenler didiler **serv-i sehî**
Nâzeninüm ehl-i 'aşkuñ sözlerin şanma tehî

(G 184/1)

serv-i sehî: -den

Qanda baqsam baña ol ruħları gülgün görünür
Qâmeti **serv-i sehîden** daħı mevzün görünür

(G 51/2)

serv-i sehî: -y, -e

Bâlâ-qadüñi beñzedürem **serv-i sehîye**
Reftâruñı teşbih iderem âb-ı revâna

(G 166/5)

serv-i sehî-qad: Fidan boylu selvi; sevgili.

Ol **serv-i sehî-qad** ile sen kâmet-i cânsın
Mestâne nigehlerle begüm âfet-i cânsın

(G 142/1)

serv-qad: Selvi boylu; sevgili.

Gül-nihâl-i kâmetüñ hayret-fezâ ey **serv-qad**
Şive-i reftâruña cânlar fidâ ey **serv-qad**

(G 46/1)

Gül-nihâl-i kâmetüñ hayret-fezâ ey **serv-qad**
Şive-i reftâruña cânlar fidâ ey **serv-qad**

(G 46/2)

Oldı dil-efgende nâvekinde bîmâruñ senüñ
Olmıyor säyeñ gibi senden cüdâ ey **serv-qad**

(G 46/4)

Bâğ-ı dilde eşk-i ħün-âlüd ile besler idüm

Buldı qadd-i nev-resüñ neşv ü nemâ ey **serv-qad**

(G 46/6)

Munţazır teşrifüñe üftâdegânuñ beklıyor
Gel ħurâm-ı nâz ile itme edâ ey **serv-qad**

(G 46/8)

Qaddini itmiş dü-tâ 'aşkuñla böyle var mıdur
Ĥâşılı Yâver gibi bir mübtelâ ey **serv-qad**

(G 46/10)

Saña fütâde olan ey **serv-qad**
Qayd-ı cihândan daħı âzâd olur

(G 64/3)

Serv-qad ġonce-dehâñı severem
Amân ol müy-ı miyânı severem

(G 131/1)

serv-qadd: Selvi boylu; sevgili.**serv-qadd: -üñ**

Serv-qaddüñ seyr iden Tübâ'ya itmez iltifât
La'l-i gül-fâmuñ gören şahbâya itmez iltifât

(G 32/1)

serv-qadd: -i

Gönül ol **serv-qaddi** gördüğü dem meyl ider ammâ
Zuhûr-ı 'aşkı ħübânuñ bilinmez ibtidâsından

(G 150/3)

setr eyle: Örtmek.

Ben her ne kadar 'âşi vü mücrim de olursam

Setr eyle benüm 'aybum 'ıyân eyleme yâ Rab

(G 28/6)

sev: Sevmek.**sev: -di**

Cânum seni âh pek **sevdi** ġâyet
Vaşluñ bize âh olmaz mı kısmet

(G 37/3)

Yâver yine oldı duş 'aşka

Sevdi yine bir meh-i Ĥicâz'ı

(G 196/10)

sev: -er, -em

Seni pek çok **severem** bu da ġüneħ mi 'acebâ
İtdüğüüm cürmümi ben eylemem inkâr saña

(G 14/7)

- Serv-quad gonce-dehāni **severem**
Amān ol müy-i miyāni **severem**
(G 131/1)
- Serv-quad gonce-dehāni **severem**
Amān ol müy-i miyāni **severem**
(G 131/2)
- Korqarum ismini yād eylemege
Bir güzel nāzlı cüvāni **severem**
(G 131/4)
- Cezbe-i hüsni anuñ gālib olur
Bi't-tab' esmer olanı **severem**
(G 131/6)
- Ne kadar olsa güzel ta'birtün
O kadar hüsni-i beyāni **severem**
(G 131/8)
- Yāverā 'aşık-ı zār oldum ise
Dimedüm ben de fülāni **severem**
(G 131/10)
- sev: Sevdığım (Ünlem edat)**
sev: -dük, -üm
Meclisüñdür bāde-i telha halāvet-bağş olan
Firkatünle **sevdüğüm** güyā tolu kandur kadeh
(G 43/6)
- Kaatre kaatre yaşuma raħm itmiyorsun **sevdüğüm**
Seyl-i eşküm āh kim baħr-ı sefid olsun da gör
(G 62/5)
- Cān fidālar **sevdüğüm** kurbāniyān-ı 'idveş
Ser-be-ser 'id-i vişālünde şehid olsun da gör
(G 62/7)
- Dem-be-dem hün-ı dilümden neş'e-yāb olmağdadur
Sevdüğüm mest-i müdām olsa sezādur gözlerüñ
(G 111/8)
- Sevdüğüm** lāyık midur sen gül açıl ağıyar ile
Künc-i gāmda Yāver-i zāruñ senüñ maħzün iken
(G 146/9)
- sevāb id: Hayır işlemek.**
sevāb id: -i, -yor
Fütādegānımı ağlatmayup ider küşte
Benüm o nāzlı efendim güzel **sevāb idiyor**
(G 59/8)
- sevdā: Aşk, sevgi.**
Cāygāhum Kaysveş küh u beyābān oldı āh
N'eyledi gördüñ mi ey Leylāveşüm **sevdā** baña
(G 6/8)
- Heves-i zülfi siyāhuñ ne belālar getürür
Kākülün fikri ile başuma **sevdā** mı gelür
(G 68/6)
- sevdā -yı'aşk: Aşk sevdası.**
sevdā -yı'aşk: -um, -la
Niçe ferzāneyi māt eylerem na't-ı muħabbetde
Baña dirsın yine **sevdā -yı'aşkumla** deli sensin
(G 135/6)
- sevdā-yı'aşk: , -a**
Yāver gibi gönül dahı āzāde-ser iken
Sevdā-yı'aşka duş olalı düşdi miħnede
(G 179/10)
- sevin: Sevinmek, mutlu olmak.**
sevin: -se, -im
Seni bir kerrecik öpsem **sevinsem**
Şarılısam saña ey müy-i miyānum
(G 129/5)
- sevķ id: Yönlendirmek, götürmek, göndermek.**
sevķ id: -üp
Cenāb-ı şehri-yār-ı kāmķarı **sevķ idüp** hayra
'İnāyetle mürüvvetle müşārün bi'l-benān oldı
(Kt 1/9)
- seyl-āb-ı eşķ: Gözyaşı seli.**
seyl-āb-ı eşķ: -üm
Eylemem şimden girü āb-ı revāna i'tibār
Bu aķan **seyl-āb-ı eşķüm** cüy-bārumdur benüm
(G 122/4)
- seyl-āb-ı eşķ: Gözyaşı seli.**
seyl-i eşķ: -üm
Kaatre kaatre yaşuma raħm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i eşķüm āh kim baħr-ı sefid olsun da gör
(G 62/6)
- seyl-āb-ı sirişk-āb: Gözyaşı seli.**
seyl-āb-ı sirişk-āb: -um, -ı
Kārum benüm āh ile fiğān eyleme yā Rab
Seyl-āb-ı sirişk-ābumı kañ eyleme yā Rab
(G 28/2)

seyr: Seyretme, temaşa.**seyr:** -i, -n, -eO gülün **seyrine** ben gitmiş idüm gülşende
Aldı eṭrāfumu hep ḥār-ı muğaylān bürüdi

(G 202/3)

Feryād idelüm bülbül-i nālān ne ṭurursın
Vaḳtı mi degil **seyr-i gülistān** ne ṭurursın

(G 140/2)

seyr id: Seyretmek, bakmak.**seyr id:** -enServ-ḳaddüñ **seyr iden** Ṭübā'ya itmez iltifāt
La'l-i gül-fāmuñ gören şahbāya itmez iltifāt

(G 32/1)

Firḳatinde dāğlarla sīnemi zeyn eyledüm
Sensüz ey nev-reste **seyr-i gülsitān** olmaz baña

(G 11/8)

seyr id: -erÇeşm-i dille geh ḥayālün geh cemālün **seyr ider**
‘Āşıkuñ olmaḳdadur didāruñı nezzāreye

(G 164/3)

seyr-i gülzār: Gül bahçesi seyri.**seyr-i gülzār:** -iHoş imdi bir de farzā bir cüvān-ı şivekār olsa
Geçirdüm **seyr-i gülzārı** temennālarla evḳātüm

(Th 1/6)

seyr id: -er, -kenMuḳavves ebruvānın **seyr iderken** ‘āşık-ı zāruñ
O ḥünī ḡamzenün tiri cigerden nā-gehān geçmiş

(G 89/7)

seyr-i ḥübān-ı nedim: Nedim'in güzelleri seyri.

İddi‘ā’ı ṭayy-ı mazmūn ile olsun Yāverā

Seyr-i ḥübān-ı Nedim’ün şı‘rine tanzirümüz

(G 83/10)

seyr id: -üipEbruvānın **seyr idüp** itdüm kemān-ı saḳtı yād
Nevk-i müjḡanuñ görüp peykān geldi ḥāṭıra

(G 172/5)

seyyid ‘abdullāh aḡa: Özel isim, Seyyid Abdullah Aḡa. Ki ya‘nī **Seyyid ‘Abdullāh Aḡa** ol zāt-ı bī-hemtā
Niḡāh-ı feyzmendi māye-baḡş-ı ‘izz ü şān oldı

(Kt 1/7)

seyr it: Seyretmek, bakmak.**Seyr it** tesettürini o muḡ-beççenün hele
Püşide oldı perçemi şarduḡda servete

(G 179/5)

sezā: Layık, uygun.**sezā:** -durBī-vefālıḳla misāl olsa **sezādur** billāh
Sen o hercāyi vü bī-raḡma vefā vir yā Rab

(G 26/7)

seyr ü temāşā: Gezip dolaşma. Gel gör hele Yāver gül-i ruḡsārını yārün
Hep **seyr ü temāşā** gül-i gülzāra mı maḡşuş

(G 90/12)

Şeh Selim’ün Yāverāsā hep du‘ā-ḡ’ānı olup
Ḳalsa ol şāha açup destin **sezādur** lāleler

(G 49/18)

seyrān: Gezme, gezinme.**seyrān:** -i, -n, -a**Seyrānına** baḡduñ
Ḥün-ı dile ḡanduñ

(G 112/7)

sifle-perverlig: Alçaklıktan beslenme.**sifle-perverlig** -i, -dür**Sifle-perverligidür** bizleri rencide iden

Hem-dem-i bezm-i kibār olsa degildür mānif

(G 94/5)

seyrān eyle: Gezmek, gezinmek, dolaşmak; izlemek.**seyrān eyle:** -dü, -mBize nevbet irişşe bārī ebrūsı çehār olsa
Niçe ḡün **eyledüm seyrān** niçe ra‘nā güzel gördüm

(Th 1/26)

sihr: Büyü, efsun.‘Arz ider mihr ü mehi ruḡları nüreyne baña
İki āhū görünür **sihr** ile ‘ayneyni baña

(G 10/2)

seyr-i gülistān: Gül bahçesi seyri.

Bir nīm-niḡāh iderse o mestāne gözlerün

- Eyler cihānı **sihr** ile dīvāne gözlerün
(G 113/2)
- Her nigehi **sihr-i nev-icād** olur
Her müjesi hancer-i cellād olur
(G 64/1)
- Sihr ile meshūr iden bir çeşm-i fettāndur beni
Kayddan āzād iden bir serv-i kāmetsdür beni
(G 192/1)
- sıklet ol: Sıkıntı olmak.**
sıklet ol: -up
Meclis-i rindāna gelse Yāverā **sıklet olup**
Zāhidūn her şöhet-i halka girān olmaz mı yā
(G 25/9)
- Cān u dili **sihr** ile eyler helāk
Ol güzelūn gāme-i hūn-h̄yāresi
(G 198/3)
- sihr-perver ü efsūn-ger ü şūriş-efzā: Sihirli, büyücü ve kargaşalık artırıcı.**
- Bir meh-i mihr ü vefā semen ü sīmīn-sīmā
Bir **sihr-perver ü efsūn-ger ü şūriş-efzā**
(Tb 1/6)
- silāhdār-ı keremkār: Cömertlik sahibi silahdar.**
silāhdār-ı keremkār: -a
Muḳārin itdi Mevlā bir **silāhdār-ı keremkāra**
Ki luḫf u cūd u iḫsān ile dilde dāstān oldı
(Kt/5)
- sihr id: Büyülemek.**
sihr id: -er, -se
Nigāh-ı mest ü nāzuñdur iden āhūları meftūn
Cihāna **sihr iderse** çok degildür çeşm-i seḫḫāruñ
(G 110/8)
- sīm: Gümüş.**
Yeñiçeri güzelidür ki **sīm** bāzūsın
Çenār dalı gibi hep nişān nişān eyler
(G 58/7)
- sihr it: Büyülemek.**
sihr it: -di
Yine pek serseri-i vālih ü ser-gerdānsın
Yine **sihr itdi** mi ol dīde-i seḫḫār saña
(G 14/6)
- sīm-i eşk: Gözyaşı gümüşü.**
Sīm-i eşk eyledüm isār metāc-ı hüsne
Naḳd-ı dil geçdi o tācir-beçenūñ zimmetine
(G 178/7)
- sihr itdi** baña gāme-i cādū ḫaberüm yok
‘Aḳlum başuma eyledi yā Hū ḫaberüm yok
(G 98/1)
- sīmīn-ber-i kāfūr: Gümüş kafur.**
sīmīn-ber-i kāfūr: -uñ
Şarsalar üstine **sīmīn-ber-i kāfuruñ**
Merhem olmaz mı ‘aceb tīr-i müjeñ yāresine
(G 174/7)
- sihr it: -düg, -i, -n**
Ne cānlar yaḳduğın ol āfetūñ dil-gīr olandan şor
Naşıl **sihr itdügin** ‘uşşāḳına teşḫīr olandan şor
(G 56/2)
- sihr ü füsūn-sāz: Sihirli ve büyüleyici.**
Nāz u reftārı da eyler dil ü cānum meftūn
Yaluñuz çeşmi degil **sihr ü füsūn-sāz** baña
(G 3/6)
- sihr-āferīn: Büyüleyici.**
Gerçi kim **sihr-āferīn** zūlf-i perişānuñ senūñ
Eyleyen meftūn beni çeşmān-ı fettānuñ senūñ
(G 105/1)
- sihr-ı nev-icād: Yeni bulunmuş sihir.**
- sīm-ten: Gümüş tenli; sevgili.**
sīm-ten: -üñ
‘Aks itdügüdür tāb u teb-i sūz-ı derūnum
Ol **sīm-tenūñ** sine-i ‘uryānına bā‘is
(G 40/8)
- sīne: Göğüs, bağır. || Gönül, yürek.**
Dāğdāğ-ı ‘aşḳ ile bu **sīne** gülşendür baña
Ḥārḫār-ı gāmla dil pūr-sūz-ı küllḫendür baña
(G 1/1)
- sīne: -de**
Gānzeleri zaḫm-zen ü ḫaste-dil
Mihr-i ruḫı **sīnede** cāndur baña
(G 5/4)

sîne: -m, -i

Fırkatinde dâğlarla **sînemi** zeyn eyledüm
Sensüz ey nev-reste seyr-i gülsitân olmaz baña
(G 11/7)

sîne: -m, -e

Şerha şerha yâreler açduñ efendim **sîneme**
Dâğlarla sinemüz çün gülsitân olmaz mı yâ
(G 25/7)

sîne: -müz

Şerha şerha yâreler açduñ efendim sîneme
Dâğlarla **sînemüz** çün gülsitân olmaz mı yâ
(G 25/8)

sîne: -m, -de

Söndürmege bir vech ile çâre bulamam hiç
Sînemde olan âteş-i süzânımı yâ Rab
(G 27/4)

sîne: -m, -iñ

Nâliş ü efgânuma murğ-ı hoş-elhândur sebab
Sînemüñ şad çäkine gül-berg-i handândur sebab
(G 30/2)

sîne: -iñ

Dirig itme amân ol merhem-i kâfürveş **sîneñ**
Cigergâhum benüm şad şerha iden tiğ-ı hicrândur
(G 60/7)

Saña ben sırr-ı aşkı añladurdum

Raķibâni gibi **sîneñ** öpilmez
(G 81/6)

sîne: -ler

Uşandıķ ol kemân-ebürü ğamından Yâverâ artıķ
Yeter tir ile oldu **sîneler** mânende-i terkeş
(G 88/10)

sîne: -n, -i

‘Aceb pistânına beñzer mi diķķat üzre bir baķsam
Sen açsañ **sîneni** bāğ içre birķaç da enâr olsa
(Th 1/20)

sîne: -sî, -n

Sînesin itdi felek hâşılı dem-sâz baña
(Th 2/25)

sîne: -m

Bezm-i dilde ‘ayş u nüş-ı yâri eylerken hayâl
‘Âlem-i âb içre gördüm **sînem** içre cân mest
(G 39/6)

Sînem üstinde gelüp cây-ı karar ide diyü
‘Aşķândan beni de ‘add ü şümâr ide diyü
(Tb 1/23)

sîne-çäk olmak: Yüreği yaralı olmak.

Sîne-i şafuñ temâşasıyla Mecnûn olmışam
Bu ğam-ı ‘aşķuñla azdur **sîne-çäk olmak** baña
(G 8/4)

sîne-i billür: Kıymetli sine.

sîne-i billür: -i
Sîne-i billürü kim duş oldu çeşm-i cânuma
Eyleyen âyineveş şâfi bu hayretdür beni
(G 192/5)

sîne-i mecrüh: Yaralı kalp.

sîne-i mecrüh: -a
Ğamzesi **sîne-i mecrüha** çeker tiğ-ı sitem
Nigeh-i luţfi komaz riş-i derûna merhem
(Tb 1/31)

sîne-i şâf: Temiz kalp.

sîne-i şâf: -i, -n, -i
Sîne-i şâfını gördükde o şühuñ Yâver
Dilüm âyine gibi kodı beni hayretden
(G 167/9)

sîne-i şâf: -uñ

Sîne-i şafuñ temâşasıyla Mecnûn olmışam
Bu ğam-ı ‘aşķuñla azdur sîne-çäk olmak baña
(G 8/3)

sîne-i ‘uryân: Çıplak sine.

sîne-i ‘uryân: -i, -n, -a
‘Aks itdügidür tâb u teb-i süz-ı derünüm
Ol sim-tenüñ **sîne-i ‘uryânına** bā‘is
(G 40/8)

siper eyle: Kendini veya bir şeyi korumak amacıyla bir başka şeyi siper olarak kullanmak, siper etmek.

siper eyle: -r
Güşın **siper eyler** ‘uķalâ zaķım-ı zebâna
İşğâ mı ider söylenilen her hezeyâna
(G 166/1)

sîr-âb: Suya kanmış.

Däg däg olmuş derünü nâr-ı hasretle yanar
Hem yine **sîr-âb** çün tîğ-ı kâzâdur lâleler
(G 49/10)

sîrât: Sırat köprüsü, cehennem üzerine kurulmuş ve bütün insanların geçmek zorunda oldukları köprü.

Şefîc olmaz iseñ rûz-ı cezâda Yâver-i zâra
Şîrât üzre geçemez ol emekler yâ Resûlallâh
(M 5/10)

sırdaş: Birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimse, mahrem.

Raķib oldı baña ‘aşkıñda ‘âlem
Ki **sırdaş** itmege aķbâb bilmem
(G 132/6)

sirişk: Gözyaşı.

sirişk: -üm
Sirişküñ çağlasa cûş itse aķsa
Gider mi levh-i dilden baķ hayâlün
(G 104/3)

Dilüm süzân tenüm biryân iden sensin Şerîfüm hû
Sirişküñ hasretünle kân iden sensin Şerîfüm hû
(G 157/2)

Sirişküñ çağlayup aķmakta ammâ sûdmend olmam
Ki bād-ı şubh ile cûşende deryâ olmadan ğayrı
(G 182/7)

Gözümden kân gelince girye itdüm
Sirişküñ pençe-i mercân bitürdi
(G 187/8)

sirişk: -i
Gördükde bu çeşmüñden aķan kânlı **sirişki**
Olma didi ol meh baña me’yûs-ı visâlüm
(G 133/7)

sirişk-i çeşm-i giryân: Ağlayan gözün yaşı.

‘Aķârâtın **sirişk-i çeşm-i giryân** kesmesün Yâver
Olur dil bî-nevâdur n’eylesün irâddan maķzûz
(G 93/9)

sirişk-i çeşm: Gözyaşı.

sirişk-i çeşm: -ile
Sirişk-i çeşmile perverde itmişdür seni Yâver
Gönül bağında kâd çekmiş benüm bir gül-fidanumsın
(G 147/9)

sirişk-i dü çeşm: İki gözümün yaşı.

sirişk-i dü çeşm: -üm
Çün oldı saķt-ı dilüm puķte bir kebâb saña
Benüm **sirişk-i dü çeşmüm** yeter şarâb saña
(G 12/2)

sirişk-i hasret: Hasret gözyaşı.

sirişk-i hasret: -i
Sirişk-i hasreti çeşmüm hayâl-i yâr için saķlar
Nuķûd-ı vâfirin ehl-i kerem isâr için saķlar
(G 72/1)

sırr-ı ‘aşk: Aşkın sırrı.

sırr-ı ‘aşk: -i
Ketm idersin **sırr-ı ‘aşkı** râyġân olmaz mı yâ
Sen bu keyfiyyetdesin ħâlün ‘ıyân olmaz mı yâ
(G 25/1)

Saña ben **sırr-ı ‘aşkı** añladurdum
Raķibânı gibi sineñ öpilmez
(G 81/5)

sırr-ı ‘aşk: -um
Ne hiç bir kimseye ifşâ-yı râz itdüm ne âh itdüm
Bu rûtbe ketm iderken **sırr-ı ‘aşkıñ** hep ‘ıyân olmuş
(G 86/4)

sitem: Zulüm, eziyet.

sitem: -ler
Teġâfüller tecâhüller **sitemler** bî-vefâlîķlar
Eger ġâhice olsaydı ne mâni‘ her zamândur bu
(G 155/7)

sitem-kâr: Haksızlık yapan, zulmeden, zalim.

sitem-kâr olduġın ol nâzeninün sen tehî şanma
Gürüh-ı ‘aşıkânı cevri ile imtihân eyler
(G 73/7)

sitem-kâr: -um

Muġabbetden vefâdan dem urursın hey **sitem-kârüm**
Ĥaķıķatsüz mürüvvetsüz efendim mihrbânüm gel
(G 119/3)

Kimi ta‘yib ider ħâlüm kimi daġl u ta‘arruzda
Uşandum ħâşılı dehrün **sitem-kâr** âşinâsından
(G 136/6)

sitem-kâr ol: Haksızlık yapmak, zulmetmek, zalim olmak.

sitem-kâr ol: -duġ, -i, -n

İltifāt-ı gāh gāhuñ ile olmam dil-firib
Ey felek-meşreb **sitem-kār olduğın** bilmez miyüz
(G 75/4)

sitiğnā: Nazlanma, ağır davranma, çekinme.

Bizlere dā'im **sitiğnā** gayrıya her dem vefā
Bu cefāyı çekmede Yāver'de tākāt kalmadı
(G 188/9)

siyeh: Siyah.

Ol **siyeh** zülf-i semen-būyı hayāl eyler isem
Çeşm-i giryānum ider h̄'āb-ı perişānı fidā
(G 20/3)

Hemān gūyā ki Yāver kadre irdüm nūra garķ oldum
Beyāz ol gerdeni kim ol **siyeh** semmürdan gördüm
(G 121/10)

siyeh: -miş
Bahtuñ senüñ ey Yāver-i şeydā ne **siyehmiş**
H̄'āb içre vişāle irüp ol demde uyanduñ
(G 112/17)

siyeh-çerde: Esmer.

Sen ol nūr-ı siyāhı görmedüñ mi ey dil-i şeydā
Yanumdan bir **siyeh-çerde** güzel bir nev-cüvān geçmiş
(G 89/4)

siyeh-mest: Kōrkütük sarhoş.

siyeh-mest: -üñ
Dā'imā maḥmūr olur çeşm-i siyāhı ol mehüñ
Ol **siyeh-mestüñ** de ben bīmāriyam şağdan şağa
(G 159/4)

siyeh-mestān u mey-nüşān: Kōrkütük sarhoş ve içki içenler.

siyeh-mestān u mey-nüşān: -ı, -nı, -a
Harābātuñ **siyeh-mestān u mey-nüşānına** şorma
Humār u neş'esin fehmi eylemezler 'işret-i 'aşkuñ
(G 109/5)

siyeh-tāb eyle: Parlatmak.

siyeh-tāb eyle: -miş
Zülf-i müşgünüñ **siyeh-tāb eylemiş** peykānını
Zahm açar tır-i müjeñ laht-ı ciger pür-hün iken
(G 146/3)

siz: Siz, ikinci çoğul şahıs zamiri.

siz: -e
Diyemem biñde birin derdümüñ evvāh **size**
Neler itdi neler ol şūḥ-ı cihān bendeñize
(Th 2/11)

soḥbet: Sohbet, muhabbet.

Rüyını görmek ne mümkün ol nāzikterüñ
Kesret-i ağıyardan ol māh ile **soḥbet** de güç
(G 42/6)

Tatlı tatlı ol mehüñ güftārını diñler iken
Halk ile şimden girü gelmez baña **soḥbet** leziz
(G 47/4)

Ebruları imā ile itmekde tekellüm
Soḥbet yaluñuz şavt ile güftāra mı maḥşuş
(G 90/6)

İltifāt it baña imā ile olsun cānā
Kaş u göz ile işāret dahı **soḥbet** degil a
(G 158/4)

soḥbet: -i
Meclis-i rindāna gelse Yāverā sıklet olup
Zāhidüñ her **soḥbeti** halka girān olmaz mı yā
(G 25/10)

sol: Solmak, sararmak.

sol: -up
Hicr-i ruḥsāruñla cānā çihresi 'aşıklarūñ
Nār-ı firkatden **şolup** berg-i ḥazān olmaz mı yā
(G 25/6)

sol: -ma, -sin
Şolmasın bād-ı ḥazān-ı āh-ı 'āşıkdan begüm
Bağ-ı rüyuñda açılmış verd-i ḥandānuñ sentüñ
(G 105/5)

sol: -duḳ
Mey-i 'aşķ ile revnak-yāb olup geh gāhice **şolduḳ**
Sebū-yı mey gibi ya'ni boşalduḳ gāh geh tılduḳ
(Th 1/21)

sol: "Şu, o" işāret sıfatı.

Bir noḳta kadar loḳmaya kāni' olup ey dil
Şol süfre-i ni'metde olan kāse-i nün ol
(G 120/6)

sön: Sönmek.

sön: -mez
Cānumı yaḳdı benim āteş-i süzān-ı firāķ
Ne 'aceb **sönmez** olur süziş-i hicrān firāķ
(G 100/2)

sön: -dür, -me, -ge

Söndürmege bir vech ile çäre bulamam hiç
Sinemde olan âteş-i süzânımı yâ Rab

(G 27/3)

sön: -dür, eyüm

Âteş-i ehl-i nifâk ile yanar âteş-i dil
Çeşm-i giryânım ile kâğısını **söndüreyüm**

(G 127/4)

sövündür: Söndürmek.

sövündür: -me

Hırâş-ı cân ile cânâ bu bîmârî **sövündürme**
Fırâkuñla Züleyhâ-yı dil-i zârî **sövündürme**

(G 161/1)

Hırâş-ı cân ile cânâ bu bîmârî **sövündürme**
Fırâkuñla Züleyhâ-yı dil-i zârî **sövündürme**

(G 161/2)

Dil-i bîmâruma rahm it marîz-i derd-i hicrûndür
Sarây-ı miñnet ü ğamda emek-dârî **sövündürme**

(G 161/4)

Niyâzum budur ey meh-rû baña va‘d-i vişâl eyle
Saña cânım fidâ olsun bu ğam-ı ħârî **sövündürme**

(G 161/6)

Meded cânâ beni ħâk-i mezelletde koyup gitme
Esîr-i pây-mâl olmış giriftârî **sövündürme**

(G 161/8)

Vücûdum nâr-ı ‘aşkuñdan tütüşdukça ziyâlandı
Çerâğuñdur bu Yâver zâr u nâ-çârî **sövündürme**

(G 161/10)

soñra: Sonra, ardından.

Evvelâ ‘izzet ü rif‘atde iken
Yâverâ **soñra** tezellül güç olur

(G 69/10)

‘Aklıñ yitirüp **soñra** mı ‘âkil olacaksın
Ser-ħalkâ-i ‘uşşâka mı dâhil olacaksın

(G 145/1)

Eñ evvel ‘âşıkun olmış Ħudâ’dur yâ Resûlallâh
Ki **soñra** ‘âşıkânun enbiyâdur yâ Resûlallâh

(M 3/2)

sor: Sormak, araştırmak.

sor: -ma, -duñ

Ferâmüş eyledün hiç **şormaduñ** sen Yâver-i zârî

Ne rûtbe derd-i ‘aşkuñla senün bî-çâredür cânâ

(G 22/9)

Ne cânlar yağıduğım ol âfetün dil-gîr olandan **şor**
Naşıl siħr itdüğin ‘uşşâkına teşhîr olandan **şor**

(G 56/1)

Ne cânlar yağıduğım ol âfetün dil-gîr olandan **şor**
Naşıl siħr itdüğin ‘uşşâkına teşhîr olandan **şor**

(G 56/2)

Ne bilsün zâhid-i nâ-dân anuñ naqş-ı dil-ârâsın
O şüħuñ şüretin bir ħalbine taşvîr olandan **şor**

(G 56/4)

Felâṭunlar olur ‘âciz bilinmez ‘aql ile ħâlüm
Benüm rüsvâlğım ‘aşk içre pür-tedbir olandan **şor**

(G 56/6)

Degil nân-ı ħ’ârgân ğam-ı ħ’ârgânun ekseri bilmez
Bu ‘aşkuñ mâyesin sen ‘aşk ile tahmîr olandan **şor**

(G 56/8)

Çekilmez bir kemân-ı saħtdur Yâver belâ-yı ‘aşk
Felek ħamyâzesin çekmiş anı bir pîr olandan **şor**

(G 56/10)

şor: -ma

Ħarâbâtuñ siyeh-mestân u mey-nüşânına **şorma**
Ħumâr u neş’esin fehm eylemezler ‘işret-i ‘aşkuñ

(G 109/5)

şor: -maz

Ħaste-i bî-tâb-ı ‘aşkam ħâṭırum **şormaz** mısın
Nâzeninüm ‘ahdüñe peymânuna ṭurmaz mısın

(G 138/1)

Yâver-i derd-i derünüm ol ṭabîbüm gel amân
Ħaste-i bî-tâb-ı ‘aşkam ħâṭırum **şormaz** mısın

(G 138/10)

şor: -sa, -lar

Ħasret-i vuşlat baña ħan ağladur her şubḥ u şâm
Şorsalar bilmem yine ol yâr ile vuşlat nedür

(G 71/4)

sovuk: Soğuk.

Âteşüm çok benüm ammâ ki havâlar da **šovuk**
N’ola varsam o mehün meclis-i germiyyetine

(G 178/3)

şovuk: -dan

Çemen nakşın mücessemde temâşâlarla evkâtum
Şitâ faşlı **şovukdan** geçdi şekvâlarla evkâtum

(Th 1/8)

soyıl: Soyulmak.

soyıl: -maz

Yeter ‘uryân-ı ‘aşkıñ oldu cânâ
Saña şimden girü Yâver **soyılmaz**

(G 81/10)

söyle: Demek, söylemek.

söyle: -mez

Ketm ider esrâr-ı ‘aşkı **söylemez** bir ferde hîç
Yâver-i nâlerdenün hâli ‘ıyân olmaz baña

(G 11/9)

Sabr ider derd-i dilin Yâver egerçi **söylemez**
Râz-ı pinhân-ı dili güft ü şinîd olsun da gör

(G 62/9)

söyle: -r

O şühûñ çeşm-i mesti ‘âşıkâ gâhî nihân **söyler**
O hûnî gânzeler tiğ elde ammâ kim ‘ıyân **söyler**

(G 63/1)

O şühûñ çeşm-i mesti ‘âşıkâ gâhî nihân **söyler**
O hûnî gânzeler tiğ elde ammâ kim ‘ıyân **söyler**

(G 63/2)

Nigâh-ı iltifât itdüklerin ol ketm ider ammâ
İşâret itdügin ağıâr-ı dūna ebruvân **söyler**

(G 63/6)

Çü zâhid mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl ammâ
Anuñ bî-gânelerle ‘işretin pîr-i muğân **söyler**

(G 63/8)

Dehânî gerçi kim hâmüş ol gül-goncenün Yâver
Lisân-ı hâl ile her bir müje hem-çün lisân **söyler**

(G 63/10)

Hâlümü **söyler** iken fehm idemez
Sözi nâ-dâna ta‘akkul güç olur

(G 69/5)

Söylemesem ölürüm **söyler** isem râz açılır
Sabrı güç çâresi yok hâşılı tedbir olmaz

(G 76/7)

Güzel vaşında niçe şîr-i bî-misl ü bedel gördüm
Ne didüm Yâverâ böyle ne **söyler** ilen el gördüm

(Th 1/28)

söyle: -se, -m

Kime şekvâ ideyüm olmadı bir çâre meded
Söylesem hâl-i dilüm kâl ile takrîr olmaz

(G 76/6)

Söylesem derd-i derünüm hâlüme raħm eylemez
Âh kim ol kâmet-i serv-i sehî âzâduma

(G 171/3)

Söylesem hâl-i dil-i zârımı işğâ itmez
Yüregüm yâresin açsam da temâşâ itmez

(Tb 1/11)

söyle: -me, -mek

Taşvîr gibi sâkit ü hâmüş neler var
Nev **söylememek** şüret-i divâra mı maħşüş

(G 90/10)

söyle: -r, -üm

Görürsem yâri Yâver **söylerüm** bu ‘ı billâh
Ölürsem kâtilüm sensin eger bu zaħm-ı hicrândan

(G 143/9)

söyle: -y, -en

Yâverâ yâ ben niçün âh itmeyem her şubh ü şâm
Nâzlı nâzlı **söyleyen** cânân geldi hâtırâ

(G 172/10)

söyle: -y, -e, -me, -m

Diyemem hâlümü kan ağlayamam ben bir dem
Korķarum **söyleyemem** derd ü gamından ölsem

(Tb 1/38)

söyle: -me, -se, -m

Söylemesem ölürüm söyler isem râz açılır
Şabrı güç çâresi yok hâşılı tedbir olmaz

(G 76/7)

söylenilen: Söylenmiş olan.

Güşin siper eyler ‘uķalâ zaħm-ı zebâna
İşğâ mı ider **söylenilen** her hezeyâna

(G 166/2)

söyleş: Konuşmak, karşılıklı sohbet etmek.

söyleş: -ür

Ėamzeñ ile mest-i nâzum çeşm-i fettân **söyleşür**

Ey kemān-ebrū müjeñle tîr-i müjgān **söyleşür**
(G 67/1)

Ğamzeñ ile mest-i nāzum çeşm-i fettān **söyleşür**
Ey kemān-ebrū müjeñle tîr-i müjgān **söyleşür**
(G 67/2)

Şanma ey Leyliveşüm tenhā kalur ‘aşıklaruñ
Gāhice Mecnūn ile şahrāda murgān **söyleşür**
(G 67/4)

Birbiriyle āşınalıklar ezelde var imiş
Dāmenümle eldeki çāk-i giribān **söyleşür**
(G 67/6)

Ğonceler eyler tebessüm bülbül-i şeydālara
Gülsitān-ı ‘ālem içre ‘andelibān **söyleşür**
(G 67/8)

Yāverā gördüñ mi sen meclisde olmuş lebe-be-leb
Mehveşān bir yire gelmiş rāz-ı pinhān **söyleşür**
(G 67/10)

söylet: Söyletmek, konuşturmak.

Amān rahm eyle **söylet** derdümi güş eyle sen hālüm
Benüm merhem-resān-ı zaħm-ı nāsūr-ı nihānumsın
(G 147/5)

söz: Söz, söylem.

Yoğdur ol mähveşüñ hüsni-i Ğudā-dādına **söz**
Ancağ esbāb-ı Ğasen zîb ile ziverde de var
(G 74/7)

Bir nifāk-āmîz **söz** mi didiler sultānuma
Bu teğāfûl bu tecāhül bu cefā āyā neden
(Mr 1/3)

söz: -leri
İnanma i‘timād itme raķib-i bed-menişdür o
Dürüg-ı maşlahat-āmîz içündür **sözleri** cānā
(G 19/8)

söz: -i
Hālümü söyler iken fehmi idemez
Sözi nā-dāna ta‘ağķul güç olur
(G 69/6)

söz: -ler
Muştalāh **sözler** ile şîre hālāvet gelmez
Tab‘a taħşil-i ‘ulüm ile selāset gelmez
(G 78/1)

söz: -üm
Dil-i şāfa **sözüm** virtür neş‘e
Bāde-i Ğoş-güvār-ı ‘aşķuz biz
(G 82/17)

Güş idüp inşāf iderseñ var Ğuzūra bir **sözüm**
Ğāk-pāy-ı pākine ferş iderek cānā yüzüm
(Mr 1/5)

söz: -ler, -e
Va‘d itdi vişālin saña ol va‘dine durmaz
Sen öyle yalan **sözlere** gerçekden inanduñ
(G 112/10)

söz: -ler, -i, -n
Ğadd-i mevzünuñ görenler didiler serv-i sehi
Nāzeninüm ehl-i ‘aşķuñ **sözlerin** şanma tehi
(G 184/2)

söz: -üñ
İder ihyā kelāmuñ mürdegāni yā Resülallāh
Sözüñ nuţķ-ı Ğudā’dur bildüm anı yā Resülallāh
(M 4/2)

söz ol: Dedikodu yapılmak veya bir iş hoş karşılanmamak.

söz ol: -maz
Gerçi şîrüm sāde ammā ma‘nisi bî-gānedür
Hiç **söz olmaz** Yāverā mazmūn-ı nev-icāduma
(G 171/10)

söz yok: Kusur yok!, laf yok.

Hüsni-i Ğaţına şafĞa-i ruĞsārına **söz yok**
Taşvirini yazmış ne güzel Ğāme-i Ğudret
(G 38/5)

söyle: Şöyle, şu şekilde.

Şöyle bir serv-i dil-ārā var iken
Ğayrı maĞbūba temāyül güç olur
(G 69/3)

Şöyle bir kām-kār-ı ‘aşķuz biz
Ğüyiyā şehr-yār-ı ‘aşķuz biz
(G 82/1)

Zülfüñ içre çeşm-i Ğ‘āb-ālūdeñi gördüm senüñ
Ğüyiyā bir şîr-i nerdür **şöyle** yatmış bişede
(G 163/8)

Şöyle vālih gezerüm kendümi aşlā bilmem

Dağı bir yir göremem pişgehümden gayrı
(G 195/3)

Şöyle te'sir itdi kim 'aşkuñ efendim cânuma
La'l-i meygünüñ gamıyla çıkmadum mey-hāneden
(Mr 1/1)

Böyle bir mähveşüñ bendesi oldum şimdi
Şöyle bir ser-keşüñ efgendesi oldum şimdi
(Tb 1/40)

su'âl eyle: Sormak.

su'âl eyle: -r, -se, -m
Cevāba kâdir olmaz belki eyler derdini izhār
Muḥabbetden **su'âl eylersem** ol Mecnūn-ı şeydāya
(G 170/6)

su'âl eyle: -r, -sın
Saña bir bir beyān itdüm ḥaḳıḳatde nedür ḥālüm
Su'âl eylersin ey zāhid bu 'aşkuñ mā-cerāsından
(G 136/8)

su'âl it: Soru sormak.

su'âl it: -mez
Eylemez 'āşık-ı āvāresine 'arz-ı cemāl
Cān virürsem dağı **itmez** yine kerre **su'âl**
(Tb 1/42)

subh: Sabah vakti, sabah.

şubh: -a
Ey dide-i ter ḥasret-i yārüñ elemiyle
Tā **şubha** degin böylece giryān ne ṭurursın
(G 140/4)

Begüm bu āteş-i 'aşkuñla sūzān olduğum kaldı
Giceler **şubha** dek derdüñle nālān olduğum kaldı
(G 183/2)

şubh u mesā: Sabah ve akşam.

Cenāb-ı Ḥāzret-i şāh-ı cihān Sulṭān Selīm Ḥān'a
Açup bay u gedā **şubh u mesā** destin du'ā eyler
(Kt 2/2)

şubh u şām: Sabah ve akşam.

Ḥasret-i vuşlat baña ḳan ağladur her **şubh u şām**
Şorsalar bilmem yine ol yār ile vuşlat nedür
(G 71/3)

Yāverā yā ben niçün āh itmeyem her **şubh u şām**
Nāzlı nāzlı söyleyen cānān geldi ḥāṭıra
(G 172/9)

Şem'ı-i ḥüsnüñ pertev ü envārına her **şubh u şām**
Yanmasun pervāneveş dil nāra Allāh 'aşkına
(G 173/7)

südmend: Yararlı, kârlı, kazançlı, nasiplenmiş.

Sirişküñ çağlayup aḳmaḳda ammā **südmend** olmam
Ki bād-ı şubh ile cüşende deryā olmadan gayrı
(G 182/7)

süfi-i ḥar: Aşağılık sufi.

'İlm-i cemālī **süfi-i ḥar** añlamak muḥāl
Ma'lümdur ḥaḳıḳati ehl-i ḥaḳıḳate
(G 179/3)

şüfiyāne: Sufi gibi.

Egerçi ṭarz u ṭavruñ **şüfiyāne** gösterür ammā
Niğāh-ı çeşm-i mestüñ ise pek sehḥāredür cānā
(G 22/5)

süfre-i ni'met: Nimet sofrası.

süfre-i ni'met: -de
Bir nokṭa ḳadar loḳmaya ḳānı' olup ey dil
Şol **süfre-i ni'metde** olan kāse-i nün ol
(G 120/6)

suḥan: 1.Söz, kelām.

suḥan: -ı
Ne ḳadar sāde ise Yāver-i zāruñ **suḥanı**
Ḥoşca ta'bir ideyüm ḥüsn ü edā vir yā Rab
(G 26/9)

suḥan: -uñ
Şir'in **suḥanuñ** ḡāyet ile nāzik efendim
Bu şive-i güftār ile sen ḳıymet-i cānsın
(G 142/5)

2.Sevgililer, güzeller.

Şühān ile pek ülfeti artdurduñ efendim
Kendüñ gibi bir āfete mā'il olacaḳsın
(G 145/3)

suḥan-sencān: Sözden anlayanlar.

Suḥan-sencān olan güftārımı eş'ār için saḳlar
Kelām-ı ḥikmet-āmizin ḳişi āsar için saḳlar
(G 72/3)

sükkerin: Şekerden ibaret olan, şekerle yapılmış.

Bir ṭatlı büsesin alup ol **sükkerin** lebüñ
Oldı o lezzetiyle dehān u dimāḡ dāḡ
(G 95/3)

süküt it: Susmak.**süküt it: -di****İtdi süküt** hâl-i perîşanımı görüp

Bilmem niçün ki fetḥ-i kelâm olmadı baña

(G 9/3)

süleymân-ı zamân: Zamanın Süleyman'ı.**süleymân-ı zamân: -dur****Süleymân-ı zamândur** mürûnî istifsâr ider hâlin

Re'âyânunî refâhın güş idüp kesb-i şafâ eyler

(Kt 2/9)

sultân: Padişah, hükümdar; sevgili.**sultân: -um**Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi **sultânım** henüz

İntizâr-ı vuşlat ile zâr u giryânım henüz

(G 77/1)

Yâver-i nâlende hâlin aña 'arz itmek 'abes

Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi **sultânım** henüz

(G 77/10)

Nigâh-ı Zü'l-fekâr-âsarî çeksün gamze-i mestün

'Alî-sîretli **sultânım** benüm ey qahramânım gel

(G 119/8)

Sen inşâf it bu cevri çekmenün hiç var mı imkânı

Eger var ise **sultânım** berây-ı imtiḥândur bu

(G 155/6)

sultân: -ıVücüdüm mülkinün **sultânı** sensin

Serir-i behcetün ḥâkâmı sensin

(G 144/3)

sultân: -um, -a Bir nifâk-âmîz söz mi didiler **sultânuma**

Bu teğâfîl bu tecâhül bu cefâ âyâ neden

(Mr 1/3)

sultân selîm ḥân: Sultan III. Selim Han.**sultân Selîm ḥân: -a**Cenâb-ı Ḥâzret-i şâh-ı cihân **Sultân Selîm Ḥân'a**

Açup bay u gedâ şubḥ u mesâ destin du'â eyler

(Kt 2/1)

sultân selîm ḥân-ı kerem-baḥşâ: Cömert Sultan Selim Han.Şehensâh-ı zamân **Sultân Selîm Ḥân-ı kerem-baḥşâ**

Cihânı eyledi iḥyâ o kim şâh-ı cihân oldu

(Kt 1/1)

sultân-ı velâyet: Velilerin, ermişlerin sultanı.**sultân-ı velâyet: -sîn****Sultân-ı velâyetsin**

Yâ Ḥâzret-i Mevlânâ

(M 8/11)

sun: Sunmak, takdim etmek.

Maḥmûm-ı 'aşk-ı tâbiş-i ruḥsârûnım seniün

Şun teşnegâna la'l-i leb-i kevseri 'Alî

(G 190/6)

şun: -miş Ben mest-i şarâb-ı leb iken bir ṭolu **sunmuş**

Mey-ḥânedede bir sâki-i dil-cû ḥaberüm yok

(G 98/5)

şun: -ar

Ḥâsret-i la'l-i leb-i meygünuyam

Ġam ṭolusın câna **şunar** aḡlaram

(G 126/6)

Saña 'ış u şarab zevk u şafâlar itdürür ammâ

Felek câm-ı gamı Yâver **şunar** âheste âheste

(G 176/10)

şun: -duğ, -uñ Baña tih cür'adur hep **şunduğun** ey sâki-i devrân

N'olur bir kerre nüş itsem elünden bâde-i bî-ğâş

(G 88/7)

sünbül: Sünbül; sevgilinin saçı.**sünbül: -ler, -i, -n**Ḥaṭṭ-ı benefşegünına **sünbüllerin** döküp

Üşkûfesin çıkardı yüze nev-bahâr ruḥ

(G 44/7)

sünbül: -ler, -i, -n, -i**Sünbüllerini** şemm idicek Yâver o şūḥun

Mest itdi dil-i zârım o ḥoş-bû ḥaberüm yok

(G 98/9)

sünbül ü reyḥân: Sünbül ve reyhan.**Sünbül ü reyḥân** gibi gâhî nihân geh aşikâr

Zîr-i fesde zülfi 'anber-bûya oldum mübtelâ

(G 15/7)

sünbül-i büyâ: Güzel kokulu saç.

Bu gelen râyiḥa büy-ı ser-i zülfiñ mi 'aceb

Cân dimâğına yaḥûd **sünbül-i büyâ** mı gelür

(G 68/8)

sümbül-i kâfir: Örtülü sümbül; sevgilinin saçı.

Perçemin itdi nihân kec-külehi zirinde
Turre-i zülf-i siyeh **sümbül-i kâfir** nerede

(G 177/6)

sümbül-i ter: Taze sümbül.

Bir lebi gence-i zibâ ruḥı verd-i ḥamrâ
Bir saç **sümbül-i ter** kaddi bülend ü bälâ

(Tb 1/4)

sümbülistân: Sümbül bahçesi.**sümbülistân: -dur**

Şanma kim ḥod-rû giyâh-ı gülşen-i ruḥsâridur
Sümbülistândur nazarda dil-ber-i mümtâza ḥaṭ

(G 92/4)

şun'-ı ḥudâ: Allah'ın sanatı.**şun'-ı ḥudâ: -dur**

Cümlesi bir peyker ü hey'etde olmışken bedid
Birbirine beñzemez **şun'-ı ḥudâ'dur** lâleler

(G 49/4)

sür: Sürmek.**sür: -er**

Derd-i hicrânuıla baḳ işte seçilmez oldum âh
Vâdi-i 'aşkuında zencirüñ **sürer** divânedan

(Mr 1/12)

sür: Şamata, gürlütü.**sür: -uñ, -ı**

Fitne-i çeşm-i cihân-âşüb u 'âlem **şuruñı**
Mekr ü âl-i ğamze-i şehḥârdan kıldum kıyâs

(G 84/7)

süret: Görünüş, resim, tasvir.**süret: -ı, -n**

Ne bilsün zâhid-i nâ-dân anuñ naḳş-ı dil-ârâsın
O şüḥuñ **şüretin** bir ḳalbine taşvir olandan şor

(G 56/4)

şüret-i 'aşk: Aşkın sureti.**şüret-i 'aşk: -uñ**

Begüm evvel nigâhuñla ğubâr-ı 'aşlı maḥv itdüm
Dil-i mir'ât-ı şâfumda görindi **şüret-i 'aşkuñ**

(G 109/4)

şüret-i cân: Canın sureti, şekli.**şüret-i cân: -sın**

Alduḳça ḥayâle ruḥ-ı pür-tâbuñı Yâver
Mir'ât-ı derüñında anuñ **şüret-i cânsın**

(G 142/10)

şüret-i divâr: Duvar sureti.**şüret-i divâr: -a**

Taşvir gibi sâkit ü ḥâmüş neler var
Nev söylememek **şüret-i divâra** mı maḥşüş

(G 90/10)

surḥ u sebzîn: Kırmızı ve yeşil.

'Arz-ı gülşen eylemiş güyâ ki ḥübân-ı zamân

Surḥ u sebzîn câmelerle dil-rübâdur lâleler

(G 49/6)

surḥ-i ruḥ: Yanağın kırmızısı.**surḥ-i ruḥ: -ı**

Bir kerre o gül-ruḥlarıñ öpsem kızarınca
Surḥ-i ruḥı gitmeye tâ ḥaşre varınca

(G 175/2)

sürme: Göze çekilen maruf siyah madde.

Manzûr-ı dü dideñ tütalum olmadı **sürme**

Ebrûlara zibâyış için yâ ne çekilsün

(G 137/5)

sürme çek: Gözleri sürme ile boyamak.**sürme çek: -miş**

Sürme çekmiş kudret-i Ḥaḳ dide-i bādâmına
Serviyi ḥayretde ḳoymış ḳâmet ü endâmına

(G 165/1)

sürür: Sevinç, mutluluk.**sürür: -um, -dan**

Gelüp meclisde cânân ḥâzır oldu

Sürürümdan cününüm zâhir oldu

(G 180/2)

sürür-ı vaşl: Kavuşma sevinci.

Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedâr olur Yâver

Derüñde didelerüm hiç ider mi minnet-i ḥ'âb

(G 31/9)

sürüşân-ı semâ: Gökyüzü melekleri.

Du'â-yı devletin yirde beşer cehr ile itdükçe

Sürüşân-ı semâ âminini gökden nidâ eyler

(Kt 2/4)

suvar: Su vermek, sulamak.**suvar: -ınca**

Ḳad çekmededür serv-i sehî bağ-ı dilümde

Çeşmümden aḳan yaş ile dâ'im **suvarınca**

(G 175/6)

süveydâ-yı derûn: Gönüldeki siyah nokta.

süveydâ-yı derûn: -um, -da

Süveydâ-yı derûnumda fetil-i dâğ-ı ‘aşkuñdur

Muhabbet şem‘ine güyâ ki bir fânûs-ı cân geçmiş

(G 89/9)

süz-ı hicrân: Ayrılık ateşi.

süz-ı hicrân: -uñ, -la

Oldı ‘âdet derdüñ ile derdnâk olmağ baña

Süz-ı hicrânıñla cânâ süznâk olmağ baña

(G 8/2)

süz: Güz baygın ve anlamlı bakmak; gözle inceleyerek dikkatle bakmak.

süz: -me

Süzme gel çeşm-i siyahuñ meded ey mest-i niğâh

Ğamzeler qalbe degil cânuma te’sir itdi

(G 181/5)

süziş-i hicrân: Ayrılık ateşi.

Cânımı yaqdı benüm âteş-i süzân-ı firâk

Ne ‘aceb sönmez olur **süziş-i hicrân** firâk

(G 100/2)

süz: Yanma, tutuşma, ateş.

süz: -ı, -n, -a

Güldürür ‘uşşâk-ı zârı şevk-ı ‘aşk-ı dil-berân

Şem‘-i bezmüñ **süzına** pervâneler pinhân güler

(G 55/6)

süzişli: Etkili.

O mâhuñ fikr iderken hey’et-i hüsn-i cihân-süzün

Derûnumdan yine **süzişli** bir âh u figân geçmiş

(G 89/12)

süz u sâz: Yanan ve kuvvetli.

süz u sâz: -ı

Dâğ-ı dil-i zârum itdi ifşâ

Bu gizlice dilde **süz u sâzi**

(G 196/4)

süznâk olmak: Yancı olmak.

Oldı ‘âdet derdüñ ile derdnâk olmağ baña

Süz-ı hicrânıñla cânâ **süznâk olmağ** baña

(G 8/2)

süzân: Yanan, yakıcı.

Dilüm **süzân** tenüm biryân iden sensin Şerifüm hû

Sirişküm hasretüñle qan iden sensin Şerifüm hû

(G 157/1)

süznâk-i şerâr-ı ‘aşk: Aşk kıvılcımının yakıcısı.

süznâk-i şerâr-ı ‘aşk: -uz

Bizi yakmaz cehennemüñ nârı

Süznâk-i şerâr-ı ‘aşkuz biz

(G 82/30)

Begüm bu âteş-i ‘aşkuñla **süzân** olduğum qaldı

Giceler şubha dek derdüñle nâlân olduğum qaldı

(G 183/1)

süzân id: Yakmak.

süzân id: -ı, -yor

Ben ‘aşka giriftâr olalı âteşe düşdüm

Süzân idiyor cismümi bu nâr-ı muhabbet

(G 33/6)

süzân it: Yakmak.

süzân it: -dü, -ñ

Dil mülketin **itdün** ‘alev-i ‘aşk ile **süzân**

İzhâr-ı şerer-pâş u duhân eylemedün hiç

(G 41/5)

süzân u giryân: Yanan ve ağlayan.

süzân u giryân: -sın

Pek perişân-hâl olup sen böyle nâlânsın gönül

Bilmem aşlın yâ neden **süzân u giryânsın** gönül

(G 118/2)

-Ş-

şād eyle: Mutlu etmek.

Şefā'at eyle luṭfuından anı **şād eyle** maḥşerde
Kuluñ Yāver ğarib ü nā-tüvānı yā Resülallāh
(M 4/13)

şād it: Mutlu etmek.

şād it: -*me, -di*
Ben ol maḥrüm-ı dīdārum beni **şād itmedi** devrān
Ben ol maḥzūn u nālānum ki vaḳt-i şād-mān geçmiş
(G 89/33)

şād ol: Mutlu olmak.

şād ol: -*acak*
Bilmem ki naşıl **şād olacak** bu dil-i maḥzūn
Günden güne müzdād oluyor ḥüzñ ü melālüm
(G 133/3)

şād ol: -*ur*
Ağlasam derd ü ğamı ile olur ol ḥurrem
şād olur her ne ḳadar olsam eger ben pür-ğam
(Tb 1/34)

Cān u dilüm ey ruḥı gül-i nevān
Her ne vaḳit görse seni **şād olur**
(G 64/6)

şādān: Sevinçli, mutlu, bahtiyar.

Na'im-i rū'yet-i dīdāruñ ile cümle dil **şādān**
Niçün yoḳ Yāver-i ḥasret-keşe ruḥşat Şerifüm hū
(G 156/9)

şādān-ı hicrān: Ayrılık bahtiyarı.

Benüm **şādān-ı hicrān** müris-i ğamdur baña vuşlat
Dilümden ārzü-yı iştiyāk-ı mehveşān geçmiş
(G 89/31)

şād-mān ol: Mesut, bahtiyar olmak.

şād-mān ol: -*di*
Ḥuşuşā kethudā Ḥamdullāh Aġa'nuñ zamānında
Gürüh-ı bendegānı bu keremle **şād-mān oldu**
(Kt 1/12)

şād-mān ol: -*mış*
Beni ol bī-vefā vuşlatla mesrūr eylemez dirsın
'Aceb bir var mıdur vaşlıyla yārüñ **şād-mān olmuş**
(G 86/8)

şād-mān-ı ni'met: Lütuf sevinci.

şād-mān-ı ni'met: -*üñ*

Ṭālī'-i Fir'avn'ı gör kim ni'mete ğarḳ olmuş āh
Öyle kāfir **şād-mān-ı ni'metüñ** olmuş senüñ
(G 114/8)

şāh: Padişah; sevgili.

şāh: -*a*
Gönül ḥāl-i dil-i zārı o **şāha** 'arż-ı ḥāl eyle
Cemāl-i pür-celāle zannum ol kim ṭāḳatuñ yoḳdur
(G 50/3)

Şeh Selim'üñ Yāverāsā hep du'ā-ḥ'ānı olup
Ḳalsa ol **şāha** açup destin sezādur lāleler
(G 49/18)

Düşürdüm Yāverā sāl-i cedide bir güzel ṭarīḥ
Hilāl-i sāl-i nev el ḳaldurup **şāha** du'ā eyley
(Kt 2/24)

şāh: -*um*
Ġaribüñ Yāver'i terk itme **şāhum**
Sarāy-ı ḳalbümüñ sāmānı sensin
(G 144/9)

şāh: -*i*
Şeh-rāhda ol **şāhı** görüp pāyine düşdüm
Züñl olsa da bilmem yine 'izzet var içinde
(G 169/3)

şāḥçe: Ağaç dalı, budak.

şāḥçe: -*y, -üm*
Eṭrāfumu ḥār-ı ğam alup kendümi şandum
Bir **şāḥçeyüm** taze açılmış semenüm yoḳ
(Th 3/10)

şāh-ı cihān: Dünya padişahı.

Şehenşāh-ı zamān Sulṭān Selim Ḥān-ı kerem-baḥşā
Cihānı eyledi iḥyā o kim **şāh-ı cihān** oldu
(Kt 1/2)

şāh-ı ḥüsn: Güzellik padişahı.

Ey **şāh-ı ḥüsn** ḥālet-i 'aşḳuñla bñ ḳadar
Üftādegān-ı derbederüñ yoḳ mıdur senüñ
(G 108/7)

şāh-ı rüsül: Peygamberlerin şahi.

Senüñ ey **şāh-ı rüsül** cümle kelāmuñ ḥaḳdur
Āsmān ile zemīn olsa muṭī' elyaḳdur
(K 6/1)

şāh-ı zī-şān: Şanlı padişah.

şāh-ı zı-şān: -ı

Şecā'at anda hūsn ü hūlk u luṭf u merḥamet anda
Bütün ḥalk-ı cihān ol **şāh-ı zı-şām** senā eyler

(Kt 2/8)

şāḥ-sār-ı 'aşk: Aşk korusu, ormanı.**şāḥ-sār-ı 'aşk: -uz**

Nice eyler şikeste şadme-i bād
Tāze bir **şāḥ-sār-ı 'aşkuz** biz

(G 82/26)

şā'ir: Şiir söyleyen veya yazan kimse.

Niçün eş'arımı tezyīf idersin
Senüñ Yāver ḫuluñ **şā'ir** degil mi

(G 189/10)

şā'ir-i aşḥāb-ı 'aşk: Aşk sahiplerinin şairi.

Her kim ola **şā'ir-i aşḥāb-ı 'aşk**
Nāmı cihān içre begüm yād olur

(G 64/7)

şā'ir-i māhir: Yetenekli şair.

Bī-tekellūf dinilen Yāver-i zāruñ ḡazelin
Gele tanzir ide bir **şā'ir-i māhir** nerede

(G 177/10)

şākir: Şükür ve hamd edici, eden.

Bī-ḡimā māl-i firāvān bulan kimse ile
Künc-i 'uzletde olan ḥāline **şākir** nerede

(G 177/8)

şām: Akşam.

Māh-ı ruḫuñ bedr-i tamām oldu gel
Geçdi günüm āh ile **şām** oldu gel

(G 115/2)

Yāver'e gündüz gelemeseñ eger

Geçdi günüm āh ile **şām** oldu gel

(G 115/10)

şām-ı muḥabbet: Muḥabbet akşamı.

Yāver seḥer-i vaşla çıkarmaz beni ṭālī'
Şem'-i dilümi rüşen ider **şām-ı muḥabbet**

(G 34/10)

şāne: Tarak.

şāne: -y, -e

Şāneye reşk iderek şimdi gelür hep ḥāṭıra
Perçemi fikriyle Yāver çāk çāk olmaç baña

(G 8/9)

şarāb: Şarap, içki.

Çün oldu saḥt-ı dilüm puḫte bir kebāb saña
Benüm sirişk-i dü çeşmüm yeter **şarāb** saña

(G 12/2)

şarāb: -ı

Lebüñle mest olan 'aşık **şarābı** n'eyler imiş
Yanar pişer dil-i zārı kebābı n'eyler imiş

(G 87/1)

şarāb-ı eşk-i ḥasret: Hasretin gözyaşı şarabı.

Olur ḥün-āb-ı eşkümler elümde sāḡarum pür-ḥün
Dü çeşmümden aḡan ḡanum **şarāb-ı eşk-i ḥasret** mi

(G 186/8)

şāyān: Layık, yaraşır, uygun.**şāyān: -ı**

Feryād idiyor 'aşkı ile ol şeh-i ḥüsnüñ
Bī-çāre gönül kendine **şāyāmı** ne bilsün

(G 151/8)

şeb: Gece.

Ġamuñ uyutmiyor ey şūḫ Yāver'i bir **şeb**
Virür mi nāleleri bilmem ıztırāb saña

(G 12/9)

Beni bīdār ider her **şeb** amān ol eşk-i ḥasretler

Dü çeşmümden anuñçündür benüm ḫāb-ı girān geçmiş

(G 89/25)

Beytül-aḫzāna misāl oldu mekānum şimdi

Baña bār oldu bu **şeb** Yūsuf-ı Ken'ān-ı firāḡ

(G 100/4)

Yāver-i sūzendeyi bir **şeb** müşerref eyleseñ

Ben şebistānuñda olsam şem'-i sūzānuñ senüñ

(G 105/9)

Rü'yāda bu **şeb** gördüñ ise yārini Yāver

Müjde saña bir büseye nā'il olacaḡsın

(G 145/9)

Ḥayāl-i serv-ḡadd ü nār u reftār-ı ḫırāmuñla

Beni **şeb** tā-seḥer nālān iden sensin Şerifüm ḫü

(G 157/4)

Ṭatlı bir būs-ı lebin rü'yāda almışdum bu **şeb**

Pür-ḫarāret eyleyen ḥālā o lezzetdür beni

(G 192/7)

Her **şeb** ki geçer fikr ü hayâliyle zamâni
Bî-çâre gönül kendini bir ân bilür mi
(G 203/7)

şeb: -i, -n, -de
Fırkat **şebinde** kalmış idüm fikr-i vaşl ile
Mihr-i ruhuñla cân u dilüm rüşen eyledüñ
(G 106/3)

şeb-çirâğ: Gece ışığı, gece parlayan yakut.
Elmâs-pâre bir güzele dâğ-ber-dilüm
Görse şuâc-ı hüsnin olur **şeb-çirâğ** dâğ
(G 95/6)

şeb-i fırkat: Ayrılık gecesi.
şeb-i fırkat: -de, -y, -em
Rüşen itdi ser-te-ser rüy-ı zemini şal'atüñ
Ben **şeb-i fırkatdeyem** bir gün ziyâsın görmedüm
(G 124/8)

şeb-i hicrân: Ayrılık gecesi.
şeb-i hicrân: -i, -nuñ
Meh-cemâlüñ olmadukça mâh-tâb itmez gönül
Biz **şeb-i hicrânmuñ** târ olduğın bilmez miyüz
(G 75/8)

şeb-i târik-i hicrân: Ayrılığın karanlık gecesi.
şeb-i târik-i hicrân: -uñ, -da
şeb-i târik-i hicrânında da bî-nür kıalamam ben
Hayâlüñ kalbüme nür u ziyâdur yâ Resûlallâh
(M 3/5)

şeb-i vuşlat: Kavuşma gecesi.
Şemc-i ruh ile gerçi ki yandüñ **şeb-i vuşlat**
Pervâne gibi sen de fiğân eylemedüñ hiç
(G 41/3)

şebistân: Yatak odası.
şebistân: -uñ, -da
Yâver-i süzendeyi bir şeb müşerref eyleseñ
Ben **şebistânında** olsam şemc-i süzânüñ senüñ
(G 105/10)

şeb-zindedâr: Geceleri işle meşgul olanlar, geceleri uyumayanlar.
Sürür-ı vaşl ile **şeb-zindedâr** olur Yâver
Deründe didelerüm hiç ider mi minnet-i h'âb
(G 31/9)

şecâ'at: Cesaret, yiğitlik.

Şecâ'at anda hüsn ü hulk u luğf u merhamet anda
Bütün halk-ı cihân ol şâh-ı zî-şanı senâ eyler
(Kt 2/7)

şecâ'at: -i
Zâl-i zamâne gâlib-i mutlak vücühla
Ya'nî cenâb-ı Rüstem Ağa'nun **şecâ'ati**
(G 201/18)

şecâ'at: -le
El-ğâk semâhat ile **şecâ'atle** misli yok
Vaşf olma lâyıkınca ne mümkün mürüvveti
(G 201/15)

şedid ol: Şiddetlenmek.

şedid ol: -sun
Rü'yet-i rüyüñ ile 'aşkum mezîd olsun da gör
Tür hele tür âteş-i 'aşkum **şedid olsun** da gör
(G 62/2)

şefâ'at eyle: Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmek.

Şefâ'at eyle luğfuñdan anı şâd eyle maşherde
Kuluñ Yâver ğarib ü nâ-tüvânî yâ Resûlallâh
(M 4/13)

şefî': Şefaatçi.

Şefî' olmaz iseñ rüz-ı cezâda Yâver-i zâra
Şirâf üzre geçemez ol emekler yâ Resûlallâh
(M 5/9)

şefkat: Merhamet, acıma.

şefkat: -üñ
Dimem cânâ dil-i 'uşşâk-ı zâra **şefkatüñ** yokdur
Raķibânun ğulüvvi hep sañadur ruhsatuñ yokdur
(G 50/1)

İstemez itme nigeñ ol Yâver-i nâ-kâmına

Şanma ey ser-mest-i nâzum **şefkatüñ** olmuş senüñ
(G 114/10)

şeh: Sevgili.

Ey dil yine bir semte mi 'azm idecek ol **şeh**
Yollarda kıalup böylece hayrân ne şurursın
(G 140/7)

Ol **şeh** raķibe itse dağı hüsn-i i'tibâr
İķbâl yine gelmez o idbâr u nekbete

(G 179/7)

Şeh Selim'ün Yâverâsâ hep du'â-h'ânı olup
Kalsa ol şâha açup destin sezâdur lâleler
(G 49/17)

şeh: -*üñ*
Şive vü refâr idîşi ol **şehüñ**
Şanki hemân âb-ı revândur baña
(G 5/5)

Yâverâ 'arşa çıkdı pâyesi tâ
Bir **şehüñ** âsitândur gönlüm
(G 123/10)

Bir **şehüñ** hasret-keş-i didâriyam şağdan şağa
'Aşık-ı dil-ğaste vü gam-h'arıyam şağdan şağa
(G 159/1)

şehensâh: En büyük padişah, şah, padişahlar padişahu, şahlar şahı.

şehensâh: -*üñ*
Kemâliyle ne mümkin vaşın itmek ol **şehensâhuñ**
Hulâşa luţf u ihsânıyla 'âlem kâm-rân oldı
(Kt 1/3)

şehensâh-ı zamân: Zamanın padişahlar padişahu.
Şehensâh-ı zamân Sultân Selim Hân-ı kerem-bahşâ
Cihânı eyledi ihyâ o kim şâh-ı cihân oldı
(Kt 1/1)

şeh-i âli-cenâb: İyilik sahibi, cömert sevgili.
Hem-nişin olmaz bizimle ol **şeh-i âli-cenâb**
Hem-dem-i bezm-i ekâbir yâr ile ülfet de güç
(G 42/3)

şeh-i hübân: Güzeller padişahu.
Gör kayd-ı serüñ sen daħı ey 'aşık-ı miskin
Ağyâra gider ol **şeh-i hübân** ne şurursın
(G 140/6)

şeh-i hübân: -*i*
Hayret-zedeyüm ol **şeh-i hübâmı** görünce
'Aqlum gidiyor kâmet-i cânâmı görünce
(G 160/1)

şeh-i hüsni: Güzellik padişahu.
şeh-i hüsni: -*e*
Ol **şeh-i hüsne** gönül üftâdedür
Yâver ise 'aşık-ı gam-h'âresi
(G 198/9)

şeh-i hüsni: -*üñ*
Feryâd idiyor 'aşkı ile ol **şeh-i hüsniñ**
Bî-çâre gönül kendine şâyânı ne bilsün
(G 151/7)

şeh-i mümtâz: Seçilmiş padişah; sevgili.
Ne haķâret kim ider ol **şeh-i mümtâz** baña
Ben dirüm eyledi luţf itmege âğâz baña
(Th 2/1)

şeh-i peygamberân: Peygamberlerin şahı.
Ey **şeh-i peygamberân** v'ey fahr-ı 'âlem Muştafâ
Ey Hudâ'nuñ nür-ı zâtından mücessem Muştafâ
(M 6/1)

şehid ol: Şehit olmak.

şehid ol: -*sun*
Cân fidâlar sevdüğüm kurbâniyân-ı 'idveş
Ser-be-ser 'id-i vişâlünde **şehid olsun** da gör
(G 62/8)

şehid-i gamze: Yan bakışının şehidi.
şehid-i gamze: -*ñ*
Kesildi 'aşık-ı zârüñ nevâsı kalmadı hiç
Şehid-i gamzeñ olanlar hisâbı n'eyler imiş
(G 87/6)

şeh-levend: Boylu poslu yakışıklı genç.
şeh-levend: -*üm*
'İnâyet merhâmet kıl **şeh-levendüm** yâr-ı Yâver ol
Ki ecdâduñ daħı ğâzîdür ammâ çün 'Alî sensin
(G 135/9)

şeh-levendâne: Boylu poslu yakışıklı gence yakışır şekilde.
Var mıdur hüsni ile mümtâz-ı cihân 'âlemde
Şeh-levendâne edâ kec-külehumden ğayrı
(G 195/8)

şehr: Otuz günlük zaman dilimi, ay.
şehr: -*üñ*
Kamer her **şehrüñ** encâmında olduğça maħâķ u selħ
Ziyâ vü incilâyı şems-i luţfuñdan recâ eyler
(Kt 2/17)

şehr: Şehir, kent.
şehr: -*ümüz, -üñ*
Hüb olduğı bu **şehrümüzüñ** âb u havâsı
Olmış gibi gül-çihre-i hübânına bâ'is
(G 40/5)

şeh-râh: Büyük ve işlek yol; şaşırılması mümkündür olmayan büyük ve açık yol, selâmet yolu.

şeh-râh: -da

Şeh-râhda ol şâhı görüp pâyine düşdüm
Züill olsa da bilmem yine 'izzet var içinde

(G 169/3)

şehr-yâr-ı 'aşk: Aşk padişahı.

şehr-yâr-ı 'aşk: -uz

Şöyle bir kâm-kâr-ı 'aşkuz biz
Güiyâ **şehr-yâr-ı 'aşkuz** biz

(G 82/2)

şeh-süvâr: Usta binici.

şeh-süvâr: -um

Şeh-süvârum çek 'inânın tevsen-i reftâr-ı teng
Esb-i nâzuñ pek hürâmân eyledüñ yormaz mısın

(G 138/3)

şekker-pâre: Bir cins tatlı; sevgili.

şekker-pâre: -y, -i

Didüm yâre dehân-ı tengini gördükde hañ-âver
O **şekker-pâreyi** hâlâ hücüm-ı mürdan gördüm

(G 121/8)

şekl: Şekil, biçim, görünüş.

şekl: -i

Öyle olmuş kim hayâli çeşm-i dilde mürtesem
Kanda baksam ol mehüñ **şekli** nihân olmaz baña

(G 11/4)

şekvâ: Sızlanma, şikâyet.

Şekvâ katı bî-câ olur ağıyaruñ elinden
Geçdüm hele ben yâr-ı dil-ârânuñ elinden

(Th 3/17)

şekvâ: -da, -dur

Yâver gibi teşekkür ider var mı cevriñe
Ağıyâr durma hâlini **şekvâdadur** saña

(G 13/10)

şekvâ: -lar, -la

Çemen nakşın mücessemde temâşâlarla evkâtum
Şitâ faşlı şovukdan geçdi **şekvâlarla** evkâtum

(Th 1/8)

şekvâ id: Şikâyet etmek.

şekvâ id: -eyüm

Kime **şekvâ ideyüm** olmadı bir çäre meded
Söylesem hâl-i dilüm kâl ile takrîr olmaz

(G 76/5)

Kime **şekvâ ideyüm** derd-i dil-i zârumdan
Baña zulmi kim ider pâdişehümden gayrı

(G 195/5)

şem': Mum.

şem': -i, -n, -e

Süveydâ-yı derünümde fetil-i dağ-ı 'aşkuñdur
Muhabbet **şem'ine** güyâ ki bir fânüs-ı cân geçmiş

(G 89/10)

şem'-i bezm: Meclisin mumu.

şem'-i bezm: -üñ

Güldürür 'uşşâk-ı zârı şevk-ı 'aşk-ı dil-berân
Şem'-i bezmüñ süzına pervânele pinhân güler

(G 55/6)

şem'-i dil: Gönül mumu.

şem'-i dil: -üm, -i

Yâver seher-i vaşla çıkarmaz beni tâli'

Şem'-i dilümi rüşen ider şâm-ı muhabbet

(G 34/10)

şem'-i gam: Dert mumu.

Gülveş açılıp gülmeğiçün bir çemenüm yok

Şem'-i gam olup yanmağičün encümenüm yok

(Th 3/2)

şem'-i hüsñ: Güzelliğın mumu.

şem'-i hüsñ: -üñ

Şem'-i hüsñüñ pertev ü envârına her şubh u şâm

Yanmasun pervâneveş dil nâra Allâh 'aşkına

(G 173/7)

Perçemüñ ey murğ-ı pervâzi-i kâlbüñ lānesi

Kendi hâlüñ **şem'-i hüsñüñ** olsa da pervānesi

(Mr 1/14)

şem'-i ruñ: Yanağın mumu.

Şem'-i ruñ ile gerçi ki yandıñ şeb-i vuşlat

Pervāne gibi sen de fiğāñ eylemedüñ hiç

(G 41/3)

şem'-i ruñ-ı cānāne: Sevgilinin yanağın mumu.

şem'-i ruñ-ı cānāne: -y, -i

Şem'-i ruñ-ı cānāneyi gördükçe uçarsın

Pervāne gibi yanmağa kâ'il olacağsın

(G 145/5)

şem'-i süzān: Yanan mum.

şem'-i süzān: -uñ

Yāver-i sūzendeysi bir ŧeb müŧerref eyleseñ
Ben ŧebistānuñda olsam **ŧem^c-i sūzānuñ** senüñ
(G 105/10)

ŧemm id Koklamak.

ŧemm id: -*icek*
Sünbüllerini **ŧemm idicek** Yāver o ŧüñüñ
Mest itdi dil-i zārum o hoş-bü haberüm yok
(G 98/9)

ŧems-i lutf: İyilik güneŧi; padiŧah.

ŧems-i lutf: -*uñ, -dan*
Kamer her ŧehrüñ encāmında oldukça mañāğ u selğ
Žiyā vü incilāyi **ŧems-i luñfuñdan** recā eyler
(Kt 2/18)

ŧemŧir-i ebruvān: Kaŧların kılıcı.

ŧemŧir-i ebruvān: -*i, -n, -i*
ŧemŧir-i ebruvānını farkında görse de
Havf eylemez kıyar bu dil ü cāna gözlerüñ
(G 113/5)

ŧen eyledüñ: Mutlu etmek.

ŧen eyle: -*dü, -ñ*
Mañzün iken firāğ-ı cemāl ile ey hayāl
Ğam-ñāne-i derünuma geldüñ **ŧen eyledüñ**
(G 106/6)

ŧerāre-i dil: Gönül kıvılcımı.

ŧerāre-i dil: -*den*
Hāzer eyle **ŧerāre-i dilden**
ŧu^cle-endāz-ı nār-ı aŧŧuz biz
(G 82/27)

ŧeref bul: ŧeref bulmak, ŧereflemek.

ŧeref bul: -*di*
Pāy-māl olmağıla **buldı ŧeref** Yāver-i zār
Zillet-i aŧŧı virür izzet-i dāreyni baña
(G 10/9)

ŧeref-yāb: ŧeref bulan, bulmuş.

ŧeref-yāb olalı zātı ile tañt-ı hümayümü
Cihānı kūs-ı adl ü dādı pür-ŧit ü ŧadā eyler
(Kt 2/5)

ŧerñ it: Açmak; açıklamak.

ŧerñ it: -*mede*
Ben senüñ aŧŧı-ı didāruñ olup ħalmıŧ iken
Metn-i hüsnüñ yine **ŧerñ itmede** tefsir-i ħazā
(G 24/4)

ŧerñ ü beyān: Açıklama ve anlatma.

ŧerñ ü beyān: -*a*
Üftādeligüm ħağ-ı cihān ħuydı bilürsin
Hācet mi begüm ħālümü ben **ŧerñ ü beyāna**
(G 166/4)

ŧerña: Yarık.

Diriğ itme amān ol merhem-i kāfürveŧ sineñ
Cigerğāhum benüm ŧad **ŧerña** iden tiğ-ı hicrāndur
(G 60/8)

ŧerña: -lar

O tır-endāz ħamzeñ mi aceb çeŧmüñ midür bilmem
Olur her bir niğāhuñdan cigerde **ŧerñalar** peydā
(G 19/4)

ŧerña: -lar, -la

Bülbülāsā girye vü zārī ferāmüŧ eyleme
ŧerñalarla çün gül-i ŧad-berg-i ħandānsın göñül
(G 118/8)

ŧerña ŧerña: Yarık yarık.

ŧerña ŧerña yāreler açduñ efendim sineme
Dāğlarla sinemüz çün gülsitān olmaz mı yā
(G 25/7)

ŧerif: ŧerif, özel isim; ŧerefli, mübarek.

ŧerif: -*üm*
O āhü-çeŧm-i mestüñde ne bu ħalet **ŧerifüm** hū
Niğāh-ı iltifātuñ yok ne bu nañvet **ŧerifüm** hū
(G 156/1)

O āhü-çeŧm-i mestüñde ne bu ħalet **ŧerifüm** hū
Niğāh-ı iltifātuñ yok ne bu nañvet **ŧerifüm** hū
(G 156/2)

Cihān vaŧluñla mesrūr olup id itsün de biz böyle
Dükenmez mi aceb bu ħasret ü firħat **ŧerifüm** hū
(G 156/4)

Niğāhuñla sarāy-ı ħalbümü pür-fitne itmişken
Bırakduñ bu ħarim-i cānuma āfet **ŧerifüm** hū
(G 156/6)

Derüñde bu dil-i zārum niçün ħalsun rezāletle
Ser-i küyuñda buldı aŧŧıkuñ izzet **ŧerifüm** hū
(G 156/8)

Nañim-i rü'yet-i didāruñ ile cümle dil ŧadān
Niçün yok Yāver-i ħasret-keŧe ruñŧat **ŧerifüm** hū
(G 156/10)

Dilüm süzân tenüm biryân iden sensin **Şerifüm** hū
Sirişküm hasretünle kan iden sensin **Şerifüm** hū
(G 157/1)

Dilüm süzân tenüm biryân iden sensin **Şerifüm** hū
Sirişküm hasretünle kan iden sensin **Şerifüm** hū
(G 157/2)

Hayâl-i serv-ı kadd ü nâr u reftâr-ı hırâmuñla
Beni şeb tâ-seher nâlân iden sensin **Şerifüm** hū
(G 157/4)

Ne nüş-ı bade itdüm ben ne bir mey-hâneye vardum
Mey-i la'lüñ ile sekrân iden sensin **Şerifüm** hū
(G 157/6)

Ṭotalum nev-bahâr olmış gözümde hâr olur sensüz
Gülistânı baña zindân iden sensin **Şerifüm** hū
(G 157/8)

Düşürdüñ vâdi-i aşka beni Yâver gibi hâlâ
Ġamuñla böylece püyân iden sensin **Şerifüm** hū
(G 157/10)

şermsâr ol: Utanmak.

şermsâr ol: -ma, -y, -a
Püşide itdi rüyına zülf-i siyâhını
Her bir nigehden **olmaya** tâ **şermsâr** ruḥ
(G 44/4)

şevk: Sevinç, neşe, coşkunluk.

şevk: -uñ
Dönerler **şevkuñ** ile nüh felekler yâ Resûlallâh
Şalât eyler saña gökde melekler yâ Resûlallâh
(M 5/1)

şevk-i aşk-ı dil-berân: Güzeller aşkının şevki.

Güldürür 'uşşâk-ı zârı **şevk-i aşk-ı dil-berân**
Şem'-i bezmün süzına pervâneler pinhân güler
(G 55/5)

şey: Şey, nesne.

şey: -de
Hemân gider ṭuramaz semt-i yâre dil-i Yâver
Göñül didükleri **şeyde** karar olur mı 'aceb
(G 29/10)

Ben yâri görelen beri bir **şeyde** gözüm yok
Geçdi dil-i zârum hele dünyâ hevesinden
(G 153/3)

şeydâ: Aşktan aklımı kaybetmiş, divâne, düşkün, şaşkın.
Cünün ehline manşib yok mı **şeydâ** olmadan gayrı
Nigâh-ı ehl-i dünyâya temâşâ olmadan gayrı
(G 182/1)

şeydâ eyle: Delirtmek, çıldırtmak.

şeydâ eyle: -di
Ne cânlar **eyledi şeydâ** nigâhı
Füsün-ger gamzesi pek sâhîr oldı
(G 180/7)

şeydâ id: Delirtmek, çıldırtmak.

şeydâ id: -en
Bir nigâh u müje vü dideleri fitne-nümâ
Bir bakış ile **iden** 'âşık-ı zârın **şeydâ**
(Tb 1/8)

şeydâ id: -er

O şühûñ cilve-i nâzı o güftâr-ı füsün-sâzı
Niçe dâna-dili **şeydâ ider** âheste âheste
(G 176/6)

şeyh efendi: Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse; zâhit, kaba sofu.

şeyh efendi bizi taḥvîf ile ta'zîb itme
Nâr-ı firât didügin âteş-i firât degil a
(G 158/7)

şifâ: Hastalıktan kurtulma, iyi olma; çare, ilaç, deva.

şifâ: -dur
Kelâmuñ derd-i hicrâna **şifâdur**
Leb-i la'li ḥayât-ı cavidânım
(G 129/7)

şikâyet: Bir kimseden veya bir şeyden hoşnut olmadığımı söylemek.

Nedür bu âh vâh u nâle vü feryâd-ı bî-câlar
Yine derd-i derûndan Yâverâ ḥalka **şikâyet** mi
(G 186/10)

Öyle dil-teng eyledün kim 'âşık-ı maḥzûnımı
Ṭâli'-i ber-geşteden dilde **şikâyet** kalmadı
(G 188/6)

şikest: Kıрма, kırılma.

Zuhûr-ı müy-ı nev-ḥizûñ ruḥuñda nûrdan gördüm
Şikest ol ḥurde ḥaṭṭı 'aynek-i billûrdan gördüm
(G 121/2)

şikeste eyle: Kırmak.

şikeste eyle: -r Nice **eyler şikeste** şadme-i bād

Tāze bir şāḥ-sār-ı ‘aşkuz biz

(G 82/25)

şimden girü: Artık, bundan sonra.

Gāhice temāşā-yı leb-i bahre giderdüm

Şimden girü bu eşk ile deryāya ne minnet

(G 36/8)

Tatlı tatlı ol mehūñ güftārını diñler iken

Halk ile **şimden girü** gelmez baña şoḥbet leziz

(G 47/4)

Yeter ‘uryān-ı ‘aşkuñ oldu cānā

Saña **şimden girü** Yāver şoyılmaz

(G 81/10)

Eylemem **şimden girü** āb-ı revāna i‘tibār

Bu ağan seyl-āb-ı eşküm cūy-bārumdur benüm

(G 122/3)

Meclisde o gül-rū ile peymāne çekilsün

Şimden girü hicrān ğamı bir yana çekilsün

(G 137/2)

Bir niğāh itme daḥı bendeñe zaḥmet degil a

Añladum ben seni **şimden girü** ḥācet degil a

(G 158/2)

‘Aşkuñ istilāsı vardır ḥāne-i mülk-i dile

Ey ‘aḳıl **şimden girü** sende ḥükümet ḳalmadı

(G 188/8)

şimdi: İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an. Beklerüm reh-güzerin **şimdi** güzār ide diyü

Cismümi pāy-ı semendinde ğubār ide diyü

(Tb 1/21)

şimdi: Artık, bundan böyle.Şāneye reşk iderek **şimdi** gelür hep ḥāṭıra

Perçemi fikriyle Yāver çāk çāk olmaḳ baña

(G 8/9)

Ḥaṭṭuñ gelicek düşmen ile dostı bilürsin

Herkes saña **şimdi** ider izḥār-ı muḥabbet

(G 33/4)

Şimdi olduḳ cihānda şöhret-yāb

Yāverā nām-dār-ı ‘aşkuz biz

(G 82/31)

Ne cellād-ı ḳazānuñ zir-i destinde ḳalup **şimdi**

Fırākuñla ḥayātından begüm bu ḥaste cān geçmiş

(G 89/27)

Felek bilmem ḥarābātı olanlardan ne istersin

Benüm **şimdi** ḥesābumdan daḥı pīr-i muğān geçmiş

(G 89/30)

Beytü’l-aḥzāna misāl oldu mekānum **şimdi**

Baña bār oldu bu şeb Yūsuf-ı Ken‘ān-ı firāḳ

(G 100/3)

Bir zamān gülşen-i ḥüsñünde senüñ bülbül iken

Düşdi **şimdi** ne ‘aceb ḥasret ile zāra göñül

(G 117/6)

Ser-i zülfünde vaṭan itdüğünü tuymuş idüm

Ḳandadur ḳanda yine **şimdi** o āvāre göñül

(G 117/8)

İç bādeñi çek kendini bir küşeye **şimdi**

Yāver gibi mey-ḥāne-i vahdetde maşün ol

(G 120/9)

Ümmid idiyor cān u dilüm büse-i la‘lūñ

Yāver gibi **şimdi** ne ‘aceb fikr-i muḥālüm

(G 133/10)

Dem-ā-dem ğayrılarla ülfet ider ol perı **şimdi**

Benüm Yāver gibi mehcūr-ı cānān olduḳum ḳaldı

(G 183/9)

Ḥāberdārum gel inkār itme göñlüm sendedür **şimdi**‘Aceb sen ḳandasın bilmem ḥayālūñ bendedür **şimdi**

(G 194/1)

Ḥāberdārum gel inkār itme göñlüm sendedür **şimdi**‘Aceb sen ḳandasın bilmem ḥayālūñ bendedür **şimdi**

(G 194/2)

Bu rütbe olmamışdum derd-i ‘aşkuñla senüñ böyle

Bu cān-ı nā-tüvān pek ḥaste vü nālendedür **şimdi**

(G 194/4)

O ḥünı ḡamzelerle var idi ünsiyetüm evvel

Görinmez ḥayli demlerdür ‘aceb ol ḳandadur **şimdi**

(G 194/6)

Beni bir ḥāle ḳoyduñ kim ecelden ğayrı yoḳ çāre

- N' olur bir kerre gelseydün ki cânım tendedir **şimdi**
(G 194/8)
- Olaldan bir cefâ-cû dil-berüñ avâresi Yâver
Ġarib ü pây-mâl üftâde vü nâlenededür **şimdi**
(G 194/10)
- Dâmenüm fark idemem **şimdi** giribânımdan
Dâmen-i 'işmetümi çâk-i giribân büdüdi
(G 202/7)
- Böyle bir mâhveşüñ bendesi oldum **şimdi**
Şöyle bir ser-keşüñ efgendesi oldum **şimdi**
(Tb 1/39)
- Böyle bir mâhveşüñ bendesi oldum **şimdi**
Şöyle bir ser-keşüñ efgendesi oldum **şimdi**
(Tb 1/40)
- şimdilik: İçinde bulunulan zamanda, bu anda.**
Şimdilik hâli hoş ammâ ülfet-i dil-dâr ile
Ol rakîb-i bed-likânüñ baĠ hele encâmına
(G 165/7)
- şimşir: Kılıç.**
şimşir: -î, -n
H'âba varsa gözlerüñ **şimşirin** itmez der-niyâm
Tig-i Ġamzeñ bir każâ kâr olduĠım bilmez miyüz
(G 75/5)
- şir: Arslan.**
Bir 'aceb hâlet-fezâdur kim beyân mümkin degil
'Aşk geldükde dile rübâh-ı küñü **şir** ider
(G 54/8)
- sır: Giz, gizem.**
Hâl-i vâşıfdu nümüne hâlüme Yâver benim
Kâle gelmez **sır** olunmaz özge keyfiyyetdeyüm
(G 125/10)
- şir: Şiir, edebî değeri olan nazımlı, kafiye söz.**
şir: -de
Yâver ne 'aceb olsa metîn şir-i muşanna'
Lâzım mı degil **şirde** şan'atla metânet
(G 38/10)
- şir:** -üm, -ün
Begüm baĠ diĠkat it bu **şirümüñ** mazmün-ı ebyâtı
Lisân-ı hâl ile Yâver kuluñ hâlin beyân eyler
(G 73/9)
- şir:** -e
Muştalâh sözler ile **şire** halâvet gelmez
Tab'a taħşil-i 'ulüm ile selâset gelmez
(G 78/1)
- şir:** -î, -n, -e
İddi'â'î tayy-ı mazmün ile olsun Yâverâ
Seyr-i hübân-ı Nedim'ün **şirine** tanzirümüz
(G 83/10)
- şir:** -üm
Gerçi **şirüm** sâde ammâ ma'nisi bî-gânedür
Hiç söz olmaz Yâverâ mazmün-ı nev-icâduma
(G 171/9)
- şirâze: Kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları düzgün tutan, ibrişimden örölmüş ince şerit.**
Şafha-i rüyuñda peydâ oldı tâze tâze haĠ
BaĠladı mecmû'a-i hüsne güzel **şirâze** haĠ
(G 92/2)
- şir-i bî-misl ü bedel: Benzersiz ve eşsiz şir.**
Güzel vaşfında niçe **şir-i bî-misl ü bedel** gördüm
Ne didüm Yâverâ böyle ne söyler ilen el gördüm
(Th 1/27)
- şir-i muşanna': Sanatlı şir.**
Yâver ne 'aceb olsa metîn **şir-i muşanna'**
Lâzım mı degil şirde şan'atla metânet
(G 38/9)
- şir-i ner: Erkek aslan.**
şir-i ner: -dür
Zülfüñ içre çeşm-i h'âb-âlüdeñi gördüm senüñ
Ġüyyiâ bir **şir-i nerdür** şöyle yatmış bişede
(G 163/8)
- şir-i selis: Düzgün ve akıcı şir.**
şir-i selis: -ün
Şir-i selisüñ yârâna 'arz it
Yâver olur ol bādî-i ülfet
(G 37/9)
- şirin: Güzel, hoş.**
Esmerü'l-levnüñ olur **şirin** edâsı vâkı'a
Pek güzel semt-i Ġicâz'üñ dil-rübâsı vâkı'a
(G 7/1)
- Şirin** suhanüñ Ġâyet ile nâzik efendim
Bu şive-i Ġüftâr ile sen kıymet-i cânsın
(G 142/5)

şîrîn: "Hüsrev ile Şîrîn" yahut "Ferhat ile Şîrîn"
hikayesinin kadın kahramanı; güzel, hoş.

şîrîn: -*üñ*

Gönül hoşlandı gâyetle o **Şîrîn'üñ** edâsından
Şayıldum ben dañı Ferhâdveş bir mübtelâsından

(G 136/1)

sîtâ: **Kış mevsimi.**

Cemen nakşın mücessemde temâşâlarla evkâtum
Şitâ faşlı şovukdan geçdi şekvâlarla evkâtum

(Th 1/8)

şîve vü hüsñ ü edâ: **İşve, güzellik ve naz.**

şîve vü hüsñ ü edâ: -*dur*

Şîve vü hüsñ ü edâdur kadd-i dil-berden ğarâz
Hep hırâm-ı nâzdur bâlâ-yı 'ar'ardan ğarâz

(G 91/1)

şîve vü nâz: **İşve ve naz.**

şîve vü nâz: -*uñ*

Kirişmeñ **şîve vü nâzuñ** kerâmetdür veli sensin
Niğâh-ı hışm-ı çeşmüñ Zü'l-feķâr'uñdur 'Alî sensin

(G 135/1)

şîve vü reftâr idiş: **Cilveli ve edâlı yürüme.**

şîve vü reftâr idiş: -*i*

Şîve vü reftâr idişi ol şehüñ
Şanki hemân âb-ı revândur baña

(G 5/5)

şîve-i güftâr: **Söz işvesi.**

Şîrîn suhanuñ gâyet ile nâzik efendim
Bu **şîve-i güftâr** ile sen kıymet-i cânsın

(G 142/6)

şîve-i güftâr: -*a*

Nâza âğâz idicek ol büt-i Çinî-hüsñüm
Çeşm-i güyâsı ider **şîve-i güftâra** meded

(G 45/4)

şîve-i reftâr: **Nazlı yürüyüş.**

şîve-i reftâr: -*uñ, -a*

Gül-nihâl-i kâmetüñ hayret-fezâ ey serv-ķad
Şîve-i reftârûña cânlar fidâ ey serv-ķad

(G 46/2)

şöhret: **Üñ, şöhret.**

şöhret: -*i, -ñ, -e*

Yâver saña kûl olduğı bakma efendim
Olmaz mı senüñ **şöhretine** şânma bâ'is

(G 40/10)

şöhret: -*i*

Tiğ-ı niğâhı itdi beni gerçi zañmnâk
Hün-rîzlikde ğamzesinüñ artdı **şöhreti**

(G 201/8)

şöhret-yâb: **Şöhret sahibi, şöhretli.**

Şimdi olduķ cihânda **şöhret-yâb**

Yâverâ nâm-dâr-ı 'aşķuz biz

(G 82/31)

şu'a vü şu'le-i mihr-i cemâl: **Güzel yüzünün güneşinin
ışığı ve parlıtısı.**

şu'a vü şu'le-i mihr-i cemâl: -*üñ*

Şu'a vü şu'le-i mihr-i cemâlüñ

Cihânda gün gibi zâhir degil mi

(G 189/3)

şu'a'-ı hüsñ: **Güzellik ışığı.**

şu'a'-ı hüsñ: -*i, -ñ*

Elmâs-pâre bir güzele dâğ-ber-dilüm
Görse **şu'a'-ı hüsñin** olur şeb-çirâğ dâğ

(G 95/6)

şüh: **İşveli, cilveli güzel; sevgili.**

Ğamuñ uyutmıyor ey **şüh** Yâver'i bir şeb

Virür mi nâleleri bilmem iztirâb saña

(G 12/9)

Ta'yîb olmur mı cedel-i ğayr ile Yâver
Ol **şüh** için âğyâr ile ğavğâya ne minnet

(G 36/10)

İnanma i'timâd itme ne kâfir kişidür ol **şüh**

Vişâlûñ va'd ider gerçek gibi ammâ yalan söyler

(G 63/3)

Âh kim bilseñ ne zâlimdür ne kâfirdür o **şüh**

Zulm ider 'uşşâķa hem kendin peşimân gösterür

(G 66/7)

Nâmem yazılıp giderken ey **şüh**

Verķâ gibi itdi taķla-bâzî

(G 196/7)

Mihmânum iken hâne-i dilde ğamuñ ey **şüh**

Me'lûf-ı ğamuñ ülfet-i yârâni ne bilsün

(G 151/3)

şüh: -*a*

Yâver dilüm o **şühâ** gidüp kaldı gelmedi

- Bād-ı şabā ilen de peyām olmadı baña
(G 9/9) O **şūhuñ** ḥasretiyle yana düşdük
Vişälinden geçüp hicrāna düşdük
(G 103/1)
- Eṭfāl-i cihān mektebe dil tıflı o **şūḥa**
Bülbül-beçeler daḡı gülistāna virilmiş
(G 85/3) Hele ḥün-ı dilüm nüş eylediyse mest-i ḥ'āb oldı
O **şūhuñ** ḥaste çeşmānını benden beş beter gördüm
(G 128/6)
- Mahzūn iken ol **şūḥa** nigāh eyler isem de
Muḡber görinür şafvet-i rüyü kederümünden
(G 152/3) Fidā eyler dil ü cānın o **şūhuñ** rāh-ı 'aşkımda
'Aceb Yāver gibi bir var mı anuñ mübtelāsından
(G 150/9)
- şūḥ:** -um
Ferāḡat itmege tedbir arar **şūḥum** seni likin
Naşıl tedbir naşıl temkīn ḡalur 'aşıḡda āh ammā
(G 19/5) Sīne-i şāfını gördükde o **şūhuñ** Yāver
Dilüm āyine gibi ḡodı beni ḡayretde
(G 167/9)
- şūḥ:** -ı
O **şūḥı** āh kim baḡt olsa Yāver
Ḥalāş itseñ raḡībānuñ elinden
(G 149/9) O **şūhuñ** cilve-i nāzı o ḡüftār-ı füsün-sāzı
Niçe dānā-dili şeydā ider āheste āheste
(G 176/5)
- şūḥ:** -uñ
Ne bilsün zāhid-i nā-dān anuñ naḡş-ı dil-ārāsın
O **şūhuñ** şüretin bir ḡalbine taşvīr olandan şor
(G 56/4) Olaldan mübtelā bu derd-i 'aşḡa bilmeyüz n'olduk
O **şūhuñ** ḥasretinden çār-çeşm-i intizār olduk
(Th 1/24)
- Nigāh-endāz-ı nāz olsa cihānı eyler āşüfte
O **şūhuñ** fitne-i çeşm-i suḡan-sāzı ne fettāndur
(G 60/4) **şūḥ-ı cefā-pişe: Zalim, acımasız sevgili.**
'Aşḡum iḡrār idüp ol **şūḥ-ı cefā-pişe** dimiş
Dāḡ-ı pür-ḡün-ı firāḡum dil-i Yāver'de de var
(G 74/9)
- O **şūhuñ** çeşm-i mesti 'aşıḡa ḡāhı nihān söyler
O ḡüni ḡanzeler tiḡ elde ammā kim 'ıyān söyler
(G 63/1) Gelmez misüñ ey **şūḥ-ı cefā-pişe** cüvānum
Geçdi benüm āh ile fiḡān ile zamānum
(G 130/1)
- Ne mümkindür o **şūhuñ** vaşlını fikr eylesün Yāver
Vişāli mümteni' bir āfet-i devrāna ḡasretdür
(G 70/9) **şūḥ-ı cihān: Dünya güzeli.**
'Ālem ḡutalum **şūḥ-ı cihān** ile pür olmuş
Sen kim olasın ḡayrı dil-ārāya ne minnet
(G 36/5)
- Dā'im umarum kesmem ümidüm gelür elbet
Teşrifi o **şūhuñ** bize iḡrāra mı maḡşüş
(G 90/4) Ḥasretüñle senüñ a **şūḥ-ı cihān**
Bāḡ-ı hicrüñ ḡazāmdur ḡöñlüm
(G 123/3)
- Sünbüllerini şemm idicek Yāver o **şūhuñ**
Mest itdi dil-i zārüm o ḡoş-bü ḡaberüm yoḡ
(G 98/9) Sensin hemen ey **şūḥ-ı cihān** ḡāne-i dilde
Her laḡza vü her ān benüm fikr ü ḡayālüm
(G 133/5)
- Niçün pā-māl-i şeh-rāh-ı edāsı olmayız Yāver
O **şūhuñ** esb-i nāz ile ḡurāmān ḡıḡduḡın gördük
(G 101/10) Diyemem biñde birin derdümün evvāh size
Neler itdi neler ol **şūḥ-ı cihān** bendeñize
(Th 2/12)

şüh-1 müselleme: Herkesin tanıdığı güzel.

Meded ol nür-1 mücessem geliyor
Şavılıñ **şüh-1 müselleme** geliyor

(G 53/2)

Bâri bî-hüde fiğân itmeyelüm gel Yâver
Şu'le-i âhum ile nüh felegi döndüreyüm

(G 127/10)

şüh-1 nemek-riz-i şütüm: Küfürleri tuz gibi serpen sevgili.

Oldı ol **şüh-1 nemek-riz-i şütüm**
Yine zağm-1 dile merhem geliyor

(G 53/5)

şu'le-i âteş: Ateş alevi.

Her yanan tâbişine çün Yâver
Ruğuña **şu'le-i âteş** didiler

(G 61/10)

şüh-1 pür-cefân: Çok eziyet çektiren nazlı; sevgili.

şüh-1 pür-cefân: -nuñ
Serseri vü der-be-der olmağ muqarrerdür hele
Öyle **şüh-1 pür-cefânıñ** mübtelâsı vâkı'â

(G 7/6)

şu'le-i hüsni: Güzelliğın alevi.

Şu'le-i hüsniñle tende yanmaduğ yir qalmadı
Âñdum 'aşkuñ âteş-i süzân geldi hâtıra

(G 172/7)

şükür: Şükür, Tanrı'ya duyulan minnet.

şükür: -i, -n
Ser-â-pâ müy-1 cismüm bir zebân olsa edâ itmez
Ne mümkün **şükürin** itmek nâzeninüm ni'met-i 'aşkuñ

(G 109/8)

şu'le-i ruhsâr: Yanağınım alevi.

şu'le-i ruhsâr: -a
Eşk-i çeşmüm ki ider âb-1 ruğ-1 yâra meded
Âteş-i 'aşkum ider **şu'le-i ruhsâra** meded

(G 45/2)

şu'le: Alev, ateş ışığı, parıltı.

şu'le: -si, -dür
Nâr-1 'aşkuñ **şu'lesidür** pür-ziyâdur lâleler
Tâb-1 mihr-i rüy-1 yâre âşinâdur lâleler

(G 49/1)

şu'le-i ruhsâr: -la

Hayfâ ki dilün **şu'le-i ruhsârıla** yağdı
Yârün leb-i gül-fâmını sen bâde mi şandun

(G 112/5)

şu'le: -den

Şu'leden serv olup qaldı cigergâhumda
Şanki reftâr idiyor serv-i hırâmân-ı firâğ

(G 100/7)

şu'le-i ruhsâr: -uñ, -a

Ŧâqat mı gelür **şu'le-i ruhsârıña** cânâ
Yandı cigeriüm âteş-i süzânı görince

(G 160/5)

şu'le: -ler

Nâr-1 'aşkuñ mekâmdur gönüm
Şu'leler gülsitândur gönüm

(G 123/2)

şu'le-endâz-1 nâr-1 'aşk: Aşk ateşinin alev saçanı.

şu'le-endâz-1 nâr-1 'aşk: -uz
Hâzer eyle şerâre-i dilden
Şu'le-endâz-1 nâr-1 'aşkuz biz

(G 82/28)

şu'le-i âh: Ah ateşi.

şu'le-i âh: -um
Şu'le-i âhum ile nüh felegi döndüreyüm
Dem-i serdüm ile deryâları da dondurayum

(G 127/1)

-T-**tā: Değın, dek, -e kadar.**

Hüzūra hasret olur **tā** şabâh-ı haşr gözüm
Eger ki düzd-i nigâhı iderse gâret-i h'âb

(G 31/5)

Püşide itdi rüyına zülf-i siyâhını
Her bir nıgehden olmaya **tā** şermsâr ruğ

(G 44/4)

Dilüñ biz **tā** şehir bi-h'âb u nâlân çıkdüğın gördük
O mâhuñ pisterinden mihr-i tabân çıkdüğın gördük

(G 101/1)

Ey kemân-ebrü nedür çeşmüñde bu hün-rızlık
Tā cigergâhumda oynar tır-i müjgânuñ senüñ

(G 105/4)

Eyledi **tā** cigergehümde karar
Tır-i gamzeñ nişâındur gönlüm

(G 123/5)

Yâverâ 'arşa çıkdı pâyesi **tā**
Bir şehüñ âsitanındur gönlüm

(G 123/9)

Ey dide-i ter hasret-i yârüñ elemiyle
Tā şubha degin böylece giryân ne şurursın

(G 140/4)

Açdı nıgehüñ tâze zağım **tā** cigerümden
Var mı haberüñ ey gül-i ter yârelerümden

(G 152/1)

Bir kerre o gül-ruğlaruñ öpsem kızarıncâ
Surlî-i ruğı gitmeye **tā** haşre varıncâ

(G 175/2)

tā: Bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartarak anlatan bir söz.

Şabr itmelidür derd ü gamuñ çekmeli Yâver
Tā olmayıcağ Pertev o nev-reste hağ-âver

(Th 3/24)

ta'akkul: Akıl erdirme, zihin yorarak anlama.

Hâlümü söyler iken fehm idemez
Sözi nâ-dâna **ta'akkul** güç olur

(G 69/6)

tāb: Güç, kuvvet, takat; ışık, parlaklık.

Yem-i eşk içreyüm hem âb bilmem
Tih-i âteşdeyüm hem **tāb** bilmem

(G 132/2)

tab': Tabiat, huy, yaradılış.**tab': -a**

Muştalâh sözler ile şî're hâlâvet gelmez
Tab'a tahşil-i 'ulüm ile selâset gelmez

(G 78/2)

tab': -um, -ca

N'olur **tab'umca** bir gün bir müsâ'id rüzgâr olsa
Ben olsam bir de muğrib bir de şarf-ı cüybâr olsa

(Th 1/3)

tāb u şarâvet: Parlaklık ve tazelik.

Ne kadar **tāb u şarâvet** var ise
O gül-i terde kodı cilve-i 'aşk

(G 99/7)

tāb u teb-i sūz-ı derün: Gönül ateşinin sıcaklığı ve ateşi.**tāb u teb-i sūz-ı derün: -um**

'Aks itdügüdür **tāb u teb-i sūz-ı derünüm**
Ol sim-tenüñ sine-i 'uryânına bâ'is

(G 40/7)

tāb-âverî-i mihr-i ruğ-ı enver: Parlak yanağının güneşinin gücü.

Kıldı sarây-ı kalbümi nürıyla pür-şu'â
Tāb-âverî-i mihr-i ruğ-ı enveri 'Alî

(G 190/4)

tāb-dâr: Parlak.

Yâver cemâl-i yârda gördükde rüyumu
Mir'ât-ı şâfdur şanurum **tāb-dâr** ruğ

(G 44/10)

tā-be-kiyâmet: Kıyamete kadar.

Hüşyâr olamaz böyle kalur **tā-be-kiyâmet**
Her kim ki fütâdeñ ola ey serv-i revânüm

(G 130/5)

Mest idiyor **tā-be-kiyâmet** beni
La'l-i lebüñ bâde-i ser-şâresi

(G 198/7)

tā-be-seher: Sabaha kadar.

Giceler **tā-be-seher** nâleler itdüm Yâver
Âh feryâd-ı hezâr olmadı dem-sâz baña

(G 3/9)

O güzel gözleriniñ fitnessin itdükçe hayâl
Giceler **tâ-be-seher** didemi giryân bulurum
(G 134/6)

Ben **tâ-be-seher** fâhteveş târik-i h'âbum
Bilmem 'aceb ol serv-i hürâmân bilür mi
(G 203/5)

tab^c-ı meyyâl: Âşık tabiatlı.

Bilürüm vaşluñı haqqumda benüm emr-i muhâl
Ez-każâ düşdi ne çäre aña **tab^c-ı meyyâl**
(Tb 1/46)

tab^c-ı meyyâl: -üm
Saña meyl eyledi ey mest-i nâzum **tab^c-ı meyyâlüm**
Bisâ't-ı 'işi tezyin eylemekde yoğdur ihmâlüm
(Th 1/11)

tâb-ı mihri: Yüzün aydınlığı.

tâb-ı mihri: -i
Cemâl-i bâ-kemâlün **tâb-ı mihri** olsa 'aks-endâz
Riyâz-ı cennete behcet-nümâdur yâ Resûlallâh
(K 2/3)

tâb-ı mihri-i rüy-ı yâr: Sevgilinin yüzünün güneşinin parlaklığı.

tâb-ı mihri-i rüy-ı yâr: -e
Nâr-ı 'aşkuñ şu'lesidür pür-ziyâdur lâleler
Tâb-ı mihri-i rüy-ı yâre âşinâdur lâleler
(G 49/2)

tabi^cat: Mizaç, yaratılış.

Dil virelden la'l-i nâba haç görünmez çeşmüme
Yâverâ itdüm **tabi^cat** nûşa da hem nişe de
(G 163/10)

tabîb: Hekim, doktor.

Herkes devâ-yı derdi bilür mi ki Yâverâ
Hâzık **tabîb** olursa müdâvâ güzel bilür
(G 65/10)

Nişter-i gamzeñle gelseñ bir kan alsañ ey **tabîb**
'Aşk ile dil-hûn olan bîmâra Allâh 'aşkına
(G 173/3)

tabîb: -üm
Yâver-i derd-i derünüm ol **tabîbüm** gel amân
Haste-i bî-tâb-ı 'aşkam hâtırüm şormaz mısın
(G 138/9)

tabîb-i cân u dil: Can ve gönül doktoru.

tabîb-i cân u dil: -sîn
Tabîb-i cân u dilsin haste-i hicrâna bakmazsın
Teraħħum eyle zâlim hâl-i dil gâyet yamân olmuş
(G 86/5)

tabîb-i cân-perver: Cana can katan doktor.

Bir devâ bilmez misin derd-i dilüm oldı füzün
Ey **tabîb-i cân-perver** bende bu 'illet nedür
(G 71/8)

tabîb-i cân: Can doktoru.

tabîb-i cân: -uñ
Çäre-sâz olmağa kaçdı o **tabîb-i cânuñ**
Dilümüz derdini izhâra ider istignâ
(G 18/5)

tabîb-i dil ü cân: Gönül ve can doktoru.

Derd-i 'aşk ile görüp künc-i gamında haste
O **tabîb-i dil ü cân** itmedi timâr saña
(G 14/4)

tab^cınca: Karakter, tabiat.

İhtirâ^c-ı şî'ri Yâver sen kolay zanneyleme
Herkesün **tab^cınca** eş'âr söylemek gâyet de güç
(G 42/10)

ta^cbîr: Yorumlama, ifade etme, yorum.

ta^cbîr: -üñ
Ne kadar olsa güzel **ta^cbîriñ**
O kadar hüsni-i beyânı severem
(G 131/7)

ta^cbîr id: Açıklamak, yorumlamak.

ta^cbîr id: -eyüm
Ne kadar sâde ise Yâver-i zâruñ suhânı
Hoşca **ta^cbîr ideyüm** hüsni ü edâ vir yâ Rab
(G 26/10)

tâbiş: Parlama, parlayış.

tâbiş: -i, -n, -e
Her yanan **tâbişine** çün Yâver
Ruħuña şu'le-i âteş didiler
(G 61/9)

tâcir-beçe: Çocuk tüccar.

tâcir-beçen: -nüñ
Sîm-i eşk eyledüm isâr metâ^c-ı hüsne
Nağd-ı dil geçdi o **tâcir-beçenüñ** zimmetine
(G 178/8)

tağ: Dağ.**tağ:** -lar, -a

Tağlara düşmek muḳarrerdür ne çāre Yāverā
 Āh kim bir gözleri āhūya oldum mübtelā

(G 15/9)

tağlara düş: Yerini yurduunu terk etmek.**tağlara düş:** -dü, -m

Nāzeninüm **tağlara düşdüm** ğam-ı ‘aşkuñla ben
 Dide-i āhūlaruñ şahrāya itmez iltifāt

(G 32/7)

tağyir it: Değiştirmek, başkalaştırmak.**tağyir it:** -di

Yine mekkāre felek hālūmi **tağyir itdi**
 Devr-i ma’kūs ile idbāruma tedbir itdi

(G 181/1)

taḥammül: Dayanma, katlanma.

Baña ger itmez iseñ Yāver’e luḫ it zālīm
 Kalmadı şabra **taḥammül** yeter āzāra meded

(G 45/10)

‘Āşıka şabr u **taḥammül** güç olur
 Böyle eṭvāra **taḥammül** güç olur

(G 69/2)

Ne ağlarsın amān ey dil **taḥammül** yok mı hiç sende
 ‘Alil oldı niçe bī-şabr u ṭāḳat zār u giryāndan

(G 143/3)

taḥammül eyle: Dayanmak, katlanmak.**taḥammül eyle:** -mez

Naḳd-ı eški dem-be-dem rāh-ı vişāle şarf idüp
 Hiç **taḥammül eylemez** bī-şabr u sāmānsın göñül

(G 118/4)

taḥammül eyle: -sün

Taḥammül eylesün mi dil nigāh-ı çeşm-i hūn-rīze
 Cigergāhumda her bir nāvek-i müjgān hancerdür

(G 52/5)

taḥammül id: Dayanmak, katlanmak.**taḥammül id:** -e, -mez

Mā’il olduĝ o gülüñ serv-i sehi kāmetine
 Hiç **taḥammül idemez** cān u dilüm ḫaşretine

(G 178/2)

taḥammül it: Dayanmak, katlanmak.**taḥammül it:** -me, -y, -üp

Bütün yağmaya virdüm hānmān-ı şabr u tedbiri

Taḥammül itmeyüp bī-şabr u sāmān olduĝum ḳaldı
 (G 183/6)

taḥmīr ol: Yoğurulmak.**taḥmīr ol:** -an, -dan

Degil nān-ḫ’ārgān ğam-ḫ’ārgānuñ ekseri bilmez

Bu ‘aşkuñ māyesin sen ‘aşḳ ile **taḥmīr olandan** şor

(G 56/8)

tahrīre vü takrīr: Yazma ve anlatma.**tahrīre vü takrīr:** -e

‘Aşkuñ aldı ‘aḳlumı göñlümde rāḫat ḳalmadı

Hālūmi **tahrīre vü takrīre** ḫācet ḳalmadı

(G 188/2)

taḫşil: İlim edinmek, öğrenmek. Gerçi düşvār idi **taḫşil** seni ammā kim

Virmedi Yāver-i bī-çāre ḫalel himmetine

(G 178/9)

taḫşil: -i, -n, -eSen niçün sa’y eylemezsin ma’rifet **taḫşiline**

‘İzzet-i dāreyne Yāver ‘ilm ü irfāndur sebab

(G 30/9)

taḫşil-i ‘ulūm: İlim öğrenme.

Muştalāḫ sözler ile şī’re ḫalāvet gelmez

Ṭab‘a **taḫşil-i ‘ulūm** ile selāset gelmez

(G 78/2)

taḫt-ı hümāyūn: Kutlu taht.**taḫt-ı hümāyūn:** -ıŞeref-yāb olalı zātı ile **taḫt-ı hümāyūnı**

Cihām kūs-ı ‘adl ü dādı pür-şit ü şadā eyler

(Kt 2/5)

taḫvīf: Korkutmak, korkutulmak, ürkütmek.Şeyḫ efendi bizi **taḫvīf** ile ta‘zib itme

Nār-ı firḳat didüĝin āteş-i firḳat degil a

(G 158/7)

ṭaḳ: Asmak, iliştiirmek.**ṭaḳ:** -du, -ñ

‘Āşıĝānuñı alup zevḳ u şafāya gidicek

Didi aĝyāruña **ṭaḳduñ** mı o ḳarneyni baña

(G 10/8)

ṭāḳat: Güç, kuvvet. Terk-i ‘aşḳ itmek de müşkil cevrine **ṭāḳat** de güç

Bir nefes ol dil-rübāsuz olmamız gāyet de güç
(G 42/1)

Ṭākat mı gelir şu'le-i ruḥsāruña cānā
Yandı cigerüm āteş-i sūzāmı görince
(G 160/5)

Bizlere dā'im sitignā gayrıya her dem vefā
Bu cefāyı çekmede Yāver'de **ṭākat** kalmadı
(G 188/10)

ṭākat: -uñ
Gönül ḥāl-i dil-i zārı o şāha 'arz-ı ḥāl eyle
Cemāl-i pür-celāle zannum ol kim **ṭākatuñ** yokdur
(G 50/4)

ṭākat: -um
Aña bakmağa yokdur **ṭākatum** Yāver gibi billāh
Beni bu ḥāle koymışken baña raḥım eylemez ḥālā
(G 19/9)

ṭākat getir: Dayanmak.

ṭākat getir: -mez
Biri **ṭākat getirmez** pençe-i 'aşka degil Behrām
Bu meydān-ı muḥabbetden niçe biñ pehlevān geçmiş
(G 89/23)

takdir-i kazā: Kazā taktiri.

İtdürür mi işini herkese tedbīr-i kazā
Ne murād itse ider ādeme **takdir-i kazā**
(G 24/2)

Halka ta'līm idiyorken reh-i zühdi Yāver
Vādi-i 'aşka düşürdi beni **takdir-i kazā**
(G 24/10)

tāk-ı ebyāt-ı metin: Sağlam beyitlerin kubbesi.

tāk-ı ebyāt-ı metin: -üm
Ṭāk-ı ebyāt-ı metinüm çarḥa reşk-endāz iken
Sāye-riz olmaz zemine ḳubbe-i taşvīrümüz
(G 83/5)

tāk-ı mihrāb-ı dü: İki kaşının kubbesi.

Ṭāk-ı mihrāb-ı dü ebrü içre şan ḳandıldür
Hem mey içmez hem yine ser-ḥoş edādur gözlerüñ
(G 111/5)

takla-bāzī: Taklacı, takla oyunu oynayan.

Nāmem yazılıp giderken ey şūḥ
Verḳa gibi itdi **takla-bāzī**
(G 196/8)

takrib: Bahāne, vesile.

Zīr-i pāyuñ belki bu **takrib** ile būs eylemem
Dergehüñde iḳtizā eyley ki ḥāk olmaḳ baña
(G 8/7)

takrīr: Anlatma, ifade etme.

takrīr: -ü, -müz
Āteş-i āhum yaḳar eş'arumuñ ma'nāsını
Yoḥsa ma'nā-yı mu'aḳḳad eylemez **takrīrümüz**
(G 83/8)

takrīr ol: Anlatılmak.

takrīr ol: -maz
Kime şekvā ideyüm olmadı bir çāre meded
Söylesem ḥāl-i dilüm ḳāl ile **takrīr olmaz**
(G 76/6)

ṭal'at: Yüz; güzellik.

ṭal'at: -üñ
Rüşen itdi ser-te-ser rüy-yı zemīni **ṭal'atüñ**
Ben şeb-i firḳatdeyem bir gün ziyāsın görmedüm
(G 124/7)

taleb it: İstemek.

taleb it: -se
Būs-ı lebüñi **itse taleb** Yāver 'aceb mi
Divāne gönül her ne iderse edeb olmaz
(G 80/9)

taleb it: -se, -ler

Yoḳ dimez būs-ı dehānuñ **itseler** daḥı **taleb**
Hiç ṭayanmaz 'aşıḳuñ ol nāzenin ibrāmına
(G 165/3)

tālī': Taliḥ, kader, kısmet, baht.

Ṭālī'üm **ṭālī'** degildür kimseden āh eylemem
Fikr idüp baḥt-ı siyāhum dā'imā ḥayretdeyüm
(G 125/3)

Yāver seḥer-i vaşla çıkarmaz beni **ṭālī'**
Şem'ı dilümi rüşen ider şām-ı muḥabbet
(G 34/9)

Ne ḳadar olsa daḥı 'ilm ü hünerde māhir
Ser-nigün **ṭālī'** olan kimseye devlet gelmez
(G 78/6)

ṭālī': -üm
Ṭālī'üm ṭālī' degildür kimseden āh eylemem
Fikr idüp baḥt-ı siyāhum dā'imā ḥayretdeyüm
(G 125/3)

ṭāli'-i ber-geşte: Tersine dönmüş şans, makus talih.

ṭāli'-i ber-geşte: -den

Öyle dil-teng eyledüñ kim 'aşık-ı maḥzûnını

Ṭāli'-i ber-geşteden dilde şikâyet kalmadı

(G 188/6)

ṭāli'-i fir'avn: Firavun'un talihi.

ṭāli'-i Fir'avn: -ı

Ṭāli'-i Fir'avn'ı gör kim ni'mete ğarķ olmış āh

Öyle kāfir şād-mān-ı ni'metüñ olmış senüñ

(G 114/7)

ta'līm id: Öğretmek.

ta'līm id: -eyüm

Fenn-i 'aşkı hele **ta'līm ideyüm** 'uşşāķa

Māye-i 'aşķ ile bi-māyeleri ondurayum

(G 127/7)

ta'līm id: -i, -yor, -ken

Ḥalka **ta'līm idiyorken** reh-i zühdi Yāver

Vādi-i 'aşķa düşürdi beni taķdir-i ķazā

(G 24/9)

tamām ol: Tamamlanmak, nihayete ermek.

tamām ol: -ma, -dı

Sāķi piyāleyi mey ile ben pür isterem

Şahbā getir ki neş'e **tamām olmadı** baña

(G 9/8)

ta'mīr: Bozuk şeyi düzeltmek, eski şeyi düzeltip yeni

haline getirmek, onarım.

ta'mīr: -i, -n, -e

Düşürdüm Yāverā **ta'mīrine** bir mışra'ı tārīḥ

Yapıldı himmet-i şeḥle ne zibā cāme-kān oldu

(Kt 1/17)

ta'n-ı aġyār u sitem: Başkalarının ayıplamaları ve

sitemi.

ta'n-ı aġyār u sitem: -den

Çekdiğüm derd ü elemden ḥaberüñ var mı şabā

Ṭa'n-ı aġyār u sitemden ḥaberüñ var mı şabā

(G 17/2)

tanzīr: Nazire yapmak, benzetmek.

tanzīr: -ü, -müz

İddi'ā'ı ṭayy-ı maẓmūn ile olsun Yāverā

Seyr-i ḥübān-ı Nedim'üñ şī'rine **tanzīrümüz**

(G 83/10)

tanzīr id: Nazire yapmak.

tanzīr id: -e

Bī-tekellüf dinilen Yāver-i zāruñ ğazelin

Gele **tanzīr ide** bir şā'ir-i māhir nerede

(G 177/10)

tār ol: Karanlık olmak.

tār ol: -duġ, -ı, -n

Meh-cemālüñ olmaduķça māh-tāb itmez göñül

Biz şeb-i hicrānınuñ **tār olduġın** bilmez miyüz

(G 75/8)

tarab: Eğlence, şenlik.

Feryād u fiġān ile talarsa n'ola 'ālem

Mātem-kede-i dehr-i denide **tarab** olmaz

(G 80/6)

tarāvet: Tazelik, körpelik.

Yaluñuz şanma **tarāvet** ruḥ-ı ḥoy-kerdede var

Jāle-ālūde olan berg-i gül-i terde de var

(G 74/1)

Bu **tarāvet** ki gülün de var o gül-ruḥsāruñ

Eger 'uşşāķı hezār olsa degildür māni'

(G 94/3)

tarf-ı cüybār: Irmak kenarı.

N'olur ṭab'umca bir gün bir müsā'id rüzġār olsa

Ben olsam bir de muṭrzb bir de **tarf-ı cüybār** olsa

(Th 1/4)

tarḥ id: Atmak, uzaklaştırmak.

tarḥ id: -üp

Raķibi **tarḥ idüp** 'uşşāķuña itdüñ nevāzişler

Olur mazlūmlar elbet efendim dāddan maḥzüz

(G 93/3)

Bizi bezmünden istiskāl güne **tarḥ idüp** cānā

Raķibān vaşluñ ile kām-yāb olsun da ḳalsun mı

(G 193/5)

tār-ı zülf: Saçının teli.

tār-ı zülf: -üñ

Beni der-bend-i 'ubūdiyyet-i ḥüsın eylemege

Tār-ı zülfüñ gibice boynuma zencir olmaz

(G 76/4)

tārīḥ düşür: Önemli sayılan bir olayın, çoġunlukla

nazım biçiminde söylenen sözlerle, ebcet hesabına göre

tarihini belirtmek.

tārīḥ düşür: -dü, -m

Düşürdüm Yāverā sāl-i cedīde bir güzel **ṭārīḥ**
Hilāl-i sāl-i nev el ḳaldurup šāha du'ā eyler
(Kt 2/23)

ṭarīk: Yol.

ṭarīk: -a
Vādi-i 'aşka düşüp böylece ḳaldum Yāver
Bir **ṭarīka** gidemem kendi rehümden ḡayrı
(G 195/10)

ṭarīk-ı cevır: Eziyet yolu.

ṭarīk-ı cevır: -de
Nā-refte rāh-ı semt-i V/vefā esb-i nāzuña
Güyā **ṭarīk-ı cevırde** bir cāddedür saña
(G 13/6)

tārik-i ḥ'āb: Uykuyu terketmiş.

tārik-i ḥ'āb: -um
Ben tā-be-seḡer fāḡteveş **tārik-i ḥ'ābum**
Bilmem 'aceb ol serv-i ḡirāmān bilür mi
(G 203/5)

tār-mār it: Dağıtmak.

tār-mār it: -dū, -ñ
'Aḡl u fibr ü zihnümi başumdan **itdūñ tār-mār**
ḡüsnini 'arız itdi ol kākül-perişānum henüz
(G 77/7)

tarz: Biçim, şekil, suret.

Başda reng-ā-reng ü reng-āmiz ser-püş-ı levend
Bu müsellemler **tarz** ile pek hoş-edādur lāleler
(G 49/14)

tarz: -da
Her dili şad-pāre ider yāre görünmez
Bu **tarzda** eser nāvek-i müjḡāna virilmiş
(G 85/6)

tarz u ṭavr: Şekil ve tavır.

tarz u ṭavr: -uñ
Egerçi **tarz u ṭavruñ** şüfiyāne gösterür ammā
Niḡāh-ı çeşm-i mestūñ ise pek seḡḡāredür cānā
(G 22/5)

tarz-ı ḡazel: Gazel tarzı.

tarz-ı ḡazel: -den
Ṭarz-ı ḡazelden itmesi āḡāz Yāver'üñ
Zeyl eylemek imiş meḡer añlandı niyyeti
(G 201/9)

tarz-ı nıḡeh-āmüz: Bakış öğreten tarz.
Cān-dādelik ey āfete **tarz-ı nıḡeh-āmüz**
Rāhuñda senüñ 'aşık-ı şeydāya ne minnet
(G 36/3)

tarz-ı tāze: Yeni tarz, şekil.

tarz-ı tāze: -y, -i
Meḡer būs-ı leb-i sākī şabūḡ-ı şubḡ-ı 'işretmiş
Bu **tarz-ı tāzeyi** bir müdmin-i maḡmürdan gördüm
(G 121/6)

tā-seḡer: Sabaha kadar.

ḡayāl-i serv-ḡadd ü nār u reftār-ı ḡirāmūñla
Beni şeb **tā-seḡer** nālān iden sensin Şerifüm hū
(G 157/4)

tās-ı çeşmesār-ı āb-ı ḡayvāndur: Ölümsüzlük suyu çeşmesinin tası.

tās-ı çeşmesār-ı āb-ı ḡayvāndur: -dur
Vāyedār oldu leb-i rūḡ-āverüñden ey perī
Şanki **tās-ı çeşmesār-ı āb-ı ḡayvāndur** ḡadeḡ
(G 43/8)

taşvır: Betimleme, resim.

taşvır: -i, -n, -i
ḡüsn-i ḡatına şafḡa-i ruḡsārına söz yoḡ
Taşvirini yazmış ne güzel ḡāme-i ḡudret
(G 38/6)

Taşvır gibi sākıt ü ḡāmüş neler var
Nev söylememek şüret-i divāra mı maḡşuş
(G 90/9)

taşvır it: Betimlemek; resmini yapmak.

taşvır it: -di
Göricek vechini biñ cān ile oldum meftün
Çünkü Bihzād-ı ḡazā ḡalbüme **taşvır itdi**
(G 181/4)

taşvır ol: Çizilmek, betimlenmek.

taşvır ol: -an, -dan
Ne bilsün zāhid-i nā-dān anuñ naḡş-ı dil-ārāsın
O şūḡuñ şüretin bir ḡalbine **taşvır olandan** şor
(G 56/4)

taşvır olın: Çizilmek, betimlenmek.

taşvır olın: -miş
Güzel **taşvır olınmış** ḡaḡt u ḡālūñ
Gözümde naḡşı ḡiç gitmez cemālūñ
(G 104/1)

tatdur: Tattırmak, tadına baktırmak.**tatdur:** -*ma*, -*di*Baña **tatdurmadı** şahbâ-yı la'liün
O bezmüñ 'işretin ağıyar bitürdi

(G 185/3)

tatlı: Tatlı, şirin. Bir **tatlı** büsesin alup ol sükkerin lebiün
Oldı o lezzetiyle dehân u dimâg dâg

(G 95/3)

Ser-âgâz-ı kelâm eyle görinsin dürr-i şehvâruñ
Toylmaz zevkine cânâne nâzik **tatlı** güftâruñ

(G 110/2)

Tatlı bir būs-ı lebin rü'pâda almışdum bu şeb
Pür-ħarâret eyleyen hâlâ o lezzetdür beni

(G 192/7)

tatlı tatlı: Tatlı tatlı.**Tatlı tatlı** ol mehüñ güftârını diñler iken
Halk ile şimden girü gelmez baña şöhet leziz

(G 47/3)

tatyib eyle: Gönlünü hoş etmek.Gâhice Yâver-i bî-çareñi **tatyib eyle**
'Aşıkça cevr ü cefâ itme de 'âdet degil a

(G 158/9)

tavk-ı muhabbet: Muhabbet halkası.**tavk-ı muhabbet:** -*le*Gerdeni **tavk-ı muhabbetle** muqayyed olalı
İtmedi murğ-ı dilüm serv-i ħıramâni fidâ

(G 20/5)

tavr: Eda, hareket, suret, tarz.**tavr:** -*uñ*Ne nüş-ı bâde eylersin ne hüşyârânedür **tavruñ**
Bilinmez mi senüñ de Yâverâ keyfiyyet-i 'aşkuñ

(G 109/9)

tavr u edâ: Tavr ve davranış.**tavr u edâ:** -*si*, -*n*, -*dâ*Rüz u şeb **tavr u edâsında** çekersem anuñ
Gelemez zerre qadar hâlet-i i'câz baña

(Th 2/19)

tayan: Dayanmak, sabretmek.**tayan:** -*maz*

Yoğ dimez būs-ı dehânuñ itseler dağı taleb

Hiç **tayanmaz** 'aşıkuñ ol nâzenin ibrâmına

(G 165/4)

ta'yib id: Ayıplamak.**ta'yib id:** -*er*Kimi **ta'yib ider** hâlüm kimi dağl u ta'arruzda
Uşandum hâşılı dehrüñ sitem-kâr aşınâsından

(G 136/5)

ta'yib id: -*er*, -*sin*Sen beni **ta'yib idersin** zâhidâ bilmem niçün
Halka rüsvây olmama hep yine cânândur sebeb

(G 30/7)

ta'yib olun: Ayıplanmak.**ta'yib olun:** -*ur***Ta'yib olunur** mı cedel-i ğayr ile Yâver
Ol şülh için ağıyar ile gavğâya ne minnet

(G 36/9)

tayy-ı mazmün: Mazmunu açmak.İddi'â'î **tayy-ı mazmün** ile olsun Yâverâ

Seyr-i hübân-ı Nedim'ün şî'rine tanzîrümüz

(G 83/9)

tâze: Taze, yeni.

Nice eyler şikeste şadme-i bād

Tâze bir şâh-sâr-ı 'aşkuz biz

(G 82/26)

Açdı nigeñüñ **tâze** zağım tâ cigertümden

Var mı ħaberüñ ey gül-i ter yârelerümden

(G 152/1)

Nedim'ün olmağ üzre bir neşât-âver ğazel gördüm

Olursa **tâze** eş'âr öyle pāk ü âb-dâr olsa

(Th 1/30)

Etrâfumı ħâr-ı ğam alup kendümi şandum

Bir şâhçeyüm **tâze** açılmış semenüm yoğ

(Th 3/10)

tâze tâze: Taze taze, yeni yeni.Şafha-i rüyuñda peydâ oldı **tâze tâze** ħağ

Bağladı mecmü'a-i ħüsne ğüzel şîrâze ħağ

(G 92/1)

ta'zib it: Cezalandırmak.**ta'zib it:** -*me*Şeyh efendi bizi tağvif ile **ta'zib itme**

Nār-ı firkat didügin âteş-i firkat degil a
(G 158/7)

teb: Ateş, hararet, sıcaklık.

Kim dir dil-i ‘uşşâka derünında **teb** olmaz
Yâ küllhen-i süzânüñ içinde leheb olmaz
(G 80/1)

teb ü tâb-ı muhabbet: Muhabbetin gücü ve ateşi.

teb ü tâb-ı muhabbet: -den
Ne rütbe yaqdı ey meh-rü beni bu âteş-i ‘aşkuñ
Teb ü tâb-ı muhabbetden bu cism-i nâ-tüvân ağlar
(G 57/6)

tebâh it: Mahvetmek, yıkmak.

tebâh it: -me
Meded luţf it dil-i bi-çârenüñ hâlin **tebâh itme**
Bilürken hâl-i zâr-ı ‘aşıkânı iştibâh itme
(G 168/1)

tebeh: Mahvolmuş, harap olmuş.

tebeh: -miş
Ġâyetle **tebehmiş**
Vuşlat demin añduñ
(G 112/19)

tebessüm: Gülümseme.

tebessüm: -den
Ġande-riz olmağıla ol gül-i ter ‘uşşâka
O **tebessümden** ‘aceb neş’e-i şahbâ mı gelür
(G 68/4)

tebessüm eyle: Gülümsemek.

tebessüm eyle: -r
Ġonceler **eyler tebessüm** bülbül-i şeydâlara
Ġülsitân-ı ‘âlem içre ‘andelibân söyleşür
(G 67/7)

tebşir ol: Müjdelemek.

tebşir ol: -maz
Çeşm-i hasret-zede her nür ile tenvir olmaz
Degme müjdeyle dil-i ğam-zede **tebşir olmaz**
(G 76/2)

tecâhül: Cahil gibi görünmek, bilmezlenmek.

tecâhül: -ler
Teġâfüller **tecâhüller** sitemler bi-vefâlıklar
Eger ġâhice olsaydı ne mâni’ her zamândur bu
(G 155/7)

Bir nifâk-âmiz söz mi didiler sulţânuma
Bu teġâfül bu **tecâhül** bu cefâ âyâ neden
(Mr 1/4)

tecâhül-güne: Bilmezlikten gelme hali.

Beni pek nâ-tüvân itdi **tecâhül-güne** eţvârüñ
Senüñ kârüñ teġâfüldür benüm hâlüm mükedderdür
(G 52/3)

teceddüd eyle: Yenilenmek, tazelenmek.

teceddüd eyle: -y, -e
Muġarremde ġuşuşâ kim **teceddüd eyleye** her sâl
Niġâhıyla ruġ-ı bi-nürüm ferruġ-liġâ eyler
(Kt 2/19)

tedbîr: Önlem alma.

Ferâġat itmege **tedbîr** arar şühüm seni liken
Naşil **tedbîr** naşil temkin ġalur ‘aşıkda âh ammâ
(G 19/5)

Ferâġat itmege **tedbîr** arar şühüm seni liken
Naşil **tedbîr** naşil temkin ġalur ‘aşıkda âh ammâ
(G 19/6)

tedbîr: -ü, -müz

Pek de bi-hüde degildür neş’e-i şeb-gürümüz
Nâ’il-i vaşl olmağa vâ-bestedür **tedbîrümüz**
(G 83/2)

tedbîr eyle: Önlem almak.

tedbîr eyle: -r
Yâr olmaz anuñ ‘aġlı kim **eyler** ise **tedbîr**
Mecnün-ı dilüm derdine dermânı ne bilsün
(G 151/5)

tedbîr idebil: Önlem almak.

tedbîr idebil: -sün
Ne **tedbîr idebilsün** ‘aġlı u fikrüm yoġ iken başda
Dil ü cânüm o çeşm-i fitneye meftündür cânâ
(G 21/5)

tedbîr it: Önlem almak.

tedbîr it: -di
Yine mekkâre felek hâlümü taġyir itdi
Devr-i ma’küs ile idbâruma **tedbîr itdi**
(G 181/2)

tedbîr ol: Tedbirli olmak.

tedbîr ol: -maz
Söylemesem ölüürüm söyler isem râz açılır

Şabrı güç çaresi yok hâşılı **tedbîr olmaz**

(G 76/8)

tedbîr-i kazâ: Kazâ tedbiri.

İtdürür mi işini herkese **tedbîr-i kazâ**

Ne murâd itse ider âdeme taqdir-i kazâ

(G 24/1)

te'emmül: İyice ve etraflıca düşünmek.

Düketme mâl ü emvâlünü itlâf ü izâ'atle

Te'emmül ile şarf it servet ü sâmanuñı hoş şut

(G 35/8)

Mey-i ikbâl ile pür-neş'e iken

Kâr-ı encâmı **te'emmül** güç olur

(G 69/8)

tefekkür: Düşünme, zihin yorma.

tefekkür: -üm

Tefekkürüm gece gündüz senün vişâlündür

İnan sahihi bu hep h'âb u hep hayâlüm sen

(G 139/5)

tefsîr-i kazâ: Kazâ tefsiri.

Ben senün 'aşık-ı didârüñ olup kalmış iken

Metn-i hüsnün yine şerh itmede **tefsîr-i kazâ**

(G 24/4)

teğâfül: Anlamazlıktan gelme, ilgisiz davranma.

Bir nifâk-âmîz söz mi didiler sulţanuma

Bu **teğâfül** bu tecâhül bu cefâ âyâ neden

(Mr 1/4)

Geh helâk eyler **teğâfül** ile hem-çün 'Azra'îl

Geh nigâh-ı ruh-bahşuñ derde dermân gösterür

(G 66/3)

Gâhice **teğâfül** gehi bî-gâne nigâhuñ

'Uşşâkuña ey gözleri âhü nelerün yok

(G 97/5)

teğâfül: -dür

Beni pek nâ-tüvân itdi tecâhül-güne eţvârüñ

Senün kârüñ **teğâföldür** benüm hâlüm mükedderdür

(G 52/4)

teğâfül: -ler

Teğâfüller tecâhüller sitemler bî-vefâlıklar

Eger gâhice olsaydı ne mâni' her zamândur bu

(G 155/7)

teğâfül it: Aldırmamak, anlamazlıktan gelmek, ilgisiz davranmak.

teğâfül it: -me

Bu zulmi sensin iden bendeñe a zâlim sen

Teğâfül itme yeter şuymaduñ mı hâlüm sen

(G 139/2)

tehâşî eyle: Korkmak, sakınmak.

Enîs-i nâ-sezâyân olmadur bâdî-i rüsvâyî

Erâzilden **tehâşî eyle** nâm u şânuñı hoş şut

(G 35/4)

tehî: Boş, faydasız.

Göñlümün pür-şûri-i meftûnluğın şanma **tehî**

Şamze-i gammâzuñ ile çeşm-i fettândur sebep

(G 30/3)

Nâz iderse 'aşık-ı zârüñ saña şanma **tehî**

Vaqt olur Mecnûn dañı Leylâ'ya itmez iltifât

(G 32/3)

Her ne dem şutsa **tehî** Yâver olur bî-zib ü fer

Dest-i sâkîde nigîn-i la'l-i rümmândur kadeh

(G 43/9)

Sitem-kâr olduğın ol nâzeninün sen **tehî** şanma

Gürüh-ı 'aşıkânı cevri ile imtihân eyler

(G 73/7)

Şadd-i mevzûnuñ görenler didiler serv-i sehî

Nâzeninüm ehl-i 'aşkuñ sözlerin şanma **tehî**

(G 184/2)

tekdîr id: İnciltmek.

tekdîr id: -i, -yor

Nuş u pendüñ beni **tekdîr idiyor** pek nâşih

Hâl-i dil böyle iken virme keder sen de baña

(G 4/5)

tekdîr it: İnciltmek.

tekdîr it: -di

Bilmedi hâlîni hiç Yâver-i bî-çâre senün

Şazab-âlûde nigâh eyledi **tekdîr itdi**

(G 181/10)

tekdîr ol: Kederlenmek.

tekdîr ol: -maz

Şafvet-i rüy ile üns eyleyen âyîne-i dil

Keder-i yâr ile Yâver nice **tekdîr olmaz**

(G 76/10)

tekellüm id: Konuşmak.**tekellüm id:** *-üip*Açılmaz oldu **tekellüm idüp** o gönce-femüm
Görünce ‘aşık-ı zârı hemân hicâb idiyor

(G 59/3)

tekellüm it: Söylemek, konuşmak.**tekellüm it:** *-mekde*Ebrûları imâ ile **itmekde tekellüm**
Şoĥbet yalunuuz şavt ile güftâra mı maĥşüş

(G 90/5)

telĥ-kâm: Damaĥı acı olan; kederli. Aramam neş'e-i bezm-i Cem'i câm-ı Cem'de
Telĥ-kâm olalı hicrân ile künc-i ĥamda

(Th 2/8)

temâşâ: Bakmak, seyretmek. Baña öğretti ol meh fenn-i aşkı bir niĥâh ile
Temâşâ bundadır kim böyle bir şâĥib-nazar gördüm

(G 128/4)

Cünün ehline manşib yok mı şeydâ olmadan ĥayrı
Niĥâh-ı ehl-i dünyâya **temâşâ** olmadan ĥayrı

(G 182/2)

temâşâ: *-lar, -la*Çemen naĥşın mücessemde **temâşâlarla** evĥâtum
Şitâ faşlı şovukdan geçdi şekvâlarla evĥâtum

(Th 1/7)

temâşâ eyle: Seyretmek.**temâşâ eyle:** *-r, -em*Baĥr-ı eşküm **eylerem** her dem **temâşâ** Yâverâ
Çeşm-i giryânüm benüm deryâya itmez iltifât

(G 32/9)

temâşâ eyle: *-r, -se*Her laĥza seni ‘aşıķuñ **eylerse temâşâ**
Dîdâruña toymaz yine sen ni‘met-i cânsın

(G 142/3)

temâşâ it: Seyretmek.**temâşâ it:** *-mez*Söylesem ĥâl-i dil-i zârımı ışĥâ itmez
Yüregüm yâresin açsam da **temâşâ itmez**

(Tb 1/12)

temâşâ: Bakmak, seyretmek.**temâşâ:** *-sı, -y, -la*Sîne-i şâfuñ **temâşâsıyla** Mecnün olmuşam
Bu ĥam-ı ‘aşkıñla azdur sîne-çâk olmaĥ baña

(G 8/3)

temâşâ-yı çemen: Çimenliĥi seyretme.**temâşâ-yı çemen:** *-se***Temâşâ-yı çemense** maĥşaduñ ey Yâver'üñ cânı
Güşâd oldu bütün yer yer gül-i dâĥ-ı nihânüm gel

(G 119/9)

temâşâ-yı gülistân-ı cemâl: Güzel yüzün gül bahçesinin seyri.**temâşâ-yı gülistân-ı cemâl:** *-e***Temâşâ-yı gülistân-ı cemâle** cû gibi aĥşam
Turuncuñ gösterüp nârenc-i bâĥuñ başına kaĥşam

(Th 1/17)

temâşâ-yı leb-i baĥr: Deniz kıyısını seyretme.**temâşâ-yı leb-i baĥr:** *-e*Gâĥice **temâşâ-yı leb-i baĥre** giderdüm
Şimden girü bu eşk ile deryâya ne minnet

(G 36/7)

temâyül: Meyletme.Şöyle bir serv-i dil-ârâ var iken
ĥayrı maĥbûba **temâyül** güç olur

(G 69/4)

temennâ: Arzu, istek, temennî.**temennâ:** *-lar, -la*ĥoş imdi bir de farzâ bir cüvân-ı şivekâr olsa
Geçirdüm seyr-i gülzârı **temennâlarla** evĥâtum

(Th 1/6)

temkîn: Kontrol, tedbir. Ferâĥat itmege tedbîr arar şühüm seni likin
Naşil tedbîr naşil **temkîn** ĥalür ‘aşıķda âĥ ammâ

(G 19/6)

ten: Beden, cisim, gövde, vücut.**ten:** *-de*Görinmez çeşmüme sensüz cihân bir zerre miĥdârı
Cihânı n'eyleyem cânâ benüm sen **tende** cânumsın

(G 147/4)

Şu'le-i ĥüsnüñle **tende** yanmaduĥ yir ĥalmadı
Añdum ‘aşkıñ âteş-i süzân geldi ĥâtıra

(G 172/7)

ten: *-üm*

Dilüm sūzān **tenüm** biryān iden sensin Şerif'üm hū
Sirişküm hasretüñle kan iden sensin Şerif'üm hū
(G 157/1)

ten: -de, -dür

Beni bir hāle koyduñ kim ecelden gayrı yok çāre
N'olur bir kerre gelseydüñ ki cānum **tendedür** şimdi
(G 194/8)

teneffür eyle: Çekinmek, kaçınmak, nefret etmek.

teneffür eyle: -r, -em

Eger dirlerse haqqumda benüm de tevbe-kār olmuş
Teneffür eylerem haalkuñ bu güne iftirāsından
(G 150/8)

tenhā: Yalnız, ıssız.

Şanma ey Leyliveşüm **tenhā** kalur 'aşıklarauñ
Gāhice Mecnūn ile şahradā murgān söyleşür
(G 67/3)

Derd-i 'aşkuñ yana yana eylemek için beyān
Gāhice cānān ile **tenhā** mekān ister gönül
(G 116/8)

tenhā: -y, -ı

Yāverāsā ülfet ü ünsiyyeti terk itdi dil
Nāsdan vaḥşet idüp **tenhāyı** eyler ittiḥāz
(G 48/10)

ten-i nāzikter: Çok nazik beden.

ten-i nāzikter: -üñ

Peri-zādān u melek nāz u istiğnā kuluñdur hep
Leḫāfetde **ten-i nāzikterüñ** rüh-i muşavverdür
(G 52/8)

tenvîr ol: Aydınlanmak.

tenvîr ol: -maz

Çeşm-i ḫasret-zede her nūr ile **tenvîr olmaz**
Degme müjdeyle dil-i ğam-zede tebsîr olmaz
(G 76/1)

terahḫum: Acıma, merhamet etme.

terahḫum: -uñ

Düşürdüñ 'ālemi 'aşka **terahḫumuñ** yokdur
Fütāde haqqımı ister nedür cevāb saña
(G 12/5)

terahḫum eyle: Merhamet etmek, acımak.

Ṭābîb-i cān u dilsin ḫaste-i hicrāna bakmazsın
Terahḫum eyle zālim ḫāl-i dil gāyet yamān olmuş
(G 86/6)

tercemān: Tercüman.

Beyāna ḫālini Yāver ne mümkün ol büt-i Çin'e
Belî ifrāt-ı ḫüznümden yanumda **tercemān** aĝlar
(G 57/10)

terciḫ: Yeğlemek, üstün tutmak.

Luḫf-ı ḫoş-büyüma **terciḫ** olur mı ḫālūñ
Gerçi kim büy-ı laṭîf 'ūd ile 'anberde de var
(G 74/3)

terk eyle: Bırakmak, vazgeçmek.

terk eyle: -me, -m

Yāverā **terk eylemem** ol yāri pā-māl itse de
Ḥāk-sār olmağ yolında iftiḫārumdur benüm
(G 122/9)

terk it: Terk etmek, vazgeçmek, bırakmak.

terk it: -di

Yāverāsā ülfet ü ünsiyyeti **terk itdi** dil
Nāsdan vaḥşet idüp tenhāyı eyler ittiḫāz
(G 48/9)

O cefā-cü seni Yāver gibi **terk itdi** ise
Sen elem çekme gönül ben saña cānān bulurum
(G 134/9)

terk it: -me

Ġaribüñ Yāver'i **terk itme** şāhum
Sarāy-ı ḫalbümüñ sāmāni sensin
(G 144/9)

terk it: -mez

Çü zāhid mescidi **terk itmez** ol nev-reste tıfl ammā
Anuñ bî-gānelerle 'işretin pîr-i muĝān söyler
(G 63/7)

terk-i āḫ eyle: İnlmeyi terk etmek.

terk-i āḫ eyle: -me

Ter-k-i āḫ eyleme mümkün mi efendim 'uşşāğ
'Andelibān ide mi nāle vü efgām fidā
(G 20/7)

terk-i 'aşk itmek: Aşkı terk etmek.

Ter-k-i 'aşk itmek de müşkil cevrine ṫākat de güç
Bir nefes ol dil-rübāsuz olmamız gāyet de güç
(G 42/1)

teşbîh id: Benzetmek.

teşbîh id: -er, -em

Bālā-ḫādüñi beñzedürem serv-i sehīye

- Reffârûnı **teşbih iderem** âb-ı revâna
(G 166/6)
- tesbîh-i riyâ-pîşe-i şad-dâne: Yüz taneli riyakar tespih.**
Bayrama degin câma bedel rindûn elinde
Tesbîh-i riyâ-pîşe-i şad-dâne çekilsün
(G 137/8)
- teşebbüs it: Girişmek, el atmak.**
teşebbüs it: -me, -ge
Der-i Mevlâ'dan özge Yâverâ ben
Teşebbüs itmege esbâb bilmem
(G 132/10)
- teşekkür id: Teşekkür etmek.**
Yâver gibi **teşekkür ider** var mı cevruñe
Agyâr durma hâlini şekvâdadur saña
(G 13/9)
- teselli it: Teselli etmek, avutmak.**
Teselli itmek isterler baña yârân gelmişler
Ki bilmezler cigergâhumda zaḥm-ı hûn-feşân aḡlar
(G 57/3)
- teselli vir: Teselli etmek, avutmak.**
teselli vir: -ecek
Ben de bu ğamla begüm hâne-i virânemde
Bir **teselli virecek** hâlûme yârân bulurum
(G 134/8)
- Ben de bu ğamla begüm hâne-i virânemde
Bir **teselli virecek** hâlûme yârân bulurum
(G 134/8)
- tesettür: Örtünme, gizlenme, saklanma, kapanma.**
tesettür: -i, -n, -i
Seyr it **tesettürini** o muğ-beççenün hele
Püşide oldı perçemi şarduḡda servete
(G 179/5)
- teşhîr olan: Büyülenmek, etkilenmek.**
teşhîr olan: -dan
Ne cânlar yakduḡın ol âfetün dil-gir olandan şor
Naşıl sıhr itdüḡin 'uşşâkıma **teşhîr olandan** şor
(G 56/2)
- teşhîr-i kazâ: Kazânın büyüsi.**
Ez-każâ 'aşkına düşdüm senün ammâ bilmem
Çeşm-i mestünde mi ğamzeñde mi **teşhîr-i kazâ**
(G 24/8)
- te'sîr id: Etkilemek.**
te'sîr id: -er
Zâhidânun almadañ ise du'â-yı ḡayrını
'Aşkuñ da'vâtını al kim güzel **te'sîr ider**
(G 54/4)
- te'sîr it: Etkilemek.**
te'sîr it: -di
'Aceb âhum mı **te'sîr itdi** kim oldı ḡaḡ-âverde
Anuñ âyine-i şâfında Yâver bir keder gördüm
(G 128/9)
- Süzme gel çeşm-i siyâhuñ meded ey mest-i nigâh
Ġamzeler ḡalbe degil cânuma **te'sîr itdi**
(G 181/6)
- Şöyle **te'sîr itdi** kim 'aşkuñ efendim cânuma
La'l-i meygünüñ ğamıyla çıkmadum mey-hâñeden
(Mr 1/1)
- te'sîr-i âh: Feryadın etkisi.**
te'sîr-i âh: -um
Eyledi **te'sîr-i âhum** cüş iderken baḡr-ı eşk
Keşti-i cismi düşürdük biz daḡı eyyâmına
(G 165/5)
- teskîn id: Acı, öfke, heyecan vb. duyguları yatıştırarak, dindirmek.**
teskîn id: -er, -üm
Âteşüm eşk ile **teskîn iderüm** bir pâre
Ġayrı güne bulamam derd-i derûna çâre
(Tb 1/29)
- teşne: Susamış, arzulu, hevesli.**
Dilüm **teşne** iken didâr-ı yâre
Urıldıḡ ğamzesine ḡana düşdük
(G 103/5)
- Zaḡm-ı dil **teşne** olur gelse diyü peykânun
Cânı âmâc ideli ğamze-i hûn-hâresine
(G 174/5)
- teşne: -dür**
Her ne rütbe nüş idersem Yâverâ ḡanmaz yine
Teşnedür cân u dilüm la'l-i leb-i gül-fâmına
(G 165/10)
- teşne: -y, -em**
Hâlûmi bildür gönül ol yâre Allâh 'aşkına
ḡayli demdür **teşneyem** didâra Allâh 'aşkına
(G 173/2)

teşnegân: Susamışlar, susayanlar; âşklar.**teşnegân:** -aMaḥmûm-ı ‘aşk-ı tâbiş-i ruḥsârûnum senüñ
Şun teşnegâna la^l-i leb-i kevseri ‘Alî

(G 190/6)

teşrif: Şereflendirmek, şeref vermek. Hemân teşrif kıl kim reşk ide akrân u emsâlüm
Bize geldükde inkâr eyleme ikrârûnı zâlim

(Th 1/13)

teşrif: -ü, -ñ, -eMunṭazır teşrifüñe üftâdegânuñ bekliyor
Gel ḥırâm-ı nâz ile itme edâ ey serv-ḳad

(G 46/7)

teşrif: -iDâ'im umarum kesmem ümidüm gelür elbet
Teşrifî o şüḥuñ bize ikrâra mı maḥşüş

(G 90/4)

teşrif: -eYâver'e var mı ‘aceb niyyeti teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden ḥaberüñ var mı şabâ

(G 17/9)

teşrif: -üñ, -iTeşrifüñi rü'yâda dil-i zâra işitdüm
Düşmen gözüme her gece uyku ḥaberüm yok

(G 98/7)

teşvîş: Zihni meşgul eden şey, gaile, karışıklık.**teşvîş:** -eVar mıdur yok mı dehânuñ ḳalmışam endişede
Hem miyânuñ fikri ile düşmişem teşvîşe de

(G 163/2)

tevbe it: Bir günah veya suçu bir daha yapmamaya söz vermek.**tevbe it:** -dü, -mBezm-i vaşluñda senüñ câm-ı lebüñ nüş ideli
Tevbe itdüm ‘âḳibet ben nûşa da hem ‘işe de

(G 163/6)

tevbe-kâr: Tövbe eden. Eger dirlerse ḥaḳḳumda benüm de tevbe-kâr olmuş
Teneffür eylerem ḥalkuñ bu güne iftirâsından

(G 150/7)

tevsen-i reftâr-ı teng: Melul yürüyüşlü huysuz at.Şeh-süvârum çek ‘inânın tevsen-i reftâr-ı teng
Esb-i nâzuñ pek ḥırâmân eyledüñ yormaz mısın

(G 138/3)

tevsi' id: Genişletmek.**tevsi' id:** -üpḤamâm u câme-kanı ḥâne-i kilâr-ı ḥâşsuñ hem
Ḥarâb u ḳıç iken tevsi' idüp cün gülsitân oldı

(Kt 1/14)

tezellül: Aşağılanma. Evvelâ ‘izzet ü rif'atde iken
Yâverâ soñra tezellül güç olur

(G 69/10)

tezyif idersin: Değersiz olarak gösterme; eğlenme, alay etme.**tezyif id:** -er, -sinNiçün eş'ârımı tezyif idersin
Senüñ Yâver ḳuluñ şâ'ir degil mi

(G 189/9)

tezyin eyle: Süslemek.**tezyin eyle:** -mek, -deSaña meyl eyledi ey mest-i nâzum ṭab^c-ı meyyâlüm
Bisât-ı ‘işî tezyin eylemekte yokdur ihmâlüm

(Th 1/12)

tıfl: Çocuk.Çü zâhid mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl ammâ
Anuñ bî-gânelerle ‘işretin pîr-i muğân söyler

(G 63/7)

tıfl: -ıEṭfâl-i cihân mektebe dil tıflı o şüḥa
Bülbül-beçeler daḫı gülistâna virilmiş

(G 85/3)

tıfl-ı endek-sâl: Yaşı küçük çocuk.**tıfl-ı endek-sâl:** -üñ, -iṬut elinden rehber ol fenn ü ma'ârif semtine
Ṭıfl-ı endek-sâlüñi sen mekteb-i ‘irfâna çek

(G 102/4)

tıfl-ı nâz: Naz çocuğu. Luṭf u iḥsânuñ zamânında baña ey tıfl-ı nâz
Dest-i cevruñ ile bîñ seng-i sitem urmaz mısın

(G 138/7)

tiğ: Kılıç.

O şūhuñ çeşm-i mesti ‘āşıkā gāhī nihān söyler
O hūnī ğamzeler **tīg** elde ammā kim ‘ıyān söyler
(G 63/2)

tīg-1 bürrān: Keskin kılıç.

tīg-1 bürrān: -uñ
Amān ber-geşte müjgānuñ elinden
O hūnī **tīg-1 bürrānuñ** elinden
(G 149/2)

tīg-1 ecel: Ecel kılıcı.

Zaħm urmağ içün ‘āşıkā hāncer be-kef olma
Ser-tiz-i nigāhuñ gibi **tīg-1 ecel** olmaz
(G 79/6)

tīg-1 ğamze: Sevgilinin yan bakış kılıcı.

tīg-1 ğamze: -ler
Bağ **tīg-1 ğamzeler** saña ey dil ne iş keser
Bu iltifāt bir nıgeh-i sādēdür saña
(G 13/7)

tīg-1 ğamze: Sevgilinin yan bakış kılıcı.

tīg-1 ğamze: -ñ
Hı̄‘āba varsa gözlerüñ şımşirin itmez der-niyām
Tīg-1 ğamzeñ bir kaçā kār olduğın bilmez miyüz
(G 75/6)

tīg-1 hicrān: Ayrılık kılıcı.

tīg-1 hicrān: -dur
Diriğ itme amān ol merhem-i kāfūrveş sineñ
Cıgergāhum benüm şad şerħa iden **tīg-1 hicrāndur**
(G 60/8)

tīg-1 kaçā: Kazā kılıcı.

tīg-1 kaçā: -dur
Dāğ dāğ olmış derümü nār-ı hāsetrele yanar
Hem yine sir-āb çün **tīg-1 kaçādur** lāleler
(G 49/10)

tīg-1 nigāh: Bakış kılıcı.

tīg-1 nigāh: -ı
Tīg-1 nigāhı itdi beni gerçi zaħmnāk
Hün-rizlikde ğamzesinüñ artdı şöhreti
(G 201/7)

tīg-1 sitem: Sitem kılıcı.

Ġamzesi sine-i mecrūħa çeker **tīg-1 sitem**
Nıgeh-i luḫfi kıomaz riş-i derüna merhem
(Tb 1/31)

tīg-1 zebān: Dil kılıcı. Dili kılıç gibi olan, te'sirli söz söyleyen.

tīg-1 zebān: -dur
Dıde-i ğüyāsınuñ ol āfetüñ
Her müjesi **tīg-1 zebāndur** baña
(G 5/8)

tih: Çöl.

Baña **tih** cür‘adur hep şunduğın ey sākı-i devrān
N’olur bir kerre nüş itsem elüñden bāde-i bī-ğaş
(G 88/7)

tih-i āteş: Ateş çölü.

tih-i āteş: -de, -y, -üm
Yem-i eşk içreyüm hem āb bilmem
Tih-i āteşdeyüm hem tāb bilmem
(G 132/2)

tīmār id: Yaralara bakmak, iyileştirmek, tımarlamak.

tīmār id: -er
Bir nigāhuñ açdı yāre bu dil-i bī-çāreye
Kim ider **tīmār** yā Rab bu oñılmaz yāreye
(G 164/2)

tīmār it: Tedavi etmek, iyileştirmek.

tīmār it: -me, -di
Derd-i ‘aşk ile görüp künc-i ğamında hāste
O ḫābib-i dil ü cān **itmedi tīmār** saña
(G 14/4)

timsāl: Misal, örnek, resim, suret.

timsāl: -üñ, -e
Oldı dil āyineveş **timsālüne** ümmidvār
Ḥayret-efzā-yı derünüm intizārumdur benüm
(G 122/5)

tır: Ok; sevgilinin kirpiği.

Uşandığ ol kemān-ebrü ğamından Yāverā artığ
Yeter **tır** ile oldı sineler mānende-i terkeş
(G 88/10)

tır: -ı

Muḫavves ebruvānın seyr iderken ‘āşık-ı zāruñ
O hūnī ğamzenüñ **tiri** cıgerden nā-gehān geçmiş
(G 89/8)

tır ü tīg-1 ağıyar: Başkalarının kılıcı ve oku.

tır ü tīg-1 ağıyar: -a
Oldı dil ü cān ğamze-i cānān ile mecrūħ
Tır ü tīg-1 ağıyara nişān eyleme yā Rab
(G 28/8)

tîr-endâz: Ok atıcı, nişancı, iyi ok atan.

O **tîr-endâz** gamzeñ mi ‘aceb çeşmüñ midür bilmem
Olur her bir nigâhuñdan cigerde şerhalar peydâ
(G 19/3)

tîr-i âh: Ah oku.

tîr-i âh: -um

Tîr-i âhum ider ‘adüyü helâk
Nâvek-i kâr-zâr-ı ‘aşkuz biz
(G 82/15)

tîr-i gamze: Gamze oku.

tîr-i gamze: -ñ

Eyledi tâ cigergehümde karar
Tîr-i gamzeñ nişâındur gönlüm
(G 123/6)

tîr-i kazâ: Kazâ oku.

Müjenüñ zañmı görünmez beni ol yâreledi
Harem-i cânuma geçdi aman ol **tîr-i kazâ**
(G 24/6)

tîr-i müjeñ: Kırpık oku.

Zülf-i müşginüñ siyeh-tâb eylemiş peykânımı
Zañm açar **tîr-i müjeñ** laht-ı ciger pür-ñün iken
(G 146/4)

Şarsalar üstine simin-ber-i kâfürüñ
Merhem olmaz mı ‘aceb **tîr-i müjeñ** yâresine
(G 174/8)

tîr-i müjgân: Kırpık oku.

Gamzeñ ile mest-i nâzum çeşm-i fettân söyleşür
Ey kemân-ebrü müjeñle **tîr-i müjgân** söyleşür
(G 67/2)

tîr-i müjgân: -a

Urıldum **tîr-i müjgâna** dilüm pür-pâredür cânâ
Amân gel virme ruşat gamzeñe ñün-ñâredür cânâ
(G 22/1)

tîr-i müjgân: -dan

O ñünî gamze-i nâ-mihrbândan zâr zâr oldum
Kâtı pür-yâre mecrûhum urıldum **tîr-i müjgândan**
(G 143/8)

tîr-i müjgân: -uñ

Ey kemân-ebrü nedür çeşmüñde bu ñün-rizlik
Tâ cigergâhumda oynar **tîr-i müjgânuñ** senüñ
(G 105/4)

toğ: Doğmak, ortaya çıkmak.

toğ: -ınca

Qalbe **toğınca** mihr-i muhâbbet
Geldi berâber derd ile miñnet
(G 37/1)

toğ: -ma, -dı

Ebr-i âhum mı ‘aceb perde-keş-i ruhsârüñ
Toğmadı bu gice ol necm-i seher n’olsun bu
(G 154/6)

tol: Dolmak.

tol: -ar, -sa

Feryâd u figân ile **tolarsa** n’ola ‘âlem
Mâtem-kede-i dehr-i denide şarab olmaz
(G 80/5)

tol: -duğ

Mey-i ‘aşk ile revnağ-yâb olup geh gâhice şolduğ
Sebû-yı mey gibi ya‘nî boşalduğ gâh geh **tolduğ**
(Th 1/22)

tolu: Dolu.

Meclisüñdür bâde-i telha halâvet-başş olan
Firqatüñle sevdüğüñ güyâ **tolu** kandur kadeh
(G 43/6)

Ben mest-i şarâb-ı leb iken bir **tolu** sunmuş
Mey-ñânede bir sâki-i dil-cü haberüm yok
(G 98/5)

tolu: -sın

Hasret-i la‘l-i leb-i meygünuyam
Gam **tolusun** cânâ şunar ağlaram
(G 126/6)

toy: Doymak, yetinmek.

toy: -maz

Rüyına bakmağla **toymaz** ‘aşık-ı hasret-keşi
Hâşılı ol meh-liqâyı her zamân ister gönül
(G 116/5)

Her lağza seni ‘aşıküñ eylerse temâşâ

Didârüña **toymaz** yine sen ni‘met-i cânısın
(G 142/4)

toyıl: Doyulmak.

toyıl: -maz

Lebüñ büsü gıdâ-yı rûh u cändur
O zevk-i cân-fezâya hiç **toyılmaz**
(G 81/8)

Ser-âgâz-ı kelâm eyle görinsin dürr-i şehvârûñ
Toyılmaz zevkine cânâne nâzik tatlı güftârûñ
 (G 110/2)

tübâ: Cennette bir ağaç.

tübâ: -y, -a
 Serv-ğaddüñ seyr iden **Tübâ'ya** itmez iltifât
 La'l-i gül-fâmuñ gören şahbâya itmez iltifât
 (G 32/1)

tüfân-ı nüh: Nuh tufanı.

tüfân-ı Nüh: -uñ
 'Älemi ğarğ itdüğün **tüfân-ı Nüh'uñ** Yâverâ
 Eşk-i çeşm-i dide-i hün-bârdan kıldum kıyâs
 (G 84/9)

tül-ı dirâz it: Uzatmamak.

tül-ı dirâz it: -me, -y, -elim
 Midhatinde o kadar **tül-ı dirâz itmeyelüm**
 Zülf-i şeb-büyü ider nâfe-i Tâtâr'a meded
 (G 45/5)

tül-ı emel-i zülf: Saçına kavuşma isteği.

tül-ı emel-i zülf: -üñ
Tül-ı emel-i zülfüñ ile fikrete düşmiş
 'Uşşâğ-ı dil-efğârûña ğayrı emel olmaz
 (G 79/3)

tulû' it: Doğmak.

tulû' it: -di
 Yine 'uşşâğ-ı hasret-keşlere 'id üzre 'id olsun
Tulû' itdi çü mihr-i 'id o meh 'ömri mezîd olsun
 (G 141/2)

tulû' it: -dükçe

Ne yapşun zerreveş nâ-çiz iken 'uşşâğ-ı hayrânı
 İder hürşide istignâ **tulû' itdükçe** ol mehveş
 (G 88/4)

tünd-hü: Sert huylu, huysuz.

tünd-hü: -dur
 Kämverlikde felek bir **tünd-hüdur** Yâverâ
 Bir karar üzre degil geh züd u gâhî dir ider
 (G 54/9)

tur: Durmak.

tur: -maz
 Haste-i bî-tâb-ı 'aşkam hâtırım şormaz mısın
 Nâzeninüm 'ahdüñe peymânuña **turmaz** mısın
 (G 138/2)

tur: -a, -maz
 Hemân gider **turamaz** semt-i yâre dil-i Yaver
 Göñül didükleri şeyde karar olur mı 'aceb
 (G 29/9)

tur: -ur, -sın
 Feryâd idelüm bülbül-i nâlân ne **turursın**
 Vaḳti mi degil seyr-i gülistân ne **turursın**
 (G 140/1)

Feryâd idelüm bülbül-i nâlân ne **turursın**
 Vaḳti mi degil seyr-i gülistân ne **turursın**
 (G 140/2)

Ey dide-i ter hasret-i yârûñ elemiyle
 Tâ şubḫa degin böylece giryân ne **turursın**
 (G 140/4)

Gör kayd-ı serüñ sen daḫı ey 'aşık-ı miskîn
 Ağyâra gider ol şeh-i hübân ne **turursın**
 (G 140/6)

Ey dil yine bir semte mi 'azm idecek ol şeh
 Yollarda kalup böylece hayrân ne **turursın**
 (G 140/8)

Ey zülf-i siyeh rüyuna yârûñ dökülürsün
 Yâver gibice sen de perişân ne **turursın**
 (G 140/10)

tur: -an
 İltifât itmedi geçdi o hürâmend-e nâz
 Reh-güzârında **turan** Yâver-i âvâresine
 (G 174/10)

tur hele tur: Dur hele dur! (Ünlem edat)

Rü'yet-i rüyûñ ile 'aşkum mezîd olsun da gör
Tur hele tur âteş-i 'aşkum şedîd olsun da gör
 (G 62/2)

türâb: Toprak, hâk.

türâb: -ı
 Hümânûñ sâyesi bî-hüde dem urmuş sa'âdetden
Türâbı sâye-i elṯâf-ı şâhî kimyâ eyler
 (Kt 2/16)

türâb olmağ: Toprak olmak.

türâb olmağ: -a
 Küy-ı dil-dâra **türâb olmağ** hasret-keş imiş
 Gülşen ü bâğ-ı İrem'den haberüñ var mı şabâ
 (G 17/7)

turre-i tarrāre: Saç lülesi.**turre-i tarrāre: -sî**

Murğ-ı dile virmededir pîç ü táb

Perçeminün **turre-i tarrāresi**

(G 198/6)

Tutalum bir nîm-nigāha niyyetün olmış senün

(G 114/6)

Manzûr-ı dü dideñ **tutalum** olmadı sürme

Ebrûlara zibâyiş için yâ ne çekilsün

(G 137/5)

turre-i zülf-i siyeh: Siyah saçın lülesi.

Perçemin itdi nihân kec-külehi zîrinde

Turre-i zülf-i siyeh sünbül-i kâfir nerede

(G 177/6)

Tutalum nev-bahâr olmış gözümde hâr olur sensüz

Gülistāñi baña zindân iden sensin Şerifüm hû

(G 157/7)

turunc: Ağaç kavunu denilen ve portakala benzeyen**meyve.; sevgilinin göğsü.****turunç: -uñ**

Temāşā-yı gülistān-ı cemāle cû gibi aksam

Turuncuñ gösterüp nârenc-i bâğuñ başına kaksam

(Th 1/18)

tüti-i dil: Gönül papağanı.İstemez kand-ı lebün **tüti-i dil** ‘ālemd

Rû-nümâ olsa da ger âyine-i rāz baña

(Th 2/9)

tut: 1.Tutmak.**tut: -ma**Derünında keder **tutma** ğam-ı cānānuñı hoş tut

Şafā-yı hâtır isterseñ hemân yārānuñı hoş tut

(G 35/1)

tutıl: Tutulmak, yakalanmak, düşmek.**tutıldı: -d****Tutıldı** dām-ı hañ u müy-ı rüyuña çünkim

Girifte-dil ser-i zülfünde piçtâb idiyor

(G 59/5)

tut: -ar, -sinGördükçe **tutarsın** beni destün yüze cānā

Ey mihr-i dirahşān senün yandum elünden

(G 148/5)

tutuş: Tutuşmak, yanmak.**tutuş: -dukça**Vücüdüm nār-ı ‘aşkuñdan **tutuşdukça** ziyālandı

Çerāğundur bu Yāver zār u nā-çarı sövündürme

(G 161/9)

tut: -upGülistānı **tutup** gül-bāng-ı nālem

Fiğānı murğ-ı hoş-elhān bitürdi

(G 187/5)

tütyā: Sürme; sevgilinin ayağının tozundan göze**çekilen sürme.****tütyā: -dur**

Görmezem hayli zamāndur hâsretin çekmekdeyüm

Tütyādur gözlerimde hāk-i rāh-ı dergeli

(G 184/8)

tut: -sa Her ne dem **tutsa** tehi Yāver olur bî-zib ü fer

Dest-i sākide nigîn-i la‘l-i rümmāndur çadeh

(G 43/9)

tuy: Duymak, hissetmek.**tuy: -up****Tuyup** büy-ı güli rüyuñ gülān bülbül bu gülşende

Kesilmez hâşre dek āh u fiğānı yā Resülallāh

(M 4/5)

2.Varsaymak, farz etmek.**tut: -alum**Bir cür‘a-i cāmı bize degmez **tutalum** kim

La‘l-i lebün olmış mey-i gül-fām-ı muhabbet

(G 34/7)

tuy: -miş Ser-i zülfünde vañan itdüğünü **tuymuş** idüm

Kandadır çanda yine şimdi o āvāre göñül

(G 117/7)

‘Ālem **tutalum** şüh-ı cihān ile pür olmış

Sen kim olasın ğayrı dil-ārāya ne minnet

(G 36/5)

tuy: -ma, -du, -ñ

Bu zulmi sensin iden bendeñe a zālīm sen

Teğāfül itme yeter **tuymaduñ** mı hālüm sen

(G 139/2)

Dil esirün zañm-ı müjgānuñla oldı zañmnāk

-U-**uç: Uçmak, havalanmak.****uç:** -ar, -sinŞem^c-i ruḥ-ı cānāneyi gördükçe **uçarsın**
Pervāne gibi yanmağa kā²il olacaḡsın

(G 145/5)

‘ūd: Ağaç, odun, öd ağacı; Hint'ten gelen ve yakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağaç. Luḡf-ı ḥoş-būyına terciḥ olur mı ḥālūñ
Gerçi kim būy-ı laṡif ‘ūd ile ‘anberde de var

(G 74/4)

uğra: Karşılaşmak, maruz kalmak.**uğra:** -du, -mḤayli dem bīmār-ı ‘aşqam Yāverā ḥālüm yamān
Uğradım bir derde kim aṡlā devāsın görmedüm

(G 124/10)

‘ukalā: Akıllılar.Güşin siper eyler ‘**ukalā** zaḡm-ı zebāna
İşğā mı ider söylenilen her hezeyāna

(G 166/1)

um: Ummak, ümit etmek.**um:** -ar, -umYāver gibi luḡfuñ **umarum** kesmem ümidüm
‘Afv eyle benüm cürm ile ‘iṡyānumı yā Rab

(G 27/9)

Dā²im **umarum** kesmem ümidüm gelür elbet
Teṡrifi o ṡūḡuñ bize ikrāra mı maḡṡuṡ

(G 90/3)

um: -ar, -sinÇāk çāküm zāhidā ben pençe-i hicrāndan
İntizām-ı ḥāl **umarsın** ‘āṡıḡ-ı divānede

(G 162/6)

‘ummān: Çok büyük engin deniz, okyanus. Her kaṡresi reṡk-āver olur baḡr-ı muḡiṡe
Çeṡmümden aḡan eṡkümi ‘**ummān** bilür mi

(G 203/4)

unut: Unutmak.**unut:** -dıBelā-dide olanlar hep görüp ḥāl-i diğeri-günüm
Unutdı kendünüñ derdin benümçün ‘āṡıḡān ağlar

(G 57/8)

ur: Vurmak, yaralamak.**ur:** -mağZaḡm **urmağ** için ‘āṡıḡa ḡancer be-kef olma
Ser-tiz-i nigāhuñ gibi tiğ-i ecel olmaz

(G 79/5)

ur: -du, -ñYağduñ sarāy-ı ḡalbümi bir küllḡen eyledüñ
Urduñ derüna dağlaruñ gülṡen eyledüñ

(G 106/2)

Urduñ dil-i mecrūḡumu açduñ yine yāre
Ey nāvek-i müjğān senüñ yandum elüñden

(G 148/7)

ur: -mazLuḡf u iḡṡānuñ zamānında baña ey ṡıfl-ı nāz
Dest-i cevrüñ ile biñ seng-i sitem **urmaz** mısın

(G 138/8)

urıl: Vurulmak.**urıl:** -du, -ñḠan döker her çeṡm-i zaḡmuñ dide-i giryān gibi
Ne **urılduñ** Yāverā ol ġamzesi ḡün-ḡ²āreye

(G 164/10)

urıl: -du, -m**Urıldum** tır-i müjğāna dilüm pür-pāredür cānā
Amān gel virme ruḡṡat ġamzeñe ḡün-ḡ²āredür cānā

(G 22/1)

O ḡüñi ġamze-i nā-mihrbāndan zār zār oldum

Ḡatı pür-yāre mecrūḡum **urıldum** tır-i müjğāndan

(G 143/8)

urıl: -du, -ğDilüm teṡne iken didār-ı yāre
Urılduğ ġamzesine ḡana düşdüğ

(G 103/6)

‘uryān-ı ‘aşk: Aşkın üryanı.**‘uryān-ı ‘aşk:** -uñYeter ‘**uryān-ı ‘aşkuñ** oldı cānā
Saña ṡimden girü Yāver ṡoyılmaz

(G 81/9)

uşan: Bıkmak, bezmek.**uşan:** -du, -ñMevlā’dan utanmaz
Cānuñdan **uşanduñ**

(G 112/12)

ušan: -du, -m

Kimi ta'yīb ider hālüm kimi daḥl u ta'arruzda
Uşandum hāşılı dehrüñ sitem-kār āşināsından
 (G 136/6)

ušan: -di, -k

Uşandık ol kemān-ebrü ğamından Yāverā artıķ
 Yeter tīr ile oldı sīneler mānende-i terkeş
 (G 88/9)

‘uşşāk: Aşıklar.

Yoluñda çünki senüñ ḥāk-pāydur **‘uşşāk**
 Neden düşer ‘acebā böyle ictināb saña
 (G 12/3)

Terk-i āh eyleme mümkin mi efendim **‘uşşāk**
 ‘Andelibān ide mi nāle vü efgāñ fidā
 (G 20/7)

‘uşşāk: -uñ
 O gice gözleri kem düş görür mi **‘uşşākıñı**
 İderse dide-i merdüm-şikārı rağbet-i ḥāb
 (G 31/7)

Bu bāzār-ı muḥabbetde alan almış şatan şatmış
 Metā'-ı cāñı **‘uşşākıñı** ne rütbe rāygāñ geçmiş
 (G 89/22)

Cāñā yiter itme cevır ü nāzı
‘Uşşākıñı ider saña niyāzı
 (G 196/2)

Vaşluñı itmeden ümmid ü recā **‘uşşākıñı**
 Firḫatüñ ğāyet ile virdi keder n'olsun bu
 (G 154/3)

‘uşşāk: -ı, -nı, -ı
 Her kaçan kim ağladup **‘uşşākını** cāñāñ güler
 Bülbülün giryāñ idüp şankim gül-i ḥandāñ güler
 (G 55/1)

Yāverā ḥāl-i gül ü bülbül gelür hep yāduma
 Her kaçan kim ağladup **‘uşşākını** cāñāñ güler
 (G 55/10)

‘uşşāk: -a
 Āh kim bilseñ ne zālimdür ne kāfirdür o şūḫ
 Zülm ider **‘uşşāka** hem kendin peşimāñ gösterür
 (G 66/8)

Ḥande-riz olmağıla ol gül-i ter **‘uşşāka**
 O tebessümden ‘aceb neş'e-i şahbā mı gelür
 (G 68/3)

Fenn-i ‘aşkı hele ta'lim ideyüm **‘uşşāka**
 Māye-i ‘aşķ ile bi-māyeleri ondurayum
 (G 127/7)

Şaluñ nāz ile ey serv-i revānum
 Görüñ **‘uşşāka** āşüb-ı cihānum
 (G 129/2)

‘uşşāk: -uñ, -a
 Ne cāñlar yaķduğım ol āfetüñ dil-ġir olandan şor
 Naşıl siḫr itdüğin **‘uşşākına** teşḫir olandan şor
 (G 56/2)

Gülşen ne gerek bende-i efgendeñe cāñā
 Kapuñ gibi **‘uşşākıña** ra'nā maḥal olmaz
 (G 79/8)

Raķibi ṫarḫ idüp **‘uşşākıña** itdüñ nevāzişler
 Olur mazlūmlar elbet efendim dāddan maḥzüz
 (G 93/3)

Gāḫice teġāfüñ gehi bi-gāne niġāḫıñ
‘Uşşākıña ey gözleri āḫü nelerüñ yok
 (G 97/6)

‘uşşāk: -ı
 Bu ṫarāvet ki gülin de var o gül-ruḫsāruñ
 Eger **‘uşşākı** hezār olsa degildür māñı'
 (G 94/4)

‘uşşāk: -ı, -nı, -a
 Yāver ideyüm dirse daḫı va'dine incāz
 Eyler yine **‘uşşākına** biñ dürlü bahāne
 (G 166/10)

‘uşşāk-ı dil-efġār: Gönlü yaralı aşıklar.
 Yāver açılup gül gibi **‘uşşāk-ı dil-efġār**
 Çün murġ-ı seḫer semt-i gülistāna çekilsün
 (G 137/9)

‘uşşāk-ı dil-efġār: -a
 Kaçınma ‘arz-ı didār eyle **‘uşşāk-ı dil-efġāra**
 Efendim dide-i Yāver ruḫıñla müstefid olsun
 (G 141/9)

‘uŝŝāk-ı dil-efgār: -um

‘Uŝŝāk-ı dil-efgārum

Yā Hāzret-i Mevlānā

(M 8/35)

uyku: Uyuma hāli, uyku.

Teŝrifüñi rü’yāda dil-i zāra işitdüm

Düşmen gözüme her gice **uyku** haberüm yok

(G 98/8)

‘uŝŝāk-ı dil-efgār: -uñ, -a

Ṭül-i emel-i zülfüñ ile fikrete düşmiş

‘Uŝŝāk-ı dil-efgāruña ğayrı emel olmaz

(G 79/4)

Gice olinca daħı **uyku** baña düşmen olur

Çeşm-i ħasret göremez bizleri hiç rāħatda

(G 167/7)

‘uŝŝāk-ı dil-figār: -ı

‘Uŝŝāk-ı dil-figāri dil-ārā güzel bilür

Mecnün-ı mübtelāsını Leylā güzel bilür

(G 65/3)

uyut: Uyutmak.

uyut: -mı, -yor

Ġamuñ **uyutmıyor** ey şüh Yāver'i bir şeb

Virür mi nāleleri bilmem ıztırāb saña

(G 12/9)

‘uŝŝāk-ı ħasret-keş: Hasret çeken âşıklar.

‘uŝŝāk-ı ħasret-keş: -ler, -e

Yine ‘uŝŝāk-ı ħasret-keşlere ‘id üzere ‘id olsun

Ṭülü‘ itdi çü mihr-i ‘id o meh ‘ömri mezīd olsun

(G 141/1)

uza: Uzamak.

uza: -dı

Baħs-i ‘aşkında daħı pek **uzadı** kıl ile kāl

Ķalmadı çekmege de firĶatini dilde mecāl

(Tb 1/47)

‘uŝŝāk-ı ħayrān: Tutkun âşıklar.

‘uŝŝāk-ı ħayrān: -ı

Ne yapsun zerreveş nā-çiz iken ‘uŝŝāk-ı ħayrānı

İder ħürşide istiĝnā ṭülü‘ itdükçe ol mehveş

(G 88/3)

‘uŝŝāk-ı zār: Ağlayan âşıklar.

‘uŝŝāk-ı zār: -ı

Ġüldürür ‘uŝŝāk-ı zārı ŝevĶ-ı ‘aşĶ-ı dil-berān

Şem‘-i bezmün süzına pervāneler pinhān güler

(G 55/5)

utan: Çekinmek, utanmak.

utan: -du, -ñ

Ey zülf-i perişān

Kimlerden **utandıñ**

(G 112/16)

utan: -maz

Mevlā’dan **utanmaz**

Cānuñdan uşandıñ

(G 112/11)

uyan: Uyanmak.

uyan: -du, -ñ

Baħtuñ senüñ ey Yāver-i ŝeydā ne siyehmiş

Ĥ‘āb içre vişāle irüp ol demde **uyandıñ**

(G 112/18)

-Ü-**ü: "Ve" bağlacı.**

Ben bî-kes **ü** bî-tâbum
Var mı benim aḥbâbum

(M 8/5)

Tefekkürüm gice gündüz senün vişâlündür
İnan saḥîḥi bu hep ḥ'âb **u** hep ḥayâlüm sen

(G 139/6)

Ebr-i kâkül açılır geh gâhice rû-püş olur
Mâh-tâbum geh 'ıyân **u** geh nihân gördüm seni

(G 197/8)

üfle: Üflemek.**üfle: -r**

Geçer ḥışm u gâzâbdan şanma sen ol âfet-i ser-keş
Kül olduḥsa ne ḡam yirsin yine **üfler** ider âteş

(G 88/2)

üftâde: Düşkün.

Sen misin **üftâde** âyâ yoḥsa herkes böyle mi
Ḥâlün olmuşdur perişân Yâverâ ḥikmet nedür

(G 71/9)

Üftâde oldu dil yine bir serv-i kâmete
Düşdi zemîne sâye gibi vardı râḥata

(G 179/1)

üftâde: -si, -y, -e, -m

Yâverâ çünki ben **üftâdesiyem** dil-dâruñ
N'ola dirlerse eger 'aşık-ı efgende baña

(G 4/9)

üftâde: -dür

'Aşkuñ rehüñde cân u dil **üftâdedür** saña
Ḥayli zamân bende vü dil-dâdedür saña

(G 13/1)

Ol şeh-i ḥüsne gönül **üftâdedür**
Yâver ise 'aşık-ı ḡam-ḥ'âresi

(G 198/9)

üftâde: -ñ

Senün ol künc-i ḡamda ḥüzn-i 'aşkuñ ile **üftâdeñ**
Görürse iltifâtuñ yâ nasıl memnündür cânâ

(G 21/7)

Kapuñda ḥâkim ü vâli senün **üftâdeñ** olmuşdur
Benüm gibi hezârân mübtelâya raḡbetün yoḡdur

(G 50/7)

üftâde: -ñ, -i

Büse-i la'l-i lebün **üftâdeñi** dil-sir ider
Lik düşünâmuñ efendim gâhice dil-gir ider

(G 54/1)

üftâde: -si

Yâver gibi ben de oldum ey dil
Üftâdesi bir cefâli yârün

(G 107/10)

üftâde: -ler, -ün

Bir kerre niḡâh eylemedün bende-i zâra
Üftâdelerün ḥâline ey meh nazaruñ yoḡ

(G 97/8)

Yâver gibi bîzâr ider ol ḥalk-ı cihânı
Üftâdelerün şabr ile sâmanı ne bilsün

(G 151/10)

üftâde vü bî-hüş: Âşık ve şaşkın.

Aldı 'aḡlum beni âvâre vü medḥüş itdi
Bir nazarda beni **üftâde vü bî-hüş** itdi

(Tb 1/10)

üftâde vü nâlede: Âşık ve inleyen.**üftâde vü nâlede: -dür**

Olaldan bir cefâ-cü dil-berün âvâresi Yâver
Ġarib ü pây-mâl **üftâde vü nâlede** şimdi

(G 194/10)

üftâdegân: Aşıklar.**üftâdegân: -uñ**

Munḡazır teşrifüñe **üftâdegânıñ** bekliyor
Gel ḥıram-ı nâz ile itme edâ ey serv-ḡad

(G 46/7)

üftâdegân-ı derbeder: Derbeder aşıklar.**üftâdegân-ı derbeder: -ün**

Ey şâh-ı ḥüsn ḥâlet-i 'aşkuñla biñ ḡadar
Üftâdegân-ı derbederün yoḡ mıdur senün

(G 108/8)

üftâde-i ḥüsn ü cemâl: Güzelliḡinin ve yüzünün aşığı.**üftâde-i ḥüsn ü cemâl: -i**

Anuñ **üftâde-i ḥüsn ü cemâli** olduḡum vakti
Geçen günler ḥisâb itdüm ki Yâver çok zamân olmuş

(G 86/9)

üftâde-i küy-ı 'aşk-ı cânân: Sevgilinin aşk sokaḡının aşığı.**Üftâde-i küy-ı 'aşk-ı cânân**

Her h atvede kılmada nam azı

(G 196/5)

 ft adelig: Düşmüş, düşkün, zavallı.

 ft adelig: -çim

 ft adelig m vardı ki ol rütbeye Y ver
‘Aqlum gidiyor k amet-i c n nı görince

(G 160/9)

 ft adelig m halk-ı cih n t yudı bilürsin
H cet mi begüm h l mi ben Şerh   bey na

(G 166/3)

Ülfet: Dostluk.

Hem-nişin olmaz bizümle ol Şeh-i  li-cen b
Hem-dem-i bezm-i ek bir y r ile ** lfet** de g ç

(G 42/4)

Ol meh n mihiri dilinde c y-g r olmak için
İbtid larda olur c n n ile ** lfet** lez z

(G 47/6)

Her vakit ** lfet** olur mı ol gül-i zib  ile
Bir zam n da Y ver s  h sret-i c n ne ek

(G 102/9)

Ülfet: - n 

Ey ‘aş ** lfet n** ile h l m h r b olup
R sv  beni bu ‘ leme bak hep sen eyledün

(G 106/7)

Çeşm-i  h larla c n  ** lfet n** olmiş senün
Anu  için ‘aŐık ndan vahŐet n olmiş senün

(G 114/1)

 lfet n mümkin degildür vaŐlu nı itmem  m d
N - m d olmak da ı bir g ne r h tdur ba a

(G 2/3)

Ülfet: -i

Ő h n ile pek ** lfeti** arttdurdu  efendim
Kendün gibi bir  fete m ’il olacaŐın

(G 145/3)

Ülfet: -de

Yanayum yaŐılayum derd-i fir ku la senün
H sret n ben çekeyüm halk ile sen ** lfetde**

(G 167/6)

Ülfet id: Dostluk etmek.

Ülfet id: -er

ayr ile cilve-k n n ** lfet ider** de Y ver
Niun ol gülşen-i c num ba a maŐz n görinür

(G 51/9)

Dem- -dem ayrılarla ** lfet ider** ol per  Şimdi
Benüm Y ver gibi mehc r-ı c n n olduğum kaldı

(G 183/9)

Ülfet it: Arkadaşlık, dostluk etmek.

Ülfet it: -d g, - m

B de-i ‘aŐku la mestem bilmezem ‘işret nedür
S ki-i gül-çihrelerle **itdügüm  lfet** nedür

(G 71/2)

Ülfet    nsiyet: Dostluk ve arkadaşlık.

Ülfet   ünsiyet: -i

Y ver s  ** lfet   ünsiyeti** terk itdi dil
N sdan vahşet idüp tenh y  eyley ittih z

(G 48/9)

Ülfet-i dil-d r: Sevgilinin dostluğu.

Şimdilik h li hoş amm  ** lfet-i dil-d r** ile
Ol rak b-i bed-lik nu n bak hele enc mına

(G 165/7)

Kendi h l nde gezerken niun oldu n böyle
Y ver  n'eyledi g r ** lfet-i dil-d r** sa a

(G 14/10)

Ülfet-i y r n: Sevgilinin dostluğu.

Ülfet-i y r n: -i

Mihm num iken h ne-i dilde ėamu  ey Ő h
Me’l f-ı ėamu  ** lfet-i y r nı** ne bilsün

(G 151/4)

 m d it: Ümit etmek.

 m d it: -me, -m

 lfet n mümkin degildür vaŐlu nı **itmem  m d**
N - m d olmak da ı bir g ne r h tdur ba a

(G 2/3)

 m d   melce-i me’v : Ümit edilecek ve sıŐnılacak yer.

 m d   melce-i me’v : - n 

 m d   melce-i me’v n  r h-ı H k bil ey Y ver
Hud ’nu n dergehinden ğayrı derg hı pen h itme

(G 168/9)

 m d m kes: Ümit kesmek, umudunu kesmek.

 m d m kes: -me, -m

Yāver gibi luḫfuñ umarum **kesmem ümidüm**
‘Afv eyle benüm cürm ile ‘iṣyānumı yā Rab
(G 27/9)

Dā’im umarum **kesmem ümidüm** gelür elbet
Teṣrifi o ṣūḫuñ bize ikrāra mı maḫṣūṣ
(G 90/3)

ümmet: Ar. Cemaat, kavim, taife.

ümmet: -*üñ, -e*
Nazar-ı raḫmetüñ ey ḫazret-i maḫbüb-ı Ḥudā
Anadan hem babadan **ümmetüñe** eṣfaḫdur
(M 7/4)

ümmid id: Ümit etmek.

ümmid id: -*er, -ken*
Gül-i ruḫsārımı **ümmid iderken**
Gülistān-ı ruḫında ḫār bitürdi
(G 185/5)

ümmid id: -*i, -yor*
Ümmid idiyor cān u dilüm büse-i la’lün
Yāver gibi şimdi ne ‘aceb fikr-i muḫālüm
(G 133/9)

ümmid ü recā: Ümit ve arzu.

Vaṣluñı itmeden **ümmid ü recā** ‘uṣṣākuñ
Firḫatüñ gāyet ile virdi keder n’olsun bu
(G 154/3)

ümmidvār: Ümitli.

Oldı dil āyineveṣ timsālüne **ümmidvār**
Ḥayret-efzā-yı derünüm intizārumdur benüm
(G 122/5)

üns eyle: Arkadaşlık, dostluk etmek.

üns eyle: -*y, -en*
Şafvet-i rüy ile **üns eyleyen** āyine-i dil
Keder-i yār ile Yāver nice tekdür olmaz
(G 76/9)

üns ü ülfet: Alışkanlık ve dostluk.

üns ü ülfet: -*den*
Ne bulduñ gayrılarla itdüğüñ bu **üns ü ülfetden**
Biraz da ey cefā-cü Yāver-i nālānuñı ḫoṣ ṭut
(G 35/9)

ünsiyet: Yakınlık, ahbaplık, ülfet.

ünsiyet: -*üm*

O ḫünī ḡamzelerle var idi **ünsiyetüm** evvel
Görinmez ḫayli demlerdür ‘aceb ol ḫandadır şimdi
(G 194/5)

üşküfe: Çiçekler.

üşküfe: -*si, -n*
Ḥaṭṭ-ı benefşeḡünına sünbüllerin döküp
Üşküfesin çıkardı yüze nev-bahār ruḫ
(G 44/8)

üst: Üst, üzeri.

üst: -*i, -n, -e*
Şarsalar **üstine** simin-ber-i kāfüruñ
Merhem olmaz mı ‘aceb tır-i müjeñ yāresine
(G 174/7)

üst: -i, -n, -de

Sinem **üstinde** gelüp cāy-ı ḫarār ide diyü
‘Aṣıḫāndan beni de ‘add ü ṣümār ide diyü
(Tb 1/23)

üzre: Üstünde, üzerinde.

Kāmverlikde felek bir tünd-ḫūdur Yāverā
Bir ḫarār **üzre** degil geh zūd u gāhī dir ider
(G 54/10)

Bir ḫarār **üzre** olmazuz dā’im
Devr ider rüzḡār-ı ‘aṣḫuz biz
(G 82/3)

Yine ‘uṣṣāḫ-ı ḫasret-keṣlere ‘id **üzre** ‘id olsun
Ṭulū‘ itdi çü mihr-i ‘id o meh ‘ömri mezid olsun
(G 141/1)

Şefi‘ olmaz iseñ rüz-ı cezāda Yāver-i zāra
Şirāṭ **üzre** geçemez ol emekler yā Resülallah
(M 5/10)

Ḥulūṣ **üzre** füzün-ı ‘ömrinüñ da‘vāṭı dil-ḫ’āhum
Du‘ā-yı bī-riyāyī müstecāb elbet Ḥudā eyler
(Kt 2/21)

‘Aceb pistānına beñzer mi diḫḫat **üzre** bir baḫsam
Sen aṣsañ sineni bağ içre birḫaç da enār olsa
(Th 1/19)

üzre: Üzere (-mak üzere anlamında edat)

Nedim’ün olmaḫ **üzre** bir neṣāt-āver ḡazel gördüm
Olursa taze eṣ’ār öyle pāk ü āb-dār olsa
(Th 1/29)

-V-

vā-beste: Olması başka bir şeyin varlığına bağlı olan, -e bağlı.**vā-beste:** -dür

Pek de bî-hüde degildir neş'e-i şeb-gürümüz

Nā'il-i vaşl olmağa **vā-bestedür** tedbirümüz

(G 83/2)

va'd: Söz.**va'd:** -i, -n, -eYāver ideyüm dirse dağı **va'dine** incāz

Eyler yine uşşakına bîñ dürlü bahāne

(G 166/9)

va'd id: Söz vermek.**va'd id:** -er

İnanma i'timād itme ne kāfir kişidür ol şüh

Vişālün **va'd ider** gerçek gibi ammā yalan söyler

(G 63/4)

va'd it: Söz vermek.**va'd it:** -di**Va'd itdi** vişālin saña ol va'dine durmaz

Sen öyle yalan sözlere gerçekden inandıñ

(G 112/9)

vādi: İki dağ arası, vadi.**vādi:** -ler, -de

Kimi cānın fidā itmiş kimi māl ü menālün hep

Bu **vādilerde** ey zāhid gürüh-i 'aşıqān geçmiş

(G 89/20)

va'd-i vişāl eyle: Kavuşma sözü vermek. Niyāzum budur ey meh-rū baña **va'd-i vişāl eyle**

Saña cānum fidā olsun bu gam-ğ'arı sövündürme

(G 161/5)

va'd-i vişāl it: Kavuşma sözü vermek.**va'd-i vişāl it:** -mişO meh **va'd-i vişāl itmiş** işitdüm Yāver'e ammā

İnanmam i'timād itmeme ki gerçekden yalandur bu

(G 155/9)

vādi-i 'aşk: Aşk vadisi.

Hayfā ki dilā derd-i muḥabbet saña kaldı

Bu **vādi-i 'aşk** içre meşakḳat saña kaldı

(G 199/2)

vādi-i 'aşk: -a

Halka ta'lim idiyorken reh-i zühdi Yāver

Vādi-i 'aşk düşürdi beni taḳdîr-i ḳazā

(G 24/10)

Düşürdüñ **vādi-i 'aşk** beni Yāver gibi ḫālā

Ġamuñla böylece püyān iden sensin Şerifüm hū

(G 157/9)

Vādi-i 'aşk düşüp böylece ḳaldum Yāver

Bir ṫarîḳa gidemem kendi rehümden ḡayrı

(G 195/9)

vādi-i 'aşk: -uñ, -da

Derd-i hicrānuñla baḳ işte seçilmez oldum āh

Vādi-i 'aşkuñda zencirün sürer dīvāneden

(Mr 1/12)

vādi-i hicrān: Ayrılık vadisi.**vādi-i hicrān:** -a**Vādi-i hicrāna** vāşıl itdi hep rāhum benüm

Bir baḳışda semt-i vaşla reh-nümādur gözlerün

(G 111/3)

vādi-i miḫnet: Dert vadisi.**vādi-i miḫnet:** -de

Ey 'aşḳ-ı cüvānān derünümde füzün ol

Bu **vādi-i miḫnetde** baña rāh-nümün ol

(G 120/2)

va'dine dur: Sözü tutmak.**va'dine dur:** -mazVa'd itdi vişālin saña ol **va'dine durmaz**

Sen öyle yalan sözlere gerçekden inandıñ

(G 112/9)

vāfir: Çok, haddinden fazla, bol.

Gördünüz mi o güzel gözleri sāḫir nerede

Gideli ḫayli zamān gelmedi **vāfir** nerede

(G 177/2)

vāh vāh: Çok yazık. (Ünlem edat) Yoğ imiş hiç rāḫm u şefḳat u luṫf **vāh vāh**

Merḫametle itmedüñ efgendeñe bir kez nigāḫ

(Mr1/9)

vahdet: Birlik, bütünlük; Allah'ın varlıktaki birliği.**vahdet:** -dür

Kanda varsam Yāverā cüyende-i Ḥaḳḳ'am hele

Eyleyen dervişveş kesretde **vahdetdür** beni

(G 192/10)

vaḥşet: Yalnızlık, korku, endişe.**vaḥşet:** -*üñ*Çeşm-i âhûlarla cānâ ülfetüñ olmuş senüñ
Anuñ için ‘aşıkāndan **vaḥşetüñ** olmuş senüñ

(G 114/2)

vaḥşet id: Yalnızlaşmak.**vaḥşet id:** -*üp*Yāverāsā ülfet ü ünsiyyeti terk itdi dil
Nāsdan **vaḥşet idüp** tenhāyı eyler ittihāz

(G 48/10)

vaḥşet-piše it: Yalnızlığı huy edinmek.**vaḥşet-piše it:** -*di*Bir nigāhum ol ğazālî **itdi vaḥşet-piše** āh
Āh kim kendi nigāhum daḥı düşmendür baña

(G 1/5)

vaḳ‘a: Olay, hadise.**vaḳ‘a:** -*m*Beni rüsvā-yı ‘aşk itdüñ duyıldı ‘āleme **vaḳ‘am**
Raḳībūñ ḥālümü bir bir cihāna dāstān eyler

(G 73/3)

vaḳf eyle: Durdurmak, alıkoymak.**vaḳf eyle:** -*r*Seni Yāver gibi ol ḥasret-i didāra **vaḳf eyler**
Gönül meyl eyleme her gördügin maḥbüb-ı zibāya

(G 170/9)

vāḳ‘ā: Hakikaten, gerçekten. Esmerü'l-levnüñ olur şîrin edāsı **vāḳ‘ā**
Pek güzel semt-i Ḥicāz'üñ dil-rübāsı **vāḳ‘ā**

(G 7/1)

Esmerü'l-levnüñ olur şîrin edāsı **vāḳ‘ā**
Pek güzel semt-i Ḥicāz'üñ dil-rübāsı **vāḳ‘ā**

(G 7/2)

Olsa Loḳmān u Felāṭūñ çāre-sāzı n'eylesün
Derd-i ‘aşkuñ olmayınca bir devāsı **vāḳ‘ā**

(G 7/4)

Serserî vü der-be-der olmaḳ muḳarrerdür hele
Öyle şüh-ı pür-cefānuñ mübtelāsı **vāḳ‘ā**

(G 7/6)

Cān fidā eyler imiş herkes metā‘-ı vuşlata
Ben ḥaridār olmadum yoḳdur bahāsı **vāḳ‘ā**

(G 7/8)

Bî-vefā bir dil-rübā dirler idi gerçek imiş
Yāver'e yoḳ ḡayrıya vardur vefāsı **vāḳ‘ā**

(G 7/10)

vāḳıf ol: İdrak etmek, kavramak.**vāḳıf ol:** -*ma, -miş*Kitāb-ı ḥüsnini görmez ki varsun zevḳ-i ma‘nāya
Bu fenne **olmamış vāḳıf** hezārān ‘ālimān geçmiş

(G 89/18)

vāḳıf ol: -*sa, -y, -di*Dil-i pür-süzuma dūzaḡ eger kim **vāḳıf olsaydı**
Cehennem nārı yoḳmaz mücrimānı yā Resûlallāh

(M 4/9)

vāḳıf-ı lehce-i nigāh: Bakış dilinin bileni.**vāḳıf-ı lehce-i nigāh:** -*uñ, -dur***Vāḳıf-ı lehce-i nigāhuñdur**
‘Ālemüñ nükte-dānidur gönüm

(G 123/7)

vakt: Çağ, zaman, devir.Cān u dilüm ey ruḡı gül-i nevān
Her ne **vakt** görse seni şād olur

(G 64/6)

Her **vakt** ülfet olur mı ol gül-i zibā ile
Bir zamān da Yāverāsā ḥasret-i cānāne çek

(G 102/9)

vakt: Çağ, zaman, devir. Her **vakt** seḡergāhum
‘Ayyūḳa çıkar āhum

(M 8/21)

vakt: -*i*Anuñ üftāde-i ḥüsn ü cemālî olduḡum **vakti**
Geçen günler ḥisāb itdüm ki Yāver çok zamān olmuş

(G 86/9)

Feryād idelüm bülbül-i nālān ne ṭurursın
Vakti mi degil seyr-i gülistān ne ṭurursın

(G 140/2)

vakt ol: Zamanı gelmek.**vakt ol:** -*ur*Nāz iderse ‘aşık-ı zāruñ saña şanma teḡi
Vakt olur Mecnūn daḡı Leylā'ya itmez iltifāt

(G 32/4)

vakt-i şād-mān: Mutluluk vakti.

Ben ol maḥrūm-ı dīdārum beni şād itmedi devrān
Ben ol maḥzūn u nālānum ki **vakt-i şād-mān** geçmiş
(G 89/34)

vālih: Şaşkın, hayran.

Şöyle **vālih** gezerüm kendümi aşlā bilmem
Daḥı bir yir göremem pīşgehümden ğayrı
(G 195/3)

vallāhi: "Allah'a yemin olsun ki" anlamlarında yemin sözü.

Vallāhi efendim seni özler seni gözler
Bu zaḥm-ı ciger-süz ile her dāğ-ı nihānum
(G 130/7)

vāmık: Vamık ve Azra hikâyesinin erkek kahramanı.

Vāmık olsam bu cefāyī baña ‘Azrā itmez
Belki Mecnūn daḥı olsam bunu Leylā itmez
(Tb 1/17)

var: Gitmek, ulaşmak.

Erbāb-ı ḥired gibi şaşkın fikrete düşme
‘Aḳluñ **var** ise sen daḥı **var** ehl-i cünün ol
(G 120/8)

Güş idüp inşāf iderseñ **var** ḥuzūra bir sözüüm
Ḥāk-pāy-ı pākine ferş iderek cānā yüzüüm
(Mr 1/5)

var: -up

Dergeh-i Ḥaḳḳ’a **varup** yalvaragör ey Yāver
Devr-i ebvāb iderseñ saña ‘izzet gelmez
(G 78/9)

Şabr u qarār u ‘aḳl u dili Yāverā ḳoduñ
Semt-i ḥabībe sen de **varup** mesken eyledüñ
(G 106/10)

var: -sun

Kitāb-ı ḥüsnini görmez ki **varsun** zevḳ-i ma‘nāya
Bu fenne olmamış vāḳıf hezārān ‘ālimān geçmiş
(G 89/17)

Ne ‘id itdük ne bayramlaşduḳ ol bī-gāne-ülfetle
Alanlar büsesin **varsun** disün ‘idüñ sa‘id olsun
(G 141/8)

var: -du, -m

Bāğa **vardum** nergisüñ gördüm bugün maḥmūrluğın
El-amān ol dīde-i fettān geldi ḥāṭıra
(G 172/3)

Ne nūş-ı bāde itdüm ben ne bir mey-ḥāneye **vardum**
Mey-i la‘lūñ ile sekrān iden sensin Şerifüm hū
(G 157/5)

var: -mca

Bir kerre o gül-ruḥlaruñ öpsem ḳızarınca
Surḥi-ı ruḥı gitmeye tā ḥaşre **varınca**
(G 175/2)

var: -sa, -m

Āteşüm çoḳ benüm ammā ki havālar da şovuk
N’ola **varsam** o mehüñ meclis-i germiyyetine
(G 178/4)

Ḳanda **varsam** Yāverā cüyende-i Ḥaḳḳ’am hele
Eyleyen dervişveş kesretde vaḥdetdür beni
(G 192/9)

var: Mevcut olan.

Ben bī-kes ü bī-tābum
Var mı benüm aḥbābum
(M 8/6)

Yāver gibi teşekkür ider **var** mı cevruñe
Ağyār durma ḥālını şekvādatur saña
(G 13/9)

Çekdüğüm derd ü elemden ḥaberüñ **var** mı şabā
Ṭa‘n-ı ağyār u sitemden ḥaberüñ **var** mı şabā
(G 17/1)

Çekdüğüm derd ü elemden ḥaberüñ **var** mı şabā
Ṭa‘n-ı ağyār u sitemden ḥaberüñ **var** mı şabā
(G 17/2)

Gerçi kim ḡonce-güşālıklarımı duydum hep
‘Aceb ol ḡonce-i femden ḥaberüñ **var** mı şabā
(G 17/4)

Bād-ı āhum yine bādī mi perişānlığına
Zülf-i pür-piçiş ü ḥamdan ḥaberüñ **var** mı şabā
(G 17/6)

Küy-ı dil-dāra türāb olmağa ḥasret-keş imiş
Gülşen ü bāğ-ı İrem'den ḥaberüñ **var** mı şabā
(G 17/8)

- Yāver'e **var** mı 'aceb niyyeti teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden haberüñ **var** mı şabâ
(G 17/9)
- Yāver'e **var** mı 'aceb niyyeti teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden haberüñ **var** mı şabâ
(G 17/10)
- Ƙaddüñ **var** iken Ƙāmet-i Ʀübā'ya ne minnet
La'lüñ **var** iken bāde-i ƣamrāya ne minnet
(G 36/2)
- İtse ne **var** nezārem ile iftiĥār ruĥ
Buldı benüm nigāhum ile iştiĥār ruĥ
(G 44/1)
- Ƙaddini itmiş dü-tā 'aşkuñla böyle **var** mıdur
Ĥāşılı Yāver gibi bir mübtelā ey serv-ƣad
(G 46/9)
- Bulsa çok mı yine mevtāsı ĥayāt
Ne **var** ol 'İsi-i Meryem geliyor
(G 53/4)
- Gülse eşk-i çeşmümi gördükde ol dil-ber ne **var**
Kühlarda cular ağlar kebg-i kühsārān güler
(G 55/3)
- Birbiriyle āşinālıĥlar ezelde **var** imiş
Dāmenümle eldeki ƣāk-i giribān söyleşür
(G 67/5)
- Şöyle bir serv-i dil-ārā **var** iken
Ėayrı maĥbūba temāyül güç olur
(G 69/3)
- Yaluñuz şanma ƣarāvet ruĥ-ı ĥoy-kerdede **var**
Jāle-ālüde olan berg-i gül-i terde de **var**
(G 74/1)
- Yaluñuz şanma ƣarāvet ruĥ-ı ĥoy-kerdede **var**
Jāle-ālüde olan berg-i gül-i terde de **var**
(G 74/2)
- Luĥf-ı ĥoş-büyına terciĥ olur mı ĥālüñ
Gerçi kim büy-i laĥif 'ūd ile 'anberde de **var**
(G 74/4)
- Özge bir neş'e virtür sāĥar-ı la'lüñ cāna
Gerçi keyfiyyet-i neş'e mey-i sāĥarda da **var**
(G 74/6)
- Yokdur ol māhveşüñ ĥüsn-i Ĥudā-dādına söz
Ancaĥ esbāb-ı ĥasen zib ile ziverde de **var**
(G 74/8)
- 'Aşĥum iĥrār idüp ol şüh-ı cefā-pişe dimiş
Dāĥ-ı pür-ĥün-ı firāĥum dil-i Yāver'de de **var**
(G 74/10)
- Beni ol bī-vefā vuşlatla mesrūr eylemez dirsın
'Aceb bir **var** mıdur vaşlıyla yārüñ şād-mān olmuş
(G 86/8)
- Taşvır gibi sākıt ü ĥāmüş neler **var**
Nev söylememek şüret-i divāra mı maĥşüş
(G 90/9)
- Bu ƣarāvet ki gülün de **var** o gül-ruĥsārüñ
Eger 'uşşāĥı hezār olsa degildür māni'
(G 94/3)
- Bir lebi **var** ol gülüñ kim gül-be-şekkerden laĥif
Öyle bir ruĥsārı da **var** kim gül-i terden laĥif
(G 96/1)
- Bir lebi **var** ol gülüñ kim gül-be-şekkerden laĥif
Öyle bir ruĥsārı da **var** kim gül-i terden laĥif
(G 96/2)
- Ne ƣadar tāb u ƣarāvet **var** ise
O gül-i terde ƣodı cilve-i 'aşĥ
(G 99/7)
- Refāh-ı ĥālümüz **var** iken evvel
Faĥır olduğda biz bī-gāne düşdük
(G 103/3)
- Ƙaddüñ **var** iken Ƙāmet-i Ʀübā'ya ne minnet
La'lüñ **var** iken bāde-i ƣamrāya ne minnet
(G 36/1)
- Bahār-ı köhnedür bir başĥa 'ālem **var** bu gülşende
Ĥırāmān ol hezār-ı nāz ile serv-i revānum gel
(G 119/5)
- Erbāb-ı ĥired gibi şaĥm fikrete düşme
'Aĥluñ **var** ise sen daĥı **var** ehl-i cünün ol
(G 120/8)
- Ser-i küyuñda canı **var** ise dursun ruĥebā
Nāvek ü tir-i du'āyı hele dūr göndereyüm
(G 127/5)

Kemân-ı ebruvânun ey meh-i rahşende-peyker âh
Rehâ bulmuş ‘aceb bir **var** midur sehm-i kazâsından
(G 136/4)

Niçün ol meh beni rencide-hâtır eyliyor dirsın
‘Aceb bir **var** midur hoşnüd olmuş dil-rübâsından
(G 150/6)

Fidâ eyler dil ü cânın o şühun rah-ı ‘aşkında
‘Aceb Yâver gibi bir **var** mı anuñ mübtelâsından
(G 150/10)

Açdı nıgehün tâze zağım tâ cigerümden
Var mı haberün ey gül-i ter yârelerümden
(G 152/2)

Mest itdi beni ol güzelün bâde-i ‘aşkı
Yâver haberün **var** mı benüm derd-i serümden
(G 152/10)

Sen inşâf it bu cevri çekmenün hiç **var** mı imkânı
Eger **var** ise sulţânım berây-ı imtiñândur bu
(G 155/5)

Sen inşâf it bu cevri çekmenün hiç **var** mı imkânı
Eger **var** ise sulţânım berây-ı imtiñândur bu
(G 155/6)

Sâki-i gül-çihreler gördüm bugün mey-hânede
Âftâb-ı ruğlarınuñ ‘aksi **var** peymânede
(G 162/2)

Var midur yoğ mı dehânun çalmışam endişede
Hem miyânun fikri ile düşmişem teşvişe de
(G 163/1)

Bakma o mehün çeşmine âfet **var** içinde
Bağduğça seni almağa hâlet **var** içinde
(G 169/1)

Bakma o mehün çeşmine âfet **var** içinde
Bağduğça seni almağa hâlet **var** içinde
(G 169/2)

Şeh-râhda ol şâhı görüp pâyine düşdüm
Züill olsa da bilmem yine ‘izzet **var** içinde
(G 169/4)

Düşdi yine mir’ât-ı dile ‘aks-i cemâlün
Kim şafvet-i rüyün ile hayret **var** içinde
(G 169/6)

Mecrûh olalı ğamzeñ ile bu dil-i zârım
Dermân bulamaz derdine ‘illet **var** içinde
(G 169/8)

Dil-haste olup Yâver-i zârün gibi cânâ
Mağmûm olalı hayli harâret **var** içinde
(G 169/10)

O hünî ğamzelerle **var** idi ünsiyetüm evvel
Görünmez hayli demlerdür ‘aceb ol kâdadur şimdi
(G 194/5)

Var midur hüsn ile mümtâz-ı cihân ‘âlemde
Şeh-levendâne edâ kec-külehumden ğayrı
(G 195/7)

Cûlar gibi eylerse ne **var** eşküim eger cûş
Gül-ğonceyi giryânlığım itse n’ola hâmûş
(Th 3/11)

Var mı bir gün ki gelüp şabrımı yağma itmez
Bunu bir ‘âşıkça bir dil-ber-i ra’nâ itmez
(Tb 1/15)

var: -sa
Kec-nümâlık **varsa** bende cânuma kaşd it begüm
İki kat olsun elüñde kâmet-i şemşürümüz
(G 83/3)

Pek güzel bakışlıdur pek hûş-rübâdur gözlerün
Dide-i âfetle **varsa** âşinâdur gözlerün
(G 111/2)

var: -dur
Bî-vefâ bir dil-rübâ dirler idi gerçek imiş
Yâver'e yoğ ğayrıya **vardur** vefâsı vâkı‘â
(G 7/10)

Ol müy-ı miyânun dime ey dil beli **vardur**
Bir kerre der-âğuş-ı miyân eylemedün hiç
(G 41/7)

‘Aşkuñ istilâsı **vardur** hâne-i mülk-i dile
Ey ‘akıl şimden girü sende hükümet çalmadı
(G 188/7)

var: -dı
Bir gönül **vardı** yanumda ol da gitdi yâr ile
Künc-i ğamda oldum âhîr ğam-güsârumdan cüdâ
(G 23/3)

Üftadeligüm **vardı** ki ol rütbe ye Yâver
‘Aklum gidiyor kâmet-i cânânı görünce

(G 160/9)

vâ-reste-i kayd: Bağdan, zincirden kurtulmuş.

Ben niyâz eylerem eylerse daħı nâz baña
‘Aşk **vâ-reste-i kayd** itdi dili bir demde

(Th 2/6)

vasf: Nitelik, özellik.

El-ħağ semâhat ile şecâ‘atle misli yoğ
Vaşf olma lâyıknca ne mümkün mürüvveti

(G 201/16)

vaşf: -i, -n

Kemâliyle ne mümkün **vaşfin** itmek ol şehenşâhuñ
Ĥulâşa luţf u ihsânıyla ‘âlem kâm-rân oldı

(Kt 1/3)

vaşf: -i, -n, -da

Güzel **vaşfinda** niçe şîr-i bî-misl ü bedel gördüm
Ne didüm Yâverâ böyle ne söyler ilen el gördüm

(Th 1/27)

vaşf-ı güzide: Seçkin, üstün kişilik.**vaşf-ı güzide:** -sî, -y, -le

Bir zât-ı bî-mu‘âdili medħ itmek istemiş

Vaşf-ı güzidesiyle bula nazmı gâyeti

(G 201/12)

vâşıl it: Ulaştırmak, eriştirmek.**vâşıl it:** -di

Vâdi-i hicrâna **vâşıl itdi** hep râhum benüm
Bir bağışda semt-i vaşla reh-nümâdur gözlerüñ

(G 111/3)

vâşıl ol: Ulaşmak, erişmek.**vâşıl ol:** -ma, -di

Ĥarîm-i zaħm-ı cânâ hiç ĥadengüñ **olmadı vâşıl**
Dil-i mecrüh-ı zârum nâvek-i müjgâna ĥaşretdür

(G 70/3)

vâşıl ol: -miş, -uz

Rütbe-i fakra **olmuşuz vâşıl**
O vecihden kibâr-ı ‘aşkuz biz

(G 82/5)

vâşıl ol: -sa

Cünbiş itse cümle ‘âlem ben yine miĥnetdeyüm
Vâşıl olsa yâre herkes ben yine ĥaşretdeyüm

(G 125/2)

vâsi‘ü’l-mezheb: Mezhep genişliği.**vâsi‘ü’l-mezheb:** -e

Şaymayan âĥiret ü dinini bî-ğayret olur

Vâsi‘ü’l-mezhebe hiç ‘âr u ĥamiyyet gelmez

(G 78/8)

vasl: Kavuşma.

Ĥaşret-i yâr elemi eyledi dil-ĥaste beni
Kerem it derdüme **vasl** ile devâ vir yâ Rab

(G 26/4)

vasl: -uñ, -ı

Ülfetüñ mümkün degıldür **vaşluñı** itmem ümüd
Nâ-ümüd olmağ daħı bir güne râĥatdur baña

(G 2/3)

Vaşluñı itmeden ümmüd ü recâ ‘uşşâkuñ
Fırkatüñ gâyet ile virdi keder n’olsun bu

(G 154/3)

Ĥâlümü añladamam kimseye ben fırkatde
Vaşluñı fikr iderüm böyle ĥalup ĥaşretde

(G 167/2)

Bilürüm **vaşluñı** ĥağķumda benüm emr-i muĥâl
Ez-ķazâ düşdi ne çäre aña tab‘-ı meyyâl

(Tb 1/45)

vasl: -uñ

Cânüm seni âĥ pek sevdi gâyet

Vaşluñı bize âĥ olmaz mı ķismet

(G 37/4)

Bizi bezmüñden istiskâl güne tarĥ idüp cânâ

Raķibân **vaşluñı** ile kâm-yâb olsun da ĥalsun mı

(G 193/6)

vasl: -i, -n, -ı

Bir zamân **vaşlını** Yâver anuñ itmişdi ĥayâl
Dil-i nâ-şâduma bilmem ki o ĥülyâ mı gelür

(G 68/9)

Ne mümkündür o şülhuñ **vaşlını** fikr eylesün Yâver
Vişâli mümteni‘ bir âfet-i devrâna ĥaşretdür

(G 70/9)

Ĥüzn ile figân itmege Beytül-ĥazenüm yoğ
Ĥicrinde ben ol gül-bedenüñ **vaşlını** andum

(Th 3/6)

vaşl: -i, -y, -la

Beni ol bî-vefâ vuşlatla mesrûr eylemez dirsın
‘Aceb bir var mıdır **vaşlıyla** yârûñ şâd-mân olmuş
(G 86/8)

vaşl: -uñ, -la

Cihân **vaşluñla** mesrûr olup ‘id itsün de biz böyle
Dükenmez mi ‘aceb bu hasret ü firqat Şerifüm hû
(G 156/3)

vaşl-ı dil-ārā: Sevgiliye kavuşma.

Geçdi bu gönül **vaşl-ı dil-ārā** hevesinden
Geçmez o gülüm nâz u sitiğnâ hevesinden
(G 153/1)

vatan: Vatan, memleket, yurt.

Ser-i zülfünde **vatan** itdüğini tuymış idüm
Kandadır kanda yine şimdi o âvâre gönül
(G 117/7)

vâyedâr ol: Kısmetli, nasipli olmak.

vâyedâr ol: -dı
Vâyedâr oldu leb-i rûh-âverüñden ey perî
Şanki tās-ı çeşmesâr-ı âb-ı hayvândur kadeh
(G 43/7)

vech: 1.Çehre, yüz.

vech: -i, -n, -i
Göricek **vechini** biñ cân ile oldum meftûn
Çünkü Bihzâd-ı kazâ kalbûme taşvîr itdi
(G 181/3)

vech: -den

Çâr-deh-sâlesin ey bedr-i ruğum
O **vechden** saña mehveş didiler
(G 61/4)

vech-i esmer: Esmer yüzlü güzel.

vech-i esmer: -de
Hemen ol cezbe-i hüsn ü ânı
Vech-i esmerde kodı cilve-i ‘aşk
(G 99/4)

vecih: Tarz, biçim, yol, sebep.

Söndürmege bir **vecih** ile çâre bulamam hiç
Sinemde olan âteş-i süzânımı yâ Rab
(G 27/3)

vecih: -den

Rütbe-i fakra olmuşuz vâşıl

O **vecihden** kibâr-ı ‘aşkuz biz

(G 82/6)

vefâ: Vefa, sözünde durma, sadakat.

Bî-vefâlıkla misâl olsa sezâdur billâh
Sen o hercâyi vü bî-rağma **vefâ** vir yâ Rab
(G 26/8)

Bizlere dâ'im sitiğnâ ğayrıya her dem **vefâ**
Bu cefâyı çekmede Yâver'de tākāt kalmadı
(G 188/9)

vefâ: -sı

Bî-vefâ bir dil-rübâ dirler idi gerçek imiş
Yâver'e yok ğayrıya vardur **vefâsı** vâkı‘â
(G 7/10)

vefâ: -y, -i

Cefâyı ‘âşık-ı zâra ‘iyân ‘iyân eyler
Vefâyı ğayrıya ammâ nihân nihân eyler
(G 58/2)

vefâ: -dan

Muhabbetden **vefâdan** dem urursın hey sitem-kârum
Haқиқatsüz mürüvvetsüz efendim mihrbânım gel
(G 119/3)

vefâsuz: Vefasız.

vefâ: -dur
İnanma riş-ğand-ı yâre Yâver
Vefâsuzdur benüm nâ-mihrbânım
(G 129/10)

veli: Ancak, fakat, ama, lâkin.

Kirişmeñ şive vü nâzuñ kerâmetdür **veli** sensin
Niğâh-ı hışm-ı çeşmüñ Zü'l-feğâr’undur ‘Alî sensin
(G 135/1)

velikin: Fakat, ancak.

Egerçi mübtelâ oldum niçe hün-ğâr u ğaddâra
Velikin ibtilâ-yı ‘aşkumuñ eñ evveli sensin
(G 135/4)

velvele-ārâ-yı cihân: Dünya gürültüsü.

Mânend-i kıyâmet dile bir ğulgule virdi
Bir **velvele-ārâ-yı cihân** kadd-kıyâmet
(G 38/4)

verd-i aħmer: Kırmızı gül.

verd-i aħmer: -dür

Hicāzī bir melek-simā güzel buğdayi esmerdür
‘İzārī sebz-i tih gülgündür bir **verd-i aḥmerdür**

(G 52/2)

Künc-i ğamda atı okdan beridür ğamgündür
Dil-i maḥzūnuma luṭfuñla şafā **vir** yā Rab

(G 26/6)

verd-i ḥamrā: Kırmızı gül.

Bir lebi ğonce-i zibā ruḥı **verd-i ḥamrā**
Bir şaı sūnbül-i ter addi bülend ü bālā

(Tb 1/3)

Bī-vefālla misāl olsa sezādur billāh
Sen o hercāyi vü bī-raḥma vefā **vir** yā Rab

(G 26/8)

verd-i ḥandān: Gülen gül. II Yeni açılmış gül.

Yāverā mātem gülidür **verd-i ḥandān** yārsüz
Nāle vü feryād-i bülbul şavt-ı şivendür baña

(G 1/9)

Ne adar sāde ise Yāver-i zāruñ suḥanı
Ḥoşca ta‘bir ideyüm ḥüsn ü edā **vir** yā Rab

(G 26/10)

verd-i ḥandān: -dur

Gülistān-ı dilümde cilve-ger serv-i ḥirāmāndur
‘İzārī gül gül olmuşdur ruḥı bir **verd-i ḥandāndur**

(G 60/2)

vir: -ür

Pāy-māl olmağıla buldı şeref Yāver-i zār
Zillet-i ‘aşı **virür** ‘izzet-i dāreyni baña

(G 10/10)

verd-i ḥandān: -uñ

Şolmasın bād-ı ḥazān-ı āh-ı ‘aşıdan begüm
Bāğ-ı rüyuñda açılmış **verd-i ḥandānuñ** senüñ

(G 105/6)

Ğamuñ uyutmıyor ey şūḥ Yāver'i bir şeb
Virür mi nāleleri bilmem ıztırāb saña

(G 12/10)

Öyle ğamz eyledi ol ğamze-i ğammāz baña
Yūsuf'uñ yād iderek **verd-i ruḥ-ı ḥandānuñ**

(Th 2/16)

Her bir şadā idince **virür** başa nağmeyi
Feryād u zārı bülbul-i ğüyā güzel bilür

(G 65/7)

Özge bir neş'e **virür** sāğar-ı la‘lūñ cāna
Gerı keyfiyyet-i neş'e mey-i sāğarda da var

(G 74/5)

verkā: Güvercin.

Nāmem yazılıp giderken ey şūḥ
Verkā gibi itdi taqla-bāzī

(G 196/8)

Dil-i şāfa sözüüm **virür** neş'e
Bāde-i ḥoş-ğüvār-ı ‘aşuz biz

(G 82/17)

v‘ey: Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli, ve eyl.

Ey şeh-i peyğamberān **v‘ey** faḥr-ı ‘ālem Muştafā
Ey Ḥudā’nuñ nūr-ı zātından mücessem Muştafā

(M 6/1)

Gül **virür** ḥār-ı muğaylānı reh-i Ken‘ān’uñ
Ḥoş gelür cevri bile ‘aşına cānānuñ

(Th 2/17)

vir: Vermek.

Faḥr ile faḥr ideyüm albe ğinā **vir** yā Rab
āmet ü ḥālūme esbān abā **vir** yā Rab

(G 26/1)

vir: -se, -ler

Maṭlab u maḥşad-ı dil sensin efendim sensin
Virseler istemezem devlet-i kevneyni baña

(G 10/4)

Faḥr ile faḥr ideyüm albe ğinā **vir** yā Rab
āmet ü ḥālūme esbān abā **vir** yā Rab

(G 26/2)

vir: -mez, -den

Dāne-i ḥāl ile ol **virmezden** evvelce firīb
Murğ-ı dil şayd eyleyen ğisūya oldum mübtelā

(G 15/3)

Ḥasret-i yār elemi eyledi dil-ḥaste beni
Kerem it derdüme vaşl ile devā **vir** yā Rab

(G 26/4)

vir: -ecek, -miş

Cān naḥdın alup kāle-i vaşlın **vircekmiş**
Senden baña oldı yine bāzār-ı muḥabbet

(G 33/7)

vir: -*di*

Mānend-i kıyāmet dile bir gūlgule **viridi**
Bir velvele-ārā-yı cihān kıdd-kıyāmet

(G 38/3)

Hayrānı olmamağ nice mümkün ol āfetūñ
Mir'āt-ı sinesi dilūme **viridi** hayreti

(G 201/6)

vir: -*dü, -ñ, -se*

Mir'āt-ı şāf-ı Yāver'e **virdüñse** igbirār
Çarğ-ı sitem-gere kederūñ yok mıdur senūñ

(G 108/9)

vir: -*üp*

Gelmedūñ inşāfa **virüp** büseñi
Bāğda her mive-i hām oldı gel

(G 115/7)

vir: -*dü, -ñ*

Mu'tād-ı cefāyam gāmı birden bire **virdüñ**
Bugün dükedüp cevruñi ferdā ne çekilsün

(G 137/3)

vir: -*e, -mez*

Yāver **virmez** bir dağ ol mive-i vaşluñ
Ol nağl-ı hırāmānı yirinden kıparınca

(G 175/9)

vir: -*dü, -m*

Hānmān-ı şabrumı yağmaya **virdüm** Yāverā
Bir fidākāra kızārā oldı cānum mübtelā

(G 16/9)

Bütün yağmaya **virdüm** hānmān-ı şabr u tedbiri
Taħammül itmeyüp bī-şabr u sāmān olduğum kıaldı

(G 183/5)

vir: -*me, -de, -dür*

Murğ-ı dile **virmededür** piç ü tīb
Perçeminüñ turre-i tarrāresi

(G 198/5)

vir: -*me, -miş*

Geldi biñ gūne felāket reh-i 'aşkuñda bize
Virmemiş ruşat-ı h'āb dide-i gām-didemüze

(Th 2/14)

vir: -*sün*

Görmede lik raķibānumuz itmez ihmāl
Virsün inşāf hemān aña Hūdā-yı müte'āl

(Tb1/44)

vir: -*me*

Urıldum tır-i müjgāna dilüm pür-pāredür cānā
Amān gel **virme** ruşat gāmzeñe hūn-h'āredür cānā

(G 22/2)

viril: Verilmek.**viril:** -*miş*

Ol hānde-i şirīn leb-i hāndāna **virilmiş**
Bu girye vü zārī dil-i nālāna **virilmiş**

(G 85/1)

Ol hānde-i şirīn leb-i hāndāna **virilmiş**
Bu girye vü zārī dil-i nālāna **virilmiş**

(G 85/2)

Eṭfāl-i cihān mektebe dil tıflı o şūha
Bülbül-beçeler dağı gülistāna **virilmiş**

(G 85/4)

Her dili şad-pāre ider yāre görünmez
Bu tarzda eser nāvek-i müjgāna **virilmiş**

(G 85/6)

Hem dilleri cem' eyler o hem kendi perişān
Ezdādı cem'-i zülf-i perişāna **virilmiş**

(G 85/8)

Kumrileri Yāver giceler hasret ü rāhat
Pür-şivelik ol serv-i hırāmāna **virilmiş**

(G 85/10)

vişāl: Kavuşmak, ulaşmak.**vişāl:** -*iñ*

İnanma i'timād itme ne kāfir kişidür ol şūh
Vişālūñ va'd ider gerçek gibi ammā yalan söyler

(G 63/4)

vişāl: -*i*

Ne mümkündür o şūhuñ vaşlını fikr eylesün Yāver
Vişāli mümteni' bir āfet-i devrāna hasretdür

(G 70/10)

vişāl: -*i, -n, -den*

O şūhuñ hasretiyle yana düşdük
Vişālınden geçüp hicrāna düşdük

(G 103/2)

vişāl: *-i, -n*

Va'd itdi **vişālın** saña ol va'dine durmaz
Sen öyle yalan sözlere gerçekden inandıñ

(G 112/9)

vişāl: *-iñ, -dür*

Tefekkürüm gice gündüz senüñ **vişālüñdür**
İnan sañlıñ bu hep h'âb u hep hayâlüm sen

(G 139/5)

vişäle ir: Kavuşmak, ulaşmak.

vişäle ir: *-üp*

Bahtuñ senüñ ey Yâver-i şeydâ ne siyehmiş
H'âb içre **vişäle irüp** ol demde uyandıñ

(G 112/18)

vü: "Ve" bağlacı.

Murg-ı revân lâne-i dâğ-ı deründan
Pervâza bâl açdı **vü** âmâdedür saña

(G 13/4)

Sensin hemen ey şüh-ı cihân hâne-i dilde
Her lahza **vü** her ân benüm fikr ü hayâlüm

(G 133/6)

Ol gazâl-i vahşi **vü** ol gül-nihâlüm baña râm
Nâle **vü** feryadı her dem itmeyince olmadı

(G 200/3)

vücüd: Beden, cisim, varlık.

vücüd: *-um*

Vücüdüm mülkinüñ sulţanı sensin
Serir-i behcetüñ hâkâmı sensin

(G 144/3)

Mañrür olalı âteş-i aşk ile **vücüdüm**
Gıtmez o mehüñ hey'et-i hüsnî nazarumdan

(G 152/5)

Vücüdüm nâr-ı aşkuñdan tutuşdukça ziyâlandı
Çerâğuñdur bu Yâver zâr u nâ-çarı sövündürme

(G 161/9)

vücüh: Yüzler, çehreler; bir memleketin ileri gelenleri.

vücüh: *-la*

Zâl-i zamâne gâlib-i mutlak **vücühla**
Ya'nî cenâb-ı Rüstem Ağa'nuñ şecâ'ati

(G 201/17)

vüs'at: Genişlik, rahatlık, ferahlık.

Eñ evvel meşrebinde mezhebinde **vüs'at** it peydâ
Her emrinde mu'tî' ol dil-ber-i fettânuñ hoş tut

(G 35/5)

vuşlat: Kavuşmak, ulaşmak.

Hasret-i **vuşlat** baña kan ağladur her şubh u şâm
Şorsalar bilmem yine ol yâr ile **vuşlat** nedür

(G 71/4)

Benüm şādân-ı hicrân müris-i ğamdur baña **vuşlat**
Dilümden arzû-yı iştiyâk-ı mehveşân geçmiş

(G 89/31)

Ġâyetle tebehmiş

Vuşlat demin añduñ

(G 112/20)

vuşlat: *-uñ, -dan*

Böyle mi feryâd u zâr eyler benüm göñlüm meger
Hasretüñde **vuşlatuñdan** nâ-ümîd olsun da gör

(G 62/4)

vuşlat: *-la*

Beni ol bî-vefâ **vuşlatla** mesrür eylemez dirsın
'Aceb bir var mıdur vaşlıyla yârüñ şād-mân olmuş

(G 86/7)

vuşlat: *-da*

Vuşlatda olan âteş-i hicrânı ne bilsün
Zevķinde olan hasret-i cânâmı ne bilsün

(G 151/1)

vuşlatda kıl: Vuşlata kavuşturmak.

vuşlatda kıl: *-sa, -ñ*

Ķılsañ beni **vuşlatda**

Yâ Hażret-i Mevlânâ

(M 8/27)

-Y-

yā: Anlamı pekiştiren, kuvvetlendiren bir söz.

Senüñ ol künc-i ğamda hüzn-i ‘aşkıñ ile üftādeñ
Görürse iltifātüñ **yā** nasıl memnündür cānā
(G 21/8)

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı rāygān olmaz mı **yā**
Sen bu keyfiyyetdesin hālūñ ‘ıyān olmaz mı **yā**
(G 25/1)

Ketm idersin sırr-ı ‘aşkı rāygān olmaz mı **yā**
Sen bu keyfiyyetdesin hālūñ ‘ıyān olmaz mı **yā**
(G 25/2)

İzтіrāb-ı dilden eyler dem-be-dem cüş u hūrüş
Eşk-i çeşm-i hāsetüm āb-ı revān olmaz mı **yā**
(G 25/4)

Hicr-i ruhsāruñla cānā çihresi ‘āşıkıların
Nār-ı firkatden şolup berg-i hāzān olmaz mı **yā**
(G 25/6)

Şerha şerha yāreler açduñ efendim sīneme
Dāğlarla sīnemüz çün gülsitān olmaz mı **yā**
(G 25/8)

Meclis-i rindāna gelse Yāverā sīklet olup
Zāhidūñ her şoḫbeti ḫālka girān olmaz mı **yā**
(G 25/10)

Kim dir dil-i ‘uşşāka derūnında teb olmaz
Yā küllhen-i sūzānuñ içinde leheb olmaz
(G 80/2)

Pek perişān-hāl olup sen böyle nālānsın gönül
Bilmem aşlın **yā** neden sūzān u giryānsın gönül
(G 118/2)

Manzūr-ı dü dīdeñ ḫūtalum olmadı sürme
Ebrūlara zibāyiş için **yā** ne çekilsün
(G 137/6)

Dīdāruñı görmekle ḫānā‘at mi ider dil
Yā n’eylesün ol Yāver-i şeydā hevesinden
(G 153/10)

Yāverā **yā** ben niçün āh itmeyem her şubḫ u şām
Nāzlı nāzlı söyleyen cānān geldi ḫātırā
(G 172/9)

yā: Nidā; eyl.

Dergāhuña geldüm ben
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/2)

Luḫf eyle meded senden
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/4)

Zāhirde yoḫ esbābum
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/8)

Sulḫān-ı velāyetsin
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/12)

Āgāh ider insānı
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/16)

Hiç bulmadı dermānuñ
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/20)

Yanmışdı cigergāhum
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/24)

Kılsañ beni vuşlatda
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/28)

Dīdemden aḫan ḫandur
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/32)

‘Uşşāk-ı dil-efgārüm
Yā Ḥāzret-i Mevlānā
(M 8/36)

Faḫr ile faḫr ideyüm ḫalbe ğinā vir **yā** Rab
Ḫāmet ü ḫālūme çeşbān ḫabā vir **yā** Rab
(G 26/1)

Faḫr ile faḫr ideyüm ḫalbe ğinā vir **yā** Rab
Ḫāmet ü ḫālūme çeşbān ḫabā vir **yā** Rab
(G 26/2)

Ḥasret-i yār elemi eyledi dil-ḫaste beni
Kerem it derdüme vaşl ile devā vir **yā** Rab
(G 26/4)

Künc-i ğamda atı odan beridür ğamgündür Dil-i mazünuma lufuñla afa vir yā Rab (G 26/6)	Oldı dil ü cān ğamze-i cānān ile mecrū Tır ü tiğ-ı ağyāra niān eyleme yā Rab (G 28/8)
Bī-vefālla misāl olsa sezādur billāh Sen o hercāyi vū bī-rama vefā vir yā Rab (G 26/8)	Bir kimseyi bār-ı ğam u hicrān u sitemle Yāver gibi bī-tāb ü tüvān eyleme yā Rab (G 28/10)
Ne kadar sāde ise Yāver-i zāruñ suanı oca ta'bir ideyüm üsün ü edā vir yā Rab (G 26/10)	Bir emi āhū bir addi dil-cū Yo misli yā Hū bir böyle āfet (G 37/6)
Dūzada oma firat ile cānumı yā Rab ekdüme baa asret-i cānānumı yā Rab (G 27/1)	Nihāl-i add-i bālāsımı yā Rab ser-firāz eyle Beni ün sāye pā-māl eyledi ol āmet-i dil-ke (G 88/5)
Dūzada oma firat ile cānumı yā Rab ekdüme baa asret-i cānānumı yā Rab (G 27/2)	Sir itdi baa ğamze-i cādū aberüm yo 'Alum bauma eyledi yā Hū aberüm yo , (G 98/2)
Söndürmege bir vech ile āre bulamam hi Sīnemde olan āte-i sūzānumı yā Rab (G 27/4)	Bir nigāhuñ açdı yāre bu dil-i bī-āreye Kim ider timār yā Rab bu oñılmaz yāreye (G 164/2)
Sensin idecek bendeñe imdād u i'ānet Kimden bulayum derdüme dermānumı yā Rab (G 27/6)	Bir fera gelmez mi yā Rab bu dil-i nā-āduma İtdügi cevr ü eziyyetdür gelen hep yāduma (G 171/1)
Meczüb idiyor bir güzelüñ cezbe-i 'aı Aldı benüm 'alum ile iz'ānumı yā Rab (G 27/8)	Eñ evvel 'aıkuñ olmi udā'dur yā Resūlallāh Ki oñra 'akānuñ enbiyādur yā Resūlallāh (M 3/1)
Yāver gibi lufuñ umarum kesmem ümidüm 'Afv eyle benüm cürm ile 'iyānumı yā Rab (G 27/10)	Eñ evvel 'aıkuñ olmi udā'dur yā Resūlallāh Ki oñra 'akānuñ enbiyādur yā Resūlallāh (M 3/2)
Kārum benüm āh ile fiğān eyleme yā Rab Seyl-āb-ı sirik-ābumı an eyleme yā Rab (G 28/1)	Cemāl-i bā-kemālūn tāb-ı mihri olsa 'aks-endāz Riyāz-ı cennete behcet-nümādur yā Resūlallāh (M 3/4)
Kārum benüm āh ile fiğān eyleme yā Rab Seyl-āb-ı sirik-ābumı an eyleme yā Rab (G 28/2)	eb-i tārik-i hicrānuñda da bī-nūr alamam ben ayālūn albūme nūr u ziyādur yā Resūlallāh (M 3/6)
Bu bād-ı semüm u tef-i sūz-ı cigerümle Gül-berg-i ru-ı yāri azān eyleme yā Rab (G 28/4)	Nizār u zār u nālān ise de redd itme luf eyle Saa cān u dil-i zārum fidādur yā Resūlallāh (M 3/8)
Ben her ne kadar 'āi vū mücrim de olursam Setr eyle benüm 'aybum 'iyān eyleme yā Rab (G 28/6)	'İnāyet ıl efendim Yāver'üñ 'iyānına bama Cenābuñdan uluñ pür-ilticādur yā Resūlallāh (M 3/10)

- İder ihyâ kelâmuñ mürdegâni **yâ** Resûlallâh
Sözün nuṭṭ-ı Ḥudâ'dur bildüm anı **yâ** Resûlallâh
(M 4/1)
- İder ihyâ kelâmuñ mürdegâni **yâ** Resûlallâh
Sözün nuṭṭ-ı Ḥudâ'dur bildüm anı **yâ** Resûlallâh
(M 4/2)
- Şalât ile selâmuñ hep zalâm-ı zenbi maḥv eyler
İder rüşen ḳulüb-ı mü'minânı **yâ** Resûlallâh
(M 4/4)
- Ṭuyup büy-ı güli rüyuñ gülân bülbül bu gülşende
Kesilmez ḥaşre dek âh u fiğâni **yâ** Resûlallâh
(M 4/6)
- Eger peyk-i şabâ ile nesim-i luṭfuñ olmazsa
Açılmaz goncenün beste dehâni **yâ** Resûlallâh
(M 4/8)
- Dil-i pür-süzuma düzaḥ eger kim vâkıf olsaydı
Cehennem nârı yaḳmaz mücrimânı **yâ** Resûlallâh
(M 4/10)
- Ma'âz-Allah eger düzaḥda ḳalsaydum bu âteşle
Mu'azzeb eylemezdi 'aşiyânı **yâ** Resûlallâh
(M 4/12)
- Şefâ'at eyle luṭfuñdan anı şâd eyle maḥşerde
Ḳuluñ Yâver ğarib ü nâ-tüvânı **yâ** Resûlallâh
(M 4/14)
- Dönerler şevḳuñ ile nüḥ felekler **yâ** Resûlallâh
Şalât eyler saña gökde melekler **yâ** Resûlallâh
(M 5/1)
- Dönerler şevḳuñ ile nüḥ felekler **yâ** Resûlallâh
Şalât eyler saña gökde melekler **yâ** Resûlallâh
(M 5/2)
- Görenler Yûsuf uñ ḥüsnün bütün hep yedlerin kesdi
Seni görse kesilir hep yürekler **yâ** Resûlallâh
(M 5/4)
- Lisân-ı ḥâl ile anlar saña dâ'im şalât eyler
Yüzerken ḳa'r-ı deryâda semekler **yâ** Resûlallâh
(M 5/6)
- Der-i devlet-me'abuña ḳuluñ da intisâb itse
Olur ḥâşıl niçe yüz biñ dilekler **yâ** Resûlallâh
(M 5/8)
- Şefî' olmaz iseñ rûz-ı cezâda Yâver-i zâra
Sırâṭ üzre geçemez ol emekler **yâ** Resûlallâh
(M 5/10)
- Yâ** Rab dil-i maḥzûnumı mesrûr eyle
Envâr-ı İlâhî ile pür-nür eyle
(M 2/1)
- yâd eyle: Hatırlamak, anmak.**
yâd eyle: -me, -ge
Ḳorḳarum ismini **yâd eylemege**
Bir güzel nâzlı cüvânı severem
(G 131/3)
- yâd eyle: -mek, -dür**
Âşinâdur nûkhet-i zülfüñle gerçi min-vecih
Ḥâlünü **yâd eylemekdür** büy-ı 'anberden ğaraž
(G 91/8)
- yâd eyle: -y, -üp**
Gül ruḥuñ **yâd eyleyüp** âh u fiğân itdükçe ben
'Andelibân-ı çemen ḥayrân olur feryâduma
(G 171/7)
- yâd id: Hatırlamak, anmak.**
yâd id: -erek
Öyle ğamz eyledi ol ğamze-i ğammâz baña
Yûsuf uñ **yâd iderek** verd-i ruḥ-ı ḥandânuñ
(Th 2/16)
- yâd id: -üp**
Bağ-ı ḥüsnün **yâd idüp** bülbül misâli ağlaram
Olmışam Yâver gibi ol gül-'izârumdan cüdâ
(G 23/9)
- yâd it: Hatırlamak, anmak.**
yâd it: -di
Bizi **yâd itdi** bir köhne sepedle
Mürüvvet şâhibi cânâna düşdük
(G 103/7)
- yâd it: -di, -m**
Ebruvânın seyr idüp **itdüm** kemân-ı saḥtı **yâd**
Nevk-i müjğânıñ görüp peykân geldi ḥâṭıra
(G 172/5)
- yâd ol: Hatırlamak, anmak.**
yâd ol: -ur
Her kim ola şâ'ir-i aşḥâb-ı 'aşḳ
Nâmı cihân içre begüm **yâd olur**
(G 64/8)

yāda gel: Hatırlamak, anmak.

yāda gel: -ür

Füsünü **yāda gelür** eyleyince niyyet-i h'āb
O āhuvāne nigāh itdi çeşmi ḥasret-i h'āb

(G 31/1)

yād-āşinā: Yabancı durumuna düşmek, uzak olmak,
mahrum olmak.

Bī-vefā **yād-āşinā** hercāyi zālīm olduğım
Hep geçen gün itdüğün eṭvārdan kıydım kıyās

(G 84/3)

yād-ı la'l: Kırmızı dudağımı anma.

yād-ı la'l: -üñ

Bezm-i dilde **yād-ı la'lüñ** ile dil mey-nüş iken
'Aks-i mir'āt-ı kadeḥde görmişem cānān mest

(G 39/7)

yād-ı leb: Dudağının düşüncesi.

yād-ı leb: -ler, -üñ

Geldi derün-ı cān u dile **yād-ı leblerüñ**
Ey fikr-i yār cānda yirüñ yok mıdur senüñ

(G 108/3)

yāduma gel: Hatırlamak, anımsamak.

yāduma gel: -en

Bir feraḥ gelmez mi yā Rab bu dil-i nā-şāduma
İtdüğü cevri ü eziyyetdür **gelen** hep **yāduma**

(G 171/2)

yāduma gel: -ür

Yāverā ḥāl-i gül ü bülbül **gelür** hep **yāduma**
Her kaçan kim ağladup 'uşşākını cānān güler

(G 55/9)

yağma: Yağmalamak, talan etmek.

yağma: -y, -a

Ḥānmān-ı şabrumı **yağmaya** virdüm Yāverā
Bir fidākāra ḳazārā oldı cānum mübtelā

(G 16/9)

Bütün **yağmaya** virdüm ḥānmān-ı şabr u tedbiri
Taḥammül itmeyüp bī-şabr u sāmān olduğum ḳaldı

(G 183/5)

yağma it: Zor kullanarak bir malı alıp kaçmak, talan.

yağma it: -mez

Var mı bir gün ki gelüp şabrumı **yağma itmez**
Bunu bir 'aşıḳa bir dil-ber-i ra'nā itmez

(Tb 1/15)

yaḥūd: Veya, yoksa.

Bu gelen rāyiḥa büy-ı ser-i zülfiñ mi 'aceb
Cān dimāğına **yaḥūd** sünbül-i büyā mı gelür

(G 68/8)

yak: Yakmak, ateşe vermek.

yak: -di

Ne rütbe **yaḳdı** ey meh-rü beni bu āteş-i 'aşḳuñ
Teb ü tāb-ı muḥabbetden bu cism-i nā-tüvān ağlar

(G 57/5)

Ḥayfā ki dilüñ şu'le-i ruḥsārıla **yaḳdı**

Yārüñ leb-i gül-fāmını sen bāde mi şanduñ

(G 112/5)

yak: -maz

Bizi **yaḳmaz** cehennemüñ nārı
Süznāk-i şerār-ı 'aşḳuz biz

(G 82/29)

yak: -ar

Āteş-i āhum **yaḳar** eş'arumuñ ma'nāsını
Yoḥsa ma'nā-yı mu'aḳḳad eylemez takririümüñ

(G 83/7)

yak: -du, -ñ

Yaḳduñ sarāy-ı ḳalbümi bir külḥen eyledüñ
Urduñ derüna dāğlaruñ gülşen eyledüñ

(G 106/1)

Ey ḥasret-i cānān senüñ yandum elüñden

Yaḳduñ beni el-ān senüñ yandum elüñden

(G 148/2)

Dil-süzi-i firḳatle dil-i Yāver'i **yaḳduñ**

Ey āteş-i hicrān senüñ yandum elüñden

(G 148/9)

yak: -an

Ḥasretüñle cān u dil pür-āteş ü süzān olur
Her zamān her ān **yaḳan** ol āh-ı ḥasretdür beni

(G 192/4)

yak: -maz

Dil-i pür-süzuma düzaḥ eger kim vāḳıf olsaydı
Cehennem nārı **yaḳmaz** mücrimāni yā Resülallāh

(M 4/10)

yakın: Yakın.

O meh-rüñüñ hilāl-i yek-şebe bārik-i ebrüsün

Yakın gelmezden evvel kimseye ben dürdan gördüm
(G 121/4)

yaķış: Yakışmak, uygun olmak.

yaķış: -mış
Şarmıř bele ķānūn ķuřađın pūskūli řarkar
Ėāyetle **yaķıřmıř** aman ol mūy-ı miyāna
(G 166/8)

ya'ķūb: Hz. Yakup.

Girye vū zār-ı dem-ā-demden bu nā-bīnālīga
Hem-ķū **Ya'ķūb** oldı ķeřm-i ĥūn-feřānum mūbtelā
(G 16/4)

Yūsuf gibi her dil-ber-i ra'nā güzel olmaz
Ya'ķūb nebi ĥūznine ĥiķ bir bedel olmaz
(G 79/2)

ya'ķūb-ı Ėam: Dertli Yakup.

ya'ķūb-ı Ėam: -em
Ölsem Ėam ile ĥālūme raĥm eyleyenüm yok
Ya'ķūb-ı Ėamem Yūsuf-ı gül-pīrehenüm yok
(Th 3/4)

yāķūt: Yakut, deđerli tař.

yāķūt: -a
Leb-i rengin-i yāri Yāverā **yāķūta** beñzetme
Ki ol nā-yāb u nā-dīde 'aceb pākīze gevherdür
(G 52/9)

yalan: Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz.

Va'd itdi viřālın saña ol va'dine durmaz
Sen öyle **yalan** sözlere gerķekden inanduñ
(G 112/10)

yalan: -dur
O meh va'd-i viřāl itmiş işitdüm Yāver'e ammā
İnanmam i'timād itmeme ki gerķekden **yalandur** bu
(G 155/10)

yalan söyle: Yalan söylemek.

yalan söyle: -r
İnanma i'timād itme ne kāfir kiřidür ol řūĥ
Viřālūñ va'd ider gerķek gibi ammā **yalan söyler**
(G 63/4)

yalmān: Kılıç.

ĥancer-i ser-tiz-i Ėamzeñ dilde **yalmān** gösterür
Līk zāhirde ne zaĥm u yāre ne ķan gösterür
(G 66/1)

yaluñ: Yalnız, sadece.

yaluñ: -uz
Nāz u reftāri da eyler dil ü cānum meftūn
Yaluñuz ķeřmi deđil siĥr ü fūsūn-sāz baña
(G 3/6)

Yaluñuz yār dil-i zāra ider istignā
Dil ise yāre vū ađyāra ider istignā
(G 18/1)

Yaluñuz şanma řarāvet ruĥ-ı ĥoy-kerdede var
Jāle-ālūde olan berg-i gül-i terde de var
(G 74/1)

Ebrūları imā ile itmekde tekellüm
řoĥbet **yaluñuz** şavt ile ĥüftāra mı maĥřuř
(G 90/6)

Ne olduysa baña oldı nigāh-ı ķeřm-i fettāndan
Bu meftūnluk deđildir **yaluñuz** hicrān-ı cānāndan
(G 143/2)

yalvar: Yalvarmak.

Maĥlūb iķün ey 'āciz-i nā-ķār u dil-efĖār
Yalvar ķader-i Ĥāzret-i Ĥaķķ'a sebeb olmaz
(G 80/4)

yalvaragör: Yalvarmaya devam etmek.

Dergeh-i Ĥaķķ'a varup **yalvaragör** ey Yāver
Devr-i ebvāb iderseñ saña 'izzet gelmez
(G 78/9)

yaman: Çetin, zor.

Ĥabib-i cān u dilsin ĥaste-i hicrāna baķmazsın
Teraĥĥum eyle zālīm ĥāl-i dil Ėāyet **yamān** olmuş
(G 86/6)

Ĥayli dem bīmār-ı 'ařķam Yāverā ĥālüm **yamān**
Uğradum bir derde kim ařlā devāsın görmedüm
(G 124/9)

Baĥr-ı eřķūñ cūř ķılımmıř bařdan ařmıř Ėavĥası
Yāverā n'oldı saña Ėāyet **yamān** gördüm seni
(G 197/10)

yan: Gönülden acı çekmek, gönlü yanmak || ızdırıp duymak, kahrolmak, eleminden dolayı sıızlamak.

yan: -mış, -dı
Yanmışdı cigergāhum

Yā Hazret-i Mevlānā

(M 8/23)

yan: -*ma*, -*duḡ*

Şu'le-i ḡisnūñle tende **yanmaduḡ** yir ḡalmadı

(G 61/9)

Añdum 'aşkuñ âteş-i sūzān geldi ḡāḡıra

(G 172/7)

yan: -*ma*, -*sun*

Şem'ci ḡisnūñ pertev ü envārına her şubḡ u şām

(G 82/23)

Yanmasun pervāneveş dil nāra Allāh 'aşkına

(G 173/8)

yan: -*maḡ*, -*a*

Āteşüm iḡfā iderdüm ḡalka itmezdüm 'ıyān

Cān u dille **yanmaḡa** bu nār-ı hicrāndur sebeb

(G 30/6)

yan: -*du*, -*n*

Şem'ci ruḡ ile gerçi ki **yandufñ** şeb-i vuşlat

Pervāne gibi sen de fiḡān eylemedüñ ḡiç

(G 41/3)

yan: -*ar*

Dāḡ dāḡ olmuş derünü nār-ı ḡasretle **yanar**

Hem yine sīr-āb çün tīḡ-ı ḡazādur lāleler

(G 49/9)

Lebüñle mest olan 'aşık şarābı n'eyler imiş

Yanar pişer dil-i zārı kebābı n'eyler imiş

(G 87/2)

Ol mehi ben her dem añar aḡlaram

Āteş-i 'aşkıyla **yanar** aḡlaram

(G 126/2)

Ben daḡı Yāver gibi ol zālīmüñ

Āteş-i 'aşkıyla **yanar** aḡlaram

(G 126/10)

Āteş-i ehl-i nifāk ile **yanar** âteş-i dil

Çeşm-i giryānum ile ḡanḡısını söndüreyüm

(G 127/3)

Zülf-i siyehin rüyına dökdükçe o meh-rū

Başumda **yanar** âteş-i sevdā hevesinden

(G 153/8)

Ne âteşdür derünümde **yanar** āheste āheste

'Aceb dinmez mi eşkümde aḡar āheste āheste

(G 176/1)

yan: -*an*

Her **yanan** tābişine çün Yāver

Ruḡuña şu'le-i âteş didiler

(G 61/9)

yan: -*miş*

Baḡrumuz ḡūn derünümüz **yanmış**

Lāle-i dāḡ-dār-ı 'aşkuz biz

(G 82/23)

Begüm ḡavf eylemezsin 'aşıḡānuñ bed-du'āsından

Çiḡergāhı anuñ **yanmış** ḡam-ı 'aşkuñ hevāsından

(G 150/2)

yan: -*du*, -*m*

'Aşkuñla senüñ âteşe **yandum** ḡaberüñ yoḡ

Āh u şerer ü nālelerümden ḡaberüñ yoḡ

(G 97/1)

Ey ḡasret-i cānān senüñ **yandum** elüñden

Yaḡduñ beni el-ān senüñ **yandum** elüñden

(G 148/1)

Ey ḡasret-i cānān senüñ **yandum** elüñden

Yaḡduñ beni el-ān senüñ **yandum** elüñden

(G 148/2)

'Aşkuñ beni bīmār ideli ḡayli zamāndur

Ey derdüme dermān senüñ **yandum** elüñden

(G 148/4)

Gördükçe ḡutarsın beni destüñ yüze cānā

Ey mihr-i dirāḡşān senüñ **yandum** elüñden

(G 148/6)

Urduñ dil-i mecrūḡımı açduñ yine yāre

Ey nāvek-i müjḡān senüñ **yandum** elüñden

(G 148/8)

Dil-sūzi-i firḡatle dil-i Yāver'i yaḡduñ

Ey âteş-i hicrān senüñ **yandum** elüñden

(G 148/10)

Nār-ı ḡam-ı firḡat ile âteşlere **yandum**

Ol ḡonce-lebi bulmaḡiçün ḡayli arandum

(Th 3/7)

yan: -*ma*, -*ḡa*

Şem'ci ruḡ-ı cānāneyi gördükçe uçarsın

Pervāne gibi **yanmaḡa** ḡā'il olacaḡsın

(G 145/6)

yan: -ar, -um

Hemîşe **yanarum** kan ağlaram ben
Dem-â-dem çeşm-i giryānuñ elinden
(G 149/7)

yan: -dı

Âteş-i ‘aşkuñ ile **yandı** ciger n’olsun bu
Dâğ-ı sevdāñ ile zeyn oldı bu ser n’olsun bu
(G 154/1)

Ṭākat mı gelür şu‘le-i ruhsāruña cānā
Yandı cigerüm âteş-i sūzānı görince
(G 160/6)

yan: -sa

Yansa da hiç āh u zār eyler mi baḡ baḡ ey gönül
Ḥāl-i ‘aşkı görmedüñ mi sen daḡı pervānede
(G 162/3)

yan: -ma, -da

İ‘timād it kavlıme ey Yāver’üñ cānānesi
Kalmazam nār-ı ğamuñla **yanmada** pervāneden
(Mr 1/16)

yana yana: Yanarak.

Düşdüñ ‘aşka çāresi olmaz anuñ bilmez misin
Sen bu derd-i âteş-i hicrānı **yana yana** çek
(G 102/6)

Derd-i ‘aşkuñ **yana yana** eylemek için beyān
Gāhice cānān ile tenhā mekān ister gönül
(G 116/7)

yanayum yaqıl: Sızlanmak, şikâyet etmek.

yanayum yaqıl: -ayum
Yanayum yaqılayum derd-i firākuñla senüñ
Ḥasretüñ ben çekeyüm ḡalk ile sen ülfetde
(G 167/5)

ya‘nî: Demek oluyor ki, şöyle ki.

Zāl-i zamāne ğālib-i mutlak vücūhla
Ya‘nî cenāb-ı Rüstem Aġa’nuñ şecā‘ati
(G 201/18)

Ki **ya‘nî** Seyyid ‘Abdullāh Aġa ol zāt-ı bî-hemtā
Nigāh-ı feyzmendi māye-baḡş-ı ‘izz ü şān oldı
(Kt 1/7)

Mey-i ‘aşk ile revnaḡ-yāb olup geh gāhice şolduḡ
Sebū-yı mey gibi **ya‘nî** boşalduḡ gāh geh ṭolduḡ
(Th 1/22)

yanmaġiçün: Yanmak için.

Ġülveş açılıp ġülmeġiçün bir çemenüm yoḡ
Şem‘-i ġam olup **yanmaġiçün** encümenüm yoḡ
(Th 3/2)

yan: Yan, çevre, yakın.

yan: -um, -da
Bir gönül vardı **yanumda** ol da gitdi yār ile
Künc-i ġamda oldum āḡir ġam-ġüsārumdan cüdā
(G 23/3)

Beyāna ḡālini Yāver ne mümkin ol büt-i Çin’e
Belî ifrāt-ı ḡüznümden **yanumda** tercemān ağlar
(G 57/10)

Sen ol nūr-ı siyāhı görmedüñ mi ey dil-i şeydā
Yanumdan bir siyeh-çerde ġüzel bir nev-cüvān geçmiş
(G 89/4)

Eger ġitdüñse **yanumdan** benüm ey nāzeninüm sen
Dilümden hiç gider mi ārzū-yı rüy u didāruñ
(G 110/5)

yan: -a

Fāriġ ol dünyādan ey dil kendüñi bir **yana** çek
Çekme dehrüñ miḡnetüñ mey-ḡānede peymāne çek
(G 102/1)

Meclisde o ġül-rü ile peymāne çekilsün
Şimden ġirü hicrān ġamı bir **yana** çekilsün
(G 137/2)

O şūḡuñ ḡasretiyle **yana** düşdük
Vişālınden geçüp hicrāna düşdük
(G 103/1)

yan: -ı, -n, -a

Murġ-ı dilümüz gitdi hemān **yanına** yārin
Ḳumrî gibi ol serv-i ḡurāmānı görince
(G 160/3)

yap: Yapmak.

yap: -sun
Ne **yapsun** zerreveş nā-çiz iken ‘uşşāḡ-ı ḡayrānı
İder ḡürşide istignā ṭulū‘ itdüḡçe ol mehveş
(G 88/3)

yap: -dur, -up

Der ü divār u saḡf-ı pür-nuḡuşuñ **yapdurup** zibā
Müzeyyen muntazam ġüyā ki bir ḡaşr-ı cinān oldı
(Kt 1/15)

yapıl: Yapılmak.**yapıl: -miş, -ken**Müzeyyen hâne-i dil dest-i luţfuñla **yapılmışken**

Yine bu seng-i cevriñle h̄arāb olsun da alsun mı

(G 193/3)

yapıl: -di

Düşürdüm Yāverā ta‘mīrine bir mışra‘-ı tārīh

Yapıldı himmet-i şehle ne zibā cāme-kān oldu

(Kt 1/18)

yār: Sevgili.‘Aşıkam ‘aşık efendim saña ey **yār** saña

Eylerem rāz-ı nihān-ı dili ikrār saña

(G 14/1)

Yaluñuz **yār** dil-i zāra ider istiğnā

Dil ise yāre vü aғыāra ider istiğnā

(G 18/1)

Bir gönül vardı yanumda ol da gitdi **yār** ile

Künc-i ğamda oldum āhır ğam-güsārumdan cüdā

(G 23/3)

Hem-nişin olmaz bizümle ol şeh-i āli-cenāb

Hem-dem-i bezm-i ekābir **yār** ile ülfet de güç

(G 42/4)

Yār ise pek bī-vefā ‘aşkı ise derd ü belā

Bir gedā-yı bī-nevāya böyle çok miñnet de güç

(G 42/7)

Hasret-i vuşlat baña kan ağıladur her şubh u şām

Şorsalar bilmem yine ol **yār** ile vuşlat nedür

(G 71/4)

Ben **yār** ğamın kazandım ey dil

Olmaz mı senüñ de kesb ü kārūñ

(G 107/3)

O gülüm ‘aşıka **yār** olsa degildür māni‘

Murğ-ı dil ‘aşk ile zār olsa degildür māni‘

(G 94/1)

Çāresüz derdüm benüm **yār** olduğıçün n’eylesün

‘Aşıkārı ketmi güç ben bir ‘aceb h̄aletdeyüm

(G 125/5)

Yār olmaz anuñ ‘aqlı kim eyler ise tedbir

Mecnün-ı dilüm derdine dermānı ne bilsün

(G 151/5)

yār: -süzYāverā mātem gülidür verd-i h̄andān **yārstüz**

Nāle vü feryād-ı bülbül şavt-ı şivendür baña

(G 1/9)

yār: -üm, -den Ez-każā oldum ne çāre nāzlı **yārümden** cüdā

Olmadum bir lahza hayfā āh u zārumdan cüdā

(G 23/1)

yār: -e Her dili şad-pāre ider **yāre** görünmez

Bu tarzda eser nāvek-i müjgāna virilmiş

(G 85/5)

Zahm-ı müjgān ciger-süz ile pür-yāre gönül

apılır hayfā yine ‘aşk ile her **yāre** gönül

(G 117/2)

Didüm **yāre** dehān-ı tengini gördükde h̄aţ-āver

O şeker-pāreyi h̄alā hücüm-ı mürdan gördüm

(G 121/7)

Cünbiş itse cümle ‘ālem ben yine miñnetdeyüm

Vāşıl olsa **yāre** herkes ben yine h̄asretdeyüm

(G 125/2)

Yāre kızan diyü hemān Yāverā

Dīde-i dāğum nigerāndur baña

(G 5/9)

Hālümü bildür gönül ol **yāre** Allāh ‘aşkına

Hayli demdür teşneyem didāra Allāh ‘aşkına

(G 173/1)

yār: -üñ Gel gör hele Yāver gül-i ruhsārımı **yārüñ**

Hep seyr ü temāşā gül-i gülzāra mı mañşüş

(G 90/11)

Yāver ne ‘aceb sen dalı pek nāz idiyorsun

Çodan beridür semtine **yārüñ** seferüñ yo

(G 97/10)

Yāver gibi ben de oldum ey dil

Üftādesi bir cefālı **yārüñ**

(G 107/10)

Hayfā ki dilüñ şu‘le-i ruhsārıla yadı

Yārüñ leb-i gül-fāmını sen bāde mi şandüñ

(G 112/6)

Ey zülf-i siyeh rüyına **yārūñ** dökilürsin
Yāver gibice sen de perişān ne tūrursın
(G 140/9)

Beni ol bī-vefā vuşlatla mesrūr eylemez dirsın
‘Aceb bir var mıdur vaşlıyla **yārūñ** şād-mān olmış
(G 86/8)

Reşk-āver-i serv-i çemen ol nārvenüm yoğ
Gelmez ise luţf itmek eger **yārūñ** elinden
(Th 3/16)

yār: -i
Büse düzd olmağlığa Yāver olur belki sebeb
Yāri mest itmek içündür devr-i sâğardan ğarağ
(G 91/10)

Yāverā terk eylemem ol **yāri** pā-māl itse de
Ĥāk-sār olmağ yolında iftiĥārumdur benüm
(G 122/9)

Görürsem **yāri** Yāver söylerüm bu ‘ı billāh
Ölürsem kätilüm sensin eger bu zaĥm-ı hicrāndan
(G 143/9)

Ben **yāri** göreliden beri bir şeyde gözüm yoğ
Geçdi dil-i zārüm hele dünyā hevesinden
(G 153/3)

yār: -i, -n
Murğ-ı dilümüz gitdi hemān yanına **yārin**
Kumrī gibi ol serv-i ĥurāmānı görince
(G 160/3)

yār: -üñ, -i
Geldünse eger görmek için **yārūñı** Yāver
Gitdi o güzel āteş-i ĥasret saña kaldı
(G 199/9)

yār: -i, -n, -i
Rü’yāda bu şeb gördün ise **yārini** Yāver
Müjde saña bir büseye nā’ıl olacağsın
(G 145/9)

yārān: Arkadaş, dost; sevgili.
İhtizāz-ı nāz ile ser-ĥoş ıderdi ‘ālemi
N’eyleyem güftār-ı nāzı olmasa **yārān** mest
(G 39/4)

Teselli itmek isterler baña **yārān** gelmişler

Ki bilmezler cigergāhumda zaĥm-ı ĥün-feşān ağlar
(G 57/3)

Ben de bu ğamla begüm ĥāne-i virānemde
Bir teselli virecek ĥālūme **yārān** bulurum
(G 134/8)

Dīvānuma imrār-ı nağar itmeden āyā
Yāver bu benüm ĥālūmi **yārān** bilür mi
(G 203/10)

yārān: -uñ, -i
Derünında keder tūtma ğam-ı cānānuñı ĥoş tūt
Şafā-yı ĥātır isterseñ hemān **yārānuñı** ĥoş tūt
(G 35/2)

yārān: -a
Şı’r-i selisün **yārāna** ‘arz it
Yāver olur ol bādī-i ülfet
(G 37/9)

yārān: -dan
O maĥzūnum ki ‘ālemde benüm bir çāre-sāzum yoğ
Baña bir merĥamet eyler bulunmaz oldı **yārāndan**
(G 143/6)

yāre: Yara.
Urduñ dil-i mecrūĥumı açduñ yine **yāre**
Ey nāvek-i müjgān senün yandum elününden
(G 148/7)

yāre: -sı
Cān evine geldi müjeñ **yāresi**
Bildüm anı yoğdur anuñ çāresi
(G 198/1)

yāre: -sın
Söylesem ĥāl-i dil-i zārümü işğā itmez
Yüregüm **yāresin** açsam da temāşā itmez
(Tb 1/12)

yāre: -ler
Şerĥa şerĥa **yāreler** açduñ efendim sīneme
Dāğlarla sīnemüz çün gülsitān olmaz mı yā
(G 25/7)

yāre: -ler, -üm, -den
Açdı niğehün tāze zaĥım tā cigerümden
Var mı ĥaberün ey gül-i ter **yārelerümden**
(G 152/2)

yāre: -y, -e

Bir nigāhuñ açdı yāre bu dil-i bî-çāreye
Kim ider tîmār yā Rab bu oñılmaz **yāreye**

(G 164/2)

yāre: -sî, -n, -e

Şarsalar üstine simîn-ber-i kâfuruñ
Merhem olmaz mı ‘aceb tîr-i müjeñ **yāresine**

(G 174/8)

yāre aç: Vücutta veya bir şeyin yüzünde yara oluşmasına sebep olmak; büyük üzüntü vermek.

yāre aç: -di

Bir nigāhuñ açdı **yāre** bu dil-i bî-çāreye
Kim ider tîmār yā Rab bu oñılmaz yāreye

(G 164/1)

yāre vü agyār: Sevgili ve başkaları.

yāre vü agyār: -a

Yaluñuz yār dil-i zāra ider istignā
Dil ise **yāre vü agyāra** ider istignā

(G 18/2)

yārele: Yaralamak.

yārele: -di

Müjenüñ zaḥmı görünmez beni ol **yāreledi**
Ḥarem-i cânuma geçdi aman ol tîr-i қаzā

(G 24/5)

yār-ı dil-ārā: Gönlü süsleyen sevgili.

yār-ı dil-ārā: -nuñ

Şekvā katı bî-cā olur agyāruñ elinden
Geçdüm hele ben **yār-ı dil-ārānuñ** elinden

(Th 3/18)

yār-ı yāver: Yāver'in sevgilisi.

‘Ināyet merḥamet kıl şeh-levendüm **yār-ı Yāver** ol
Ki ecdāduñ daḥı gāzidür ammā çün ‘Alî sensin

(G 135/9)

yaş: Gözyaşı.

Benümçün kaçre **yaş** aqıtmadı dirmiş o hercāyî
Gözümden kaçre-i eşküñ hezārān çıқduğın gördük

(G 101/7)

Kad çekmedür serv-i sehî bāğ-ı dilümde
Çeşmümden aқan **yaş** ile dā'im şuarınca

(G 175/6)

yaş: -um, -a

Kaçre kaçre **yaşuma** raḥm itmiyorsun sevdüğüm
Seyl-i eşküñ āh kim baḥr-ı sefid olsun da gör

(G 62/5)

yat: Yatmak.

yat: -mış

Zülfüñ içre çeşm-i ḥāb-ālüdeñi gördüm senüñ
Güyyiā bir şîr-i nerdür şöyle **yatmış** bişede

(G 163/8)

yat: -ur, -sun

Henüz mest **yatursun** o dideler maḥmür
Baқındı n'eyledi māhum bu rütbe ḥāb saña

(G 12/7)

Ḥayfā ki dilā ḥaste-i bî-tāb **yatursun**

Bî-çāre senüñ derdüne bir çāre-gerüñ yok

(G 97/3)

yatar: -ar

Buldi āsāyiş ü rāḥat dil-i virānumda
Ḥāne-i dilde **yatar** gitmedi miḥmān-ı firāқ

(G 100/6)

yāver: Yāver, Enderunlu Hasan (d.1179/1765 -
ö.1213/1213/1797-8) II Enderunlu Hasan Yāver'in Fenniyye-i
Eş'ār, Gül-i Sad-berg ve Dīvan olmak üzere bilinen 3 eseri vardır.

Yāver gibi bîmārum

Bir derde giriftārum

(M 8/33)

Giceler tā-be-seḥer nāleler itdüm **Yāver**

Āh feryād-ı hezār olmadı dem-sāz baña

(G 3/9)

Sāyesinde ḥāb u rāḥat mı görür **Yāver** ‘aceb

‘İşve-gerlik eylese ol kāmēt-i zibā baña

(G 6/9)

Şāneye reşk iderek şimdi gelür hep ḥāṭıra

Perçemi fikriyle **Yāver** çāk çāk olmak baña

(G 8/10)

Yāver dilüm o şūḥa gidüp kaldı gelmedi

Bād-ı şabā ilen de peyām olmadı baña

(G 9/9)

Yāver gibi teşekkür ider var mı cevruñe

Agyār durma ḥālini şekvādudur saña

(G 13/9)

- Aña bakmağa yoğdur ʔakatım **Yāver** gibi billāh
Beni bu hāle koymışken baña raḥm eylemez ḥālā
(G 19/9)
- Eyledüm ben daḥı nā-mümkin iken ey **Yāver**
Ḥavf-ı aḡyār iderek meclis-i cānāni fidā
(G 20/9)
- Nigāh-ı iltifāt u luṭfuña maḡhar iken **Yāver**
Ne ḥikmetdür anı gördüm ki ben maḡzündür cānā
(G 21/9)
- Bāḡ-ı ḥüsnüñ yād idüp bülbül misāli aḡlaram
Olmışam **Yāver** gibi ol gül-izārumdan cüdā
(G 23/10)
- Ḥalka taʕlim idiyorken reh-i zühdi **Yāver**
Vādi-i ʕaṣka düşürdi beni taḡdir-i ḡazā
(G 24/9)
- Yāver** gibi luṭfuñ umarum kesmem ümidüm
ʕAfv eyle benüm cürm ile ʕiṣyānumı yā Rab
(G 27/9)
- Bir kimseyi bār-ı ḡam u hicrān u sitekle
Yāver gibi bī-tāb ü tüvān eyleme yā Rab
(G 28/10)
- Sen niçün saʕy eylemezsin maʕrifet taḡşiline
ʕizzet-i dāreyne **Yāver** ʕilm ü irfāndur sebeb
(G 30/10)
- Sürür-ı vaşl ile şeb-zindedār olur **Yāver**
Deründe didelerüm ḥiç ider mi minnet-i ḥʕāb
(G 31/9)
- Yāver** gibi mehçür olalı āh o gülümden
Didemden aḡar ḡan ile enhār-ı muḡabbet
(G 33/9)
- Yāver** seḡer-i vaşla ʕıḡarmaz beni ṭālīʕ
Şemʕ-i dilümi rüşen ider şām-ı muḡabbet
(G 34/9)
- Taʕyīb olunur mı cedel-i ḡayr ile **Yāver**
Ol şüḡ için aḡyār ile ḡavḡāya ne minnet
(G 36/9)
- Şiʕr-i selisüñ yārāna ʕarz it
Yāver olur ol bādī-i ülfet
(G 37/10)
- Yāver** ne ʕaceb olsa metīn şīʕr-i muṣannaʕ
Lāzım mı deḡil şīʕrde şanʕatla metānet
(G 38/9)
- Yāver** saña ḡul olduḡı bakma efendim
Olmaz mı senüñ şöhretine şānına bāʕis
(G 40/9)
- Çoḡdan beri kilik-i hünerüñ sen daḥı **Yāver**
Zibiş-figen-i silk-i beyān eylemedüñ ḥiç
(G 41/9)
- İḡtirāʕ-ı şīʕri **Yāver** sen ḡolay zanneyleme
Herkesüñ ṭabʕınca eṣʕār söylemek ḡāyet de ḡüç
(G 42/9)
- Her ne dem ṭutsa teḥi **Yāver** olur bī-zib ü fer
Dest-i sākīde nigīn-i laʕl-i rümmāndur ḡadeḡ
(G 43/9)
- Yāver** cemāl-i yārda gördükde rüyumu
Mirʕāt-ı şāfdur şanurum tāb-dār ruḡ
(G 44/9)
- Ḥaddini itmiş dü-tā ʕaṣḡuñla böyle var mıdur
Ḥāşılı **Yāver** gibi bir mübtelā ey serv-ḡad
(G 46/10)
- Bend-i ḡamdan kendini āzād için **Yāver** gibi
Müdmin-i lā-yaʕḡıla her dem gelür ʕiṣret leziz
(G 47/9)
- Ne rütbe eylemiş **Yāver** seni meftün ol zālīm
Bu ʕālemdede anuñcündür ki aṣlā rāḡatuñ yoğdur
(G 50/9)
- ḡayr ile cilve-künān ülfet ider de **Yāver**
Niçün ol gülşen-i cānum baña maḡzün görinür
(G 51/9)
- Eşik-i ʕeşmānuma nisbet **Yāver**
Āb-ı deryā gözüme nem geliyor
(G 53/9)
- Çekilmez bir kemān-ı saḡtdur **Yāver** belā-yı ʕaṣḡ
Felek ḡamyāzesin çekmiş anı bir pīr olandan şor
(G 56/9)
- Beyāna ḡālını **Yāver** ne mümkin ol büt-i Çin'e
Belī ifrāt-ı ḡüznümden yanumda tercemān aḡlar
(G 57/9)

- Eger ki küh-ı ğama eyler ise ‘aks āhum
Mu‘in olup baña **Yāver** fiġān fiġān eyler
(G 58/10)
- Her yanan tābişine çün **Yāver**
Ruġuña şu‘le-i āteş didiler
(G 61/9)
- Şabr ider derd-i dilin **Yāver** egerçi söylemez
Rāz-ı pinhān-ı dili güft ü şinid olsun da gör
(G 62/9)
- Dehānı gerçi kim hāmūş ol gül-goncenūñ **Yāver**
Lisān-ı hāl ile her bir müje hem-çün lisān söyler
(G 63/9)
- Bir zamān vaşlını **Yāver** anuñ itmişdi hayāl
Dil-i nā-şāduma bilmem ki o hūlyā mı gelür
(G 68/9)
- Ne mümkündür o şūhuñ vaşlını fikr eylesün **Yāver**
Vişāli mümteni‘ bir āfet-i devrāna ḥasretdür
(G 70/9)
- Begüm baġ dikkat it bu şı‘rümūñ mazmūn-ı ebyātı
Lisān-ı hāl ile **Yāver** kuluñ hālın beyān eyler
(G 73/10)
- Nāle vü zār itmemüz nā-çārdur **Yāver** bizüm
Yoġsa bizden cümle bızār olduğın bilmez miyüz
(G 75/9)
- Şafvet-i rüy ile üns eyleyen āyine-i dil
Keder-i yār ile **Yāver** nice tekdir olmaz
(G 76/10)
- Dergeh-i Ḥaġġ’a varup yalvaragör ey **Yāver**
Devr-i ebvāb iderseñ saña ‘izzet gelmez
(G 78/9)
- Nā-dān ile **Yāver** şakınup itme keş-ā-keş
Güç baġs ile sen bilme misin kim cedel olmaz
(G 79/9)
- Būs-ı lebūñi itse taleb **Yāver** ‘aceb mi
Dīvāne göñül her ne iderse edeb olmaz
(G 80/9)
- Yeter ‘uryān-ı ‘aşkuñ oldu cānā
- Saña şimden girü **Yāver** şoyılmaz
(G 81/10)
- Kumrileri **Yāver** giceler ḥasret ü rāḥat
Pür-şivelik ol serv-i ḥurāmāna virilmiş
(G 85/9)
- Anuñ üftāde-i ḥüsn ü cemāli olduğum vakti
Geçen günler ḥisāb itdüm ki **Yāver** çok zamān olmuş
(G 86/10)
- Hüner bu derde esir olmamaġdur **Yāver**
Olinca ‘āşık-ı rüsvā ḥicābı n’eyler imiş
(G 87/9)
- Nigāh-ı iltifātından bizi dūr eyledi **Yāver**
Beni ol nāzlı cānāne rakīb-i bed-zebān geçmiş
(G 89/35)
- Gel gör hele **Yāver** gül-i ruġsārını yārūñ
Hep seyr ü temāşā gül-i gülzāra mı maġşūş
(G 90/11)
- Büse düzd olmaġlığa **Yāver** olur belki sebeb
Yāri mest itmek içündür devr-i sāġardan ġarāz
(G 91/9)
- Ķadr-i ḥüsnin kıldı şad çendān **Yāver** dil-berüñ
Zib ü zinet virdi hālā mesned-i i‘zāza ḥaṭ
(G 92/9)
- ‘Aġārātın sirişk-i çeşm-i giryān kesmesün **Yāver**
Olur dil bī-nevādur n’eylesün irāddan maġzūz
(G 93/9)
- Gülşen-i küyuñı **Yāver** gibi itsem mesken
Ḥ‘ābgāhum ser-i ḥār olsa degildür māni‘
(G 94/9)
- Yāver** görünce ol gül-i gülzār-ı behceti
Güller kızardı reşk ile hep oldu dāġ dāġ
(G 95/9)
- Yāver** ne ‘aceb sen daġı pek nāz idiyorsun
Çoġdan beridür semtine yārūñ seferūñ yok
(G 97/9)
- Sünbüllerini şemm idicek **Yāver** o şūhuñ
Mest itdi dil-i zārüm o ḥoş-bū ḥaberüm yok
(G 98/9)

- Ben de **Yāver** gibi nālendesiye
Beni bu derde kōdı cilve-i ‘aşk
(G 99/9)
- Niçün pā-māl-i şeh-rāh-ı edāsı olmayız **Yāver**
O şūhūñ esb-i nāz ile hūrāmān çıķduđın gördük
(G 101/9)
- Yazıldıķ defterine ‘āşıkānuñ
‘Aceb **Yāver** gibi dīvāna düşdüķ
(G 103/10)
- Seni dil-teng iden hep ol peridür
Nedür dünyāya **Yāver** infi‘ālūñ
(G 104/10)
- Yāver** gibi ben de oldum ey dil
Üftādesi bir cefālī yārūñ
(G 107/9)
- Ėazeller ihtirā‘ itdūñ belī ‘aşkıyla cānānuñ
‘Aceb **Yāver** senūñ de bir kitāb olmaz mı āsāruñ
(G 110/10)
- İç bādeñi çek kendini bir kūşeye şimdi
Yāver gibi mey-hāne-i vahdetde maşūn ol
(G 120/10)
- Hemān güyā ki **Yāver** kādre irdüm nūra ġarķ oldum
Beyāz ol gerdeni kim ol siyeh semmürdan gördüm
(G 121/9)
- Hāl-i vāşıfdur nümüne hālūme **Yāver** benim
Kāle gelmez sır olunmaz özge keyfiyyetdeyüm
(G 125/9)
- Ben dađı **Yāver** gibi ol zālīmūñ
Āteş-i ‘aşkıyla yanar ağlaram
(G 126/9)
- Bāri bī-hūde fiđān itmeyelüm gel **Yāver**
Şu‘le-i āhum ile nūh felegi döndüreyüm
(G 127/9)
- ‘Aceb āhum mı te’sir itdi kim oldı haķ-āverde
Anuñ āyine-i şāfında **Yāver** bir keder gördüm
(G 128/10)
- İnanma riş-hānd-ı yāre **Yāver**
Vefāsuzdur benim nā-mihrbānum
(G 129/9)
- Ümmid idiyor cān u dilüm būse-i la‘lūñ
Yāver gibi şimdi ne ‘aceb fikr-i muhālüm
(G 133/10)
- O cefā-cū seni **Yāver** gibi terk itdi ise
Sen elem çekme gönül ben saña cānān bulurum
(G 134/9)
- O hūñi ġamze-i hūñ-h‘āra **Yāver** āşinā oldum
Kesildüm ben cihānuñ cünbiş ü zevķ u safāsından
(G 136/9)
- Yāver** açılıp gül gibi ‘uşşāk-ı dil-efġār
Çün murġ-ı seher semt-i gülistāna çekilsün
(G 137/9)
- Ne hāle girdi ġam-ı ‘aşķuñ ile baķ **Yāver**
Bu zulmi sensin iden bendeñe a zālīm sen
(G 139/9)
- Ey zūlf-i siyeh rüyına yārūñ dökilürsin
Yāver gibice sen de perişān ne ŗurursın
(G 140/10)
- Alduķça hayāle ruġ-ı pür-tābuñı **Yāver**
Mir‘āt-ı derūnında anuñ şüret-i cānsın
(G 142/9)
- Görürsem yāri **Yāver** söylerüm bu ‘ı billāh
Ölürsem kātīlüm sensin eger bu zaġm-ı hicrāndan
(G 143/9)
- Rü’yāda bu şeb gördüñ ise yārini **Yāver**
Müjde saña bir būseye nā‘il olacaķsın
(G 145/9)
- Sirişk-i çeşmile perverde itmişdür seni **Yāver**
Gönül bāđında kād çekmiş benim bir gül-fidanumsın
(G 147/9)
- O şūhı āh kim baġt olsa **Yāver**
Ėalāş itseñ raķībānuñ elinden
(G 149/9)
- Fidā eyler dil ü cānım o şūhūñ rāh-ı ‘aşķında
‘Aceb **Yāver** gibi bir var mı anuñ mübtelāsından
(G 150/10)
- Yāver** gibi bīzār ider ol haķ-ı cihānı
Üftādelerūñ şabr ile sāmānı ne bilsün
(G 151/9)

- Mest itdi beni ol güzelün bāde-i ‘aşkı
Yāver haberün var mı benim derd-i serümden
 (G 152/10) (G 187/9)
- Dağı feryādı kesmez **Yāver** ammā
 Fiğānı bülbül-i nālān bitürdi
- Düşürdüñ vādi-i ‘aşka beni **Yāver** gibi hālā
 Ğamuñla böylece püyān iden sensin Şerifüm hū
 (G 157/9) (G 189/10)
- Niçün eş‘arını tezyif idersin
 Senüñ **Yāver** kuluñ şā‘ir degil mi
- Üftādeligüm vardı ki ol rütbeye **Yāver**
 ‘Aqlum gidiyor kāmēt-i cānānı görince
 (G 160/9) (G 194/9)
- Olaldan bir cefā-cū dil-berüñ āvāresi **Yāver**
 Ğarib ü pāy-māl üftāde vü nālendedür şimdi
- Vücūdum nār-ı ‘aşkuñdan çtutuşduqça ziyālandı
 Çerāğūñdur bu **Yāver** zār u nā-çarı sövündürme
 (G 161/10) (G 195/9)
- Vādi-i ‘aşka düşüp böylece kıldum **Yāver**
 Bir çarika gidemem kendi rehümden gayrı
- Yāver** ideyüm dirse dağı va‘dine incāz
 Eyler yine ‘uşşākına biñ dürlü bahāne
 (G 166/9) (G 196/9)
- Yāver** yine oldı duş ‘aşka
 Sevdı yine bir meh-i Hicāz’ı
- Sine-i şāfını gördükde o şūhuñ **Yāver**
 Dilüm āyine gibi kōdı beni hayretde
 (G 167/9) (G 198/10)
- Ol şeh-i hūsne gönül üftādedür
Yāver ise ‘āşık-ı ğam-h’āresi
- Ümid ü melce-i me’vāñı rāh-ı Hāk bil ey **Yāver**
 Hūdā’nuñ dergehinden gayrı dergāhı penāh itme
 (G 168/9) (G 199/9)
- Geldüñse eger görmek için yārūñı **Yāver**
 Gitdi o güzel āteş-i hāsret saña kıldı
- Seni **Yāver** gibi ol hāsret-i didāra vakf eyler
 Gönül meyl eyleme her gördüğün maħbüb-ı zībāya
 (G 170/9) (G 203/10)
- Dīvānuma imrār-ı nazar itmeden āyā
Yāver bu benim hālūmi yārān bilür mi
- Yāver** viremez bir dağı ol mive-i vaşluñ
 Ol naħl-ı hırāmānı yirinden kōparınca
 (G 175/9) (M 1/4)
- Olursa senden olur luğ u iħsān
 Kuluñ **Yāver** ğarib ü nā-tüväna
- Saña ‘iş u çarab zevk u şafālar itdürür ammā
 Felek cām-ı ğamı **Yāver** şunar āheste āheste
 (G 176/10) (M 4/14)
- Şefā‘at eyle luğfuñdan anı şād eyle maħşerde
 Kuluñ **Yāver** ğarib ü nā-tüväñı yā Resülallāh
- Yāver** gibi gönül dağı āzāde-ser iken
 Sevdā-yı ‘aşka duş olalı düşdi miħnete
 (G 179/9) (Th 3/23)
- Şabr itmelidür derd ü ğamuñ çekmeli **Yāver**
 Tā olmayıcağ Pertev o nev-reste hağ-āver
- Dem-ā-dem ğayrılarla ülfet ider ol perī şimdi
 Benüm **Yāver** gibi mehcür-ı cānān olduğum kıldı
 (G 183/10)
- yāver:** -ā
Yāverā mātem gülidür verd-i hāndān yārsüz
 Nāle vü feryād-ı bülbül şavt-ı şivendür baña
 (G 1/9)
- Firāk-ı la‘l-i meygūnuñla **Yāver**
 Niçe peymāne-i ser-şār bitürdi
 (G 185/9)
- Yāverā** çünki ben üftādesiyem dil-dāruñ

- N'ola dirlerse eger 'aşık-ı efgende baña
(G 4/9) **Yāverā** gördün mi sen meclisde olmuş leb-be-leb
Mehveşān bir yire gelmiş rāz-ı pinhān söyleşür
(G 67/9)
- Yāre kızan diyü hemān **Yāverā**
Dide-i dağum nigerāndur baña
(G 5/9) Evvelā 'izzet ü rif'atde iken
Yāverā şoñra tezelliül güç olur
(G 69/10)
- Kendi hālünde gezerken niçün olduñ böyle
Yāverā n'eyledi gör ülfet-i dil-dār saña
(G 14/10) Sen misin üftāde āyā yoñsa herkes böyle mi
Hālün olmuşdur perişān **Yāverā** hikmet nedür
(G 71/10)
- Tağlara düşmek muqarrerdür ne çāre **Yāverā**
Āh kim bir gözleri āhūya oldum mübtelā
(G 15/9) Şimdi olduğ cihānda şöret-yāb
Yāverā nām-dār-ı 'aşkuz biz
(G 82/32)
- Hānmān-ı şabrumı yağmaya virdüm **Yāverā**
Bir fidākāra қазārā oldı cānum mübtelā
(G 16/9) İddi'ā'ı tayy-ı mazmūn ile olsun **Yāverā**
Seyr-i hūbān-ı Nedim'ün şirine tanzirümüz
(G 83/9)
- Yāverā** buldı hārābātda ābādāni
Dil-i virān-şode mi'māra ider istiğnā
(G 18/9) 'Ālemi ğarқ itdüğün tūfān-ı Nūh'ūñ **Yāverā**
Eşk-i çeşm-i dide-i hūn-bārdan қıldum kıyās
(G 84/9)
- Meclis-i rindāna gelse **Yāverā** sıklet olup
Zāhidün her şöbeti hālқа girān olmaz mı yā
(G 25/9) Uşandığ ol kemān-ebrū ğamından **Yāverā** artığ
Yeter tır ile oldı sineler mānende-i terkeş
(G 88/9)
- Bağr-ı eşküm eylerem her dem temāşā **Yāverā**
Çeşm-i giryānum benüm deryāya itmez iltifāt
(G 32/9) La'l-i cān-bağşādan özge **Yāverā** yoğdur hele
Hem müfferrih hem dağı ma'cūn-ı cevherden laţif
(G 96/9)
- Leb-i rengin-i yāri **Yāverā** yākūta beñzetme
Kı ol nā-yāb u nā-dide 'aceb pākize gevherdür
(G 52/9) Şabr u qarār u 'ağl u dili **Yāverā** koduñ
Semt-i hābibe sen de varup mesken eyledün
(G 106/9)
- Kāmverlikde felek bir tünd-hūdur **Yāverā**
Bir qarār üzre degil geh zūd u gāhi dir ider
(G 54/9) Ne nūş-ı bāde eylersin ne hüşyārānedür tavruñ
Bilinmez mi senün de **Yāverā** keyfiyyet-i 'aşkuñ
(G 109/10)
- Yāverā** hāl-i gül ü bülbül gelür hep yāduma
Her qaçan kim ağladup 'uşşāqımı cānān güler
(G 55/9) **Yāverā** terk eylemem ol yāri pā-māl itse de
Hāk-sār olmağ yolında iftiħarumdur benüm
(G 122/9)
- Herkes devā-yı derdi bilür mi ki **Yāverā**
Hāzıq ṭabīb olursa müdāvā güzel bilür
(G 65/9) **Yāverā** 'arşa çıkdı pāyesi tā
Bir şehün āsitānidur gönüm
(G 123/9)
- Bu cihān bir özge gülşendür ki baқsañ **Yāverā**
Niçe 'ar'ar niçe biñ serv-i hūrāmān gösterür
(G 66/9) Hāyli dem bimār-ı 'aşkam **Yāverā** hālüm yamān
Uğradum bir derde kim aşlā devāsın görmedüm
(G 124/9)

- Yāverā** ‘aşık-ı zār oldum ise
Dimedüm ben de fülânı severem
(G 131/9) (Kt 1/17)
- Der-i Mevlâ’dan özge **Yāverā** ben
Teşebbüs itmege esbâb bilmem
(G 132/9) (Kt 2/23)
- Ben çekildüm **Yāverā** bir kûşeye gönlüm ile
‘Aql u fikr ü zihn ü tab‘uñ cümlesi cānānede
(G 162/9) (Th 1/28)
- Dil virelden la‘l-i nāba haṭ görünmez çeşmüme
Yāverā itdüm ṭabī‘at nūşa da hem nişe de
(G 163/10) (Tb 1/49)
- Kan döker her çeşm-i zaḥmuñ dide-i giryān gibi
Ne urıldıñ **Yāverā** ol ğamzesi hūn-ḥ‘āreye
(G 164/10) (G 144/9)
- Her ne rütbe nūş idersem **Yāverā** kanmaz yine
Teşnedür cān u dilüm la‘l-i leb-i gül-fāmna
(G 165/9)
- Gerçi şî‘rüm sâde ammā ma‘nisi bî-gānedür
Hiç söz olmaz **Yāverā** maẓmūn-ı nev-icāduma
(G 171/10) (G 130/9)
- Yāverā** yā ben niçün āh itmeyem her şubḥ u şām
Nāzlı nāzlı söyleyen cānān geldi ḥāṭıra
(G 172/9) (G 115/9)
- Merḥamet eyler bulunmaz mı ‘aceb kim **Yāverā**
Ben ğarib ü bî-kes ü nā-çāra Allāh ‘aşkıma
(G 173/9) (G 155/9)
- O mir‘ātu‘ş-şafānuñ **Yāverā** bir luṭfını görmem
Ser-ā-ser cismine maḥv-ı ser-ā-pā olmadan ğayrı
(G 182/9) (G 180/10)
- Nedür bu āh vāh u nāle vü feryād-ı bî-cālar
Yine derd-i derūndan **Yāverā** ḥalkā şikāyet mi
(G 186/10) (G 7/10)
- Kanda varsam **Yāverā** cūyende-i Ḥaḳḳ’am hele
Eyleyen dervişveş kesretde vaḥdetdür beni
(G 192/9) (G 17/9)
- Baḥr-ı eşküñ cūş kılmış başdan aşmış ğavṭası
Yāverā n’oldı saña ğāyet yamān gördüm seni
(G 197/10) (G 45/9)
- Düşürdüm **Yāverā** ta‘mîrine bir mışra‘-ı tāriḥ
Yapıldı himmet-i şehle ne zibā cāme-kān oldu
(Kt 1/17)
- Düşürdüm **Yāverā** sāl-i cedide bir güzel ṭariḥ
Hilāl-i sāl-i nev el ḳaldurup şāha du‘ā eyler
(Kt 2/23)
- Güzel vaşfında niçe şî‘r-i bî-misl ü bedel gördüm
Ne didüm **Yāverā** böyle ne söyler ilen el gördüm
(Th 1/28)
- Yāverā** çāresi ağlayalum şabr idelüm
Āh-ı cānkāh idelüm cānumuza cebr idelüm
(Tb 1/49)
- yāver:** -i
Ġaribüñ **Yāver’i** terk itme şāhum
Sarāy-ı ḳalbümüñ sāmānı sensin
(G 144/9)
- yāver:** -e
‘Aşkuñ edeb-āmüz olalı **Yāver’e** cānā
Elfāz-ı mülāyim ile zeyn oldı zebānum
(G 130/9)
- Yāver’e** gündüz gelemezseñ eger
Geçdi günüm āh ile şām oldı gel
(G 115/9)
- O meh va‘d-i vişāl itmiş iştidüm **Yāver’e** ammā
İnanmam i‘timād itmem ki gerçekten yalandur bu
(G 155/9)
- İderdüñ bir nevāzişle ri‘āyet
Bu luṭfuñ **Yāver’e** pek nādir oldı
(G 180/10)
- Bî-vefā bir dil-rübā dirler idi gerçek imiş
Yāver’e yoḳ ğayrıya vardur vefāsı vāḳı‘ā
(G 7/10)
- Yāver’e** var mı ‘aceb niyyeti teşrife yine
Meded ol kân-ı keremden ḥaberüñ var mı şabā
(G 17/9)
- Baḥa ger itmez iseñ **Yāver’e** luṭf it zālüm
Ḳalmadı şabra taḥammül yeter āzāra meded
(G 45/9)

Ġam yimezdüm ben de bu rütbe ferâmüş itmeseñ
Ġayrıya luţfuñ firāvān **Yāver'e** olsa gehī
(G 184/10)

yāver: -*üñ*

Temāŝā-yı çemense maķşaduñ ey **Yāver'üñ** cānı
Ġüŝād oldı bütün yer yer gül-i dāġ-ı nihānum gel
(G 119/9)

Olurken **Yāver'üñ** eş'arı bir bir cümle manzūruñ
Benüm bu ser-güzeştüm bir kitāb olsun da ķalsun mı
(G 193/9)

Tarz-ı ġazelden itmesi āġāz **Yāver'üñ**
Zeyl eylemek imiş meġer añlandı niyyeti
(G 201/9)

Elem-i ġasret-i cānānuñı gördükçe göñül
Yāver'üñ dīdesini eşk-i firāvān bürüdi
(G 202/10)

İ'timād it kavlüme ey **Yāver'üñ** cānānesi
Ġalmazam nār-ı ġamuñla yanmada pervāneden
(Mr1/15)

İnāyet ķıl efendim **Yāver'üñ** 'iŝyānına bakma
Cenābuñdan ķuluñ pür-ilticādur yā Resūlallāh
(M 3/9)

yāver: -*üñ, -e*

Niçeye dek ġayra nevāziŝ idüp
Yāver'üñe cevır ü sitem Muŝtafā
(G 191/10)

yāver: -*i*

Ġamuñ uyutmıyor ey ŝuġ **Yāver'i** bir şeb
Virür mi nāleleri bilmem iztirāb saña
(G 12/9)

Zerrece ġün göremez ġasret-i didāruñ ile
Zulmet-i ġamda ķodı **Yāver'i** zindān-ı firāķ
(G 100/10)

yāver: -*de*

Bizlere dā'im sitignā ġayrıya her dem vefā
Bu cefāyı çekmede **Yāver'de** tākāt ķalmadı
(G 188/10)

yāverāsā: **Yāver gibi.**

Yāverāsā ülfet ü ünsiyyeti terk itdi dil

Nāsdan vahşet idüp tenhāyı eyler ittiġāz
(G 48/9)

şeh Selim'üñ **Yāverāsā** hep du'ā-ġ'ānı olup
Ġalsa ol ŝāha açup destin sezādur lāleler
(G 49/17)

Her vakit ülfet olur mı ol gül-i zibā ile
Bir zamān da **Yāverāsā** ġasret-i cānāne çek
(G 102/10)

Cūylar āb-ı siriŝķ ü nāleler ŝavt-ı hezār
Dāġlarla **Yāverāsā** çün ġülistānsın göñül
(G 118/10)

Yāverāsā çāker-i diriniyem cānānenüñ
'Aşık-ı dil-ġaste vü ġam-ġ'arıyam ŝaġdan ŝaġa
(G 159/9)

yāver-i āvāre: **Perişan, āŝık Yāver.**

yāver-i āvāre: -*nüñ*

Yāver-i āvārenüñ 'aŝķuñ ile
Ġarı hemān nāle vü feryād olur
(G 64/9)

yāver-i āvāre: -*si, -n, -e*

İltifāt itmedi ġeçdi o ġıramende-i nāz
Reh-ġüzārında tıran **Yāver-i āvāresine**
(G 174/10)

yāver-i bī-çāre: **Çaresiz Yāver.**

Ġerçi düŝvār idi taġŝil seni ammā kim
Virmedi **Yāver-i bī-çāre** ġalel himmetine
(G 178/10)

Bilmedi ġālını hiç **Yāver-i bī-çāre** senüñ
Ġāzab-ālūde niġāh eyledi tekdır itdi
(G 181/9)

yāver-i bī-çāregān: **Çaresizler Yāver'i.**

yāver-i bī-çāregān: -*sin*

Yāver-i bī-çāregānsın bā'is-i ġufrānsın
Ey ŝalāt ile selāmı farz u elzem Muŝtafā
(M 6/3)

yāver-i bī-çāre: **Çaresiz Yāver.**

yāver-i bī-çāre: -*nī, -e*

Nim-niġāh-ı iltifātuñ **Yāver-i bī-çāreñe**
Aŝıkār ister gehī ġāñi nihān ister göñül
(G 116/9)

yâver-i bî-çâre: *-ñ, -i*

Gâhice **Yâver-i bî-çâreñi** tatyib eyle
‘Aşka cevri ü cefâ itme de ‘âdet degil a

(G 158/9)

yâver-i bî-cürm: **Günahsız Yâver.**

yâver-i bî-cürm: *-e*

Nedür bu **Yâver-i bî-cürme** itdügün bî-dâd
Senün bu âteş-i ‘aşkuñ ciger kebâb idiyor

(G 59/9)

yâver-i bîmâr-ı dil: **Gönlü yaralı Yâver.**

yâver-i bîmâr-ı dil gibi nedendür ey hâkîm

Hîç devâ itmez eser bilmem ne hîkmetdür baña

(G 2/9)

yâver-i derd-i derün: **Gönlü derdinin Yâver'i; gönlü derdinin yardımcısı.**

yâver-i derd-i derün: *-um*

Yâver-i derd-i derünüm ol tabîbüm gel amân

Haste-i bî-tâb-ı ‘aşkam hâtırüm şormaz mısın

(G 138/9)

yâver-i dil-ğün: **Gönlü yaralı Yâver.**

yâver-i dil-ğün: *-a*

Yâver-i dil-ğüna gamzeñveş ider bahs-i hirâs

Gerçi cânâ cân-fezâdur gam-zidâdur gözlerün

(G 111/9)

yâver-i gam-ğâr: **Dertli Yâver.**

Nigâh-ı hışmını senden dirîğ eyler kıyâs itme

O bir sehmi-i kazâdur **Yâver-i gam-ğâr** için saklar

(G 72/10)

yâver-i hasret-keş: **Hasret çeken Yâver.**

yâver-i hasret-keş: *-e*

Na‘îm-i rü‘yet-i didâruñ ile cümle dil şadân

Niçün yok **Yâver-i hasret-keşe** ruşat Şerifüm hû

(G 156/10)

yâver-i hayrân: **Tutkun Yâver.**

Sen bu nâz u şive-i güftâr ile ey nâzenin

Olmasın mı meclisünde **Yâver-i hayrân** mest

(G 39/10)

yâver-i hayrân: *-a*

Gözler seni çü necm-i semâ dide-düz olup

Gör kim ne itdi **Yâver-i hayrâna** gözlerün

(G 113/10)

yâver-i nâ-çâr: **Çaresiz Yâver.**

yâver-i nâ-çâr: *-i*

Neş’e-yâb-ı bûs-ı meygün-ı lebi ol nâzenin

Yâver-i nâ-çârı pür-gam itmeyince olmadı

(G 200/10)

yâver-i nâ-kâm: **Talihsiz Yâver.**

yâver-i nâ-kâm: *-i, -n, -a*

İstemez itme nigeñ ol **Yâver-i nâ-kâmına**

Şanma ey ser-mest-i nâzum şefkatün olmış senün

(G 114/9)

yâver-i nâlân: **İnleyen Yâver.**

yâver-i nâlân: *-u, -ñ, -i*

Ne bulduñ gayrılarla itdügün bu üns ü ülfetden

Biraz da ey cefâ-cü **Yâver-i nâlânunuñ** hoş tüt

(G 35/10)

yâver-i nâlende: **İnleyen Yâver.**

yâver-i nâlende hâlin aña ‘arz itmek ‘abes

Ben ne hâle girdüğüm bilmez mi sultânüm henüz

(G 77/9)

yâver-i nâlende: *-nün*

Ketm ider esrâr-ı ‘aşkı söylemez bir ferde hiç

Yâver-i nâlendirün hâli ‘ıyan olmaz baña

(G 11/10)

yâver-i şeydâ: **Çılgın Yâver.**

Bahtuñ senün ey **Yâver-i şeydâ** ne siyehmiş

H‘âb içre vişale irüp ol demde uyandun

(G 112/17)

Didâruñı görmekle kanâ‘at mi ider dil

Yâ n‘eylesün ol **Yâver-i şeydâ** hevesinden

(G 153/10)

yâver-i süzende: **Yanıp kavrulan Yâver.**

yâver-i süzende: *-y, -i*

Yâver-i süzendeyi bir şeb müşerref eyleseñ

Ben şebistânunuñda olsam şem‘-i süzânunuñ senün

(G 105/9)

yâver-i zâr: **Ağlayan Yâver.**

Pây-mâl olmağıla buldı şeref **Yâver-i zâr**

Zillet-i ‘aşkı virür ‘izzet-i dâreyni baña

(G 10/9)

Böyle bî-hüde fiğân itmese de **Yâver-i zâr**

Hâlini ‘arz idebilse n‘ola dil-dâra gönül

(G 117/9)

yāver-i zār: -a

Şefî' olmaz iseñ rûz-ı cezâda **Yāver-i zāra**
Şırâṭ üzere geçemez ol emekler yā Resûlallāh

(M 5/9)

yazıl: -up

Nâmem **yazilup** giderken ey şûh
Verkâ gibi itdi taḳla-bâzi

(G 196/7)

yāver-i zār: -i

Ferâmüş eyledüñ hiç şormaduñ sen **Yāver-i zârî**
Ne rûtbe derd-i 'aşkuñla senüñ bî-çâredür cānâ

(G 22/9)

yed: El.**yed: -ler, -i, -n**

Görenler Yūsuf'uñ hüsnuñ bütün hep **yedlerin**
kesdi

Seni görse kesilir hep yürekler yā Resûlallāh

(M 5/3)

yāver-i zār: -i, -n, -a

Kaşdı cevri itme midür bilmem o meh-pāremüzüñ
Yāver-i zārına her demde küser n'olsun bu

(G 154/10)

yegân yegân eyle: Tek tek yapar.**yegân yegân eyle: -r**

'Adüya luṭf u 'aṭâyı cihân cihân eyler

Baña gelince o zâlim **yegân yegân eyler**

(G 58/4)

yāver-i zār: -uñ

Ne kadar sâde ise **Yāver-i zāruñ** suḳanı
Hoşca ta'bir ideyüm hüsni ü edâ vir yā Rab

(G 26/9)

yem-i eşk: Gözyaşı denizi.**Yem-i eşk** içreyüm hem âb bilmem

Tih-i âteşdeyüm hem tâb bilmem

(G 132/1)

Sevdüğüm lâyıq midür sen gül açıl ağyar ile
Künc-i gamda **Yāver-i zāruñ** senüñ maḳzûn iken

(G 146/10)

yemm-i gevher-nisâr-ı 'aşk: Aşkın inciler saçan denizi.**yemm-i gevher-nisâr-ı 'aşk: -uz**

Dâmen-i ḥasreti dilüm pür ider

Yemm-i gevher-nisâr-ı 'aşkuz biz

(G 82/14)

Dil-ḥaste olup **Yāver-i zāruñ** gibi cānâ
Maḳmûm olalı ḥayli ḥarâret var içinde

(G 169/9)

Bî-tekellûf dinilen **Yāver-i zāruñ** gazelin
Gele tanzîr ide bir şâ'ir-i mâhir nerede

(G 177/9)

yefiçeri: Osmanlı Devleti'nde Orhan Bey zamanında kurulup II. Mahmut zamanında kaldırılan Osmanlı'nın bir askeri sınıfı.**Yefiçeri** güzelidir ki sim bāzûsın

Çenâr dalı gibi hep nişân nişân eyler

(G 58/7)

yaz: Yazmış, çizmek.**yaz: -miş**

Hüsni-i ḥaṭına şafḥa-i ruḥsârına söz yok
Taşvirini **yazmış** ne güzel ḥâme-i ḳudret

(G 38/6)

yefiden: Tekrar.

Hele ben kendümi bir ḳâleb-i bî-cân bulurum

Ne zamân görsem o rûḥum **yefiden** cân bulurum

(G 134/2)

yazık: Acınma, üzüntü anlatan bir söz.

Yazık murğ-ı dilüm efgânla raḥm itdürmek istermiş
O bir güldür kim olur dâ'imâ feryâddan maḳzûz

(G 93/7)

yer yer: Birçok yer.

Temâşâ-yı çemense maḳşaduñ ey Yāver'üñ cānı

Güşâd oldı bütün **yer yer** gül-i dâğ-ı nihânum gel

(G 119/10)

yazıl: Yazılmak.**yazıl: -du, -k**

Yazıldıḳ defterine 'aşıḳânuñ

'Aceb Yāver gibi dīvâna düşdüḳ

(G 103/9)

yeter: Yeter, yeterli.

Çün oldı saḥt-ı dilüm puḥte bir kebâb saña

Benüm sirişk-i dü çesmüm **yeter** şarâb saña

(G 12/2)

yeter: Yeter! (Ünlem adad)

Baňa ger itmez iseñ Yäver'e luţf it zâlim
Kalmadı şabra taħammül **yeter** äzâra meded
(G 45/10)

Yeter 'uryân-ı 'aşkuñ oldı cānā
Saňa şimden girü Yäver şoyılmaz
(G 81/9)

Bu zulmi sensin iden bendeñe a zâlim sen
Teġâfûl itme **yeter** ũyumuñ mı ħâlüm sen
(G 139/2)

Yeter cevr eyledüñ raħm eyle ey bî-dād cāndur bu
Saňa da cevr ider bir bî-vefā bir gün cihāndur bu
(G 155/1)

Ġayrı **yeter** raħme gel inşāfa gel
Luţfuñ ile eyle kerem Muştafā
(G 191/7)

Yeter geçdi bu güne mâlihulyālarla evkātum
Amān bir gün muġaddem āh faşl-ı nev-bahār olsa
(Th 1/9)

Uşandıġ ol kemān-ebürü ġamından Yäverā artıġ
Yeter tir ile oldı sineler mānende-i terkeş
(G 88/10)

yetiş yetiş: Ulaşmak, ermek, varmak.

Ey dost **yetiş yetiş** ki öldüm
Ġönlümde hemişe intizāruñ
(G 107/5)

yığ: Yığmak, biriktirmek.

yığ: -ı, -y, -up
Hırş ile māl **yığıyup** itmek iledür şandük
Her fūrū-māye gedā çeşme kanā'at gelmez
(G 78/3)

yıl: Sene, yıl.

yıl: -ca
Her daġıka seni görsem de firāġ el virse
Yine biñ **yılca** gelür ħaşılı mā-beyni baňa
(G 10/6)

yine: Bir daha, tekrar.

Her daġıka seni görsem de firāġ el virse
Yine biñ yılca gelür ħaşılı mā-beyni baňa
(G 10/6)

Yine pek serseri-i vālih ü ser-gerdānsın
Yine siħr itdi mi ol dide-i şehhār saňa
(G 14/5)

Yine pek serseri-i vālih ü ser-gerdānsın
Yine siħr itdi mi ol dide-i şehhār saňa
(G 14/6)

Bād-ı āhum **yine** bādı mi perişānlıġına
Zülf-i pür-piçiş ü ħamdan ħaberüñ var mı şabā
(G 17/5)

Yäver'e var mı 'aceb niyyeti teşrife **yine**
Meded ol kân-ı keremden ħaberüñ var mı şabā
(G 17/9)

O zülf-i ħam-be-ħam āşiyān itmişken olmışdur
Kebütervāri murġ-ı dil **yine** ävāredür cānā
(G 22/8)

Ben senüñ 'aşıġ-ı didāruñ olup ħalmış iken
Metn-i ħüsnüñ **yine** şerħ itmede tefsir-i ħazā
(G 24/4)

Sen beni ta'yib idersin zāhidā bilmem niçün
Ĥalka rüsvāy olmama hep **yine** cānāndur sebab
(G 30/8)

Cān naġdın alup kâle-i vaşlın virecekmiş
Senden baňa oldı **yine** bāzār-ı muħabbet
(G 33/8)

Her ne ħāletdür kim olmuş āfet-i devrān mest
Ġamzeler ser-ħoş 'işve hem **yine** müjġān mest
(G 39/2)

Dāġ dāġ olmuş derünü nār-ı ħasretle yanar
Hem **yine** sîr-âb çün tiġ-ı ħazādur lāleler
(G 49/10)

Bulsa çok mı **yine** mevtāsı ħayāt
Ne var ol 'İsi-i Meryem geliyor
(G 53/3)

Oldı ol şüh-ı nemek-rîz-i şütüm
Yine zaħm-ı dile merhem geliyor
(G 53/6)

Ĥasret-i vuşlat baňa ħan aġladur her şubħ ü şām
Şorsalar bilmem **yine** ol yār ile vuşlat nedür
(G 71/4)

- Yine** ağlatmak mı kâsduñ başladuñ cevri itmege
Dinmedi çeşmümden ey zâlim ağan kanum henüz
(G 77/5)
- Geçer hışm u gâzabdan şanma sen ol âfet-i ser-keş
Kül olduña ne gam yirsin **yine** üfler ider âteş
(G 88/2)
- Gülistân-ı hayâlümünden **yine** bir mihrbân geçmiş
Hıram-ı nâz ile bir kâmet-i serv-i revân geçmiş
(G 89/1)
- O mâhuñ fikr iderken hey'et-i hüsn-i cihân-süzün
Derünümünden **yine** süzişli bir âh u figân geçmiş
(G 89/12)
- Ṭâk-ı mihrâb-ı dü ebrü içre şan kândildür
Hem mey içmez hem **yine** ser-hoş edâdur gözlerüñ
(G 111/6)
- Zahm-ı müjgân ciger-süz ile pür-yâre gönül
Kapılır hayfâ **yine** aşk ile her yâre gönül
(G 117/2)
- Ser-i zülfünde vaṭan itdügini tuymış idüm
Kandadır kanda **yine** şimdi o âvâre gönül
(G 117/8)
- Cünbiş itse cümle âlem ben **yine** miḥnetdeyüm
Vâşıl olsa yâre herkes ben **yine** ḥasretdeyüm
(G 125/1)
- Cünbiş itse cümle âlem ben **yine** miḥnetdeyüm
Vâşıl olsa yâre herkes ben **yine** ḥasretdeyüm
(G 125/2)
- Niçe ferzâneyi mât eylerem naṭ'-ı muḥabbetde
Baña dirsın **yine** sevdâ -yı'aşkımla deli sensin
(G 135/6)
- Ey dil **yine** bir semte mi 'azm idecek ol şeh
Yollarda ḳalup böylece ḥayrân ne ṭurursın
(G 140/7)
- Yine** uşşâk-ı ḥasret-keşlere 'id üzre 'id olsun
Ṭulû' itdi çü mihr-i 'id o meh 'ömri mezîd olsun
(G 141/1)
- Her laḥza seni 'aşıkuñ eylerse temâşâ
Dîdârûña ṭoymaz **yine** sen ni'met-i cânsın
(G 142/4)
- Urduñ dil-i mecrûḥumu açduñ **yine** yâre
Ey nâvek-i müjgân senüñ yandum elüñden
(G 148/7)
- Her ne rütbe nüş idersem Yâverâ ḳanmaz **yine**
Teşnedür cân u dilüm la'l-i leb-i gül-fâmına
(G 165/9)
- Yâver ideyüm dirse daḥı va'dine incâz
Eyler **yine** uşşâkına biñ dürlü bahâne
(G 166/10)
- Şeh-râhda ol şâhı görüp pâyine düşdüm
Züll olsa da bilmem **yine** 'izzet var içinde
(G 169/4)
- Düşdi **yine** mir'ât-ı dile 'aks-i cemâlün
Kim şafvet-i rüyuñ ile ḥayret var içinde
(G 169/5)
- Üftâde oldı dil **yine** bir serv-i kâmete
Düşdi zemîne sâye gibi vardı râḥata
(G 179/1)
- Ol şeh raḳibe itse daḥı hüsn-i i'tibâr
İkbâl **yine** gelmez o idbâr u nekbete
(G 179/8)
- Yine** mekkâre felek ḥâlümi tağyîr itdi
Devr-i ma'kûs ile idbâruma tedbîr itdi
(G 181/1)
- 'Azm-i ağyâr eylemiş reftâr ider gördüm **yine**
Bir levendâne edâlî ḳanlı zâlim eşbehi
(G 184/5)
- Nedür bu âh vâh u nâle vü feryâd-ı bî-câlar
Yine derd-i deründan Yâverâ ḥalka şikâyet mi
(G 186/10)
- Müzeyyen ḥâne-i dil dest-i luṭfuñla yapılmışken
Yine bu seng-i cevriñle ḥarâb olsun da ḳalsun mı
(G 193/4)
- Yâver **yine** oldı duş aşka
Sevdi **yine** bir meh-i Ḥicâz'ı
(G 196/9)
- Yâver **yine** oldı duş aşka
Sevdi **yine** bir meh-i Ḥicâz'ı
(G 196/10)

Eylemez ‘aşık-ı āvāresine ‘arz-ı cemāl
Cān virürsem daħı itmez **yine** kerre su’āl
(T 1/42)

yir: Yer, mekan.

Şöyle vālih gezerüm kendümi aşlā bilmem
Daħı bir **yir** göremem pişgehümden ğayrı
(G 195/4)

Şu‘le-i ħüsnüñle tende yanmaduk **yir** kalmadı
Añdum ‘aşkuñ āteş-i sūzān geldi ħātırā
(G 172/7)

yir: -e
Yāverā gördüñ mi sen meclisde olmuş leb-be-leb
Mehveşān bir **yire** gelmiş rāz-ı pinhān söyleşür
(G 67/10)

yir: -den
Niçün dāmānuñı dest-i kesāna girmedir dırsın
Senüñ biz ba‘zı **yirden** pek perişān çıķduğın gördük
(G 101/4)

yir: -üñ
Geldi derün-ı cān u dile yād-ı leblerüñ
Ey fikr-i yār cānda **yirüñ** yok midur senüñ
(G 108/4)

yir: -i, -n, -den
Yāver viremez bir daħı ol mīve-i vaşluñ
Ol naħl-ı ħirāmānı **yirinden** kōparınca
(G 175/10)

yir: -de
Du‘ā-yı devletin **yirde** beşer cehr ile itdükçe
Sürüşān-ı semā āminini gökden nidā eyler
(Kt 2/3)

yiter: Yeter, yeterli.

Cānā **yiter** itme cevri ü nāzı
‘Uşşākuñ ider saña niyāzı
(G 196/1)

yitir: Yitirmek, kaybetmek.

yitir: -üp
‘Aķluñ **yitirüp** soñra mı ‘āķil olacaķsın
Ser-ħalkā-i ‘uşşāka mı dāħil olacaķsın
(G 145/1)

yitiş: Ulaşmak, erişmek.

yitiş: -mez
Yitişmez destümüz dāmān-ı yāre
Amān serv-i ħirāmānuñ elinden
(G 149/3)

yoğ: Bulunmamak, mevcut olmamak.

Ne tedbīr idebilsün ‘aķl u fikrüm **yoğ** iken başda
Dil ü cānum o çeşm-i fitneye meftündür cānā
(G 21/5)

Yoğ imiş ħiç raħm u şefkat u luţf vāh vāh
Merħametle itmedüñ efgendeñe bir kez niğāh
(Mr 1/9)

yoħsa: Yoksa, aksi takdirde.

Bāğ-ı dilde şalman serv-i dil-ārā mı gelür
Bilemem **yoħsa** ki bir ‘ar‘ar-ı bālā mı gelür
(G 68/2)

Sen misin üftāde āyā **yoħsa** herkes böyle mi
Ĥālüñ olmışdur perişān Yāverā ħikmet nedür
(G 71/9)

Nāle vü zār itmemüz nā-çārdur Yāver bizüm
Yoħsa bizden cümle bizār olduğın bilmez miyüz
(G 75/10)

Āteş-i āhum yaķar eş‘arumuñ ma‘nāsını
Yoħsa ma‘nā-yı mu‘aķkad eylemez takrīrümüz
(G 83/8)

yok: "Hayır" anlamında kullanılan bir söz.

Yok dimez būs-ı dehānuñ itseller daħı taleb
Ĥiç tayanmaz ‘aşıķuñ ol nāzenin ibrāmına
(G 165/3)

Dimişsin **yok** dimezdüm bāde-i şirin-güvār olsa
Senüñle āh bir gün bāğa gitsem de biraz çaķsam
(T 1/15)

yok: Bulunmamak, mevcut olmamak.

Zāhirde **yok** esbābum
Yā Ĥazret-i Mevlānā
(M 8/7)

Bī-vefā bir dil-rübā dirler idi gerçek imiş
Yāver'e **yok** ğayrıya vardur vefāsı vāķı‘ā
(G 7/10)

- Bir çeşmi ahü bir kaddi dil-cü
Yok misli yâ Hü bir böyle âfet
 (G 37/6)
- Söylemesem ölürüm söyler isem rāz açılır
 Şabrı güç çaresi **yok** hâşılı tedbir olmaz
 (G 76/8)
- ‘Aşkuñla senüñ âteşe yandum haberüñ **yok**
 Āh u şerer ü nâlelerümden haberüñ **yok**
 (G 97/1)
- ‘Aşkuñla senüñ âteşe yandum haberüñ **yok**
 Āh u şerer ü nâlelerümden haberüñ **yok**
 (G 97/2)
- Hayfâ ki dilâ haste-i bî-tâb yatarsun
 Bî-çâre senüñ derdüñe bir çâre-gerüñ **yok**
 (G 97/4)
- Gâhice teğâfûl gehi bî-gâne nigâhuñ
 ‘Uşşâkuña ey gözleri ahü nelerüñ **yok**
 (G 97/6)
- Bir kerre nigâh eylemediñ bende-i zâra
 Üftâdelerüñ hâline ey meh nazaruñ **yok**
 (G 97/8)
- Yâver ne ‘aceb sen dañı pek nâz idiyorsun
 Çokdan beridür semtine yârüñ seferüñ **yok**
 (G 97/10)
- Sihr itdi baña gamze-i cādü haberüm **yok**
 ‘Aqlum başuma eyledi yâ Hü haberüm **yok**
 (G 98/1)
- Sihr itdi baña gamze-i cādü haberüm **yok**
 ‘Aqlum başuma eyledi yâ Hü haberüm **yok**
 (G 98/2)
- H’âhişger-i nezzâre-i çeşmâni iken ben
 Ağyâra nigâh itmiş o meh-rü haberüm **yok**
 (G 98/4)
- Ben mest-i şarâb-ı leb iken bir tolu sunmuş
 Mey-hânede bir sâki-i dil-cü haberüm **yok**
 (G 98/6)
- Teşrifüni rü’yâda dil-i zâra işitdüm
 Düşmen gözüme her gice uyku haberüm **yok**
 (G 98/8)
- Sünbüllerini şemm idicek Yâver o şühuñ
 Mest itdi dil-i zârum o hoş-bü haberüm **yok**
 (G 98/10)
- Ey nañl-ı nâz berg-i terüñ **yok** midur senüñ
 Ey gül-nihâl mîvelerüñ **yok** midur senüñ
 (G 108/1)
- Ey nañl-ı nâz berg-i terüñ **yok** midur senüñ
 Ey gül-nihâl mîvelerüñ **yok** midur senüñ
 (G 108/2)
- Geldi derün-ı cân u dile yâd-ı leblerüñ
 Ey fikr-i yâr cânda yirüñ **yok** midur senüñ
 (G 108/4)
- Renc-i humâr-ı bâde-i la’l ile hasteyem
 Zâhid ‘aceb ki derd-i serüñ **yok** midur senüñ
 (G 108/6)
- Ey şâh-ı hüsñ hâlet-i ‘aşkuñla biñ kadar
 Üftâdegân-ı derbederüñ **yok** midur senüñ
 (G 108/8)
- Mir’ât-ı şâf-ı Yâver’e virdünse igbirâr
 Çarh-ı sitem-gere kederüñ **yok** midur senüñ
 (G 108/10)
- Ne kadar sa’y-i belig itse de bir fâ’ide **yok**
 Bulamaz derd-i dil-i zârına bir çâre gönül
 (G 117/3)
- Düşüp ayağuna rû-mâla iktidârum **yok**
 O rütbe kesdün efendim benüm mecâlüm sen
 (G 139/3)
- Ne ağlarsın amân ey dil tahammül **yok** mı hiç sende
 ‘Alil oldi niçe bî-şabr u tākāt zâr u giryândan
 (G 143/3)
- O mañzûnum ki ‘âlemde benüm bir çâre-sâzum **yok**
 Baña bir merhamet eyler bulunmaz oldi yârândan
 (G 143/5)
- Ben yâri görelden beri bir şeyde gözüm **yok**
 Geçdi dil-i zârum hele dünyâ hevesinden
 (G 153/3)
- O ahü-çeşm-i mestünde ne bu hâlet Şerifüm hû
 Nigâh-ı iltifâtuñ **yok** ne bu nañvet Şerifüm hû
 (G 156/2)

Na'ım-i rü'yet-i didāruñ ile cümle dil şādān
Niçün **yoğ** Yāver-i ḥasret-keşe ruḥşat Şerifüm hū
(G 156/10)

Var mıdur **yoğ** mı dehānuñ ḳalmışam endişede
Hem miyānuñ fikri ile düşmişem teşvişe de
(G 163/1)

Cünün ehline mañşib **yoğ** mı şeydā olmadan ğayrı
Niğāh-ı ehl-i dünyāya temāşā olmadan ğayrı
(G 182/1)

Beni bir ḫāle koyduñ kim ecelden ğayrı **yoğ** çāre
N'olur bir kerre gelseydüñ ki cānum tendedür şimdi
(G 194/7)

Bildüm ki benüm ḫālūme bir raḥm idenüm **yoğ**
Ey kân-ı kerem luṭf u 'ināyet saña ḳaldı
(G 199/7)

El-ḫağ semāḫat ile şecā'atle misli **yoğ**
Vaş olma lāyıkınca ne mümkin mürüvveti
(G 201/15)

Gülveş açılıp gülmegiçün bir çemenüm **yoğ**
Şem'ı-ı ğam olup yanmağičün encümenüm **yoğ**
(Th 3/1)

Gülveş açılıp gülmegiçün bir çemenüm **yoğ**
Şem'ı-ı ğam olup yanmağičün encümenüm **yoğ**
(Th 3/2)

Ölsem ğam ile ḫālūme raḥm eyleyenüm **yoğ**
Ya'ḳüb-ı ğamem Yūsuf-ı gül-pirehenüm **yoğ**
(Th3/3)

Ölsem ğam ile ḫālūme raḥm eyleyenüm **yoğ**
Ya'ḳüb-ı ğamem Yūsuf-ı gül-pirehenüm **yoğ**
(Th 3/4)

Hüzün ile fiğān itmege Beytül-ḫazenüm **yoğ**
Hicrinde ben ol gül-bedenüñ vaşlımı andum
(Th 3/5)

Etrāfımı ḫār-ı ğam alup kendümi şandum
Bir şāḫçeyüm taze açılmış semenüm **yoğ**
(Th 3/10)

Reşk-āver-i serv-i çemen ol nārvenüm **yoğ**
Gelmez ise luṭf itmek eger yārüñ elinden
(Th 3/15)

Bı-hüde ne feryād ideyüm ḫāruñ elinden
Bu bāğda bir ğonce-gül-i nesterenüm **yoğ**
(Th 3/20)

Destümde rehāya çeh-i ğamdan resenüm **yoğ**
(Th 3/25)

ḫālūme āh iderüm **yoğ** dehenümden ğayrı
Baḫanum **yoğ** baña dāğ-ı kühenümden ğayrı
(Tb 1/19)

ḫālūme āh iderüm **yoğ** dehenümden ğayrı
Baḫanum **yoğ** baña dāğ-ı kühenümden ğayrı
(Tb 1/20)

Raḥmı **yoğ** zerrece Allāhu Te'ālā a'lem
Böyle bı-dāda nice şabr idebilsün ādem
(Tb 1/35)

yoğ: -dur
Düşürdüñ 'ālemi 'aşka teraḫḫumuñ **yoğdur**
Fütāde ḫağḫımı ister nedür cevāb saña
(G 12/5)

Aña bağmağā **yoğdur** tāḫatum Yāver gibi billāh
Beni bu ḫāle ḳoymışken baña raḥm eylemez ḫālā
(G 19/9)

Dimem cānā dil-i 'uşşāğ-ı zāra şefḳatüñ **yoğdur**
Raḳibānuñ gülüvvi hep sañadur ruḥşatuñ **yoğdur**
(G 50/1)

Dimem cānā dil-i 'uşşāğ-ı zāra şefḳatüñ **yoğdur**
Raḳibānuñ gülüvvi hep sañadur ruḥşatuñ **yoğdur**
(G 50/2)

Gönül ḫāl-i dil-i zārı o şāha 'arz-ı ḫāl eyle
Cemāl-i pür-celāle zannum ol kim tāḫatüñ **yoğdur**
(G 50/4)

Dimāğumdan gider mi lezzet-i didāruñ ey māhum
Baña ḫiç bundan a'lā nāzeninüm ni'metüñ **yoğdur**
(G 50/6)

Ḳapuñda ḫākim ü vāli senüñ üftādeñ olmuşdur
Benüm gibi hezārān mübtelāya rağbetüñ **yoğdur**
(G 50/8)

Ne rütbe eylemiş Yāver seni meftün ol zālīm
Bu 'ālemde anuñçündür ki aşlā rāḫatüñ **yoğdur**
(G 50/10)

Yokdur ol mähveşüñ hüsni-i Hudâ-dâdına söz
Ancağ esbâb-ı hasen zîb ile zîverde de var

(G 74/7)

La'l-i cân-bağşâdan özge Yâverâ **yokdur** hele
Hem müferrih hem dağı ma'cûn-ı cevherden laţif

(G 96/9)

Huşûl-ı maţlab u Nîl-i merâma çâremüz **yokdur**
Hemân cüyende-i elţâf-ı Mevlâ olmadan gayrı

(G 182/5)

Cân evine geldi müjeñ yâresi
Bildüm anı **yokdur** anuñ çâresi

(G 198/2)

Saňa meyl eyledi ey mest-i nâzum şab'ı meyyâlüm
Bisâf-ı 'işî tezyin eylemekde **yokdur** ihmâlüm

(Th 1/12)

yokla-: Yoklamak, kontrol etmek, gözden geçirmek.

yokla: -r

Yoklar beni her gün gam u âlâm-ı muhabbet
Derd-i dilüm oldı baña ikrâm-ı muhabbet

(G 34/1)

yol: Yol; uğruna, uğrunda.

yol: -uñ, -da

Yoluñda çünkü senüñ hâk-pâydur 'uşşâk
Neden düşer 'acebâ böyle ictinâb saňa

(G 12/3)

Güzergâhuñda beklerdüm seni görmek için cânâ

Yoluñda hâk-sâr olmağ o da bir resm-i 'âdet mi

(G 186/6)

yol: -ı, -n, -da

Yâverâ terk eylemem ol yâri pâ-mâl itse de
Hâk-sâr olmağ **yolında** iftihârumdur benüm

(G 122/10)

yol: -lar, -da

Ey dil yine bir semte mi 'azm idecek ol şeh
Yollarda çalup böylece hayrân ne şurursın

(G 140/8)

yol: -da

Giryende görüp dün baña cânân didi **yolda**
Şabr eyle ki maţlübuña nâ'il olacağsın

(G 145/7)

yor: Bir iş yaptırarak yorulmasına neden olmak, iş yapma güçlerini tüketmek .

yor: -maz

Şeh-süvârum çek 'inânın tevsen-i reftâr-ı teng
Esb-i nâzuñ pek hırâmân eyledüñ **yormaz** mısın

(G 138/4)

yürek: Göñül, kalp.

yürek: -ler

Görenler Yûsuf'uñ hüsniñ bütün hep yedlerin
kesdi

Seni görse kesilür hep **yürekler** yâ Resûlallâh

(M 5/4)

yüreg: -üm

Söylesem hâl-i dil-i zârımı ışgâ itmez

Yüregüm yâresin açsam da temâşâ itmez

(Tb 1/12)

yûsuf: Hz. Yusuf peygamber.

Yûsuf gibi her dil-ber-i ra'nâ güzel olmaz

Ya'küb nebî hüznine hiç bir bedel olmaz

(G 79/1)

yûsuf: -un

Görenler **Yûsuf'uñ** hüsniñ bütün hep yedlerin kesdi

Seni görse kesilür hep yürekler yâ Resûlallâh

(M 5/3)

Öyle gamz eyledi ol gamze-i gammâz baña

Yûsuf'uñ yâd iderek verd-i ruğ-ı hândânuñ

(Th 2/16)

yûsuf-ı gül-pîrehen: Gül kokulu gömleklî Yusuf.

yûsuf-ı gül-pîrehen: -üm

Ölsem gam ile hâlüme raħm eyleyenüm yok

Ya'küb-ı gamem **Yûsuf-ı gül-pîrehenüm** yok

(Th 3/4)

yûsuf-ı ken'ân: Hz. Yusuf.

yûsuf-ı Ken'ân: -a

Anuñcüdür ider Beytü'l-hazende zâr u efgânlar

Züleyhâ-yı dilüm bir **Yûsuf-ı Ken'ân'a** ğaşretdür

(G 70/6)

Eylendi çâk çâk o dâmân-ı 'işmeti

İtse nigâh **Yûsuf-ı Ken'ân'a** gözlerüñ

(G 113/4)

yûsuf-ı Ken'ân: -ı

Cihānuñ āfet-i devrānı sensin
Bu ʿaşruñ **Yūsuf-ı Kenʿān'ı** sensin

(G 144/2)

yūsuf-ı kenʿān-ı firāk: Hz. Yusuf'tan ayrılık.

Beytü'l-aḫzāna misāl oldı mekānum şimdi
Baña bār oldı bu şeb **Yūsuf-ı Kenʿān-ı firāk**

(G 100/4)

yüz: 1.Yüz, suret, çehre.

yüz: -e

Gördükçe ʿıtarsın beni destüñ **yüze** cānā
Ey mihr-i dıraḫşān senüñ yandum elüñden

(G 148/5)

yüz: -üm

Güş idüp inşāf iderseñ var ḫuzūra bir sözüñ
Ḥāk-pāy-ı pākine ferş iderek cānā **yüzüm**

(Mr 1/6)

yüz sür: Sevgi ve saygısını göstermek.

yüz sür: -düg, -üm, -çün

Gülşen ü bāğ-ı İrem'dür ravza-i şāh-ı cihān
Ḥākine **yüz sürdügümçün** dil-güşādur lāleler

(G 49/16)

yüz sür: -mek

O benüm pādişehümdür ben anuñ bendesiyem
Ol mehüñ pāyine **yüz sürmek** ise ʿanda baña

(G 4/4)

yüze çıkar: Ortaya çıkmak, belirlemek.

yüze çıkar: -dı

Ḥaṭṭ-ı benefşegünma sünbüllerin döküp
Üşküfesin **çıkarı yüze** nev-bahār ruḫ

(G 44/8)

2.Yüzmek, girmek, dalmak.

yüz: -er, -ken

Lisān-ı ḫāl ile anlar saña dā'im şalāt eyler
Yüzerken ʿa'r-ı deryāda semekler yā Resūlallāh

(M 5/6)

yüz biñ: Yüz bin sayısı, çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

Der-i devlet-me'ābuña ḫuluñ da intisāb itse
Olur ḫaşıl niçe **yüz biñ** dilekler yā Resūlallāh

(M 5/8)

-Z-**zâhid: Kaba, ham sofı.**

Çü **zâhid** mescidi terk itmez ol nev-reste tıfl ammâ
Anuñ bî-gânelerle 'işretin pîr-i muğân söyler
(G 63/7)

Kimi cānın fidâ itmiş kimi māl ü menālün hep
Bu vādilerde ey **zâhid** gürüh-i 'âşıkân geçmiş
(G 89/20)

Renc-i hūmār-ı bāde-i la'l ile hasteyem
Zâhid 'aceb ki derd-i serüñ yoğ mıdur senüñ
(G 108/6)

Saña bir bir beyân itdüm hağıkatde nedür hālüm
Su'âl eylersin ey **zâhid** bu 'aşkuñ mā-cerāsından
(G 136/8)

Lezzet-i 'aşkı dağı añlar idüñ ey **zâhid**
Bir nazār kılsañ eger sen dağı ruhsāresine
(G 174/3)

zâhid: -üñ
Meclis-i rindāna gelse Yāverā sıklet olup
Zâhidüñ her şöbetti halka girān olmaz mı yā
(G 25/10)

zâhidâ: Ey zâhit, kaba sofı.

Sen beni ta'yib idersin **zâhidâ** bilmem niçün
Halka rüsvây olmama hep yine cānāndur sebep
(G 30/7)

Çäk çäküm **zâhidâ** ben pençe-i hicrāndan
İntizām-ı hāl umarsın 'âşık-ı divānede
(G 162/5)

zâhidân: Zâhidler, aşırı sofular.

zâhidân: -nuñ
Zâhidānuñ almadan ise du'ā-yı hayrını
'âşıkūñ da'vātını al kim güzel te'sir ider
(G 54/3)

zâhid-i nâ-dân: Cahil sofı.

Ne bilsün **zâhid-i nâ-dân** anuñ naqş-ı dil-ārāsın
O şühuñ şüretin bir qalbine taşvîr olandan şor
(G 56/3)

zağım: Yara.

Açdı nigeñüñ taze **zağım** tâ cigerümden
Var mı habertüñ ey gül-i ter yārelerümden
(G 152/1)

zâhir: Görünen, âşıkâr, açık.

Gelüp meclisde cānān hâzır oldı
Sürürümden cününüm **zâhir** oldı
(G 180/2)

Şu'ā vü şu'le-i mihr-i cemālün
Cihānda gün gibi **zâhir** degil mi
(G 189/4)

zâhir: -de
Hancer-i ser-tiz-i ğamzeñ dilde yalmān gösterür
Lîk **zâhirde** ne zağım u yāre ne qan gösterür
(G 66/2)

Zâhirde yoğ esbābum
Yā Hazret-i Mevlānā
(M 8/7)

zağım: Yara.

Zağım urmağ için 'âşıkā hancer be-kef olma
Ser-tiz-i nigāhuñ gibi tiğ-ı ecel olmaz
(G 79/5)

Zülf-i müşğünün siyeh-tāb eylemiş peyqānını
Zağım açar tîr-i müjeñ laht-ı ciger pür-hün iken
(G 146/4)

zağım: -m, -dan
İşte hün oldı dilüm ğamzelerüñ **zağımından**
Merhamet itme misin ey nigeñ-i nāz baña
(G 3/7)

zağım: -ı
Muqavves ebruvānuñ fikri bükdi kâmet-i şabrum
Cigerğāhum müjeñ **zağımı** ile pür-hündür cānā
(G 21/4)

Müjenüñ **zağımı** görünmez beni ol yāreledi
Harem-i cānuma geçdi aman ol tîr-i qazā
(G 24/5)

Ne çāre eylesem bilemem aşlā
O hünî ğamzenüñ **zağımı** oñılmaz
(G 81/4)

zağım: -um
Mazhar-ı hışm-ı nigāhum bilmezem cürmüm nedür
Oldı pür-hün **zağımum** ammā mā-cerāsın görmedüm
(G 124/6)

zaḥm: *-i, -n, -a*

Hancerinüñ **zaḥmına** dil-teşneyem
Hün-i dil-i zāra қанар ағларам

(G 126/3)

zaḥm u yāre: Yara.

Hancer-i ser-tiz-i ḡamzeñ dilde yalmān gösterür
Lik zāhirde ne **zaḥm u yāre** ne қан gösterür

(G 66/2)

zahmet: Sıkıntı; zorluk, güçlük.

Bir nigāh itme daḥı bendeñe **zahmet** degil a
Añladum ben seni şimden girü hācet degil a

(G 158/1)

zaḥm-ı ciger-süz: Gönül yakan yara.

Vallāhi efendim seni özler seni gözler
Bu **zaḥm-ı ciger-süz** ile her daḡ-ı nihānum

(G 130/8)

zaḥm-ı dil: Gönül yarası.

Merḡametsüz böyle zālīm hiç görilmiş mi ‘aceb
Zaḥm-ı dil pür-hün iken merhem-resān olmaz baña

(G 11/6)

Zaḥm-ı dil teşne olur gelse diyü peykānuñ
Cāni āmac ideli ḡamze-i hün-ḡāresine

(G 174/5)

zaḥm-ı dil: *-e*

Oldı ol şüh-ı nemek-riz-i şütüm
Yine **zaḥm-ı dile** merhem geliyor

(G 53/6)

zaḥm-ı hicrān: Ayrılık yarası.

zaḥm-ı hicrān: *-dan*
Görürsem yāri Yāver söylerüm bu ‘ı billāh
Ölürsem қатilüm sensin eger bu **zaḥm-ı hicrāndan**

(G 143/10)

zaḥm-ı hün-feşān: Kan saçan yara.

Teselli itmek isterler baña yārān gelmişler
Ki bilmezler cigergāhumda **zaḥm-ı hün-feşān** aḡlar

(G 57/4)

‘İlācı n’eylesün cānā dilümde zaḥm-ı nāsūruñ
Şaқın merhem-resān olma o **zaḥm-ı hün-feşān** geçmiş

(G 89/14)

zaḥm-ı müjeñle: Kirpik yarası.

zaḥm-ı müje: *-ñ, -le*
Senüñ āhū nigāhuñ mest-i ḡāb olsun da қalsun mı
Göñül **zaḥm-ı müjeñle** pür-‘azāb olsun da қalsun mı

(G 193/2)

zaḥm-ı müjgān: Kirpiğin yarası.

Zaḥm-ı müjgān ciger-süz ile pür-yāre göñül
Қapılır ḡayfā yine ‘aşқ ile her yāre göñül

(G 117/1)

zaḥm-ı müjgān: *-uñ, -la*

Dil esirüñ **zaḥm-ı müjgānuñla** oldı zaḥmnāk
Tutalum bir nīm-nigāha niyyetüñ olmış senüñ

(G 114/5)

zaḥm-ı nāsūr: Hastalık yarası.

zaḥm-ı nāsūr: *-uñ*
‘İlācı n’eylesün cānā dilümde **zaḥm-ı nāsūruñ**
Şaқın merhem-resān olma o zaḥm-ı hün-feşān geçmiş

(G 89/13)

zaḥm-ı tiḡ-ı çeşm-i şüh: Şuh gözlerin keskin bakışlarının kılıç gibi açtığı yaralar.

zaḥm-ı tiḡ-ı çeşm-i şüh: *-uñ*
El-amān kesme dirig itme nigāh-ı ḡışmını
Zaḥm-ı tiḡ-ı çeşm-i şūhuñ daḥı ni‘metdür baña

(G 2/8)

zaḥm-ı zebān: Dil yarası.

zaḥm-ı zebān: *-a*
Güşin siper eyler ‘uқalā **zaḥm-ı zebāna**
İşgā mı ider söylenilen her hezeyāna

(G 166/1)

zaḥmnāk: Yaralı, zahmzede, mecruh.

Tiḡ-ı nigāhı itdi beni gerçi **zaḥmnāk**
Hün-rizlikde ḡamzesinüñ artdı şöhreti

(G 201/7)

zaḥmnāk ol: Yaralanmak.

zaḥmnāk ol: *-dı*
Dil esirüñ zaḥm-ı müjgānuñla oldı zaḥmnāk
Tutalum bir nīm-nigāha niyyetüñ olmış senüñ

(G 114/5)

zaḥm-zen ü ḡaste-dil: Yaralı ve hasta gönül.

ḡamzeleri **zaḥm-zen ü ḡaste-dil**
Mihri ruḡı sinede cāndur baña

(G 5/3)

zalām-ı zenbi: Günah karanlığı.**zalām-ı zenb: -i**Şalāt ile selāmuñ hep **zalām-ı zenbi** mahv eyler
İder rüşen kılub-ı mü'minānı yā Resūlallāh

(M 4/3)

zāl-i zamāne: Zamane ihtiyarı.Zāl-i zamāne gālib-i mutlak vüçühla
Ya'nī cenāb-ı Rüstem Ağa'nuñ şecā'ati

(G 201/17)

zālim: Zalim, zulmeden; sevgili. Merhametsüz böyle **zālim** hiç görilmiş mi 'aceb
Zahm-ı dil pür-hūn iken merhem-resān olmaz baña
(G 11/5)Baña ger itmez iseñ Yāver'e luṭf it **zālim**
Kalmadı şabra taḥammül yeter āzāra meded
(G 45/9)Ne rütbe eylemiş Yāver seni meftūn ol **zālim**
Bu 'ālemde anuñçündür ki aşlā rāḥatuñ yoḡdur
(G 50/9)'Adūya luṭf u 'aṭāyı cihān cihān eyler
Baña gelince o **zālim** yegān yegān eyler
(G 58/4)Yine ağlatmak mı kāsduñ başladuñ cevri itmege
Dinmedi çeşmümden ey **zālim** aḡan ḡanum henüz
(G 77/6)Bī-vefā yād-āşinā hercāyi **zālim** olduḡın
Hep geḡen gün itdüḡin etvārdan kıldum kıyās
(G 84/3)Ṭabīb-i cān u dilsin ḡaste-i hicrāna baḡmazsın
Terahḡum eyle **zālim** ḡāl-i dil ḡāyet yamān olmış
(G 86/6)Bu zulmi sensin iden bendeñe a **zālim** sen
Teḡāfūl itme yeter ṭuymaduñ mı ḡālüm sen
(G 139/1)Ne ḡāle girdi ḡam-ı 'aşḡuñ ile baḡ Yāver
Bu zulmi sensin iden bendeñe a **zālim** sen
(G 139/10)Dili ḡāh-ı zeḡana ḡabs idicek ol **zālim**
Zūlf-i pür-piç ü ḡamın boynına zencir itdi

(G 181/7)

'Azm-i aḡyār eylemiş reftār ider gördüm yine
Bir levendāne edālī ḡanlı **zālim** eşbehi
(G 184/6)Āh **zālim** baña Nīl-i vuşlatuñ çeşmānumı
Giryē-i ḡasretle pür-nem itmeyince olmadı
(G 200/7)Hemān teşrif kıl kim reşk ide aḡrān u emsālüm
Bize geldükde inkār eyleme iḡrāruñ **zālim**
(Th 1/14)**zālim: -dür**
Āh kim bilseñ ne **zālimdür** ne kāfirdür o şūḡ
Zulm ider 'uşşāḡa hem kendin peşimān gösterür
(G 66/7)**zālim: -üñ**
Ben daḡı Yāver ḡibi ol **zālimüñ**
Āteş-i 'aşḡıyla yanar ağlaram
(G 126/9)**zamān: 1.Devir, dönem.****zamān: -ı, -n, -da**
Huşuşā kethudā ḡamdullāh Aḡa'nuñ **zamānında**
Gürüh-ı bendeḡanı bu keremle şād-mān oldu
(Kt1/11)**2.Zaman, vakit.**'Aşḡuñ rehüñde cān u dil üftādedür saña
ḡayli **zamān** bende vü dil-dādedür saña
(G 13/2)ḡaddi 'ar'ar bir güzel görmez ki dil meyl eylesün
Her **zamān** ol ḡāmet-i bālāyı eyler ittiḡāz
(G 48/8)Bir **zamān** vaşlımı Yāver anuñ itmişdi ḡayāl
Dil-i nā-şāduma bilmem ki o ḡūlyā mı gelür
(G 68/9)Bizde olmaz **zamān** faşl-ı şitā
Gül-i dā'im bahār-ı 'aşḡuz biz
(G 82/21)Anuñ üftāde-i ḡüsn ü cemāli olduḡum vaḡti
Geḡen günler ḡisāb itdüm ki Yāver çok **zamān** olmış
(G 86/10)

Her vakit ülfet olur mı ol gül-i zibâ ile
Bir **zamân** da Yâverâsâ hasret-i cânâne çek
(G 102/10)

Rüyına bakmaqla toymaz ‘âşık-ı hasret-keşi
Hâşılı ol meh-liqâyı her **zamân** ister gönül
(G 116/6)

Bir **zamân** gülşen-i hüsnünde senüñ bülbül iken
Düşdi şimdi ne ‘aceb hasret ile zâra gönül
(G 117/5)

Hele ben kendümi bir kâleb-i bî-cân bulurum
Ne **zamân** görsem o rûhum yeñiden cân bulurum
(G 134/2)

Gördüñüz mi o güzel gözleri sâhir nerede
Gideli hayli **zamân** gelmedi vâfir nerede
(G 177/2)

Hayli **zamân** hasret-i rüyun ile
Çekmedeyüm miñnet ü gam Muştafâ
(G 191/3)

Hasretüñle cân u dil pür-âteş ü süzân olur
Her **zamân** her ân yakan ol âh-ı hasretdür beni
(G 192/4)

zamân: -dur
Hem-çü perî şanki nihândur baña
Gelmeyeli hayli **zamândur** baña
(G 5/2)

Düşelden derd-i ‘aşk-ı yâre ben hayli **zamândur** kim
‘ilâcın görmedüm derdüñ devâyı bî-eser gördüm
(G 128/7)

‘Aşkuñ beni bîmâr ideli hayli **zamândur**
Ey derdüme dermân senüñ yandum elüñden
(G 148/3)

Teğâfüller tecâhüller sitemler bî-vefâlıklar
Eger gâhîce olsaydı ne mâni‘ her **zamândur** bu
(G 155/8)

Görmezem hayli **zamândur** hasretin çekmekdeyüm
Tütyâdur gözlerümde hâk-i râh-ı dergehi
(G 184/7)

zamân: -um

Gelmez misüñ ey şüh-ı cefâ-pîşe cüvânüm
Geçdi benüm âh ile fiğân ile **zamânüm**
(G 130/2)

zamân: -ı
Her şeb ki geçer fikr ü hayâliyle **zamânı**
Bî-çâre gönül kendini bir ân bilür mi
(G 203/7)

zamân: -ı, -n, -da
Luft u ihsânun **zamânında** baña ey tıfl-ı nâz
Dest-i cevrün ile biñ seng-i sitem urmaz mısın
(G 138/7)

zamân zamân: Zaman zaman.
Benüm o şayf u şitâ ‘andelib-i nâliškar
Fiğânı bülbül-i şeydâ **zamân zamân** eyler
(G 58/6)

zamâne: Felek, kader, talih, baht.
İrâd-ı mu‘ayyeni gibidür
Rüşvet bu **zamâne** kibârün
(G 107/8)

zann: Sanma, zannetme.
zann: -um
Gönül hâl-i dil-i zârı o şâha ‘arz-ı hâl eyle
Cemâl-i pür-celâle **zannum** ol kim tākātuñ yokdur
(G 50/4)

Bir daқиka ben seni hâtırdan iħrâc eylemem
Ben dağı **zannum** budur kim hâtır-ı devletdeyüm
(G 125/8)

zanneyle: Zannetmek, sanmak.
zanneyle: -me
İħtirâ‘-ı şî‘ri Yâver sen kolay **zanneyleme**
Herkesüñ tab‘ınca eş‘âr söylemek gâyet de güç
(G 42/9)

Şafâ vü zevk olur cânâ dilümde miñnet-i ‘aşkuñ
Şağın **zanneyleme** derd ü elemdür hâlet-i ‘aşkuñ
(G 109/2)

Serv-i nâzum sâyeveş dil düşdi hâk-i pâyine
Meyl ider **zanneyleme** her gördüğü meh-pâreye
(G 164/6)

zannit: Zannetmek, sanmak.
zannit: -me

Gel itme hâkâretle nazar fâka-keşâna
Zannitme ki dünyâda bu 'izzet saña kaldı
 (G 199/6)

zânü-zede-i kurbuñi: Yanında diz çökmüş.

zânü-zede-i kurb: -uñ
 Ben de **zânü-zede-i kurbuñi** olursam ne olur
 Hem-celis olma saña mücib-i vuşlat degil a
 (G 158/5)

zâr: Ağlayan, inleyen.

zâr: -a
 Bir zamân gülşen-i hüsnünde senüñ bülbül iken
 Düşdi şimdi ne 'aceb hasret ile **zâra** gönül
 (G 117/6)

zâr: -i
 Bülbülleri nâlem n'ola eylerse de bi-hüş
 İtdürsem olur fâhteye **zârı** ferâmüş
 (Th 3/14)

zâr id: Ağlamak.

zâr id: -e
 Gülşen-i hüsn ü cemâline hezâr ide diyü
 Murğ-ı dil murğ-ı gülîstân gibi **zâr ide** diyü
 (Tb1/26)

zâr it: Ağlamak.

zâr it: -me, -ge
 Miñnet-i 'aşkuñ ile **zâr itmege**
 Küşe-i ğam baña maķâm oldı gel
 (G 115/3)

zâr ol: Ağlamak.

zâr ol: -duğ, -i, -n
 Ol gül-i ter hem-dem-i hâr olduĝın bilmez miyüz
 Ey dil-i şeydâ senüñ **zâr olduĝın** bilmez miyüz
 (G 75/2)

zâr ol: -sa
 O gülüm 'aşıķa yâr olsa degildür mâni'
 Murğ-ı dil 'aşķ ile **zâr olsa** degildür mâni'
 (G 94/2)

zâr u efgânlar id: Ağlamak ve inlemek.

zâr u efgânlar id: -er
 Anuñçündür **ider** Beytû'l-hazende **zâr u efgânlar**
 Züleyhâ-yı dilüm bir Yüsuf-ı Ken'an'a hasretdür
 (G 70/5)

zâr u giryân: Ağlama ve inleme.

Görüp hâl-i diger-günüm baña raħm itmedüñ cânâ
 Niçe demdür ğamuñla **zâr u giryân** olduĝum kaldı
 (G 183/4)

zâr u giryân: -dan
 Ne ağlarsın amân ey dil taħammül yok mı hiç sende
 'Alil oldı niçe bi-sabr u tākāt **zâr u giryândan**
 (G 143/4)

zâr u giryân: -um
 Ben ne hâle girdüĝüm bilmez mi sultânüm henüz
 İntizâr-ı vuşlat ile **zâr u giryânüm** henüz
 (G 77/2)

zâr u nâ-çâr: Ağlayan ve çaresiz.

zâr u nâ-çâr: -i
 Vücüdüm nâr-ı 'aşkuñdan tutuşduķça ziyâlandı
 Çerâĝuñdur bu Yâver **zâr u nâ-çârı** sövündürme
 (G 161/10)

zâr u nizâr ol: Ağlamak ve aciz olmak.

zâr u nizâr ol: -sa
 Gül-nihâl-i kıddinüñ bülbül-i nâlendeleri
 Ne kadar **zâr u nizâr olsa** degildür mâni'
 (G 94/8)

zâr zâr: Ağlaya ağlaya, inleye inleye.

Ağlaram ben çeşm-i giryânüm elinden **zâr zâr**
 İtdi lü'lü gibi eşk-i dür-nisârımdan cüdâ
 (G 23/5)

zâr zâr ol: Ağlayıp inlemek.

zâr zâr ol: -du, -m
 O hünî ğamze-i nâ-mihrbândan **zâr zâr oldum**
 Kâtı pür-yâre mecrûħum urıldum tîr-i müĝândan
 (G 143/7)

zât: Kişi, şahsiyet.

zât: -i
 Şeref-yâb olalı **zâtı** ile taht-ı hümayünü
 Cihâm küs-ı 'adl ü dâdı pür-şit ü şadâ eyler
 (Kt 2/5)

zât-ı ber-güzin ü semâhat: Seçilmiş ve cömert kişi.

Ol **zât-ı ber-güzin ü semâhat** karinüñüm
 Destinde buldı cüd u 'aţâyâ nihâyeti
 (G 201/13)

zāt-ı bî-hemtâ: Eşsiz kişi.

Ki ya'nî Seyyid 'Abdullâh Ağa ol **zāt-ı bî-hemtâ**
Nigâh-ı feyzmendi mâye-bahş-ı 'izz ü şân oldı

(Kt 1/7)

Dili çâh-ı zeķana hâbs idicek ol zâlim
Zülf-i pür-piç ü hamın boynına **zencir** itdi

(G 181/8)

zāt-ı bî-mu'âdil: Eşsiz, benzersiz kişi.**zāt-ı bî-mu'âdil: -i**

Bir **zāt-ı bî-mu'âdili** medh itmek istemiş
Vaşf-ı güzidesiyle bula nazmı gâyeti

(G 201/11)

zencir: -üñ

Derd-i hicrânuñla bak işte seçilmez oldum âh
Vâdi-i 'aşkuñda **zencirüñ** sürer divânedin

(Mr 1/12)

zebân: Dil; konuşma.

Ser-â-pâ müy-ı cismüm bir **zebân** olsa edâ itmez
Ne mümkün şükriñ itmek nâzeninüm ni'met-i 'aşkuñ

(G 109/7)

zer: Altın.**zer: -den**

Nef u sūd kesb ü kârı iddihâr itmek degil
Bez-i râh-ı yâr içündür sım ile **zerden** garaż

(G 91/4)

zebân: -um

'Aşkuñ edeb-âmüz olalı Yâver'e cânâ
Elfâz-ı mülâyim ile zeyn oldı **zebânüm**

(G 130/10)

zerre: Zerre, çok küçük.

Gördükde seni ey meh-i raşşende hilâlüm
Kalmazdı benüm 'aşkuñ ile **zerre** mecâlüm

(G 133/2)

zebân-ı kilk: Kalemin dili.**zebân-ı kilk: -üm, -e**

Medh ü senâsı ile ki ben itdüm iştiğâl
Düşdi **zebân-ı kilküme** da'vâtı hıdmeti

(G 201/22)

Görinmez çeşmüme sensüz cihân bir **zerre** miğdarı
Cihânı n'eyleyem cânâ benüm sen tende cânımsın

(G 147/3)

zebün it: Gücsüz, âciz etmek.**zebün it: -di**

Pençe-i cevruñ beni gâyet eyle **itdi zebün**
Çok görünmez derd ile böyle helâk olmağ baña

(G 8/5)

zerre: -ce

Zerrece gelmez ferağ ey mâh-ı mihr-ârâ baña
Hasret-i rüyuñ ile zindân olur dünyâ baña

(G 6/1)

zemîn: Dünya, veryüzü.

Senüñ ey şâh-ı rüsül cümle kelâmuñ hağdur
Âsmân ile **zemîn** olsa muñ' elyağdur

(M 7/2)

Zerrece gün göremez hasret-i didâruñ ile
Zulmet-i gâmda kodı Yâver'i zindân-ı firâğ

(G 100/9)

zemîn: -e

Ṭâķ-ı ebyât-ı metinüm çarħa reşk-endâz iken
Sâye-riz olmaz **zemîne** kubbe-i taşvirümüz

(G 83/6)

zerre kadar: Bir parça, çok az, zerre kadar.

Rüz u şeb ṭavr u edâsında çekersem anuñ
Gelemez **zerre kadar** hâlet-i i'câz baña

(Th 2/20)

Üftâde oldı dil yine bir serv-i kâmete
Düşdi **zemîne** sâye gibi vardı râhata

(G 179/2)

zerreveş: Zerre gibi.

Ne yapsun **zerreveş** nâ-çiz iken 'uşşâķ-ı hayrânı
İder hürşide istiğnâ ṭulü' itdükçe ol mehveş

(G 88/3)

zencir: Zincir; sevgilinin saçı.

Beni der-bend-i 'ubüdiyyet-i hüsn eylemege
Târ-ı zülfüñ gibice boynuma **zencir** olmaz

(G 76/4)

zevk: Eğlence, eğlenti, cümbüş.

Bulamam çâresini ben ğam u endüh-ı dilüñ
Zevk ider halk-ı cihân ben elem ü miñnetde

(G 167/4)

Ben neş'e-yâb-ı cām-ı leb-i la'lün olalı
Mey-hânelerde **zevķ** devâm olmadı baña

(G 9/6)

zevķ: -i, -n, -de

Vuşlatda olan âteş-i hicrânı ne bilsün
Zevķinde olan hasret-i cānânı ne bilsün

(G 151/2)

zevķ: -i, -n, -e

Ser-âgâz-ı kelâm eyle görinsin dürr-i şehvârûñ
Toylmaz **zevķine** cānâne nâzik şatlı güftârûñ

(G 110/2)

zevķ: -e

Amân ol mest-i nâzum bezme gelse neş'edâr olsa
Keder gitse derûnumdan biraz **zevķe** medâr olsa

(Th 1/2)

zevķ u şafâ: Zevķ ve eğlence.**zevķ u şafâ:** -lar

Saña 'iş u şarab **zevķ u şafâlar** itdürür ammâ
Felek cām-ı gamı Yâver şunar âheste âheste

(G 176/9)

zevķ u şafâ: -y, -a

'Aşıkânûñı alup **zevķ u şafâya** gidicek
Didi âgyârûña taķduñ mı o ķarneyni baña

(G 10/7)

zevķ-i cān-fezâ: Gönle ferahlık veren lezzet.**zevķ-i cān-fezâ:** -y, -a

Lebüñ büsü gıdâ-yı rûh u cāndur
O **zevķ-i cān-fezâya** hiç toylmaz

(G 81/8)

zevķ-i hezâr: Bülbülün zevķi; aşğın zevķi.

Hazân-ı bâğ-ı dilümde bahâr olur mı 'aceb
O gül-nihâl ile **zevķ-i hezâr** olur mı 'aceb

(G 29/2)

zevķ-i ma'nâ: Anlamın zevķi.**zevķ-i ma'nâ:** -y, -a

Kitâb-ı hüsniñi görmez ki varsun **zevķ-i ma'nâya**
Bu fenne olmamış vâķıf hezârân 'âlimân geçmiş

(G 89/17)

zeyl eyle: Ekleme, ilave etmek.**zeyl eyle:** -mek

Tarz-ı gazelden itmesi âgâz Yâver'üñ

Zeyl eylemek imiş meger añlandı niyyeti

(G 201/10)

zeyn eyle: Süslemek.**zeyn eyle:** -dü, -m

Fırķatında dâğlarla sînemi **zeyn eyledüm**
Sensüz ey nev-reste seyr-i gülsitân olmaz baña

(G 11/7)

zeyn ol: Süslenmek, bezenmek.**zeyn ol:** -di

'Aşkuñ edeb-âmüz olalı Yâver'e cānâ
Elfâz-ı mülâyim ile **zeyn oldı** zebânüm

(G 130/10)

Âteş-i 'aşkuñ ile yandı ciger n'olsun bu

Dâğ-ı sevdân ile **zeyn oldı** bu ser n'olsun bu

(G 154/2)

zib: Süs, bezek.

Yoķdur ol mâhveşüñ hüsniñ Hudâ-dādına söz
Ancaķ esbâb-ı hasen **zib** ile ziverde de var

(G 74/8)

zib ü zînet vir: Süslemek.**zib ü zînet vir:** -di

Ķadr-i hüsniñ kıldı şad çendân Yâver dil-berüñ
Zib ü zînet virdi hâlâ mesned-i i'zâza haķ

(G 92/10)

zibâ: Güzel, hoş.

'Aceb bu ķâmeti **zibâ** nihâl-i bâğ-ı cennet mi
Hırâm-ı nâz ile reftâr iden ol serv-i ķâmet mi

(G 186/1)

Der ü divâr u saķf-ı pür-nuķuşuñ yapdurup **zibâ**

Müzeyyen muntazam güyâ ki bir ķaşr-ı cinân oldı

(Kt 1/15)

Düşürdüm Yâverâ ta'mirine bir mışra'-ı târih

Yapıldı himmet-i şehle ne **zibâ** câme-kân oldı

(Kt 1/18)

zibâyış: Güzellik, süslülük.

Manzûr-ı dü dideñ şutalum olmadı sürme
Ebrûlara **zibâyış** için yâ ne çekilsün

(G 137/6)

zibiş-figen-i silk-i beyân eyle: Söz yolunu süslemek.**zibiş-figen-i silk-i beyân eyle:** -me, -dü, -ñ

Çokdan beri kill-i hünerüñ sen dağı Yâver
Zibiş-figen-i silk-i beyân eylemedüñ hiç
 (G 41/10)

zih-gîr: Ok atanların parmaklarına geçirdikleri halka, yüzük.

Bâde-i la'î-i leb-i şirin-güvârın nüş idüp
 'Aşık oldur kim dehân-ı yârinî **zih-gîr** ider
 (G 54/6)

zillet-i 'aşk: Aşk zilleti.

zillet-i 'aşk: -ı
 Pây-mâl olmağıla buldı şeref Yâver-i zâr
Zillet-i 'aşkı virür 'izzet-i dâreyni baña
 (G 10/10)

zill-ı ilâhî: Allah'ın gölgesi.

zill-ı ilâhî: -dür
 O bir **zill-ı ilâhîdür** ki rüy-ı arz u dünyâda
 Huzûrında felek devr eyleyüp qâddin dü-tâ eyler
 (Kt 2/13)

zimmetine geç: Hesabına geçmek.

zimmetine geç: -di
 Sîm-i eşk eyledüm isâr metâ'ı hüsne
 Naqd-ı dil **geçdi** o tâcir-beçentüñ **zimmetine**
 (G 178/8)

zindân: Zindan, hapisânâ. || Câmî mahpus etmiş beden.

zindân: -dur
 Dil bülbül-i nâlândur
 Gülşen baña **zindândur**
 (M 8/30)

zindân id: Bir yeri yaşanmaz, huzursuz, rahatsız, zevk alınmaz bir duruma getirmek.

zindân id: -en
 Tatalum nev-bahâr olmuş gözümde hâr olur sensüz
 Gülistânı baña **zindân iden** sensin Şerîf'üm hû
 (G 157/8)

zindân ol: Zindan olmak.

zindân ol: -ur
 Zerrece gelmez ferağ ey mâh-ı mihr-ârâ baña
 Hâsret-i rüyüñ ile **zindân olur** dünyâ baña
 (G 6/2)

zindân-ı firâk: Ayrılık zindanı.

Zerrece gün göremez hâsret-i didârüñ ile
 Zulmet-i gamda kôdı Yâver'i **zindân-ı firâk**
 (G 100/10)

zîr: Alt, aşağı.

zîr: -i, -n, -de
 Perçemin itdi nihân kec-külehi **zîrinde**
 Turre-i zülfi-i siyeh sünbül-i kâfir nerede
 (G 177/5)

zîr-i dest: Elinin altı.

zîr-i dest: -i, -n, -de
 Ne cellâd-ı kazânüñ **zîr-i destinde** kalup şimdi
 Firâkuñla hayâtından begüm bu haste cân geçmiş
 (G 89/27)

zîr-i fes: Fesin altı.

zîr-i fes: -de
 Sünbül ü reyhân gibi gâhî nihân geh âşikâr
Zîr-i fesde zülfi-i 'anber-büya oldum mübtelâ
 (G 15/8)

zîr-i pây: Ayağının altı.

zîr-i pây: -uñ
Zîr-i pâyüñ belki bu taqrib ile bûs eylerem
 Dergehünde iktizâ eyler ki hâk olmağ baña
 (G 8/7)

zîver: Süs.

zîver: -de
 Yoğdur ol mâhveşüñ hüsni-i Hudâ-dâdına söz
 Ancağ esbâb-ı hasen zîb ile **zîverde** de var
 (G 74/8)

ziyâ: Parlaklık, aydınlık, ışık.

ziyâ: -sın
 Rüşen itdi ser-te-ser rüy-ı zemîni tal'atüñ
 Ben şeb-i firâkatdeyem bir gün **ziyâsın** görmedüm
 (G 124/8)

ziyâ bul: Aydınlanmak.

ziyâ bul: -ur
Ziyâ bulur dil ü cânım görince ruhsârüñ
 Gören o mihr-i ruğlî âftâbı n'eyler imiş
 (G 87/3)

ziyâ vü incilâ: Aydınlik ve parlaklık.

Ziyâ vü incilâ: -y, -ı
 Kamer her şehriñ encâmında oldukça mağâk u selh
Ziyâ vü incilâyı sems-i luğfuñdan recâ eyler
 (Kt 2/18)

ziyâlan: Aydınlanmak.

ziyâlan: -dı

Vücüdüm nâr-ı aşkuñdan çutuşduqça **ziyâlandı**
Çerâğuñdur bu Yâver zâr u nâ-çârı sövündürme
(G 161/9)

zûd u gâhî: Hemen ve ara sıra.

Kâmverlikde felek bir tünd-ñûdur Yâverâ
Bir qarâr üzre degil geh **zûd u gâhî** dir ider
(G 54/10)

zuhûr-ı müy-ı nev-ñizûñ: Yeni çıkmış kılınç görünmesi.

zuhûr-ı müy-ı nev-ñizûñ: -üñ
Zuhûr-ı müy-ı nev-ñizûñ ruñuñda nûrdan gördüm
Şikest ol ãurde ãatñı 'aynek-i billûrdan gördüm
(G 121/1)

züleyhâ-yı dil-i zâr: Ağlayan gönlün Züleyha'sı.

züleyhâ-yı dil-i zâr: -ı
Hırâş-ı cân ile cânâ bu bîmârı sövündürme
Fırâquñla Züleyhâ-yı dil-i zârı sövündürme
(G 161/2)

züleyhâ-yı dil: Gönlün Züleyha'sı.

züleyhâ-yı dil: -üm
Anuñçüñdür ider Beytü'l-ñazende zâr u efgânlar
Züleyhâ-yı dilüm bir Yûsuf-ı Ken'an'a ãasretdür
(G 70/6)

zûlf: Saç.

zûlf: -üñ
Zûlfüñ içre çeşm-i ã'âb-âlûdeñi gördüm sentüñ
Güiyâ bir şîr-i nerdür şöyle yatmış bişede
(G 163/7)

zü'l-fekâr: Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan

meşhur kılıcı.

zü'l-fekâr: -uñ, -dur
Kirişmeñ şîve vü nâzuñ kerâmetdür velî sensin
Nigâh-ı ãışm-ı çeşmüñ Zü'l-fekâr'uñdur 'Alî sensin
(G 135/2)

zûlf-i 'anber-büy: Amber kokulu saç.

zûlf-i 'anber-büy: -a
Sünbül ü reyñân gibi gâhî nihân geh âşîkâr
Zîr-i fesde zûlf-i 'anber-büya oldum mübtelâ
(G 15/8)

zûlf-i ãam-be-ãam: Kıvrım kıvrım saç.

O zûlf-i ãam-be-ãam âşîyân itmişken olmışdur

Kebûtervâri murğ-ı dil yine âvâredür cânâ
(G 22/7)

zûlf-i müşğîn: Misk kokulu saç.

zûlf-i müşğîn: -üñ
Zûlf-i müşğînüñ siyeh-tâb eylemiş peyñânını
Zağm açar tîr-i müjeñ laht-ı ciger pür-ñûn iken
(G 146/3)

zûlf-i perişân: Dağınık saç.

Ey zûlf-i perişân
Kimlerden utanduñ
(G 112/15)

zûlf-i perişân: -uñ

Gerçi kim sihr-âferin zûlf-i perişânüñ senüñ
Eyleyen meftûn beni çeşmân-ı fettânüñ senüñ
(G 105/1)

zûlf-i pür-piç ü ãam: Büklüm büklüm saç.

zûlf-i pür-piç ü ãam: -ı, -n
Dili çâh-ı zeğana ãabs idicek ol zâlim
Zûlf-i pür-piç ü ãamın boynına zencir itdi
(G 181/8)

zûlf-i pür-piç ü ãam: -dan

Bâd-ı âhum yine bâdî mi perişânlığına
Zûlf-i pür-piç ü ãamdan ãaberüñ var mı şabâ
(G 17/6)

zûlf-i şeb-büy: Gece kokulu saç.

zûlf-i şeb-büy: -ı
Midñatinde o ãadar tûl-ı dirâz itmeyelüm
Zûlf-i şeb-büyü ider nâfe-i Tâtâr'a meded
(G 45/6)

zûlf-i semen-büy: Yasemin kokulu saç.

zûlf-i semen-büy: -ı
Ol siyeh zûlf-i semen-büyü ãayâl eyler isem
Çeşm-i giryânüm ider ã'âb-ı perişâmî fidâ
(G 20/3)

zûlf-i siyâh: Siyah saç.

Ey zûlf-i siyeh rüyına yârüñ dökilürsin
Yâver gibice sen de perişân ne tûrursın
(G 140/9)

zûlf-i siyâh: -ı, -n, -ı

Püſide itdi rüyına **zülfi siyâhını**
Her bir nigehden olmaya tâ şermsâr ruĥ
(G 44/3)

Bu **zulmi** sensin iden bendeñe a zâlim sen
Teġâfûl itme yeter ŧuymaduñ mı ĥâlüm sen
(G 139/1)

zülfi siyeh: -i, -n
Zülfi siyehin rüyına dökdükçe o meh-rû
Başumda yanar âteş-i sevdâ hevesinden
(G 153/7)

Kime ŧekvâ ideyüm derd-i dil-i zârumdan
Baña **zulmi** kim ider pâdişehümden ġayrı
(G 195/6)

zülfi siyeh-târ: Siyah telli saç.

zülfi siyeh-târ: -i, -n, -i
Ejder gibi dem çekmededür ‘âşık-ı zâra
Ol **zülfi siyeh-târını** başdan çıkarınca
(G 175/4)

zülfi zencir: Kıvrımlı saç.

zülfi zencir: -üñ, -e
Kaddüñe ‘ar‘ar-ı ser-keş didiler
Zülfi zencirüñe dil-keş didiler
(G 61/2)

züll: Hakir olma.

Şeh-râhda ol şâhı görüp pâyine düşdüm
Züll olsa da bilmem yine ‘izzet var içinde
(G 169/4)

zuhür-ı ‘aşk: Aşkın ortaya çıkışı.

zuhür-ı ‘aşk: -i
Göñül ol serv-ğaddi gördüğü dem meyl ider ammâ
Zuhür-ı ‘aşkı ĥübânuñ bilinmez ibtidâsından
(G 150/4)

zulm id: Zulmetmek.

zulm id: -er
Âh kim bilseñ ne zâlimdür ne kâfirdür o şûĥ
Zulm ider ‘uşşâka hem kendin peşimân gösterür
(G 66/8)

zulmet-i ġam: Dert sıkıntısı.

zulmet-i ġam: -da
Zerrece gün göremez ĥasret-i didârüñ ile
Zulmet-i ġamda ĥodı Yâver’i zindân-ı firâĥ
(G 100/10)

zulm: Haksızlık, eziyet, kötülük, fenalık.

zulm: -i
Ne ĥâle girdi ġam-ı ‘aşkuñ ile baĥ Yâver
Bu **zulmi** sensin iden bendeñe a zâlim sen
(G 139/10)

SONUÇ

Enderunlu Hasan Yâver Dîvânı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük] adlı bu çalışmamız 18. yüzyıl şairlerinden Hasan Yâver'in *Dîvânı*'nın TEBDİZ sistemi sayesinde bağlamli dizin ve işlevsel sözlük haline getirilip bu sözlükten hareketle *Dîvân*'ın çeşitli başlıklar altında değerlendirilmesinden oluşmaktadır.

Bağlamli dizin sayesinde *Yâver Dîvânı*'nda “*efendim, gülüm, sultanım, bendeniz, canım, gülüm*” gibi konuşma dilinde kullanılan ve ifadeye incelik veren kelimelerin kullanıldığı ayrıca çok az da olsa argo kullanımının da *Dîvân*'da yer aldığı tespit edilmiştir. Yine yapılan bu dizin sayesinde Yâver'in ağır tamlamalardan uzak durduğu, halk söyleyişlerden yararlandığı, ikilemelere sıklıkla yer verdiği, kalıp ifadeleri ve tekrarları kullandığı ve açık ara bir farkla deyimlerden yararlandığı tespit edilmiş ve O'nun mahallî bir üslubu benimsediği kanaatine varılmıştır.

Eski zamanlara ait bugün yazı dilinde kullanımdan düşmüş olan arkaik sözcükler, Türk dilinin tarihî gelişim sürecinde önemli rol oynarlar. *Yâver Dîvânı*'nda geçen arkaik kelimeler de yine sistem sayesinde tespit edilmiştir ve bu sözcüklerin kullanım evrelerini inceleyen araştırmacılar için ortaya çıkarılmıştır.

“*Üslup Özellikleri*” başlığı altında verilen bölümde de detaylı şekilde incelendiği gibi Yâver, *Dîvân*'nda ideal şiir ve şair hakkında görüşlerini, kendi şiirinin özelliklerini açıkça beyan etmekten de geri durmamıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki bu çalışmada Yâver'in mana ve hayal dünyasına, üslubuna, şahsiyetine, dönemine ve daha pek çok alt başlığa kullandığı kelimelerden hareketle nüfuz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bu ummanda bir damla dahi olsa yer kaplaması temennisiyle.

KAYNAKÇA

- Ahmet Rifat (1299). **Lügat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye**, Tıpkıbasım.
- Ahmet Vefik Paşa (2000). **Lehçe-i Osmânî** (haz. R. Toparlı), Ankara: TDK Yayınları.
- AKARCA, Döndü (2006). “Nefî'nin Gazellerinin Mahlas Beyitlerinde Şiir ve Şair”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 15/2, s.1-16. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/50289> (E.T: 10.08.2018).
- AKBAYAR, Nuri (2001). **Osmanlı Yer Adları Sözlüğü**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- AKDAĞ, Fikret (1989). **Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü**, 1. Baskı, İstanbul: Nurdan Yayınları.
- AKKUŞ, Metin (2006). **Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar**, Ankara: Fenomen Yayınları.
- AKSAN, Doğan (1999). **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**, 3. Baskı, Ankara: Engin Yayınevi.
- AKSOY, Ömer Âsım (1981). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, Ankara: TDK Yayınları.
- AKTUNÇ, Hulki (1998). **Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- AKÜN, Ömer Faruk (2014). **Divan Edebiyatı**, 2. Baskı, Ankara: İsam Yayınları.
- ARSLAN, Mehmet (2004). **Argo Kitabı**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- AYAN, Hüseyin (1990). **Nesîmî Divanı**, Ankara: Akçağ Yayınları.

- AYDEMİR**, Yaşar (1994). **XVII. yy. Türk Edebiyatında Kaside**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (E.T: 23.11.2018)
- AYDIN**, Mehmet (1991). **Açıklamalı Deyimler Sözlüğü**, Ankara: Emek Yayınları.
- BABACAN**, İsrail (2010). “Şeyh Gâlib’in Gazellerinde “Vâsûht” Tarzı Aşkın İzleri”, **TÜBAR**, XXVIII, s. 57-68. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/157025> (E.T: 06.10.2018).
- BABİNGER**, Fraz (2000). **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri** (çev. C. Üçok), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BAHADINLI**, Yusuf Ziya (1971). **Türkçe Deyimler ve Kaynakları**, İstanbul: Hür Yayınevi.
- BANGUOĞLU**, Tahsin (1940). **Türkçenin Grameri**, İstanbul: Baha Matbaası.
- BATİSLAM**, Dilek (1997). “Nedim’in Şiirindeki Atasözleri ve Deyimler”, **Türkoloji Araştırmaları (Fuat Özdemir Anısı)**, s. 107-123. http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/batislam_8.pdf (E.T: 12.10.2018).
- BEKTAŞ**, Ekrem (2004). **Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Hayatı- Sanatı ve Dîvânı’nı Tenkitli Metni**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (E.T: 12.10.2018).
- Bursalı Mehmed Tahir Bey (1975). **Osmanlı Müellifleri** (haz. İ. Özen), İstanbul: Meral Yayınevi.

- CANATAR**, Mehmet (2002). “Kethüdâ”, **İslam Ansiklopedisi**, 25, s. 332-334. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kethuda> (E.T: 15.06.2018).
- CANIM**, Rıdvan (2014). **Divan Edebiyatında Türler**, 4. Baskı, Ankara: Grafiker Yayınları.
- CEBECİOĞLU**, Ethem (2005). **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, İstanbul: Anka Yayınları.
- COŞKUN**, Menderes (2005). “Türk Divan Şairlerinin Birbirlerini Değerlendirme Tarzları”, **Osmanlı Araştırmaları**, XXVI, 163-174. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/112368>, (E.T: 06.09.2018).
- ÇAKICIOĞLU**, Erdal (2014). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Mercan Okul.
- ÇELTİK**, Halil (2007). “Tenkitli Divan Neşirlerinde Nazım Şekli Problemleri”, **Turkish Studies**, 2/3, s. 189-199. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi5/sayi5pdf/celtikhilil2.pdf> (E.T: 02.11.2018).
- ÇINARCI**, M. Nuri (2007). **Şeyhülislâm Ârif Hikmet Bey’in Tezkiretü’s-Şu‘ârâsı ve Transkripsiyonlu Metni**, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (E.T: 10.11.2018).
- ÇİFÇİ**, Ömer (2017). **Fatın Tezkiresi (Hâtimetü’l- Eş‘âr)**, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-195831/fatin-tezkiresi.html> (E.T: 10.11.2018).
- DEVELLİOĞLU**, Ferit (1941). **Türk Argosu (Tarihçe ve Küçük Sözlük)**, Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi.

. (2010). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 26. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

DİLÇİN, Cem (2009). **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

. (2013). **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, 10. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DİLÇİN, Dehri (2000). **Edebiyatımızda Atasözleri**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DÖNMEZ, Necmiye (b.t.y.). **Açıklamalı Türkçe Deyimler ve Atasözleri**, İstanbul: Milliyet Yayınları.

EKŞİOĞLU, Serap (2015). “Şeyhî Divanı’ndaki Arkaik Sözcükler”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 3/15, s. 378-387. http://www.asosjournal.com/Makaleler/1277167476_740%20Serap%20EK%C5%9E%C4%B0O%C4%9ELU.pdf (E.T: 08.08.2018).

ELİAÇIK, Muhittin (2005). “Edebiyat Tarihimize Işık Tutan Bir Eser: Atâ Tarihinin 4-5. Ciltleri”, **İlmi Araştırmalar**, 20, s. 67-87. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/73548> (E.T: 18.08.2018).

EMİR, Sabahat (1978). **Atasözleri ve Vecizelerin Açıklamaları**, 9. Baskı, İstanbul: Emir Yayınları.

EREN, Hasan vd. (1974). **Türkçe Sözlük**, 6. Baskı, Ankara: Bilgi Basımevi.

ERGİN, Muharrem (1962). **Türk Dil Bilgisi**, 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

ETİK, Arif (1968). **Farsça-Türkçe Sözlük**, İstanbul: Salâh Bilici Kitabevi Yayınları.

EYÜBOĞLU, E. Kemal (1973). On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-Tabirler, İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık.

GENCAN, Tahir Nejat (1979). Dilbilgisi, 4. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.

GIBB, E. J. Wilkinson (1999). Osmanlı Şiir Tarihi C. III- IV-V. (çev. A. Çavuşoğlu), Ankara: Akçağ Yayınları.

GÖLPINARLI, Abdülbaki (2004). Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.

GÖZLER, H. Fethi (1975). Örnekleriyle Türkçemizin Açıklamalı Büyük Deyimler Sözlüğü [A-Z], İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.

GÜL, Metin ve İlhan Yalçın (1985). Atasözleri ve Özdeyişler Sözlüğü, Ankara: Yıldırım Yayınları.

GÜLTEKİN, İbrahim (2013). “Nazire Geleneğinden Metinlerarasılığa Üç Şiirin Söyledikleri”, Turkish Studies, 8/1, s. 1511-1537. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex1423933202.pdf> (E.T: 15.09.2018).

GÜNDÜZ, Harun (2009). Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâil’si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 1-100), Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (E.T: 15.09.2018).

GÜNGÖR, Erol (2007). Tarihte Türkler, İstanbul: Ötüken Yayınları.

GÜRBÜZ, Mehmet (2012). “Rezmî Dîvânı’nda Deyimler”, Turkish Studies, 7/1, s. 1231-1267. <http://www.turkishstudies.net/DergiTamDetay.aspx?ID=3074> (E.T: 12.09.2018).

HORATA, Osman (2009). Has Bahçede Hazan Vakti- XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı, 1. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

İPEKTEN, Haluk (1994). Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, 1. Baskı, İstanbul: Dergah Yayınları.

İPŞİRLİ, Mehmet (1995). “Enderun”, İslam Ansiklopedisi, 11, s. 185-187. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı. <https://islamansiklopedisi.org.tr/enderun> (E.T: 27.06.2018).

İSEN, Mustafa ve Ali Fuat Bilkan (1997). Sultan Şairler, 1. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

İSEN, Mustafa vd. (2011). Şair Tezkireleri, Ankara: Grafiker Yayınları.

İSEN, Tûbâ Işınsu (2002). Divan Şiirinde Fahriye, Master Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (E.T: 07.06.2018).

KAÇAR, Mücahit (2009). “Şiir ve Söz Sanatlarına Dair Bir Mesnevî Hasan Yâver’in ‘Kitâb-ı Fenniyye-i Eş‘ar’ İsimli Eseri”, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 40, s. 95-140. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/157486> (E.T:12.07.2018).

KADRİ, Hüseyin Kazım (1927). Türk Lûgati I, İstanbul: Devlet Matbaası.

. (1928). **Türk Lûgati II**, İstanbul: Devlet Matbaası.

. (1943). **Türk Lûgati III**, İstanbul: Maarif Matbaası.

. (1945). **Türk Lûgati IV**, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.

KARABEY, Turgut (1983). Türk Edebiyatında Tarih Düşürme, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
(E.T: 26.09.2018).

KARAHAN, Abdülkadir (2012). “Trabzon’lu Figanî’de Atasözleri ve Deyimler”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, 23, s. 165-174. <http://dergipark.gov.tr/iutded/issue/17062/178231>
(E.T: 19.09.2018).

KARTAL, Numan (1990). **Türkçe Deyimler Sözlüğü**, 3. Baskı, İstanbul: Birsen Yayınları.

KAYA, Bayram Ali (1999). “Azmî-zâde Hâletî Dîvânı’nda Atasözleri ve Deyimler”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, 118, s. 149-168. http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem/tumview.php?id=5238
(E.T: 10.08.2018).

. (2011). “Atasözleri ve Deyimlerin Divan Şiirinde Kullanımı ile Divanların Bu Söz Varlıkları Bakımından Önemi”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, 6, s. 11-54. http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem/tumview.php?id=19798
(E.T: 10.08.2018).

KAYA, Resul (2008). **Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî’si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 301-400)**, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
(E.T: 01.11.2018).

KILCI, Mehmet (2001). **Enderunlu Mehmet Akif Mir’ât-i Şi’r**, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
(E.T: 04.12.2018).

KILIÇ, Filiz (2013). **Klasik Türk Edebiyatının Peşinde**, Ankara: Grafiker Yayınları.

. (2017). **Şefkat Tezkîre-i Şu'arâ-yı Şefkat-i Bagdâdî**, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-194367/sefkat-tezkiresi-tezkire-i-suara-yi-sefkat-i-bagdadi.html> (E.T: 01.11.2018).

KONCU, Hanife vd. (2017). **Mehmed Tevfik Kâfile-i Şu'arâ**, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-196469/mehmed-tevfik-kafile-i-su39ara.html> (E.T: 01.11.2018).

KORKMAZ, Zeynep (2003). **Gramer Terimleri Sözlüğü**, 2. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.

. (2017). **Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, 5. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.

KÖKSAL, M. Fatih (2018). **Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire**, Ankara: Akçağ Yayınları.

KURMUŞ, Cengiz Veli (2008). "Nedim'in Gazellerindeki Mahlas Beyitlerinin Şiir ve Şair Üzerine Düşündürdükleri", **I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi TUDOK 2006 (11-13 Eylül)**, İstanbul. http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/cengiz_veli_kurmus_nedim.pdf (E.T: 09.07.2018).

KURNAZ, Cemal ve Halil Çeltik (2011). **Divan Şiiri Şekil Bilgisi**, 2. Baskı, İstanbul: H Yayınları.

KUŞÇU, Ülkü ve Hüseyin Kuşçu (2001). **Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi

KUT, Günay (2010). **Acâibü'l Mahlûkat**, 1. Baskı, İstanbul: Simurg Yayıncılık.

KUTLU, Şemsettin (1975). **Faik Reşad Eslâf**, 1. Baskı, İstanbul: Tercüman.

LEVEND, Ağâh Sırrı (2015). **Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar**, 1. Baskı, İstanbul: Dergah Yayınları.

MACİT, Muhsin (1996). **Divân Şiirinde Âhenk Unsurları**, Ankara: Akçağ Yayınları.

. (2017). **Nedîm Divânı**, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-196897/nedim-divani.html> (E.T: 01.11.2018).

MAZIOĞLU, Hasibe (1992). **Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik**, 2. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Mehmed Esat Efendi (1999). **Lehçetü'l-Lügat** (haz. A. Kırkılıç), Ankara: TDK Yayınları.

Mehmed Salâhî (1911). **Kâmûs-ı Osmânî**, İstanbul.

Mehmed Süreyya (1996). **Sicill-i Osmanî I-II-III-IV**. (haz. N. Akbayar), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

MENGİ, Mine (2015). **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, 22. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

MERMER, Ahmet vd. (2010). **Eski Türk Edebiyatına Giriş**, 5. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

MUTÇALI, Serdar (1995). **Arapça-Türkçe Sözlük**, İstanbul: Dağarcık Yayınları.

Mütercim Âsım Efendi (2009). **Burhân- ı Katı** (haz. M. Öztürk- D. Örs), İstanbul: TDK Yayınları.

NAZİMA, Ali (1319). **Mükemmel Osmanlı Lûgatı**, İstanbul: Hacı Hüseyin Efendi Matbaası.

OĞRAŞ, Rıza (2001). **Esad Mehmed Efendi ve Bağçe-i Safâ-Endûz'u**, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-212024/esad-mehmed-efendi-bagce-i-safa-enduz.html> (E.T: 10.11.2018)

- OKUTAN**, Yasemin (2009). **Divân-ı Yâver**, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (E.T: 30.08.2018).
- ONAY**, Ahmet Talât (2014). **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı** (haz. C. Kurnaz), Ankara: Berikan Yayınevi.
- ÖLKER**, Perihan (2014). “İçin Edatının Standart Dışı Kullanımı”, **Türkiyat Mecmuası**, 24, s. 171-193. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/173118> (E.T: 30.06.2018).
- ÖZDEMİR**, Emin (1990). **Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÖZTUNA**, Yılmaz (1969). **Türk Mûsiki Lügatı**, İstanbul: MEB Yayınları.
- ÖZTÜRK**, Furkan (2018). **Silâhdâr-zâde Mehmed Emîn Tezkire-i Silâhdâr-zâde**, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-209345/tezkire-i-silahdar-zade.html> (E.T: 02.11.2018).
- PAKALIN**, Mehmet Zeki (1946-1956). **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Maarif Basımevi.
- PAR**, Arif Hikmet (1981). **Türkçe Deyimler Sözlüğü**, 2. Baskı, İstanbul: Serhat Dağıtım Evi.
- PARLATIR**, İsmail (2012). **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, 5. Baskı, Ankara: Yargı Yayınevi.
- PÜSKÜLLÜOĞLU**, Ali (2004). **Türkçenin Argo Sözlüğü**, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- SALAN**, Zeynep Pınar (2003). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Salan Yayınları.

SARAÇ, Yekta (2012). “Klâsik Edebiyat Bilgisine Göre Divan Şiirindeki Âhenk Öğeleri”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, 37, s. 105-136. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/158179> (E.T: 17.09.2018).

SARAÇBAŞI, M. Ertuğrul ve İbrahim Minnetoğlu (1978). **Örnekli ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.

SERTOĞLU, Midhat (1986). **Osmanlı Tarih Lügati**, İstanbul: Enderun Kitabevi.

SEZEN, Tahir (2006). **Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)**, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları.

SİNAN, Ahmet Turan (2000). **Türkçenin Deyim Varlığı**, Malatya: Kubbealtı Yayınları.

. (2005). “Necati Beg Divanı’ndaki Deyimler Üzerine”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2, s. 107-114. <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt15/sayi2/107-114.pdf> (E.T: 30.08.2018).

SOYKUT, İ. Hilmi (1974). **Türk Atalar Sözü Hazinesi**, İstanbul: Ülker Yayınları.

ŞARDAĞ, Rüştü (1982). **Şair Sultanlar**, 1. Baskı, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ŞEKER, Haldun (2011). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Nurdan Yayınları.

ŞENER, Osman Zahit (2013). **Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhtevâ II Cilt S. 1000-1263**, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
(E.T: 04.12.2018).

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla ve Ahmet Kartal (2015). **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, 10. Baskı, İstanbul: Dergah Yayınları.

Şinasi (2003). **Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye** (haz. S. Beyzadeoğlu), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

ŞÜKÜN, Ziya (1996). **Farsça-Türkçe Lugat, Gencîne-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ**, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi (1999). **Lehçetü'l-lügat** (haz. A. Kırkılıç), Ankara: Ankara Kültür Merkezi Yayınları.

TANYERİ, M. Ali (1996). **Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler**, İstanbul: Özgür Yayınları.

. (1999). **Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler**, Ankara: Akçağ Yayınları.

. (2006). **Örnekleriyle Cumhuriyet Şiirinde Deyimler**, İstanbul: MVT Yayıncılık.

Tayyârzâde Ahmed Atâ (1876). **Târih-i Atâ c. 4-5**, <https://archive.org/details/tarihiata0405atatuoft/page/n103> (E.T: 04.12.2018).

TİMURTAŞ, F. Kadri (1979). **Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü**, İstanbul: Umur Yayınları.

TUĞLACI, Pars (1985). **Osmanlı Şehirleri**, İstanbul: Milliyet Yayınları.

TULUM, Mertol (2011). **17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**, Ankara: TDK Yayınları.

TURAN, Selami (2000). **Erken Dönem Türk Şiirinde Gazel**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
(E.T: 08.11.2018).

TURAN, Şerafettin (2009). “Silâhdar”, **İslam Ansiklopedisi**, 37, s. 191-193.
Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı. <https://islamansiklopedisi.org.tr/silahdar>
(E.T: 15.11.2018).

Türk Atasözleri ve Deyimleri (1971). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Türkçe Sözlük (2012). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÜNLÜ, Hüseyin ve Mehmet Ünlü (2004). **Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Ünlü Yayınları.

ÜNVER, İsmail (1988). “İkilemelerle Yazılmış Dört Gazel”, **Türk Dili**, 483, s. 291-297.

ÜSTÜNER, Kaplan (2007). “Divan Şairlerinin Mecnun’a Üstünlük İddiaları”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 15, s. 151-164. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/118038>
(E.T: 08.11.2018).

. (2009a). “Şiir, Şair ve Edebi Kurallara Dair Yazılmış Bir Mesnevi: Fenniyye-i Eş’âr”, **Turkish Studies**, 4/7, s. 826-892.
<https://arastirmax.com/tr/bilimsel-yayin/turkish-studies/4/7/826-892-siir-sair-edebi-kurallara-dair-yazilmis-bir-mesnevi-fenniyye-i-esar> (E.T: 18.10.2018).

. (2009b). “Enderunlu Hasan Yâver’in Gül-i Sad-Berg’i”, **V. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu, Uluslararası, Prof. Dr. Harun Tolasa Hâtrasına**, Mardin. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/76700>
(E.T: 31.07.2018).

. (2010). **Enderunlu Hasan Yâver Divan**, Ankara: Birleşik Dağıtım Kitapevi.

- YAZICI**, Numan (2003). **Atasözleri ve Deyimler**, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- YENİTERZİ**, Emine (1993). **Türk Edebiyatında Na't (Antoloji)**, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YILDIRIM**, Nimet (2008). **Fars Mitolojisi Sözlüğü**, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- YILMAZ**, Erol (1989). **Açıklamalı Atasözleri ve Deyimler**, İzmir: Doğruluk Matbaacılık.
- YILMAZ**, Mehmet (1992). **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)**, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- YÖRÜK**, Sevim ve Yaşar Yörük (2000). **Açıklamalı Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Doğan Ofset Yayıncılık.
- YÜKSEL**, Kudret (1987). **Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Yüsel Yayınevi.
- YÜZBAŞIOĞLU**, Nermin ve Muammer Yüzbaşıoğlu (1990). **Deyimler Sözlüğü**, İstanbul: Serhat Kitap Yayın ve Dağıtım.
- KORKMAZ**, Zeynep (2009). **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, 3. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Fadimana YETİŞ MEŞE	İmza:		
Doğum Yeri:	Konya/ Kadınhanı			
Doğum Tarihi:	13.09.1991			
Medeni Durumu:	Evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Cemal Bardakçı İÖO		Konya	2003
Ortaöğretim	Fatih Sultan Mehmet İÖO		Konya	2006
Lise	Hocacihan Anadolu İmam Hatip Lisesi		Konya	2010
Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	Konya	2015
Yüksek Lisans				
İş Deneyimi:	2015 Eylül itibariyle MEB'de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni			
Aldığı Ödüller:	2017 Kadınhanı Kaymakamlığı Başarı Belgesi MEB Teşekkür Belgesi eTwinning Ulusal Kalite Etiket			
E-posta	yetisfadimana@gmail.com			